

Epitome historiarum

ΕΠΙΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΣΥΛΛΕΓΕΙΣΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣΑ ΠΑΡΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΤΟΥ ΖΩΝΑΡΑ ΤΟΥ ΓΕΓΟΝΟΤΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΔΡΟΥΤΓΑΡΙΟΥ ΤΗΣ ΒΙΓΛΑΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΑΣΗΚΡΗΤΙΣ. ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Εὐστόχως α ν τις ει ποι ἐπιτωθάζων μοι, μεϊζόν σοι τοῦ ε ργου τὸ πάρεργον. ε δει γάρ με ὡς ἀληθῶς πάλαι τῶν πραγμάτων ἀφέμενον καὶ τυρβάζεσθαι ἀποσχόμενον καὶ τοῦ μέσου μεταναστεύσαντα καὶ καθ' ἑαυτὸν ἐλόμενον ζῆν ἀειφυγίαν τε ἑαυτοῦ καταψηφισάμενον, ου τω τὰ καθ' ἡμᾶς οἰκονομήσαντος τοῦ ὑπὲρ ἡμᾶς, ἐπεὶ τοὺς δεσμούς μου διέρρηξε τῶν φιλτάτων στερήσας με, οἰς οἰδεν ἐκεῖνος λόγοις, ἀλγεινῶς μὲν ἔμοι, συμφερόντως δὲ πάντως, μηδὲν ε τερων μετιέναι η ο σα ψυχὴν καταρτίζουσι καὶ καθαίρουσι τῶν ἐντακέντων αὐτῇ μολυσμάτων διὰ φαυλότητα πράξεων, καὶ αττα ἐξιλεοῦνται τὸ θεῖον ἐφ' οἰς παρώργισται παρ' ἑμοῦ, παραβεβηκότος τὰς ἐντολάς αὐτοῦ καὶ τὰ δικαιώματα, καὶ ζητεῖν ου τω συγγνώμην ἐπὶ τοῖς πταίσμασιν. ἐγὼ δ' ἀμελῶς πρὸς τὸ ε ργον ἐκ τῆς πρὸς τὰ καλὰ νωθρείας διατιθέμενος περὶ τὸ πάρεργον κατέτεινα τὴν σπουδὴν. 1.2 Ἄλλ' ινα τι καὶ ὑπεραπολογήσωμαι ἑμαυτοῦ, οὐκ οἰκοθεν ὠρμήθην πρὸς τὸ ἐγχείρημα, α νδρες δέ με φίλοι πρὸς τοῦτο παρέθηξαν, σχολάζοντα βλέποντες καὶ "χρήσαι" λέγοντες "τῇ σχολῇ πρὸς ε ργον κοινωφελές, καὶ κείσεται σοι πρὸς τοῦ θεοῦ κὰκ τούτου ἀνταπόδομα." προσεπήγον γὰρ ὡς οἱ περὶ τὰς ἱστορίας πονήσαντες καὶ τὰ πάλαι γενόμενα συγγραψάμενοι, οἱ μὲν διεξοδικώτερον τὰς αλλας τε πράξεις τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν καὶ τὰ στρατηγήματα συγγεγράφασι, παρατάξεις διηγοῦμενοι καὶ συμπλοκάς στρατευμάτων καὶ στρατοπεδείας καὶ χάρακας καὶ ει τι τούτοις ἐπόμενον, πρὸς δὲ τοῖς περιηγήσεις χωρίων καὶ δυσχωρίας ὁδῶν καὶ ο ρη προσάντη καὶ δύσβατα καὶ αὐλῶνων στενοχωρίας καὶ πόλεων ὀχυρότητας καὶ πυργωμάτων υ ψη μετέωρα καὶ ὡς α ν τις φαίη αἰθήρια· τοῖς δὲ καὶ πρὸς ἐπίδειξιν συντέθινται τὰ συγγράμματα, ἐπιδεικνυμένοις ο πως ει χον περὶ τὸ γράφειν δυνάμεως καὶ διὰ τοῦτο δημηγορίας τε μεταξὺ τιθεῖσι καὶ παρεκβατικώτερον η καὶ ῥητορικώτερον κεχηρημένοις τῷ λόγῳ· ἐνίοις δὲ καὶ εἰς διαλόγους τὸ φιλότιμον ἔτελεῦτησεν, ω σθ' ὀπηνίκα περὶ τινων ἑτεροδοξούντων καὶ σφαλλομένων περὶ τὰ ὀρθὰ συγγράφονται δόγματα, διαλέξεις ποιεῖσθαι πρὸς ἐκείνους ὡς πρὸς παρόντας, καὶ διελέγχειν αὐτῶν τὸ κακόδοξον, κὰκ τῆς ἱερᾶς γραφῆς τοὺς ἐλέγχους παράγειν, η καὶ Ἰουδαίους ἀντιλέγειν, καὶ ἔθελοκακοῦντας δεικνύειν αὐτούς, εἰ μὴ τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον δέχοιντο, καὶ χρήσεσι κεχηρῆσθαι προφητικαῖς, καὶ πρὸς Ἑλληνας α υθις ἀντικαθίστασθαι, καὶ τὸν υ θλον ἐκείνων εἰς μέσον παράγειν, καὶ καταμωκάσθαι τῶν μυθευομένων αὐτοῖς, καὶ τὰς αὐτῶν γραφὰς προφέρειν τῆς κακοδοξίας εἰς ε λεγchon, 1.3 ε στι δ' ου γνωμολογεῖν τε καὶ ἠθικεύεσθαι. "ταῦτα δ'" ε φασαν "τοῖς πλείοσι τῶν ἀναγινωσκόντων τὰ τῶν ἱστοριῶν ἐκείνων συγγράμματα, ινα μὴ λέγωμεν πᾶσιν, φορτικά τε καὶ παρέλκοντα η γηνται, ο τι τε σχολῆς εἰσι δεόμενα πλείονος, καὶ ο τι, κα ν ταύτης τύχοιεν τῶν ἐπιόντων τὰς ἱστορίας τινές, μάταιον ἐκείνοις ἀποβαίνει τὸ περὶ ταύτας πονεῖν, τῶν μακρῶν διηγημάτων τῶν περὶ παρατάξεων καὶ πολέμων καὶ τοῦ τῶν στρατιῶν διακόσμου καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ὁμοίων διαφευγόντων τὴν μνήμην, τῶν δὲ γε δημηγοριῶν καὶ τῶν διαλέξεων καὶ εἰς τὸ ἀνόνητον περισταμένων τοῖς ἐπιούσι τὰ ἱστορούμενα. τίνοι γὰρ ε σται τις λυσιτέλεια" ε λεγον "ἐκ τοῦ γνῶναι τί μὲν ὁ δημαγωγὸς ο δε διειλέχθη τῷ δήμῳ, τί δὲ τοῖς στρατιώταις ὁ στρατηγός, η τί τοῖς πρέσβεσιν ὁ αὐτοκράτωρ ἐκεῖνος ε φη τοῖς ἐκ Περσῶν, η α λλος τοῖς ἐκ Κελτῶν η Σκυθῶν η τοῖς ἐξ Αἰγύπτου τυχὸν η

τοῖς ἐκ Δακῶν τε καὶ Τριβαλλῶν, τί δ' εἶτερος τῆ συγκλήτῳ βουλῇ ἢ τῆ πληθὺ τῆ δημότιδι δημηγορῶν προσωμίλησε;" τοὺς μὲν οὐ ν τοιαῦτα εἰλεγον τὰ τῶν ἱστοριῶν ἐκδεδωκέναι συγγράμματα, πεπλατυσμένα δηλαδὴ καὶ πρὸς τὸ φιλοτιμότερον ἀποκλίνοντα, τοὺς δὲ ἀντιθέτως ἐκείνοις διατεθῆναι περὶ τὴν τῶν ἱστοριῶν συγγραφὴν, βραχυρρημοσύνη χρησαμένους, κἀντεῦθεν περὶ τὰ καίρια ζημιούντας τοὺς περὶ τὰ σφῶν ἐσπουδακότας συγγράμματα, α τε καὶ αὐτὰς τὰς καιριωτέρας τῶν πράξεων τῶν ἱστορουμένων παραλελοιπότας ἀνδρῶν, ἐνίας μέντοι καὶ ἐξυμνεῖσθαι δικαίας, βράχιστα δὲ τινα περὶ ἐκείνων εἰπόντας, καὶ ταῦτα μῆτε τὸ ἠθος ἐκείνων ἢ τὴν φύσιν παραδηλοῦντα καὶ τὴν προαίρεσιν, μῆθ' ὅπως τῶν βασιλευσάντων εἰ καστος τῆς βασιλείας ἐκράτησε, 1.4 μῆθ' ὅστις ἢ ν πρὸ ταύτης, μῆτ' ἐκ τίνων ἐγένετο. τινὰ δὲ τῶν συγγραμμάτων τούτων καὶ ἀφελεστέρα λίαν ἐκδεδόσθαι προσετίθουν τῆ φράσει, καὶ ἰδιωτικαῖς ἐκφέρεσθαι λέξεσιν ἢ καὶ βαρβάρους ἐνίστε, συντεθεῖσθαι τε σολοικότερον, ὡστε κἀντεῦθεν ἀηδῶς τοὺς λόγους ὠμιληκότας πρὸς αὐτὰ διατίθεσθαι. τοιαῦτα λέγοντες καὶ οὐ τῶ τῶν ἱστορικῶν συγγραμμάτων ὡς εἰρηται καθαπτόμενοι, πολλάκις με παρέθηγον τὰς βίβλους ἀνὰ χεῖρας λαβεῖν, καὶ παρεάσαντα τὰ πολλά, ὡν τὰ μὲν τῆ μνήμη προσιζάνειν διὰ τὸ πλῆθος ἀποπεφύκασι, τὰ δ' εἰς οὐδὲν τελευτῶσιν ὀνήσιμον, τὴν δὲ γε πεπλατυσμένην ἐπιτεμόντα διήγησιν σύντομον ἱστορίαν ἐκδεδωκέναι συνοπτικῶς διδάσκουσιν τοὺς ἐπιόντας τὸ σύγγραμμα τὰ καιριώτερα τῶν πεπραγμένων ἢ καὶ ἀλλως συμβεβηκότων τοῖς περὶ ὧν ἢ συγγραφὴ διαλέγεται. Ἐκεῖνοι μὲν οὐ ν πρὸς τοιοῦτόν με παρεκίνουν ἀποδύσασθαι πόνημα καὶ τοιοῦδε συγγράμματος ἀψασθαι. ἐγὼ δὲ τὸ μὲν ἀνειμένος τὴν γνώμην ὧν, εἰρήσεται γὰρ τάληθές, καὶ ῥαστώνη συζῶν, τὸ δὲ καὶ ἀσχολίας συνορῶν τὸ πρᾶγμα δεόμενον καὶ βίβλων πολλῶν, ὡκνουν καὶ ἀνευδόμεν πρὸς τὴν ἐγχείρησιν. οἱ δὲ με νύττοντες οὐκ ἀνίεσαν, καὶ ποτε πρὸς τουργον τῆ τῶν νυγμῶν συνεχεῖα διεγνέρεσκασιν. εἰ γὰρ κοιλαίνειν τὸ τῆς πέτρας σκληρὸν καὶ ἀπόκροτον ῥανίδος ἐνδελέχεια δύναται, μᾶλλον ἂν δυνησεται λόγος ἐνδελεχής τὰ ὡτα θυροκοπῶν γνώμης διεγεῖραι ῥαστώνην καὶ ἀνειμένην προαίρεσιν. εἰ τὰ μοι καὶ ὡς οὐδὲ πρὸς ψυχικὴν ὠφέλειαν ἀκερδῆς ὁ πόνος εἰσται καὶ ἢ περὶ τὴν συγγραφὴν ἀσχολία ἐλήλυθε κατὰ νοῦν. ἡρεμοῦντι γὰρ τῷ νοῦ μᾶλλον εἰ ὡθε τῆς πονηρίας ἐπιπνέειν τὰ πνεύματα, ἐνθυμήσεών 1.5 τε φαύλων καὶ λογισμῶν ἀλλοτε ἀλλων ἐπεγεῖρειν κλυδώνια, καὶ καταβαπτίζειν αὐτὸν τῆ συνεχεῖα τῶν προσβολῶν, καὶ ἢ πρὸς ἀμαρτίαν ὑπολισθαίνειν ποιεῖν, εἰ καὶ μὴ πράξεις, ἀλλὰ γε συγκαταθέσεσιν, ἢ τέως ζάλην αὐτῷ πολλὴν ἐπικυμαίνειν καὶ τάραχον. εἰ δὲ τισιν ὁ νοῦς ἐνησχόληται, διαφεύγειν πέφυκεν ὡς ἐπίπαν τὰς ἐκ τῶν πολλῶν λογισμῶν τρικυμίας καὶ τῶν πονηρῶν ἐνθυμήσεων. διὰ τε τοίνυν τὴν ἐκ τῶν φίλων παράθηξιν καὶ διὰ τὴν τῶν ῥυπαρῶν ἢ καὶ ματαίων λογισμῶν ἀποσόβησιν προσήγαγον ἑαυτὸν τῷ σπουδάσματι. Οὐ τῶ μὲν οὐ ν μοι ἐπιβαλεῖν ἐγένετο τῷ παρόντι συγγράμματι. εἰ δὲ μὴ διηκριβωμένην τὴν περὶ ἐκάστου τῶν ἀναγραφομένων ἱστορίαν ποιήσομαι, νέμειν μοι συγγνώμην αἰτῶ τοὺς ἐντευξομένους αὐτῇ. οὐ τε γὰρ βίβλων ἰσως μοι εὐπορήσαι γενήσεται ὅσαι μοι χρειώδεις εἰσὶ πρὸς τὸ σύγγραμμα, παρὰ τῆ ἔσχατιᾶ ταύτη ποιουμένῳ νυνὶ τὴν διατριβὴν, οὐ τε πάντες οἱ συγγραφεῖς τῶν ἱστοριῶν τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν συγγεγράφασιν, ἀλλ' ἐν πολλοῖς διαφωνοῦσιν, εἰ γε μὴ ἐν τοῖς πλείοσιν. εἰ δὲ καὶ ἀκριβοῦσθαι βουλήσομαι περὶ ἐκάστου τῶν ἱστορουμένων, καὶ δηλοῦν τί μὲν ὁ δε περὶ τοῦδε λέγει ὁ συγγραφεύς, τί δ' εἶτερος περὶ τοῦ αὐτοῦ, πολῦστιχον ἂν καὶ αὐτὸς τὴν περὶ ἐκάστου πραγματείαν ποιήσομαι. διὰ ταῦτά μοι παρεᾶν δέδοκται τὰ ἐφ' οἷς ἀλλήλοις οἱ περὶ τῶν αὐτῶν συγγράψαντες ἡναντίωνται, εἰ μὴ τι τῶν ἀγαν εἰ ἢ σπουδαίων καὶ ὁ παραλιμπανόμενον περὶ τὰ καίρια λυμανεῖται τῆ συγγραφῇ. εἰ δ' ὁ χαρακτήρ τοῦ λόγου ποικίλλεται καὶ μὴ δι' ὅλου ὁμοίος ἐστὶν ἑαυτῷ,

θαυμαζέτω μηδεις μηδέ τις τόν λόγον αίτιώτο η τόν τούτου πατέρα με. έκ πολλών γάρ βίβλων τās ιστορίας 1.6 έρανισάμενος, εν γε πολλοίς ταίς τών συγγραφέων εκείνων χρησαίμην αν συνθήκαις και φράσεσιν, εν ο σοις δ' αν και αύτος παρωδήσω η παραφράσω, πρὸς τόν εκείνων χαρακτηρα τήν ιδέαν του λόγου μοι μεθαρμόσομαι, ι να μη άσύμφωνος αύτη έαυτη δοκη ή γραφή.' Αλλά μοι πρὸ τής ιστορίας κεφαλαιωδέστερον ειρήσθω τίνα τὰ ιστορηθησόμενα, ι ν' ειδείεν οί τῶ συγγράμματι έντευξόμενοι ως πολλών τε και τούτων άναγκαιοτάτων ιστοριών έν ειδήσει γενήσονται. περιέχεται γοῦν τή έπιτομή ή Οκτάτευχος και ο σα έν εκείνη ιστορηται, και τών Βασιλειών αί βίβλοι ταύτη συμπεριέχονται, και έπ' αύταις τὰ Παραλειπόμενα, και ο σα ό Έβραϊός' Ιώσηπος άρχαιολογών η τών παλαιότερων ει πεν επέκεινα η παρεκβατικώτερον η και άλλοιότερόν τι παρ' εκείνους ιστορησε, και τὰ του Εσδρα, τά τε τών αίχμαλωσιών τών Έβραίων, προτέρας μὲν τής τών δέκα φυλών, η παρὰ του Άσσυρίου Σαλμανασάρ γέγονε τήν Σαμάρειαν έλόντος πολιορκία και τὸ εθνος αίχμαλωτίσαντος και πέραν Εύφράτου άπαγαγόντος και κατοικίσαντος, εις δὲ Σαμάρειαν μετοικίσαντος εθνη τινά α Χουθαίοι έπωνομάζοντο, ει τα και τής παρὰ του Ναβουχοδονόσορ έπενηνεγμένης τή Ιερουσαλήμ, και ως ε ρημος ή πόλις έγένετο και ό ναός ένεπέπρηστο και τὸ εθνος α παν εξηνδραπόδιστο, και ως μετὰ ένιαυτούς έβδομήκοντα κατὰ τās προρρήσεις τών προφητῶν έκκεχώρηται τῶ λαῶ ύπὸ Κύρου του τήν Άσσυρίων βασιλείαν καθηρηκότος επανελθειν εις Ιερουσαλήμ και τήν πόλιν άνεγειραι και ανακαινίσει τὸ ιερόν· τίς τε η ν ό Κῦρος, και ο πως τήν Άσσυρίων βασιλείαν κατέλυσε, και τίνες μετ' εκείνον τής βασιλείας έκράτησαν· και ο πως 1.7 και παρὰ τίνων ή τής πόλεως έκωλύθη οίκοδομή, κάκ τίνος αυ θις ή ταύτης έξεχωρήθη άνέγερσις· και περι Δανιήλ του προφήτου, και ο πως εκρινε τὰ του Ναβουχοδονόσορ όνειράτα και του Βαλτάσαρ τήν ο ρασιν, ο τ' ει δεν ό βάρβαρος εκείνος τής χειρὸς τόν άστράγαλον γράφοντα έν τῶ τοίχῳ, και περι τινων τών του προφήτου όράσεων, α πάντα μετὰ συντετμημένης ιστορηται εξηγήσεως· και περι τών τριών παιδων και τών εις αύτούς η δι' αύτῶν γεγονότων ύπὸ θεου έξαισιών· περι τε τής Έσθήρ και ο πως τὸ τών Έβραίων γένος πανωλεθρίας αυ τη έρρύσατο· και περι Ιουδίθ, η τόν Όλοφέρνην κατασοφισαμένη άνειλε και τήν αύτου στρατιάν παρέδωκεν εις άπώλειαν· και περι Τωβίτ, και ο πως άρασία πληγείς και έξ εύπορίας εις άκριβή πενίαν συναλαθείς αυ θις δι' άγαθοεργίαν θεου προνοία τετύχηκε του όρᾶν και πλούτου δαψίλειαν ε σχηκεν. αλλά και τὰ του Μακεδόνοσ' Αλεξάνδρου ένταῦθα συντέμνεται, μνησθείσης τής ιστορίας άναγκαίως κάκεινου διά τε αλλα και ο τι τή Ιερουσαλήμ μετὰ τήν έν Ισῶ του Δαρείου προτέραν η τταν έπιδεδήμηκε και τόν άρχιερέα διαφερόντως έτίμησε, και ο πως τήν Περσῶν κατέλυσε βασιλείαν και ύφ' έαυτόν έποιήσατο, και ο σον έβασίλευσε χρόνον, και ως εις τέσσαρας άρχας ή εκείνου βασιλεία θανόντος μεμέριστο· και ο σα έξ' Αντιόχου τοίς Ιουδαίοις γέγονε του Έπιφανουῖς, τώνέκεινου διαδόχων ένὸς άπογόνου τυγχάνοντος· και ως οί Άσαμωναίοι τούτῳ άντέστησαν και τής έξ αύτου τυραννίδος τουσ όμοεθνείς έλυτρώσαντο, και τίνες ου τοι, και ο πως τών όμοφύλων και έπί πόσον προέστησαν· και ως μετὰ τήν έκ τής αίχμαλωσίας τής ύπ' Άσσυρίων εις τήν Ιερουσαλήμ επανέλευσιν 1.8 οῦκ η ν τὸ τών Ιουδαίων εθνος βασιλευόμενον, άλλ' ύπὸ τών άρχιερέων άρχόμενον· και ο τι οί τών ειρημένων Άσαμωναίων άπόγονοι τήν άρχιερατικήν τιμήν περικείμενοι και τὰ του εθνοσ ιθύνοντες και διάδημα έαυτοίς περιέθεντο· και ο πως Υρκανου και Αριστοβούλου τών άδελφῶν διενεχθέντων περι τής Ιουδαϊκής βασιλείας ό Μάγνος Πομπήιος στρατηγῶν τότε Ρωμαίων, διαιτήσαι μετακληθείς τοίς όμαίμοσι, τήν τε πόλιν ει λεν Ιερουσαλήμ και τὸ εθνος τοίς Ρωμαίοις υπέταξε· και ο πως Ηρώδης ό Αντιπάτρου υιὸς μετὰ ταῦτα τής τών

Ἰουδαίων βασιλείας ἐκράτησε, καὶ τίς ἡ νουτος καὶ οθεν κατήγετο καὶ οσα κατ' οίκον ἐκείνῳ συμβέβηκε καὶ μέχρι τίνος οἱ ἐξ ἐκείνου τῆς βασιλείας ἐκράτησαν· καὶ τίνος τρόπου καὶ ἐξότου ἡγεμόνες ἐκ Ρώμης εἰς Ἰουδαίαν ἐστέλλοντο· καὶ οσα περὶ τοῦ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ Ἰώσηπος συνεγράψατο, ἀλλὰ μέντοι καὶ περὶ τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου· καὶ διὰ τίνας αἰτίας τοῦ τοῖς Ῥωμαίοις ὑπέκειν Ἰουδαῖοι ἀπέστησαν, καὶ οπως τὸ εθνος αὐτῶν ἐπολεμήθη παρὰ Ῥωμαίων, καὶ παρὰ τίνος ἡ Ἱερουσαλήμ καὶ οπως ἐξεπορθήθη τὴν τελευταίαν καὶ μὴ σχοῦσαν ἀνάκλησιν πόρθησιν. Ῥωμαίων δὲ καὶ τῆς Ῥώμης μνησθείσης τῆς ἱστορίας ἀναγκαῖόν μοι ἐνομίσθη καὶ περὶ τούτων συγγράψασθαι καὶ παραδοῦναι πόθεν τὸ τῶν Ῥωμαίων εθνος καὶ τίνος εσχέθη τὴν ἀρχὴν, καὶ παρὰ τίνων ἢ τῆς Ἰταλίας χώρα πρώην κατώκιστο· οθεν τε προήχθη Ῥωμύλος εἰς φῶς ὁ τῆς Ῥώμης γενόμενος οἰκιστής, καὶ οπως ἀνηρέθη Ῥώμος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, εἰτα κάκεινος ἐγένετο ἀφανής· καὶ οπως πρῶτον ἡ πόλις αὐτῆ ἐβασιλεύθη, καὶ εθεσιν οἱ οἱ καὶ νομίμοις ἐχρήσατο· καὶ ὡς εἰς τυραννίδα τὴν βασιλείαν 1.9 ὁ Σούπερβος Ταρκύνιος μεταγαγὼν καθηρέθη, καὶ οσους πολέμους καὶ οἰους ἡ Ῥώμη διὰ τὴν ἐκείνου καθαίρεσιν ἡνεγκε· καὶ ὡς εἰς ἀριστοκρατίαν, εἰτα καὶ δημοκρατίαν μετηνέχθη Ῥωμαίοις τὰ πράγματα, ὑπάτων καὶ δικτατῶρων, εἰτα καὶ δημάρχων τὴν τῶν κοινῶν ποιουμένων διοίκησιν· καὶ τίς μὲν ἡ ὑπατεία τὸ παλαιὸν ἡν, τίς δὲ ἡ δικτατορία, τί δ' ἡν τὸ εργὸν τῶν τιμητῶν, καὶ πόσος ὠριστο χρόνος ἐκάστη τῶν ἀρχῶν τουτωνί· καὶ οἱος ἐγένετο παρ' ἐκείνοις ὁ θρίαμβος, καὶ οθεν παρήχθη τοῦτο τὸ νομα· καὶ οσα ἐν τοῖς καιροῖς ἐγένοντο τῶν ὑπατειῶν, εἰ καὶ μὴ πάντα, ἐνδεία βίβλων τῶν ταῦτα διηγουμένων· καὶ οπως ὑστερον ἐκ τούτων εἰς μοναρχίαν ἡ ἀρχὴ τοῖς Ῥωμαίοις μετέπεσε· καὶ ὡς πρῶτος ταύτης, εἰ καὶ μὴ καθαρῶς, ὁ Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ μετεποίησατο, εἰτα ἐπὶ βήματος ἀναιρεθέντος αὐτοῦ παρὰ τῶν τῆς ἐλευθερίας ἐξεχομένων ὁ Αὐγουστος Ὀκτάβιος Καῖσαρ, ἀδελφιδουῶν τοῦ ἀνηρημένου Καίσαρος καὶ εἰσποιηθεὶς ἐκείνῳ, τοὺς φονεῖς τοῦ θεοῦ μετῆλθε πατρός, εχων καὶ τὸν Ἀντώνιον τοῦ εργου αὐτῶ συναιρόμενον, μετέπειτα δὲ κάκεινῳ διενεχθεὶς, καὶ νικήσας ναυμαχίᾳ περὶ τὸ Ἀκτιον, εἰτα καὶ εἰς Ἀλεξάνδρειαν σὺν τῇ Κλεοπάτρᾳ φυγόντα ἐπικαταλαβὼν, εἰς τοῦτο περιέστησεν ἀνάγκης τὸν ἀνδρα ὡς διαχειρίσασθαι ἑαυτόν· οσητε φθορὰ τῶν Ῥωμαίων ἐν τοῖς ἐμφυλίοις τούτοις πολέμοις ἐγένετο, πρότερον μὲν πρὸς Βροῦτον καὶ Κάσσιον καὶ τοὺς ἀλλοὺς ἀναιρέτας τοῦ Καίσαρος τοῦ Ὀκταβίου καὶ τοῦ Ἀντωνίου ἀντικαθισταμένων, εἰτα καὶ πρὸς ἀλλήλους μαχεσαμένων αὐτῶν· καὶ ὡς ἐζωγρήθη μὲν ἡ Κλεοπάτρα ἢ τῆς Αἰγύπτου βασίλισσα, οσα τῶν Πτολεμαίων ἀπόγονος, ἀνεῖλε δὲ ἑαυτὴν κάκεινῃ, ὡς εἰ 1.10 κάσθη, ἀσπίδος δῆγματι· καὶ οτι οὐτω μετ' ἐπινικίων λαμπρῶν εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανελθὼν ὁ Ὀκτάβιος τῆς αὐταρχίας ἀντεποίησατο καὶ εἰς ἀκριβῆ μοναρχίαν τὴν τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν μετήνεγκε· καὶ τίνες μετ' αὐτὸν ἐμονάρχησαν, καὶ οπως ε καστος τῆς ἀρχῆς ἐπέβη, καὶ οπως καὶ οσον ἡρξε, καὶ οἱω τέλει τῆς ζωῆς συνεκύρησε· καὶ τίνες ἐπὶ τούτων μετὰ τοὺς σεπτοὺς ἀποστόλους τοὺς θρόνους ἐκόσμησαν τῶν τεσσάρων μεγάλων ἐκκλησιῶν, τῆς Ῥώμης λέγω καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀντιοχείας τε καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ οσοι τούτων μαρτυρικοῦ τέλους κατηξιώθησαν· οπως τε μᾶλλον τῶν ἀλλων κατὰ Χριστιανῶν ἐξελύττησαν Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς ὁ Ἐρκούλιος, καὶ ὡς τὴν ἀρχὴν ἀποθέμενοι ἑτέρους ἀνθ' ἑαυτῶν ἐχειροτόνησαν Καίσαρας, ὡν εἰς ἡν Κωνσταντῖος ὁ Χλωρὸς ὁ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου πατήρ, τῆς ἀρχῆς τῶν Γαλλῶν καὶ τῆς Βρεττανίας ἀπονεμηθείσης αὐτῶ· καὶ ὡς θνήσκων ἐκείνος τὸν πρωτότοκον υἱὸν ἑαυτοῦ, τοῦτον δὲ τὸν ἰσαπόστολον Κωνσταντῖνον, τῆς οἰκείας ἀρχῆς διάδοχον ἐποίησατο· καὶ ὡς μόναρχος οὐτος κατέστη, τοὺς λοιποὺς καταγωνισάμενος, ὀφθέντος αὐτῶ τοῦ σταυρικοῦ σημείου δι' ἀστέρων ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὡς προσεληλύθει Χριστῷ καὶ τὴν πίστιν ἐπλάτυνε, παρρησίαν δούσ τῷ

κηρύγματι, καὶ ὁ πῶς ἐν τῷ Βυζαντίῳ πόλιν ἑαυτῷ ἐπώνυμον ὠκοδόμησε, Νέαν Ῥώμην ὀνομάσας αὐτήν, καὶ τὴν βασιλείαν ἐκ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἰς ταύτην μετήνευκε· καὶ τίνες μετ' ἐκεῖνον ἐν αὐτῇ ἐβασίλευσαν, καὶ οἱ οὐκ ἔκαστος ἦν τοὺς τρόπους, ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ σέβας, καὶ ὁ σὸν ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς, καὶ ὁ πῶς μετήλλαξε τὴν ζωὴν· τίνες τε τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει προέστησαν ἐκκλησίας, καὶ ἐφ' 1.11 ὁ σὸν ἔκαστος, καὶ τίνες αὐτῶν τοῦ ὀρθοῦ ἀντεῖχοντο δόγματος, τίνες δὲ γεγόνασιν ἑτερόδοξοι, καὶ ὁ πῶς τῶν τῆδε μετελήλυθεν ἔκαστος· καὶ ἐπὶ τίνων αὐτοκρατόρων καὶ πατριαρχῶν καὶ κατὰ τίνων αἱ σύνοδοι συγκεκρότηνται. οὕτω τε κατιῶν ὁ λόγος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς γεγονότων αὐτοκρατόρων, περαίνει τὴν συγγραφὴν, πολλῶν ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀποκρύφων ἀλλων μεμνημένος ἱστοριῶν. ἀρκτέον δέ μοι τῆς συγγραφῆς ἀρχὴν ταύτης ποιουμένῳ τὴν πρώτην ἀρχὴν τὴν τῶν ὀλων αἰτίαν τὴν ἀναρχόν τε καὶ ἀχρονον, καὶ τῶν ὑπ' ἐκείνης παραχθέντων ἐκ τοῦ μη ὀντος εἰς ὑπόστασιν καὶ οὐσίωσιν τὴν τε παραγωγὴν καὶ τὴν γένεσιν. 1.12 ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΑΡΧΟΜΕΝΟΥ ΑΠ' ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΠΟΙΙΑΣ. Θεὸς ἐστὶ μὲν ἀνευδής φύσις, αὐτὴ ἑαυτῇ ἀυτάρκης εἰς δόξαν καὶ εἰς κατάληψιν, οὕτω τε τῆς παρ' ἑτέρων δεομένη δόξης οὐθ' ἑτέρῳ καταληπτὴ, εἰ μὴ τις φαίη καταληπτὸν εἶναι τὸ ἀπειρον αὐτῆς καὶ τὸ ἀκατάληπτον. θεὸν δὲ λέγων πατέρα φημι καὶ υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἀγιον, ἀ ἡ θεότης κατὰ τὸν μέγαν πατέρα τὸν θεολόγον Γρηγόριον. οὕτω δ' ἔχον τὸ θεῖον πρῶτον μὲν τὰς ἀγγελικὰς οὐσιοῖ δυνάμεις καὶ οὐρανίους λειτουργοὺς τε καὶ ὑμνωδοὺς τῆς ἀνω λαμπρότητος, οὐχ ὡς τούτων δεόμενον, ἀλλ' ἵνα μὴ τῇ ἑαυτοῦ μόνον θεωρίᾳ κινῶιτο, χεθῆ δὲ καὶ ὀδεύσῃ τὸ ἀγαθόν, καὶ ἡ εὐεργεσία χωρήσῃ πρὸς πλείονας· τοῦτο γὰρ τῆς ἀκρας ἡ ἀγαθότητος· εἶτα καὶ τόνδε τὸν κόσμον ὑφίστησι τὸν ὑλικὸν καὶ ὀρώμενον. καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. τῆς γῆς δὲ ὀρασίᾳ καλυπτομένης, ἐπεὶ καὶ σκότος ἦν καὶ ὕδωρ αὐτῇ ἐπεπόλαζε, τὸ φῶς παρήγαγεν ὁ θεός. καὶ διεχώρισε τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, καὶ τὸ μὲν φῶς ἡμέραν ἐκάλεσε, τὸ δὲ σκότος νύκτα ὀνόμασεν· οὕτω τῇ ἀρχῇ ἑσπέραν, πρῶτὴ δὲ τῇ πρῶτῃ 1.13 φαύσει τῆς ἡμέρας ὀνομα ἔθετο. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρῶτὴ ἡμέρα μία. Οἱ δα μὲν οὐν ἐν τῇ Λεπτῇ Γενέσει γεγραμμένον ὡς ἐν τῇ πρῶτῃ ἡμέρᾳ καὶ αἱ οὐράνιοι δυνάμεις πρὸ τῶν ἀλλων ὑπέστησαν παρὰ τοῦ τῶν ὀλων δημιουργοῦ, ἀλλ' ὁ τι μὴ ταῖς παρὰ τῶν θείων πατέρων ἐγκεκριμέναις βίβλοις τῆς Ἑβραϊκῆς σοφίας καὶ ἡ Λεπτὴ αὐτῇ συνηρίθμηται Γένεσις, οὐδὲν τι τῶν ἐν ἐκείνῃ γεγραμμένων λογιζομαι βέβαιον, οὐδὲ τῷ λόγῳ συντίθεμαι. Εἶτα τὸ στερέωμα ὑπεστήσατο, ἐν μέσῳ τῶν ὕδατων διατείνας αὐτό, ὡστε τὰ μὲν ἀνω αὐτοῦ ἐναποληφθῆναι, τὰ δὲ κάτω περικεχῦσθαι τῇ γῆ. στερέωμα δ' ἐκλήθη ὁ τι στεγανὸν τὸ σῶμα τούτου, καὶ οὐ λεπτὴν οὐδ' ἀραιὰν τὴν φύσιν ἔχει κατὰ τὰ ὕδατα, ἐξ ὧν τὴν σύστασιν ἐσχηκεν· ὁ καὶ οὐρανὸς ὀνομάσθη. ταῦτα ἐν τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ ἐγένετο. ἐν δὲ τῇ τρίτῃ τὸ ὕδωρ τὸ τῆς γῆς ἀπαν καλύπττον πρόσωπον ἐκέλευσεν ὁ θεὸς συναχθῆναι, καὶ ὀφθῆναι τὴν ξηρὰν. καὶ ὁ λόγος ἔργον ἐγένετο καὶ κοιλότητες βαθεῖαι γενόμεναι τὰ ὕδατα εἰσεδέξαντο. καὶ τὴν μὲν γῆν ξηρὰν κατωνόμασε, θαλάσσης δὲ τὰ τῶν ὕδατων συστήματα. κατὰ ταύτην δὲ τὴν ἡμέραν φυτὰ τε γῆθεν ἀνεδόθη καὶ σπέρματα. εἶδει γὰρ ἀκοσμον οὐσαν τὴν γῆν κοσμηθῆναι ταῖς πόαις καὶ τοῖς μυρίοις βλαστήμασι καὶ τοῖς ἀνθεσι καὶ τοῖς παντοίοις καρποῖς καὶ τῶν δένδρων ταῖς χάρισιν. ἡ δὲ τετάρτη ἡμέρα τὴν τῶν φωστήρων ἐσχηκε γένεσιν, ἡλίου τε καὶ σελήνης καὶ τῶν λοιπῶν ἀστέρων. καὶ τούτοις τὸν οὐρανὸν ὁ δημιουργὸς κατηγάίσε, καὶ τὸ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν παραχθὲν φῶς τοῖς φωστήρσι τούτοις ἐνέθετο, κινήσεις αὐτοῖς ἐπιτολάς τε καὶ δρόμους καὶ καταδύσεις δια1.14 ταξάμενος, ἵνα τε φωτίζοιτο δι' αὐτῶν τὸ περίγειον καὶ ὁ χρόνος ἀπαριθμοῖτο ταῖς τούτων ἀνατολαῖς καὶ ταῖς δύσεσι, καὶ σημεῖα παρέχοιντο δι' αὐτῶν τοῖς εὐθύτατα ταῖς αὐτῶν προσέχουσι φαύσει καὶ μὴ περιεργότερον

καταστοχαζομένοις αὐτῶν, ἡ ὡς ἀνείποι τις ἀκριβούμενος τὸν λόγον, ἀβέλτερον καὶ τῆ κινήσει τῶν οὐρανίων ἀπαντα δοξάζουσι συμπεριφέρεσθαι τὰ ἡμέτερα. τῆ πέμπτη δ' αὐθις τῶν ἡμερῶν θεοῦ κελεύσαντος ἀνῆκε τὰ ὑδατὰ ἔρπετὰ ψυχῶν ζώσων καὶ πετεινά· ὡν τὰ μὲν ἐμφιλοχωροῦσι τοῖς ὑδασι καὶ τούτοις ἐννήχονται, τὰ πετεινά δὲ τὸν ἀέρα τέμνουσιν ἐρποντα ὡσπερ διὰ τούτου μετάρσια. κατὰ δὲ γετὴν ἐκτὴν ψυχὴν ζῶσαν, τετράποδα καὶ ἔρπετὰ καὶ θηρία ἐξαγαγεῖν ἢ γῆ προσετέτακτο, καὶ κατὰ τὸ θεῖον ἐξῆκτο σύμπαντα πρόσταγμα. ψυχῆς δὲ ζώσης ἐξαγωγήν ἢ γραφὴν περιέχει ποιήσασθαι κελευσθῆναι τὴν γῆν, ἵν' οὕτω τῆς τοῦ ἀνθρώπου ψυχῆς ἐμφάνη πρὸς αὐτὴν τὸ διάφορον. ἢ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ζῶων γῆθεν ἐξέφυ κατὰ τὸ κέλευσμα, καὶ γεγηράσασα εἰκότως ἀνελπίστον καὶ φθαρτὴν, ἐπεὶ καὶ ἀλλαχοῦ φησὶν ἢ γραφὴν "ψυχὴ παντὸς κτήνουσ τὸ αἶμα αὐτοῦ," τὸ δ' αἶμα πάντως φθειρόμενον· τὴν δὲ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν οὐχ ἢ γῆ ἀνῆκεν, ἀλλὰ τὸ θεῖον αὐτὴν τῷ Ἀδὰμ ἐνήκεν ἐμφύσημα· διὸ καὶ χρῆμά τι θεῖον εἶναι πιστεύεται καὶ ἀθάνατον. Ἡ δ' ἐκτὴ τῶν ἡμερῶν καὶ τὸν ἀνθρώπον ἐσχηκε χειρὶ διαπεπλασμένον θεοῦ. προὔποστήσας γὰρ ὁ ἀριστοτέχνης τὰ σύμπαντα, καὶ παραγαγὼν τὸν κόσμον ἐν τάξει τε καὶ ῥυθμῷ, διὸ καὶ κόσμος ὠνόμασται, καὶ ὡς ἐν ὑποδοχῇ βασιλέως ὡσπερ βασιλεία προετοιμάσας, αὐτὸν οὕτω παράγει τὸν ἀνθρώπον οἰάτινα βασιλέα τῶν ἐπὶ γῆς βασιλευμένων ἀνωθεν, οὐ προστάγματι καὶ τούτον ὑποστησάμενος, ἀλλὰ χερσὶν αὐτὸν διαπλάσας, καὶ δημιουργίαν αὐτοῦ οὐχ ὁμοίαν τοῖς ἄλλοις πεποιηκῶς, παρηλλαγμένην δὲ καὶ ἀσύγκριτον. τὰ ἄλλα μὲν γὰρ πάντα παρήχθησαν ῥήματι, ὁ δὲ καὶ αὐτουργίας ἠξίωται. χοῦν γὰρ λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς ὁ θεός, ἢ βίβλος φησὶ τῆς Γενέσεως, τὸν ἀνθρώπον ἐπλασε, καὶ ἐνεφύσησεν αὐτῷ ψυχὴν ζῶσαν, δι' ἣν καὶ κατ' εἰκόνα λέγεται θεοῦ γενέσθαι ὁ ἀνθρώπος. τῶν γὰρ τῆς θεῆς φύσει οὐσιωδῶς προσόντων τινὰ ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου ψυχῇ εἰκονίζονται, οὐ φύσει αὐτῇ ἐνόητα, ἀλλὰ χάριτι. φύσει μὲν γὰρ τὸ θεῖον ἀόρατον καὶ ἀθάνατον, ἀκατάληπτόν τε καὶ ἀφθαρτόν· ταῦτα δὲ καὶ τῆς ψυχῆς πρόσεισι κατὰ χάριν, οὐ κατὰ φύσιν. οὕτω γὰρ ἢ φύσις ταύτης καὶ ἢ οὐσία καταληπτὴ οὕτω μὴ ὁρατὴ, καὶ ἀφθαρτος δ' ἐστὶ καὶ ἀθάνατος. καὶ ἕτερα δὲ τῆς θεῆς φύσεως χαρακτηριστικὰ κατὰ χάριν παρὰ τῆς ψυχῆς τεθεώρηται. Ἀδὰμ δὲ τὸν πλασθέντα ὠνόμασε, σημαίνει δὲ τοῦτο πυρρὸν κατὰ τὴν Ἑβραϊκὴν διάλεκτον, ὡς φησὶν Ἰώσηπος, ὅτι ἐκ πυρρᾶς γῆς διεπέπλαστο· τοιαύτη γὰρ ἢ παρθένος γῆ. οὕτω δ' ἐν ἐξ ἡμέραις τὸν κόσμον παραγαγὼν ἐν τῇ ἑβδόμῃ κατέπαυσε· διὸ καὶ τοῖς Ἑβραίοις ἢ ἑβδόμη τῶν ἡμερῶν ἀπρακτος εἶναι νενόμισται, ὅθεν καὶ σάββατον κέκληται· τὸ δὲ σάββατον ἢ τῶν Ἑβραίων γλῶττα λέγει ἀνάπαυσιν. ἔθετο δὲ τὸν Ἀδὰμ ὁ θεὸς ἐν τῷ παραδείσῳ, ὃν αὐτὸς κατεφύτευσε, ἐνθα τὸ ξύλον ἢ τῆς ζωῆς καὶ τὸ ξύλον τῆς γνώσεως, ἢ κατὰ τὸν Ἰώσηπον τῆς 1.16 φρονήσεως. καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ τῶν μὲν λοιπῶν ἀπολαύειν, ἀπέχεσθαι δὲ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως, θάνατον δ' εἶναι προεῖπε τὸ τῆς παραβάσεως ἐπιτίμιον. ἀρδεταὶ δὲ ποταμῶν ὁ παράδεισος, καὶ πρόεισιν ἐκεῖθεν ὁ ποταμὸς οὐτος εἰς τέσσαρα μεριζόμενος. καὶ Φεισῶν μὲν ὀνομασθῆναι ἐνὶ πληθύν δὲ τοῦτο δηλοῖ· τοῖς δ' Ἑλλησι Γάγγης οὐτος ὠνόμασται, τὴν Ἰνδικὴν διῶν καὶ ἐκδιδούς εἰς τὸ πέλαγος. Γηῶν δὲ καλεῖται ὁ δεύτερος· σημαίνει δὲ ἢ κλησὶς τὸν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἐκδιδόμενον, ὃν Νεῖλον Ἰώσηπος λέγει προσαγορεύειν τοὺς Ἕλληνας. ὁ δ' ἐπὶ τούτῳ Τίγρις ἐστίν, ὃν καὶ Διγλᾶθ καλεῖσθαι φησὶν ὁ αὐτός, καὶ τὸ μετὰ στενότητος ὅξυ ἐμφαίνεσθαι τῷ ὀνόματι. ὁ δὲ λοιπὸς Εὐφράτης ἐστὶν ἡ τοῖς Φορά, ἢ ἀνθος ἢ σκεδασμός. καὶ ἀμφὸς δὲ οὕτω εἰς τὴν Ἐρυθρὰν εἰσβάλλουσι θάλασσαν. παρίσθησι δὲ τῷ Ἀδὰμ ὁ θεὸς πάντα τὰ ζῶα· ὁ δὲ ἐκάστω γενεῖ αὐτῶν ὀνομασθῆναι. κτίζει τε τὴν γυναῖκα ὁ θεός, μίαν τῶν πλευρῶν λαβὼν ὑπνώττοντος τοῦ Ἀδὰμ, καὶ προσήγαγεν αὐτὴν αὐτῷ. ὁ δὲ ἐξ ἑαυτοῦ γενομένην ταύτην ἐγνώρισε καὶ γυναῖκα ὠνόμασε· τοῖς γὰρ Ἑβραίοις Εὐα καλεῖται ἢ γυνή, κἀκείνη Εὐα ὠνόμαστο. ἢ μὲν οὐν ἀμφοῖν ἐν

τῷ παραδείσῳ μακαρία διαγωγή, γυμνοῖς οὐ σι τῇ ἀπλότῃ καὶ ζωῇ τῇ ἀτέχνῳ. φθονοῦνται δὲ παρὰ τοῦ οφείως ἡ μᾶλλον παρὰ τοῦ νοητοῦ δράκοντος, καὶ πρόσεισιν ὁ οφείως τῇ γυναικί, καὶ συμβουλεύει γεύσασθαι τοῦ φυτοῦ τῆς φρονήσεως. ὁμοφωνεῖν δὲ τότε φησὶν Ἰώσηπος τὰ ζῶα πάντα. ἡ δὲ πείθεται, καὶ ἡδυνθεῖσα τῇ βρώσει πείθει καὶ τὸν ἀνδρα τοῦ καρποῦ μετασχεῖν. καὶ ἐγνώσαν γυμνοὺς ἑαυτοὺς, καὶ ἐκ φύλλων συκῆς ἑαυτοῖς ἐποίησαν περιζώματα, ἐκρύπτοντό τε διὰ τὴν γύμνωσιν 1.17 ἀπὸ τοῦ θεοῦ ὁ Ἀδάμ τε καὶ ἡ γυνή. καὶ ὁ θεὸς τὴν αἰτίαν ἠρώτα, καὶ ὁ Ἀδάμ τὴν γύμνωσιν προεβάλλετο καὶ τὸ αἰτίαμα προσῆπτε τῇ γυναικί· ἡ δ' ἐξηπατήσθαι παρὰ τοῦ οφείως ἐλεγεν. ὁ δὲ θεὸς τῷ οφείω καταρασάμενος πρότερον, ποδῶν τε αὐτὸν στερήσας καὶ τὴν φωνὴν ἀφελόμενος, κατὰ τὸν Ἰώσηπον, καὶ ἰλυσπᾶσθαι κατὰ γῆς ἐπιτάξας, καὶ πολέμιον ἀποφίνας τῷ σπέρματι τῶν ἀπατηθέντων, πρὸς τὴν γυναῖκα τρέπεται, καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτὴν ὑποχείριον τίθησι, καὶ ταῖς ἐν τῷ τίκτειν ὠδίσι ἐπιτιμᾷ. εἰ τα καὶ τὸν Ἀδάμ ὑπάγει ἐπιτιμῶ· τὸ δ' ἡ ν ἡ πρὸς τὴν γῆν ἐξ ἡς ἐλήφθη ἀποστροφή, καὶ τὸ ἐν ἰδρῶτι τὸν ἀρτον ἐσθίειν, καὶ τὸ τὴν γῆν ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατέλλειν αὐτῷ. καὶ μετοικίζει αὐτοὺς ἐκ τοῦ παραδείσου, δερμάτινα αὐτοῖς ἐνδύματα περιθέμενος, ἰσως τὴν παχυτέραν σάρκα καὶ θνητὴν καὶ ἀντίτυπον. ἐντεῦθεν ἡμῖν ἡ μοχθηρὰ ζωὴ καὶ ἐπώδυνος καὶ τὸ πρὸς κακίαν εὐόλισθον. Γίνονται τοίνυν παῖδες αὐτοῖς, ὡς Κάϊν μὲν ὁ πρῶτος ἡ ν, κτήσιν σημαίνει τὸ ονομα, ὁ τι ἐκτήσαντο ἀνθρωπον, Ἀβελ δ' ὁ δεύτερος· δηλοῖ δὲ πένθος ἡ κλήσις· ἐσεσθαι γὰρ αὐτοῖς πένθος ἐμελλε δι' αὐτόν. καὶ ὁ μὲν Ἀβελ νομεὺς ἡ ν ποιμνίου καὶ ἀρετῆς ἐπεμέλετο, ὁ δὲ Κάϊν ἐγεώργει τὴν γῆν πονηρότατος ὡς. δόξαν δὲ αὐτοῖς ἀπαρχὰς ἐκ τῶν ἰδίων πόνων προσαγαγεῖν τῷ θεῷ, ὁ μὲν Ἀβελ τὰ κρεῖττω τῶν πρωτοτόκων τῶν θρεμμάτων προσήνεγκε, Κάϊν δὲ τὰ τυχόντα προσηγήσκει τῶν τῆς γῆς καρπῶν. καὶ προσέσχεν ὁ θεὸς τοῖς τοῦ Ἀβελ δώροις, τῇ δὲ τοῦ Κάϊν οὐ προσέσχε προσαγωγῇ. ὁ δὲ φθονήσας ἐπὶ 1.18 τῇ προτιμήσει κτείνει τὸν ἀδελφόν, καὶ ἐπάρατος γίνεται τῷ θεῷ, καὶ στένειν καὶ τρέμειν καταδεδίκασαι. ἐκβληθεὶς δὲ ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ ἐν γῇ Ναϊδ ὤκησεν, ἐνθα καὶ παῖδας ἐγένετο. οὐτος μέτρα τε καὶ στάθμια ἐπενόησε καὶ πρῶτος ὁ ρους ἐπήξατο γῆς, πονηρίας καθηγητῆς χρηματίσας. καὶ πόλιν εἰς ὀνομα τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ αὐτοῦ Ἐνώς ὠκοδόμησεν. υἱὸς δὲ τοῦ Ἐνώς Γαϊδάδ, παῖς δὲ τούτου Μαουιαήλ, τοῦ δὲ Μαθουσάλα, οὐ Λάμεχ υἱός. οὐτος δύο γυναῖκας ἑαυτῷ συνοικίσας, αἱ Ἀδὰ καὶ Σελα ὠνομάζοντο, παῖδας ἐξ ἀμφοῖν ἐσχεν ἐβδομήκοντα καὶ ἑπτὰ· ὡς Ἰωαβὲλ μὲν κτηνοτρόφος ἡ ν καὶ προβατείαν ἠγάπησεν, Ἰουβὰλ δὲ μουσικὴν ἐπενόησε καὶ κιθάραν ἐμηχανήσατο καὶ ψαλτήριον, Θόβελ δὲ γεγονῶς ἐκ Σελαῶ σιδηρεὺς ἡ ν ἡ τοι ἐργάτης σιδήρου τε καὶ χαλκοῦ. τῷ δὲ Ἀδάμ μετὰ θάνατον Ἀβελ διακοσίων τριάκοντα γεγονότι ἐτῶν ἐτερος ἐγεννήθη υἱός, ὁ ν ἐκάλεσε Σήθ. τέθνηκε δὲ ὁ Ἀδάμ ἐτη ζήσας ἐνακόσια καὶ τριάκοντα. Σήθ δὲ γενόμενος ἐτῶν πέντε καὶ διακοσίων ἐγέννησε τὸν Ἐνώς, ὁ ρ πρῶτος ἡ λπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὀνομα κυρίου τοῦ θεοῦ, τοῦτ' ἐστι θεὸν προσαγορευοῦσαι τὸν κύριον. δώδεκα δὲ καὶ ἐνακόσια ζήσας ἐτη τὰ πάντα Σήθ, καὶ υἱοὺς καὶ θυγατέρας λιπῶν, ἐξέλιπεν. ὁ ρ ἀρετὴν μετῆει καὶ μιμητὰς τοὺς ἀπογόνους κατέλειπεν· οἱ σοφίαν τὴν περὶ τὰ οὐράνια κατενόησαν, καὶ στήλαις δυσί, τῇ μὲν ἐκ λίθων, τῇ δ' ἐκ πλίνθου πεποιημέναις, τὰ εὐρημένα ἐνέγραψαν, ἵνα καὶ τοῖς μετέπειτα σώζωνται· ἐσεσθαι γὰρ ἀφανισμόν τοῦ παντὸς προειρήκει Ἀδάμ ἐκ πυρός τε καὶ υδατος, ἐξ Ἐνώς δὲ ἐτέχθη Καϊνᾶν ἄλλοι τε υἱοὶ καὶ θυγατέρες, καὶ ἀπέθανεν 1.19 ἐτη ζήσας πέντε καὶ ἐνακόσια. ἐκ δὲ Καϊνᾶν ἐξέφυ Μαλελεήλ καὶ ἐτεροι παῖδες, καὶ τέθνηκε ζήσας ἀριθμὸν ἐτῶν ἐνακοσίων καὶ δέκα. παῖς δὲ Μαλελεήλ ὁ Ἰάρεδ, καὶ ἐτεροι, ὁ ρ κατέλυσε τὴν ζωὴν ἐπ' ἐτεσιν ὀκτακοσίοις καὶ πέντε πρὸς ἐνενηκόντα. Ἰάρεδ δὲ πατὴρ τοῦ Ἐνώχ καὶ παιδῶν ἐπὶ τούτῳ ἐτέρων, καὶ τέθνηκε βιώσας ἐνιαυτοὺς ἐνακοσίους καὶ ἐξήκοντα πρὸς δυσίν. υἱὸς δὲ τοῦ Ἐνώχ Μαθουσάλα καὶ

ετεροι. εὐηρέστησε δὲ τῷ κυρίῳ Ἐνώχ καὶ μετετέθη καὶ οὐχ εὐρίσκετο, ἐτῶν γεγονῶς τριακοσίων ἐξήκοντα πέντε. παῖς δὲ τοῦ Μαθουάλα Λάμεχ καὶ ετεροι, καὶ θνήσκει ζήσας ετη ἑνακόσια ἐξήκοντα καὶ ἑννέα. Νῶε δ' ἐτέχθη τῷ Λάμεχ, καὶ τέθηκε Λάμεχ ἑπτακόσια ζήσας ετη καὶ πεντήκοντα πρὸς τρισί. τῷ δὲ Νῶε τρεῖς ἐγένοντο παῖδες, Σήμ, Χάμ, Ἰάφεθ. Ἰδόντες δὲ οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ελαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας. υἱοὺς δὲ τοῦ θεοῦ φησιν ἡ γραφή τοὺς ἀπογόνους τοῦ Σήθ ὡς ἀρετὴν μετιόντας, καθὼ καὶ υἱοὺς ὑψίστου τοὺς ἑναρέτους καλεῖ. θυγατέρας δὲ τῶν ἀνθρώπων φησὶ τὰς ἐκ τῶν τοῦ Κάιν ἀπογόνων καταγομένας. ὁ δὲ Ἰώσηπος ἀγγέλου λέγει τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων λαβεῖν, ουτω καλέσας, οἱ μαι, αὐτοὺς ὡς εὐαρεστοῦντας θεῷ καὶ τὴν ἐκείνων πολιτείαν ἐπιτηδεύοντας. πληθυνθέντες δ' οἱ ἀνθρωποι πρὸς κακίαν ἀπέκλιναν. οἱς καὶ παῖδες ἐγένοντο ὑβρισταὶ καὶ ἀτάσθαλοι διὰ τὴν ἐν τῇ δυνάμει πεποίθησιν. οἱς τὸ θεῖον προσώχτισε καὶ τὸ μακρόβιον ὑπετέμετο, ἑκατὸν καὶ εικοσιν ετεσι τὴν τῶν ἀνθρώπων περιγράφας ζωὴν. 1.20 Νῶε δὲ εὐρε χάριν ἐναντίον τοῦ θεοῦ. διὸ καὶ εἰς θάλασσαν τῆς ἡπείρου μεταβληθείσης δι' ἐπομβρίας πολυήμερου τε καὶ σφοδρᾶς, πᾶν μὲν τὸ ἀνθρώπινον φθείρεται γένος, Νῶε δὲ μόνος σώζεται προμηθεῖα θεοῦ ξυλίγη λάρνακι, ἣν τετράγωνον κατεσκεύασε, μήκος μὲν εχουσαν πήχεων τριακοσίων, τὸ δὲ πλάτος πεντήκοντα, καὶ τὸ βάθος τριάκοντα. ἐν ἡ αὐτός τε καὶ οἱ παῖδες ἐμβέβηκεν καὶ ἡ μήτηρ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, σπέρματά τε παντοῖα ἐνθέμενος καὶ ζῶα ἐκ γένους παντὸς πρὸς διατήρησιν τῶν γενῶν αὐτῶν, ἀνά δύο μὲν τὰ μὴ καθαρὰ, ἑπτὰ δ' ἐξ ἐκάστου γένους τῶν καθαρῶν. δέκατος δ' ἡ νὸ Νῶε ἐκ τοῦ Ἀδάμ ἀριθμούμενος, καὶ μετὰ χιλίους ἐξακοσίους πεντήκοντα καὶ ἐξ ἑνιαυτοῦς ὁ κατακλυσμὸς τῇ γῆ ἐπενήνεκτο ἐφ' ἡμέρας τεσσαράκοντα λάβρου καταχουμένου τῆς γῆς ὑετοῦ, ὡς ὑπερβῆναι τὸ ὑδωρ ἐπὶ πεντεκαίδεκα πήχεις τὰ τῶν ὀρῶν ὑψηλότερα. λήξαντος δὲ γε τοῦ ὑετοῦ καὶ τοῦ ὑδατος ἐλαττονουμένου μεθ' ἡμέρας ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, ἡ λάρναξ ὀρει τινὶ τῆς Ἀρμενίας προσώκειλε κατὰ μῆνα τὸν εβδομον. οτε καὶ ἀνοίξας ὁ Νῶε μεθήσῃ κόρακα. ὁ δὲ οὐκ ἐπανήλθε. καὶ μεθ' ἡμέρας ἀφῆκε περιστεράν, ἡ πάλιν ὑπέστρεψεν. ἑπτὰ δὲ διελθουσῶν ἡμερῶν αὐθις ἀφῆκεν αὐτὴν, ἡ δὲ κάρφος ἐλαίας φέρουσα ὑπενόστησε. κάντεῦθεν εγνω ἐκλελοιπέναι τὸ ὑδωρ ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ἐξήλθε Νῶε καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ σὺν ταῖς αὐτῶν γυναῖξι καὶ τὰ ζῶα ὅσα ἡν μετ' αὐτῶν ἐν τῇ κιβωτῷ, καὶ εθυσε τῷ θεῷ. Αποβατήριον δὲ καλεῖσθαι τὸν τόπον τῆς Ἀρμενίας φησὶν ὁ Ἰώσηπος, καὶ λείψανα δείκνυσθαι τῆς λάρνακος ἐκεῖ. μεμνήσθαι δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ τῆς κιβωτοῦ λέγει πολλοὺς τῶν 1.21 τὰς βαρβαρικὰς ἱστορίας συγγραψαμένων, τὸν Χαλδαῖόν τε Βηρωσὸν καὶ Ἰερώνυμον τὸν Αἰγύπτιον, ος τὴν ἀρχαιολογίαν τὴν Φοινικικὴν συνεγράψατο, καὶ τὸν ἐκ Δαμασκοῦ Μνασέαν. ὁ δὲ θεὸς μηκέτι ἐπαγαγεῖν τοιοῦτον πάθος τῇ γῆ ἐπηγγείλατο. ἐντειλάτο δὲ πρὸς βρῶσιν κεχρησθαι τοῖς ζῴοις, πλὴν κρέας ἐναι ματι ψυχῆς μὴ ἐσθίειν, καὶ φόνου ἀνθρώπων ἀπέχεσθαι. σημεῖον δὲ τοῦ μηκέτι κατακλύσαι τὴν γῆν ἐν ὀμβρῷ τὸ τόξον εθετο τὸ ἐν τῇ νεφέλῃ, τὴν ἰριν διὰ τοῦ τόξου δηλῶν. Νῶε δὲ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν βιώσας ετη τριακόσια καὶ πεντήκοντα θνήσκει ἑνιαυτῶν γεγονῶς ἑνακοσίων πεντήκοντα. Εἰρηται δὲ περὶ τῆς πολυετίας τῶν τότε ἀνθρώπων ἐκείνων ταῦτα τῷ Ἰωσήπῳ. "μηδεὶς οὐ ν πρὸς τὸν νῦν βίον καὶ τὴν βραχύτητα τῶν ἐτῶν ψευδῆ νομιζέτω τὰ περὶ τῶν παλαιῶν ἱστορούμενα. οἱ μὲν γὰρ θεοφιλεῖς οντες καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ γενόμενοι καὶ διὰ τὸ τὰς τροφὰς ἐπιτηδειότερας πρὸς πλείονα χρόνον ειναι εἰκότως εζων πλῆθος ἐτῶν τοσοῦτων, επειτα καὶ διὰ τὴν εὐχρηστίαν ὧν ἐπενόουν, ἀστρονομίας τε καὶ γεωμετρίας, ἀπερ οὐκ ἡν αὐτοὺς ἀσφαλῶς κατανοῆσαί τε καὶ εἰπεῖν, μὴ ζήσαντας ἐξακοσίους ἑνιαυτούς. διὰ τοσοῦτων γὰρ πληροῦται ὁ μέγας ἑνιαυτός." Οἱ δὲ Νῶε παῖδες, Σήμ, Χάμ, Ἰάφεθ, ἐκ τῶν ὀρῶν εἰς τὰς πεδιάδας

κατώκησαν. Νῶε δὲ φυτεύσας ἀμπελῶνα ἐπιεν ἐκ τοῦ οἴνου καὶ ἐμεθύσθη καὶ ἐγυμνώθη. Χάμ δὲ τὴν γύμνωσιν ἰδὼν τοῦ πατρὸς τοῖς συγγόνις ἀνήγγειλεν οἷον ἐπεγγελῶν τῷ 1.22 πατρί. οἱ δὲ κατὰ νότου θέμενοι τὸ ἱμάτιον τὴν πατρικὴν ἐκάλυψαν γύμνωσιν, ὀπισθοφανῶς ἰόντες καὶ μὴ προσβλέψαντες τῷ πατρί. διὸ καὶ ἀνανήψας ὁ Νῶε τοὺς μὲν εὐχαῖς ἠμείψατο, τῷ δὲ Χάμ κατηράσατο. τὸ δὲ πεδίον, ὁ κατώκουν οἱ υἱοὶ Νῶε, κέκληται Σεναάρ. πολλῶν δὲ γενομένων ἐκάστῳ παίδων καὶ εἰς γενεὰς προελθόντων ἐπληθύνθησαν οἱ τούτων ἀπόγονοι. Νεβρώδ δὲ τις τοῦ Χάμ υἱωνός, ὁ πρῶτος γίγας ὠφθη ἐπὶ τῆς γῆς, τολμηρὸς καὶ κατὰ χεῖρα γενναῖος, τῶν ἄλλων κατάρχων εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα περιέστησε, καὶ πύργον οἰκοδομεῖν αὐτοῖς ὑπέθετο ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου δεδομημένον. οὐ τῷ δὲ μεμνηότας ὄρων αὐτοῦς ὁ θεός, ἕτερογλώσσους εἰργάσατο καὶ ἀσυνέτους τῶν παρ' ἀλλήλων φωνῶν διὰ τοῦ τῶν γλωσσῶν μερισμοῦ. ὁ δὲ τόπος, ἐν ᾧ τὸν πύργον ὠκοδόμουν, νῦν Βαβυλῶν καλεῖται διὰ τὴν σύγχυσιν τὴν περὶ τὴν διάλεκτον· Ἑβραῖοι γὰρ βαβέλ καλοῦσι τὴν σύγχυσιν. σκίδναι δὲ λοιπὸν ὑπὸ τῆς ἀλλογλωσσίας, ὡς πᾶσαν ἠπειρον καὶ νῆσον πληρωθῆναι αὐτῶν. Σκεδασθέντων δὲ τῶν ἀπογόνων τοῦ Νῶε ἐξ ἐκείνων τὰ ἔθνη συνέστησάν τε καὶ ὠνομάσθησαν. ἑπτὰ γοῦν υἱοὺς ὁ Ἰάφεθ ἐγέννησεν, οἱ ἀπὸ Ταύρου καὶ Ἀμανοῦ τῶν ὄρων προῆλθον, ἐπὶ μὲν τῆς Ἀσίας ἀχριοταμοῦ Τανάιδος, ἐπὶ δὲ τῆς Εὐρώπης εἰς Γαδεῖρων· ὡς τῶν τῶν ὀνόμασι καὶ ἔθνη ἐπεκλήθησαν, Γομαρεῖς μὲν ἀπὸ Γάμερ, οἱ νῦν Γαλάται λεγόμενοι· Μαγώγας δὲ τοὺς ἐξ αὐτοῦ ὠνόμασεν ὁ Μαγώγ, Σκύθαι δὲ νῦν καλοῦνται. ἐκ δὲ Ἰωβάν Ἰωνες καὶ πάντες Ἕλληνες ἐπεκλήθησαν, ἐκ Μαδαῖ δὲ Μαδαῖοι, οἱ Μῆδοι προσαγορεύονται νῦν. Θοβέλ δὲ Θοβήλους τοὺς ἐξ αὐτοῦ ἐπωνόμασεν· οὐ τοὶ δ' εἰσὶν Ἰβη1.23 ρες, ὁ δὲ γε Μοσὸχ τοῦ γένους κατήρξε τῶν Μεσσηνῶν· Καππαδόκαι δ' οὐ τοὶ νομίζονται. Θειρᾶς δὲ Θείρας τοὺς ἐξ αὐτοῦ προσηγόρευσεν, οἱ Θραῖκες μετωνομάσθησαν ὑστερον. ἐκ δὲ τῶν ἐκγόνων Ἰάφεθ Ἀσχανάξαι μὲν οἱ κληθέντες Ῥηγῆνες ἐξ Ἀσχανάξπροήχθησαν, Ῥιφαθαῖοι δὲ, οὐ τῷ πρὶν τοὺς Παφλαγῶνας ἐκάλουν, ἐκ Ῥιφᾶθ τὸ γένος ἐλκεῖν πιστεύονται· καὶ Θοργαμαῖοι τὸν Θοργαμᾶ πρόγονον ἑαυτοῖς ἐπιγράφουσιν, οἱ Φρύγες μετεκλήθησαν ὑστερον. Ἐλισᾶν δὲ Ἐλισαίων ἀρχηγέτης ἐγένετο, οἱ περ εἰσὶν Αἰολεῖς. καὶ Θαρσεὺς δὲ τῶν Θαρσέων ἐχρημάτισε πρόγονος· τὸ γὰρ πάλαι Θαρσεῖς ἐκαλοῦντο οἱ Κίλικες· ὁθεν καὶ ἡ τῶν παρ' αὐτοῖς πόλεων ἀξιολογωτέρα Ταρσὸς καλεῖται, τοῦ θῆτα μεταβληθέντος εἰς ταῦ. οὐ τῷ γὰρ τῷ Ἰωσήφῳ γέγραπται περὶ τῆς Ταρσοῦ. ἕτεροι δὲ τὸν Περσέα φασὶν τῆ τῶν Κιλικῶν χώρα ἐπιδημήσαντα καὶ πόλιν βουληθέντα κτίσαι καὶ τὸν τόπον τῆς πόλεως τοῖς οἰκοδόμοις δεικνύοντα τῷ ταρσῷ τοῦ ποδὸς πατάξαι τὴν γῆν, κἀντεῦθεν ἐπικληθῆναι τὴν πόλιν Ταρσόν. Χέθιμα δὲ τὴν νῆσον συνώκισεν ὁ Χέθιμ· ἡ Κύπρος αὐτῆ ἐστὶ, παρ' Ἑλλήνων οὐ τῷ κληθεῖσα διὰ τὴν παρ' αὐτοῖς θεὸν τὴν Ἀφροδίτην, ἡ νὴν Κύπριν προσαγορεύουσιν. οἱ δὲ γε παῖδες τοῦ Χάμ τὴν ἀπὸ Συρίας καὶ Ἀμανοῦ καὶ Λιβάνου τῶν ὄρων γῆν κατέσχον, καὶ ὁσα πρὸς θάλασσαν αὐτῆς ἐτέτραπτο μέχρις ὠκεανοῦ κατειλήφασιν. καὶ προῆλθοσαν ἐκ μὲν Χοῦς Χουσαῖοι· Αἰθίοπες οὐ τοὶ εἰσὶ. Μεσρέμ δὲ Μεστραίων προπάτωρ ἐγένετο· οὐ τῷ δὲ καλοῦνται οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ ἡ τῆς Αἰγύπτου χώρα Μεστρῆν ὀνομάζεται. Φοῦτ δὲ τὴν Λιβύην κατώκησε, καὶ Φούτους τοὺς τῆς χώρας ἐκάλεσε, Φούτην δὲ τὴν χώραν αὐτήν. μετε1.24 βλήθη δ' ἡ κλήσις αὐτῆς μετέπειτα εἰς Λιβύην ἐκ 1.24 Λίβυος υἱοῦ Μεσρέμ. Χαναάν δὲ τὴν κληθεῖσαν ὑστερον Ἰουδαίαν συνοικίσας Χανααναίαν αὐτὴν προσηγόρευσε καὶ Χανααναίους τοὺς ἐξ αὐτῆς. οἱ δὲ Μεσρέμ παῖδες τὴν ἀπὸ Γάζης εἰς Αἰγύπτου κατέσχον γῆν. μόνου δὲ Φιλιστιεῖμ τὴν ἐπωνυμίαν διεφύλαξεν ἡ ἐκείνου μερίς, ἡ νὴν Παλαιστίνην Ἕλληνες ὠνομάκασιν. Σιδώνιος δὲ πρωτότοκος παῖς Χαναάν ἐν Φοινίκῃ πόλιν ἀνέστησε, Σιδῶνα καλέσας αὐτήν. Ἀμαθὶ δὲ Ἀμάθην ἐκτίσεν πόλιν, ἡ νὴν Μακεδόνες ἀφ' ἑνὸς τῶν Πτολεμαίων Ἐπιφανοῦς λεγομένου

Ἐπιφάνειαν μετωνόμασαν. Σὴμ δὲ τῷ υἱῷ Νῶε πέντε τίκτονται παῖδες, οἱ τὴν μέχρῃς ὤκεανοῦ τοῦ κατ' Ἰνδῖαν οἰκοῦσιν Ἀσίαν, ἀπ' Εὐφράτου ἀρξάμενοι. Ἐλάμ μὲν οὐ ν Ἐλυμαίους Περσῶν οὐ ντας ἀρχηγέτας κατέλιπεν, Ἄσουρ δὲ Νίνον οἰκίζει πόλιν καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν Ἀσσυρίους ὠνόμασε, καὶ Ἀρφαζὰδ Χαλδαίων προπάτωρ ἦν, Ἀράμ δὲ τοὺς Σύρους κληθέντας οὐ στερὸν Ἀραμαίους ἐξ ἑαυτοῦ προσηγόρευσεν, ὁ Λοῦδ δὲ Λοῦδους προήγαγεν, οἱ Λυδοὶ μετέπειτα προσερρήθησαν. τῶν δὲ υἱῶν Ἀράμ τεσσάρων οὐ ντων ὁ μὲν τὴν Τραχωνίτιν οἰκίζει καὶ τὴν Δαμασκόν, μέση δ' ἐστὶ Παλαιστίνης καὶ Κοίλης Συρίας, ὁ δὲ Ἀρμενίαν, Βακτριανούς δὲ ὁ ἑτερος. τοῦ Ἀρφαζὰδ δὲ υἱὸς Καϊνᾶν, παῖς Καϊνᾶν ὁ Σαλά. οὐ τος δὲ πατὴρ Ἐβερ. Ἐβερ δ' ἐτεκε τὸν Φαλέκ, οὐ τω κληθέντα διὰ τὸν τῆς γῆς μερισμόν· οὐ τε γὰρ ἡ διαίρεσις γέγονε τῶν τότε ἀνθρώπων, καὶ ὁ τῆς γῆς μερισμὸς τότε ἐτέχθη· φάλεκ γὰρ Ἐβραῖοι τὸν μερισμὸν ὀνομάζουσιν. Ἐβραῖοι δὲ τὸ ἔθνος ἐκ τοῦ Ἐβερ ἀρχῆθεν ἐκλήθη. τοῦ Φαλέκ δὲ υἱὸς ὁ Ραγαῦ, ὁ δὲ Ραγαῦ πατὴρ τοῦ Σερούχ, οὐ τος δ' ἐτεκε τὸν Να1.25 χῶρ, ἐκ Ναχῶρ δὲ Θάρρα προῆλθε, Θάρρα δὲ πατὴρ Ἀβραάμ. Τοῦ δὲ τῶν Ἐβραίων γένους προπάτωρ καὶ πατριάρχης τῶν αὐτοῦ πατριῶν ὁ μέγας οὐ τος γέγονεν Ἀβραάμ, ὁ ς Χαλδαῖος μὲν ἦν τὸ γένος, δέκατος ἀπὸ Νῶε γενόμενος, διακοσίων ἐτῶν καὶ ἐνενήκοντα πρὸς δυσὶ διεληλυθότων ἐξ οὗ τοῦ τὴν γῆν ἀπασαν ὁ θεὸς ἐπομβρία κατέκλυσεν. οὐ τος προγόνων οὐ ν ἀσεβῶν πρῶτος ἐγνω θεὸν ἐνα τὸν τῶν οὐ λων δημιουργόν, ἐκ τῶν ποιημάτων καταλαβὼν τὸν ποιητὴν, καὶ τούτῳ μόνῳ τὴν τιμὴν ἀπονέμειν δεῖν ἐλεγε. στασιασάντων δὲ διὰ ταῦτα πρὸς αὐτὸν τῶν Χαλδαίων μετώκησεν ἐκεῖθεν, τοῦ γνωσθέντος αὐτῷ κελεύσει θεοῦ, καὶ τὴν Χαναanaίαν ἐσχηκε γῆν. λιμοῦ δὲ τὴν Χαναanaίαν πιέζοντος μεταναστεύει εἰς Αἴγυπτον. καὶ θαυμασθεὶς ἐπὶ συνέσει, τὴν ἀριθμητικὴν τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ τὰ περὶ ἀστρονομίας ἀμαθῶς τούτων ἐχουσι παραδίδωσιν. ἐκ Χαλδαίων δὲ λέγεται φοιτῆσαι ταῦτα πρὸς Αἴγυπτον κάκειθεν εἰς Ἑλλάδα. Ἀσσυρίων δ' ἐπελθόντων τοῖς Σοδομίταις, οἱ ς συνώκει καὶ Λῶτ ἀδελφόποις οὐ ν Ἀβραάμ τῆς Σάρρας τε ἀδελφός, καὶ πολλῶν μὲν πεσόντων Σοδομιτῶν, αἰχμαλωτισθέντων δὲ τῶν λοιπῶν, καὶ Λῶτ τοῖς Σοδομίταις συνηχμαλώτευτο. ὁ μαθὼν Ἀβραάμ σὺν τριακοσίοις ὀκτωκαίδεκα οἰκέταις αὐτοῦ καὶ φίλοις τρισὶ κατεδίωξεν ὀπίσω τῶν Ἀσσυρίων, καὶ τούς τε Σοδομίτας ἐσωσε καὶ τὸν Λῶτ. ἐπανιόντα δ' ἐκ τῆς διώξεως ὁ τῆς Σόλυμα πόλεως βασιλεὺς αὐτὸν ὑποδέχεται, κεκλημένος Μελχισεδέκ· σημαίνει δὲ τοῦτο μεθαρμοζόμενον εἰς τὴν Ἑλλήνων διάλεκτον βασιλεὺς δίκαιος· Σόλυμα γὰρ ἦν ὁ νομα τότε τῆ πόλει Ἱερου1.26 σαλήμ· οὐ τως ἀρχαία ἦν ἡ πόλις καὶ χρόνῳ τὰ πρεσβεῖα κληρωσαμένη κατὰ πασῶν. τῆς ἀρετῆς δὲ τὸν Ἀβραάμ ἀποδεξάμενος ὁ θεὸς ἀμοιβὴν ὑπὲρ αὐτῆς ἐπηγγείλατο· τοῦ δὲ φαμένου ἀχαρι πᾶν αὐτῷ δοκεῖν εὐεργέτημα μὴ ἐχοντι τὸν τοῦτο διαδεξόμενον, ἦν γὰρ ἐτι γονῆς ἀμοιρῶν γνησίας, ὁ τι τὴν μήτραν ἢ Σάρρα πεπήρωτο, ὁ θεὸς καὶ παῖδα δώσειν αὐτῷ καθυπέσχετο, καὶ ἐξ ἐκείνου μέγα προελθεῖν ἔθνος, τοῖς ἀστρασι τὸν ἀριθμὸν ἐξισούμενον· καὶ περιτμηθῆναι τὰ αἰδοῖα καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐκέλευσεν ἀρρνας, ἰ ν' εἰ ἡ τὸ γένος αὐτοῦ τοῖς ἀλλοῖς ἐθνεσιν ἀνεπίμικτον· καὶ περιετμήθησαν. Γίνεται τοίνυν τῷ Ἀβραάμ παῖς ἑκατὸν γεγονότι ἐνιαυτῶν ἐκ τῆς Σάρρας, ὁ ν ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καλέσαι προσέταξε· δηλοῖ δὲ τὸ ὀνομα γέλωτα, ἡ ὁ τι μειδίαμα τῆ Σάρρα ἐγένετο, τέξεσθαι αὐτὴν τοῦ θεοῦ χρηματίσαντος, διὰ τὸ τῆς ὑποσχέσεως δύσελπι, παρήλικι οὐ ση καὶ μὴ προσδοκῶση τεκεῖν, ἐνενήκοντα γὰρ ἐτῶν τὸν Ἰσαὰκ τεκοῦσα ἐτύγχανεν, ἡ ὁ τι γέλωτος ὑπόθεσις τοῖς γονεῦσι τὸ παιδίον ἐγένετο, θυμηδίας δηλαδὴ καὶ χαρᾶς. τεχθέντα δὲ τὸν παῖδα τοῦτον κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν ὁ πατὴρ περιέτεμεν· ὁ θεν οὐ τω καὶ τοῖς Ἰουδαίοις νενόμισται περιτέμνεσθαι. Αραβες δὲ μετὰ τρισκαίδεκατον ἐτος τοὺς παῖδας περιτέμνειν εἰώθασιν, ὁ τι καὶ Ἰσμαὴλ ὁ προπάτωρ αὐτῶν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ περιετέμνητο· τρισκαίδεκα γὰρ ἦν ἐτῶν ὁ τε τῷ Ἀβραάμ ὁ θεὸς ἐπέταξε

τὴν περιτομήν. σημαίνει δὲ τὸ ονομα τοῦτο θεόκλυτον, ὡς τοῦ θεοῦ τῆς ἰκεσίας Ἄβραάμ εἰσακούσαντος καὶ παῖδα δόντος αὐτῷ. ἐγένετο δὲ τοῦτον ἐκ παιδίσκης ἡ ν Σάρρα αὐτῷ συγκατέκλινεν. ἰδίας γὰρ ἀμοιροῦσα τότε γονῆς, οἰκεία παιδίσκη Ἀγαρ ὠνομασμένη, Αἴγυπτία 1.27 τὸ γένος, μιγῆναι τὸν ἀνδρα ἠτήσατο, καὶ τεκούσης ἐκείνης τὸν Ἰσμαήλ, ὠκειώσατο τὸ παιδίον ἢ Σάρρα. τεκούσα δὲ τὸν Ἰσαάκ, τῆς Ἀγαρ σὺν τῷ υἱῷ φυγὴν κατὰ ζηλοτυπίαν κατεψηφίσατο. ἀνδρωθέντος δὲ Ἰσαάκ κατὰ τὸν Ἑβραῖον Ἰώσηπον, εἰκοσι γὰρ καὶ πέντε ἐνιαυτῶν φησὶν εἶναι τὸν Ἰσαάκ τότε, πεῖραν ὁ θεὸς ἐπάγει τῷ Ἀβραάμ, καὶ καλέσας αὐτὸν θῦμα κελεύει προσαγαγεῖν τὸν υἱόν, καὶ εἰς ἐν τῶν ὀρέων ἀπαγαγόντα τὸν μονογενῆ τὸν ἀγαπητὸν ὀλοκαυτῶσαι. καὶ οὐκ ἀντέπευ ὁ Ἀβραάμ, ἀλλὰ τὸν παῖδα προσειληφώς καὶ εἰς τὸ ἐπιταχθέν αὐτῷ ὀρος ἀναγαγόν, τὸν θεῖον αὐτῷ κοινοῦται χρησμόν, καὶ γενναίως οἰσειν τὴν καθιέρωσιν παραινεῖ, κελεύοντος τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ πείθεται καὶ ἐκὼν ἑαυτὸν παρέχει πρὸς καθιέρωσιν, μὴ δίκαιον φήσας εἶναι θεοῦ καὶ πατρὸς ἀντιτείνειν θελήματι. οὕτω ταῦτα τῷ Ἰωσήπῳ ἰστόρηται. εἰ τα φείσασθαι τοῦ υἱοῦ κελεύεται Ἀβραάμ, καὶ κριὸς αὐτομάτως εἰς ὀλοκαύτωσιν ἀντιδίδοται. μετὰ ταῦτα θνήσκει μὲν Σάρρα ἐτῶν οὐσα ἑκατὸν εἰκοσι πρὸς ἑπτὰ, ὁ δὲ Ἀβραάμ ἑτέραν ἠγάγετο κεκλημένην Χεττούραν, ἕξ ἡς υἱεῖς αὐτῷ φύονται ἐξ. τῷ Ἰσαάκ δὲ περὶ τεσσαρακοστὸν ετος γεγονότι μνηστεύεται ὁ πατήρ Ῥεβέκκαν ἐκ Μεσοποταμίας, θυγατέρα Βαθουήλ υἱοῦ Ναχώρ ἀδελφοῦ Ἀβραάμ. επειτα τελευτᾷ μὲν ἐτη ζήσας ἑκατὸν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε γήμας δὲ τὴν Ῥεβέκκαν ὁ Ἰσαάκ διδύμους ἐκ ταύτης παῖδας γεννᾷ. ὡν τῷ μὲν πρεσβυτέρῳ καθ' ὅλου τοῦ σώματος δασεῖα ἐφύετο θρίξ, ὁ θεν καὶ Ἡσαῦ ἐκλήθη διὰ τὴν τρίχωσιν· τῷ δὲ νεωτέρῳ ἡ χεῖρ εἰ χετο τῆς πτέρνης τοῦ ἀδελφοῦ, τῆς μητρικῆς προεκθορόντος γαστροῦ, διὸ καὶ Ἰακώβ ὠνομάσθη· πτερνιστὴν δὲ τὸ ονομα καθ' Ἑβραίους δηλοῖ. 1.28 Γηρᾷ ἐπὶ τούτοις Ἰσαάκ καὶ τὰς ὀψεις πεπήρωται. καὶ τὸν Ἡσαῦ προσκαλεῖται, προσέκειτο γὰρ ἐκείνῳ διὰ τὰ πρωτόκια, καὶ θηρᾶσαι κελεύει καὶ ἐτοιμάσαι δεῖπνον αὐτῷ, "ἰνα" φησὶ "φαγὼν εὐλογήσω σε πρὸ τοῦ με ἀποθανεῖν." καὶ Ἡσαῦ μὲν ἐξήει πρὸς θήραν, ἡ δὲ Ῥεβέκκα φιλοῦσα μᾶλλον τὸν Ἰακώβ, καὶ τοῦτον καλέσασα, εἰπεν αὐτῷ ὁ πατήρ ἐπέταξε τῷ Ἡσαῦ, καὶ σπεῦσαι παρεκελεύσατο πρὸς τὸ ποῖμνιον καὶ δύο κομίσαι ἀπαλοὺς ἐρίφους αὐτῇ, ὡς αὐτὸν ἐκ τούτων ἐδέσματα ἐτοιμάσῃ τῷ γέροντι οἱ αὐτὸν φιλεῖν ἐκείνον ἐπίσταται, καὶ φαγὼν εὐλόγησεν αὐτόν. ὁ δὲ ποιεῖ κατὰ τὰς μητρικὰς ἐντολάς. ἡ δὲ παρσκευασμένων τῶν ἐδεσμάτων, τοὺς βραχίονας τοῦ παιδὸς περιελίσσει ταῖς τῶν ἐρίφων δοραῖς, καὶ δίδωσι τὸ δεῖπνον ἀπαγαγεῖν τῷ πατρί. Ἰσαάκ δὲ τῇ φωνῇ τὸν Ἰακώβ εἶναι τὸν προσιόντα αἰσθόμενος, ἐγγιστα προσκαλεῖται αὐτόν καὶ τῶν χειρῶν ἐπαφᾶται. τοῦ δὲ θεοῦ πάντως τὸν Ἡσαῦ εὐλογίας ἀνάξιον κρίναντος, ἐδοξεν Ἰσαάκ τὸν πρωτότοκον αὐτῷ παρεστάναι υἱόν, ἠπάτητο δὲ τάχα διὰ τὸ βαθὺ τῆς τριχός, καὶ φαγὼν εὐλόγησε τὸν Ἰακώβ. ἐπανῆλθε δὲ καὶ Ἡσαῦ καὶ εἰσήγαγε δεῖπνον τῷ πατρί καὶ ἡ τει τὴν εὐλογίαν. ὁ δὲ ἐγνω τὸ σόφισμα καὶ "ἐλθὼν" εφη "ὁ ἀδελφός σου ἐλαβε τὴν εὐλογίαν σου." τοῦ δὲ ὀλοφυρομένου καὶ ἀξιούντος εὐλογηθῆναι, μηδὲ γὰρ μίαν εἶναι παρ' αὐτῷ εὐλογίαν, παρακληθεὶς Ἰσαάκ ὤρμησε μὲν εὐλογῆσαι, ὅτι δὲ μὴ τῷ ἐνηχοῦντι ἐκείνον ἐδόκει θεῖῳ πνεύματι εὐλογίας τυχεῖν τὸν Ἡσαῦ, ἐπεὶ μηδ' ἀξίος ἡν αὐτῆς, εἰς ἄρὰν ἀντ' εὐλογίας ἐτυποῦτο αὐτῷ τῷ Ἰσαάκ ἡ φωνή. δυσμενῶς εἶχε διὰ 1.29 ταῦτα πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὁ Ἡσαῦ. ὁ δὲ τὸν ἀδελφὸν δεδοικώς, συμβουλή τῆς μητρὸς εἰς Μεσοποταμίαν ἀπέρχεται. ἀπὼν δὲ ἀξιούται καθ' ὑπνοῦς τοῦ ἀδομένου θεάματος τῆς κλίμακος, ἡς τῶν ἀκρων τὸ μὲν τῇ γῆ, τὸ δὲ τῷ οὐρανῷ προσερίρηστο, καὶ μυεῖται τὰ μέλλοντα ἐκ τοῦ κρείττονος, καὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ τὸ ὄραμα εἶδε Βαιθήλ προσηγόρευσε· δηλοῖ δὲ θεῖαν ἐστίαν καθ' Ἑλληνας. καταντήσας δὲ εἰς Χαρρὰν κατήχθη πρὸς Λάβαν τὸν τῆς μητρὸς τῆς Ῥεβέκκας ὀμαίμονα, καὶ ξενίας παρ' ἐκείνου τετύχηκε καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ποιμνίων πιστεύεται. δύο δὲ

τῷ Λάβαν θυγατέρες ἐτύγχανον, ὡν ἡ μὲν πρεσβυτέρα Λεῖα, ἡ δ' ἑτέρα Ῥαχήλ ἐπεκέκλητο. εἰς ἐρωτὰ δὲ τῆς νεωτέρας ἠρέθιστο Ἰακώβ ἀστείας οὐσης τὸ εἶδος παρὰ τὴν ἀδελφὴν, καὶ προσάγει λόγους τῷ Λάβαν περὶ αὐτῆς. ὁ δ' ὁμολογεῖ κατεγγυῆσαι τῷ Ἰακώβ τὴν Ῥαχήλ, εἰ ἐπιέτη ἐπτά δουλεύσει αὐτῷ. κατανεύει πρὸς τοῦτο ὁ ἔραστής, παρέρχεται ὁ καιρός, ἐτοιμάζει τοὺς γάμους ὁ πενθερός· νυκτὸς δὲ τὴν πρεσβυτέραν τῶν θυγατέρων συνευνάζει τῷ Ἰακώβ. γνοὺς δὲ μεθ' ἡμέραν ὡς ἐξηπάτηται, ἀδικίαν ἐπεγκαλεῖ τῷ πενθερῷ. ὁ δὲ καὶ τὴν Ῥαχήλ αὐτῷ ἐπηγγέλλετο μετὰ δουλείαν ἑτέρας ἑπταετίας. πείθεται αὐθις δουλεύσαι ὁ Ἰακώβ, δουλούμενος ἐρωτι, καὶ μεθ' ἑτέραν ἑπταετίαν καὶ τῇ Ῥαχήλ συνευνάζεται. Τῇ μὲν οὖν Λεῖα παῖδες ἦσαν ἕξ Ἰακώβ. καὶ Ρουβὶμ μὲν καλεῖ τὸν πρωτότοκον ὁ τι κατ' ἐλεον αὐτῇ γένοιτο τοῦ θεοῦ· ἐδάκνετο γὰρ ἐρωμένης τῆς ἀδελφῆς τῷ ἀνδρὶ, καὶ προσεδόκα μᾶλλον ἐντιμότερα γενήσεσθαι, εἰ σχοίη κατὰ γαστρός. τὸν δεύτερον δὲ Συμεὼν ὀνομάζει· δηλοῖ δὲ τοῦτο ἐπήκουον τὸν θεὸν 1.30 γενέσθαι αὐτῇ. καὶ ἐπὶ τούτῳ γεννᾶται Λευὶ κοινωνίας του νομα σημαίνει βεβαιωτήν. μεθ' οὖν Ἰούδας αὐτῇ ἀποτίκτεται· εὐχαριστίας ἢ κλησὶς δηλωτικῆ. τῇ δὲ Ῥαχήλ παιδίον οὐκ ἦν, καὶ δεδοικυῖα μὴ δι' ἀτεκνίαν παρευδοκιμηθῆ δέεται τοῦ ἀνδρὸς τῇ θεραπαίνῃ αὐτῆς συνελθεῖν. ὁ δὲ καὶ πείθεται καὶ τῇ Βάλλᾳ συνέρχεται, καὶ παῖδα ἕξ Ἰακώβ ἢ Βάλλα γεννᾷ, καὶ Δὰν ἐκλήθη ὁ παῖς· θεόκριτον εἰ ποιεῖν Ἕλληνας. κακὴ τῆς αὐτῆς αὐθις τίκτεται Νεφθαλεῖμ, εὐμηχάνητος οἶον διὰ τὸ ἀντιτεχνάσασθαι πρὸς τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς. ζηλοῖ ἐπὶ τούτοις ἡ Λεῖα, καὶ παρακατακλίνει κάκεῖνη τῷ Ἰακώβ Ζελφὰν τὴν ἰδίαν θεράπαιναν. υἱὸν δὲ καὶ αὐτῇ ἐγένετο Γάδ· τυχαῖον ἂν τις καλέσει αὐτόν. καὶ ἐπὶ τούτῳ τίκει καὶ ἑτερον, οὐτος δ' ἦν ὁ Ἀσήρ· λέγοιτο δὲ μακαριστῆς, ὡς εὐκλείας τῇ Λεῖα καὶ μακαρισμοῦ διὰ τὴν πολυτεκνίαν γενόμενος αἰτιος. τῇ Λεῖα δὲ Ρουβὶμ τοῦ υἱοῦ μανδραγόρου μῆλα κομίσαντος, ἡτεὶ Ῥαχήλ μεταδοῦναι τούτων αὐτῇ, καὶ ἀμοιβὴν προυτίθει τῇ ἀδελφῇ τὸ κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα λέκτρον τοῦ Ἰακώβ· ἢ γὰρ νύξ ἐκείνη τῇ Ῥαχήλ προσκεκλήρωτο. καὶ συνευνάζεται διὰ τοῦτο τῇ Λεῖα ὁ Ἰακώβ, καὶ τίκει παῖδας εἰς δύο τὸ γύναιον, τὸν Ἰσάχαρ, τὸν ἐκ μισθοῦ δὲ γεγονότα σημαίνει τὸ ὀνομα, καὶ Ζαβουλὼν, δηλοῖ δὲ τὸν ἠνεχυρασμένον εὐνοίᾳ τῇ πρὸς αὐτήν, καὶ θυγατέρα κληθεῖσαν Δεῖναν. γίνεται δὲ καὶ τῇ Ῥαχήλ υἱὸς Ἰωσήφ· τὸ δ' ὀνομα προσθήκην τινὸς γενησομένου δηλοῖ. Ἐτη μὲν οὖν εἰκοσιν ἐποίμαινε τῷ πενθερῷ Ἰακώβ· εἰτα ὑποχωρῆσαι θέλων οὐ συγκεχώρητο. ὁθεν 1.31 καὶ κρύφα μετὰ τῶν γυναικῶν σὺν ταῖς θεραπαίνῃσι καὶ τοῖς παισὶν ἀπεδίδρασκεν, καὶ τὴν κτῆσιν προσεπαγόμενος καὶ τῶν βοσκημάτων ἀπερ αὐτῷ τοῦ ποιμαίνειν μισθὸς προσενενέμηντο. Ῥαχήλ δὲ καὶ τὰ εἰδωλα τοῦ πατρὸς ἐπέφερετο, οὐχ ὡς τιμῶσα, ἀλλ' ἵνα εἰχοι ταῦτα καταφυγὴν, εἰ ἐπιδιώξας αὐτοὺς ὁ πατὴρ καταλάβοι. τοῦ δὲ Λάβαν καθ' ἑβδόμην ἡμέραν καταλαβόντος, κατ' ὄναρ ἐπέταξεν αὐτῷ ὁ θεὸς σπεύσασθαι τῷ Ἰακώβ. μεθ' ἡμέραν δὲ λόγοι ἀμφοῖν γίνονται, καὶ τοῦ Ἰακώβ μὴδὲν ἀδικεῖν ἀποδείξαντος, περὶ τῶν πατρῶων θεῶν ἐπενεκάλει ὁ Λάβαν αὐτῷ. ὁ δὲ μὴδὲν περὶ αὐτῶν συνειδῶς ἐρευνᾶν παρεχώρει. καὶ ὁς ἠρεύνα. ἡ Ῥαχήλ δὲ τὰ εἰδωλα τῇ ἀστράβῃ τῆς φερούσης αὐτὴν καμήλου ἐντίθησι, καὶ αὐτῇ ἐπεκάθητο, φάσκουσα τὴν τῶν ἐμμήνων ρύσιν αὐτῇ ἐνοχλεῖν. ὁ δὲ Λάβαν μὴ ἂν ποτε τὴν θυγατέρα μετὰ τοιούτου πάθους τοῖς θεοῖς αὐτοῦ προσελθεῖν οἰηθεῖς, παρῆλθεν αὐτήν. καὶ ὁ μὲν ἀνέζευξεν, ὁ δ' Ἰακώβ τὸν ἀδελφὸν δεδιὼς, προπέμπει δηλῶν αὐτῷ τὴν ἐπάνοδον, καὶ δῶρα στέλλει αὐτῷ. νυκτὸς δ' ἐπιγενομένης φαντάσματος συντυχῶν διεπάλαιε καὶ ἐδόκει κρατεῖν. αἰσθόμενος δὲ ἀγγελὸν εἰναί θεοῦ, εἰπεῖν αὐτῷ παρεκάλει τίνα μοῖραν ἔξει· ὁ δὲ τὸ κρατῆσαι θεοῦ ἀγγέλου μεγάλων ἀγαθῶν σημεῖον ἠγεῖσθαι ἔλεγε δεῖν, καὶ Ἰσραὴλ αὐτὸν καλεῖσθαι ἐκέλευεν. τοῦτο δὲ οἱ μὲν ἄλλοι νοῦς ὀρῶν θεὸν ἐρμηνεύουσιν, Ἰώσηπος δὲ τὸν ἀντιστάντα θεῷ ἀγγέλω σημαίνειν φησίν. Ἰακώβ δὲ τὸν τόπον καλεῖ

Φανουήλ, τοῦτ' εστι θεοῦ πρόσωπον. γενομένου δ' ἐν τῇ πάλῃ τῇ πρὸς τὸν α γγελον ἀλγήματος αὐτῷ περὶ τὸ νεῦρον τὸ πλατύ, ἐκεῖνός τε τὴν τούτου βρῶσιν ἀπέπατο, καὶ δι' ἐκεῖνον καὶ τῷ ἐκείνου γένει 1.32 παντὶ ἀπηγόρευται. ὑπαντήσαντος δὲ τῷ ἀδελφῷ τοῦ Ἡσαῦ, συνέβαλον ἀλλήλοις καὶ ἠσπάσαντο. εἰ τα ὁ μὲν Ἡσαῦ ἀπηλλάγη, Ἰακώβ δ' ἀφίκετο πρὸς τὰ Σίκιμα. τῶν δὲ Σικιμιτῶν ἑορτὴν ἀγόντων, ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Δεῖνα εἰς τὴν πόλιν παρήλθε, τὰ τῆς ἑορτῆς ἱστορήσουσα. θεασάμενος οὖν αὐτήν Συχέμ ὁ τοῦ τῆς πόλεως βασιλέως υἱός, φθείρει δι' ἀρπαγῆς. εἰπετα ὁ τούτου πατὴρ ἐδέετο τοῦ Ἰακώβ συζεῦσαι τὴν Δεῖναν τῷ Συχέμ· ὁ δὲ οὐ κατένευσε. Συμεὼν δὲ καὶ Λευὶ τῆς κόρης ὁμομήτριοι ἀδελφοί, διὰ τὴν ἑορτὴν εὐωχουμένων τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ καρῆβαρούντων, νύκτωρ παρελθόντες πᾶν α ῥσεν ἡβηδὸν ἀναιροῦσι καὶ τὸν βασιλέα καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. ταῦτά φησὶν Ἰώσηπος. πιθανώτερον δὲ περὶ τούτων ἡ βίβλος ἱστορεῖ τῆς Γενέσεως. λέγει γὰρ ὁ τὶ Ἐμμὸρ τοῦ πατρὸς Συχέμ ἀξιούντος συζευχθῆναι τὴν Δεῖναν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Συμεὼν καὶ Λευὶ εἰπον ὡς "εἰ περιτμηθεῖεν οἱ ἐν τῇ πόλει α ῥρνες πάντες, δώσομεν τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν τῷ υἱῷ σου," καὶ οἱ τι κατεδέξαντο τὸν λόγον καὶ περιετμήθησαν α παντες. κατὰ δὲ τὴν ἐκ τῆς περιτομῆς τρίτην ἡμέραν πονήρως τῶν περιτμηθέντων διακειμένων καὶ ὀδυνωμένων διὰ τὴν φλεγμονήν, ἐπέθεντο αὐτοῖς καὶ ἀνείλον α παντας, ἀγνοοῦντος τοῦ Ἰακώβ. ὡ χαλεπαίνοντι διὰ ταῦτα ἐκέλευσε θαρρεῖν ὁ θεός. ἔλθων δὲ ἐν Βαιθὴλ ὁ Ἰακώβ, ὁ που τὸν ο νεiron ἐθεάσατο, εθυσεν. καὶ προῖων τὴν Ῥαχὴλ ἐκ τοκετοῦ θανοῦσαν θάπτει ἐν Ἐφρατᾶ. καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον Βενιαμὴν ἐκάλεσε, διὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γενομένην τῇ μητρὶ ὀδύνην. ἔλθων δ' εἰς Χεβρών πόλιν τῶν Χαναναίων, κατέλαβε τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰσαὰκ εἰ τὴ ζῶντα, ἡ δὲ Ῥεβέκκα εφθῆ θανεῖν. θνήσκει δὲ μετὰ 1.33 βραχὺ καὶ ὁ Ἰσαὰκ, καὶ θάπτεται σὺν τῇ γυναικὶ ἐν τῷ γονικῷ μνημείῳ, βιώσας ετη πέντε καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατόν. Ἡσαῦ δὲ ἡρχε τῆς Ἰδουμαίας, καλέσας τὴν χώραν ἀφ' ἑαυτοῦ. Ἐδὼμ γὰρ ἐκεῖνος ἐκέκλητο, ὁ τι ἀπὸ θήρας ποτὲ λιμώττων ἐπανελθὼν, καὶ τὸν ἀδελφὸν εὐρὼν φακὴν ἐτοιμάσαντα ἑαυτῷ πρὸς τροφήν, ἡξίου δοῦναι αὐτῷ· ὁ δὲ ἀποδόσθαι τὸ πρεσβεῖον αὐτῷ ἠνάγκασεν ἀντὶ τῆς φακῆς. καὶ παραχωρεῖ τούτου μεθ' ὁρκων αὐτῷ διὰ τὸν λιμόν· ὁθεν Ἐδὼμ ἐπεκλήθη, διὰ τὴν ξανθότητα τῆς φακῆς· σφόδρα γὰρ ἡν τὴν χροιάν τοιαύτη. Ἐδὼμ δὲ παρ' Ἑβραίοις τὸ ἐρυθρὸν ὀνομάζεται. Ἰακώβ δὲ τὸν ἐκ τῆς Ῥαχὴλ Ἰωσήφ διὰ τε τὴν τοῦ σώματος εὐφυΐαν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν πλεον τῶν αλλων παίδων ἠγάπα. ἡ τε γοῦν τοῦ πατρὸς στοργὴ καὶ οἱ ο νεiroi οὐς ἐθεάσατο εἰς φθόνον αὐτοῦ τοὺς ἀδελφούς κεκινήκασι. τῶν δ' ὄνειράτων τὸ μὲν ἡν τοιοῦτον. ἐν ὡρα θέρους ἐδόκει μετὰ τῶν ἀδελφῶν θερίζων δράγματα δεσμεῖν καὶ τιθέναί, καὶ τὰ μὲν αὐτοῦ ἡρεμεῖν, τὰ δὲ τῶν ἀδελφῶν προστρέχοντα προσκυνεῖν τοῖς αὐτοῦ. τὸ δέ, τὸν ἡλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας προσκυνεῖν ἐδόκει αὐτῷ. ταύτας τὰς ὀψεις τῷ πατρὶ διηγούμενος, παρόντων καὶ τῶν συγγόνων, τὴν δήλωσιν ἐζήτει μαθεῖν. ὁ δὲ εὐδαιμονίαν κατήγγειλε τῷ παιδί, καὶ καιρὸν ἡξιν καθ' ὁ ν ὑπὸ τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν τιμηθήσεται καὶ προσκυνηθήσεται. ταῦτα τοὺς ἀδελφούς τοῦ Ἰωσήφ ἐλύπησε, καὶ ὑπεβλέποντο τὸ μεράκιον. νεμόντων δὲ τὰ ποιμνία τῶν παίδων 1.34 τοῦ Ἰακώβ ἐν Σικίμοις, ὁ πατὴρ πέμπει τὸν Ἰωσήφ ἐκείνους ἐπισκεψόμενον. οἱ δὲ τοῦτον ἰδόντες ὡ ρμησαν ἀνελεῖν. Ῥουβὶμ δὲ συνεβούλευε μὴ αὐτόχειρας γενέσθαι τοῦ ἀδελφοῦ, ἀλλ' εἰς τὸν παρακείμενον λάκκον ῥῖψαι αὐτόν, ἰ ν' ἀποθάνῃ ἐκεῖ, καὶ οὐ τω μετριώτερον εσοίτο τὸ κακόν. συναινεσάντων δὲ τῷ λόγῳ τῶν νεανίσκων, λαβὼν ὁ Ῥουβὶμ τὸ μεράκιον ἡρέμα καθίμησεν εἰς τὸν λάκκον. Ἰούδας δὲ ἐμπόρους ἰδὼν Ἀραβας, συνεβούλευσε τοῖς ἀδελφοῖς τὸν Ἰωσήφ ἀπεμπολῆσαι αὐτοῖς. καὶ δόξαν τοῦτο τοῖς ἐμπόροις αὐτόν ἀποδίδονται μνῶν εικοσιν, ἐτῶν ἑπτακαίδεκα γεγονότα. Ῥουβὶμ δὲ νύκτωρ ἐπὶ τὸν λάκκον ἔλθων, ἰ ν' ἐξενέγκῃ τὸν Ἰωσήφ καὶ ὄσση τοὺς ἀδελφούς λαθῶν, ἐπεὶ μὴ εἰρεν αὐτόν, πενθῶν ἠτιᾶτο τοὺς ἀδελφούς.

τῶν δὲ τὸ πραχθὲν φρασάντων παύεται τοῦ πένθους. τὸν δὲ χιτωνίσκον τοῦ μειρακίου αἰματι τράγου μολύναντες ἡκον πρὸς τὸν πατέρα καὶ εἰπον τὸν μὲν Ἰωσήφ μῆτ' ἰδεῖν μῆθ' ὡς διέφθαρται γνῶναι, χιτῶνα δὲ τοῦτον εὐρεῖν ἤμαγμένον καὶ διερρηγμένον. Ἰακῶβ δὲ ἐπὶ τῷ μειρακίῳ πενθῶν ἐκαθέζετο σάκκον ἐνδύς. τὸν Ἰωσήφ δὲ ἐκ τῶν ἐμπόρων ὠνήσατο Πετεφρῆς ἀνὴρ Αἰγύπτιος ἐπὶ τῶν βασιλέως Φαραῶ μαγεῖρων, καὶ εἰ χεν αὐτὸν ἐν τιμῇ. τῆς δὲ τοῦ δεσπότου γυναικὸς διὰ τε εὐμορφίαν καὶ τὴν αὐτοῦ δεξιότητα ἐρωτικῶς διατεθείσης καὶ λόγους περὶ μίξεως προσαγούσης, παρέπεμπε τὴν ἀξίωσιν. ἡ δὲ δεινῶς πολιορκουμένη τῷ ἐρωτι, δευτέραν ἐπήγε πείραν, καὶ τὸ πείθειν ἀπογνοῦσα βιάζεσθαι ἡθελεν. ὡς δὲ καὶ τὸ ἱμάτιον καταλιπὼν ὁ νεανίσκος ἐξεπήδησε, καθῆστο κατηφῆς καὶ συγκεχυμένη. ἔλθοντι δὲ τάνδρῃ κατηγόρει τοῦ Ἰωσήφ καὶ τὸ ἱμάτιον ἐπεδείκνυεν, ὡς ὁ τ' ἐπέε1.35 χεῖρει βιάζεσθαι καταλιπόντος αὐτό. Πετεφρῆς δὲ εἰς τὴν τῶν κακούργων εἰρκτὴν ἐμβάλλει τὸν Ἰωσήφ, ἐν ἣ καὶ ὁ οἰνοχόος τοῦ Φαραῶ κατ' ὄργην ἐνεκέκλειστο καὶ ὁ ἀρχισιτοποιός. οἱ σ συνήθης γενόμενος ἡξιοῦτο φράσαι αὐτοῖς τῶν ἐνυπνίων τὴν δήλωσιν. ὁ μὲν γὰρ οἰνοχόος ἀμπελον ὄραν ἐδοξεν, ἐξ ἧς τρία ἐφύοντο κλήματα, ὡς ἀπῆρῳρητο μεγάλοι καὶ πέπειροι βότρυες, τούτους δ' ἀποθλίβειν εἰς φιάλην καὶ προσάγειν τῷ Φαραῶ, κάκεῖνον λαβεῖν προσηνῶς. ἀγαθὰ οὖν αὐτῷ σημαίνει τὸν οὐνερον ἐξηγεῖτο ὁ Ἰωσήφ· ἐν γὰρ τρισὶν ἡμέραις ταῖς προσαγούσαις εἰς τὸ πρότερον ἀποκαταστήσεσθαι διακόνημα. καὶ ἡξίου μεμνησθαι αὐτοῦ εὐπραγῆσαντα. ὁ δὲ ἀρχισιτοποιός κανᾶ εφη δοκεῖν τρία φέρειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, δύο μὲν ἀρτων πλήρη, τὸ δὲ ἕτερον οὐσου καὶ ποικίλων βρωμάτων, ταῦτα δὲ διαρπαγῆναι ὑπὸ πτηνῶν καθιπταμένων. εφη δὲ καὶ τούτῳ ὁ Ἰωσήφ τὰ τρία κανᾶ τριῶν ἡμερῶν εἶναι σημαντικά, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ μέλλειν αὐτὸν κρεμασθέντα σαρκοφάγοις ἐσσεσθαι βορὰν πετεινοῖς. γέγονε δ' ἐπ' ἀμφοῖν ὡς Ἰωσήφ ἐξηγήσατο. Εἰτα τῷ Φαραῶ ὁ θεὸς ὁψεις ἐνυπνίων ἐπιπέμπει διττὰς καὶ τὰς δηλώσεις ἀμφοῖν. ὁ δὲ τῶν μὲν ὁψεων ἐμνησκετο, τῶν δ' ἐξηγήσεων ἐπελάθετο. συγκαλεῖται τοίνυν τοὺς τῶν Αἰγυπτίων σοφούς, καὶ ἀπαγγέλλει αὐτοῖς τὰ ἐνύπνια, καὶ τὴν δήλωσιν ἀπαιτεῖ· ἀπορούντων δ' ἐκείνων ὠργίζετο. ὁ δ' οἰνοχόος, εἰ καὶ μὴ πρότερον, ἀλλὰ τότε πρὸς μνήμην ἡκε τοῦ Ἰωσήφ, καὶ διδάσκει περὶ ἐκείνου τὸν Φαραῶ. ἀγεται τοίνυν αὐτίκα. ὁ δὲ "φράσον μοι" φησί, 1.36 "νεανία, τὴν κρίσιν τῶν ἐνυπνίων ὡς νπερ τεθέαμαι. ἐδοξα βόας εὐτραφεῖς ἐπτὰ προϊόντας τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὸ ἐλος χωρεῖν· ἕτερούς δ' ἐπτὰ ἰσχνούς καὶ τετηγμένους λιμῷ τοῦ ἐλους ἐξελθόντας συναντῆσαι τούτοις, καὶ βρωθῆναι παρὰ τῶν δευτέρων τοὺς πρώτους καὶ πίονας, καὶ μένειν ἐτ' αὐτοὺς ὁμοίως ἰσχνούς. αὐθις δ' ὄρω στάχνας ἐπτὰ ἐκφύντας ρίζης μιᾶς θαλερούς καὶ κεκλιμένους τῷ βάρει τοῦ καρποῦ. πλησίον δ' αὐτῶν ἰσαρίθμους ἐδόκουν ὄραν στάχνας ἀδρανεῖς ὑπὸ ἀδρυσίας καὶ πρὸς ὀρασιν ἀηδεῖς, οἱ καὶ ἀνήλσκον τοὺς εὐκάρπους τε καὶ ὠραίους." ὁ δ' Ἰωσήφ "καὶ διττά" φησὶν, "ὡ βασιλεῦ, τὰ ἐνύπνια εἰσιν, ἀλλὰ μίαν ἐχουσι τῶν μελλόντων τὴν δήλωσιν. οἱ τε γὰρ βόες, ζῶον ἐπ' ἀρότρῳ πονοῦν, ὑπὸ τῶν χειρόνων κατεσθιόμενοι, καὶ οἱ θάλλοντες στάχνες ὑπὸ τῶν ἀδρανῶν δαπανώμενοι, λιμὸν ἐπὶ τοσαῦτα ἐτη τῇ χώρᾳ σου καταγγέλλουσιν ἐν ἰσαρίθμοις ἐνιαυτοῖς εὐθνηθείση πρότερον τοῖς καρποῖς, ὡς τὴν τούτων εὐφορίαν ἀναλωθῆναι ὑπὸ τῶν ἐπειτα. εἰ δὲ σὺ ταμιεύσεις τὰ τῆς προτέρας εὐδαιμονίας εἰς τοὺς τῆς ἀφορίας ἐνιαυτούς, θήσεις τοῖς Αἰγυπτίοις ἀνεπαίσθητον τὸ δυστύχημα." Φαραῶ δὲ τὴν τοῦ Ἰωσήφ ἐκπλαγεῖς σοφίαν διὰ τε τὴν ἐξήγησιν καὶ τὴν συμβουλήν "αὐτὸς ὁ τούτων" εφη "κριτῆς τε καὶ σύμβουλος καὶ οἰκονόμος εἶσθαι τῶν βουλευθέντων." καὶ παρέσχεν αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ὡστε σφραγίδι χρῆσθαι τῇ Φαραῶ καὶ πορφύραν ἐνδύεσθαι καὶ ἐλαύνειν ἐφ' ἀρματος. ἡ δὲ τότε τριάκοντα ἐτῶν γεγονῶς Ἰωσήφ. προσηγόρευσε δὲ αὐτὸν ὁ Φαραῶ Ψοθομφάνηχον· σημαίνει δὲ τὸ ὄνομα κρυπτῶν εὐρετήν. ζεύγνυσι δὲ αὐτῷ καὶ γυναῖκα Ἀσενῆθ κεκλημένην,

θυγατέρα τοῦ ἐν Ἡλίου 1.37 πόλει ἱερέων πρωτεύοντος. ἐξ ἧς αὐτῶ γίνονται παῖδες πρὸ τοῦ λιμοῦ, ὡς ὁ πρεσβύτερος ἡν Μανασσῆς· ἐπίληθον δὲ δηλοῖ, ὅτι λήθην εὐρατο τῶν ἀτυχημάτων· Ἐφραΐμ δὲ ὁ νεώτερος· ἀποδιδούς δὲ τοῦτο σημαίνει, διὰ τὸ ἀποδοθῆναι αὐτῶ τὴν τῶν προγόνων ἐλευθερίαν. ἐντεῦθεν ἡ κεν ὁ τῆς ἐνδείας καιρός, οὐ μόνως δὲ τῆς Αἰγύπτου κατεκράτησεν ὁ λιμός, ἀλλὰ καὶ τῆς χώρας καθ' ἡν κατῶκει ὁ Ἰακώβ. πέμπει τοίνυν τοὺς υἱοὺς εἰς Αἰγυπτὸν σῖτον ὠνησομένους, μόνον παρ' ἑαυτῶ κατασχὼν τὸν Βενιαμὶν ὡς νεώτατον. οἱ μὲν οὖν προσῆλθον τῷ Ἰωσήφ. ὁ δὲ μὴ γνωσθεὶς ἐπέγνω τοὺς ἀδελφούς, καὶ κατασκόπους ἐλεγε ἡ κειν αὐτοῦς. οἱ δὲ ὁθεν τε ἡ κοίτη ἐλεγον, καὶ ὡς ἐνὸς εἰεν πατὴρ ἐτι ζῶντος, καὶ ὡς ἕτερος νεώτερος ἀδελφὸς ἐστι παρὰ τῷ πατρί. πληροφορίαν δ' ἐλεγε Ἰωσήφ δοῦναι αὐτῶ ἀληθείας, εἰ τὸν νεώτερον ἀδελφὸν κομίσουσι πρὸς αὐτόν. δίδωσιν οὖν σῖτον αὐτοῖς, καὶ τὸ ἀργύριον τῷ ἑκάστου σάκκῳ λάθρα ἐνθέμενος· κατέσχε δὲ τὸν Συμεὼν τῆς ἐπανόδου ἐσόμενον ὁ μῆρον. ἐπανῆλθον πρὸς τὸν Ἰακώβ οἱ υἱοὶ τὸν σῖτον κομίζοντες, καὶ τὰ συμβάντα ἀπήγγειλαν, καὶ λύπην αὐτῶ ἢ τοῦ Συμεὼν ἐποίει κατάσχεσις, δοῦναί τε τὸν Βενιαμὶν ἀπαχθῆναι εἰς Αἰγυπτὸν οὐ κατένευεν. ἡ δὲ δὲ τοῦ σίτου δαπανηθέντος, ἐπεὶ μὴ ἄλλως ἐξῆν αὐτοῖς εἰς Αἰγυπτὸν ἀπελθεῖν, εἰ μὴ καὶ τὸν Βενιαμὶν προσεπάγοιτο, ὑπέκων ἀνάγκη δίδωσιν αὐτόν ὁ πατήρ, καὶ τὴν τοῦ σίτου τιμὴν διπλασίονα, καὶ τῷ Ἰωσήφ δωρεάς. ὡς δ' ἡλθον εἰς Αἰγυπτὸν, προσήγαγον τὰ δῶρα αὐτῶ. ὁ δὲ τὸν Βενιαμὶν ἰδὼν καὶ συνθρυπτόμενος, ἵνα μὴ δακρύων καταφανῆς γένοιτο, μετέστη. εἰτα ἐπὶ δεῖπνον παραλαμβάνει τοὺς ἀδελφούς, 1.38 καὶ διπλασίονα μοίραις ἐδεξιοῦτο τὸν Βενιαμὶν, καὶ τὸν τοῦ σίτου ταμίαν δοῦναι σῖτον αὐτοῖς κελεύει καὶ τὴν τιμὴν ἐνθεῖναι τοῖς σάκκοις, εἰς δὲ τὸ τοῦ Βενιαμὶν φορτίον καὶ σκύφον ἀργύρεον ἐμβαλεῖν. τούτων δὲ γεγονότων ἀπήεσαν οἱ ἀδελφοὶ λαβόντες τὸν Συμεὼν. περικυκλοῦσι δὲ ἀπίοντας αὐτοὺς ἵππεῖς ἐπεγκαλοῦντες τὴν τοῦ σκύφου κλοπὴν, καὶ ἐρευνῶντες εὐρον τὸν σκύφον παρὰ τῷ φορτίῳ Βενιαμὶν. οἱ μὲν οὖν ἵππεῖς ἦγον πρὸς τὸν Ἰωσήφ τὸν Βενιαμὶν, οἱ ἀδελφοὶ δὲ αὐτοῦ τὰς στολὰς διαρρήξαντες ἐκλαίον καὶ συνείποντο. Ἰωσήφ δὲ τούτους ὄνειδίσας ὡς ἀχαρίστους, ἡλευθέρου μὲν τοὺς λοιπούς, μόνη δ' ἤρκειτο τῇ τοῦ Βενιαμὶν κατοχῇ. τοὺς δὲ ἀπορία συνέιχεν. Ἰούδας δὲ διαλεχθεὶς καὶ πολλὰ πρὸς ἑλεον δημηγορήσας ἐπαγωγὰ, εἰς ἐλεγον ἡ γαγε τοῦ πάθους τὸν Ἰωσήφ. ὁ δὲ μηκέτι δυνάμενος ὑποκρίνεσθαι τὴν ὀργήν, γνωρίζει τοῖς ἀδελφοῖς ἑαυτόν, καὶ χάριν αὐτοῖς ὠμολόγει ὡς συναιτίους γενομένοις τῶν τῷ θεῷ βεβουλευμένων περὶ αὐτοῦ. "ἀπιτε οὖν" φησὶ "καὶ ταῦτα δηλώσατε τῷ πατρί, αὐτόν τε καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ἀναλαβόντες ἐνταυθοῖ μετοικίξεσθε· ἐτι γὰρ ἐπὶ πενταετίαν ἐσται λιμός." ταῦτ' εἰπὼν περιβάλλει τοὺς ἀδελφούς καὶ δωρεαῖς δεξιοῦται. Καὶ οἱ μὲν ἀπῆλθον· ὁ δ' Ἰακώβ μαθὼν τὰ περὶ Ἰωσήφ, ὡρμησεν εὐθύς πρὸς αὐτόν, πάντας τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐπαγόμενος· ἦσαν δὲ ἑβδομήκοντα πέντε. ἡ δὲ δὲ τῆς Αἰγύπτου πλησίον ὀντι αὐτῶ προσυπαντᾷ Ἰωσήφ. ὁ δ' ὑπὸ χαρᾶς μικροῦ δεῖν ἐξέλιπε. παραγεγονότα δὲ τὸν Ἰακώβ καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πρὸς Αἰ. 1.39 γυπτὸν ἀκούσας Φαραῶ, χαίρων ἡν, καὶ παραγενόμενον τὸν Ἰακώβ πρὸς αὐτόν ἠσπάσατο. καὶ μαθὼν ποιμένας εἶναι τοὺς μετ' αὐτοῦ, συνεχώρησεν αὐτοῖς τὴν ἐν Ἡλίου πόλει κατοίκησιν. τοῦ δὲ λιμοῦ ἐπιτεινομένου, χρημάτων τοῖς Αἰγυπτίοις ἀπεδίδου τὸν σῖτον ὁ Ἰωσήφ. τούτων δ' ἐπιλιπόντων, τῶν βοσκημάτων ὠνοῦντο αὐτόν, εἰτα καὶ τῆς γῆς παρεχώρουν, ἵνα τραφεῖεν. οὕτω δὲ τοῦ Φαραῶ πάσης περιουσίας κυρίου γενομένου πλὴν τῶν ἱερέων, τούτοις γὰρ ἐμενεν ἡ χώρα αὐτῶν, ὡς ἡδη ἐλώφησεν ὁ λιμός, συλλέγων τοὺς Αἰγυπτίους Ἰωσήφ ἐκαστὸν εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ, τὴν τε γῆν αὐτοῖς ἐχαρίζετο καὶ φιλεργεῖν παρεκάλει, τὴν πέμπτην τῶν καρπῶν τελοῦντας τῷ Φαραῶ. Ἰακώβ δὲ ἑπτακαίδεκα ἐτη ἐν Αἰγύπτῳ διαγαγὼν νοσήσας ἐξέλιπε, προειπὼν πῶς μέλλοιεν οἱ ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ τὴν Χαναναίαν οἰκεῖν. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις τῶν υἱῶν κτήσιν

ἀγαθῶν ἐπευξάμενος, τοῦ Ἰωσήφ δ' ἐγκώμιον διεξελθὼν, ὁ τι μὴ μνησικακήσειε τοῖς ἀδελφοῖς, προσέταξε τοῖς υἱοῖς ἵνα τοὺς παῖδας τοῦ Ἰωσήφ Ἐφραΐμ καὶ Μανασσῆν συναριθμήσωσιν ἑαυτοῖς, συνδιαιρούμενοι τούτοις τὴν Χαναναίαν. εὐλογηθῆναι δὲ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Ἰωσήφ παραστήσας τῷ Ἰακώβ, τὸν μὲν πρεσβύτερον κατὰ τὴν δεξιὰν ἐστήσε χεῖρα, τὸν δὲ νεώτερον κατὰ τὴν λαιάν. ὁ δὲ τὰς χεῖρας ἐναλλάξ ταῖς τῶν παίδων κεφαλαῖς ἐπιθέμενος, τὴν μὲν δεξιὰν τῷ νεωτέρῳ ἀπένειμε, τῷ πρεσβυτέρῳ δὲ τὴν εὐώνυμον. καὶ τοῦ Ἰωσήφ μὴ οὐ τῷ χρῆναι τὴν ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν ποιήσασθαι φήσαντος τῷ πατρί, ἐκεῖνος ἀλλοιωῶσαι τὸν τῶν χειρῶν οὐκ ἐπέισθη σχηματισμόν. οὐ γάρ, ὡς ὑπέιληφεν Ἰωσήφ, οὐκ ἦ δει ὁ ἐποίει, τοῦ γήρωσ τῷ βαθεῖ βλαβεῖς τὴν διάνοιαν, 1.40 ἄλλ' ὡς προφήτης τὰ μέλλοντα ὑπὴνίττετο, καὶ τὸν σωτήριον ἐτύπου σταυρόν, καὶ τὸν νέον λαὸν τὸν ἐξ ἔθνων δηλαδὴ δεξιὸν ἐδήλου λογισθήσεσθαι τῷ θεῷ καὶ τοῦ πρεσβυτέρου προτιμηθήσεσθαι, φημί δῆτα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ. τελευτᾷ δ' Ἰακώβ βιώσας ἐτη τριῶν δέοντα ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. Ἰωσήφ δὲ τοῦ Φαραῶ συγχωρήσαντος ἀπεισιν εἰς Χεβρώννα καὶ θάπτει τὸν πατέρα πολυτελῶς. τῶν δὲ ἀδελφῶν δεδιότων συνυποστρέφειν αὐτῷ, ἵνα μὴ μνησικακήσας ἀνταποδοίῃ αὐτοῖς, πείθει μηδὲν ὑφορᾶσθαι. τελευτᾷ δὲ καὶ οὐτος, ἐτη βιώσας ἑκατὸν δέκα, ἐντειλάμενος, ὁ τε μεταναστεύσουσι τῆς Αἰγύπτου οἱ ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ, ἐκκομίσαι καὶ τὰ ὄστα αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν Χαναναίαν ἀπαγαγεῖν. Αἰγύπτιοι δὲ ἀκμάζοντας τοὺς Ἰσραηλίτας ὀρώντες καὶ τοῦ Ἰωσήφ ἐπιλεησμένοι, τάλαιπωρίας ποικίλας κατ' αὐτῶν ἐπενόουν. τὸν τε γὰρ ποταμὸν εἰς διώρυχας πλείστας κατατεμεῖν αὐτοῖς ἐπέταξαν, καὶ οἰκοδομήσαι τείχη ταῖς πόλεσι καὶ χῶματα ἀνεγεῖραι, ἵνα δι' αὐτῶν ὁ ποταμὸς λιμνάζειν ἀπείργοιτο, καὶ ἀνιστᾶν πυραμίδας, καὶ τούτοις τοὺς Ἑβραῖους ἐξέτρυχον. χρόνον μὲν οὐκ ἐν συχνόν ἐπ' αὐταῖς διήνυσαν ταῖς κακώσεσιν. εἰτα τῶν ἱερογραμματέων τις ἀγγέλλει τῷ Φαραῶ τεχθήσεσθαι τινα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τοῖς Ἰσραηλίταις, ὅς τραφεῖς ταπεινώσει μὲν τοὺς Αἰγυπτίους, αὐξήσει δὲ τοὺς ὁμογενεῖς. δεῖσας οὐκ ἐν Φαραῶ κελεύει πᾶν ἄρσεν γεννώμενον τοῖς Ἑβραίοις ῥιπτοῦντας εἰς τὸν ποταμὸν διαφθεῖρειν, τοὺς δὲ μὴ οὐ τῷ ποιοῦντας τῶν παίδων τοκεῖς παγενῆ ἀναιρεῖσθαι, καὶ τοὺς τοκετοὺς δὲ τῶν 1.41 Ἑβραίων γυναικῶν τὰς Αἰγυπτίας μαίας παραφυλάττειν. Καὶ οἱ μὲν ἠσαν ἐν τούτοις ἄνηρ δέ τις τῶν εὐγεγονότων πρὸς ταῦτα διέκειτο χαλεπῶς, ἐκυοφόρει γὰρ αὐτῷ ἡ γυνή, καὶ ἐδέετο τοῦ θεοῦ μὴ ἀπογινώσκειν δὲ καθ' ὑπνοὺς προσέταξεν αὐτῷ ὁ θεός. "ὁ τε γὰρ παῖς, ὁκ ἐν ὑφορῶνται Αἰγύπτιοι, σός" εἰπὼν "εἰσται, καὶ σωθήσεται καὶ τραφήσεται λαθὼν τοὺς ἐπιβουλεύοντας, καὶ λύσει μὲν τῆς παρ' Αἰγυπτίους δουλείας τοὺς ὁμοφύλους, μνήμης δὲ αἰωνίου τεύξεται. ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἱεράσεται μοι σὺν τοῖς ἐκγόνοις διὰ παντός." τίκει τοίνυν αὐτῷ ἡ γυνὴ παιδίον ἄρσεν λαθοῦσα τοὺς φύλακας, καὶ τρέφεται παρὰ τῶν τεκόντων τὸ βρέφος ἐπὶ μῆνας τρεῖς. δεδοκότες δὲ ἐπὶ τῷ θεῷ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν πεποίηται, καὶ πλέγμα τι μηχανησάμενοι ἀσφάλτω τε περιχρίσαντες ἐντιθέασιν τὸ βρέφος καὶ ἀφίᾳσι κατὰ τοῦ ποταμοῦ. ἡ δὲ τοῦ παιδὸς ἀδελφὴ Μαριάμμη παρετήρει τὸ γενησόμενον. παίζουσα δὲ παρὰ ταῖς οὐχθαις τοῦ ποταμοῦ Θέρμουθις ἡ θυγάτηρ Φαραῶ ὄρα τὸ πλέγμα καὶ στείλασα κομίζεται τοῦτο. ἰδοῦσα δὲ τὸ παιδίον ἠγάπησε τοῦτο καὶ διὰ κάλλος καὶ διὰ μέγεθος. καὶ παράγονται γυναῖκες Αἰγύπτιαι θηλάσουσαι αὐτό· τὸ δὲ θηλὴν αὐτῶν οὐ προσίετο. ἡ δὲ Μαριάμμη ὡς τάχα παρατυγχάνουσα "βασιλίσα" εἰπὼν, "εἴ Ἑβραῖς κληθεῖ γυνή, ἵσως προσήσεται θηλὴν τὸ βρέφος ὁμογενοῦς." ἡ δὲ "κάλεσον" εἶπεν. καὶ παρήγαγε τὴν μητέρα, καὶ ἡ Θέρμουθις τὴν τοῦ παιδὸς τροφήν ἐμισθον αὐτῇ ἀνατίθησι, καὶ ἐκ τοῦ συμβεβηκότος ὀνομάζει αὐτό. τὸ γὰρ ὑδωρ μῶς καλοῦσιν Αἰγύπτιοι, ὕψης δὲ τοὺς σωθέντας ἐξ ὑδατος· ἀμφω γοῦν συνθεῖσα τὰ ῥήματα εἰς κλησιν αὐτοῖς 1.42 τοῦ βρέφους ἐχρήσατο. ἡ δὲ ἐξ Ἀβραάμ ἐβδομος Μωυσῆς Ἀμαράμ μὲν γὰρ αὐτὸς ἡν παῖς, Καθ' δὲ τῷ Ἀμαράμ ὁ πατήρ, ὁ δὲ τοῦ Λευί,

καὶ τοῦ Ἰακῶβ ὁ Λευί, Ἰακῶβ δὲ ἐτέχθη τῷ Ἰσαάκ, Ἰσαὰκ δ' ἐξέφυτῶν Ἀβραάμ. τριετὴ δὲ τῷ παιδί γεγονότι καὶ τὸ τῆς ἡλικίας ἀνάστημα καὶ τὸ τῆς μορφῆς ἀστεῖον ἐκ θειοτέρας ἐπέπρεπε χάριτος, ἢ δὲ σύνεσις πολὺ κρείττων τῆς ἡλικίας ἐφύετο. ἢ Θέρμουθις οὐ ν γνησίας ἀμοιροῦσα γονῆς υἰοθετεῖται αὐτὸν καὶ κομίζει πρὸς τὸν πατέρα, ὁ δὲ τὸν παῖδα προστερνισάμενος ἐπιτίθησιν αὐτῷ κατὰ φιλοφρόνησιν τὸ διάδημα. καὶ ὁ παῖς αὐτὸ κατὰ νηπιότητα δῆθεν ῥίπτει κατὰ γῆς καὶ ἐπέβαινε τοῖς ποσίν. ὁ περ ὁ ἱερογραμματεὺς θεασάμενος, ὁ ς ἐκ τῶν Ἑβραίων γενέσθαι τινὰ τὸν τὴν Αἰγυπτίων ἀρχὴν ταπεινώσοντα προεῖπεν, ἀνακραγὼν "οὐ τοϛ" εἰπεν "ἐκεῖνος ὁ παῖς, ὁ ν ἀνελὼν τοῖς Αἰγυπτίοις τὸ δέος περιέλε," εφθῆ δ' αὐτὸν ἢ Θέρμουθις ἐξαρπάσασα, καὶ τὸν Φαραῶ δὲ νωθρὸν πρὸς τὸν φόνον διέθηκεν ὁ θεός. Παρελθὼν δὲ εἰς ἡλικίαν ὁ Μωυσῆς ἐκ τοιαύτης λαβῆς οἰος τὴν ἀρετὴν ἢ ν φανερός τοῖς Αἰγυπτίοις ἐγένετο. πρόσσοικοι οὐ ντες τῇ Αἰγύπτῳ Αἰθίοπες ἐσίνοντο τὴν χώραν αὐτῶν, οἱ δ' Αἰγύπτιοι στρατεύουσιν ἐπ' αὐτούς· καὶ ἠττήθησαν, Αἰθίοπες δὲ καταφρονήσαντες αὐτῶν τὴν ἀπασαν κατέτρυχον Αἰγυπτον. κατὰ δὲ θεῖον χρησμὸν αἰτεῖ τὴν θυγατέρα τὸν Μωυσῆν Φαραῶ ἢ δη ἀνδρωθέντα, κατὰ τῶν Αἰθιόπων στρατηγὸν αὐτῷ γενησόμενον. ἢ δὲ δίδωσιν, ὀρκώσασα τὸν πατέρα μηδὲν αὐτὸν διαθεῖναι κακόν. Μωυσῆς δὲ τὸν πόλεμον πιστευθεὶς οὐ διὰ συνήθους ὁδοῦ ἀγει ἐπὶ τοὺς πολεμίους τὴν στρατιάν, ἀλλὰ δι' ἀστιβήτου ἐκ πλήθους ἐρπετῶν ἰοβό1.43 λων· ε νθα καὶ τὴν σύνεσιν αὐτοῦ ἐπεδείξατο. πλέγματα γὰρ ποιήσας καὶ ταῦτα πληρώσας ἰβειων, πολλὰς δὲ ταύτας τρέφει καὶ χειροθήεις ἢ Αἰγυπτος, κατὰ τὴν ὁδὸν ἐκείνην ἐκόμιζεν· αἱ δὲ ἰβεις τοῖς ἰοβόλοις τούτοις πολέμιοι· καὶ ταύταις προηγουμέναις τῆς στρατιᾶς προμάχοις κατὰ τῶν ἰοβόλων ἐχρήσατο. καὶ μηδὲν προγνοῦσιν εἰσει τοῖς Αἰθίοψι, καὶ τούτους νικᾷ καὶ πόλεις αὐτῶν αἰρεῖ οὐκ ὀλίγας. οἱ δὲ συνελαθέντες εἰς Σαβὰν πόλιν βασιλείου οὐσαν Αἰθιοπίας, ἢ ν ὑστερον Καμβύσης Μερὸν ὠνόμασε διὰ τὴν ὁμώνυμον ἀδελφὴν, ἐπολιορκοῦντο· ἢ ν δὲ ἢ πόλις δυσπολιόρκητος. Θάρβις δὲ τοῦ Αἰθιόπων κρατοῦντος θυγάτηρ εἰς ερωτὰ ὠλισθε Μωυσέως καὶ διαπέμπεται πρὸς αὐτὸν περὶ γάμου, ὁ δὲ κατένευεν, εἰ παραδοίη τὴν πόλιν αὐτῷ. φθάνει τὸ εργον τοὺς λόγους, καὶ Μωυσῆς ἐτέλει τοὺς γάμους, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἀπήγαγεν εἰς τὴν ἑαυτῶν. οἱ δ' ἐμίσουν αὐτὸν καὶ σωζόμενοι, καὶ ἠρέθιζον τὸν Φαραῶ κατ' αὐτοῦ. ὁ δὲ καὶ τοῖς ἱερογραμματεῦσι πειθόμενος καὶ διὰ τὸν φόνον τοῦ Αἰγυπτίου τοῦ τὸν Ἑβραῖον μαστίζοντος, ὡς τῇ βίβλῳ περιεῖληπται τῆς Γενέσεως, εἰ καὶ τοῦτο παρέδραμεν ὁ Ἰώσηπος, ἐπέθετο τῇ ἀναιρέσει τοῦ Μωυσέως. ὁ δὲ καὶ τῶν ὁδῶν φυλαττομένων λαθῶν ὑπέξεισι διὰ τῆς ἐρήμου, καὶ εἰς πόλιν ἀπεισι Μαδιάμ, καὶ ξενίζεται παρὰ τῷ τῆς πόλεως ἱερεῖ, ὁ ς καὶ διώνυμος ὠ ν' Ραγουήλ ἐκαλεῖτο καὶ Ἰοθόρ. ὁ δὲ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Σεπφώραν τῷ Μωυσῆ πρὸς γάμον ἐκδίδωσιν καὶ ποιμένα ποιεῖται τῶν ἑαυτοῦ θρεμμάτων. Νέμων δ' ἐπὶ τὸ Σίναιον ὁ ρος ὁ Μωυσῆς τοῦ περὶ τὴν βάτον ἀξιούται ὀράματος, ἢ ν ε φλεγε πῦρ, 1.44 οὐ μέντοι κατέκαιεν. εἰ τα καὶ φωνῆς ἐκεῖθεν ἀκούει, ἢ μὴ προβαίνειν ἐπέταττεν, ἀ τε θεῖου τοῦ τόπου τυγχάνοντος, καὶ τὰ ἐσόμενα προηγόρευε, καὶ ἀπιέναι αὐτῷ εἰς Αἰγυπτον ἐκέλευε, τοὺς ὁμογενεῖς τῆς ἐκεῖ κακώσεως ἀπαλλάξοντι καὶ ἐξάξοντι αὐτούς τῆς Αἰγύπτου, θυσίας τε εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον ποιεῖν ἐνετέλλετο. ταῦτα ἐκ τοῦ πυρὸς θεοκλυτεῖται ὁ Μωυσῆς. ὁ δ' ἠπόρει πῶς ἢ τοὺς οἰκείους πείσειεν ἢ βιάσαιτο Φαραῶ ἐπιτρέψαι τὴν ἐξοδον. καὶ ὁ θεός ῥᾶστα ταῦτα θῆσειν αὐτῷ ἐπηγγέλλετο, καὶ εἰς πίστιν τὴν βακτηρίαν εἰς τὴν γῆν ἀφεῖναι κελεύεται, καὶ ἀφέντος δράκων ἐγένετο, εἰ τ' ἐπιλαβομένου πάλιν βάκτρον ἢ ν. καὶ καθεῖναι τὴν δεξιὰν εἰς τὸν κόλπον προσταχθεὶς, λευκὴν ὁμοίαν τιτάνῳ τὴν χροῶν ἐξήνεγκεν, εἰ τα καὶ εἰς τὸ πρότερον εἰδος ἀποκατέστη. καὶ τοῦ πλησίον ὕδατος λαβεῖν κελευσθεὶς καὶ καταχέαι τῆς γῆς, ὀρᾷ τὸ χεθὲν αἱματώδες. θαρρεῖν οὐ ν ἐπὶ τούτοις παρεκελεύετο καὶ μηκέτι μέλλειν. παραλαβὼν οὐ ν τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐξ αὐτῆς, Γηρσῶν, ὁ σημαίνει

ο τι εις την ξένην, καί' Ελεάζαρ, δηλοῖ δὲ ὡς συμμαχῶ χρήσαιτο τῷ πατρῷω θεῷ, ὡ ρμησεν εἰς Αἰ γυπτον. πλησιάσαντι δὲ ὁ ἀδελφὸς ὑπήντησεν Ἀαρῶν. παραγίνονται οὐ ν α μφω πρὸς Φαραῶ, καὶ τὰ ἐκ θεοῦ προστεταγμένα εἰπόντες ἤξιουν μὴ ἀντιπράττειν τῇ θείᾳ βουλῇ. χλευάσαντος δ' ἐκείνου, ε ργω τὰ σημεῖα ἐδείκνυον, καὶ ἡ ῥάβδος ο φισ ῥιφεῖσα ἐγένετο. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῶν Αἰγυπτίων ἐπαιδῶν πεποηκότων καὶ τὰς σφετέρας βακτηρίας μεταβαλόντων εἰς δράκοντας, Μωυσῆς τὴν βακτηρίαν αυ θις ῥιπτεῖ κατὰ γῆς, καὶ εἰς ο φιν μεταβληθεῖσα τὰς τῶν Αἰγυπτίων βακτηρίας, αἰ δράκοντες ἐδόκουν, κατέφαγεν' εἰ τα εἰς τὸ ἑαυτῆς σχῆμα μετα1.45 πεσοῦσαν αὐτὴν κομίζεται. σκληρνομένου δὲ Φαραῶ, εἰς αἰ μα τὰ υ δατα μετεβέβλητο. εἰ τα βάτραχοι πᾶσαν τὴν γῆν Αἰγύπτου ἐκάλυψαν. ἐπὶ τούτοις σκνίπες ἐκ τῆς γῆς ἀνεδόθησαν. τὰ μὲν οὐ ν α λλα τεράστια καὶ οἱ ἐπαιδοὶ Φαραῶ ἐδόκουν ποιεῖν, σκνίπας δὲ φαντάσαι οὐκ ἠδυνήθησαν. εἰ πον οὐ ν πρὸς Φαραῶ ο τι δάκτυλος θεοῦ τοῦτό ἐστιν· ὁ δ' εἰ τι ἀνένδοτος ἦ ν. καὶ ἐγένετο κυνόμυια, καὶ ἐπὶ ταύτῃ φθορὰ τῶν κτηνῶν. εἰ πειτα τοῦ Μωυσέως καμινιαίαν αἰθάλην τοῦ ἀέρος κατασκεδάσαντος, ε λκη καὶ φλυκτίδες ε ν τε τοῖς κτήνεσι καὶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἀνέζησαν, καὶ αυ θις χάλαζα υ σθη, καὶ μετ' αὐτὴν ἐπῆλθεν ἀκρίς, καὶ ἐπὶ ταύταις σκότος τοὺς Αἰγυπτίους ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐκάλυψε, τελευταῖον δ' ἐπήνεκτο τούτοις ἡ τῶν πρωτοτόκων ἀπώλεια. σκληρνομένου γὰρ Φαραῶ ἐκέλευσεν ὁ θεὸς Μωυσῆ θυσίαν παρασκευάσαι εἰς τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην τοῦ μηνὸς ο ς παρὰ μὲν Ἑβραίοις Νισὰν καλεῖται, παρ' Αἰγυπτίοις δὲ Φαρμουθί, παρὰ Μακεδόσι δὲ Ξανθικός, καὶ παρ' Ἑλλησιν Ἀπρίλλιος. ἐνστάσης δὲ τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης α παντες ε θυον καὶ τῷ τοῦ θύματος αἰ ματι τὰς φλιάς τῶν οἰκιῶν ε χριον, καὶ δειπνήσαντες τῶν κρεῶν τὰ περιττὰ ε καυσαν. ο θεν ε κτοτε ἑορτὴν α γουσὶν Ἑβραῖοι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον καὶ θύουσι, πάσχα τὴν ἑορτὴν καλοῦντες. τὸ δὲ πάσχα α λλοι μὲν διάβασιν σημαίνειν φασίν, Ἰώσηπος δὲ ὑπερβασίαν, ο τι κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα τοὺς Ἑβραίους ὁ θεὸς ὑπερβὰς Αἰγυπτίοις ἐνέσκηψε τὴν τῶν πρωτοτόκων φθοράν. ο θεν συνελθόντες Αἰγύπτιοι ἐδέοντο Φαραῶ ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους· ὁ δὲ ἀπιέναι προσέταξεν. οἱ δ' ἐξήεσαν. ἦ ν δὲ τὸ τῶν μετανισταμένων πλῆθος τὸ στρατεύσιμον ἡλικίαν ε χον μόνον μυριάδες 1.46 ἐξήκοντα. ἐξῆλθον δὲ μηνὸς Ξανθικοῦ πέμπτη καὶ δεκάτη κατὰ σελήνην, μετὰ ε τη τετρακόσια τριάκοντα τοῦ τὸν Ἀβραάμ εἰς Χαναναίαν ἐλθεῖν, ἐκ δὲ τῆς Ἰακώβ εἰς Αἰ γυπτον παροικίας μετὰ ἑνιαυτοὺς διακοσίους καὶ πεντεκαίδεκα. ἦ ν δὲ Μωυσῆ τότε τῆς ζωῆς ε το ς ὀγδοηκοστόν, Ἑβραῶν δὲ τρισὶν ὑπερεῖχε. συνεπήγοντο δὲ καὶ τὰ ὀστᾶ τοῦ Ἰωσήφ, πληροῦντες τὴν ἐντολὴν τοῦ ἀνδρός. οἱ μὲν οὐ ν ἀπήεσαν, Αἰγύπτιοι δὲ μετεμέλοντο καὶ λαβόντες ο πλα ἐδίωκον. ἐξακόσια δ' ἦσαν αὐτοῖς α ρματα, ἵππεις τε πεντακισμύριοι, καὶ μυριάδες εἰ κοσιν ὀπλιτῶν. Ἑβραίους δ' εἰς ἀπόγνωσιν ἦγον ἐν στενῷ γεγονότα τὰ πράγματα, καὶ λίθοις βάλλειν τὸν Μωυσῆν ε μελλον. ὁ δὲ παρεκάλει αὐτῷ ε πεσθαι, καὶ ἦ γεν αὐτοὺς ἐπὶ θάλασσαν, καὶ στὰς παρ' αὐτῇ καὶ τὸν θεὸν ἐπιβοησάμενος τύπτει τὴν θάλασσαν τῇ βακτηρίᾳ· ἡ δὲ ἀνεκόπη καὶ γυμνὴν ἀφῆκε τοῖς Ἑβραίοις τὴν γῆν, κάκεινοι διέβαινον σπεύδοντες. ὀρῶντες δὲ ταῦτα Αἰγύπτιοι, καὶ αὐτοὶ προτάξαντες τὴν ι ππον ἐδίωκον. ἦ δη δ' ἐπὶ τὴν ἀντιπέραν γῆν τῶν Ἑβραίων διασωθέντων ἐπιχεῖται τοῖς Αἰγυπτίοις ἡ θάλασσα, τοῦ Μωυσέως τῇ ῥάβδῳ ἐπιστρεπτικῶς αυ θις τὸ υ δωρ πατάξαντος καὶ τὰ τούτου ἐνώσαντος τμήματα. ἀπώλοντο οὐ ν οἱ ἐν τοῖς υ δασιν Αἰγύπτιοι ζύμπαντες, καὶ οἱ μὲν Ἑβραῖοι ἐν υ μνοῖς ἦσαν καὶ ε χαιρον, Μωυσῆ δὲ ὤδῃ πεποιήται πρὸς θεὸν ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ συντεθειμένη, ὡ ς φησὶν Ἰώσηπος. τὰ δ' ο πλα τῶν Αἰγυπτίων σὺν τοῖς σώμασιν αὐτῶν ἐκβρασθέντα τῆς θαλάσσης ὑπὸ τοῦ πνεύματος λα1.47 βόντες Ἑβραῖοι, τούτοις ὠπλίσθησαν. καὶ ἦ γεν αὐτοὺς ὁ Μωυσῆς εἰς τὸ ο ρος Σινᾶ, θύσων ἐκεῖ τὰ σῶστρα, ὡς αὐτῷ ἐνετέταλτο. ἀγομένους δ' ἐκεῖ ἡ τῶν τροφῶν ἐλύπει σπάνις καὶ ἡ τοῦ υ δατος ε νδεια. καὶ οὐ τως ε χοντες εἰς τόπον ἀφικνοῦνται ἐν ῶ φρέαρ

η ν, ου τὸ υ δωρ διὰ πικρίαν α ποτον. καὶ τὸ ο νομα τοῦ τόπου ἢ μὲν τῆς Ἐξόδου βίβλος Μερράν ὀνομάζει, ὁ δ' Ἰώσηπος Μὰρ αὐτὸν κληθῆναι παρὰ τῶν Ἑβραίων συγγράφεται, μὰρ τὸ πικρὸν λέγων τοὺς Ἑβραίους καλεῖν. καὶ τοῦ δημαγωγοῦ κατεγόγγυζον, ὁ δὲ τοῦ θεοῦ πρότερον δεηθεὶς ξύλον λαβὼν εἰς τὸ φρέαρ ἐνέβαλε καὶ τὸ υ δωρ ἐγλύκανεν. ὁ δὲ Ἰώσηπος ε οικε μὴ πιστεύων ὡς θαύματι τῇ γλυκάνσει τοῦ υ दाτος, ἀλλὰ φυσικῶς αὐτὸ γλυκανθῆναι δοξάζων λέγει ο τι τὸ ξύλον ὁ Μωυσῆς εἰς τὸ υ δωρ βαλὼν ἐξαντλεῖν τὸ φρέαρ ἐκέλευε, καὶ οἱ μὲν ἐπόνουν, τὸ δ' ὑπὸ τῶν συνεχῶν πληγῶν γεγυμνασμένον καὶ κεκαθαρμένον η δη πότιμον η ν. τὴν δὲ τῶν τροφῶν ε νδειαν ἰάσατο, τοῦ θεοῦ δεηθεὶς, δι' ὀρτύγων. ἐφίπταντο γὰρ τῇ τῶν Ἑβραίων παρεμβολῇ πλῆθος ὀρτύγων, ου ς συλλαμβάνοντες η σθιον. καὶ ἐπὶ τούτοις τὸ μάννα υ σεν αὐτοῖς ὁ θεός, μέλιτι μὲν τὴν ἡδονὴν ἐμπερές, τὸ δὲ μέγεθος κοριάνδρου σπέρματι ο μοιον, μάννα δὲ παρ' ἐκείνων κληθέν, ὡς ἀπορούτων τί τοῦτο α ν ει η· τὸ γὰρ μὰν καὶ ἐπερώτησιν δηλοῖ κατὰ τὴν ἐκείνων διάλεκτον. ου τω καὶ ταῦτα Ἰώσηπος. ἐνετέταλτο δὲ ἀσσάρωνα ε καστον ἐκ τούτου καθ' ἐκάστην συλλέγειν, ὁ δὲ ἀσσάρων μέτρον ἐστίν, εἰ δέ τις πλέον συνέλεξεν, εἰς τὴν αυ ριον α βρωτον η ν, ὑπό τε σκωλήκων καὶ πικρίας διεφθαρμένον. τοῦτο δὲ ὠκονόμητο, ι να μὴ τῶν ἐρρωμένων πολὺ συναγόντων ἐπιλείπη τοῖς ἀσθενέσι. τῇ δὲ 1.48 τροφῇ ταύτη τεσσαράκοντα ἐχρήσαντο ε τεισιν, ἐφ' ο σον η σαν ἐν τῇ ἐρήμῳ. αυ θις ου ν εἰς α νυδρον η λθον τόπον καλούμενον Ῥαφιδίν, καὶ διψῶντες κατὰ Μωυσέως κεκίνηντο. ὁ δὲ τοῦ θεοῦ δεηθεὶς κελεύεται ῥάβδῳ τὴν πέτραν πληῆσαι, καὶ πλήττει, η ς αὐτίκα υ δωρ ἐξεβλύσθη πολὺ τε καὶ διαυγέστατον. οἱ δὲ Ἀμαληκῖται κατὰ τῶν Ἑβραίων ἐχώρουν, τοὺς περιοίκους συμμάχους προσκαλεσάμενοι. Μωυσῆς δὲ τὸ μάχιμον τοῦ λαοῦ τῶν α λλων ἀποδιελών, καὶ Ἰησοῦν τὸν τοῦ Ναυῆ ἐπιστήσας αὐτοῖς, μέρος δέ τι τῆς στρατιᾶς καταλιπὼν εἰς τὴν τοῦ υ दाτος φυλακὴν, αὐτὸς μὲν ἀνεχώρει πρὸς τὸ ο ρος, Ἰησοῦ δ' ἐνετέλλετο πεποιθέναι θεῷ καὶ τὸ στράτευμα κατὰ τῶν ἐναντίων ἐξάγειν. η δη ου ν ὁ πόλεμος συνερρήγνυτο· καὶ μέχρι μὲν Μωυσῆς τὰς χεῖρας ει χεν ὑψοῦ, τοὺς Ἀμαληκίτας οἱ Ἑβραῖοι κακῶς διετίθεντο, ὡσάκις δὲ τὰς χεῖρας καθίει ὁ Μωυσῆς τῇ ἀνατάσει τούτων πονούμενος, ἤτῃσθαι τότε τοὺς Ἑβραίους συνέβαινε. ἐκατέρωθεν ου ν τὸν ἀδελφὸν Ἀαρὼν καὶ Ωρ τὸν α νδρα τῆς ἀδελφῆς Μαριάμ στήσας ἀνέχειν τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐνετείλατο. καὶ ου τω τοὺς Ἀμαληκίτας νικῶντες Ἑβραῖοι πάντας ἀπόλεσαν α ν, εἰ μὴ νύξ ἐπέσχευ αὐτούς. Ἑβραίων δὲ τέθνηκεν οὐδέ ει ς. Ἐκεῖθεν ἀπήεσαν εἰς τὸ πρόσω, καὶ ἐν τριμήνῳ μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἐξέλευσιν παρήσαν ἐπὶ τὸ ο ρος Σινᾶ, καὶ ε θυσε Μωυσῆς ἐκεῖ τῷ θεῷ. ο που καὶ Ῥαγουήλ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ ἀπήνησεν αὐτῷ, θεασάμενος δὲ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ ἐν ο χλω πραγμάτων ο ντα, πάντων ἐπ' αὐτὸν βαδίζόντων, συνεβούλευε 1.49 τὴν μὲν τῶν δικῶν ζήτησιν ἑτέροις ἐπιτρέπειν, αὐτὸν δὲ τῶν μειζόνων προνοεῖν πραγμάτων καὶ τῆς τοῦ λαοῦ σωτηρίας, καὶ κατὰ μυρίους α ρχοντας ἀποδεικνύειν, ει τα κατὰ χιλίους, καὶ κατὰ πεντακοσίους ἑτέρους ἐφιστᾶν, καὶ ἐπὶ τούτοις ἑκατοντάρχους καὶ πεντηκοντάρχους ποιεῖν, καὶ ἐν τριάκοντα καὶ ει κοσι καὶ δέκα ἐφιστᾶν τοὺς διακοσμήσοντας. ταῦτα τοῦ Ῥαγουήλ συμβουλεύσαντος, Μωυσῆς κατὰ τὴν ὑποθήκην ἐκείνου ποιεῖ. ει τα πλησίον μετασκηνώσαι τοῦ ο ρους Σινᾶ τῷ λαῷ ἐντειλάμενος, αὐτὸς εἰς τὸ ο ρος ἀνήει· καὶ ὁ λαὸς μετεσκήνωσεν, ἀγνεύων τὴν τε α λλην ἀγνεΐαν καὶ ἀπὸ γυναικὸς συνουσίας τρίτην ἡμέραν. κατὰ δὲ τὴν τρίτην ε ωθεν νεφέλη περιεκύκλου τὸ τῶν Ἑβραίων στρατόπεδον, ἀστραπαί τε η σαν φοβεραὶ καὶ πνευμάτων σφοδρότης, α τοὺς Ἑβραίους ἐδειμαίνε ταῖς σκηναῖς προσμένοντας. ἐπιφαίνεται δὲ Μωυσῆς ε μπλεως θάρσους, καὶ ὄφθεις ἀπαλλάττει τοῦ δέους αὐτοῦ καὶ μηνύει σφίσι α ὁ θεὸς ἐνετείλατο καὶ ο σα φυλάξουσιν νόμιμα, καὶ προσάγει τὸν λαὸν α μα γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ὡς ἀκούσαιεν τοῦ θεοῦ. καὶ η κουν φωνῆς ὑψόθεν γινομένης. ει τ' αυ θις

α νεισιν εἰς τὸ ο ρος· καὶ χρονίσαντος ἐκεῖ ὁ λαὸς ἠθροίσθη πρὸς Ἀαρὼν λέγων "ποίησον ἡμῖν θεοὺς· ὁ γὰρ Μωυσῆς οὐκ οἱ δαμεν τί γέγονεν." Ἀαρὼν δὲ βιαζόμενος προσενεγκεῖν προσέταξεν ἑκαστον τὰ ἐνώτια τὰ χρυσᾶ καὶ τὸν κόσμον ο ν αἰ γυναῖκες καὶ αἰ θυγατέρες αὐτῶν περιέκειντο. οἱ δὲ προσήγαγον, καὶ δι' αὐτῶν μόσχον ἐποίησαν χωνευτὸν καὶ ἐθυσαν αὐτῷ. Μωυσῆς δὲ καταβαίνων ἀπὸ τοῦ ο ρους καὶ τὰς δύο πλάκας τοῦ μαρτυρίου ἐν ταῖς χερσὶ φέρων λιθίνους καταγεγραμμένας ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ὡς ἠγγίσε τῇ παρεμβολῇ, ὄρᾳ τὸν μόσχον, 1.50 καὶ ὀργισθεὶς τὰς πλάκας συνέτριψε, καὶ λαβὼν τὸν μόσχον κατέκαυσε καὶ ἐλέπτυνε καὶ βαλὼν εἰς ὑδωρ ἐπότισε τὸν λαόν. καὶ ἐνετείλατο τοῖς υἱοῖς Λευί, καὶ διήλθον διὰ τῆς παρεμβολῆς καὶ ἀπέκτειναν πολλούς, ὡς καὶ εἰς τρισχιλίους τοὺς πεσόντας ἀριθμηθῆναι. ὑπέστρεψε δὲ Μωυσῆς πρὸς τὸ ο ρος λέγων "κύριε, ἡμάρτηκεν ὁ λαὸς σου, καὶ νῦν εἰ μὲν ἀφίης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, α φες· εἰ δὲ μή, κάμῃ ἐξάλειψον ἐκ τῆς βίβλου σου." καὶ εἰπὼν αὐτῷ κύριος "κατάβηθι, ὀδήγησον τὸν λαὸν τοῦτον εἰς τὸν τόπον ο ν εἰ πόν σοι." καὶ ἐνεφάνισε κύριος τῷ Μωυσῆι αἰτήσαντι ἰδεῖν αὐτὸν τὰ ὀπίσθια αὐτοῦ. καὶ κατέβη πρὸς τὸν λαὸν αὐθις δύο πλάκας ἐπιφερόμενος τοὺς δέκα λόγους γεγραμμένους ἐχούσας, καὶ ἡ ο ψις τοῦ προσώπου αὐτοῦ ὑπῆρχε δεδοξασμένη, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀτενίσαι αὐτῷ ὁ λαός, καὶ περιέθετο κάλυμμα περὶ τὴν ο ψιν αὐτοῦ, καὶ οὐ τως ὠμίλει αὐτοῖς. καὶ ἀπήγγειλεν αὐτοῖς α ἐνετείλατο ὁ θεὸς περὶ τε θυσιῶν καὶ καθαρσιῶν, καὶ ζῶων ἀκαθάρτων τε καὶ καθαρῶν, ὡστε τῶν μὲν ἀπέχεσθαι, τοῖς δὲ τρέφεσθαι, περὶ τε μίξεων ἀθέσμων, καὶ τίνας οἱ ἱερεῖς εἰς γάμον ἀγάγονται, καὶ οἱ ας οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ περὶ σαββάτου καὶ τοῦ ἑβδομοῦ ἑνιαυτοῦ καὶ τοῦ πεντηκοστοῦ, ο ν ἰωβηλαῖον καλοῦσι· καὶ ο τι ἐπέταξεν ὁ θεὸς σκηνὴν γενέσθαι εἰς ἠ ν α ν παραγίνοιτο συνεπαγομένην αὐτοῖς μεταβαίνουσι, καὶ μέτρα τῆς σκηνῆς εδειξεν αὐτῷ καὶ σχῆμα καθ' ο α ν κατασκευασθεῖη. ὁ δὲ λαὸς χαίροντες ἐπὶ τούτοις προσήγον χρυσόν τε καὶ αργυρον καὶ λίθους τιμίους καὶ χαλκὸν καὶ ξύλα καὶ τρίχας αἰγείας καὶ δέρματα κριῶν καὶ λίνον καὶ ε ρια. ἀρχιτέκτονας δ' ἐφίστησι τῆς σκηνῆς τὸν τε τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ τῆς Μαρίας υἱὸν 1.51 τὸν Βεσελεὴλ καὶ τὸν Ἐλιφάτζ, ἡ δὲ τῆς σκηνῆς εἰργασμένης ἐστησε ταύτην Μωυσῆς. εἰργαστο δὲ ἡ κιβωτὸς ἐκ ξύλων ἀσήπτων, α πανταχόθεν χρυσίον περιεκάλυπτεν, ἡ τὰς δύο πλάκας ἐνέθεντο αὐτὸν τοὺς δέκα λόγους εἰχον ἐγγεγραμμένους. ὡ ν ὁ πρῶτος μὲν ε να θεὸν εἰ ναί φησι καὶ τοῦτον μόνον σέβεσθαι δεῖν, ὁ δεῦτερος δὲ μηδενὸς εἰκόνα ζῶου ποιεῖν μηδὲ προσκυνεῖν, ὁ τρίτος ἐπὶ μηδενὶ ματαίῳ τὸν θεὸν ὀμνύναι, ὁ τέταρτος τὰς ἑβδομάδας παρατηρεῖν ἀναπαυομένους ἐξ ε ργου παντός, ὁ πέμπτος γονεῖς τιμᾶν, ὁ ε κτος φόνου ἀπέχεσθαι, ὁ ε βδομος μὴ μοιχεύειν, ὁ ο γδοος μὴ κλέπτειν, ὁ ε νατος μὴ ψευδομαρτυρεῖν, ὁ δέκατος μηδενὸς ἀλλοτρίου ἐπιθυμεῖν. ταύτην ο ν τὴν κιβωτὸν εἰσάγουσιν εἰς τὸ α δυτον. ἐν δὲ τῷ ναῷ τιθέασι τράπεζαν, καὶ ἐπὶ ταύτῃ α ρτους ἀζύμους δώδεκα καὶ λυχνίαν χρυσῆν καὶ θυμιατήριον ξύλινον ἐντός, ἐξωθεν δὲ χρυσίῳ κεκαλυμμένον. καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς βωμὸν ἰδρύσατο ξύλινον χαλκαῖς λεπίσι περιεληλαμένον, οὐ α ντικρυς φιάλαι καὶ κρατῆρες σὺν θυῖσκοις ἐτίθεντο, καὶ αλλα σκευῆ α πρὸς ἱερουργίαν ἠτοίμαστο, χρύσεια πάντα. γίνονται δὲ καὶ τοῖς ἱερεῦσι στολαί, ἀλλὰ μέντοι καὶ τῷ ἀρχιερεῖ. ἀρχιερέα δὲ ὁ θεὸς τὸν Ἀαρὼν ἐψηφίσατο. συναθροίσας δὲ τὸ πλῆθος ὁ Μωυσῆς "α νδρες" ε φη, "τὸ μὲν ε ργον τετέλεσται, τῆς δὲ τοῦ ἱεραῖου τιμῆς ὁ θεὸς τὸν Ἀαρὼν ἀξιοῖ." προσέταξε δὲ Μωυσῆς εἰσφέρειν ἑκαστον σίκλου τὸ ημισυ, ι ν' εἰς τὰς περὶ τὴν σκηνὴν χρεῖας εἰ ἡ ἀνάλωμα. ὁ δὲ σίκλος νόμισμα Ἑβραίων ἐστὶν Ἀττικὰς δεχόμενον δραχμὰς τέσσαρας. τὸ δὲ πλῆθος τῶν εἰσφερόντων ἠ ν μυριάδες ἐξήκοντα καὶ πεντακισχίλιοι πεντακόσιοι πεντήκοντα. τὴν δ' εἰσφορὰν ἐποιοῦντο τῶν ἐλευθέρων οἱ τὸν εἰκοστὸν 1.52 ὑπερβάντες ἑνιαυτὸν α χρι πεντηκοστοῦ. ἐποιήθη δὲ ἡ σκηνὴ μῆσιν ἑπτὰ. ε δειξε δὲ ὁ θεὸς κατὰ

γνώμην αὐτοῦ τὸ ἐργον γενόμενον, παρουσιάσας ἐν τῇ σκηνῇ. οὐτω δὲ τὴν παρουσίαν ἐδήλωσεν. ἀχλὺς ὑπὲρ τὴν σκηνὴν μόνην ἐγένετο, οὐτε βαθεῖα καὶ συμπεπιλημένη καὶ νέφεσιν ἐμφορῆς, οὐτε πάνυ λεπτή τε καὶ ἀραιά, ὡς δι' αὐτῆς διικνεῖσθαι τὴν ὀρασιν· ἡδεῖα δὲ ἀπ' αὐτῆς ἐρρει δρόσος. Μωυσῆς δὲ ἐθυσεν ἐν τῷ τῆς σκηνῆς αἰθρίῳ ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ, τῇ δὲ ὄγδοῃ ἑορτὴν ἐκήρυξε τῷ λαῷ καὶ θύειν ἐπέταξεν. οἱ δὲ ἀλλήλοις ἡμιλλῶντο. ἐπικειμένων δὲ τῶν ἱερῶν τῷ βωμῷ πῦρ ἀνήφθη αὐτόματον καὶ πάντα τὰ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἔδαπάνησεν. οἱ δὲ πρεσβύτεροι τῶν τεσσάρων υἱῶν Ἀαρῶν, Ναδάβ καὶ Ἀβιού, παρὰ τὰ διατεταγμένα θύσαντες κατεκαύθησαν τὰ στέρνα τε καὶ τὰ πρόσωπα, πυρὸς ἐξαφθέντος αὐτομάτου καὶ φλέξαντος αὐτούς· ὡν τὰ σώματα ἐξω τῆς παρεμβολῆς κομισθέντα ἐτάφησαν. τὴν δὲ φυλὴν τοῦ Λευὶ τῶν ἀλλων διακρίνας ἠγνισε, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὴν σκηνὴν καὶ τὰ σκεύη τὰ ἱερά, ἵνα ὡς ὑψηγοῦνται οἱ ἱερεῖς, ὑπηρετῶσιν αὐτοί. μετὰ ταῦτα ἀριθμησαὶ διέγνωκε τὸν λαόν, καὶ εὐρέθησαν τῶν ὀπλα φέρειν δυναμένων μυριάδες ἐξήκοντα καὶ τρισχίλιοι πρὸς ἑξακοσίους καὶ πεντήκοντα. οὐτοι δ' ἦσαν οἱ τὸν εἰκοστὸν ὑπερβάντες ἐνιαυτὸν καὶ ἀκρι τοῦ πεντηκοστοῦ ἐφθακότες. ἀντὶ δὲ τῆς Λευιτικῆς φυλῆς τοῖς φυλάρχοις κατέλεξαν τοὺς παῖδας τοῦ Ἰωσήφ, τὸν Μανασσῆν καὶ τὸν Ἐφραΐμ, κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ προπάτορος Ἰακώβ. οἱ δὲ γε Λευῖται δισμῦριοι καὶ τρισχίλιοι ἀριθμηθέντες εὐρέθησαν πρὸς ὀκτακοσίους καὶ ὄγδοῃκοντα. εἰτα στασιάζει τὸ πλῆθος τὸν Μωυσῆν αἰτιώμενος ὅτι γῆς αὐτοὺς ἀγαθῆς ἀποστήσας ἐν ἐρήμῳ πλανᾶσθαι πεποίηκεν. ἀγαγὼν δὲ αὐτοὺς ἐκεῖθεν εἰς τὴν καλουμένην Φάραγγα, πλησίον οὐσαν τῆς Χαναναίων γῆς, ἐξ ἐκάστης φυλῆς ἐνα λαβῶν κατασκοπήσοντας ἐστελεε τὴν τε δύναμιν τῶν Χαναναίων καὶ τῆς γῆς τὴν ποιότητα. οἱ δὲ τεσσαράκοντα ἡμέραις διελθόντες τὴν γῆν ὑπενόστησαν, καὶ καρπούς ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης κομίζοντες, καὶ τὴν μὲν χώραν ἐπήνουν ὡς ἀγαθὴν, τὸ δὲ πλῆθος ἐφόβουν ὡς οὐσης ἀπόρου τῆς αὐτῆς κατασχέσεως διὰ τε ποταμῶν μεγέθη καὶ ὄρων δυσχωρίας καὶ πόλεων ὀχυρότητας. τὸ δὲ πλῆθος πάλιν δι' ὀργῆς εἰχον τὸν Μωυσῆν, καὶ ἐνενοῦν καταλεῦσαι αὐτόν τε καὶ τὸν Ἀαρῶν καὶ ὑποστρέψαι εἰς Αἰγυπτὸν. μόνοι δὲ τῶν κατασκόπων Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ καὶ Χαλεβ παρεθάρρυναν τὸν λαόν, μηδὲν δυσχερὲς ἀπαντήσιν αὐτοῖς ἀπισχυρίζομενοι. Μωυσῆς δὲ καὶ Ἀαρῶν ἰκέτευσαν τὸν θεόν ὅπως τῆς ἀπονοίας παύσῃ τὸ πλῆθος. παρῆν δὲ ἡ νεφέλη ἐν τῇ σκηνῇ καὶ ἐσήμαινε τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ θεοῦ. καὶ Μωυσῆς θαρσύνων διειλέχθη τῷ πλήθει, καὶ ὀργισθῆναι ἐφησε τὸν θεόν, μὴ ἀπολεῖν μέντοι πάντας μηδὲ τὸ γένος ἐξαφανίσαι, τὴν δὲ Χαναναίαν μὴ παρέξειν αὐτοῖς, ἕἴσασι δ' ἐπὶ τῆς ἐρημίας ἐπ' εἰς τεσσαράκοντα, παιοὶ δὲ τοῖς αὐτῶν παρέξειν τὴν γῆν. ταῦτα τοῦ Μωυσέως εἰπόντος ἐν λύπῃ τὸ πλῆθος ἐγένετο. εἰτα συμμίζαι τοῖς Χαναναίοις ἠθελον, καὶ ταῦτα κωλύοντος τοῦ θεοῦ· καὶ προσβαλόντες ἠττήθησαν, καὶ οἱ μὲν ἐπεσον, οἱ δὲ εἰς τὴν παρεμβολὴν συμπεφεύγασι. 1.54 Στάσις δὲ τὸ πλῆθος κατέλαβεν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Κορὲ τῆς Λευιτικῆς τυγχάνων φυλῆς, καὶ γένει καὶ πλούτῳ περιφανέστατος καὶ ὁμιλεῖν πιθανώτατος, φθόνον ἐσχε πρὸς Μωυσῆν καὶ τοῦ ἀνδρὸς κατεβόα ὡς τυραννίδι χρωμένου. "τίνι γὰρ λόγῳ" ἐλεγεν "Ἀαρῶν καὶ τοῖς αὐτοῦ υἱέσι τὴν ἱερωσύνην προσένειμεν; εἰ μὲν ὡς ἐκ τῆς Λευιτικῆς φυλῆς, ἐγὼ ταύτης τυχεῖν δικαιότερος, γένους μὲν ὁμοίως ἔχων, πλούτῳ δὲ καὶ ἡλικίᾳ διάφορος. εἰ δ' ἕτερά φυλῆ προσκυρωθῆναι δέον αὐτήν, προτιμηθήσεται ἡ τοῦ Ῥουβὶμ διὰ πρεσβυγένειαν, καὶ λήψονται ταύτην Δαθάν τε καὶ Ἀβειρών." ταῦτα ἐκεῖνος μὲν κακοήθως ἐλεγεν, ἦσαν δὲ αὐτῷ συντεταγμένοι ἀνδρες τῶν πρώτων διακόσιοι καὶ πεντήκοντα, ἀνηρέθιστο δὲ καὶ τὸ πλῆθος. ὁ δὲ Μωυσῆς εἰς μέσον στάς εἰπὼν "ἔμοι, ὦ Κορέ, καὶ σὺ καὶ τῶν σοι συντεταγμένων ἐκαστος τιμῆς ἀξιοδοκεῖτε, ὁ δὲ θεὸς τὴν ἱερωσύνην τῷ Ἀαρῶν ἐψηφίσατο, καὶ νῦν αὐτὸς αὐθις κρινεῖ ὁ ν ἱεραῖσθαι βούλεται. ἐθθεν οὐν, ὁ σοι τῆς ἱερωσύνης ἀντιποιεῖσθε, πάριτε,

ε καστος κομίζων θυμιατήριον οι κοθεν και πῦρ και θυμίαμα· σὺν ὑμῖν δ' ὁμοίως παρίτω και' Ααρών. και θυμιώντων ὑμῶν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, ου περ α ν τὴν θυσίαν ἠδῖω κρινεῖ ὁ θεός, ου τος ε σται ὑμῖν ἱερεὺς." ἐπήνεσε ταῦτα τὸ πλῆθος, και τῆ ἐπιούση συνῆλθον εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Μωυσῆς δὲ πέμψας πρὸς Δαθάν και' Αβειρών ἐνετέλλετο η κειν· οἱ δὲ μὴ πεισθέντες κατὰ Μωυσέως ἠπέλιθσαν. Μωυσῆς δὲ ἀκολουθεῖν αὐτῷ τοὺς προβούλους κελεύσας ἀπήει πρὸς τὰς ἐκείνων σκηνάς, και πλησίον γενόμενος τὰς χεῖρας ἀνέσχεν εἰς οὐρανὸν και μέγα ἐβόησεν "ἐπεὶ κακουργεῖν ὑποπτεύομαι, δέσποτα, αὐτὸς ἐλθὲ δικαστὴς και παράστησον ο τι 1.55 οὐδὲν αὐτομάτως, ἀλλὰ πάντα σῆ διοικεῖται προνοία. και εἰ σοῦ κελεύσαντος δέδωκα τὴν ἱερωσύνην τῷ Ααρών, χάνοι περὶ Δαθάν τε και' Αβειρών και τὴν αὐτῶν γενεὰν ἐφ' η ν ἐστήκασι γῆν· εἰ δ' ἀληθεύοιεν κατ' ἐμοῦ, οἱ ς ἐπηρασάμην αὐτοῖς ἐγὼ περιπέσοιμι." ταῦτα ει πε δακρύων. και σείεται μὲν ἀθρόον ἢ γῆ, σκληροῦ δὲ ῥαγέντος η χου συνίζησε περὶ τὰς ἐκείνων σκηνάς και αὐτούς τε και τὰ αὐτῶν εἰς τὸ χάσμα κατήνευκε, και ου τως αυ θις συνῆλθε τὸ διεστός. ἐπὶ τούτοις ε φριξε μὲν ὁ λαός, Μωυσῆς δὲ καλεῖ τοὺς περὶ ἱερωσύνης ἀμιλλωμένους. και συνελθόντες πεντήκοντα και διακόσιοι α νδρες τῶν ἐπισήμων και' Ααρών και Κορὲ πρὸ τῆς σκηνῆς ἐπὶ τοῖς θυμιατηρίοις καθήγιζον α ἐκόμιζον. ἐξέλαμψε δὲ πῦρ πολὺ, οἱ ον α ν θεοῦ κελεύσαντος ἀναφθεῖν, ὑφ' ου οἱ τε διακόσιοι πεντήκοντα και Κορὲ διεφθάρησαν, ὡς μηδὲ τὰ σώματα αὐτῶν εὔρεθῆναι· μόνος δὲ Ααρών εὔρεθη ἀλώβητος. Μωυσῆς δὲ τὰ θυμιατήρια τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων περὶ τὸν χάλκεον ἐκέλευσε καταθέσθαι βωμόν, ι ν' ὑπόμνησις ω σι τῶν γεγονότων και τοῖς μετέπειτα. ἐκκλησιάσας δὲ πάλιν προεῖπε τοῖς φυλάρχοις η κειν τὰ τῶν φυλῶν ὀνόματα βακτηρίαις ἐπιγεγραμμένα κομίζοντας, ἐκείνω τῆς ἱερωσύνης ἐσομένης ου περ α ν τῆ βακτηρία σημεῖον γένηται ἐκ θεοῦ. κομίζουσιν ου ν οἱ τε α λλοι και' Ααρών, ἐπιγράφας τῆ βακτηρία Λευῖτιν. α ς ἐν τῆ σκηνῇ τοῦ θεοῦ κατέθετο Μωυσῆς. τῆ δ' ἐπιούση προεκόμισε ταύτας. και αἱ μὲν α λλαι οἱ αἶπερ ἐτύγχανον ε μενον, ἢ δὲ Ααρών ἐβλάστησε κλάδους τε και καρπούς. τὸν δὲ καρπὸν ἢ μὲν τοῦ Λευιτικοῦ βίβλος κάρυα λέγει, 1.56 ἀμύγδαλα δὲ Ἰώσηπος, ἐξεπλάγησαν ου ν πάντες, τρις τὸν Ααρών χειροτονήσαντος τοῦ θεοῦ. ἐπεὶ δὲ πολέμων και στρατείας ἢ τῶν Λευιτῶν ἀφεῖτο φυλή, ι να μὴ διὰ ἀπορίαν τῶν ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τῆς λειτουργίας τοῦ ἱεροῦ, ἐκέλευε Μωυσῆς τὴν Χαναναίαν κτησαμένους τοὺς Ἑβραίους ὀκτῶ και τεσσαράκοντα πόλεις κατανεῖμαι τοῖς Λευίταις και γῆν πρὸ αὐτῶν, και δεκάτην τῶν ἐπετεῖων καρπῶν αὐτοῖς τε και τοῖς ἱερεῦσι τελεῖν· και α λλα δὲ πλεῖστα χορηγεῖν τούτοις τὸν λαὸν διετάξατο, ω ν τὸ καθ' ε καστον ὁ ζητῶν τὴν τοῦ Λευιτικοῦ βίβλον ἀναπτύξας εὔρησει. Ταῦτα δὲ διατάξας Μωυσῆς ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν η λθε μετὰ τῆς στρατιᾶς και ἠξίου παρελθεῖν δι' αὐτῆς. τῆς χώρας δ' ὁ βασιλεὺς προϋπήντα μετὰ ἐνόπλου στρατιᾶς τῷ Μωυσῆ. και ο ς διὰ τῆς ἐρήμου ἐχώρει, μὴ α ρχειν μάχης συμβουλεύοντος τοῦ θεοῦ. τότε και Μαριάμμη τέθνηκε τοῦ Μωυσέως ἢ σύγγονος, μετὰ τεσσαρακοστὸν ε τος τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἐξόδου. τὸν δὲ λαὸν ἀπῆγε διὰ τῆς ἐρήμου και τῆς Αραβίας· ε νθα και' Ααρών ἐτελεύτησεν εἰς ο ρος ἀνελθὼν ὑψηλὸν και τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν παραδούς τῷ υἱῷ Ελεάζαρ, τοῦ πλήθους ὀρῶντος, ε τη βιοὺς ἑκατὸν πρὸς ει κοσι και τρισίν. ἐλθὼν δὲ Μωυσῆς ἐπὶ τὴν Μωαβιτῶν και Αμορραίων χώραν τῷ στρατῷ δίοδον η τει. Σηὼν δὲ τῆς χώρας ὁ βασιλεὺς διαβαίνειν τοὺς Ἑβραίους ἐκώλυε, και τοῦ θεοῦ σημήναντος νίκην ἐρομένω τῷ Μωυσῆ, τὰς πανοπλίας ἀναλαβόντες Ἑβραῖοι πρὸς μάχην ἐχώρουν. τρέπον 1.57 ται δ' αὐτίκα οἱ Αμορραῖοι και α παντες διεφθάρησαν, πέπτωκε δὲ και Σηὼν ὁ βασιλεὺς αὐτῶν. και τὰς πόλεις ει λον και τὴν γῆν ἐκείνων παρέλαβον. ἐπιτίθεται δὲ τοῖς Ἰσραηλίταις και Ωγ ὁ τῆς Γαλαδηνῆς και Γαυλανίτιδος βασιλεὺς σύμμαχος ἐλθὼν τῷ Σηὼν η δη ἀπολωλότι. αὐτός τε ου ν θνήσκει κατὰ τὴν μάχην και ὁ στρατὸς αὐτοῦ

διαφθείρεται, καὶ αἱ πόλεις ἐάλωσαν καὶ οἱ ἐνοικοῦντες ἀπόλωντο. Ἐκεῖθεν δὲ Μωυσῆς τὴν δύναμιν κατὰ τὸ μέγα πεδῖον αἰγὴ καὶ στρατοπεδεύει Ἰεριχοῦντος ἐναντι. πόλις δ' ἐστὶν εὐδαίμων αὐτῆ, φοινικὰς τε φέρουσα καὶ βάλαμον νεμομένη. Βαλάκ δὲ ὁ τῶν Μωαβιτῶν βασιλεὺς μετακαλεῖται τὸν μάντεα Βαλαάμ, ὁ πῶς ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀρὰς ποιήσῃ παραγενόμενος, καὶ ὁ μὲν ἀπῆει, κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ἀγγέλου θεοῦ προσβαλόντος αὐτῷ ἡ ὁ νοσ, ἡ ὁ Βαλαάμ ἐπωχεῖτο, συνείσα τοῦ θεοῦ πνεύματος οὐ προέβαιεν οὐδὲ ταῖς πληγαῖς ἐνεδίδου, φωνήσασα δ' ἀνθρωπίνως κατὰ θεῖαν βούλησιν, αὐτὸν ἐκάλει τὸν δεσπότην πληγὰς αὐτῆ ἐπιφέροντα καὶ μὴ συνιέντα ὅτι ἐκ θεοῦ οἱς ἐσπευσεν ὑπηρετεῖν εἰργεται. ταραττομένου δ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἀνθρωπίνην φωνήν, ἐπιφανείς ὁ αγγελοσ αὐτὸς τὴν ὁδὸν ἐλεγε κωλύειν τῷ κτήνει· βουλόμενον δ' ἀναστρέφειν χωρεῖν προσωτέρω παρῶρμησεν, καὶ ὁ αὐτὸν ἐκ θεοῦ ἐμπνευσθεῖη, τοῦτο λέγειν. καὶ ὁ μὲν ἦκει πρὸς τὸν Βαλάκ, καὶ εἰσὸς ἀχθεῖς, ἐπτά τε ταύρους ὀλοκαυτώσας καὶ τοσοῦτους κριοὺς, ὡς εἰδε τροπὴν σηματομένην, οὐ μόνον οὐ κατηύξατο τῶν Ἐβραίων, ἀλλ' ἐπιθειάσας αὐτοὺς τε καὶ τὸ γένος αὐτῶν εὐλόγησε καὶ ἐξύμνησε. τοῦ δὲ Βαλάκ δυσχεράναντος ἐπὶ τούτοις ἐφη ὁ Βαλαάμ "οὐκ ἐφ' ἡμῖν περὶ τῶν τοιούτων σιγᾶν ἡ λέγειν 1.58 ἐστίν, ὦ βασιλεῦ, ἀλλ' ὁ τε ἡμᾶς τὸ τοῦ θεοῦ λάβη πνεῦμα, αὐτὸ ἐκεῖνο βούλεται φωνὰς ἀφίησι δι' ἡμῶν. ἐμοὶ δὲ χαρίζεσθαι βουλομένῳ σοι βωμὸν αὐθις ἐτοιμαστέον καὶ θύματα." θύει τοίνυν καὶ ἄλιν, καὶ πεσῶν ἐπὶ στόμα προύλεγεν ὁ σατε βασιλεῦσιν ἐσταί πάθη καὶ ὁ σαταῖς πόλεσι. Βαλάκ δὲ ἀτίμως ἀποπέμπει τὸν Βαλαάμ. εἰτα τὰς παρθένους ἐπιπέμπει τοῖς Ἰσραηλίταις κατὰ τὴν συμβουλήν Βαλαάμ, αἱσὸί τῶν Ἐβραίων νέοι ἠλίσκοντο καὶ ταύταις συνήεσαν, ὡς διὰ παντὸς ἡδη τοῦ στρατοῦ τὴν παρανομίαν χωρεῖν, ἐρωτι τῶν Μαδιανιτίδων γυναικῶν θεοῖς αὐτῶν τῶν νέων θυόντων καὶ ἀσυνήθων γευομένων τροφῶν. Μωυσῆς δὲ εἰς ἐκκλησίαν ἀγαγὼν τὸν λαόν, οὐκ ἀξια δρᾶν ἑαυτῶν οὐδὲ τῶν πατέρων τοὺς νέους ἐλεγε, καὶ ἐπειρᾶτο τούτους ἐπανορθοῦν. Ζαμβρὴς δὲ φύλαρχος ὡν φυλῆς τῆς Συμεωνίτιδος, καὶ Μαδιανίτιδι συνοικῶν καὶ περιμανῶς ἐκείνης ἐρῶν, Μωυσέως κατηναιδεύσατο, καὶ μὴ αὐποτε τὴν γυναῖκα καταλιπεῖν διωμόσατο. ὁ Φινεὲς δὲ τοῦ ἀρχιερέως ὡν παῖς Ἐλεάζαρ περιαλήσας οὐκ ἀνήκε παίων τῆ ῥομφαία τὴν Μαδιανίτιν καὶ τὸν Ζαμβρὴν ἐως καὶ αμφῶ ἀπέκτεινεν. ὁ ν καὶ ἄλλοι νέοι, οἱσ ἀρετῆς ἐμελε, μιμησάμενοι ἀνήρουν τῶν νέων τοὺς ἐπὶ γυναιξὶν ἄλλοφύλοις παρανομήσαντας. ἀπόλλυνται οὐν ἄνδρες οὐκ ἐλάττους μυρίων καὶ τετρακισχιλίων. ἐντεῦθεν παροξυνθεῖς Μωυσῆς κατὰ τῶν Μαδιανιτῶν ἐξέπεμψε στρατιάν, στρατάρχην αὐτῆς ἀποδείξας τὸν Φινεὲς. καὶ μάχης συστάσης οἱτε βασιλεῖς αὐτῶν πίπτουσιν, ὀντες πέντε, καὶ πλῆθος αὐγαν πολὺ. οἱ δὲ Ἐβραῖοι τὴν χώραν αὐτῶν διηρπάκασι, καὶ τοὺς οἰκῆτορας σὺν γυναιξὶ διαφθεῖραντες μόνας τὰς παρθένους κατέλιπον εἰς τρισμυ1.59 ρίας καὶ δισχιλίας ἀριθμουμένας, αὐσ τοῖς ἱερεῦσίτε καὶ Λευίταις καὶ τῷ λαῷ διένειμε Μωυσῆς. γηραιὸς δὲ τυγχάνων διάδοχον ἑαυτοῦ κατέστησε τὸν τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦν, κελεύσαντος τοῦ θεοῦ. Αἱ φυλαὶ δὲ Γάδ τε καὶ Ρουβὶμ καὶ τῆς τοῦ Μανασσῆ ἡ ἡμίσεια ἐδέοντο Μωυσέως τὴν τῶν Ἀμορραίων γῆν προσκληρῶσαι αὐτοῖς. ὁ δὲ δειλοὺς αὐτοὺς ἀπεκάλει καὶ μὴ θέλοντας τῆς πρὸς Χαναναίους μάχης κοινωνῆσαι τοῖς ὀμοφύλοις. ἀπελογοῦντο δ' ἐκεῖνοι μὴ τοῦτο εἰναί, ἀλλὰ πλήθει βοσκημάτων εὐθηνουμένους βούλεσθαι ταῦτα παρὰ τῆ χώρα καταλιπεῖν, ἀγαθῆ τυγχανούσῃ πρὸς τετραπόδων τροφήν, ἱν' εἰεν αὐτοὶ πρὸς τοὺς ἀγῶνας τοῖς ὀμογενέσι συναπαίροντες εὐζῶνοι. ἐπήνεσε ταῦτα Μωυσῆς καὶ τὴν Ἀμορῖτιν αὐτοῖς προσεκλήρωσεν ἐπὶ τοιαύταις συνθήκαις. Τεθνηκότος δὲ τινος ἐκ τῆς τοῦ Μανασσῆ φυλῆς ἐπὶ θυγατράσι μόναις, ἐρωτηθεῖς Μωυσῆς τίνος ὁ ἐκεῖνου κλῆρος ἐσοίτο, ἀπεκρίνατο "εἰ μὲν τισὶ τῶν φυλετῶν συνοικήσουσιν αἱ παρθένοι, μετὰ τοῦ κλήρου πρὸς ἐκεῖνους χωρεῖτωσαν· εἰ δὲ μνηστεύοντό τισιν ἐξ ἐτέρας

φυλῆς, τὸν κλῆρον ἐάτωσαν ἐν τῇ πατρῴᾳ φυλῇ," καὶ οὐ τω μένειν ἐκάστου κλῆρον ἐν ταῖς φυλαῖς διετάξατο. Ἦδη δὲ τεσσαράκοντα διεληλυθότων ἐτῶν ἐξότου οἱ Ἰσραηλίται τῆς Αἰγύπτου ἐξεληλύθασιν, τριάκοντα ἐνδεουσῶν ἡμερῶν, ἀθροίσας τὸν λαὸν Μωυσῆς ἑκατὸν εἰκοσιν ἐνιαυτῶν γεγωνῶς τὸ οἰκεῖον αὐτοῖς κατήγγειλε τέλος. καὶ πολλὰ παραινέσας, καὶ νόμους ἐν 1.60 βίβλοις δούς καὶ τῆς σφετέρας πολιτείας διάταξιν, καὶ στρατεῦσαι κατὰ τῶν Ἀμαληκитῶν ἐντειλάμενος, περὶ τῆς φυλακῆς τε τῶν νόμων ὁρκον ἀπαιτήσας αὐτούς, καὶ τὸν δημαγωγὸν Ἰησοῦν παραθήξας ἐπὶ τοὺς Χαναναίους στρατεῦσαι, "ἰδοὺ" φησὶν, "πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἀπειμι προγόνους· τήνδε μοι γὰρ τὴν ἡμέραν τῆς πρὸς ἐκείνους ἀφίξεως εἰδείξεν ὁ θεός." τὸ δὲ πλῆθος ἐδάκρυε, καὶ ἡ νύξ ἠθρήνη αὐτῶν ἀπαράκλητος καὶ τοσοῦτος ὡς καὶ αὐτὸν Μωυσῆν ἐκνικηθῆναι τῷ πάθει καὶ προενεγκεῖν δάκρυα. πορευομένῳ δ' ὁ ποὺ ἐμελλεν ἀφανῆς εἰσεσθαι εἰς ποντο πάντες κοπτόμενοι. ὁ δὲ τοὺς μὲν πόρρω τῇ χειρὶ κατασεῖων μένειν ἐκέλευε, μόνη δ' ἡ γερουσία προέπεμπεν αὐτὸν καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρ καὶ ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς, εἰς τὸ ὄρος ἠλθε Ναβαῦ, ἐπὶ κορυφῆν Φασγά, ἡ ἐστὶ κατὰ πρόσωπον Ἰεριχώ· ὁ θεν εἰδείξεν αὐτῷ ὁ κύριος τὴν γῆν, ἡ νύξ ἐμελλον κληρονομησῆσαι οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, εἰπὼν αὐτῷ "ἰδε ταύτην τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, εἰς αὐτὴν δ' οὐκ εἰσελεύσῃ." ἐπὶ δὲ τὸ ὄρος τοῦτο ἔλθων ὑψηλὸν τυγχάνον, τὴν μὲν γερουσίαν ἀπέπεμψε, τὸν δ' Ἐλεάζαρ καὶ Ἰησοῦν ἐπήγετο. καὶ προσομιλῶν αὐτοῖς νέφους ἀθρόον περιλαβόντος αὐτὸν ἐγένετο ἀφανῆς. γεγράφασι δ' αὐτὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις τεθνεῶτα, ἵνα μὴ δι' ὑπερβολὴν τῆς περὶ αὐτὸν ἀρετῆς τολμήσωσιν τινες εἰπεῖν ὡς ἀποτεθέωται. ἐβίωσε δὲ τὴν ὀλίγην ζωὴν ἐνιαυτοῦς ἑκατὸν εἰκοσιν, ὡς ἠρξε τὸ τρίτον μέρος λείποντος ἐνὸς μηνός. καὶ ἐπέθανον αὐτὸν ἐπὶ ἡμέραις τριάκοντα. ταῦτα μὲν φησὶν Ἰώσηπος, ἡ δὲ τοῦ Δευτερονομίου βίβλος πρὸς τῷ τέλει οὐ τω περιέχει πρὸς 1.61 ῥῆμα "καὶ ἐτελεύτησε Μωυσῆς οἰκέτης κυρίου, καὶ οὐκ οἱ δὲν οὐδεὶς τὴν τελευτὴν αὐτοῦ εἰς τῆς ἡμέρας ταύτης." Ἦδη δὲ τοῦ πένθους λελωφηκόςτος πέμπει κατασκόπους εἰς Ἰεριχοῦντα ὁ Ἰησοῦς, μετακαλεσάμενος δὲ τοὺς φυλάρχους τῆς τοῦ Ρουβὶμ φυλῆς καὶ τῆς Γὰδ καὶ τῆς Μανασσῆ, ὑπεμίμησεν αὐτούς τῶν πρὸς τὸν Μωυσῆν συνθηκῶν. τῶν δὲ ἐπομένων πεντακισμυρίοις ὀπίταις ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην προσήει. οἱ δὲ πεμφθέντες κατάσκοποι εἰς Ἰεριχοῦντα παραγενόμενοι τὴν πόλιν ἀπασαν κατενόησαν, γνωσθέντες δὲ τῷ βασιλεῖ τῆς χώρας μηνύονται· ὁ δ' εὐθὺς αὐτοὺς συλληφθῆναι ἐκέλευσεν. ὡς δ' ἐγὼ τὴν εφοδὸν τῶν ζητούντων τοὺς ἀνδρας ἡ γυνὴ παρ' ἡ προσπεφεύγασιν, Ῥαὰβ καλουμένη, τοὺς μὲν κατέκρυψε λίνου αὐτοῖς ἀγκαλίδας ἐπιθεμένη, τοῖς δὲ ζητοῦσιν εἰπὼν ὡς οἱ ἀγνώτες ἀνδρες ἐκεῖνοι πρὶν δύναι τὸν ἡλιον παρ' αὐτῇ δειπνήσαντες ἀπηλλάγησαν. οἱ δ' οὐ τως αὐτοὺς ὑπελθούσης τῆς γυναικὸς ὤρμησαν ἄλλος ἄλλαχοῦ τοὺς ἀνδρας διώκοντες. ἡ δὲ Ῥαὰβ χωρεῖν ἐκέλευσεν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα τοὺς ἀνδρας καὶ μεμνησθαι αὐτῆς καὶ ἀμοιβῆν ἐκτίσαι τῆς Χαναναίων χώρας ἐπικρατήσαντας. οἱ δὲ καὶ χάριν ἐχειν ὠμολόγουν, καὶ ἡνίκα ἂν ἡ πόλις ἀλίσκηται, τὴν κτῆσίν τε καὶ τοὺς οἰκεῖους εἰς τὸ καταγῶγιον ἐγκαθεῖρξαι αὐτῇ ἐνετέλλοντο, καὶ ἀπαιρωθῆναι δὲ φοινικίδα πρὸ τῶν θυρῶν, ἵνα ἡ γνώριμος ἡ οἰκία καὶ διαφυλαχθῇ. καὶ οἱ μὲν πρὸς τοὺς οἰκεῖους ἐσώθησαν καὶ ἀπραξαν ἐδήλουν. τοῦ Ἰορδάνου δὲ πολλοῦ ῥέοντος, οὐ τω τοὺς Ἐβραίους ὁ Ἰησοῦς ἐπ' αὐτοῦ διεβίβαζε. προήεσαν μὲν οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν αἰροντες, εἰ τα οἱ Λευῖται κομίζοντες τὴν σκηνὴν, εἰ ποντο δὲ τούτοις ὁ λαός. 1.62 ὡς δὲ τοῖς ἱερεῦσι πρώτοις ἐμβᾶσιν ἀνεκόπη τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ, πάντες θαρρούντως ἐπεραιούντο. ἐστησαν δ' ἐν μέσῳ οἱ ἱερεῖς εἰς τὸ διαβαῖν τὸ πλῆθος· εἰ τα κἀκεῖνοι ἐξήεσαν ἐλεύθερον ἀφέντες τὸ ῥεῦμα χωρεῖν. καὶ πρὸ δέκα σταδίων τῆς Ἰεριχοῦντος στρατοπεδεύονται. καὶ βωμὸν ἐκ τῶν λίθων ὁ Ἰησοῦς ἰδρυσάμενος, οὐς ἐκαστος τῶν φυλάρχων κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ ἐκ τοῦ βυθοῦ τοῦ Ἰορδάνου ἀνείλετο, ἐθεν ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὴν

έορτην τοῦ πάσχα ἐώρταζε. τότε δ' αὐτοὺς καὶ τὸ μάννα ἐπιλελοίπει, χρησαμένους αὐτῷ ἐπὶ τεσσαράκοντα ετη· ἡ δὲ γὰρ εὐπόρουν ἐκ τῆς χώρας πάντων ὠν περ ἐδέοντο. τῇ δὲ πρώτῃ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ τῇ πολιορκίᾳ τῆς Ἱεριχοῦντος ὁ Ἰησοῦς ἐπεχείρησεν, οὕτω ταύτην διατιθέμενος. τὴν κιβωτὸν οἱ ἱερεῖς φέροντες περιώδευον τὸ τεῖχος, ἐπτὰ σαλπίζοντες κέρασι, καὶ ἡ γερουσία παρείπετο· εἰ θ' ὑπενόστουν εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ τοῦτο ἐπὶ εἰς ἑποιοῦν ἡμέρας. τῇ δὲ ἑβδόμῃ τὰ αὐτὰ ποιησάντων καὶ περιελθόντων ἐπτάκις, τὸ τεῖχος κατέπεσε, καὶ ὁ λαὸς εἰσελθὼν πάντας ἐκτείναν καὶ τὴν πόλιν ἐνέπρησαν. τὴν δὲ Ῥαββὸν μόνην σὺν τοῖς οἰκείοις ἐσωσαν οἱ κατάσκοποι, φοινικίδα πρὸ τῆς οἰκίας ἀπαιωρήσασαν. καὶ Ἰησοῦς ἀγροὺς αὐτῇ ἐδώρησατο καὶ ἡγε διὰ τιμῆς. κατὰ δὲ τῶν ἐγείρειν αὐθις βουλευσομένων τὴν πόλιν ἀρὰς ἐθετο, στερηθῆναι μὲν τοῦ πρώτου παιδὸς τὸν θεμελίους βαλλόμενον, τὸν τελειώσαντα δὲ ζημιωθῆναι τὸν νεώτατον. πολὺ δὲ πλῆθος ἐκ τῆς πόλεως ἀθροίζεται ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ, καὶ ἀπαν ἀνετέθη τῷ θεῷ ὡς τῶν κατωρθωμένων ἐσόμενον ἀπαρχήν· ἀπείρητο γὰρ πᾶσιν ἐκ 1.63 τούτου τι σφετερίσασθαι. Ἀχαρ δὲ τις ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς ὑφάσματι χρυσοῦφει περιτυχὼν καὶ μάζῃ χρυσοῦ ἔλκουση σίκλους διακοσίους, ἰδιώσατο ταῦτα κατορύξας ἐν τῇ σκηνῇ. μετὰ ταῦτα πολέμου συστάντος τρέπονται οἱ Ἑβραῖοι καὶ πίπτουσιν αὐτῶν ἄνδρες εἰς καὶ τριάκοντα. τοῦτο σφόδρα τὸ πλῆθος ἐλύπησε. καὶ Ἰησοῦς ἐπὶ στόμα πεσὼν ἐδέετο τοῦ θεοῦ. χρηματισθεὶς δὲ κλοπὴν γενέσθαι τῶν καθιερωμένων χρημάτων, κλήρω τὴν κρίσιν ἐπέτρεψεν. ἐπὶ δὲ τὸν Ἀχαρ τοῦ κλήρου πεσόντος ὁμολογεῖ τὴν κλοπὴν ἐκεῖνος καὶ παράγει τὰ φώρια. καὶ ὁ μὲν λίθοις ἀναιρεῖται σὺν τοῖς αὐτοῦ, Ἰησοῦς δὲ πολιορκεῖ τὴν Ναῖν καὶ ταύτην αἰρεῖ. Γαβαωνῖται δὲ καὶ οἱ ἐκείνοις περίοικοι Χανααναίους προσήκοντες, φοβηθέντες μὴ τοῖς Ἱεριχουντίοις καὶ τοῖς περὶ Ναῖν τὰ ὁμοία πείσονται, πρεσβεῖαν στέλλουσι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, πορρωτάτω λέγοντες κατοικεῖν μηδὲ κατὰ γένος κοινωνεῖν Χανααναίοις, καὶ σπονδὰς πρὸς αὐτοὺς θέσθαι ζητοῦντες τοὺς Ἰσραηλίτας καὶ συνθήκας φιλίας. Ἰησοῦς οὐκ ἐφίλειαν πρὸς αὐτοὺς ἐποίησατο. γνοὺς δ' ἐπειτα τούτους τοῦ γένους τῶν Χανααναίων ὄντας, τῆς ἀπάτης αὐτοῖς ἐνεκάλει. οἱ δὲ ἐξ ἀνάγκης ἐφασαν τοῦτο πράξαι, δεδιότες τὸν ὀλεθρον. καὶ Ἰησοῦς, ἵνα μὴ παραβαίῃ τὸν ὀρκον, δημοσίους αὐτοὺς ἀποδείκνυσιν. οὕτως Ἰώσηπος· ἡ δὲ βίβλος τοῦ Ἰησοῦ περιέχει ὅτι κατέστησαν αὐτοὺς ξυλοκόπους καὶ ὑδροφόρους πάσῃ τῇ συναγωγῇ καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ θεοῦ. ἐπιθεμένου δὲ τοῖς Γαβαωνίταις τοῦ βασιλέως τῶν Ἱεροσολύμων διὰ τὰς πρὸς τοὺς Ἑβραίους σπονδὰς, ὁ 1.64 Ἰησοῦς αὐτοῖς συμμαχεῖ καὶ τρέπεται τοὺς ἐναντίους καὶ τραπέντας ἐδίωκεν. ὅτε καὶ οὐρανόθεν χάλαζά τε τῆς συνήθους μείζων καὶ κεραυνοὶ τοῖς πολεμίοις ἐπέπεσον, καὶ ἡ ἡμέρα ηυξήθη, τὸν δρόμον τῷ ἡλίῳ στήσαντος τοῦ θεοῦ ἐντεύξει τοῦ Ἰησοῦ, ἵνα μὴ νυκτὸς ἐπελθούσης διαφύγωσιν οἱ πολέμιοι. καταλαμβάνονται δὲ καὶ οἱ βασιλεῖς ἐν τινὶ σπηλαίῳ κρυπτόμενοι, καὶ κτείνονται πάντες. Ἰησοῦς δ' ἐπανήει πάλιν τῆς Χανααναίας ἐπὶ τὴν ὄρεινήν, καὶ πολὺν φόνον τῶν ἐν αὐτῇ ἐργασάμενος καὶ λείαν λαβὼν εἰς τὸ ἐν Γαλαγαλοῖς ἠλθε στρατόπεδον. ἐκλήθη δ' ὁ τόπος τοῦ στρατοπέδου Γάλαγαλα, ὡς ἡδη ἑαυτοὺς ἐλευθέρους τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς κατὰ τὴν ἐρημον ταλαιπωρίας γνόντων τῶν Ἰσραηλιτῶν· γάλαγα γὰρ Ἑβραῖοι τὴν ἐλευθερίαν καλοῦσι. στρατεύουσι δ' ἐπ' αὐτοὺς οἱ περὶ Λίβανον Χανααναῖοι καὶ οἱ ἐν τοῖς πεδίοις, Παλαιστινηοὶς συμμαχοῦμενοι. ἡν δ' ὁ στρατὸς ἐκείνων ὀπλιτῶν μυριάδες τριάκοντα, μύριοι δ' ἵππεῖς καὶ τρισμύρια ἄρματα. νίκην δὲ τοῦ θεοῦ ἐπαγγελαμένου καρτερὰ μάχη γίνεται, ὡς πᾶν τὸ στρατεύμα τῶν ἐχθρῶν πλὴν ὀλίγων διαφθαρῆναι καὶ τοὺς βασιλεῖς δὲ πεσεῖν. Ἔτος δὲ πέμπτον ἡδη παρεληλύθει καὶ Χανααναίων οὐκέτι οὐδεὶς ὑπολέλειπτο. Ἰησοῦς δὲ ἰστᾶ τὴν σκηνὴν κατὰ πόλιν Σηλώμ, εἰς οἰκοδομεῖν αὐτοῖς ναὸν γένηται. συναγαγὼν δὲ τὸν λαὸν εἰς Σηλώμ, τὰς ἐαλωκυίας τε πόλεις ἀπηρίθμει καὶ ὅσαι τῶν

έναντιών διεφθάρησαν στρατιαί, καὶ ὡς τριάκοντα πρὸς ἐνὶ βασιλεῖ αὐτῶν ἀπεκτάνθησαν. τὰς δὲ περιλειφθείσας ἐτι πόλεις πολυχρονίου δεῖσθαι 1.65 πολιορκίας δι' ὀχυρότητα ελεγε, καὶ ἡξίου τοὺς ἐκ τῆς περαίας τοῦ Ἰορδάνου συνεξορμήσαντας αὐτοῖς ἀπολύειν ἢ διὰ πρὸς τὰ οἰκεῖα. καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς ἐκ τῶν δύο φυλῶν καὶ τῆς ἡμισείας, πεντακισμυρίους οὐκ ἔλασεν, πρὸς τὰς κληρουχίας αὐτῶν ἐπέτρεπεν ἀπελθεῖν. οἱ δὲ διαβάντες τὸν Ἰορδάνην βωμὸν ἐπὶ τῇ οὐχθῇ ἰδρύνονται. ὁ θόρυβον καὶ τῷ πλήθει τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐνεποίησε. πέμπουσιν οὐκ ἔλασεν αὐτοὺς δέκα τῶν ἐντίμων καὶ Φινεές, αἰτιώμενοι περὶ τοῦ βωμοῦ. οἱ δὲ μὴ κατὰ νεωτερισμὸν ἀναστῆσαι τὸν βωμὸν ελεγον, εἰς δὲ τεκμήριον τοῖς ἐξῆς τῆς πρὸς ὑμᾶς οἰκειότητος· ἐνα γὰρ θεὸν γινώσκεις τὸν σύμπασιν τοῖς Ἑβραίοις κοινόν. ταῦτα εἰπόντων Φινεές καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρὸς τὸν Ἰησοῦν ὑπενόστησαν. Ἰησοῦς δὲ κληροδοτήσας τῷ πλήθει τὰς χώρας ἐν Σικίμοις διήγεν. ὑπέργηρος δὲ γεγρονῶς καὶ θνήσκεις ἢ διὰ μέλλων παραίνεσιν ἐποίησατο πρὸς τὸ πλῆθος, καὶ ἐτελεύτησε βίου ἐτη ἑκατὸν δέκα, ὧν σὺν Μωυσεῖ διέτριψε τεσσαράκοντα, μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου τελευτὴν στρατηγῶν πέντε καὶ εἰκοσι. θνήσκει δὲ καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρ, Φινεές τὴν ἀρχιερωσύνην τῷ υἱῷ λιπών. Μετὰ δὲ ταῦτα Χανααῖοι ἐλπίσαντες περιγενέσθαι τοῦ τῶν Ἑβραίων γένους θανόντος Ἰησοῦ, κατ' αὐτῶν ἐπεστράτευσαν, τῷ βασιλεῖ Ἀδωνιβεζέκ τὴν ἡγεμονίαν πιστεύσαντες. δηλοῖ δὲ τὸ ὄνομα κύριος Βεζέκ· ἀδωνὶ γὰρ ἑβραϊστὶ κύριος λέγεται. συμμίξασαι δὲ τοῖς Χανααῖοις αἱ δύο φυλαί, ἢ τοῦ Ἰούδα καὶ ἢ τοῦ Συμεών, τρέπονται αὐτοὺς καὶ τὸν Ἀδωνιβεζέκ αἰροῦσι καὶ ἀκρωτηριάζουσιν. εἰλον δὲ καὶ πόλεις πολλὰς καὶ τῶν Ἱεροσολύμων τὴν κάτω πόλιν, καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἀπέκτειναν· τῆς δ' αὖτε δυσχερῆς ἢ ἢ πολιορκία φύσει τε τοῦ χωρίου καὶ τειχῶν ὀχυρότητι. ἐλόντες δὲ καὶ τὴν Χεβρών ἅπαντας διεχειρίσαντο, καὶ ἔδωκαν αὐτὴν τῷ Χάλεβ εἰς κληρὸν, καθὼς Μωυσῆς ἐνετείλατο. καὶ τοῖς τοῦ Ἰοθὼρ ἀπογόνους ἀγχιστεῦσιν οὐκ ἔλασεν Μωυσέως γῆν προσεκλήρωσαν, ὅτι τὴν πατρίδα καταλιπόντες συνείποντο ἐν τῇ ἐρήμῳ τῷ τῶν Ἑβραίων λαῷ. αἱ δὲ ἐξ Ἰούδα καὶ Συμεών φυλαὶ μεγάλως εὐδαιμονήσασαι τὰ ὄπλα κατέθεντο. τὰ Βαίθηλα δὲ πολιορκούσα ἢ φυλὴ τοῦ Ἐφραΐμ οὐδὲν ἔλασεν. συλλαβόντες δὲ τινα τῶν τῆς πόλεως πίστεις παρέσχον αὐτῷ παραδόντι τὴν πατρίδα σώσειν καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς συγγενεῖς. καὶ ὁ μὲν οὕτως προδοὺς σώζεται μετὰ τῶν οἰκείων, οἱ δὲ κτείναντες τοὺς οἰκοῦντας εἰλον τὴν πόλιν. Βενιαμίται δὲ, τῆς Ἱεροσολύμων πόλεως λαχούσης αὐτοῖς, φόρους τοῖς κατοικοῖς ἐπέθεντο, ζῆν συγχωρήσαντες παρὰ τὰς θείας διαταγὰς. ὁμοίως δ' ἐποίουν καὶ αἱ ἄλλαι φυλαί. Ἢδη δ' εὐθηνουμένους τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ διέφθειρεν ἢ τρυφή, καὶ τοὺς θεῖους παρέβαινον νόμους καὶ πρὸς τὸ πονεῖν διέκειντο ἀηδῶς, καὶ ἢ ἀριστοκρατία ἐξέλιπε, καὶ ἢ γερουσία οὐκ ἀπεδείκνυτο. ὁ θεὸς στάσις αὐτοὺς καταλαμβάνει δεινὴ ἐξ αἰτίας τοιαύτης. ἀνὴρ Λευίτης τὴν σύζυγον ἐπαγόμενος ἐκ Βηθλεὲμ οὐκ ἔλασεν ἢ καθε ἀπῆει. ἢ διὰ δ' ὀψίας οὐσης ἐπιξενοῦται παρὰ πρεσβύτη τινὶ ἐν Γαβαὼ πόλει φυλῆς τῆς Βενιαμίτιδος. νεανία δὲ Γαβαωνῖται τινες τὸ γύναιον θεασάμενοι ἢ κὼν ἀπαιτοῦντες αὐτό· τοῦ δὲ πρεσβύτου μὴ διδόντος ἀποκτείνειν ἠπέιλουν. ὁ δὲ τῆς ἑαυτοῦ θυγατρὸς παρεχώρει αὐτοῖς, ἢ να μὴ τι 1.67 βίαιον ὑποσταῖεν οἱ ἐπιξενωθέντες αὐτῷ. ἀρπάσαντες δ' ἐκεῖνοι τὸ γύναιον ἀπηλλάγησαν, καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐμφορηθέντες αὐτῆς ἀφῆκαν ἀρχομένης ἡμέρας. ἢ δὲ τῇ τε νυκτερινῇ ταλαιπωρίᾳ καὶ τῇ πρὸς τὸν ἀνδρα αἰσχύνη καὶ τῇ λύπῃ καταβληθεῖσα διαπεφώνηκε. καὶ ὁ ταύτης ἀνὴρ εἰς μέρη δώδεκα διελὼν τὴν θανοῦσαν διέπεμψε μέρος εἰς ἐκάστην φυλὴν, τό τε πάθος διδάσκων αὐτοὺς καὶ τοὺς αἰτίους τῆς συμφορᾶς. πέμπουσιν οὐκ ἔλασεν πρὸς τὴν Γαβαὼ τοὺς παρανομήσαντας ἐξαιτούμενοι· οἱ δὲ οὐκ ἐξέδωκαν. αἱ φυλαὶ δ' ἐπεστράτευσαν ἐπ' αὐτούς, καὶ δις συμβαλόντες ἠττῶνται οἱ Ἰσραηλιταί. εἰτα διὰ Φινεές τοῦ ἀρχιερέως δέονται τοῦ θεοῦ, καὶ οὕτω συμβαλόντες τοῖς Βενιαμίταις ἐκράτησαν ὡς πάντας πλὴν

ἑξακοσίων πεσεῖν, οἱ πρὸς τὰ πλησίον οὐ κατέφυγον. οἱ δὲ Ἰσραηλῖται ἐνέπρησάν τε τὴν Γαβαῶ καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας διεχειρίσαντο, καὶ ἐπὶ ταῖς ἀλλαίς δὲ πόλεσιν αὐτῶν δρώσι τὰ ὁμοία. καὶ Ἰαβεὶς δὲ Γαλααδίτιδος πόλεως, ὅτι μὴ συνεμάχησεν αὐτοῖς, φονεύουσι τοὺς κατοίκους σὺν γυναίξιν καὶ παισὶ πλὴν τετρακοσίων παρθένων, ἀς τοῖς περισωθεῖσι τῶν Βενιαμινιτῶν παρέσχον, ἵνα συνεύνους σχοῖεν αὐτάς, τῆς συμφορᾶς αὐτοῦς κατοικτεΐραντες. ἐσκόπουσιν δ' ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ διακόσιοι γυναικῶν εὐπορήσωσιν· ὁρκους γὰρ ἔθεντο πρῶτον διὰ τὸ τόλμημα μηδένα δώσειν θυγατέρα πρὸς γάμον Βενιαμινίτη. καὶ σκοποῦσιν ἐδοξεν αὐτοῦς μὲν μὴ δίδόναι διὰ τὸν ὄρκον, τοῖς δὲ Βενιαμινίταις ἐξεῖναι παρθένους ἀρπάζουσι συνοικίζουσι ἑαυτοῖς, αὐτῶν μήτε κωλύοντων μήτε προτρεπομένων. καὶ τοῖς μὲν οὕτως ἐδοξε περὶ τούτων, οἱ δὲ Βενιαμινίταις εἰς ἔργον τὰ δόξαντα ἠγάγον.

1.68 Ἦδη δὲ πρὸ μακροῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν παυσαμένων τοῦ μάχεσθαι, καταφρόνησαν οἱ Χαναναῖοι αὐτῶν, καὶ πόλεις ἀφείλοντο ἐξ αὐτῶν. οἱ δὲ τῆς τοῦ Δὴν φυλῆς εἰς τὸ ὄρος κατέφυγον κάκειθεν εἰς τὴν μεσόγειον μετωκῆκασιν. τοὺς δ' Ἰσραηλίτας μεταλαβόντας τῶν παρὰ τοῖς Χαναναίοις ἐθῶν καὶ τῆς σφετέρως πολιτείας καταφρόνησαντας δι' ὀργῆς τὸ θεῖον πεποίητο. στρατεύει τοίνυν ἐπ' αὐτοῦς ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς Χουσαρσαθαῖμ καὶ φόρους βαρεῖς ἐπιτάσσει αὐτοῖς, οἱς ἐπὶ ὀκτὼ ἔνιαυτοῖς ἐπιέζοντο. εἰς ταῦτα δραστήριός τις ἀνὴρ ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς, Γοθονιὴλ κεκλημένος, βραχεῖς τινας προσεταιρισάμενος, κατὰ θεῖον χρησμὸν τὴν παρ' αὐτοῖς τῶν Ἀσσυρίων διαφθείρει φρουράν. συνηγμένων δὲ μετὰ ταῦτα πλειόνων, μάχη τοὺς Ἀσσυρίους νικήσας ἀπώσατο, καὶ ἀρχὴν ἤρεθθη διὰ τοῦτο τοῦ πλήθους κρίνειν τε τὸν λαόν. ὁς ἐπὶ πενήκοντα ἔτη τὴν ἀρχὴν ἀνύσας μετήλλαξε τὴν ζωὴν. ἀναρχοὶ δὲ ὄντες οἱ Ἰσραηλῖται καὶ τοῦ θεοῦ καταφρονοῦντες παρὰ τοῦ τῶν Μωαβιτῶν βασιλέως Αἰγλῶμ αὐτοῦς ὑποτάξαντος ἑτησίας εἰσφοράς ἐπετάχθησαν. ὁς ἐν Ἰεριχοῦντι βασιλεία δομησάμενος ἐπὶ ἔνιαυτοῦς ὀκτωκαίδεκα πολυειδῶς ἐκάκου αὐτοῦς. νεανίας δὲ τις Βενιαμινίτης Ἀῶθ τοῦ νομα, Ἰώσηπος δὲ Ἰούδαν τοῦτον λέγει καλεῖσθαι, τολμητίας καὶ ῥωμαλέος, συνήθης γίνεται τῷ Αἰγλῶμ, καὶ συνεχῶς παρ' αὐτὸν ἐφοῖτα θωπεύων τὸν ἀνδρα καὶ ὑπερχόμενος. οὕτως σὺν δυσὶν οἰκέταις ποτὲ δῶρα κομίζων τῷ Αἰγλῶμ ξιφίδιον ἔφερον ἀφανῶς. καὶ τῆς ἡμέρας ἤδη μεσοῦσης καὶ τῶν φυλάκων πρὸς ἑαυτοῦς ἀπεληλυθόντων μεμονωμένον εὐρών αὐτόν, εἰσεῖσιν ὡς συνήθης, καὶ μόνον ἀπολαβόν, ὡς δὴ τι μυστικώτερον προσομιλήσων αὐτῷ, 1.69 πλήττει καιρίως τῷ ξιφιδίῳ καὶ ἀναιρεῖ. ἀπελθὼν δὲ πρὸς τοὺς Ἰεριχουντίους πείθει τῆς ἐλευθερίας ἀντιποιεῖσθαι. καὶ οἱ μὲν ὠπλίζοντο, οἱ δὲ περὶ τὸν Αἰγλῶμ νεκρὸν αὐτόν εὐρόντες εἰς φυγὴν τρέπονται καὶ διωκόμενοι διαφθείρονται. καὶ οὕτως Ἑβραῖοι τῆς τῶν Μωαβιτῶν δουλείας ἐλευθεροῦνται, τῷ δὲ Ἀῶθ ἡ τοῦ πλήθους ἀρχὴ ἐγκεχειρίστο. ὁς ἐπ' ἑτεσὶν ὀγδοήκοντα τοῦ λαοῦ ἡγησάμενος τὸν βίον κατέλυσε. μετὰ δὲ τοῦτον Μεγάρ ὁ υἱὸς Δινὰχ ἀρχὴς ἐν τῷ πρώτῳ τῆς ἀρχῆς ἔνιαυτῷ τετελεύτηκε, πατάξας τῶν ἀλλοφύλων πολλούς. Τοῦ δὲ λαοῦ τῶν Ἑβραίων τοὺς θεοὺς παραβαίνοντος νόμους ὠργίζετο ὁ θεός. καὶ Σισάρας ὁ τοῦ Ἰαβὶν βασιλέως τῆς Χανανῶν ἀρχιστράτηγος ἐπελθὼν αὐτοῖς ἐκάκωσε τε σφόδρα καὶ φόροις ὑπέβαλε· καὶ εἰς οὕτως ἐπὶ ἔνιαυτοῦς εἰκοσι. Δεβώρα δὲ τις προφήτις, δηλοῖ δὲ τὸ ὄνομα μέλισσαν, ἠκέτευσεν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τὸν θεόν. καὶ ὁ θεὸς ἐπένευσε, καὶ στρατηγὸν αἰρεῖσθαι κελεύει Βαράκ· ἀστραπὴν δὲ τοῦτο σημαίνει κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον. ἡ δ' ἐκ τῆς Νεφθαλίδος φυλῆς ὁ ἀνὴρ. καὶ ἡ Δεβώρα τὸν Βαράκ προετρέπετο κατὰ τῶν πολεμίων ἵνα μετὰ νέων μυρίων, τοῦτο κελεύοντος τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ κάκεινην ἀπῆται συστρατηγεῖν. πείθεται ἡ γυνή, καὶ μάχης σὺν τοῖς μυρίοις συρραγείσης αὐτοῖς πρὸς τὸν Σισάραν ὁ μβρος καταχεῖται πολὺς καὶ χάλαζα καταρρήγνυται, ταῦτα δὲ κατὰ πρόσωπον τῶν πολεμίων ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἠλαύνετο, καὶ ταῖς ὄψεσιν ἐπεσκότουσιν αὐτῶν, κἀντεῦθεν ἐνέκλιναν εἰς

φυγήν. φεύγων δὲ καὶ Σισάρας πρὸς τινὰ γυναῖκα κατέφυγε, 1.70 κατακρύψαι αὐτὸν ἄξιων' Ἰαήλ ὠνόμαστο ἢ γυνή. ἢ δὲ δέχεται αὐτὸν καὶ δίδωσι γάλα πιεῖν, καὶ ὁ ς πιὼν ὑπνωσεν. κοιμωμένῳ δ' αὐτῷ ἐπέθετο' Ἰαήλ, καὶ ἦλον διὰ τοῦ κροτάφου ἐκείνου ἐλάσασα τῷ ἐδάφει προσεπαττάλευσε, καὶ τοῖς περὶ τὸν Βαράκ νεκρὸν τὸν πολέμιον δείκνυσι. στρατεύσας δὲ καὶ ἐπὶ Ἰαβεὶν βασιλέα Χαναάν ὁ Βαράκ αὐτὸν τε ε κτεινε καὶ τὴν πόλιν κατέσκαψε. καὶ στρατηγήσας ἐπὶ ε τη τριάκοντα τελευτᾶ, καὶ Δεβώρας κατὰ τὸν αὐτὸν θανούσης καιρόν. εἰ τα Μαδιανῖται σὺν τοῖς Ἀμαληκίταις καὶ Ἀραψι μάχη τοὺς Ἰσραηλίτας ἐτρέψαντο. καὶ ἐπὶ ε τη ἑπτὰ ἐπιτιθεμένων αὐτοῖς λιμὸς ἦν καὶ σπάνις τῶν ἀναγκαίων, καὶ ἐδέοντο τοῦ θεοῦ. Γεδεὼν δὲ φυλῆς ὦν Μανασσῆ δράγματα σταχύων εἰς τὴν ληνὸν ε κοπτε κρύφα, καὶ ὄρᾳ τινὰ ἐν εἰ δει νεανίσκου παρεστῶτα αὐτῷ καὶ καλοῦντα αὐτὸν φίλον τῷ θεῷ καὶ εὐδαίμονα. ὁ δ' εἰρωνευόμενος τεκμήριον ε λεγεν εἰ ναι αὐτοῦ τῆς εὐδαιμονίας τὸ κεχρῆσθαι τῷ ληνῷ ἀντὶ α λωνος. καὶ ὁ νεανίας θαρρεῖν καὶ σπεύδειν αὐτῷ παρεκελεύετο ὑπὲρ ἐλευθερίας τῶν φυλετῶν. Γεδεὼν δὲ ἰκέτευσεν τὸν φαινόμενον μὴ μεταναστῆναι ἐκεῖθεν, καὶ εἰσελθὼν ἐκόμισεν θυσίαν. καὶ ὁ α γγελος θεῖναι αὐτὴν παρὰ τὴν πέτραν ἐκέλευσε· καὶ τῇ ῥάβδῳ ψάσας τῆς πέτρας πῦρ ἀνήψεν αὐτόματον καὶ τὴν θυσίαν κατέκαυσεν. εἰ τα ἦτησε Γεδεὼν τὸν θεὸν ἐπὶ τὸν πόκον γενέσθαι δρόσον, καὶ ἐγένετο· καὶ αὐθις δρόσον ἦτησεν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν γενέσθαι, ἐπὶ τὸν πόκον δὲ ξηρασίαν, καὶ γέγονεν οὕτως. πείθεται οὖν ὁ Γεδεὼν καὶ σὺν μυρίοις κατὰ τῶν ἐναντίων ὠπλίζετο. εἰ τα ἐντολῇ τοῦ θεοῦ α γει πάντας κατὰ μεσημβρίαν ἐπὶ τὸν ποταμόν, καὶ τοὺς μὲν λάψαντας ἐν τῷ πίνειν καὶ μετὰ σπουδῆς ὡς περι1.71 φόβους πiónτας, τριακόσιοι δὲ ἦσαν οὕτοι, ε χων μεθ' ἑαυτοῦ ἀπήει πρὸς τὸν πόλεμον, τοὺς δὲ λοιποὺς καταλέλοιπεν. νυκτὸς δὲ ε να τῶν στρατιωτῶν προσλαβόμενος ἀπῆλθεν εἰς τὸ τῶν ἐναντίων στρατόπεδον. καὶ ἀκούει ἑνὸς τινος τῶν πολεμίων τῷ συσκηνοῦντι διηγουμένου ὡς εδοξεν ὄραν καθ' ὑπνους μᾶζαν κριθίνην διὰ τοῦ στρατοπέδου κυλιομένην, ἢ τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν κατέβαλε καὶ τὰς τοῦ στρατεύματος· ὁ δὲ τοῦ στρατοῦ δηλοῦν ὁ λεθρον τὸ ἐνύπνιον ε κρινεν, ἀπεικάζων μᾶζην κριθίνην τὸν Γεδεὼν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ διὰ τὴν ὀλιγότητα καὶ τὸ ἀσθενές. τούτων ἀκούσας ὁ Γεδεὼν ἀνεθάρσησε, καὶ ὑποστρέψας ἐν τοῖς ὀπλοῖς εἰ ναι τοῖς ἑαυτοῦ ἐνετείλατο, καὶ εἰς τρεῖς ἑκατοστῶν τὴν στρατιάν διελὼν ἀμφορέα κενὸν κομίζειν ε καστον καὶ λαμπάδα ἡμμένην καὶ κριοῦ κέρας ἐκέλευσε, κατὰ τετάρτην τε φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἐξῆγεν αὐτοὺς κατὰ τῶν ἐναντίων. καὶ ἦδη πλησίον ὄντες αὐτῶν ἐσάλπισαν μὲν τοῖς κέρασι, τοὺς δ' ἀμφορέας κατέαξαν, καὶ μετὰ τῶν λαμπάδων ὠ ρμησαν ἀλαλάξαντες. ταῦτα δὲ τοῖς πολεμίοις πτοίαν ἐνέβαλον, καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἐκτείνοντο, οἱ δὲ γε πλείους ὑπ' ἀλλήλων οὐ σης νυκτὸς διεφθάρησαν, καὶ σχεδὸν α παντες ὠ λοντο, καὶ δύο τῶν βασιλέων αὐτῶν Ὠρήβ τε καὶ Ζήβ. οἱ δὲ περιλειφθέντες τῶν ἡγεμόνων καὶ τοῦ στρατεύματος φεύγοντες καταλαμβάνονται παρὰ Γεδεὼν καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, καὶ πεπτώκασιν α παντες. ε σχηκε δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ Γεδεὼν ἐν τεσσαράκοντα ε τεσι, καὶ ἐτελεύτησε γηραιός, καταλιπὼν ἐκ διαφόρων γυναικῶν γνησίους υἱοὺς ἑβδομήκοντα, ε να δ' ἐκ παλλακῆς Ἀβιμέλεχ καλούμενον. ὁ ς τοὺς ἀδελφοὺς κτείνας α παντας α νευ ἐνὸς Ἰωαθάνου φυγόντος τετυράννηκεν. ὁ δὲ λαὸς 1.72 ἐπαναστάντες κατὰ τοῦ Ἀβιμέλεχ ἐξελαύνουσιν αὐτὸν τῆς πόλεως τῶν Σικίμων. ὁ δὲ συνεργούμενος ὑφ' ἐνὸς τῶν Σικιμιτῶν δόλω τὴν πόλιν αἰρεῖ καὶ τοὺς Σικιμίτας ἤβηδὸν ἀναιρεῖ, τὴν πόλιν δὲ κατασκάπτει. ἦ λαυνε δ' ἐπὶ Θήβας, ἑτέραν πόλιν, καὶ εἰ λεν αὐτὴν ἐξ ἐπιδρομῆς. τὸ δὲ πλῆθος εἰς ε να πύργον μέγαν συνέδραμον, ο ντα ἐν μέσῳ τῆς πόλεως. πλησιάσαντα δὲ ταῖς πύλαις τούτου τὸν Ἀβιμέλεχ θραύσασα μύλης γύναιον α νωθεν κατὰ τῆς κεφαλῆς ε βαλε καὶ ἀπέκτεινε. τὴν δὲ τῶν Ἑβραίων ἡγεμονίαν Ἰαεὶρ ἐμπεπίστευτο ἐκ τῆς Μανασσῆ τυγχάνων φυλῆς· δύο δὲ καὶ εἰ κοσιν οὐτος

ένιαυτους ἰθύνας τὴν ἀρχὴν ἐτελεύτησεν. Ἀμμανίται δὲ σὺν Παλαισθηνοῖς εἰσέπειτα τὴν χώραν διήρπαζον. ληιζομένων δὲ τὴν Γαλαθηνὴν τῶν Ἀμμανιτῶν, ἡγεμόνα τὸν Ἰεφθάε οἱ ἐπιχώριοι εἰλοντο. ος συμμίξει μέλλων τοῖς πολεμίοις εὐχὴν ἐποίησατο, εἰ νικήσει, πᾶν ο πρῶτον αὐτῷ συναντήσῃ ἐπανιόντι τοῦτο ἱερούργησιν. καὶ συμβαλὼν νικᾷ· ἀναστρέφοντι δ' ὑπήντησεν αὐτῷ τὸ θυγάτριον, μονογενὲς ο ν αὐτῷ καὶ ε τι παρθενευόμενον. ὁ δ' ἀνώμωξεν, ι να δὲ μὴ ψεύσῃται τὴν ὑπόσχεσιν, ε θυσε τὴν παῖδα καὶ ὠλοκαύτωσε. τῶν δὲ τῆς Ἐφραΐμ φυλῆς ὀργιζομένων αὐτῷ ο τι μὴ συμπαρέλαβεν αὐτοὺς ἐπὶ τὸν κατὰ τῶν Ἀμμανιτῶν πόλεμον, ἐπεὶ μὴ ε πειθεν αὐτοὺς παραιτούμενος, πολλοὺς ἀνείλε μαχεσαμένους αὐτῷ. ε ξ δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἀνύσας ἔνιαυτους κατέλυσε τὴν ζωὴν. παραλαμβάνει δὲ τὴν ἀρχὴν Ἀμεσᾶ ἐκ τῆς Ἰούδα τυγχάνων φυλῆς, καὶ ἐπὶ χρόνον ἑπταετῆ κρίνας τὸν Ἰσραὴλ τετελεύτηκε. καὶ μετ' ἐκεῖνον Λαβδῶν τῆς Ἐφραΐμ προελθὼν φυλῆς ἡγεμὼν ἀπεδείχθη, καὶ τέθνηκε γηραιὸς α ρζας ε τη ὀκτώ. 1.73 Εἰ τα Παλαισθηνοὶ κρατοῦσι τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ ὑποφόρους ε σχον αὐτοὺς ἐπὶ ἔνιαυτους τεσσαράκοντα. τότε δὲ γεννηθεὶς ὁ Σαμψὼν, ἰσχύος δὲ ἡ κλῆσις σημαντικὴ, τοῖς Παλαισθηνοῖς ἐπετίθετο· ἡ δ' εἰς τὸν βίον αὐτοῦ πρόοδος τοιαύτη ἐγένετο. Μανωὲ τῆς φυλῆς ὑπάρχων τοῦ Δὰν συνώκει γυναίω στερεῦντι καὶ ἡ τει τὸν θεὸν παῖδα δοθῆναι αὐτοῖς. ω φθη γοῦν ποτε μόνῃ ου ση τῇ γυναικὶ νεανίας μέγας τε καὶ καλός, τόκον παιδὸς αὐτῇ εὐαγγελιζόμενος, καὶ μὴ πιεῖν οἶνον ἡ μέθυσμα αὐτῇ ἐντείλατο, μηδὲ τὴν κόμην ἀποθρίξαι τὴν τοῦ παιδός· Ναζιραῖον γὰρ ε λεγεν εἰ ναι τῷ κυρίῳ τὸν παῖδα, α γιον δηλαδή, καὶ τὸν Ἰσραὴλ σωθήσεσθαι δι' αὐτοῦ ἐκ τῆς τῶν ἄλλοφύλων χειρός. ἡ δὲ τῷ ἀνδρὶ κατήγγειλε ταῦτα. καὶ ος ὀφθῆναι καὶ αὐτῷ τὸν φανέντα τῇ γυναικὶ ἐδέετο τοῦ θεοῦ. αυ θις ου ν η λθε πρὸς τὴν γυναῖκα ὁ αγγελος· ἀπῆν δὲ αυ θις ὁ Μανωὲ· καὶ ἡ γυνὴ προσμεῖναι παρεκάλει αὐτὸν τὴν τοῦ ἀνδρός παρουσίαν. ἐλθὼν δὲ Μανωὲ ἠρώτα τὸν αγγελὸν τί α ν τοῦ παιδός γεννηθέντος ποιήσειαν. ὁ δὲ "οἶνον" ε φη "οὐ πίεται οὐδὲ μέθυσμα, καὶ ἀκάθαρτόν τι οὐ φάγεται καὶ τὴν κόμην οὐ ξυρηθήσεται." καὶ ὁ Μανωὲ τὸ ονομα τοῦ ὀμιλοῦντος αὐτῷ ἐζήτηε μαθεῖν, ὁ δὲ θαυμαστὸν εἰ ναι τοῦτο εἰπὼν ἀπεσιώπησεν. ὁ δὲ Μανωὲ ε ριφον ἐνεγκὼν ε θυσε καὶ α ρτους προσήνεγκεν. ὁ δὲ θεῖναι τὰ κρέα καὶ τοὺς α ρτους ἐπὶ τὴν πέτραν προσέταξεν, τεθέντων δὲ τῇ ῥάβδῳ αὐτοῦ α πτεται τούτων, καὶ πῦρ ἐξαφθὲν ἐκεῖθεν κατέκαυσεν αὐτά, καὶ εἰς οὐρανὸν διὰ τῆς φλογὸς ἀνήει ὁ αγγελος, ὀρώντων τοῦ Μανωὲ καὶ τῆς αὐτοῦ γυναικός. τίκτε1.74 ται ου ν αὐτοῖς μετὰ ταῦτα ὁ παῖς καὶ Σαμψὼν ὀνομάζεται, ἡδρύνετό τε καὶ πνεῦμα κυρίου συνεπορεύετο αὐτῷ. ἰδὼν δ' ἐν Θαμνᾷ πόλει τῶν Παλαισθηνῶν κόρην τῶν ἄλλοφύλων, ἐρᾷ τῆς παιδός. παραιτουμένων δὲ τῶν γονέων αὐτοῦ τὸν γάμον τῆς ἄλλοφύλου, ἐκνικᾷ γῆμαι αὐτήν. συχνάζων δὲ πρὸς τοὺς τῆς κόρης γονεῖς συναντᾷ λέοντι, καὶ μὴ τι φέρων εἰς α μυναν ταῖς χερσὶ τὸ θηρίον συνέτριψε, καὶ ἐκκλίνας τῆς ὁδοῦ ε ρριψε πρὸς τὸ ὑλῶδες αὐτό. καὶ μεθ' ἡμέρας αυ θις πρὸς τὴν μνηστὴν πορευόμενος σμῆνος μελισσῶν ἐν τῷ στόματι συνηγμένον τοῦ λέοντος ευ ρηκε. καὶ λαβὼν ἐκεῖθεν μέλιτος κηρίον ε φαγε καὶ τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ ἀπεκόμισεν. ἀπελθὼν δ' εἰς τοὺς ἄλλοφύλους πρόβλημα τοῖς αὐτῷ συνεστιωμένοις ἐν τοῖς γάμοις τριάκοντα νεανίσκοις προτίθησι· καὶ εἰ ευ ροιεν ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ τὴν λύσιν, δοῦναι συνέθετο σινδόνα καὶ στολὴν ἐκάστῳ αὐτῶν, εἰ δὲ μὴ λῦσαι δυνηθεῖεν τὸ πρόβλημα, αὐτῷ δοθῆναι παρ' ἐκάστου στολὴν καὶ ὀθόνην ἀπήτησε. συνθεμένων δὲ καὶ τῶν νεανίσκων προεβάλετο τὸ ἐρώτημα εἰπὼν "ἐξ ε σθοντος ἐξῆλθε βρῶσις, καὶ ἀπὸ ἰσχυροῦ γλυκύ." οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι νοῆσαι τὸ πρόβλημα, τὴν κόρην ἰκέτευσαν μαθεῖν παρὰ τοῦ ἀνδρός καὶ ἀπαγγεῖλαι αὐτοῖς. ὁ Σαμψὼν δὲ, παρακαλῶσας αὐτὸν τῆς κόρης εἰπεῖν αὐτῇ τὸ τοῦ προβλήματος νόημα, τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχε, δακρυούσης δ' ἐκείνης ἐξεῖπε τὸ πᾶν· ἡ δὲ τοῖς νεανίσκοις ἀπήγγειλε. καὶ κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν εἰ πον ἐκεῖνοι τῷ Σαμψὼν "τί γλυκύτερον

μέλιτος η τί λέοντος ισχυρότερον;" ὠργίσθη οὖν ὁ Σαμψών, καὶ τοῖς μὲν νεανίσκοις ἔδωκεν ἅψατο, τὸν δὲ γάμον ἀπέπατο. καὶ ἔδωκεν ἑτέρῳ τὸ γύναιον ὁ πατήρ. παρὰ 1.75 ῥοξυνθεῖς δὲ ὁ Σαμψών διὰ τοῦτο, καὶ συλλαβῶν τριακοσίας ἀλώπεκας, λαμπάδας ἡμμένας ταῖς οὐραῖς ἐκείνων προσέδησε καὶ ταῖς τῶν Παλαισθητῶν ἐπαφῆκεν ἀρούραις θέρους ἐνισταμένου, καὶ οὕτω τὰ σφῶν κατέκαυσε λήια καὶ τὰς ἀμπέλους. Παλαισθητοὶ δ' ἀντὶ τούτων τὴν γενομένην αὐτοῦ γυναῖκα καὶ τοὺς αὐτῆ προσήκοντας ἐνέπησαν καὶ κατέκαυσαν. Σαμψών δὲ πολλοὺς ἀποκτείνας τῶν ἀλλοφύλων ἐν πέτρᾳ ἐκάθισεν, οἱ δὲ κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξεστράτευσαν λέγοντες "εἰ βούλεσθε ἀναίτιοι εἶναι, δότε ἡμῖν τὸν Σαμψών ὑποχείριον." καὶ ἀπῆλθον ἐπὶ τὴν πέτραν ὀπλίται τρισχίλιοι. καταβάς δὲ Σαμψών ἐκὼν τοῖς φυλέταις παρέδωκεν ἑαυτόν, κάκεινοι δεδεμένον παρέδωκαν τοῖς Παλαισθητοῖς. ὁ δὲ διαρρήξας τὰ δεσμὰ καὶ οὐρασιαγόνα ἐκεῖ που ἐρριμμένην ἀρπάσας χιλίους τῶν ἀλλοφύλων ἀπέκτεινεν ἐν αὐτῇ, τοὺς δ' ἄλλους ἐτρέψατο. ὁθεν Σιαγὼν ἐξ ἐκείνου ὁ τόπος ἐκλήθη. εἰ τα ἐδίψησεν ὡς ἐκλείπειν ἀπὸ τῆς δίψης, καὶ ἐκλαυσε δεόμενος τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ θεὸς πηγὴν ὕδατος ἀνήκεν ἀπὸ τοῦ ῥήγματος οὗ τὴν σιαγόνα ῥίψας κατὰ γῆς πεποίηκεν ὁ Σαμψών. καὶ ἀπῆλθεν εἰς Γάζαν. ἐνήδρευσαν δὲ αὐτῷ οἱ Γαζαῖοι, καὶ ἵνα μὴ λάθῃ αὐτοὺς ἐξιών, τὰς πύλας τῆς πόλεως ἐκλείσαν. ὁ δὲ περὶ μέσας νύκτας ἀναστὰς τὰς πύλας καὶ τὰς φλιάς αὐτῶν καὶ τὰς παραστάδας ἐπωμισάμενος εἰς τὴν τοῦ οὐρου ἀνήνεγκε κορυφὴν κάκεισε κατέθετο. ἔρασθεις δ' ἑταίρας Παλαισθητῆς Δαλιδᾶς καλουμένης συνῆν αὐτῇ. καὶ οἱ προύχοντες τῶν ἀλλοφύλων πολλὰ τῇ γυναικὶ ἐπηγγείλαντο, εἰ μάθοι παρὰ τοῦ Σαμψών τί τὸ αἰτιον αὐτῷ τῆς δυνάμεως καὶ ἀπαγγεῖλαι αὐτοῖς. ἡ δὲ ποικίλως μετῆι τὸν ἀνδρα ζητοῦσα γινώσκει ὁθεν αὐτῷ ἡ τοσαύτη ἰσχύς, ἐκεῖνος δὲ ἄλλοτε ἄλλας πλαττόμενος αἰτίας τῇ γυναικὶ ἔλεγε. καὶ ἡ γυνὴ πειρωμένη τῶν λόγων ἀπάτας αὐτοὺς εὐρισκεν. ἐγκειμένης δὲ καὶ δεομένης θερμότερον, τὸ κρύφιον αὐτῇ ἀνεκάλυψε, κατ' ἐντολὴν εἰπὼν τοῦ θεοῦ τὴν κόμην τρέφειν, ἐντειλαμένου μὴ κείρειν αὐτήν, καὶ ἐν ταύτῃ προσεῖναι αὐτῷ τὴν ἰσχύν. κείρει τὴν κόμην κοιμωμένου αὐτοῦ ἡ γυνὴ καὶ παραδίδωσι τοῖς ἐναντίοις αὐτὸν ἀσθενῆ. ἐκκόπτουσιν ἐκεῖνοι τὰ ὄμματα τοῦ ἀνδρός, καὶ ὁ πρὶν φοβερὸς εἰς παίγνιον κατέστη αὐτοῖς. προϊόντος δὲ τοῦ καιροῦ ηὐξήθη αὐτῷ ἡ κόμη αὐτῷ καὶ ἡ ἰσχύς ἐπανήρχετο. πότου δὲ τοῖς Παλαισθητοῖς ὁ νῆτος, καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ μεγιστάνων εὐχουμένων ὁμοῦ ἐν οἰκῷ κίονιν ἀνεχομένῳ, ἠχθη καὶ ὁ Σαμψών παιχθησόμενος, καὶ παιδάριον ἐχειραγωγῆσαι αὐτόν. συνήχθη δὲ παρὰ τὸν οἰκὸν πλῆθος ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ὡσεὶ τρισχίλιοι, ἵνα ὀρῶεν τὸν Σαμψών παροινούμενον. ὁ δὲ παιζόμενός τε καὶ ῥαπιζόμενος λέγει τῷ χειραγωγῶντι αὐτόν "ἐπάγαγέ με πρὸς τοὺς κίονας, ὡς ἂν αὐτοῖς ἐπιστηριχθῶ δεόμενος ἀναπαύσασθαι." δραξάμενος δὲ τῶν δύο κίωνων ἐπικατέσεισεν ἑαυτῷ τὸν οἰκόν, καὶ αὐτὸς τε καὶ οἱ ἐν τῷ οἰκῷ πάντες ἀπώλοντο. καὶ τῷ μὲν τοιοῦτον τέλος ἐγένετο, ἐπὶ οἰκῶν κριναντι τὸν τῶν Ἑβραίων λαόν. Οὐκέτι δὲ κριταὶ ἠγον τὸν Ἰσραήλ, ἀλλ' ὁ ἀρχιερεὺς Ἡλεὶ προέστη αὐτῶν. ἐφ' οὗ λιμὸς γέγονε, καὶ τις ἀνὴρ ἐκ Βηθλεὲμ Ἀβιμέλεχ καλούμενος σὺν τῇ γυναικὶ καὶ δύο υἱοῖς διὰ τὸν λιμὸν εἰς τὴν Μωαβίτιν 1.77 μεταναστεύει. ἀγεται οὖν τοῖς υἱοῖς γαμετὰς Μωαβίτιδας. ἐν δέκα μέντοι ἔνιαυτοῖς ὁ τε Ἀβιμέλεχ καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ τεθνήκασιν, καὶ κατελείφθησαν χῆραι ἡ τε Νοεμὶν ἡ συνοικοῦσα τῷ Ἀβιμέλεχ καὶ αἱ γυναῖκες ἁμφοτέρων παίδων αὐτοῦ, Ὀρφά τε καὶ Ρούθ. ἡ Νοεμὶν δὲ εἰς τὴν πατρίδα ὑπέστρεψε, τῶν δὲ γε νυμφῶν αὐτῆς ἡ μὲν Ὀρφά παρακληθεῖσα παρὰ τῆς πενθερᾶς ἐμεινε παρὰ Μωαβίταις, ἡ δὲ Ρούθ σὺν τῇ Νοεμὶν ἀπελήλυθε. καὶ ἡδη παραγενομένης εἰς Βηθλεὲμ ξενίζει Βοόζ, Ἀβιμέλεχ ὁ συγγενής. προσαγορευομένη δὲ παρὰ τῶν πολιτῶν ἐξ ὀνόματος ἡ γυνὴ "μὴ με Νοεμὶν" ἔλεγεν "ἀλλὰ Μάραν καλεῖτε," Νοεμὶν δὲ εὐτυχίαν δηλοῖ, Μάρα δὲ ὀδύνην καὶ πικρασμόν· "πλήρης γὰρ πορευθεῖσα κενὴ ὑπενόστησα." ἀμήτου δὲ

ο ντος ἐξήκει κατὰ γνώμην τῆς πενθερᾶς καλαμησομένη ἢ Ρουθ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Βοόζ. ὁ δὲ τὴν κόρην ἰδὼν καὶ μαθὼν τίς ἐστίν, θερίζειν οὐ δύναται καὶ εἰς χεῖρας ἐπέτρεψεν, ἀριστόν τε παρέχειν αὐτῇ τῷ ἀγροκόμῳ ἐπέταξεν. ἢ δὲ καὶ ἀλφίτα παρ' αὐτοῦ λαβοῦσα τῇ πενθερᾷ συνετήρησε, καὶ ἀπῆλθεν ὄψε κομίζουσα καὶ τὰς κριθὰς αὐτῆς συνέλεξε, καὶ τὰ παρὰ τοῦ Βοόζ αὐτῇ διηγήσατο. καὶ αὐτὴς ἀπῆει σὺν ταῖς θεραπαινίσιν Βοόζ, ἢ Νοεμὶν δὲ συγκατακλίνειν αὐτῷ τὴν Ρουθ ἐβουλεύσατο, καὶ πέμπει τὴν νύμφην ὑποθεμένην παρὰ τοῖς ποσὶ τοῦ ἀνδρὸς ὑπνώττοντος ἐν τῇ ἀλῶνι πεσοῦσαν ὑπνώσαι. καὶ ἢ μὲν οὐ τῷ πεποίηκεν, αἰσθόμενος δ' ὁ Βοόζ περὶ μέσσην νύκτα ἠρετο τίς ἐστί. καὶ μαθὼν τότε μὲν ἠσύχασεν, ἐωθεν δ' ἐξεγείρας τὴν Ρουθ πορεύεσθαι πρὸς τὴν πενθερὰν ἐνετείλατο. "αὐτὸς δ'" εἶπε "τὸν ἐγγύτερον ἐμοῦ ἀγχιστεύοντά σοι ἐρήσομαι, καὶ εἰ μὲν ἐκεῖνος ἀγαγέσθαι σε βούλεται, ἀπελεύση πρὸς 1.78 τὸν ἀνδρα, παρατουμένου δὲ νομίμως συνοικήσεις ἐμοί." ἀπῆλθεν οὐκ ἢ γυνὴ καὶ δεδήλωκε πάντα τῇ Νοεμίν. ὁ δὲ γε Βοόζ παρὰ τῇ γερουσίᾳ τὴν τε Ρουθ καὶ τὸν συγγενῆ συνεκάλεσε καὶ εἶπεν αὐτῷ "Ἀβιμέλεχ τοῦ συγγενοῦς ἡμῶν καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ κατέχεις κλῆρον;" συνθεμένου δ' εἰς χεῖρας ἐκείνου κατὰ τοὺς νόμους δι' ἀγχιστείαν, "οὐκοῦν οὐκ ἐξ ἡμισείας" εἶπε "μεμνησθαι τῶν νόμων δεῖ, ἐπὶ πᾶσι δὲ ποιεῖν κατ' αὐτούς. λοιπὸν καὶ τὸ τοῦ Μαλλῶν γύναιον υἱοῦ Ἀβιμέλεχ γῆμαί σε χρή, ἵνα ἀναστήσης σπέρμα τῷ συγγενεῖ." ὁ δὲ παρητήσατο, καὶ τοῦ κλήρου καὶ τῆς γυναικὸς παραχωρήσας αὐτῷ. κατὰ γοῦν τὸν νόμον ἐνώπιον τῆς γερουσίας ἢ Ρουθ ὑπέλυστο τὸ ὑπόδημα τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου καὶ ἐπτυσεν αὐτοῦ εἰς τὸ πρόσωπον. καὶ οὐ τῶς αὐτὴν ἠγάγετο ὁ Βοόζ, καὶ ἔτεκεν ἐξ αὐτοῦ τὸν Ὠβήδ. ἑλληνιστὶ δ' ἐρμηνεύεται δουλεύων. ἐξ Ὠβήδ δὲ γίνεται Ἰεσσαί, καὶ ἐκ τούτου Δαβίδ, ὁ ὅς τῶν ἐξ Ἰσραὴλ ἐβασίλευσε καὶ τοῖς ἑαυτοῦ παισὶ κατέλιπε τὴν ἀρχὴν ἐπὶ εἰκοσιγενεᾶς πρὸς τῇ μιᾷ διαρκέσασαν. Ἡλεὶ δὲ τοῦ ἀρχιερέως, ὡς ἡδη ἰστόρηται, τὸν λαὸν ἀγοντος, οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ Ὁφνὶ καὶ Φινεὲς ὑπῆρχον λοιμοί, παρανομοῦντες ἐν ἀπασιν, καὶ παραινούντες τοῦ πατρὸς αὐτοῖς μὴ ἐπιστρεφόμενοι. ὁ δὲ θεὸς ὀργισθεὶς διὰ τὰς ἐκείνων παρανομίας, διὰ τοῦ Σαμουὴλ ἐτι παιδὸς οὐκ ἔσται ὁ ντος δεδήλωκε τῷ Ἡλεὶ ἀπερ αὐτὸς τε καὶ οἱ παῖδες καὶ ὁ οἰκὸς αὐτοῦ πείσονται. Σαμουὴλ δ' Ἐλκανᾶ Λευίτου ἀνδρὸς ἐτύγχανε παῖς· ὃ συνώκουν διτταὶ γαμεταί, ὃν τῇ μὲν Ἄννα, τῇ δὲ Φεννᾶνα ἦν τὰ ὀνόματα. καὶ τῇ μὲν παῖδες ἦσαν ἐξ Ἐλκανᾶ, ἢ δὲ Ἄννα ἡμοίρει γονῆς. ἀφικόμενος δὲ τοῦ ἀνδρὸς μετὰ τῶν γυναικῶν ἀμφοῖν εἰς Σηλὼμ 1.79 καὶ θύσαντος, ἐπεὶ καιρὸς ἦν εὐωχίας καὶ τῇ Φεννᾶνα οἱ παῖδες αὐτῆς συνεκάθηον, ὅτι ἢ Ἄννα μεμόνωτο, ἑαυτὴν ἀπεκλαίετο, καὶ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ θεοῦ δραμοῦσα ἐδέετο τοῦ κυρίου γονῆν αὐτῇ παρασχεῖν, εὐξαμένη καθιερώσειν θεῷ τὸ πρωτότοκον. χρονιζούσης δ' ἐν ταῖς εὐχαῖς, πρὸ τῆς σκηνῆς Ἡλεὶ καθεζόμενος ὡς μεθύουσαν αὐτὴν ἐλογίσαστό τε καὶ ἀπεπέμπετο. ἢ δὲ "οὐκ οἶνον" εἶπε "πέπωκα οὐδὲ μέθυσμα, κύριε, ἀλλὰ κατώδυνος οὐσα διὰ τὴν ἀπαίδιαν ἐκτέτηκα." καὶ ὁ ἱερεὺς "πορεύου" εἶπεν αὐτῇ, "καὶ δώη σοι τὸ αἶμα ὁ θεός." ὑποστρέψασα δὲ σὺν τῷ ἀνδρὶ οἰκαδε συλλαμβάνει καὶ τίκει τὸν Σαμουὴλ· θεαίτητον ἄν τις εἰποι. ἄδρυνθέντος δὲ τοῦ παιδὸς προσάγει αὐτὸν τῷ Ἡλεὶ κατὰ τὴν εὐχὴν τῷ θεῷ τραφησόμενον κόμην τε τρέφοντα καὶ ἐν τῷ ἱερῷ διαιτώμενον καὶ ὑδατι κεχημένον εἰς πόσιν. ἡδη δὲ δωδεκαέτης γενόμενος προεφήτευσεν. καὶ ποτε κοιμώμενον αὐτὸν ἐξ ὀνόματος ἐκάλεσεν ὁ θεός. ὁ δὲ τῷ ἀρχιερεῖ προσελήλυθεν ὡς ὑπ' ἐκείνου τάχα καλούμενος, καὶ τοῦτο τρισάκις ἐγένετο. Ἡλεὶ δὲ συνεῖς θεόθεν εἶπεν αὐτῇ τὴν κλῆσιν, εἶπε τῷ Σαμουὴλ "εἶπε τι κληθῆς, εἶπέ, ἰδοὺ ἐγὼ κύριε." οὐ τῷ δὲ ποιήσαντος τοῦ παιδὸς, εἶπε αὐτῷ ὁ καλῶν συμφορὰν ἐσεσθαι τοῖς Ἰσραηλίταις βαρεῖαν, καὶ τοὺς Ἡλεὶ παῖδας ἀμαρτανήξασθαι καὶ τὴν ἱερωσύνην εἰς τὸν οἰκὸν τοῦ Ἐλεάζαρ μεταπεσεῖν. οὐκ ἦν θελε δὲ τοὺς λόγους ὁ Σαμουὴλ ἐκφῆσαι τῷ ἱερεῖ, ὁ ἄρκοις δ' ἐκβιασθεὶς ἀπήγγειλε πάντα καθάπερ ἀκήκοεν. Ἐντεῦθεν Παλαιστῆνοι κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν

ἐκστρατεύουσι, καὶ ἡ σάν τῆ μάχῃ ἐπικρατέστεροι. 1.80 ὁ δὲ λαὸς κοιμισθῆναι τὴν κιβωτὸν αἰτοῦσιν εἰς ἄρωγὴν. πεμφθείσης δ' ἐκεῖσε τῆς κιβωτοῦ σὺν τοῖς υἱοῖς τοῦ Ἥλει, συγκεκρότητο μάχῃ. καὶ ἡ ττηντο οἱ Ἐβραῖοι, ε πεσον δὲ ὡσεὶ τρισμῦριοι, καὶ οἱ τοῦ ἀρχιερέως υἱοί, καὶ ἡ κιβωτὸς ἐλήφθη τοῖς πολεμίοις. Ἥλει δὲ ὁ ἀρχιερεὺς ἐφ' ὑψηλοῦ καθῆστο δίφρου, καὶ μαθὼν τὰ τῆς μάχης καὶ τὴν σφαγὴν τῶν υἱῶν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς κιβωτοῦ, περιαλήσας ἐξέπεσε τοῦ θρόνου καὶ τέθνηκεν, ἐνενηκοντούτης γενόμενος, τεσσαράκοντα δὲ τούτων ἐνιαυτοὺς τοῦ Ἰσραὴλ ἡγησάμενος. οἱ δὲ ἀλλόφυλοι εἰς Ἀζωτον πόλιν ἀπαγαγόντες τὴν κιβωτὸν τῷ Δαγῶν, οὐ τω γὰρ τὸν ἑαυτῶν ἐκάλουν θεόν, ἀνέθεντο. εἰσεν δὲ εἰς τὸν οἰκον Δαγῶν εἰσελθόντες εὐρον κείμενον τὸ ξόανον ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἀναστήσαντες αὐτὸ ἐπὶ τῆς προτέρας εστησαν βάσεως. ὡς δὲ τοῦτο συχνάκις εὐρον γινόμενον, καὶ πολλάκις τὸ εἰδωλὸν ἀνορθώσαντες τοσαυτάκις κείμενον κατελάμβανον ἐν σχήματι προσκυνοῦντος τὴν κιβωτόν, ἐθαμβοῦντο καὶ διηπόρουν. εἰπετα δ' ἐπέσκηψε τῆ τῶν Ἀζωτίων πόλει καὶ τῆ χώρα φθορά, νόσος μὲν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τὰς εδρας, ἡ ν δυσεντερίαν φησὶν ὁ Ἰώσηπος, καὶ εθνησκον συχνοὶ ἐξ αὐτῆς, μύες δὲ τῆς γῆς ἀναδοθέντες τὴν χώραν ἀπασαν ἐκεραΐζον. ὁψὲ δὲ συνῆκαν τὴν κιβωτὸν αἰτίαν αὐτοῖς εἶναι τῶν παθῶν οἱ Ἀζῶτιοι, καὶ πέμπουσιν αὐτὴν εἰς Ἀσκάλωνα· καὶ εἰσασχον κάκεινοι τὰ ομοια. καὶ οὐ τω πέντε τῶν Παλαιστηνῶν ἀμείβει πόλεις ἢ κιβωτός, καὶ πάσαις εἰς κάκωσιν γέγονεν. συνῆλθον οὐ ν οἱ τῶν κακουμένων πέντε πόλεων ἀρχοντες, Γήτης καὶ Ἀκκαρῶν Ἀσκάλωνός τε καὶ Γάζης καὶ Ἀζώτου, καὶ οἱ μὲν ἀλλα περὶ τῆς κιβωτοῦ, οἱ δ' εἰσεν συνεβού1.81 λευον. καὶ τέλος εδοξε πᾶσιν εδρας πέντε χρυσᾶς καὶ μύας τοσοῦτους χρυσοῦς ποιῆσαι καὶ θέσθαι ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ, ἀμαξάν τε καινουργῆσαι καὶ βόας πρωτοτοκούσας τῆ ἀμάξῃ ὑπαγαγεῖν, τοὺς δὲ μόσχους αὐτῶν κατασχεῖν, καὶ ἐπιθεῖναι τῆ ἀμάξῃ τὴν κιβωτόν, τὰς βόας δ' ἀπαγαγόντας ἐπὶ τριόδου καταλιπεῖν, ἡ ν' ἐπ' αὐταῖς εἰ ἡ ἀπιέναι καθ' ἡ ν ὀρμήσουσι· καὶ εἰ μὲν εὐθὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπελεύσονται, διὰ τὴν κιβωτὸν οἰεσθαι σφίσι ἐπάγεσθαι τὰ κακὰ καὶ μὴ κωλύειν τὴν εἰς ἐκείνους πορείαν, εἰ δ' ἀλλοσέπη ἀπίοιεν, ἐπιστρέψαι αὐθις τὰς βόας τε καὶ τὴν ἀμαξάν καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς. ἐπιτελέσαντες τοῖνυν τὰ δόξαντα ἀφῆκαν τὰς βόας, μήκοθεν ἐπόμενοι καὶ αὐτοί, ἡ ν' ὀρῶεν τὸ ἐκβησόμενον. αἱ δὲ κατ' εὐθὺ τῶν Ἐβραίων ἀπήεσαν καὶ οὐ πρότερον εστησαν πρὶν εἰς μέγα πεδῖον ἐν Βαιθσαμοῖς κατηντήκασιν. ὡς οὐ ν εἰδον οἱ τῆς κώμης ἐκείνης ἀνδρες τὴν κιβωτόν, ὠρμήκασιν ἐπ' αὐτήν, καὶ καθελόντες ἐκ τῆς ἀμάξης αὐτὴν εθυσαν τὰς βόας καὶ τοῖς ξύλοις οἱς ἡ ἀμαξάειργαστο αὐτὰς ὠλοκαύτωσαν. ὁ περὶ ἰδόντες οἱ Παλαιστηνοὶ ὑπενόστησαν. τοὺς δ' ἀψαμένους τῆς κιβωτοῦ, μὴ ὀντας ἱερεῖς, ὀργισθεῖς ὁ θεὸς ἐθανάτωσεν. οἱ δὲ γελοιποὶ τῷ κοινῷ τῶν Ἐβραίων ἐγνώρισαν τὰ περὶ τῆς κιβωτοῦ· κάκεινοι λαβόντες αὐτὴν ἀπάγουσιν εἰς Καριαθιαιεῖμ καὶ εἰς οἰκίαν Ἀμιναδάβ ἐκ τῆς Λευιτικῆς οντος φυλῆς κατατίθενται. καὶ εμεινεν ἐκεῖ ετηεκοσι, παρὰ δὲ τοῖς ἀλλοφύλοις μῆνας τέσσαρας. Σαμουὴλ δὲ ὁ προφήτης μέγα ἡδησῶν ὀνομα καὶ δόξης ἡκων ἐπὶ πολὺ, συναγαγὼν τὸν λαὸν περὶ ἐλευθερίας αὐτῷ διειλέχθη καὶ εἰσε ταύτης ἀντιποίησασθαι. ὁ μαθόντες οἱ Παλαιστηνοὶ ἀπροσδοκῆτως τοῖς Ἐβραίοις ἐπίασι, καὶ κατεπτόησαν αὐτούς, 1.82 ὡς τῷ Σαμουὴλ προσδραμεῖν, λέγοντας ἀπεγνώσθαι τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς, εἰ μὴ αὐτὸς σφίσι τὴν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐπικουρίαν αἰτήσεται. καὶ ὀς θαρρεῖν παρεγγυᾶ, καὶ τὸν θεὸν ἐπαρῆξαι διαβεβαιοῦται αὐτοῖς, καὶ θύσας ἀρνα δέεται τοῦ θεοῦ. μήπω δὲ τὴν θυσίαν τῆς ἱερᾶς δαπανησάσης φλογὸς προσβάλλουσι τοῖς Ἐβραίοις οἱ ἀντιπόλεμοι, ῥᾶον αὐτῶν κρατήσιν ὡς ἀόπλων οἰόμενοι. σεισμῶ δὲ τῆς γῆς κλονηθείσης ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καταρραγείσων τε βροντῶν καὶ ἐξαφθεισῶν ἀστραπῶν, εἰς δειλίαν ἐνέπεσον οἱ πολέμοι καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. κατεδίωξε δὲ Σαμουὴλ καὶ τὸ πλῆθος ὀπίσω αὐτῶν καὶ πολλοὺς διεφθάρκασιν, καὶ οὐκέτι μετὰ τὴν

πληγὴν ταύτην ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας ἐστράτευσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν χώραν ἠνπερ ἀφείλοντο ἐπανεσώσατο αὐθις τοῖς Ἑβραίοις ὁ Σαμουὴλ. ἐκρινε δὲ τὸν λαὸν καὶ ἠρξεν αὐτοῦ. Ἡδὴ δὲ γεγηρακῶς τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ τὴν τοῦ λαοῦ προστασίαν καὶ τὸ δικάζειν διένειμεν. ὁ νομα τῷ πρεσβυτέρῳ Ἰωὴλ, τῷ νεωτέρῳ δὲ Ἀβιά. οἱ οὐκ ἐπορεύθησαν ἐν ταῖς ὁδοῖς τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ἀλλ' ἐκκλίναντες δώρων τὸ δίκαιον προεδίδουσαν καὶ λήμμασι τὰς κρίσεις ἐδίκαζον. ὁ δὲ λαὸς διὰ ταῦτα πρὸς Σαμουὴλ ἀθροισθεὶς "ἐπεὶ μὴ οἱ ὅς τε εἰ" εἶπεν "σὺ προεστάναι ἡμῶν διὰ γῆρας, ποιήσον ἡμῖν βασιλέα, ὁ δὲ τοῦ ἔθνους ἡγήσεται καὶ τοῖς ἐναντίοις ἀντιστρατεύεται." λυπούμενου δ' ἐπὶ τούτοις τοῦ Σαμουὴλ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ θεὸς "οὐ σὲ ἐξουθενήκασιν ὁ λαός, ἀλλ' ἐμέ. ἀκουσον τοίνυν αὐτῶν, καὶ ὁ να ἀναδείξω σοι, εἰς βασιλέα χρῖσον αὐτόν." συναθροίσας δὲ τοὺς Ἑβραίους ὁ Σαμουὴλ κατέθετο 1.83 χειροτονήσας αὐτοῖς βασιλέα, μεταμελήσας δὲ προέφη αὐτοῖς καὶ αἰτεῖσθαι παρὰ θεοῦ μέλλειν τῶν βασιλέων ἀπαλλαγῆναι. οἱ δὲ ἐνέκειντο βασιλέα ζητοῦντες, καὶ ἠξίουσαν αὐτὸν μὴ φροντίζειν τῶν ἐσομένων. ὁ δὲ προφήτης "ἀπιτε νῦν" εἶπεν, "ὅταν δὲ μάθω τίνα δίδωσιν ὑμῖν ὁ θεὸς βασιλέα, μεταπέμψομαι ὑμᾶς." Ἀνὴρ δὲ τις Βενιαμίτης, Κίς ὁ νομα τῷ ἀνδρὶ, ὁ νομα ἀπολέσας, τὸν υἱὸν οὐκ ἠν αὐτῷ μέγας τε καὶ ὠραῖος, κεκλημένος Σαούλ, εἰς ἀναζήτησιν τῶν ὀνων σὺν ἐνὶ τῶν δούλων ἀπέστειλεν. ὁ δὲ περιελθὼν καὶ ζητήσας καὶ μὴ εὕρων, εἰς Ἀρμαθαῖμ πρὸς τὸν Σαμουὴλ παραγέγονεν ἐρωτήσων περὶ τῶν ὀνων. δηλοῖ τοίνυν τῷ Σαμουὴλ ὁ θεὸς τοῦτον εἶναι ὁ να βούλεται βασιλεύσαι τοῦ λαοῦ τῶν Ἑβραίων. ἐρωτηθεὶς οὐκ ἠν περὶ τῶν ὀνων ὁ Σαμουὴλ σεσῶσθαι εἶπεν αὐτάς, καὶ ξενίσας τὸν Σαούλ προέπεμψεν ἐσθλόν, καὶ ἐξω τοῦ αστεος σὺν αὐτῷ πορευθεὶς, μόνον τε ἰδίᾳ τὸν νεανίσκον ἀπολαβὼν, ἐλαιον καταχέει τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς. καὶ φιλήσας αὐτόν "κέχρικέ σε κύριος ἀρχοντα" εἶπεν "ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἐστὼ σημεῖον τοῦ χρίσματος τὸ συναντήσασαί σοι περὶ τὸν τάφον Ῥαχὴλ ἀνδρας δύο τὴν εὐρεσίαν τῶν ὀνων εὐαγγελιζομένους σοι." καὶ ἀλλα δὲ σημεῖα τοῦ ἀληθεύειν εἶπεν αὐτῷ καὶ ὁ τι προφητεύσει ἐν Γαβαθᾷ γεγωνῶς μετὰ τῶν ἐκεῖ προφητῶν, καὶ ἠξείν εἰς Γάλαγα αὐτῷ ἐνετείλατο ἡνίκα μεταπεμφθῆ παρ' αὐτοῦ. συνήθροισε δ' εἶπειτα τὸν λαὸν καὶ κλήρους ἐκέλευσε βαλεῖν τὰς φυλάς, ἠν ἀναδειχθεῖν ἕκ ποίας ὁ βασιλεύσων εἶπαι. εἶπεν οὐκ ἠν ὁ κλῆρος εἰς τὴν Βενιαμίτιδα, εἶτα εἰς τὴν πατριὰν Ματταρί. κατ' ἀνδρα δὲ τῆς πατριᾶς κληρωθείσης, εἰς τὸν 1.84 Σαούλ ὁ κλῆρος εἶπεν. ὡς δὲ ζητούμενος οὐκ ἠν, μυεῖται ὁ Σαμουὴλ παρὰ τοῦ θεοῦ ὁ που ἐκέκρυπτο, καὶ ἀχθέντα ἐστησε μέσον. καὶ ἠν ὑπερωμίας καὶ πάντων ὑπερέχων κατὰ τὴν ἡλικίαν τοῦ σώματος. καὶ πρὸς τὸ πλῆθος εἶπεν ὁ προφήτης "τοῦτον ἐχρῖσεν ὑμῖν εἰς βασιλέα ὁ κύριος, ὡ οὐκ ἐστὶν ὁμοῖος ἐν πᾶσιν ὑμῖν." ὁ δὲ λαὸς ἐπευφήμησε καὶ εἶπεν "ζήτω ὁ βασιλεύς." οὕτω δὲ τῷ Σαούλ βασιλεύσαντι πολλοὶ μὲν προσεῖχον ὡς βασιλεῖ καὶ κατὰ τὸ προσῆκον ἐτίμων αὐτόν, πολλοὶ δὲ κατεφρόνουν τε καὶ ἐχλεύαζον. Μετὰ δὲ μῆνα Νάας ὁ τῶν Ἀμμωνιτῶν βασιλεὺς στρατεύει ἐπὶ Ἰαβεὶς Γαλαάδ, μὴ ἀλλως λέγων φείσασθαι τῶν ἀνδρῶν, εἰ μὴ δώσιν αὐτῷ τὸν ἐκάστου ἐξελεῖν ὀφθαλμὸν δεξιόν. οἱ δὲ ἀνοχὴν ἐζήτησαν ἑπτὰ ἡμερῶν· καὶ λαβόντες πέμπουσιν ἀγγέλους εἰς Γαβαά. καὶ ἀκούσαντες οἱ ἐκεῖ τοὺς λόγους τοῦ Ἀμμωνίτου ἐθρήνησαν· ὁ δὲ Σαούλ ἐθυμώθη σφόδρα, καὶ λαβὼν δύο βόας ἐμέλισεν αὐτοὺς καὶ ἀπέστειλεν εἰς πᾶν ὀριον Ἰσραὴλ, ἀπειλῶν οὕτω θῆσαι τοὺς μὴ κατὰ τῶν Ἀμμωνιτῶν συνεκστρατεύσοντας αὐτῷ. συνδραμόντος δὲ τοῦ λαοῦ ἠρίθμησεν αὐτοὺς καὶ εὐρε μυριάδας ἑβδομήκοντα. καὶ ἐφήλατο πνεῦμα κυρίου ἐπὶ Σαούλ, καὶ προεφήτευσεν εἰπὼν ὡς ὀριον εἶπαι τοῖς ἀνδράσιν Ἰαβεὶς σωτηρία. καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη αὐτός τε καὶ ὁ λαὸς δι' ὀλης τῆς νυκτός, καὶ περὶ τὴν πρωινήν φυλακὴν ἐπῆλθε τοῖς Ἀμμωνίταις, τριχῆ τὸ στράτευμα διελών. καὶ κυκλωσάμενος αὐτούς, πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινε καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα Νάας, τοὺς δὲ περισωθέντας εἰς

φυγὴν ἐτρέψατο· καὶ εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ἐμβαλὼν καὶ πλείστην λείαν λαβῶν λαμπρῶς ἐπανέζευξεν. οὐκέτι 1.85 γοῦν ἠδόξει παρά τισιν, ἀλλ' ἐπ' ἀνδρεία διαβεβόητο καὶ τετίμητο καὶ τοῖς πρώην αὐτὸν χλευάζουσι. συναγαγὼν δὲ αὐθις ὁ Σαμουὴλ τὸν λαὸν δις ἀναγορεύει τὸν Σαοὺλ βασιλέα, χρίσας τῷ ἔλαιῳ καὶ πάλιν αὐτόν. μετέπεσεν οὐ ν ἢ τῶν Ἑβραίων πολιτεία εἰς βασιλείαν ἐξ ἀριστοκρατίας· ἐπὶ γὰρ Μωυσέως καὶ Ἰησοῦ ἀριστοκρατούμενοι ἦσαν, εἰτα ἐπ' ἐτη δέκα καὶ ὀκτῶ α ναρχοὶ διετέλεσαν, εἰσέπειτα δ' ἠρχθησαν ὑπὸ τῶν καλουμένων κριτῶν, τῷ ἀρίστῳ περὶ τῶν ὀλων δικάζειν καὶ οἰκονομεῖν ἐπιτρέποντες. Τοῦ δὲ Σαμουὴλ ἐξορκίζοντος τὸν λαὸν εἰπεῖν εἰ τι α δικὸν εἰργάσατο εἰς αὐτούς, πάντες δικαίως αὐτόν καὶ καλῶς προστῆναι τοῦ εθνους ἐβόησαν. ὁ δὲ αὐτοῖς ἀπεκρίνατο "ἴστε ὡς μεγάλως ἡμαρτήκατε βασιλέα ἑαυτοῖς αἰτησάμενοι, κάκ τούτου παρωργίσατε τὸν θεόν. εσται δὲ τοῦτο σημεῖον ὑμῖν τὸ θέρους ἐν ἀκμῇ χειμῶνα γενήσεσθαι." καὶ κατὰ τὸν τοῦ προφήτου λόγον βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ γεγόνασιν, κατηνέχθη τε χάλαζα, ὡς δέος ἐμπεσεῖν τῷ λαῷ καὶ ἰκετεύειν τὸν Σαμουὴλ ἰλεώσασθαι τὸν θεὸν αὐτοῖς ἀμαρτήσασιν. Τῶν δὲ Παλαισθητῶν τοὺς Ἑβραίους καταστρεφόντων καὶ τὰ ὀπλα σφῶν ἀφαιρουμένων σιδήρω τε κεχρησθαι ἀπαγορευόντων, ὁ Σαοὺλ εἰς Γάλγαλα καταβάς ἐπ' ἐλευθερίᾳ τὸν λαὸν κατὰ τῶν Παλαισθητῶν διαναστῆναι ἠρέθειζεν. οἱ δ' ἠὺλαβοῦντο διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων. ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν Σαμουὴλ ἐκάλει πρὸς ἑαυτόν. καὶ ὁ σ μεθ' ἡμέρας εξ παραγενέσθαι ὑπέσχετο, θύσειν τε τῇ ἐβδόμῃ, ἰ ν' οὐ τω τοῖς ἀλλοφύλοις συμμίξωσιν. ὁ δὲ γε Σαοὺλ 1.86 ὄρων τὸν λαὸν ὑπορρέοντα καὶ καταλιμπάνοντα αὐτόν, εθυσεν. ἀκούσας δὲ ἡδη προσιόντα τὸν Σαμουὴλ, ἐξῆλθε συναντήσων αὐτῷ. ὁ δὲ "τί τοῦτο ἐποίησας" εφη "παραβάς μου τὴν ἐντολήν; ἰσθι τοίνυν ὡς οὐ στήσεταιί σου ἡ βασιλεία, ἀλλὰ ζητήσῃ κύριος α νθρωπον κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ." καὶ ἀνεχώρησε Σαμουὴλ, Σαοὺλ δὲ καὶ Ἰωνάθαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἠκεν εἰς Γαβὰὼ σὺν στρατιώταις ἑξακοσίοις. εἰς τρία δὲ διαιρεθέντες οἱ ἀλλόφυλοι τὴν χώραν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐληίζοντο. Σαοὺλ δὲ καὶ Ἰωνάθαν καὶ Ἀχιὰ ὁ ἀρχιερεὺς ἀφ' υψους ὄρωντες τὰ δρώμενα, καὶ ἀμῦναι δι' ὀλιγανδρίαν μὴ σθένοντες, ἠχθοντο. ὁ δ' Ἰωνάθαν μὴδὲν εἰπὼν τῷ πατρὶ καταβάς ἀπὸ τοῦ βουνοῦ σὺν μόνῳ τῷ ὀλοφόρῳ αὐτοῦ "προσβάλλωμεν" εφη "τῇ τῶν ἀλλοφύλων παρεμβολῇ, καὶ εἰ μὲν εἰπωσιν ἡμῖν ἀπόστητε, οὐκ ἀναβησόμεθα πρὸς αὐτούς, εἰ δ' ἀνάβητε πρὸς ἡμᾶς φήσουσι, σύνθημα νίκης τὸν λόγον νομιστέον ἡμῖν." καὶ ὠρμησαν ἐπὶ τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον. καὶ αὐτοῖς οἱ ἀλλόφυλοι "ἀνάβητε" ελεγον "πρὸς ἡμᾶς, καὶ γνωριοῦμεν ὑμῖν ῥῆμα." τοῦτο θάρσος ἐνήκε τῷ Ἰωνάθαν· καὶ ἀποστάς ἐκεῖθεν, ἐτέρωθεν ἀνερπύσας μετὰ τοῦ ἐπομένου αὐτῷ εἰσει τοῖς πολεμίοις ὑπνώττουσι. καὶ κτείνουσι μὲν ὡς εἰκοσι, τοῖς δὲ λοιποῖς δειλίαν ἐνέβαλον· οἱ θορυβούμενοί τε καὶ φεύγοντες ὑπ' ἀλλήλων διώλλυντο. ἰδὼν δὲ ταραττόμενον ὁ Σαοὺλ τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον, καὶ ἀπόντα τὸν υἱὸν α μα τῷ ὀλοφόρῳ κατανοήσας, προσβάλλει καὶ αὐτὸς τεταραγμένοις τοῖς ἐναντίοις· καὶ οἱ πρὶν δὲ διὰ φόβον κρυβέντες ἀναθαρσίσαντες τῷ βασιλεῖ προσετίθεντο. καὶ διώκων τοὺς πολεμίους ἐκτίννουν. ἐπαρᾶται τοίνυν τοῖς ἑαυτοῦ, εἰ τις ἀποσχόμενος τοῦ 1.87 φονεύειν τοὺς ἐχθροὺς φάγοι, εἰ μὴ νύξ αὐτούς παύσοι. ἐν δὲ τῷ διώκειν κατὰ τινα δρυμὸν ἠλθον, ἐν ῳ μελισσῶν ἦν, καὶ λαβῶν ὁ Ἰωνάθαν κηρίον μέλιτος εφαγεν· οὐ γὰρ ἦν ἀκηκῶς τῆς ἀράς τοῦ πατρός. ἐπελθεῖν δὲ βουληθεῖς ὁ Σαοὺλ τῇ τῶν ἐναντίων παρεμβολῇ, ἠρώτα διὰ τοῦ ἀρχιερέως τὸν θεὸν εἰ δίδωσι νίκην. τοῦ δὲ θεοῦ μὴ δηλοῦντος, ἐζήτει τὸ αἰτιον, καὶ "ο μνυμι" εφη "αὐτὸν τὸν θεὸν ἀποκτείνειν τὸν ἀμαρτόντα, κα ν' Ἰωνάθαν εἰ ἡ ὁ παῖς ὁ ἐμός." καὶ κληρωσαμένων ἐπὶ Ἰωνάθαν ὁ κληρὸς επεσεν. ὁ δὲ περὶ ἀμαρτίας ἀνακρινόμενος οὐδὲν εἰπεν ἑαυτῷ συνειδέναί ἡ ο τι χθὲς τὴν ἀρὰν ἀγνοήσας ἐν τῷ διώκειν ἐγευσάμην κηρίου. ἀκούσας δὲ ὁ πατὴρ ἀποκτενεῖν αὐτὸν ὠ μωσε. καὶ ὁ λαὸς ἀντώμοσε μὴ περιόψεσθαι

τὸν αἰτιὸν τῆς νίκης ἀποθανούμενον, καὶ ἐξαρπάσαντες αὐτὸν εὐχαῖς τὸν θεὸν ἐξιλάσκοντο. διαφθείρας δὲ ὁ Σαοὺλ ὡσεὶ μυριάδας ἐξ τῶν Παλαισθηῶν ἀνθυπέστρεψε. χειροῦται δὲ Ἀμμανίτας καὶ Μωαβίτας Παλαισθηνοὺς τε καὶ Ἰδουμαίους καὶ Ἀμαληκίτας καὶ τὸν βασιλέα τῆς Σουβᾶ, καὶ ἐξείλετο τὸν Ἰσραὴλ ἐκ χειρὸς τῶν ἀλλοφύλων. ἦσαν δὲ τῷ Σαοὺλ υἱοὶ τρεῖς, Ἴωνάθαν καὶ Ἰσοὺὶ καὶ Μελχισοὺί, καὶ θυγατέρες δύο, Μερὸβ καὶ Μελχόλ· ἀρχιστράτηγον δὲ εἶχε τὸν Ἀβεννήρ υἱὸν Νῆρ συγγενοῦς αὐτοῦ. Εφη δὲ Σαμουὴλ τῷ Σαοὺλ κελεύειν αὐτῷ τὸν θεὸν πατάξαι τὸν Ἀμαλήκ, καὶ κρατήσαντα μηδενὸς φείσασθαι, μὴ γυναικῶν, μὴ νηπίων, μὴ ὑποζυγίων, μὴ βοσκημάτων, ἐξαλείψαι δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς γῆς. καὶ ὁ Σαοὺλ τῷ Ἀμαλήκ συμβαλὼν κατὰ κράτος νικᾷ καὶ κτείνει πάντας, χειροῦται δὲ καὶ τὸν βασιλέα τῆς χώρας Ἀγαγ ὠνομασμένον, καὶ οὐκ ἀπέκτεινεν, ἀγασθεὶς αὐτὸν διὰ κάλλος καὶ μέγεθος· καὶ τὰ τῶν βουκολίων καὶ ποιμνίων καὶ τῶν ἄλλων ἐξαίρετα περιεποιήσατο, ἀμνημονήσας τῆς θείας προστάξεως. χρηματισθεὶς δὲ Σαμουὴλ παρὰ τοῦ θεοῦ, εἰπόντος μεταμεμελῆσθαι ὅτι ἐβασίλευσε τὸν Σαοὺλ, συνήντησε τῷ βασιλεῖ. ὁ δ' εὐχαριστεῖν ἐλεγε τῷ θεῷ δόντι κράτος αὐτῷ κατὰ τῶν πολεμίων, καὶ πάντα δὲ τὰ κεκελευσμένα ποιῆσαι. καὶ ὁ προφήτης "βοῆς" εἶπεν "ἀκούω ὑποζυγίων καὶ βοσκημάτων ἄλλων. πόθεν ταῦτα;" Σαοὺλ δὲ τὸν λαὸν εἶπεν εἰς θυσίαν τετηρηκέναι αὐτὰ τῷ θεῷ, τοὺς δὲ Ἀμαληκίτας πάντας ἐξαφανισθῆναι ἀπὸ τοῦ βασιλέως αὐτῶν. πρὸς ταῦτα ὁ Σαμουὴλ "ἐπεὶ τὰ κεκελευσμένα σοι" εφη "πρὸς θεοῦ παραβέβηκας, ἴσθι ὅτι τὴν βασιλείαν ἀφαιρέθησιν," ὁ δὲ κατετίθετο ἁμαρτήσασθαι, καὶ ἰλαστήριον θῆσαι τὸν προφήτην ἰκέτευσεν. καὶ ὁ Σαοὺλ ὑπεχώρει, Σαοὺλ δὲ τῆς διπλοῖδος ἐπιλαμβάνεται αὐτοῦ καὶ διαρρήσσει ταύτην βιαζόμενος αὐτὸν κατασχεῖν. καὶ ὁ προφήτης "οὐ τως ἢ βασιλεία σου" εφη "διαρρηχθήσεται καὶ δοθήσεται ἀνδρὶ δικαίῳ καὶ ἀγαθῷ." δεομένου δ' εἰς τὸν βασιλέως πείθεται, καὶ ἀχθῆναι τὸν Ἀγαγ αἰτεῖ, καὶ κτανθέντος ἐκείνου κελεύσει αὐτοῦ αὐτίκα εἰς Ἀρμαθαΐμ ὑποχωρεῖ. Καὶ αὐτῷ ἐντέλλεται ὁ θεὸς πρὸς Ἰεσσαὶ ἀπελθεῖν καὶ χρίσαι τῷ ἐλαίῳ εἰς βασιλείαν ἐν τῶν ἐκείνου υἱῶν, ὃν αὐτὸς εἰδείξει αὐτῷ. καὶ ἀπελθὼν εἰς Βηθλεὲμ καὶ θύσας κέκληκε τὸν Ἰεσσαὶ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. καὶ ἰδὼν τὸν πρωτότοκον μέγαν τε καὶ καλὸν ᾤθη ἐπ' αὐτῷ τὸν θεὸν εὐδοκεῖν. ὁ δὲ θεὸς "μὴ ἐπιβλέψῃς" εἶπεν "ἐπὶ τὴν ὄψιν αὐτοῦ, μηδ' εἰς τὸ σῶματός σου μέγεθος· ἄνθρωπος μὲν γὰρ εἰς πρόσωπον ὀψεται, ὁ δὲ θεὸς εἰς καρδίαν." παρελθόντων δὲ καὶ τῶν ἄλλων παιδῶν τοῦ Ἰεσσαί, ἐπ' οὐδενὶ εὐδόκησεν ὁ θεός. καὶ εἶπε Σαμουὴλ "οὐκ ἐξελέξατο κύριος ἐν τούτοις, καὶ εἰς τὴν εἰς τὸ λοιπὸν παρελθέτω." καὶ Ἰεσσαὶ "μικρὸς εἶς περιλέλειπται" εφη "ποιμαίνων." κληθῆναι οὖν αὐτὸν ὁ προφήτης ἐκέλευσεν. ὡς δ' ἦκε κληθεὶς ὁ Δαβίδ, παῖς πυρράκης μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν καὶ ταλακαλός, τοῦτον εἰς τὸν χρισθησόμενον δηλοῖ τῷ Σαμουὴλ ὁ θεός. καὶ λαβὼν ἐκεῖνος τὸ κέρας τοῦ ἐλαίου ἐχρίσεν αὐτὸν ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. καὶ ἀπῆλθεν εἰς Ἀρμαθαΐμ. πνεῦμα δὲ θεῖον ἐφήλατο ἐπὶ Δαβίδ, ἐκ δὲ Σαοὺλ ἀπέστη, καὶ πνεῦμα πονηρὸν μετήει αὐτὸν συμπνίγον καὶ κακοῦν τὸν ἀνδρα. ἐδοξεν οὖν παρίστασθαι τινὰ τῷ βασιλεῖ εἰδότα ψάλλειν μετὰ κινύρας, ἵνα ὁ Σαοὺλ προσπέσοι αὐτῷ τὸ δαιμόνιον ἐκταράττον, ψάλλῃ ἐν τῇ κινύρᾳ καὶ κατευνάξῃ τὸν τάραχον. μεταπέμπεται τοίνυν ὡς τοιοῦτον τὸν Δαβίδ· καὶ ἠγαπήθη ὁ νεανίας σφόδρα παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ εἰς ὄπλοφόρον αὐτῷ ἐχρημάτισε. καὶ ἐν τῷ ἐπιέναι τῷ βασιλεῖ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν κατεπῆδεν αὐτοῦ, καὶ ἀφίστατο, καὶ εἰς ἑαυτὸν ὁ Σαοὺλ ἐπανήρχετο. Οἱ δ' ἀλλόφυλοι κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπεστράτευσαν, ἀντικατέστησαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἐξ Ἰσραὴλ. καὶ ἐν μεταίχμιῳ τῶν στρατευμάτων ἀμφὸν ἀνὴρ τις τῶν ἀλλοφύλων στάς, Γολιάθ ἐκείνῳ τὸ ὄνομα, ἀνὴρ δυνατὸς καὶ πάντων ὑπερανεστηκώς, πήχεων γὰρ ἐξέειχε καὶ σπιθαμῆς τὸ ὕψος αὐτῷ, καὶ ὁ θώραξ αὐτοῦ πεντακισχιλίων σίκλων εἰλκε σταθμόν, καὶ τὸ δόρυ αὐτοῦ ὡς ἀντίον

ὕφαινοντων, καὶ ἡ λόγῃ τοῦ δόρατος σίκλων ἑξακοσίων, οὐτος ἐν μέσῳ στὰς ἀνε1.90 βόησε πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ "καταβήτω τις ἐξ ὑμῶν 1.90 καὶ ἀντικαταστήτω μοι· καὶ ἐὰν πατάξῃ με, δουλεύσομεν ὑμῖν, ἐὰν δὲ ἐγὼ καταβαλῶ αὐτόν, εσσεθε ἡμῖν εἰς δούλους." καὶ τοῦτο ἐποίει ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας. τοῦ δὲ Σαοὺλ τὸν Δαβὶδ πρὸς Ἰεσσαὶ ἀναπέμφαντος, ὁ πατήρ αὐτόν εἰς τὸ στρατόπεδον εσταλκε τοῖς στρατευομένοις τῶν ἀδελφῶν κομιοῦντα τὰ ἐπιτήδεια· τρεῖς γὰρ ἡ σάν οἱ πρεσβύτεροι τῷ Σαοὺλ συνεπόμενοι. ἔλθόντος δὲ τοῦ Δαβὶδ πρὸς τοὺς ἀδελφούς, ὁ ἀλλόφυλος Γολιάθ πάλιν, ὡς εθὸς αὐτῷ, εἰς μονομαχίαν προῦκαλεῖτο καὶ τοὺς Ἑβραίους ὠνείδιζεν ὅτι μηδεὶς αὐτῷ συμμίξαι θαρρεῖ. ἀκούσας δὲ τῶν λόγων τούτων ὁ Δαβὶδ ἠγανάκτησε καὶ εἰπε πρὸς τοὺς παρόντας "ἐγὼ μονομαχήσω αὐτῷ." ἀνηγγέλη τοῦτο τῷ βασιλεῖ, ὁ δὲ παραστάντι αὐτῷ τῷ Δαβίδ "οὐ δυνήσῃ" εφη "διὰ μάχης χωρῆσαι πρὸς τοῦτον τὸν ἀπερίτμητον· παῖς γὰρ σὺ εἶ." καὶ ὁ Δαβὶδ θαρρεῖν ελεγεν ἐπὶ τῷ θεῷ, ὁς αὐτόν κατὰ τῆς ἀρκτου ἐνίσχυσε καὶ κατὰ τοῦ λέοντος, ἐπερχομένων τῇ ποίμνῃ καὶ θρέμματα ἀρπαζόντων, ὁς διώξαι εἰπε καὶ τὰ μὲν ἠρπαγμένα ἐπανασώσασθαι, πατάξαι δὲ τοὺς θῆρας καὶ ἀνελεῖν. ἐπὶ τούτῳ εφη θαρρεῖν ὡς καὶ τὸν ἀλλόφυλον πατάξαι δώσει αὐτῷ καὶ ἐξελεῖν ὁ νεῖδος ἐξ υἱῶν Ἰσραὴλ. ὁ μὲν οὐν εἰπε ταῦτα, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπέτρεψεν οἱ πορευέσθαι, καὶ περιέθετο τὰ οἰκεῖα ὁπλα αὐτῷ. καὶ ἡσαν ἀχθος αὐτῷ, καὶ ἀπεδύσατο ταῦτα, ἀρας δὲ τὴν βακτηρίαν καὶ πέντε λίθους ἐν τῷ καδίῳ ἐνθέμενος καὶ τὴν σφενδόνην φέρων ἐν τῇ χειρὶ, πρὸς τὸν ἀλλόφυλον ὤρμησεν. ὁ δὲ κατεγέλα αὐτοῦ καὶ ἐπυνθάνετο εἰ πρὸς κύνα τῇ βακτηρίᾳ καὶ τοῖς λίθοις πορεύεται. καὶ ὁ Δαβὶδ καὶ χεῖρω κυνὸς ἠγεῖσθαι αὐτόν ἀπεκρί1.91 νατο. ἐκεῖνος δὲ ὀργισθεὶς, καὶ μεγαλαυχήσας δώσειν τὰς σάρκας αὐτοῦ τοῖς πετεινοῖς τε καὶ τοῖς θηρσίν, ὤρμησεν ἐπ' αὐτόν. ταχύνας δὲ ὁ Δαβὶδ καὶ λίθον τῇ σφενδόνῃ ἐνθέμενος ἐπὶ μέτωπον ἐπάταξε τὸν πολέμιον. καὶ ἡν ἡ πληγὴ κραταιά, καὶ επεσεν ἐπὶ πρόσωπον ὁ ἀλλόφυλος. δραμῶν δὲ Δαβὶδ καὶ τὴν ἐκείνου ῥομφαίαν σπασάμενος ἀποτέμνει τὴν κεφαλὴν Γολιάθ καὶ σκυλεύει τὰ ὀπλα αὐτοῦ. τοῦτο τοῖς ἀλλοφύλοις δειλίαν ἐνέβαλε, καὶ ἐκλιναν εἰς φυγὴν. Σαοὺλ δὲ τὸ οἰκεῖον αὐτοῖς ἐπάγει στράτευμα φεύγουσι· καὶ κτείνεται τῶν Παλαιστινηῶν πλῆθος πολὺ καὶ πλείονες τραυματίζονται καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν διαρπάζεται. τὴν κεφαλὴν δὲ Γολιάθ προσάγει Δαβὶδ τῷ Σαοὺλ, τὴν δὲ ῥομφαίαν τῷ θεῷ ἀνατίθησιν. Ἐπανιούσης δὲ τῆς στρατιᾶς αἱ γυναῖκες συνήντων αὐτοῖς καὶ χορεύουσαι χιλιάδας ὀλέσαι τὸν Σαοὺλ ἠδον, αἱ δὲ παρθένοι μυριάδας τὸν Δαβὶδ ἀφανίσαι· ἀντήδον. τοῦτο πρὸς φθόνον ἠρέθισε τὸν Σαοὺλ, φήσαντα "καὶ τί αὐτῷ ὕστερεῖ πλὴν ἡ βασιλεία;" καὶ ὑπεβλέπετο τὸν Δαβίδ. ἐπιπεσόντος δὲ τῷ Σαοὺλ πνεύματος πονηροῦ, καὶ τοῦ Δαβίδ κατεπάδοντος ὡς εθὸς αὐτῷ, τὸ δόρυ εβαλε κατ' αὐτοῦ ὁ Σαοὺλ· καὶ δις τοῦτο ἐποίησε. καὶ ὁ Δαβὶδ ἐξέκλινε· κύριος γὰρ ἡν μετ' αὐτοῦ. δεδιὼς δὲ αὐτόν ὁ βασιλεὺς χιλίαρχον ἐποίησατο, ἰν' εἰς τοὺς πολεμίους ἀπιὼν κινδυνεύσῃ. ὁ δὲ τῷ θεῷ συμμαχούμενος εὐωδοῦτο, καὶ ὁ λαὸς ἠγάπα αὐτόν, καὶ ἡ τοῦ βασιλέως θυγάτηρ Μελχὸλ ἠρα Δαβίδ. προσηγγέθη οὐν ὁ ερωσ τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁς εἰς λαβὴν ἐπιβουλής ἐχρᾶτο τῷ ερωτι. 1.92 εφη γὰρ δώσειν αὐτῷ τὸ θυγάτριον, εἰ ἑκατὸν ἀκροβυστίας ἐνέγκοι αὐτῷ, οἰηθεὶς πεσεῖσθαι αὐτόν τοῖς ἀλλοφύλοις μαχόμενον. τοῦτο μαθὼν ὁ Δαβὶδ ἐπορεύθη μετὰ τῶν ὑπ' αὐτόν, καὶ ἐπάταξεν ἐν τοῖς ἀλλοφύλοις καὶ ἡ νεγκεν ἀκροβυστίας τῷ Σαοὺλ ἑκατόν. ὁ δὲ Ἰώσηπος οὐχ ἑκατὸν ἀκροβυστίας κομίσαι τὸν Δαβίδ, ἀλλὰ ἑξακοσίας κεφαλὰς ἀλλοφύλων. καὶ ζεύγνυσιν αὐτῷ τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα Μελχὸλ. ὄρων δὲ τὸν Δαβίδ καὶ τῷ θεῷ συμμαχούμενον καὶ τῷ πλήθει φιλούμενον, ετι μᾶλλον ἐδεδῖει, καὶ ἐπεβούλευεν αὐτῷ, καὶ κτανεῖν ἐπεχείρει. τῷ οὐν υἱῷ Ἰωνάθαν καὶ τοῖς πιστοτάτοις τῶν οἰκετῶν τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ ἐπιτάττει. Ἰωνάθαν δὲ φιλῶν τὸν Δαβίδ δηλοῖ αὐτῷ τὸ ἐπίταγμα, καὶ φυλάττεσθαι παραίνει, καὶ ἐπαγγέλλεται διαλεχθῆσεσθαι περὶ αὐτοῦ

τῷ πατρὶ καὶ τὸ πᾶν ἐκφῆναι αὐτῷ. καὶ μέντοι καὶ διειλέχθη καὶ μετήνεγκε πρὸς πραότητα· μεταβαλὼν γὰρ μηδὲν ἀδικήσῃν ὡς ἔμοιγε τὸν Δαβὶδ ὁ Σαούλ. Ἰωνάθαν δὲ ταῦτα δεδηλωκῶς τῷ Δαβίδ, εἰσάγει πρὸς τὸν βασιλέα αὐτόν, καὶ ἦν ὡς πρῶην αὐτῷ παραμένων. τῶν δὲ Παλαισθινῶν κινήθωντων καὶ πάλιν καὶ τοῖς Ἑβραίοις ἐπιόντων, ἀντιταξόμενος αὐτοῖς παρὰ Σαούλ ὁ Δαβὶδ ἀποστέλλεται, καὶ μετὰ νίκης ἐπάνεισι. τοῖς δ' εὐτυχήμασι τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὁ κατ' αὐτοῦ φθόνος συνηύξετο τῷ Σαούλ. καὶ τοῦ πονηροῦ πνεύματος αὐθις ἐπελθόντος αὐτῷ καὶ συμπνίγοντος παρῆν ὁ Δαβὶδ τὴν κινύραν κρούων καὶ κατεπάδων αὐτοῦ. ὁ Σαούλ δὲ τὸ δόρυ κατέχων ἠκόντισεν αὐτὸ κατὰ τοῦ Δαβίδ· ὁ δὲ προγνοὺς ἐξέκλινέ τε καὶ ἀνεχώρησεν. ἀπέστειλε δὲ Σαούλ νυκτὸς φύλακας εἰς τὸν οἶκον Δαβίδ, ἵνα μεθ' ἡμέραν κτείνῃ αὐτόν. γνοῦσα δὲ τοῦτο Μελχὼλ ἡ γυνὴ 1.93 αὐτοῦ, διὰ θυρίδος τὸν ἀνδρα κατήγαγε· καὶ ἀπέδρα. ἐωθεν δὲ τοῦ Σαούλ πέμψαντος ἐπὶ τὸν Δαβίδ, ἡ Μελχὼλ τὴν κλίνην ἐτοιμάσασα ὡς τινος ἐν αὐτῇ κειμένου, καὶ τοῖς ἐπιβλήμασιν ὑποθεῖσα ἡ παρ' αἰγὸς νεοσφαγοῦς, ὡς ἂν τῇ τούτου κινήσει τὸ ἐπίβλημα σαλευόμενον δόκησιν παρέχῃ κείσθαι παρὰ τῇ κλίνῃ τινά, εἰσάγει τοὺς σταλέντας καὶ νοσεῖν τὸν ἀνδρα φησίν. οἱ δὲ ἀπήγγειλαν τῷ Σαούλ, καὶ ὡς ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτὸν ἀχθῆναι διακελεύεται. ἀπελθόντες δὲ οἱ πεμφθέντες καὶ τῆς κλίνης ἀράμενοι τὸ ἐπίβλημα, τὸ τέχνασμα κατενόησαν καὶ τῷ βασιλεῖ κατηγγέλκασιν. οὐ τῷ δὲ τὸν θάνατον ὁ Δαβὶδ ἐκφυγὼν τῷ Σαμουὴλ εἰς Ἀρμαθαΐμ προσελήλυθε καὶ σὺν ἐκείνῳ διῆγεν ἐν Ναβιὼθ εἰς Ραμά. πέμπει τοίνυν κάκει ὁ Σαούλ τοὺς ἀξοντας τὸν Δαβίδ. οἱ δ' ἀπελθόντες καὶ προφητῶν ἐκκλησίαν εὐρόντες καὶ αὐτοὶ προεφήτευσαν. τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς καὶ ἑτέρους πέμπει, κάκεινων σχόντων ὁμοίως ἄλλους ἀπέστειλε, καὶ τῶν τρίτων δὲ κατόχων γεγονότων τῷ πνεύματι αὐτὸς ἐξώρμησεν ὑπὲρ ὀργῆς, καὶ πλησιάσας προφητεύειν ἠρξάτο καὶ αὐτός. ὅτε καὶ τὸ ἀδόκιμον οἱ ἐκεῖ παρόντες ἐφθέγγοντο τὸ "εἰ καὶ Σαούλ ἐν προφήταις;" ἔλθων δὲ ὁ πῶς ἦν Σαμουὴλ, ἐκφρων ὡς περ γενόμενος καὶ τὴν ἐσθῆτα περιδυσάμενος γυμνὸς ἐκείτο δι' ὀλης ἡμέρας τε καὶ νυκτός. ὁ δὲ Δαβὶδ ἐκεῖθεν ἀπέδρα καὶ τῷ Ἰωνάθαν τὴν κατ' αὐτοῦ τοῦ πατρὸς μεμήνηκεν ἐπιχείρησιν· ὁ δὲ ἠπίσται. ἠξίου δὲ ὁ Δαβὶδ αὐτὸν ἀπόπειραν ποιήσασθαι τῆς γνώμης τῆς πατρικῆς καὶ ταύτην δηλώσαι αὐτῷ ἐξωπροσμενοῦντι τῆς πόλεως. προσάγα 1.94 γὼν οὐκ ἔτι λόγους ὁ Ἰωνάθαν τῷ πατρὶ περὶ τοῦ Δαβίδ, καὶ τὴν πατρικὴν προαίρεσιν ἐγνωκῶς διψῶσαν τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς, ἀπαγγέλλει πάντα αὐτῷ λάθρα δι' ἑαυτοῦ, καὶ σώζειν προτρέπεται ἑαυτόν. καὶ ὡρκίσε τὸν Δαβίδ μεμνήσθαι αὐτοῦ, καὶ τὴν τύχην θανάτων, ἐνδείξασθαι τι χρηστὸν εἰς τοὺς ἐξ αὐτοῦ. ταῦτ' εἰπὼν Ἰωνάθαν ὑπέστρεψε, Δαβὶδ δὲ φεύγων εἰς Ναβὰ παραγίνεται πρὸς Ἀβιμέλεχ τὸν ἀρχιερέα. ὁ δὲ πῶς μόνος ἦκει διεπυθάνετο. κάκεινος ἐντετάλθαι τι αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλέως εἰπὲν ἀπόρρητον, "καὶ ἵνα μή τις γνῶ περὶ τούτου, μεμόνωμαι· ἐνταῦθα δὲ μοι συνελθεῖν τοῖς παιδαρίοις ἐπέταξε." ταῦτα εἰπὼν ἀρτοῦς ἦτησε. καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μὴ εἶναι εἰπὲν ἄλλους ἢ τοὺς ἀγίους, καὶ "εἰ ἀπὸ γυναικὸς ἐφυλάξασθε, λάβετε τούτους καὶ φάγετε." ὁ δὲ καὶ ῥομφαίαν αὐτῷ δοθῆναι ἐζήτησε. μὴ εἶναι μέντοι ὁ ἀρχιερεὺς ὁ πλονετερον ἀπεκρίνατο εἰ μὴ τὴν ῥομφαίαν τοῦ Γολιάθ, ἦν αὐτὸς ἀνέθετο τῷ θεῷ. καὶ ταῦτα λαβὼν ὁ Δαβὶδ εἰς Γέθ ἀπελήλυθε πρὸς βασιλέα τῶν ἄλλοφύλων Ἀγχούς. καὶ γνωσθεῖς ὁ σιτισεῖν καὶ φοβηθεῖς, μανίαν ὑπεκρίθη καὶ ὡς ἐκφρων ἐπορεύετό τε καὶ ἐπραττεν. οὐ τῷ δ' ἐκ τῶν ἄλλοφύλων διασωθεῖς εἰς τὴν Ἰούδα φυλὴν παραγίνεται, καὶ κρύπτεται εἰς τὸ σπήλαιον Ὀδολάμ. ἐνθα οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ συγγενεῖς προσῆλθον αὐτῷ· εἰτα καὶ ἄλλοι ἐκεῖ συνερρύθησαν, ὡς γενέσθαι πάντας περὶ τετρακοσίους. ἀπεισι δ' ἐκεῖθεν εἰς Μωαβίτας, καὶ παρακαλεῖ τὸν βασιλέα Μωαβ παροικῆσαι παρ' αὐτῷ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ ὡς ἂν εἰς τι τέλος ἤξει τὰ κατ' αὐτόν. ὁ δὲ πείθεται καὶ προσδέχεται τὸν Ἰεσσαὶ καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ὁ Δαβὶδ εἰς τὴν γῆν ἐπορεύθη Ἰούδα, τοῦτο γὰρ

τοῦ προφήτου κελεύσαντος. ὁ Σαούλ δὲ 1.95 μαθὼν ὅτι πλῆθος ἠθροίσται πρὸς Δαβίδ, συγκαλεσάμενος τοὺς φίλους ὠνειδίξεν αὐτοὺς ὡς ἐκείνῳ προστιθεμένους. δούλος δὲ τις Σαούλ Σύρος τὸ γένος, Δωὴκ ὁ νομα, παρατυχὼν ὅτε τοὺς ἀρτους ὁ ἀρχιερεὺς ἔδωκε τῷ Δαβίδ καὶ τὴν ῥομφαίαν τοῦ Γολιάθ, παρεστηκῶς τότε αὐτῷ, ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ ὡς εἶδε τὸν Δαβίδ παραγενόμενον πρὸς τὸν ἀρχιερέα καὶ ἐρωτῶντα δι' αὐτοῦ τὸν θεὸν καὶ ἐπισιτισμὸν λαβόντα καὶ τὴν ῥομφαίαν. μεταπεμψάμενος δὲ τὸν ἀρχιερέα ὁ βασιλεὺς ἐπενεκάλει αὐτῷ συνωμοσίαν μετὰ Δαβίδ. καὶ προσέταξε τοῖς παρεστηκόσιν αὐτῷ ὀπλίταις κτεῖναι τὸν ἀρχιερέα καὶ πᾶσαν τὴν γενεὰν αὐτοῦ· εὐλαβηθέντων δ' ἐκείνων ἐπενεγεῖν χεῖρα τοῖς τῷ θεῷ ἱερωμένοις, τῷ Δωὴκ ἐπιτάσσει τοὺς φόνους. καὶ ὁς ἀπέκτεινεν ἀπαντας τριακοσίους ὄντας καὶ πέντε, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐπάταξεν, ἠβηδὸν ἀπαντας ἀνελῶν, οὐ γυναικῶν, οὐ νηπίων, οὐχ ἑτέρας ἡλικίας φεισάμενος. εἰς δὲ μόνος υἱὸς τοῦ ἀρχιερέως διέδρα τὸν θάνατον Ἀβιάθαρ καλούμενος, ὁς φυγὼν πρὸς Δαβίδ ἀπήγγειλε τὰ γενόμενα. τῶν δὲ ἀλλοφύλων ἐμβεβληκότων εἰς Κεῖλὰ καὶ τὴν χώραν ληιζομένων, ὁ Δαβίδ κελεύσαντος τοῦ θεοῦ ἐπῆλθεν αὐτοῖς μετὰ τῶν τετρακοσίων, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς καὶ τὴν λείαν ἀπασαν ἐπανάγαγεν. Σαούλ δὲ στέλλει πλῆθος στρατιωτῶν αὐτὸν ἐκεῖ ἀναιρήσοντάς. ὁ δὲ ἀπῆλθεν ἐκ Κεῖλὰ εἰς τὴν ἐρημον. καὶ Σαούλ οὐκ ἐπαύετο ζητῶν θανατῶσαι αὐτόν. Ἰωνάθαν δὲ ἦκει παρὰ τὸν Δαβίδ καὶ παρεθάρρυνεν αὐτόν καὶ παρεκάλει ἐλπίδας ἐχειν χρηστάς. ἐπεὶ δὲ Δαβίδ ἐπὶ τὴν πέτραν κατέφυγε τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μαάν, καὶ ὁ Σαούλ ἐπῆλθε μετὰ πλῆθους πολλοῦ, ἐκινδύνευε ληφθῆναι Δαβίδ, εἰ μὴ ἀγγελος ἦκε τῷ Σαούλ ὡς ἀλλόφυλοι τῇ χώρᾳ ἐπέθεντο· καταλιπὼν γὰρ τὸν Δαβίδ ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐξώρμησεν. εἰτα ἀπηγγέλη αὐτῷ ὡς ἐν τῇ ἐρήμῳ Γαδδί ἀυλίζεται ὁ Δαβίδ, καὶ τρισχιλίους λαβῶν ἐπορεύετο. ἀπιὼν δὲ ὑπὸ τῆς γαστρὸς ἠνωχλήθη. καὶ ἠντι σπήλαιον ἐκεῖ, ἐν ᾧ Δαβίδ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐνδότερον κατεκρύπτοντο· τοῦτο εἰσέδου Σαούλ εἰς ἀπόπατον. καὶ Δαβίδ ἠρεθίζετο παρὰ τῶν μετ' αὐτοῦ κτεῖναι Σαούλ. ὁ δὲ οὐκ ἐπέισθη, ἀλλὰ τὸ πτερύγιον τῆς διπλοῖδος αὐτοῦ λάθρα ἐκτεμὼν ἔλαβε. καὶ ἐξελθόντος τοῦ βασιλέως προελήλυθεν ὁ Δαβίδ καὶ ἐβόησεν ὀπίσω Σαούλ. καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπέιδε πρὸς τὴν φωνήν. καὶ προσεκύνησε Δαβίδ καὶ εἶπε "μὴ πίστευε ταῖς διαβολαῖς. ἰδοὺ παρέδωκέ σε κύριος εἰς τὰς χεῖράς μου· ὅτε γὰρ ἐν τῷ σπηλαίῳ τὸ τῆς διπλοῖδος σου πτερύγιον ἀπέτεμον, ῥᾶον ἦν μοι καὶ ἀνελεῖν σε." καὶ ἀμα τὸ τμήμα αὐτῷ ὑπεδείκνυε καὶ "δικάσαι κύριος ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ" ἐξεβόησε. καὶ Σαούλ πρὸς ταῦτα κατακυγέει ἠρε τὴν φωνήν αὐτοῦ καὶ κλαύσας ἐφη τῷ Δαβίδ "δίκαιος σὺ· ἐγὼ μὲν γὰρ αἰτιός σοι κακῶν, σὺ δὲ μοι ἀνταπέδωκας ἀγαθὰ. ὁ θεὸς πείθομαι ὅτι βασιλέα σε Ἰσραὴλ τηρεῖ ὁ θεός. δὸς δὲ μοι πίστευς ὡς οὐκ ἐξολοθρεύσεις τὸν οἶκόν μου, ἀλλὰ διατηρήσεις τὸ γένος μου." καὶ ὡμοσε Δαβίδ τῷ Σαούλ, καὶ ἀπῆλθον ἀπ' ἀλλήλων. Ἀπέθανε δὲ τότε καὶ Σαμουὴλ ὁ προφήτης, ἀνὴρ δίκαιος καὶ χρηστός· ὁς ἠρξε τοῦ Ἰσραὴλ μετὰ τὸν Ἡλεὶ μόνος μὲν ἐτη δώδεκα, μετὰ δὲ Σαούλ ὀκτωκαίδεκα. καὶ Δαβίδ εἰς τὴν ἐρημον ἀπῆλθε Μαάν. 1.97 καὶ ἀπέστειλε πρὸς Νάβαλ τὸν Καρμήλιον, πλούσιον ἀνδρα, κείροντα τὰ ποίμνια αὐτοῦ, τοὺς προσερούντας αὐτῷ καὶ ἀξιώσοντας δοῦναι τοῖς μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτῷ, καθὼς ἀνπροαιροῖτο, ἀνέπαφα τηρήσασι τὰ ποίμνια καὶ τοὺς ποιμένας αὐτοῦ. Νάβαλ δὲ σκληρὸς τυγχάνων καὶ ἰταμός, ἀπανθρώπως τοῖς τοῦ Δαβίδ ἀπεκρίθη καὶ ἀναιδῶς "τίς ὁ Δαβίδ;" εἰπὼν "καὶ τίς ὁ υἱὸς Ἰεσσαί;" καὶ δραπέτην καλέσας αὐτόν. ἐπὶ τούτοις θυμοῦται Δαβίδ, καὶ ὡμοσεν ἐξολοθρεῦσαι τὰ τοῦ Νάβαλ πάντα, καὶ ἀπῆει πρὸς ἐκεῖνον σὺν τετρακοσίοις ὀπλίταις. ἡ δὲ τοῦ Νάβαλ γυνὴ συνετή οὐσα καὶ ὠραία, μαθοῦσα ὅπως τε Δαβίδ προσεῖπε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς καὶ ὡς ἀσινῆ τὰ αὐτῶν συνετήρησε καὶ ὅσα τῷ Δαβίδ ὁ Νάβαλ ἀπεκρίθη βλάσφημα, μηδὲν κοινωσαμένη τῷ οἰκεῖῳ ἀνδρὶ, λαβοῦσα ἐπὶ τῶν ὄνων ξένια παντοῖά τε καὶ πολλὰ πρὸς τὸν Δαβίδ

ἔπορευέτο. καὶ συναντήσασα τούτῳ προσεκύνησεν, ἔδειτό τε μὴ μνησικακῆσαι τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς· εἶ ναι γὰρ ἐκείνῳ κατὰ τὴν κλῆσιν τὸ φρόνημα· ἀφροσύνην γὰρ ὁ Νάβαλ δηλοῖ· ἀφεῖναι δὲ τὴν ὀργὴν καὶ τὰ προσαγόμενα δέξασθαι. ὁ δὲ καὶ ἐπήνεσε τὴν γυναῖκα καὶ συγγνώμην νείμας ὑπέστρεψεν. ἐπανελθοῦσα δὲ ἡ γυνὴ πρὸς τὸν Νάβαλ τὴν τοῦ Δαβὶδ εφοδὸν ἐκείνῳ μεμήνυκε. καὶ ὁ σ δειματί τε καὶ λύπη κατασχεθεὶς οὐ πλείους τε τῶν δέκα ἐπιβιούσων ἡμερῶν ἀπέρρηξε τὴν ζωὴν. καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ Δαβὶδ ἀπέστειλε πρὸς Ἀβιγαίαν μνώμενος αὐτὴν ἑαυτῷ. ἡ δὲ οὐκ ἀξίαν εἶπεν ἑαυτὴν εἶ ναι πρὸς συνοίκησιν τοιοῦτῳ ἀνδρὶ, ὁ μὲν μέντοι ἀπῆλθε· καὶ ελαβεν αὐτὴν εἰς γυναῖκα ὁ Δαβὶδ. Ὁ δὲ Σαοὺλ ἐπεβούλευεν εἰς αὐτῷ, καὶ μετὰ τρισχιλίων λογάδων στρατοπεδεύεται παρὰ τὸν βου1.98 νὸν Εχελάτ, ὁ ποῦ διέτριβεν ὁ Δαβὶδ μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ἑξακοσίων ἀνδρῶν. νυκτὸς δὲ ἔπορευθῆναι Δαβὶδ αὐτὸς καὶ Ἀμεσὰ εἰς τὴν παρεμβολὴν τοῦ Σαοὺλ, καὶ εἰσηλθὼν ὁ ποῦ ἡ ν καθεύδων Σαοὺλ. καὶ τοῦ Ἀμεσὰ ἀνελεῖν ὠρμηκότος αὐτὸν οὐκ εἶπεν ὁ Δαβὶδ, τὸ δόρυ δὲ τοῦ βασιλέως καὶ τὸ ἀγγεῖον τοῦ υδατος λαβόντες ἐξῆλθον μὴ τινος αἰσθημένου, καὶ ταῦτα τοῦ Ἀβεννήρ τοῦ ἀρχοντος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ καὶ πολλῶν ἑτέρων κύκλῳ κειμένων τοῦ βασιλέως. ἀνελθὼν δὲ ἐπὶ τὸ ἀκρον τοῦ ορους Δαβὶδ ἐβόησε πρὸς τὸν Ἀβεννήρ "τί οτι οὐ φυλάσσεις τὸν βασιλέα; ἰδοὺ γὰρ εἰσηλθόν τινες κτεῖναι αὐτόν, καὶ ὑμεῖς οὐκ ἐγνώκατε. ζήτησον οὖν τὸ δόρυ καὶ τὸν φακὸν τοῦ υδατος, καὶ εἰσηλθὼν οὐκ ἔγνωντες." ἐπιγνοὺς δὲ τὴν φωνὴν Δαβὶδ ὁ Σαοὺλ, καὶ ὡς ἐφείσατο καὶ αὐθις αὐτοῦ δυνάμενος αὐτὸν ἀνελεῖν, ἀμαρτεῖν εἶπε καὶ μεματαιῶσθαι, καὶ ἡξίου θαρρεῖν αὐτόν καὶ ἐπιστρέφειν εἰς τὸν οἶκόν αὐτοῦ. ὁ δὲ "κύριος" εφη "δῶν ἐκάστῳ κατὰ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν πίστιν αὐτοῦ." καὶ ἀπῆλθε μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ἑξακοσίων Δαβὶδ πρὸς Ἀγχοὺς τὸν βασιλέα τῆς Γέθ, καὶ διῆγεν ἐκεῖ τέσσαρας μῆνας. τῶν δὲ Παλαισθινῶν ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ ἐκστρατεῦσαι βουλομένων, εφη πρὸς Δαβὶδ ὁ Ἀγχοὺς "συνεξελεύσῃ μοι εἰς τὸν πόλεμον σὺ καὶ οἱ μετὰ σοῦ;" κάκεῖνος προθύμως αὐτῷ συμμαχήσειν ὑπέσχετο. ἡ δὲ τῶν ἀλλοφύλων προσελασάντων τῆ χώρα τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὁ Σαοὺλ τεθορύβητο καὶ τοῦ θεοῦ ἐπυνθάνετο εἰ μαχήσεται. μὴ ἀποκρινομένου δὲ, ἐγγαστρίμυθον ἐζήτησε καὶ ἔπορευθῆναι πρὸς αὐτὴν μεταμφιασάμενος, ἵνα μὴ ὁ σις εἰς ἐπιγνωσθῆ, καὶ ἡγήσεν ἀναχθῆναι αὐτῷ τοῦ Σαμουὴλ τὴν ψυχὴν. καὶ ἐπωδαῖς τισιν ἀνα1.99 χθῆναι δοξάσῃ εἶπε Σαοὺλ "θλίβομαι σφόδρα οτι συνήχθησαν κατ' ἐμοῦ οἱ ἀλλόφυλοι καὶ ὁ κύριος ἀφέστηκεν ἀπ' ἐμοῦ." τὸ δὲ τοῦ Σαμουὴλ φάντασμα ἀπεκρίθη ὡς "πεποίηκέ σοι ὁ κύριος ὁ σα προμεμήνυκεν δι' ἐμοῦ, καὶ ἀφαιρεῖταί σου τὴν βασιλείαν καὶ δίδωσιν αὐτὴν τῷ Δαβίδ, καὶ τὸν λαὸν ὑποτάσσει τοῖς πολεμίοις· σὺ δὲ καὶ οἱ υἱοὶ σου αὐριον πεσεῖσθε." καὶ ἐλυπήθη σφόδρα τούτων ἀκούσας Σαοὺλ καὶ ἀπῆλθε. καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἐστρατοπεδεύσαντο, καὶ Δαβὶδ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἑξακόσιοι ὁπισθεν. τοῖς δὲ σατράπαις οὐκ ἠρесе συστρατεύεσθαι αὐτοῖς τὸν Δαβίδ, λέγουσι "μὴ τι κακὸν ἐργάσεται εἰς ἡμᾶς τοῖς ὁμοφύλοις προσθέμενος ἐν τῷ πολέμῳ," καὶ ἀποστρέφειν αὐτὸν ἡξίου. καὶ ὁ Ἀγχοὺς τοῖς σατράπαις πειθόμενος ἀπελθεῖν ἐκέλευσε τῷ Δαβίδ. καὶ ὁ σ ἀπῆλθε μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, καὶ εἰρε τὴν Σικελάγ, ἡ ν δέδωκεν αὐτῷ Ἀγχοὺς εἰς κατοίκησιν, ἐμπευρισμένην, καὶ τὰς γυναῖκας ἑαυτοῦ ἀμφοτέρας καὶ ὁ σι ἡσαν ἐκεῖ αἰχμαλωτισθέντας παρὰ τῶν Ἀμαληκιτῶν. καὶ ἀνώμωξεν ἐπὶ τούτῳ Δαβὶδ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἠρώτησε τὸν θεὸν διὰ τοῦ ἀρχιερέως Ἀβιάθαρ εἰ καταδιώξεται ὀπίσω αὐτῶν. ἐπιτρέψαντος δὲ τοῦ θεοῦ κατεδίωξε μετὰ τῶν τετρακοσίων, τοὺς δὲ διακοσίους ἐπὶ φυλακῇ τῶν σκευῶν καταλέλοιπε. καὶ εὐρῶν ἐσκεδασμένους αὐτοὺς ἐσθιοντάς τε καὶ πίνοντας, καὶ αἰφνηδὸν αὐτοῖς ἐπιθέμενος, πλὴν τετρακοσίων ἐν δρομάσι πεφευγόντων καμήλοις πάντας ἀπέκτεινε καὶ τὴν λείαν ἀπασαν διεσώσατο. ἀναστρέψαντες δὲ οἱ μετὰ Δαβίδ τετρακόσιοι οὐκ ἠθέλον συμμεριστὰς αὐτοῖς καὶ τοὺς διακοσίους γενέσθαι, ἀρκεῖσθαι δ' ἡξίου σεσωσμέναις ταῖς ἑαυτῶν

γυναιξίν. α δικον δὲ τὴν γνώμην ταύτην ἐκρινεν ὁ Δαβίδ, καὶ ἐπὶ τῆς πᾶσι δεῖν μερισθῆναι τὴν ὠφέλειαν ἀπεφάνητο. ὁ καὶ νόμος ἐκτοτε γέγονε, συμμερίζειν κελεύων τοῖς μαχομένοις τὰ λάφυρα κατὰ τὸ ἴσον τοὺς τὰ σκευὴ φυλάσσοντας. πολέμου δὲ συρραγέντος τοῖς Ἰσραηλίταις καὶ τοῖς Παλαιστινηοῖς, πλείστοι μὲν κτείνονται τῶν Ἑβραίων, καὶ οἱ τρεῖς δὲ παῖδες Σαούλ ἐπεσον, καὶ αὐτὸς Σαούλ ἐτέρωτο εἰς τὰ ὑποχόνδρια. καὶ γνοὺς καιρίως βεβλημένος καὶ οὐ ζησόμενος, εἶπε τῷ ὄπλοφόρῳ αὐτοῦ ἐκκεντῆσαι αὐτόν, ἵνα μὴ ζῶν ἐτι τοῖς πολεμίοις ληφθῆ. τοῦ δὲ μὴ πειθομένου ποιῆσαι τὸ κελευόμενον, αὐτὸς ἐπέπεσεν ἐπὶ τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν. καὶ ὁ ὄπλοφόρος αὐτοῦ ὡς εἶδε πεσόντα τὸν βασιλέα καὶ αὐτὸς ἀπέκτεινεν ἑαυτόν. τῇ δ' ἐπαύριον σκυλεύοντες οἱ ἀλλόφυλοι τοὺς πεσόντας τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐνέτυχον τοῖς νεκροῖς τοῦ Σαούλ καὶ τῶν παιδῶν αὐτοῦ ἐν τοῖς ὄρεσι Γελβουέ, καὶ ἐκτεμόντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν εἰς τὴν οἰκίαν ἐπεψαν χώραν, πανταχοῦ θεατρίζοντες ταύτας καὶ εὐαγγελιζόμενοι, καὶ τὰς πανοπλίας αὐτῶν ἀνέθεντο τοῖς οἰκείοις θεοῖς, τὰ δὲ σώματα ἀνεσταύρωσαν παρὰ τὸ τεῖχος Μεθσάμ, ἡ μετέπειτα ἐκλήθη Σκυθόπολις. τῶν δὲ τὴν πόλιν Ἰαβεὶς οἰκούντων ἐν Γαλαὰδ μαθόντων ὅσα συνέπεσον τῷ Σαούλ, ἐξῆλθον οἱ δυνατώτατοι, καὶ δι' ὀλης τῆς νυκτὸς συντείναντες τὴν πορείαν καθείλον τὰ σώματα Σαούλ καὶ Ἰωνάθαν, καὶ ἀπαγαγόντες εἰς Ἰαβεὶς ἐκαυσαν ταῦτα, καὶ τὰ ὅσα συλλέξαντες ἐθαψαν. ἐβασίλευσε δὲ Σαούλ ζῶντος ἐτι τοῦ Σαμουὴλ ὀκτωκαίδεκα ἐτη, ἐκείνου δ' ἀποθανόντος δύο καὶ εἰκοσιν. 1.101 Ἀρτι δ' ἐπανῆλθε Δαβίδ ἐκ τῆς τῶν ἀλλοφύλων κοπῆς καὶ τις ἀνὴρ προσῆλθεν αὐτῷ ἀπαγγέλλων τὴν ἠττάν τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Σαούλ καὶ τοῦ Ἰωνάθαν. ἀνακρινόμενος δὲ εἰ ἀληθῆ ἀπαγγέλλει, εἶπε καιρίαν πληγῆναι τὸν Σαούλ, καὶ μὴ οἶόν τε ὄντα δι' ἀσθένειαν ἑαυτόν ἀνελεῖν παρακαλέσαι αὐτόν, ἵνα μὴ ζῶν τοῖς πολεμίοις ἀλῶ, ἐπιρρῶσαι αὐτῷ τὴν πληγὴν ἐπιπεσόντι τῇ ἰδίᾳ ῥομφαίᾳ· καὶ ποιῆσαι κατὰ τὸ ἐπίταγμα, καὶ τὸν βασιλέα διαχειρίσασθαι. καὶ εἰς πίστιν τῶν λόγων προέτεινε τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐκείνου βασίλειον στέφανον καὶ τὸν ἐπὶ τοῖς βραχίοσι χρυσόν, καὶ ἐδίδου Δαβίδ. ἐθρήνησεν οὖν Δαβίδ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τὸν Σαούλ καὶ τὸν Ἰωνάθαν, τὸν δὲ τὸν Σαούλ ἀνελόντα ἐκόλασεν, ὅτι τῷ χριστῷ κυρίου τὴν χεῖρα ἐπήνεγκε. καὶ μετὰ ταῦτα τοῦ θεοῦ κελεύσαντος εἰς Χεβρών ἀνέβη, πόλιν Ἰούδα, μετὰ ἀμφοῖν τῶν γυναικῶν αὐτοῦ Ἀχινοὴ καὶ Αβιγαίας, καὶ οἱ ἀνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ πανοικί· ἐνθα βασιλεὺς αἰρεῖται παρὰ τῆς Ἰούδα φυλῆς. εὐλόγησε δὲ Δαβίδ τοὺς ἀνδρας Ἰαβεὶς ὡς θάψαντας τοὺς τοῦ Σαούλ καὶ τοῦ Ἰωνάθαν νεκρούς. Ὁ δὲ τοῦ Σαούλ ἀρχιστράτηγος Ἀβεννήρ λαβὼν τὸν περίλοιπον υἱὸν τοῦ κυρίου αὐτοῦ τὸν Ἰεβοσθέ, βασιλέα ἐπὶ πάντα τὸν Ἰσραὴλ, τοῦ Ἰούδα χωρὶς, ἀνηγόρευσε. ἡν δὲ τεσσαράκοντα ἐτῶν, ὁ τε ἐβασίλευσε ὁ Ἰεβοσθέ, καὶ δύο ἐτη τῆς βασιλείας ἐκράτησεν. ὁ δὲ Ἀβεννήρ δι' ὀργῆς ἐποιεῖτο τὴν Ἰούδα φυλὴν ὡς βασιλεύσασαν τὸν Δαβίδ, καὶ ὠρμησε κατ' αὐτῆς. ἀπῆντησε δ' αὐτῷ μετὰ δυνάμεως 1.102 Ἰωάβ, ὁ σὺν τοῦ Δαβίδ ἀρχιστράτηγος. καὶ πρῶτον μὲν δώδεκα ἕξ ἐκάστης ἐμονομάχησαν στρατιᾶς· πάντων δὲ πεπτωκότων ἐκείνων, καὶ ἀμφω αἱ στρατιαὶ ἀλλήλαις προσέβαλον, καὶ ἠττήθησαν οἱ τοῦ Ἀβεννήρ. Ἀβεσὰ δὲ καὶ Ἀσαήλ ἀδελφοὶ Ἰωάβ. ὁ δὲ Ἀσαήλ ἐπὶ ποδῶν ὠκύτητι σεμνυνόμενος ἐδίωκεν ὁπισθεν Ἀβεννήρ. ὁ δὲ ἀναστρέφειν παρήνει· ἐπεὶ δὲ μὴ ἐπειθε, πλήξας αὐτόν ἐξόπισθεν καιρίως ἀπέκτεινε. τοῦ τεθνεώτος δ' οἱ σύγγονοι διὰ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ σφαγὴν ὀργιζόμενοι μετέθεον τὸν Ἀβεννήρ. ἐκεῖνος δὲ στάς ἐπὶ κορυφῆς ἑνὸς τῶν βουνῶν ἐβόησε πρὸς Ἰωάβ λέγων "μὴ παρόξυνε πρὸς μάχην ἀνδρας ὁμοεθνεῖς· καὶ Ἀσαήλ γὰρ ἡμάρτηκε μὴ πεισθεῖς μοι συμβουλευόντι ἀναστρέφειν, κάντεῦθεν τέτρωταί τε καὶ τέθνηκε." παράκλησιν οὖν τοὺς λόγους τούτους ὁ Ἰωάβ ἠγησάμενος ἀνακλητικὸν ἠχῆσαι κελεύει τὴν σάλπιγγα καὶ τὴν δίωξιν ἐστησεν. ἀρχὴν δ' ἕξ ἐκείνου παρ' Ἑβραίοις ἐλαβεν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, καὶ διέμεινεν ἐπὶ πλείστον, τῶν

μὲν τοῦ Δαβίδ κραταιουμένων, ἀσθενούντων δέ γε τῶν τοῦ Σαούλ. Ἐτέχθησαν δὲ τῷ Δαβίδ ἐν Χεβρών ο ντι ἐκ γυναικῶν διαφόρων υἱοὶ ε ξ, ω ν η ν πρωτότοκος ὁ Ἀμνών. τοῦ δὲ Ἀβεννήρ παλλακῆ μιχθέντος Σαούλ, ἠγανάκτησεν Ἰεβοσθὲ κατ' αὐτοῦ διὰ τὴν παλλακὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. τοῦτο γέγονεν αἰτιον τοῦ προσρυῆναι τὸν Ἀβεννήρ τῷ Δαβίδ. ὁ δὲ Δαβίδ στείλας πρὸς τὸν Ἰεβοσθὲ τὴν ἰδίαν γυναῖκα ἐζήτηι Μελχόλ. ὁ δὲ ἀποσπᾶσας αὐτὴν τοῦ ἀνδρός, ὡ μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Δαβίδ ἠρμόσατο αὐτὴν ὁ Σαούλ, ἀπέστειλε τῷ Δαβίδ. Ἀβεννήρ δὲ τοῖς γηραιοῖς τοῦ πλήθους τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ τοῖς ταξιάρχαις διαλεχθεὶς μεταθέσθαι συνήνεσε πρὸς Δαβίδ, τοῦτο καὶ πάντων προ1.103 θυμουμένων. τοῦτο δὲ ποιήσας η κε πρὸς τὸν Δαβίδ ἐνόρκους πίστεις ληψόμενος. καὶ δεχθεὶς ἀσμένως, ἀπήει συναθροίσων τὸ πλήθος, ι να παρὰ πάντων ἀναρρηθῆ ὁ Δαβίδ. ἐλθὼν δὲ πρὸς Χεβρών Ἰωάβ καὶ μαθὼν τὰ περὶ Ἀβεννήρ, δείσας μὴ ὑπερέξει ἐκεῖνος αὐτοῦ, κατέπε μὲν πολλὰ τοῦ ἀνδρός πρὸς Δαβίδ, μὴ πείθων δὲ στέλλει λάθρα τὸν καλέσοντα τὸν Ἀβεννήρ ὡς ἐκ τοῦ Δαβίδ· κάκεῖνος ἀνέστρεψε. καὶ ὑπαντήσας αὐτῷ Ἰωάβ, καὶ ὡ ς τι μυστικώτερον αὐτῷ διαλεξόμενος πόρρω τῶν οἰκείων ἀπαγαγὼν αὐτὸν κτείνει, ξίφει πατάξας ὑπὸ λαγόνα. Δαβίδ δὲ τοῦτο μαθὼν η λησε σφόδρα καὶ τῷ τὸν α νδρα κτείναντι κατηράσατο, καὶ ἐθρήνησε τὸν θανόντα καὶ φιλοτίμως ἐνεταφίασεν. Ἰεβοσθὲ δὲ μετὰ μικρὸν ἐπιβουλευθεὶς ἐσφάγη κοιμώμενος. καὶ οἱ τοῦτον ἀνελόντες, δύο ο ντες, τὴν κεφαλὴν λαβόντες αὐτοῦ τῷ Δαβίδ ἀπεκόμισαν. ὁ δὲ οὐ μόνον μὴ κεχαρισμένα πρᾶξαι αὐτῷ τοὺς α νδρας ἠγήσατο, ἀλλὰ καὶ ἀναιρεθῆναι προσέταξε, δίκας τοῦ φόνου πραττόμενος. εἰ τα πᾶς Ἰσραὴλ πορεύεται πρὸς Δαβίδ, καὶ χρίουσιν αὐτὸν εἰς βασιλέα πασῶν τῶν φυλῶν. η ν δὲ τριακονταέτης Δαβίδ ο τε ἐπὶ τὸν Ἰούδα ἐβασίλευσεν, καὶ η ρξεν ἐν Χεβρών τῆς τοῦ Ἰούδα μόνης φυλῆς ἐνιαυτοὺς ἑπτὰ, τριάκοντα δὲ καὶ τρεῖς τοῦ παντὸς Ἰσραὴλ. Ἀπῆρε δ' ἐκ Χεβρών αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ παραγέγονεν εἰς Ἱεροσόλυμα. κατώκουν δὲ τότε τὴν πόλιν καὶ τὴν γῆν ἐκείνην Ἰεβουσαῖοι, ο θεν Ἰεβοῦς ἐκαλεῖτο ἡ πόλις· Χαναναῖοις δ' η σαν κατὰ γένος προσήκοντες. οἱ τοὺς τυφλοὺς καὶ χωλοὺς καὶ 1.104 α λλως πεπηρωμένους στήσαντες ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων ἐπὶ χλεύη, μὴ παραχωρεῖν αὐτοὺς ε λεγον τῷ Δαβίδ τῆς εἰς τὴν πόλιν εἰσόδου. ὀργισθεὶς δὲ διὰ ταῦτα Δαβίδ πολιορκία τὴν πόλιν εἰλε, καὶ τοὺς Ἰεβουσαῖους ἐκεῖθεν ὡσάμενος καὶ ἀνοικοδομήσας αὐτὴν εἰς ο νομα οἰκεῖον πόλιν Δαβίδ ἐπωνόμασεν, ἐπὶ Ἀβραάμ Σόλυμα καλουμένην. καὶ διέτριβεν ἐν αὐτῇ βασιλεία δομησάμενος. ἐγένοντο δὲ ε τι παῖδες αὐτῷ ἐκ γυναικῶν πλειόνων καὶ παλλακῶν. καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἐστράτευσαν κατὰ τοῦ Δαβίδ, ὁ δὲ τοῦ θεοῦ ἐπινεύσαντος ε ξεισι κατ' αὐτῶν μετὰ τῆς ἑαυτοῦ στρατιᾶς καὶ νικᾷ. οἱ δὲ πολὺ πλείους συναθροισθέντες πάλιν ἐπήεσαν. ἐρομένου δὲ καὶ α υθις τὸν θεὸν τοῦ Δαβίδ, ἐν τοῖς α λσεσι τοῦ Κλαυθμῶνος προσέταξεν ὁ θεὸς ἀυλίζεσθαι σὺν τῇ στρατιᾷ, καὶ μὴ α λλως προσβάλλειν τοῖς ἐναντίοις πρὶν α ν τὰ α λση σαλεύεσθαι α ρξωνται. καὶ ο υ τω ποιήσας τρέπει τοὺς πολεμίους, καὶ α χρι τῶν ὀρίων αὐτῶν διώκων αὐτοὺς ε κτεινε. μετὰ ταῦτα συνεκάλεσε Δαβίδ τοὺς ἱερεῖς καὶ Λευίτας καὶ α παντα τὸν λαὸν εἰς Καριαθιαρείμ. καὶ ἐπεβίβασαν οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν κυρίου ἐφ' α μαξαν καινήν, κατάγοντες αὐτὴν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ ὁ λαὸς καὶ ὁ βασιλεὺς η δον ε μπροσθεν αὐτῆς πορευόμενοι. ἀνατραπῆναι δὲ κινδυνευούσης τῆς κιβωτοῦ, Ὁζάν ὁ υἱὸς τοῦ Ἀμιναδάβ ἐκτείνας τὴν χεῖρα κατέσχεν αὐτὴν καὶ ἐπεστήριξε μὴ πεσεῖν. θνήσκει ο υ ν αὐτίκα, ὀργισθέντος τοῦ θεοῦ ο τι η ψατο τῆς κιβωτοῦ, ἐπεὶ μὴ ἰέρωτο· καὶ ἐκλήθη ὁ τόπος ἐκεῖνος ἐντεῦθεν Διακοπή. καὶ ἠύλαβήθη Δαβίδ εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν πόλιν τὴν κιβωτόν, κατέθετο δὲ αὐτὴν εἰς τὸν οἰ κον' Ἀβεδδαρὰ Λευίτου ἀνδρός· καὶ η ν ἐκεῖ μῆνας τρεῖς, καὶ ἀπήλαυσεν ὁ οἰ κος τοῦ ἀνδρός 1.105 ἐκεῖνου πολλῶν ἀγαθῶν. καὶ ἀκούσας Δαβίδ μετεκόμισεν ἐκεῖθεν τὴν κιβωτὸν εἰς τὴν πόλιν τὴν ἑαυτοῦ, ἑπτὰ χορῶν προαγόντων. καὶ αὐτὸς τὴν κινύραν ε κρουε καὶ ἐχόρευε παίζων. ἰδοῦσα δὲ

αὐτὸν ὀρχούμενον καὶ σκιρτῶντα ἢ γυνὴ αὐτοῦ Μελχὼλ ἐμέμψατο αὐτῷ ὡς ἄσχημονοῦντι· ὁ δὲ οὐκ αἰδεῖσθαι εἰ πέν, ἐπεὶ μὴ ἄσχημοσύνη ταῦτα, γινόμενα εἰς θεόν. εἰσήνεγκαν δὲ τὴν κιβωτὸν καὶ κατέθεντο εἰς τὴν σκηνὴν ἢ ν ε πηξεν αὐτῇ ὁ Δαβίδ. εἰ τα οἰ κον δομήσασθαι τῇ κιβωτῷ ἠβουλήθη. καὶ ὁ θεὸς τῷ προφῆτῃ Νάθαν ἐντέλλεται εἰπεῖν τῷ Δαβίδ ο τι "οὐ σὺ οἰκοδομήσεις μοι οἰ κον, ἀλλ' ὁ υἱός σου, ὁ ς σου θανόντος τὴν βασιλείαν σου διαδέξεται." ταῦτα τοῦ προφήτου τῷ Δαβίδ ἀπαγγείλαντος ἐκεῖνος εἰς εὐχαριστίαν ἐτράπετο. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπάταξε τοὺς ἄλλοφύλους καὶ κατετροπώσατο αὐτοὺς καὶ τοὺς συμμάχους αὐτῶν, καὶ τὴν Συρίαν ὑπόφορον ἐποίησατο, φρουρὰν ἐν Δαμασκῷ καταστήσας. καὶ ἐν τῷ ἐπαναζευγνύειν ἐπάταξε τὴν Ἰδουμαίαν, καὶ ἐγένοντο πάντες Ἰδουμαῖοι δοῦλοι τῷ Δαβίδ. μνησθεῖς δὲ ὁ Δαβίδ τῶν πρὸς Ἰωνάθαν τὸν τοῦ Σαουλ συνθηκῶν, ἐζήτησεν εἰ τις ἐκ τοῦ γένους τοῦ Σαουλ ὑπολέλειπται· καὶ μαθὼν περιεῖναι τοῦ Ἰωνάθαν υἱὸν βεβλαμμένον τοὺς πόδας, Μεμφιβοσθὲ κεκλημένον, μετεκαλέσατο αὐτὸν καὶ ἐχαρίσατο τὴν τοῦ πάππου πᾶσαν υ παρξιν τῷ ἀνδρί, καὶ ὁμοδίαιτον ἑαυτῷ διόλου εἰ ναι ἐκέλευσε, καὶ τοὺς πατρῶους οἰκέτας αὐτῷ προσαπένειμεν· ὡ ν ἐνὶ Σιβὰ καλουμένῳ ἐπιτροπεύειν τῶν δεδωρημένων τῷ αὐτοῦ κυρίῳ ἐπέτρεψε καὶ προσάγειν ἐκείνῳ τὴν ἐκεῖθεν ὠφέλειαν. ὁ δὲ Μεμφιβοσθὲ ἐν Ἱεροσολύμοις ὦ κει καὶ συνεισιτιάτο τῷ βασιλεῖ. 1.106 Κατὰ δὲ τὸν τότε χρόνον τέθνηκεν ὁ τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλεὺς, φίλος ὡ ν τῷ Δαβίδ, ἐπὶ υἱῷ Ἄννων, ὁ ς τὴν πατρικὴν ἀρχὴν διεδέξατο. ἐπεμψεν οὖ ν πρὸς Ἄννων ὁ Δαβίδ τοὺς παρηγορήσοντας τὴν ἐπὶ τῷ πατρὶ λύπην αὐτοῦ καὶ τηρεῖν τὴν φιλίαν ἀπαγγελοῦντας καὶ ἐπ' αὐτῷ τὸν Δαβίδ. ὁ δὲ κατασκόπους εἰ ναι τοὺς πεμφθέντας ὑπειληφώς, ξυρήσας αὐτῶν παρὰ μέρος τοὺς πώγωνας καὶ περιτεμῶν τὰ ἡμίση τῶν ἐπωμίδων αὐτῶν, ἐξαπέστειλε τοὺς α νδρας. οὗ ς οὖ τω διακειμένους ἰδὼν ὁ Δαβίδ τὸ τῆς στρατιᾶς ἀκμαιότατον τῷ ἀρχιστρατήγῳ δούς Ἰωᾶβ κατὰ τῶν Ἀμμανιτῶν ἐξαπέστειλε. καὶ συμβαλὼν ἐκείνοις ὁ Ἰωᾶβ αὐτοὺς τε καὶ τοὺς συμμάχους Σύρους ἦττα· καὶ τρέπονται εἰς φυγὴν. οἱ δὲ καὶ πάλιν συμμάχους προσειληφότες πρὸς πόλεμον ἦ εσαν. καὶ ὁ Δαβίδ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ συμβαλὼν αὐτοῖς πολλοὺς μὲν ἀνείλεν, ὁ δ' ἐξάρχων τῆς τῶν ἐναντίων δυνάμεως Σωβὰκ τρωθεὶς καιρίως ἐν τῷ πολέμῳ τέθνηκεν ἐκ τοῦ τραύματος. οἱ σύμμαχοι δὲ τῶν Ἀμμανιτῶν, Σύροι ο ντες ἐκ Μεσοποταμίας, ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῷ Δαβίδ. αὐ θις δὲ τὸν Ἰωᾶβ ἐκπέπομφε κατὰ τῶν Ἀμμανιτῶν· ὁ ς συγκλείσας αὐτοὺς εἰς τὴν τῆς χώρας αὐτῶν μητρόπολιν ἐπολιόρκει. Δαβίδ δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις διάγων καὶ ἐκ τῶν βασιλείων ἰδὼν γυναῖκα κατ' οἰ κον λουομένην, Βηρσαβεὲ καλουμένην, ἠράσθη αὐτῆς. καὶ μεταστειλόμενος τὴν γυναῖκα ἐμίγη αὐτῇ. συλλαβοῦσα δὲ τῷ βασιλεῖ τὸ πρᾶγμα ἐδήλωσεν. ὁ δὲ τὸν α νδρα αὐτῆς ἐκ τῆς πολιορκίας ἐκάλεσεν, Οὐρίαν ὠνομασμένον, καὶ ἐρωτήσας περὶ τῆς στρατιᾶς, καὶ ἐκ τοῦ δείπνου 1.107 αὐτῷ παρασχών, εἰς τὸν οἰ κον αὐτοῦ ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν. ὁ δὲ οὐκ ἀπῆλθε, μὴ δίκαιον εἰ ναι φήσας τὸν στρατηγὸν καὶ τοὺς συστρατιώτας ταλαιπωρεῖσθαι ἐν τῇ παρεμβολῇ, αὐτὸν δὲ μετὰ τῆς γυναικὸς συνευνάζεσθαι. πάλιν δὲ τοῦ βασιλέως προτρεπομένου αὐτὸν οἰ καδε ἀπελθεῖν, καὶ δεξιωσαμένου αὐτὸν προπόσεσιν, ὡς καὶ εἰς μέθην σχεδὸν προαχθῆναι, ἐκεῖνος πρὸ τῶν θυρῶν τῶν βασιλείων κατέδαρθεν. ἀπέστειλεν οὖ ν πάλιν εἰς τὸ στρατόπεδον τὸν Οὐρίαν ὁ βασιλεὺς, γραφὴν αὐτῷ ἐγχειρίσας πρὸς Ἰωᾶβ ἐντελλομένην στήσαι τὸν Οὐρίαν ε νθα τῶν πολεμίων τὸ δυσμαχώτατον, καὶ ἀποστραφῆναι τοὺς σὺν αὐτῷ, μόνον λιπόντας ἐκεῖ, ι ν' οὖ τως ἀναιρεθῆ. καὶ γέγονε κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως ἐπίταγμα, καὶ ὁ Οὐρίας ἀπέθανεν. ἢ δὲ γυνὴ αὐτοῦ ἐπένθησεν ἐπὶ τῷ ἀνδρί, παυσάμενην δὲ τοῦ πένθους ὁ Δαβίδ αὐτὴν ε λαβεν εἰς γυναῖκα· καὶ ε τεκεν αὐτῷ υἱόν. ὁ δὲ θεὸς ὠργίσθη, καὶ τὸν Νάθαν ε στείλε πρὸς Δαβίδ. ὁ δὲ πρὸς τὸν βασιλέα ἐλθὼν ε φη "δύο ἦσαν α νδρες, ὁ μὲν ε χων ποιμνία καὶ βουκόλια, ὁ δὲ μίαν ἀμνάδα ἐκέκτητο. ξενισθέντος δὲ τινος τῷ πλουσίῳ, οὐκ ἐκ τῶν οἰκείων ε θυσεν, ἀλλὰ τὴν

μίαν λαβών ἀμνάδα τοῦ πένητος ε σφαξε καὶ τὸν φίλον εἰστίασεν." καὶ ὁ Δαβὶδ τὸν τοῦτο ποιήσαντα τὴν μὲν ἀμνάδα εἰς τετραπλοῦν ἀποδοῦναι, ἐκεῖνον δὲ θανεῖν κατεδίκασε. Νάθαν δὲ "καθ' ἑαυτοῦ τὴν ψῆφον" εἶπεν "ἡ νεγκας, βασιλεῦ· σὺ γὰρ εἰ ὁ εἰργασμένος τουτὶ τὸ ἀνόμημα." καὶ τὴν μοιχείαν αὐτῷ καὶ τὸν φόνον κατέλεγε, καὶ τὴν διὰ ταῦτα ὀργὴν τοῦ θεοῦ, καὶ ὅσα πείσεται προκατήγγειλε, θανεῖσθαι δὲ καὶ τὸν υἱὸν τὸν ἐκ τῆς μοιχείας αὐτῷ γεννηθέντα. ὁ δὲ Δαβὶδ "ἡμάρτηκα τῷ κυρίῳ" περιπαθῶς ἀνεβόησε, καὶ ὁ Νάθαν παρα1.108 βίβασθῆναι αὐτῷ παρὰ τοῦ θεοῦ τὸ ἀμάρτημα ἀπεκρίνατο. ἐνόσει μετέπειτα ὁ ἐκ τῆς Βηρσαβεὲ γεννηθεὶς. καὶ ἡ λγει σφόδρα Δαβίδ, ἔφ' ἡμέραν τε ἑβδόμην ἀπόσιτος ἦν καὶ μελανειμονήσας, καὶ ἐπὶ σάκκου πεσὼν ἐδέετο τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τῆς ζωῆς τοῦ παιδός. τῆ δ' ἑβδόμη τέθνηκε μὲν ὁ παῖς, αὐτὸς δὲ τοῦτο μαθὼν ἐξανίσταται καὶ λουσάμενος καὶ μεταμφιασάμενος τῷ θεῷ τε ἠὲ χαρίστησε καὶ τράπεζαν αὐτῷ ἐτοιμασθῆναι ἐκέλευσεν. ὡς δ' ἑθαύμαζον ἐπὶ τοῖς γενομένοις οἱ τοῦ βασιλέως θεράποντες, ἐκεῖνος "εἰ μὲν ζῶντος τοῦ παιδός" εἶπεν, "ἐλπίζων παρακληθῆσεσθαι τὸν θεὸν ἑταπείνουν ἑαυτὸν καὶ ἰκέτευον," ἡ δὲ θανόντος εἰς μάτην τὴν λύπην καὶ τὴν περὶ ἐκείνου γίνεσθαι δέησιν. εἰ δὲ εἰ τεκε Βηρσαβεὲ τῷ Δαβίδ υἱόν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν Σολομῶντα. Ἰωάβ δὲ πολιορκῶν τοὺς Ἀμμωνίτας ἐν στενωπῷ κοιμῆσθαι τὴν αἰχμὴν εἰς τῆς πόλεως, καὶ δηλοῖ τοῦτο τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ ἀπῆλθεν ἐκεῖ καὶ τὴν πόλιν παρέλαβε καὶ εἰς διαρπαγὴν τῆ στρατιᾶς ἀφῆκεν αὐτήν, τὸν δὲ τοῦ βασιλέως αὐτῆς στέφανον αὐτὸς λαβὼν ἐφόρει, ἐκλοντα χρυσοῦ τάλαντον καὶ λίθον ἐκλοντα τῶν πολυτίμων· τὸ δὲ τῆς πόλεως πλῆθος διέφθειρεν. οὐ τως δὲ καὶ ταῖς αἰχμαλωτίαις πόλεσι πεποίηκε τῶν Ἀμμωνιτῶν, καὶ εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐπανέζηυξεν. Ἦν δὲ τῷ Δαβίδ θυγάτηρ Θάμαρ ὀνομασμένη, ὁμομήτριος ἀδελφὴ τῷ Ἀβεσαλὼμ· ταύτης ἡ ἡρα Ἀμνὼν ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Δαβίδ, καὶ ἦν ὁ ἑρως πολὺς ὡς καὶ νοσήσῃ τὸν ἑρῶντα. ἀφικόμενου δὲ τοῦ πατρὸς πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, ἤξιωσεν αὐτὸν παραγενέσθαι τὴν Θάμαρ εἰς ὑπηρεσίαν αὐτοῦ· ὁ δὲ κατέ1.109 νευσεν. ἡ κεν οὐκ ἤθελεν ἡ Θάμαρ καὶ ἠτοίμασεν αὐτῷ κολλυρίδας. ὁ δὲ πάντας ἐξέπεμψε, μόνην δὲ τὴν ἀδελφὴν ὑπηρετήσεσθαι ἠξίου αὐτῷ. τῆς δὲ κόρης μόνης περιλειφθείσης βιάζεται αὐτήν, καὶ διακορήσας αὐτήν μῖσος αὐτίκα ἐσχεν ἀντίθετον τοῦ πρὶν ἐρωτος, καὶ ἀπιέναι παραχρῆμα ἐκέλευε, καὶ κελεύει τῷ οἰκέτῃ αὐτὴν ἐκβαλεῖν. ἐκείνη δὲ διὰ τε τὴν βίαν καὶ τὴν ὑβριν περιελθούσα διαρρήγνυσι τὸν χιτῶνα, καὶ κόνιν καταπασσόμενη τῆς κεφαλῆς ἐπορεύετο θρηνοῦσα. ὁ δὲ ἀδελφὸς Ἀβεσαλὼμ ἠσυχάσαι αὐτῇ συνεβούλευσεν, ἐμηνία δὲ τῷ Ἀμνὼν διὰ τὴν ἀδελφὴν. ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν τὸ συμβὰν ἠχθετο μὲν, λυπῆσαι δὲ τὸν Ἀμνὼν οὐκ ἠθέλην, ὅτι πρωτότοκος ἦν αὐτῷ. διετηρίδος δὲ παρελθούσης κείρειν ἐμελλεν ἀρτι τὰ ἰδια ποίμνια ὁ Ἀβεσαλὼμ, καὶ εἰς πότον τοὺς ἀδελφούς συνεκάλεσεν. ἐνετείλατο δὲ τοῖς ὑπηρετούμενοις αὐτῷ προχωροῦντος τοῦ πότου πατάξαι τὸν Ἀμνὼν καὶ ἀποκτεῖναι. καὶ ἐποίησαν οὐ τως οἱ παῖδες Ἀβεσαλὼμ. ἰδόντες δὲ οἱ λοιποὶ τοῦ βασιλέως υἱοὶ τὸ γενόμενον ἐφυγον. φήμης δὲ προελθούσης ὡς ἐκτείνε πάντας τοὺς τοῦ βασιλέως υἱοὺς ὁ Ἀβεσαλὼμ, διέρρηξε τὴν ἐσθῆτα αὐτοῦ ὁ Δαβὶδ καὶ ἐπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν θρηνῶν. ἐν τοσοῦτῳ δ' ἡ κεν οὐκ οἱ τοῦ βασιλέως υἱοὶ καὶ τὸν φόνον τοῦ Ἀμνὼν πενθοῦντες ἀπήγγειλαν. Ἀβεσαλὼμ δὲ ἀπέδρα πρὸς τὸν πάππον τὸν πρὸς μητρός, τὸν βασιλέα τῆς Γέθ, καὶ ἐπὶ τριετίαν ἦν διάγων ἐκεῖ. τῆς ὀργῆς δὲ τῷ χρόνῳ λωφισάσης καταλλαγῆναι τὸν βασιλέα τῷ Ἀβεσαλὼμ ἐσοφίσαστο ὁ Ἰωάβ. γύναιον γὰρ τι παρεσκεύασεν ὡς πενθοῦν τῷ βασιλεῖ προσελθεῖν καὶ ἀποδύρεσθαι, ὅτι δύο παῖδων ὄντων αὐτῇ, καὶ θατέρου τὸν ἑτερον κτείναντος, οἱ συγγενεῖς ἀνελεῖν ζητοῦσι τὸν περιόντα 1.110 διὰ τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ· καὶ δέεσθαι τοῦ βασιλέως χαρίσεσθαι αὐτῇ τὴν τοῦ παιδός σωτηρίαν. ἡ μὲν οὐκ ἠθέλησεν προσελθοῦσα τῷ βασιλεῖ περιπαθῶς εἶπε ταῦτα, ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν ζωὴν αὐτῇ χάρισσασθαι τοῦ παιδός ἐπηγγείλατο. καὶ ἡ γυνὴ χάριτας ὡμολόγει αὐτῷ· "ὦ να

δ' ἐχέγγυον εἰη μοι τῶν ὑπεσχημένων" εἶπε, "πρῶτος αὐτὸς τῷ οἰκείῳ υἱῷ διαλλάγηθι, καὶ μὴ τῷ φόνῳ τοῦ παρὰ γνώμην σου θανόντος υἱοῦ προσθήσεις ἐκούσιον ἔτερον." συνῆκεν ὁ βασιλεὺς σκῆψιν εἰναί τοὺς λόγους τῆς γυναικός, καὶ τούτους σοφισθῆναι παρ' Ἰωάβ, καὶ κατάγειν αὐτῷ ἐπέτρεψε τὸν Ἀβεσαλώμ. καὶ πορευθεὶς Ἰωάβ ἠγάγεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ· εἰς ὅψιν δ' ἔλθειν οὐ συγκεχώρητο τῷ πατρί. Μετὰ δὲ ταῦτα κατηλλάγη ὁ βασιλεὺς τῷ Ἀβεσαλώμ, καὶ καλέσας αὐτὸν συγγνώμην αἰτήσαντι δέδωκε καὶ ἀμνηστίαν τοῦ ἁμαρτήματος ἐπηγγείλατο. ἱπποὺς δὲ καὶ ἄρματα προσκτησάμενος ὁ Ἀβεσαλώμ καὶ πολλοὺς ὄπαδούς, καθ' ἑκάστην ἀπήει πρὸς τὰ βασίλεια, καὶ πρὸς χάριν τοῖς πλήθεσιν ὁμιλῶν εὐνοεῖν αὐτῷ πολλοὺς παρεσκεύασεν. ἠδη δὲ τετραετίας παραρρυσίσης μετὰ τὴν κάθοδον σκῆπτεται θυσίας χάριν εἰς Χεβρών ἀπελθεῖν, ὡς εὐχὴν τοῦτο πεποικῶς τυγχάνων ἐν τῇ φυγῇ· καὶ ἀφείθη πρὸς τοῦ πατρός. ἀπελθὼν δὲ πρὸς πολλοὺς διεπέμψατο, καὶ πλείστοι πρὸς αὐτὸν συνερρύησαν, πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ Ἀχιτόφελ ὁ τοῦ πατρός αὐτοῦ σύμβουλος. καὶ ὑπὸ πάντων βασιλεὺς ἀνερρήθη. τοῦτο γνοὺς ὁ Δαβὶδ ἀπήει μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἑξ Ἱερουσαλήμ· καὶ οἱ ἑξακόσιοι ἄνδρες οἱ ἐπὶ Σαούλ συνόντες αὐτῷ αὐθις αὐτῷ συνεξώρμησαν. ἠγγέλθη δὲ καὶ Ἀχιτόφελ προσρυεὶς τῷ Ἀβεσαλώμ· ὁ καὶ τὸν φόβον αὐτῷ μείζονα 1.111 καὶ πλείονα τὴν λύπην ἐποίησεν. ἐπεκαλεῖτο δὲ τὸν θεόν, καὶ τὴν κρίσιν ἐπὶ πᾶσιν ἐκείνῳ ἐπέτρεπε. Χουσί δ' ἑταῖρος ὢν τοῦ Δαβὶδ, κατὰ γνώμην αὐτοῦ ψευδαυτομολεῖ πρὸς Ἀβεσαλώμ. πρόσεισι δὲ τῷ Δαβὶδ ἀπιόντι ὁ δοῦλος τοῦ Μεμφιβοσθὲ Σιβά, ζευγὸς ἄγων ὄνων φερόντων τὰ ἐπιτήδεια, καὶ τοῦ δεσπότου κατηγορῶν ὡς μείναντος ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ προσδοκῶντος αὐτῷ τὴν βασιλείαν περιελεύσεσθαι, οἱ αὐτοῦ πλήθους αἰρησομένου αὐτόν. ἠγανάκτησεν ἐπὶ τούτοις Δαβὶδ, καὶ πάντα ὅσα τῷ Μεμφιβοσθὲ πρὶν ἐδωρήσατο τῷ Σιβά ἔχαρισατο. εἰτα ἐπεισιν αὐτῷ κατὰ τὴν ὁδὸν Σεμεεὶ, ἀνὴρ ἐκ τῆς συγγενείας Σαούλ, καὶ λίθους κατὰ τοῦ βασιλέως ἠκόντιζε καὶ κατηράτο αὐτῷ καὶ ἄνδρα αἱμάτων ὠνόμαζε καὶ παράνομον. τῶν δὲ μετὰ Δαβὶδ ὀρμώντων ἀνελεῖν τὸν Σεμεεὶ ὁ βασιλεὺς οὐκ ἀφήκεν, εἰπὼν "κύριος εἶπεν αὐτῷ ταῦτα ποιεῖν, ἀφετε αὐτόν." καὶ ἔλθων εἰς τὸν Ἰορδάνην ἐκεῖ τοὺς μετ' αὐτοῦ κεκοπιακότας ἀνέψυξεν. Ἀβεσαλώμ δὲ παραγενόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐλθόντι πρὸς αὐτὸν τῷ Χουσί εἶπε "ὦ πατήρ μου πρὸς ἐμὲ ἠκεῖς ἐκείνον λιπών;" ὁ δὲ "τῷ ἐκλελεγμένῳ παρὰ θεοῦ συνέσομαι" εἶπε, "καὶ συνέψομαι τῷ ἡρητισμένῳ παρὰ παντὸς τοῦ λαοῦ." τί δὲ δεῖ πράττειν τὸν Ἀχιτόφελ ἠρετο ὁ Ἀβεσαλώμ. καὶ ὁ συνεβούλευσε ταῖς τοῦ πατρός μίσγεσθαι παλλακαῖς, ἵνα ἵππου τῶν γνοῖεν πάντες ἄσπονδοι εἰναί σοι τὴν ἐχθρὰν πρὸς τὸν πατέρα σου. καὶ ἐποίησε κατὰ τὴν συμβουλὴν ταύτην Ἀβεσαλώμ. αἰτήσαντος δὲ τοῦ Ἀχιτόφελ μυρίου ἄνδρας, ὡς ἂν αὐτίκα κατα1.112 διώξῃ ὁπισθεν τοῦ βασιλέως Δαβὶδ καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ἐκλελυμένων ὄντων ὑπὸ τοῦ κόπου, καὶ τὸν μὲν πατάξῃ, τοὺς δὲ ἐπιστρέψῃ, ὁ Ἀβεσαλώμ ἠρώτησε τὸν Χουσί περὶ τῆς συμβουλῆς. ὁ δὲ οὐκ ἀγαθὴν αὐτὴν ἀπεφήνατο, λέγων ὡς "οὐκ ἠγνόηταί σοι ἢ τοῦ πατρός καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ἀνδρεία καὶ ἐμπειρία. δεῖν δὲ νομίζω ἐκ πάσης τῆς χώρας στρατιὰν συλλεξάμενον οὐτως αὐτόν σε κατὰ τοῦ πατρός ὀρμῆσαι καὶ στρατηγήσαι τὸν πόλεμον, καὶ πάντως νικήσεις, πρὸς βραχεῖς μετὰ πολλῶν συρρηγνύμενος." καὶ εἶπε Ἀβεσαλώμ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ "ἀγαθὴ ἢ βουλή Χουσί ὑπὲρ τὴν βουλήν Ἀχιτόφελ." πάντα δὲ ταῦτα Χουσί τῷ Σαδὼκ καὶ τῷ Ἀβιάθαρ τοῖς ἱερεῦσι δηλώσας τῷ Δαβὶδ ἐνετείλατο. οἱ δὲ ἐστάλκασι πρὸς Δαβὶδ ἄνδρας τοὺς γνωριούντας αὐτῷ τὰ γενόμενα. ἀπηγγέλη δὲ τῷ Ἀβεσαλώμ περὶ τῶν ἀνδρῶν, καὶ κατεδίωκεν αὐτούς. ὁ γνόντες ἐκεῖνοι προσφεύγουσιν ἐν οἰκίᾳ τινός, καὶ εἰς φρέαρ καταδύντες ἐκρύβησάν τε καὶ ἐλαθον, καὶ τῷ Δαβὶδ ἐκεῖθεν ἐξεληθόντες τὰ μηνυθέντα ἀπήγγειλαν. ὁ δὲ νυκτὸς σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ διέβη τὸν Ἰορδάνην. Ἀχιτόφελ μέντοι παρευδοκιμηθεὶς, καὶ γνοὺς ὅτι κακὰ συναντήσεται τῷ Ἀβεσαλώμ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ

ἀπήγγατο. Ἀριθμήσας δὲ τοὺς μετ' αὐτοῦ ὁ Δαβὶδ τετρακισχιλίους εὐ ρε. καὶ εἰς τρεῖς διεῖλε μοίρας τὴν στρατιάν, ἐκάστη τε ἐπέστησε στρατηγόν· αὐτὸς δὲ συνεκστρατεῦσαι παρὰ τῶν φίλων οὐ συγκεχώρητο, λεγόντων ὡς εἰ μετ' αὐτοῦ τραπέειν, πάσης ἐλπίδος ἐκπίπτουσιν, αὐτοῦ δὲ σωζομένου εἰ τι σφίσιν ἐλπίς περιλέλειπται. ἐπεμφεν οὖν τὸν λαὸν αὐτοῦ μαχησόμενον, καὶ παρεκάλει φείσασθαι τοῦ Ἀβεσαλώμ, εἰ 1.113 νικήσειαν. μάχης δὲ συρραγείσης κρατοῦσιν οἱ τοῦ Δαβίδ, καὶ τὸν Ἀβεσαλώμ ἐδίωκον φεύγοντα. φερόμενος δ' ἐφ' ἡμίονου, καὶ εἰς δρυμὸν εἰσελθὼν, δρυῖ μεγάλη τῆς τριχὸς αὐτοῦ ἐμπλακείσης, ἐτρεφε γὰρ τὴν κόμην σφόδρα πολλήν, ἀπηώρητο τῆς δρυός· ἢ δ' ἡμίονος παρελήλυθε. καὶ τις ἀνηρημένον οὐ τῶ τὸν Ἀβεσαλώμ θεασάμενος καταμηνύει τῷ Ἰωάβ. ὁ δὲ βέλεσιν αὐτὸν τρισὶ κατὰ τῆς καρδίας βαλὼν ἐθανάτωσε, καὶ τὸν τὴν νίκην ἀπαγγελοῦντα τῷ βασιλεῖ ἔξαπέστειλε. μηνυθείσης δὲ τῆς νίκης αὐτῷ, εἰ ζῆ ὁ υἱὸς ἐπυνθάνετο· ἀκούσας δὲ τεθνάναι αὐτόν, ἀπωδύρετο. ἐλθὼν δὲ πρὸς τὸν βασιλέα ὁ Ἰωάβ ἐπεισεν οἱ σι πεπαύσασθαι τοῦ θρηνεῖν· παυσάμενός τε καὶ τοῖς στρατιώταις ἐφανισθεῖς ἐπήνεσεν αὐτούς. πάντες δ' ὡς πρὶν αὐτῷ ὑπετάγησαν. καὶ ἀπῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα· ἀπίοντι δὲ συνήντησε Σεμεὶ συγγνώμην αἰτῶν ἐφ' οἱ σπερ ἡμάρτηκεν. ὁ δὲ κάκείνω τὴν ἁμαρτίαν ὡς μωσὲν ἀφιέναι καὶ πᾶσι τοῖς εἰς αὐτὸν πλημμελήσασιν. ἀπῆντησε δὲ καὶ Μεμφιβοσθέ. καὶ ὁ βασιλεὺς τί δὴ ποτε μὴ τῆς φυγῆς αὐτῷ κεκοινώνηκεν ἡ ρετο. ὁ δὲ τούτου τὸν Σιβὰ αἰτιώτατον ἔλεγε, μὴ ἐτοιμάσαντά οἱ τὰ πρὸς τὴν ἐξοδὸν· αὐτὸν δὲ τὰς βάσεις οὐκ ἔβλαμμένον μὴ οἰόντ' εἶναι συνέπεσθαι· τὸν δὲ καὶ προσδιαβαλεῖν αὐτὸν κακούργως καὶ καταψεύσασθαι. πρὸς ταῦτα Δαβὶδ καὶ συγγνώμην αὐτῷ παρεῖχε καὶ τὰ ἡμίση τῆς ὑποστάσεως αὐτῷ ἀποκαταστῆναι ἐκέλευσε. Παραγενομένου δὲ τοῦ βασιλέως εἰς Γάλγαλα, συνήχθη ἐκεῖ πᾶς ὁ λαὸς Ἰσραὴλ, αἰτιώμενοι τὴν Ἰούδα φυλὴν λάθρα πρὸς αὐτὸν ἐλθοῦσαν. οἱ δὲ μὴ 1.114 δεῖν κακίζειν αὐτούς ἔλεγον διὰ τοῦτο, οἰκείους οὐκ ἔχοντες πρὸς γένος τῷ βασιλεῖ. τῷ δὲ λαῷ σκληρὸς ὁ λόγος οὐκ ἔφάνη. καὶ τις ἀνὴρ Βενιαμίτης στασιώδης καὶ πονηρός, Σαβεὲ κεκλημένος, "οὐκ ἐστὶ μερὶς ἡμῖν ἐν Δαβίδ οὐδὲ κληρονομία ἐν τῷ υἱῷ Ἰεσσαί" ἀνεβόησε, καὶ σαλπίσσας ἐν κέρατι ἀπέστησε πάντας ἀπὸ Δαβίδ, μόνης τῆς Ἰούδα φυλῆς παραμεινάσης αὐτῷ. ὁ βασιλεὺς δὲ στρατηγὸν τὸν Ἀμεσά προβαλόμενος συλλέξει στρατιάν ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς ἔξαπέστειλε, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐπανελθεῖν. χρονίζοντος δὲ τοῦ Ἀμεσά, τῷ Ἰωάβ ἐγκελεύεται τὴν ἐκεῖσε παροῦσαν λαβόντα δύναμιν ἐξορμήσει κατὰ τοῦ Σαβεέ, "ἵνα μὴ ὑπερτιθεμένων ἡμῶν" φησὶ "μᾶλλον ὁ ἐχθρὸς παρασκευασθῆ." καὶ αὐτίκα ὁ Ἰωάβ ἐχώρει πρὸς πόλεμον. ἀπίοντι δὲ μετὰ μεγάλης δυνάμεως συνηντήκει αὐτῷ Ἀμεσά· καὶ Ἰωάβ, προσιόντος αὐτῷ τοῦ Ἀμεσά, τὸ ξίφος οὐ περιέζωστο πεποίηκε τοῦ κουλεοῦ ἐκπεσεῖν, καὶ ἡ ρε τοῦτο ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἀσπάσασθαι προσεγγίσας τῷ Ἀμεσά ὡς κατὰ τῆς γαστρὸς ἐκείνου τὴν μάχαιραν καὶ ἀπέκτεινε. προσλαβόμενος δὲ καὶ τὸν ἐκείνου λαὸν τὸν Σαβεὲ κατεδίωκεν· ὁ δὲ εἰς πόλιν κατέφυγεν ὄχυράν. καὶ ἐπολιόρκει τὴν πόλιν ὁ Ἰωάβ, καὶ τις ἀπὸ τοῦ τείχους γυνὴ συνετὴ ἐβόησε πρὸς αὐτόν "ἵνα τί καταβαλεῖν ἐθέλεις μητρόπολιν Ἰσραὴλ;" ὁ δὲ "διὰ τὸν Σαβεέ" ἀπεκρίνατο. ἢ δὲ πρὸς τοὺς πολίτας ἐλθοῦσα πείθει τεμόντας τὴν κεφαλὴν Σαβεέ ρίψαι εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ τούτου γεγονότος ὁ Ἰωάβ τὴν πολιορκίαν λύσας ἀπῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπεδείχθη πάλιν πάσης τῆς δυνάμεως ἀρχιστράτηγος. Ἐγένετο δὲ μετὰ ταῦτα λιμὸς καὶ ἐπὶ εἰς τρία ἐπίεζε τὸν λαόν. ζητήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως περὶ 1.115 τούτου, δεδήλωκεν ὁ θεὸς διὰ τοὺς Γαβαωνίτας γίνεσθαι τὸν λιμὸν, καὶ δεῖν αὐτοὺς ἐκδικίας τυχεῖν ἀνθ' ὧν ὁ Σαοὺλ ἀπέκτεινεν ἐξ αὐτῶν, μὴ τηρήσας τοὺς παρὰ Ἰησοῦ καὶ τῆς γερουσίας γεγονότας ὁρκους αὐτοῖς. ἐκάλεσεν οὖν τοὺς Γαβαωνίτας ὁ βασιλεὺς, καὶ τί αὐτὸν βούλοιντο γενέσθαι αὐτοῖς ἐπέθετο εἰς ἐξίλασμα· οἱ δὲ ἑπτὰ ἀνδρας ἠτήσαν δοθῆναι αὐτοῖς ἐκ τοῦ οἴκου Σαοὺλ. καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς τοὺς ἑπτὰ

α νδρας, ὡς η τησαν, τοῦ Μεμφιβοσθῆ φεισάμενος· οἱ δὲ λαβόντες τοὺς α νδρας ἀπέκτειναν. καὶ κατήνεγκεν ὁ θεὸς ἐπὶ τὴν γῆν ὑέτόν. Πολέμου δὲ μετὰ ταῦτα γενομένου πρὸς ἄλλοφύλους ὁ Δαβὶδ μετὰ τῆς οἰκείας στρατιᾶς κατεδίωξε τοὺς πολεμίους. καὶ κατάκοπος γεγονὼς παρεῖτο ἐκλυθεῖς· καὶ τις τῶν ἐναντίων οὐτως ε χοντα ἰδὼν ὠ ρμησε πατάξαι αὐτόν, Ἄβεσά δὲ ὁ ἀδελφὸς Ἰωάβ ὑπερασπίσας τοῦ βασιλέως τὸν ἄλλόφυλον ε κτεινε. καὶ διὰ τοῦτο ὠ μοσαν οἱ περὶ Δαβὶδ μηκέτι παραχωρήσαι εἰς πόλεμον αὐτόν ἐξελθεῖν. καὶ πάλιν δὲ τῶν ἄλλοφύλων στρατευσαμένων στείλας ὁ βασιλεὺς στρατὸν ἐπ' αὐτοὺς πολλοὺς μὲν κτανθῆναι πεποίηκε, τοὺς δὲ περιλειφθέντας φυγεῖν. διαλιπόντες δὲ μικρὸν οἱ ἄλλοφυλοι ἐπῆλθον ε τι κατὰ τῆς χώρας τῶν Ἰσραηλιτῶν. καὶ ἦν παρ' αὐτοῖς γιγαντιαῖος ἀνὴρ, ε ξ δακτύλους ε χων ἐν ἑκατέρᾳ χειρὶ καὶ ὁμοίως ἐν τοῖς ποσίν· ὦ συμπλακεῖς ὁ Ἰωνάθαν ἀδελφιδοῦς τοῦ Δαβὶδ κατέβαλεν αὐτόν καὶ ἐσκύλευσε καὶ ῥοπήν πρὸς νίκην τοῖς ὁμοφύλοις παρέσχετο. οὐκέτι γοῦν προσέθεντο οἱ ἄλλοφυλοι τοῖς Ἑβραίοις μαχέσασθαι. Εἰρήνης δ' ε κτοτε τυχὼν ὁ Δαβὶδ ὠδὰς συνέθετο 1.116 πρὸς θεόν, καὶ ὀργανα κατασκευάσας μετ' αὐτῶν ἐδίδαξε τοὺς Λευίτας τοὺς υ μνους α δειν. τοιαῦτα δ' ἦσαν τὰ ὀργανα· ἡ μὲν κινύρα δεκάχορδος ἦν καὶ πλήκτρῳ ἐκρούετο, ἡ δὲ νάβλα δώδεκα φθόγγους ε χουσα τοῖς δακτύλοις ἐπλήττετο· κύμβαλά τε ὑπῆρχον χάλκεα, μεγάλα τε καὶ πλατέα. ἦν δὲ περὶ τὸν Δαβὶδ καὶ σύστημα γενναίων ἀνδρῶν. οἱ δὲ τούτων ἐπισημότατοι τριάκοντα ἐτύγχανον καὶ ἑπτὰ, οἱ πολλακίς ἠρίστευσαν. καὶ ποτε ἄλλοφύλων ἐπὶ Βηθλεὲμ ἐστρατοπεδευκότων ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ ἐν Βηθλεὲμ φρέατος ὑ δωρ πιεῖν ἐπεθύμησε. καὶ τρεῖς ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν ἀνδρείων δραμόντες καὶ μέσην τὴν τῶν ἐναντίων διελθόντες παρεμβολὴν ὑδρεύσαντο ἐξ ἐκείνου τοῦ φρέατος, καὶ αὐθις διὰ τῶν πολεμίων διελθόντες καταπλαγέντων τὸ θράσος αὐτῶν καὶ ἡρεμούντων, τῷ βασιλεῖ τὸ ὑ δωρ προσκεκομίσασιν. ὁ δὲ "ὁ ἰεὺς μοι κύριος" εἶπεν, "οὐ πίομαι τοῦτο, αἰματι τῶν ἀνδρῶν καὶ κινδύνῳ τῶν ψυχῶν αὐτῶν κοιμισθέν." οὐκ ε πιν ου ν, ἀλλ' ε σπεισεν αὐτὸ τῷ θεῷ. Ἀπαριθμῆσαι δὲ τὸν λαὸν ἀπαντα βουλευθεῖς ἐκέλευσε τῷ Ἰωάβ ποιῆσαι τὴν ἀπαρίθμησιν. τοῦ δὲ μὴ ἐπαινέσαντος τὴν βουλήν καὶ τὴν πράξιν οὐκ ἀγαθὴν λέγοντος, ὁ βασιλεὺς οὐκ ἐπέιθετο. καὶ ἀπῆλθεν Ἰωάβ καὶ ἠρίθμησε τὸν λαόν, καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς Ἰσραὴλ ὀκτακοσίων χιλιάδων ἀνδρῶν δυνάμεως σπωμένων ῥομφαίαν, καὶ πεντακοσίων χιλιάδων ἀνδρῶν μαχητῶν τῶν ἐξ Ἰούδα φυλῆς. εἰ τα μετεμέλετο ὁ Δαβὶδ καὶ ὠμολόγει ἡμαρτηκέναι. Γὰρ δὲ ὁ προφήτης κελεύσαντος τοῦ θεοῦ ἐπορεύθη πρὸς τὸν Δαβὶδ καὶ φησιν "ἐκ τριῶν τούτων ε κλεξαι ο πρὸς βουλής σοί ἐστι, πότερον αἰρήνῃ ἐπὶ ε τη ἑπτὰ λιμὸν ε σεσθαί 1.117 σοι κατὰ τὴν χώραν, ἢ τρεῖς μῆνας ὑπὸ πολεμίων διώκεσθαι, ἢ θάνατον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐνσκήψαί σου τῷ λαῷ." ὁ δὲ "στενά μοι πάντοθεν" ε φη, "ἀλλὰ βέλτιόν μοι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ θεοῦ ἐμπειεῖν." καὶ ἐπῆλθε θάνατος τῷ λαῷ πρωίθεν ε ως ω ρας ἀρίστου, καὶ ἀπέθανον ἐκ παντὸς τοῦ λαοῦ χιλιάδες ἑβδομήκοντα. καὶ Δαβὶδ ἰκέτευε τὸν θεόν. καὶ ὁ ὀλοθρευτὴν α γγελος τὸν λαὸν ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ Ἱερουσαλήμ. εἶπεν ου ν ὁ βασιλεὺς "ἐγὼ ἡμάρτηκα, κύριε, ὁ ποιμὴν, τὰ δὲ ποίμνια ὁ λαὸς οὐχ ἡμάρτοσαν· ἐγὼ εἶμι κολάσεως α ξιος καὶ οὐχ ου τοι." δυσωπηθεῖς δὲ τὴν τοῦ βασιλέως κατάνυξιν ὁ θεὸς ε παυσε τὴν φθοράν, καὶ διὰ τοῦ προφήτου Γὰρ ἐν τῇ α λωνι τοῦ Ἰεβουσαίου Ὁρνᾶ θυσιαστήριον ἐκέλευσε πῆξασθαι καὶ θῦσαι ἐκεῖ. καὶ ἐποίησεν οὐτως Δαβὶδ, ὠνῆσάμενος τὴν α λω ἐκ τοῦ Ὁρνᾶ. ὡς δὲ Ἰώσηπος ε γραψεν, ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ λέγεται ἀγαγεῖν Ἀβραάμ τὸν Ἰσαὰκ ὡ στε ὀλοκαυτώσαι αὐτόν. ἠβούλετο δὲ καὶ ναὸν οἰκοδομῆσαι Δαβὶδ ἐκεῖ τῷ θεῷ, ἀλλ' ἀπεῖρχθη πρὸς θεοῦ. Πρεσβύτης δὲ σφόδρα γενόμενος ὁ Δαβὶδ δύσριγος ὑπὸ τοῦ γήρωσ ἐτύγχανε. διὸ νεάνιδα ἐξελέξαντο Ἀβισὰκ ὁ νομα αὐτῆ· καὶ ἦν ἡ κόρη συγκοιταζομένη τῷ βασιλεῖ καὶ θάλπουσα αὐτόν. καὶ οὐκ ε γνω αὐτήν· ἀφροδισιάζειν γὰρ διὰ γῆρας οὐκ

ἠδύνατο. Ἀδωνίας δὲ τέταρτος ὦν ἐν τοῖς τοῦ βασιλέως υἱοῖς, ὠραῖος πάνυ, ὄρων τὸν πατέρα γεγηρακότα, τῆς βασιλείας ἀντεποιεῖτο, συναντιλαμβανομένου αὐτῷ Ἰωάβ τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ Ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως. καὶ ποτε θυσίαν δαψιλῆ παρασκευασάμενος τοὺς ἀδελφούς συνεκάλεσε καὶ τοὺς προέχοντας τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ Ἀβιάθαρ καὶ Ἰωάβ. Σολομῶντα δὲ καὶ τὸν 1.118 προφήτην Νάθαν καὶ Βαναϊάν τὸν ἀρχοντα τῶν σωματοφυλάκων οὐ κέκληκεν. εἰπεν οὖν πρὸς Βηρσαβεὲ Νάθαν "ἀκήκοας ὅτι ἐβασίλευσεν Ἀδωνίας;" ἡ δὲ πρὸς τὸν βασιλέα εἰσελθοῦσα "σὺ ὦ μοσας" εἶπε, "κύριέ μου βασιλεῦ, ὡς Σολομῶν ὁ υἱός σου βασιλεύσει μετὰ σέ, καὶ ἰδοὺ ἐβασίλευσεν Ἀδωνίας, σὺ δὲ ἠγνόηκας." εἶπε ταῦτα λεγούσης Βηρσαβεὲ καὶ ὁ προφήτης Νάθαν εἰσελθὼν ἠρώτα τὸν βασιλέα εἰ κατὰ γνώμην αὐτοῦ βεβασίλευκεν Ἀδωνίας. ὁ δὲ τὸν θεὸν ὦμοσεν ὡς "σήμερον βασιλεὺς ἐστὶν ὁ Σολομῶν." καλέσας δὲ τὸν ἀρχιερέα Σαδώκ καὶ Βαναϊάν κελεύει συμπαρειληφότας τὸν προφήτην καὶ τοὺς περὶ τὴν αὐλήν τὴν βασιλικὴν ὀπλίτας ἀναθέσθαι τὸν Σολομῶντα ἐπὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἡμίονον, καὶ ἀπαγαγόντας ἐξω τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν πηγὴν τὴν καλουμένην Σιών χρίσαι τῷ ἀγίῳ ἐλαίῳ, καὶ βασιλέα ἀναγορεῦσαι σαλπίζοντας ἐν τοῖς κέρασι, καὶ διὰ μέσης τῆς πόλεως παραπέμψαι αὐτόν. οἱ δὲ αὐτίκα καθὼς ἐνετάλησαν πεποιήκασιν καὶ διεβοήθη πανταχοῦ ἡ τοῦ Σολομῶντος ἀνάρρησις. ὡς δ' ἐγνώσθη καὶ τῷ Ἀδωνίᾳ καὶ τοῖς συνευωχουμένοις αὐτῷ, οἱ μὲν ἄλλοι πρὸς ἑαυτοὺς ἀπῆλθον, Ἀδωνίας δὲ μᾶλλον δεδιὼς τῷ θυσιαστηρίῳ προσπέφευγε καὶ πίστευε τῆς σωτηρίας ἡ τεῖ παρὰ τοῦ Σολομῶντος. ὁ δὲ τῆς μὲν τότε ἀμαρτίας ἀφῆκεν αὐτόν, "εἰ δ' εἰσαυθίς" εἶπε "κακόν τι ποιῶν εὐρεθῆ, θανατωθήσεται." Ὁρῶν δὲ Δαβὶδ ἐγγίζοντά οἱ τὸν θάνατον, προσκαλεῖται τὸν Σολομῶντα καὶ ἐντέλλεται αὐτῷ φυλάττειν τὰς τοῦ θεοῦ ἐντολάς καὶ κατὰ τοὺς νόμους αὐτοῦ πολιτεύεσθαι, "ὅτι ἐγὼ τὸ σπέρμα ἡμῶν" φησὶ, "καθὼς ἐπηγγείλατό μοι ὁ κύριος, ἕως τοῦ αἰῶνος εἰ ἡ ἐπὶ τοῦ θρόνου μου." καὶ προστίθησιν μὴ ἔᾶσαι 1.119 τὸν Ἰωάβ ἀτιμώρητον, ἀνελόντα τὸν Ἀβεννήρ καὶ τὸν Ἀμεσίαν· μηδὲ μέντοι τὸν Σεμεεί, ὁ δὲ αὐτῷ κατηράσατο φεύγοντι. καὶ ἄλλα αὐτῷ ἐντειλάμενος, καὶ ναὸν ἐπισκήψας οἰκοδομήσαι κυρίῳ, καὶ τὴν διαγραφὴν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ παρέσχεν αὐτῷ, καὶ πρὸς τὸ ἔργον λόγους διήγειρε καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ἀρχοντας καὶ τὴν φυλὴν Λευί, πολλὰ φήσας καταλιπεῖν εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ναοῦ, τάλαντα μὲν χρυσοῦ μύρια, μυριάδας δὲ τάλαντων ἀργύρου δέκα, σμάραγδόν τε καὶ ἄλλους λίθους πολυτελεῖς, χαλκὸν δὲ καὶ σίδηρον ἀριθμὸν ὑπερβαίνοντα, καὶ ὑλὴν ἑτέραν ἀφθονον· καὶ νῦν δὲ προστιθέναί τοις ἡδη συνειλεγμένοις χρυσοῦ καθαροῦ τρισχίλια τάλαντα εἰς τὸ ἀδυτον, καὶ μυρίου στατήρας, ἀργύρου δὲ μύρια τάλαντα. καὶ εἰ τι νίος λίθος ἡν τῶν τιμίων, ἐκόμισεν ἑκάστος καὶ παρέδωκεν εἰς τοὺς θησαυρούς, μετ' ὀλίγον δὲ ἐτελεύτησεν ὁ Δαβὶδ, βιώσας ἑνιαυτοὺς ἑβδομήκοντα, βασιλεύσας ἐν Χεβρών μὲν ἑπτὰ, ἐν Ἱερουσαλὴμ δὲ τρία πρὸς τριάκοντα, ἀνὴρ πᾶσαν ἀρετὴν κατωρθώκως προσήκουσαν βασιλεῖ. ἔθαψε δὲ αὐτὸν ὁ παῖς Σολομῶν ἐν Ἱεροσολύμοις βασιλικῶς, καὶ πλοῦτον ἀφθονον αὐτῷ συνεκίδευσεν. Σολομῶν δὲ ὅτε τὴν βασιλείαν παρέλαβε νεώτατος ἡν, δωδέκατον ἔτος ἡλικίας αὐτοῦ. ὁ μὲντοι Ἀδωνίας πορευθεὶς πρὸς Βηρσαβεὲ τὴν μητέρα τοῦ Σολομῶντος "οἶδας" εἶπε "τὴν βασιλείαν ἐμοὶ προσήκειν καὶ διὰ πρεσβυγένειαν καὶ διὰ τὴν αἰρεσιν τοῦ λαοῦ, μετέβη δὲ πρὸς Σολομῶντα τὸν ἀδελφόν μου, καὶ μοι στερκτέον τὸ γεγονός ὡς γνώμη θεοῦ γεγονός. μίαν δ' αἰτῶ αἰτησίν, δοθῆναί μοι 1.120 πρὸς γάμον τὴν τῷ πατρὶ συγκοιμημένην κόρην τὴν Ἀβισάκ, ἐπεὶ μηδ' ἐγὼ ταύτην ὁ πατήρ διὰ γῆρας, ἀλλ' εἶπε παρθένος ἐστίν." ἡ δὲ Βηρσαβεὲ κομίσειν τοὺς λόγους ὑπέσχετο τῷ υἱῷ καὶ καταπράξασθαι τὸν γάμον αὐτῷ σπουδαιότατα. καὶ πορευθεῖσα πρὸς τὸν υἱὸν δοῦναι τῷ ἀδελφῷ Ἀδωνίᾳ τὴν Ἀβισάκ παρεκάλει. ὁ δὲ ὀργισθεὶς ἐπὶ τῷ λόγῳ θαυμάζειν εἶπεν εἰ μὴ καὶ τῆς βασιλείας παραχωρήσαι Ἀδωνίᾳ ὡς πρεσβυτέρῳ αὐτὸν ἀξιοῖ. καὶ αὐτίκα τῷ ἐπὶ τῶν

σωματοφυλάκων Βαναία κτείνει τὸν Ἀδωνίαν προσέταξε. τῷ δὲ Ἀβιάθαρ εἰς τὴν ἐνεγκαμένην πορευθῆναι ἐπέταξε καὶ διάγειν ἐν τοῖς ἀγροῖς, "θανάτου γάρ" φησι "ῥύεταί σε ὅποσα μου συνέκαμες τῷ πατρί." καθὼς οὐκ ἐν τῷ Ἠλεὶ προεῖρηκεν ὁ θεός, ἀφήρητο ἡ τῆς ἱερωσύνης τιμὴ ἐξ οἰκουμένης Ἰθάμαρ καὶ πρὸς Σαδὼκ μεταπέπτωκεν, ἐκ τοῦ γένους οὐκ ἐν τῷ Φινεές. ὁ δὲ στρατηγὸς Ἰωάβ ταῦτα μαθὼν καὶ περιδεῆς γεγονὼς τῷ θυσιαστηρίῳ προσπέφευγε, καὶ καλούμενος οὐκ ἂν ποτε ἐξελθεῖν εἴποιεν, ἀλλ' αὐτοῦ τεθνήξεσθαι καὶ οὐκ ἄλλοθι. τοῦτο τῷ βασιλεῖ ἀγγελθὲν πέπεικε στείλαι κάκεῖ τὸν Ἰωάβ ἀνελεῖν. ἐντεῦθεν Βαναίας μὲν πάσης τῆς δυνάμεως προκεχείριστο στρατηγός, Σαδὼκ δὲ τῆς ἀρχιερωσύνης ἤξιωτο. τὸν δὲ γε Σεμεὶ ὁ βασιλεὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ περιώρισεν ὡς τε ταύτης μὴ ἐξιέναι· εἰ δ' οὐκ, θάνατον αὐτῷ τὸ ἐπιτίμιον ἐπέταξε. ὁ δὲ μετὰ τὰ τρία δούλων αὐτοῦ φυγόντων ἐπὶ ζήτησιν αὐτῶν ἐξελήλυθε· καὶ τοῦτο γνοὺς Σολομῶν ἀναιρεθῆναι τὸν ἀνδρα ἐκέλευσεν. Ἀγεται δὲ Σολομῶν εἰς γυναῖκα θυγατέρα Φαραῶ, καὶ τὰ τεῖχη τῶν Ἱεροσολύμων ἐπὶ μείζονα ἤρκε καὶ ὀχυρώτερα κατεσκεύασε. καθ' ἕνα πρὸς τὸν θεὸν δὲ χρηματίσας 1.121 αὐτῷ ὁ θεὸς εἴποιεν αὐτῷ αἰτήσαι ὅτι βούλοιο· ὁ δὲ σύνεσιν καὶ φρόνησιν ἠήτησε δοθῆναι αὐτῷ. καὶ ὁ θεὸς ἀποδεξάμενος αὐτὸν τῆς αἰτήσεως, καὶ σοφίαν δώσειν αὐτῷ καὶ μέγαν νοῦν ἐπηγγείλατο ὡς οὐκ ἕτέρῳ πρὸ αὐτοῦ ἢ τινὶ τῶν μετ' αὐτόν, προσθεῖναι δὲ καὶ ἀπερὸς οὐκ ἠήτησε, πλοῦτον καὶ νίκην καὶ εὐκλειαν, εἰ φυλάξει τὰς αὐτοῦ ἐντολάς καὶ τὰ δικαιώματα. Μετὰ ταῦτα δύο προσῆλθον αὐτῷ γυναῖκες· ἡ μία "βασιλεῦ" εἴφη, "ἀλλήλαις ἡμεῖς συνωκοῦμεν καὶ οὐδεὶς μεθ' ἡμῶν. ἐτέκομεν δὲ ἀμφὼ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἀρρενα. καὶ μετὰ μικρὸν αὐτῇ τῷ αὐτῆς ἐπιπεσοῦσα υἱὸν νεκρὸν διυπνισθεῖσα εὐρεν αὐτόν. καὶ τὸ μὲν τεθνηκὸς ὑπνούσης ἐμοῦ ὑποτίθησι ταῖς ἀγκάλαις μου, τὸ δὲ ζῶν ἐξ ἐμοῦ ἀφελοῦσα ὡς ἑαυτῆς ὤκειώσατο. καὶ γνοῦσα τὸ δρᾶμα ζητῶ τὸν παῖδα· ἡ δὲ μοι οὐκ εἰσδίδωσιν." ἡ δ' ἕτέρα τὸ ζῶν εἶναι τὸ ἑαυτῆς παιδίον ἀπισχυρίζετο, τῆς δ' ἀντιδίκου τὸ τεθνηκός· καὶ ἐπὶ τοσοῦτον κακουργίας μὴ προβῆναι διώμνυτο. ἀπορούντων δὲ τῶν περιεστηκότων πῶς ἂν διευκρινηθεῖ τὸ ἀληθές, ὁ βασιλεὺς διχῆ τμηθῆναι μαχαίρᾳ τὸ παιδίον τὸ ζῶν ἐκέλευσε καὶ ἀνά μέρος δοθῆναι ἑκάτερα τῶν γυναικῶν. τοῦτο ἡ μὲν ἀληθὴς τοῦ βρέφους μήτηρ βαρέως ἠνεγκε, καὶ παρητεῖτο τὴν ψῆφον, καὶ δοθῆναι ζῶν τὸ παιδίον τῇ ἀντιδίκῳ ἰκέτευεν· ἡ δὲ ψευδῶς ἑαυτὴν μητέρα τοῦ παιδὸς ὀνομάζουσα καὶ ἐπὶ τὴν κρίσιν καὶ ἐπέσπευδε τὴν διαίρεσιν. καὶ ὁ βασιλεὺς δοθῆναι ζῶν τὸ παιδίον προσέταξε τῇ παραιτουμένῃ τὴν ἐκείνου διαίρεσιν, "αὐτῇ" φήσας "ἡ τούτου μήτηρ ἐστίν, ἡ τοῦ παιδὸς σφαγῆναι μέλλοντος ὑπερήλησε." τοῦτο πᾶς ὁ λαὸς ἀκριβὲς τεκμήριον ἐσχηκε τῆς τοῦ βασιλέως φρονήσεως. 1.122 Πάντας δὲ τοὺς πρὶν εἰς σοφίαν καὶ φρόνησιν ὑπερβέβηκε. συνέταξε δὲ τρισχιλίας παραβολὰς καὶ πεντακισχιλίας ὠδὰς, καὶ ἀπὸ τῆς κέδρου εἰς ὑσσώπου συνεγράψατο, καὶ περὶ φύσεως ζῶντων τῶν τε πεζῶν καὶ ἀερίων καὶ τῶν νηκτῶν καὶ τῶν ἰδιωμάτων αὐτῶν ἐξήτασε καὶ ἐφιλοσόφησε, καὶ κατὰ τῶν δαιμόνων ἐξεύρηκεν ἐπὶ ὠδὰς εἰς ἀνθρώπων ὠφέλειαν· καὶ τρόπους κατέλιπεν ἐξορκώσεων, αἷμα δὲ τὰ δαιμόνια ἐδιώκοντο. καὶ ταύτην τὴν θεραπείαν φησὶν ὁ Ἰώσηπος μέχρις ἐκείνου ἰσχύειν· καὶ τι διηγῆται τοιοῦτον, τὸν λόγον πιστούμενος. Ἐλεάζαρ τῶν ὁμοφύλων λέγει κεκτηθῆσθαι τινὰ δακτύλιον ἐχόντα ὑπὸ τὴν σφραγίδα ῥίζαν ἐξ ἧς ὡς ὑπέδειξε Σολομῶν. καὶ τοῦτον ταῖς ῥῖσιν τοῦ δαιμονώοντος προσφέρειν, καὶ τῇ ὀσφρήσει διὰ τῶν μυκτῆρων τοῦ πάσχοντος ἐξέλκεσθαι τὸ δαιμόνιον. εἰτα τοῦ Σολομῶντος μεμνημένον ἐπὶ ὠδὰς τε λέγειν ἐξ ἧς ὡς ἐκεῖνος συνέθετο καὶ ἐξορκοῦν τὸ δαιμόνιον μηκέτι ἐπανελθεῖν εἰς τὸν ἀνθρώπον. τοῦτο καὶ Οὐεσπασιανοῦ καὶ τῶν υἱῶν ἐκείνου ἐνώπιον λέγει ποιῆσαι τὸν Ἐλεάζαρ· καὶ δίδόντα τῆς κατὰ τῶν δαιμόνων ἰσχύος ἀπόδειξιν τιθέναι ποτήριον πλήρες ὕδατος, καὶ ἐπιτάσσειν τῷ δαίμονι ἐξερχομένῳ τοῦ πάσχοντος ἀνατρέψαι αὐτό· καὶ ἀνατρέπεσθαι τὸ ποτήριον μηδενὸς ὀρώντος τὸν ἀνατρέποντα. ἤρξατο δὲ τῆς

οικοδομῆς τοῦ ναοῦ κατὰ τὸ τέταρτον ετος τῆς βασιλείας αὐτοῦ, μετὰ ετη τῆς ἑξ Αἰγύπτου ὑποχωρήσεως τοῦ λαοῦ τετρακόσια τεσσαράκοντα. περὶ δὲ τῶν μέτρων τοῦ υψους αὐτοῦ καὶ 1.123 τοῦ μήκους καὶ τῆς τούτου κατασκευῆς οὐχ ὁμοφωνοῦσιν ἡ τε τρίτη τῶν Βασιλειῶν καὶ Ἰώσηπος ἐν τῷ ὀγδῶ λόγῳ τῆς Ἀρχαιολογίας περὶ τοῦ ναοῦ συγγραφόμενος, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείοσι διαφέρονται. ὦ δὲ τὰ περὶ τῆς διαφορᾶς πρὸς βουλῆς ἀκριβῶσασθαι, καὶ περὶ τῶν δύο Χερουβίμ α χρυσοῦ ποιήσας κατὰ τὸ αδυτον εστησε, καὶ περὶ τῆς κιβωτοῦ καὶ τῆς χαλκῆς θαλάσσης καὶ τῶν λουτήρων, καὶ πηλίκον ἡν τὸ χάλκεον θυσιαστήριον, οἱ α δ' ἡ τράπεζα ἢ χρυσῆ, καὶ οσα σκευὴ ἀργύρεά τε καὶ χρύσεια Σολομῶν ἀνέθετο τῷ ναῷ, καὶ περὶ τῶν αλλων, ἢ τρίτη τῶν Βασιλειῶν βίβλος καὶ ἀρχαιολογῶν ὁ Ἰώσηπος ἀρκέσουσι παραστήσασθαι τὴν ἐφ' ἐκάστῳ ἀκριβειαν. ἐν ετεσι δὲ ἑπτὰ συντελέσας ὁ βασιλεὺς τὸν τε ναὸν καὶ οσα περὶ ἐκείνον συνεκάλεσε τὸν λαὸν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ αραντες τὴν κιβωτὸν οἱ ἱερεῖς καὶ τὴν σκηνὴν ἡν ἐπήξατο Μωυσῆς καὶ τὰ ἐν ταῖς θυσίαις ὑπηρετούμενα σκευὴ πρὸς τὸν ναὸν μετεκόμιζον, τοῦ βασιλέως προάγοντος καὶ τοῦ πλήθους παντός, καὶ τῶν Λευιτῶν σπενδόντων καὶ θυμιώντων. καὶ κατετέθη ἢ κιβωτὸς εἰς τὸ αδυτον μεταξὺ τῶν δύο Χερουβίμ, τὰς δύο λιθίνας πλάκας χρυσαενοθεν. ἐξελθόντων δ' ἐκ τοῦ ἀδύτου τῶν ἱερέων, δόξης κυρίου ὁ οἰκος ἐπέπληστο καὶ νεφέλη τὸν ναὸν ὀλον περιεκέχυτο· ἐξ ἧς ἐπιδημήσαι τῷ ναῷ τὸν θεὸν ἐφαντάζοντο σκηνώσαντα ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἤσθεις ἐπὶ τούτοις εὐχαριστίαν τε πρὸς τὸν θεὸν ἐποίησατο καὶ τὸν λαὸν εὐλόγησε καὶ ἰκέτευσεν ἐπήκοον γίνεσθαι τὸ θεῖον πᾶσι τοῖς ἐν αὐτῷ εὐχομένοις. εἰτα τῷ βωμῷ θυσίας προσήγαγε. καὶ ὁ θεὸς δεικνὺς ὡς εὐμενῶς αὐτὰς προσεδέξατο, πῦρ ἐκλάμψαι δι' ἀέρος πεποίηκεν ἐπενεχθῆναί τε τῷ βωμῷ καὶ τὴν θυσίαν 1.124 ἀπασαν καταδαίσασθαι. ταῦθ' ὁ λαὸς ἰδὼν εὐλόγησε τὸν θεόν, καὶ ὁ βασιλεὺς ἠὐχαρίστησε, καὶ πολυτελῶς ἐορτάσαντες τὸν σύλλογον διελύσαντο. ονειρος δὲ γεγινὼς τῷ βασιλεῖ ἐπακοῦσαι τῆς εὐχῆς αὐτοῦ τὸν θεὸν ἐδήλου, καὶ τὸν ναὸν τε συντηρηθῆναι καὶ αὐτὸν εἰς ἀκρον εὐδαιμονίας ἀναχθῆναι, καὶ τῆς χώρας ἀρξεν τοὺς ἑξ αὐτοῦ, εἰ αὐτός τε κάκεινοι καὶ ὁ λαὸς τὰ θεῖα μὴ παραβαῖεν ἐντάλματα· εἰ δ' οὐ, πρόρριζον ἐκκόψειν ἠπεῖλει τὸ γένος αὐτοῦ, καὶ τὸν λαὸν δουλεῖα καὶ κακώσεσι μυρίαῖς ὑποβαλεῖν, καὶ τὸν ναὸν παραδώσειν εἰς ἐμπρησμὸν καὶ διαρπαγὴν, καὶ τὴν πόλιν εἰς κατασκαφὴν τε καὶ προνομίην. Οὐτω μὲν οὐν τὰ τοῦ ναοῦ τῷ Σολομῶντι τετέλεστο· μετὰ δὲ ταῦτα βασίλεια ἑαυτῷ ὠκοδόμησε πολυτελῆ καὶ λαμπρά, καὶ τὰ τῶν Ἱεροσολύμων δὲ τείχη προσεπεσκεύασε, καὶ πόλεις ἄλλας προσωκοδόμησε, καὶ τοὺς ἐν τῷ Λιβάνῳ ὀρει τῶν Χαναναίων ὑφ' ἑαυτὸν ποιησάμενος, μὴ πρὶν ὑποταγέντας, ὑποφόρους κατέστησε. σοφίσματα δὲ καὶ λόγους αἰνιγματώδεις Χειράμ ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς αὐτῷ πέπομφεν, ἀξιῶν σαφηνίσαι αὐτά· καὶ πάντα διέλυσε καὶ τὸν νοῦν ἐκείνων δεδήλωκε. μεμνήσθαι τούτων ἱστορεῖ ὁ Ἰώσηπος καὶ συγγραφεῖς ἀρχαίους, τὸν τε Δῖον καὶ πρὸς τούτῳ τὸν Μένανδρον. διαβοηθείσης δὲ πανταχοῦ τῆς σοφίας τοῦ Σολομῶντος καὶ τῆς φρονήσεως, βασίλισσά τις Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίων σοφίαν φιλοῦσα καὶ ζητοῦσα εἰς Ἱεροσόλυμα παραγέγονε. καὶ ὁ βασιλεὺς φιλοτίμως αὐτὴν προσεδέξατο, καὶ τὰ σοφίσματα ἀπροετίθει ἐκείνη ῥαδίως ἐπέλυεν, ὡς ἐκπλήττεσθαι τὴν βασίλισσαν καὶ πλέον λέγειν τῶν ἠκουσμένων ὄραν. ἐθαύμαζε δὲ καὶ τὰ βασίλεια καὶ τῶν δειπνῶν τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἀπασαν 1.125 τὴν βασίλειον καὶ τὰς ἐν τῷ ναῷ θυσίας καὶ τῶν θυόντων τὸ ευτακτον. ἐδώρησατο δὲ τὸν βασιλέα χρυσίῳ καὶ λίθοις τῶν πολυτίμων καὶ ἀμυθήτοις ἀρώμασι καὶ βαλσάμου ῥίζαις, ὡς ἑξ ἐκείνης ἐν Παλαιστίνῃ φυῆναι τὸ βάλσαμον. καὶ Σολομῶν δὲ πολλοῖς ἀγαθοῖς τὴν βασίλισσαν ἀντημείψατο. καὶ ἡ μὲν εἰς τὰ ἑαυτῆς ὑπενόστησεν· ὁ δὲ βασιλεὺς πάντων τῶν πρὸ αὐτοῦ γενόμενος ἐνδοξότατος καὶ φρονήσει καὶ πλούτῳ διενεγκῶν οὐκ ἐνέμεινε τοῖς θεοῖς θεσμοῖς,

ἀκρασίαν δὲ νοσήσας περὶ τὰ ἀφροδίσια καὶ περὶ γυναϊκας ἐκμανεῖς οὐ ταῖς ὁμογενέσιν ἤρκειτο, ἀλλὰ καὶ ἄλλοφύλους εἰγμε πλείστας, καὶ χαριζόμενος ἐκείναις διὰ τὸν ἐρωτα ἐθρήσκευε καὶ τοὺς ἐκείνων θεούς. εἰγμε γὰρ θυγατέρας ἀρχόντων διασήμων ἑπτακοσίας καὶ παλλακὰς τριακοσίας καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων. εἰπεν οὖν ὁ κύριος πρὸς τὸν Σολομώντα "οὐκ ἐφύλαξας ὁ σα ἐνετειλάμην σοι, διαρρήξω τὴν βασιλείαν σου καὶ δώσω αὐτὴν τῷ δούλῳ σου. οὐ σὲ δὲ ζῶντα τὴν ἀρχὴν ἀφαιρήσομαι διὰ τὸν πατέρα σου, θανόντος δὲ σου ταῦτα ἐπὶ τῷ υἱῷ σου ποιήσω. καὶ οὐδὲ πᾶσαν ἐξ αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἀφελοῦμαι, δύο δὲ φυλάς αὐτῷ καταλελοιπῶς καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ διὰ τὸν πάππον Δαβίδ, τὰς δέκα τῷ δούλῳ δώσω αὐτοῦ." Οὐ συχνὸς καιρὸς διελήλυθε καὶ Ἀδερ εἰς πόλεμον κατέστη τῷ Ἰσραήλ. ἦν δὲ ὁ Ἀδερ Ἰδουμαῖος ἐκ βασιλείου σποράς, ὁ σ τοῦ Ἰωάβ καταστρεψαμένου τὴν Ἰδουμαίαν κατὰ τοὺς χρόνους Δαβίδ παιδάριον ὡν ἀπέδρα εἰς Αἰγυπτον, καὶ φιλοφρόνως δεχθεὶς παρὰ Φαραῶ ἠγαπήθη καὶ τὴν ἀδελφὴν εἰγμε τῆς 1.126 γυναικὸς Φαραῶ. οὐτος οὖν ἀνδρωθεὶς καὶ θανόντας μαθὼν τὸν Δαβίδ καὶ τὸν Ἰωάβ, ἐπανεληθεὶν ἐζήτει πρὸς τὴν πατρώαν ἀρχὴν· ἀλλ' οὐ παρεχωρεῖτο πρὸς Φαραῶ. ἦδη δὲ τῷ Σολομώντι τῶν πραγμάτων κακῶς ἐχόντων παρεχωρήθη καὶ Ἀδερ καὶ εἰς τὴν Ἰδουμαίαν ἐπανελήλυθε. ταύτης δ' ἀσφαλῶς φρουρουμένης εἰς τὴν Συρίαν ἀφίκετο, καὶ σύστημά τι σχῶν περὶ αὐτὸν ληστικὸν ταύτην τε κατέσχε καὶ τὴν τῶν Ἑβραίων ἐλίζετο χώραν. Ἱεροβοὰμ δὲ υἱὸς Ναβὰτ παιδάριον ὡν ὑπηρετεῖ τῷ βασιλεῖ. ἰδὼν δὲ Σολομών αὐτὸν γενναῖον τὸ φρόνημα, ὅτε τῇ Ἱερουσαλήμ περίβολον ᾠκοδόμει ἐπέστησεν αὐτὸν τῆς οἰκοδομῆς ἐπιμελητήν. ἀπερχομένῳ δὲ πρὸς τῷ Ἱεροβοὰμ συνήνησεν προφήτης ὁ Σηλωνίτης Ἀχιά, καὶ ἐκκλίνας αὐτὸν τῆς ὁδοῦ διέρρηξε τὸ οἰκεῖον ἱμάτιον εἰς δώδεκα ρήγματα καὶ δέδωκεν ἐκείνῳ τὰ δέκα, εἰπὼν ὡς "οὐτως διαρρήξει τὴν βασιλείαν Σολομώντος ὁ κύριος, καὶ τῷ μὲν ἐκείνου υἱῷ δύο καταλείψει φυλάς διὰ τὸν πάππον, σοὶ δὲ τὰς δέκα δώσει καὶ βασιλεύσει σε ἐν αὐταῖς. σὺ δὲ ἀλλὰ τῶν νόμων ἀντέχου κυρίου καὶ γίνου δίκαιος." τούτοις μέγα φρονήσας Ἱεροβοὰμ νεωτερίζει ἐπεχειρεῖ. καὶ γνοὺς τὸ πρᾶγμα ὁ βασιλεὺς ἀνελεῖν ἐζήτει αὐτόν. ὁ δὲ φεύγει εἰς Αἰγυπτον κάκεῖ διήγεν εἰς Σολομών ἐτελεύτησε. τέθηκε δὲ ὁ βασιλεὺς Σολομών, ὡς μὲν ἡ βίβλος τῶν Βασιλείων ἱστορεῖ, ζήσας ἐνιαυτοὺς πενήκοντα πρὸς δυσί, δωδεκαέτης γὰρ τῆς βασιλείας ἐπιβῆναι ἱστόρηται, βασιλεύσαι δὲ εἰς τεσσαράκοντα, ὡς δ' ὁ Ἰώσηπος συνεγράψατο, τέσσαρας μὲν ἐνιαυτοὺς ἐβίω καὶ ἐνενήκοντα, ὀγδοήκοντα δὲ βεβασίλευκεν, εὐτυχῶς μὲν ζήσας καὶ εὐκλεῶς, παρανομήσας μὲντοι περὶ τὸ 1.127 γῆρας, ὑπ' ἐρώτων οὐκ εὐαγῶν ἄλλογενέσι πεισθεὶς γυναιξὶ καὶ τοῖς ἐκείνων ἀκολουθήσας θρησκευμασι. Διάδοχον δ' εἰσχε τῆς βασιλείας τὸν υἱὸν Ῥοβοάμ. καὶ ὁ λαὸς συνήχθη πᾶς πρὸς αὐτόν, καὶ ἰκέτεον ἐλαφρῦναι αὐτοῖς τὸν τῆς δουλείας ζυγόν, ὁ σ παρὰ τοῦ Σολομώντος αὐτοῖς ἐπενήνεκτο, καὶ τοῦ πατρὸς φανῆναι χρηστότερον. ὁ δὲ σκέψασθαι εἰπε καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰπεῖν. καλέσας οὖν τοὺς γηραιότερους τῶν πατρῶων θεραπόντων τίαν ἀποκριθεῖν τῷ λαῷ ἐπυνθάνετο· κάκεῖνοι διαλεχθῆναι αὐτοῖς συνεβούλευον ἠπιώτερον μὴδ' ὑπερηφάνως καὶ ὀγκηρῶς. μετὰ δὲ τὴν γερουσίαν τοῖς μειρακίσκοις, οἱ περ αὐτῷ συνετρέφοντο, τοῦ σκέμματος κεκοινώνηκε, καὶ τὴν τῶν πρεσβυτέρων εἰπὼν συμβουλήν. οἱ δὲ τραχύτερον αὐτῷ προσομιλήσαι τῷ λαῷ συνεβούλευσαν καὶ τοὺς λόγους ἀναλόγους τῷ τῆς ἀρχῆς ὀγκῶ ποιήσασθαι καὶ τῷ βασιλικῷ ἀξιώματι. καὶ ὁ σ τούτοις προσέθετο, καὶ ἐπεὶ τὸ πλῆθος αὐθῆς συνεληλύθει "εἰ τὸν ζυγὸν ὑμῖν ἐσκήρυνεν ὁ πατήρ μου" εἶπε, "τοῦτον αὐτὸς ἐπάξω βαρύτερον· καὶ εἰ μᾶστιξιν ἐκεῖνος ἐκέχρητο καθ' ὑμῶν, σκορπίοις ὑμᾶς κολάσω αὐτός· καί μου τῆς σμικρότητος παχυτέρας τῆς ὀσφύος τοῦ πατρὸς πειραθήσεσθε." τούτων τὸ πλῆθος ἀκοῦσαν "τίς ἡμῖν μερὶς ἐν Δαβίδ;" ἐξεβόησαν, καὶ ἀποδυσπετήσαντες ἀπήεσαν.

πέμπαντος δὲ Ῥοβοὰμ τῶν οἰκείων ε να διαλεχθῆναι αὐτοῖς καὶ πραῦναι, ε κτειναν ὑπ' ὀργῆς τὸν α νδρα λιθολευστήσαντες. Ῥοβοὰμ δὲ δείσας εἰς Ἱεροσόλυμα πέφευγε, παραμεινάσης αὐτῷ τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ σὺν αὐτῇ τῆς Βενιαμίτιδος. αἱ 1.128 δὲ γε λοιπαί, ἡδη τοῦ Ἱεροβοὰμ ἐπανελθόντος ἐκ τῆς Αἰγύπτου μετὰ τελευτὴν Σολομῶντος, καλέσασαι αὐτὸν εἰ λοντο βασιλέα. Ῥοβοὰμ δὲ ἠτοιμάζετο περὶ τῆς βασιλείας μαχέσασθαι τοῖς Ἰσραηλίταις καὶ τῷ Ἱεροβοὰμ, ἐκωλύθη δὲ παρὰ τοῦ θεοῦ διὰ τοῦ προφήτου Σαμαΐα. Καὶ Ἱεροβοὰμ δείσας μὴ τὸ πλῆθος εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπιὸν καὶ τοῖς ἐκεῖ συναμιγνύμενον ἐπιστραφῆ πρὸς τὸν πρότερον αὐτοῦ βασιλέα καὶ καταλείψει αὐτόν, δύο δαμάλεις εἰργάσατο ἐκ χρυσοῦ, καὶ ε θετο τὴν μὲν ἐν Βαιθήλ, τὴν δ' ἐτέραν ἐν Δάν. καὶ ἐκκλησιάσας τὸ πλῆθος "πανταχοῦ ὁ θεὸς ἐστίν" εἰ πεν, "ω α νδρες, ἀλλ' οὐ μόνον ἐν Ἱεροσόλυμοις. ἴδου οὐ ν δύο δαμάλεις πεποίηκα εἰς ο νομα τοῦ θεοῦ, καὶ οὐκέτι ὑμῖν ἀνάγκη πορεύεσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα. ἀπερχόμενοι δ' εἰς αὐτὰς προσκυνεῖτε καὶ θύετε· καὶ ἱερεῖς γὰρ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀποδείξω." τούτοις ἐξαπατηθεὶς ὁ λαὸς τὰ τε πάτρια παραβέβηκε καὶ παρώργισε τὸν θεόν, ὡς καὶ εἰς αἰχμαλωσίαν παραδοθῆναι τοῖς ἀλλοφύλοις τὸν Ἰσραήλ. ποιήσας δὲ ἱερεῖς ὁ Ἱεροβοὰμ καὶ θυσιαστήριον ἐώρτασε, καὶ ἀνέβη αὐτὸς ἐπὶ τὸν βωμὸν καὶ περὶ αὐτὸν οἱ ἱερεῖς. καὶ ἡδη μέλλοντι θύειν παρέστη προφήτης σταλεὶς ἐκ θεοῦ καὶ εἰ πε "τάδε λέγει κύριος, θυσιαστήριον, ἐκ Δαβὶδ ε σταί τις Ἰωσίας καλούμενος, ο ς θύσει τοὺς ἱερεῖς σου ἐπὶ σὲ καὶ κατακαύσει τὰ ὀστᾶ αὐτῶν. ι να δὲ δῆλον εἰ ἡ ὡς οἱ λόγοι μου ἀληθεύοιεν, ἴδου ῥαγήσεται τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἡ ἐπ' αὐτὸ πιότης χεθήσεται κατὰ γῆς." καὶ αὐτίκα τὸ τε θυσιαστήριον διερράγη καὶ ἡ πιότης τῶν θυμάτων ἐκκέχυτο. ἐξέτεινε δὲ τὴν χεῖρα Ἱεροβοὰμ, συσχεθῆναι τὸν προφήτην ἐγκελευόμενος. ἡ δὲ ξηρανθεῖσα ἀκίνητος ε μεινε. 1.129 δεθηεὶς γοῦν Ἱεροβοὰμ τοῦ προφήτου ε σχεν αυ θις τὴν χεῖρα κινουμένην καὶ ἐνεργόν. καὶ ἠξίου αὐτὸν συνδαιπνήσαι αὐτῷ. ὁ δὲ οὐ κατένευσε, λέγων παρὰ τοῦ θεοῦ κωλυθῆναι α ρτον ἐν τῇ πόλει ἐκείνη φαγεῖν ἡ υ δωρ πιεῖν ἡ ὑποστρέψαι δι' ἡ ς ὁδοῦ εἰς τὴν πόλιν ἐλήλυθε· καὶ ἀπῆει ἐτέραν τραπόμενος. ψευδοπροφήτης δὲ τις ἡ ν ἐν τῇ πόλει ἐκείνη τὸν Ἱεροβοὰμ ἀπατῶν καὶ πρὸς χάριν αὐτῷ ὀμιλῶν. ου τος μαθῶν ο σα ὁ τοῦ θεοῦ προφήτης καὶ εἰ ρηκε καὶ πεποίηκε καὶ ὡς α πεισι, κατεδίωξεν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ καταλαβὼν αὐτὸν ἠξίου ἀναστρέψαι καὶ παρ' αὐτῷ ξενισθῆναι. τοῦ δὲ ἀπαναινομένου, ὡς ἀπαγορεύσαντος τοῦ θεοῦ, "ἀλλὰ κάγω προφήτης εἰμί" ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος εἰ πεν ἀνὴρ, "καὶ ἡ κω κατ' ἐντολὴν τοῦ θεοῦ ἐπιστρέψων σε τραπέζης μοι κοινωνήσοντα." ἐπίστευσε ὁ προφήτης τοῖς τοῦ ψευδοπροφήτου λόγοις καὶ ὑπενόστησε. ξενισθέντι δ' ἐκεῖ τῷ προφήτη λόγος ἐγένετο κυρίου, ἀνθ' ω ν οὐκ ἐτήρησε τὰ ἐνταλθέντα αὐτῷ ἀναιρεθῆσθαι κατὰ τὴν ὁδὸν παρὰ λέοντος. καὶ ὑποστρέφοντα λέων αὐτὸν ε κτεινε καὶ παρακαθήμενος ἐφύλαττε τὸν νεκρὸν καὶ τὸ ὑποζύγιον. μαθῶν δὲ τὸ γεγονός ὁ ψευδοπροφήτης συνεκόμισε τὸ σῶμα τοῦ τεθνεῶτος καὶ ε θαψε, καὶ τοῖς ἑαυτοῦ παισὶν ἐνετείλατο τῷ προφήτη συγκηδεῦσαι καὶ αὐτοῦ τὸ σῶμα θανόντος· τί τοῦτο μηχανησάμενος; ι ν' ο τε κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν κατασκαφῆ τὸ θυσιαστήριον, καὶ τῶν ἱερέων καὶ ψευδοπροφητῶν πυρὶ παραδοθῆ τὰ ὀστᾶ, αὐτὸς διαφύγη τὴν υ βριν, εἰ τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ συγκατατεθῆ. Ταῦτα μὲν οὐ ν ου τως ἐγένετο Ἱεροβοὰμ δὲ τῆς 1.130 αὐτῆς εἰ χετο ἀσεβείας, ἡ καὶ ἐπεδίδου καθ' ἐκάστην παρανομῶν, καὶ χρημάτων τὴν ψευδῆ τῶν ὑψηλῶν ἱερωσύνην παρεῖχε τοῖς θέλουσιν ω νιον. καὶ εἰς ἀμαρτίαν ἡ πρᾶξις αυ τη ἐλογίσθη αὐτῷ, καὶ εἰς ἀφανισμόν τοῦ οἰκου αὐτοῦ γέγονε καὶ εἰς ο λεθρον. εἰ δὲ τὸ τὴν ἀνίερὸν ἐκείνην ἱερωσύνην ἀποδίδοσθαι χρημάτων ἀμαρτία λελόγιστο, τί α ν τις εἰ ποι περὶ τῶν πωλούντων καὶ ὠνουμένων τὴν θεῖαν ο ντως ἱερωσύνην, τὴν τῆς φρικτῆς καὶ ἀναιμάκτου θυσίας τελεστικὴν; Ἐνόσησε δὲ Ἀβιά ὁ υἱὸς Ἱεροβοὰμ· καὶ ε στειλε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς πρὸς Ἀχιά τὸν προφήτην, εἰ ζήσεται ἐρωτήσουσαν. ἡ δὲ ιδιωτικὴν

μεταμφιασαμένη στολήν ἀπῆλθε. καὶ ὁ προφήτης τὸ δράμα γνοὺς "μὴ κρύπτε σαυτήν, γύναι Ἱεροβοάμ" ε φη, "α πιθὶ δὲ καὶ τῷ ἀνδρὶ σου εἶπε ὁ τι, ἐπεὶ καταλιπὼν τὸν θεὸν σεαυτῷ θεοὺς ἐποίησας χωνευτούς, προσδόκα τήν τε βασιλείαν ἀφαιρεθήσεσθαι καὶ αὐτὸς παγγενῆ ἐξολοθρευθήσεσθαι. ὁ τι δέ σοι ἀσεβήσαντι καὶ τὸ πλῆθος ἐπηκολούθησεν, οὐδ' ἐκεῖνο μένει ἀτιμώρητον. σὺ δὲ α πιθι, γύναι, καὶ θανόντα εὐρήσεις τὸν παῖδά σου, ὁς καὶ ταφήσεται θρηνηθεὶς· μόνος γὰρ ἔξ Ἱεροβοάμ οὐτος ἡ ν ἄγαθός." ἀπελθοῦσα δὲ ἡ γυνὴ τὸν μὲν παῖδα εὐρε θανόντα, τῷ δὲ ἀνδρὶ τὰ παρὰ τοῦ προφήτου ἀπήγγειλεν. ὁ δ' οὐδὲν ἔξ ἐκείνων ἐβελτιώθη, τυγχάνων ἀσύνητος· Ῥοβοάμ δὲ τοῦ υἱοῦ Σολομῶντος βασιλεύοντος ἐν Ἱερουσαλήμ οἱ παρὰ τοῖς Ἰσραηλίταις ἱερεῖς καὶ Λευῖται καὶ ὁ σοι τοῦ πλῆθους ἡσαν συνιέντες τὸ ἀγαθόν, ἀποστάντες τῶν ἰδίων πόλεων εἰς Ἱεροσόλυμα παραγίνονται· κάντεῦθεν ἡ βασιλεία τοῦ Ῥοβοάμ ηυξήτο. ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἠσέβησεν εἰς θεόν, καὶ πᾶς ὁ 1.131 οἰκος Ἰούδα τῆς τοῦ θεοῦ θρησκείας κατωλιγώρησε. διὸ καὶ ἀνέβη Σουσακίμ ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου ἐπὶ Ἱερουσαλήμ μετὰ βαρείας δυνάμεως ἐν ετει πέμπτῳ τῆς βασιλείας τοῦ Ῥοβοάμ. συγκλείσας δὲ αὐτὸν Ῥοβοάμ ἐν τῇ πόλει καὶ τὸν λαόν, ἐδέετο τοῦ θεοῦ δοῦναι σωτηρίαν αὐτοῖς, καὶ α ἡμαρτον εἰς θεὸν ἐξωμολογοῦντο. παρακληθεὶς δὲ ὁ θεὸς οὐκ ἀπολέσειν αὐτούς, ἀλλὰ δώσειν εἰπεν ὑποχειρίους τοῖς πολεμίοις. δεξαμένου τοίνυν ἐν τῇ πόλει Ῥοβοάμ τὸν Αἰγύπτιον ἐπὶ συνθήκαις, παρασπονδήσας ἐκεῖνος τοὺς τοῦ θεοῦ τε θησαυροὺς ἐσύλησε καὶ τοὺς βασιλικούς ἐξεκένωσε, καὶ τὰ χρυσᾶ ὀπλα ἐποίησε Σολομῶν καὶ τὰ δόρατα τὰ χρυσᾶ ὁ Δαβὶδ ἀνέθετο πάντα ἀφείλετο. ἐτελεύτησε δὲ Ῥοβοάμ ζήσας ετη πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ, ἐξ ὧν ἑπτακαίδεκα βεβασίλευκε, διάδοχον τὸν υἱὸν καταλιπὼν Ἀβιού. καθ' οὗ Ἱεροβοάμ ἐξεστράτευσεν, αἰεὶ καὶ τῷ Ῥοβοάμ πολεμῶν. Ἀβιού δὲ οὐκ ἐπηξεν τὴν εφοδον, ἀλλ' ἀντιτάξας αὐτῷ τοὺς οἰκείους νίκην νικᾶ περιβόητον, ὡς μηκέτι θαρσῆσαι τὸν Ἱεροβοάμ ἀντιπαρατάξασθαι. τελευτᾶ δὲ Ἀβιού βασιλεύσας ἐν Ἱερουσαλήμ ετη τρία, ποιήσας τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου. καὶ ἐβασίλευσεν Ἀσά ὁ υἱὸς αὐτοῦ, τοὺς θεῖους θεσμοὺς τηρήσας κατὰ Δαβὶδ τὸν οἰκεῖον προπάτορα. Τέθνηκε δὲ καὶ Ἱεροβοάμ ἀνύσας ἐν τῇ ἀρχῇ ετη δύο καὶ εικοσι. καὶ διεδέξατο αὐτὸν Ναβάτ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, κάκεῖνος ἀσεβῆς κατὰ τὸν πατέρα γενόμενος. ὁς πόλιν τῶν ἀλλοφύλων πολιορκῶν Γαβαθὼν ἐπεβουλεύθη παρὰ Βαασάν υἱοῦ Ἀχιά, καὶ τέθνηκε δύο α ρξας ἑνιαυτούς. Βαασάν δὲ τῆς τῶν δέκα φυλῶν βασιλείας ἐγκρατῆς γεγωνῶς πᾶν τὸ γένος τοῦ Ἱεροβοάμ ἐξωλόθρευσε. καὶ οὐτος δὲ ὡς Ἱεροβοάμ παρη1.132 νόμησε καὶ τὸν λαὸν ὁμοίως πεποίηκεν ἁμαρτεῖν. καὶ ἠπέιλησεν αὐτῷ ὁ θεὸς διὰ Ἰηοῦ τοῦ προφήτου διαφθερεῖν τὸν οἰκὸν αὐτοῦ ὡς τὸν οἰκὸν Ἱεροβοάμ. τέθνηκε δὲ καὶ οὐτος, ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ βασιλεύσας ετη ἐπὶ τέσσαρσιν εικοσι. καὶ Ἠλὰ ὁ υἱὸς αὐτοῦ γέγονε τῆς πατρικῆς βασιλείας διάδοχος. ὁ ν Ζαμβρὴ ὁ ἀρχων τῆς ἰππου αὐτοῦ μεθύνοντα κτείνας ἐπὶ δύο ἑνιαυτούς βασιλεύσαντα τήν τε βασιλείαν ἀφείλετο καὶ τὸ γένος ἁπαν τοῦ Βαασάν ἐξωλόθρευσε. ἡ δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν στρατιὰ πολιορκοῦσα τὴν Γαβαθὼν, μαθοῦσα ὁ τι Ζαμβρὴ κτείνας τὸν Ἠλὰ ἐβασίλευσε, τὸν οἰκεῖον στρατάρχην Ζαμβρὴν ἐν τῇ παρεμβολῇ ἀνηγόρευσε, καὶ τὴν πόλιν Θερσὰ μετ' αὐτοῦ προκαταλαβοῦσα κρατεῖ ταύτης, Ζαμβρὴ δὲ ὁ πρότερος εἰς τὸ μυχαίτατον τῶν βασιλείων εἰσδύς καὶ ἐμπρήσας αὐτό, συνδιέφθειρεν ἐκείνῳ καὶ ἑαυτόν, ἑπτὰ ἡμέρας τὴν ἀρχὴν κατασχών. εἰτα μερίζεται ὁ λαός, καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ τὸν Ζαμβρὴν ἤρειτο, τὸ δ' ετερον τὸν Θαμνί. ἀλλ' ὑπερισχύσαντες οἱ τοῦ Ζαμβρῆ, καὶ ἀνελόντες τὸν Θαμνί, ἀστασίαστον τὴν ἀρχὴν τῷ Ζαμβρῆ περιποιήσαντο. ὁς πρότερον μὲν ἐν Θερσὰ διῆγεν βασιλεύων, επειτα δ' ἐν Μαρεώνῃ τῷ ὀρει, ἐν ᾧ πόλιν ἔδομήσατο ἡ Σαμάρεια κέκληται, αὐτοῦ Σαμαραιὸν τὸ ὄνομα καλέσαντος εἰς ὄνομα Σεμηρών, ἀφ' οὗ τοῦτο ἐπρίατο· χείρων τῶν πρὸ αὐτοῦ γεγονῶς. καὶ κατέστρεψε τὴν ζωὴν ἐν Σαμαρείᾳ, δώδεκα βασιλεύσας ἑνιαυτούς. ἡ δὲ βασιλεία περιῆλθεν εἰς Ἀχαάβ τὸν

υῖόν αὐτοῦ. Οἱ μὲν οὖν τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεῖς ἄλλος ἐπ' ἄλλω διὰ τὴν παρανομίαν αὐτῶν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ διεφθάρησαν, Ἀσά δὲ ὁ τῆς Ἱερουσαλήμ βασιλεὺς θεοφιλῆς ἦν. οὐ τῷ δεκάτῳ τῆς βασιλείας εἴπει ὁ βασιλεὺς 1.133 Αἰθίοπων στρατεύει κατ' αὐτοῦ μετὰ βαρείας δυνάμεως. ὁ δὲ τὸν θεὸν σύμμαχον ἐπεκέκλητο· καὶ συμπλακίει τοῖς Αἰθίοφι πολλοὺς μὲν ἀνείλε, τοὺς δὲ λοιποὺς φυγόντας ἐδίωξε καὶ τὴν παρεμβολὴν ἐκείνων διήρπασε, καὶ πολλὰ αὐτὸς καὶ ὁ λαὸς ἐκομίσαντο λάφυρα. ἀναζευγνύντι δὲ τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ στρατιᾷ ὁ προφήτης Ἀζαρίας ὑπαντήσας τῆς νίκης τὸν θεὸν εἶπαι αὐτῷ δοτῆρα εἶπε καὶ τῷ λαῷ, δικαιοσύνης ἐπιμελουμένοις. καὶ μετιούσι μὲν ἀρετὴν εὐδαιμονίαν καὶ εἰσέπειτα ἐπηγγέλλετο, τῶν δὲ τοῦ θεοῦ ἐντολῶν κατολιγορήσασι πολλὰ συμβήσεσθαι λυπηρά. Ἀσά τοίνυν ἐν εὐσεβείᾳ τὴν ζωὴν ἀνύσας καὶ εἰς γῆρας κατανήσας βαθὺ τέθνηκε, βασιλεύσας ἑνιαυτοὺς ἑφ' ἐνὶ τεσσαράκοντα, Ἰωσαφὰτ οἰκίῳ υἱῷ τὴν ἡγεμονίαν καταλιπών. Ἀχαάβ δὲ ἐν Σαμαρείᾳ ἐκέκτητο τὰ βασίλεια, τοὺς πρὸ αὐτοῦ παραδραμῶν εἰς ἀσέβειαν, καὶ ὑπὸ τῆς γυναικὸς Ἰεζάβελ μᾶλλον εἰς κακίαν προβίβασθεις, ἡ τοῦ βασιλέως μὲν Τύρου καὶ Σιδῶνος θυγάτηρ ἦν, ἰταμὸν δὲ καὶ τολμηρὸν γύναιον. αὐτὴν αὐτὴν τῷ οἰκίῳ θεῷ Βῆλ ἐδομήσατο καὶ ἄλσος ἐφύτευσε καὶ ἱερεῖς αὐτῷ καὶ ψευδοπροφήτας κατέστησεν. Ἡλιοῦ δὲ ὁ προφήτης ἐκ πόλεως Θέσβης, ζηλώσας ἐπὶ ταῖς ἀσεβείαις τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ λαοῦ, εἶπε πρὸς Ἀχαάβ "ζῆ κύριος, εἰ εἰσαι ὑετός εἰ μὴ διὰ λόγου μου." καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπῆλθεν ἐν τῷ χειμάρρῳ Χοράθ κατ' ἐντολήν τοῦ θεοῦ· ἐνθα παρὰ κοράκων ἐτρέφετο ἀρτους αὐτῷ κομιζόντων πρῶτῃ καὶ κρέας τὸ δειλινόν, τὴν δὲ πόσιν αὐτῷ ἐχορήγει ὁ χεῖμαρρος. οὐ ξηρανθέντος εἰς Σαρεφθὰ πόλιν οὐσαν μεταξὺ 1.134 Σιδῶνος καὶ Τύρου τῷ θεῷ πειθόμενος ἀπεισι. καὶ 1.134 πρὸ τῆς πόλεως γυναικί τινι ἐντυχῶν, ὕδωρ αὐτῷ κομίσει ἰκέτευεν. ὡς δ' ἐπορεύετο ἡ γυνή, καὶ ἄρτον αὐτῷ ἐνεγκεῖν ἤξιον. ἡ δὲ μιᾶς δρακὸς ἀλεύρου ἐξώμνυτο εὐπορεῖν καὶ βραχυτάτου ἐλαίου, καὶ συλλέξασα ξυλάρια ἀπιέναι ποιήσουςα μικρὰν τροφήν ἑαυτῇ καὶ τοῖς παισίν, ἡς ἐκλιπούσης καὶ αὐτοὺς λιμῷ ἐκλιπεῖν. ὁ δὲ προφήτης θαρρεῖν αὐτῇ ἐγκελεύεται· μηδὲ γὰρ ἐκλείψειν ἄλευρον ἐκ τοῦ ἀγγείου τοῦ τοῦτο φέροντος, μηδ' ἐλαιον ἐκ τῆς ληκύθου, ἕως γένηται ὑετός. ἡ δὲ πορευθεῖσα τὸν τε προφήτην παρ' αὐτῇ ξενισθέντα καὶ ἑαυτὴν καὶ τὰ τέκνα ἐκ τοῦ βραχίστου ἐκείνου ἀλεύρου ἐτρέφεν ἕως ὁ λιμὸς παρελήλυθε. νοσήσαντος δὲ τοῦ υἱοῦ τῆς γυναικὸς ταύτης καὶ θανόντος, ἐβλασφήμει κατὰ τοῦ προφήτου ἐκείνη. ὁ δὲ δοθῆναι αὐτῷ τὸ τεθνηκὸς παιδίον ἠήτησε. καὶ λαβὼν εἰς τὸ ὑπερῶν ἐνθα ὦκει ἀνήνεγκε καὶ ἔθετο ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ· καὶ τὸν θεὸν ἰκετεύσας τρισάκις ἐνεφύσησε τῷ νεκρῷ, καὶ ἀνέζησε. καὶ ἔδωκε τὸν παῖδα ζῶντα τῇ γειναμένῃ· ἡ δ' ἠὺχαρίσται. καὶ μετὰ ταῦτα ἐνετείλατο τῷ Ἡλιοῦ ὁ θεὸς πορευθῆναι καὶ προειπεῖν Ἀχαάβ ὡς εἰσαι ὑετός. ὁ δὲ λιμὸς ἐπὶ Σαμαρείαν καὶ τὴν χώραν ἀπασαν κεκραταίωτο. Ἀχαάβ δὲ τὸν οἰκονόμον αὐτοῦ Ἀβδιοῦ ἀνδρα χρηστὸν παραλαβὼν ἀπῆει, εἰς εὐροὶ τοῖς ἰπποῖς χιλόν. καὶ ὁ μὲν ἄλλην ἀπῆει ὁδόν, ἕτεραν δὲ Ἀβδιοῦ, ἐρευνῶντες ποῦ ἂν εὐροίεν χόρτον ἐν πηγαῖς ἡ χειμάρροις. συναντᾷ τοίνυν τῷ Ἀβδιοῦ ὁ Ἠλίας καὶ ἠτεῖ τῷ βασιλεῖ μηνύειν αὐτόν. ὁ δὲ καὶ μάλα ζητεῖσθαι παρὰ τοῦ Ἀχαάβ αὐτὸν εἰπεν, ἰν' ἀνέλῃ, εἰς εὐροί, καὶ κρύπτεσθαι συνεβούλευεν, εἰ λεγέτε καὶ αὐτὸς ἑκατὸν προφήτας κρύπτειν καὶ τρέφειν 1.135 καὶ σώζειν οὐ τῷ, τοὺς ἄλλους πάντας τῆς Ἰεζάβελ ἀνηρηκυίας. ὁ δὲ ὤμοσε κατ' ἐκείνην ὀφθήσεσθαι τὴν ἡμέραν τῷ Ἀχαάβ. ἀπῆλθεν οὖν ὁ Ἀβδιοῦ καὶ ἀπηγγεῖλε περὶ τοῦ Ἠλίου τῷ βασιλεῖ. καὶ ἰδὼν τὸν προφήτην ἐκείνος, εἰ αὐτὸς ἐστὶν ἠεροῦς ὁ διαστρέφων τὸν Ἰσραήλ. Ἠλίας δὲ "σὺ μᾶλλον" εἶπε "καὶ ὁ οἰκὸς σου διαστρέφετε τὸν λαόν, καταλιπόντες τὸν κύριον καὶ ψευδεῖς τιμῶντες θεούς. ἀλλ' ἀθροῖσον εἰς τὸ Καρμήλιον τὸν λαόν καὶ τοὺς σοὺς προφήτας καὶ τοὺς τῆς γυναικὸς." πάντων δὲ συνελθόντων εἶπεν Ἠλίας ὡς "ἐγὼ μόνος ὑπολέλειμμαί τοῦ θεοῦ προφήτης, οἱ δὲ

ψευδοπροφήται σφόδρα πολλοί. δότε ου ν μοι μόνω βοῦν, καὶ αὐτοῖς α πασιν
ε τερον, καὶ θύσαντες τοὺς βόας ἐπιθῶμεν ξύλοις τὰ θύματα, πῦρ δέ γε μὴ
ἐπενέγκωμεν· καὶ ε καστος ἐπικαλείσθω τὸν οἰκείον θεόν, καὶ ὕφ' ου α ν αὐτόματον
πῦρ ἐκλάμψη καὶ κατακαύσῃ τὰ ξύλα τε καὶ τὰ θύματα, ἐκεῖνος λογιζέσθω θεὸς
ἀληθής." ἐπῆνεσε τὸ πλῆθος τοὺς λόγους, καὶ ἐποίησαν ου τως οἱ ἱερεῖς τῆς
αἰσχύνης, καὶ θύσαντες τὸν μόσχον καὶ ἐπιθέντες ξύλοις α νευ πυρός, ἐπεκαλοῦντο
τὸν Βάαλ πρῶτον εἰς μεσημβρίαν. μυκτηρίζων δὲ αὐτοὺς ὁ προφήτης μέγα βοᾶν
αὐτοῖς συνεβούλευε, μήποτε καθεύδῃ αὐτοῖς ὁ θεὸς ἡ τις ἀσχολία αὐτῶ ἐστίν. ὡς δ'
οὐδὲν ἐκεῖνοις δεομένοις πολλὰ ἐπεραίνετο, ὁ προφήτης δῶδεκα λίθους λαβὼν καθ'
ἐκάστην φυλὴν ὠκοδόμησε θυσιαστήριον, ὡρυξε δεξαμενὴν, ἐστοίβασε τὰς
σχίδακας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, καὶ αὐταῖς τὰ ἱερεῖα ἐπενεγκὼν ὕδωρ ἐπιχεθῆναι τῷ
θυσιαστηρίῳ ἐκέλευσεν, ὡστε καὶ τὴν δεξαμενὴν πληρωθῆναι. καὶ ἐπὶ τούτοις
ἐπεκαλέσατο τὸν θεόν, καὶ πῦρ οὐρανόθεν ἐπὶ τὸν βωμὸν κατενήνεκτο πάντων
ὀρώντων, καὶ τὴν 1.136 θυσίαν καὶ τὰ ξύλα καὶ τοὺς λίθους κατέφαγε, τὸ ὕδωρ τε
καὶ τὸν χοῦν. ὁ λαὸς δ' ἐκπλαγεῖς ε πεσεν ἐπὶ τὴν γῆν, ε να θεὸν ἀληθῆ τε καὶ μέγαν
ὁμολογοῦντες. καὶ συλλαβόντες τοὺς ψευδοπροφήτας ἀπέκτειναν τοῦ προφήτου
κελεύσαντος. εἰπε δὲ τῷ βασιλεῖ ὡς ὕσει μετὰ μικρὸν ὁ θεός, καὶ γέγονε κατὰ τὴν
πρόρρησιν αὐτοῦ ῥαγδαῖος ὁ μβρος. ἀπειλησάσης δὲ τῆς Ἰεζάβελ ἀνελεῖν τὸν Ἥλιαν,
φοβηθεὶς ἐκεῖνος εφυγεν, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ γενόμενος ἀθυμῶν ἀποθανεῖν ἰκέτευε
τὸν θεόν. κοιμηθεὶς δὲ διυπνίσθη παρά τινος ἀναστῆναι καὶ φαγεῖν αὐτῶ
ἐπιτρέποντος. ὄρα δὲ ὀλυρίτην α ρτον ἐκεῖ καὶ ὕδωρ. καὶ φαγὼν ἐκοιμήθη πάλιν,
καὶ αὐθις ὁ α γγελος φαγεῖν αὐτῶ ἐγκελεύεται, ὡς πολλῆς αὐτῶ προκειμένης ὁδοῦ.
καὶ πάλιν δὲ φαγὼν καὶ ἐνισχύσας ἐκ τῆς τροφῆς ἐκείνης, ἐπορεύθη ἡμέρας
τεσσαράκοντα. καὶ γενόμενος ἐν τῷ ὄρει Χωρηβ εἰσῆλθεν εἰς σπήλαιον, καὶ φωνῆς
ἠκουσε "τί παραγέγονας ἐνταῦθα;" ὁ δὲ ε φη "ὁ τι ζηλώσας ε κτεινα τοὺς προφήτας
τῆς Ἰεζάβελ, ἡ δὲ ζητεῖ με κτανεῖν." ὁ δὲ χρηματίζων εἰπεν αὐθις αὐτῶ "ε ξελθε
αυ ριον καὶ στήθι ἐνώπιον κυρίου." καὶ ἐποίησεν ου τως, καὶ αἰσθάνεται πνεύματός
τε καὶ συσσεισμοῦ, καὶ ὄρα καιόμενον πῦρ. εἰτα λεπτῆς γενομένης α υρας ἀκούει
φωνῆς ἐκεῖθεν ἀναστρέψαι κελεύουσης αὐτῶ καὶ χρίσαι βασιλέα τῆς Συρίας τὸν
'Αζαήλ, καὶ τὸν Ἰηοῦ βασιλέα τῶ Ἰσραήλ, καὶ τὸν Ἐλισσαῖ εἰς προφήτην ἀνθ' ἑαυτοῦ,
οἱ τοὺς ἀσεβεῖς ὀλοθρεύουσιν. ὑποστρέψας δὲ Ἥλιος ὡς ἐκελεύσθη ευ ρε τὸν
'Ἐλισσαῖον ἀροτριοῦντα, καὶ ἐπέρριψεν αὐτῶ τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ καταλιπὼν
πάντα ἠκολούθησεν αὐτῶ προφητεύειν ἀξιωθεὶς. 1.137 Ἀμπελῶνα δὲ πλησίον τῶν
ἀγρῶν τοῦ βασιλέως Ἀχαάβ κεκτημένος ὁ Ναβουθαὶ ἠξιοῦτο πωλῆσαι αὐτὸν τῷ
βασιλεῖ ἡ ἀνταλλάξαι· ὁ δὲ οὐκ ἐπέθετο. καὶ ὁ βασιλεὺς διὰ τοῦτο λελύπητο.
μαθοῦσα δὲ Ἰεζάβελ τῆς λύπης τὸ αἰτιον γραφὴν ἐποίησατο ὡς ἐξ Ἀχαάβ πρὸς τοὺς
προέχοντας τῆς χώρας, ἐν ἡ κατῶκει ὁ Ναβουθαί, ἐγκελενομένην αὐτοῖς
κατηγορῆσαι τοῦ ἀνδρὸς ὡς βλασφημήσαντος κατὰ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως, καὶ
τινας παρασκευάσαι καταμαρτυρῆσαι αὐτοῦ, καὶ καταλιθάσαι αὐτόν. ταύτην τὴν
γραφὴν τῇ σφραγίδι τοῦ βασιλέως ἐπισημηναμένη εστειλε πρὸς τοὺς α νδρας.
κάκεινων ποιησάντων ὡς ἐνετάλθησαν, ὁ μὲν Ναβουθαὶ κατελεύσθη καὶ τέθηκεν,
ἡ δ' Ἰεζάβελ κληρονομήσασα τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Ναβουθαὶ τῷ Ἀχαάβ ἐνετέλλετο
θανόντος ἐκείνου. ὁ δὲ ἐλυπήθη διὰ τὸν φόνον, τὸν ἀμπελῶνα δὲ ὠκειώσατο. καὶ
'Ἥλιος κελεύσαντος τοῦ θεοῦ ἀπῆει πρὸς Ἀχαάβ λέγων "ὁ τι ἐφόνευσας τὸν
Ναβουθαὶ διὰ τὸ σχεῖν τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ, διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος. ε νθα οἱ
κύνες τὸ ἐκείνου ε λειξαν αι μα, ἐκεῖ καὶ τὸ σὸν αι μα καὶ τὸ τῆς γυναικός σου
λείξουσιν, καὶ αἱ πόρται λούσσονται ἐν τῷ αἱματί σου, καὶ α παν τὸ γένος σου
ἐξολοθρευθήσεται." Ἀχαάβ δ' ἐπὶ τούτοις κατανυγεῖς ε κλαυσε καὶ σάκκον
περιεβάλετο καὶ ἐνήστευσεν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις μεταμελόμενος. καὶ ὁ θεὸς διὰ

τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ μὴ ἐπάξειν αὐτῷ τὰ ἠπειλημένα ἐδήλωσε τῷ προφῆτῃ, ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ παιδὸς αὐτοῦ ταῦτα τελέσειν. Ὁ δὲ τοῦ Ἀδερ υἱὸς βασιλεὺς Συρίας ἐστράτευ1.138 σεν ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν μετὰ βαρείας δυνάμεως καὶ συμμάχων πολλῶν. καὶ πολιορκῶν αὐτὴν ἐπεμψε πρὸς Ἀχαάβ λέγων ὅτι "ὁ πλοῦτός σου καὶ αἱ γυναῖκές σου καὶ τὰ τέκνα σου ἐμὰ ἐστί· λήψομαι γὰρ πολέμῳ αὐτά. ἀνδρὸς σαβούλωμαι παραχωρήσης μοι λήψεσθαι, λύσω τὴν πολιορκίαν καὶ ἀπελεύσομαι." Ἀχαάβ δὲ "κάγῳ" εφη "καὶ οἱ ἐμοὶ πάντες σοὶ ἐσμεν." καὶ συναθροίσας τοὺς πρεσβυτέρους τῆς γῆς, ὁ σα πρὸς αὐτὸν διεπέμψατο ὁ πολέμιος ἀνεδίδαξε. τὸ δὲ πλῆθος μὴ πεισθῆναι αὐτῷ συνεβούλευσεν. ὁ δὲ τοῖς πρέσβεσι τῶν πολεμίων εἰπε μὴ δύνασθαι ποιῆσαι τὸ ἀπαιτούμενον. τοῦτο ἀγγελθὲν τῷ βασιλεῖ τῆς Συρίας εἰς ὄργην ἐκείνον ἐκίνησε, καὶ χάρακα βαλεῖν περὶ τὴν πόλιν καὶ χῶματα ἐγείρειν ἐκέλευσε. προφῆτου δὲ τινος τῷ Ἀχαάβ φήσαντος παραδιδόναι τὸν θεὸν τοὺς πολεμίους αὐτῷ μετὰ τῶν παιδαρίων τῶν ἡγεμόνων ἐπιόντι αὐτοῖς, ἠρίθμησε τὰ παιδάρια, καὶ εὐρε διακόσια τριάκοντα δύο. τῶν δὲ πολεμίων εὐωχουμένων καὶ μεθυόντων κατὰ μεσημβρίαν ἐξῆλθεν ὁ Ἀχαάβ παραλαβὼν τὰ παιδάρια. ὁ βασιλεὺς δὲ Συρίας ἰδὼν αὐτούς, δεδεμένους τοὺς προσιόντας παραστῆσαι αὐτῷ τισι τῶν οἰκείων προσέταξεν. οἱ δὲ παῖδες τοῖς ἐπιούσι προσμίζαντες πολλοὺς ἀνεῖλον. ἐπομένη δ' ὁπισθεν τῶν παίδων ἡ πᾶσα δύναμις τοῦ Ἰσραὴλ ἐξαίφνης κατὰ τῶν Σύρων ὀρμήσασα εἰς φυγὴν αὐτούς ἐτρεψεν, ὡς καὶ τὸν βασιλέα σφῶν μόλις φυγόντα σωθῆναι. καὶ ἀναστρέψας ἐκ τῆς διώξεως Ἀχαάβ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων διήρπασε, καὶ ἐπανῆλθε πρὸς τὴν Σαμάρειαν. ὁ δὲ προφῆτης αὐθις τοῦ Σύρου αὐτῷ προεῖπεν ἐπέλευσιν. ἡ δὲ ἐπιστάντος τοῦ ἑαυτοῦ ἐπεστράτευσεν αὐθις ὁ Σύρος κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἐν 1.139 πεδίῳ ἐσκήνωσεν. εἰπον γὰρ αὐτῷ οἱ περὶ αὐτὸν ἐν ὀρεσὶ τὸν θεὸν τῶν Ἑβραίων τὴν δύναμιν ἔχειν, οὐ μέντοι καὶ ἐν κοιλάσι. τοῦ δὲ προφῆτου νίκην ἐπαγγελλομένου τῷ Ἀχαάβ, ἰνα, φησί, καὶ ἐν κοιλάσι τὴν ἰσχὺν ἐπιδείξῃται ὁ θεός, τὰς μὲν ἄλλας ἡμέρας ἡσύχαζον τὰ στρατόπεδα, τῇ δ' ἐβδόμῃ μάχης συρραγείσης φεύγουσιν οἱ Σύροι· καὶ Ἀχαάβ ἐδίωκε καὶ ἀνήρει αὐτούς. πολλοὶ δὲ περισωθέντες εἰς Ἀφεκκα τὴν πόλιν ἐκεῖ διεφθάρησαν τοῦ τείχους ἐπιπεσόντος αὐτοῖς. ὁ δὲ τοῦ Ἀδερ υἱὸς μετὰ τινῶν ὀλίγων φυγῶν ἐκρύβη. οἱ δὲ περὶ ἐκείνον σάκκους ἐνδύντες καὶ σχοίνους ταῖς κεφαλαῖς περιδήσαντες προσῆλθον τῷ Ἀχαάβ, καὶ σώζειν τὸν ἑαυτῶν ἰκέτευσον κύριον· ὁ δὲ κατένευσε. κάκεῖνοι προσήγαγον τὸν ἀρχηγὸν ἑαυτῶν ἐφ' ἁρματος ὄχουμένῳ τῷ Ἀχαάβ. ὁ δὲ ἐπὶ τὸ ἄρμα λαμβάνει αὐτὸν καὶ ἀσπάζεται καὶ θαρρεῖν ἐγκελεύεται. εἰτα ἐπὶ συνθήκαις ἀφῆκεν αὐτὸν ἀπελθεῖν, πολλὰ δωρησάμενος. ὁ προφῆτης δὲ Μιχαίας τινὰ τῶν ὁμοφύλων ἡξίου πατάξαι αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς. τοῦ δὲ μὴ πειθομένου, ὑπὸ λέοντος αὐτὸν παταχθῆναι προέφη· καὶ γέγονεν εἰς ἐργον ἢ πρόρρησις. εἰθ' ἐτέρῳ τὴν αὐτὴν προσῆγεν ἀξίωσιν· πλήξαντος δ' ἐκείνου, καταδησάμενος τὴν κεφαλὴν προσῆλθε τῷ Ἀχαάβ, λέγων ἐπὶ φυλακῇ παραλαβεῖν παρὰ τοῦ ταξιάρχου αἰχμάλωτον, φυγόντος δ' ἐκείνου τὸν ταξιάρχην ζητεῖν αὐτὸν ἀνελεῖν. ὡς δὲ δίκαιον εἶναι τοῦτο εἰπὼν ὁ Ἀχαάβ, λύσας ἐκεῖνος τὴν κεφαλὴν ἐπεγνώσθη ὡς ὁ προφῆτης Μιχαίας ἡν. καὶ εφη τῷ Ἀχαάβ "ἐπεὶ τὸν βασιλέα Συρίας ἀνδρὰ ὀλέθριον ἀτιμώρητον ἀφῆκας, αὐτὸς ἀντ' ἐκείνου ἀποθανῆ, καὶ ὁ σὸς λαὸς ἀντὶ τοῦ λαοῦ ἐκείνου." ἐλυπήθη τούτων ἀκούσας ὁ Ἀχαάβ. 1.140 ἐπὶ δὲ τριετίαν εἰρήνην ἀγαγὼν, εἰτα βουληθεὶς τὴν πόλιν Ῥεμμὰθ ὡς αὐτῷ διαφέρουσιν ἀφελέσθαι τῶν Σύρων, ἡξίου καὶ τὸν βασιλέα τῆς Ἱερουσαλήμ τὸν Ἰωσαφὰτ συνεκστρατεῦσαι αὐτῷ. κάκεῖνος κατένευσε, καὶ συνεβούλευεν ἐρωτῆσαι τὸν θεὸν διὰ προφῆτου εἰ εὐδοκεῖ. Ἀχαάβ δὲ τοὺς ἑαυτοῦ προφῆτας συγκαλεσάμενος εἰ πορεύεται πρὸς πόλεμον ἠρετο. τῶν δὲ νίκην ἐπαγγελλομένων ὁ βασιλεὺς Ἰωσαφὰτ προφῆτην ἐζήτησε τοῦ κυρίου. Ἀχαάβ δὲ εἰναι μὲν εφη, προσωχθικένοι δ' ἐκείνῳ κακὰ προαγορεύοντι. καὶ

ὁ Ἴωσαφὰτ κληθῆναι αὐτὸν ἡξίου. κληθέντα δὲ τὸν Μιχαϊάν ἡρώτα ὁ Ἀχαάβ εἰ μαχήσεται ἡ μή. ὁ δὲ "ἑώρακα τὸν Ἰσραήλ" εἶπε "διεσπαρμένον ἐν τοῖς ὄρεσιν ὡς ποῖμνιον ἀποίμαντον. ὁ δὲ κύριος εἰπέ μοι τοὺς μὲν σωθήσονται καὶ ἀναστρέψαι, σὲ δὲ μόνον πεσεῖσθαι ἐν Ῥεμμάθ." ταῦτα τοῦ Μιχαίου εἰπόντος ὁ Ἀχαάβ πρὸς Ἴωσαφὰτ εἶπε "οὐκ εἰπὸν σοι ὡς κακά μοι αἰεὶ προφητεύει;" Σεδεκίας δὲ τις τῶν ψευδοπροφητῶν ἔρράπισε τὴν σιαγόνα Μιχαίου. ὁ δὲ εἶπε αὐτῷ "μετ' ὀλίγον ταμεῖον ἐκ ταμείου ἀμείψεις κρυπτόμενος." ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀχαάβ καθειρχθῆναι αὐτὸν καὶ φυλάττεσθαι μέχρις ἂν αὐτὸς ὑποστρέψῃ προσέταξε. καὶ ὁ Μιχαίας "ἐὰν ὑποστρέψῃς ἐν εἰρήνῃ σύ" εἶπε, "οὐκ ἐλάλησε κύριος ἐν ἐμοί." ἡ δὲ πόλις δὲ πορευθέντων τῶν βασιλέων καὶ ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς αὐτοῖς ἀντιπαρετάξατο, ἐντειλάμενος τοῖς στρατιώταις αὐτοῦ μηδενὶ πολεμεῖν τῶν ἄλλων ἀλλ' ἡ μόνῳ τῷ Ἀχαάβ. ὁ δὲ τὴν βασιλικὴν ἀμείψας στολὴν ἐνεδύσατο ἰδιωτικὴν. ἰδόντες δὲ οἱ τῶν Σύρων στρατάρχαι τὸν Ἴωσαφὰτ κεκοσμημένον βασιλικῶς, ᾤθησαν εἶναι τὸν Ἀχαάβ καὶ ἐκύκλωσαν αὐτόν. ὡς δ' ἐγινώσκον τὸν βασιλέα τοῦ Ἰσραήλ, ἀνεχώρησαν. εἰς 1.141 δὲ τις τὸ τόξον ἐντείνας βάλλει τὸν Ἀχαάβ. γνοὺς δὲ καιρῶς πληγῆναι, τῷ ἡνιόχῳ ἐκέλευσε τὸ ἀρμα τῆς μάχης ἐξαγαγεῖν· καὶ περὶ δύσιν ἡλίου ἐξέλιπε. καὶ οἱ μὲν Σύροι γινόντες τεθηκότα τὸν Ἀχαάβ ἀπῆλθον πρὸς ἑαυτούς, ὁ δὲ τοῦ βασιλέως νεκρὸς κομισθεὶς εἰς Σαμάρειαν θάπτεται. τὸ δὲ ἀρμα καθημαγμένον τῷ φόνῳ τοῦ βασιλέως ἀπέρρυψαν ἐν τῇ κρήνῃ τῆς Σαμαρείας, καὶ οἱ τε κύνες τὸ αἷμα εἰλεξαν, αἱ τε πόρραι παρὰ τῇ κρήνῃ ἐλούοντο, ὡς Ἠλίας προείρηκεν. ἀπέθανε δ' Ἀχαάβ ὁ ποῦ ὁ Μιχαίας προηγόρευσε, τὸν ὀλεθρον μὴ φυγῶν καίτοι προρρηθέντα αὐτῷ, βασιλεύσας ἐτη δύο καὶ εἰκοσι. τὴν δὲ βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Ὀχοζίας μετ' ἐκεῖνον παρέλαβεν. Ἴωσαφὰτ δὲ τῷ βασιλεὶ Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τῆς πρὸς Ἀχαάβ συμμαχίας ἐπανελθόντι Ἰηοῦ ὁ προφήτης ἐπενεκάλει ὅτι ἀνθρώπῳ συνεμάχησεν ἄσεβεϊ· ῥυσθῆναι δ' αὐτὸν εἶπε παρὰ τοῦ θεοῦ, καίτοι τῷ ἐργῷ αὐτοῦ προσοχθίσαντος. ὁ δὲ βασιλεὺς ἠὐχαρίσκει. εἰ τα τὴν ὑπ' αὐτὸν περιερχόμενος χώραν τοὺς νόμους τηρεῖν ἐνετέλλετο, καὶ κριτὰς πανταχοῦ καταστήσας δικαίως κρίνειν προσέτατε. Μωαβιτῶν δὲ καὶ Ἀμμωνιτῶν προσλαβομένων καὶ Ἀραβας ἐπελθόντων αὐτῷ, ἐπεκαλεῖτο τὸν θεὸν εἰς βοήθειαν. προφήτης δὲ τις ὑπερμαχῆσαι αὐτοῦ τὸν θεὸν εἶπε, καὶ κελεύει ἐξαγαγεῖν μὲν τὴν στρατιάν, μὴ συμμίξαι μέντοι τοῖς πολεμίοις, ἐστῶτας δ' ὄραν τὴν θεόθεν ἐπικουρίαν. ἔωθεν δ' ἐξεληθὼν μετὰ τῆς στρατιᾶς ὁ βασιλεὺς τῇ μὲν ἵστασθαι ἐνετέλλετο, τοὺς ἰε1.142 ρεῖς δὲ προεστάναι τοῦ στρατεύματος μετὰ τῶν σαλπύγγων, καὶ τοὺς Λευίτας καὶ τοὺς ὑμνωδοὺς ἀδειν εὐχαριστήριον τῷ θεῷ. οἱ δὲ πολέμιοι κατ' ἀλλήλων κινηθέντες ἀλλήλους ἀπέκτεινον, ὡς μηδένα σωθῆναι. Ἴωσαφὰτ δὲ εἰς διαρπαγὴν ἀφῆκε τὴν στρατιάν τῶν ἐναντίων παρεμβολήν. ἐντεῦθεν ὡς τὸ θεῖον ἐχόντα σύμμαχον δείσαντες αὐτὸν οἱ ἀλλόφυλοι ἠρέμουν. Ὀχοζίας δὲ ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς τοῖς ἑαυτοῦ γονεῦσιν εἰς πονηρίαν ὠμοίωτο. περὶ δὲ τὸ δεύτερον ἐτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐπέσχον οἱ Μωαβῖται τοὺς φόρους, οὗς εἰσέφερον τῷ πατρὶ αὐτοῦ. νοσήσας δὲ πρὸς τὴν Ἀκκαρῶν θεόν, Μυϊαν ὠνομασμένην, ἐπεμψεν ἐρωτῶν εἰ ἀναρρωσθήσεται. Ἠλίας δὲ τοῖς ἐσταλμένοις ὑπαντήσας ἀναστρέφειν ἐκέλευε καὶ λέγειν τῷ πέμψαντι πρὸς τὸν τῶν ἀλλοφύλων θεόν, ὡς τῷ Ἰσραήλ μὴ ὄντος θεοῦ, ὅτι ἐκ τῆς κλίνης οὐκ ἀναστήσεται. καὶ οἱ ἄνδρες ἐπανελθόντες εἰπον ἡκουσαν. Ὀχοζίας δὲ τίς ὁ ταῦτα εἰρηκῶς εἶπε ἡρώτα. τῶν δὲ μὴ εἰδέναι φησάντων, τὸ εἶδος τοῦ ἀνδρὸς ἐκεῖνου λέγειν ἀπήτει αὐτούς. εἰπόντων δὲ δασὺν εἶναι καὶ ζώνην δερματίνην περιεζῶσθαι, συνῆκεν ὡς Ἠλίας ἦν. καὶ πέμψας πεντηκόνταρχον σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀχθῆναι τὸν προφήτην ἐκέλευσε. καὶ ὁ σταλεὶς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους εὐρῶν αὐτὸν ἠκείνῳ ἐκέλευε πρὸς τὸν βασιλέα. εὐξαμένου δ' Ἠλιοῦ πῦρ οὐρανόθεν ῥυέν διέφθειρε τὸν πεντηκόνταρχον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. καὶ ὁ βασιλεὺς ἕτερον ἐστειλε

πεντηκόνταρχον μετὰ τῶν πενήκοντα· κάκείνους ὁμοίως πῦρ οὐράνιον ἔδαπάνησε. καὶ αὐθις τρίτος ἐπέμφθη ταξίαρχος σὺν τοῖς ὑπ' αὐτόν. ος ἐπὶ τὸν προφήτην ἔλθῶν, πεσὼν προσεκύνησε καὶ παρητεῖτο 1.143 τὴν ἐξ αὐτοῦ τιμωρίαν, λέγων αὐτῷ ἡ κειν βασιλικῶ πεπεισμένος κελεύσματι, καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἀπελθεῖν πρὸς τὸν βασιλέα. Ἡλιοῦ δέ, ἀγγέλου αὐτῷ πορευθῆναι εἰπόντος καὶ μὴ πτοεῖσθαι, κατήλθεν ἐκ τοῦ ορους, καὶ ἀπελθὼν τῷ βασιλεῖ εφη "ἐπεὶ πρὸς ἀλλότριον θεὸν ἐστειλας ζητῶν εἰ ζήσεις, ἴσθι ὡς οὐκ ἀναστήσῃ ἐκ τῆς νόσου, ἀλλὰ τεθνήξῃ." ἀπέθανεν οὐ ν' Ὀχοζίας κατὰ τὴν τοῦ προφήτου πρόρρησιν, τῷ ἀδελφῷ Ἰωράμ τὴν βασιλείαν καταλιπὼν. ος τὰς μὲν στήλας τοῦ Βάαλ, ας ἐστησεν Ἀχαάβ ὁ πατήρ αὐτοῦ, συνέτριψε, τὰ δὲ ἀσεβῆς καὶ πονηρὸς ἦν καὶ τοῖς γονεῦσι προσεοικῶς. Ἡλιοῦ δὲ ἀναλαμβάνεσθαι μέλλον ἐπορεύθη μετὰ Ἐλισσαιέ. καὶ ἔλθῶν εἰς τὸν Ἰορδάνην τῇ μηλωτῇ αὐτοῦ τὸ ὑδωρ ἐπάταξε, καὶ διηρέθη τὸ ὑδωρ, καὶ διήλθον αὐτῷ ἐπὶ ξηρᾶς. εἰ τα "αἰτησαι" εἰπε τῷ Ἐλισσαιέ "τί ποιήσω σοι." ὁ δὲ διπλῆν τὴν ἐν αὐτῷ τοῦ πνεύματος χάριν γενέσθαι ἠήτησεν ἐπ' αὐτόν. Ἡλίας δὲ φορτικὸν εἰπεν εἰς τὸ αἰτημα, "πλὴν εἰ οἴμαι ἀναλαμβάνομενον, γενήσεται σοι." εἰτι δὲ λαλούντων αὐτῶν ἄμα ἐμυρον σὺν ἰπποῖς ὁμοίως ἐπέστη καὶ ἠρπασε τὸν Ἡλίαν. ἀναφερόμενος δὲ τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ ἐπέρριψε τῷ Ἐλισσαιέ. καὶ ος λαβὼν αὐτὴν μηκέτι τὸν Ἡλίαν ὄρων ὑπέστρεψε. καὶ ἔλθῶν εἰς τὸν Ἰορδάνην ἀπόπειραν ἐποιεῖτο εἰελαβε τὴν χάριν ὡς ἠήτησε, καὶ ἐπάταξε τὸ ὑδωρ τῇ μηλωτῇ· τὸ δὲ οὐ διήρητο. καὶ εἰπε "ποῦ ὁ θεὸς Ἡλίου;" καὶ ἐπάταξε πάλιν· καὶ διέστη τὸ ὑδωρ, καὶ διήλθεν. ἰδόντες δὲ αὐτὸν υἱοὶ τῶν προφητῶν πενήκοντα εἰπον "ἐπαναπέπαιται τὸ πνεῦμα Ἡλιοῦ ἐπὶ Ἐλισσαιέ," καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ ἐζήτησαν πορευθῆναι, ἐρευνήσοντες μήποτε ἦρε τὸν Ἡλίαν 1.144 πνεῦμα κυρίου καὶ ἐρριψεν αὐτὸν ἐφ' ἐν τῶν ὀρέων ἢ τῶν βουνῶν Ἐλισσαιέ δὲ οὐκ ἐπέτρεπεν· ἐγκειμένων δ' ἐκείνων κατένευσε. καὶ ἐπορεύθησαν πενήκοντα ἄνδρες καὶ ἐζήτησαν τρεῖς ἡμέρας καὶ οὐχ εὑρον. Ἐλισσαιέ δὲ ἐν Ἰεριχῷ ἦν. καὶ ἦλθον οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως πρὸς αὐτὸν δεόμενοι μεταβληθῆναι παρ' αὐτοῦ τὰ ὑδατα τοῦ τόπου ἐκείνου πονηρὰ ὄντα καὶ ἀτεκνοῦντα. ὁ δὲ ἐν ἀγγείῳ καινῷ ἄλας αὐτῷ κοιμισθῆναι ἐζήτησε, καὶ κοιμισθέντος εἰς τὴν πηγὴν τῶν ὑδάτων καθῆκεν ἄλας ἐπικαλούμενος τὸν θεόν, καὶ τὰ ὑδατα ἐκ πικρίας εἰς γλυκύτητα μετεβλήθησαν καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ἐναπέμεινε βλαβερὸν. ἀπιόντος δὲ τοῦ προφήτου Ἐλισσαιέ παιδάρια μικρὰ κατέπαιζον αὐτοῦ βοῶντα "ἀνάβαινε, φαλακρέ." ἀλγήσας δ' ἐπὶ τούτῳ κατηύξατο αὐτῶν. καὶ ἐξήλθον ἄρκτοι ἀπὸ τοῦ ορους καὶ ἀπέκτειναν ἐκ τῶν παιδίων δύο καὶ τεσσαράκοντα. Ἰωράμ δὲ ὁ υἱὸς Ἀχαάβ μέλλον κατὰ Μωαβιτῶν ἐκστρατεύειν, Ἰωσαφὰτ τὸν βασιλέα τῆς Ἰουδαίας ἠξίου συμμαχῆσαι αὐτῷ. ὁ δὲ καὶ τὸν Ἰδομαίων βασιλέα ὑπέικοντα αὐτῷ προσλαβέσθαι σύμμαχον ἐπηγγέιλτο. ἐνωθέντες δ' οἱ τρεῖς βασιλεῖς διὰ τῆς ἐρήμου ἀπήεσαν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ. καὶ τὸ ὑδωρ ἐπέλειψε τοῖς στρατεύμασιν. ἦλθον οὖν πρὸς Ἐλισσαιέ οἱ τρεῖς βασιλεῖς καὶ ἐδέοντο σῶζειν αὐτοὺς καὶ τὴν στρατιάν. ὁ δὲ τῷ Ἰωράμ εφη "πρὸς τοὺς τοῦ πατρός σου καὶ τῆς μητρός σου ἀπιθὶ προφήτας," καὶ ὠμοσε μὴ ἀναποκριθῆναι αὐτῷ εἰ μὴ διὰ Ἰωσαφάτ. εἰτα ψάλλοντά τινα κληθῆναι ἐκέλευσε. ψάλλοντος δ' ἐκείνου πνεῦμα κυρίου ἐνέπνευσε τῷ προφήτῃ, καὶ ἐπέταξε βόθρους πολλοὺς ὀρύξαι παρὰ τὸν χεῖμαρρον· "οἴψεσθε γάρ" εφη "πλήρη τὸν χεῖμαρρον οὐτε πνεύματος 1.145 πνεύσαντος οὐθ' ὑετοῦ γεγονότος, καὶ πίεσθε εἰς κόρον, καὶ τῶν ἐχθρῶν κυριεύσετε." καὶ ὁ μὲν οὐτως προείρηκεν· ἐωθεν δὲ τῇ ἐπαύριον ὁ χεῖμαρρος ὑδάτων ἐπέπληστο, καὶ πλημμύρας γενομένης ἀπαν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ἐκείνης τὸ ὑδωρ ἐκάλυψεν. ἀνατείλαντος δὲ τοῦ ἡλίου πυρῶδους καὶ προσβαλόντος τοῖς ὑδασιν, ἐρυθρὰ ταῦτα πρὸς τὴν αὐγὴν τοῦ ἡλίου ἐφαίνοντο. οἱ οὖν Μωαβῖται ἐν τοῖς ὄρεσιν ἐστρατοπεδευκότες καὶ ὑψόθεν κατασκοποῦντες, αἰμα τὸ ὑδωρ ὑπολαβόντες, καὶ νομίσαντες τοὺς βασιλεῖς πρὸς ἀλλήλους

μαχέσασθαι καὶ ἀποκτεῖναι ἀλλήλους τοὺς στρατιώτας αὐτῶν, ὡρμησαν ἄσυντάκτως εἰς τὴν τῶν σκύλων διαρπαγὴν. καὶ τῶν ἐχθρῶν περιστάντων αὐτούς, οἱ μὲν ἀνηρέθησαν, οἱ δὲ ἐφυγον. οἱ δὲ Ἰσραηλίται διώκοντες εἰς τὴν Μωαβίτιν ἐνέβαλον καὶ τὰς τε πόλεις καθεῖλον καὶ τὴν χώραν ἠρήμωσαν. ὁ βασιλεὺς δὲ Μωαβ εἰς τὴν πόλιν ἐπανελθὼν, τὸν πρωτότοκον υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναγαγὼν ἐξ ἀπογνώσεως ἐθυσσε καὶ ὠλοκαύτωσε τῷ θεῷ. τοῦτο οἱ βασιλεῖς ἰδόντες καὶ τῆς ἀπογνώσεως ἐκείνον οἰκτεῖραντες ἐλυσαν τὴν πολιορκίαν. Ἰωσαφὰτ δὲ ἐπανελθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα τελευτᾷ, ζήσας μὲν ἐτηξήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐκ τούτων πέντε καὶ εικοσιν, ἀνὴρ γενόμενος θεοσεβῆς τε καὶ δίκαιος. πολλοὺς δὲ παῖδας λιπῶν, διάδοχον τῆς βασιλείας τὸν πρεσβύτατον ἐποίησατο, Ἰωράμ κεκλημένον ὁμωνύμως τῷ Ἰσραηλιτῶν βασιλεῖ μητραδέλφῳ οὐκ αὐτοῦ. Ἐν Σαμαρείᾳ δὲ τῷ Ἐλισσαίῳ διάγοντι πρόσεισι γυνὴ τις χήρα, ἀποκλειομένη οὐ τι χρεωστοῦσα καὶ μὴ ἐχουσα τὸ χρέος ἀποδοῦναι τοὺς υἱοὺς ἀφαιρεῖται παρὰ τοῦ δανειστοῦ, εἰς δούλους αὐτῷ ἐσομένους. 1.146 ὁ δὲ προφήτης τί ἐν τῷ οἴκῳ ἐχει ἡρώτα αὐτῆν· ἡ δὲ οὐδὲν ἐτερον ἐφη ἡ βραχύτατον ἐλαιον. καὶ ἐνετείλατο αὐτῇ χρῆσασθαι ἄγγεῖα πολλὰ καὶ ἐπιχεῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ἐν αὐτῷ. πεποίηκε τὰ κελευσθέντα τὸ γύναιον, καὶ πάντα ἐλαίου ἐπλήσθησαν· καὶ ἀνήγγειλε τῷ προφήτῃ τὸ γεγονός. ἀκεῖνος ἀποδόσθαι τὸ ἐλαιον συνεβούλευσε καὶ ἀποτίσαι τὸ χρέος καὶ τῷ περισσῶ εἰς διοίκησιν χρῆσασθαι. ξενισθεὶς δὲ παρὰ τῆς Σουμανίτιδος καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς ἀναπαύομενος μὴ ἐχούσης παῖδα, προεῖπεν αὐτῇ συλλήψεσθαι καὶ τεκεῖν υἱόν. καὶ κατὰ τὴν τοῦ προφήτου πρόρρησιν ἐτεκεν. ἀδρυνθὲν δὲ τὸ παιδίον τέθνηκεν· ἡ δὲ γυνὴ πρὸς τὸν Ἐλισσαῖον εἰς τὸ Καρμήλιον ἀπελήλυθεν, καὶ πεσοῦσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ τὴν συμφορὰν ἀπεκλαίετο. ὁ δὲ τῷ φοιτητῇ αὐτοῦ Γιεζὶ ἐνετείλατο ἀπελθεῖν, δούς αὐτῷ τὴν ἑαυτοῦ βακτηρίαν, ἵνα ἐπίθηται αὐτῇ τῷ τεθνεῶτι παιδί. καὶ ἡ γυνὴ ὡμοσε μὴ ὑποστρέψαι, εἰ μὴ αὐτὸς αὐτῇ συμπορεύσεται. ἐπίσθησεν οὖν ὁ προφήτης, καὶ ἀπελθὼν εὐρε τὸ παιδάριον ἀνακεκλιμένον ἐν τῇ κλίνῃ αὐτοῦ· καὶ προσεζάμενος ἀνέβη ἐπὶ τὴν κλίνην καὶ συνανεκλίθη τῷ παιδαρίῳ καὶ ἐνεφύσησεν εἰς αὐτό. καὶ ἐπτάκις οὐ τῷ τοῦ προφήτου ποιήσαντος ἀνεζώωθη ὁ τεθνηκώς, καὶ ἐδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ ζῶντα. ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς Γάλαγαλα. καὶ ἡ νηπιός, καὶ οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν ἠκασί πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ τῷ διακόνῳ αὐτοῦ ἐπέταξεν ἐτοιμάσαι αὐτοῖς ἐψήμα. καὶ συνέλεξεν ἐκεῖνος ἐκ τοῦ ἀγροῦ λάχανα, οἷς καὶ τολύπη συναναμέμικτο· ἡ δὲ βοτάνη ἐστὶ δηλητήριος· καὶ ἐψήσας προσήγαγε τοῖς ἀνδράσιν. ἐσθίοντες δὲ ἐπέγνων τὴν τολύπην, καὶ πρὸς τὸν προφήτην ὡς τεθνηξόμενοι ἐξεβόησαν. ὁ δὲ ἀλευρον κελεύσας ἐμβαλεῖν εἰς τὸν λέβητα ἐπέτρεψε φαγεῖν, 1.147 καὶ οὐδενί τι γέγονεν ἐκ τῆς τροφῆς πονηρόν. ἐνεγκόντος δ' αὐτῷ τινος ἀρτους εικοσὶ καὶ παλάθας, ἐνετείλατο τῷ ὑπηρέτῃ αὐτοῦ παραθεῖναι τῷ λαῷ ταῦτα. τοῦ δὲ τί ἀνέγοντο ταῦτα πρὸς ἀνδρας ἑκατόν, εἰρηκότος, "δός" εἰπε "ταῦτα, καὶ ἐσθιέτωσαν· κορεσθήσονται γὰρ καὶ καταλείψουσι περισσεύματα." καὶ εἰς ἔργον ὁ λόγος ἐγένετο. Νεεμὰν δὲ μέγας ὢν παρὰ τῷ βασιλεῖ Συρίας λελέπρωτο. καὶ νεάνιδος αἰχμαλωτισθείσης Ἰσραηλίτιδος ἡ γυνὴ Νεεμὰν δούλην ἐσχεν αὐτῆν. ἡ τις ἐφη πρὸς τὴν κυρίαν αὐτῆς ὡς "εἰ ἀπῆλθεν ὁ κύριός μου πρὸς τὸν προφήτην Ἐλισσαιέ, ἀπηλλάγη ἀντὶ τῆς νόσου αὐτοῦ." ἡ δὲ τῷ ἀνδρὶ τοὺς λόγους ἀπήγγειλε τῆς νεάνιδος, καὶ Νεεμὰν τὰ λαληθέντα τῷ βασιλεῖ Συρίας ἀνήνεγκε. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπιστολὴν ἐκτίθειται περὶ τοῦ θεραπευθῆναι τὸν Νεεμὰν πρὸς τὸν βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ. Νεεμὰν δὲ λαβὼν δέκα τάλαντα ἀργυρίου καὶ ἑξακισχιλίους χρυσοῦς καὶ δέκα ἀλλασσομένας στολάς, ἐπορεύθη ἐπὶ Σαμάρειαν καὶ τὴν ἐπιστολὴν τῷ βασιλεῖ ἐνεχείρισεν. ὁ δὲ ἀναγνούς αὐτῆν διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων οὐτι "πρόφασιν καθ' ἡμῶν ὁ βασιλεὺς Συρίας ζητεῖ." Ἐλισσαιέ δὲ ταῦτα μαθὼν "ἐλθέτω πρὸς με ὁ Νεεμὰν" μεμήνηκε τῷ βασιλεῖ Ἰσραὴλ. καὶ ἐλθόντι στείλας δεδήλωκεν ἀπελθεῖν εἰς

τὸν Ἰορδάνην καὶ λούσασθαι ἐπτάκις, καὶ οὕτω τῆς λέπρας ἀπαλλαγῆσθαι. ὠργίσθη δὲ Νεεμάν ὅτι μὴ ἐξῆλθε πρὸς αὐτὸν ὁ προφήτης καὶ ἠυξάτο καὶ ἐπέθετο αὐτῷ τὴν χεῖρα, καὶ ἀγανακτῶν ὑπεχώρει, λέγων "οὐκ εἰσὶ παρ' ἡμῖν ποταμοὶ ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην; πορευθεὶς λούσομαι ἐν αὐτοῖς καὶ καθαρισθήσομαι." ὑποχωροῦντι δὲ εἰς τὸν αὐτῷ οἱ θεράποντες "ποιήσον τὸν τοῦ προφήτου 1.148 λόγον, ῥάδιον ὀντα." καὶ κατέβη Νεεμάν καὶ ἐβαπτίσατο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ἐπτάκις, καὶ ἐκαθαρίσθη· καὶ ἀναστρέψας ἠὺχαρίσκει τῷ προφήτῃ, καὶ μὴ εἰς τὸν θεὸν ὡμολόγει παρὰ τὸν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἠξίου αὐτὸν λαβεῖν τι ἐξ ὧν ἐκόμιζεν· ὁ δὲ ἀπηνήνατο. καὶ ὑπέστρεψε Νεεμάν. Γιεζὶ δὲ κατεδίωξεν αὐτὸν καὶ εἰπὼν "ὁ προφήτης ἀπέστειλέ με λήψεσθαι ἀπὸ σοῦ τάλαντον ἀργυρίου καὶ δύο στολάς, δοθησόμενα δεομένοις τισὶν ἀρτιπροσελθοῦσιν αὐτῷ." καὶ ἔδωκεν αὐτῷ Νεεμάν· καὶ ὑπέστρεψε Γιεζὶ πρὸς Ἐλισσαίε. ἐγὼ δὲ ὁ προφήτης ὀργαστοὶς τῷ Γιεζὶ, καὶ εἰπὼν αὐτῷ "ὅτι ἐλαβες τὸ ἀργύριον καὶ τὰ ἱμάτια ἀπὸ τοῦ Νεεμάν, ἡ λέπρα ἐκείνου κολληθήσεται σοὶ καὶ τῷ σπέρματί σου." καὶ ἐξῆλθε λελεπρωμένος. Οἱ υἱοὶ δὲ τῶν προφητῶν οἱ μετὰ Ἐλισσαίου ἐπορεύθησαν εἰς τὸν Ἰορδάνην τεμεῖν ξύλα, ὡς ἀνποιήσωσιν ἑαυτοῖς σκηνάς· καὶ ὁ Ἐλισσαῖος αὐτοῖς συμπεπόρευτο. τεμνόντων δὲ τὰ ξύλα ἐνὸς τὸ τῆς ἀξίνης σιδήριον ἐνέπεσεν εἰς τὸν ποταμόν. καὶ ὁ τῆς ἀξίνης κύριος τὸν προφήτην ἐπεκαλέσατο, καὶ τὸν τόπον ὑπέδειξεν αὐτῷ ἐν ᾧ κατέδυ ὁ σίδηρος. ὁ δὲ ξύλον λαβὼν ἐνέβαλεν ἐκεῖ. καὶ ἀνέδυ τὸ σιδήριον, καὶ ἐπιπολάσαν ἐλαβεν αὐτὸ ὁ ἀπολέσας αὐτό. Ὁ δὲ βασιλεὺς Συρίας ἐνέδραν ἐκάθισεν, ἰν' ἐλη τὸν βασιλέα τὸν Ἰωράμ. ἀπέστειλε δὲ ὁ προφήτης πρὸς Ἰωράμ φυλάττεσθαι αὐτῷ ἐντελλόμενος καὶ μὴ ἀπιέναι πρὸς θήραν. καὶ ὁ μὲν οὐκ ἐξῆι, Ἄδερ δὲ τῆς ἐπιβουλῆς ἀμαρτῶν τοὺς οἰκείους ὑπώπτει γίνεσθαι προδότας τῶν βεβουλευμένων αὐτῷ. φησάντων δ' ἐκείνων οὐκ αὐτοὺς, ἀλλὰ τὸν προφήτην Ἐλισσαῖον μηνύειν αὐτῷ τὰ ἀπόρητα, στέλλει ἐν Δοθαῖν στρατεύματα, ἰν' αὐτὸν λάβοιεν. ἰδὼν δὲ τὸν λαὸν κύκλῳ 1.149 τῆς πόλεως ὁ τοῦ προφήτου διάκονος, περιδεὴς ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν ἀπαγγέλλων τὸ πᾶγμα. ὁ δὲ "μὴ δέδιθι" εφη, καὶ ἰκέτευσε τὸν θεὸν δεῖξαι τῷ διακόνῳ αὐτοῦ ὅπως φυλάττεται παρ' αὐτοῦ. καὶ ἔδωκεν ὁ θεὸς τῷ θεράποντι τοῦ προφήτου χάριν ἰδεῖν αὐτὸν ἀρμασι καὶ ἰπποῖς πυρίνοις κεκυκλωμένον. ἡμαύρωσε δὲ προσευξάμενος ὁ προφήτης καὶ τὰ ὀμματα τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἐξελθὼν πρὸς αὐτοὺς εφη "ἀκολουθεῖτέ μοι καὶ δώσω τὸν Ἐλισσαῖον ὑμῖν." οἱ δὲ εἰποντο καὶ τὰς ὀψεις βεβλαμμένοι καὶ τὴν διάνοιαν. ἀπαγαγὼν δὲ αὐτοὺς εἰς Σαμάρειαν περιστῆσαι αὐτοῖς τὴν αὐτοῦ δύναμιν τῷ βασιλεῖ ἐνετείλατο. καὶ τὸν θεὸν ἠτεριπεριαιρεθῆναι τὴν ἀχλὺν ἐκ τῶν ὀμμάτων αὐτῶν. περιαιρεθείσης δὲ εἰδὼν ἑαυτοὺς οἱ Σύροι μέσον περιειλημμένους τῶν πολεμίων Ἐλισσαῖος δὲ οὐδένα ἐπιθέσθαι αὐτοῖς παρεχώρησε, ξενίσαι δὲ μᾶλλον καὶ ἀπολύσαι ἀπαθεῖς συνεβούλευσε. φιλοτίμως οὖν ὁ Ἰωράμ ἐστίαςας αὐτοὺς κατὰ τὸν τοῦ προφήτου λόγον ἀφήκεν. οἱ δὲ ἀπῆλθον καὶ τὰ γεγονότα τῷ ἑαυτῶν βασιλεῖ διηγήσαντο· καὶ ἐξεπλάγη. Μετὰ ταῦτα δὲ πανστρατιᾷ παρελθὼν εἰς Σαμάρειαν ὁ βασιλεὺς Συρίας ἐπολιόρκει αὐτήν. καὶ ἐγένετο λιμὸς σφοδρότατος ἐν αὐτῇ, ὡστε κεφαλὴν ὀνου πεντήκοντα νομισμάτων ἀργύρου παραθῆναι, καὶ ξέστην κόπρου περιστερῶν πέντε νομισμάτων ὁμοίων. τοῦ δὲ βασιλέως Ἰωράμ περιόντος τὸ τεῖχος ἐβόησε γύναιον "σῶσον, ὦ βασιλεῦ." ὁ δὲ νομίσας τροφήν αἰτεῖν τὴν γυναῖκα "πόθεν σε σῶσω" βλασφημήσας αὐτήν εφη "μήτε αλωνός μοι μήτε ληνοῦ 1.150 ὑπαρχούσης;" τῆς δὲ κρίσιν αἰτεῖν εἰπούσης, λέγειν ἐπέτρεψε. καὶ ἡ γυνὴ "συνθήκας" εἰπὼν "ἐθέμην μεθ' ἑτέρας γυναικὸς γειτνιώσης μοι θῦσαι τὰ τέκνα ἡμῶν καὶ ἀνά μίαν ἡμέραν ἀλλήλας θρέψαι. κἀγὼ μὲν τὸ ἐμὸν ἐθυσά, ἡ δὲ παραβαίνει τὰ ὡμολογημένα." τούτων ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ὑπερήλγησε καὶ τὴν ἐσθῆτα διέρρηξε, καὶ κατὰ τοῦ προφήτου ἐξώργιστο, ὅτι μὴ δέοιτο τοῦ θεοῦ λῦσαι τὴν κάκωσιν, καὶ τὸν ἀποκτενοῦντα αὐτὸν ἐπεμψεν. Ἐλισσαῖος δὲ τοῖς φοιτηταῖς ὁμιλῶν προεῖπεν

αὐτοῖς οτι "ὁ τοῦ φονέως υἱὸς κτανεῖν με ἀπέστειλεν, ἀλλ' ὑμεῖς τὴν θύραν κλείσαντες κωλύσατε τὴν εἰσοδὸν τῷ σφαγεῖ· εψεται γὰρ μεταμελημένος ὁ βασιλεὺς." καὶ οἱ μὲν κατὰ τὸν τοῦ προφήτου λόγον ἐποίησαν, Ἰωρὰμ δὲ μεταβουλεύσάμενος σπεύδων πρὸς τὸν προφήτην ἀφίκετο καὶ ἠτιᾶτο αὐτὸν οτι μὴ δέοιτο τοῦ θεοῦ λῦσαι σφίσι τὰ λυπηρά. ὁ δὲ "αυριον" εφη "δύο σάτα κριθῆς πραθήσεται σίκλου, καὶ σεμιδάλεως σάτον σίκλου." καὶ τις τῶν ἐπομένων τῷ βασιλεῖ "α πιστα" εφη "λέγεις, προφήτα." ὁ δὲ "ο ψει μὲν" εφη "τὰ ἐπηγγελμένα, οὐκ ἀπολαύσεις δὲ αὐτῶν διὰ τὴν ἀπιστίαν." κατὰ δὲ τὴν νύκτα ἐκείνην κτύπον ἀρμάτων, ἰππων τε καὶ ὀπλων, καὶ πλήθους ἀλαλαγμὸν ἐνεποίησεν ὁ θεὸς τῶν Σύρων ταῖς ἀκοαῖς. οἱ δὲ συμμαχικὸν προσλαβέσθαι πολὺ τὸν Ἰωρὰμ οἰηθέντες καὶ ἐπέρχεσθαι σφίσι, λιπόντες τὸ στρατόπεδον περιδεῶς ἀπεδίδρασκον. λεπροὶ δὲ τέσσαρες ἀνδρες ἐξωτῆς πόλεως ἦσαν, τοῦ νόμου τοὺς λεπροὺς κελεύοντος ἐξωθεῖσθαι τῶν πόλεων. οἱ γοῦν λεπροὶ ἐκεῖνοι ἤδη φθειρόμενοι τῷ λιμῷ προσελθεῖν τῇ τῶν Σύρων παρεμβολῇ ἐβουλεύσαντο, λέγοντες ὡς "ἡ φείσσονται ἡμῶν καὶ τραφέντες ζησόμεθα, ἡ ἀναιρεθέντες τῶν 1.151 κακῶν ἀπαλλαγισόμεθα." ἡ κονουνορθρου πρὸς τὸ τῶν Σύρων στρατόπεδον, καὶ οὐδεὶς αὐτοῖς ἑωρᾶτο· παρῆλθον εἰς μίαν σκηνήν, καὶ κενὴν ἀνθρώπων κατέλαβον· ἐξ ἐκείνης εἰς ἑτέραν μετέβησαν, κάκεινην ἐρημον οὖσαν εὐρήκασιν· καὶ εἰς πλείους δὲ μεταβάντες ὡς οὐδενὶ ἐνετύγχανον, πρῶτον μὲν ἐφαγόν τε καὶ ἐπιον, εἰτα χρυσίον τε καὶ ἀργύριον καὶ ἱμάτια λαβόντες ἐκεῖθεν ἐκρυψαν, καὶ οὕτως εἰς τὴν πόλιν ἔλθόντες τὸ γεγονός ἀνεκήρυττον. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας ἐνέδραν εἰπεν εἶναι τοῦτο τῶν πολεμίων, καὶ μὴ προῖεναι διεκελεύετο, τοὺς δὲ κατασκοπήσοντας ἐπεμψεν. οἱ ἀπελθόντες ἐνέτυχον μὲν οὐδενὶ παρὰ τὴν ὁδόν, πλήρη δὲ αὐτὴν ἱματίων καὶ σκευῶν εὕρισκον. ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς διαρπάσαι τὴν παρεμβολὴν τῷ πλήθει ἐπέτρεψεν. ὁθεν τοσαύτη ἀφθονία ἐγένετο τῶν ἀναγκαίων ὡς δύο σάτα κριθῆς σίκλου πωλεῖσθαι, σάτον δὲ σεμιδάλεως· τὸ δὲ σάτον ἐστὶν Ἰταλικὸν ἡμιμέδιμνον. μόνος δὲ τῆς ἀφθονίας ἐκείνης οὐκ ἀπώνατο ὁ τοῦ βασιλέως τριστάτης, κατὰ τὸν τοῦ προφήτου λόγον, ὅς τῃ αὐτοῦ προρρήσει ἠπίστησε· συρρεύσαντος γὰρ τοῦ πλήθους ἐπὶ τὴν πύλην τῆς πόλεως συνεπατήθη καὶ τέθνηκεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Δαμασκοῦ μετὰ ταῦτα ἐνόησε. καὶ ὁ Ἐλισσαῖος ἀπῆλθε τότε πρὸς Δαμασκόν· καὶ ἠκουσεν ὁ νοσῶν περὶ τοῦ προφήτου, καὶ ἀπέστειλεν Ἀζαήλ τὸν ἐντιμότερον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, ἐρωτῶντα εἰ ζήσεται. ἐπεμψε δὲ αὐτῷ καὶ δῶρα πολλά. ἐρωτηθεὶς δὲ ὁ προφήτης τεθνήξασθαι μὲν τὸν νοσοῦντα βασιλέα προεῖπε, τῷ δὲ Ἀζαήλ ἐνετέλλετο μηδὲν ἐκείνῳ εἰπεῖν· αὐτὸς δὲ ἐκλαίει. καὶ ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ Ἀζαήλ τοῦ κλαυθμοῦ τὴν αἰτίαν, 1.152 θρηνεῖν εφη προορῶν ὅσα ἐκ σοῦ συμβήσεται τοῖς Ἰσραηλίταις δεινά· σὺ γὰρ βασιλεὺς ἐση Συρίας. ὑποστρέψας δὲ Ἀζαήλ πρὸς τὸν κύριον αὐτοῦ ἀπήγγειλε φάναι τὸν προφήτην ὡς ζήσεται. τῇ δ' ἐπιούσῃ δίκτυον αὐτῷ ἐπιβαλὼν διάβροχον, τὸν μὲν ἀπέπνιξεν, αὐτὸς δὲ τῆς βασιλείας ἐπέληπτο. Ὁ δὲ τοῦ Ἰουδα βασιλεὺς Ἰωρὰμ, ἡ γὰρ αὐτὴ κλησις ἀμφοῖν τοῖν βασιλείοιν προσῆν, εἰς ἀσέβειαν ἐξεκυλίσθη παρὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Γοθολίας, θυγατρὸς οὐσης τοῦ Ἀχαάβ, καὶ τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ ἀνείλε καὶ τοὺς πατρώους θεράποντας, καὶ τὸν λαὸν συνασεβεῖν αὐτῷ κατηνάγκαζεν. οὕτω δὲ βιοῦντι ὁ προφήτης ἐπέστειλε, μηνύων αὐτῷ τὸν ἐσόμενον ὀλεθρον καὶ τὴν τῶν γυναικῶν αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων φθορὰν διὰ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν τοῦ λαοῦ κάκωσιν· α καὶ εἰς ἔργον ἐξέβησαν, Ἀράβων ἐπιστρατευσάντων τῇ Ἰουδαίᾳ, ἐνὸς τῶν υἱῶν αὐτοῦ περισωθέντος τοῦ Ὄχοζίου. Ἰωρὰμ δὲ μετὰ ταῦτα νοσήσας, ὡς ὁ προφήτης προεῖρηκε, βιαίως ἐξέψυξε, ζήσας μὲν ἑνιαυτοὺς τεσσαράκοντα, βασιλεύσας δὲ ὀκτώ. ἡ δ' ἀρχὴ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ὄχοζία περιελήλυθεν. Ἰωρὰμ δὲ τῷ ἑτέρῳ, τῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεῖ, κατὰ τῶν Σύρων στρατεύσαντι συνέβη τοξευθῆναι ἐν τῷ πολέμῳ. καὶ ὁ μὲν

ἀνεχώρησε θεραπευθησόμενος τὴν πληγὴν, ἡγεμόνα τῆς στρατιᾶς καταλείψας Ἰηοῦν τὸν τοῦ Ἀμασῆ Ἐλισσαῖος δ' εἰνα τῶν μαθητῶν ἐπεμψε χρίσοντα εἰς βασιλέα τὸν Ἰηοῦν, ὡς τοῦ θεοῦ αὐτὸν ἡρημένου. ὁ δ' ἔλθων ἰδίᾳ τῶν ἄλλων ἀπολαβὼν τὸν Ἰηοῦν, ὡς δὴ τι λέξων αὐτῷ μυστι^{1.153} κώτερον, εἰς τὸ ταμιεῖον εἰσδύς τὸ ελαιον κατέχευε τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς, φήσας αἰρεῖσθαι τὸν θεὸν εἰς βασιλέα αὐτόν, ἵνα ἀφανίσῃ τὸ γένος τοῦ Ἀχαάβ. καὶ ὁ μὲν ἄμα τε εἰπε καὶ ἐκ τοῦ ταμιείου σπουδαίως ἐξέδραμε, πυνθανομένων δὲ τῶν σὺν αὐτῷ τίαν βούλοιοτο ὁ καλέσας αὐτόν, καὶ μεμνηνότες παρεικαζόντων ἐκείνων, "ὀρθῶς ἐκρίνατε" εφη, "ἐπεὶ καὶ λόγους μοι μεστοὺς μανίας ἀπήγγειλεν· εἰρηκε γὰρ βασιλέα με χειροτονεῖν τὸν θεόν." καὶ ὁ λαὸς ἀκούσας ταῦτα σαλπίζων ἀνηγόρευε βασιλέα τὸν Ἰηοῦν. ὁ δὲ αὐτίκα τοὺς λογάδας τῶν ἵππέων παραλαβὼν ἐξώρμησεν, ἵνα ἀθρόον ἐπέλθῃ τοῖς περὶ τὸν Ἰωράμ. τοῦ δὲ σκοποῦ τῷ Ἰωράμ ἵππεῖς ἠκείν φήσαντος, ἐστειλέ τινα ἐκεῖνος ἐρωτῶντα τίαν βούλοιντο. Ἰηοῦς δὲ μηδὲν ἀποκριθεὶς ἐπεσθαι αὐτῷ προετρέπετο. εἰτα καὶ δευτέρον ἐστειλεν· οὐδ' ἐκεῖνου δὲ ἀναστρέψαντος, αὐτὸς ὁ Ἰωράμ τοῦ ἀρματος ἐπιβάς, σὺν Ὀχοζία ἐλθόντι πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, ἀδελφῆς αὐτοῦ οντι υἱῷ, συνήντησεν ἐν ἀγρῷ Ναβουθαὶ τῷ Ἰηοῦ, καὶ ἠρετο περὶ τῆς στρατιᾶς ὅπως εχει· ὁ δὲ βλασφημίας αὐτοῦ κατέχευεν. Ἰωράμ δὲ στραφεὶς ἀπεδίδρασκε δεδιώς. καὶ Ἰηοῦς τὸ τόξον ἐντείνας βάλλει αὐτόν. καὶ τοῦ ἀρματος ἐκπεσὼν τέθνηκε, καὶ ἐρρίφη εἰς τὸν τοῦ Ναβουθαὶ ἀγρὸν κατὰ τὴν πρόρρησιν Ἡλιοῦ, ἡν πρὸς Ἀχαάβ ἐποιήσατο. καὶ Ὀχοζίαν δὲ φεύγοντα ἐτόξευσεν Ἰηοῦ, καὶ ἐκ τῆς πληγῆς μετὰ μικρὸν ἐτελεύτησεν, εἰνα βασιλεύσας ἐνιαυτόν. Ἰεζάβελ δ' ἐκ τοῦ πύργου προκύπτουσα, κεκαλλωπισμένη πρὸς τὸ ἐπαγωγότερον, "ἀγαθός" εἰπε "δοῦλος ὁς τὸν δεσπότην ἀνείλεν." Ἰηοῦ δὲ ἀνωθεν αὐτὴν ῥίψαι τοῖς εὐνούχοις προσέταξε. καὶ καταφερομένης αὐτῆς περιερράνθη τὸ τεῖχος τῷ αἰματι· ἡ δὲ τέθνηκεν. Ἰηοῦ δὲ ^{1.154} ταφῆναι αὐτὴν προστάξαντος διὰ τὸ γένος αὐτῆς τὸ βασιλείον, οἱ προσταγέντες οὐδὲν εὐρον ἐκ τοῦ σώματος αὐτῆς ἢ μόνον ὅστα· ὑπὸ γὰρ κυνῶν διεσπάρακτο, ὡς Ἡλιοῦ προεφήτευσεν. Ἦσαν δ' ἐν Σαμαρείᾳ τῷ Ἀχαάβ υἱοὶ ἑβδομήκοντα. ἐπέστειλεν οὖν Ἰηοῦ τοῖς ἀρχουσι Σαμαρείας καὶ τοῖς παιδαγωγοῖς τῶν υἱῶν Ἀχαάβ, δηλῶν τὸν κρείττω τούτων βασιλεῦσαι αὐτούς. πειρώμενος δὲ τῶν ἀνδρῶν ἐγραψε ταῦτα. οἱ δὲ αὐτόν εχειν δεσπότην ἀντέγραψαν. καὶ αὐθις ἐπέστειλεν Ἰηοῦ, εἰ δουλείαν ὁμολογοῦσιν αὐτῷ, τὰς κεφαλὰς πάντων τῶν παίδων τοῦ Ἀχαάβ κομίσειν αὐτῷ. κάκεῖνοι τὸ ἐπιταχθὲν πεποιήκασιν. ὁ δὲ πρὸ τῆς πύλης τῆς πόλεως τεθῆναι τὰς κεφαλὰς ἐν δυσὶ τόποις ἐκέλευσε. καὶ τούτου γενομένου προελθὼν "ἐγὼ μὲν" εἰπε "τὸν βασιλέα ἀνήρηκα, οὐ τοι δὲ κατὰ τὴν πρόρρησιν τοῦ προφήτου ἀπώλοντο." καὶ πάντας δὲ τοὺς συγγενεῖς Ἀχαάβ ἐρευνήσας ἀπέκτεινεν Ἰηοῦ. ἀπίοντι δὲ αὐτῷ εἰς Σαμαρείαν συναντᾷ Ἰωναδάβ, καὶ προσειπὼν εὐλόγησεν αὐτόν ὅτι ἐξωλόθρευσε τὸ γένος τοῦ Ἀχαάβ. εἰτα ἵνα μή τις λάθῃ τῶν ψευδοπροφητῶν καὶ τῶν ἱερέων τοῦ Βάαλ, θυσίαν ἐκήρυξε μέλλειν θῆσαι πολυτελή, καὶ πάντας τοὺς ἱερεῖς τοῦ Βάαλ καὶ τοὺς προφήτας παρεῖναι ἐκέλευσεν· εἰ δὲ τις μὴ παρείῃ, θάνατον εἰναί οἱ εφη τὸ ἐπιτίμιον. ἀθροισθεῖσι δὲ ἐνδύματα δούς, καὶ μετ' αὐτῶν εἰς τὸν οἰκὸν ἀπελθὼν τοῦ Βάαλ, μή τινα αὐτοῖς ετερον ἀναμεμίχθαι προσέταξεν. τῶν δὲ μηδένα παρεῖναι φησάντων ετερον, στρατιώτας περιέστησεν ἐξω, κελεύσας ἀποκτεῖναι τοὺς ἐνδον. οἱ ἐκείνους τε πάντας ἀνείλον καὶ τὸν οἰκὸν τοῦ Βάαλ ἐνέπρησαν καὶ τὴν στήλην αὐτοῦ· τὰς δὲ χρυσᾶς δαμάλεις οὐ περι^{1.155} εἴλεν. ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ ἐπηγγείλατο τὸν οἰκὸν ἐξαφανίσαντι Ἀχαάβ ἐπὶ τετάρτην γενεὰν τῶν παίδων αὐτοῦ διαρκέσειν τὴν βασιλείαν. Οὐτω μὲν οὖν τὸ γένος ἐξωλοθρεύθη τοῦ Ἀχαάβ· ἡ δὲ θυγάτηρ ἐκεῖνου Γοθολία, ἡ Ὀχοζία συνώκει τῷ τῆς Ἱερουσαλήμ βασιλεῖ, θανόντος ἐκεῖνου τῆς βασιλείας Ἰούδα ἐγκρατῆς οὐσα, σπούδασμα εθετο καὶ αὐτὴ τὸ γένος ἐξολοθρεύσαι τὸ τοῦ Δαβίδ. καὶ χωρὶς ἐνός

ἀπέκτεινεν α παντας. ἡ γὰρ ἀδελφὴ Ὀχοζίου Ἰωσαβεὲ καλουμένη, ἀναιρουμένων τῶν υἱῶν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, ἠδυνήθη ε να νήπιον ο ντα, ο νομὰ Ἰωάς, ἀποκρύψαι, καὶ ε τρεφεν αὐτὸν ἐπὶ ε τη ε ξ λεληθότως. ἐν δὲ τῷ ἐβδόμῳ Ἰωδαὲ ὁ ἀρχιερεὺς, ὡ συνώκει ἡ Ἰωσαβεὲ, προσκαλεσάμενός τινος τῶν ἑκατοντάρχων, ὑπέδειξεν ἐκείνοις τὸν Ἰωάς, καὶ κοινολογησάμενος τοῖς ἀνδράσι πείθει τῇ μὲν Γοθολίᾳ ἐπαναστῆναι, τῷ δὲ παιδί τὴν πατρῶαν βασιλείαν ἐπανασώσασθαι. οἱ καὶ ο ρκοις τὰς ὁμολογίας πιστώσαντες ἀπῆλθον καὶ συνήθροισαν τοὺς ἱερεῖς καὶ Λευίτας καὶ φυλάρχους πρὸς τὸν Ἰωδαὲ. ὁ δὲ αὐτοῖς τὸν Ἰωάς ἐνεφάνισε λέγων "ο υ το ς ὑ μ ἰ ν βασιλεὺς ἐκ σπέρματος τοῦ Δαβίδ." καὶ τὸ ἱερὸν περιεκύκλωσε τῷ λαῷ, μέσον δὲ στήσας τὸν Ἰωάς διάδημά τε αὐτῷ περιέθετο καὶ τὸ τῆς χρίσεως ελαιον καταχέας αὐτοῦ βασιλέα ἀπέδειξε· καὶ ὁ λαὸς ἐπευφήμησε. τῆς δὲ βοῆς ἡ Γοθολία ἀκούσασα, τῶν βασιλείων τεθορυβημένη ἐξέθορον, ἐπομένης αὐτῇ καὶ τῆς στρατιᾶς. ἔλθοῦσαν δὲ εἰς τὸ ἱερὸν τὴν μὲν ἐντὸς οἱ ἱερεῖς εἰσεδέξαντο, τοῖς δὲ περὶ αὐτὴν τὸ πλῆθος ἀπεῖρξε τὴν 1.156 εἰσοδον. ἡ δὲ τὸν παῖδα ἐστεμμένον ἰδοῦσα ἠπέλιησεν ἀνελεῖν τοὺς τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐπικεχειρηκότας. Ἰωδαὲ δὲ τοῖς ἑκατοντάρχαις ἐπέτρεψεν ε ζω τὴν Γοθολίαν ἐλκύσαντας ἀναιρῆσαι. καὶ οἱ μὲν ο υ τω ς ἐποίησαν, Ἰωδαὲ δὲ τὸν τε βασιλέα καὶ τὸν λαὸν ὡ ρκωσε τιμᾶν τὸν θεὸν καὶ τοὺς νόμους τηρεῖν. καὶ ἐπελθόντες αὐτίκα τῷ τοῦ Βάαλ ναῷ κατέσκαψάν τε αὐτὸν καὶ τὰ ἰνδάλματα τοῦ Βάαλ συνέτριψαν καὶ τὸν ἱερέα ἀπέκτειναν. τὸν δὲ βασιλέα ἐγκαθιστᾶσιν εἰς τὰ βασίλεια, ἑπταέτη τότε τυγχάνοντα. τῷ δὲ ἀρχιερεῖ Ἰωδαὲ τὴν τε πρὸς τὸ θεῖον πίστιν τηρεῖσθαι καὶ τοὺς νόμους φυλάττεσθαι σφόδρα ἐμέλησεν. Ἠβήσας μέντοι ὁ βασιλεὺς καὶ γυναῖκας ἠγάγετο δύο. τοῦ δὲ ναοῦ καθαιρεθέντος ε ν τισι μέρεσι παρὰ Γοθολίας, ὁ Ἰωάς ἀνακαινίσει αὐτὸν προτεθύμητο. καὶ τὸν ἱερέα καλέσας Ἰωδαὲ ἐκέλευσε πέμψαι τοὺς αἰτήσοντας ἐκ πάσης τῆς χώρας εἰς τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ ὑπὲρ ἐκάστης κεφαλῆς ἀργυρίου ἡμίσικλον. Ἰωδαὲ δὲ φορτικὸν τοῦτο τῷ λαῷ συνεῖς λογισθήσεσθαι, ἑτέρως μέτεισι τῶν χρημάτων τὸν ε ρανον. κιβώτιον γάρ τι κατασκευάσας πάντοθεν κεκλεισμένον, τρῆμά τι πεποίηκεν α νωθεν ἐν αὐτῷ, καὶ ε θετο αὐτὸ παρὰ τὸν ναόν, καὶ ἠξίου ἐμβάλλειν διὰ τοῦ τρήματος ο σον ἐκάστῳ η ν πρὸς βουλής εἰς ἀνακαινισμόν τοῦ ναοῦ. ο τι γοῦν εἰς τὴν ἐκάστου προαίρεσιν ἀνεῖτο τὸ δοθησόμενον, ἀνεπαχθῶς τε τὴν δόσιν πεποίηντο καὶ ἐφιλοτιμοῦντο περὶ τὴν τῶν χρημάτων καταβολήν, ὡ στε πολὺ χρυσίον ἀθροισθῆναι καὶ πλεῖστον ἀργύριον, ἐξ ω ν ο τε ναὸ ς ἐπεσκευάσθη καὶ σκεύη πολλὰ πρὸς τὰς θυσίας εἰργάσθησαν, αἱ φιλότιμοι μέχρις ἐβίω Ἰωδαὲ προσήγοντο τῷ θεῷ. ἐκείνου δὲ δικαίως καὶ κατὰ νόμον ζήσαντος ε τη ἑκατὸν πρὸς 1.157 τριάκοντα καὶ ο υ τω τὸν βίον ἐκλελοιπότης, ἀμελῶς περὶ τὴν εἰς τὸ θεῖον διετέθη τιμὴν ὁ βασιλεὺς Ἰωάς, καὶ οἱ καὶ οἱ φύλαρχοι καὶ οἱ α λλω ς ἐξάρχοντες τοῦ πλήθους συνδιεφθάρησαν, καὶ προφητῶν δὲ διαμαρτυρομένων αὐτοῖς περὶ τῆς εἰς θεὸν ἀσεβείας, οἱ δὲ οὐκ ἐπαύσαντο. Ζαχαρίου δὲ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀρχιερέως Ἰωδαὲ προφητεύοντος καὶ παραινοῦντος τὸν βασιλέα καὶ τὸν λαὸν κατὰ νόμους ζῆν, ὁ Ἰωάς χαλεπήνας καταλευσθῆναι αὐτὸν ἐκέλευσεν. ἀναιρούμενος δὲ ὁ προφήτης δικάσαι τὸν θεὸν η ν ξατο ἀνθ' ο του τῆς ζωῆς στερεῖται παρὰ τοῦ εὐεργετηθέντος ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ μέντοι καὶ ταχέως ἐδίκασεν· ὁ γὰρ τῶν Σύρων βασιλεὺς Ἀζαήλ ἐπελθὼν ἐπολιόρκει τὴν Ἱερουσαλήμ. ὁ δὲ πάντας τοὺς θησαυροὺς τοὺς τε θεῖους καὶ τοὺς βασιλικούς ἀφελόμενος καὶ ο σα ἐν ἀναθήμασι, τῷ Ἀζαήλ παρέσχετο· ο ς τῷ πλήθει τῶν χρημάτων ἠσθεῖς τῆς πολιορκίας ἀπέσχετο. Τοῖς δὲ Ἰσραηλίταις ὁ Σύρος ο υ το ς ἐπιτιθέμενος ἐκάκου αὐτοὺς σφόδρα. Ἰηοὺ δὲ ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς, παραβάτης τῶν θείων γεγονὼς ἐντολῶν, καὶ βασιλεύσας ε τη ε ι κοσι καὶ ἑπτὰ, τέθνηκεν· τῆς βασιλείας δὲ ἐπελάβετο Ἰωάχαζ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. ο υ βασιλεύοντος ὁ τῶν Σύρων ἀρχηγὸς τὴν χώραν ἐκάκωσε, πόλεις τε πολλὰς αὐτοῦ κατασχὼν τὴν στρατιὰν αὐτοῦ μαχαίρας ε ργον

πεποίηκεν. ἐν τούτῳ δὲ ὁ Ἰωάχαζ τοῦ θεοῦ δεηθεὶς σωτηρίαν εὐρατο καὶ ἀνακωχὴν τῶν δεινῶν. ἑπτακαίδεκα δὲ βασιλεύσας ἐτη θνήσκει, διάδοχον τῆς βασιλείας ἐσχηκὼς Ἰωᾶς τὸν 1.158 υἱόν, ὁμωνυμοῦντα τῷ τῆς Ἰούδα φυλῆς βασιλεύοντι. οὐχ ὁμοιος δὲ τῷ πατρὶ ὁ Ἰωᾶς οὐτος ἐγένετο, ἀγαθὸς δέ. οὐ καὶ τοῦ Ἐλισσαίου νοσήσαντός τε καὶ θνήσκοντος ἐθρήνει, πατέρα αὐτὸν καὶ ὁ πλον καλῶν, ὡς δι' αὐτοῦ κρατῶν τῶν ἐχθρῶν. ὁ δὲ προφήτης παρεμυθεῖτο αὐτόν· καὶ τόξον ἐκέλευε λαβόντα βέλη βαλεῖν. τρισσάκις δὲ τοῦ βασιλέως τοξεύσαντος καὶ παυσαμένου, εἰπὼν ὁ Ἐλισσαῖος "εἰ μὲν πλείω ἀφῆκας βέλη, ἐξέκοψας ἀνρίζοθεν τὴν τῶν Σύρων ἀρχήν· νῦν δ' ἰσαρίθμους τοῖς βέλεσι νίκας νικήσεις αὐτούς, καὶ τὴν χώραν ἡν ἐκεῖνοι ἀφείλοντο ἐπανασώσεις σου τῇ ἀρχῇ." εἰ ταῦτα ὁ προφήτης ἐξέλιπε καὶ εὐτυχῆ ταφῆς μεγαλοπρεποῦς. λησται δὲ τινὰ ἀνελόντες εἰς τὸν τάφον τοῦ προφήτου αὐτὸν ἐρριψαν· καὶ ἀνέζησεν ὁ ῥιφεις καὶ ἀνέστη. ἀπέθανε δὲ καὶ Ἀζαήλ ὁ βασιλεὺς Συρίας ἐπὶ διαδόχῳ τῷ υἱῷ Ἀδερ· ὡ συμβαλὼν Ἰωᾶς ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς, καὶ τρισσάκις ἠττήσας, ἐπανεσώσατο τῷ Ἰσραὴλ τὴν χώραν καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν Ἀζαήλ ἀφείλετο ὁ τοῦ Ἀδερ πατήρ. Ἰωᾶς δὲ ὁ βασιλεὺς Ἰούδα ἐτῶν μὲν ὡν ἑπτὰ ὁ τε ἀνερρήθη, βασιλεύσας δὲ ἑνιαυτοὺς τεσσαράκοντα, ἐτελεύτησεν, ἀναιρεθεὶς παρὰ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ. καὶ τὴν βασιλείαν τῆς Ἱερουσαλήμ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀμεσίας περιεζώσατο, εὐσεβῆς γεγονώς, ἐτῶν ὡν ὁ τε τῆς ἀρχῆς ἐπέβη πέντε καὶ εἰκοσιν, ἡνυκὼς δὲ τὴν βασιλείαν ἐπ' ἑνιαυτοὺς ἑννέα καὶ εἰκοσι. καὶ τοὺς ἀνελόντας τὸν πατέρα αὐτοῦ κολάσας, τοὺς ἐκείνων παῖδας ἀθῶους ἀφῆκε κατὰ τὸν νόμον, λέγοντα "οὐκ ἀποθανοῦνται πατέρες ὑπὲρ υἱῶν, οὐδὲ μέντοι διὰ πατέρας υἱοί." οὐ καὶ κατὰ τῶν Ἰδουμαίων καὶ Ἀμαληκιτῶν στρατεύσας συμμάχους ἐκ τῶν Ἰσραηλιτῶν 1.159 ἐμισθώσατο. προφήτης δὲ τις καταλιπεῖν τοὺς συμμάχους αὐτῷ συνεβούλευε καὶ μετὰ μόνων τῶν οἰκείων διαθέσθαι τὸν πόλεμον. ὡ πεισθεὶς ἀπέλυσε τοὺς Ἰσραηλίτας, καὶ τὸν μισθὸν αὐτοῖς χαρισάμενος. συμβαλὼν οὐν τοῖς ἄλλοφύλοις ἐνίκησεν. οἱ δ' ἀπολυθέντες σύμμαχοι ὀργισθέντες τὴν τε χώραν τῶν Ἰουδαίων κατέδραμον καὶ πολλοὺς ἀνεῖλον. Ἀμεσίας δὲ διὰ τὸ εὐτύχημα φρονηματισθεὶς, καὶ ἀσεβήσας εἰς θεόν, διεπέμψατο πρὸς Ἰωᾶς τὸν βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ, ἀπαιτῶν πρὸς αὐτὸν ἡξεῖν, ὡς ὑποκεῖσθαι οἱ ὀφείλοντα, ἀπογόνῳ Δαβὶδ καὶ Σολομῶντος τυγχάνοντι. ὁ δὲ ἀνταπέστειλε μηνύων αὐτῷ ὡς "τὴν κέδρον ἡ ἀκνος ἡξίου κῆδος ἐπὶ τοῖς παισὶ τοῖς οἰκείοις ποιήσασθαι. ἐν τοσοῦτῳ δὲ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ παρερχόμενα συνεπάτησαν τὴν ἀκνον, καὶ ἀπώλετο. τοῦτό σοι ἀρκετὸν εἰς παράδειγμα· καὶ μή οὐ τι εὐτύχησας πατάξας τοὺς ἄλλοφύλους μέγα φρόνει, μηδὲ τὸν λαόν σου καὶ ἑαυτὸν εἰς κινδύνους συνῶθει." πρὸς ταῦτα ὀργισθεὶς Ἀμεσίας στρατεύει κατὰ τοῦ Ἰωᾶς. φόβος δ' ἐμπίπτει τῇ αὐτοῦ στρατιᾷ, καὶ τρέπεται εἰς φυγὴν· μονωθεὶς δὲ Ἀμεσίας συλλαμβάνεται παρὰ τῶν πολεμίων καὶ ἀπάγεται πρὸς τὸν Ἰωᾶς. ὁ δὲ δέσμιον αὐτὸν ἡλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ καθελὼν τοῦ τείχους μέρος, εἰσήλασε διὰ τοῦ καθαιρεθέντος εἰς τὴν πόλιν ἐφ' ἀρματος, καὶ ἀφείλετο τοὺς τε ἱεροὺς θησαυροὺς καὶ ὁσα ἐν τοῖς βασιλείοις ἀπέκειτο. καὶ λύσας τὸν Ἀμεσίαν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Σαμάρειαν. καὶ βασιλεύσας τὰ πάντα ἐτη ἑξκαίδεκα τελευτᾷ. καὶ ἐβασίλευσεν Ἱεροβοὰμ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Ἀμεσίας δὲ μετὰ ταῦτα ἐπιβουλευθεὶς ἀνηρέθη, ζήσας τέσσαρας ἑνιαυτοὺς καὶ πεντήκοντα, βασιλεύσας δὲ εἰκοσι καὶ ἑννέα. ἐχρίσθη δὲ 1.160 βασιλεὺς ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὀζίας, ἐτῶν ὑπάρχων ἑξκαίδεκα. Ἱεροβοὰμ δὲ ὁ υἱὸς Ἰωᾶς ἀσεβῆς ἐγένετο καὶ παράνομος. καὶ τοιοῦτος δὲ ὡν, τοῦ θεοῦ τὸν Ἰσραηλίτην λαὸν ἐλεήσαντος ταπεινωθέντα, τοῖς Σύροις πολεμήσας ἐνίκησε, τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ αὐτῷ τὴν νίκην προαγορεύσαντος. Τοῦτον τὸν προφήτην ἀπέστειλεν ὁ θεὸς εἰς Νινευὶ τὴν πόλιν κηρύξοντα καταστροφὴν αὐτῆς καὶ τὴν τῶν Νινευιτῶν ἐξολόθρευσιν. ὁ δὲ οὐκ ἀπήει, ἀλλ' ἀπεδίδρασκεν εἰς πλοῖον ἐμβάς. κλύδωνος δὲ γεγονότος ἡ ναὺς ἐκινδύνευε. καὶ κλήρω τῶν

ἐμπλεόντων πειρωμένων γνῶναι τὸν αἰτιον, κληροῦται ὁ Ἰωνᾶς. καὶ οὗτος εἰς ἡ ἀνακρινόμενος ἐκεῖνος τὰ καθ' ἑαυτὸν διηγήσατο, καὶ ἐμβαλεῖν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν προετρέπετο. "οὐ γὰρ ἀναλλως" εἶπε "τὸν κίνδυνον διαφύγοιτε." ὁ μὲν οὐκ ἐρρίφη, ὁ δὲ κλύδων ἐκόπασε. κῆτος δὲ τὸν προφήτην καταπιὼν μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἑσπέρης νύκτας ζῶντα καὶ σῶν αὐτὸν ἐξήμεσεν. ὁ δὲ συγγνώμη ἠεν τὸν θεὸν διὰ τὴν παρακοήν, καὶ ἐπέμφθη πάλιν κηρύξαι ἀπροσετέτακτο. ὁ δὲ ἀπελθὼν μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὴν Νινευὶ καταστραφῆναι ἐκήρυξεν. ὁ δὲ τῆς πόλεως βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἀπασ τῶ προφήτη πιστεύσαντες ἀπέκλιναν εἰς μετάνοιαν καὶ τὸν θεὸν ἰκέτευον ἐλεῆσαι αὐτούς. καὶ οὗτος τῇ μετανοίᾳ τοῦ πλήθους καμφοθεὶς ἀπέστρεψε τὸν ὀλεθρον ἀπ' αὐτῶν. Ἱεροβοὰμ δὲ τεσσαράκοντα πρὸς τῶ ἐνὶ βασιλεύσας ἐνιαυτοῦς θνήσκει. καὶ μετ' αὐτὸν ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς Ἀζαρία ὁ παῖς αὐτοῦ. 1.161 Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἱερουσαλήμ Ὀζίας εὐσεβῆς τὰ πρὸς θεὸν καὶ τὰ πρὸς τοὺς ὑπηκόους δίκαιος ἦν· διὸ καὶ πολλοὺς τῶν ἄλλοφύλων ἐνίκησε καὶ ὑποφόρους ἐποίησεν. εὐδαιμονήσας δὲ καὶ τυφωθεὶς ἐκπέπτωκε τοῦ καθήκοντος. καὶ ὡς ἱερεὺς στολισθεὶς ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ βωμοῦ θυμιάσαι τῶ θεῷ ἐπεχείρησεν· κωλυόντων δ' αὐτὸν τοῦ ἀρχιερέως Ἀζαρίου καὶ τῶν ἱερέων καὶ μὴ παρανομεῖν παραινούντων, θάνατον αὐτοῖς ἠπέλιπεν, εἰ μὴ ἡσυχάσαιεν. ἐν τούτῳ φῶς οἰον ἐπιλάμπηεν ἐν τῷ ναῷ καὶ τῇ τοῦ βασιλέως ὀψει προσβαλὼν λέπραν ἐποίησε κατ' αὐτῆς ἐξανθήσαι. οἱ δ' ἱερεῖς τὴν συμφορὰν ἐδήλουν τῷ βασιλεῖ καὶ ἐξίναί τῆς πόλεως συνεβούλευον. καὶ οὕτως ζήσας χρόνον τινά, ὑπ' ἀθυμίας ἀπέθανε, βασιλεύσας ἐτη δύο καὶ πενήκοντα, ζήσας δὲ τὰ πάντα ἐξήκοντα πρὸς ὀκτώ, τὴν ἀρχὴν παραδοὺς τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάθαμ. Ἀζαρία δὲ ὁ τοῦ Ἱεροβοὰμ ἐπὶ ἐξ βασιλεύσας μῆνας τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπέθανεν ἀσεβῶς βιούς, δολοφονηθεὶς ὑπὸ Σελούμ. Σελούμ δὲ ἐφ' ἡμέρας βασιλεύσας τριάκοντα ἀνηρέθη παρὰ Μαναΐμ, βασιλεύσαντος ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ ἀντ' αὐτοῦ. ἀραμένου δὲ πόλεμον πρὸς αὐτὸν Φουὰ τοῦ τῶν Ἀσσυρίων βασιλέως, χίλια δούς αὐτῷ τάλαντα ἀργυρίου, ἀ ἐκ τοῦ λαοῦ ἠρανίσαστο, τὸν πόλεμον διελύσατο. ἐπὶ ἐτη δὲ βασιλεύσας δέκα ὁ Μαναΐμ, ἀσεβῆς τε καὶ ἀπηνῆς γεγονώς, τέθνηκε, τὴν βασιλείαν διαβιβάσας εἰς τὸν υἱὸν Φακεσίαν. ἀσεβῆς δὲ καὶ οὕτος καὶ ὡμὸς γεγονώς ἀνηρέθη δολοφονηθεὶς παρὰ Φακεὲ τοῦ υἱοῦ Ῥομελίου, βασιλεύσαντος ἀντὶ τοῦ ἀναιρεθέντος, ἀσεβῶς καὶ αὐτοῦ καὶ παρανόμως ἀνύσαντος τὴν ἀρχήν. οὕτε καὶ Θαιγλαφαλασαρ ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς 1.162 τῇ χώρᾳ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπελθὼν πόλεις τε πολλὰς κατεστρέψαστο καὶ αἰχμαλωσίαν ἀπήγαγεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ χώραν οὐκ εὐαρίθμητον. ὁ δὲ τοῦ Ὀζίου υἱὸς Ἰωάθαμ βασιλεὺς Ἱερουσαλήμ εὐσεβῆς τυγχάνων καὶ δίκαιος, τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ ἐπεμέλετο καὶ τοὺς Ἀμμανίτας ὑποφόρους ἐθετο, μάχη νικήσας αὐτούς. Ναούμ δὲ τότε προφητεύων περὶ τῆς τῶν Ἀσσυρίων προεῖπε καταστροφῆς· καὶ ἡ πρόρρησις ἐκείνου ἐργον ἐγένετο ἑκατὸν καὶ πεντεκαίδεκα παρελθόντων ἐνιαυτῶν. τῷ δ' Ἰωάθαμ ἐπέλιπε τὸ βίωσιμον ζήσαντι μὲν ἐτη πρὸς ἐνὶ τεσσαράκοντα, δέκα δ' ἐπὶ ἐξ βασιλεύσαντι. Μετέπεσε δὲ τῆς Ἱερουσαλήμ ἡ ἀρχὴ εἰς Ἀχαζ τὸν ἐκείνου υἱόν, ἀσεβήσαντα πρὸς θεὸν καὶ τοὺς αὐτοῦ νόμους παραβάντα· εἰδῶλοις γὰρ προσεκύνει καὶ βωμὸν αὐτοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις ἀνέστησε καὶ παῖδα οἰκεῖον αὐτοῖς ὠλοκαύτωσε. καθ' οὗ Ῥαασῶν ὁ τῶν Σύρων ἡγεμονεύων καὶ ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς Φακεὲ συμπνεύσαντες ἐπολιόρκουν αὐτὸν ἐν Ἱερουσαλήμ ἐπὶ μακρόν. καὶ ὁ μὲν Ῥαασῶν, πόλεων ἐτέρων κρατήσας, τοὺς αὐτῶν οἰκήτορας ἀνελὼν καὶ Σύρους ἐγκατοικίσας αὐταῖς ἐπανῆλθεν εἰς Δαμασκόν· Ἀχαζ δέ, μόνου περιλειφθέντος τοῦ Φακεέ, συμμίξας αὐτῷ ἡττητο, δώδεκα μυριάδας ἀποβαλὼν τοῦ λαοῦ καὶ πολλοὺς τῶν ἐπισήμων καὶ τὸν υἱόν. Φακεὲ δὲ ἀνέζηυξεν εἰς Σαμάρειαν αὐτὸς καὶ ἡ στρατιὰ αὐτοῦ, αἰχμαλώτων πλῆθος πολὺ εἰς τὴν ἑαυτῶν μετοικίσαντες. προφήτης δὲ τις ἐν Σαμαρείᾳ πρὸ τῶν τειχῶν ὑπαντήσας αὐτοῖς ἐμέμφετο ὡς συγγενεῖς 1.163 αἰχμαλωτίσασι καὶ

συνεβούλευεν ἐλευθερῶσαι αὐτούς· οἱ δὲ πεισθέντες ἀφῆκαν τοὺς αἰχμαλώτους. Αἰαζ δὲ τὸν Ἀσσυρίων βασιλέα ἡξίου συμμαχεῖσθαι αὐτῷ κατὰ τῶν Σύρων καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν. ὁ δ' ἦκε καὶ τὴν τε χώραν τῶν Σύρων ἐπόρθησε καὶ τὴν Δαμασκὸν εἰλε καὶ τὸν Ῥαασῶν ἀνείλε καὶ τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν χώραν καταδραμῶν πλείστους αἰχμαλώτους ἀπήγαγεν. ὁ δὲ Αἰαζ ἀμοιβὴν ὑπὲρ τούτων τῷ Θαιγλαφαλασαρ τοὺς τε βασιλικούς δέδωκε θησαυρούς καὶ ὁσα τῷ ἱερῷ ἐναπέκειντο. εἰς τοσοῦτον δ' ἠσέβησεν ὡς μὴ μόνον τοὺς τῶν ἄλλοφύλων σέβειν θεούς, ἀλλὰ καὶ τὸν ναὸν ἀποκλεῖσαι καὶ συλῆσαι τὰ αὐτοῦ ἀναθήματα. οὐ τῷ δὲ βιούς ἐτελεύτησεν ἐξ καὶ τριάκοντα ζήσας ἐτη, βασιλεύσας δ' ἐξκαίδεκα, Ἐζεκία τῷ υἱῷ τὴν βασιλείαν λιπών. συνέβη δὲ καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα τότε θανεῖν κατ' ἐπιβουλήν Ὠσηέ. καὶ οὐτος δὲ πονηρὸς ἦν· διὸ καὶ στρατεύσαντος κατ' αὐτοῦ τοῦ τῶν Ἀσσυρίων βασιλέως Σαλμανασάρ ἐδουλώθη αὐτῷ, φόρους τελεῖν ἐτησίως ἐπιταχθεὶς. Ἐζεκίας δὲ εὐσεβὴς ὦν καὶ δίκαιος, ἐκκλησιάσας τοὺς ἱερεῖς καὶ Λευίτας ἀνοῖξαι τὸ ἱερὸν ἐνετείλατο καὶ θύειν ὡς νόμος αὐτοῖς, καὶ τὸν λαὸν μηδὲν τῆς τοῦ θείου τιμῆς ἐκέλευε προτιμᾶν. ἐστειλε μέντοι καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν χώραν μετακαλούμενος ἀπαντας τὴν τῶν ἀζύμων ἑορτὴν ἑορτάσοντας, ἐπὶ μακρὸν μὴ τελεσθεῖσαν διὰ τὰς τῶν κρατούντων παρανομίας. καὶ τοῖς Ἰσραηλίταις προὔτρεπε τὸν πατρῶον σέβειν θεὸν κατὰ τὴν πάλαι συνήθειαν. οἱ δὲ οὐκ ἐπίσθησαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς προφήτας ταῦτα παραινούντας ἐφόνευσαν. τινὲς δὲ πεισθέντες μετηνέχθησαν εἰς εὐσέβειαν καὶ εἰς Ἱερουσαλὴμ συνέδραμον εἰς 1.164 προσκύνησιν τοῦ θεοῦ. καὶ ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας μετὰ τῶν ἡγεμόνων τοῦ λαοῦ ἀπελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν, ἐθυσσε διὰ τῶν ἱερέων θυσίας πολυτελεῖς, καὶ τῷ λαῷ μετέδωκε ζῶων πρὸς εὐωχίαν πολλῶν, καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἐξελεῖν εἰς τὴν χώραν καὶ ἀγνίσαι αὐτὴν ἐνετείλατο. εἰτα κατὰ τῶν ἄλλοφύλων πόλεμον ἦρε καὶ πόλεις εἰλεν αὐτῶν. Ὁ δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς Ὠσηέ εἰς συμμαχίαν προσεκαλέσατο Σωβὰ τὸν βασιλέα Αἰγύπτου κατὰ τῶν Ἀσσυρίων. ὁ γνοὺς Σαλμανασάρ ὠργίσθη· καὶ ἐπὶ τρισὶν ἐτεσιν ἐπολιόρησε τὴν Σαμάρειαν, καὶ κατέσχε τὴν πόλιν καὶ τὴν βασιλείαν ἠφάνισε, καὶ τὸν λαὸν αἰχμαλωτίσας μετόκισεν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν, καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα τῶν Ἰσραηλιτῶν Ὠσηέ. καὶ μεταναστεύσας ἐκ τῆς οἰκείας χώρας ἑτέρα ἔθνη ἀπὸ τίνος τόπου Χούθου καλουμένου μετόκισεν εἰς Σαμάρειαν καὶ εἰς τὴν χώραν αὐτῆς. μετήχθησαν οὖν αἱ δέκα φυλαὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν μετὰ ἐνακόσια τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἐτη ἕξ οὗ τὴν Αἰγύπτου λιπόντες ἐξήλθον, μετὰ δὲ διακόσια τεσσαράκοντα καὶ μῆνας ἑπτὰ ἕξ οὗ καταλιπόντες τὸν Ῥοβοὰμ εἰλοντο ἑαυτοῖς εἰς βασιλέα τὸν Ἱεροβοὰμ. οἱ δὲ μετοικισθέντες εἰς τὴν Σαμάρειαν, Χουθαῖοι καλούμενοι ἐκ τοῦ τόπου ἐν ὧ κατώκουν τὸ πρὶν ἐν Περσίδι, πέντε ὅντες ἔθνη, τοὺς ἰδίους θεοὺς καὶ αὐθις ἐθρήσκουν. ὡς μὲν οὖν ἡ τετάρτη τῶν Βασιλειῶν λέγει, λέοντας ἐξήγειρεν ὁ θεὸς καὶ διέφθειρε πολλοὺς ἐξ αὐτῶν· ὡς δὲ Ἰώσηπος ἱστορεῖ, λοιμὸς αὐτοῖς ἐνέσκηψε. γνόντες δὲ κατ' ὄργην τοῦ θεοῦ ἐπιέναι αὐτοῖς τὰ κακά, τοῦ σφετέρου βασιλέως ἐδέοντο ἱερεῖς στείλαι αὐτοῖς ἐκ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἵν' αὐτοὺς τὴν τῶν Ἑβραίων θρησκείαν μῆσωσιν· οὐ 1.165 γενομένου ἐπαύσατο ἡ φθορά. καλοῦνται δὲ παρὰ μὲν τῶν Ἑβραίων Χουθαῖοι, πρὸς δὲ τῶν Ἑλλήνων Σαμαρεῖται. Ἐν δὲ τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἐτει τῆς βασιλείας Ἐζεκίου τοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ βασιλέως ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεύων Σεναχηρείμ ἐπῆλθε τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ πάσας εἰλε τὰς πόλεις τῶν δύο φυλῶν. δεισας δὲ Ἐζεκίας περὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ, διαπέμπεται πρὸς αὐτὸν ὑπισχνούμενος διδόναι φόρον ὦν ἐπενέγκοι. Σεναχηρείμ δὲ τριακόσια μὲν ἀργύρου τάλαντα, χρυσοῦ δὲ τριάκοντα ἠτήσε, καὶ πίστεις ἐνωμότους παρέσχεν ἡ μὴν ἀναχωρήσειν, εἰ ταῦτα λάβοι. λαβὼν δὲ αὐτὸς μὲν ἐπ' Αἰγυπτίους ὠρμησε καὶ Αἰθίοπας, τὸν δὲ ἀρχιστράτηγον αὐτοῦ Ῥαψάκην σὺν δυσὶ στρατηγοῖς ἑτέροις καὶ δυνάμει βαρεῖα κατέλιπε τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐκπορθήσοντας. οἱ δὲ πρὸ τῶν τειχῶν

βαλόμενοι χάρακα έντυχείν έζήτουν τῷ Έζεκία. άλλ' έκεινος μέν άπεδειλίασεν έξελθειν, τρεΐς δέ τιμωμένους τῶν ύπ' αυτόν ε πεμψε. κάκεινοι "εΐ επί τούς Αίγυπτίους πέποιθεν Έζεκίας" ε φησαν, "μωραίνει έπ' ισης άνθρωπω καλαμίνη ράβδῳ έρειδομένῳ, και αύτῆ τεθλασμένη, η ούδέν η μυνε τῷ κατέχοντι, άλλ' αυτός τε συμπέπτωκε και ό κάλαμος τήν αύτου χεΐρα διέτρησε. τοιοῦτός έστι Φαραῶ ό Αίγύπτιος." ταῦτα έβραΐστί ό Ραψάκης τοΐς πεμφθεισιν ώμίλει. οί δέ τῆ τῶν Σύρων διαλέκτῳ ώμίλειν αύτοΐς ήξίουں αύτόν, ι να μη τὸ πλήθος τῶν λεγομένων συνήσιν. ό δέ μάλλον τήν φωνήν έπάρας έβραΐστί πάλιν ε λεγεν εις έπήκοον πάντων "μη άπατάτω ύμᾶς Έζεκίας λέ1.166 γων, κύριος ρύσεται ήμᾶς. μη έρρύσατο Σαμάρειαν;" και άπήγγειλαν ταῦτα τῷ Έζεκία. ό δέ άκούσας διέρρηξε τὰ ιμάτια αύτου και περιεβάλετο σάκκον, και πεσῶν έδέετο του θεου, βοήθειαν έπ' άνελπίστοις αίτῶν και πρός Ησαΐαν τὸν προφήτην πέμψας παρεκάλει αύτόν δέεσθαι του θεου ι ν' ι λεως ε σοιτο τῷ λαῶ. ό δέ άμαχητι τούς πολεμίους προέλεγεν ήττηθήσεσθαι και τὸν Σαναχηρείμ κτανθῆναι α πρακτον άπ' Αίγυπτου έπανελθόντα. έπέστειλε δέ και Σαναχηρείμ τῷ Έζεκία "μη έπαιρέτω σε ό θεός σου έφ' ω πέποιθας μη παραδοθῆναι τήν Ίερουσαλήμ εις χεΐράς μου. αναλόγισαι ποῦ εισιν οί βασιλεΐς τῶν έθνῶν ους διεφθειραν οί πατέρες μου." ταύτην τήν έπιστολήν άναγνούς Έζεκίας κατέθετο εις τὸ ιερὸν και ίκέτευσε τὸν θεόν "ι δε" λέγων "κύριε, και α κουσον τούς λόγους Σαναχηρείμ, ους ε στειλεν όνειδίζων σε τὸν ζῶντα θεόν, και σωσον ήμᾶς εκ χειρὸς αύτου." Ησαΐας δέ παρεθάρρυνε τὸν βασιλέα, έπακοῦσαι φάσκων αύτου τὸν θεόν. και τῆ νυκτι α γγελος έν τῆ παρεμβολῆ τῶν Ασσυρίων άνειλεν έκατὸν όγδοήκοντα πέντε χιλιάδας, και μεθ' ήμέραν νεκρά τὰ τούτων σώματα εύρέθησαν. και άπήρε τὸ περιλειφθέν τῆς στρατιᾶς έξ Ίερουσαλήμ. Σαναχηρείμ δέ πολιορκῶν τὸ Πηλούσιον ε λυσε τήν πολιορκίαν, μῶν έν νυκτι μιᾶ καταφαγόντων τὰ τόξα τῶν Ασσυρίων και τὰ λοιπὰ τῶν ο πλων αύτῶν. τουτο έν μέν τῆ τῶν Βασιλειῶν οῦκ άναγράφεται βίβλῳ, Ίώσηπος δέ ιστορεΐ έν Ηροδότῳ εύρών. τὸν δέ Βηρωσὸν τὰ Χαλδαϊκά συγγραψάμενον φάσκειν φησιν ως έπανελθὼν ό Σαναχηρείμ από του τῶν Αίγυπτίων πολέμου κατέλαβε τήν σὺν τῷ Ραψάκη στρατιάν εις Ίεροσόλυμα και του θεου λοιμῶδη νόσον ένσκήψαντος τοΐς Ασσυ1.167 ρίοις, έν μιᾶ νυκτι μυριάδες όκτωκαΐδεκα φθειρόνται και πεντακισχιλιοι σὺν ήγεμόσι και ταξιάρχαις. δείσας ου ν έκεινος περι τῆ λοιπῆ στρατιᾶ, άπαίρει έκειθεν μετὰ τῆς περιλειφθείσης δυνάμεως και α πεισιν εις Νινευί. και μετ' όλίγον έπιβουλευθεις παρὰ τῶν πρεσβυτέρων παιδων άνηρέθη, τῶν μέν άνηρηκότων αύτόν φυγόντων, Ναχορδάν δέ του υίου αύτου τήν άρχήν διαδεξαμένου. Έζεκίας δέ του φόβου άπαλλαγεις τῷ θεῷ ηύχαρίστει. και μετ' όλίγον νοσήσαντι αύτῷ προσελθὼν Ησαΐας κατ' έντολήν του θεου ει πε "τάξαι τῷ οϊ κω σου. οῦ γάρ ζήση." τῷ δέ ή του θνήσκειν έλπίς, και ο τι παΐδας μη ε χων ε ρημον ε μελλε τήν βασιλείαν καταλιπεΐν γνησίας διαδοχῆς, έποiei μείζω τήν συμφοράν, και άθυμῶν επί τούτοις ε κλαυσε, ζωήν έπιδαψιλευθῆναι αύτῷ έξαιτούμενος τὸν θεόν. έλθὼν δέ αυθις Ησαΐας υγείαν αύτῷ μετὰ τρίτην ήμέραν εύαγγελίζεται και προσθήκην ζωῆς έτῶν πεντεκαΐδεκα. ό δέ τὸ υπερφυές του θαύματος λογιζόμενος, σημείον η τει τὸν προφήτην δεΐξαι αύτῷ εις πίστωσιν τῶν έπηγγελμένων. του δέ προφήτου τὸν θεόν ίκετεύσαντος σημείον γενέσθαι, η δη επί δέκα βαθμούς άποκλίνας ό η λιος και σκιάν ποιήσας, έπέστρεψεν εις τὰ όπίσω δέκα αναβαθμούς. έντεῦθεν Έζεκίας τῆς νόσου άπήλλακτο. ό δέ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς Βαλαδάν πρὸς Έζεκίαν πρεσβείαν ποιησάμενος και δῶρα στείλας, σύμμαχον αύτόν ε χειν και φίλον ήξίου. ό δέ τοΐς πρέσβεσι τούς θησαυρούς υπέδειξε και τὰ ο πλα και πᾶσαν τήν βασιλικήν πολυτέλειαν, και άνταποστείλας δῶρα τῷ Βαβυλωνίῳ άπέλυσεν αύτούς. Ησαΐας δέ ει πε τῷ Έζεκία "έλεύσονται ήμέραι, και ό πλοῦτος ο ν έθεάτρισας εις Βαβυλῶνα μετατεθήσεται, και οί υιοί σου ε σονται εις

1.168 εὐνούχους τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος." Εζεκίας δέ, ἐπεὶ μὴ διαπεσεῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ δυνατόν, "ε στω" φησὶν "εἰρήνη ἐν ταῖς ἡμέραις μου." ἐπιβίους δὲ τὸν προστεθέντα αὐτῷ χρόνον εἰρηνικῶς θνήσκει, πεντηκοστὸν καὶ τέταρτον ετος ἀνύσας ἐν τῇ ζωῇ, ἔννεα δὲ βασιλεύσας καὶ εικοσι. Διαδεξάμενος δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μανασσῆς πᾶν εἶδος κακίας καὶ ἀσεβείας πρότερον ἐπεδείξατο, μιάνας τε τὸν ναὸν καὶ μηδὲ τῶν προφητῶν φεισάμενος, ὀργισθεὶς δὲ διὰ ταῦτα ὁ θεὸς τὴν τῶν Βαβυλωνίων στρατιὰν κατὰ τῆς Ἰουδαίας ἐκίνησεν, ἡ τὴν τε χώραν ἐληίσαστο καὶ τὸν Μανασσῆν ἐχειρώσατο. ὁ δὲ συνεῖς ἑαυτὸν τῆς συμφορᾶς αἰτιον, ἀπέκλινεν εἰς μετάνοιαν καὶ ἰκέτευε τὸν θεὸν λῦσαί οἱ τὰ δυσχερῆ. καὶ ὁ θεὸς ἐπακούσας αὐτοῦ λύει τε τῆς αἰχμαλωσίας αὐτὸν καὶ εἰς τὴν βασιλείαν ἀποκαθίστησιν. ἐπανελθὼν δὲ ἐκεῖνος εὐσέβειαν αὐτὸς τε μετῆι καὶ τὸν λαὸν μετιέναι ἀνέπειθεν. οὐτω δὲ ζήσας ζηλωτὸς ἐγένετο διὰ τὴν εὐσέβειαν, καὶ ἐτελεύτησε βασιλεύσας ἔνιαυτοὺς πέντε πρὸς πενήκοντα, βιώσας δὲ τοὺς πάντας ἐξήκοντα καὶ ἑπτὰ. Ἡ βασιλεία δὲ πρὸς Ἀμὼς μετῆλθε τὸν παῖδα αὐτοῦ, μιμησάμενον τὰ τῆς νεότητος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἀπέθανε δὲ ἐπιβουλευθεὶς, ζήσας ἔνιαυτοὺς ἐπὶ τέσσαρσιν εικοσι, δύο δὲ βασιλεύσας, τοὺς δὲ αὐτὸν ἀνελόντας ἐτιμωρήσατο ἢ πληθὺς καὶ βασιλέα τὸν υἱὸν ἐκείνου ἀνέδειξεν Ἰωσίαν, ὁ γδοον τῆς ἡλικίας ἀνύοντα χρόνον· ὁ εὐσεβῆς ἐγένετο καὶ τὸν λαὸν ἀνέπειθεν εὐσεβεῖν. ἐπισκευάσαι δὲ βουληθεὶς 1.169 τὸν ναὸν παρήνει τοῖς ὑπὸ χεῖρα διδόναι εἰς τὴν ἐπισκευὴν ὁ σὸν ε καστος βούλεται. καὶ οὐτω συναχθέντων χρημάτων ὁ τε ναὸς ἀνεκαινίσθη καὶ τοῖς περιτεύσασιν εἰς κρατῆρας καὶ σπονδεῖα καὶ φιάλας ἐχρήσατο, τοῦ ἀρχιερέως Χελκίου τούτοις ἐπιστατοῦντος. ὁ ε ἐντυγχάνει ταῖς ἱεραῖς τοῦ Μωυσέως βίβλοις ἐν τῷ ἐξάγειν τοῦ ἱεροῦ ταμείου τὸ ἀργύριον, ἀποκειμέναις ἐκεῖ, καὶ στέλλει ταύτας διὰ τοῦ γραμματέως τῷ βασιλεῖ. ὡς δ' ἀνεγνώσθησαν αὐτῷ, τὴν ἐσθῆτα διέρρηξε καὶ πρὸς τὴν προφήτιν Ὀλδὰν γυναῖκα Σελούμ ἐπεμψε τὸν ἀρχιερέα Χελκίαν καὶ ἄλλους, ἰλεώσασθαι τὸν θεὸν ἀξίων αὐτήν. ἡ δὲ τὸ μὲν θεῖον ἡδη ψῆφον εἰ πεν ἐξενεγκεῖν κατὰ τῆς χώρας καὶ τοῦ λαοῦ ἀσεβήσαντος, διὰ δὲ τὸν βασιλέα δίκαιον ὁ ντα οὐκ ἐπάξει νῦν τὰ κακά, ἀλλ' αὐτοῦ παρελθόντος γενήσεται τὰ ἐψηφισμένα. ὁ δὲ τούτων ἀκούσας συνήγαγε τὸν λαὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ εἰς ἐπήκοον πάντων τὰς ἱεράς βίβλους ἀναγνώσθηται πεποίηκεν. εἰτα ὁρκους ἐκ πάντων ἀπήτησε φυλάττειν τοὺς νόμους καὶ σέβεσθαι τὸν θεόν. καὶ θύων ὁ λαὸς ἐξίλειοῦτο τὸν κύριον. ἐνέπρησε δὲ καὶ τὰ ἀναθήματα τῶν εἰδώλων, καὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν ἐθανάτωσε, καὶ τὰ τῶν ψευδοπροφητῶν ὅστ' ἀκατέκαυσεν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ὁ ν ἀνέστησεν Ἱεροβοὰμ κατὰ τὴν πρόρρησιν τοῦ προφήτου, ὁ ε θυσιάζοντι προσῆλθεν ἐκείνῳ καὶ προεῖπε ταῦτα ποιήσιν ἀπόγονον τοῦ Δαβὶδ Ἰωσίαν μετὰ τριακόσια ετη καὶ ἐξήκοντα πρὸς τῷ ἐνί. καὶ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας δὲ πορευθεὶς Ἰωσίας, ὁ σοι τὴν αἰχμαλωσίαν διέφυγον, τὸν πάτριον παρήνει θρησκεύειν θεὸν καὶ κατὰ νόμους βιοῦν. καὶ ἐξ ἀπάσης τῆς χώρας ἀφανίσας τὰ εἰδωλα, εἰς Ἱερουσαλήμ τὸ πλῆθος συνήγαγε, καὶ τὴν τῶν ἀζύμων ἑορτήν, ἡ ν 1.170 πάσχα καλοῦσιν, ἐώρτασε. βίον δὲ εἰρηνικὸν διαγαγὼν, τοξευθεὶς ἐπὶ τέλει τὸν βίον κατέστρεψεν. ὁ γὰρ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς Νεχαὼ Μήδους πολεμήσων ἀπήει, εἰργε δὲ αὐτὸν Ἰωσίας διὰ τῆς χώρας αὐτοῦ παρελθεῖν. ὁ δὲ μὴ ἐπ' αὐτὸν στρατεύειν ἐδήλου αὐτῷ. Ἰωσίας δὲ οὐ μεθίετο. ἡδη οὐ ν παρετάσσοντο μαχεσόμενοι, καὶ Ἰωσίαν διατάσσοντα τὸν οἰκεῖον λαὸν τοξεύσας Αἰγύπτιος τὸν πόλεμον ἐλυσεν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀναζεύξας εἰς Ἱεροσόλυμα τελευτᾷ, βασιλεύσας ετη τριάκοντα πρὸς ἐνί, ζήσας δὲ πρὸ τῆς βασιλείας ὀκτώ. ἐπὶ τούτου Ἱερεμίας ἡ ν ὁ προφήτης, ὁ ε καὶ τὰ συμβήσεσθαι μέλλοντα τῇ Ἱερουσαλήμ δεινὰ προηγόρευσε καὶ τὴν ὑπὸ Ῥωμαίων αὐτῆς ἄλωσιν. οὐ μόνον δὲ οὐτος περὶ τούτων προέγραψεν, ἀλλὰ καὶ Ἰεζεκιήλ πρῶτος περὶ τούτων δύο βιβλία κατέλιπεν. ἡσαν δὲ ἄμφω τῆς ἱερατικῆς φυλῆς. Τελευτήσαντος δὲ Ἰωσίου Ἰωάχαζ ὁ παῖς αὐτοῦ ἡρξεν, εικοσὶν ἐπὶ τρισὶν ἔνιαυτῶν ὡ ν, ἀσεβῆς

γεγονώς· ο ν ἀπὸ τοῦ πολέμου ἀναζευγνύς ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς εἰδησε, καὶ τὴν μὲν βασιλείαν τῷ πρεσβυτέρῳ ἀδελφῷ Ἐλιακεῖμ δέδωκεν, Ἰωακεῖμ μετονομάσας αὐτόν, καὶ εἰσφορὰν τῇ χώρᾳ ἐπιτάξας ἑκατὸν ἀργυρίου τάλαντα, εἰ δὲ χρυσοῦ. τὸν Ἰωάχαζ δὲ ἀπήγαγεν εἰς Αἰγυπτὸν, ὁ ποῦ καὶ ἐτελεύτησεν. ὁ δὲ χρόνος τῆς βασιλείας αὐτοῦ τρεῖς ἡσάν μηνες ἐπὶ δέκα ἡμέραις. Ἰωακεῖμ δὲ ἀσεβεῖ τε οὐκ καὶ κακούργω εἰς τὴν βασιλείαν ἠνύετο τέταρτον καὶ τὴν Βαβυλωνίων ἀρχὴν Ναβουχοδονόσορ περιεζώσατο. οὐκ οὐκ τὸν Αἰγύπτιον Νεχαὺ νικήσας πολὺ μέρος τῆς χώρας αὐτοῦ παρεσπάσατο. ἐν ὀγδῶ δ' εἰς τῆς βασιλείας Ἰωακεῖμ ἐπιστρατεύει τῇ Ἰουδαίᾳ μετὰ βαρείας 1.171 νάμεως. Ἰωακεῖμ δὲ δεισάσας ὑπόφορον εἴθετο τῷ Βαβυλωνίῳ τὴν χώραν τὴν ἑαυτοῦ. καὶ τρισὶ μὲν εἰς τῆς προσήγε τοὺς φόρους, εἰς τὰ τοὺς Αἰγυπτίους χωρεῖν ἀκούσας κατὰ τοῦ Βαβυλωνίου, ἐπέσχε τὴν τῶν φόρων καταβολήν, καίτοι τοῦ προφήτου Ἰερεμίου προλέγοντος τὴν ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου τῆς πόλεως ἀλωσιν καὶ τὴν τοῦ βασιλέως Ἰωακεῖμ ἀναίρεσιν, καὶ οὐ μόνον εἰπόντος, ἀλλὰ καὶ γράψαντος καὶ εἰς ἐπήκοον τοῦ πλήθους ἀναγνόντος τὴν συγγραφὴν. ἡν λαβόντες οἱ ἡγεμόνες τῷ βασιλεῖ προσήνεγκαν· ὁ δὲ ἐπὶ τοῖς γεγραμμένοις χολωθείς πυρὶ τὸ σύγγραμμα κατηθάλωσε, τὸν δὲ προφήτην καὶ Βαροῦχ τὸν γραμματέα αὐτοῦ κολάσαι ἐζήτηι. ἀλλ' οἱ μὲν φυγόντες ἐξέκλιναν τὴν ὀργὴν αὐτοῦ· μετ' οὐ πολὺ δὲ κατ' αὐτοῦ στρατεύει ὁ Βαβυλώνιος, Ἰωακεῖμ δὲ ἀπραγμόνως αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν εἰσδέχεται. ὁ δὲ τοὺς τε κρείττους τῶν πολιτῶν καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα ἐφόνευσεν, τρισχιλίους δὲ τοὺς καλλίστους αἰχμαλώτους ἀπήγαγεν, ἐν οἷς ἡν καὶ ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ παῖς ὡν, τὸν δὲ υἱὸν τοῦ κτανθέντος βασιλέως Ἰωακεῖμ ὀνομαζόμενον καὶ αὐτόν, ἀναδείξας βασιλέα τῆς Ἰουδαίας. Οὐκ οὐκ μὲν εἰς τέλος Ἰωακεῖμ, ἑνιαυτοὺς βιώσας εἰς καὶ τριάκοντα, βασιλεύσας δὲ εἰς δεκά. ὁ δὲ Βαβυλώνιος ὑποπεύσας μνησικακῆσαι τὸν ἐκείνου υἱὸν διὰ τὸν φόνον τὸν τοῦ πατρὸς καὶ ἀποστατῆσαι, πέμψας ἐπολιόρκει αὐτόν. ὁ δὲ μὴ θέλων τὴν πόλιν δι' αὐτὸν κινδυνεῦσαι, παραδίδωσιν ἑαυτὸν καὶ τοὺς προσήκοντας αὐτῷ τοῖς πολεμίοις ἐπὶ συνθήκαις μὴ τι κακῶσαι τὴν πόλιν ἡ αὐτοῦ· αἰσ παρέβη ὁ Βαβυλώνιος, κελεύσας τὴν ἐν τῇ πόλει πᾶσαν νεότητα καὶ τοὺς τεχνίτας ἀπαγαγεῖν πρὸς αὐτόν, οἱ πρὸς ὀκτὰ 1.172 κοσίοις τριάκοντα δύο εἰς δέκα χιλιάδας ἠρίθμηντο. τὸν Ἰωακεῖμ δὲ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ τοὺς φίλους καθεύρας ἐφύλαττε, μῆνας τρεῖς βασιλεύσαντα καὶ ἡμέρας δέκα. τὴν δὲ τῆς Ἰερουσαλήμ βασιλείαν τῷ τοῦ Ἰωακεῖμ πατραδέλφῳ τῷ Σεδεκίᾳ παρέδωκεν, ὁμοῦσάντι μὴ εὐνοήσῃν τοῖς Αἰγυπτίοις, ἀλλ' αὐτῷ φυλάξῃν τὴν χώραν. ὁ δὲ νέος ὡν, εἰκοσι γὰρ καὶ ἑνὸς ἡν ἐτῶν οὐκ παρέλαβε τὴν ἀρχὴν, καὶ ὑπερόπτης τοῦ δικαίου τε καὶ τοῦ δέοντος, παραινούντι τῷ Ἰερεμίᾳ τὰς ἀσεβείας καὶ τὰς παρανομίας λιπεῖν οὐκ ἐπέιθετο, οὐδ' ἐπίστευε λέγοντι τὰς μελλούσας εἰσεσθαι συμφοράς αὐτῷ τε καὶ τῷ λαῷ· αἰσ καὶ Ἰεζεκιήλ ἐν Βαβυλῶνι προέλεγε καὶ γράψας ἀπέσταλκεν εἰς Ἱερουσόλυμα. ἠπίστησε δὲ ἀμφοῖν τοῖν προφήταιν ὁ Σεδεκίας ὡς τάχα διαφωνοῦσι. περὶ μὲν γὰρ τῶν ἀλλων συνεφώνουν, περὶ δὲ αὐτοῦ Σεδεκίου ἐδόκουν ἐναντιοῦσθαι. Ἰεζεκιήλ μὲν γὰρ μὴ οὐκ εἰσεσθαι τὴν Βαβυλῶνα αὐτὸν προεφήτευσεν, Ἰερεμίας δὲ δέσμιον αὐτὸν ἀπαχθῆναι πρὸς Βαβυλῶνα προέλεγε. συνωδὰ δὲ τοῖς προφήταις καὶ τὰ περὶ τούτου προείρητο· τυφλωθεὶς γὰρ ἐν Ἰουδαίᾳ καὶ δέσμιος ἀπαχθεὶς τὴν Βαβυλῶνα οὐκ ἐθεάσατο. Οὐκ οὐκ ὁ Σεδεκίας ἐπὶ εἰς τὴν ὀκτῶ τήρησας τὴν πίστιν τὴν πρὸς τὸν Βαβυλώνιον, πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους ἀπέκλινε. διὸ στρατεύσας ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐπολιόρκει τὴν Ἱερουσαλήμ. τῶν δ' Αἰγυπτίων εἰς συμμαχίαν ἠκόντων τοῖς Ἰουδαίοις, προὔπαντήσας σφίσιν ὁ Βαβυλώνιος καὶ τρεψάμενος αὐτοὺς διώκει. οἱ δὲ ψευδοπροφήται μηκέτι τοὺς πολεμίους πολιορκήσῃν αὐτοὺς εἰλεγον· Ἰερεμίας δὲ καὶ ὑποστρέψαι αὐτοὺς 1.173 καὶ τὴν πόλιν αἰρήσειν καὶ κατασκάψῃν καὶ τὸν ναὸν ἐμπρήσειν καὶ τὸν λαὸν τὸν τέως περιλειφθησόμενον ἀπάξειν προηγόρευε δορυάλων, ἐπ' εἰς τὴν

δουλεύοντα ἑβδομήκοντα, μέχρις οὐ Πέρσαι καὶ Μῆδοι τὴν Βαβυλωνίων ἀρχὴν καταλύσουσι· τότε δὲ λυθῆναι τῆς αἰχμαλωσίας αὐτοῦς, καὶ τὸν ναὸν αὐτῶν καὶ τὴν πόλιν ἀνοικοδομήσαι. ταῦτ' ἐλεγεὺς Ἰερεμίας· ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐμυκτήριζον. ἀπὸντι δὲ τῷ προφήτῃ πρὸς Ἀναθὼθ τὴν πατρίδα συναντήσας τις τῶν ἀρχόντων καὶ κατασχὼν ὡς αὐτόμολον ἠγάγετο πρὸς τοὺς ἀρχοντας· οἱ αἰκισάμενοι αὐτὸν ἐτήρουν εἰς κόλασιν. Κατὰ δὲ τὸ ἐναυτοῦς τῆς βασιλείας Σεδεκίου ἐπεισὶ τὸ δευτέρον κατὰ τῶν Ἱεροσολύμων ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ἔφ' ἐνα πρὸς τῷ ἡμίσει ἐνιαυτὸν κραταιῶς τὴν πόλιν πολιορκεῖ. τῇ δὲ πολιορκία λιμὸς συνηνέχθη καὶ ἐπὶ τούτοις λοιμὸς. Ἰερεμίας δὲ καθειργμένος δέξασθαι τὸν Βαβυλώνιον παρεκάλει τὸ πλῆθος· σωθήσεσθαι γὰρ οὐτως· εἰ δ' οὐ, μένοντες ἀπολεισθαι ἢ λιμῶ ἢ μαχαίρᾳ· "εἰ δὲ τις προσχωρήσει τοῖς πολεμίοις, τὸν θάνατον" ἐλεγε "διαφεύξεται." οὐδενὶ μὲντοι πιστὸς ὁ προφήτης λελόγιστο, οἱ δ' ἡγεμόνες καὶ προσηρέθιζον κατ' ἐκείνου τὸν βασιλέα. ὁ δὲ διὰ τὸν καιρὸν αὐτοῦς θεραπεύων ἐνέδωκεν αὐτοῖς χρῆσασθαι τῷ προφήτῃ ὡς βούλονται. κάκεῖνοι αὐτὸν εἰς λάκκον βορβορώδη ἐνέβαλον. Σεδεκίας δὲ τοῦτο μαθὼν ἀνελευσθῆναι αὐτὸν ἐκεῖθεν ἐκέλευσε, καὶ λάθρᾳ καλέσας ἠρετο τί φησι πρὸς τὰ παρόντα δεινά. ὁ δὲ παραδοῦναι τὴν πόλιν συνεβούλευε τῷ Βαβυλωνίῳ. Σεδεκίας δὲ δεδιέναι ἐλεγε μὴ ἀναιρεθῆ. ὁ δὲ προφήτης οὐδενὸς αὐτὸν οὐτω ποιοῦντα πειραθήσεσθαι δυσχεροῦς ἰσχυρίζετο. τὸν 1.174 μὲν οὐν ὁ βασιλεὺς ἀπέλυσε, ὁ δὲ γε Βαβυλώνιος ἐπολιόρκει τὴν πόλιν μετὰ σφοδρᾶς ἐπιθέσεως, καὶ εἰλε ταύτην τῷ ἐνδεκάτῳ ἐνιαυτῷ τῆς ἀρχῆς Σεδεκίου. Σεδεκίας δὲ μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων καὶ τῶν προσηκόντων καὶ τῶν φίλων ἐφευγεν ἐκ τῆς πόλεως. οἱ δὲ πολέμοιοι κατεδίωξαν αὐτὸν καὶ κατέλαβον μονωθέντα· οἱ γὰρ ἡγεμόνες καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ διεσπάρησαν. ζωγρήσαντες οὐν αὐτὸν καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ἠγάγον εἰς τὸν Βαβυλώνιον. ὁ δὲ ὠνείδισεν αὐτὸν εἰς ἀχαριστίαν καὶ ἀπιστίαν, ἐκέλευσέ τε τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τοὺς φίλους κτανθῆναι ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ· εἰτα καὶ τὰ ὀμματα πηρώσας αὐτοῦ δέσμιον εἰς Βαβυλῶνα ἀπήγαγεν. καὶ τότε συνῆκε καὶ ἀμφὸς τοὺς προφήτας ἀληθῆ προειπεῖν. οὐτος τέλος ἐγένετο τῶν ἐκ τοῦ σπέρματος τοῦ Δαβὶδ βασιλευκότων. εἰκοσι δὲ καὶ εἰς ἐτύγχανον ἀπαντες, ἐτῶν διελθόντων ἐξ οὗ τῆς βασιλείας ἐπέβη Σαούλ πεντακοσίων δέκα καὶ τεσσάρων, μηνῶν ἐξ, ἡμερῶν δεκαῆξ. Πειμφθῆς δὲ Ναβουζαρδάν ὁ ἀρχιμάγειρος τοῦ Βαβυλωνίου τὸν τε ναὸν καὶ τὰ βασιλεία ἐνέπρησε καὶ τὴν πόλιν κατέσκαψε καὶ τὰ τοῦ ναοῦ πάντα ἐσύλησεν. ἐμπέπρηστο δὲ ὁ ναὸς μετὰ τετρακόσια ἐτη καὶ ἑβδομήκοντα μῆνας τε ἐξ καὶ ἡμέρας δέκα ἀφ' οὗ ἐδομήθη καιροῦ, ἐκ δὲ τῆς ἐξ Αἰγύπτου τῶν Ἑβραίων μεταναστεύσεως μετὰ ἐξήκοντα δύο ἐτη καὶ χίλια καὶ μῆνας ἐξ καὶ ἡμέρας δέκα, ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ μετὰ χιλίους ἐνακοσίους πεντήκοντα ἐπτὰ ἐνιαυτοῦς καὶ μῆνας ἐξ καὶ ἡμέρας δέκα· ἐκ δὲ τῆς παραγωγῆς τοῦ πρώτου ἀνθρώπου μέχρι τότε τρισχίλια πεντακόσια δέκα καὶ τρία ἐτη παρήλθοσαν, μῆνες ἐξ καὶ ἡμέραι δέκα. 1.175 Ναβουζαρδάν δὲ κατασκάψας τὴν Ἱερουσαλήμ τὸν τε λαὸν καὶ τὸν ἀρχιερέα Σαβαῖον καὶ τὰ σκεύη τὰ ἱερά εἰς Βαβυλῶνα ἐκόμισε. Ναβουχοδονόσορ δὲ τὰ σκεύη τοῦ θεοῦ τοῖς ἑαυτοῦ θεοῖς ἀνατέθεικε, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους εἰς τὴν οἰκίαν χώραν κατώκισε. τοὺς δ' αὐτομολήσαντας ἐν τῇ πολιορκίᾳ πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους ἐν Ἰουδαίᾳ καταλιπὼν ὁ Ναβουζαρδάν καὶ τοὺς πένητας, ἡγεμόνα τούτοις ἐπέστησε Γοδολίαν, ἀνδρᾶ τῶν ἐυγεγονότων ἐπιεικῆ τε καὶ δίκαιον, καὶ τὴν χώραν ἐργάζεσθαι αὐτοῖς ἐνετείλατο, καὶ δασμοφορεῖν τῷ Ναβουχοδονόσορ ἐπέταξε. τῷ δὲ προφήτῃ Ἰερεμίᾳ εἰς Βαβυλῶνα ἀπελθεῖν προετρέπετο· ὁ δὲ ἐν τοῖς ἑρειπίοις τῆς πατρίδος ἠθελε διατρίβειν. καὶ ἀφήκεν αὐτὸν ἐκεῖ, τῷ Γοδολίᾳ ἐπιτάξας πᾶσαν αὐτοῦ ποιῆσθαι πρόνοιαν. ἀπέλυσε δὲ αὐτῷ καὶ τὸν φοιτητὴν Βαρούχ, τῇ πατρίῳ γλώττῃ διαφερόντως πεπαιδευμένον. οσοι δ' ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ διὰ τὴν πολιορκίαν ἀπέδρασαν ἠκον πρὸς Γοδολίαν. ὁ δὲ

γεωργεῖν τὴν χώραν αὐτοῖς συνεβούλευε καὶ κατοικεῖν ἡ ν ε καστος βούλεται πόλιν καὶ ἀνοικοδομεῖν τὰ ἐρείπια. γνόντες δὲ τὸν Γοδολίαν ἀνδρα χρηστόν, ὑπερηγάπησαν αὐτόν. Ἐπανεῆλθε δὲ σὺν τοῖς ἀλλοῖς καὶ τις καλούμενος Ἰσμαῆλ, ἐκ τοῦ βασιλείου γένους ὑπάρχων, ο ς πρὸς τοὺς Ἀμμανίτας ἀπέδρα κατὰ τὸν τῆς πολιορκίας καιρὸν. τοῦτον προσελθόντα τῷ Γοδολία τινὲς ἐπιβουλεύειν αὐτῷ ε λεγον· εἰ δ' ἐπιτρέψει αὐτοῖς κτεῖναι 1.176 τὸν ἀνδρα, διαφεύξεται τὴν ἐπιβουλήν. ὁ δ' ἠπίσται, ἡ καὶ βέλτιον ε λεγεν ἠγεῖσθαι αὐτὸς ἀποθανεῖν ἡ ἀνθρωπον κτεῖναι πιστεύσαντα αὐτῷ ἑαυτόν. μετὰ καιρὸν δὲ σὺν ἑτέροις ὁ Ἰσμαῆλ ο υ τος πρὸς Γοδολίαν ἔλθων καὶ ξενισθεὶς ἀπέκτεινε τὸν τε Γοδολίαν καὶ τοὺς συμποσιάζοντας. εἰ τα νυκτὸς ἐπιθέμενος τοῖς καταλειφθεῖσιν ἐν τῇ πόλει Βαβυλωνίοις αὐτοὺς τε ἀνείλε καὶ πάντας τοὺς ἐκεῖ Ἰουδαίους. τῇ ἐπαύριον δὲ ὀγδοήκοντα ἀνδρῶν ἐκ τῆς χώρας σὺν δώροις πρὸς Γοδολίαν ἔλθόντων, καὶ τούτους ἀνείλεν ὁ Ἰσμαῆλ, ἀνευ ὀλίγων τινῶν, οἱ κεκρυμμένα ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐπιπλά τε καὶ ἐσθῆτας καὶ σῖτον ὑπέσχοντο δεῖξιν αὐτῷ. λαβὼν δὲ καὶ αἰχμαλωσίαν πολλὴν ἀπήει πρὸς Ἀμμανίτας. ταῦτα δὲ μαθόντες ἠγεμόνες τῶν Ἰουδαίων τινὲς, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς παραθήξαντες, κατεδίωξαν αὐτόν· καὶ τὴν μὲν αἰχμαλωσίαν ἐπανεσώσαντο, Ἰσμαῆλ δὲ σὺν ἀνδράσιν ὀκτῶ διαπέφευγεν. Οἱ δὲ περισωθέντες τοὺς Βαβυλωνίους δεδοκίκοτες ἀπιέναι πρὸς Αἰγυπτον ἐβουλεύοντο. καὶ τοῦ Ἰερεμίου μένειν αὐτοῖς συμβουλεύοντος, μένουσι γὰρ τὸ θεῖον αὐτοῖς προμηθεύσεσθαι μὴ τι πείσεσθαι κακόν, ἀπιοῦσι δὲ μὴ συνέσεσθαι αὐτοῖς, οὐκ ἐπίστευον, ἀλλ' ἀπειθήσαντες ἀπῆραν εἰς Αἰγυπτον, ἀγοντες καὶ τὸν Ἰερεμίαν καὶ τὸν Βαρούχ. ἀπελθόντι δ' ἐκεῖ τῷ προφήτῃ δηλοῖ τὸ θεῖον τὰ μέλλοντα. ὁ δὲ προύλεγε τοῖς ὁμοφύλοις ὡς ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους στρατεύσει ὁ Βαβυλώνιος καὶ τῆς Αἰγύπτου κρατήσει, καὶ ὡς τοὺς μὲν αὐτῶν κτενεῖ, τοὺς δὲ δορυαλώτους ἀπάξει. δι' α καὶ καταλευσθεὶς ὑπὸ τῶν συμφυλετῶν τέθνηκεν. α δὲ προεῖρηκε γέγονε· πέμπτον γὰρ ε τος μετὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἡνύετο 1.177 πόρθησιν καὶ Ναβουχοδονόσορ κατὰ τῆς Κοίλης Συρίας ἐξώρμησε, καὶ κατασχὼν αὐτήν Ἀμμανίταις ἐπῆλθε καὶ Μωαβίταις, κάκειθεν ἐπ' Αἰγυπτον ἐξεστράτευσεν, καὶ ὑποτάξας αὐτήν κτείνει τὸν βασιλεύοντα, ε τερων δ' ἐγκαθίστησι, τοὺς δ' ἐκεῖ Ἰουδαίους εἰς Βαβυλῶνα μετήνεγκεν. Ἰερεμίου δ' ἐν Αἰγύπτῳ ταφέντος, λέγεται ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος, κυριεύσας τῆς Αἰγύπτου μετὰ τῶν ἀλλων, ἐξυμνούντων τὸν προφήτην τῶν Αἰγυπτίων, μετενεγκεῖν τὰ ὄστα ἐκείνου εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ κτισθεῖσαν πόλιν τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ὁ μὲν ο υ ν προφήτης προεῖπεν, ὡς εἰρηταί μοι, τὰ συμβησόμενα· τὸ δὲ τῶν Ἑβραίων γένος τοιοῦτον ε υ ρατο τέλος, πέραν Εὐφράτου μετενεχθέν. αἱ μὲν γὰρ δέκα φυλαὶ Ὡσηὲ βασιλεύοντος εἰς Σαμάρειαν παρὰ τῶν Ἀσσυρίων ἠχμαλωτίσθησαν, αἱ δὲ δύο φυλαὶ μετὰ ταῦτα παρὰ Ναβουχοδονόσορ ἐλήφθησαν δορυάλωτοι, καὶ ο σοι μετὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἀλωσιν ὑπελείφθησαν. καὶ ὁ μὲν Σαλμανασάρ τὸ τῶν Χουθαίων ε θνος ἐκ Περσίδος μετώκισεν εἰς Σαμάρειαν, ὁ δὲ Ναβουχοδονόσορ ε ρημον ἀφήκε τὴν Ἰουδαίαν, καὶ ε μινεν ο υ τως ἐπὶ ἐνιαυτοὺς ἑβδομήκοντα. ὁ μεταξὺ δὲ τῆς τῶν δέκα φυλῶν αἰχμαλωσίας ἐκ Σαμαρείας καὶ τῆς τῶν δύο ἐξ Ἱερουσαλήμ χρόνος ἑκατὸν τριάκοντα ε τη καὶ μῆνες ε ξ πρὸς ἡμέραις δέκα ἐγένοντο. Τοὺς δ' εὐγενεστέρους τῶν αἰχμαλώτων παῖδας καὶ τῷ βασιλεῖ Σεδεκία προσήκοντας καὶ τῶν ἀλλων ἀκμαϊότερους καὶ ὠραιοτέρους ἐκτομίας ποιήσας ὁ 1.178 Βαβυλώνιος, καὶ παιδαγωγοῖς παραδούς, τὰ τε τῶν Χαλδαίων ἐδίδασκε γράμματα καὶ τὰ ἐπιχώρια, ἐκ τῆς ἰδίας τραπέζης ἀποτάξας σφίσι τὴν δίαιταν. τέσσαρες δὲ τῶν παίδων ἡ σαν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γεγονότες γένους, καλοὶ τὰς ο ψεις καὶ ἀγαθοὶ τὰς φύσεις· ω ν τὸν μὲν Δανιῆλ καλούμενον Βαλτάσαρ ὁ Βαβυλώνιος μετωνόμασε, τὸν δὲ Ἀνανίαν ὠνομασμένον Σεδράχ, Μισαῆλ δὲ τὸν ε τερων κεκλημένον Μισάκ, καὶ τὸν λοιπὸν Ἀζαρίαν Ἀβδναγῶ· ο υ ς καὶ τῶν ἀλλων ἡ γεν ἐντιμοτέρους, δι' εὐφυΐαν

ἐπὶ σοφία προκόπτοντας. ου τοι τοίνυν οἱ νεανία τοῦ προεστῶτος αὐτῶν εὐνούχου ἔδεδοντο μὴ τοῖς ἐκ τῆς βασιλικῆς τραπέζης χορηγουμένοις αὐτοῖς διαιτᾶν σφᾶς, ἀλλ' ὀσπρίοις καὶ φοίνιξι καὶ τοιούτοις ἄλλοις. ὁ δὲ δεδιέναι ελεγε μὴ τοιούτοις τρεφόμενοι λεπτυνθῶσι τὰ σώματα, καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως διὰ τοῦτο αὐτὸς κακωθῆ. οἱ δὲ ἐφ' ἡμέρας δέκα ου τω διαιτῆσαι αὐτοὺς παρεκάλουν, καὶ εἰ μὲν μὴ μεταβάλοιτο ἢ τῶν σωμάτων εἰς αὐτοῖς, ου τω διαιτᾶν αὐτοὺς καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, εἰ δ' ἴδοι τὰ σώματα αὐτῶν ἰσχναινόμενα, τῆς προτέρας εἶναι διαιτήσεως. πείθεται τούτοις ὁ τῶν παίδων προεστηκώς, καὶ ου τω ποιήσας ὡς οὐδὲν αὐτοὺς ἐκ τῶν τοιούτων τροφῶν παθόντας εἰδε, μᾶλλον μὲν ου ν καὶ τῶν ἄλλων θαλερωτέρους γεγονότας, ἀψύχους αὐτοῖς προσῆγε τροφάς. οἱ δὲ λεπτυνθέντος αὐτοῖς τοῦ νοός, πᾶσαν κατῶρθωσαν παιδείαν Χαλδαϊκὴν καὶ Ἀσσύριον. ὁ δὲ γε Δανιὴλ καὶ περὶ κρίσεις ὄνειρων κατέτεινε τὴν σπουδὴν. Εἰ τα ἐνύπνιον ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐξάισιον θεασάμενος, καὶ τὴν κρίσιν τούτου κατὰ τοὺς ὑπνους μαθών, τοῦ τε ὄνειρου καὶ τῆς κρίσεως αὐτοῦ ἐπελάθετο. εἰθεν ου ν μεταπεμπάμενος τοὺς Χαλδαίους 1.179 καὶ τοὺς μάντις καὶ μάγους, ἀπήτει τούτους τὸ οὐαρ τε εἰπεῖν αὐτῷ καὶ τὴν τούτου δήλωσιν. οἱ δὲ αὐτὸν ἠθέλον πρότερον εἰπεῖν τὸ ἐνύπνιον, καὶ ου τως αἰτεῖν ἐξ ἐκείνων τὸ σημαινόμενον. ὠργίσθη ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς καὶ θάνατον ἀπάντων κατεψηφίσατο μὴ δύνασθαι λεγόντων εὐρηκέναι τὸν οὐνειρον. τούτοις ὡς σοφοὶ καὶ Δανιὴλ καὶ οἱ τρεῖς παῖδες καὶ συνεκλήθησαν καὶ συγκατεκρίθησαν. πρόσσεισι τοίνυν ὁ Δανιὴλ τῷ τῶν βασιλικῶν σωματοφυλάκων ἐξάρχοντι, καὶ ἤξιωσεν ἐπὶ μίαν νύκτα τὴν ἀναίρεσιν τῶν κατακριθέντων ὑπερτεθῆναι. "ἰσως γάρ" εφη "δι' αὐτῆς δεηθησόμεθα τοῦ θεοῦ καὶ γνωσόμεθα τὸ ἐνύπνιον." ἐνέδωκεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν αἰτησιν. καὶ συμπαραλαβὼν ὁ Δανιὴλ καὶ τοὺς τρεῖς αὐτοῦ συγγενεῖς παῖδας ἰκέτευσε διὰ τῆς νυκτὸς τὸν θεόν. δηλοῦται ου ν αὐτῷ θεόθεν καὶ τὸ ἐνύπνιον καὶ τὰ δι' αὐτοῦ σημαινόμενα. καὶ μεθ' ἡμέραν ἀπήει πρὸς τὸν βασιλέα καὶ οἱ παρὰ τοῦ θεοῦ εφη γνωρισθῆναι αὐτῷ καὶ τὸ οὐαρ καὶ τὴν αὐτοῦ δήλωσιν, ἐλεήσαντος τοὺς ἀδίκως διὰ τοῦτο ἀποθανεῖν κινδυνεύοντας, "οὐδὲν δ' ἠττον καὶ σὲ τὸν θέλοντα ἀναιτίως τοσοῦτους κτεῖναι ἐξ ὧν ἀπήτεις ἀδύνατα, ἀ μόνη τῇ θείᾳ φύσει γνωστά. ἀ δ' ἐθεάσω τοιαῦτά εἰσιν. ἐδόκεις ὄραν ἀνδριάντα μέγαν ἐστῶτα, ου χρυσῆ μὲν ἢ κεφαλῇ, οἱ δὲ ὦμοι καὶ οἱ βραχίονες ἀργυροῖ, ἢ δὲ γε γαστήρ μετὰ τῶν μηρῶν ἐκ χαλκοῦ, αἱ κνήμαι δὲ καὶ οἱ πόδες ἦσαν μέρος μὲν τι σιδήρειοι, μέρος δὲ τι ὀστράκινοι. εἰ τα λίθος ἐξ ὀρους ἀπορραγεῖς τῷ ἀνδριάντι εδοξεν ἐμπεσεῖν καὶ συντριῖψαι αὐτόν, καὶ λεπτῦναι τὸν χρυσοῦν καὶ τὸν ἀργυρον καὶ τὸν χαλκὸν καὶ τὸν σίδηρον καὶ τὸν ὀστρακον ἐς τοσοῦτον ὡς ὑπ' ἀνέμου ἐκλικμηθῆναι καὶ σκεδα1.180 σθῆναι αὐτά. ὁ δὲ λίθος ἐδόκει ἀυξῆσαι καὶ εἰς τοσοῦτον μέγεθος προελθεῖν ὡς πᾶσαν ὑπ' αὐτοῦ πεπληρῶσθαι τὴν γῆν. ουτος μὲν ου ν σοι ὁ οὐειρος· ἀ δὲ δηλοῦται σοι δι' αὐτοῦ, φροντίζοντι περὶ τῆς βασιλείας καὶ τίς ἀρξει μετὰ σέ, ταῦτά εἰσιν. ἢ μὲν χρυσῆ κεφαλῇ σύ τε εἰ καὶ οἱ λοιποὶ βασιλεῖς τῶν Βαβυλωνίων, τὸ πολυόλβον δ' ὁ χρυσοῦς τῆς ἀρχῆς σου παραδηλοῖ· αἱ δὲ δύο χεῖρες καὶ οἱ ὦμοι διττὰς εἰκονίζουσι βασιλείας, ὑφ' ὧν ἢ ὑμῶν ἡγεμονία καταλυθήσεται· ἢ χαλκῆ δὲ γαστήρ καὶ οἱ τοιοῦτοι μηροὶ βασιλέα δηλοῦσι χαλκὸν ἐνδεδυμένον, ὅς τοὺς ὑμᾶς καταλύσοντας καθαιρήσει· τὴν δ' ἐκείνου βασιλείαν αὐθις ἕτερα καταπαύσει δυνατωτέρα· τοῦ τε γὰρ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου καὶ τοῦ χαλκοῦ ὁ σίδηρος δυνατώτερος." ὁ μὲν γὰρ χρυσοῦς, καὶ μᾶλλον ὁ καθαρώτατος, τοῦ ἀργύρου ἐστὶ μαλακώτερος· ὁ δ' ἀργυρος τοῦ μὲν χρυσοῦ στεγανώτερος, τοῦ δὲ χαλκοῦ τυγχάνει χαυνότερος· ὁ δὲ σίδηρος αὐθις καὶ τοῦ χαλκοῦ στερεώτερος. κεφαλῇ μὲν ου ν ἢ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεία ἀπεικάσται, ὡς προγενεστέρα τῶν ἄλλων καὶ τῷ χρόνῳ προάγουσα. δευτέραν δὲ τὴν τῶν Μήδων καὶ τῶν Περσῶν ἐκάλεσεν, αἱ τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἀρχὴν καθηρήκασιν. ὁ γὰρ Κύρος, ὡσπερ ἱστορηθήσεται, Πέρσης μὲν ἢ ν

πατρόθεν, τοῖς δὲ Μήδοις προσῆκεν ἐκ τῆς μητρός· ος αμφω τὰ ἔθνη συμπαραλαβὼν καὶ πολεμήσας τοῖς Ἀσσυρίοις τὴν αὐτῶν βασιλείαν κατέλυσε. τῆ δυάδι δὲ τῶν χειρῶν ἢ τῶν ἔθνων τούτων ἀμφοῖν δυὰς εἰκονίζεται. τρίτην δὲ βασιλείαν τὴν τῶν Μακεδόνων καλεῖ. τῷ χαλκῷ δὲ ταύτην ἀπέικασεν ὡς δυνατωτέραν, οἱ α καὶ τὴν Περσικὴν ἀρχὴν καταλύσασαν. καὶ διὰ μὲν τῆς κοιλίας ἢ Ἀλεξάνδρου μοναρχία ὑποτυποῦται, διὰ δὲ τῶν 1.181 μῆρῶν ἢ μετὰ θάνατον ἐκείνου τῆς βασιλείας διαίρεσις καὶ ὁ αὐτῆς μερισμός. τετάρτην δὲ βασιλείαν τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐκάλεσεν, ἢ τὸν σίδηρον ἀπένειμε διὰ τὸ στερέμνιον. ταῖς δὲ κνήμαις αὐτὴν εἰκόνισεν διὰ τὸ μετὰχρονον· τῶν γὰρ ἄλλων μεγάλων βασιλείων μεταγενεστέρα ἢ τῶν Ῥωμαίων, καὶ αἱ κνήμαι δὲ καὶ οἱ πόδες τελευταῖα μέρη τοῦ σώματος. τὸ δὲ τῷ σιδήρῳ ἀναμεμῖχθαι τὸ οστρακον αἰνίττεται τὸ ἰσχυρὰν μὲν εἶναι τὴν βασιλείαν, εἰ δὲ παρ' ἑαυτῆ καὶ εὐθραυστόν τι καὶ ἀνακί· τοιοῦτον γὰρ τὴν φύσιν τὸ οστρακον, συγκείμενον ἐκ πηλοῦ. εἰ μὲν οὖν πρὸς τὴν προτέραν κατάστασιν τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀναγαγεῖν τις βουλευθεῖ τὸ οραμα, οτε ἡ γερουσία καὶ οἱ δικτάτωρες καὶ οἱ ὑπατοὶ καὶ οἱ δήμαρχοι καὶ ὁ δῆμος τῆς τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἀντεῖχοντο διοικήσεως, εὐρήσει πολλαχοῦ τὸν δῆμον τῆ γερουσία διαφερόμενον καὶ στάσεις ἐγειρομένας, ἀλλὰ μὲν τῶν τῆς βουλῆς διαταττομένων, ἀλλὰ δὲ τῶν τοῦ πλήθους ἀντεισαγόντων, ὡς ἐκ τούτου μάχεσθαι τε ἀλλήλοις καὶ σφίσι τὰ πράγματα διὰ τὴν διχόνοιαν ἐστίν οὐ ῥέπειν ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ ἀσθενέστερον. σιδήρῳ μὲν οὖν ἂν τις εἰκονίσαι τὴν σύγκλητον διὰ τὸ τῆς γνώμης στερέμνιον, ὀστράκῳ δ' ἂν εἰκασθεῖ τὸ πλῆθος, ἀναμειγμένον οὖν τοῖς ἐν τέλει καὶ τῆ βουλῆ, διὰ τε τὸ συρφετῶδες καὶ τὸ χαμαιζήλον, τοιοῦτον γὰρ ὁ πηλὸς οθεν τὸ οστρακον γίνεται, καὶ διὰ τὸ εὐμετάβολον καὶ τὴν ἀσθένειαν τοῦ φρονήματος. εἰ ὠθεν γὰρ τὸ πλῆθος ἀστατεῖν ῥαδίως τε μεταγεσθαι καὶ μεταβουλεύεσθαι· ταῦτα 1.182 δὲ τις εὐρήσει πλειστάκις τῆ Ῥωμαϊκῆ πολιτεία συμβεβηκότα, ἐπιὼν τὰ περὶ ταύτης ἀρχαῖα συγγράμματα. εἰ μὲν οὖν πρὸς τὴν προτέραν κατάστασιν τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας ἀναφέροι τις τὴν διαφορὰν τῶν ὑλῶν καὶ τὴν μίξιν αὐτῶν, ταῦτ' ἂν ἰσως λογίσαιτο, εἰ δὲ πρὸς τὴν ὑστέραν, οτε πρὸς μοναρχίαν ἐξ ἀριστοκρατίας μετήνεκτο Ῥωμαίοις τὰ πράγματα, καὶ πρὸς τὴν εἰσέπειτα τῆς βασιλείας κατάστασιν, καὶ τότε πλείστην ἂν καταλάβοι τῆ πολιτεία προξενήσασαν βλάβην τὴν πρὸς ἀλλήλους τῶν Ῥωμαίων διχόνοιαν. οτε γὰρ Καῖσαρ τῆς μοναρχίας ὀριγνηθεὶς ἐμφυλίους πολέμους πρὸς τὸν Μάγνον Πομπήιον καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, οἱ τῆς ἐλευθερίας ἀντεποιοῦντο τῆς παλαιᾶς, συνεστήσατο, καὶ πρὸς τοὺς ἀνελόνας αὐθις αὐτὸν ὁμοίας μάχας ὁ Καῖσαρ ὁ Αὐγουστος καὶ ὁ Ἀντώνιος συνεκρότησαν, εἰτ' αὐθις αμφω πρὸς ἀλλήλους οὐτοι περὶ τῆς αὐταρχίας διαφερόμενοι πολέμους βαρεῖς κενικήκασιν, ἀμφοτέρωθεν ἐν πάσαις ταῖς μάχαις φθειρομένων ὁμογενῶν, κἀντεῦθεν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐλαττωμένης δυνάμεως. καὶ οὐδ' ἐν τοῖς μετέπειτα τὰς στάσεις λωφησάσας ἰδοι τις ἂν. εἰ δὲ τις πρὸς τὰς ὑστερον βασιλείας τὴν τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ ὀστράκου φύσιν παραβαλεῖ, εὐρήσει πῆ μὲν ἰσχυρὰν τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν, πῆ δ' ἀσθενοῦσαν καὶ τὸ πλεῖστον τῆς παλαιᾶς ἀποβεβληκυῖαν ἐπικρατείας, καὶ πολλοστῶ νῦν μέρει τῆς παλαιᾶς ἐκείνης περιγεγραμμένην ἡγεμονίας. τὰ μὲν οὖν τῶν τεσσάρων βασιλείων ἐν τούτοις· ἢ δὲ λοιπὴ τε καὶ ἀκατάλυτος, ἢ ὁ λίθος εἰκόνιζεν ος ἀνευ χειρῶν ἐτμήθη καὶ τὰς ὑλας ἐλέπτυνεν ἐξ ὧν συντέθειτο ἢ εἰκῶν, καὶ τὴν γῆν ἐπλήρωσεν 1.183 ἀπασαν, ἢ εἰς τοὺς αἰῶνας ὁ προφήτης εἰρηκε μὴ διαφθαρήσεσθαι, ἢ μέλλουσα ἐπιφάνεια εἰ ἢ ἂν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἢ τις, τῆς σιδηρᾶς βασιλείας γενομένης ἀσθενεστεράς διὰ τὴν τοῦ ὀστράκου ἐπιμιξίαν, ἀναφανήσεται· οτε αὐτῷ τὰ πάντα ὑποταγῆσεται, καὶ βασιλείας ἀτελευτήτου τε καὶ ἀδιαφθόρου ἀξιῶσει τοὺς ταύτης ἀξίους ἑαυτοὺς καταστήσαντας. λίθον γὰρ εἰ ὠθεν ἢ γραφὴ καλεῖν τὸν Χριστόν. οτε

γὰρ Δαβίδ "λίθον ο ν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες" ε φη, "ου τος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας," καὶ ὁ Ἡσαΐας ἐκ προσώπου φησὶ τοῦ θεοῦ "ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιών λίθον ἀκρογωνιαῖον." καὶ ὁ μέγας Παῦλος ἀκρογωνιαῖον καλεῖ τὸν Χριστόν, ἐφ' ὃ ἐποικοδομηθῆναι τοὺς πιστεύσαντας ε γραψε. καὶ πάλιν λέγει "θεμέλιον ε τερον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ο ς ἐστὶν Ἰησοῦς Χριστός." καὶ α υ θις ἐτέρωθι "ε πινον ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας, ἡ δὲ πέτρα ἡ ν ὁ Χριστός." καὶ πέτρα δὲ σκανδάλου καὶ λίθος προσκόμματος λέγεται, καὶ πολλαχοῦ α ν εὔρεθει λίθος καὶ πέτρα κεκλημένος ὁ κύριος. τὸ δ' α νευ χειρῶν τμηθῆναι τὴν ὑπὲρ φύσιν αὐτοῦ γέννησιν προεδήλου, τὴν α νευ σπορᾶς, τὴν γαμικῆς ὁμιλίας χωρὶς. ο ρος μὲν γὰρ ἡ τοῦ Ἰούδα νομισθεῖη φυλὴ, ἐξ ἧ ς ὁ Δαβίδ· λίθος δὲ ὁ Χριστός, τμηθεὶς ἐξ αὐτῆς κατὰ τὸ ἀνθρώπινον· α νευ δὲ χειρῶν, ο τι μὴ κατὰ τοὺς φυσικοὺς προῆλθε θεσμούς, ἀλλ' ἐξ ἀπειράνδρου καὶ ἀγίας γαστροῦ. ο ς μικρὸς μὲν ἐδόκει πρότερον διὰ τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπότη1.184 τος, προῖων δὲ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν τῆς οἰκείας δόξης ἐπλήρωσε, καὶ ε τι μᾶλλον πληρώσει κατὰ τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ ἐπιφάνειαν. Ὁ μὲν ο υ ν προφήτης τό τε ἐνύπνιον τῷ Ναβουχοδονόσορ ἀπήγγειλε καὶ τὴν τούτου σύγκρισιν ἀνεκάλυψεν, ὁ δὲ θαυμάσας ἐπὶ πρόσωπον ε πεσε καὶ τῷ Δανιὴλ προσεκύνησε καὶ θύειν αὐτῷ διατάξατο, οὐκ ἐκείνῳ τὴν α πασαν ἀπονέμων τιμὴν ὁ ἀλαζὼν ἐκείνος καὶ ὑπερήφανος, ἀλλὰ τῷ παρ' ἐκείνου θρησκευομένῳ θεῷ. ε φη γὰρ "ἐπ' ἀληθείας ὁ θεὸς ὑμῶν ο υ τός ἐστι θεὸς θεῶν καὶ κύριος βασιλέων καὶ ἀποκαλύπτων μυστήρια." δώματά τε αὐτῷ παρέσχε πολλά, καὶ πάσης τῆς Βαβυλῶνος κατέστησεν α ρχοντα, καὶ Βαλτάσαρ αὐτὸν ἐπωνόμασε, τὴν προσηγορίαν αὐτῷ θέμενος τοῦ οἰκείου θεοῦ. Εἰ τα χρύσειον ἀνδριάντα στήσας πήχεων μὲν τὸ υ ψος ἐξήκοντα, πλάτος δὲ ε ξ, συνεκάλεσεν ἐξ ἀπάσης αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς τοὺς πρώτους, προστάξας, ο ταν ἀκούσωσι τῆς σάλπιγγος, τότε πεσόντας προσκυνεῖν τὸν ἀνδριάντα, τοὺς δ' ἀπειθήσαντας εἰς τὴν τοῦ πυρὸς ἐμβληθῆναι κάμινον, ἡ ν ἐκεῖ μεγάλην ἐξέκαυσε καὶ σφοδρὰν. πάντων ο υ ν προσκυνούντων οἱ τρεῖς νεανίαί, ο ς συγγενεῖς τοῦ Δανιὴλ ἡ ἱστορία παρέδωκε, μὴ παραβῆναι τὰ πάτρια θέλοντες οὐ προσεκύνησαν. καὶ οἱ μὲν εἰς τὴν κάμινον αὐτίκα ἐβλήθησαν· τὸ δὲ πῦρ ἐκείνων οὐχ ἠ ψατο, ἀλλ' ἐστῶτες ἐν μέσῳ τῆς ἀνυποστάτου φλογὸς ἐκείνης υ μνον ἀνέπεμπον τῷ θεῷ. συνειστέθει δὲ τοῖς τρισὶν ἐκείνοις καὶ τέταρτος· α γγελος δ' ἡ ν συγκαταβάς αὐτοῖς καὶ 1.185 τὸν φλογερὸν ἐκείνον ἀέρα μετατρέπων εἰς α υ ραν δροσώδη. ταῦτα ἐξέστησαν τὴν θηριώδη ψυχὴν τοῦ βασιλέως ἐκείνου καὶ ἀτεράμονα, καὶ τὸν τῦφον ἀφείκει πρόσεισι καὶ ἐξ ὀνόματος τοὺς νεανίας καλεῖ καὶ τὸν θεὸν αὐτῶν εὐλογεῖ, καὶ τοὺς α νδρας ἐκείνους τιμῆς ἀξιῶ καὶ ἡγεμόνας τῶν ἐν Βαβυλῶνι πάντων Ἰουδαίων καθίστησιν. Ὁρᾷ δὲ μετ' ὀλίγον ὁ Ἀσσύριος ἐκείνος ἐνύπνιον ε τερον. δένδρον ἐώρα μέγα τε καὶ τῆς γῆς περιέχον τὰ πέρατα, φύλλοις ὠραϊζόμενον καὶ βρῖθον καρπῷ. ὑπ' αὐτὸ δὲ κατεσκίνον τὰ θηρία τὰ α γρια, καὶ τὰ πετεινὰ ἐν τοῖς κλάδοις κατώκει αὐτοῦ. εἰ τα Ἰ ρ εἰ δεν οὐρανόθεν ἐλθόντα καὶ ἐν ἰσχύϊ φωνήσαντα "ἐκκόψατε τὸ δένδρον, καὶ τοὺς κλάδους αὐτοῦ ἐκτίλατε, καὶ τὰ φύλλα ἐκτινάξατε, καὶ διασκορπίσατε τὸν καρπὸν αὐτοῦ, πλην ἐάσατε τὴν φυὴν τῶν ῥιζῶν αὐτοῦ· καὶ ἐν δεσμῷ σιδηρῷ καὶ ἐν τῇ χλόῃ τῆς γῆς καὶ ἐν τῇ δρόσῳ τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθήσεται, καὶ μετὰ τῶν θηρίων ἡ μερὶς αὐτοῦ, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀλλοιωθήσεται, καὶ καρδία θηρίου δοθήσεται αὐτῷ, καὶ ἑπτὰ καιροὶ ἀλλαγῆσονται ἐπ' αὐτόν." ταύτην ἰδὼν τὴν ο ψιν συγκαλεῖ πάλιν τοὺς μάγους καὶ τοὺς σοφοὺς Βαβυλῶνος καὶ ζητεῖ μαθεῖν τὰ δι' αὐτῆς σημαινόμενα. ἠπόρουσαν δ' ἐκείνοι καὶ οὐκ εἰ χον λέγειν τοῦ ἐνυπνίου τὴν δήλωσιν. εἰ τα πάλιν καταφεύγει ἐπὶ τὸν Δανιὴλ καὶ διηγεῖται αὐτῷ τὸ ἐνύπνιον καὶ ἠξίου λέγειν τὸ σύγκριμα· "δύνασαι γάρ" φησὶν, "ο τι πνεῦμα θεοῦ α γιον ἐν σοί." ὁ δὲ "κύριέ μου" φησὶ "βασιλεῦ, τὸ ἐνύπνιον τοῦτο τοῖς μισοῦσί σε." εἰ τα τὴν σημασίαν ἐξηγεῖται αὐτῷ καὶ φησὶ "τὸ δένδρον τὸ μέγα, ο

ἑώρακας, σὺ εἶ, ὦ βασιλεῦ, ὅτι ἐμεγαλύνθησθαί σου καὶ ἰσχυροῦσθαί σου καὶ ἡ μεγαλωσύνη σου εφθασεν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἡ κυρεία σου εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς," μεγαλωσύνην δὲ τὴν τοῦ νοῦς ἐκάλεσεν ἐπαρσίνην καὶ τοῦ φρονήματος τὸ ὑπέρογκον· "ὅτι δὲ Ἰσραὴλ ἐξέλλοιζόμενον τὸν ἐργηγορότα δηλοῖ, δι' οὗ τὸ ἄσώματον ὑπαινίττεται· ὁ γὰρ σῶμα περικείμενος ὑπὸ δουλοῦται, ὁ τούτῳ δὲ μὴ δουλεύων ἄσώματον ἐχει φύσιν, "ὅτι τοίνυν τὸν ἐργηγορότα" φησὶν "ἐκείνον εἰδὼς φωνήσαντα ἐκκοπήναι τὸ δένδρον, ἕαθῆναι δὲ τὴν φυὴν τῶν ῥιζῶν αὐτοῦ, καὶ τὰ λοιπὰ, ἐλπίζε τῆς βασιλείας μὲν ἐκπεσεῖν καὶ τῆς πρὸς ἀνθρώπους κοινωνίας ἐκδιωχθῆναι, θηρίοις δὲ συναυλίζεσθαι καὶ χόρτον ἐσθίειν, μὴ μέντοι πάντῃ τῆς βασιλείας στερηθῆναι, ἐπανασωθῆναι δὲ σοὶ αὐτῆς αὐτῆς." τούτου γὰρ εἰς σημαντικὸν τὸ τὴν φυὴν τῶν ῥιζῶν ἕαθῆναι τοῦ δένδρου. τοιαύτην τῷ Ναβουχοδονόσορ ὁ Δανιὴλ τὴν ἐξήγησιν τοῦ ὄραματος ἐποίησατο. καὶ γέγονε πάντα κατὰ τὸν θεῖον χρηματισμόν, καὶ μανίαν νοσήσας ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος διὰ τὸ ἀλαζονικόν τε καὶ ὑπερήφανον καὶ ἐπὶ τῆς ἐρήμου διατρίψας ἑπταετίαν, οὐδενὸς ἐπιθεμένου τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ πάλιν ἀπολαμβάνει αὐτὴν ἰλεωσάμενος τὸν θεόν. ἐτη δὲ τρία βασιλεύσας καὶ τεσσαράκοντα τελευτᾷ. μεμνησθῆναι δὲ αὐτοῦ ὁ Ἰώσηπος λέγει καὶ πολλοὺς τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν, τὸν τε Βηρωσὸν καὶ τὸν Μεγασθένη καὶ τὸν Διοκλέα καὶ τὸν Φιλόστρατον. τούτου δὲ τελευτήσαντος Εὐιλᾶδ Μαροδάχ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος τὴν ἀρχὴν διαδέχεται. ὁ αὐτίκα λύει μὲν τῶν δεσμῶν τὸν βασιλέα Ἰωακείμ τὸν 1.187 καὶ Ἰεχονίαν καλούμενον, ὃν καθειργμένον εἶχεν ὁ Ναβουχοδονόσορ, καὶ τιμῆς ἀξιοῖ, δίδωσι δὲ καὶ δωρεὰς αὐτῷ καὶ ὁμοδίαιτον εἶχε διὰ παντός. καὶ τούτου δὲ παρελθόντος εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μετῆλθεν ἡ βασιλεία Βαλτάσαρ καλούμενον, καθ' οὗ Κῦρος μετὰ Περσῶν τε καὶ Μήδων ἐστράτευσεν. οὗτος γοῦν πότον ποιήσας τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, καὶ μετὰ τῶν παλλακῶν κατακείμενός τε καὶ μεθυσκόμενος, ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι τὰ σκεύη τὰ ἱερὰ ἅξ' Ἱεροσολύμων ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐσύλησεν καὶ τοῖς οἰκείοις θεοῖς ἀνατέθεικε· κομισθέντων δ' ἐκείνων, οἱ δὲ πατὴρ αὐτοῦ οὐκ ἐχρήσατο, αὐτὸς ἐκέχρητο τούτοις, καὶ μεταξὺ πίνων ἐβλασφήμει κατὰ τοῦ θεοῦ. ὄρα τὸν ἀστράγαλον ἐκ τοῦ τοίχου προϊόντα χειρὸς ἀνθρωπίνης καὶ γράφοντα ἐπὶ τὸ κονίαμα τοῦ τοίχου· καὶ ἐξέστη, καὶ ἡ μορφή αὐτοῦ ἠλλοιώθη. καὶ τοὺς Χαλδαίους καὶ τοὺς μάγους καλέσας τὴν τῶν γραμμάτων ἀπήτει δήλωσιν, καὶ ἀμοιβὰς μεγάλας δώσειν ἐκήρυξε τῷ σαφηνίσοντι τὴν σημασίαν αὐτῶν· ἀλλ' ἦσαν ἀγνωστα πᾶσι τὰ γεγραμμένα. ἀθυμοῦντα δὲ τὸν βασιλέα καὶ τεταραγμένον ἰδοῦσα ἡ μάμη αὐτοῦ εφη ὡς "εἰ μεταπεμφθῆ Βαλτάσαρ ὁ Ἰουδαῖος, ὁ δὲ καὶ τῷ Ναβουχοδονόσορ πολλὰ ἐσήμανεν ἀετέρος οὐδεὶς ἐκφράσαι ἠδύνατο, ἐκεῖνός σοι τὸ ἀπόρρητον τούτων τῶν συλλαβῶν σημαίνει· ἐστὶ γὰρ πνεῦμα ἰσραὴλ θεοῦ ἐν αὐτῷ." αὐτίκα τοίνυν καλέσας Βαλτάσαρ τὸν Δανιὴλ ὁ κρατῶν ἠξίου δηλοῦν αὐτῷ περὶ τῶν γραμμάτων, καὶ μὴ ὑποσταλῆναι, καὶ νειησκυθροπὸν τὸ ὑπ' αὐτῶν σημαινόμενον· καὶ γέρας δώσειν αὐτῷ ἐπηγγέλλετο πορφύραν ἐνδεδύσθαι καὶ περιαιχένιον χρύσειον, καὶ τὸ τρίτον τῆς ἀρχῆς μέρος. Δανιὴλ δὲ τὰς μὲν δωρεὰς παρητεῖτο, μηνύειν δ' 1.188 ελεγε τὰ γεγραμμένα αὐτῷ τοῦ βίου καταστροφὴν, ὅτι μηδ' οἱ δὲ πατὴρ αὐτοῦ δι' ἀσέβειαν ἐκολάσθη ἐσωφρονίσθη αὐτός, ἀλλὰ τοῖς σκεύεσι τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν παλλακῶν εἰς διακονίαν ἐχρήσατο. τὰ μὲν οὖν γράμματα ἀνεγίνωσκεν οὕτως "μανὴ θεκέλ φαρές," τὴν δὲ τούτων σημασίαν ἐρμηνεύων ελεγεν "ἠρίθμησεν ὁ θεὸς τὸν χρόνον τῆς ζωῆς σου καὶ τῆς ἀρχῆς σου, καὶ εἰς ἀγαν βραχὺ περιέστη." ἐξελλοιζομένη γὰρ ἡ λέξις λέγοιτ' ἀν' ἀριθμός. οὕτω μὲν οὖν ἠρμήνευσε τὸ μανὴ, τὸ δὲ γε θεκέλ σημαίνει ἐφισταθμόν. "στήσας οὖν τὸν ὅρον τῆς βασιλείας σου ὁ θεός, καταφέρεσθαι ταύτην δηλοῖ καὶ κεκλάσθαι" καὶ κλάσμα γὰρ τὸ θεκέλ σημαίνει καθ' Ἑλλάδα

διάλεκτον. τὸ δὲ φαρὲς διαίρεσιν ἔρμηνεύων ὁ προφήτης, τοῦτο γὰρ εἰς Ἑλληνα φωνήν ἢ λέξις μεταγομένη δηλοῖ, διαιρεθῆναι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ εἰς Πέρσας καὶ Μήδους παρὰ θεοῦ. τὰ μὲν οὐ ν ἐν τῷ τοίχῳ γεγραμμένα οὐ τως ἀνέγνω ὁ Δανιήλ, καὶ τοιαύτην τὴν τῶν συλλαβῶν ἐκείνων ἐποίησατο σύγκρισιν, τὴν ἔρμηνείαν δηλαδὴ· τὸν δὲ βασιλέα λύπη κατέσχε. καὶ μετ' ὀλίγον ἢ τοῦ προφήτου ἐκβέβηκε πρόρρησις, Κύρου τοῦ Περσῶν βασιλέως ἐπ' αὐτὸν ἐλάσαντος, ὅφ' οὐ ἢ τε Βαβυλῶν ἐλήφθη καὶ ὁ Βαλτάσαρ ἐν τῇ ἀλώσει ἀνήρητο. εἰσὶ δ' οἱ κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, καθ' ἣν τὸν ἀστράγαλον τὸν γράφοντα ἐθεάσατο, φασὶ καὶ τὴν πόλιν αἰρεθῆναι κάκεινον ἀναιρεθῆναι. Μετὰ δὲ τὴν τῆς Βαβυλῶνος αἰωσιν ὁ προφήτης Δανιήλ παρὰ Δαρείου τοῦ Μήδου, ὁ ὅς καὶ Κυαζάρης ὠνόμαστο καὶ μητράδελφος ἦν τοῦ Κύρου, υἱὸς ὤν 1.189 Ἀστυάγους τοῦ βασιλεύσαντος Μήδων, εἰς Μηδίαν μετήνεκτο καὶ πάσης ἡξιοῦτο τιμῆς. οὐ τω δ' ἔχων ἐφθονήθη παρὰ τῶν ἐν Μήδοις ὑπερεχόντων, καὶ μηχανῶνται τρόπον καθ' ὃν ἠλπισαν ἀπολέσαι αὐτόν. ὀρώντες γὰρ αὐτὸν τρεῖς τῆς ἡμέρας προσευχόμενον τῷ θεῷ, προσίασι τῷ Κυαζάρῃ τῷ καὶ Δαρείῳ, ἀξιοῦντες αὐτὸν θεῖναι νόμον ἢ ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας μὴ τις ἢ τοῖς θεοῖς προσευχόμενος εἰ ἢ μήτ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως δεόμενος, καὶ τὸν μὴ τὸν νόμον φυλάξαντα εἰς τὸν τῶν λεόντων λάκκον ἐμβάλλεσθαι. ὁ δὲ τὸ κατὰ τοῦ Δανιήλ παρ' αὐτῶν τυρευόμενον ἀγνοήσας προυτεθεῖκει πρόγραμμα τὰ εἰρημένα διαταττόμενον. οἱ μὲν οὐ ν αἱλοὶ ἠρέμουν κατὰ τὸ θέσπισμα, Δανιήλ δὲ κατὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἢ χετο τῷ θεῷ. καὶ οἱ σατράπαι κατεῖπον αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἀπήτουν εἰς τὸν λάκκον αὐτὸν τῶν λεόντων ἐμβάλλεσθαι. βληθέντος δ' ἐκεῖ τοῦ προφήτου, τὸν ἐπὶ τοῦ στομίου λίθου σφραγίσας ὁ βασιλεὺς ἀνεχώρησεν. ἀγωνιῶν δὲ καὶ ἀλγῶν αἰὲς τὴν νύκτα διήγαγεν· ἢ λπιζε μὲν γὰρ μὴ βλαβῆσεσθαι τὸν Δανιήλ ὑπὸ τῶν θηρίων, εἰδὼς ὅτι πνεῦμα αἰγιον θεοῦ ἐστὶν ἐν αὐτῷ, ἀλλ' ὁ μως δειλιῶν ἢγωνία μὴ τι αὐτῷ συμβαίῃ κακόν, μὴ πάνυ γινώσκων οἱ αἰ βάρβαρος τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ. αἰ ρτι δ' ἡμέρας ἀναλαμψάσης τῷ λάκκῳ ἐπέστη καὶ ἐκάλει τὸν Δανιήλ· ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· καὶ ὁ βασιλεὺς ἀνελκυσθῆναι τὸν προφήτην αὐτίκα ἐκέλευσε, καὶ ἀθιγῆ τοῦτον καὶ σῶον βλέπων ἐξίστατο. τῶν δὲ κατειπόντων αὐτοῦ τροφῆς κεκορεσμένους εἰ ναι λεγόντων τοὺς λέοντας καὶ διὰ τοῦτο μὴ θίξαι τοῦ Δανιήλ, μισήσας αὐτοὺς τῆς πονηρίας ὁ βασιλεὺς, καὶ τὸ κατὰ τοῦ προφήτου μηχανήμα καὶ τὸν δόλον ἐκείνων συνείς, 1.190 δαψιλῆ παρατεθῆναι τροφήν τοῖς θηρίοις προσέταξε, κεκορεσμένων δ' ἢ δη τοὺς τοῦ προφήτου κατηγόρους εἰς τὸν λάκκον τῶν θηρῶν ἐμβληθῆναι προσέταξεν, "ἢ να γνῶμεν" εἰπὼν "εἰ διὰ κόρον αὐτῶν οἱ λέοντες οὐ προσψάσουσι." διασπαραχθέντων δ' εὐθύς τῶν πονηρῶν ἐκείνων ἀνδρῶν δηλον αἰ πασι γέγονεν ὡς θεία τις δύναμις τὸν Δανιήλ συνετήρησε, τοὺς θῆρας φιμώσασα. διὸ καὶ τὸν τοῦ προφήτου θεὸν ὁ βασιλεὺς ἐμεγάλυνε, κάκεινον ἐν τιμῇ πεποίητο πλείονι. Ταῦτα μὲν οὐ ν συμβέβηκεν ὕστερον· ἐν δὲ τῷ πρώτῳ εἰ τῆς βασιλείας Βαλτάσαρ ἐνύπνιον ὁ προφήτης εἰ δὲν. ἢ ν δὲ τοιοῦτον τὸ ὀραμα. τέσσαρα ἐδόκει θηρία ἀνιέναι ἐκ τῆς θαλάσσης, ὤν τὸ πρῶτον λεαίνης εἰ χε μορφήν καὶ πτερὰ ὡσεὶ αἰετοῦ, ὀ καὶ ἐξήρθη ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐπὶ ποδῶν ἀνθρώπου ἐστάθη, καὶ καρδία ἀνθρώπου ἐδόθη αὐτῷ. ἢ μὲν οὐ ν θάλασσα τὸν ἀνθρώπινον ἐδήλου βίον τὸν πολυκύμαντον καὶ πλείστας καὶ συνεχεῖς μεταβολὰς δεχόμενον καὶ περιτροπὰς, τὸ δὲ θηρίον ἢ λέαινα τὴν τῶν Ἀσσυρίων βασιλείαν εἰκόνιζε, τὸ δ' ἐξαρθῆναι ἀπὸ τῆς γῆς τὴν τῆς ἀρχῆς ἐκείνης ἐδήλου κατάπαυσιν καὶ τῆς ἐξουσίας τὴν περιαιρέσιν. καὶ τὸ ἐπὶ ποδῶν ἀνθρώπου στῆναι τὸ ἢ σην τοῖς ὕπηκόοις γενήσεσθαι ὕπηνιττετο, τὸ δὲ καρδίαν ἀνθρώπου δοθῆναι αὐτῇ τὸ διὰ τῆς πείρας ἀνθρώπινα φρονεῖν διδαχθῆναι καὶ μὴ τι τῶν ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐξ ἀλαζονείας φαντάζεσθαι· καὶ τὰ πτερὰ γὰρ αἰ τῷ θηρίῳ 1.191 παρὰ φύσιν προσεπεφύκεσαν τὴν εἰ παρσιν ἐδήλου τῶν βασιλέων ἐκείνων καὶ τὸ ἐξ

ὑπερηφανίας τοῦ νοῦς αὐτῶν ὑπερνέφελον. Τὸ δὲ δεύτερον θηρίον α ρκω ὠμοίωτο, καὶ εἰς μέρος ε ν ε στη, καὶ τρία ε ι χε πλευρὰ καὶ πτερὰ ἐν τῷ στόματι. καὶ ἔλέγετο αὐτῇ "ἀνάστα, φάγε σάρκας πολλὰς." τῆς Περσῶν δὲ βασιλείας ἡ α ρκος ἐγένετο τύπως, διὰ τὸ ὠμόν τοῦ ε θνους καὶ ἀπηνές· πάντων γὰρ τῶν βαρβάρων οἱ Πέρσαι τιμωρήσασθαι ἀπηνέστεροι, σκαφεύσει τε καὶ δορᾶς ἀφαιρέσει πικροτάτας καὶ μακροτάτας τὰς κολάσεις τιθέμενοι. Εἰκὸς δὲ τισιν ἀγνοεῖσθαι τὴν κόλασιν τῆς σκαφεύσεως· καλὸν οὖν καὶ ταύτην δῆλην θέσθαι τοῖς ἀγνοοῦσι. δύο σκάφας ι σας ἀλλήλαις προσαρμόσαντες, καὶ ταύτας ἐγκόψαντες, ὥστε τὴν κεφαλὴν τοῦ κολαζομένου ἐκτὸς περιλελεῖφθαι τῶν σκαφῶν καὶ τὰς χεῖρας, ἀλλὰ μὴν καὶ τοὺς πόδας, ὑπτιον ἐντὸς τὸν τιμωρούμενον ἀνακλίνουσι, καὶ οὕτω τὰς σκάφας προσηλοῦσιν ἀλλήλαις. ε ι τα κρᾶμα ἐκ μέλιτός τε καὶ γάλακτος κερασάμενοι ἐγχέουσιν εἰς τὸ στόμα τοῦ ἀθλίου ἐκείνου, μέχρις α ν ὑπερκορῆς ὁ α νθρωπος γένηται· καὶ ἐκ τοῦ τοιοῦτου κράματος τοῦ προσώπου αὐτοῦ καὶ τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν καταχέουσιν, ὑπαιθρόν τε θέντες αὐτὸν εἰληθερεῖσθαι τῷ ἡλίῳ ποιοῦσι, καὶ οὕτως ἐκάστης ἡμέρας πράττουσιν ἐπ' αὐτῷ. μυῖαι μὲν οὖν καὶ σφῆκες καὶ μέλισσαι διὰ τὴν τῶν καταχεθέντων γλυκύτητα ἀθροιζόμεναι τῷ τε προσώπῳ αὐτοῦ καὶ τοῖς αλλοῖς ἐφιζάνουσι μέλεσιν, α τῶν σκαφῶν ἐκτὸς, ὡς ε ι ρηται, περιλέλειπται, ἐνοχλοῦσαι, αἱ δὲ τὸν α θλιον καὶ τιτρώσκουσαι. ἡ δὲ γε γαστήρ ἐκείνου πληρωθεῖσα τοῦ μέλιτος καὶ τοῦ γάλακτος ὑγρὰ προΐησι σκύβαλα, ὡν ἐνσηπομένων 1.192 εὐλαί τε καὶ σκώληκες ἀναζέουσιν· ὁ δ' ἐγκατακείμενος τῇ ὑγρότητι καὶ τὰς σάρκας αὐτῇ ἐνσηπόμενος καὶ ὑπὸ τῶν σκωλήκων αὐτὸς δαπανώμενος οὕτως οἰκτρότερόν τε θνήσκει καὶ χρονιώτερον. ταύτη τῇ κολάσει χρῆσασθαι ἱστορεῖται καὶ ἡ Παρῦσατις ἡ Κύρου καὶ Ἀρταξέρξου μήτηρ κατὰ τοῦ ἀνελεῖν τὸν Κῦρον ἀυχήσαντος, μαχόμενον περὶ τῆς βασιλείας τῷ ἀδελφῷ, ἐπὶ τεσσαρεσκαίδεκάτην ἡμέραν τῇ τιμωρίᾳ διαρκέσαντος τῆς σκαφεύσεως. Ἡ μὲν οὖν σκάφευσις τοιάδε τις ε ι ναι ἱστόρηται. τὸ δὲ "ἀνάστα, φάγε σάρκας" οὐκ ἐπιτρέποντός ἐστιν, ἀλλὰ προλέγοντος τὰ ἐσόμενα· πολλὴ γὰρ φθορὰ τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν συμμαχούντων ἐκείνοις ὑπὸ Περσῶν τε καὶ Μήδων ἐγένετο. ε ι ποι δ' α ν τις καὶ τὸ "φάγε σάρκας πολλὰς" τῆς ὠμότητος τοῦ ε θνους σημαντικόν. τὰ δὲ τρία πλευρὰ ἢ πτερὰ, α ἐν τῷ στόματι κατεῖχε, τὴν τῶν τριῶν τμημάτων ἀρχὴν τῆς οἰκουμένης ἢ ν προχαράττοντα. Κῦρος μὲν γὰρ ὁ τὴν Ἀσσυρίων βασιλείαν καθηρηκῶς τὸ ἔϋον α παν μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου ὑπέταξεν. ὁ δὲ τούτου υἱὸς Καμβύσης καὶ τὴν Αἰγυπτὸν καὶ τὴν Αἰθιοπίαν ε σχεν ὑφ' ἑαυτόν· νότιοι δ' αἱ χῶραι αὐταῖ εἰσι. Δαρεῖος δὲ ὁ Ὑστάσπου καὶ τοὺς νομάδας ἐχειρώσατο Σκύθας· οὐ τοι δ' οἰκοῦσι τὸ κλίμα τὸ βόρειον. ὁ δὲ γε Ξέρξης ὁ τοῦ Δαρείου ὠ ρμησε μὲν κατὰ τῆς Εὐρώπης, κρατῆσαι καὶ ταύτης πειρώμενος, ἀπεκρούσθη δὲ γε ναυμαχίᾳ πρὸς Ἀθηναίων ἠττηθεὶς καὶ ἀναζεύξας κατησχυμμένος. τὸ δ' ἐν μέρει στήναι τὸ θηρίον σημαντικόν τοῦ μὴ πάντῃ τῆς ἀρχῆς ἐκπεσεῖν, ὀλίγῳ δὲ μέρει ταύτης περιγραφῆναι. πάσης γὰρ τῆς Ἀσίας πρῶην κρατοῦσα ἢ βασιλεία ἐκείνη καὶ Αἰθιοπῶν καὶ Αἰγυπτίων Παλαιστίνης τε καὶ Φοινίκης 1.193 καὶ τῆς Λιβύης αὐτῆς ἐξέπεσε μὲν τῶν λοιπῶν, περιλείφθη δ' αὐτῇ Μηδία τε καὶ Περσίς. ἢ καὶ α λλωσ τὸ ἐν μέρει στήναι τὸ θηρίον ἐκληφθήσεται, ἐπὶ καιρόν τινα δηλαδὴ σχολάσαι τὴν τῶν Περσῶν βασιλείαν καὶ ἀπρακτῆσαι. τοῦ γὰρ Ἀλεξάνδρου καθηρηκῶς αὐτήν, ε ι τα θανόντος, εἰς τέσσαρας ἀρχὰς ἢ ἐκείνου μοναρχία διήρητο. κατ' ἀλλήλων δὲ τῶν διαδόχων αὐτοῦ χωρησάντων καὶ ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους μάχαις ἡσθενηκότων, οἱ Πέρσαι πάλιν καιροῦ λαβόμενοι ἀνεθάρσησαν καὶ πολλὰ τῆς σφετέρας ἀρχῆς ἀνεκτῆσαντο. Τὸ δὲ τρίτον θηρίον παρδάλει ἢ ν ἐμφορές, καὶ πτερὰ ε ι χε τέσσαρα πετεινοῦ ὑπεράνω αὐτῆς, καὶ τέσσαρες κεφαλαὶ τούτῳ τῷ θηρίῳ ἐπεφύκεσαν, καὶ ἐξουσίαν λέγει δοθῆναι αὐτῷ. τοῦτο δὲ τὸ θηρίον τὴν Μακεδονικὴν εἰκόνιζε βασιλείαν. παρδάλει μὲν γὰρ εἰκάσθη Ἀλέξανδρος διὰ τὸ ὀξύρροπον καὶ εὐκίνητον,

ο και τὰ πτερὰ ἐδήλουν. ἡ δὲ τούτων τετρακτὺς τὰ τέσσαρα τῆς οἰκουμένης μέρη ἠνίττετο, α πτηνοῦ διήλθε τρόπον καὶ σχεδὸν ἀπάντων ἐκράτησεν. αἱ δὲ γε τέσσαρες κεφαλαὶ τὴν μετὰ θάνατον ἐκείνου διαίρεσιν ἐσήμαινον τῆς ἀρχῆς. εἰς γὰρ τέσσαρας βασιλείας ἡ ἐκείνου διήρητο ἐπικράτεια, καὶ τῆς μὲν Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ὁ Λάγου κεκράτηκε καὶ οἱ ἐξ ἐκείνου μέχρι τῆς Κλεοπάτρας, τῆς δὲ Συρίας καὶ τῶν αὐτῆ προσεχῶν ὁ Σέλευκος ἐκυρίευσεν, Ἀντίγονος δὲ τὴν Ἀσίαν ὑφ' ἑαυτὸν ἐποίησατο, τῆς δὲ Μακεδονίας ἡ ρξεν ὁ Ἀντίπατρος, ὡς δὲ τινες ἱστοροῦσιν, Ἀριδαῖος ἀδελφὸς ἑτεροθαλῆς ἐκ πατρὸς ὡς Ἀλεξάνδρου. φησὶ γὰρ ὁ Χαιρωνεὺς τὸν Περδίκκαν μετὰ θάνατον Ἀλεξάνδρου ἐν μεγίστῃ δυνάμει ὄντα εὐθύς τὸν Ἀριδαῖον ὡς περ δορυφόρημα 1.194 βασιλείας ἐφέλκεσθαι, γεγονότα μὲν ἐκ γυναικὸς ἀδόξου καὶ κοινῆς, ἀτελῆ δὲ τὴν φρόνησιν ὄντα, οὐ φύσει τοιοῦτον προαχθέντα, ἀλλὰ τῆς Ὀλυμπιάδος φαρμάκοις διαφθειράσης αὐτῷ τὴν διάνοιαν. Τοῦ δὲ τετάρτου θηρίου εἰδος μὲν οὐκ ἐσήμανεν ὁ προφήτης, φοβερὸν δ' εἶπε τοῦτο καὶ ἐκθαμβὸν περισσῶς, ὀδόντας ἔχον μεγάλους καὶ σιδηροῦς, ἐσθίον τε καὶ λεπτύνον καὶ τὰ ἐπίλοιπα συμπατοῦν, καὶ τὸ διάφορον αὐτοῦ πρὸς τὰ προηγησάμενα θηρία ἐφη τυγχάνειν πολὺ. ἡ τῶν Ῥωμαίων δὲ διὰ τούτου βασιλεία σημαίνεται. διὸ οὐδὲ εἰδος ὁ προφήτης τούτῳ οὐδ' ὄνομα ἔθετο. πολυειδῆς γὰρ ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀρχή, πρότερον μὲν βασιλεῦσιν ἰθυνομένη ἀπὸ Ῥωμύλου μέχρι τῶν Ταρकुνίων, τῆς δ' ἐκείνων τυραννίδος καταλυθείσης ἀριστοκρατουμένη, τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ὑπάτων διοικούντων τὰ πράγματα, ἐστὶ δ' ὅτε καὶ δημοκρατουμένη, τοῦ δήμου πολλάκις πρὸς τὴν σύγκλητον στασιάσαντος, μετέπειτα δ' αὐθις εἰς μοναρχίαν μεταπεσοῦσα, κακὰ ταύτης εἰς βασιλείας κλήσιν ἐπανακάμψασα. φοβερὸν δὲ τὸ θηρίον καὶ ἐκθαμβὸν εἶπεν ὅτι δυνατωτέρα τῶν ἄλλων βασιλειῶν αὐτὴ γεγένηται, καὶ ὅσα ἢ Μακεδονικὴ μὴ ὑπέταξε βασιλεία, ὑφ' ἑαυτὴν αὐτὴ ποιησαμένη, τὴν Ἑλλάδα δηλαδὴ πᾶσαν, τὴν Καρχηδόνα σὺν τῇ Λιβύῃ, τὴν Σικελίαν, τὴν Σαρδίαν τε καὶ νήσους ἄλλας καὶ ἐθνη ἐσπέρια διάφορα ἑτερα, ὡς οὐκ ἡ ρξεν Ἀλέξανδρος· ἀπερ ὁ βουλόμενος γινῶναι τὰς βίβλους τοῦ Ῥωμαίου Δίωνος ἀναγνώτω καὶ τὰ τοῦ Πολυβίου συγγράμματα. φοβερὸν δὲ τὸ θηρίον ἐφη καὶ ἐκθαμβὸν 1.195 καὶ σιδηροῦς ὀδόντας ἔχον, ὡς τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας τῶν ἄλλων βασιλειῶν ἀπασῶν φρικωδεστέρας γεγεννημένης. καὶ ἐν τῇ εἰκόνι γὰρ τῇ κατ' ὄναρ ὀφθείση τῷ Ναβουχοδονόσορ τὸν σίδηρον τέθεικε τῆς τετάρτης βασιλείας εἰκόνημα. τοῖς οὐκ ἰσχυροῖς ὀδοῦσιν ἐσθίειν τὸ θηρίον εἶπε καὶ λεπτύνειν, καὶ τὰ λοιπὰ συμπατεῖν τοῖς ποσὶ. τὸ μὲν οὐκ ἐσθίειν καὶ λεπτύνειν εἰς τὴν τῶν δασμῶν ἐξείληπται εἰσφοράν, ὡς βαρυτέρων τοῖς ὑπηκόοις φόρων ἐπιτεθέντων, οἱ τοὺς βασιλεύοντας τρέφουσι καὶ παινίσουσι, τοὺς δ' εἰσπραττομένους αὐτοὺς ἐκλεπτύνουσι πενητεύοντας. οἱ δὲ δασμοφορεῖν οὐκ ἠνεύχοντο, τῆς ἐλευθερίας ἀντιποιοῦμενοι, τούτους τοῖς ποσὶ συνεπάει τὸ θηρίον καὶ ἐξωλόθρευε. διὰ τῶν ποδῶν δὲ τὸ στρατιωτικὸν ὑπαινίττεται, ὡς ἐν τούτῳ τῆς βασιλείας ἐρειδομένης καὶ βεβηκυίας καὶ ἐξ ἑτέρων μεταβαινούσης εἰς ἑτερα. καὶ κέρατα δ' εἶναι τῷ θηρίῳ δέκα φησὶν, ὑπεμφαίνων ὡς εἰς πολλὰς ἡγεμονίας ἐπ' ἐσχάτων ἢ βασιλεία διαιρεθήσεται. ἐν μέσῳ δὲ τῶν δέκα μικρὸν ἀνιέναι κέρασ, καὶ ἐκριζωθῆναι τῶν κεράτων τρία παρ' αὐτοῦ, καὶ ὀφθαλμοὺς ἔχειν τὸ κέρασ ἐκείνο καὶ στόμα λαλοῦν μεγάλα, καὶ πολεμεῖν τοῖς ἁγίοις. τοῦτο τὸ κέρασ εἰς τὸν ἀντίχριστον ἐξείληφασί τινες. μικρὸν δ' ἐκλήθη ὡς ἀπὸ μικρᾶς φυλῆς τῶν Ἑβραίων μέλλον φυῆσθαι. τρεῖς δὲ τῶν δέκα βασιλέων καταλύσει. διὰ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν πονηρίαν αὐτοῦ καὶ τὸ πανοῦργον ἠνίξατο, ὡς διὰ τούτων ἐξαπατήσον πολλούς. διὰ δὲ τοῦ μεγάλα λαλοῦντος στόματος τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ καὶ τὸ ἐπηρμένον ὑπενέφηνε τοῦ φρονήματος. τὸ δὲ πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων ποιεῖν τὸ πᾶσαν ἐνδείξασθαι σπουδὴν δηλοῖ τῆς οἰκείας κακίας καὶ βλασφημίας ἀπαντας λαβεῖν 1.196 κοινωνούς. τῆς δὲ

κατὰ τοῦ θεοῦ βλασφημίας ἐκείνου ἐμφαντικὸν τὸ "λόγους εἰς τὸ ὑψος λαλήσει." Ἐπὶ τούτοις ὁ προφήτης ἐπήγαγεν "ἐθεώρουν εὖ ὡς οὐ θρόνοι ἐτέθησαν καὶ παλαιοὶ ἡμερῶν ἐκάθισε, καὶ τὸ ἐνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών, καὶ ἡ θριξὶς τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὡσεὶ εἰριον καθαρὸν, ὁ θρόνος αὐτοῦ φλόξ πυρός, οἱ τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον, ποταμὸς πυρὸς εἰλκεν ἐμπορευόμενος ἐμπροσθεν αὐτοῦ, χίλια χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ καὶ μύρια μυριάδες παρειστήκεισαν αὐτῷ. κριτήριον ἐκάθισε καὶ βίβλοι ἀνεώχθησαν." αὐτὸς μὲν οὐκ εἰρηται ποιοῦν τὸ κέρας οὐκ ἐπὶ μακρὸν διαρκέσειν ἐδείχθη τῷ Δανιήλ, εὖ δὲ ὁ αἰώνιος κριτήριον ἐκάθισεν, ἀντὶ τοῦ κρίσεως καιρὸν ἐστησε καὶ τὴν μνήμην τῶν ἐκάστῳ πεπραγμένων ἀνέπτυξε. βίβλους γὰρ τὰς ἀναμνήσεις ἐκάλεσε καὶ παλαιὸν ἡμερῶν τὸν αἰώνιον. ἡ δὲ λευκότης τῶν τριχῶν καὶ τοῦ ἐνδύματος τὸ καθαρὸν αὐτοῦ πανταχόθεν καὶ ἀμωμον δείκνυσιν. ἵνα δὲ κατὰ συγχώρησιν θεοῦ δεῖξῃ γενήσεσθαι τὰ παρὰ τοῦ ἀντιχρίστου ἐσόμενα, καὶ οὐχ ὡς ἀδυνατούσης τῆς θείας φύσεως ταῦτα παῦσαι ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν συγχωρῆσαι γενέσθαι, τὰς χιλίας χιλιάδας τῶν λειτουργῶν καὶ τὰς μυρίας μυριάδας τῶν παρισταμένων εἰσήγαγε, καὶ τὸν πύρινον θρόνον καὶ τοὺς ὁμοίους τροχοὺς καὶ τὸν φλογόντα ποταμόν. καὶ ἐθεώρει εὖ ὡς ἀνηρέθη τὸ θηρίον καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς καῦσιν ἐδόθη πυρός. διὰ γὰρ τὴν μανίαν τοῦ ἀντιχρίστου ἡ οὐρανὸς βασιλεία περιαιρεθήσεται. καὶ οὐκ αὐτὸ τὸ θηρίον εἰς καῦσιν δοθήσεται, ἀλλὰ τὸ σῶμα αὐτοῦ. τοῦ γὰρ θηρίου τὴν βασιλείαν αἰνιττομένου εἰκὸς ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ πολλοὺς εἶναι καὶ τὸν θεὸν σέβοντας καὶ ἀρετὴν μετιόντας. οὐ τούτους οὐκ ἐφίσησιν εἰς καῦσιν δοθῆναι, ἀλλὰ τοὺς κακίας ἐργάτας καὶ ταῖς τοῦ σώματος ἐπιθυμίαις ἐγκειμένους διὰ παντὸς καὶ μή τι φρονήσαντας πνευματικόν. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ θηρίου ἀπώλειαν ὁρᾶν ὁ προφήτης φησὶν ὡς υἱὸν ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ νεφελῶν καὶ εὖ ὡς τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν φθάσαντα, ὡς καὶ δοθῆναι λέγει τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν βασιλείαν, καὶ αὐτῷ δουλεῦσαι τοὺς λαοὺς πάντας καὶ τὰς γλώσσας καὶ τὰς φυλάς, καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ αἰώνιον ἐσεσθαι καὶ μὴ παρελεύσεσθαι, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ μὴ διαφθαρήσεσθαι. ταῦτα σαφῶς τὴν δευτέραν ἐπιφάνειαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προθεσπίζουσιν. υἱὸς μὲν γὰρ ἀνθρώπου καλεῖται διὰ τὴν ἡμετέραν φύσιν, ἢ ὡς προσελάβετο, ἐπὶ δὲ τῶν νεφελῶν ἐρχόμενος κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν αὐτοῦ εἰπόντος "ὁ ψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ." Ταῦτα μὲν οὐκ ἐν τῷ πρώτῳ εἰς τῆς βασιλείας Βαλτάσαρ ἐμυήθη ὁ Δανιήλ, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ ἕτεραν ὀπτασίαν ἐώρακεν. "ἐν Σούσοις γὰρ ὡς ἡρα" λέγει "τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ ἴδου κριὸς ἐστηκὼς ἐπὶ τοῦ Οὐβάλ, καὶ αὐτῷ κέρατα ὑψηλά, καὶ τὸ ἐν ὑψηλότερον τοῦ ἕτερου, καὶ τὸ ὑψηλότερον ἀνέβαινε ἐπ' ἐσχάτου. καὶ ἢ κεραιζὼν κατὰ θάλασσαν καὶ βορρᾶν καὶ νότον, καὶ πάντα τὰ θηρία στήναι ἐνώπιον αὐτοῦ οὐκ ἠδύνατο, καὶ ἐποίησε κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐμεγαλύνθη." πάλιν κἀνταῦθα τὰ περὶ τῶν βασιλειῶν ὁ προφήτης διδάσκεται. καὶ κριῶ μὲν ἀπεικάσθη ἢ ἀρχὴ τῶν Περσῶν διὰ τὸν περικεῖ1.198 μενον αὐτῇ πλοῦτον, ἐστὼς δ' ἢ ὁ κριὸς ἐπὶ τοῦ Οὐβάλ ἡ γουν ἐπὶ τῆς πύλης τῶν Σούσων· αὐτῆ γὰρ ἢ ἢ πόλις μητρόπολις τῶν Περσῶν, καὶ ἐκεῖ τοῖς βασιλευσιν ἢ τὰ βασίλεια, καὶ ὁ προφήτης ἐν ταύτῃ τῇ πόλει διάγων εἶδε τὸ ὄραμα. τὰ δὲ δύο κέρατα τὰ τὴν βασιλείαν ταύτην ἰθύναντα δύο γένη ἐτύπουν. τὸ μὲν γὰρ ἢ ττον κέρας τὸν Κύρον καὶ τὸν ἐκείνου υἱὸν τὸν Καμβύσην εἰκόνιζε, μέχρις αὐτῶν γὰρ ἢ τῆς βασιλείας ἐστη ἀρχή, καὶ οὐ προῆλθε περαιτέρω τὸ Κύρου γένος, τὸ δὲ μεῖζον κέρας τὸ Δαρείου γένος ἠνίττετο, ὁ μέχρι τοῦ τελευταίου Δαρείου προέκοψεν, ὡς κατεπολέμησεν ὁ Ἀλέξανδρος. Καμβύσου γὰρ τοῦ Κύρου παιδὸς θανόντος οἱ μάγοι μετὰ δόλου τὴν βασιλείαν ἐσφετερίσαντο· οὐκ ἐπ' ὀλίγον κρατήσαντας, καὶ γνωσθέντας οἱ τινες ἢσαν, οἱ ἐπὶ τῶν Περσῶν οἱ κοίκαθεῖλον. ἐξ ὡς ἢ ἐβασίλευσεν ὁ Ὑστάσπου Δαρεῖος, οὐ τὸ γένος

μέχρι τέλος τῆς βασιλείας διήρκεσε. τοῦτο γὰρ ἐμφαίνει ὁ προφήτης προσθεὶς ὅτι τὸ ὑψηλότερον ἀνέβαιναν ἐπ' ἐσχάτου, τὸ ἐπὶ μακρὸν δηλαδὴ διαρκέσαι καὶ ἕως τέλος τῆς Περσικῆς βασιλείας τῶν κεράτων τὸ ἔτερον. ἐκεράτιζε δὲ ὁ κριὸς κατὰ νότον καὶ βορρᾶν καὶ θάλασσαν· τὸ τε γὰρ νότιον κλίμα καὶ τὸ βόρειον ἐχειρώσατο, καὶ τῶν νήσων τὰς πλείους, ταύτας γὰρ διὰ τῆς θαλάσσης ἠνίξατο, ὑπὸ δουλείαν πεποίητο· καὶ συνεμάχουν τῷ Ξέρξῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος στρατεύοντι οἱ τὰς νήσους οἰκοῦντες· διὸ καὶ κατὰ θάλασσαν τὸν κριὸν κερατίζειν ὁ προφήτης ἔωρακεν. οὐδὲν τε τῶν θηρίων ἐνώπιον αὐτοῦ στήναι ὑπέμενε. θηρία δὲ τὰς μερικὰς βασιλείας ἐκάλεσεν, ὡς φοβερὰς τοῖς ὑπηκόοις. εἰ ἐν δ' ἄνθρωποι ἢ Σύρων, ἢ Κιλικίων, ἢ Ἀράβων, ἢ Αἰγυπτίων, ἢ Ἰουδαίων, καὶ ἕτεροι· 1.199 οὐδεμία γοῦν τούτων ἀντιστήναι εἰς τέλος ἠδυνήθη τῇ Περσῶν ἀρχῇ, ἀλλ' ἅπαντας οἱ προσέβαλεν ὑπέταξε. "καὶ ἐμεγαλύνθη" ἡ ὅτι μεγάλη γέγονεν ἡ ἀρχὴ πολλῶν ἔθνων καὶ χωρῶν κυριεύσασα, ἡ ὅτι μεγάλα καὶ ὑπὲρ ἀνθρωπίνην ἐφαντάσθη φύσιν ὀγκωθεῖσα τῇ εὐτυχίᾳ. Ἀπορῶν δὲ ὁ προφήτης περὶ τῶν ὀρωμένων, ὄρα τράγον ἀπὸ λιβὸς ἐρχόμενον ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ αὐτῷ κέρας ἡν ἐν θεωρητὸν ἀνά μέσον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. καὶ ἕως τοῦ κριοῦ φθάσας ἐξηγριώθη πρὸς αὐτὸν καὶ ἐπαισεν αὐτὸν καὶ συνέτριψε τὰ κέρατα αὐτοῦ καὶ ἐρριψεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ συνεπάτησεν αὐτόν, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος τὸν κριὸν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ. τὴν Μακεδονικὴν βασιλείαν ὑπετύπου ὁ τράγος· ὀξύτερος γὰρ τοῦ κριοῦ καὶ μᾶλλον εὐκίνητος. ἀπὸ λιβὸς δ' ἤρχετο, ὅτι τὴν Αἴγυπτον πρότερον ὑφ' ἑαυτὸν ποιησάμενος ὁ Ἀλέξανδρος οὐτω πρὸς Δαρεῖον τὸ δεύτερον ὤρμησε, καὶ κατατροπώσάμενος αὐτὸν τὴν τῶν Περσῶν βασιλείαν κατέλυσεν. ἐν Ἰσῶ γὰρ πρώην τῆς Κιλικίας αὐτῷ συμβαλὼν ἠττήσεν αὐτόν, καὶ τὴν μὲν γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ καὶ τὸ ἄρμα καὶ τὸ τόξον κατέσχε καὶ διήρπασε τὸ στρατόπεδον τὸ Περσικόν, ἐφυγε δ' ἐκεῖθεν ὁ Δαρεῖος καὶ αὐτῆς δυνάμεις συναγαγὼν ἐμαχέσατο τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἐξ Αἰγύπτου πρὸς ἐκεῖνον ὀρμήσαντι, καὶ πάλιν ἠττήθη ἐν Ἀρβήλοις καὶ φεύγων ἀπώλετο. θεωρητὸν δὲ τὸ κέρας φησὶν ἀντὶ τοῦ ἐπίσημον καὶ περίβλεπτον· τὴν Ἀλεξάνδρου δὲ καὶ διὰ τούτου αἰνίττεται βασιλείαν. καὶ ἀνά μέσον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐκφῶναι τὸ κέρας λέγει διὰ τὸ ἀγχίνου καὶ τὴν σύνεσιν καὶ τὸ γενναῖον τοῦ φρονήματος τοῦ Ἀλεξάνδρου. καὶ "ἠλθε" φησὶν "ὁ τράγος 1.200 ἕως τοῦ κριοῦ τοῦ τὰ κέρατα ἐχόντος, καὶ εἰδὼν αὐτὸν φθάσαντα ἕως τοῦ κριοῦ, καὶ ἐξηγριώθη πρὸς αὐτὸν καὶ ἐπαισε τὸν κριὸν καὶ συνέτριψεν ἀμφοτέρα τὰ κέρατα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ἰσχύς τῷ κριῷ τοῦ στήναι ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἐρριψεν αὐτόν εἰς γῆν καὶ συνεπάτησεν αὐτόν." συνετρίβη δέ, φησὶ, καὶ ἀμφὸς τὰ κέρατα τοῦ κριοῦ, προσαράξαντος τοῦ τράγου αὐτῷ· τοῦτ' ἐστὶ, καὶ ἀμφὸς αἱ δυνάμεις αὐτοῦ αἰς ἐπεποίθει, ἡ τε Περσικὴ καὶ ἡ Μηδική. Περσῶν γὰρ καὶ Μήδων ἤρχον οἱ βασιλεῖς τῶν Περσῶν, ὡς τοῦ Κύρου ἐξ ἀμφοῖν, ὡς εἰρηται, φύντος καὶ τὴν ἀμφοῖν βασιλείαν σχόντος ὑφ' ἑαυτόν, καὶ ἀμφὸς ταῦτα τὰ γένη τὴν Ἀσσυρίων βασιλείαν κατέλυσαν. "καὶ ὁ τράγος ἐμεγαλύνθη σφόδρα." οὐ γὰρ μόνον τὰ ὑπήκοα τῇ τῶν Ἀσσυρίων ἀρχῇ ὑφ' ἑαυτὸν ἐποίησατο, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ ἐχειρώσατο. τῇ τε γὰρ Ἰνδία προσέβαλε καὶ τὸν Πῶρον ἐνίκησε καὶ τὸν Ταξίλην ὤκείωσατο καὶ ἄλλα μέρη τῆς Ἰνδικῆς κατέσχε. εἰτα δὴ τῶν ὁ προφήτης ὅτι καὶ οὐτος εὐδαιμονήσας μικρὸν παρελεύσεται, ἐπήγαγε "καὶ ἐν τῷ ἰσχύσαι αὐτὸν συνετρίβη τὸ κέρας τὸ μέγα, καὶ τέσσαρα κέρατα ὑποκάτωθεν ἐξέφυ αὐτοῦ." τοῦ γὰρ Ἀλεξάνδρου μετὰ τὴν εὐτυχίαν ἐκείνην συντόμως θανόντος εἰς τέσσαρα ἢ ἐκεῖνου διηρέθη ἀρχή, ὡς εἰρηται ἡ δὴ ἐν τῷ τρίτῳ θηρίῳ, ὁ τῷ Δανιὴλ καθ' ὑπνοῦς ἐδοξεν ἐκ τῆς θαλάσσης ἐξέρχεσθαι, ἐχὼν τέσσαρας κεφαλὰς. "Καὶ ἐκ τοῦ ἐνὸς τῶν κεράτων ἐξῆλθε κέρας φοβερόν, καὶ ἐμεγαλύνθη περισσῶς πρὸς νότον καὶ πρὸς ἀνατολήν καὶ πρὸς λίβα καὶ πρὸς τὴν δύναμιν. καὶ ἐμεγαλύνθη ἕως τῆς δυνάμεως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐπεσον ἐπὶ τὴν γῆν

ἀπὸ τῆς δυνάμεως καὶ ἀπὸ τῶν 1.201 ἀστέρων, καὶ συνεπάτησεν αὐτούς." τὰ περὶ τοῦ Ἐπιφανοῦς Ἀντιόχου διὰ τούτων ὁ Δανιήλ προδιδάσκειται, ὁ ὡς Ἀντιόχου μὲν τοῦ μεγάλου υἱὸς ἦν, μᾶλλον δὲ τῶν πρὸ αὐτοῦ κρατυνθεῖς βασιλέων, τῶν ἀπὸ Σελεύκου δηλαδὴ, καὶ τῆς Αἰγύπτου κρατήσας καὶ ἑτέρων χωρῶν καὶ ἐπὶ Ἰουδαίους ἐστράτευσε καὶ τῆς τῶν Ἱεροσολύμων ἐκυρίευσεν πόλεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἔθνους παντός, καὶ τὸν τε ναὸν ἐσύλησε καὶ ἐμίανε σῶμα ἐν αὐτῷ θύσας, καὶ τῷ Διὶ βωμὸν ἰδρυσάμενος τὸ ἔθνος ὁλον ἑλληνίζειν ἠνάγκαζε, κωλύων αὐτοὺς περιτέμνειν τὰ ἀρχαῖα. τὴν γὰρ κατὰ θεοῦ μανίαν αὐτοῦ τό "ἐμεγαλύνθη ἕως τῆς δυνάμεως τοῦ οὐρανοῦ" ὑπαινίττεται. τὸ δὲ "ἔπεσον ἀπὸ τῆς δυνάμεως καὶ ἀπὸ τῶν ἀστέρων ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ συνεπάτησεν αὐτούς" τοὺς ἐκ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ ἀσεβήσαντας διὰ τὴν ἐξ ἐκείνου ἐπαγομένην αὐτοῖς ἀνάγκην δηλοῖ, οἱ τῆς νομίμου καὶ θείας διαγωγῆς ἐκπεπτώκασι, τῷ τυράννῳ ὑπέιξαντες καὶ ὑπ' ἐκείνου συμπατηθέντες. ἀστέρες δ' ἐκλήθησαν διὰ τὸ τῆς εὐσεβείας καθαρὸν καὶ ὑπέρλαμπρον, ἡ ὅτι τῷ Ἀβραάμ ὁ θεὸς ἐπηγγείλατο πληθῆναι τὸ σπέρμα αὐτοῦ ὡς τὰ ἀστράτα τοῦ οὐρανοῦ. "καὶ ἕως τοῦ ἀρχοντος τῆς δυνάμεως ἰδρύθη." καὶ κατ' αὐτοῦ γὰρ τοῦ θεοῦ ἐλύττησε τοῦ ἀρχοντος τῶν ἀνω δυνάμεων. "καὶ θυσία ἐταράχθη πτώματι, καὶ ἐγενήθη καὶ εὐωδῶθη, καὶ ἐδόθη ἐπὶ τὴν θυσίαν ἁμαρτία, καὶ ἐρρίφη χαμαὶ δικαιοσύνη." ἀπηγορευμένα γὰρ θύσας ἐτάραξε τὴν θυσίαν, ἀντὶ τοῦ συνέχεεν, ἐμίανε. πτώματα δὲ τοὺς σῶμα λέγει, καὶ ἁμαρτίαν ἐπὶ τὴν θυσίαν τὴν ἐπ' αὐτῇ παρανομίαν. διὰ δὲ τοῦ "ἐρρίφη χαμαὶ δικαιοσύνη" ἢ τῶν νομίμων ἀθέτησις καὶ οἱ ἀδικοὶ φόνοι δηλοῦνται τῶν ἀσεβῆσαι 1.202 μὴ καταδεξαμένων. ἀλλὰ καὶ ταῦτα πράττων καὶ οὐτως ἀσεβῶν ὁ Ἀντιόχος εὐωδοῦτο, φησί. Ἐπὶ τούτοις ἐπάγει ὁ Δανιήλ "καὶ εἰπεν εἰς ἀγιον τῷ φελμουνί, ἕως πότε ἡ ὁρᾶσις στήσεται καὶ ἡ θυσία ἢ ἀρθεῖσα καὶ ἡ ἁμαρτία τῆς ἐρημώσεως ἢ δοθεῖσα; καὶ εἰπεν αὐτῷ, ἕως ἑσπέρας καὶ πρωὶ ἡμέραι δισχίλια καὶ τριακόσια, καὶ καθαρισθήσεται τὸ ἀγιον." ἀγωνιώντι τῷ προφήτῃ διὰ τὰ ὀρώμενα ἐπιπέμπονται ἀγγελιοὶ δηλοῦντες αὐτῷ ὅτι τέλος ἐξουσι τὰ δυσχερῆ καὶ τὸν καιρὸν διδάσκοντες τῆς αὐτῶν παρελεύσεως. καὶ ἠρώτα ἕτερος τὸν ἕτερον· τὸ γὰρ φελμουνί ἐξελληνιζόμενον τινὰ σημαίνει. ἠρώτα δὲ οὐχ ὡς ἀγνοῶν, ἀλλ' ἵνα μάθῃ ὁ Δανιήλ. ὁ δ' ἐρωτώμενος ἀπεκρίνατο "ἡμέραι δισχίλια καὶ τριακόσια ἕως ἑσπέρας καὶ πρωὶ, καὶ καθαρισθήσεται τὸ ἀγιον." ἑσπέραν μὲν οὐν ἐκάλεσε τὴν ἀρχὴν τῶν ἀνιαρῶν ἡ καὶ ὁλον τὸν χρόνον αὐτῶν, νυκτὶ γὰρ καὶ σκότῳ τὰ λυπηρὰ εὐοικε, πρωὶ δὲ τὴν μετὰ τὰς συμφορὰς εἰρηναίαν κατάστασιν. τοῦτο τοῖνυν σημαίνει δι' ὧν φησιν ὅτι ἀπὸ τῆς τῶν κακῶν ἀρχῆς μέχρι τέλους αὐτῶν τόσος καιρὸς παρελεύσεται. αἱ δὲ ἡμέραι πρὸς ἑνιαυτοὺς ἀριθμούμεναι ἐξ ἀποτελοῦσι μῆνας καὶ ἰσαριθμοὺς ἑνιαυτοὺς κατὰ τὴν τῶν Ἑβραίων ψῆφον· ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἢ ἐπ' Ἀντιόχου τοῖς Ἰουδαίοις ἐπενεχθεῖσα συμφορὰ ἐπεκράτησε. ταῦτα παρὰ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ τῷ προφήτῃ ζητοῦντι σύνεσιν ἐμυθήθη. Εἰτα διὰ τὴν τῶν ὁμοφύλων αἰχμαλωσίαν ἐπὶ Δαρείου πάλιν τοῦ Μήδων ἀρχοντος, ὁ ὡς καὶ Κυα1.203 ξάρης ὠνόμαστο καὶ Ἀσοῦηρος, Ἀστυάγου ὡν υἱός, τοῦ προφήτου θρηνοῦντος καὶ τοῦ θεοῦ δεομένου ἠψατό τις ἀνὴρ ὡνομα Γαβριήλ. ἠψατό δὲ αὐτοῦ ὡσεὶ ὡραν θυσίας ἑσπερινῆς, ἡ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐν ἑσπέρα λατρείας, ἡ ἐπὶ τοσαύτην ὡραν ἐφ' ὅσῃν ἡ ἑσπερινὴ ἐτελεῖτο λατρεία. καὶ εἰπε τῷ Δανιήλ "νῦν ἐξῆλθον συμβιβᾶσαι σοὶ σύνεσιν καὶ ἀναγγεῖλαί σοι ὅτι ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν εἰσὺ. καὶ ἐννοήθητι ἐν τῷ ῥήματι καὶ σύνεσιν ἐν τῇ ὀπτασίᾳ" ἀντὶ τοῦ, ἀκριβῶς πρόσσχεσ τοῖς λεγομένοις αἰνιγματώδεσιν οὐσι καὶ πλείονος δεομένοις σπουδῆς. ἐνίοτε δὲ καὶ δι' αἰνιγμάτων τὰ θεῖα δηλοῦται, ἵνα μὴ πᾶσι γίνοντο δῆλα καὶ διὰ τοῦτο εὐκαταφρόνητα. ἀνὴρ δ' ἐπιθυμιῶν ἐκλήθη ὁ Δανιήλ ἡ ὡς κατὰ τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν ἀνδριζόμενος καὶ γενναίως αὐταῖς ἀνθιστάμενος, ἡ ὡς ἐπιθυμῶν μαθεῖν τὰ τῷ λαῷ καὶ τοῖς αὐτοῦ συμφυλέταις ἐσόμενα, ἡ ὅτι ἐπιθυμητὸς ἦν καὶ ἐπέραστος δι' ἡν μετήρχετο

ἀρετήν. Εἰ τα ἐπάγει ὁ ἀγγελος "ἑβδομήκοντα ἑβδομάδες συνετήθησαν ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν σου εἰς τὸ παλαιωθῆναι τὸ παράπτωμα καὶ τοῦ τελεσθῆναι τὴν ἁμαρτίαν καὶ τοῦ σφραγίσαι ἁμαρτίαν καὶ τοῦ ἐξιλιάσασθαι ἀδικίαν καὶ τοῦ ἀγαγεῖν δικαιοσύνην αἰώνιον καὶ τοῦ σφραγίσαι ὁρασίαν καὶ προφήτην καὶ τοῦ χρῖσαι ἀγιὸν ἁγίων." ὁ μὲν προφήτης προσευχόμενος "ὁ λαός σου" πρὸς τὸν θεὸν εἶπε "καὶ ἡ πόλις σου." ὁ δὲ ἀγγελος πρὸς τὸν Δανιήλ φησὶν "ὁ λαός σου καὶ ἡ πόλις σου," ὡς μὴ ἀξίον οὖτος τοῦ λαοῦ τοῦ θεοῦ καλεῖσθαι. εὐρηται δὲ ὁμοίως καὶ ἐπὶ Μωυσέως, ὁ τε τὸν μόσχον ποιήσαντες οἱ Ἰσραηλῖται θυσίαν αὐτῷ προσήνεγκαν· καὶ τότε γὰρ τοῦ προφήτου δεομένου ὁ θεὸς εἶπε ὡσαύτως. 1.204 φησὶν οὖν ὁ ἀγγελος ὅτι καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ οἰκοδομηθήσεται καὶ ὁ λαός σου ἐπανελεύσεται καὶ ἐπὶ εἴτη τετρακόσια ἐνεθήκοντα διαμενοῦσιν· αἱ γὰρ ἑβδομήκοντα ἑβδομάδες εἰς τοσοῦτον συμψηφίζονται ἀριθμὸν· ἑκάστην δ' ἡμέραν εἰς ἑνιαυτὸν ἐλογίσατο. τὸ δὲ συνετήθησαν ἀντὶ τοῦ ἐκρίθησαν καὶ ὠρίσθησαν κεῖται. εἰς τὸ παλαιωθῆναι τὸ παράπτωμα καὶ τοῦ τελεσθῆναι τὴν ἁμαρτίαν, τοῦτ' ἐστὶν εἰς τὸν χρόνον καὶ ἀυξήθησαν· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ παλαιωθῆναι καὶ τελείαν γενέσθαι τὴν ἁμαρτίαν. διὰ τούτων δὲ τὴν κατὰ τοῦ κυρίου τόλμαν καὶ λύτταν τῶν Ἰουδαίων παρίστησιν. πολλὰ μὲν γὰρ καὶ πρὸ τούτου ἡμάρτοσαν καὶ δίκας εἶσαν, ἀλλ' ἀνεκλήθησαν αὐθις· ἐπεὶ δὲ κατὰ τοῦ σωτῆρος ἐμάνησαν καὶ εἰς εἰσάκρον κακίας ἀφίκοντο καὶ ἐντελῆ τὴν ἁμαρτίαν εἰργάσαντο, οὐκέτι ἀνακλήσεως εἶχον. τὸ δὲ σφραγίσαι ἁμαρτίαν καὶ ἐξιλιάσασθαι ἀδικίαν τὴν ἀφῆσιν δηλοῖ τῶν πταισμάτων τὴν παρὰ τοῦ κυρίου δεδωρημένην τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν· οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ αἰὼν τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· τὸ γὰρ σφραγίσαι τοῦ παυθῆναι σημαντικόν. τὸ δὲ ἀγαγεῖν δικαιοσύνην αἰώνιον τὸ αὐτὸν εἰς τὸν κόσμον ἔλθειν, ὅς ἐστι δικαιοσύνη καὶ ἀπολύτρωσις καὶ ἁγιασμός. τὸ μὲντοι σφραγίσαι ὁρασίαν καὶ προφήτην τὸ τέλος ἐσχηκέναι τὰς προφητείας δηλοῖ, ἡ ὅτι τὰ παρ' ἐκείνων περὶ τοῦ Χριστοῦ λαληθέντα ἡδη ἐκβέβηκεν, ἡ ὅτι τὸ τῆς προφητείας χάρισμα τοῖς Ἰουδαίοις ἐκτέλειπεν, ἡ καὶ ἀμφοτέρω. ἔλθων γὰρ ὁ Χριστὸς τὰς προφητείας ἐσφράγισεν, ἐπλήρωσε δηλαδὴ καὶ ἐβεβαίωσε καὶ μὲντοι καὶ ἐπαυσε· οὐκέτι γὰρ παρ' αὐτοῖς ἀρχῶν καὶ προφήτης καὶ ἡγούμενος. καὶ ἀγαγεῖν δικαιοσύνην αἰώνιον, ἡ τις αὐτὸς ἐστὶν ὁ κύριος ἡμῶν καὶ σωτῆρ. 1.205 ὁ μὲν γὰρ ἀπόστολος "ἔδόθη σοφία" φησὶν "ἡμῖν ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμός καὶ ἀπολύτρωσις." καὶ ἀλλαχοῦ περὶ τοῦ εὐαγγελίου γράφων "δικαιοσύνη ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται" λέγει. ὁ δὲ κύριος "αἰτεῖτε" διδάσκει "τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, ἡ ν αὐτὸς ἡγαγε φανερώσας ἡμῖν διὰ τῆς αὐτοῦ διδαχῆς. καὶ τὸ χρῖσαι δὲ ἀγιὸν ἁγίων αὐτὸν δηλοῖ τὸν δεσπότην παραγενέσθαι Χριστόν. τίς γὰρ εἰς τὸν αἰὼν ἁγίων κληθεῖται εἰ μὴ ὁ κύριος ἡμῶν καὶ σωτῆρ; ὅς ἁγιωσύνης ὑπάρχων πηγὴ χρίεται μὲν τῷ ἁγίῳ πνεύματι κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, ὡς Ἡσαΐας προανεφώνησε λέγων "πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὐ εἰνεκεν εἰσεσε με," καὶ ὡς Δαβὶδ ἐμελώδησεν εἰπὼν "εἰσεσε σε ὁ θεός, ὁ θεός σου, εἰλαιον ἀγαλλιάσεως, παρὰ τοὺς μετόχους σου," καὶ ὡς ἡ κορυφαία τῶν ἀποστόλων ἀκρότης ὁ Πέτρος ἐδίδαξε περὶ τοῦ σωτῆρος γράψας ὡς "εἰσεσε αὐτὸν ὁ θεός πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει," σφραγίζει δὲ καὶ βεβαίωσεν τὰς παλαιὰς γραφάς, ποιῶν ἀπαντα καὶ πάσχων ὅσα δι' ἐκείνων προεῖρητο, καὶ ἐξιλιάσεται ἀδικίαν καταλλάσων τοὺς ἁμαρτήσαντας τῷ θεῷ καὶ πατρὶ καὶ αὐτὸν τοῖς πταίσασαν ἰλεούμενος. Εἰ τα ἐπάγει ὁ θεὸς ἀρχάγγελος "καὶ γνώση καὶ συνήσεις, ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομησαί Ἱερουσαλήμ εἰς Χριστοῦ ἡγουμένου ἑβδομάδες ἑπτὰ καὶ ἑβδομάδες ἐξήκοντα δύο." ἡρξατο μὲν οὖν ὁ ναὸς ἐπὶ Κύρου οἰκοδομεῖσθαι· Κύρος γὰρ πρῶτος τῆς ἐπανόδου παρεχώρησε τῷ εθνῶν τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ἐπεσχέθη παρὰ Καμβύσου τοῦ Κύρου 1.206 παιδὸς φθόνῳ τῶν αὐτοῖς ὁμορῶντων ἐθνῶν, ἐπετράπη δ' αὐθις τοῖς Ἰουδαίοις ἡ τούτου ἀνέγερσις ὅτε

Δαρείος ὁ Ὑστάσπου ἐκράτησε τῆς βασιλείας Περσῶν. ἐξ οὐδενὸς δὲ τούτων ἀριθμούμενος ὁ καιρὸς εὐρίσκεται σῶζων κατὰ τὴν τοῦ ἀρχαγγέλου φωνήν, ἀλλ' ὑπερβάλλων· εἰ δ' ἐκ τῶν χρόνων τῆς Ἀρταξέρξου βασιλείας ὁ καιρὸς ἀριθμοῖτο, εὐρεθεὶς α ν ου τε περιττεύων ου τ' ἐλαττούμενος. κακ τούτου δέον ἀριθμεῖσθαι αὐτόν, ο τι τότε καὶ τῇ πόλει περιεβλήθη περίβολος καὶ τῷ ναῷ προσετέθη τὰ λείποντα καὶ οἰκητόρων ἢ πόλις πεπλήρωτο, ο τε Νεεμίας οἰνοχοεῦων τῷ Ἀρταξέρξῳ ἐδείθη αὐτοῦ ἐπιτραπῆναι αὐτῷ τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἐπάνοδον, καὶ ἀπελθὼν τὴν τε πόλιν περιετείχισε καὶ συνώκισε καὶ τὸν ναὸν ἀτελῆ ο ντα ἀπήρτισεν. εἰ γοῦν ἀπὸ τῆς τοῦ σωτήρος ἐπιφανείας, δι' ου μόνου α φεις ἀμαρτημάτων ἐδόθη καὶ δικαιοσύνη εἰσήνεκται καὶ τῶν προφητῶν αἱ προρρήσεις πεπλήρωνται, ἀναποδίζων τις ἀριθμήσει τὸν χρόνον, εὐρήσει τοῦτον συμπληρούμενον ε ως τοῦ εἰκοστοῦ ε τους τῆς βασιλείας Ἀρταξέρξου, ο τε δηλαδή ὁ Νεεμίας παραχωρηθεὶς εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπανῆλθεν· α προῖοῦσα καθ' εἰρμὸν ἢ ἱστορία πλατύτερον διηγήσεται. ο ν δὲ α γιον ει πεν ἄνωτέρω ἀγίων, τοῦτον αυ θις Χριστὸν ἡγούμενον ει ρηκεν, ὀνομάζων αὐτόν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον. ὡς γὰρ πρωτότοκος τῆς κτίσεως τῆς καινῆς καὶ πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν λέγεται, ου τω καὶ ἡγούμενος προσηγόρευται. καὶ ὁ θεῖος δὲ ἀπόστολος Πέτρος ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ὠνόμασε τὸν σωτήρα, τοῖς Ἰουδαίοις διαλεγόμενος, ὡς ἐν ταῖς Πράξεσιν ὁ θεῖος Λουκᾶς συν1.207 εγράψατο. ω σπερ δὲ πρωτότοκος ἡμῶν καὶ πρωτεύων κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον ει ρηται κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, ου τω δὴ καὶ ἡγούμενος τῷ ἀρχαγγέλω Γαβριὴλ προσηγόρευται. Ἀπορήσειε δ' α ν τις ο του χάριν διηρημένως, ἀλλ' οὐχ ὁμοῦ αἱ ἐβδομάδες ἠρίθμηνται, εἰς ἑπτὰ δὲ καὶ ἐξήκοντα δύο διήρηνται καὶ εἰς μίαν ἑτέραν. οὐχ ὡς ε τυχε δὲ τοῦτο πεποίηκεν ὁ ἀρχάγγελος, ἀλλὰ τινα καινὰ διὰ τούτων διδάσκων ἐν ταῖς τῶν χρόνων διαιρέσει συμβησόμενα. εἰ γὰρ ἀπὸ τῆς τῶν Ἱεροσολύμων οἰκοδομῆς τῆς ἐπὶ Νεεμίου, ὡς ει ρηται, γενομένης ἀριθμοῖντο οἱ χρόνοι μέχρις Ὑρκανοῦ ἀρχιερέως, ἐφ' ου τὸ τῶν Ἀσαμωναίων γένος ἐπαύθη τοῦ ἱεῖσθαι, ὁ τῶν ἐξήκοντα δύο ἐβδομάδων ἀριθμὸς συμπεραίνεται. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ εἰκοστοῦ ε τους τῆς βασιλείας Ἀρταξέρξου, ο ς τῷ Νεεμίᾳ τὴν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπάνοδον ε δωκε τῷ ταύτην τειχίσαντι, ε ως Δαρείου τοῦ Ἀρσάμου, ο ν καθεῖλεν Ἀλέξανδρος, ἑκατὸν ε τη εἰσὶ καὶ τεσσαρεσκαίδεκα· ἐκ δὲ τῆς καθαιρέσεως τῆς τῶν Περσῶν βασιλείας, ἐν ε κτω γενομένης ε τει τῆς Ἀλεξάνδρου πρὸς τὴν Ἀσίαν στρατείας, μέχρις Ἰουλίου Καίσαρος Γαΐου, ο ς πρῶτος τῆ μοναρχία τῶν Ῥωμαίων ἐπικεχείρηκεν, ε τη παρήλθοσαν διακόσια ὀγδοήκοντα καὶ δύο· ἐκ δὲ τῆς αὐταρχίας τοῦ Καίσαρος ε ως ε τους πεντεκαιδεκάτου Τιβερίου Καίσαρος, ἡνίκα ὁ Χριστὸς ὑπὸ Ἰωάννου ἐβαπτίσθη καὶ τῶν σημείων ἀπήρξατο, ε τη ἐβδομήκοντα καὶ τρία· ὡς συμποσοῦσθαι ταῦτα εἰς ἑνιαυτοὺς ἐπὶ τετρακοσίοις ἐξήκοντα καὶ ἑννέα. οἱ δὲ τοσοῦτοι ἑνιαυτοὶ 1.208 ἀποτελοῦσιν ε τη τετρακόσια ὀγδοήκοντα τρία κατὰ τὴν Ἑβραϊκὴν ἀρίθμησην τῶν ἐτῶν. οὐ γὰρ ὡς ἡμεῖς οἱ Ἑβραῖοι ψηφίζουσι τὸν ἑνιαυτόν, ἀλλὰ κατὰ σεληνιακὸν δρόμον ἀριθμοῦντες αὐτόν τριακοσίων πεντήκοντα καὶ τεσσάρων ἡμερῶν λογιζονται αὐτόν, ὡς περιττεύειν ἀφ' ἐκάστου ἑνιαυτοῦ ἡμέρας ε νδεκα. καὶ τούτων γοῦν τῶν περιττῶν ἡμερῶν εἰς ε τη συμποσομένων τὰ τετρακόσια ὀγδοήκοντα καὶ τρία Ἑβραϊκὰ συνίστανται ε τη. Ἑβραῖω δὲ τῷ Δανιὴλ ὁ α γγελος ὁμιλῶν πάντως τὰ αὐτῷ γνώριμα ε λεγεν ε τη. α χρι μὲν ου ν τῆς τοῦ ἀρχιερέως Ὑρκανοῦ ἀναιρέσεως, ο ν ὁ βασιλεὺς ἀνείλεν Ἡρώδης, εἰρήσεται δὲ τὰ περὶ τούτου πλατύτερον, αἱ ἐξήκοντα δύο ἐβδομάδες ἐξεμετρήθησαν. ε κτοτε δὲ τῆς ἀρχιερωσύνης οὐ διὰ βίου προσπεπηγυίας κατὰ τὸν νόμον τοῖς ταύτης ἀξιουμένοις, ἀλλ' ἑνιαυσιαίας παρανόμως διδομένης ἡ βραχυτέρω χρόνῳ περιοριζομένης, καὶ χρημάτων αὐτὴν ὠνουμένων τῶν βουλομένων, ο καὶ ὁ Ἰώσηπος ἱστορεῖ, αἱ ἑπτὰ παρήλθοσαν ἐβδομάδες. τοῦτο δὲ δηλῶν ὁ θεῖος ἀρχάγγελος ε λεγε "καὶ μετὰ τὰς ἐβδομάδας τὰς ἐξήκοντα δύο ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα, καὶ κρίμα οὐκ ε στιν ἐν

αὐτῶ," ἀντὶ τοῦ διαφθαρήσεται τὸ χρίσμα τῆς ἀρχιερωσύνης. παρανόμως γὰρ χρισμένων τῶν εἰς αὐτὴν προβιβαζομένων, οὐδὲ τὸ χρίσμα τὴν οἰκείαν εἰ χεν ἰσχύν, ἀλλὰ παρεφθαρμένον οὐκ ἠμοίρει τῆς θείας χάριτος. διὸ καὶ ἐπήγαγε "καὶ κρίμα οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῶ," τοῦτ' ἔστιν, οὐ κατὰ κρίσιν καὶ δοκιμασίαν γινόμενοι ἔσονται, ἀλλ' ἀκρίτως ἢ διὰ χάριν ἢ διὰ χρήματα. τούτων δ' οὐ τῶν γινομένων καὶ αἱ ἑπτὰ παρερρύησαν ἑβδομάδες, μέχρι τῆς τοῦ κυρίου ἐπιφανείας δηλαδὴ διαρκέσασαι. Ἡ μὲν οὐκ διαίσεις τῶν ἐξήκοντα δύο ἑβδομάδων καὶ τῶν ἑπτὰ διὰ ταῦτα γέγονεν· ἐπεὶ δὲ πρὸς τὰς ἐξ ἀρχῆς εἰρημένας ἑβδομήκοντα ἑβδομάδας εἰς μίαν περιλέλειπται, καὶ περὶ ἐκείνης εἰρηκεν ὁ ἀρχάγγελος ταῦτα "καὶ δυναμώσει τὴν διαθήκην πολλοῖς ἑβδομάς μίαν, καὶ ἐν τῷ ἡμίσει τῆς ἑβδομάδος ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδή, καὶ ἐπὶ τούτοις ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, καὶ εὖς συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν." ἡ λοιπή, φησὶν, ἑβδομάς ἢ μετὰ τὰς ἐξήκοντα καὶ ἑννέα τὴν καινὴν διαθήκην εἰσάξει ἰσχυρὰν οὐτως ὡς δι' αὐτῆς ἀρθῆναι, τοῦτ' ἔστιν ἐκ μέσου γενέσθαι, τὰς θυσίας καὶ τὰς σπονδὰς ἐν τῷ ἡμίσει τῆς ἑβδομάδος. μετὰ γὰρ τὸ βάπτισμα ὁ Χριστὸς ἐπὶ τριετίαν καὶ ἐπέκεινα διδάξας καὶ σημεῖα ἐπιδειξάμενος οὐτως ἐπὶ τὸ πάθος ἤλυθε, καὶ αὐτοῦ τυθέντος ὑπὲρ τοῦ κόσμου παντός, τοῦ ἀμνοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ αἰροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἢ κατὰ νόμον θυσία ἐπαύθη καὶ ἡ σπονδή. καὶ ἔθνον ἔκτοτε οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπεὶ καὶ εἰς θύουσι, παρανόμως, ἀλλ' ἀπόσδεκτος ἢ τῷ θεῷ ἢ ἐκείνων θυσία καὶ ἡ σπονδή. καὶ ἄλλως δὲ τὸ "δυναμώσει διαθήκην πολλοῖς" ἐκλήφθησεται ἀντὶ τοῦ δυνατοῦς τοὺς ἱεροὺς ἀποστόλους εἰς τὸ κήρυγμα ἢ ἑβδομάς ἐκείνη ἐργάζεται. εἰς δύο γὰρ τὴν ἑβδομάδα φαίνεται διαιρῶν ὁ ἀρχάγγελος, εἰς τὸν πρὸ τοῦ πάθους καὶ τὸν μετὰ τὸ πάθος καιρὸν. περὶ γὰρ τὰ τρία εἰς τὴν πρὸς τῷ ἡμίσει κηρύξας ὁ κύριος, κατὰ τὸ τοῦ υἱοῦ τῆς βροντῆς εὐαγγέλιον, καὶ στηρίζας εἰς τὴν αὐτοῦ πίστιν τοὺς θεοὺς αὐτοῦ ἀποστόλους τῆ τῶν λόγων ἀληθείᾳ καὶ τῆ τῶν θαυμασιῶν ἐργῶν ἐπιδείξει, οὐ τῶν πρὸς τὸ πάθος ἐχώρησε καὶ τὸν σταυρὸν κατεδέξατο καὶ ὑπέμεινε θάνατον. εἰ τα τὸν λοιπὸν τῆς ἑβδομάδος χρόνον μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν καὶ τὴν πρὸς τοὺς κόλπους τοὺς πατρικοὺς ἀνοδὸν, ὡς οὐ κεχώριστο πώποτε, καὶ τὴν τοῦ παρακλήτου ἐπιφοίτησιν καὶ θεῖαν ἐπίπνοιαν οἱ ἱεροὶ αὐτοῦ μαθηταὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ τὸ θεῖον διαγγέλλοντες εὐαγγέλιον καὶ τὸ κήρυγμα πιστούμενοι θαύμασι καὶ πλήθι ἀνθρώπων ἐπισπώμενοι πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ οὐρανοῦ θεοῦ διεσπάρησαν εἰς τὰ ἔθνη καὶ ταῦτα ἐφώτισαν. τοῦτο τοίνυν ὁ ἀρχάγγελος προδηλῶν τῷ προφήτῃ Δανιὴλ ελεγε "δυναμώσει διαθήκην πολλοῖς ἑβδομάς μίαν," ἀντὶ τοῦ δύναμιν περιζώσει πολλοὺς, τοὺς μαθητὰς δηλαδὴ. τὸν τε πρὸ τοῦ πάθους τοῦ κυρίου χρόνον καὶ τὸν μετὰ τὸ πάθος, καθ' ὃν πρότερον μὲν ἐν Ἱερουσαλὴμ προσέμενον καὶ ἐκήρυσσον οἱ ἀπόστολοι, εἰ τα καὶ εἰς τὰ τῆς οἰκουμένης περιήσαν τέρματα καὶ ἐδίδασκον, συνάψας, αὐτὸς διαιρεῖ τὴν ἑβδομάδα ταύτην λέγων "καὶ ἐν τῷ ἡμίσει τῆς ἑβδομάδος ἀρθήσεται θυσία καὶ σπονδή," διὰ τούτου προσημαίνων τὴν παῦλαν τῆς τοῦ νόμου σκιᾶς. εἰ τα ἐπάγει "καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως." τούτων γὰρ, φησὶ, γινομένων τὸ πρὶν ἁγιον ἱερὸν καὶ σεβάσιμον βδέλυγμα λογισθήσεται ἢ ὅτι μετὰ τὴν τελευταίαν ἑβδομάδα ταύτην βδέλυγμα τι ἐπὶ τὸ ἱερὸν εἰσαχθήσεται, σημεῖον τῆς αὐτοῦ τε καὶ τῆς πόλεως ἐρημώσεως. ὁ ἐπὶ τοῦ Πιλάτου γέγονε, σημαίας νύκτωρ εἰσαγαγόντος εἰκόνας ἐχούσας βασιλικὰς, αἰ τοῖς Ἰουδαίοις βδέλυγμα ἐλογίζοντο· ἀπείρητο γὰρ αὐτοῖς ἀνθρωπίνην εἰκόνα ἢ ζώου τινὸς κεκτῆσθαι ἢ καὶ σεβάσθαι. καὶ ὁ κύριος δὲ "ὁ τὰν ἰδητε" εἰπε "τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἔστος ἐν τόπῳ ἁγίῳ, γινώσκετε ὅτι ἠγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς," τῆς Ἱερουσαλὴμ δηλαδὴ. καὶ ἀλλαχοῦ δ' εἰφη ὁ κύριος "ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἰκοκὸς ὑμῶν 1.211 ερημος." ταῦτα προδιδάσκων τὸν Δανιὴλ ὁ ἀρχάγγελος ἐπιφέρει, μετὰ τὸ προθεσπίσαι ὡς ἐκ μέσου γενήσεται ἡ νομικὴ λατρεία, τὸ "καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα

τῆς ἐρημώσεως." ἵνα δὲ μὴ νομίζεται τοῖς Ἰουδαίοις πρόσκαιρος ἡ ἐρήμωσις, ὡς αὐθις τῆς πόλεως αὐτοῖς ἀνοικοδομηθησομένης καὶ τοῦ ἱεροῦ ἀνεγερθησομένου, οἱ αὖτε πλειστάκις συμβέβηκεν ἐπὶ τῷ νῶ καὶ τῇ πόλει, ἐπήγαγε "καὶ ἕως συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν," τοῦτ' ἐστίν, ἕως συντελεσθῆ ὁ αἰὼν μενεῖ καὶ ἡ ἐρήμωσις, καὶ τότε καὶ ταύτη τέλος ἐστὶ ο τε οὐκέτι καιρὸς ἡ τὴν πόλιν ἀναστῆναι ἡ τὸν ναόν. Ταῦθ' ὁ Δανιὴλ περὶ τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ τεθέεται καὶ μεμύηται. ἀλλὰ καὶ ἐτέρας ὀπτασίας ἐώρακε καὶ ἐνύπνια, θεόθεν αὐτῷ προδηλουμένης δι' αὐτῶν τῆς μελλούσης ἐσεσθαι τῶν κοσμικῶν πραγμάτων μεταβολῆς. καὶ οὐ τῆς ἀλλοιώσεως μόνης ἐμυεῖτο τὴν πρόγνωσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς καιροὺς καθ' οὓς ἀποτελεσθήσεται ἐκαστον αὐτῶν ἐδιδάσκειτο· ἀγνώσκειται πάντως ὁ βουλόμενος τελεώτερον ἐπιὼν τὴν βίβλον τῶν τοῦ προφήτου ὁράσεων, καὶ βεβαίαν σχοίη κατάληψιν ἐντεῦθεν ὡς οὐδὲν ἀπρονόητον οὐδ' εἰκῆ φερόμενον καὶ ὡς ἐτυχεν, ἀλλὰ πάντα τῇ θεῷ προνοίᾳ καὶ κυβερνῶνται καὶ διεξάγονται. Ταῦτα μὲν οὐκ ἐχουσι καὶ τοῖς εὐσεβέσι δοξάζονται· ἡμῖν δὲ μηδὲ τὰ κατὰ τὴν ἀρρενόφρονα παραλειπτέον γυναῖκα τὴν Ἰουδήθ, ἡ τὸν Ὀλοφέρνην ὠλόθρευσε καὶ τὴν πόλιν αὐτῆς καὶ τὸ ἔθνος ἀπαν διέσωσεν. ἐχει δ' οὐ τὰ κατ' αὐτήν. ἐν ἐτει δωδεκάτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ τῶν Ἀσσυρίων ἀρχηγὸς 1.212 Ναβουχοδονόσορ πρὸς Ἀρφαξᾶδ τὸν βασιλέα Μήδων ἠρατο πόλεμον, καὶ τὰ περίξ ἔθνη πρὸς συμμαχίαν αὐτοῦ μετεκέκλητο. πολλῶν δ' ἐτέρων καὶ τῶν Ἰουδαίων τὴν πρόσκλησιν μὴ καταδεξαμένων καὶ τὸ συμμαχήσαι οἱ ἀπειπαμένων, ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐξώργιστο, καὶ ὠμοσεν ἡ μὴν τὸν πρὸς τοὺς Μήδους ἀνύσας πόλεμον ἐπελθεῖν κατὰ τὴν Κιλικίαν καὶ Δαμασκοῦ καὶ Συρίας καὶ Ἰουδαίας καὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ δηῶσαι αὐτάς καὶ ἐκπορθῆσαι καὶ εἰς ἐρήμωσιν ἀγαγεῖν. ἀντιταξάμενος οὐκ ἐπὶ πρὸς Ἀρφαξᾶδ τὸν Μήδον καὶ κατὰ κράτος τούτου περιγεγόμενος, τῶν ἀλλων τε πόλεων αὐτοῦ κρατήσας καὶ τῶν Ἐκβατάνων αὐτῶν, ἐνθα ἦσαν τῷ Ἀρφαξᾶδ τὰ βασίλεια, κάκεινον ἐλών τε καὶ ἀνελών, τὸν ἀρχιστράτηγον τῆς οἰκείας δυνάμεως καλέσας Ὀλοφέρνην ἐνετείλατό οἱ τὸν ὄρκον ὁ ὠμοσεν ἐκπληρῶσαι, καὶ κατὰ τῶν μὴ θελησάντων συμμαχήσαι αὐτῷ ἐπιόντι κατὰ τῶν Μήδων ἐκστρατεύσαι μετὰ βαρείας δυνάμεως, καὶ τοὺς μὲν οἱ ἑαυτοὺς αὐτῷ ὑποτάσσουσι διατηρῆσαι καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν ἀπορρήτους ἔᾶσαι, τῶν δ' ἀπειθούτων μὴ φείσασθαι, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀνθρώπους τῷ ξίφει ὑπαγαγεῖν, τὰς δὲ πόλεις αὐτῶν ἐκδοῦναι εἰς διαρπαγὴν καὶ εἰς ὀλεθρον. Ὁ μὲν οὐκ ἐπὶ τὸν Ναβουχοδονόσορ τοιαῦτα τῷ ἀρχιστράτῃ αὐτοῦ ἐνετείλατο, Ὀλοφέρνης δὲ ἐκστρατεύσας καὶ τοῖς ἔθνεσι καθ' ὧν ἀπέσταλτο ἐπελθὼν τοὺς μὲν ἀλλοὺς κατὰ τὰ ἐντεταλμένα διέθετο, ἐπὶ δὲ τοὺς Ἰσραηλίτας μέλλων στρατεύειν καὶ ὀλεσθῆναι αὐτῶν αἰρεῖν, οὐ γὰρ προσήεσαν αὐτῷ οὐδ' ὑπέκυπτον, ἡρετο τίνες οὐ τοὶ καὶ ὀλεσθῆναι ἠθροῦντες ἀνθίστανται. καὶ εἰπὼν αὐτῷ Ἀχιὼρ ὁ τῶν υἱῶν Ἀμμῶν ἀρχηγὸς τὴν τε γενεαλογίαν αὐτῶν, καὶ ὅπως εἰς τὰς πόλεις 1.213 ἐκείνας ἐξ ἀρχῆς κατωκίσθησαν, καὶ τοῦ σφῶν θεοῦ τὴν ἰσχύν. εἰ τα ἐπήγαγε "νῦν οὐκ ἐσκεπτεόν· καὶ εἰ μὲν εἰς τὸν θεὸν αὐτῶν ἀμαρτάνουσιν, ἀναβησόμεθα καὶ ἐκπολεμήσομεν αὐτούς, εἰ δ' οὐ τοῦτο, παρελθέτω ὁ κύριός μου μήποτε ὑπερασπίσῃ αὐτῶν ὁ θεὸς αὐτῶν καὶ ἡττηθῶμεν." ταῦτα τοῦ Ἀχιὼρ εἰπόντος ὁ Ὀλοφέρνης θυμῷ ληφθεὶς ἐκέλευσε τοῖς παρεστηκόσιν αὐτῷ δεῖσαι τὸν Ἀχιὼρ καὶ ἀπαγαγεῖν καὶ παραδοῦναι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ἵνα σὺν ἐκείνοις ληφθεὶς κολασθῆ. οἱ δὲ συλλαβόντες τὸν ἀνδρα ἀπήγαγον εἰς Βαιτουλούα, καὶ οἱ τῆς πόλεως σφενδόναις τοὺς προσιόντας καὶ βέλεσιν ἐβαλλον. κάκεινοι τὸν Ἀχιὼρ δεδεμένον ἐρριψαν ὑπὸ τὴν ὑπώρειαν, καὶ ὑπέστρεψαν. οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀνδρες καταβάντες ἐλυσαν τὸν Ἀχιὼρ καὶ εἰς τὴν σφετέραν πόλιν ἀπήγαγον, καὶ τί τὸ συμβεβηκὸς ἐπυνθάνοντο· καὶ ὁ αὐτοῖς ἀπαντα διηγήσατο. οἱ δὲ τὸν θεὸν ἐκάλουν εἰς ἀμνην. τῇ δ' ἐξῆς Ὀλοφέρνης ἡ γενεὴ ἐπὶ Βαιτουλούα τὴν στρατιάν, χιλιάδας

ου σαν πεζῶν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα καὶ ἰππέων χιλιάδας δώδεκα, χωρὶς τῶν τῆς ἀποσκευῆς· καὶ ἔστρατοπεδεύσατο παρ' αὐτῆ. εἰ τα εγνω μὴ πολεμεῖν, ἀλλὰ τὰ υδατα προκαταλαβεῖν οθεν ὑδρεύοντο, ἰν' ἐκλιπόντες τῆ δίψῃ διαφθαρῶσιν ἡ τὴν πόλιν αὐτῶν παραδώσουσι. καὶ περιέστησε μέρος τῆς στρατιᾶς τοῖς υδασι φύλακας. ἐπὶ δὲ τέσσαρσι καὶ τριάκοντα ἡμέραις περικαθημένων τῶν ἐναντίων αὐτούς, ἐξέλιπε σφίσι τὸ υδωρ, καὶ ἠθροίσθη πρὸς τοὺς ἀρχοντας ὁ λαός, καὶ ἠξίουσαν ἐκδοῦναι τὴν πόλιν τοῖς ἐναντίοις καὶ ἑαυτούς, ἰν' ἡ δουλεύσωσιν ἐκείνοις καὶ ζήσονται ἡ κατασφαγέστες ἀπαλλαγῶσι τῶν ἀλγεινῶν. Ὀζίας δὲ ὁ τῶν τῆς πόλεως πρόκριτος "ε τι" εἰ πεν, "ἀδελφοί, μείνωμεν πέντε ἡμέρας, καὶ 1.214 εἰ μὲν ἡ ξει ἡμῖν βοήθεια ἐκ θεοῦ· εἰ δ' οὐ, ποιήσω κατὰ τὴν συμβουλίαν ὑμῶν." Ἦν δὲ ἐν τῇ πόλει ἐκείνη γυνὴ ἡ ονομα' Ἰουδήθ, καὶ ἡ γυνὴ χήρα, καὶ αὐτὴ σώφρων καὶ συνετὴ καὶ ὠραία τῆ οψει. ἀκούσασα τοῖνυν τὰ δεδογμένα τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἀρχουσι, μετεπέμψατο τὸν Ὀζίαν καὶ τοὺς λοιποὺς τῆς πόλεως ἀρχοντας, καὶ ἐμέμψατο αὐτοῖς ὡς πειράζουσι τὸν θεὸν οτι εἰ πον παραδώσει τὴν πόλιν τοῖς ἐναντίοις μετὰ πέντε ἡμέρας, εἰ μὴ ἐν αὐταῖς ἡ ξει τις αὐτοῖς βοήθεια ἐκ θεοῦ. οἱ δὲ καλῶς μὲν αὐτὴν συνέθεντο λέγειν, ἀντέθεντο δὲ τὴν δίψαν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν βίαν τὴν ἐξ αὐτοῦ. κάκεινη στήναι αὐτοὺς τὴν νύκτα ἐπὶ τὴν πύλην τῆς πόλεως ἐνετέλλετο, αὐτὴ δὲ ελεγεν ἐξελεύσεσθαι μετὰ τῆς ἀβρας αὐτῆς, μὴ μέντοι αὐτοῖς ἔρειν τὸ παρ' αὐτῆς μελετώμενον, εως οὐ πρὸς πρᾶξιν κατευθυνθῆ. καὶ εἰ πον αὐτῆ "πορεύου." καὶ οἱ μὲν ἀπῆλθον, ἡ δὲ πρὸς παράκλησιν ἐτράπη τὴν πρὸς θεόν. εἰ τα ἀποθεμένη τὴν πενήθηρην στολὴν τῆς χηρεύσεως, καὶ τὸ σῶμα περικλύσασα υδατι καὶ μύρῳ χρισαμένη, στολὴν μετενέδου εὐφρόσυνον καὶ κόσμον ἑαυτῆ περιέθετο. καὶ καλλωπισθεῖσα πρὸς τὸ ἐπαγωγότερον εδωκε τῇ θεραπαίνῃ φέρειν ἐν ἀγγείοις οἶνον καὶ ελαιον καὶ πήραν ἀλφίτων πλήρη καὶ παλάθης καὶ ἀρτων, καὶ ἐξῆλθε τῆς πόλεως αὐτὴ καὶ ἡ παιδίσκη αὐτῆς ἀπιούσα πρὸς τὴν τῶν ἐναντίων παρεμβολήν. καὶ ἐντυχοῦσα τῇ τῶν Ἀσσυρίων προφυλακῇ κατεσχέθη καὶ ἡ χθη πρὸς Ὀλοφέρνην. ὁ δὲ αὐτῆς τὸ κάλλος ἐθαύμασε καὶ εἰ πεν αὐτῆ "μὴ φοβοῦ· ἡ κεις γὰρ εἰς σωτηρίαν." εφη δὲ αὐτῷ ἡ γυνὴ "δέξαι τοὺς 1.215 λόγους μου, κύριε, καὶ ὁ λόγος οὐ ἐλάλησεν Ἀχιὼρ ἡ τω ἐν τῇ καρδίᾳ σου· εστι γὰρ ἀληθής· οτι ἐὰν μὴ ἀμάρτωσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, οὐ κατισχύσει ῥομφαία αὐτῶν, νῦν δὲ ἐπεὶ ἐξέλιπεν αὐτοὺς τὰ βρώματα καὶ τὸ υδωρ, ἐβουλεύσαντο καὶ τῶν τῷ νόμῳ ἀπηγορευμένων ἀψασθαι, καὶ τὰς ἀπαρχὰς τοῦ σίτου καὶ τὰς δεκάτας τοῦ οἴνου τὰς τοῖς ἱερεῦσι τετηρημένας, ὡν οὐδὲ ψαῦσαι θεμιτὸν ἐτέρῳ, δαπανῆσαι κεκρίκασι. ταῦτα δὲ καὶ τῶν τὴν Ἰερουσαλήμ οἰκούντων βεβουλευμένων ἐστάλκασι πρὸς τὴν ἐκεῖ γερουσίαν, ἀφῆσιν ἐπὶ τούτοις αἰτούμενοι. καὶ οὐ τω παρανομήσωσιν, οὐκ εσται σφίσι ἀμυνα ἐκ θεοῦ, καὶ εἰς ολεθρον ἐκδοθήσονται. ἀπερ αὐτῆ ἐπιγνοῦσα ἀποδιδράσκω τῆς πόλεως, ἰν' ἐκφύγω τὸν ολεθρον. καὶ νῦν μενῶ παρὰ σοί, δέσποτα, καὶ ἐξελεύσομαι κατὰ νύκτα εἰς τὴν φάραγγα, καὶ προσεύξομαι πρὸς τὸν θεόν, καὶ ἔρει μοι πότε ἡμάρτοσαν, κἀγὼ σοι ἀναγγελῶ, καὶ ἀξω σε διὰ τῆς Ἰουδαίας εως Ἰερουσαλήμ, καὶ θήσω τὸν θρόνον σου ἐν μέσῳ αὐτῆς." καὶ ἡ ρεσαν Ὀλοφέρνη οἱ λόγοι αὐτῆς, καὶ ἐκέλευσεν εἰσαχθῆναι αὐτὴν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ ταμείου αὐτοῦ καὶ δοθῆναι αὐτῆ φαγεῖν. ἡ δὲ "οὐ φάγομαι" εφη "ἐκ τῶν ἐδεσμάτων ὑμῶν, μὴ μοι γένηται σκάνδαλον, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐπιφέρομαι τραφήσομαι." καὶ εἰ πεν αὐτῆ Ὀλοφέρνης "εἰ δὲ ἐκλίποι ταῦτα, πόθεν σοι τοιαῦτα χορηγηθήσεται;" ἡ δὲ "ζῆ ἡ ψυχὴ σου, κύριέ μου" ἀνταπεκρίνατο, "οτι οὐ πρότερον ἐκλείψει μοι τὰ ἐδώδιμα πρὶν ἂν ὁ θεὸς ἐν χειρί μου ποιήσῃ ἀβουλεύσατο." μεσοῦσης δὲ νυκτὸς ἠτήσατο ἐπὶ τὴν φάραγγα πρὸς προσευχὴν ἐξελεθῆναι, καὶ Ὀλοφέρνης ἐπέτρεψε· καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὕτως ἐποίησε. καὶ τῆς τετάρτης ἡμέρας πότον ἠτοίμασεν Ὀλοφέρνης, καὶ εἰ πε 1.216 τῷ εὐνοῦχῳ Βαγῶα, ὁς ἦν ἐφεστηκὸς ἐπὶ πάντων τῶν αὐτοῦ, "πεῖσον δὴ τὴν γυναῖκα τὴν Ἑβραίαν τοῦ

ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς· αἰσχρὸν γὰρ ἡμῖν, εἰ γυναῖκα τοιαύτην παρήσομεν μὴ αὐτῇ ὀμιλήσαντες." καὶ ὁ Βαγώας εἶπε πρὸς Ἰουδήθ "ἐλθὲ πρὸς τὸν κύριόν μου δοξασθῆναι κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ πίεσαι μεθ' ἡμῶν οἶνον, καὶ γενηθήσῃ ὡς μία τῶν παρεστηκυῶν ἐν τῷ οἴκῳ Ναβουχοδονόσορ." καὶ Ἰουδήθ κοσμηθεῖσα ἀπῆλθε, καὶ εἰσελθοῦσα πρὸς Ὀλοφέρνῃν ἀνέπεσε, καὶ ἐφαγε καὶ ἐπιεν ἡτόίμασεν αὐτῇ ἢ παιδίσκῃ αὐτῆς. ἡ δὲ καρδίᾳ Ὀλοφέρνου ἐξέστη καὶ πρὸς ἐρωτὰ τῆς γυναικὸς ἐξεκέκαυτο. καὶ τοῦ πότου παραταθέντος ἐπιεν ἐκεῖνος οἶνον σφόδρα πολλὸν καὶ ἐμεθύσθη. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ κερηβαρῶν ἐκ τῆς μέθης κατέκειτο, πάντες δὲ ὤχοντο, καὶ Βαγώας συνέκλεισε τὴν σκηνήν, μόνην τὴν Ἰουδήθ ἐντὸς καταλελοιπώς. ἡ δὲ τῇ θεραπαίνῃ αὐτῆς ἐνετείλατο τὴν ἐξοδὸν αὐτῆς ἐπιτηρεῖν· ἐξελεύσεσθαι γὰρ ἐπὶ τὴν προσευχήν. ὁ μὲν οὖν Ὀλοφέρνης τῇ μέθῃ καταβεβαπτισμένος κατέκειτο καὶ ὑπνον θανάτου ὑπνωττεν ἀδελφόν, ἡ δὲ τὸν θεὸν ἐπικαλεσαμένη καὶ τὸν ἀκινάκην αὐτοῦ σπασαμένη τὴν αὐτοῦ ἀπέτεμε κεφαλὴν, καὶ ἐξελθοῦσα τῇ θεραπαίνῃ παρέσχεν αὐτήν, καὶ ἀπῆει ὡς δὴ προσευξομένη κατὰ τὸ σῆμα. ἐγγίσασα δὲ τῇ πόλει αὐτῆς ἐβόησε τοῖς ἐπὶ τῶν πυλῶν ἀνοῖξαι αὐτῇ. καὶ εἰσελθοῦσα διηγήσατο ὅσα ἐθαυμάστωσεν δι' αὐτὴν ὁ θεός, καὶ τὴν κεφαλὴν Ὀλοφέρνου προήγαγε, καὶ συνεβούλευσεν ἀπαιρῆσαι ταύτην ἐκ τῶν ἐπάλξεων, αὐτοὺς δὲ τὰς πανοπλίας ἐνδυσασμένους ἀμαπρῶι ἐξελεθεῖν· "ἰδόντες γάρ" φησὶν "ὑμᾶς οἱ Ἀσσύριοι δραμοῦνται ἐπὶ τὴν τοῦ σφῶν ἀρχιστρατήγου σκηνήν, καὶ εὐρόντες αὐτὸν ἀνηρημένον ἐκστήσονται, καὶ φόβος ἐπιπεσεῖται αὐτοῖς, καὶ τραπήσονται εἰς φυγὴν, καὶ ὑμεῖς ἐψεσθε ὀπίσω αὐτῶν καὶ συγκόψετε αὐτούς, καὶ πληρωθήσεται τὰ πεδία νεκρῶν." ταῦτα τοῖς πολίταις αὐτῆς συμβουλεύσασα "καλέσατέ μοι" εἶπε "τὸν Ἀχιώρ" καὶ ἐλθόντι τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀλοφέρνου ὑπέδειξε. καὶ ἐξέστη ὁ ἀνθρώπος, καὶ "ἀνάγγελόν μοι" εἶπε "ὅσα ἐποίησας." κάκεινη πάντων ἐνώπιον διηγήσατο ὅσα ὁ θεὸς πεποίηκε δι' αὐτῆς, καὶ ὡς ἀμίαντον τὴν αὐτῆς σωφροσύνην καὶ χηρείαν ἐτήρησε. καὶ ὁ Ἀχιώρ ἐπίστευσε τῷ θεῷ καὶ περιετμήθη. οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀρχόντες καὶ τὸ πλῆθος αὐτῆς καὶ τὴν κεφαλὴν Ὀλοφέρνου τοῦ τείχους ἀπηωρήκασιν καὶ τὰλλα κατὰ τὴν συμβουλήν Ἰουδήθ πεποιήκασιν. καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὡς χόρτον συνέκοψαν, καὶ τὴν παρεμβολὴν αὐτῶν διαρπάσαντες λαφύρων πολλῶν ἐνεπλήσθησαν. τῇ δὲ Ἰουδήθ ἡ σκηνὴ Ὀλοφέρνου ἐξήρητο καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ, ἅ καὶ ἀνάθημα τῷ θεῷ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀπελθοῦσα ἀνέθετο. καὶ ἦσεν ὠδὴν αὐτῷ ἐστεφανωμένη ἐλαίας θαλλῶ, καὶ πᾶς Ἰσραὴλ, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκόν αὐτῆς, καὶ κατεγήρασεν ἐν σωφροσύνῃ, καὶ τέθνηκε ζήσασα ἐτη πέντε καὶ ἑκατόν. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν Ἰουδήθ ἐν τούτοις· ἐξῆς δ' ἱστορητέον ἐπιτετημένως καὶ τὰ κατὰ τὸν Τωβίτ. Τωβίτ τοίνυν ἐκ τῆς φυλῆς μὲν κατήγετο Νεφθαλείμ, ἡχημαλώτιστο δὲ ἐν ἡμέραις Ἐνεμεσάρ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων. ἦν δὲ τὰ πρὸς θεὸν εὐσεβὴς καὶ τὰ πρὸς ἀνθρώπους δίκαιος, καὶ τῶν συμφυλετῶν αὐτοῦ θυόντων τῇ Βάαλ αὐτὸς ἐθευε τῷ θεῷ πορευόμενος εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ κατὰ τὰς τοῦ νόμου διαταγὰς τὴν ζωὴν ἐρρῦθμιζεν ἑαυτοῦ, καὶ αἰχημαλωτισθεὶς οὐκ ἐχράνθη βρώμασιν ἐθνικοῖς. γέγονε δὲ τῷ Ἐνεμεσάρ ἐντιμος, καὶ ἐκτήσατο περιουσίαν πολλήν, καὶ ταύτης μετεδίδου τῶν οἰκείων τοῦ γένους τοῖς χρήζουσι. πορευόμενος δὲ εἰς Μηδίαν παρέθετο ἐνὶ τῶν ἐκεῖ κατοικούντων ὁμοεθνῶν τῷ Γαμαήλ ἀργυρίου δέκα τάλαντα. καὶ λαβὼν γυναῖκα τῶν ὁμοφύλων Ἀνναν, υἱὸν ἐξ αὐτῆς Τωβίαν ἐγένετο. Ἐνεμεσάρ δὲ θανόντος, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σεναχηρείμ τὴν ἀρχὴν διαδεξαμένου τῶν Ἀσσυρίων, καὶ κατὰ τῆς Ἰουδαίας στρατεύσαντος καὶ αἰσχροῦς φυγόντος ἐκεῖθεν ἐπανελθόντος τε εἰς τὰ οἰκεῖα, καὶ θυμῷ διὰ τὴν ἠττᾶν ἀποκτινύντος πλείστους τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐθαπτεν αὐτοὺς νυκτὸς ὁ Τωβίτ. γνωσθεὶς δὲ τοῦτο ποιῶν καὶ ζητούμενος ἐφυγε, καὶ τὰ τῆς οἰκίας αὐτοῦ διήρπαστο ζύμπαντα. οὐπω δὲ πεντήκοντα παρελθουσῶν ἡμερῶν ὁ μὲν

Συναχηρείμ παρά τῶν υἰέων ἀνήρητο, καὶ οἱ μὲν πατροκτόνοι δείσαντες εφυγον, ετερος δὲ παῖς ἐκείνου ὁ Ναχορδάν τὴν βασιλείαν τὴν πατρικὴν διεδέξατο. ὁ σ συγγενῆ τοῦ Τωβίτ κατέστησε τῶν αὐτοῦ πραγμάτων διοικητὴν, Ἀχιάχαρ καλούμενον. κάκεινος ἐδεήθη τοῦ βασιλέως περὶ Τωβίτ, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Νινευί. ἐνστάσης δὲ πεντηκοστῆς, ἡ ν καθ' ἑπτὰ ἑβδομάδας ἐώρταζον Ἰουδαῖοι, αριστον ἠτοιμάστο τῷ Τωβίτ δαψιλές. λέγει οὖν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Τωβία "πορεύθητι, τέκνον, καὶ ἀγαγε ὁ ν α ν ευ ρης τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ἐνδεῆ μεμνημένον τοῦ κυρίου, μεθέξοντα τραπέζης ἡμῖν." ὁ δὲ πορευθεὶς ἀνέστρεψε λέγων "εἰς ἐκ τοῦ γένους ἡμῶν ἐστραγγαλωμένος ερριπται ἐν τῇ ἀγορᾷ." καὶ ὁ Τωβίτ εὐθὺς ἀπῆλθε, καὶ ἀνελόμενος τὸν 1.219 νεκρὸν εἰς τὴν οἰκίαν ἐκόμισε, δύντος δὲ τοῦ ἡλίου εθαψεν αὐτόν. καὶ ἐπανελθὼν οὐκ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, οἱ α κατὰ τὸν νόμον ἀκάθαρτος ὡς ἀψάμενος τοῦ νεκροῦ, ἀλλ' ἐκοιμήθη παρὰ τὸν τοῖχον ἐν τῇ αὐλῇ. στρουθία δὲ ἐν τῷ τοίχῳ διανυκτερεύοντα ἀφώδευσαν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ἐξ ὧν λευκώματα συνέβησαν ἐν αὐτοῖς, κάκ τούτων πεπῆρωτο ὁ Τωβίτ. ἐν ἐνδείᾳ δὲ γεγωνὸς ὑπὸ τῆς γυναικὸς μισθῶ νηθούσης ἐτρέφετο. καί ποτε μισθὸν λαβοῦσα, καὶ ἐπ' αὐτῷ προσειληφυῖα καὶ εριφον, ἡ κε πρὸς τὸν Τωβίτ. καὶ ἀκούσας τῆς κραυγῆς τοῦ ἐρίφου, ἠρώτα μήποτε κλοπιμαῖος εἴη. ἡ δὲ "δῶρον" εἰπέ "μοι δέδοται ἐπὶ τῷ μισθῷ." καὶ ὁ σ ἐνέκειτο λέγων "εἰ κλοπιμαῖόν ἐστιν, ἀποδοθήτω τοῖς κυρίοις αὐτοῦ." περιαλήσασα δὲ ἡ γυνὴ καὶ οἶονεὶ τὸν α νδρα ἐπὶ τῇ ἀκριβείᾳ τοῦ δικαίου χλευάζουσα "ποῦ εἰσιν αἱ ἐλεημοσύναι σου καὶ αἱ δικαιοσύναι σου;" εφη. καὶ ὁ Τωβίτ ἐδάκρυσεν συγχυθεὶς καὶ ἡ τει τὸν θεὸν ἀπαλλαγῆναι τοῦ ζῆν. Καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐν Ἐκβατάνοις τῆς Μηδίας συνέπεσεν ὄνειδισθῆναι Σάρραν τὴν θυγατέρα Ῥαγουήλ ὑπὸ παιδικῶν τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ὡς τοὺς α νδρας αὐτῆς ἀποπνίγουσαν, καὶ ἑπτὰ μὲν συζευχθεῖσαν, οὐδενὶ δὲ αὐτῶν γενομένην. δαιμόνιον γάρ τι Ἀσμοδαῖος καλούμενον ἐθανάτου αὐτοὺς πρὸς αὐτὴν εἰσιόντας. ἡ δὲ μὴ φέρουσα τὸν ὄνειδισμόν ἀπάγξασθαι ἐβουλεύσατο. ἀλλ' ἵνα μὴ πένθος καὶ ὀνειδος δῶ τῷ πατρὶ αὐτῆς, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν, εἰς προσευχὴν δὲ στᾶσα ἐπεκαλέσατο τὸν θεόν, αἰτουμένη θανεῖν καὶ ἀπαλλαγῆναι τῶν ὄνειδῶν ἡ οἰκτειρηθῆναι καὶ οὐ τως α υ θις τὸ ὀνειδος ἐκφυγεῖν. Εἰσηκούσθη οὖν ἡ προσευχὴ καὶ ἀμφοῖν, καὶ 1.220 ἀπεστάλη πρὸς τοῦ θεοῦ Ῥαφαήλ ὁ ἀρχάγγελος ἰάσασθαι μὲν τὴν πῆρωσιν τῷ Τωβίτ, τὴν Σάρραν δὲ τῷ Τωβία μνηστεύσασθαι, καὶ δῆσαι τὸν Ἀσμοδαῖον τὸ πονηρὸν δαιμόνιον, ὡστε μὴ τι κακὸν τῷ Τωβία ἐργάσασθαι, εἰ τὴν Σάρραν ἀγάγοιτο. καλέσας δὲ ὁ Τωβίτ τὸν Τωβίαν τὸν παῖδα αὐτοῦ καὶ παραινέσας πολλά, τέλος εφη αὐτῷ "δέκα τάλαντα ἀργυρίου παρεθέμην Γαμαήλ τῷ τοῦ Γαβρία ἐν Ῥάγοις τῆς Μηδίας· πορευθεὶς οὖν λάβε ταῦτα." καὶ εδωκεν αὐτῷ τὸ περὶ τούτων χειρόγραφον, καὶ ἐνετείλατο ζητῆσαι α νθρωπον ὁ σ μισθοῦ συμπορεύσεται αὐτῷ. καὶ ζητῶν συνοδοιπόρον ἐντυγχάνει τῷ ἀρχαγγέλῳ Ῥαφαήλ ἐν εἰδει ἀνδρὸς φανέντι αὐτῷ καὶ ἐπαγγελλομένῳ εἰδέναι τὴν ὁδὸν καὶ τὸν οἰκον τοῦ Γαμαήλ καὶ σὺν αὐτῷ πορευθῆναι. καὶ παραλαβὼν αὐτόν ὡς α νθρωπον Ἀζαρίαν καλούμενον ἀπῆει. καὶ ἦλθον ἐσπέρας ἐπὶ τὸν Τίγρην τὸν ποταμόν, καὶ ἠϋλίσθησαν ἐκεῖ. Τωβίας δὲ εἰσέδου τὸν ποταμὸν περικλύσασθαι, καὶ ἀνέθορον ἐκεῖθεν ἰχθὺς καταπιεῖν τὸ μειράκιον. ὁ δὲ ἀγγελὸς ἐπιλαβέσθαι αὐτῷ τοῦ ἰχθύος παρεκελεύσατο, καὶ ἐλκυσθέντα αὐτόν εἰς τὴν γῆν ἀνατμηθῆναι εἰπε, καὶ λαβεῖν ὑπέθετο τῷ Τωβία τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ τὸ ἡπαρ καὶ τὴν χολήν, καὶ διατηρεῖν ἀσφαλῶς. Ὡς δ' ἐπορεύοντο καὶ ἡγγίζον Ἐκβατάνοις, εφη Τωβίας "ἀδελφε Ἀζαρία, εἰς τί χρησιμεύουσιν ἡμῖν ἡ καρδία τοῦ ἰχθύος καὶ τὸ ἡπαρ καὶ ἡ χολή; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο "ἡ καρδία καὶ τὸ ἡπαρ θυμώμενα διώκουσι δαίμονας, ἐάν τι ἐνοχλῶσιν, ἡ δὲ χολὴ ἐγχριομένη ὀμμασι λευκώματα εχουσι καθαίρει ταῦτα καὶ 1.221 δίδωσι τὸ ὄραν." ἡ δὲ τοῖς Ἐκβατάνοις προσήγγισαν, καὶ φησι τῷ Τωβία ὁ ἀγγελὸς "σήμερον

αύλισθησόμεθα παρά'Ραγουήλ συγγενεῖ σου τυγχάνοντι, ὦ θυγάτηρ Σάρρα ἐστὶ φρονίμη τε καὶ καλή, καὶ λαλήσω περὶ αὐτῆς δοθῆναί σοι εἰς γυναῖκα." ὁ δὲ "ἀκήκοα" εἶπε "τὸ κοράσιον ἐκδεδόμεθα ἀνδράσιν ἑπτὰ, καὶ πάντας ἐν τῷ νυμφῶνι θανεῖν, οἱ τὴν ἐρᾶ τούτου δαιμόνιον καὶ τοὺς αὐτὸ μνηστευσαμένους ἀπόλλυσι· καὶ δέδοικα μὴ καὶ αὐτὸς ἀναιρεθῶ παρ' αὐτοῦ." καὶ ὁ ἀγγελὸς "ἀκουσον μου" φησὶ, "καὶ μηδεὶς σοι τοῦ δαιμονίου λόγος. ἐὰν γὰρ ἐλθῆς εἰς τὸν νυμφῶνα, ἀνθραξὶν ἐπίθετος ἐκ τῆς καρδίας τοῦ ἰχθύος καὶ ἐκ τοῦ ἠπατος, καὶ φεύξεται τὸ δαιμόνιον τὴν ὁσμὴν αὐτῶν ὀσφρανθέν, καὶ οὐκέτι ἐπανελεύσεται." καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον 'Ραγουήλ. καὶ μαθὼν ἐκεῖνος περὶ Τωβία οἱ υἱὸς ἐστὶ τοῦ Τωβίτ, κατεφίλησεν αὐτόν, καὶ ἀκούσας οἱ τι πεπῆρωται ὁ Τωβίτ, ἐκλαυσε· καὶ ἀσμένως αὐτοὺς ἐδέξατο. ὁ δὲ ἀγγελὸς εἶπε τῷ 'Ραγουήλ συζεύξαι αὐτῷ τὴν Σάρραν· κἀκεῖνος κατένευσε, καὶ καλέσας τὴν θυγατέρα καὶ τῆς χειρὸς αὐτῆς λαβόμενος παρέδωκεν αὐτὴν τῷ Τωβίτ, καὶ λαβὼν βιβλίον ἐγραψε συγγραφὴν. μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον εἰσήγαγον εἰς τὸ ταμιεῖον πρὸς αὐτὴν τὸν Τωβίαν. ὁ δὲ ἀπὼν ἐλαβεν ἀνθρακας, καὶ ἐπιθεὶς ἐκ τῆς καρδίας καὶ τοῦ ἠπατος τοῦ ἰχθύος ἐκάπνισεν, καὶ ἡ ὁσμὴ τούτων ἐφυγάδευσε τὸ δαιμόνιον. 'Ραγουήλ δὲ μεθ' ἡμέραν ἐστειλε μίαν τῶν παιδικῶν ἰδεῖν εἰ ζῆ ὁ Τωβίας. τῆς δὲ ἀναστρεψάσης καὶ ζῆν λεγούσης αὐτόν, εὐλόγησεν ὁ 'Ραγουήλ τὸν θεόν. εἶπε δὲ πρὸς Τωβίαν "ἐορτάσωμεν τοὺς γάμους ἑφ' ἡμέρας δέκα καὶ τέσσαρας, καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ ἐντεῦθεν πρὸ τοῦ ταύτας παρελθεῖν. 1.222 καὶ τότε λαβὼν τὴν ἡμίσειαν μοῖραν τῶν ὑπαρχόντων μοι πορεύου, τὰ δὲ γὰρ λοιπὰ λήψεσθε θανόντος ἐμοῦ καὶ τῆς τοῦ βίου μοι κοινωνοῦ." φησὶν οὖν ὁ Τωβίας πρὸς 'Ραφαήλ "ἀδελφὲ 'Αζαρία, λάβε μοι τὸ χειρόγραφον καὶ πορεύθητι ἐν Ῥάγοις παρὰ Γαμαήλ καὶ κόμισον τὸ ἀργύριον· εἰ γὰρ χρονίσωμεν, ὁ πατήρ μου σφόδρα ὀδυνηθήσεται." καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἀγγελὸς καὶ ἐνεχείρισεν τῷ Γαμαήλ τὸ χειρόγραφον καὶ ἐλαβε τὸ ἀργύριον καὶ ὑπέστρεψεν. Ἡδὴ δὲ παρελθουσῶν τῶν τοῦ γάμου ἡμερῶν "ἐξαπόστειλόν με" τῷ 'Ραγουήλ ὁ Τωβίας φησὶ· καὶ λαβὼν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸ ἡμισυ τῶν ὑπαρχόντων τῷ 'Ραγουήλ ἀπῆει. ἀρτι δὲ πλησίον γενομένων τῆς Νινευί, φησὶν ὁ ἀγγελὸς πρὸς αὐτόν "προδράμωμεν ἐμπροσθεν, ἐτοιμάσωμεν τὴν οἰκίαν. λάβε δὲ μετὰ χεῖρας τὴν χολὴν τοῦ ἰχθύος, καὶ ἀνοίξει τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὁ πατήρ σου, σὺ δὲ ἐγχεῖσον αὐτοὺς τῇ χολῇ, καὶ δηχθεὶς διατρίψει αὐτοὺς, καὶ ἀποβαλεῖ τὰ λευκώματα." ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ἐκάθητο τηροῦσα τὴν ὁδόν· καὶ ὡς ἐγὼν τὸν υἱὸν αὐτῆς ἐρχόμενον, σπεύσασά φησι τῷ Τωβίτ "ἐρχεται ὁ υἱός σου," καὶ προσδραμοῦσα κατεφίλησεν αὐτόν καὶ εἶπε "εἰ δὸν σε παῖ, καὶ νῦν εἰ θανοῦμαι, οὐ μέλον μοι." Τωβίτ δὲ ἐξῆει πρὸς τὴν θύραν προσκόπτων. καὶ ὁ Τωβίας αὐτοῦ ἐπελάβετο καὶ ἐπέχρισεν τὴν χολὴν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ συνεδήχθησαν, καὶ διέτριψεν αὐτούς, καὶ ἐλεπίσθη ἀπ' αὐτῶν τὰ λευκώματα. καὶ ἰδὼν τὸν υἱὸν αὐτοῦ εὐλόγησε τὸν θεόν. καὶ ὡς ἀπηγγέλη τῷ Τωβίτ τὰ γεγονότα τῷ Τωβίτ ἐν Μηδία, ἐξῆλθε Τωβίτ εἰς συνάντησιν τῆς νύμφης αὐτοῦ, καὶ ἰδὼν αὐτὴν εὐλόγησεν αὐτήν. οἱ δὲ ἐν τῇ Νινευὶ ὄρωντες αὐτόν βλέποντα, καὶ ἀκη1.223 κότες οἱ σα ἐποίησεν ὁ θεὸς μεγαλεῖα, ἐθαύμαζον. εἶπε δὲ Τωβίτ τῷ υἱῷ αὐτοῦ "δὸς δὴ, τέκνον, τὸν μισθὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ συνελθόντι σοι, μᾶλλον μέντοι καὶ προσθεῖναι αὐτῷ δεῖ." ὁ δὲ "πάτερ" εἶπε, "δίκαιόν ἐστι τὰ ἡμίση λαβεῖν ὡς ἐνήνοχα." καὶ εἶπε τῷ 'Ραφαήλ "λάβε μοι, ἀδελφὲ 'Αζαρία, τὸ ἡμισυ πάντων ὡς ἐνήνοχαμεν, καὶ πορεύου ὑγιαίνων." τότε καλέσας κατὰ μόνους τοὺς δύο ὁ ἀγγελὸς ἀπήγγειλεν ἅπαν τὸ μεγαλεῖον ὃ ἐποίησε μετ' αὐτῶν ὁ θεός, καὶ εἶπε εἰς τὸν 'Ραφαήλ, καὶ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ παραγενέσθαι, ἀλλὰ σταλῆναι ὑπὸ θεοῦ. καὶ παρήνευσεν αὐτοὺς εὐλογεῖν τὸν θεόν καὶ ἐξομολογεῖσθαι ὅσα ἐποίησε μετ' αὐτῶν. "μυστήριον μὲν γὰρ βασιλέως" εἶπε "κρύπτειν καλόν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ θεοῦ ἀνακηρύττειν ἐνδόξως." οἱ δὲ ἀκούσαντες ταῦτα ἐπεσον ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἀναστάντες οὐκέτι αὐτὸν εἶδον, καὶ

άνθρωμοι λογοῦντο τῷ θεῷ ἄνθ' ὧν ἐποίησε μετ' αὐτῶν θαυμασίων. Ἦν δὲ Τωβίτ, ὁ τε τὴν ὁρᾶσιν αὐτοῦ ἀπώλεσεν, ἔτῳ πενήκοντα καὶ ὀκτώ, καὶ μετὰ ἐτη ὀκτὼ ἀποκατέστη πάλιν εἰς τὸ ὄραν' καὶ ἦν μᾶλλον ἐκτοτε φοβούμενος τὸν θεὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν ἐργαζόμενος. γεγηρακὼς δὲ εἰς ἑσχατον λέγει τῷ υἱῷ αὐτοῦ "τέκνον, ἰδοὺ γεγήρακα καὶ πρὸς τῷ θανεῖν εἶμι, σὺ δὲ λάβε τοὺς υἱοὺς σου καὶ ἀπελθε εἰς Μηδίαν· πέπεισμαι γὰρ ὅτι ὁ σαπροεῖπεν Ἰωνᾶς περὶ Νινευί, ὡς καταστραφήσεται, γενήσονται, καὶ ὁ τί Ἱεροσόλυμα ἐρημαεῖται καὶ ὁ ναὸς κατακαυθήσεται, καὶ πάλιν ἐλεήσει τὴν πόλιν ὁ θεός, καὶ ἐπιστρέψει ὁ λαὸς καὶ οἰκοδομήσει αὐτήν. σὺ δὲ τήρησον τὸν νόμον καὶ γίνου ἐλεήμων καὶ δίκαιος." καὶ τοιαῦτα ἐντειλάμενος τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐξέλιπεν, ἔτῳ γενόμενος 1.224 ἑκατὸν πενήκοντα καὶ ὀκτώ. καὶ ἐθαψεν αὐτὸν ἐντίμως Τωβίας καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθε μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ εἰς Ἐκβάτανα πρὸς Ῥαγουήλ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ· καὶ ἐθαψε κάκεινον γηράσαντα, καὶ ἐκληρονόμησεν αὐτόν. ἀπέθανε δὲ καὶ Τωβίας ἔτῳ ἑκατὸν εικοσι καὶ ἑπτὰ ἐν Ἐκβατάνοις τῆς Μηδίας, καὶ ἦκουσε πρὸ τοῦ θανεῖν τὴν ἀπώλειαν Νινευί αἰχμαλωτισθείσης ὑπὸ Ναβουχοδονόσορ καὶ Ἀσουήρου. Τὸ μὲν οὖν σύμπαν τῶν Ἑβραίων ἔθνος, ὡς ἡδη ἱστορήται, δορυάλωτον παρὰ τῶν Ἀσσυρίων γενόμενον μετωκίσθη, καὶ ἐρημος ἡ Ἱερουσαλήμ καταλέλειπτο, οὐ πρότερόν τε τῆς αἰχμαλωσίας ἐλύθη πρὶν ἢ τῶν Ἀσσυρίων κατελύθη ἀρχὴ κατὰ τὴν προφητικὴν προαγόρευσιν ὑπὸ Μήδων τε καὶ Περσῶν, καὶ οἱ ἑβδομήκοντα παρῆλθον ἐνιαυτοί, οὗς ὁ προφήτης Ἱερεμίας προανεφώνησεν. οὐκ ἀκαιρὸν δ' ἄν εἴη καὶ τῆς τῶν Ἀσσυρίων βασιλείας ἐπιτετημημένως διεξελεῖν τὴν καθαίρεσιν, καὶ δεῖξαι τὴν προφητικὴν ἀληθεύουσαν πρόρρησιν, τὴν ὑπὸ Μήδων καὶ Περσῶν μέλλειν αὐτὴν καταλυθῆσθαι προθεσπίσασαν· ἐχει δὲ οὕτως. Βασιλεῖαι καθ' ἑαυτὰς ἦσαν ἢ τῶν Μήδων καὶ ἢ τῶν Περσῶν. καὶ τῆς μὲν ἡρχεν ὁ Ἀστυάγης, ὁ Καμβύσης δὲ τῆς Περσῶν. συνώκει δ' οὗτος τῆ Ἀστυάγου θυγατρὶ καλουμένην Μανδάνην, ἣ τις παῖδα τῷ Καμβύση τὸν Κῦρον ἐγένετο· οὗς τοῖς τῶν Περσῶν νόμοις τραφεῖς ἀνδρείοτάτος τε καὶ σωφρονέστατος νουνεχῆς τε καὶ δικαιοτάτος γέγονε. τὰ δὲ 1.225 νόμιμα τῶν Περσῶν τοιάδε ἦσαν, ὡς Ξενοφῶν συνεγράψατο. ἦν αὐτοῖς ἀγορὰ ἐλευθέρη κεκλημένη, καθ' ἣν τὰ τε βασιλεία σφίσι καὶ τὰ ἀλλὰ ἀρχεῖα πεποίηοντο, ὡν τὰ ὠνία καὶ οἱ ἀγοραῖοι καὶ ἡ τούτων τύρβη καὶ αἰφωναὶ ἀπελήλαντο, ἵνα μὴ τῆ τῶν πεπαιδευμένων εὐκοσμίᾳ μινύηται. διήρητο δὲ ἡ ἐλευθέρη ἀγορὰ εἰς τετρακτὺν ἀρχείων· τούτων τὸ ἐν παισίν, ἄλλο δ' ἐφήβοις ἀφώριστο, τελείους δ' ἀνδράσι τὸ ἔτερον, τοῖς δ' ὑπὲρ τὰ στρατεύσιμα γεγονόσιν ἐτη ἀπονενέμητο τὸ λοιπόν, καὶ εἰς τὰς ἑαυτῶν χώρας παρήσαν ἑκαστοὶ. τοὺς δ' ἐφήβους καὶ περὶ τὰ ἀρχεῖα καταδαρθάνειν σὺν τοῖς ὀπλοῖς τοῖς γυμνητικοῖς ἐνενόμιστο πλὴν τῶν γεγαμηκόντων· οὗτοι δὲ οὕτως ἐπέζητοῦντο, εἰ μὴ προεῖρητο, οὐτ' ἀπειναὶ συχνάκις αὐτοῖς συγκεχώρητο. ἦσαν δ' ἐκάστοις ἀρχοντες δώδεκα· εἰς γὰρ δώδεκα φυλάς οἱ Πέρσαι διήρηοντο. οἱ μὲν δὲ παῖδες εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶντες δικαιοσύνην ἐμάνθανον, τῶν ἀρχόντων αὐτῶν τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας δικαζόντων αὐτοῖς. ἐγίνοντο γὰρ δὴ καὶ παισὶ πρὸς ἀλλήλους ὡς περ ἀνδράσιν ἐγκλήματα καὶ κλοπῆς καὶ βίας καὶ ἀρπαγῆς καὶ ἀπάτης καὶ ὑβρεως καὶ ἀλλων τινῶν. οὗς δ' ἄν ἐγνωσιν τούτων ἀδικοῦντας, ἐτιμωροῦντο· καὶ οὗς δ' ἄν ἐυρισκὸν ἀδίκως ἐγκαλοῦντας, ἐκόλαζον. ἐδίδασκον δὲ τοὺς παῖδας σωφροσύνην, προσέχοντας τοῖς πρεσβυτέροις σωφρόνως διάγουσιν, ἐδίδασκον δὲ καὶ τροφῆς ἐγκράτειαν καὶ ποτοῦ. καὶ ὅτε τραφήσεσθαι ἐμελλον οἱ παῖδες, παρὰ τῷ διδασκάλῳ ἦσαν σιτούμενοι, ἀρτον φέροντες οἰκοθεν καὶ κάρδαμον ὄψον· καὶ ποτὸν ἐλάμβανον ποταμίου ὑδατος κώθωνα. ἐμάνθανον δὲ πρὸ τοῦ σιτεῖσθαι τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν. μέχρι δὲ ἐξ ἔτῳ ἦ ἑπτὰ πρὸς τοῖς δέκα ταῦτα οἱ παῖδες ἐπραττον, 1.226 ἐκ τούτου δ' εἰς τοὺς ἐφήβους ἐτάττοντο, καὶ δέκα ἐτη περὶ τὰ ἀρχεῖα ἐκάθευδον, παρεῖχον δὲ καὶ τὴν

ἡμέραν ἑαυτοὺς τοῖς ἀρχοῦσι κεχρηῆσθαι ὁ πῆ ἐδέοντο σφῶν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ. ὁ ταν δ' ἐπὶ θήραν ἐξήει ὁ βασιλεύς, ἐξήγε τῆς μοίρας αὐτῶν τὴν ἡμίσειαν. ἐθήρων δὲ κοινῇ, ὁ τι συγγενῆς αὐτοῖς ἐδόκει αὐτῆ ἢ μελέτῃ τῇ ἀσκήσει τῇ πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ εἰ θίζεν ἀνίστασθαι πρωιαίτερον καὶ ψύχους καὶ θάλπους ἀνέχεσθαι, καὶ ὁδοιπορίας καὶ δρόμοις ἐγύμναζε, καὶ τοξεῦσαι θηρίον καὶ ἀκοντίσαι ἐδίδασκε, καὶ πρὸς τι τῶν ἀλκίμων θηρίων ἀνταγωνίσασθαι παρεσκεύαζεν. ἐφέροντο δὲ θηρῶντες ἀριστον πλεῖον μὲν τῶν παίδων, τὰ ἄλλα δὲ ὁμοῖον. καὶ οὐκ ἠρίστων θηρῶντες, εἰ μὴ ἐδέησεν ἡ θηρὸς ἐνεκα ἐπιμεῖναι ἡ ἄλλως διατρίψαι περὶ τὴν θήραν ἠθέλησαν. τὸ οὐ ν ἀριστον τοῦτο δειπνήσαντες τὴν ὑστέραν μέχρι τοῦ δείπνου ἐθήρευον, καὶ μίαν τὰς ἡμέρας ταύτας ἐλογίζοντο ἀμφω. τοῦτο δ' ἐποίουν ἵνα καὶ ἐν πολέμῳ δεῖσῃ, δύνωνται τοῦτο ποιεῖν. ὁ ψον δὲ εἰχον ὁ ἀν ἐθήρασαν, εἰ δ' οὐ, τὸ κάρδαμον. αἱ δὲ μένουσαι φυλαὶ διέτριβον μελετῶσαι πρὸς τοῖς ἀλλοῖς καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν καὶ πρὸς ἀλλήλους ταῦτα διαγωνίζεσθαι. τοῖς δὲ μένουσι τῶν ἐφήβων ἐκέχρηντο αἱ ἀρχαὶ πρὸς ἰσχύος ἡ τάχους ἐργα δημόσια. ἐπειδὴν δ' ἐπὶ τούτοις οἱ ἐφηβοὶ δέκα ἐτη διήγαγον, ἐτέλουν εἰς τοὺς τελείους ἀνδρας, καὶ ἐκτοτε πέντε καὶ εἰκοσίν οὐτω διήγον ἑνιαυτούς. καὶ εἰ ἐδει στρατεύεσθαι, τόξα μὲν οὐκέτι ἐχοντες οὐδὲ παλτὰ ἐστρατεύοντο, τὰ δὲ ἀγχέμαχα ὁπλα καλούμενα, θώρακα περὶ τοῖς στέρνοις καὶ γέρον ἐν τῇ ἀριστερᾷ, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ μάχαιραν ἡ κοπίδα. καὶ αἱ ἀρχαὶ δὲ πᾶσαι ἐκ τούτων καθίσταντο. ἐπειδὴν δὲ τὰ πέντε καὶ εἰκοσι 1.227 διετέλεσαν ἐτη, ἡσαν μὲν πλειόνων γεγονότες ἑνιαυτῶν ἡ πενήτην ἀπὸ γενεᾶς, ἐξήρχοντο δὲ τῆνικαῦτα εἰς τοὺς γεραιτέρους. οἱ δὲ γεραιτέροι ἐστρατεύοντο μὲν οὐκέτι ἐξω τῆς ἑαυτῶν, μένοντες δ' οἱ κοὶ ἐδίκάζον τὰ τε κοινὰ καὶ τὰ ἰδιωτικὰ ζύμπαντα, καὶ τὰ θανατικὰ δ' ἐκεῖνοι ἐκρινον, καὶ τὰς ἀρχὰς ἀπάσας ἤρουντο. καὶ ἡν τις ἡ ἐν ἐφήβοις ἡ ἐν ἀνδράσι παρέβη τι τῶν νομίμων, οἱ γεραιτέροι αὐτὸν ἐξέκρινον. ὁ δ' ἐκκριθεὶς ἀτιμος διετέλει τὸ λοιπὸν τοῦ βίου. αἰσχροὺς δὲ παρὰ Πέρσαις λελόγιστο καὶ τὸ ἀποπτύειν καὶ τὸ ἀπομύττεσθαι καὶ τὸ φύσης ὠφθαίμεστους καὶ τὸ φανερὸν τινὰ γενέσθαι οὐροῦντα ἡ κοιλίας ποιούμενον ἐκκρῖσιν. ταῦτα δὲ οὐκ ἠδύναντο ποιεῖν, εἰ μὴ μετρία διαίτη ἐχρῶντο καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκπονοῦντες ἀνήλισκον. Ταῦτα μὲν τὰ ἐθη τῶν Περσῶν καὶ τὰ νόμιμα· Κῦρος δὲ τούτοις τραφεῖς τε καὶ παιδευθεῖς, καὶ τὴν ἐφηβὸν ὑπερβάς ἡλικίαν καὶ τοῖς ἀνδράσι καταλεγείς, ἐν ἀπασιν εὐδοκίμησεν. ἡδη δὲ τοῦ μητροπάτορος αὐτοῦ τοῦ τῶν Μήδων βασιλεύοντος Ἀστυάγους τὴν ζωὴν μεταλλάξαντος ὁ παῖς ἐκεῖνου Κυαξάρης, ὁς καὶ Δαρεῖος ὠνόμαστο, τὴν πατρικὴν ἀρχὴν διεδέξατο, τοῦ Κύρου τυγχάνων μητράδελφος. Ὁ δὲ τῶν Ἀσσυρίων κρατῶν, εἰς μέγα τῆς βασιλείας ἀυξηθείσης αὐτῷ, καὶ ἀρχῶν μὲν τοῦ φύλου τῶν Ἀσσυρίων ὁ ντος πολυπληθοῦς, ὑφ' ἑαυτὸν δὲ πεποιημένος τοὺς Ἀραβας, ὑπηκόους δὲ καὶ τοὺς Ὑγκανίους κτησάμενος καὶ τοὺς Σύρους ὑποφόρους, τοὺς γε μὴν Βακτρῖους πολιορκῶν καὶ τὸ τῶν Ἐβραίων γένος ἡδη καταστρεψάμενος, καὶ ἄλλα δὲ πλεῖστα 1.228 τῶν ἐθνῶν θέμενος ὑποχείρια, ὦστο, εἰ τοὺς Μήδους ἀσθενώσῃ, πάντων γε τῶν ἐπέριξ ῥᾶον κρατήσῃ. ταῦτα δὲ διανοηθεὶς τοὺς τε ὑφ' ἑαυτὸν ἠτοιμάζεν, ἐπεμψε δὲ καὶ πρὸς Κροῖσον τὸν βασιλέα Λυδῶν καὶ πρὸς ἀμφω τοὺς Φρύγας, πρὸς Παφλαγόνας τε καὶ Ἰνδοὺς καὶ πρὸς Κᾶρας καὶ Κίλικας, αἰτῶν συμμαχίσειν αὐτῷ κατὰ Μήδων ὠρμημένῳ, ὡς καὶ αὐτοῖς τοῦ πολέμου συμφέροντος, δυνατὸν εἶναι λέγων τὸ ἐθνος, ἐπιγαμίαν τε πρὸς Πέρσας πεποιημένον καὶ τὴν παρ' ἐκείνων προσκτήσασθαι ἀρωγὴν, καὶ θάτερον συγκροτεῖσθαι παρὰ θατέρου, ὥστε εἰ μὴ τις αὐτοὺς φθάσας ἀσθενώσῃ, ἐκάστῳ τῶν ἐθνῶν ἐπιόντας κρατήσῃν αὐτῶν. ὁ μὲν οὐ ν τοιοῦτους λόγους πρὸς ἐκαστὸν τῶν ἐθνῶν διεπέμπετο· τῶν δὲ τὰ μὲν τοῖς λόγοις τούτοις παρακινούμενα, τὰ δὲ καὶ χρήμασι καὶ δώροις ἀναπειθόμενα, ἐνῆ δὲ καὶ φόβῳ τοῦ Ἀσσυρίου κρατούμενα συμμαχίσειν κατέθεντο. Κυαξάρης δὲ ταῦτα μαθὼν αὐτὸς τε

παρεσκευάζετο καὶ εἰς Πέρσας ἀπέστειλε πρὸς τε τὸ κοινὸν καὶ πρὸς τὸν σφῶν βασιλέα Καμβύσην, συμμαχίαν αἰτῶν καὶ τὸν Κῦρον τὸν ἀδελφιδοῦν ἀρχοντα τῶν συμμάχων ἐλεύσεσθαι ἀξίων· ἡ δὲ γὰρ ἐν τοῖς τελείοις ἠρίθμητο. συμμαχήσειν οὐ τῶν Περσῶν καταθεμένων οἱ γεραίτεροι ἀρχοντα τὸν Κῦρον αἰροῦνται τῆς εἰς Μήδους στρατιᾶς, καὶ τρισμυρίους αὐτῶ ἐδοσαν πελταστάς καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας. ὡς οὐ ν ἠρέθη, τῷ πατρὶ συνταξάμενος ἀπήει πρὸς Μήδους σὺν τῷ στρατεύματι. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο, οὐ πω δὲ παρῆν ὁ Ἀσσύριος, ἀσκεῖν ἐπέταττε τοῖς ἑαυτοῦ τὰ πολέμια. ἐν τούτοις δὲ παρὰ Κυαξάρου ἡ κεν ἀγγελος λέγων οἱ τὶ Ἰνδῶν παρήει πρεσβεία, καὶ "δεῖ παρεῖναι καὶ σέ. φέρω δέ σοι καὶ στολὴν τὴν καλλίστην· βούλεται 1.229 γὰρ σε προσάγειν ἐστολισμένον λαμπρότατα, ἰ ν' οὐ τω τοῖς Ἰνδοῖς ὀφθείης." ὡς δ' ἀφίκετο ἐπὶ τὰς Κυαξάρου θύρας μετὰ τῆς στρατιᾶς, καὶ περσικῶς ἐσταλμένος εἰσήει πρὸς αὐτόν, ἠχθέσθη ἐκεῖνος τῇ λιτότητι τῆς στολῆς. κληθέντες δὲ οἱ Ἰνδοὶ εἰπον ἐστάλθαι παρὰ τοῦ σφετέρου βασιλέως ἐρωτῶντος ἐξ οὗ ὁ πόλεμος εἰ ἡ Μήδοις τε καὶ τῷ Ἀσσυρίῳ, τὰ αὐτὰ δὲ πυθέσθαι κάκεινου, καὶ ἀμφοτέροις εἰπεῖν οἱ τὸ Ἰνδῶν βασιλεὺς τὸ δίκαιον σκεψάμενος μετὰ τοῦ ἠδικημένου εἶσαι. πρὸς ταῦτα ὁ Κυαξάρης εἶπε "ἡμεῖς μὲν ἀδικοῦμεν οὐδὲν τὸν Ἀσσύριον, ἐκεῖνος δὲ ο,τι λέγει πυνθάνεσθε." ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν "εἰ παρ' ἡμῶν ἀδικεῖσθαι φησὶν ὁ Ἀσσύριος, ὡ Ἰνδοί, αὐτὸν αἰρούμεθα δικαστὴν τὸν βασιλέα ὑμῶν." Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσαντες ὤχοντο· ὁ δὲ Κῦρος μὴ θέλων ἀπρακτον καθῆσθαι τὴν ἑαυτοῦ στρατιάν, τῷ Κυαξάρῃ φησὶν "εἰ ναγχος μέμνημαί σου ἀκούσας ὡς ὁ Ἀρμένιος οὐ τε στρατεύμα πέμπει σοι οὐ τε τὸν δασμὸν δίδωσι, τὰς συνθήκας ἠθετηκῶς. εἰ οὐ ν βούλει, πέμψον ἐμέ, ἰπέας μοι μετρίους προσθέμενος· καὶ οἱ μαι σὺν τοῖς θεοῖς ὡς καὶ τὸ στρατεύμα πέμψει καὶ ἀποδοίη καὶ τὸν δασμόν." ὡς δὲ ἐφῆκεν ὁ Κυαξάρης, ὑποσχόμενος, οὐ τε τοῖς οἰοῖς πλησιάσει τῆς Ἀρμενίας, πέμψει αὐτῷ τοὺς ἰπέας, ἀπήει ὁ Κῦρος ὡς πρὸς θήραν ἐξίων· καὶ γὰρ εἰώθει θηρᾶν μέσον τῶν ὀρίων ἀμφοῖν, τῶν τε Μήδων φημί καὶ τῶν Ἀρμενίων. καὶ ἀπελθὼν ἐθήρα καὶ ἐπέβαινε τῶν ὀρῶν τῆς Ἀρμενίας ἐπὶ τὸ πρόσω χωρῶν ἠρέμα. ὡς δ' ἠσθετο ταῦτα ὁ Κυαξάρης, ἀπέστειλεν αὐτῷ τοὺς ἰππεῖς. ἐλθόντων δ' ἐκείνων συγκαλέσας τοὺς ταξιάρχας ἐξέφηνε τὸ ἀπόρρητον, καὶ ἡ κεν εἶπε διὰ τὸν Ἀρμένιον ἀγνωμονήσαντα πρὸς τὸν Κυαξάρην. καὶ 1.230 τῷ μὲν Χρυσάντῃ ἐνετέλλετο τοὺς ἡμίσεις λαβεῖν τῶν Περσῶν καὶ εἰς τὰ ὀρη τῶν Ἀρμενίων γενέσθαι, φυλάττεσθαι τε μὴ γνωρισθῆναι οἱ τὸ στρατεύμα εἰ ἡ ἐν τούτοις, ἀλλὰ τινὰς προπέμπειν λησταῖς ἐοικότας καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὰς στολάς, ὡς τε εἰ τινες ἰσως τούτοις ἐντύχοιεν, κλῶπας νομίζειν εἰ ναι. καὶ ὁ μὲν Χρυσάντας μετὰ τῶν Περσῶν ἐπὶ τὰ ὀρη ἐχώρει, ὁ δὲ Κῦρος πέμψας πρὸς τὸν Ἀρμένιον ἐκέλευεν ὡς τάχιστα οἰσειν καὶ τὸν δασμὸν καὶ τὸ στρατεύμα, καὶ αὐτὸς ἀπήει συντεταγμένος. ὡς δ' ἠκουσε ταῦτα ὁ Ἀρμένιος, ἐξεπλάγη, καὶ ἐπεμπε μὲν ἀθροίζων τὴν ἑαυτοῦ στρατιάν, ἐπεμπε δὲ καὶ τὰς γυναῖκας τὸν τε νεώτερον υἱὸν καὶ τὰ χρήματα εἰς τὰ ὀρη· οὐ γὰρ τεῖχος τῆ σφῶν κατοικία περιεβέβλητο. ἐπεὶ δὲ οἱ πρὸς τὰ ὀρη πεμφθέντες ἐνέπεσον τοῖς ἐκεῖ ἐφεδρεύουσι, καὶ αἱ τε γυναῖκες καὶ ὁ υἱὸς καὶ αἱ θυγατέρες τοῦ Ἀρμενίου ἐάλωσαν, ἀπορῶν αὐτὸς καὶ ἑαυτὸν τῷ Κύρῳ παρέδωκεν. Ἐν τούτοις δὲ ὁ πρεσβύτερος τοῦ Ἀρμενίου παῖς Τιγράνης ἀπόδημος ὡ ν προσῆει, οὐ ποτε σύνθηρος τῷ Κύρῳ ἐγένετο, καὶ γνοὺς τὰ συμβάντα εὐθὺς ὡς εἰχε πρὸς τὸν Κῦρον ἀπήει· καὶ ἰδὼν τὸν τε πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφὰς καὶ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα αἰχμαλώτους, ἐδάκρυσεν. ὁ δὲ Κῦρος "εἰς καιρὸν ἡ κεις" εἶπε. καὶ πολλὰ τῷ Ἀρμενίῳ διαλεχθεὶς καὶ ἀδικοῦντα ἐλέγξας, τέλος εἶπε "λέγε μοι πόση σοι δύναμις ἐστὶ, πόσα δὲ χρήματα." τοῦ δὲ εἰπόντος ἰππεῖς μὲν ὀκτακισχιλίους εἰ ναι, πεζῶν δὲ μυριάδας τέσσαρας, χρήματα δὲ εἰς ἀργύριον λογισθέντα πλείω τρισχιλίων ταλάντων, ὁ Κῦρος "τῆς μὲν στρατιᾶς" 1.231 εἶπε "τοὺς ἡμίσεις μοι σύμπεμψον, τῶν δὲ χρημάτων ἀντὶ μὲν τῶν πενήτηκοντα ταλάντων τοῦ ἐτησίου

δασμοῦ διπλάσια Κυαζάρη ἀπόδος· ἐμοὶ δ' ε φη "α λλα ἑκατὸν δάνεισον." καὶ ταῦτα εἰπὼν τὴν τε γυναῖκα τῷ Ἀρμενίῳ καὶ τοὺς παῖδας δῶρον ἔδωκε, καὶ τῷ Τιγράνη τὴν οἰκείαν νεογάμω ο ντι, καὶ ἀφῆκε πάντας· Ἀρμενίοις δὲ καὶ Χαλδαίοις ὁμοροῦσι διαφοραὶ ἡσαν αἰεὶ καὶ μάχαι· τούτους δ' ἀλλήλοις ὁ Κῦρος κατήλλαξε, καὶ οὐ τως ἀπήει. καὶ τὸ μὲν στράτευμα ὁ ἐκ τοῦ Ἀρμενίου ἔλαβεν ἐπεμψε πρὸς Κυαζάρην, ἐπεὶ δ' ἀφίκετο εἰς Μήδους, μετέδωκε τῶν χρημάτων τοῖς αὐτοῦ ταξιάρχαις. εἰ τα σὺν τῷ Κυαζάρη ἐνέβαλεν εἰς τὴν πολεμίαν, καὶ ἔστρατοπεδεύσαντο καὶ λείαν πολλὴν ἐκεῖθεν συνήγαγον. ὡς δὲ προσιόντας καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ἐπύθοντο, συντεταγμένοι προσήεσαν, καὶ ἔστρατοπεδεύσαντο ἀλλήλων παρασάγγην ἀπέχοντες. τῇ δ' ὑστεραία ἔξαγαγὼν ὁ Κῦρος τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα παρετάξατο, καὶ καθ' ἐτερον κέρας σὺν τοῖς Μήδοις ὁ Κυαζάρης, ἐτέρωθεν δ' οἱ Ἀσσύριοι καὶ οἱ συμμαχοῦντες αὐτοῖς. καὶ παραθήξαντες ἀλλήλους οἱ Πέρσαι ὁμοσε δρόμῳ ἐφέροντο καὶ ὁ Κῦρος αὐτός. οἱ γε μὴν πολέμιοι οὐκέτ' ἐμενον, ἀλλ' ἐφευγον εἰς τὸ ἐρυμα. καὶ οἱ Πέρσαι αὐτοῖς ἐφεπόμενοι ὠθυομένων αὐτῶν πολλοὺς κατεστρώννυσαν, τοὺς δὲ εἰς τὰς τάφρους ἐπίπτοντας ἐπεισηδῶντες ἐφόνευον. καὶ οἱ τῶν Μήδων δὲ ἵππεις εἰς τοὺς τῶν πολεμίων ἵππείας ἠλαυνον· οἱ δ' ἐνέκλινον· ἐνθα δὴ καὶ ἱππων διωγμὸς ἦν καὶ ἀνδρῶν καὶ φόνος ἐξ ἀμφοτέρων. ἰδοῦσαι δὲ αἱ γυναῖκες τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν συμμάχων ταῦτα, ἀνέκραγον καὶ ἔθειον ἐκπεπληγμέναι, καὶ τοὺς πέπλους 1.232 περιρρηγνύμεναι καὶ δρυπτόμεναι ἰκέτευον πάντας ἀμῦναι καὶ αὐταῖς καὶ τέκνοις καὶ σφίσιν αὐτοῖς. ἐνθα δὴ καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτοῖ σὺν τοῖς πιστοτάτοις στάντες ἐπὶ τὰς εἰσόδους ἐμάχοντο καὶ τοῖς ἀλλοις παρεκελεύοντο. δείσας δ' ὁ Κῦρος μὴ ὀλίγοι ο ντες, εἰ βιάσαιντο εἰς τὸ χαράκωμα εἰσελθεῖν, ὑπὸ πολλῶν σφαλεῖεν, παρηγγύησεν ὑπὸ πόδα ἀνάγειν ἐξω βελῶν· καὶ ταχὺ τὸ κεκελευσμένον ἐποίησαν. εἰ τ' ἀπήγαγε τοὺς οἰκείους ο σον ἐδόκει καλῶς ε χειν, καὶ ἔστρατοπεδεύσατο. οἱ δ' Ἀσσύριοι, καὶ τεθνηκότος τοῦ ἀρχοντος καὶ σχεδὸν σὺν αὐτῷ τῶν βελτίστων, ἠθύμουν. ὀρώντες δὲ ταῦτα ὁ τε Κροῖσος καὶ οἱ ἀλλοὶ σύμμαχοι σφῶν πάντες ἠλγουν. ἐντεῦθεν ἐκλείπουσι τὸ στρατόπεδον καὶ ἀπέρχονται τῆς νυκτός. ὡς δὲ μεθ' ἡμέραν ἐρημον ἐφάνη τὸ τῶν πολεμίων χαράκωμα, διαβιβάζει τοὺς Πέρσας ὁ Κῦρος πρώτους, εἰ τα καὶ οἱ ἀμφὶ Κυαζάρην διέβαινον. τῷ μὲν οὐ ν Κύρῳ διώκειν τοὺς πολεμίους ἐδόκει, τῷ δὲ γε Κυαζάρη τούναντίον ἀπαν ἦν αἰρετόν. καὶ ὁ Κῦρος "δὸς δὴ μοι τῶν Μήδων" ε φη "τινὰς συμπορευομένους μοι, ἐκείνους δὴ ο σοι μοι ἐθέλονται συνέψεσθαι προθυμήσονται." καὶ ὁ Κυαζάρης ἐφῆκε, καὶ τὸν ἀγγελοῦντα ταῦτα τοῖς Μήδοις τῷ Κύρῳ συνέπεμψεν. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ ἀγγελοὶ ἐκ τῶν Ὑρκανίων ἀφίκοντο. οἱ δ' Ὑρκάνιοι ὁμοροὶ τῶν Ἀσσυρίων εἰσίν, ἔθνος οὐ πολὺ, διὸ καὶ ἡσαν τῶν Ἀσσυρίων ὑπήκοοι· ἐχρῶντο δ' αὐτοῖς οὐ τ' ἐν πόνοις οὐ τ' ἐν κινδύνοις αὐτῶν φειδόμενοι. καὶ τότε δὲ οὐραγεῖν ἐτετάχατο, ἵππεις ο ντες ὡς χίλιοι, ὁ πως εἰ τι ο πισθεν εἰ ἡ δεινόν, ἐκείνοις τοῦτ' ἐνσκήψειε πρὸ αὐτῶν. οἱ δὲ οἱ ἀπάσχουσιν ἐννοοῦμενοι, ἐπεμψαν ἀγγέλους 1.233 πρὸς Κῦρον ἐροῦντας ὡς μισοῖντο δικαίως παρ' αὐτῶν οἱ Ἀσσύριοι, καὶ εἰ βούλοιο ἰέναι ἐπ' αὐτούς, καὶ σφεῖς ε σοιντο σύμμαχοι καὶ ἡγήσονται. ὁ δὲ ἡρετο εἰ καταλήψονται αὐτούς· καὶ οἱ Ὑρκάνιοι εἰπον ὁ τι κα ν αυ ριον ε ωθεν πορεύοιντο ευ ζωνοι, καταλήψονται σφᾶς. καὶ ὁ Κῦρος πίστευεν ἡ τε ὡς ἀληθεύοιεν· οἱ δὲ ὁμήρους κατέθεντο παρασχεῖν, εἰ καὶ αὐτὸς δεξιὰν δοίη καὶ πιστὰ θεῶν ποιήσαιτο. καὶ ὁ μὲν Κῦρος δίδωσιν αὐτοῖς πιστά, ἡ μὴν ἐὰν ἀ λέγουσιν ἐμπεδώσωσιν, ὡς φίλοις καὶ πιστοῖς χρῆσθαι αὐτοῖς, καὶ μήτε Περσῶν μήτε Μήδων μείον ε χειν τι παρ' αὐτῷ. Ἐπὶ τούτοις ὁ Κῦρος ε τι φάους ο ντος ἐξῆγε τὸ στράτευμα, καὶ ὁ Τιγράνης μετὰ τῶν Ἀρμενίων συνῆν, καὶ τοὺς Ὑρκανίους δὲ περιμένειν ἐκέλευσεν, ἰ ν' α μα ι οειν. τῶν δὲ Μήδων σχεδὸν ἀπαντες συνεξήεσαν τῷ Κύρῳ. ἡγεῖσθαι οὐ ν τοὺς Ὑρκανίους ἐκέλευε· καὶ πολλὴν ὁδὸν διανύσας πλησίον γίνεται τοῦ τῶν Ὑρκανίων

στρατεύματος, καὶ οἱ ἀγγελοὶ τοῦτο τὸν Κῦρον ἐδίδασκον, καὶ οὗς ἐκέλευσεν, εἰ φίλοι εἰσὶν, ὡς τάχιστα ὑπαντᾶν τὰς δεξιάς ἀνατείναντας, καὶ οἱ Ὑρκάνιοι ταῦτα ἐνωτισάμενοι παρήσαν εὐθύς, τὰς δεξιάς ὡσπερ εἰρητο ἀνατείνοντες, δεξιωσάμενος δὲ αὐτοὺς "εἰ πατέ μοι" φησί, "πόσον ἀπέχει ἐνθένδε ἐνθα αἱ ἀρχαὶ τῶν πολεμίων εἰσὶ καὶ τὸ ἀθρόον αὐτῶν;" οἱ δ' ἐφασαν ὀλίγῳ πλέον ἢ παρασάγγην. ἡγεῖσθαι οὐκ ἐνόησαν τούτους Ὑρκανίους ἐπέταττε. καὶ οἱ μὲν ἠγοῦντο, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς Πέρσαις τὸ μέσον εχθρῶν ἐπορεύετο, τοὺς δὲ ἵππεις ἐκατέρωθεν ἐτάξεν. ἐπεὶ δὲ φάος ἐγένετο καὶ ἐγγὺς τὰ δρώμενα οἱ πολέμιοι, οὐδεὶς ἐμάχετο, ἀλλ' οἱ μὲν ἐφευγον, οἱ δὲ καὶ ἀμαχεὶ ἀπώλλυντο. 1.234 Κροῖσος δὲ ὁ Λυδῶν βασιλεὺς τὰς γυναῖκας σὺν ταῖς ἀρμαμάξαις νυκτὸς προέπεμψεν, ὡς ῥᾶον κατὰ ψῦχος πορεύοιντο, θέρος γὰρ ἦν, καὶ αὐτὸς τοὺς ἵππεις εχθρῶν ἐπηκολούθει. καὶ τὸν τῆς παρ' Ἑλλήσποντον ἀρχοντα Φρυγίας τὰ αὐτὰ ποιῆσαι φασιν. ὡς δ' οἱ φεύγοντες αὐτοὺς κατελάμβανον, καὶ τὸ γινόμενον ἐγγὺς, ἐφευγον καὶ αὐτοί. τὸν δὲ τῶν Καππαδοκῶν βασιλέα ἐπιεγγύς οὐκ ἔβουλησαν κατακαίνουσιν οἱ Ὑρκάνιοι. καὶ οἱ μὲν ἀλλοὶ ἐδίωκον, ὁ δὲ Κῦρος τοὺς σὺν αὐτῷ περιελαύνειν ἐκέλευε τὸ στρατόπεδον, καὶ κτείνειν μὲν τοὺς ἐξιώντας σὺν ὁπλοῖς, τοῖς δὲ μένουσιν ἐκήρυξεν ἀποφέρειν τὰ ὅπλα συνδεδεμένα, τοὺς δ' ἵππους ἐπι ταῖς σκηναῖς καταλείπειν· τὸν δὲ μηδ' οὐ τι ποιοῦντα τῆς κεφαλῆς στερεῖσθαι. οἱ μὲν δὴ τὰ ὅπλα εχθρῶν ἐρρίπτουν ἀποφέροντες εἰς ἐν χωρίον, καὶ ταῦτα οἱ τεταγμένοι κατέκαιον. ὁ δὲ Κῦρος ἐννοήσας ὡς ἡλθον οὐτε σῖτα οὐτε ποτὰ εχθρῶν, ἐκήρυξε τοὺς τῶν σκηνῶν ἐπιτρόπους παρεῖναι πάντας, καὶ ὡς παρήσαν "ἀγετε, ὡ ἀνδρες" εφη, "διπλάσια ἐν ἐκάστη σκηνῇ σῖτα παρασκευάσατε ἢ τοῖς δεσπόταις καὶ τοῖς οἰκέταις αὐτῶν καθ' ἡμέραν ἐποιεῖτε." καὶ οἱ μὲν ὡς παρηγγέλθησαν ἐπραττον. τῶν δὲ Μήδων τινὲς οἱ μὲν ἀμάξας προωρμημένας καταλαβόντες καὶ ἀποστρέψαντες μεστὰς ὡς δεῖται στρατιὰ προσήλανον, οἱ δὲ καὶ ἀρμαμάξας γυναικῶν τῶν βελτίστων προσήγον, καὶ ἐπιδεικνύντες Κύρω ἀρχοῦν πάλιν ἀπήλανον. ὁ δὲ Κῦρος ἐπι τούτοις ἐδάκνυτο καὶ κατεμέμφετο ἑαυτοῦ, καὶ συγκαλέσας τοὺς ταξιάρχας συνεβούλευεν ἱππικὸν καὶ τοὺς Πέρσας κτήσασθαι, ἵνα τούτῳ τοὺς ἱππῶτας διώκοιεν καὶ τοὺς 1.235 φεύγοντας καταλαμβάνοιεν· καὶ οἱ ἀλλοὶ συνήνεσαν. ἦδη δ' ὑπερμεσοῦσης ἡμέρας προσήλανον οἱ ἵππεις οἱ Μῆδοι καὶ Ὑρκάνιοι ἵππους τε ἀρχόντες αἰχμαλώτους καὶ ἀνδρας. τοῖς μὲν οὐκ αἰχμαλώτοις ἀνδράσιν "ἀπιτε" εἶπε "τὴν τε χώραν ὑμῶν ἐργαζόμενοι καὶ τὰς οἰκίας οἰκοῦντες καὶ γυναιξὶ ταῖς ὑμετέραις συνοικοῦντες καὶ παίδων τῶν ὑμετέρων ἀπολαύοντες, καὶ τοῖς ἀλλοῖς δὲ διαγγέλλετε ταῦτα· ἐν γάρ τι καινὸν εἶσαι ὑμῖν οὐδ' αὐτὸς ὑμῶν ἀρξεί ὡσπερ καὶ πρότερον, τὰ δ' ἀλλὰ τὰ αὐτὰ εἶσαι πάντα ὑμῖν." οἱ μὲν οὐκ ἐπροσκυνοῦντες ἀπήσαν· ὁ δὲ Κῦρος "ὡ ρα δὴ," εφη "ὡ Μῆδοί τε καὶ Ἀρμένιοι, δεῖπνεῖν παρεσκευάσται δὲ ὑμῖν δεῖπνα ὡς ἡμεῖς, ὡς βέλτιστοι, ἠδυνάμεθα. καὶ ὑμεῖς δέ, ὡ Ὑρκάνιοι" εφη, "διαγάγετε αὐτοὺς ἐπι τὰς σκηνάς, τοὺς μὲν ἀρχοντας ἐπι τὰς μεγίστας, τοὺς δ' ἀλλοὺς ὡς ἀνοδοκῆ κάλλιστα εχθρῶν, καὶ αὐτοὶ δὲ δεῖπνεῖτε· σῶμαι γὰρ ὑμῖν αἱ σκηναὶ καὶ ἀκέραλοι." καὶ οἱ μὲν ἐποιοῦν ὡς ἐκελεύσθησαν· ὁ δὲ Κῦρος πολλοὺς τῶν Περσῶν διέπεμψε κύκλῳ τηρεῖν τὸ στρατόπεδον, ἵνα εἴ τις τε εἰσέλθῃ προσίοι, μὴ λάθοι, καὶ εἰ τις τῶν ἐντὸς ἀποδιδράσκει, ἀλώσοιτο. καὶ οἱ μὲν Πέρσαις οὐκ ἀφῆγον. τῆ δ' ἕξῃς ἡμέρας τὰ λάφυρα τοῖς στρατιώταις διανεμηθῆναι προσέταξε, τοὺς δ' ἵππους τοῖς Πέρσαις δοθῆναι, ἵνα ἵππεις καὶ αὐτοὶ ἐσοῦντο. καὶ "τῷ Κυαξάρῃ δὲ ἐκλέξασθε" εφη "ὅποια οἱ δοτε κεχαρισμένα αὐτῷ· Πέρσαις δέ" εφη "τοῖς μετ' ἐμοῦ ὅσα ἀνοδοκῆ περιστὰς γένηται, ταῦτα ἀρκέσει· οὐ γὰρ ἡμεῖς ἐν χλιδῇ τεθράμμεθα, ὡσπερ ἴσως ἀνοδοκῆ καταγελάσατε ἡμῶν, εἰ τις σεμνὸν ἡμῖν περιθείητε· ὡσπερ οἱ δ' οὐκ ἔστιν ὑμῖν γέλωτα παρέξομεν καὶ ἐπι τῶν ἱππῶν καθήμενοι, οἱ μὲν δὲ καὶ ἐπι τῆς γῆς καταπίπτοντες." καὶ 1.236 τοὺς ταξιάρχας καλέσας τοὺς ἵππους λαμβάνειν ἐκέλευσε καὶ κληρωσαμένους ἵππους λαμβάνειν ἐκάστους· Ἐν τούτῳ δὲ

παρῆν Γωβρύας Ἀσσύριος πρεσβύτης ἀνὴρ σὺν ἵππικῇ θεραπείᾳ, καὶ τὸν Κῦρον ἠτείασασθαι. ἠχθη οὐ ν πρὸς αὐτὸν καὶ εἶπεν "ὦ δέσποτα, ἐγὼ εἰμι τὸ μὲν γένος Ἀσσύριος, ἐχων καὶ τεῖχος ὄχυρόν, καὶ χώρας ἀρχῶν πολλῆς· ἐχὼ δὲ καὶ ἵππων εἰς χιλίαν, ἠ ν τῶ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεῖ παρειχόμεν, καὶ φίλος ἠ ν ἐκείνῳ ὡς μάλιστα. ἐπεὶ δ' ὁ μὲν τέθνηκεν ὑφ' ὑμῶν, ὁ δὲ παῖς ἐκείνου τὴν ἀρχὴν ἐχει, ἐχθιστὸς ὠ ν ἐμοὶ ὅτι τὸν μόνον μοι καὶ φίλον παῖδα φθονήσας ἀπέκτεινεν, ἠ κω πρὸς σὲ καὶ δίδωμί σοι ἐμαυτὸν δοῦλον καὶ σύμμαχον, σὲ δὲ τιμωρὸν αἰτοῦμαι γενέσθαι μοι." Κῦρος δὲ ἀπεκρίνατο "ἠ νπερ, ὠ Γωβρύα, ὁ σα φῆς καὶ φρονῆς, δέχομαι τε ἰκέτην σε καὶ τιμωρήσειν σοι τοῦ παιδὸς τὸν φόνον σὺν θεοῖς ὑπισχνούμαι." ὁ δὲ "ἐπὶ τούτοις" εφη "ἀληθεύων ἐγὼ δίδωμί σοι τὴν ἐμὴν καὶ λαμβάνω τὴν σὴν δεξιάν." Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐπράχθη, ἀπιέναι κελεύει τὸν Γωβρύαν ἐχοντα καὶ τὰ ὀπλα. καὶ ὁ μὲν ἀπῆει· οἱ δὲ Μῆδοι παρῆσαν ἐξηρηκότες Κύρῳ τὴν καλλίστην σκηνὴν καὶ τὴν Σουσίδα γυναῖκα, ἠ καλλίστη λέγεται ἐν τῇ Ἀσίᾳ γυνὴ γενέσθαι, καὶ μουσουργοὺς δὲ δύο τὰς κρατίστας, καὶ Κυαζάρη τὰ δεύτερα· τὰς δὲ περισσὰς σκηνὰς Κύρῳ παρέδωσαν, ὡς τοῖς Πέρσαις γένοιτο. ὁ δὲ Κῦρος τὰ μὲν τοῦ Κυαζάρου φυλάττειν ἐκέλευσε τοὺς ἐκείνου οἰκειοτάτους, καὶ "ὁ σα ἐμοὶ δίδεται, ἠδέως" εφη "δέχομαι." καλέσας δὲ Ἀράσπην Μῆδον, ὁ σ ἠ ν αὐτῷ ἐκ παίδων ἑταῖρος, 1.237 ἐκέλευσε διαφυλάξαι αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν σκηνήν. ἠ ν δὲ αὐτῇ μὲν γυνὴ Ἀβραδάτου τοῦ Σούσων βασιλέως, ὁ σ ἀλίσκομένου τοῦ στρατοπέδου οὐ παρῆν, πεμφθεὶς περὶ συμμαχίας παρὰ τοῦ Ἀσσυρίου πρὸς τὸν Βακτρίων βασιλέα, ξένος ὠ ν ἐκείνῳ. Πρωτὶ δὲ ἀναστάντες ἐπορεύοντο πρὸς Γωβρύαν Κῦρος ἐφιππος καὶ οἱ Περσῶν ἵππεῖς γενόμενοι εἰς δισχιλίους. δευτεραῖοι δὲ ἀμφὶ δειλίην γίνονται εἰς τὸ Γωβρύα χωρίον αὐτοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι. μαθὼν οὐ ν ἐκεῖ ὅτι τοῖς Ἀσσυρίοις ἐν Βαβυλῶνι πολλαπλασία τῆς πρῶν δυνάμεως παρεσκευάσται, "ἀγε ἡμᾶς εὐθὺ τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος" εφη. ὡς δὲ πορευόμενοι τεταρταῖοι πρὸς τοῖς ὁρίοις τῆς Γωβρύου χώρας ἐγένοντο, καὶ ἐν τῇ πολεμίᾳ ἠ δη ἐτύγχανον, τοὺς μὲν πεζοὺς καὶ τινὰς τῶν ἵππεων κατέσχε πρὸς ἑαυτὸν, τοὺς δ' ἄλλους ἵππεῖς ἀφῆκε καταθεῖν, κελεύσας τοὺς μὲν ὀπλα ἐχοντας τῶν ἐντυγχανόντων αὐτοῖς κατακαίνειν, τοὺς δ' ἄλλους καὶ λείαν ὀσιν ἀν λάβωσι πρὸς αὐτὸν ἀγειν. ἐκέλευσε δὲ καὶ τοὺς Πέρσας συγκαταθεῖν. καὶ ἠ κον πολλοὶ μὲν αὐτῶν κατακεκυλισμένοι ἀπὸ τῶν ἵππων, πολλοὶ δὲ λείαν ὅτι πλείστην ἀγοντες. εἶ τα πρὸς Βαβυλῶνα ἠ ει ὠ σπερ ἐν μάχῃ παραταξάμενος. ὡς δ' οὐκ ἀντεξήσσαν οἱ Ἀσσύριοι, ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος τὸν Γωβρύαν προσελάσαντα εἰπεῖν, εἰ βούλεται ὁ βασιλεὺς ἐξιῶν ὑπὲρ τῆς χώρας μάχεσθαι, καὶ αὐτὸς σὺν ἐκείνῳ μάχοιτο ἀ ν· εἰ δὲ μὴ ἀμυνεῖ τῇ χώρᾳ, ὅτι ἀνάγκη τοῖς κρατοῦσι πείθεσθαι. ὁ μὲν δὴ Γωβρύας προσελάσας ταῦτα εἶπεν· ὁ δ' Ἀσσύριος πέμψας ελεγεῖν "ὁ δεσπότης ὁ σός, ὠ Γωβρύα, ἀνταποκρίνεται, ἐὰν βούλησθε μάχεσθαι, ἠ κετε εἰς τριακοστὴν ἡμέραν· νῦν δ' οὐ πω ἡμῖν σχολή· εἰ γὰρ παρασκευαζόμεθα." 1.238 Καὶ ὁ μὲν ἀπήγγειλε ταῦτα τῷ Κύρῳ· ὁ δὲ ἀπήγαγε τὸ στράτευμα, καὶ τὸν Γωβρύαν περὶ τοῦ Γαδάτου ἠρώτα. ὁ δὲ Γαδάτας βασιλεὺς τινὸς ἠ ν υἱός, ἑταῖρος τοῦ Ἀσσυρίου, ὁ ν συμπίνοντα αὐτῷ συλλαβὼν ἐξέτεμε καὶ ἐκτομίαν ἐποίησεν· ὁ σ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τελευτήσαντος τότε τὴν βασιλείαν ἐχειν εὐνοῦχος ὠ ν. πρὸς τοῦτον οὐ ν ἀπιέναι τὸν Γωβρύαν ἠ θελε καὶ ἀγειν πρὸς ἑαυτὸν. ὁ δὲ ἀπῆλθε. καὶ ἐντυχὼν καὶ ὁ σα παρὰ Κύρου ἐνετάλθη εἰπὼν ὁ μὲν ἐπανῆλθεν, ὁ δὲ Γαδάτας τῷ Ἀσσυρίῳ συμμαχεῖν προσποιούμενος, καὶ φρούριόν τι τοῦ Ἀσσυρίου πρόβOLON ὁ ν τοῦ πολέμου δόλω κατασχὼν, καὶ τῷ Κύρῳ αὐτὸ παραδούς, ἠ λθε καὶ αὐτὸς πρὸς Κῦρον. καὶ δεξιωθεὶς "ὠ Γαδάτα" ἠ κουσε, "παῖδας μὲν, ὡς εἰκε, ποιεῖσθαι σε ἀφείλετο ὁ Ἀσσύριος, οὐ μέντοι καὶ κτᾶσθαι φίλους ἐστέρησεν." ὁ μὲν οὐ ν τοιαῦτα εἶπε. τοῦ δὲ φρουρίου ὑπὸ τὸν Κῦρον γεγενημένου, καὶ Καδούσιοι καὶ Σάκαι καὶ Ἰγκάνιοι πλείους συνεστρατεύοντο αὐτῷ· καὶ ἐπὶ τούτοις προσέρχεται Κύρῳ ὁ Γαδάτας λέγων ὡς ὁ

Ἄσσυριος περὶ τοῦ φρουρίου πυθόμενος καὶ χαλεπήνας συσκευάζοιτο εἰς τὴν ἐμὴν ἔμβαλεῖν χώραν. "ἔὰν οὐ ν ἀφῆς με, τὰ τεῖχη α ν πειραθείην διασῶσαι, τῶν δ' α λλων μείων μοι λόγος." ἠρετο οὐ ν ὁ Κῦρος "ἔὰν ι ης, πότε ε ση οι κοι;" ὁ δὲ "εἰς τρίτην" ε φη "δειπνήσω ἐν τῇ ἡμετέρᾳ." "ἐγὼ δέ" ε φη ὁ Κῦρος "ποσταῖος α ν ἐκέϊσε ἀφικοίμην σὺν τῷ στρατεύματι;" καὶ ὁ Γαδάτας "οὐκ α ν δύναιο" ἀπεκρίνατο "δέσποτα, εἰ μὴ ἐν ε ξ η ἑπτὰ ἡμέραις ἐλθεῖν." καὶ ὁ Κῦρος "σὺ τοίνυν" ε φη "α πιθι τάχιστα, ἐγὼ δ' ὡς α ν δυναίμην πορεύσομαι." καὶ ὁ μὲν Γαδάτας ἀπήει, ὁ δὲ Κῦρος τοῖς α ρχουσι τῶν συμμάχων εἰπε δεῖν τῷ Γαδάτᾳ ἐπαμῦναι παρὰ τοῦ 1.239 Ἄσσυρίου πολεμουμένῳ, ἀνδρὶ εὐεργέτῃ. καὶ πάντες συνέφασαν. ὁ δὲ "ἐπεὶ καὶ ὑμῖν συνδοκεῖ" ε φη, "α γετε πορευσώμεθα, ι ππων τε καὶ ἀνδρῶν τοὺς δυνατωτάτους λαβόντες καὶ τριῶν ἡμερῶν τὰ ἐπιτήδεια, ι ν' ευ ζωνοι ι ωμεν." οὕτω δὲ συσκευασάμενοι μέσων νυκτῶν τῆς ὁδοῦ εἰχοντο, τοῦ Γωβρύου σφῶν ἡγουμένου. Καὶ ὁ μὲν Κῦρος οὕτως ἀπήει· ἀπίοντι δὲ τῷ Γαδάτᾳ τῶν τις παρ' αὐτῷ δυνατῶν ἐπεβούλευσεν ἐκείνῳ, καὶ πέμψας πρὸς τὸν Ἄσσυριον ἐδήλου τὴν τοῦ Γαδάτου δύναμιν καὶ ὡς η κει, καὶ ἐνεδρεῦσαι αὐτῷ ἐνετέλλετο, ι ν' ου τως αὐτόν τε συλλάβοι τὸν Γαδάταν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ηκουσεν ὁ Ἄσσυριος, ἐνήδρευσεν. ὡς δ' ἐγγὺς ὁ Γαδάτας τῆς ἐνέδρας ἐγένετο καὶ ηδη ἐδόκει εἶναι ἀλώσιμος, ἀνίσταται ἐκ τῆς ἐνέδρας, ὁ δὲ τῷ Γαδάτᾳ ἐπιβουλεύων ἐν τούτῳ παῖει αὐτόν καὶ πλήττει κατὰ τὸν ωμον, οὐ μέντοι καιρίως· ποιήσας δὲ τοῦτο πρὸς τὸν Ἄσσυριον παραχρῆμα ἀποχωρεῖ καὶ ἐδίωκε σὺν αὐτῷ. οἱ μὲν οὐ ν τοῦ Γαδάτου ἠλίσκοντο, οἱ δ' ε φευγον τοὺς χαλινοὺς τρέψαντες· καὶ ηδη προσιόντα καθορῶσι τὸν Κῦρον. ὁ δὲ ὡς ε γνω τὸ πᾶγμα, ἐναντίος αὐτοῖς ηγε τὴν στρατιάν. καὶ οἱ πολέμιοι τοῦτον ἰδόντες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, καὶ ὁ Κῦρος διώκειν ἐκέλευσεν. ἠλίσκοντο τοίνυν καὶ α νδρες καὶ α ρματα, καὶ πολλοὶ δὲ ἐκτείνοντο, καὶ αὐτὸς ὁ τὸν Γαδάταν πλήξας· οἱ δ' α λλοι καὶ αὐτὸς ὁ Ἄσσυριος εἰς πόλιν αὐτοῦ τινα μεγάλην κατέφυγον. καὶ ὁ Κῦρος ταῦτα διαπραξάμενος εἰς τὴν Γαδάτου χώραν ἀναχωρεῖ, καὶ ηει τὸν Γαδάταν ἐπισκεψόμενος. καὶ οἱ ὁ Γαδάτας 1.240 ἀπήνησεν ἐπιδηδεμένος τὸ τραῦμα, καὶ χάριτας ὡμολόγει λέγων ὡς "ε γωγε τὸ μὲν ἐπ' ἐμοὶ οι χομαι, τὸ δὲ ἐπὶ σοὶ σέσωμαι, προθύμως ου τω μοι βοηθήσαντι." Οἱ δὲ γε Καδούσιοι ὀπισθοφυλακεῖν τεταγμένοι τότε παρὰ τοῦ Κύρου, καὶ μὴ μετασχόντες τῆς διώξεως, βουλόμενοι δὲ καὶ αὐτοὶ λαμπρόν τι ποιῆσαι, οὐδὲν τῷ Κύρῳ κοινωσάμενοι καταθέουσι τὴν Βαβυλωνίαν. ἀπὼν δὲ ὁ Ἄσσυριος ἐκ τῆς πόλεως ου κατέφυγε, συντυγχάνει αὐτοῖς· καὶ γνοὺς μόνους ο ντας ἐπιτίθεται, καὶ τὸν τε α ρχοντα σφῶν ἀποκτείνει καὶ α λλους πολλοὺς, καὶ διώξας μέχρι τινὸς ἀπετράπετο. οἱ δὲ τῶν Καδουσιῶν ἐσώζοντο, περὶ δεῖλην η λθον εἰς τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ Κῦρος τοὺς μὲν τετρωμένους τοῖς θεραπεύσουσι παρεδίδου, τοῖς δ' α λλοις αὐτὸς προσῆγεν ἐν λόγοις παράκλησιν, καὶ α ρχοντα ἑαυτοῖς ἐξ ἑαυτῶν παρήνει αἰρήσεσθαι. καὶ οἱ μὲν εἰ λοντο. ὁ δὲ Γαδάτας η κε κομίζων τῷ Κύρῳ δῶρα παντοῖά τε καὶ πολλὰ καὶ πλείστους ι ππους. ὁ δὲ Κῦρος τοὺς μὲν ι ππους ε φη δέχεσθαι, ι ν' ἐκπληρώσῃ τὸ Περσικὸν ἵππικὸν καὶ εἰς μυρίους περιστάειν αὐτῷ οἱ ἵππεῖς, τὰ δὲ χρήματα ἀπαγαγεῖν αὐτῷ ἐνετέλλετο καὶ φυλάττειν ε στ' α ν καὶ αὐτόν ἀντιδωρεῖσθαι γνοίη δυνάμενον. καὶ παρήνει τὴν πόλιν αὐτοῦ ὑπὸ φυλακὴν ποιήσασθαι ἀσφαλῆ, αὐτόν δὲ αὐτῷ συστρατεύσασθαι. καὶ ὁ Γαδάτας η σθη τῇ συμβουλῇ, συσκευασάμενός τε τῷ Κύρῳ συνείπετο. ἐπεὶ δὲ πορευόμενος οὕτως εἰς τὰ μεθόρια τῶν Σύρων καὶ Μήδων ἀφίκετο, ἐνταῦθα τρία ο ντα τῶν Σύρων φρούρια τὸ μὲν ε ν αὐτὸς προσβαλὼν καὶ βιασάμενος ε λαβε, τὰ δὲ δύο φοβῶν μὲν ὁ Κῦρος, πείθων δὲ ὁ Γαδάτας παρεσκεύασαν παραδοῦναι τοὺς φυλάσσοντας. 1.241 Εἰ τα πέμπει πρὸς Κυαζάρην ἀξίων η κειν εἰς τὸ στρατόπεδον, ο πως περὶ ω ν α ν δέοιντο βουλευσάιντο. καὶ ὁ μὲν α γγελος ω χετο· ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευσε τὴν σκηνὴν η ν οἱ Μῆδοι τῷ Κυαζάρῃ ἐξεῖλον κατασκευάσαι ὡς βέλτιστα

τῆ τε ἀλλῇ παρασκευῇ καὶ τῷ γυναικῆ εἰσαγαγεῖν εἰς τὸν γυναικῶνα τῆς σκηνῆς, καὶ σὺν ταύτῃ τὰς μουσουργοὺς αἰπερ τῷ Κυμαζάρῃ ἐξήρηντο. ἐν τοσοῦτῳ δὲ ὁ ἀγγελὸς τὰ παρὰ τοῦ Κύρου τῷ Κυμαζάρῃ ἀπήγγειλε, καὶ ὁ εἰσπορεύετο σὺν τοῖς παραμείναισιν αὐτῷ τῶν Μήδων ἱππεῦσιν. ὡς δ' ἐγὼ προσιόντα αὐτὸν ὁ Κύρος, λαβὼν τοὺς τε τῶν Περσῶν ἱπέας, πολλοὺς ἠδη ὄντας, καὶ τοὺς Μήδους παρόντας καὶ τοὺς Ἀρμενίους καὶ τῶν ἀλλῶν συμμάχων τοὺς εὐίπποτάτους, ἀπῆντα, ἐπιδεικνὺς τῷ Κυμαζάρῃ τὴν δύναμιν. ὁ δὲ ἰδὼν τῷ Κύρῳ μὲν πολλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς ἐπομένους, ἑαυτῷ δὲ ὀλίγην τε καὶ ὀλίγου ἀξίαν θεραπείαν, ἀτιμὸν τι αὐτῷ εἰδοξεν εἶναι, καὶ ἀχος αὐτὸν ἐλαβε, καὶ εἰς φανερά κατήνεκτο δάκρυα. ὁ δὲ Κύρος ἰδίᾳ τοῦτον ἀπολαβόμενος καὶ παρακαθίσας διειλέχθη, καὶ τῆς ὀργῆς καὶ τῆς λύπης ἠρώτα τὸ αἰτιον. καὶ πολλά τε εἰπὼν καὶ ἀκούσας, τέλος "πρὸς θεῶν" εἶπε, "ὡ θεῖε, παῦσαι τὸ νῦν ἔχον μεμφόμενός μοι, ἐπειδὴν δὲ πείραν ἡμῶν λάβῃς πῶς ἐχομεν πρὸς σέ, τότε μοι ἡ χάριτας ὁμολόγει ἡ μέμφου." καὶ ὁ Κυμαζάρης κατέθετο· ὁ δ' ἐφίλησεν αὐτὸν προσελθὼν. καὶ ὡς εἰδὼν οἱ Μῆδοί τε καὶ οἱ Πέρσαι καὶ οἱ λοιποὶ, ὑπερήσθησαν. ἀναβάντες οὖν τοὺς ἵππους ὁ Κύρος καὶ ὁ Κυμαζάρης ἀπῆσαν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ ἐπὶ τὴν ἐξηρημένην αὐτῷ σκηνὴν τὸν Κυμαζάρην ἀπήγαγον. οἱ δὲ Μῆδοι ἦσαν πρὸς αὐτὸν δῶρα ἀγοντες, ἕκαστος ἐν γέ τι ὧν εἰλήφει τὸ κάλλιστον. ἐπεὶ δὲ ὠρα δειπνοῦ ἦν, ὁ μὲν 1.242 Κυμαζάρης ἀμφὶ δεῖπνον εἶχε, ὁ δὲ Κύρος ὡς ἂν αὐτῷ παραμείναιεν οἱ σύμμαχοι ἐφρόντιζε, καὶ συλλέξας τῶν φίλων τοὺς ἱκανοὺς τὰ δέοντα συμπράττειν αὐτῷ μηχανᾶσθαι ἠξίου ὅπως πείσαιεν τοὺς συμμάχους μὴ ἀποστῆναι αὐτῶν, ἀλλ' ἐπαρήγειν εἰ τι. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρὸς Κυμαζάρην ἀπαντες συνελέγησαν. καὶ πρὶν ἐντυχεῖν ἐκείνῳ προσήγον οἱ φίλοι τῷ Κύρῳ ἄλλο ἀλλο τῶν ἔθνων τῶν συμμάχων, δεομένων αὐτοῦ μένειν καὶ συμμετέχειν τοῦ πολέμου αὐτῷ. Ἐν τούτῳ δὲ Κυμαζάρης τῆς σκηνῆς ἐξελθὼν "ἄνδρες σύμμαχοι" εἶπε, "σκοπεῖν δέον πότερον στρατεύεσθαι εἰ τι καιρὸς εἶναι δοκεῖ ἡ διαλύειν ἠδη τὴν στρατιάν." ἕκαστος οὖν παριὼν εἶπε, καὶ πάντες στρατεύεσθαι δεῖν γνώμην εἰδοσαν. ἐπὶ πᾶσι δὲ ὁ Κύρος εἶπεν "οὐδ' ἐμὲ λανθάνει, ἄνδρες, ὡς εἰ διαλύσομεν τὸ στράτευμα, τὰ μὲν ἡμέτερα γίνονται ἂν ἀσθενέστερα, τὰ δὲ τῶν πολεμίων αὐξήσεται. ἀλλ' ὁρῶ ἡμῖν ἀντιπάλους προσιόντας οἱς οὐ δύνησόμεθα μάχεσθαι. προσέρχεται γὰρ χειμῶν καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἐλλειψίς. τὰ μὲν γὰρ ἀνήλωται παρ' ἡμῶν, τὰ δὲ δι' ἡμᾶς ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἀνακεκόμεναι εἰς ἐρύματα. τίς οὖν λιμῶν καὶ ῥίγι μαχόμενος στρατεύεσθαι δύναται ἂν; δοκῶ δὲ χρῆναι τὰ μὲν τῶν ἐναντίων παραιρεῖν ὄχυράματα, ἑαυτοῖς δὲ πλεῖστα ποιήσασθαι ὄχυρά. ἔαν γὰρ φρούρια ἡμῖν γένηται, ταῦτα τοῖς μὲν πολεμίοις ἀλλοτριώσῃ τὴν χώραν, ἡμῖν δὲ εἰς λυσιτέλειαν εἴσται." ὡς δὲ ταῦτά τε καὶ πλείω τοιαῦτα ἐρρήθη, πάντες συμπροθυμήσεσθαι ταῦτ' εἶπασαν, καὶ ὁ Κυμαζάρης αὐτός, καὶ μηχανὰς ποιήσῃν κατέθεντο πολιορκητικὰς. Κύρος δὲ γνοὺς 1.243 διατριβὴν εἶσθαι ἀμφὶ ταῦτα, τὸ μὲν στράτευμα ἐν ἀσφαλεῖ ἐποίησατο, ἐξῆγε δὲ εἰς προνομᾶς, ἵνα τε ἀφθονὰ ἐχοίεν τὰ χρειώδη καὶ ἵνα μᾶλλον ὑγιαίνοιεν κοπιῶντες, καὶ ὅπως τῆς εὐταξίας ὑπομιμνήσκοιντο. Ἐκ δὲ Βαβυλῶνος ἰόντες αὐτόμολοι εἶπον ὡς ὁ Ἀσσύριος οἰχοῖτο ἐπὶ Λυδίαν πολλὰ τάλαντα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου ἀγῶν καὶ κόσμον παντοδαπόν. ὁ μὲν οὖν ὁ χλος ὁ στρατιωτικὸς εἶπεν ὑπεκτίθεσθαι αὐτὸν ἠδη δεδιότα τὰ χρήματα, ὁ δὲ Κύρος εἶπεν οἰχεσθαι τὸν Ἀσσύριον συμμάχους ζητοῦντα, καὶ ὡς μάχης εἰτι δεῖσον ἀντιπαρεσκευάζετο. εἰδοξεν δ' αὐτῷ καὶ κατάσκοπον ἐπὶ Λυδίαν πέμψαι, ἵνα ὅτι πράττει ὁ Ἀσσύριος γνῶ. καὶ πρὸς τοῦτο ἐπιτήδειος αὐτῷ ὁ Ἀράσπας ἐδόκει ὁ τὴν καλὴν γυναικῆ φυλάττων, ὁ σληφθεὶς ἐρωτῆ τῆς γυναικὸς προσήγαγε λόγους αὐτῇ· ἡ δὲ ἀπέφησε καὶ ἠνπιστῆ τῷ ἀνδρὶ καὶ ἀπόντι, οὐ μέντοι κατεῖπε τοῦ Ἀράσπου πρὸς Κύρον. ἐπεὶ δὲ ὁ ἐρῶν ἠπέιλει αὐτῇ ὡς εἰ μὴ ἐκοῦσα ἐνδοίῃ, ἀκουσα ποιήσει τοῦτο, δείσασα τὴν βίαν πέμπει τὸν εὐνοῦχον πρὸς τὸν Κύρον καὶ κελεύει πάντα

εἰπεῖν. ὁ δὲ ἀκούσας ἐγέλασε, καὶ πέμπει Ἀρτάβαζον σὺν τῷ εὐνούχῳ, κελεύσας εἰπεῖν αὐτῷ μὴ βιάζεσθαι τοιαύτην γυναῖκα, πείθειν δὲ εἰ δύναίτο, οὐκ ἐφικνύειν. ὁ δὲ Ἀράσπας ἀκούσας ταῦτα τὸ μὲν ὑπὸ αἰσχύνῃς, τὸ δὲ ὑπὸ φόβου τῇ λύπῃ καταβεβήπτιστο. ὁ οὐν Κῦρος γνοὺς τοῦτο ἐκάλεσεν αὐτὸν ἰδίᾳ καὶ ἐφίη "παῦσαι, Ἀράσπα, φοβούμενός τε καὶ αἰσχυρόμενος. ἐγὼ γὰρ θεοὺς τε ἀκούω ἐρωτῶς ἠττάσθαι καὶ ἀνθρώπους οἱ δα καὶ μάλα φρονίμους οἱ ἀπεπόνθησιν ὑπὸ ἐρωτῶς. καὶ σοὶ δὲ τούτου ἐγὼ εἰμι αἰτιώσις, ὅς σε τοιούτῳ ἀμάχῳ συγκαθεῖρξα πράγματι." καὶ ὁ 1.244 Ἀράσπας ὑπολαβὼν εἰπὼν "ἀλλὰ σὺ μὲν, ὦ Κῦρε, καὶ 1.244 ταῦτα πρῶτος εἰ καὶ συγγνώμων τῶν ἀνθρωπίνων ἀμαρτημάτων, ἐμὲ δὲ οἱ ἀλλοὶ ἀνθρώποι καταδύουσι τῷ ἄχρῳ. οἱ μὲν γὰρ ἐχθροὶ ἐφήδονταί μοι, οἱ δὲ φίλοι συμβουλεύουσιν ἐκποδῶν γενέσθαι, μή τι καὶ πάθω ὑπὸ σοῦ." καὶ ὁ Κῦρος εἰπὼν "εὐ τοίνυν ἴσθι ὅτι ταύτῃ τῇ δόξῃ ἐμοί τε χαρίσασθαι δυνήσῃ καὶ τοὺς συμμαχοὺς ὠφελῆσαι." εἰθε γάρ" ὁ Ἀράσπας ἐφίη "γενοίμην σοι χρήσιμος ἐν καιρῷ." "εἰ τοίνυν" ἐφίη "προσποιησάμενος ἐμὲ φεύγειν εἰς τοὺς πολεμίους ἐλθοῖς, πιστευθήσῃ ὑπὲρ ἐκείνων." "ναὶ μὰ Δί" ἐφίη ὁ Ἀράσπας "καὶ ὑπὸ τῶν φίλων." "ἐλθοῖς ἀν τοίνυν" ἐφίη "πάντα ἡμῖν τὰ τῶν πολεμίων ἀγγέλλων." Ἀράσπας μὲν οὐν οὕτως ἐξεληθὼν καὶ παραλαβὼν τοὺς πιστοτάτους θεράποντας ὡς ἔχεται, ἡ δὲ Πάνθεια μαθοῦσα τοῦτο πέμψασα πρὸς τὸν Κῦρον εἰπὼν "μὴ λυποῦ, ὦ Κῦρε, ὅτι Ἀράσπας τοῖς πολεμίοις προσήλθεν· εἰ γὰρ ἐμὲ ἕσσεις πέμψαι πρὸς τὸν ἐμὸν ἀνδρα, ἡ ξεῖ σοι φίλος Ἀράσπου πιστότερος." καὶ ὁ Κῦρος ἐκέλευσε πέμπειν· ἡ δὲ ἐπέμψε. καὶ ὁ Ἀβραδάτας ὡς ἐγνώσθη τὰ παρὰ τῆς γυναικὸς σύμβολα, ἀσμενὸς πρὸς τὸν Κῦρον ἐχώρησεν. ὡς δὲ ἦν πρὸς τοῖς σκοποῖς, πέμπει πρὸς τὸν Κῦρον εἰπὼν ὅς ἦν. ὁ δὲ Κῦρος ἀγγεῖν αὐτὸν πρὸς τὴν γυναῖκα ἐκέλευσεν. ὡς δὲ εἰδέτην ἀλλήλῳ ἡ γυνὴ καὶ ὁ Ἀβραδάτας, ἠσπάζοντο ἀλλήλους ἐκ δυσελπίστων. εἰτα ἐφίη ἡ Πάνθεια τοῦ Κύρου τὴν ὁσιότητα καὶ τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν κατοικίτισιν. ἐκ τούτου ἐρχεται πρὸς Κῦρον ὁ Ἀβραδάτας, καὶ λαβόμενος τῆς αὐτοῦ δεξιᾶς εἰπὼν "ἀνθ' ὧν ἐπεποίηκας ἡμᾶς, ὦ Κῦρε, φίλον σοι ἐμαυτὸν δίδωμι καὶ θεράποντα 1.245 καὶ σύμμαχον." καὶ ὁ Κῦρος εἰπὼν "κἀγὼ δὲ σε δέχομαι." Ἠλθον δὲ τῷ Κύρῳ παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ χρήματα, καὶ οἱ ἀγοντες αὐτὰ ἀπήγγελλον αὐτῷ ὅτι ὁ Ἰνδὸς λέγει ὡς "ἡ δομαί, ὦ Κῦρε, ὅτι μοι περὶ ὧν ἐδέου ἐδήλωσας, καὶ βούλομαι σοι ξένος εἶναι, καὶ πέμπω σοι χρήματα, καὶ ἀλλων δέη, μεταπέμπου· ἐντέταλται δὲ τοῖς παρ' ἐμοῦ ποιεῖν ἀνακελεύεις." ὁ δὲ Κῦρος "κελεύω τοίνυν" εἰπὼν "τοὺς μὲν ἀλλοὺς μένοντας ἐνθα κατεσκηνώσατε φυλάττειν τὰ χρήματα, τρεῖς δέ μοι ἐλθόντες ὑμῶν εἰς τοὺς πολεμίους ὡς παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ περὶ συμμαχίας, καὶ τὰ ἐκεῖ μαθόντες ὅ,τι ἀναλέγωσί τε καὶ ποιῶσιν ὡς τάχιστα ἀπαγγείλατε ἐμοί τε καὶ τῷ Ἰνδῷ." οἱ μὲν δὲ Ἰνδοὶ συσκευασάμενοι τῇ ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο, ὁ δὲ Κῦρος τὰ πρὸς τὸν πόλεμον παρεσκευάζετο μεγαλοπρεπῶς. καὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἵππεῖς ἐκπεφύκησαν εἰς τοὺς μυρίους, καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα εἰς ἑκατόν, καὶ ὁ Ἀβραδάτας ἐτερα κατεσκευάσεν ἑκατόν, καὶ τὰ Μηδικὰ ἄρματα ἐτερα συνέστησαν ἑκατόν μετασκευασθέντα εἰς τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκ τῆς Τρωικῆς καὶ Λιβυκῆς διφρείας· καὶ ἐπὶ τὰς καμήλους δὲ τεταγμένοι ἦσαν δύο ἑκάστην τοξόται. οὕτω δὲ διατιθεμένων τῷ Κύρῳ τῶν τοῦ πολέμου ἠκον οἱ Ἰνδοὶ ἐκ τῶν πολεμίων καὶ ἐλεγον ὅτι Κροῖσος ἡγεμῶν καὶ στρατηγὸς ἠρῆται, καὶ πολλοὶ μὲν βασιλεῖς, πολλὰ δὲ ἔθνη καὶ Ἕλληνες συμμαχήσειν ἠτοίμασται. ὡς οὐν ταῦτα ἠκούσεν ὁ τοῦ Κύρου στρατός, ἐν φροντίδι ἐγένετο. ὡς δὲ ἠσθετο ὁ Κῦρος φόβον διαθέοντα ἐν τῇ στρατιᾷ, διειλέχθη αὐτοῖς καὶ μετέβαλε πρὸς τὸ εὐθυμῶν 1.246 τερὸν. εἰτα εἰπὼν "δοκεῖ μοι, ὦ ἀνδρες, ἐπὶ αὐτοὺς ἰέναι ὡς τάχιστα." καὶ ἀπαντες συνηγόρευον. Κουαζάρης μὲν οὐν τῶν Μήδων ἐχῶν τὸ τρίτον μέρος κατέμενεν, ὡς μηδὲ τὰ οἰκίερα εἰρημαίῃ, ὁ δὲ Κῦρος ἐπορεύετο ὡς ἠδύνατο τάχιστα. ὡς δὲ οἱ προϊόντες σκοποὶ ἐδόκουν μανθάνειν μετεωριζόμενον καπνὸν ἠκονιόρτον καὶ

ἀνθρώπους ὄραν χιλὸν καὶ ξύλα λαμβάνοντας, εἰ καζον εἰ ναί που πλησίον τῶν πολεμίων τὸ στράτευμα, καὶ τῷ Κύρῳ κατήγγελλον. ὁ δὲ ἐκείνους μὲν ἐκέλευσεν ἐπὶ ταῖς σκοπαῖς μένοντας ὁ, τι α ν ὄρων ἀπαγγέλλειν, τάγμα δ' ἰππέων ε πεμψεν εἰς τὸ πρόσθεν, ἵνα τινὰς συλλάβοιεν. οἱ καταδραμόντες εἰς τὸ πεδίον συνέλαβον ἀνθρώπους καὶ ἡ γαγον. καὶ ε λεγον οἱ συλληφθέντες ὡς ἐκ τοῦ στρατοπέδου εἰ εν. καὶ ὁ Κύρος "πόσον" ε φη "ἀ πεστιν ἔντεϋθεν τὸ στράτευμα;" οἱ δ' ε λεγον ὡς δύο παρασάγγας. καὶ προσεπήρετο "ἡμῶν δὲ λόγος τις ἦν παρ' αὐτοῖς;" "ναὶ νῆ Δί'" ε φασαν, "καὶ πολὺς γε, ὡς ἐγγὺς ἦδη ἡ τε προσιόντες." "τί ου ν;" ε φη ὁ Κύρος, "καὶ ε χαιρον ἀκούοντες ἡμᾶς ἰόντας;" "οὐ μὰ Δί'" εἶπον ἐκεῖνοι, "ἀλλὰ καὶ μάλα ἠνιῶντο." "τίς δὲ ὁ τούτους τάσσων ἐστίν;" ὁ Κύρος εἶπεν. οἱ δὲ "αὐτός τε Κροῖσος" ἀπεκρίναντο "καὶ τις Ἑλλήν ἀνὴρ καὶ Μῆδός τις, ὁ ς ἐλέγετο φυγὰς εἶναι παρ' ὑμῶν." καὶ ὁ Κύρος πρὸς τοῦτο "ἀλλ', ὦ Ζεῦ, λαβεῖν μοι γένοιτο αὐτὸν ὡς ἐγὼ βούλομαι." τοὺς μὲν ου ν αἰχμαλώτους ἀπάγειν ἐκέλευσεν. οὐ πολὺ δὲ τὸ ἐν μέσῳ καὶ ὁ πεμφθεὶς πάλαι κατάσκοπος, ὁ Ἀράσπας δηλαδή, ἀγγέλλεται προσελαύνων. ὁ μὲν ου ν Κύρος ὡς ἡ κουσεν, ἀναπηδήσας ὑπήντα αὐτῷ καὶ ἐδεξιοῦτο, οἱ δ' α λλοι τῷ πράγματι ἐξεπλήττοντο, ε ως ὁ Κύρος ε φη "ἀ νδρες φίλοι, ἡ κει ἡμῖν ἀνὴρ α ριστος, ὁ ς οὐκ 1.247 αἰσχροῦ τινος ἤττηθεις ὦ χετο ὡς ἐμὲ δεδιώς, ἀλλ' ὑπ' ἐμοῦ πεμφθεὶς, ὁ πως μαθὼν τὰ τῶν πολεμίων σαφῶς ἡμῖν ἐξαγγείλειε. δεῖ ου ν πάντας τοῦτον τιμᾶν. ἐπὶ γὰρ τῷ ἡμετέρῳ ἀγαθῷ καὶ ἀτιμίαν ὑπέσχε καὶ ἐκινδύνευσεν." ἔντεϋθεν πάντες ἡσπάζοντο τὸν Ἀράσπαν. καὶ ὁ Κύρος "διηγοῦ" ε φη, " Ἀράσπα, ὅποσα ἐώρακας." κἀκεῖνος διηγείτο τό τε πλῆθος τῶν πολεμίων καὶ τὸν τόπον τῆς παρατάξεως καὶ τὰ τῶν ἐναντίων βουλεύματα. καὶ ὁ Κύρος ἀπελθεῖν ε καστον ἐκέλευσε καὶ τὰ τε ο πλα καὶ τοὺς ἰ ππους ἑαυτῶν ἐπισκέψασθαι, ε ωθεν δὲ πρὸς πόλεμον ἐτοιμάσασθαι. Τότε μὲν ου ν ἀπῆλθον· τῇ δ' ὑστεραία ἐξωπλίζοντο ε καστοι, καὶ ὁ Ἀβραδάτας, κλήρῳ λαχὼν ἀντίος τετάχθαι τοῖς Αἰγυπτίοις. ὀπλιζομένῳ δὲ προσῆγεν ἡ Πάνθεια χρυσοῦν κράνος καὶ περιβραχιόνια καὶ ψέλλια περὶ τοὺς καρπούς τῶν χειρῶν καὶ χιτῶνα ποδήρη πορφύρεον καὶ λόφον ὑακινθινοβαφῆ, α αὐτὴ πεποίηκε τῷ ἀνδρὶ. ὁ δὲ ἰδὼν ε φη "σὺ δήπου, ὦ γύναι, συγκόψασα τὸν σαυτῆς κόσμον τὰ ο πλα μοι ἐποίησω;" "νῆ Δί'" ε φη ἡ Πάνθεια· "σὺ γὰρ ε μοιγε μέγιστος κόσμος εἶ ." καὶ ταῦτα λέγουσα ἐνέδουε τὸν α νδρα τὰ ο πλα, καὶ λανθάνειν κλαίουσα ἐπειρᾶτο, ἐλείβετο δὲ τὰ δάκρυα κατὰ τῶν αὐτῆς παρεῖων. ὡς δὲ ἦδη ἐπὶ τὸ α ρμα ἀναβῆναι ἠτοίμαστο ὁ Ἀβραδάτας, ἀποχωρῆσαι κελεύσασα τοὺς παρόντας ἡ Πάνθεια εἶπεν "ὁ τι μὲν, ὦ Ἀβραδάτα, καὶ τῆς ἑαυτῆς προτιμῶ σε ψυχῆς, οἱ μαί σε γινώσκειν· ὁ μως ου τως ε χουσα πρὸς σέ, ἐπόμνυμι τὴν ἐμὴν καὶ σὴν φιλίαν ἡ μὴν βούλεσθαι μετὰ σοῦ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ γενομένου κοινῇ γῆν ἐπιέσασθαι μᾶλλον ἡ ζῆν μετὰ αἰσχυνομένου αἰσχυνομένη. καὶ Κύρῳ δὲ δοκῶ μεγάλην ἡμᾶς 1.248 χάριν ὀφείλειν, ὁ τι μοι γενομένη αἰχμαλώτῳ καὶ ἐξαιρεθείσῃ αὐτῷ ου τε ὡς δούλῃ ἐχρήσατο ου τε ὡς ἐλευθέρῃ ἐν ἀτίμῳ ὀνόματι, διεφύλαξε δέ σοι ὦ σπερ ἀδελφοῦ γυναῖκα λαβῶν. πρὸς δὲ καὶ ὁ τε Ἀράσπας ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ὁ ἐμὲ φυλάσσω, ὑπεσχόμην αὐτῷ, εἰ με ἐάσειε πρὸς σέ πέμψαι ὡ στε σε ἡ ξειν, πολὺ Ἀράσπου καὶ πιστότερόν σε καὶ ἀμείνονα ε σεσθαι." ἡ μὲν ου ν ταῦτα εἶπεν, ὁ δὲ Ἀβραδάτας ἀγασθεὶς τοῖς λόγοις ἐπήυξατο "δός μοι, ὦ Ζεῦ, φανῆναι ἀξίῳ μὲν Πανθείας ἀνδρὶ, ἀξίῳ δὲ Κύρου φίλῳ." ταῦτ' εἶπὼν ἐπὶ τὸ α ρμα ἀνέβαινεν. Ὁ δὲ Κύρος συγκαλέσας τοὺς ἡγεμόνας ἐδημηγόρησε παραθαρρύνων αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον, καὶ ου τως ὠρμᾶτο ἀπιέναι. ἐπεὶ δὲ προσήγγισαν τοῖς ἀντιπολέμοις ὡς ἀλλήλους ὄραν, συνέταξε τοὺς οἰκείους ὁ Κύρος ὡς κάλλιστα, καὶ παριῶν τὰς τάξεις λόγοις τοὺς α νδρας πρὸς τὴν μάχην παρέθηγεν. ὁ δὲ Κροῖσος τὴν αὐτοῦ στρατιὰν ἀντίαν στήσας πρὸς τὸ τοῦ Κύρου στράτευμα, ἐσήμαινεν αὐτοῖς πρὸς τοὺς πολεμίους πορεύεσθαι. καὶ προσήεσαν τρεῖς φάλαγγες, ἡ μὲν μία κατὰ πρόσωπον, τῶν δὲ δύο ἡ

μὲν κατὰ τὸ δεξιόν, ἢ δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον, ὡς τε φόβον παρεῖναι πάση τῇ Κύρου στρατιᾷ· πάντοθεν γὰρ περιείχετο ὑπὸ τῶν πολεμίων πλὴν ἐξόπισθεν. ὁ μὲν δὲ καὶ οἱ τοῦ Κύρου, ἐπεὶ παρήγγειλε, πάντες ἐστράφησαν ἀντιπρόσωποι τοῖς πολεμίοις. καὶ ἡ μὲν πολλὴ τέως πανταχόθεν σιγή· ἡνίκα δὲ εἰδοξέω Κύρω καιρὸς εἶναι, ἐξήρχε παιᾶνα, συνεπήχησε δὲ πᾶς ὁ στρατός. καὶ ἐξανίσταται ὁ Κύρος καὶ μετὰ τῶν ἵππέων τοῖς ἐναντίοις συνεμίγνυεν, οἱ δὲ πεζοὶ 1.249 αὐτῷ συντεταγμένοι ἐφείποντο. καὶ Ἀρταγέρσης δὲ ὁ τῶν ἐπὶ ταῖς καμήλοις ἀρχῶν ἐπιτίθεται κατὰ τὰ εὐώνυμα, προεὶς τὰς καμήλους, ὡς Κύρος ἐκέλευσεν. οἱ δ' ἵπποι πόρρωθεν αὐτὰς οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' οἱ μὲν ἐφευγον, οἱ δὲ ἐξήλλοντο, οἱ δ' ἀλλήλοις ἐνέπιπτον. καὶ τὰ ἀρματα δὲ κατὰ τὸ δεξιόν καὶ τὸ εὐώνυμον ἀμα ἐνέβαλλε, καὶ πολλοὶ ταῦτα φεύγοντες ἠλίσκοντο ὑπ' αὐτῶν. καὶ Ἀβραδάτας βοήσας "ἀνδρες φίλοι, ἐπεσθε" ἐνίει οὐδὲν τῶν ἵππων φειδόμενος· συνεζώρμησαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἀρματηλάται. καὶ ὁ μὲν Ἀβραδάτας εἰς τὴν τῶν Αἰγυπτίων φάλαγγα ἐμβάλλει, συνεισέβαλον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ ἐγγύτατα τεταγμένοι, οἱ δ' ἄλλοι ἐξέκλιναν κατὰ τὰ φεύγοντα ἀρματα. οἱ δὲ ἀμφὶ Ἀβραδάτην τοὺς μὲν τῇ ῥύμῃ τῶν ἵππων παίοντες ἀνέτρεπον, τοὺς δὲ πίπτοντας κατηλόν· ὁ σὼν δὲ τὰ δρέπανα ἐπέλάβοντο, πάντα βίᾳ διεκόπτετο καὶ ὁ πλάκα καὶ σώματα. ἐν δὲ τῷ ἀδιηγῆτῳ τούτῳ ταραχῶ ὑπὸ τῶν παντοδαπῶν σωρευμάτων ἐξαλλομένων τῶν τροχῶν ἐκπίπτει ὁ Ἀβραδάτας, καὶ ἄλλοι δὲ τῶν συνεισβαλόντων. καὶ οὐ τοὶ μὲν κατεκόπησαν, οἱ δὲ Πέρσαι συνεπισπόμενοι τοὺς μὲν τεταραγμένους τῶν Αἰγυπτίων ἐφόνευσαν, οἱ δὲ συνεστηκότες ἐναντίον τοῖς Πέρσαις ἐχώρουν· ἐνθα δὴ δεινὴ μάχη ἦν. ἐπλεονέκτουσαν δὲ οἱ Αἰγύπτιοι καὶ πλήθει καὶ τοῖς ὀπλοῖς. οἱ δὲ Πέρσαι οὐκ ἠδύναντο ἀντέχειν, ἀλλ' ἐπὶ πόδα ἀνεχάζοντο παίοντες καὶ παιόμενοι, ἕως ὑπὸ ταῖς μηχαναῖς ἐγένοντο. ἐπεὶ δ' ἐνταῦθα ἠλθον, ἐπαίοντο αὐθις οἱ Αἰγύπτιοι ἐκ τῶν πύργων. ἡ μὲν δὲ πολὺς μὲν ἀνδρῶν φόνος, πολὺς δὲ κτύπος ὀπλων, πολλὴ δὲ βοή. ἐν δὲ τούτῳ Κύρος διώκων τοὺς κατ' αὐτὸν παραγίνεται. καὶ ἰδὼν τοὺς Πέρσας ἐκ τῆς χώρας ἑωσμένους, ἠλγησε, 1.250 καὶ παραγγείλας τοῖς μετ' αὐτοῦ ἐπεσθαι, παρήλαυνεν εἰς τὸ ὀπισθεν· καὶ εἰσπεσόντες πολλοὺς κατέκαινον. ὡς δ' ἠσθοντο οἱ Αἰγύπτιοι, ἐστρέφοντο. καὶ φύρδην ἐμάχοντο καὶ πεζοὶ καὶ ἵππεῖς· πεπτωκῶς δὲ τις ὑπὸ τῷ Κύρῳ ἵππῳ καὶ πατούμενος παῖει μαχαίρα κατὰ τὴν γαστέρα τὸν ἵππον αὐτοῦ, ὁ δὲ ἵππος ἐκ τῆς πληγῆς σφαδάζων ἀποσειέται τὸν Κύρον. καὶ εὐθὺς ἀνεβόησάν τε ἀπαντες καὶ προσπεσόντες ἐμάχοντο. καὶ τις τῶν τοῦ Κύρου ὑπηρετῶν καταπηδήσας ἀναβάλλει αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἑαυτοῦ ἵππον. ὡς δ' ἀνέβη, κατεῖδε πάντοθεν ἡδη παιομένους τοὺς Αἰγυπτίους. ὡς δ' ἐγένετο παρελύνων παρὰ τὰς μηχανάς, ἐπὶ τινα τῶν πύργων ἀνέβη, καὶ κατεῖδε μεστὸν τὸ πεδῖον ἵππων, ἀνθρώπων, ἀρμάτων, φευγόντων, διωκόντων, κρατούντων, κρατουμένων, μένον δὲ οὐδαμοῦ οὐδὲν εἰ τι ἰδεῖν ἠδύνατο πλὴν τὸ τῶν Αἰγυπτίων. οὐ τοὶ δὲ πάντοθεν κυκλωθέντες ὑπὸ ταῖς ἀσπίσιν ἐκάθηοντο, ποιοῦντες μὲν οὐδὲν εἰ τι, πάσχοντες δὲ πολλὰ καὶ δεινά. ἀγασθεῖς δὲ ὁ Κύρος αὐτοὺς καὶ οἰκτεῖρων ὅτι ἀνδρες ἀγαθοὶ ὄντες ἀπώλλυντο, μάχεσθαι οὐδένα εἰ τι εἰς αὐτοῖς, διακηρυκεύεται δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐρωτῶν πότερον βούλονται ἀπολέσθαι πάντες ἡ σωθῆναι. οἱ δὲ "ὅ,τι καλὸν ἀνποιοῦντες σωθείημεν;" εἶπασαν. καὶ ὁ Κύρος "εἰ τὰ ὀπλα ἡμῖν παραδοίητε, τοῖς αἵρουμένοις ὑμᾶς σῶσαι, ἐξὸν ἀπολέσαι." ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Αἰγύπτιοι ἐδοσαν πίστει καὶ ἔλαβεν. Ταῦτα διαπραξάμενος ὁ Κύρος ἡδη σκοταῖος ἀναγαγὼν ἐστρατοπεδεύσατο. καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν Κύρον δειπνήσαντες ἐκοιμήθησαν, Κροῖσος μὲντοι εὐθὺς ἐπὶ Σάρδεις σὺν τῷ στρατεύματι ἐφευγε, τὰ δ' ἄλλα φύλα ἐν τῇ νυκτὶ ὀπιῆδύναντο ἀπεχώρουν. 1.251 ἕωθεν δὲ ἐπὶ Σάρδεις καὶ ὁ Κύρος ἦγε, καὶ πρὸς τῇ πόλει γενόμενος τὰς τε μηχανὰς ἀνίστη καὶ ἠτοίμαζε κλίμακας. τῆς δ' ἐπιούσης νυκτὸς ἀναβιβάζει Χαλδαίους τε καὶ Πέρσας κατὰ τὰ ἀποτομώτατα δοκοῦντα εἶναι τοῦ Σαρδιανῶν ἐρύματος. ἠγήσατο δὲ τῆς ὁδοῦ τούτοις Πέρσης ἀνὴρ, δοῦλος τῶν ἐν

τῆ ἀκροπόλει φρουρῶν ἑνός, ὡς δὲ τὰ ἀκρα εἰχετο, εφευγον οἱ Λυδοὶ ἀπὸ τῶν τευχῶν. Κῦρος δὲ ἀμα τῆ ἡμέρα εἰσήει εἰς τὴν πόλιν, παραγγείλας ἐκ τῆς τάξεως μηδένα κινεῖσθαι. ὁ δὲ Κροῖσος κατακλεισάμενος ἐν τοῖς βασιλείοις Κῦρον ἐβόα. ὁ δὲ Κῦρος τοῦ μὲν Κροῖσου κατέλιπε φύλακας, καταστρατοπεδεύσας δὲ τοὺς ἑαυτοῦ ἀπῆει πρὸς Κροῖσον. καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Κροῖσος "χαῖρε, ὦ δέσποτα" εφη. "καὶ σύ γε" ὁ Κῦρος εἶπεν "ὦ Κροῖσε. ἀτὰρ ἐθελήσῃς ἀν συμβουλευσαί μοι τι;" "βουλοίμην ἀν" εφη "ὦ Κῦρε." εφη τοίνυν "ἐγὼ, Κροῖσε, τοὺς στρατιώτας ὄρων πεπονηκότας καὶ πλεῖστα κινδυνεύοντας καὶ νῦν νομίζοντας πόλιν εχειν τὴν πλουσιωτάτην τῶν ἐν Ἀσίᾳ μετὰ Βαβυλῶνα, ἀξιῶ ὠφεληθῆναι τοὺς στρατιώτας, ἐφεῖναι δ' αὐτοῖς διαρπάσαι τὴν πόλιν οὐ βούλομαι." ὁ δὲ Κροῖσος "ἀλλ' ἐμέ" εφη "εἶασον λέξει πρὸς οὐρανὸν ἐγὼ Λυδῶν ἐθέλω ὅτι μὴ γενέσθαι ἀρπαγὴν παρὰ σοῦ διαπέπραγμα, καὶ ἰσθί σοι εσεσθαι παρ' ἐκόντων Λυδῶν πᾶν ὅτι ἐν Σάρδεσι τίμιον. πρῶτον δὲ ἐπὶ τοὺς ἐμούς" εἶπε "θησαυροὺς πέμπε καὶ λάμβανε ὅσα βούλει." Ταῦτα μὲν οὐνοῦ ποίησεν ὁ Κῦρος κατέθετο, καὶ τότε ἐπὶ τούτοις τὴν ἡμέραν διήγαγον· τῆ δ' ἐξῆς καλέσας ὁ Κῦρος τῶν φίλων τινάς, τοὺς μὲν τοὺς θησαυροὺς παραλαμβάνειν ἐκέλευσε, τοὺς δὲ ὅποσα 1.252 παραδοίῃ ὁ Κροῖσος χρήματα. εἶτα εἰ τις ἑώρακε τὸν Ἀβραδάταν ἠρετο· εἰπόντος δὲ τινος τῶν ὑπηρετῶν ὅτι ἐν τῇ μάχῃ ἀπέθανεν, ἐπαίσατο τὸν μηρόν, καὶ ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον ἠλαυνεν ἐπ' ἐκείνον. καὶ ὡς εἶδε τὴν Πάνθειαν χαμαὶ καθημένην καὶ τὸν νεκρὸν κείμενον, ἐδάκρυσεν καὶ εἶπε "φεῦ, ὦ ἀγαθὴ καὶ πιστὴ ψυχὴ." ἢ δὲ γυνὴ "οἱ δ' ὅτι δι' ἐμέ" εφη "ταῦτα ἐπαθεν, ἰσως δ', ὦ Κῦρε, καὶ διὰ σέ. ἐγὼ τε γὰρ ἢ μωρὰ πολλὰ διεκελευόμην αὐτῷ ὅπως σοι φίλος ἀξιὸς λόγου φανείῃ, αὐτὸς τε τί ἀν ποιήσας χαρίσοιτό σοι ἑνεόει. καὶ οὐτος μὲν ἀμέμπτως τετελεύτηκεν, ἐγὼ δ' ἢ παρακελευομένη ζῶσα παρακάθημαι." καὶ ὁ Κῦρος χρόνον μὲν τινα σιωπῆ κατεδάκρυσεν, εἶτα πολλὰ τοῦ πάθους εἶπε παρηγορήματα, εἶτ' ἀπῆει. ἢ δὲ γυνὴ τοὺς μὲν εὐνούχους ἐκέλευσεν ἀποστῆναι, τῆ δὲ τροφῷ εἶπε παραμένειν καὶ ἀποθανοῦσαν περιεκάλυψαι αὐτὴν τε καὶ τὸν ἀνδρα ἐνὶ ἱματίῳ. ἢ μὲν οὐνοῦ τροφὸς ἐκάθητο κλαίουσα· ἢ δὲ σφάττει ἑαυτήν, καὶ ἐπιθεῖσα ἐπὶ τὰ στέρνα τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἑαυτῆς κεφαλὴν ἀπέθνησκεν. ἢ δὲ τροφὸς ἀνωλοφύρατό τε καὶ περιεκάλυπτεν ἅμφω. καὶ οἱ εὐνούχοι γνόντες τὸ γεγενημένον τρεῖς ὅντες σπασάμενοι τοὺς ἀκινάκας σφάττονται. ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἤσθετο τὸ ἔργον τῆς γυναικός, ἠγάσθη τε αὐτὴν καὶ κατωλοφύρατο, καὶ μνήμα αὐτοῖς ἐχῶσεν ὑπερμέγεθες θάψας αὐτοὺς μεγαλοπρεπῶς. Οἱ δὲ Κᾶρες στασιάσαντες καὶ πολεμοῦντες ἀλλήλοις παρέδσαν ἑαυτοὺς τῷ Κύρῳ ἑκάτεροι, καὶ οἱ ἐπὶ Φρυγίαν δὲ τὴν ἐπὶ Ἑλλάσποντον δῶρα πλεῖστα 1.253 τῷ Κύρῳ παρέσχον, ὡστε μὴ εἰς τὰ τεῖχη βαρβάρους εἰσδέξασθαι, δασμὸν δὲ ἀποφέρειν αὐτῷ καὶ στρατεύειν ὅπῃ Κῦρος κελεύει. ὁ δὲ τῶν Φρυγῶν βασιλεὺς παρεσκευάζετο ὡς οὐ σπεισόμενος· ἐπεὶ δὲ ἀφίσταντο αὐτοῦ οἱ ὑπαρχοὶ, εἰς χεῖρας ἠλθεν Ὑστάσπας. καὶ ὁ Ὑστάσπας καταλιπὼν ἐν ταῖς ἀκραῖς φρουρὰς Περσῶν, ἀπῆει ἀγωνὸν σὺν τοῖς ἑαυτοῦ καὶ Φρυγῶν πολλοὺς ἵππείας καὶ πελταστάς. Ὁ δὲ Κῦρος ὠρμάτο ἐκ Σάρδεων, φρουρὰν μὲν λιπὼν ἐν Σάρδεσι, Κροῖσον δ' ἐχῶν σὺν ἑαυτῷ ἀγόντα πλείστας ἀμάξας μεστὰς πολλῶν καὶ παντοδαπῶν χρημάτων, καὶ γεγραμμένα ἐχόντα ἀκριβῶς ὅσα ἢ ἐν ἐκάστῃ ἀμάξῃ. οὐ καὶ ἐδίδου τῷ Κύρῳ τὰ γράμματα· ὁ δὲ Κῦρος εἶπε "σὺ μὲν καλῶς ἐποίησας, ὦ Κροῖσε, οἱ δὲ τὰ χρήματα εὐλοφότες πάντως μοι ἀξουσι ταῦτα, ἢ δὲ τι καὶ κλέψωσι, τὰ ἑαυτῶν κλέφονται." ἢ γε δὲ καὶ Λυδῶν ὁ Κροῖσος πολλοὺς καὶ λαμπρῶς ὠπλισμένους. Ἰὼν δ' ὁ Κῦρος τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα κατεστρέψατο Φρύγας τοὺς ἐν τῇ μεγάλῃ Φρυγίᾳ, κατεστρέψατο δὲ Καππαδόκας, ὑποχειρίους δὲ ἐποίησατο Ἀραβίους· ἐξῶπλισεν δὲ ἀπὸ πάντων τούτων Περσῶν μὲν ἵππείας οὐ μείον τετρακιςμυρίων, καὶ πᾶσι δὲ τοῖς συμμάχοις ἵππους πολλοὺς τῶν αἰχμαλώτων διέδωκεν. ἀφίκετο μὲντοι πρὸς Βαβυλῶνα πολλοὺς μὲν ἵππείας ἀγόντων, πολλοὺς δὲ τοξότας καὶ ἀκοντιστάς,

σφενδονήτας δὲ ἀναρίθμους. ἐπεὶ δ' ἐν Βαβυλῶνι ἐγένετο, περιέστησε μὲν τὴν στρατιάν, αὐτὸς δ' ἐπιὼν σὺν τοῖς ἀρχουσι τῶν συμμάχων καὶ τοῖς φίλοις κατεθεᾶτο τὰ τεῖχη. εἰ τα ἐπήγαγε τὴν στρατιάν καὶ περὶ τὴν πόλιν ἐστρατοπεδεύσατο. ἰδὼν δὲ τὸν ἐκεῖ ποταμὸν ἐνδον τῆς πόλεως εἰσρέοντα καὶ μέσῃν 1.254 διόντα τὴν Βαβυλῶνα, οὐδενὶ μὲν τὸ βούλευμα ἐξεκάλυψε, τάφρον δ' ἐκέλευσεν ὀρύσσειν περὶ τὸ στρατόπεδον εὐρεῖαν καὶ βαθυτάτην, ἵν' ἐλαχίστων τάχα τῶν φυλάκων ἐν τῷ στρατοπέδῳ δέοιντο. οἱ μὲν οὖν τὴν τάφρον ποιοῦντες ὠρυσσον μέτριόν τι τοῦ ποταμοῦ ἀφιστάμενοι, τὸν δὲ χοῦν ἀνέβαλον πρὸς τὸ στρατόπεδον· οἱ δὲ γε Βαβυλώνιοι κατεγέλων τῆς πολιορκίας, ὥς πλέον ἢ ἐτῶν εἰκοσι τὰ ἐπιτήδεια ἐχοντες. ἡ δὲ τῆς τάφρου ὀρωρυγμένης, φυλάξας ὁ Κύρος νύκτα, ἐν ἡ ἑορτὴν ἐγνώτους Βαβυλωνίους ἀγειρολήν τὴν νύκτα πίνοντας καὶ κωμάζοντας, ἐν ταύτῃ πλήθος ἀθροίσας ἀνεστόμωσε τὰς τάφρους πρὸς τὸν ποταμὸν· Εὐφράτης οὐτός ἐστιν, ὡς Ἡρόδοτος ἱστορεῖ· καὶ τὸ ὑδωρ εἰς τὰς τάφρους ἐχώρει ἐν τῇ νυκτί, ἡ δὲ διὰ τῆς πόλεως τοῦ ποταμοῦ ὁδὸς πορεύσιμος ἀνθρώποις ἐγένετο μετοχετευθέντος τοῦ ὑδατος. τότε δὴ καταβιβάσας εἰς τὸ ξηρὸν τοῦ ποταμοῦ ὑπηρέτας καὶ πεζοὺς καὶ ἵππεας ἐκέλευσε σκέψασθαι εἰ πορεύσιμον εἴη. ἐν τούτῳ δὲ διαλεχθεὶς τοῖς ἡγεμόσι τοῦ πλήθους καὶ διεγείρας πρὸς τοὺς ἄρχοντας, τέλος εἶπε· "ἀλλ' ἀγετε, λαμβάνετε ὅπλα, ἡγήσομαι δ' ἐγώ· ὑμεῖς δ', ὦ Γαδάτα καὶ Γωβρύα, δεικνύετε τὰς ὁδοὺς, εἰδότες ταύτας. ὅταν δ' ἐντὸς γενώμεθα, τὴν ταχίστην ἀγετε ἐπὶ τὰ βασιλῆα." ἐπὶ τούτοις ἐπορεύοντο. καὶ ἰόντες ὡς ἠδύναντο τάχιστα ἐπὶ τοῖς βασιλείοις ἐγένοντο οἱ σὺν τῷ Γωβρύα καὶ τῷ Γαδάτα, καὶ τὰς πύλας κλεισμένας εὐρίσκουσι, πίνουσι δὲ τοῖς φύλαξιν ἐπεισπίπτουσιν. ὡς δὲ κραυγὴ καὶ θροῦς ἠρθη, αἰσθόμενοι οἱ ἐνδον, κελεύσαντος τοῦ βασιλέως σκέψασθαι τί εἴη τὸ πρᾶγμα, ἡ νοῖξαν τὰς πύλας, εἰς αὐτὰς εἰσπίπτουσιν οἱ πολέμοι καὶ ἀφικνοῦνται πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ ἡ δὲ ἑστὴν 1.255 κότα αὐτὸν καὶ ἐσπασμένον ὀνειχεν ἀκινάκην εὐρίσκουσι. καὶ τοῦτον μὲν οἱ σὺν Γαδάτα καὶ Γωβρύα ἐχειροῦντο, οἱ δὲ σὺν αὐτῷ ἐθησκον οἱ μὲν ἀμυνόμενοι, οἱ δὲ χάζοντες. ὁ δὲ Κύρος διέπεμπε τὰς τῶν ἵππέων τάξεις κατὰ τὰς ὁδοὺς, προειπὼν οὐ μὲν ἐξω λαμβάνοιεν κτείνειν, τοὺς δ' ἐν ταῖς οἰκίαις κηρύττειν τοὺς συριστὶ ὁμιλεῖν ἐπισταμένους ἐνδον μένειν, εἰ δὲ τις ἐξω ληφθεῖ, ὅτι θανεῖται. ἐν τοσοῦτῳ δὲ Γαδάτας καὶ Γωβρύας ἤκουσεν, καὶ ὅτι τὸν ἀνόσιον βασιλέα ἐτιμωρήσαντο, πρῶτον μὲν θεοὺς προσεκύουν, ἐπειτα Κύρου κατεφίλου χεῖρας καὶ πόδας. ὁ μὲν οὖν Ξενοφῶν τὰ περὶ τοῦ Κύρου ἱστορῶν τὸ νόμα τοῦ ἀλόντος βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων οὐ λέγει, ὁ δὲ Ἰώσηπος ἐν τῷ δεκάτῳ λόγῳ τῆς Ἀρχαιολογίας τὸν Βαλτάσαρ τοῦτον εἰναὶ ἱστορεῖ, ὧ καὶ ἡ χεὶρ ἐφάνη ἐκ τοῦ τεύχους προῖοῦσα καὶ γράφουσα τὰ ἡδη προγραφέντα γράμματα, ὧν τὴν δήλωσιν ἠρμήνευσεν ὁ Δανιήλ. Ἡμέρας δὲ γενομένης ὡς ἡ σθοντο οἱ τὰς ἀκρας ἐχοντες ἐάλωκυῖαν τὴν πόλιν καὶ τὸν βασιλέα σφῶν τεθνηκότα, παραδίδουσι καὶ τὰς ἀκρας. ὁ δὲ Κύρος εἰς αὐτὰς φρουράρχους καὶ φρουροὺς ἐπεμπε. εἰ τα τοὺς μάγους καλέσας, ὡς δορυαλώτου τῆς πόλεως οὐσης ἀκροθίνια τοῖς θεοῖς ἐκέλευσεν ἐξελεῖν, καὶ οἰκίας δὲ διεδίδου καὶ ἀρχεῖα τοῖς κοινωνήσασιν τῶν πεπραγμένων αὐτῷ, καὶ ἑαυτῷ δὲ κατασκευάσαι διανενοήτο δίαιταν πρέπουσαν βασιλεῖ. ἵνα δὲ μὴ τοῖς φίλοις ἐπίφθορος γένηται, σὺν γνώμῃ αὐτῶν τοῦτο 1.256 ποιῆσαι ἠθέλησε, καὶ διαλεχθεὶς αὐτοῖς, δι' ὧν εἰπεν ἐπεισεν ἐκείνους τοῦτο αἰτήσασθαι. κἀντεῦθεν εἰς τὰ βασιλῆα εἰσεισι, καὶ φύλακας περὶ ἑαυτὸν ποιῆται, καὶ τοὺς μὲν περὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα θεραπευτῆρας ἐξέτεμε καὶ εὐνούχους πεποίηκε, δορυφόρους δ' εἰλετο Πέρσας περὶ μυρίους, καὶ ἐν τῇ πόλει δὲ φρουροὺς ἐταξεν ἱκανοὺς. ταῦτα δὲ ποιήσας τοὺς ἐντιμωτέρους τῆς στρατιᾶς ἐξήσκει μὴ ἀπόνως βιοῦν καὶ καθ' ἡδυπάθειαν· καὶ τῶν μὲν ἄλλων πραγμάτων ἄλλους ἐπιμελητὰς κατεστήσατο, προσόδων ἀποδεκτῆρας φημι καὶ δοτῆρας δαπανημάτων, ἐργῶν τε ἐπιστάτας καὶ κτήσεων φύλακας, καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἐπιμελητὰς τῶν

πρὸς δίαιταν, καὶ ἰππων καὶ κυνῶν φροντιστάς· οὐς δ' ὤφειτο χρῆναι φύλακας τῆς εὐδαιμονίας εἶναι, ἑαυτῶ τὴν τούτων προσέταττεν ἐπιμέλειαν. ἐπεὶ δὲ καὶ χρήμασι εὐεργετεῖν αὐτῶ προσεγένετο, ἐγνω ὡς οὐδὲν ἔστιν εὐεργέτημα ἀνθρώποις εὐχαριτώτερον ἢ σίτων καὶ ποτῶν μετάδοσις· διὸ καὶ ἐπέταξε πολλὰ αὐτῶ παρατίθεσθαι ὁμοίαις αὐτὸς σιτοῖτο καὶ ἱκανὰ παμπόλλοις ἐσόμενα, καὶ τὰ παρατιθέμενα, πλὴν οἰς αὐτὸς καὶ οἱ σύνδειπνοι χρῆσαιντο, διεδίδου. καὶ φιλοδωρότατος ἀνθρώπων ἐγένετο. ἀλλὰ τὸ μὲν μεγέθει δώρων ὑπερβάλλειν πλουσιώτατον ὄντα οὐ θαυμαστόν, τὸ δὲ τῇ θεραπείᾳ καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν φίλων βασιλεύοντα περιγίνεσθαι, τοῦτο ἀξιολογώτερον. καὶ λόγος δὲ αὐτοῦ ἀπομνημονεύεται, παραπλήσια ἐργαίεναι νομῶς ἀγαθοῦ καὶ βασιλέως· τὸν τε γὰρ νομέα ἐλεγε χρῆναι εὐτραφῆ τὰ κτήνη ποιῶντα χρῆσθαι αὐτοῖς ἡδη, τὸν τε βασιλέα ὡσαύτως εὐδαίμονας πόλεις καὶ ἀνθρώπους ποιῶντα χρῆσθαι αὐτοῖς. λέγεται δὲ καὶ τὸν Κροῖσον εἰπόντα ποτὲ πρὸς 1.257 αὐτὸν ὡς διὰ τὸ πολλὰ δίδοναι πένης ἐσοίτο, ἐρωτηθῆναι παρὰ Κύρου "πόσα ἀνῆδη μοι χρήματα οἰεῖσιν, εἰ χρυσίον ὡς σὺ κελεύεις συνέλεγον ἐξ οὗ ἐν τῇ ἀρχῇ εἰμι;" καὶ τὸν Κροῖσον εἰπεῖν πολὺν τινα ἀριθμὸν. τὸν δὲ Κύρον φάναι "ἀγε δὴ, ὦ Κροῖσε, σύμπεμψον ἀνδρα σὺν Ὑστάσπᾳ τούτῳ. σὺ δέ, Ὑστάσπα, περιελθὼν τοὺς φίλους λέγε αὐτοῖς ὅτι δέομαι χρυσίου πρὸς πρᾶξιν τινα, καὶ κέλευε αὐτοὺς ὅποσα ἀνεκαστος δύναται πορίσαι μοι χρήματα, καὶ γράψαντας καὶ κατασημηναμένους δοῦναι τὰς ἐπιστολάς τῷ Κροῖσου θεράποντι." ταῦτα δὲ ὅσα ἐνετέλλετο τῷ Ὑστάσπᾳ γράψας καὶ σημηνάμενος δέδωκεν αὐτῶ φέρειν πρὸς τοὺς φίλους. ἐγραψε δὲ πρὸς πάντας καὶ Ὑστάσπαν ὡς φίλον αὐτοῦ δέχεσθαι. ἐπεὶ δὲ περιῆλθε καὶ ἠνεγκεν ὁ Κροῖσου θεράπων τὰς ἐπιστολάς, ὁ Ὑστάσπας εἶπεν "ὦ Κύρε βασιλεῦ, καὶ ἐμοὶ ἡδη ὡς πλουσίῳ χρῶ· πάμπολλα γὰρ ἔχων πάρεμι δῶρα διὰ τὰ σὰ γράμματα." καὶ ὁ Κύρος "εἰς μὲν τοίνυν, ὦ Κροῖσε, καὶ οὐ τοσούτων ἡμῖν θησαυρός;" εἶπε, "τοὺς δ' ἀλλοὺς καταθεῶ, καὶ λόγισαι πόσα μοὶ ἔστιν ἐτοιμα χρήματα, ἢν τι δέωμαι χρῆσθαι." λέγεται δὲ λογιζόμενος ὁ Κροῖσος πολλαπλάσια εὐρεῖν ἢ ἐφη Κύρῳ ἀνεῖναι ἐν τοῖς θησαυροῖς, εἰ συνέλεγεν, ἐπὶ τούτοις δὲ τὸν Κύρον εἰπεῖν "ὄρα, ὦ Κροῖσε, ὡς εἰσὶ καὶ ἐμοὶ θησαυροί;" Δόξαν δὲ αὐτῶ εἰς τὰ τοῖς θεοῖς ἐξηρημένα τεμένη ποιήσασθαι προπομπὴν, καλέσας τοὺς τὰς ἀρχὰς ἔχοντας Περσῶν τε καὶ τῶν ἀλλων, διέδωκεν αὐτοῖς στολὰς Μηδικὰς· καὶ τότε πρῶτον Πέρσαι Μηδικὴν στολὴν ἐνεδύσαντο. ἐπεὶ δὲ τοῖς κρατίστοις διέδωκε τὰς κρατίστας στολὰς, ἐξέφερε καὶ ἀλλας Μηδικὰς στολὰς, παμπόλλας γὰρ παρεσκευάσατο, οὐτε πορφυροῦ 1.258 ῥίδων φειδόμενος οὐτε ὀρφνίνων οὐτε φοινικίδων οὐτε καρυκίνων ἱματίων, νείμας δ' ἐκάστῳ τῶν ἡγεμόνων μέρος αὐτῶν ἐκέλευσε τούτοις τοὺς ὑπ' αὐτοὺς κοσμεῖν. καὶ τις τῶν παρόντων ἐπήρετο αὐτόν "σὺ δέ, ὦ Κύρε, πότε κοσμήσῃ;" ὁ δὲ "οὐ γὰρ νῦν" ἐφη "δοκῶ ὑμῖν αὐτὸς κοσμεῖσθαι ὑμᾶς κοσμῶν; ἢν γὰρ δύνωμαι τοὺς φίλους ποιεῖν εὖ, ὅποιαν ἀνεχω στολὴν ἐγώ, ἐν ταύτῃ καλὸς φανοῦμαι." ποιήσας δὲ τὴν προπομπὴν καὶ θύσας τοῖς θεοῖς μετὰ τῶν φίλων ἐδείπνει, οὐς μὲν μάλιστα ἐτίμα παρὰ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα καθίσας, ὡς εὐεπιβουλευτοτέρας ταύτης οὐσης ἢ τῆς δεξιᾶς, τοὺς δ' ἀλλοὺς παρὰ τὴν δεξιάν. μετὰ δὲ γε τὸ δεῖπνον τοὺς ἐθελουσίους αὐτῶ συμμαχήσαντας ἀπέπεμψεν οἰκάδε πλὴν τῶν βουλευθέντων παρ' αὐτῶ καταμεῖναι· τούτοις δὲ καὶ χώραν καὶ οἰκους ἔδωκε. τοῖς δ' ἀπιοῦσι καὶ στρατιώταις καὶ ἀρχουσι πολλὰ ἔδωκεν. εἰτα καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν στρατιώταις καὶ ἡγεμόσι διένειμεν ὅσα ἐκ Σάρδεων ἐλαβε χρήματα πρὸς τὴν ἀξίαν ἐκάστῳ. ὡς δὲ εἰλήφεσαν τὰ δοθέντα, ἐλεγον περὶ τοῦ Κύρου "ἢν ποὺ αὐτὸς γε πολλὰ ἔχει, ὅτι καὶ ἡμῶν ἐκάστῳ τοσαῦτα δέδωκεν." οἱ δ' ἐλεγον "οὐχ ὁ Κύρου τρόπος τοιοῦτος ὡς χρηματίζεσθαι, ἀλλὰ διδοὺς μᾶλλον ἢ κτώμενος ἡδεται." αἰσθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Κύρος συνέλεξε τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἐπικαιρίους ἀπαντας καὶ εἶπεν "ἀπλουστάτου

μοι δοκεῖ εἶναι ἡ θους τὸ τὴν δύναμιν τὸν ἀρχοντα φανερὰν ποιησάμενον ἐκ ταύτης ἀγωνίζεσθαι περὶ καλοκάγαθίας, κἀγὼ οὐ ν" εφη "βούλομαι ὑμῖν ὁσα μὲν οἷόν τέ ἐστι τῶν ἐμοῖ ὀντων ἰδεῖν δεῖξαι, ὁσα δὲ μὴ οἷόν τε ἰδεῖν, διηγῆσασθαι." ταῦτα εἰπὼν τὰ μὲν ἐδείκνυε πολλά καὶ καλὰ χρήματα, τὰ δὲ κείμενα ὡς μὴ ῥάδιον εἶναι ἰδεῖν διηγῆσατο. καὶ 1.259 εἰπεν "ὦ ἀνδρες, ταῦτα οὐδὲν μᾶλλον ἐμὰ δέον ἡγεῖσθαι ἢ καὶ ὑμέτερα· ἐγὼ γὰρ ταῦτα ἀθροίζω, ὁπως ἐχω τῷ καλόν τι ὑμῶν ποιοῦντι διδόναι, καὶ ὁπως, ἢ ν τις ὑμῶν τινος δέηται, λάβῃ πρὸς με ἰών." Ὅτε δὲ τὰ ἐν Βαβυλῶνι εὐκατεστήσατο, εἰς Πέρσας ἀπελθεῖν ἡτοιμάζετο. ἐπεὶ δὲ πορευόμενος γίνεται κατὰ τὴν Μηδικήν, τρέπεται ὁ Κῦρος πρὸς Κυαζάρην, καὶ ἀσπασάμενος αὐτὸν εἰπεν ὅτι οἱ κοῦρος αὐτῷ ἐν Βαβυλῶνι ἐξηρημένος εἶη, καὶ δῶρα παρέσχεν αὐτῷ πολλά καὶ καλά. ὁ δὲ Κυαζάρης προσέπεμψε αὐτῷ τὴν θυγατέρα στέφανόν τε χρυσοῦν καὶ ψέλια φέρουσαν καὶ στρεπτόν καὶ στολήν Μηδικὴν καλλίστην. καὶ ἢ μὲν παῖς ἐστεφάνου τὸν Κῦρον, ὁ δὲ Κυαζάρης "δίδωμί σοι" εφη, "ὦ Κῦρε, καὶ αὐτὴν ταύτην γυναῖκα, θυγατέρα σου σάν ἐμήν, ἐπιδίδωμι δὲ αὐτῇ καὶ φερνήν Μηδίαν πᾶσαν· οὐδὲ γὰρ ἐστι μοι ἀρρην παῖς γνήσιος." ὁ δὲ Κῦρος "τὸ μὲν γένος, ὦ Κυαζάρη, ἐπαινῶ" εἶπε, "καὶ τὴν παῖδα καὶ τὰ δῶρα, βούλομαι δὲ σὺν γνώμῃ τοῦ πατρός τε καὶ τῆς μητρὸς γῆμαι αὐτήν." καὶ ταῦτα εἰπὼν εἰς Πέρσας ἐπορεύετο. ἐν δὲ τοῖς Περσῶν ὀρίοις ἐλθὼν τὸ μὲν στράτευμα ἐκεῖ κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς φίλοις τὴν πόλιν εἰσῆει, ἱερεῖα ἀγων πᾶσι Πέρσαις ἱκανὰ θύειν καὶ ἐστιᾶσθαι. δῶρα δὲ τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ ἐφερον οἱ αἰκὸς ἢ ν καὶ τοῖς φίλοις, οἱ αἰ δ' ἐπρεπεν ἀρχαῖς καὶ γεραιτέροις· ἐδωκε δὲ καὶ πᾶσι Πέρσαις, ἀλλὰ μὴν καὶ Περσίσι. καὶ χρόνον τινὰ τοῖς τεκοῦσι συνδιατρίψας ἀπήει. καὶ γενόμενος ἐν Μήδοις συνδόξαν τῷ πατρὶ γαμεῖ τὴν Κυαζάρου θυγατέρα· γήμας δ' εὐθὺς ἐχων αὐτὴν ἀνεζεύγνυεν. 1.260 Ὡς δ' ἢ κεν εἰς Βαβυλῶνα, σατράπας ἐπὶ τὰ κατεστραμμένα ἐπέμπεν ἔθνη, εἰς Ἀραβίαν δηλαδὴ καὶ Καππαδοκίαν, εἰς Φρυγίαν τε τὴν μεγάλην, εἰς Λυκίαν τε καὶ Ἰωνίαν, εἰς Καρίαν, εἰς Φρυγίαν τὴν παρ' Ἐλλάσποντον καὶ Αἰολίδα. Κίλιξι δὲ καὶ Κυπρίοις καὶ Παφλαγόσιν οὐκ ἐπέμψε σατράπας, ὅτι ἐκόντες ἐδόκουν αὐτῷ συστρατεύεσθαι· δασμοὺς μὲντοι καὶ οὐ τοι ἀπέφερον. ἰνα δέ, μεγάλης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς οὐσης, ταχέως καὶ πόρρωθέν οἱ κομίζοιντο ἀγγελίαι, ἐσκέψατο πόσῃ ἀν ὁδὸν ἰππος ἐλαυνόμενος ἀνύοι, καὶ ἰπῶνας τοσοῦτον ἀλλήλων διέχοντας ἐποίησατο, καὶ ἰππους κατέστησεν ἐν αὐτοῖς καὶ τοὺς αὐτῶν ἐπιμελομένους, καὶ ἀνδρα ἕφ' ἐκάστῳ ἐταξε τὸν ἐπιτήδειον παραδέχεσθαι τὰ φερόμενα γράμματα καὶ παραδιδόναι καὶ παραλαμβάνειν τοὺς ἀπειρηκότας ἰππους καὶ ἀλλοὺς πέμπειν νεαλεῖς. Ἡδη δὲ παρελθόντος ἐνιαυτοῦ στρατείαν ἐποίησατο, ἐν ἢ λέγεται καταστρέψασθαι πάντα τὰ ἐθνη ὁσα Συρίαν εἰσβάντι οἰκεῖ μέχρις Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. μετὰ δὲ ταῦτα στρατεύει ἐπ' Αἰγυπτὸν καὶ καταστρέφεται καὶ αὐτὴν· ὡς ἐντεῦθεν ὀρίζειν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν πρὸς ἐὼ μὲν τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, πρὸς ἀρκτον δὲ τὸν πόντον τὸν Εὐξεινον, πρὸς δ' ἐσπέραν Κύπρον καὶ Αἰγυπτὸν, τὴν δ' Αἰθιοπίαν πρὸς μεσημβρίαν. αὐτὸς δ' ἐν μέσῳ τούτων πεποιημένος τὴν δίαιταν, ἐν Βαβυλῶνι μὲν μῆνας διῆγεν ἑπτὰ τὸν χρόνον δὴ τὸν χειμέριον, ἀλεινὴ γὰρ αὐτῇ ἢ χώρα, τρεῖς δὲ μῆνας τοὺς ἀμφὶ τὸ ἐαρ ἐν Σούσοις, ἐν δ' Ἐκβατάνοις δύο διῆγε μῆνας τὴν τοῦ θέρους ἀκμὴν. Οὐτω δὲ ζήσας ὁ Κῦρος καὶ μάλα πρεσβύτης γενόμενος ἀφικνεῖται εἰς Πέρσας τὸ ἐβδομον, πάλαι τῶν τοκέων τετελευτηκότων αὐτῷ. καὶ κοιμωμένῳ 1.261 κατὰ τὰ βασιλεία ἐδοξεν αὐτῷ κατ' ὁναρ τις προσελθεῖν κρείττων ἢ κατὰ ἀνθρωπον, λέγων "συσκευάζου, ὦ Κῦρε· ἢ δη γὰρ σε μεταπέμπονται οἱ θεοί." ἐκ τούτου δ' εἰκαζεν ὅτι παρείη τοῦ βίου ἢ τελευτή, καὶ τριταῖος τοὺς παῖδας ἐκάλεσε, συνείποντο γὰρ αὐτῷ, καὶ τοὺς φίλους καὶ τὰς Περσῶν ἀρχάς, καὶ εἰπεν "ἐμοῖ μὲν τοῦ βίου τὸ τέλος ἢ δη πάρεστι, δεῖ δὲ σαφηνίσαι περὶ τῆς βασιλείας τίνοι ἐσταί μετ' ἐμέ, ἰνα μὴ πράγματα ὑμῖν παράσχη γενομένη ἀμφίλογος. σὺ μὲν οὐ ν, ὦ

Καμβύση, πρεσβύτερος ω ν τήν βασιλείαν ε χε, θεῶν διδόντων κάμου· σοὶ δέ, ω Ταναοξάρη, ε ι ναι σατράπη δίδωμι Μήδων τε καὶ Ἀρμενίων καὶ Καδουσίων." ταῦτα τοῖς παισὶν ἐντειλάμενος καὶ παραινέσας πολλά, καὶ προσειπὼν τοὺς παρόντας καὶ πάντας δεξιωσάμενος, συνεκαλύψατο καὶ οὐ τως ἐξέλιπεν. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ἀπῆει, εὐθύς οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐστασίαζον, πόλεις δὲ καὶ ε θνη ἀφίσταντο, πάντα δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐτράπετο. Ταῦτα μὲν οὐ ν τῷ Ξενοφῶντι περὶ Κύρου ἱστορήται· ὁ δ' Ἄλικαρνασσεὺς Ἡρόδοτος α λλα περὶ τῆς Κύρου φησὶν ἀγωγῆς τε καὶ τελευτῆς καὶ τῆς λοιπῆς βιοτῆς, α μακρὸν α ν ε ι η διηγείσθαι. ἐμοὶ δ' ἐπιτομὴν ἱστορίας πεπονημένω οὐκ ἐπέοικε τὴν πραγματείαν θέσθαι πολῦστιχον, ἀλλ' αὐτὸς μὲν τὰ πιθανώτερα ε γραψα, ο τω δ' εἰδέναι βούλημα καὶ α περ' Ἡρόδοτος περὶ αὐτοῦ συνεγράψατο, τὴν ἐκείνου μεταχειρισάμενος βίβλον εὐρήσει ταῦτα κατὰ τὸν πρῶτον λόγον, ω τὴν πρῶτην τῶν Μουσῶν ἐπέγραψε τὴν Κλειῶ. Κῦρος μὲν οὐ ν οὐ τω τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἀρχὴν 1.262 καταλέλυκε. τῷ δὲ πρῶτῳ ε τει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐβδομηκοστῷ ο ντι ἐξ ο του Ἑβραῖοι εἰς Βαβυλῶνα ἐξ Ἱερουσαλήμ μετηνέχθησαν, ἐπέτρεψε τοῖς ἐν Βαβυλῶνι ο υ σιν Ἰουδαίοις ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἀνοικοδομῆσαι τὴν τε πόλιν καὶ τὸν ναόν, ὡς ὁ προφήτης Ἱερεμίας προανεφώνησε, καὶ πρὸ ἐκείνου ὁ Ἡσαΐας προείρηκεν. ὁ μὲν γὰρ η ν ο τε ἡ πόλις η λω καὶ ὁ ναὸς κατεσκάφη, ὁ δ' Ἡσαΐας ε τεσιν ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα πρότερον η ν η τὴν πόλιν ἀλῶναι καὶ κατασκαφῆναι τὸ ἱερόν. οὐ μόνον δ' ἐφήκε τοῖς αἰχμαλώτοις τὴν ἐπάνοδον καὶ τὴν τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ ἐξανάστασιν, ἀλλὰ καὶ τὰ σκεύη τὰ τοῦ ναοῦ, α Ναβουχοδονόσορ εἰς Βαβυλῶνα ἐκόμισε, συνέπεμψε, παραδοὺς ταῦτα φέρειν Μιθριδάτη τῷ αὐτοῦ γαζοφύλακι καὶ τῷ Ζοροβάβελ. ἐπέστειλε δὲ καὶ τοῖς ἐν Συρίᾳ σατράπαις συναίρεσθαι αὐτοῖς ἐπὶ τῇ τῶν ε ργων οἰκοδομῇ καὶ τὴν δαπάνην αὐτοὺς χορηγεῖν πᾶσαν ἐκ τῶν βασιλικῶν χρημάτων. ταῦτα τοῦ Κύρου θεσπίσαντος ἐξώρμησαν οἱ τῶν δύο φυλῶν α ρχοντες τῆς τε τοῦ Ἰούδα καὶ τῆς Βενιαμίτιδος, ο ι τε Λευῖται καὶ οἱ ἱερεῖς· πολλοὶ δὲ ἐν τῇ Βαβυλῶνι κατέμειναν, τὰς κτήσεις καταλιπεῖν οὐχ αἰρούμενοι. παραγενομένοις δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα οἱ τοῦ Κύρου πάντες συνήργουν αὐτοῖς εἰς τὰς οἰκοδομὰς καὶ συνέπραττον. η σαν δ' οἱ ἐπανελθόντες μυριάδες τέσσαρες δισχίλιοί τε καὶ ἑξακόσιοι. Ἡδη δὲ περὶ τὴν οἰκοδομὴν τῆς πόλεως σπευδόντων καὶ τοῦ ναοῦ, τὰ περίξ ε θνη, καὶ μάλιστα τὸ Χουθαίων, ο υ ς Σαλμανασάρ μετώκισεν εἰς Σαμάρειαν, ο τε τοὺς Ἰσραηλίτας ἐξηχμαλώτισε, φθονοῦντες τοὺς σατράπας ἐδεξιώσαντο πρότερον μὴ ἐπαρήγειν τοῖς Ἰουδαίοις εἰς τὴν οἰκοδομὴν. ε ι τα τοῦ Κύρου 1.263 τὴν ζωὴν καταλύσαντος, Καμβύσου δὲ τοῦ παιδὸς ἐκείνου τὴν ἀρχὴν διαδεξαμένου, γράφουσι τῷ Καμβύσῃ διαβάλλοντες τοὺς Ἑβραίους ὡς ε θνος ἀποστατικόν τε καὶ ἀνυπότακτον, καὶ "εἰ τὴν πόλιν καὶ τὸν ναὸν ἐκτελέσουσι" λέγοντες "οὐ τε φόρους δώσουσιν οὐ θ' ὑπακούσονται." ταῦτα καὶ πλείω τοιαῦτα γράψαντες ε πεισαν αὐτὸν κωλύσαι τὴν τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ ἀνοικοδομήσιν· καὶ ἐπεσχέθη τὰ ε ργα μέχρι τοῦ δευτέρου ε τους τῆς βασιλείας Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου ἐπ' ε τη ἑννέα. Καμβύσης γὰρ ἐπτὰ βασιλεύσας ε τη, καὶ καταστρεψάμενος ἐν τούτοις τὴν Αἰ γυπτον, ὑποστρέψας ἐν Δαμασκῷ ἐτελεύτησε, τῶν μάγων τῆς βασιλείας ἐγκρατῶν γενομένων. καλὸν δὲ καὶ τὰ περὶ τούτων ἐπιτομῇ διηγῆσασθαι. Τῷ Καμβύσῃ η ν ἀδελφός, κατὰ μὲν τὸν Ξενοφῶντα Ταναοξάρης, κατὰ δὲ τὸν Ἡρόδοτον Σμέρδης ὀνομαζόμενος. ε δοξεν οὐ ν ἐν Αἰγύπτῳ τῷ Καμβύσῃ τυγχάνοντι καθ' υ πνου ς τις ἐπιστὰς λέγειν ὡς ἐς τὸν βασιλικὸν καθίσας θρόνον ὁ Σμέρδης τῇ κεφαλῇ τοῦ πόλου προσψαύσειε. δεῖσας οὐ ν περὶ τῇ βασιλείᾳ, τὸν Πρηξάσπην αὐτίκα πέμπει ἐς Σοῦσα, κτενοῦντα λάθρα τὸν ἀδελφόν. καὶ ὁ μὲν οὐ τω διέφθαρτο, ὁ δὲ Καμβύσης τὸ χρεῶν οὐκ ἐξέφυγε. δύο γὰρ η σαν ἀδελφοὶ Μῆδοι, μάγοι κεκλημένοι, ω ν τῷ μὲν Κατιζίθης, τῷ δὲ Σμέρδης η ν τὰ ὀνόματα. ὁ δὲ Σμέρδης οὐ τοῦ ὀνόματος ἐκοινώνει μόνον Σμέρδη τῷ τοῦ Κύρου

παιδί, ἀλλὰ καὶ τοῦ εἰδους. τούτων τὸν ἑταίρον φροντιστὴν τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων ὁ Καμβύσης ἐκέκτητο. χρονίζοντας δ' ἐν Αἰγύπτῳ αὐτοῦ, γνοὺς τὸν φόνον τοῦ Σμέρδου τοῦ τοῦ Κύρου παιδός ὁ Κατιζίθης, καὶ ὡς ὀλίγοις ὁ ἐκείνου θάνατος ἐγνωσται, ἐπιθέσθαι τῇ βασιλείᾳ ἐσκέψατο· καὶ τὸν ἀδελφὸν 1.264 ὁμωνυμοῦντα τῷ Σμέρδῳ καὶ πολλὴν πρὸς ἐκεῖνον ἐμφέρειαν ἔχοντα εἰς τὸν θρόνον ἐκάθισε τὸν βασιλεῖον, οὐχ ὡς οἰκεῖον ὁμαίμονα, ἀλλ' ὡς τοῦ Κύρου υἱὸν καὶ τοῦ Καμβύσου ὁμόγιον· καὶ κήρυκας διέπεμψε πανταχοῦ βασιλέα τὸν Κύρου Σμέρδην ἀγγέλλοντας. μαθὼν οὖν ταῦτα καὶ ὁ Καμβύσης τὸν Πρηξάσπην ἀνέκρινεν ὡς μὴ πληρώσαντά οἱ τὸ κελευσθέν. ὁ δὲ διεβεβαίωτο μὴ τὸν ἀδελφὸν ἐπαναστῆναι αὐτῷ. "ἐκεῖνον γὰρ ἐγώ" εἰπὼν, "ὡς σὺ ἐντεῖλω, ἐκτανόν τε καὶ ἐθαψα." συλληφθῆναι τοῖσιν κελεύει Καμβύσης τὸν ἐν τῷ στρατῷ κηρύσσοντα τὸν τοῦ Κύρου Σμέρδην βασιλεῦσαι Περσῶν. καὶ συλληφθεὶς ἠρωτᾶτο εἰ αὐτὸς τὸν Σμέρδην ἐώρακε, καὶ εἰ ἐκεῖνος αὐτῷ ἐντεῖλωτο λέγειν ἀπερφησί· ὁ δὲ μὴ θεάσασθαι τὸν Σμέρδην ἀνταπεκρίνατο, παρὰ δὲ τοῦ μάγου τοῦ τῶν βασιλείων ἐπιτροπεύοντος ταῦτα λέγειν ἐπιταχθῆναι. γνοὺς οὖν ἐντεῦθεν ὁ Καμβύσης τὸ ἀληθὲς ἐθρήνησε μὲν ὡς μάτην κτείνας τὸν ἀδελφόν, ὡρμησε δ' αὐτίκα κατὰ τῶν μάγων στρατεύεσθαι. ἀναθρώσκοντι δὲ οἱ ἐπὶ τὸν ἱππὸν τοῦ κουλεοῦ τοῦ ξίφους ὁ μύκης ἐξέπεσε, καὶ γυμνωθὲν τὸ ξίφος παίει αὐτοῦ τὸν μηρὸν καιρίως. ἠρετο οὖν ὁ πῶς ἢ πόλις καλοῖτο, καὶ μαθὼν ὡς Ἐκβάτανα, εἰπὼν ὡς "ἐνταῦθά μοι πέπρωται τελευτᾶν." ἐκέχρηστο γὰρ αὐτῷ ἐν Ἐκβατάνοις μέλλειν θανεῖν· καὶ ὁ μὲν παρὰ τοῖς ἐν Μηδίᾳ Ἐκβατάνοις ἐδόκει πρῶτον τὸ τέλος αὐτὸν καταλήψεσθαι, ὁ δὲ χρησμὸς οὐκ ἐκεῖνα ἐδήλου, ἀλλὰ τὰ ἐν Συρίᾳ Ἐκβάτανα. Ὁ μὲν οὖν μεθ' ἡμέρας τινὰς τελευτᾶσθαι, βασιλεύσας ἐπὶ ἑπτὰ ἐπὶ πέντε μηνῶν, ὁ δὲ μάγος 1.265 τοῦ Καμβύσου θανόντος ἀδεῶς ἐβασίλευσεν, ἑαυτῷ τὸν τοῦ Κύρου Σμέρδην ἐπιγραφόμενος. καὶ πέμψας εἰς πᾶν ἔθνος ὡς ἠρχεν ἀτέλειαν πᾶσιν ἐπὶ ἑπτὰ ἐκμήνας ἀρξας ἐπὶ ἑπτὰ ὁμοῖα ἐγνώσθη· ἐγνώσθη δ' οὐ τῶς. Ὡτάνης ἡ γένει καὶ πλούτῳ Περσῶν τοῖς πρώτοις ἐνάμιλλος. τούτου θυγατέρα Καμβύσης ἔσχεν, ἡ Φαιδυμὴ ἐκέκλετο. ταύτη καὶ ὁ μάγος ἐκέχρητο ὡς περ καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀσθενεῖς εἰς τὰ βασίλεια. πέμψας οὖν ὁ πατὴρ ἠρώτα λάθρα αὐτὴν εἰ τῷ τοῦ Κύρου Σμέρδῳ εἰθ' ἑτέρῳ τινὶ συνευνάζοιτο. ἡ δὲ μήτ' ἰδέσθαι τὸν Κύρου Σμέρδην ἀνταπεκρίνατο μήτ' εἰδέναι ὡς τινὶ συγκοιτάζοιτο. ὁ δὲ καὶ πάλιν στέλλει παρ' αὐτὴν, κινδυνεύειν αὐτῇ ἐντελλόμενος, εἰ δεήσειεν, ἵνα πληρώσῃ πατρικὴν ἐντολήν, καὶ ὑποτιθείς, ὀπηνίκα συγκοιμῶτο τῷ βασιλεῖ καὶ ὑπνώττοντα αὐτὸν γνῶ, ψαῦσαι τῶν ὡτων αὐτοῦ, καὶ εἰ μὲν ἔχοντα ὡς ταυνοίη, εἰδέναι ὡς τῷ Κύρου Σμέρδῳ συγγίνεται· εἰ δὲ μὴ ἔχοι, τὸν μάγον Σμέρδην αὐτὸν νομίζειν. πείθεται τῷ πατρὶ ἢ Φαιδυμῇ, καὶ γνοῦσα τὸν αὐτῇ συγγινόμενον ὡς ταυνοίη, ἐσήμηνε τῷ πατρὶ. οὐκ εἰχε δ' ὡς ταυνοίη ὁ Κύρος ποτε ταῦτα δι' ἀμαρτημᾶτι ἀπέτεμεν. ὁ δὲ Ὡτάνης Ἀσπαθίνῃ καὶ Γωβρύᾳ πρωτεύουσι τῶν Περσῶν καὶ αὐτῷ φιλομένοις κοινοῦται δὴ τὸ ἀπόρητον. οἱ δὲ καὶ πρῶτον ἐν ὑποψίᾳ ὄντες τοῦ πράγματος εὐθὺς τοὺς λόγους ἐδέξαντο. ἐδοξεν οὖν αὐτοῖς καὶ ἑτέρους προσεταιρίσασθαι. καὶ Ὡτάνης μὲν ἐπάγεται Ἰνταφέρην, Γωβρύας δὲ Μεγάβυζον, Ὑδάρνην δὲ Ἀσπαθίνης· καὶ Δαρειῷ δὲ τῷ Ὑστάσπου υἱῷ ἀρτι πρὸς Σοῦσα ἐκ Περσίδος ἐλθόντι τὸ ἀπόρητον ἐκοινώσαντο. ὁ δὲ καὶ ἐδέξατο τὸν λόγον, καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν αὐτίκα ὁρμᾶν συνεβούλευεν, ἡ τῆς παρουσίας ἡμέρας διακεῖ 1.266 νῆς παρερχομένης αὐτὸς ἐλεγε γενέσθαι τῷ μάγῳ μηνυτῆς τῆς ἐπιβουλῆς. ἐπίσθησαν τῇ συμβουλῇ τοῦ Δαρείου καὶ οἱ λοιποί, καὶ τοῦ ἐργου εἰχοντο. Συνέβη δὲ τι καὶ ἑταίρον ὁ ἐπισπεῦσαι αὐτοὺς ἠρέθισε τὴν ἐγχείρησιν. εἰδότες γὰρ οἱ μάγοι ὅτι Πρηξάσπης ἐχειρουργήσε τοῦ Σμέρδου τὸν φόνον τοῦ Κύρου παιδός, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο καὶ ἐν αἰτίᾳ τοῖς Πέρσαις ἐστίν, προσκαλεσάμενοι αὐτὸν φίλον τε ἐποιῶντο καὶ ὁρκοὺς προκατελάμβανον καὶ λαμπραῖς ὑποσχέσεσι

μή τινι αὐτῶν ἐκφῆναι τὸ σόφισμα. καταθεμένου δ' ἐκείνου ποιήσιν ταῦτα, προσεπῆγον συγκαλέσειν τὸ πλῆθος ὑπὸ τὸ τεῖχος τῶν βασιλείων, αὐτὸν δ' ἐπὶ πύργον ἀναβάντα εἰς ἐπήκοον ἀπασιν ἐκβοῆσαι ὡς ὑπὸ Σμέρδου τοῦ Κύρου υἱέος, οὐχ ὑφ' ἑτέρου δὲ βασιλεύονται· φείσασθαι γὰρ αὐτοῦ, καὶ μὴ κτεῖναι αὐτὸν ὡς ὁ Καμβύσης αὐτῷ ἐνετείλατο. συνθεμένου δὲ καὶ ταῦτα ποιήσιν, συνῆκτο μὲν τὸ πλῆθος, Πρηξάσπης δὲ ἐπὶ τὸν πύργον ἀνήει, καὶ ελεξεν ὁ σατοῖς Πέρσαις ἀγαθὰ παρὰ Κύρου γεγονάσι, προσετίθει δὲ ὡς τὸν ἐκείνου παῖδα τὸν Σμέρδην αὐτὸς ἀνέλοι, τοῦ Καμβύσου βιάσαντος. τοὺς μάγους δὲ τὴν βασιλείαν εχειν ἐπληροφόρει, καὶ ἐπηρᾶτο Πέρσαις, εἰ μὴ αὐτοὺς τίσαιντο. ταῦτα εἰπὼν ἑαυτὸν κατεκρήμνισε καὶ ἀπέθανεν. οἱ δὲ ἑπτὰ ἀνδρες ἐν τῇ ὁδῷ τὰ κατὰ τὸν Πρηξάσπην μαθόντες ὠρμησαν εὐθύς ἐπὶ τὰ βασίλεια καὶ εἰσήεσαν, παρὰ τῶν φυλάκων μὴ κωλυόμενοι· ἤδουντο γὰρ τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἀνδρῶν. παρελθόντες δ' εἰς τὴν αὐλὴν ἐνέτυχον τοῖς ἀγγελιαφόροις εὐνούχοις, οἱ σφᾶς ἡρώτων ὁ τοῦ χηρίζοντες ἠκοιεν, ἐκώλυόν τε προσωτέρω ἵεναι. οἱ δὲ τοὺς μὲν ἐκεῖ διεχειρίσαντο, αὐτοὶ δὲ δρομαίως εἰσήεσαν. οἱ μάγοι δ' ὀντες ἐντός, 1.267 καὶ τῶν εὐνούχων γνόντες τὸν θόρυβον, ἐτράποντο πρὸς ἄλκην, καὶ ὁ μὲν τὴν αἰχμὴν, ὁ δὲ τὸ τόξον μετεχειρίσαντο. καὶ θάτερος μὲν τῇ αἰχμῇ Ἀσπαθίνην παίει κατὰ μηρόν, τὸν δ' Ἰνταφέρην κατ' ὀψιν, ὁθεν ἐκείνος ἐβλάβη τὸν ὀφθαλμόν· τὰ τόξα δ' ἠναπρακτα χερσὶν ἐγγύθεν αὐτοῖς χρωμένους. καὶ ὁ ταῦτα κατέχων εἰσέδου πρὸς θάλαμον, συνεισπίπτουσι δ' αὐτῷ Δαρεῖός τε καὶ Γωβρύας. καὶ ὁ μὲν συνεπλάκη τῷ μάγῳ, Δαρεῖος δὲ ἀπορῶν διὰ σκότος καὶ δεδιὼς μὴ τὸν ἐταῖρον πλήξει, ἵστατο ἀπρακτος. Γωβρύας δὲ ἠρετο ὁ τοῦ χάριν ἀργὸς ἵσταται· ὁ δ' εἰπε τὸ αἰτιον. καὶ ὁς "ὦθεὶ τὸ ξίφος καὶ δι' ἀμφοῖν" εφησε. καὶ ὁ Δαρεῖος ὠσε τὸ ἐγχειρίδιον, καὶ τοῦ μάγου ἐπέτυχε. κτείναντες οὖν καὶ τὸν ἑτερον οἱ λοιποὶ ἑτεμον τὰς κεφαλὰς καὶ ἀμφοῖν, καὶ τοὺς μὲν δύο τοὺς τραυματίας αὐτῶν διὰ τε τὰ τραύματα καὶ τὴν τῆς ἀκροπόλεως φυλακὴν κατέλιπον ἐν αὐτῇ, οἱ λοιποὶ δὲ τὰς κεφαλὰς ἐπιφερόμενοι τῶν μάγων ἐξέθεον καὶ Πέρσαις ταύτας ἐδείκνυον καὶ ἐξηγοῦντο τὸ γεγονός. οἱ δὲ τὴν ἀπάτην μαθόντες ἐκτεινον ὠαν τῶν μάγων ἐνέτυχον. Ἐπεὶ δὲ κατέστη ὁ θόρυβος καὶ ἠδη τινὲς ἡμέραι παρήλθοσαν, ἐβουλεύοντο περὶ τῆς τῶν πραγμάτων οἰκονομίας. καὶ ὅτάνης μὲν δημοκρατίαν ἐλέσθαι παρήνει, ἀριστοκρατίαν δὲ ὁ Μεγάβυζος, ὁ δὲ γε Δαρεῖος βασιλείαν καὶ αὐθις αἰρήσεσθαι συνεβούλευε. συνέθεντο οὖν τῇ τούτου γνώμῃ καὶ οἱ τέσσαρες οἱ λοιποὶ· καὶ εδοξεν αὐτοῖς ἐπιβῆναι τῶν ἵππων, καὶ ὁ τοῦ ἀνὸ ἵππος ἡλίου ἀνατείλαντος χρεμετίση ἐν τῷ προαστείῳ γενομένων, τοῦτον εχειν τὴν βασιλ. 1.268 λείαν. Δαρεῖος δὲ τὴν βουλὴν τῷ ἵπποκόμῳ αὐτοῦ ἐξηγήσατο. ἠν δὲ σοφὸς ὁ ἀνήρ καὶ "θάρρει, ὠδέσποτα" εφη "ὡς σῆεσται ἡ βασιλεία." γενομένης οὖν νυκτὸς θήλειαν ἵππον λαβὼν, ἠν ὁ Δαρείου ἑστεργεν ἵππος, καὶ δῆσας εἰς τὸ προάστειον ἐπήγαγε τὸν ἵππον καὶ περιῆγεν αὐτὸν ἀγχοῦ τῇ θηλείᾳ, καὶ τέλος ἐφῆκεν ὀχεῦσαι τὴν ἵππον. ἑωθεν δὲ τῶν ἑπτὰ παραγενομένων εἰς τὸ προάστειον καὶ διεξελαυνόντων ἐν αὐτῷ, ὡς ἐκέῖσε γεγονάσιν ἐνθαπερ ἡ θήλεια ἵππος ἐδέδετο, εἰς μνήμην ταύτης ὁ Δαρείου ἵππος ἰὼν ἐχρεμέτισεν· κάκ τούτου τῷ Δαρείῳ ἡ βασιλεία προσγέγονεν. οἱ μὲν οὖν τοῦτο φασὶ μηχανήσασθαι τὸν Οἰβάρα, τοῦτο γὰρ τῷ τοῦ Δαρείου ἵπποκόμῳ ὀνομα ἠν, οἱ δ' ἑτεροῖον εἰναί φασὶ τὸ τούτου μηχανήμα. τῆς γὰρ ἵππου ἐκείνης, ἠν ὁ Δαρείου ἵππος ἐφίλει, τῶν ἀρθρῶν ἐπιψαῦσαι τῇ χειρὶ, καὶ τὴν χεῖρα κρύπτειν ἐν τῇ ἀναξυρίδι. ἠδη δὲ τοῦ ἡλίου ἀνίσχοντος, καὶ τοὺς ἵππους ἀναβαινόντων τῶν ἑπτὰ ἐκείνων ἀνδρῶν, προσαγαγεῖν αὐτὸν τὴν χεῖρα τοῖς τοῦ ἵππου τοῦ Δαρείου μυκτῆρσι, καὶ τὸν αὐτίκα αἰσθόμενον φριμάξασθαι τε καὶ χρεμετίσαι. εἰ τ' οὖν οὐτως εἰ τ' ἐκείνως ὁ Δαρεῖος τῆς βασιλείας ἐπέτυχεν. Οὐτος οὖν ἰδιώτης ὠν ἠξαστο τῷ θεῷ, εἰ γένοιτο βασιλεύς, πάντα τὰ σκεύη τοῦ θεοῦ ὁ σα ἠν ἐτι ἐν Βαβυλῶνι πέμψειν εἰς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναόν. ἠν δὲ αὐτῷ πάλαι καὶ

πρὸς τὸν Ζοροβάβελ φιλία, δι' ἣν καὶ σωματοφυλακεῖν μεθ' ἐτέρων δύο ἡξίωτο α ρτι ἐξ Ἱεροσολύμων πρὸς αὐτὸν ἀφικόμενος. τῷ δὲ πρώτῳ ε τει τῆς αὐτοῦ βασιλείας πότον τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ Δαρεῖος ἠτοίμασεν· ὡς δ' εὐωχηθέντες ἀνέλυσαν, καὶ αὐτὸς παρὰ τῇ κοίτῃ κατέδραθε. μικρὸν οὖν ὑπνώσας ἀφύπνωσε καὶ μετὰ τῶν σωματοφυλάκων ὡμίλει. καὶ τούτων ἐκάστῳ ἀγῶνα λόγου προτίθησι· τῷ πρώτῳ μὲν εἰ ὁ οἶνος πάντων κρατεῖ, τῷ δευτέρῳ δὲ εἰ οἱ βασιλεῖς, τῷ δὲ γε λοιπῷ, οὐτος δ' ὁ Ζοροβάβελ ἡ ν, εἰ αἱ γυναῖκες καὶ αὐτῶν ἡ ἀλήθεια· καὶ τῷ νικήσαντι γέρας δώσειν ὑπέσχετο νικητήριον πορφύραν φορεῖν καὶ κίδαριν βυσσίνην καὶ περιαυχένιον χρύσειον, καὶ ἐν ἐκπώμασι πίνειν χρυσοῖς καὶ ἐπὶ χρυσοῦ καθεύδειν καὶ ἄρμα χρυσοχάλινον εχειν καὶ μετ' αὐτὸν προεδρεύειν καὶ συγγενῆ καλεῖσθαι αὐτοῦ. ορθρου τοίνυν τοὺς μεγιστᾶνας μεταπεμψάμενος τῶν σωματοφυλάκων ε καστον ἐκέλευσε περὶ τοῦ προβλήματος ἀποφαίνεσθαι. καὶ ὁ μὲν τὴν ἰσχὺν ἐξῆρε τοῦ οἴνου, ὡς τὴν τῶν καταχρωμένων ἀπατώντος διάνοιαν καὶ τὰς τῶν ψυχῶν διαθέσεις μεταποιοῦντος καὶ ἄλλους ἐξ ἄλλων ἐργαζομένου τοὺς οἰνωθέντας· ὁ δὲ τὸν βασιλέα πάντων ὑπερισχύειν ἐφιλοσόφησεν, ὡς τῶν ἀνθρώπων κρατούντων τῶν ἄλλων ἀπάντων διὰ σοφίας, τούτων δ' αὐ οἱ σ α παντα ὑποτάσσεται κυριευόντων τῶν βασιλέων· ὁ δὲ γε Ζοροβάβελ τὰς γυναῖκας κρειττονεύειν τὴν ἰσχὺν ἀπεφάνετο, ὡς καὶ τῶν βασιλέων δι' αὐτῶν γενομένων καὶ τῶν τὰς ἀμπέλους φυτευόντων, καὶ πάντων αὐτὰς γονέων τε προτιμώντων καὶ τῶν πατρίδων καὶ τῶν φιλάτων αὐτῶν· καὶ τῶν βασιλέων δ' αὐτῶν κρατεῖν τὰς γυναῖκας κολακευόντων αὐτὰς καὶ ταπεινουμένων, εἰ κατὰ τι δυσχεραίνουσας γνοῖεν αὐτάς· μᾶλλον δὲ τούτων δύνασθαι τὴν ἀλήθειαν, ἐπεὶ καὶ ὁ θεὸς ἀληθὴς ἐστὶ καὶ οὐ τω καλεῖται, καὶ τὰ μὲν ἀλλα θνητά, ἀθάνατον δὲ χρῆμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια καὶ ἄϊδιον. πάντων δὲ τῇ γνώμῃ τούτου θεμένων ὡς ἀριστα περὶ τῆς ἀληθείας φιλοσοφήσαντος, ὁ Δαρεῖος αἰτήσασθαι ο βούλεται πάρεξ τῶν ὑπερ1.270 σχημένων ἐπέτρεψεν. ὁ δὲ τῆς εὐχῆς αὐτὸν ἀνέμνησεν, ἡ ν, εἰ λάβοι τὴν βασιλείαν, πεποίητο. αὐτῆ δὲ ἡ ν, τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις τοῦ θεοῦ κατασκευάσαι ναόν, ἀποκαταστήσαι δὲ καὶ τὰ σκεύη ο σα ε τι ἐν Βαβυλῶνι περιελέλειπτο. καὶ "τοῦτο" ε φη "τὸ αἰτημα τὸ ἐμόν." ἦσθεῖς δ' ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς γράφει τοῖς σατράπαις κέδρινα ξύλα χορηγεῖν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ, καὶ συγκατασκευάζειν τὴν πόλιν τῷ Ζοροβάβελ, καὶ πάντας τοὺς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπελθόντας αἰχμαλώτους τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐλευθέρους εἶναι καὶ ἀτελεῖς, καὶ τάλαντα δοθῆναι πενήτηντα εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ. καὶ τὰ σκεύη δὲ πάντα ο σα ε τι ἡ ν παρ' αὐτῷ ε πεμψε· καὶ ο σα Κῦρος περὶ τῶν Ἰουδαίων ἐθέσπισε, ταῦτα καὶ Δαρεῖος προσδιετάξατο. Ἡκεν οὖν τούτων γεγονότων εἰς Βαβυλῶνα ὁ Ζοροβάβελ καὶ τοῖς ὁμοφύλοις τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως εὐηγγελίσαστο· καὶ ο σοι προτεθύμητο ἐπανελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀπήεσαν. τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν ἀπιόντων ἡ ν μυριάδες τετρακόσαι ἐξήκοντα δύο καὶ ὀκτακισχίλιοι, α τερ Λευιτῶν τε καὶ πυλωρῶν καὶ δούλων ἱερῶν καὶ θεραπόντων, οἱ τοῖς ἀναβαίνουσιν εἰποντο. ἡγεμῶν δὲ τούτων ἡ ν ὁ Ζοροβάβελ, Σαλαθιήλ παῖς ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἀπόγονος τοῦ Δαβίδ, καὶ Ἰησοῦς υἱὸς Ἰωσεδὲκ τοῦ ἀρχιερέως· πρὸς τούτοις δὲ Μαρδοχαῖος καὶ Σερῆβ ἐκ τοῦ πλήθους κεχρισμένοι ἀρχοντες ἦσαν. ἀπελθόντες δ' εἰς Ἱεροσόλυμα ε θυσαν καὶ τῆς οἰκοδομῆς ἀπήρξαντο τοῦ ναοῦ. καὶ ὁ μὲν ναὸς θᾶττον ε λαβε τέλος· ἀπαρτισθέντος δ' ἡ δη τοῦ ἱεροῦ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται καὶ οἱ Ἀσάφ παῖδες υ μνουν τὸν θεόν. τῶν δὲ πατριῶν οἱ πρε1.271 σβύτεροι τὸν πρὶν ναὸν ταῖς μνήμαις ἀναπολοῦντες, καὶ τὸν α ρτι γεγεννημένον ἐνδεέστερον ὀρῶντες τοῦ πάλαι, εἰς δάκρυα καὶ θρήνους προήγοντο, καὶ ἡ τούτων οἰμωγὴ ὑπερεφώνει τὴν τῶν σαλπίγγων ἡχὴν. Προσίασι δ' οἱ Σαμαρεῖται τῷ Ζοροβάβελ ε τι τοῦ ναοῦ ἀνεγειρομένου, ἀξιοῦντες συγκοινωνῆσαι αὐτοῖς τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ. ὁ δὲ τῆς μὲν οἰκοδομῆς αὐτοὺς μετασχεῖν οὐ προσήκατο, προσκυνεῖν δ' ἐν τῷ ναῷ

ε λεγεν αυτοις εφιεναι. προς ταυτα οι Σαμαρειται ηχθησθησαν, και πειθουσι τα εν Συρια ε θνη δεηθηναι των σατραπων επισχειν του ναου την ανεγερσιν. αναβαντες δε εις Ιεροσολυμα οι Συριας επάρχοντες και Φοινίκης ηρώτων τίνος συγχωρήσαντος ως φρούριον τον ναον ανεγειρουσι και τη πόλει τείχη σφόδρα περιβάλλουσιν ισχυρά. Ζοροβάβελ δε και ο αρχιερευσ Ιησοϋς εκ Κύρου πρώτον επιτραπήναι την οικοδομήν ε φασαν, ει τ' αυθις εκ του Δαρείου. οι δ' ε παρχει των της Συριας και Φοινίκης χωρων την μεν των ε ργων οικοδομήν επισχειν ουκ ε κριναν, Δαρείω δε παραχρήμα ε γραψαν. των δε Ιουδαίων κατεπτηχότων μη μεταδόξη τω βασιλει περι ω ν ωκονόμησεν, Αγγαίος και Ζαχαρίας οι προφήται θαρρεϊν αυτους παρώρμων και μηδεν υφορᾶσθαι άβούλητον. πιστεύοντες ου ν τοις προφήταις έντεταμένως ει χοντο της οικοδομής. Δαρείος δε τας επιστολάς δεξάμενος και τας των Σαμαρειτών κατηγορίας, ο τι την τε πόλιν όχυροϋσιν Ιουδαίοι και τον ναον οικοδομοϋσιν ως φρούριον, και ο τι Καμβύσης την τούτων εκώλυσεν οικοδομήν, προσέταξεν έν τοις βασιλικόις ύπομνήμασι ζητηθηναι τα περι τούτου. και εύρέθη έν Εκβατάνοις τη βάρει τη έν Μηδία γεγραμμένον ως τω πρώτω ετει της αυτου βασιλείας 1.272 Κύρος εκέλευσε τον ναον οικοδομηθηναι τον έν Ιεροσολύμοις και το θυσιαστήριον, και την εις ταυτα δαπάνην εκ των βασιλικών διετάξατο γίνεσθαι, και τα του ναου σκευή αποδοθηναι, και συλλαβέσθαι προς το εργον τοις εκείσε α ρχουσιν εκέλευσε και τελειν τοις Ιουδαίοις εις θυσίαν ταύρους και κριοϋς και αρνας και ερίφους σεμίδαλιν τε και οι νον και ε λαιον. ταυτα έν τοις ύπομνήμασι Δαρείος εύρων άντέγραψε τοις έπεσταλκόσι "τό αντίγραφον ύμιν της επιστολής έν τοις ύπομνήμασιν εύρων τοις Κύρου απέσταλκα, και βούλομαι γενέσθαι πάντα ως αυτή περιέχει. ε ρρωσθε." γνόντες δε την του βασιλέως προαίρεσιν οι των χωρων εκείνων επιτροπεύοντες συνήργουν τοις Ιουδαίοις. και ωκονομήθη έν ε τεσιν έπτά ο ναός, και ε θυσαν οι Ισραηλίται θυσίας ανανεωτικας των προτέρων αγαθών. της δε των άζύμων έορτης ένστάσης συνερρύη πας ο λαός εκ των κωμών εις την πόλιν, και την έορτην η γαγον και την πάσχα προσαγορευομένην θυσίαν έτέλεσαν. Κατώκησαν δ' έν Ιεροσολύμοις πολιτεία χρώμενοι άριστοκρατική μετά όλιγαρχίας. οι γάρ ιερεϊς προεστήκεσαν των πραγμάτων α χρις ου τους Ασαμωναίου συνέβη βασιλεύειν εκγόνους. προ μεν γάρ της αιχμαλωσίας έβασιλεύοντο επί ετη πεντακόσια τριάκοντα δύο, μήνας ε ξ, ημέρας δέκα· προ δε των βασιλέων α ρχοντες αυτους διείπον οι προσαγορευόμενοι κριται και μόναρχοι. και τουτον πολιτευόμενοι τον τρόπον επ' ε τεσι πλείοσιν η πεντακοσίοις διήγαγον μετά Μωυσην τε και Ιησοϋν. Οι δε γε Σαμαρεις άπεχθώς προς αυτους διακειμενοι πολλά κακά τους Ιουδαίους ειργάζοντο. πρέσβεις ου ν εξ Ιεροσολύμων προς Δαρείον έστάλησαν 1.273 Ζοροβάβελ και των αρχόντων ε τεροι τέσσαρες. μαθών δε ο βασιλεύς τα κατά των Σαμαρέων αιτιάματα, ε γραψε προς τους ιπάρχους της Σαμαρείας και την βουλήν μητι ένοχλειν Ιουδαίοις, αλλά και χορηγειν αυτοις εκ του βασιλικου γαζοφυλακιου των φόρων της Σαμαρείας πάνθ' ο σα προς τας θυσίας αυτοις έστι χρήσιμα. Δαρείου δε τελευτήσαντος παραλαβών την βασιλείαν ο παϊς αυτου Ξέρξης και την προς θεον εύσέβειαν διεδέξατο, και προς τους Ιουδαίους ε σχε φιλοτιμότατα. η ν δ' έν Βαβυλώνι τότε Εζρας άνήρ αγαθός και των νόμων Μωυσέως εις έμπειρίαν ακριβέστατος. ου τος φίλος τω Ξέρξη γίνεται, και αναβηναι θελήσας εις Ιεροσολυμα και τινας επαγαγέσθαι των έν Βαβυλώνι Έβραίων, έδεήθη του βασιλέως δια γραμμάτων αυτου γνωρίσαι τοις σατράπαις αυτόν. ο δε γράφει ταυτα. "της έμαυτου φιλανθρωπίας ε ργον ει ναι νομίσας το τους βουλομένους των Ισραηλιτών συναπαίρειν εις Ιεροσολυμα, Εζρα ιερεϊ και αναγνώστη του θείου νόμου τουτο προσέταξα, και ο βουλόμενος άπίτω. και α ργυρος και χρυσός ο σος α ν εύρεθει έν τη χώρα των Βαβυλωνίων ώνομασμένος τω θεω, τουτον πάντα κελεύω εις

Ἱεροσόλυμα κομισθῆναι. καὶ ὁ σα α ν ἐννοήσης, ὦ Εζρα, καὶ ταῦτα ἐργασαι, τὴν εἰς αὐτὰ δαπάνην ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γαζοφυλακίου ποιούμενος. καὶ τοῖς ἱερεῦσι δὲ καὶ Λευίταις καὶ πᾶσι τοῖς τοῦ ἱεροῦ δουλευταῖς μήτε φόρους μήτε ἄλλο τι φορτικὸν ἐπιταγῆναι κελεύω. καὶ σὺ δέ, Εζρα, κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ σοφίαν ἀπόδειξον κριτάς, ὁ πῶς δικάζωσιν ἐν Συρία καὶ Φοινίκη πάση, τοὺς ἐπὶ 1.274 σταμένους τὸν νόμον· καὶ τοῖς ἄγνοοῦσι παρέξις αὐτὸν μαθεῖν." λαβὼν δὲ ταύτην Εζρας τὴν ἐπιστολὴν ἀνέγνω ἐν Βαβυλῶνι τοῖς ἐκεῖ Ἰουδαίοις, καὶ τὸ ἀντίγραφον αὐτῆς παρὰ πάντας ἐπεμψε τοὺς ὁμοεθνεῖς· οἱ ἅπαντες ὑπερήσθησαν. πολλοὶ δὲ αὐτῶν καὶ τὰς κτήσεις ἀναλαβόντες ἤλθον εἰς Βαβυλῶνα, ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς Ἱεροσόλυμα· ὁ δὲ πᾶς λαὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν κατὰ χώραν ἐμεινε. διὸ καὶ δύο φυλάς ἐπί τε τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης Ῥωμαίοις ὑπηκόους εἰναί φησιν ὁ Ἰώσηπος, τὰς δὲ δέκα φυλάς πέραν εἰναί τοῦ Εὐφράτου, μυριάδας οὐσας ἀπείρους καὶ ἀριθμῶ γνωσθῆναι μὴ δυναμένας. πρὸς Εζραν δὲ πολλοὶ τὸν ἀριθμὸν ἀφικνοῦνται καὶ σὺν αὐτῷ παραγίνονται εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ παραδέδωκεν ὁ Εζρας τοῖς γαζοφύλαξιν ἁ ὁ Ξέρξης καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ καὶ οἱ ἐν Βαβυλῶνι Ἰσραηλιταὶ τῷ θεῷ ἐδωρήσαντο, εἰς πολλὰ τάλαντα ἀργυρίου καὶ χαλκοῦ συμποσούμενα, καὶ τοῖς τῶν χωρῶν ἐπιτροπεύουσι τὰ γράμματα τοῦ βασιλέως ἐπέδωκεν. οἱ δὲ τὸ εθνος ἐτίμησαν καὶ πρὸς πᾶσαν χρείαν συνήργησαν. γνοὺς δ' ἐπειτα ὡς τινες τοῦ πλήθους καὶ τῶν ἱερέων καὶ τῶν Λευιτῶν ἄλλοεθνεῖς γυναῖκας ἠγάγοντο, ἐπεισεν αὐτοὺς δάκρυσι πολλοῖς καὶ πυκναῖς παραινέσεσιν ἐκβαλεῖν τὰς ἄλλοεθνεῖς καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γεννηθέντα. τῆς ἑορτῆς δὲ τῆς σκηνοπηγίας ἐπιστάσης σχεδὸν ἅπαν τὸ τοῦ λαοῦ πλήθος συνεληλυθὸς εἰς αὐτὴν ἠξίωσαν τὸν Εζραν τοὺς νόμους ἀναγνωσθῆναι τοῦ Μωυσέως. καὶ ἀκούσαντες τούτων εἰς δάκρυα προήχθησαν, δυσφοροῦντες περὶ τῶν παρελθόντων. Εζρας δὲ μὴ δεῖν ἐφη θρηνεῖν ἑορτῆς οὐσης, ἑορτάζειν δὲ καὶ εὐωχεῖσθαι καὶ τηρεῖν τοὺς νόμους εἰς τὸ μέλλον. Καὶ ὁ μὲν γηραιὸς ἐτελεύτησεν· τῶν δ' αἰχμα 1.275 λώτων τις Νεεμίας τὴν κλῆσιν, οἰνοχόος ὢν τοῦ Ξέρξου, πρὸ τῶν Σούσων περιπατῶν ξένους εἰδέ τινας εἰσιόντας τὴν πόλιν, καὶ ἀκούσας αὐτῶν ἐβραῖστί ὁμιλούντων, προσελθὼν ἐπυνθάνετο πόθεν εἰεν. ἦκειν δ' ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων εἰπόντων, πῶς αὐτῶν ἐχει τὸ πλήθος καὶ ἡ μητρόπολις Ἱεροσόλυμα προσηρώτησεν. ἀποκριναμένων δὲ κακῶς ἐχειν, πολλὰ γὰρ δεινὰ τὰ πέριξ ἐθνη αὐτοῖς ἐπάγειν, ἐδάκρυσεν ὁ Νεεμίας· καὶ τῆς ὤρας ἐπιστάσης, ὡς εἰχε διακονήσων τῷ βασιλεῖ εἰσελήλυθεν. ὁ δὲ βασιλεὺς σκυθρωπὸν αὐτὸν θεασάμενος ἠρετο διότι κατηφιᾷ. ὁ δὲ τῆς λύπης αἰτιαίει πετὰ τῆς πατρίδος αὐτοῦ δυστυχήματα, καὶ ἐδέετο συγχωρηθῆναι αὐτῷ πορευθῆναι καὶ τό τε τεῖχος ἀνεγεῖραι καὶ τοῦ ἱεροῦ τὸ λεῖπον ἀναπληρῶσαι. καὶ ὁ βασιλεὺς κατένευσε πρὸς τὴν αἰτησιν καὶ δίδωσιν αὐτῷ τῆ ἐπιούσῃ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν τῆς Φοινίκης καὶ Συρίας καὶ Σαμαρείας ἐπίτροπον, ἐντελλομένην αὐτῷ τιμῆσαι τὸν Νεεμίαν καὶ χορηγῆσαι τὰς εἰς τὴν οἰκοδομίαν δαπάνας. ἦκεν οὖν εἰς Ἱεροσόλυμα, πολλῶν αὐτῷ ἐκ τῶν ὁμοφύλων συνεπομένων, πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ετος βασιλεύοντος Ξέρξου, καὶ τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἐπίτροπῳ τῶν ῥηθειῶν χωρῶν ἐπιδέδωκε. τὴν δὲ τοῦ τεῖχους οἰκοδομὴν διένειμε τῷ λαῷ κατὰ κώμας καὶ πόλεις, ἵνα ὅτι τάχιστα ἀνυσθῆ. καὶ Ἰουδαῖοι μὲν πρὸς τὸ ἐργον παρεσκευάζοντο, οὐτω κληθέντες ἐξ ἡμερῶν ἐκ Βαβυλῶνος ἀνέβησαν, ἀπὸ γὰρ τῆς Ἰούδα φυλῆς πρώτης ἐλθούσης εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους αὐτοὶ τ' Ἰουδαῖοι καὶ ἡ χώρα ὁμοίως ἐξ αὐτῶν μετωνόμαστο, Ἀμμανῖται δὲ καὶ Μωαβῖται καὶ Σαμαρεῖται τῆ τῶν τευχῶν οἰκοδομῇ ἠχθοντο, καὶ αὐτοῖς ἐπετίθεντο καὶ πλείστους ἐκτίννουον, καὶ αὐτῷ τῷ Νεεμίᾳ ἐπεβούλευον. 1.276 καὶ τὸ μὲν πλήθος τούτοις ἐκταραττόμενον μικροῦ τῆς οἰκοδομῆς ἅν ἀπέστη. Νεεμίας δὲ στίφος τι φυλακῆς ἐνεκα τοῦ σώματος προστησάμενος ἀτρύτως ἐπέμενε νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν τῆς πόλεως τὸν κύκλον περιῶν· καὶ ταύτην τὴν ταλαιπωρίαν ὑπέμεινε ἐπὶ διετίαν καὶ μῆνας τέσσαρας. ἐν

τοσούτω γὰρ χρόνῳ τοῖς Ἱεροσολύμοις τὸ τεῖχος ἀπήρτιστο, ὀγδόῳ καὶ εἰκοστῷ τῆς
 Ξέρξου βασιλείας εἰς τὴν μὲν ἑνάτω. Νεεμίας δὲ τὴν πόλιν ὀλιγανδροῦσαν ὄρων,
 παρεκάλεσε τοὺς ἱερεῖς καὶ Λευίτας τὴν χώραν ἐκλιπόντας εἰς τὴν πόλιν
 μεταναστεύσαι. ἔτελεύτησε δὲ Νεεμίας γηραιός, ἀνὴρ χρηστός τὸν τρόπον καὶ
 δίκαιος καὶ φιλοτιμότατος πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς. Τελευτήσαντος δὲ Ξέρξου ἡ
 βασιλεία εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κύρον, ὁ ὃν καὶ Ἀρταξέρξην καλοῦσι, μετέπεσε. τῷ γοῦν
 τρίτῳ εἰς τῆς βασιλείας αὐτοῦ τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς σατράπας τῶν οἰκείων
 καλέσας ἐθνῶν ἐφ' ἡμέρας πολλὰς εἰστία τούτους πολυτελῶς· καὶ ἡ βασίλισσα δὲ
 Οὐάστη ταῖς γυναῖξιν ὁμοίως συνεκρότει συμπόσιον. ἡ ἡ κάλλι πάσας νικῶσαν
 ἠθέλησεν ὁ βασιλεὺς τοῖς αὐτῷ συμποσιάζουσιν ἐπιδειξαι, καὶ πέμψας ἡ κειν αὐτὴν
 ἐκέλευε παρὰ τὸ συμπόσιον· ἡ δὲ οὐκ ἐπέιθετο, καὶ πολλακίς στείλαντος ἀνένδοτος
 ἡ ἡ. ὠργίσθη οὐ ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν ἀπειθειαν. καὶ κοινοῦται τοῖς ἑπτὰ τῶν Περσῶν
 συμβούλοις τῆς γυναικὸς τὴν ἀπειθειαν· οἱ δ' ἐκβαλεῖν αὐτὴν δεῖν ἐκρίναν. καὶ ἡ
 μὲν ἐκβέβλητο· ὁ δ' ἡ χθετο, πρὸς αὐτὴν ἐρωτικῶς διακεῖμενος. οὐ τῷ δ' ἐχοντι
 συνεβούλευον οἱ φίλοι παρθένους εὐπρεπεῖς πανταχόθεν συναγαγεῖν καὶ τὴν
 προκριθεῖσαν ἐξείν γυναικῶν. 1.277 πείθεται τῇ συμβουλῇ ταύτῃ, καὶ πολλῶν
 παρθένων ἀθροισθεισῶν εὐρέθη τις ἐν Βαβυλῶνι κόρη Ἰουδαία τὸ γένος ἐκ φυλῆς
 τῆς Βενιαμίτιδος, ὀρφανὴ καὶ ἀμφοῖν τῶν γονέων, παρὰ τῷ θεῷ Μαρδοχαίῳ
 τρεφομένη, τῶν πρώτων παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις Ἐσθῆρ ἡ ἡ τῇ κόρῃ τὸ ὄνομα. ἡσθεῖς
 οὐ ἡ ταύτῃ ὁ βασιλεὺς εἰς γυναικῶν ταύτην ἠγάγετο, καὶ περιτίθησιν αὐτῇ τὸ διάδημα.
 καὶ ὁ θεὸς αὐτῆς ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Σούσα μετώκησε, περὶ τὰ βασιλεία διατριβῶν καὶ
 περὶ τῆς ἀδελφιδῆς πυνθανόμενος. οὐ τε γὰρ ἐκείνη δῆλον τὸ ἔθνος ἐξ οὐ περ
 ἐτύγχανεν ἐθετο οὐ τε ὁ Μαρδοχαῖος τὴν πρὸς αὐτὴν ὠμολόγει συγγένειαν. ἔθετο
 δὲ νόμον ὁ βασιλεὺς ὥστε μηδένα οἱ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθημένῳ ἀκλητον προσιέναι,
 ἡ θνήσκων τὸν οὐ τῷ προσιόντα ὑπὸ τῶν αὐτῷ παρισταμένων πελεκυφόρων, εἰ μὴ
 ἐκεῖνος ὁ ὃν ἐν χερσὶ κατεῖχε λύγον ἐξέτεινε πρὸς αὐτόν· ὁ γὰρ τοῦ λύγου ἀπτόμενος
 ἀκίνδυνος ἡ ἡ. ἐπιβουλεύσαντων δὲ τῷ βασιλεῖ Ἀρταξέρξῃ δύο εὐνούχων αὐτοῦ,
 Βαρνάβαζος οἰκέτης τοῦ ἑτέρου, τὸ γένος ὡ ἡ Ἰουδαῖος, συνείς τὴν ἐπιβουλήν τῷ
 Μαρδοχαίῳ ἀπήγγειλε, καὶ ὁ ὃς διὰ τῆς Ἐσθῆρ τῷ βασιλεῖ τοὺς ἐπιβούλους ἐμήνυσεν.
 ὁ δὲ τοὺς μὲν εὐνούχους ἀνεσταύρωσε, τοῦ δὲ Μαρδοχαίου τὸ ὄνομα ἐκέλευσεν
 ἐγγραφῆναι τοῖς ὑπομνήμασι καὶ προσμένειν τοῖς βασιλείοις αὐτόν. Ἀμὰν δὲ φίλον
 ὄντα τῷ βασιλεῖ ἐς τὰ μάλιστα ἀπαντες προσεκύνουν. Μαρδοχαίου δὲ μὴ
 προσκυνούντος διὰ τὸν νόμον αὐτόν, μαθὼν ὡς Ἰουδαῖός ἐστιν ἠγανάκτησε καὶ
 εἰπεν αὐτῷ ὡς οἱ μὲν ἐλεύθεροι Πέρσαι προσκυνοῦσιν αὐτόν, ὁ δὲ δοῦλος ὡ ἡ
 ἀπαξιοῖ τοῦτο ποιεῖν. προσελθὼν οὐ ἡ τῷ βασιλεῖ κατηγορεῖ τοῦ ἔθνους παντός, καὶ
 ἡ τῆι κελεύσαι 1.278 πρόρριζον ἀπολέσθαι αὐτὸ καὶ μὴ τι λείψανον αὐτοῦ
 καταλιπεῖν· ἡ να μέντοι μὴ ζημιωθῆ τοὺς φόρους αὐτῶν, αὐτὸς ἐπηγγέλατο δώσειν
 μυριάδας ἀργυρίου τέσσαρας. ὁ μὲν οὐ ἡ Ἀμὰν ἡ τῆι ταῦτα· ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ τὸ
 ἀργύριον αὐτῷ χαρίζεται καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὡ ἡ χρῆσθαι τούτοις ὡς βούλεται.
 αὐτίκα οὐ ἡ διάταγμα παρὰ τοῦ Ἀμὰν ἐπέμφθη εἰς πάντα τὰ ἔθνη ὡς ἐκ τοῦ
 βασιλέως, περιέχον ταῦτα. "τοὺς δηλουμένους ὑπὸ τοῦ δευτέρου μου πατρὸς Ἀμὰν
 κελεύω πάντα σὺν γυναῖξιν καὶ τέκνοις ἀπολέσθαι, καὶ τοῦτο γενέσθαι βούλομαι τῇ
 τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ τοῦ δωδεκάτου μηνὸς τοῦ ἐνεστῶτος ἐτους." τούτου
 κομισθέντος τοῦ γράμματος εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰς χώρας, ἡ τῶν Ἰουδαίων ἀπώλεια
 ἡτοιμάζετο. εἰχον δὲ καὶ οἱ ἐν τοῖς Σούσοις ὁμοίως. Ὁ δὲ Μαρδοχαῖος μαθὼν τὸ
 γενόμενον, σάκκον ἐνδύς καὶ καταχεάμενος σποδιὰν ἐβόα ὅτι μηδὲν ἀδικῆσαν
 ἔθνος ἀναιρεῖται. καὶ πρὸς τὰ βασιλεία ἐλθὼν ἐκτὸς ἱστατο· οὐ γὰρ ἐξῆν μετὰ
 τοιοῦτου σχήματος εἰσελθεῖν. γνοῦσα δὲ τοῦτο Ἐσθῆρ ἡ βασίλισσα, εὐνούχον πρὸς
 Μαρδοχαῖον ἀπέστειλε γνωσόμενον ὅτι οὐ χάριν πενθεῖ· ὁ δὲ τὰ συμβάντα τῷ

εὐνούχῳ ἐγνώρισε, καὶ περὶ τούτων δεηθῆναι τοῦ βασιλέως τῆ Ἐσθῆρ ἐνετέλλετο. ἡ δὲ μαθοῦσα ταῦτα δηλοῖ αὐτῷ ὅτι, μὴ κληθεῖσα παρὰ τοῦ βασιλέως, δέδοικεν ὡς ἀποθανεῖται, εἰ ἀκλητος αὐτῷ προσέλθοι. Μαρδοχαῖος δὲ ἐδήλου αὐτῇ μὴ τὴν ἰδίαν σωτηρίαν σκοπεῖν, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἐθνους· εἰ δ' οὐ, ἐσεσθαι μὲν πάντως ἐκείνῳ βοήθειαν ἐκ θεοῦ, αὐτὴν δὲ καὶ τὸν πατρῶον οἰκὸν αὐτῆς διαφθαρήσεσθαι. ἡ δὲ ἐνετέλλετο αὐτῷ εἰς Σοῦσα πορευθέντι παρασκευάσαι τοὺς ἐκεῖ Ἰουδαίους νηστεῦσαι τρεῖς ἡμέρας 1.279 ὑπὲρ αὐτῆς. καὶ Μαρδοχαῖος μὲν οὕτως ἐποίησεν, ἡ δ' Ἐσθῆρ ῥίψασα κατὰ γῆς ἑαυτὴν μετὰ πενθίμου ἐσθῆτος καὶ ἀτροφος ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις διαμείνας ἐδέετο τοῦ θεοῦ. μετὰ δὲ τὰς τρεῖς ἡμέρας κόσμον μεταμφιασαμένη βασιλείον, σὺν δυσὶ θεραπαινίσιν, ὡς ἐν τῇ μὲν κούφῳ ἡ ἐπεριδομένη, ἡ δὲ τὸ βαθὺ τοῦ χιτῶνος καὶ μέχρι τῆς γῆς κεχυμένον ἀκροῖς ἀπῆώρει δακτύλοις, ἡ κε πρὸς τὸν κρατοῦντα, εἰσῆει δὲ μετὰ δέους. ὡς δὲ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου βασιλικῶς καθεζομένου ἐγένετο, προσιδόντος αὐτὴν βλοσυρῶς, πάρεσις ὑπὸ δέους λαμβάνει αὐτὴν, καὶ τῇ παρὰ πλευρὰν ἰούση ἐπέπεσεν ἀχανῆς. ὁ δὲ βασιλεὺς δείσας περὶ τῆς γυναικί, τοῦ θεοῦ προμηθευσαμένου τοῦτο, ἀνεπήδησεν ἐκ τοῦ θρόνου, καὶ ταῖς ἀγκάλαις αὐτὴν ὑπολαβὼν ἀνεκτάτο κατασπαζόμενος καὶ θαρρεῖν ἐγκελευόμενος καὶ τὴν ῥάβδον ἐκτείνας αὐτοῦ τὴν χρυσοῦν καὶ τὸ σκῆπτρον ἐνθέμενος ταῖς χερσὶν αὐτῆς. ἡ δὲ ἐντεῦθεν ἀναθαρσῆσασα ἐφ' ἐστίασιν αὐτὸν μετὰ τοῦ Ἀμάν πρὸς αὐτὴν ἠξίου ἐλθεῖν. ὡς δὲ ἐπένευσε, καὶ παρῆσαν, ἐκέλευεν ἐκείνη ὁ βασιλεὺς δηλοῦν ὅτι βούλεται μηδενὸς γὰρ ἀτευκτῆσειν. ἡ δὲ εἰς τὴν ἐπιούσαν φράζειν αὐτῷ τὴν βούλησιν ελεγε, εἰ πάλιν πρὸς αὐτὴν μετὰ τοῦ Ἀμάν ἐφ' ἐστίασιν ἐλθοι. τοῦ δὲ βασιλέως ὑποσχομένου περιχαρῆς ὁ Ἀμάν ἐξῆει· καὶ ἰδὼν τὸν Μαρδοχαῖον ἐν τῇ αὐλῇ ἠγανάκτησεν ὅτι μὴ αὐτῷ προσεκύνησε. καὶ οἱ κοῖ ἐλθὼν πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς φίλους διηγεῖτο οἱ αὐτῶν καὶ παρὰ τῆς βασιλείας ἀπολαύει τιμῆς καὶ ὡς ἀχθεταὶ τὸν Μαρδοχαῖον βλέπων ἐν τῇ αὐλῇ. τῆς δὲ γυναικὸς αὐτοῦ φησάσης κελεῦσαι κοπήναι ξύλον πεντήκοντα πήχεων, καὶ πρῶτὴν παρὰ τοῦ βασιλέως αἰτησάμενον ἀνασταυρῶσαι 1.280 τὸν Μαρδοχαῖον, τὴν γνώμην ἀποδεξάμενος προσέταξε τοῖς οἰκέταις ξύλον ἐτοιμάσαι καὶ στήσαι τοῦτο ἐν τῇ αὐλῇ πρὸς τιμωρίαν Μαρδοχαίου. Καὶ τὸ μὲν ἡγετοῖμον· ὁ δὲ θεὸς τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀφαιρεῖται τὸν ὑπὸν τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ ἀγρυπνῶν τὸν γραμματέα κομίσαντα τῶν ἰδίων πράξεων τὰ ὑπομνήματα ἀναγινώσκειν ἐκέλευσε. καὶ ἀναγινωσκομένων εὐρέθη μηνυτῆς Μαρδοχαῖος γενόμενος τῷ βασιλεῖ ἐπιβουλῆς εὐνούχων. φράσαντος δὲ τοῦτο μόνον τοῦ γραμματέως καὶ μεταβάλλοντος ἐφ' ἑτέραν πρᾶξιν, ἐπέσχεν ὁ βασιλεὺς, πυθόμενος εἰ ἐχει γέρας αὐτῷ δοθὲν ἀναγεγραμμένον. ὡς δ' ἠκουσε μηδὲν εἶναι, τίς εἰ τῆς νυκτὸς ὡρα ἠρετο· μαθὼν δὲ ὡς ὁρθροῦ ἡ δὲ ἐστίν, ἐκέλευσε τῶν φίλων ὁναν πρὸς τῆς αὐλῆς εὐρωσιν εἰσκαλεῖν. εὐρέθη δὲ ὁ Ἀμάν, ταχύννας ἰνα τὸν Μαρδοχαῖον αἰτήσηται. κληθέντι δὲ εἰπὼν ὁ βασιλεὺς "συμβούλευσόν μοι πῶς ὁναν τιμήσαιμι τὴν στεργόμενον ὑπ' ἐμοῦ." ὁ δὲ λογισάμενος, ἡγετοῖμον, ὑπὲρ ἑαυτοῦ ταύτην δώσειν, στέργεσθαι γὰρ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν ἀλλων μᾶλλον, "εἰ βούλοιο" εφη "τοῦτον δοξάσαι, ποιήσον ἐφ' ἵππου βαδίζειν τὴν αὐτὴν σοὶ ἐσθῆτα φοροῦντα καὶ περιαυχένιον χρυσοῦν ἐχοντα, καὶ προϊόντα τῶν ἀναγκαίων σου φίλων ἐνα κηρύσσειν δι' ὀλης τῆς πόλεως ὅτι ταύτης τυγχάνει τῆς τιμῆς ὁναν βασιλεὺς τιμῆση." ἠσθεῖς οὐκ ἐν τῇ παραινέσει ὁ βασιλεὺς "ἐπιζήτησον" φησὶ "Μαρδοχαῖον τὸν Ἰουδαῖον, καὶ δοὺς ἐκείνῳ τὸν ἵππον καὶ τὴν στολὴν καὶ τὸ στρεπτόν, προάγων αὐτοῦ κήρυττε· σὺ γὰρ μοι φίλος ἀναγκαιότατος. ταῦτα δὲ αὐτῷ παρ' ἐμοῦ εἰσται σώσαντί μου τὴν ψυχὴν." τούτων ἀκούσας συνεχύθη, καὶ πληγεὶς ὑπὸ ἀμηχανίας ὁ μὴ 1.281 ἐξείσιν ἄγων τὸν ἵππον καὶ τὴν πορφύραν καὶ τὸ στρεπτόν. καὶ τὸν Μαρδοχαῖον πρὸς τῆς αὐλῆς εὐρὼν σάκκον ἐνδεδυμένον ἐκέλευεν ἐνδύσασθαι τὴν πορφύραν. ὁ δὲ "κάκιστε" εἰπὼν "ἀνθρώπων, οὕτως ἡμῶν ταῖς συμφοραῖς ἐγγελαῖς;"

γνούς δὲ ὡς γέρας αὐτῶ ταῦτα ἀντὶ τῆς σωτηρίας παρέσχεν ὁ βασιλεύς, μηνύσαντι τὴν τῶν εὐνούχων ἐπιβουλήν, ἐνδύεται τὴν πορφύραν καὶ περιτίθεται τὸ περιαιχένιον, καὶ ἐπιβάς τὸν ἵππον ἐν κύκλῳ περιήει τὴν πόλιν, προϊόντος Ἀμάν καὶ κηρύσσοντος ὅτι οὐτως τιμᾶ βασιλεύς ὁ ν ἄν στέρξει. Ὁ μὲν οὖν τὴν πόλιν περιελθὼν πρὸς τὸν βασιλέα ἐπάνεισιν, Ἀμάν δὲ οἱ κοί υπέστρεψε καὶ τὰ συμβάντα κλαίων τῇ γυναικὶ διηγείτο. ἐν τούτοις ἡ κοί ἐκ τῆς Ἑσθήρ εὐνούχοι, ἐπὶ τὸ δεῖπνον τὸν Ἀμάν ἐπισπεύδοντες. εἰς δὲ τούτων ἰδὼν τὸν σταυρὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ μαθὼν παρά του τῶν οἰκετῶν ὡς ἐπὶ Μαρδοχαῖον τοῦτον ἠτοίμασαν πρὸς τιμωρίαν αἰτηθησόμενον, τότε μὲν ἀπῆλθεν, ὡς δ' ἡ εὐωχία πρὸς τέλος ἦν, ἐπέτρεπε τῇ βασιλίσῃ λέγειν ὁ βασιλεύς τίνα αἰτεῖ, ἡ δὲ τὸν τοῦ λαοῦ κίνδυνον ἀπωδύρετο, καὶ μετὰ τοῦ εθνους ελεγεν ἐκδεδῶσθαι καὶ αὐτὴ πρὸς ἀπώλειαν, καὶ τὸν Ἀμάν ταῦτα ἐπῆγεν αἰτήσασθαι. ταραχθέντος δὲ πρὸς τοῦτο τοῦ βασιλέως καὶ ἐκπεπηδηκότος τοῦ συμποσίου, τῆς Ἑσθήρ ὁ Ἀμάν ἐδέετο· καὶ ἐπὶ τῆς κλίνης πεσόντος καὶ ἰκετεύοντος τὴν βασιλίσσαν, ἐπεισελθὼν ὁ βασιλεύς "ὦ κάκιστε" εἶπε, "καὶ βιάζεσθαί μου τὴν γυναῖκα ἐπιχειρεῖς;" ἐν τούτοις παρὼν ὁ εὐνούχος περὶ τοῦ σταυροῦ εἶπεν ὅτι ἐν ἐπὶ Μαρδοχαῖον ἠτοιμασμένον. 1.282 καὶ ὁ βασιλεύς αὐτίκα κελεύει τὸν Ἀμάν ἐπ' ἐκείνου τοῦ σταυροῦ κρεμασθῆναι. καὶ ὁ μὲν οὐτως ἀπώλετο, τὴν δὲ οὐσίαν αὐτοῦ δῶρον εσχηνεν ἡ βασιλίσα. γνούς δὲ τὴν πρὸς Ἑσθήρ τοῦ Μαρδοχαίου συγγένειαν ὁ βασιλεύς δίδωσιν αὐτῶ τὸν δακτύλιον ὃν εδωκε πρὶν τῷ Ἀμάν. καὶ ἡ βασιλίσα τὴν ἐκείνου κτῆσιν τῷ Μαρδοχαίῳ παρέσχετο, καὶ τοῦ κινδύνου ἀπαλλάξει τὸ τῶν Ἑβραίων εθνὸς τοῦ βασιλέως ἐδέετο. καὶ ὁ γράφειν αβούλεται ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ ἐφήκε περὶ τοῦ εθνους. τὰ δὲ γραφέντα ἦσαν τοιαῦτα. τοῦ μὲν Ἀμάν κατηγοροῦν ὡς πονηροῦ καὶ ἀγνώμονος καὶ αἰτησαμένου εθνους ἀπώλειαν μηδὲν ἀδικήσαντος, τὸν δὲ γε Μαρδοχαῖον σωτήρα ἐκάλουν, καὶ τοὺς Ἰουδαίους τὸν ἀριστὸν πολιτευομένους τρόπον καὶ τὸν θεὸν σεβομένους, καὶ οὐ μόνον σφᾶς τῆς τιμωρίας ἀπέλυον εἰς ἡν ὁ Ἀμάν αὐτοὺς ἐξητήσατο, ἀλλὰ καὶ τιμῆς ἠξίουσαν καὶ τοῖς ἰδίῳ νόμοις χρωμένους ζῆν μετ' εἰρήνης ἐπέτρεπον, καὶ ἐδίδουν ἀμύνεσθαι τῇ τρισκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ δωδεκάτου μηνός, ὃς ἐστὶν Ἀδαρ, τοὺς αὐτοὺς ἀδικήσαντας, καὶ τοῖς τῶν χωρῶν σατράπαις ἐκέλευον βοηθεῖν αὐτοῖς, ἵνα τοὺς ἐχθροὺς μετελεύσονται. οἱ δὲ ἐν Σούσοις Ἰουδαῖοι τὰ κατὰ τὸν Μαρδοχαῖον γνόντες, κοινήν τὴν εὐπραγίαν ἠγήσαντο, καὶ κατὰ τὴν τρισκαιδεκάτην τοῦ Ἀδαρ μηνός, ὃς κατὰ Μακεδόνας Δύστρος ὠνόμασται, οἱ τε ἐν Σούσοις Ἰουδαῖοι περὶ πεντακοσίους ἀπέκτειναν τῶν ἐχθρῶν, καὶ οἱ ἐν ταῖς ἀλλαις πόλεσί τε καὶ χώραις ἑπτακισμυρίους καὶ πεντακισχιλίους ἀπώλεσαν. οἱ δ' ἐν Σούσοις καὶ τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ τριακοσίους διέφθειραν, τοῦτο αἰτησαμένης Ἑσθήρ· καὶ οἱ δέκα τοῦ Ἀμάν 1.283 παῖδες ἀνεσταυρώθησαν, χαρισαμένου καὶ τοῦτο τοῦ βασιλέως αὐτῇ. τὴν δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτην τοῦ μηνός ἐορτάσιμον τὸ εθνὸς ἀπαν ἐποίησε. καὶ ἐκτετε τὰς ἡμέρας καὶ ἀμφὼ ἐορτάζουσι, φρουραίας ταύτας προσαγορεύοντες. ὁ δὲ Μαρδοχαῖος μέγας τε ἦν καὶ συνδιείπε τῷ βασιλεῖ τὴν ἀρχήν. τῆς δ' ἀρχιερωσύνης εἰς Ἰωάνναν μεταπεσούσης τὸν υἱὸν Ἰωδαέ, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰησοῦς, φίλος ὦ Βαγῶα τοῦ στρατηγοῦ τῆς Ἀρταξέρξου δυνάμεως, ὑπόσχεσιν εσχεν τὴν ἀρχιερωσύνην λαβεῖν. διὰ ταύτην γοῦν τὴν αἰτίαν ὁ Ἰωάννας παροξυνθεὶς ἐν τῷ ναῷ ἀνείλε τὸν ἀδελφόν. καὶ ὁ Βαγῶας εὐθὺς ἐπιστὰς εἰς τὸν ναὸν τε εἰσῆλθεν εἰπὼν ὡς "εἰ οἱ τὸν φόνον ἐν τῷ ναῷ τολμήσαντες εἰσέρχονται ἐν αὐτῷ, κἀγὼ εἰσελεύσομαι καθαρῶτερος τυγχάνων αὐτῶν," καὶ ἐπ' εἰς τὴν ἐπὶ τὸν τούτους Ἰουδαίους ἐκάκωσε. τοῦ Ἰωάννα δὲ τὴν ζωὴν καταστρέψαντος διαδέχεται τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωάδ. ἡν δὲ καὶ τούτῳ ἀδελφὸς Μανασσῆς, ὦ Σαναβαλέτης σατράπης Δαρείου τοῦ τελευταίου βασιλέως Περσῶν τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα συνώκισε, Νικασὼ καλουμένην. οἱ δὲ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν λογάδες ἐστασίαζον, ὅτι ἀλλοφύλῳ συνώκησεν ὁ τοῦ ἀρχιερέως

ἀδελφός, καὶ ἡ διαζεύγνυσθαι ταύτης ἐκέλευον ἡ τοῦ θυσιαστηρίου ἀπέχεσθαι. ὁ δὲ πρὸς τὸν πενθερὸν ἀφικόμενος διηγήσατο ταῦτα. τοῦ δὲ Σαναβαλέτου καὶ τὴν ἱερωσύνην αὐτῷ τηρήσειν ὑπισχνουμένου καὶ ἀρχιερέα ἀποδείξειν καὶ ἡγεμόνα ὡς αὐτὸς ἡρχε τόπων, εἰ τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς μὴ ἀπόσχοιτο, καὶ ναὸν οἰκοδομήσειν ἐπὶ τοῦ Γαριζίνου, ὁ τῶν κατὰ Σαμάρειαν ὄρων ἔστιν ὑψηλότατον, τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις κρείττονα ἐπαγγελλομένου μετὰ γνώμης τοῦ βασιλέως Δαρείου, 1.284 ἐπαρθεὶς τούτοις ὁ Μανασσῆς κατέμενε παρὰ τῷ Σαναβαλέτῃ. πολλῶν δὲ καὶ ἄλλων ἱερέων καὶ Ἰσραηλιτῶν τοιούτοις γάμοις ἐμπεπλεγμένων πάντες συνήεσαν πρὸς τὸν Μανασσῆν. ὁ μὲν οὖν Σαναβαλέτης τῷ βασιλεῖ Δαρείῳ τὴν περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ ἐν Γαριζίνῳ ἀξίωσιν προσάγειν ἠτοίμαστο, ὁ δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ συμβαλὼν ἐν Ἰσσοῦ τῆς Κιλικίας καὶ ἠττηθεὶς ἐφυγεν. ἀπογνοὺς οὖν ὁ Σαναβαλέτης Δαρείῳ τῷ Ἀλεξάνδρῳ πρόσεισι σὺν ὀκτακισχιλίοις τῶν ὑπ' αὐτόν, καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς τόπους ὡς ἡρχεν ἐλεγε παραδιδόναι αὐτῷ. προσδεξαμένου δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου αὐτόν, θαρρῶν ἡδη περὶ τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς τοῦ ναοῦ ἀνεγέρσεως ἐν τῷ Γαριζίνῳ προσῆγεν ἀξίωσιν. καὶ ἐπιτραπεὶς τὴν οἰκοδομήν, σὺν πάσῃ σπουδῇ τὸν ναὸν ὠκοδόμησε, καὶ Μανασσῆν τὸν γαμβρὸν ἀρχιερέα κατέστησεν. Ἐπεὶ δὲ μνείαν τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ τῆς ἱστορίας λόγος πεποιήται, καλὸν καὶ τούτου τὰς πράξεις τε καὶ τὰ ἠθη καὶ ὁ θεὸς κἀκ τίνων ἐφυκατ' ἐπιδρομὴν διηγήσασθαι, καὶ οὕτως αὐτὸς ἐπαναγαγεῖν τὸν λόγον πρὸς τὴν συνέχειαν· καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ τοῖς Ἱεροσολύμοις οὕτως ὁ βασιλεὺς ἐπεδήμησε, καὶ τι θαύματος ἀξιὸν γέγονε πρὸς τὸν ἀρχιερέα καὶ τὸν λαὸν ἐξ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τι θεῖον ὄραμα διηγήσατο, ὡς Ἰώσηπος ἱστορεῖ· ἀπὸ τῶν ὁ λόγος μετὰ τὴν περὶ αὐτοῦ ἱστορίαν διδάξει. Οὕτως Φιλίππου μὲν ἡν τοῦ Μακεδόνων βασιλέως υἱὸς ἐξ Ὀλυμπιάδος αὐτῷ γεννηθεὶς, μυθεύεται δὲ Ἀμμωνος εἰναὶ υἱός, ἐν εἰδει δράκοντος τῇ Ὀλυμ. 1.285 πιάδι συννευσθέντος· Ἀμμωνα δὲ τὸν Δία φασίν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν μῦθος· λέγεται δὲ τὴν μητέρα αὐτοῦ πρὸ τῆς νυκτὸς ἡ τῷ Φιλίππῳ συγκατηνύσθη ἐν ὄνειρῳ δόξαι κεραυνὸν ἐμπεσεῖν αὐτῆς τῇ γαστρὶ, κἀκ τούτου πῦρ ἐξαφθῆναι πολὺ, καὶ τοῦτο πάντῃ φερόμενον διαλυθῆναι. μετὰ δὲ τὸν γάμον ὁ Φίλιππος κατ' ὑπνοῦς ἐδόκει σφραγίδα τῇ γαστρὶ τῆς γυναικὸς ἐπιβαλεῖν, ἐγγεγλύφθαι δὲ τῇ σφραγίδι λέοντα. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι μάντις ἄλλως τὸν οὐνερον ἐκρίνον, Ἀρίστανδρος δὲ κύειν ἐφη τὴν σφραγισθεῖσαν· μὴ γὰρ δὴ σφραγίζεσθαι τὰ κενά· θυμοειδῆ δ' ἀποβήσεσθαι καὶ λεοντώδη τὸν τεχθησόμενον. ἐγεννήθη δὲ κατ' ἡν ἡμέραν ἐν Ἐφέσῳ ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος ἐνεπέρηστο· ὅτε καὶ τινες ἐκεῖ παρόντες τῶν μάγων διαθέοντες αὐτὴν καὶ συμφορὰν βαρεῖαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῇ Ἀσίᾳ τεκεῖν ἐλεγον. Ἦν δὲ τὴν χρόαν λευκὸς ὁ Ἀλέξανδρος, ἡ λευκότης δ' ἐφοινίσσετο περὶ τὸ στήθος μάλιστα καὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἠδεῖα τις ἐκ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ ἀπέπνει ἀποφορὰ κἀκ τοῦ στόματος. τούτου δ' αἰτιὸν ἡ θερμότης αὐτοῦ τοῦ σώματος· πυρῶδες γὰρ ὡς καὶ πολυθερμον ἀνήλισκε τὰ ὑγρά καὶ οὐδὲν ἐπιπολάζειν αὐτοῦ τῷ σώματι σηπεδονῶδες εἶα. παρενέφαινε δὲ παιδόθεν τὴν ἐμβρίθειαν τοῦ φρονήματος. ποδώκης γὰρ ὡς, πρὸς τοὺς ἐρομένους εἰ Ὀλυμπίασιν ἀγωνίσεται στάδιον εἰπεν "εἰ βασιλεῦσιν ἀνταγωνίσασθαι ἐμελλον." εἰ δὲ πόλις τις τῶν ἐπιφανῶν ἀλοῦσα παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῷ ἀπηγγέλη ἡ ἐν μάχῃ νίκη γεγонуῖα περιφανῆς, ὡς περ ἀχθόμενος τοῖς ἡλιζίνῳ ἐλεγεν ὡς "οὐδὲν ἐμοὶ σὺν ὑμῖν ὁ πατὴρ ἀπολείψει λαμπρὸν τι εἶργον ἐνδείξασθαι." τοῦ Βουκεφάλα δ' ἱπποῦ κομισθέντος Φιλίππῳ τρισκαίδεκα 1.286 ταλάντων τιμῆς, καὶ μήτε ἀναβάτην προσιεμένου, ὡς τῷ Φιλίππῳ ἐδείκνυτο, μήτε φωνὴν ὑπομένοντος, κἀντεῦθεν δυσχρήστου δόξαντος κομιδῆ, "οἶον ἱππον" ὁ Ἀλέξανδρος ἐφη "μὴ εἰδότες χρήσασθαι ἀποπέμπονται." καὶ ὁ πατὴρ ἐπιτιμῶν αὐτῷ εἶπε "σὺ δὲ χρήσασθαι δυνήσῃ αὐτῷ;" ὁ δ' ἀπεκρίθη "βέλτιον ἂν ἐτέρου τούτῳ χρῆσαιμην." καὶ χρήσασθαι τῷ ἱππῷ ἐπιτραπεῖς, παραλαβὼν τὴν ἡνίαν ἐπέστρεψε πρὸς τὸν ἡλίον, συνεῖς ἰσως ὅτι τῇ σκιά πρὸ

αὐτοῦ σαλευομένη ἔταράττετο. βραχὺ δὲ καταψήσας αὐτὸν ἀνέθορε καὶ ἐπέβη αὐτοῦ, καὶ παρακαλπάσας μικρὸν ἀφῆκε πρὸς δρόμον· ἠγωνίων δ' οἱ βλέποντες, ἡ δὲ δ' ἐπιστραφέντος σὺν φρονήματι καὶ χαρᾶ, οἱ μὲν περὶ Φίλιππον ἀνεβόησαν, ἐκεῖνος δὲ χαρμόσυνα προήνεγκε δάκρυα, καὶ φιλήσας τὸν παῖδα "ζήτει, τέκνον" εφη, "σοὶ βασιλείαν ἀνάλογον· Μακεδονία γάρ σε οὐ χωρεῖ." ἡ γὰρ φύσις αὐτῷ δυσκίνητος μὲν ἐπιτασσομένῳ, εἰ δὲ λόγῳ τις αὐτὸν καὶ πειθοῖ μετῆι, πειθήνιος. ὠμίλησε δὲ τῷ Ἀριστοτέλει, μετασχὼν οὐ μόνον τοῦ ἠθικοῦ καὶ πολιτικοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπορρητοτέρων, οὐς οὐκ ἐκοινοῦντο πολλοῖς, ἐποπτικούς καὶ ἀκροαματικούς καλοῦντες αὐτούς. φέρεται γὰρ πρὸς Ἀριστοτέλην αὐτοῦ ἐπιστόλιον οὕτως εἶχον "οὐκ ὀρθῶς ἐποίησας ἐκδούς τοὺς ἀκροαματικούς τῶν λόγων· τίτι γὰρ τῶν ἀλλῶν διοίσομεν, εἰ καθ' οὐς ἐπαιδευθήμεν λόγους οὐ τοὶ πάντων εἰσονται κοινοί;" ὁ δὲ ἀντεπέστειλεν ὡς "ἐκδέδονται καὶ οὐκ ἐκδέδονται," διὰ τούτων δηλῶν τὴν ἀσάφειαν καὶ τὸ δυσκατάληπτον. καὶ τῆς ἰατρικῆς δὲ οὐ τὸ θεωρητικὸν μετῆι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν πρᾶξιν αὐτήν. ἐξκαιδεκέτης δὲ γεγονώς, καὶ τοῦ φρονήματος καὶ τῆς ἀνδρείας ἀπόπειραν ἡ δὲ διδούς, 1.287 ὑπερηγαπᾶτο πρὸς τοῦ πατρός· διὰ δὲ τοὺς παρ' ἡλικίαν ἐρωτας τοῦ Φιλίππου καὶ τὸ τῆς μητρὸς ζηλότυπον καὶ βαρύθυμον ὁ Ἀλέξανδρος ἐσχε πρὸς τὸν πατέρα διαφοράς. Πausanίου δὲ τὸν Φίλιππον κτείναντος παρέλαβε τὴν βασιλείαν εἰκοσι τυχάνων ἐτῶν. καὶ τεταραγμένων πάντοθεν τῆ ἀρχῇ τῶν πραγμάτων, τόλμη καὶ βάρει φρονήματος αὐτὰ ταχὺ κατεστήσατο, τὰς μὲν Θήβας ἐλὼν καὶ κατασκάψας καὶ τοὺς ἀλόντας τῶν Θηβαίων ἀποδόμενος, Ἀθηναίους δὲ γε σπεισάμενος. ὅτε καὶ Τιμόκλειαν γυναῖκα Θηβαίαν καὶ τῶν ἐπιφανῶν Θραξίτις τῶν ἡγεμόνων κατήσχυνε βιασάμενος, εἰτα περὶ χρημάτων ἀνέκρινεν. ἡ δὲ μόνον αὐτὸν ἀπολαβοῦσα εἰς φρέαρ ἀπήγαγεν, ἐν τούτῳ φαμένη τῶν κειμηλίων κατακρύψαι τὰ κάλλιστα. τοῦ δ' ἡγεμόνος ἐπικλιθέντος τῷ στομίῳ τοῦ φρέατος, ὡσεν αὐτὸν ἡ γυνὴ κατ' αὐτοῦ καὶ λίθους ἀνωθεν βαλοῦσα ἐκτείνεν. ἡ γὰρ δέσμιον πρὸς αὐτὸν ἀχθεῖσαν ἠρώτησεν ὁ Ἀλέξανδρος ἡ τις εἶη. ἡ δὲ ἀτρέστως "Θεαγένοῦς εἰμὶ ἀδελφή" ἀπεκρίνατο, "ὅς πρὸς Φίλιππον ἠρέθη στρατηγὸς καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλήνων ἐλευθερίας ἀγωνιζόμενος ἐπεσεν." ἀγάμενος οὐ γὰρ τὴν τε μεγαλοφροσύνην τῆς γυναικὸς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὸ παράστημα τῆς ψυχῆς ἐλευθέραν σὺν τοῖς τέκνοις ἀπέλυσε. πρὸς Διογένην δὲ τὸν Σινωπέα περὶ Κόρινθον διατρίβοντα ἀπελθὼν, καὶ ἡλίῳ θαλπόμενον εὐρηκώς, ἠσπάσατό τε τὸν ἀνδρα καὶ εἰ τινος δέοιτο ἡρετο. ὁ δὲ τῆς τοῦ ἡλίου εἰπὲν ἀλέας δεῖσθαι, καὶ μεταστῆναι αὐτὸν ἡξίου. ἀπιόντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ περὶ αὐτὸν κατεγέλων τοῦ Διογένοῦς· ὁ δὲ πρὸς 1.288 αὐτοὺς εφη, θαυμάζων τὸ ὑπεροπτικὸν τοῦ ἀνδρός, ὡς "εἰ μὴ Ἀλέξανδρος ἡμῶν, Διογένης ἂν ἡμῶν." Ορμήσας δὲ εἰς τὴν ἐν τῇ Ἀσίᾳ στρατείαν οὐ πρότερον τῆς νηὸς ἐπέβη πρὶν τῷ μὲν τῶν ἐταίρων ἀγρὸν ἀπονεῖμαι, τῷ δὲ κώμην, τῷ δὲ πρόσοδον ἀλλήν. τοῦ δὲ Περδίκκου "τί δ', ὦ βασιλεῦ, σεαυτῷ καταλείπεις;" εἰπόντος, "τὰς ἐλπίδας" ἐκεῖνος ἀντέφησε. διαβάντι δὲ τὸν Ἑλλήσποντον οἱ τοῦ Δαρείου σατράπαι μετὰ βαρείας δυνάμεως περὶ τὴν τοῦ Γρανίκου διάβασιν αὐτῷ συνηντήκεισαν. τῶν δὲ περὶ αὐτὸν τὸ βάθος δεδιότων τοῦ ποταμοῦ, τοῦ ῥοθίου τε τὴν φοράν καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις τῶν πολεμίων ἐπίθεσιν, ἐκεῖνος σὺν ἰλαῖς ἰπέων τρισκαίδεκα ἐμβάλλει τῷ ρεύματι, πρὸς αὐτὸ ἀποκινδυνεύων καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους καὶ πρὸς ἀποβάσεις ὀχθώδεις καὶ ἀπορρῶγας. διὸ καὶ μανικῶς μᾶλλον, ἀλλ' οὐ στρατηγικῶς ἐδοξε τότε ποιήσασθαι τὴν διάβασιν. οὐ γὰρ δὲ διαβάς φύρδην ἠναγκάζετο μάχεσθαι. καὶ πολλῶν πρὸς αὐτὸν ὠρμηκώτων, ἡ γὰρ ἐκ τῶν ὀπλων διάδηλος, ἀκοντισθεὶς μὲν οὐκ ἐτρώθη, κοπίδι δὲ τὸ κράνος αὐτοῦ πλήξαντός τινος, μέχρι τοσοῦτου τοῦ κράνουσ καθίκετο ἡ πληγὴ ὡς καὶ τῶν τριχῶν αὐτοῦ παραψαῦσαι τὴν κοπίδα. τῆς μάχης δ' οὐ γὰρ συνηντήκεισαν τὸν Γρανίκον αἱ Μακεδονικαὶ δυνάμεις διαβεβήκασιν· καὶ οἱ τοῦ

Δαρείου οὐκέτι ἀντεῖχον, ἀλλ' ἐκλιναν εἰς φυγὴν. ἐκ γοῦν τῆς μάχης ταύτης πολλή τις ἐγένετο πρὸς εὐτυχίαν τῷ Ἀλεξάνδρῳ φορά· αἱ τε γὰρ Σάρδεις οἱ προσεχώρησαν καὶ τὰ ἄλλα προσέθεντο. ἐντεῦθεν εἰς τὴν παραλίαν ἐτράπετο, καὶ τὴν τε Παμφυλίαν ἐσχε καὶ Κιλικίαν τε καὶ Φοινίκην Πισιδίαν τε καὶ Φρυγίαν· εἰ τα Παφλαγόνας καὶ Καππαδόκας ἐχειρώσατο. 1.289 Δαρεῖος δὲ ἐκ Σούσων σὺν ἐξήκοντα μυριάσιν ὤρμησε, τῷ τε πλήθει τῆς στρατιᾶς ἐπηρμένος καὶ θράσος ἔχων ὡς δειλιῶντος Ἀλεξάνδρου, ὁ τι ἐπὶ μακρὸν ἐκεῖνος ἐν Κιλικίᾳ διέτριβε. τὸ δὲ διὰ νόσον ἦν, ὁ τε πρὸς τῶν ἄλλων μὲν ἀπέγνωστο ἰατρῶν, Φίλιππος δὲ μόνος ὁ Ἀκαρνὰν ἐθάρσθη φαρμακεῦσαι αὐτόν. τοῦ δὲ Παρμενίωνος φθάσαντος ἐπιστεῖλαι αὐτῷ ὑπὸ Δαρείου διεφθάρθαι τὸν Φίλιππον δωρεαῖς μεγάλαις καὶ ὑποσχέσεσιν, εἰ αὐτὸν ἀνέλοι, τὴν ἐπιστολὴν ἐπῆλθε καὶ μηδενὶ περὶ αὐτῆς ἐκφήνας εἰχε παρ' ἑαυτῷ. ἀρτι δὲ τοῦ Φιλίππου τὴν κύλικα τοῦ φαρμάκου προσαγαγόντος αὐτῷ, αὐτὸς μὲν θαρρῶν ἐδέξατο ταύτην, ἐκείνῳ δὲ τὴν ἐπιστολὴν ἐνεχείρισε. καὶ ὁ μὲν ἐπιεν, ὁ δὲ ἀνεγίνωσκεν, ἐνορῶντες ἀλλήλοις, ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἐν ὧ ψεῖ χαριέσθη καὶ ἰλαρᾷ, ὁ δὲ Φίλιππος ἐν περιδεῖ καὶ τεθορυβημένη. τοῦ δὲ Δαρείου σπεύδοντος ἐπ' Ἀλέξανδρον, ἰν', ὡς εἶπε, μὴ ἀποδράσωσιν οἱ πολέμιοι, Μακεδῶν Ἀμύντας ὁ αὐτόμολος παρ' αὐτῷ "θάρρει" εἶπε, "ὦ βασιλεῦ· οὐ γὰρ φεύξεται ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλ' ὁσον ἦδη βαδιεῖται πρὸς σέ." Ἐν Ἰσοῦ δὲ τῆς Κιλικίας τῆς μάχης συγκροτηθείσης, πολλὴν μὲν καὶ ὁ τόπος διὰ τὴν στένωσιν παρέσχε τῷ Ἀλεξάνδρῳ ῥοπήν, πλείω δ' αὐτὸς ἑαυτῷ δεξιῶς στρατηγήσας. ὁ τε καὶ τὸν μηρὸν ἐπλήγη ξίφει, ἐν τοῖς προμάχοις ἀγωνιζόμενος. περιφανῶς δὲ νικήσας Δαρεῖον μὲν οὐχ εἰλεφυγόντα, τὸ ἄρμα δὲ καὶ τὸ τόξον αὐτοῦ ἔλαβε. τὸ δὲ Δαρείου στρατόπεδον διηρπάγη παρὰ τῶν Μακεδόνων, ἡ μὲντοι τοῦ Δαρείου σκηνὴ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἐξήρητο μετὰ τῆς θεραπείας καὶ τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἀλλης παρασκευῆς. εἰ τα τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα Δαρείου καὶ δύο 1.290 θυγατέρας αἰχμαλώτους ἀγεσθαί τις ἀγγέλλει αὐτῷ, ὀλολυζούσας ὡς τεθνηκότος Δαρείου, ἐπεὶ τὸ ἄρμα ἐκείνου καὶ τὰ τόξα ληφθέντα τεθέανται. περιπαθήσας δὲ πρὸς τὴν ἀγγελίαν διὰ τὸ τῆς τύχης ἀστάθμητον, πέμπει τινὰ πρὸς τὰς γυναῖκας ἐροῦντα ὁ τι τε ζῆ Δαρεῖος καὶ ὁ τι αὐταῖς οὐδὲν ἀηδὲς ἀπαντήσεται· οὐ γὰρ ἐχθρὸν ἠγεῖσθαι Δαρεῖον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς βασιλείας αὐτῷ διαφέρεισθαι. οὐ τε δὲ τῆς θεραπείας ἡς εἶχον ἀφείλετό τι οὐ τε εἰς ὧσιν ἦλθεν αὐταῖς οὐ τε παρὰ τοῦ ἀνάξιόν τι ταύτας παθεῖν ἢ προσδοκῆσαι ἠνέσχετο. Ἡδὲ δὲ νενικηκῶς ἐν Ἰσοῦ γέγονεν ἐγκρατῆς καὶ τῆς Δαμασκοῦ, ἐνθα οἱ Πέρσαι καὶ Δαρεῖος αὐτὸς τὰ τε χρήματα καὶ τῆς ἀποσκευῆς τὰ πλείω κατέλιπον. μετὰ δὲ ταῦτα ἦ τε Κύπρος καὶ ἡ Φοινίκη, τῆς Τύρου χωρὶς, αὐτῷ ἐγκεχείριστο. ἡ δὲ Τύρος πολιορκία ἐάλω, διττοὺς ὄνειρους ἐν τῷ ταύτην πολιορκεῖν τοῦ Ἀλεξάνδρου θεασαμένου· ἐδόκει γὰρ ὁ Ἡρακλῆς καλῶν αὐτὸν ἐκ τοῦ τείχους καὶ δεξιούμενος· ὁ δ' ἐτερος ὁ νεῖρος Σάτυρον αὐτῷ ἐδείκνυ προσαίζοντα, καὶ βουλομένου συσχεῖν διαφεύγοντα, ὅψε δὲ εἰς χεῖρας ἐλθόντα αὐτῷ. ἐκρίθη δ' οὐτος ὁ νεῖρος δηλοῦν αὐτῷ κατὰ διαίρεσιν τοῦ ὀνόματος ὡς "σὰ Τύρος ἐσται." εἰ τα τὴν Γάζαν πολιορκῶν, πόλιν τῆς Συρίας μεγάλην, ἐπλήγη τὸν ὦμον λίθῳ, τὴν δὲ πόλιν κατέσχε. κυριεύσας δὲ τῆς Αἰγύπτου ἠβουλήθη πόλιν ἐν αὐτῇ Ἑλληνίδα εἰς ὀνομα οἰκεῖον ἰδρῦσασθαι, καὶ τινὰ τόπον ἦδη τῇ πόλει ἀφώρισε. κοιμωμένῳ δὲ ἀνὴρ ἐδοξεν ἐπιστῆναι πολιός τε καὶ γεραρός, εἰ ναι δὲ τὸν φανέντα τὸν Ὀμηρον, καὶ λέγειν τὰ ἐπη ταῦτα, 1.291 νῆσος ἐπειτὰ τις ἐστὶ πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ Αἰγύπτου προπάροιθε· Φάρον δὲ ἐκικλήσκουσιν. ἀναθορῶν οὐ ν αὐτίκα πρὸς τὴν Φάρον ἀφίκετο, καὶ τῇ τοῦ τόπου ἀρεσθεὶς εὐφυῖα ἐκεῖ τὴν πόλιν ἰδρῦσατο, ἠπειρώσας αὐτὴν διὰ χώματος, νῆσον οὖσαν τὸ πρότερον. λέγεται δὲ ὡς ἦσθεις τῇ τοῦ τόπου φυσικῇ ἐπιτηδειότητι εἶπε ὡς Ὀμηρος ἀρα τὰ ἄλλα τε μέγας ἦν καὶ ἀρχιτέκτων σοφός. εἰς Ἀμμωνος δὲ ἱερὸν ἀπιὼν δι' ἀνύδρου καὶ ἀμμώδους τόπου, τὴν αὐτῷ παρομαρτοῦσαν ἐν ἄπασιν

εὐτυχίαν εὐρε κάκει τὸ ἐργῶδες τῆς πορείας ἐκείνης ἐπικουφίζουσιν. ὑετοὶ γὰρ γενόμενοι τὸν ἐκ τῆς ἀνυδρίας κίνδυνον διεκρούσαντο καὶ τὸν ἀέρα εὐκραῖ πεποιήκασιν, ὑγρανθείσης τῆς αἵμου καὶ συμπιληθείσης ἐκ τῆς ὑγρότητος. τῶν δὲ τῆς ὁδοῦ γνωρισμάτων συγχυθέντων οἱ ταύτης ἡγεμόνες πεπλάνηντο· κόρακες δὲ ὑπεριπτάμενοι τῆς πορείας ἡγοῦντο τοῖς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰ τινες βραδυποροῦντες ὑπελιμπάνοντο, νυκτὸς ἐκείνους ταῖς κλαγγαῖς ἀνεκόμιζον. οὐ τω δὲ διελθόντι τῆς πορείας τὸ δύσεργον, καὶ εἰς Ἀμμωνος φθάσαντι, ὁ ἐκεῖ προφήτης Ἑλληνι φωνῇ θέλων προσφωνῆσαι αὐτῷ, ἐβαρβάρισε περὶ τὸ τέλος τὸ πρόσημα, ὡ παιδίος ἀντὶ τοῦ παιδίου εἰπών. καὶ ὁ βαρβαρισμὸς δόξαν πολλοῖς παρέσχε τοῦ ἐκ θεῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου γεγονέναι τὴν γένεσιν, διαδοθέντος λόγου ὅτι παῖ Διὸς ὁ προφήτης εἰπεν αὐτῷ. κάκεῖνος πρὸς μὲν τοὺς βαρβάρους ἐμεγαλύνει τὴν γένεσιν τὴν ἐκ τοῦ θεοῦ, ὡς καὶ τὴν Ὀλυμπιάδα λέγειν "οὐ παύσεται διαβάλλων με πρὸς τὴν Ἡραν ὁ Ἀλέξανδρος;" πρὸς δὲ τοὺς Ἕλληνας τοῦ λόγου ἐφείδεται. 1.292 βέλει δὲ ποτε τρωθεῖς, αἰματος ἐκ τῆς πληγῆς καταρρέοντος "τὸ ρέον" εἰπεν "αἰμα καὶ οὐκ ἰχώρ οἷός περ τε ρέει μακάρεσσι θεοῖσιν." ὡς δὲ ὁ Δαρεῖος ἐπέστειλεν αὐτῷ, μύρια μὲν τάλαντα διδούς λύτρον τῶν φιλτάτων αὐτοῦ καὶ τῆς ἐντὸς Εὐφράτου πάσης αὐτῷ ἐξιστάμενος καὶ φίλον αὐτὸν ποιούμενος μίαν τῶν θυγατέρων αὐτοῦ γήμαντα, ὁ Παρμενίων "εἰ Ἀλέξανδρος" εἰπεν "ἡ μὴν, ελαβον α ν ταῦτα" "κἀγὼ" εφη "νὴ Δία, εἰ Παρμενίων." ἀντεπέστειλε δὲ τῷ Δαρείῳ, εἰ πρὸς αὐτὸν ἀφίκηται, μὴ τινος ἀτυχήσαι τῶν φιλανθρώπων. ἀποδρὰς δὲ τις τῶν εὐνούχων τῆς γυναικὸς Δαρείου, καὶ πρὸς ἐκεῖνον διασωθεῖς, τὸν θάνατον τῆς βασιλίσσης ἀπήγγειλεν· εφθη γὰρ θανοῦσα ἐκ τοκετοῦ. Δαρεῖος δὲ ἀνεκλαύσατο, φήσας ὅτι οὐ μόνον αἰχμάλωτος ἢ βασίλισσα γέγονεν, ἀλλὰ καὶ ταφῆς βασιλικῆς οὐ τετύχηκε. καὶ ὁ εὐνούχος "ἀλλὰ θάρρει, ὡ δέσποτα," εφη. οὐτε γὰρ ζῶσά μου ἢ δέσποινα καὶ ἢ μήτηρ ἢ σὴ καὶ τὰ τέκνα κακοῦ τινος ἐπειράθησαν, οὐτ' ἀποθανοῦσα ταφῆς ἐκείνη πρεπούσης ἡμοίρησεν, ἀλλὰ καὶ πολεμίων τετίμηται δάκρυσι." τούτοις ὁ Δαρεῖος εἰς ὑποψίας ἀτόπους ἐνέπεσε, καὶ τὸν εὐνούχον ἰδίᾳ παραλαβὼν, ὁρκίως προκατελάμβανεν εἰπεῖν, εἰ τις περὶ τὴν γυναῖκα γέγονε τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἐμπάθεια. "πῶς γάρ" ελεγε "παρ' ἐχθροῦ καὶ νέου ἀνδρὸς πολεμίου γυνή, ὡς εφης, οὐ τω τετίμηται;" ὁ δ' εὐνούχος τὸν λόγον ἐγκόψας "εὐφήμει, δέσποτα," εφη "καὶ μήτε τὴν γυναῖκα καταίσχυνε μήτ' αὐ κακηγόρει Ἀλέξανδρον, ὅς πλέον ταῖς Περσίσι τὸ σῶφρον ἢ τοῖς Πέρσαις τὸ γενναῖον ἐνέφηνε;" καὶ 1.293 ὁρκίως τοὺς λόγους ἐβεβαίοντο, περὶ τῆς ἐγκρατείας Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς ἀλλης ἀρετῆς διηγούμενος. καὶ ὁ Δαρεῖος ἠσχετο δυνηθῆναι ἀμείψασθαι τὸν Ἀλέξανδρον ὡς εἰς τὰ φίλτατα καλῶν ἐνεδείξατο, ἢ μὴ ἄλλον εἰς τὸν Κύρου καθίσει θρόνον ἢ τὸν Ἀλέξανδρον. Ἡδὴ δὲ τὴν ἐντὸς Εὐφράτου χώραν παρειληφώς ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ Δαρεῖον ἀπῆει ἑκατὸν μυριάδας στρατοῦ ἐπαγόμενον. ὡς δ' ἐν ὀφει ἀλλήλων ἐγένοντο τὰ στρατεύματα, καὶ νύξ ἦν, καὶ τὸ μεταξὺ πεδῖον τὰ πυρὰ τῶν βαρβάρων κατέλαμπον, καὶ θόρυβος ἐκ τοῦ στρατοπέδου προσήκει πολὺς, Παρμενίων καὶ ἄλλοι τῶν ἑταίρων τινὲς ἐκπλαγέντες τὸ πλῆθος συνεβούλευον Ἀλεξάνδρῳ νυκτὸς ἐπιθέσθαι τοῖς πολεμίοις· μὴ γὰρ ἄν δυνηθῆναι κατὰ συστάδην ἀντιστῆναι τοσοῦτω στρατεύματι. ὁ δὲ "οὐ κλέπτω τὴν νίκην" εἰπε· τῇ δ' ἐπιούσῃ τῆς μάχης συγκροτηθείσης, ὡς μὲν τινὲς φασιν, ἐν Ἀρβήλοις, ὡς δ' ετεροί, ἐν Γαυσαμήλοις, οἱ βάρβαροι ἐνέκλιναν, καὶ ἦν αὐτῶν διωγμός· Ἀλέξανδρος δὲ πόρρωθεν τὸν Δαρεῖον ἰδὼν ἐφ' ἄρματος ὑψηλοῦ, ἰππόταις πλείστοις καὶ λαμπρῶς ὥπλισμένοις περικυκλούμενον, ἐκεῖ συνῶθει τοὺς φεύγοντας, ὡς τε τούτοις συνταράξει τοὺς μένοντας καὶ πολλοὺς σκεδάσει αὐτῶν. πολλῶν δὲ πεσόντων τοῦ Δαρείου ἐνώπιον, ὡς οὐκ ἦν ἐξελάσαι τὸ ἄρμα τοῖς πτώμασι συνεχόμενον, τούτου μὲν ἀπέβη Δαρεῖος, θήλειαν δ' ἰππον ἀναβεβηκῶς ἐφυγεν. ἔαλω δ' ἄν, εἰ μὴ Παρμενίων τὸν Ἀλέξανδρον μετεπέμψατο ἐπαρήξοντα τῷ

κατ' αὐτὸν κέρατι πονουμένω. 1.294 Ἡ μὲν οὐ νίκη λαμπρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ προσέγονεν, ἡ δὲ Περσῶν βασιλεία ἐντεῦθεν καθήρητο, Ἀλέξανδρος δὲ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς ἀνηγόρευτο καὶ ἐπ' αὐτῷ ἡ Βαβυλωνία πᾶσα ἐγένετο. Σούσων δὲ κρατήσας τετρακισμύρια τάλαντα νομίσματος κατὰ τὰ βασίλεια εὐρηκε καὶ ἄλλων χρημάτων ἀμυθήτων πολυτέλειαν. κυριεύσας δὲ καὶ τῆς Περσίδος νομίσματος εὐρε πλῆθος ὁσον ἐν Σούσοις. τὸν ἄλλον δὲ πλοῦτον ἱστοροῦσιν ἐκκομισθῆναι μυρίοις ὀρικοῖς ζεύγεσι καὶ πεντακισχιλίαις καμήλοις. ἐμπρήσας δὲ τὰ βασίλεια, ταχὺ μετεμελήθη καὶ κατασβεσθῆναι ταῦτα προσέταξε. μεγαλόδωρος δὲ τυγχάνων, ἐτι μᾶλλον ἐπεδίδου πρὸς τοῦτο τῶν πραγμάτων ἀύξομένων αὐτῷ. ὄρων δὲ τοὺς περὶ αὐτὸν τρυφώντας καὶ ταῖς διαίταις πολυτελεῖς, καθήψατο πρῶως αὐτῶν, θαυμάζειν εἰπὼν εἰ μὴ εἰμαθὸν ἐκ συγκρίσεως τοῦ Περσῶν βίου πρὸς τὸν σφέτερον ὁ τι δουλικώτατον μὲν ἔστι τὸ τρυφᾶν, τὸ δὲ πονεῖν ἀρχικώτατον. αὐτὸς μέντοι οὐκ ἐνεδίδου καὶ στρατείαις καὶ θήραις πονῶν. οἱ δ' ἑταῖροι αὐτοῦ διὰ πλοῦτον τρυφᾶν βουλόμενοι, συνέπεσθαι δὲ οἱ ἀναγκαζόμενοι, εἰς τὸ βλασφημεῖν αὐτὸν προήεσαν. ὁ δὲ πρῶως ἐφερε τὴν ἀρχὴν τὰς βλασφημίας, λέγων βασιλικὸν εἶναι τὸ κακῶς ἀκούειν εὐεργετοῦντα. ὑστερον μέντοι αὐτὸν αἰ πολλὰ διαβολαὶ ἐξετράχυναν καὶ πρὸς τοὺς βλασφημοῦντας αὐτὸν χαλεπὸν γενέσθαι καὶ ἀπαραίτητον παρεσκεύασαν. καίτοι πρῶην, ὅτε θανατικῶν ἠκροῶτο δικῶν, εἰώθει τῷ ἐνὶ τῶν ὤτων τὴν χεῖρα ἐπιτιθέναι, ὡς ἀψαυστον αὐτὸ τῷ κατηγορουμένῳ τηρῶν καὶ τῆς κατηγορίας ἀμέθεκτον. Ἐξελαύνων δ' ἐπὶ Δαρεῖον μετὰ τρισχιλίων ἔφ' ἡμέρας πλείους ἐδίωκεν, ὡς ἀπαγορεῦσαι τοὺς πλείους 1.295 νας διὰ τὴν χαλεπότητα τῆς ὁδοῦ καὶ τὴν ἀνυδρίαν. ὅτε Μακεδόνες τινὲς ἐν ἄσκοις ὑδωρ κομίζοντες αὐτῷ συνήντησαν, καὶ πλήσαντες κρᾶνος προσήνεγκαν αὐτῷ κακῶς ὑπὸ δίψους διακειμένῳ. ὁ δὲ τὸ κρᾶνος λαβὼν, καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν πρὸς αὐτὸν ἰδὼν ἀποβλέποντας, οὐκ ἐπιεν, ἀλλ' ἐπέδωκε τοῖς δοῦσιν αὐτό, εἰπὼν ὡς "εἰ ἐγὼ πίομαι μόνος, ἀθυμήσουσιν οὐ τοι." ἐμβαλὼν δὲ ἡδη τοῖς πολεμίοις, τὸ μὲν στρατόπεδον αὐτῶν παρήλαθε, τὸν δὲ Δαρεῖον ἠπείγετο καταλήψεσθαι. ὁ δ' ἐκεῖτο ἐν ἀρμαμάξῃ τραυμάτων κατάπλεως καὶ ἡδη ἐκλείπων. αἰτήσας δὲ ὑδωρ καὶ πῶν εἰπε πρὸς τὸν δόντα Πολύστρατον "τοῦτό μοι πέρας δυστυχίας ἀπάσης, ὅτι εὐπαθῶν ἀμείψασθαί σε οὐ δύναμαι." Ἀλέξανδρος δὲ σοὶ τὴν χάριν ἀνταποδοίη, Ἀλεξάνδρῳ δὲ οἱ θεοὶ τῆς εἰς μητέρα καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας τοὺς ἐμοὺς ἐπιεικείας." καὶ ἐπὶ τούτοις ἐξέλιπεν. ἐπιστὰς δὲ αὐτῷ θανόντι Ἀλέξανδρος τῇ ἑαυτοῦ χλαμῦδι τὸν ἐκείνου νεκρὸν περιέστειλε καὶ πρὸς τὴν μητέρα βασιλικῶς κεκοσμημένον ἀπέστειλε. τὸν δὲ Βῆσσον, ὁ ἑκεῖνον ἀνεῖλε, διεσφενδόνησε, δυσὶ βία κλιθεῖσι δένδροις προσαρτηθῆναι κελεύσας αὐτόν, εἰ τα μεθεῖναι τὰ δένδρα καὶ οὐ τῷ διασπασθῆναι τὸν ἀνθρώπον, ἐκάστου τῶν δένδρων μετὰ σφοδρότητος εἰς τὴν κατὰ φύσιν ὠρμηκότος ἀνάτασιν. εἰς Ὑρκανίαν δὲ ἀπὼν περὶ τὸ Ὑρκάνιον πέλαγος, ὁ καὶ Κάσπιον λέγεται, βαρβάρων τινῶν τὸν ἵππον αὐτοῦ τὸν Βουκεφάλαν ἀφελομένων ἐβαρυθύμησε, καὶ πέμψας ἠπέιλησε πάντας ἀποκτενεῖν, εἰ μὴ τὸν ἵππον αὐτῷ ἀναπέμψειαν. οἱ δὲ καὶ τὸν ἵππον ἐκόμισαν καὶ ἑαυτοὺς αὐτῷ ἐνεχείρισαν. Ἐντεῦθεν εἰς τὴν Παρθηκὴν ἀναζεύγνυσιν, ἐνθα 1.296 πρῶτον βαρβαρικὴν στολὴν ἐνεδύσατο, τῆς μὲν Μηδικῆς ἀτυφοτέραν, τῆς δὲ Περσικῆς σοβαρωτέραν. ἐδόκει δὲ τοῖς Μακεδόσι τὸ θέαμα φορτικόν. ἐπιλεξάμενος δὲ τρισμυρίους παῖδας τῶν αἰχμαλώτων ἐκέλευσε γράμματα σφᾶς Ἑλληνικὰ ἐκδιδάσκεσθαι καὶ κατὰ Μακεδόνας ὀπλίζεσθαι. τῆς Ῥωξάνης δὲ ὠραίας ἐρασθεῖς γυναικὸς οὐκ ἄλλως αὐτῇ προσῆλθεν ἢ κατὰ νόμον. τῶν δὲ φίλων αὐτοῦ τὸν μὲν Ἡφαιστίωνα, ἐπαινοῦντα τὴν στολὴν ἣν ἐνέδυ καὶ ὁμοίως αὐτῷ μεταμφιασάμενον, φιλαλέξανδρον ἐκάλει, τὸν δὲ Κρατερόν, μὴ παρεξιόντα τὰ πάτρια, φιλοβασιλέα. καὶ τῷ μὲν πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐκέχρητο, διὰ δὲ τοῦ Κρατεροῦ τοῖς Μακεδόσι καὶ τοῖς Ἑλλησιν ἐχρημάτιζε. Φιλώταν δὲ τὸν υἱὸν

Παρμενίωνος, μεγαλαυχούντα ὡς παρ' αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τῶν κατορθωμάτων γινομένων, καὶ μεράκιον τὸν Ἀλέξανδρον ὀνομάζοντα, εἰ τα καὶ ἐπιβουλεύοντα γνούς ἀνεΐλε. πέμψας δὲ εἰς Μηδίαν καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἐκεῖ γὰρ ἦν, προσπέκτεινε. καὶ τὸν Κλείτον δὲ τῶν ἐταίρων εἰνα τυγχάνοντα, παρὰ πότον ἄδομένων ποιημάτων εἰς τινὰς στρατηγούς πεπονημένων εἰνα γχος ἡττηθέντας ὑπὸ βαρβάρων, καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡδέως αὐτῶν ἀκούοντος, τραχυνόμενον καὶ ἀγανακτοῦντα καὶ μεγαλαυχούντα ὑπ' αὐθαδεΐας καὶ μέθης καὶ κατ' αὐτοῦ βλασφημοῦντα πρῶτον μὲν μῆλῳ εἰβαλεν, εἰτι δ' ἀναιδευόμενόν τε καὶ θρασυνόμενον καὶ τὰ τοῦ Εὐριπίδου ἰαμβεῖα λέγοντα οἱ μοι, καθ' Ἑλλάδ' ὡς κακῶς νομίζεται καὶ τὰ λοιπὰ ὑπερζέσας θυμῷ ὁ Ἀλέξανδρος αἰχμῇ διελάσας ἀπέκτεινεν. αὐτίκα δὲ τοῦ θυμοῦ παυ1.297 θέντος μεταμεληθεὶς ὡρμησε καὶ ἑαυτὸν ἀνελεῖν, ἐπεσχέθη μέντοι παρὰ τῶν σωματοφυλάκων, καὶ εἰσηνέχθη πρὸς θάλαμον, εἰνα τὴν νύκτα καὶ τὴν μετ' αὐτὴν ἡμέραν ἐν θρήνοις διαγαγὼν ἀπειρηκῶς εἰκειτο ἀναυδος, στένων μόνον βαρύτατα. καὶ τῶν φίλων εἰσιόντων πρὸς αὐτὸν οὐ προσίετο τοὺς λόγους αὐτῶν. Ἀριστάνδρου δὲ τοῦ μάντεως ὀψεως αὐτὸν ἀναμνήσαντος ἦν εἰδε περὶ τοῦ Κλείτου καὶ τινῶν σημείων ἐκείνῳ γενομένων, καὶ εἰμαρτὸν εἰνα τὸ γενόμενον λέγοντος, ἦρξατο ἐνδιδόναι. Μέλλων δὲ εἰς τὴν Ἰνδικὴν ἐμβάλλειν, συνεσκευασμένων τῶν ἀμαξῶν πρῶταις μὲν ταῖς οἰκείαις ἐνήκε πῦρ, εἰ τα καὶ ταῖς τῶν φίλων, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τὰς τῶν Μακεδόνων καταπρήσαι ἐκέλευσε. τοῦτο δὲ γεγονός ὀλίγους μὲν ἐλύπησεν, οἱ δὲ λοιποὶ βοῆ καὶ ἐνθουσιασμῷ πρὸς τὸ εἰργον ὡρμήκασιν καὶ τὸν Ἀλέξανδρον προθυμίας πρὸς τὴν στρατείαν ἐνέπλησαν. ἦδη δὲ καὶ φοβερὸς ἦν καὶ ἀπαραίτητος κολαστὴς τῶν πλημμελούντων. πολλοὶ μὲν οὐν κατὰ τὰς μάχας αὐτῷ συνέπεσον κίνδυνοι καὶ νεανικοῖς ἀπήντησε τραύμασι, τὴν δὲ πλείστην φθορὰν τῆς στρατιᾶς ἀπορία τῶν ἀναγκαίων καὶ δυσκρασίαι τοῦ περιέχοντος ἀπειργάσαντο. αὐτὸς δὲ διὰ τόλμαν οὐδὲν ὤετο τοῖς θαρσαλέοις ἀνάλωτον οὐδέ τι ὄχυρόν τοῖς ἀτόλμοις. πέτρα δὲ τινὶ ἀποτόμῳ προσβαλὼν σὺν τοῖς νεωτέροις τῶν Μακεδόνων, Ἀλεξάνδρον τινὰ ἐν τούτοις καλούμενον προσαγορεύσας "ἀλλὰ σοί γε" εἰπε "καὶ διὰ τὴν κλησιν ἀνδραγαθεῖν προσήκει." ποταμὸν δὲ βαθὺν τῶν Μακεδόνων περᾶν ὀκνοῦντων "τί γάρ" εἰπεν "ὁ κάκιστος ἐγὼ νεῖν οὐκ εἰμαθον;" ὡς δὲ παρήσαν ἀπὸ τῶν πολιορκουμένων πόλεων πρέσβεις πρὸς αὐτόν, ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν 1.298 Ἀκουφίς του νομα ἠρώτησε τί αἰνα ποιοῦντες φίλοι αὐτοῦ λογιζοῖντο· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος "εἰ σὲ μὲν" εἰπεν "αἰρήσονται ἀρχοντα, ἐμοὶ δὲ πέμψουσιν ἀνδρας ἑκατὸν τοὺς ἀρίστους." γελάσας οὐν πρὸς ταῦτα ὁ Ἀκουφίς "ἀλλὰ βέλτιον" εἰπεν "ἀρχω, ὠ βασιλεῦ, εἰ τοὺς κακίστους σοὶ καὶ μὴ τοὺς ἀρίστους στελῶ." Ὁ μέντοι Ταξίλης μοίρας ἀρχων τῆς Ἰνδικῆς παμφόρου τε καὶ εὐδαίμονος, οὐκ ἀποδεούσης Αἰγύπτου, σοφὸς δὲ ὢν ἀνήρ, πέμψας ἡσπάσατο τὸν Ἀλέξανδρον καὶ "τί δεῖ πολέμων ἡμῖν" εἰφη, "εἰ μῆτε ὑδωρ ἀφαιρησόμενος ἡμῶν ἀφίξει μῆτε τροφήν ἀναγκαίαν; τοῖς δ' ἀλλοῖς εἰ μὲν κρείττων ὢ, εἰτοιμός εἰμι εἰνα ποιεῖν, εἰ δὲ ἡττων, οὐ φεύγω χάριν εἰνα χεῖν εἰνα παθῶν." ἦσθεῖς οὐν ἐπὶ τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος "ἐγὼ" φησὶν "ἀγωνιοῦμαι πρὸς σὲ καὶ διαμαχοῦμαι ταῖς χάρισιν, ὡς μου χρηστὸς ὢν μὴ περιγένη." λαβὼν δὲ δῶρα πολλὰ καὶ πλείονα παρασχὼν τέλος χίλια τάλαντα νομίματος αὐτῷ ἐδώρησατο. σπεισάμενος δὲ τινὶ πόλει τῶν Ἰνδικῶν, ἀπιόντας ἐκεῖθεν τοὺς ἐν αὐτῇ μισθοφοροῦντας τῶν μαχιμωτάτων Ἰνδῶν ἀπέκτεινεν ἀπαντας· ὁ τοῖς αὐτοῦ πολεμικοῖς εἰργοῖς οἱ ἀτις κηλὶς πρόσσεστιν. εἰνα πρὸς Πῶρον ἐμαχέσατο, καὶ τοῦτον χώρας Ἰνδικῆς βασιλεύοντα, τὸ μέγεθος τοῦ σώματος εἰνα χοντα εἰς τέσσαρας πήχεις ἀνατρέχον καὶ σπιθαμῆν. τοῦτον νικήσας καὶ ζῶντα λαβὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησε πῶς αἰνα αὐτῷ χρῆσαιτο, ὁ δὲ "βασιλικῶς" ἀπεκρίνατο· πυνθανομένου δ' εἰτι τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰτι καὶ εἰνα τερον λέγει, ὁ Πῶρος "πάντα" εἰφη "τῷ βασιλικῶς εἰνα νεστιν."

ἀφήκεν οὐ ν αὐτὸν καὶ α ρχειν δέδωκε, σατράπην ὀνομαζόμενον, οὐ μόνον 1.299 ω ν η ρχε πρῶν, ἀλλὰ καὶ α λλων πολλῶν. ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ καὶ ὁ Βουκεφάλας τρωθεὶς μετὰ καιρὸν ἐτελεύτησεν, ἡ δὲ ὑπέργηρος γεγονώς. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἡ λησεν ω ς τινα φίλον ἀποβαλῶν. Οἱ μέντοι Μακεδόνες ἐν τῇ πρὸς Πῶρον μάχῃ πεπονηκότες οὐκ ἐπέιθοντο Ἀλεξάνδρῳ καὶ τὸν Γάγγην ποταμὸν περᾶσαι βιαζομένῳ, εὐ ρος μὲν ε χοντα σταδίους τριάκοντα πρὸς δυσί, βάθος δὲ ὄργυιᾶς ἑκατόν. ὁ δὲ δυσθυμῆσας ἀπρόϊτος ἐν τῇ σκηνῇ ε μενεν, ἡ ττης λογιζόμενος συγκατάθεσιν τὸ τὸν Γάγγην μὴ παρελθεῖν. τῶν δὲ φίλων παρακαλούντων καὶ τῶν στρατιωτῶν ἀντιβολούντων μετὰ κλαυθμοῦ, ἐνδέδωκέ τε καὶ ἀνεξεύγνυε. πολλὰ δὲ πορθμεῖα καὶ σχεδίας πηξάμενος ἐκομίζετο διὰ τῶν ποταμῶν, θέλων τὴν ε ζω θάλασσαν ἐπιδεῖν· καὶ παραπλέων ἀπέβαινε καὶ πόλεις ἐχειροῦτο. ἐν δὲ Μαλλοῖς γεγονώς, μαχιμωτάτοις οὐ σιν Ἰνδῶν, μικροῦ ἔκινδύνευσε. πρῶτος γὰρ διὰ κλίμακος ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναβάς, τῆς κλίμακος συντριβείσης καὶ τῶν πολεμίων ἐπιτιθεμένων καὶ βαλλόντων αὐτόν, συστρέψας ἑαυτὸν εἰς μέσους α νωθεν ἀφήκε τοὺς ἐναντίους· καὶ κατὰ τύχην ὀρθὸς ε στη. καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ βάρβαροι ἐσκεδάσθησαν, ἰδόντες δὲ αὐτὸν καὶ δύο μόνους ὑπασπιστάς, ἐπαναστραφέντες ἡμύνοντο καὶ ἀγχεμάχοις ο πλοις ἐτίτρωσκον. εἰ ς δ' ἀποστάς βέλει ἐκ τόξου βαλὼν αὐτὸν τοῖς περὶ τὸν μαζὸν ὀστέοις τὸ βέλος ἐνέπειρε, καὶ οὐ τως αὐτοῦ καθίκετο ἢ πληγὴ ὡς ἐνδοῦναί τε καὶ καμφθῆναι· ὁ θεν ὁ βαλὼν αὐτὸν μετὰ ξίφους ἐπέδραμε. Πευκέστας δὲ καὶ Λιμναῖος ὑπερασπίσαντες καὶ α μφω ἐτρώθησαν· καὶ ὁ μὲν τέθνηκε, Πευκέστας δὲ ε τι ἡμύνετο, τὸν δὲ τρώσαντα αὐτὸν βάρβαρον ἀνείλεν Ἀλέξανδρος. πολλὰ 1.300 χού δὲ τρωθεὶς, εἰ τα καὶ κατὰ τοῦ τένοντος ὑπέρω βληθεὶς, τῷ τείχει προσερευσεθεὶς πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀπέβλεπεν. ἐν τοσοῦτῳ δ' ἀθροισθέντων τῶν Μακεδόνων ἀρπασθεὶς εἰς τὴν σκηνὴν ἀναισθητῶν ἐκομίζετο. ἐνὶ δὲ τῶν ὀστέων τῆς ἀκίδος ἐμπαγείσης τοῦ οἴστοῦ ἐλκομένου ὀδύναι δριμεῖαι καὶ λιποθυμῖαι ἐγίνοντο, ὡς καὶ θανεῖν ἐκείνον ἐλπίζεσθαι. ὁ μως μέντοι τὸν κίνδυνον διαδράς καὶ χρόνον πλείω θεραπευόμενος εἰς θόρυβον τοὺς Μακεδόνας ἐνέβαλε ποθοῦντας ἰδεῖν αὐτόν· καὶ προῆλθεν. Ἀναρρωσθεὶς δὲ α υθις παρεκομίζετο χώραν τε πολλὴν καὶ πόλεις χειρούμενος. τῶν δὲ γυμνοσοφιστῶν τινὰς συλλαβὼν καὶ ἐρωτήσεις αὐτοῖς ἀπόρους προθέμενος ἐδωρήσατο καὶ ἀφήκεν. ε να δὲ τῶν ἐν δόξῃ παρ' αὐτοῖς ο ντων Κάλανον κεκλημένον ε πεισεν ὁ Ταξίλης πρὸς Ἀλέξανδρον ἀφικέσθαι. οὐ τος βύρσαν ξηρὰν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καταβαλὼν περιήει τὰ α κρα ταύτης πατῶν. ἢ δὲ ἐν μέρει τῶν α κρων πιεζομένη τῇ συμπατήσει τοῖς α λλοῖς ἡ ρετο μέρεσιν. εἰ τα μέσον αὐτὴν πατήσαντος καὶ συσχόντος ἢ ο λη βύρσα ἡτρέμει καὶ ἀκίνητος ἡ ν. παρήνει δὲ διὰ τοῦ ὑποδείγματος τὸν Ἀλέξανδρον μὴ τοῖς α κροῖς τῆς ἀρχῆς ἐμφιλοχωρεῖν, τὰ μέσα δὲ κατέχειν, ι ν' ου τω καὶ τὰ πέριξ ἡρέμα ἡ. Ἐπτά δὲ μηνσὶ διὰ τῶν ποταμῶν εἰς τὴν θάλασσαν ὑπαχθεὶς λέγεται ταῖς ναυσὶν εἰς τὸν ὠκεανὸν ἐμβαλεῖν. εἰ τα ἀναστρέφων τὰς μὲν ναῦς παραπλεῖν ἐν δεξιᾷ τὴν Ἰνδικὴν ἐχούσας ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ πεζῇ πορευόμενος εἰς ἐσχάτην ἀπορίαν κατήντησε καὶ 1.301 πλῆθος τοσοῦτον ἀπώλεσεν ω στε τῆς στρατιᾶς μηδὲ τὸ τέταρτον ἐκ τῆς Ἰνδικῆς ἀνακομισθῆναι διὰ νόσους καὶ πονηρὰς διαίτας καὶ καύματα καὶ λιμόν. α πορον γὰρ διήει χώραν, ὀλίγα πρόβατα ε χουσαν, καὶ ταῦτα θαλαττίοις ἰχθύσι τρεφόμενα καὶ σάρκα μοχθηρὰν ε χοντα καὶ δυσώδη. ἐν ἐξήκοντα δ' ἡμέραις διελθὼν τὴν χώραν ἐκείνην καὶ τῆς Γεδρωσίας ἀψάμενος ἐν ἀφθόνοις ἐγένετο, καὶ τὴν τε δύναμιν ἀνεκτᾶτο καὶ αὐτὸς ἐκώμαζε. καταβαίνων δ' ἐπὶ θάλασσαν ἐκόλαζε τοὺς πονηροὺς τῶν στρατηγῶν. ἢ γὰρ α νω στρατεία καὶ τὸ περὶ Μαλλοὺς τραῦμα καὶ ἢ τοῦ πλήθους φθορὰ ἀπιστεῖν τῇ σωτηρίᾳ αὐτοῦ παρεσκεύασε, καὶ τοὺς στρατηγοὺς καὶ σατράπας εἰς υ βριν καὶ ἀδικίαν ἡρέθισεν· οἱ δὲ πρὸς ἀποστασίαν τοὺς ὑποφόρους ἐκίνησαν. Ἀβουλήτου δὲ τῶν σατραπευόντων ἐνὸς μὴ τι τῶν ζωαρκῶν ἐτοιμάσαντος, νομίματος δὲ

προσαγαγόντος αὐτῷ τρισχίλια τάλαντα, παραθεῖναι ταῦτα τοῖς ἰπποῖς ἐκέλευσε, μὴ ἐσθιόντων δὲ "τί ο φελος" εφη "τούτων ἡμῖν;" ἐν δὲ Πέρσαις γενόμενος καὶ τὸν Κύρου τάφον ὀρωρυγμένον ἰδὼν, ἀπέκτεινε τὸν ὀρύξαντα, Πελλαῖον ο ντα καὶ οὐδὲ τῶν ἀσῆμων. εἰ χε δὲ ὁ τάφος Κύρου ἐπιγεγραμμένα ταυτί "ω α νθρωπε ο στις εἰ καὶ πόθεν η κεις, ο τι γὰρ η ξεις οἰ δα, ἐγὼ Κῦρός εἰμι ὁ Πέρσαις κτησάμενος τὴν ἀρχήν. μὴ ο υ ν τῆς ὀλίγης μοι ταύτης γῆς φθονήσης, η τοῦμόν σῶμα περικαλύπτει." ταῦτα δ' ἀναγνωσθέντα τὸν Ἀλέξανδρον περιπαθῆ πεποιήκασι λογισάμενον τὸ τῶν πραγμάτων ἀστάθμητον. Τὴν δὲ Δαρείου θυγατέρα τὴν Στάτειραν ἑαυτῷ μνηστευσάμενος καὶ τοὺς γάμους τελῶν ἐκάστῳ τῶν ἐστιωμένων ἐνακισχιλίῳ ο ντων φιάλην χρυσοῦν ἔδωκε 1.302 ρήσατο, καὶ τα ἄλλα τε ἔλαμπρύνατο καὶ τὰ χρέα ὑπὲρ τῶν ὀφειλόντων κατέβαλεν, ὀλίγῳ δέοντα μυρίων τάλαντων. ο τε καὶ Ἀντιγένης τῶν ἡγεμόνων εἰς ὀφείλειν πλασάμενος καὶ τινα παραγαγὼν ψευδῶς δανειστὴν καὶ λαβὼν τὸ ἀργύριον ἐφωράθη. ὀργισθεὶς ο υ ν ὁ βασιλεὺς ἀπήλασεν αὐτὸν τῆς αὐλῆς καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἀφείλετο. τοῦ δὲ ὑπὸ λύπης ἑαυτὸν ὑποπευομένου διαχειρίσεσθαι, δείσας ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὴν ὀργὴν ἀνήκεν αὐτῷ καὶ ἀφήκε τὰ χρήματα. Τῶν δὲ παίδων τῶν τρισμυρίων, ο υ ς διδάσκεσθαι ἐκέλευσε, καὶ γενναίων ἀποβάντων καὶ εὐπρεπῶν καὶ οὐκ ἀφυῶν ταῖς ἀσκήσεσιν, ὁ μὲν Ἀλέξανδρος η δετο, οἱ δὲ Μακεδόνες ἐδάκνοντο. καταπέμποντος δὲ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πεπηρωμένους ὡς εἰς θάλασσαν, υ βριν ἡγεῖσθαι τοῦτ' ελεγον καὶ προπηλακισμόν, καὶ πάντας ἐκέλευον ἀφιέναι καὶ τοῖς νέοις ἀρκεῖσθαι πυρριχισταῖς. ὀργισθεὶς δ' ἐπὶ τούτοις Ἀλέξανδρος τοῖς Πέρσαις τὰς φυλακὰς παραδέδωκε. ταπεινωθέντας δ' α υθις τοὺς Μακεδόνας προσήκατο, καὶ ἀπέλυσε τοὺς ἀχρήστους δωρησάμενος μεγαλοπρεπῶς, καὶ τῷ Ἀντιπάτρῳ ἐπέστειλε παρὰ τοὺς ἀγῶνάς τε καὶ τὰ θέατρα προεδρεύειν αὐτοὺς καὶ ἐστεφανωμένους καθέζεσθαι. Ἐν Ἐκβατάνοις δὲ γενομένου αὐτοῦ Ἡφαιστίων ἐπύρεττε καὶ ἐξ ἀκολάστου διαίτης τῆς νόσου κρατυνθείσης ἐξέλιπεν. οὐκ η νεγκεν ο υ ν λογισῶν τὸ πάθος Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ τὸν μὲν ἰατρὸν ἀνεσταύρωσεν, ἰ ππους δὲ κείραι καὶ ἡμιόνους ἐκέλευσε, καὶ τὰς ἐπάλξεις περιεῖλε τῶν πόλεων, καὶ μουσικὴν καὶ αὐλοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ πολὺν χρόνον κατέπαυσεν. ἀπιόντος δὲ εἰς Βαβυλῶνα Νέαρχος ἐπανῆλθεν, εἰσπλεύσας α υθις εἰς τὸν Εὐφράτην ἐκ τῆς μεγάλης 1.303 θαλάσσης, λέγων Χαλδαίους αὐτῷ συγγενέσθαι βουλευόντας ἀπέχεσθαι τῆς Βαβυλῶνος Ἀλέξανδρον. ὁ δὲ μὴ προσσχὼν τῷ λόγῳ ἀπήει. καὶ πρὸς τοῖς τείχεσι γενομένου κόρακες ἀλλήλοισι μαχόμενοι ἐνώπιον αὐτοῦ ε πεσον. ἡγγέλη δ' αὐτῷ ὡς Ἀπολλόδωρος ὁ στρατηγὸς Βαβυλῶνος εἰ η περι αὐτοῦ θύσας· τοῦ δὲ θύσαντος μάντεως, ο ς Πυθαγόρας ὠνόμαστο, μὴ ἀρνησαμένου, ἠρώτησε τὸν τρόπον τοῦ θύματος. τοῦ δὲ φήσαντος α λοβον εἰ ναι τὸ η παρ, "παπαῖ" εἰ πεν, "ἰσχυρὸν τὸ σημεῖον," καὶ τὸν μάντιν ἄθῳον ἀφήκε. σημεῖα δ' αὐτῷ καὶ α λλα γεγόνασι καὶ τοῦτο δέ· ἀποδυσάμενου γὰρ πρὸς α λειμμα καὶ σφαῖραν αὐτοῦ, οἱ νεανίσκοι οἱ σφαιρίζοντες ἐνδύεσθαι μέλλοντες ὀρῶσι τινα ἐν τῷ τοῦ βασιλέως θρόνῳ καθήμενον σιωπῇ, ἐνδεδυμένον τὴν στολὴν τὴν βασιλείου καὶ τὸ διάδημα περικείμενον. ο ς ἀνακρινόμενος ο στις εἰ η ἐπὶ πολὺ μὲν α φωνος η ν, μόλις δὲ ποτε Διονύσιος εφη καλεῖσθαι, τὸ δὲ γένος εἰ ναι Μεσσήνιος, δέσμιος δ' ἀχθῆναι διὰ κατηγορίαν, λῦσαι δέ οἱ τὸν Σάραπιν τὰ δεσμά, καὶ ἀγαγόντα δεῦρο κελεῦσαι τὴν στολὴν καὶ τὸ διάδημα περιθέσθαι καὶ καθέζεσθαι σιωπῇ. τὸν μὲν ο υ ν α νθρωπον ὁ Ἀλέξανδρος, ὡς οἱ μάντις ὑπετίθουν, ἠφάνισεν, αὐτὸς δὲ ἠθύμει καὶ περιδεῆς καὶ ταραχῶδης γενόμενος οὐδὲν η ν ο μὴ τέρας πεποίητο. λουσάμενος δέ, καὶ πρὸς Μηδῖαν πορευθεὶς κωμασόμενος, κάκει τὴν νύκτα διαγαγὼν ἐν τῷ κώμῳ καὶ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν, η ρξατο πυρέσσειν. πυρέττων δὲ καὶ διψήσας σφοδρῶς, ε πιεν οἰ νον, καὶ φρενιτιάσας ἀπέθανεν. εἰ ς μὲν ο υ ν ὁ τῆς ἐκείνου τελευτῆς λόγος ο υ το ς· ε τερος δ' ε χει ἐφ' ἡμέρας αὐτὸν πυρέττειν πλείους καὶ λούεσθαι, ο υ τω δὲ

κραταιωθῆναι τὸν πυρετὸν ὡς α φωνον κεί1.304 σθαι αὐτόν· τοὺς δὲ Μακεδόνας θορυβεῖσθαι ὡς θανόντος αὐτοῦ, καὶ καταβοᾶν τῶν ἡγεμόνων, ε ως αὐτοῖς αἱ θύραι ἠνοίχθησαν καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἐν τῇ κλίνῃ κατεῖδον· καὶ μετὰ ταῦτα ἐξέλιπε. φασὶ δὲ τινες μετέπειτα λόγον γενέσθαι ὡς ὑπὸ φαρμάκου διέφθαρτο, καὶ τὸν Ἀριστοτέλην Ἀντιπάτρῳ σύμβουλον γενέσθαι τῆς πράξεως, καὶ δι' ἐκείνου κομισθῆναι τὸ φάρμακον. τὸ δὲ ὑδωρ εἶναι ψυχρὸν καὶ παγετῶδες ἀπὸ πέτρας τινὸς ἐν Νωνάκριδι οὐσῆς, ὁ δρόσον ὡσπερ λεπτὴν ἀναλαμβάνοντες εἰς ο νου χηλὴν ἀποτίθενται· οὐδὲν γὰρ ετερον ἀγγεῖον στέγει αὐτό, ἀλλ' ὑπὸ ψυχρότητος καὶ δριμύτητος διακόπτεται. οἱ δὲ πλείους πεπλάσθαι φασὶ τὸ φαρμάκῳ θανεῖν τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ τοῦτο τεκμηριοῦνται ἐκ τοῦ τὸ σῶμα ἐφ' ἡμέρας πλείονας κείμενον ἐν τόποις θερμοῖς ἀτημέλητον, τῶν ἡγεμόνων πρὸς ἀλλήλους στασιασάντων, μηδὲν ἐμφῆναι τοιαύτης φθορᾶς σημεῖον, ἀλλὰ καθαρὸν διαμεῖναι καὶ δοκεῖν πρόσφατον. λέγεται δὲ ὡς γνοὺς ἡδη ἐκλείπειν αὐτῷ τὸ βιώσιμον ἠβουλήθη ἐς τὸν Εὐφράτην καταποντῶσαι λαθρηδὸν ἑαυτόν, ἵνα γενόμενος ἀφανῆς παράσχη δόξαν ὡς εἰς θεοὺς μετελήλυθεν, ἐξ ἐκείνων γενόμενος, ἡ δὲ Ρωξάνη τοῦτο γνοῦσα εἰργεν αὐτῷ τὸ ἐγχείρημα, ὁ δὲ μετ' οἰμωγῆς εφη ὡς "ἐφθόνησας αρα, γύναι, μοι δόξης τοῦ θεωθῆναι καὶ μὴ θανεῖν." Ο μὲν οὐ ν' Ἀλέξανδρος οὐτως εἰς μέγα τύχης προαχθεὶς ἔτελεύτησεν. ο τε δὲ τὴν Τύρον ἐπολιόρκει, ἐπιστείλας τῷ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεῖ ἠξίου συμμαχίαν αὐτῷ πέμπειν καὶ ἀγορὰν τῷ στρατεύματι καὶ 1.305 ο σα Δαρείῳ ἔδασμοφόρου αὐτῷ διδόναι. τοῦ δὲ ἀρχιερέως ορκους Δαρείῳ δοῦναι φήσαντος μὴ α ραι κατ' αὐτοῦ οπλα, καὶ τούτους ζῶντος Δαρείου μὴ παραβήσεσθαι, ὠργίσθη Ἀλέξανδρος καὶ ἠπέιλησε στρατεύσειν κατὰ τῆς Ἰουδαίας. α ρτι δὲ τὴν Τύρον παρεληφώς ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ὡρμησεν. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἰωὰδ ἐν ἀγωνίᾳ ἡν διὰ τὴν τοῦ βασιλέως ὀργήν, καὶ τοῦ θεοῦ ἔδεῖτο προστῆναι τοῦ εθνους. ὁ δὲ θεὸς καθ' ὑπνοὺς αὐτῷ ἐχρημάτισε θαρρεῖν, καὶ κοσμήσαντας τὴν πόλιν ἀνοίξει τὰς πύλας, καὶ αὐτὸν μὲν μετὰ τῶν ἱερέων ταῖς συνήθεσι στολαῖς ὑπαντῆσαι τῷ βασιλεῖ, τὸ δὲ πλῆθος ἐσθῆσι λευκαῖς. καὶ ὁ μὲν ἐποίησεν ὡς αὐτῷ κεχηματίστο, καὶ ἡδη τοῦ Ἀλεξάνδρου τῇ πόλει προσάγοντος πρόεισι μετὰ τῶν ἱερέων καὶ τοῦ πλῆθους τῆς πόλεως εἰς τόπον τινὰ ὁθεν ἡ πόλις καὶ ὁ ναὸς καθωρᾶτο· τῶν δ' ἐπομένων τῷ βασιλεῖ διαρπάζειν κελεῦσαι αὐτὸν τὴν πόλιν λογιζομένων καὶ τὸν ἀρχιερέα διαφθεῖραι, ὃ Ἀλέξανδρος πόρρωθεν ἰδὼν τὸ πλῆθος καὶ τοὺς ἱερεῖς κεκοσμημένους ὡς εἰρηται, τὸν δὲ ἀρχιερέα ἐνδεδυμένον τὴν ὑακίνθινον στολὴν καὶ διάχρυσον καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὴν κίδαριν εχοντα καὶ τὸ χρυσοῦν ἐπ' αὐτῆς ελασμα ὡ τὸ τοῦ θεοῦ ὀνομα ἐπεγέγραπτο, μόνος προσελθὼν προσεκύνησε καὶ τὸν ἀρχιερέα ἠσπάσατο. ἐπὶ τούτῳ οἱ μὲν ἄλλοι ξύμπαντες κατεπλάγησαν, Παρμενίων δὲ καὶ ἠρώτησε τί δήποτε τὸν τῶν Ἰουδαίων προσεκύνησεν ἀρχιερέα. ὁ δὲ "οὐ τοῦτον" εἶπε, "τὸν δὲ θεὸν προσεκύνησα, οὐ τῇ ἀρχιερωσύνῃ οὐτος τετίμηται. τοῦτον γὰρ ἐν τοῖς ὑπνοῖς εἶδον, ἐγγὺς ὡν ετι Μακεδονίας, ἐν τῇ στολῇ ταύτῃ· καὶ μοι φροντίζοντι πῶς α ν τῆς Ἀσίας κρατήσαιμι μὴ μέλλειν παρεκελεύετο, καὶ αὐτὸς ἠγεῖσθαι μοι 1.306 τῆς στρατιᾶς ἐπηγγέλλετο καὶ τὴν Περσῶν παραδώσειν ἀρχήν. οὐδένα οὐ ν ἐν τοιαύτῃ στολῇ θεασάμενος ἀλλ' ἡ τοῦτον, α ρτι τῆς οψεώς τε τοῦ ἐνυπνίου ἐμνήσθην, καὶ σὺν θεῷ τὴν στρατείαν νομίζω πεποιημένος τὸν Δαρεῖον ἠττήσῃν καὶ τὴν Περσῶν ἀρχὴν κατακτήσασθαι." ταῦτα εἰπὼν καὶ τὸν ἀρχιερέα δεξιωσάμενος τὴν πόλιν εἰσελήλυθε· καὶ εἰς τὸ ἱερόν ἀναβὰς εθυσσε τῷ θεῷ ὡς ὑφηγεῖτο ὁ ἀρχιερεὺς. καὶ τὴν Δανιὴλ εἰδε βίβλον, ἐν ἣ τινὰ τῶν Ἑλλήνων τὴν Περσῶν βασιλείαν καταλύσειν ἐγγέγραπται, καὶ ἠσθη ἐπ' αὐτῇ· καὶ ο σα ἠτήσαντο Ἰουδαῖοι ἐπλήρωσε. Ταῦτα ἰδόντες οἱ Σαμαρεῖται, καὶ αὐτοὶ οὐ πόρρω τῶν Ἱεροσολύμων τῷ Ἀλεξάνδρῳ ὑπήντησαν ἔσκευασμένοι λαμπρῶς, καὶ παρεκάλουν τιμῆσαι αὐτὸν τῇ παρουσίᾳ καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερόν. ὁ δὲ "ἡξω" εφη "οθ'

ὑποστρέφω." αἰτουμένων δὲ χαρίσασθαι αὐτοῖς ὅσα τοῖς Ἰουδαίοις, τίνες εἰσὶν ἐπυνθάνετο. οἱ δ' Ἐβραῖοι ἐφασαν εἰ ναι, χρηματίζεω δὲ οἱ ἐν Σικίμοις Σιδώνιοι. καὶ ὁ ς εἰ Ἰουδαῖοι εἰ ἐν πάλιν ἠρώτησεν. ὡς δ' οὐκ εἰ ναι κατέθεντο, "ἐγωγε" εἰπεν "Ἰουδαίους ἐχαρίσαμην ἅ αἰτεῖσθε ὑμεῖς." τὸ δὲ ἐν τῷ Γαριζίνῳ οἱ ἱερὸν εἰς καταφύγιον τῶν παρανομούντων ἐγένετο· εἰ γάρ τις κοινοφαγῆσας ἢ ἄλλο τι παρανομῆσας ὑπὸ αἰτίαν ἐγένετο, παρὰ τοὺς Σικιμίτας κατέφευγε. τοῦ δὲ ἀρχιερέως Ἰωδαὲ τελευτήσαντος Ὀνίας ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην παρεῖληφε. Θανόντος δὲ Ἀλεξάνδρου εἰς τέσσαρας ἀρχὰς ἢ ἐκείνου βασιλεία διήρητο, καὶ τῆς μὲν Ἀσίας Ἄντι1.307 γονος ἠρξε, τῶν δὲ λοιπῶν οἱ προγεγραμμένοι. τούτων δὲ πρὸς ἀλλήλους στασιαζόντων πόλεμοί τε συνεχεῖς ἦσαν καὶ ἐκακοῦντο αἱ πόλεις. ὁ δὲ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεύων, ὁ ς καὶ σωτὴρ ἐχρημάτιζε, τῆ τε Συρία τάναντία τῆ ἐπικλήσει αὐτοῦ γέγονε, καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα δόλω κατέσχευεν. εἰσελθὼν γάρ εἰς τὴν πόλιν σαββάτῳ ὡς θύσων, ἀπόνως ταύτης ἐκράτησεν· οἱ γὰρ Ἰουδαῖοι μήτε τὴν διάνοιαν εἰδότες αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν ἡμέραν ἐν ἀργίᾳ ὄντες, οὐκ ἀντέστησαν. κρατήσας δ' οὐ τῷ τοῦ ἐθνους πικρότατα ἠρξε, καὶ πολλοὺς λαβῶν αἰχμαλώτους εἰς Αἰγύπτου ἀπήγαγε καὶ κατώκισε. τοῖς δ' ἐν Ἱεροσολύμοις στάσεις πρὸς τοὺς Σαμαρείτας ἐγένοντο, τῶν μὲν Ἱεροσολυμιτῶν τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερὸν καλούντων ἄγιον καὶ τὰς θυσίας ἐν αὐτῷ γίνεσθαι δεῖν λεγόντων, τῶν δὲ Σικιμιτῶν τὸν ἐν τῷ Γαριζίνῳ οἱ σεμνυνόντων ναόν. Τεσσαράκοντα δ' ἐτη τοῦ Λάγου Πτολεμαίου βασιλεύσαντος τῆς Αἰγύπτου καὶ τελευτήσαντος ὁ παῖς αὐτοῦ Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος διεδέξατο τὴν ἀρχήν. ὁ ς τὰς τε γραφὰς τὰς Ἐβραϊκὰς ἐκ τῆς πατρίου γλώττης εἰς Ἑλλάδα μεταβληθῆναι διάλεκτον ἐσπευσε, καὶ τοὺς δουλεύοντας ἐν Αἰγύπτῳ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἠλευθέρωσε. συλλογὴν γὰρ βιβλίων ποιήσασθαι βουληθεὶς καὶ περὶ ταύτην φιλοτιμούμενος, τὸν Φαληρέα Δημήτριον ἐπὶ τῶν βιβλιοθηκῶν εἰχε. καὶ ποτε τοῦ Πτολεμαίου τὸν Δημήτριον ἐρωτήσαντος πόσας ἠδη εἰχε μυριάδας βιβλίων, περὶ εἰκοσιν εἰπεν εἰ ναι τὰ συνειλεγμένα ἐκείνος· εἰ ναι δὲ καὶ παρ' Ἐβραίοις τῶν παρ' αὐτοῖς νομίμων συγγράμματα σπουδῆς ἄξια, καὶ δεῖν καὶ ταῦτα κτήσασθαι. γράφει τοίνυν ὁ βασιλεὺς τῷ ἀρχιερεῖ περὶ τούτων. 1.308 Ἀρισταῖος δὲ φίλος τυγχάνων τῷ βασιλεῖ "τοὺς τῶν Ἰουδαίων νόμους" εἰπεν "οὐ μεταγράψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐρμηνεῦσαι διεγνωκότες, πῶς ἂν τοῦτο διαπραξώμεθα, πολλῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ σῆ βασιλείᾳ δούλων ὄντων; ἀπόλυσσον οὖν αὐτούς, βασιλεῦ, τῆς δουλείας, καὶ οὐ τῷ πρόθυμον τὸ ἐθνος ποιήσεις εἰς τὸ τὰς γραφὰς καὶ μεταγράψασθαι καὶ ἐρμηνεῦσαι." ὁ γοῦν βασιλεὺς τῷ λόγῳ τοῦ Ἀρισταίου πεισθεὶς ἐκέλευσε πάντας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ δουλεύοντας Ἰουδαίους ἔλευθέρους ἀπολυθῆναι, πριάμενος ἑκάστον ἐκ τῶν δεσποτῶν αὐτῶν δραχμῶν ἑκατὸν εἰκοσι. τὸ δὲ τῶν ἔλευθερωθέντων πλῆθος εἰς μυριάδας ἠρίθμητο ὑπὲρ δέκα. τὰ δὲ ὑπὲρ τιμήματος αὐτῶν δοθέντα τετρακόσια καὶ ἐξήκοντα γεγόνασι τάλαντα. Γράφει γοῦν Πτολεμαῖος πρὸς Ἐλεάζαρ τὸν ἀρχιερέα. τελευτήσαντος γὰρ τοῦ ἀρχιερέως Ὀνίου ὁ παῖς αὐτοῦ Σίμων αὐτὸν διεδέξατο, ὁ ς καὶ δίκαιος ἐπεκέκλητο, τούτου δὲ θανόντος ἐπὶ νηπίῳ υἱῷ Ὀνία καλουμένῳ ὁ τοῦ Σίμωνος ἀδελφὸς Ἐλεάζαρ τὴν ἀρχιερωσύνην εἰχε. τούτῳ τοίνυν ὁ Πτολεμαῖος ἐπέστειλε, τὴν τε τῶν δουλεύόντων Ἰουδαίων ἔλευθερίαν καταγγέλλων καὶ τὴν εἰς τὸ ἐθνος διάθεσιν, καὶ ἀξίων τοὺς τε νόμους αὐτοὺς πεμφθῆναι καὶ ἀνδρας ἐξ ἅφ' ἐκάστης φυλῆς τὴν τε πάτριον ἡσκημένους διάλεκτον εἰς ἀκρίβειαν καὶ τὴν Ἑλληνίδα φωνήν, ἵνα παρ' ἐκείνων εἰς τὴν Ἑλλάδα γλώτταν μεταβληθεῖεν αἱ παρ' αὐτοῖς γραφαί. ἐστειλε δὲ καὶ εἰς τὸ ἱερὸν ἀναθήματα, ἀργυρίου τάλαντα ἑκατόν, φιάλας χρυσᾶς εἰκοσι καὶ ἀργυρᾶς τριάκοντα, καὶ κρατῆρας πέντε καὶ τράπεζαν χρυσοῦν. ὁ οὖν Ἐλεάζαρ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Πτολεμαίου καὶ τὰ ἀναθήματα κομισάμενος, ἐπέλεξε ἀνδρας ἐκ φυλῆς ἐκάστης ἐξ, καὶ 1.309 πέπομφε φέροντας καὶ τὸν νόμον. ὦν εἰς Ἀλεξάνδρειαν

παραγενομένων, καὶ τῷ βασιλεῖ τὰς τε διφθέρας χρυσοῖς γράμμασι τὸν νόμον ἔχουσας ἐγγεγραμμένον καὶ τὰ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως αὐτῷ σταλέντα δῶρα προσκεκομικότεων, ὁ βασιλεὺς ἠσθη διαφερόντως, καὶ ἠσπάσατο τοὺς ἀνδρας, καὶ συνεισιάθη αὐτοῖς, καὶ ἀνὰ τρία δέδωκε τάλαντα, καὶ καταλύσεις αὐτοῖς ἠτοίμασε καλλίστας. εἰ τα παραλαβὼν αὐτοὺς ὁ Δημήτριος, καὶ εἰς ἐναοικὸν ἀπαγαγὼν ἠρεμονεργοῦ εχέσθαι παρεκάλει. οἱ δὲ ὡς ἐνῆν φιλοτίμως ἀκριβῆ τὴν ἔρμηνειαν ἐτίθεντο. τοῦ δ' ἐργου ἐν ἑβδομήκοντα καὶ δυεῖν ἡμέραις τετελεσμένου, καὶ τῶν μεταγραφέντων ἀναγνωσθέντων τῷ βασιλεῖ, ἐκεῖνος καὶ εχαιρενοτι εἰς ἐργον ἠχθη τὸ αὐτοῦ βούλημα καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ νομοθέτου καὶ τὴν σοφίαν ὑπερεθαύμαζε. καὶ ἠπόρει πῶς οὐδεὶς οὐτε τῶν ἱστορικῶν οὐτε τῶν ἀλλων σοφῶν αὐτῆς ἐπεμνήσθη. εφη δὲ αὐτῷ ὁ Δημήτριος μηδένα τολμῆσαι τῆς τῶν νόμων τούτων ἀναγραφῆς ἀψασθαι διὰ τὸ θεῖαν αὐτὴν εἶναι, καὶ οτι τινὲς ἐγχειρήσαντες τούτοις ἐβλάβησαν ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Θεόπεμπτός τε γὰρ βουλευθεὶς περὶ τούτων συγγράψασθαι ἐβλάβη τὰς φρένας ἐφ' ἡμέραις πλείοσι τῶν τριάκοντα· καὶ συνεῖς οθεν αὐτῷ ἡ παραφροσύνη ἐγένετο, ἐν τοῖς διαλείμμασιν ἐξιλιάσκετο τὸν θεόν· οναρτε εἰδεν ὡς αὐτῷ τὸ πάθος συμβέβηκε περιεραζομένω τὰ θεῖα καὶ εἰς κοινούς ἀνθρώπους ἐκφέρειν ταῦτα θελήσαντι. ἀποσχόμενος ουν τοῦ ἐργου κατέστη τὸν νοῦν. "ἀλλὰ καὶ Θεόδεκτος" εἰπεν "ὁ τῶν τραγωδιῶν ποιητής, θέλων ἐν τινι δράματι τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ βίβλῳ γεγραμμένων μνησθῆναι, ἀλγήσας τὰ ὀμματα ἐπηρώθη· καὶ τὸ αἰτιον γνοὺς ἀπηλλάγη τῆς συμφορᾶς, 1.310 δεηθεὶς τοῦ θεοῦ." λαβὼν ουν τὰς βίβλους ὁ βασιλεὺς καὶ προσκυνήσας αὐταῖς, καὶ δωρησάμενος τοῖς ἀνδράσι φιλοτιμότεα, καὶ ἀναθήματα στείλας ἐν τῷ ναῷ καὶ δῶρα κάλλιστα τῷ ἀρχιερεῖ, ἐπανελθεῖν ἀφῆκεν εἰς Ἱερουσαλήμ. Ουτω μὲν τὴν ἔρμηνειαν τῶν Ἑβραϊκῶν γραφῶν γενέσθαι ἱστόρησεν ὁ Ἰώσηπος· ετεροι δὲ μὴ ὁμοῦ συνελθόντας φασὶ τοὺς ἔρμηνεῖς τῶν γραφῶν ποιήσασθαι τὴν παράφρασιν, ἀλλ' ἀνὰ δύο διαιρεθῆναι αὐτοὺς καὶ ἐν ἰδιαζούσαις διαίταις οντας ἐκθέσθαι τὴν ἔρμηνειαν, καὶ μετὰ τὸ τέλος ὁμοῦ συνελθεῖν, καὶ τὰς ἐκάστων συγγραφὰς παραβληθείσας ἀλλήλαις εὔρεθῆναι μήτε κατὰ νοῦν μήτε μὴν κατὰ λέξεις διαφωνούσας, ἀλλὰ συμφώνους ἐναπασιν. Ἡ μὲν ουν ἔρμηνεία ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου ουτως ἠέκείνως ἐγένετο. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, Ἀντιόχου τοῦ μεγάλου βασιλεύοντος τῆς Ἀσίας καὶ μαχομένου πρὸς τὸν Εὐπάτορα Πτολεμαῖον καὶ πρὸς τὸν ἐκείνου υἱὸν τὸν Ἐπιφανῆ Πτολεμαῖον, σφοδρῶς ἐκακώθησαν. νικήσας δὲ ὁ Ἀντιόχος τὴν Ἰουδαίαν προσάγεται. τοῦ δ' Ἐπιφανοῦς Πτολεμαίου μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν μεγάλην στείλαντος δύναμιν καὶ πολλὰς λαβόντος πόλεις, καὶ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος πολεμούμενον προσέθετο τῷ Ἐπιφανεῖ. αυθις δὲ τοῦ Ἀντιόχου νικήσαντος, ἐκουσίως Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτὸν μετετέθησαν, καὶ εἰς τὴν πόλιν αὐτὸν εἰσεδέξαντο, καὶ τοὺς ἐν τῇ ἀκροπόλει φυλάσσοντας τοῦ Πτολεμαίου στρατιώτας πολιορκοῦντι συνεμάχησαν· κἀντεῦθεν φίλιον αὐτῷ τὸ ἔθνος ἐγένετο. εἰτα σπένδεται μὲν τῷ 1.311 Πτολεμαίῳ Ἀντιόχος καὶ κῆδος τίθεται πρὸς αὐτὸν, τὴν θυγατέρα δούς αὐτῷ Κλεοπάτραν, καὶ εἰς φερνήν παρέσχε τὴν τε Κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην καὶ Ἰουδαίαν, ἀλλὰ μὴν καὶ Σαμάρειαν. ταῦτα δὲ συνέβη ἐπὶ ἀρχιερέως Ὀνίου. τὸν γὰρ Ἐλεάζαρ θανόντα ὁ θεῖος αὐτοῦ διεδέξατο Μανασσῆς, μεθ' ον τῆς ἀρχιερωσύνης Ὀνίας ἠξίωτο Σίμωνος ον υἱὸς τοῦ δικαίου. Σίμων δὲ τοῦ Ἐλεάζαρη ν ἀδελφός, ὡς ἱστόρηται. Ὁ γοῦν εἰρημένος Ὀνίας, διὰ φιλοχρηματίαν καὶ διανοίας ἀσθένειαν μὴ δούς τῷ Πτολεμαίῳ τὸν δασμὸν τὸν ἐτήσιον ον οἱ πρὸ αὐτοῦ τοῖς βασιλεῦσιν ἔδασμοφόρου, ἠρέθισεν αὐτὸν εἰς ὀργήν. πέμψας ουν ὁ Πτολεμαῖος ἠπέλει κακῶς διαθήσειν καὶ τὸ ἔθνος καὶ τὴν πόλιν· ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἠττώμενος χρημάτων ἀδυσώπητος ἠν. Ἰωσήφ δὲ υἱὸς Τωβίου, τοῦ δ' ἀρχιερέως ἀδελφιδοῦς, ἠρώτησε τὸν θεῖον εἰ δίδωσιν αὐτῷ πρὸς τὸν Πτολεμαῖον πρεσβεῦσαι. τοῦ δὲ

ἐπιτρέψαντος, τὸν ἐκ τοῦ Πτολεμαίου σταλέντα ξενίζει φιλοτιμότητα, καὶ δωρεὰς αὐτῷ πολυτελεῖς παρασχὼν προέπεμψεν, εὖ ψεσθαι καὶ αὐτὸς ὑποσχόμενος. καὶ ὁ μὲν ἐπανῆλθε πρὸς Πτολεμαῖον, τὰ γεγονότα μηνύων καὶ τὴν τοῦ Ἰωσήφ χρηστότητα διηγούμενος, καὶ λέγων τὸν ἀνδρα ἀφίξεσθαι πρεσβευσόμενον, καὶ πολλὰ τούτου πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασίλισσαν διεξιὼν ἐγκώμια· ὁ δὲ Ἰωσήφ παρασκευασάμενος μετὰ ταῦτα εἰς Ἀλεξάνδρειαν παραγέγονεν. ἀκούσας δὲ ἐν Μέμφει τὸν Πτολεμαῖον εἶναι, ἀπήει ὑπαντήσων αὐτῷ. εὖ τυχε δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ ὀχήματος μετὰ τῆς γυναικὸς καθεζόμενος, παρῆν δὲ καὶ ὁ παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἰωσήφ ξενισθεὶς. ὁ δὲ ἰδὼν αὐτὸν "οὐ τοσ" εἶπε τῷ βασιλεῖ "περὶ οὐ σοὶ ἀπήγγειλα 1.312 ὡς ἀγαθὸς ἐστὶ καὶ φιλότιμος νεανίας." καὶ ὁ Πτολεμαῖος ἀκούσας πρῶτός τε αὐτὸν προσηγόρευσε καὶ ἀναβῆναι ἐπὶ τὸ ὄχημα παρεκέλευσεν. αἰτιωμένου δὲ τὸν ἀρχιερέα τοῦ βασιλέως "συγγίνωσκε" εἶπε "διὰ τὸ γῆρας αὐτῷ· τοῖς τε γὰρ πρεσβύταις καὶ τοῖς νηπίοις ὁμοία ἐστὶν ἡ διάνοια· ἡμεῖς δὲ σοὶ οἱ νέοι πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν καταθήσομεν." ἐκ τούτων ἐπὶ πλέον ἢ πρὸς αὐτὸν ἐπέδωκε τοῦ βασιλέως διάθεσις. γενομένου δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῦ βασιλέως, ἰδόντες οἱ πρῶτοι τῆς Συρίας, εὖ τυχόν γὰρ ἔλθόντες ἵνα τὰ τέλη τῶν πόλεων ἐξωνήσωνται, κατ' ἔτος τοῦ βασιλέως ταῦτα τοῖς τῶν πόλεων πιπράσκοντος δυνατοῖς, τὸν Ἰωσήφ αὐτῷ συγκαθήμενον, ἐδυσχέρανον. εἰς ὀκτακισχίλια δὲ τάλαντα τὰ τῆς Κοίλης Συρίας τέλη καὶ τὰ τῆς Φοινίκης καὶ Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας ὠνούμενων τῶν ἐν ταῖς πόλεσι δυνατῶν, ὁ Ἰωσήφ διπλασίονα δώσειν ὑπισχνεῖτο. τοῦ δὲ βασιλέως κατανεύσαντος, ἐρομένου δὲ εἰ τοὺς ἐγγυησομένους αὐτὸν εἶχε, "δώσω" εἶπε "ἀνθρώπους οἱ οὐκ ἀπιστήσετε." καὶ "τίνες οὐ τοι" προσερομένου, "σέ" εἶπε, "ὦ βασιλεῦ, καὶ τὴν γυναῖκα τὴν σὴν ἐγγυησομένους δίδωμι." γελάσας δὲ ὁ Πτολεμαῖος συνεχώρησεν αὐτῷ τῶν φόρων τὴν εἰσπραξίν. λαβὼν οὖν στρατιώτας ὡς δισχιλίους εἰς Συρίαν ἐξώρμησε. γενομένου δ' ἐν Ἀσκάλωνι, ὡς οὐδὲν ἐδίδουν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ προσύβριζον, συλλαβὼν τοὺς πρωτεύοντας εἶπε, καὶ τὰς οὐσίας δημεύσας αὐτῶν τῷ βασιλεῖ εἶπε ὡς χίλια τάλαντα. ὁ δὲ τὰ πεπραγμένα ἐπαινέσας ἐφήσιν αὐτῷ ποιῆναι ὅτι βούλεται. τοῦτο φόβον τοῖς Σύροις ἐνέβαλε, καὶ ἐδέχοντο προθύμως τὸν Ἰωσήφ, καὶ τοὺς φόρους ἐδίδουν. κερδήσας δ' ἐκ τούτων πολλὰ, μεγάλα τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ ἐπέπεσε 1.313 δῶρα καὶ πᾶσι τοῖς περὶ αὐτοῦς, ὁθεν ἐπὶ ἐτη δύο καὶ εἰκοσὶ τῆς εὐτυχίας ταύτης ἀπῆλαυσε. Γυναίξιν δὲ δυεῖν συνοικήσας, ἐκ μὲν τῆς μιᾶς παῖδας εἶσεν ἑπτὰ, ἐκ δὲ τῆς λοιπῆς εἶνα. ἡ δ' αὐτῆ ἀδελφὸς αὐτοῦ· ἡ περ οὐτως συνώκησε. ὀρχηστρίδος ἠράσθη τινὸς καὶ τῷ ταύτης εἶκαμνε ἐρωτῆ. μηνύει δὲ τὸ πάθος τῷ ἀδελφῷ. ὁ δὲ διακονήσασθαι οἱ πρὸς τὸν ἐρωτῆ ἐπηγγείλατο, καὶ νυκτὸς τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀγαγὼν συγκατέκλιε. καὶ τούτου γενομένου πολλάκις, ἡρα σφοδρότερον. τοῦ δὲ ἀδελφοῦ τὸ κεκρυμμένον αὐτῷ φανερώσαντος, συνώκησε τῇ ἀδελφιδῇ, καὶ ἐξ αὐτῆς υἱὸν εἶσεν, Ὑρκανὸν καλέσας αὐτόν. τρισκαίδεκα δὲ γεγονὼς ἔτων οὐ τοσὶ τὴν τε σύνεσιν ἐδείκνυ καὶ τὴν ἐντρέχειαν. δούς γὰρ αὐτῷ ὁ πατὴρ ζεύγη βοῶν τριακόσια ἐξέπεμψεν εἰς χώραν δυεῖν ἡμέραιν ἀπέχουσαν τὴν γῆν ἐργασόμενον, τοὺς ἱμάντας τῶν ζυγῶν παρακατασχών. ὁ δὲ γενομένου ἐκεῖ καὶ μὴ εἶχων ἱμάντας, τῶν βοηλατῶν στέλλειν πρὸς τὸν πατέρα τοὺς αἰτήσοντας αὐτοῦς δεῖν λεγόντων, τῇ μὲν ἐκείνων συμβουλίᾳ οὐ προσέσχε, αὐτὸς δὲ δέκα ζεύγη καταθύσας τὰ μὲν κρέα τοῖς ἐργάταις διένειμε, τὰς δὲ δωρὰς κατατεμὼν τούτοις προσέδωκε τοὺς ζυγούς, καὶ οὕτω τὴν ἐργασίαν ποιήσας ἐπανελήλυθεν. ὁ δὲ πατὴρ τὴν ἐπίνοιαν αὐτοῦ γνοὺς καὶ ἐθαύμασεν αὐτόν καὶ ἠγάπησε καὶ τῶν ἄλλων προετίμα υἱῶν· οἱ δὲ ἠχθοντο. τῷ δὲ Πτολεμαίῳ γεννηθέντος υἱοῦ οἱ πρῶτοι τῶν ὑπ' αὐτόν χωρῶν ἐώρταζον τὰ γενέθλια ἀπίοντες εἰς Ἀλεξάνδρειαν, Ἰωσήφ δὲ τῷ γῆρα δυσκόμιστος γεγονὼς τῶν παίδων εἶνα ἐκεῖ ἀπελθεῖν προετρέπετο. τῶν 1.314 δὲ πρεσβυτέρων παραιτουμένων ὁ Ὑρκανὸς

κατέθετο ἀπελθεῖν. καὶ συνεβούλευε τῷ πατρὶ μὴ πέμπειν αὐτόθεν δῶρα τῷ βασιλεῖ, ἐπιστεῖλαι δὲ τῷ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οἰκονόμῳ παρασχεῖν αὐτῷ χρυσίον, ἵνα δι' αὐτοῦ πρίηται δῶρα. ὁ δὲ τὸν υἱὸν ἐπαινέσας τῆς συμβουλῆς, γράφει τῷ οἰκονόμῳ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ χρημάτων οὐκ ἐλαττόνων ὀντων τρισχιλίων ταλάντων, δοῦναι τῷ υἱῷ χρήματα ὀσων ἀν δειηθῆ, ἐλπίσας μὴ πλείω δέκα εσσεσθαι ταλάντων τὴν ἐπὶ τῆ δωρεᾷ τοῦ βασιλέως δαπάνην. λαβὼν οὖν τὴν ἐπιστολὴν Ὑρκανὸς ἀπήει πρὸς Ἀλεξάνδρειαν. οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ Ἰωσήφ παῖδες γράφουσι τοῖς πατρικοῖς ἐταίροις ἐπιβουλεῦσαι τῷ Ὑρκανῷ καὶ διαφθεῖραι αὐτόν. γενόμενος δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ πατρὸς τῷ οἰκονόμῳ ἐπέδωκεν. ὁ δὲ ἠρετο πόσων χρήζει ταλάντων· καὶ ὁ "χιλίων" εφη. ὁ δ' οἰκονόμος οὐ πλείω δέκα παρείχεν. ὀργισθεὶς δὲ ὁ παῖς τὸν οἰκονόμον ἐδέσμησε. καὶ ὁ Πτολεμαῖος στείλας πρὸς Ὑρκανόν, θαυμάζειν ελεγε πῶς οὐτε ὠφθη αὐτῷ καὶ τὸν τοῦ πατρὸς ἐδησεν οἰκονόμον. ὁ δὲ μὴ ἐλθεῖν εφη περιμένων ἐτοιμάσαι τὰ δῶρα, τὸν δὲ δοῦλον κολάσαι οἱς ἐπέταξεν ἀπειθήσαντα. διὰ ταῦτα ὁ βασιλεὺς καὶ ἐγέλασε καὶ τὴν τοῦ παιδὸς μεγαλοφροσύνην ἐθαύμασεν. ὁ δὲ Ἀρίων ὁ οἰκονόμος γνοὺς ὡς οὐκ ἐστιν αὐτῷ ἀρωγή, δούς τὰ χίλια τάλαντα τῶν δεσμῶν ἐλύθη. ὁ Ὑρκανὸς δὲ παῖδας ἑκατὸν ἀκμαιοτάτους καὶ γράμματα εἰδόμενος ὠνήσατο, ταλάντου πριάμενος ἑκάστον, καὶ παρθένους τσοσάτας ἰσοταλάντου τιμῆς. τῶν γοῦν ἄλλων ἀπάντων τῶν μὲν ἀνά δέκα τάλαντα προσαγόντων τῷ βασιλεῖ, τῶν δὲ μείζω δωρουμένων οὐχ ὑπερβάντων τὰ εικοσιν, ὁ Ὑρκανὸς τοὺς παῖδας καὶ τὰς παρθένους 1.315 τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ προσήνεγκεν, ὡν ἑκάστος καὶ τάλαντον εφερε· καὶ τοῖς φίλοις δὲ τοῦ βασιλέως καὶ τοῖς περὶ τὴν θεραπείαν αὐτοῦ πολλῶν ταλάντων δῶρα παρέσχετο. θαυμάσας δὲ Πτολεμαῖος τὸν παῖδα αἰτεῖν ἀβούλεται προετρέπετο. ὁ δὲ οὐδὲν ἠτησεν ἠ τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς γράψαι περὶ αὐτοῦ. ὁ ποιήσας ὁ βασιλεὺς, καὶ βασιλικῶς αὐτῷ δωρησάμενος, ἐξέπεμψεν. οἱ δὲ ἀδελφοὶ μαθόντες ἐπανιόντα μετὰ τιμῆς, ἐξῆλθον ὑπαντήσοντες αὐτῷ καὶ διαφθεροῦντες, μηδὲ τοῦ πατρὸς κωλύσαντος ὑπ' ὀργῆς τῆς διὰ τὴν τῶν χρημάτων δαπάνην. ἐπιθεμένων δὲ οἱ τῶν ἀδελφῶν πολλοὶ τε τῶν σὺν αὐτοῖς ἐπεσον, καὶ ἐξ αὐτῶν δύο. δείσας οὖν διὰ ταῦτα εἰς τὸ πέραν ἀπήλθε τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἐπολέμει τοῖς Ἀραβι, καὶ βᾶριν ἐκεῖ πολυτελῆ ὤκοδόμησε, καὶ κατέσχε τὰ ἐκεῖ μέρη ἐπὶ ετη ἑπτὰ, ἐφ' ὅσον ὁ τοῦ μεγάλου Ἀντιόχου υἱὸς Σέλευκος τῆς Συρίας ἐκράτησε. τούτου δὲ θανόντος, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀντιόχου τὴν ἀρχὴν διαδεξαμένου τοῦ Ἐπιφανοῦς καλουμένου, φοβηθεὶς ὁ Ὑρκανὸς αὐτὸν αὐτόχειρ ἑαυτοῦ γίνεται· καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ ὁ Ἀντιόχος ελαβε. Τελευτᾷ δὲ καὶ ὁ Ἐπιφανὴς Πτολεμαῖος ὁ τῆς Αἰγύπτου κρατῶν, δύο παῖδας νεωτάτους πάνυ καταλιπών, ὡν ὁ μὲν Φιλομήτωρ ἐκέκλητο, Φύσκων δὲ γε ὁ ἑτερος. τούτων καταφρονήσας Ἀντιόχος στρατεύει ἐπ' Αἰγυπτον· ἀλλ' ἀπεκρούσθη ταύτης, τῶν Ῥωμαίων ἀπέχεσθαι τῆς χώρας ἐντειλαμένων αὐτῷ. ἐκεῖθεν δ' ἐπανιὼν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ὤρμησε, καὶ κατέσχε τὴν πόλιν ἀμαχητί, ἀνοιξάντων αὐτῷ τὰς 1.316 πύλας ὅσοι τῆς ἐκείνου γνώμης ἐτύγχανον. θανόντος γὰρ Ὀνίου τοῦ ἀρχιερέως τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Ἀντιόχος τὴν τιμὴν παρέσχε. ὀργισθεὶς δὲ αὐτῷ αὐθις τῷ νεωτέρῳ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπένειμεν ἀδελφῷ Ὀνία καλουμένῳ. Σίμωνι γὰρ τριῶν γενομένων παίδων, καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ἡ ἀρχιερωσύνη περιελήλυθε. καὶ ὁ μὲν Ἰησοῦς Ἰάσωνα μετωνόμασεν ἑαυτόν, ὁ δὲ Ὀνίας Μενέλαον. στασιάσαντος οὖν τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν Ὀνίαν τὸν καὶ Μενέλαον καὶ ὁ λαὸς ἐμερίσθη· καὶ οἱ μὲν πλείους τῷ Ἰάσωνι προσετίθεντο, οἱ δ' ἄλλοι τῷ Μενελάῳ, ὡ καὶ οἱ Τωβίου παῖδες ἦσαν συνεπαρήγοντες. καταπονούμενοι δὲ τοῖς πλείοσιν οὐτοί τε καὶ ὁ Μενέλαος πρὸς Ἀντιόχον ἀνεχώρησαν, καὶ τοὺς πατρίους νόμους λιπόντες ἠλλήνισαν, καὶ τὴν τῶν αἰδοίων περιτομὴν ἐπεκάλυψαν ἐπισπάσαντες. τῶν γοῦν τῆς τούτων μοίρας ἀνοιξάντων τὰς πύλας τῆς πόλεως τῷ Ἐπιφανεῖ Ἀντιόχῳ, ἐγκρατῆς ἐκεῖνος τῆς

πόλεως γέγονε, καὶ πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινε, χρήματα δὲ πολλὰ συλήσας εἰς Ἄντιόχειαν ἐπανέξευξε. Μετὰ δὲ δύο εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνέβη Ἄντιοχος, καὶ ἀπάτη κρατήσας τῆς πόλεως οὐδὲ τῶν εἰσδεξαμένων αὐτὸν ἐφείσατο, ἀλλὰ καὶ τὸν ναὸν συλήσας καὶ τοὺς ἀποκρύφους θησαυροὺς ἀφελόμενος, τὰς τε νομίμους θυσίας κωλύσας, καὶ τὴν πόλιν διαρπάσας, καὶ τοὺς μὲν τοῦ λαοῦ κτείνας, τοὺς δ' αἰχμαλώτους ἀπαγαγὼν, καὶ ἐμπρήσας τὰ τῆς πόλεως κάλλιστα, καὶ σῦας θύσας ἐν τῷ ναῷ, τέλος καὶ τὰ τείχη καθεῖλε, καὶ τὴν ἐν τῇ κάτω πόλει ἀκραν οἰκοδομήσας φρουρὰν Μακεδόνων ἐν ταύτῃ κατέστησεν. ἠνάγκαζε δὲ καὶ τὸ πλῆθος τοὺς ὑπ' αὐτοῦ νομιζομένους θεοὺς σέβεσθαι καὶ τὰ τέκνα μὴ 1.317 περιτέμνειν, καὶ τοὺς βιαζομένους ταῦτα πράττειν κατέλιπεν. οὗ τε καὶ Ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς καὶ οἱ τούτου φοιτηταὶ οἱ Μακκαβαῖοι δηλαδὴ σὺν τῇ σφετέρᾳ μητρὶ τῆς τῶν θείων νόμων φυλακῆς ὑπερήθλησαν. οἱ μὲν οὖν τῇ βίᾳ νικώμενοι τοῖς ἐπιτεταγμένοις ἐπέειθοντο, οἱ δὲ τὰς ψυχὰς ἐτύγχανον εὐγενεῖς, μὴ ὑπέικοντες ταῖς παρανόμοις ἐπιταγαῖς, πικρῶς ἐν βασάνοις ἀπέθνησκον ἡ εἰ τι μικρὸν ἐμπνέοντες ἀνεσταυροῦντο· τὰς δὲ γυναῖκας αὐτῶν καὶ τοὺς παῖδας, οὓς περιέτεμνον, ἐκ τῶν τραχίλων αὐτῶν ἐξαρτῶντες ἀπῆγχον οἱ τοῦ τυράννου ὑπηρέται. καὶ εἰ ποὺ βίβλος εὐρέθη τῆς Ἑβραϊκῆς γραφῆς, αὐτὴν τε ἠφάνιζον καὶ τοὺς εἰσὼν οἰκτρῶς ἀπώλλυον. διὰ ταῦτα οἱ Σαμαρεῖται οὐκέτι ἑαυτοὺς τῶν Ἰουδαίων συγγενεῖς ὠμολόγουν, ἀλλὰ Σιδωνίους ὠνόμαζον ἑαυτοὺς, καὶ τὸ ἐν τῷ Γαριζὶν παρ' αὐτοῖς ἱερὸν Ἑλληνίου Διὸς προσηγόρευσαν. Ἦν δὲ τις τότε ἱερεὺς ὀνόματι Ματταθίας, υἱὸς Ἰωάννου τοῦ Συμεὼν τοῦ Ἀσαμωναίου, ὧν ἦσαν υἱοὶ πέντε, Ἰωάννης ὁ καλούμενος Γαδδῆς, Σίμων ὁ κληθεὶς Θαθῆς, Ἰούδας ὁ καλούμενος Μακκαβαῖος, Ἐλεάζαρ ὁ λεγόμενος Ἀυραν, καὶ Ἰωνάθας ὁ κεκλημένος Ἀφφούς. ἔλθόντων οὖν εἰς τὴν κώμην αὐτῶν τῶν βασιλικῶν καὶ θύειν κελευόντων καθ' Ἑλληνας τὸν Ματταθίαν πρῶτον ὡς τῶν ἀλλων πρωτεύοντα, ἐκεῖνος ἀνένευεν. ὡς δ' ἕτερος εἰσεθεν, ζήλου πλησθεὶς ὁ Ματταθίας σὺν τοῖς υἱέσι τὸν θύσαντά τε ἀπέκτεινε καὶ τὸν στρατηγὸν Ἀπελλῆν, ὃς θύειν ἠνάγκαζε, καὶ τὸν βωμὸν καθελὼν μετὰ τῶν υἱῶν ἐξώρμησεν εἰς τὴν ἐρημον. πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τούτους ζηλώσαντες μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων ἐφυγον εἰς τὴν ἐρημον καὶ ἐν σπηλαίοις διῆγον. οἱ 1.318 τοῦ Ἀντιόχου δὲ στρατηγοὶ δύναντι ἀθροίσαντες ἐπῆλθον αὐτοῖς, καὶ προσβάλλουσιν ἐν σαββάτῳ, καὶ πολλοὺς ἐν τοῖς σπηλαίοις κατέφλεξαν οὐδὲ ἀμυνομένους διὰ τὸ τῆς ἡμέρας ἄργον· οἱ δὲ διασωθέντες τῷ Ματταθίᾳ προσέθεντο. ὁ δὲ καὶ ἐν σαββάτοις αὐτοὺς παρήνει μάχεσθαι, ἵνα μὴ ἀπόνως αὐτοὺς διαφθείρωσιν οἱ πολέμιοι ἐπιόντες κατὰ τὰ σάββατα. συναγαγὼν οὖν δύναντι ὁ Ματταθίας τοὺς τε βωμοὺς καθεῖλε καὶ τοὺς ἀσεβήσαντας ἐκτείνε καὶ τοὺς μὴ περιτμηθέντας τῶν παίδων ἐκέλευσε περιτέμνεσθαι. ἀρξας δὲ ἐπ' ἐνιαυτὸν καὶ νοσήσας τοῖς παισὶ τὸν αὐτοῦ ζῆλον μιμεῖσθαι παρήνευσε καὶ ὑπὲρ τῶν νόμων, εἰ δεήσει, θανεῖν καὶ ἀλλήλοις ὁμονοεῖν. ταῦτα αὐτοῖς ἐντειλάμενος ἔτελεύτησε. τὴν δὲ τῶν πραγμάτων προστασίαν ὁ παῖς αὐτοῦ Ἰούδας ὁ καὶ Μακκαβαῖος περιεζώσατο, καὶ συναραμένων αὐτῷ τῶν τε συγγόνων καὶ ἄλλων τοὺς πολεμίους ἐκ τῆς χώρας ἀπώσατο καὶ τοὺς παρανομήσαντας τῶν ὁμοφύλων ἐκόλασεν. Ἀπολλώνιος δὲ ὁ τῆς Σαμαρείας στρατηγὸς κατὰ τοῦ Ἰούδα στρατεύσας αὐτὸς τε πίπτει καὶ πλείστοι τῶν σὺν αὐτῷ. ἀπερ ὁ τῆς Κιλικίας μαθὼν στρατηγὸς ἐπῆλθε κατὰ τοῦ Μακκαβαίου, καὶ συμβαλὼν τρέπεται καὶ θνήσκει, οἱ δ' ὑπ' αὐτὸν ἐφυγον· ἐπιδιώξας δὲ ὁ Ἰούδας πολλοὺς αὐτῶν ἐκτείνε. διὰ ταῦτα τοίνυν ὀργισθεὶς ὁ Ἀντιόχος Λυσία τῷ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ ἐπιτρόπῳ καταστρέψασθαι τὴν Ἰουδαίαν ἐκέλευσε καὶ τὸ ἔθνος ἀνδραποδίσασθαι καὶ κατασκάψαι τὴν Ἱερουσαλήμ. ὁ δὲ τρεῖς ἐπιλεξάμενος στρατηγοὺς ἐπεμψε μετὰ βαρείας δυνάμεως. Ἰούδας δὲ τὸ πλῆθ. 1.319 τοῦ τῶν ἐναντίων ἰδὼν ἐπὶ τὸν θεὸν τιθέναί τὰς 1.319 ἐλπίδας παρήνει τοῖς μετ' αὐτοῦ. καὶ δειπνήσας ἑσπέρας πυρὰ τε

πολλά ἐν τῷ στρατοπέδῳ λιπῶν, διὰ τῆς νυκτὸς ὀδεύσας ἐπιτίθεται τοῖς τοῦ Ἀντιόχου περὶ τὸν ὀρθρον· καὶ πολλοὺς μὲν μαχόμενος ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ λοιποὺς διώκων, ὡς ὑπὲρ τρισχιλίους πεσεῖν. καὶ μετὰ τὴν ἡττάν τῶν ἐναντίων ἐπανελθὼν ὁ Ἰούδας ἐσκύλευσε τὸ τούτων στρατόπεδον, καὶ λείαν πολλὴν πλοῦτόν τε λαβὼν ἀφθονοῦν εἰς τὴν οἰκίαν ὑπέστρεψε χαίρων. τῷ δ' ἐπιόντι ἐνιαυτῷ στρατεύμα πλεῖον ὁ Λυσίας ἀθροίσας ἐνέβαλεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. καὶ τοῖς προδρόμοις τούτου συμμίξας ὁ Ἰούδας νικᾷ. διὸ τὴν λοιπὴν δύναμιν ὁ Λυσίας ἀναλαβὼν εἰς Ἀντιόχειαν ἐπανέζευξε, καὶ παρεσκευάζετο μετὰ μείζονος στρατιᾶς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐμβαλεῖν. ὁ γὰρ μὴν Ἰούδας εἰς Ἱεροσόλυμα ἀναβὰς ὥστε τὸν ναὸν ἐκκαθάραι, καὶ ἐρημον αὐτὸν εὐρηκῶς καὶ ἐν τισὶ καταπεπρησμένον, ἐθρήνησε. καθάρας δὲ αὐτὸν σκεύη καινὰ εἰσεκόμισε λυχνίαν, τράπεζαν, βωμὸν χρύσεια, καὶ θυσιαστήριον καινὸν ἐκ λίθων οὐ σιδήρῳ τετμημένων ἀνωκοδόμησεν, ἐθυμίασέ τε καὶ ὠλοκαύτωσε καὶ ἀρτους ἐπὶ τὴν τράπεζαν ἐθηκε. γέγονε δὲ ταῦτα κατὰ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ὁ ναὸς ἐμιάνθη καὶ ἡ θρησκεία ἐβεβηλώθη, τριῶν παρελθόντων ἐνιαυτῶν, κατὰ τὴν τοῦ Δανιὴλ πρόρρησιν πρὸ τετρακοσίων καὶ ὀκτῶ γενομένην ἔτων. καὶ ἐκτοτε ἑορτάζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τὴν ἀνάκτησιν τῆς θρησκείας, φῶτα καλοῦντες αὐτήν. τειχίσας δὲ τὴν πόλιν φύλακας ἐγκατέστησεν. ὡς δὲ τὰ περίξ ἔθνη πολλοὺς τῶν Ἰουδαίων διέφθειρεν, ἐνεδρεύοντα διὰ βασκανίαν, πολέμοις αὐτοὺς ὁ Ἰούδας ἡμύνητο καὶ ἀνέστελλεν. 1.320' Ὁ δ' Ἀντίοχος μαθὼν πόλιν εἰναὶ ἐν τῇ Περσίδι πλούτῳ κομῶσαν Ἐλυμαῖδα ὠνομασμένην, καὶ ἱερὸν Ἀρτέμιδος ἐν αὐτῇ πλήρες ἀναθημάτων πολυτελῶν, ὠρμησεν ἐπ' αὐτήν καὶ ἐπολιόρκει. ἀποκρουσθεὶς δὲ παρὰ τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπεξελθόντων φεύγων ἠκεν εἰς Βαβυλῶνα καὶ τῆς στρατιᾶς πλείστους ἀπέβαλεν. ἀλγοῦντι δὲ διὰ τοῦτο τῷ Ἀντιόχῳ ἀγγέλλεται ἡ τῶν στρατηγῶν ἡτταὶ ἢ ὑπὸ Ἰουδαίων. καὶ τοῦ ἀλγήματος προστεθέντος ἐνόσησε· καὶ γνοὺς ὡς ἀποβιώσεται τοὺς ὑπ' αὐτὸν συνεκάλεσε, καὶ πάσχειν οὐτως εἰπενοτι τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος ἐκάκωσε καὶ ἐσύλησε τὸν ναόν. ταῦτα λέγων ἐξέπνευσε, Φίλιππον τῶν φίλων ἐνα καταλιπὼν τῆς βασιλείας ἐπίτροπον, καὶ δούς αὐτῷ τὸ διάδημα καὶ τὸν δακτύλιον, ἐνα ταῦτα κομίση τῷ υἱῷ Ἀντιόχῳ. ὁ δὲ Λυσίας θανόντα μαθὼν τὸν Ἀντίοχον, τὸν ἐκείνου υἱὸν ἀπέδειξε βασιλέα, καλέσας Εὐπάτορα. οἱ δ' ἐν τῇ ἀκρᾷ τῶν Ἱεροσολύμων Μακεδόνες ἐκάκουν τοὺς Ἰουδαίους ἀνιόντας εἰς τὸ ἱερὸν ἐπὶ τῷ θῦσαι. διὸ ἐξελεῖν ἐσπευδε τὴν φρουρὰν ὁ Ἰούδας καὶ καρτερῶς ἐπολιόρκει αὐτήν. ὁ μαθὼν ὁ παῖς Ἀντίοχος ὠργίσθη, καὶ μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἐξώρμησε κατὰ τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ. Ἰούδας δὲ ἀπαντήσας αὐτῷ τῶν προδρόμων περὶ ἑξακοσίους ἀναιρεῖ. καὶ Ἐλεάζαρ ὁ τοῦ Ἰούδα ὁμαίμων ὁ καὶ Ἀυραν καλούμενος, τῶν ἐλεφάντων τὸν ὑψηλότατον ἰδὼν ὠπλισμένον θώραξι βασιλικοῖς, καὶ οἰηθεὶς αὐτῷ ἐποχεῖσθαι τὸν βασιλέα, μετὰ σφοδρᾶς ὀρμῆς ἐπῆλθεν αὐτῷ, καὶ ὑπὸ τὴν γαστέρα τοῦ θηρίου γενόμενος ἐπληξεν αὐτὸν καὶ ἀπέκτεινεν. ὁ δ' ἐπικα1.321 τασεῖσθεις τῷ Ἐλεάζαρῳ καὶ πῖσας αὐτὸν τῷ βάρει τοῦ σώματος ἐφθειρεν. ὀρῶν δὲ τὴν τῶν πολεμίων ἰσχὺν ὁ Ἰούδας εἰς Ἱεροσόλυμα ἐπανῆλθε καὶ πρὸς πολιορκίαν παρεσκευάζετο. Ἀντίοχος δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐλθὼν ἐπολιόρκει τὸ ἱερὸν, καρτερῶς τῶν ἐνδον ἀμυνομένων, ἀλλὰ τροφῆς ἐπιλιπούσης αὐτοῖς πολλοὶ ἀπεδίδρασκον. τοῦ μέντοι Φιλίππου, ὁ ἐπίτροπον τῆς βασιλείας θνήσκων ὁ Ἀντίοχος εἰσσε, σφετεριζομένου τὴν βασιλείαν, Λυσίας ὁ στρατηγὸς καὶ Ἀντίοχος γνόντες τοῦτο τοῖς πολιορκουμένοις ἐσπίσαντο ὥστε αὐτοὺς τοῖς πατρώοις κεχρηῆσθαι νόμοις. εἰσδεχθεὶς οὐν εἰς τὴν πόλιν Ἀντίοχος καὶ ἰδὼν τὸν ναὸν ὀχυρώτατον, τοὺς ὀρκους ἠθέτησε καὶ τὸ τεῖχος κατέσκαψε· καὶ οὐτως ὑπέστρεψε, καὶ τὸν ἀρχιερέα Ὀνίαν ἐπαγόμενος, ὁ καὶ Μενέλαος ἐκαλεῖτο, ὡς πείσαντα τὸν πατέρα αὐτοῦ τοὺς Ἰουδαίους βιάζεσθαι παραβῆναι τὰ ἔθνη τὰ πάτρια καὶ πολλῶν κακῶν γενόμενον αἰτιον. ὁ καὶ πέμψας εἰς Βέρροϊαν τῆς Συρίας διέφθειρεν, ἐτη δέκα τῆς

ἀρχιερωσύνης κρατήσαντα, γεγονότα δὲ ἀσεβῆ. ἀρχιερεὺς δὲ γέγονεν Ἀλκιμος, ὁ καὶ Ἰωακείμ ἐκαλεῖτο. ὁ δ' Ἀντίοχος πολεμήσας πρὸς Φίλιππον καὶ χειρωσάμενος αὐτὸν ἐκτεινεν. ἰδὼν δὲ ὁ τοῦ ἀρχιερέως Σίμωνος τοῦ δικαίου υἱὸς Ὀνίας, ὁ ν παιδίον ὁ πατὴρ τελευτῶν, ὡς εἰρηται, καταλέλοιπεν, ὅτι τὴν ἀρχιερωσύνην Ἀλκίμῳ δέδωκεν ὁ Ἀντίοχος, μὴ τῷ γένει τῷ τῶν ἀρχιερέων προσήκοντι, φεύγει πρὸς Πτολεμαῖον εἰς Αἴγυπτον· καὶ τιμηθεὶς λαμβάνει τόπον ἐν τῷ Ἡλιουπολίτη νομῷ, καὶ ἱερὸν ἐκεῖ ὠκοδόμησε τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις παρεμφερέσ. Δημήτριος δὲ φυγῶν ἐκ Ῥώμης ὁ Σελεύκου υἱός, καὶ καταντήσας τῆς Συρίας εἰς Τρίπολιν, τὸν τε 1.322 Ἀντίοχον καὶ τὸν Λυσίαν συλλαβὼν καὶ αμφοτέρω διεφθειρεν, ἐπὶ δύο ἐνιαυτοὺς τοῦ Ἀντιόχου βασιλεύσαντος. τούτῳ τῷ Δημητρίῳ ὁ ἀρχιερεὺς Ἀλκιμος προσελθὼν, καὶ τῶν Ἰουδαίων πολλοὶ φυγάδες καὶ πονηροί, κατηγοροῦν Ἰούδα τοῦ Μακκαβαίου καὶ τοῦ ἔθνους παντὸς ὡς τοὺς αὐτοῦ φίλους ἀπεκτονότων. ὁ δὲ παροξυνθεὶς πέμπει Βακχίδην αὐτῷ οἰκειότατον μετὰ μεγίστης δυνάμεως, ἐντειλάμενος αὐτῷ κτεῖναι καὶ τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. ὁ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἔλθων ἐπεμψε πρὸς τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς αὐτοῦ ἀδελφούς, ἐπὶ εἰρήνην αὐτοὺς καλῶν. οἱ δὲ οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ. τινὲς δὲ τῶν τοῦ δήμου λαβόντες ὄρκους παρὰ Βακχίδου προσῆλθον αὐτῷ· ὁ εἰς τῶν ὄρκων καταφρονήσας ἐξήκοντα τούτων ἀπέκτεινε καὶ οὐ τῶν λοιπῶν τὴν ὄρμην τοῦ αὐτῷ προσίεναι ἀνέκοψε. τοῖς δ' ἐν τῇ χώρᾳ πᾶσι προσέταξεν ὑπακούειν τοῦ ἀρχιερέως Ἀλκίμου. καὶ ταῦτα διαπραζάμενος εἰς Ἀντιόχειαν ἐπανῆλθε. Ἀλκιμος δὲ πρὸς χάριν ὁμιλῶν ἐκάστῳ, καὶ πάντας ὑποποιούμενος, ταχὺ πολλὴν συνέλεξε δύναμιν, ὡς οἱ πλείους ἐκ τῶν φυγάδων ἦσαν καὶ ἀσεβῶν, δι' ὧν τοὺς τὰ Ἰούδα φρονουῦντας ἐκτίννυε· καὶ Ἰούδας δ' ἐτέρωθεν τοὺς τὰ Ἀλκίμου πράττοντας διεφθειρεν· ὁ δὲ τὸν Δημήτριον κατὰ τοῦ Ἰούδα ἠρέθιζε. πέμπει τοίνυν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς Νικάνωρα μετὰ μεγίστης χειρός, ἐντειλάμενος τοῦ ἔθνους μὴ φείσασθαι. κάκεῖνος ἀπελθὼν δόλῳ κατασχεῖν ἐπεχείρησε τὸν Ἰούδαν καὶ πρὸς εἰρήνην προεκαλεῖτο αὐτόν· ὁ δὲ πίστευς δούς καὶ λαβὼν τὸν Νικάνωρα μετὰ τῆς δυνάμεως εἰσεδέξατο. καὶ ἀσπασάμενος αὐτόν ὁ Νικάνωρ καὶ προσομιλῶν σημεῖον τοῖς ἑαυτοῦ δέδωκε συλλαβεῖν τὸν Ἰούδαν. γνοὺς δὲ τὴν ἐπιβουλήν ὁ ἀνὴρ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἐκπη 1.323 δήσας ἐξέφυγε. γνωσθείσης δὲ τῆς ἐνέδρας φανερὰν μάχην συνεκρότησεν ὁ Νικάνωρ, καὶ νενίκηκεν. ἐντεῦθεν Ἰούδας εἰς τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἀκρόπολιν κατέφυγε. Νικάνωρ δὲ ἠπέλιψε τῷ λαῷ, εἰ μὴ παραδῶν αὐτῷ τὸν Ἰούδαν, καταβαλεῖν τὸν ναόν. ὁ δὲ Ἰούδας τοῖς μετ' αὐτοῦ χιλίοις οὐσι διαλεχθεὶς παρῶρμησε σφᾶς εἰς ἄλκην, καὶ συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις ἐνίκησε, πολλῶν πεσόντων καὶ αὐτοῦ τοῦ Νικάνωρος· οἱ δὲ λοιποὶ ἐφευγον, καὶ πάντες ἐφθάρησαν καταλαμβανόμενοι. καὶ οὐ τῶ πρὸς ὀλίγον Ἰουδαῖοι ἐκ τῶν πολέμων ἀνεπαύσαντο. Τοῦ δὲ ἀρχιερέως Ἀλκίμου τοῦ καὶ Ἰωακείμ θεηλάτῳ βληθέντος πληγῇ καὶ οὐ τῶ τὴν ζωὴν ἀπορρήξαντος μετὰ εἴη τέσσαρα τοῦ ἀρχιερατεῦσαι, τῷ Ἰούδα τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπένειμεν ὁ λαός. ἀκούσας δὲ ὁ Ἰούδας μέγα δύνασθαι τοὺς Ῥωμαίους, καὶ χειρῶσασθαι Γαλάτας καὶ Ἰβήρας καὶ Καρχηδονίους καὶ Λίβυας καὶ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν καὶ τοὺς βασιλεῖς Περσέα καὶ Φίλιππον καὶ Ἀντίοχον, ἐπεμψε φιλίαν αἰτῶν, καὶ Δημητρίῳ γράψαι ἠξίου μὴ πολεμεῖν Ἰουδαίοις. ἡ δὲ σύγκλητος καὶ φιλίαν ὠμολόγησε καὶ συμμαχεῖν Ἰουδαίοις κατένευσε. Δημήτριος δὲ τὸν θάνατον μαθὼν τοῦ Νικάνωρος καὶ τῆς στρατιᾶς τὴν ἀπώλειαν, πάλιν τὸν Βακχίδην ἀπέστειλεν. ὁ δὲ πρὸς τὸν Ἰούδαν ἠπέιγετο, ἐστρατοπεδευκότα ἐν τινὶ κώμῃ μετὰ χιλίων. οἱ τὸ μετὰ Βακχίδου δεῖσαντες στρατεύματα, συνεβούλευον αὐτῷ ἀναχωρεῖν καὶ σώζεσθαι. ὡς δ' ἐκεῖνος "μὴ τοῦτο" εἶπεν "ἰδοὶ γινόμενον ἡλίος ὡς με νῶτα δοῦναι τοῖς ἐναντίοις," πολλοὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ἐφυγον. συμβαλὼν δὲ τῷ 1.324 Βακχίδῃ μέχρι πολλοῦ ἀγχωμάλως ἐμάχετο, περὶ δὲ γε δυσμᾶς ἐπιβρίσας μετὰ τῶν εὐψυχοτάτων ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι, ὁ πού καὶ ὁ

Βακχίδης η ν, τὴν φάλαγγα διασπᾶ καὶ ἐτρέψατο εἰς φυγὴν. ἐπελθόντες δ' οἱ κατὰ τὸ εὐώνυμον ἐκύκλωσαν τὸν Ἰούδα. ὁ δὲ στὰς ἐμάχετο μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, καὶ πολλοὺς κτείνας τέλος καὶ αὐτὸς ἐπέσεν· οὐ πεσόντος οἱ σὺν αὐτῷ ἐφυγον. ἐπὶ τρίτον δ' ἐτος τῆ ἀρχιερωσύνη ἐμπρέψας, καὶ γενναῖος ἀνὴρ γεγονώς, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους πάντα καὶ δρᾶσαι καὶ παθεῖν ἐτοιμὸς γεγονώς, ἀπέθανε. Θανόντος δ' ἐκείνου τοῖς ἀσεβήσασιν τῶν Ἰουδαίων καὶ παραβεβηκόσιν τὰ πάτρια τὴν τῆς χώρας ἐπιμέλειαν ὁ Βακχίδης ἀνέθετο. οἱ δὲ παντοίως τοὺς ὁμοφύλους ἐκάκουν, καὶ τοὺς Ἰούδα ὁμόφρονας συλλαμβάνοντες τῷ Βακχίδῃ προσῆγον, καὶ οἱ αἰκίζων αὐτοὺς πρότερον εἰ τα διέφθειρεν. οἱ οὖν περίλοιποι τῶν ἐταίρων Ἰούδα Ἰωνάθην τὸν ἀδελφὸν ἐκείνου πείσαντες τῶν Ἰουδαίων ἀποδεικνύουσι στρατηγόν. καὶ ὁ Βακχίδης ἀποκτεῖναι δόλω τὸν Ἰωνάθην ἐζήτη· ὁ δὲ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Σίμωνος καὶ τῶν ἐταίρων εἰς ἐρημον ἐφυγε. καὶ ἐπ' αὐτοὺς ὁ Βακχίδης ὠρμήκει· ὁ δ' Ἰωνάθης τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην πρὸς τοὺς Ναβαταίους Ἀραβας ἐπέμψεν, ἡσάν γὰρ φίλοι, παραθησόμενον αὐτοῖς τὴν ἀποσκευὴν. ἀπιόντα δὲ τοῦτον οἱ Ἀμαραίου παῖδες λοχήσαντες κτείνουσι σὺν τοῖς ἐπομένοις καὶ τὰ κομιζόμενα διηρπάκασι. Βακχίδης δὲ ἐν σαββάτῳ τῷ Ἰωνάθην ἐπῆλθεν ὡς τάχα διὰ τὸν νόμον μὴ μαχουμένῳ. ὁ δὲ περὶ ψυχῶν εἰναί φήσας τὸν κίνδυνον, ἀντετάξατο, καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας καὶ κατὰ Βακχίδου ὁρμήσας ὡς πλήξων αὐτόν, καὶ ἀποτυχῶν, εἰς τὸν ποταμὸν ἠλατο μετὰ τῶν 1.325 ἐταίρων καὶ διενήξατο. καὶ ὁ Βακχίδης εἰς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀκραν ὑπέστρεψε, καὶ τῶν πρώτων τῆς Ἰουδαίας παῖδας ὁμήρους λαβὼν εἰς τὴν ἀκραν ἐνέκλεισεν. Ἰωνάθῃ δ' ἐμέλησε τὸν φόνον τιμωρῆσαι τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου. γάμον οὖν τῶν τοῦ Ἀμαραίου παίδων τελούντων, καὶ ἐκ πόλεως εἰς ἑτέραν τὸν νυμφίον καὶ τὴν νύμφην ἀγόντων μετὰ πολυτελοῦς προπομπῆς, ἐνεδρεύσας ἐκεῖνος ἐν ὄρει μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπιτίθεται τοῖς ἐν τῇ πομπῇ, καὶ διέφθειρεν ἀπαντας, καὶ ἀφερον διήρπασε ζύμπαντα. διῆγον δ' Ἰωνάθης καὶ Σίμων μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς εἰς τὰ ἑλη τοῦ ποταμοῦ. Βακχίδης δὲ φρουρὰν εἰς Ἰουδαίαν καταλιπὼν πρὸς τὸν Δημήτριον ἐπανῆλθεν. ἡρεμοῦντος δ' ἐκτοτε τοῦ ἔθνους ἐπ' ἐτη δύο, Ἰωνάθης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν σὺν ἀδείᾳ ἐν τῇ χώρᾳ διέτριβον. οἱ οὖν ἀσεβήσαντες Ἰουδαῖοι πρὸς τὸν βασιλέα Δημήτριον πέμπουσι, δηλοῦντες ἀπόνως τὸν Ἰωνάθην, εἰ πεμφθεῖ τις ἐπ' αὐτόν, συλληφθήσεσθαι. καὶ πέμπει τὸν Βακχίδην ὁ βασιλεὺς. ὁ δὲ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἔλθων καὶ συλλαβέσθαι τὸν Ἰωνάθην καίτοι σπουδάσας οὐχ οἷός τε ὦν, πεντήκοντα ἐκ τῶν περὶ Ἰωνάθην τῷ βασιλεῖ τὴν ἀναφορὰν ποιησάντων τοὺς προκρίτους ὡς ψευσαμένους ἀπέκτεινεν. Ἰωνάθης δὲ καὶ Σίμων καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς εἰς τὴν ἐρημον ἀνεχώρησαν, ἐνθα πύργους οἰκοδομήσας προσέμενε. καὶ ὁ Βακχίδης ἔλθων ἐπολιόρκει αὐτόν. Ἰωνάθης δὲ τὸν ἀδελφὸν ἐκεῖ λιπὼν Σίμωνα, αὐτὸς λάθρα ἐξελεθὼν καὶ πολλοὺς ἐκ τῆς χώρας συναγαγὼν νύκτωρ τῷ Βακχίδῃ καὶ τῇ αὐτοῦ προσέβαλε στρατιᾶ. καὶ πολλοὺς μὲν αὐτὸς ἀνείλε, πολλοὺς δὲ καὶ ὁ Σίμων, ὑπεξελεθὼν κάκεῖνος ἀπὸ τῶν ἐρυμάτων, ἐμπρήσαντες καὶ τὰς πολιορκητικὰς μηχανάς. ἀθυμήσας 1.326 δὲ διὰ ταῦτα ὁ Βακχίδης ἠθέλεν ἀναζεῦξαι, ἐζήτη δ' αἰτίαν τῆς ἀναζυγῆς εὐπρεπῆ. καὶ ὁ Ἰωνάθης τοῦτο μαθὼν πρεσβεύεται περὶ φιλίας, ἵνα ἑκάτεροι ἀλλήλοις ἀντιδῶσιν οὐσ εἰχον αἰχμαλώτους. δεξάμενος οὖν τὴν πρεσβείαν ὁ Βακχίδης σπένδεται. καὶ ὡμοσαν μηκέτι κατ' ἀλλήλων στρατεύειν, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἠλλάξαντο. καὶ ὁ μὲν Βακχίδης ὑποστρέψας οὐκέτι κατὰ τῆς Ἰουδαίας ἐπῆλθεν, ὁ δ' Ἰωνάθης ἀδείας τυχὼν τὰ τῶν ὁμοεθνῶν δίιθνε πράγματα ἐκόλαζε τε τοὺς ἀσεβήσαντας. Ἀλέξανδρος δὲ τοῦ Ἐπιφανοῦς Ἀντιόχου υἱὸς τὴν Πτολεμαΐδα ἐκ προδοσίας παρειληφώς ἐτάραξε τὸν Δημήτριον, ὡστε καὶ τὰς δυνάμεις ἀθροίζειν καὶ πέμψαι πρὸς Ἰωνάθην περὶ εὐνοίας καὶ συμμαχίας. ἐπέτρεπέ τε αὐτῷ στρατεύμα συνιστᾶν, καὶ οὐσ ἐν τῇ ἀκρᾷ κατέκλεισεν ὁ Βακχίδης παῖδας ὡς ὁμηρεύοντας παρεχῶρει ἀπολαβεῖν. δεξάμενος οὖν τὴν ἐπιστολὴν Ἰωνάθης τοῦ

βασιλέως εἰς Ἱεροσόλυμα παραγέγονε, καὶ ταύτην εἰς ἐπήκοον τοῦ λαοῦ καὶ τῶν φυλάκων ἀνέγνω, καὶ τοὺς παῖδας λαβὼν ἐκ τῆς ἀκροπόλεως τοῖς γονεῦσιν ἀπέδωκεν ἐκάστῳ τὸν ἰδιόν, καὶ αὐτὸς ἐν Ἱεροσολύμοις διέτριβε καινίζων τὴν πόλιν καὶ τὰ τεῖχη αὐτῆς ἀνοικοδομῶν. γράφει δὲ καὶ Ἀλέξανδρος Ἰωνάθῃ, εἰς συμμαχίαν καλῶν αὐτὸν καὶ φίλον ποιούμενος καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην αὐτῷ παρασχὼν καὶ δῶρα πεπομφῶς. ὁ δὲ δεξάμενος τὴν ἐπιστολὴν τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν περιβάλλεται κατὰ τὴν τῆς σκηνοπηγίας ἑορτὴν, τεσσάρων ἐκμετρηθέντων ἐνιαυτῶν ἐξ οὗ τοῦ τέθνηκεν Ἰούδας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, δυνάμιν τε συνήγαγε καὶ ὁ πλεῖστον ἠτοίμασε. συμμίζας 1.327 δὲ τῷ Δημητρίῳ Ἀλέξανδρος νικᾷ, τοῦ Δημητρίου εἰς τέλος βαθρὸν ἐμπροσθέντος μετὰ τοῦ ἰπποῦ καὶ δυσεκπόρευτον, ἐνθα περιστάντων τῶν πολεμίων αὐτὸν κατατρωθεὶς ἐπεσε, πολλοὺς καὶ αὐτὸς ἀνελὼν. ἐτη δὲ ἑβασίλευσεν ἐνδεκά. τὴν δὲ τῆς Συρίας παραλαβὼν βασιλείαν Ἀλέξανδρος τὴν τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλομήτορος θυγατέρα ἑαυτῷ εἰς γυναῖκα μνηστεύεται. καὶ τῶν γάμων τελομένων ἐγραψεν Ἰωνάθῃ εἰς Πτολεμαῖδα παραγενέσθαι. ἀφικόμενος δ' ἐτιμήθη καὶ παρὰ Πτολεμαίου καὶ παρὰ Ἀλεξάνδρου. Δημητρίου δὲ τοῦ υἱοῦ τοῦ τελευτήσαντος Δημητρίου καταπλεύσαντος ἐκ Κρήτης εἰς Κιλικίαν μετὰ βαρείας δυνάμεως, ἐναγώνιος ἦν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ὁ μὲν εἰς Ἀντιόχειαν ἐσπευσεν ἀσφαλισόμενος τὰ ἐκεῖ, τῆς δὲ Συρίας ἐπίτροπον Ἀπολλώνιον τὸν Δάον κατέλιπε. ὁ δὲ πρὸς Ἰωνάθῃν στείλας αὐτὸν εἰπὼν εἶναι μόνον αὐτὸν μὴ ὑπέκειν τῷ βασιλεῖ, καὶ πρὸς μάχην προεκαλεῖτο αὐτόν, καὶ εἰς ἀνανδρίαν τὸ ἔθνος ὠνείδιζε. τούτοις παροξυνθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς συνάπτει πρὸς Ἀπολλώνιον πόλεμον, καὶ νικᾷ καὶ πολλοὺς τῶν ἐναντίων ἀναιρεῖ καὶ πόλεις τῆς Συρίας αἰρεῖ, καὶ μετὰ λείας πολλῆς ἀναζεύγνυσιν εἰς Ἱεροσόλυμα. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ταῦτα μαθὼν πέμπει πρὸς Ἰωνάθαν, χαίρειν λέγων ἐπὶ τῇ ἡττῇ Ἀπολλωνίου, ὡς παρὰ γνώμην αὐτοῦ μαχεσαμένου αὐτῷ φίλῳ καὶ συμμάχῳ ὄντι. ὁ γὰρ μὴν Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ πρὸς συμμαχίαν ἀπιὼν Ἀλεξάνδρου σὺν δυνάμει ναυτικῇ καὶ πεζῇ, καὶ εἰς Πτολεμαῖδα γενόμενος, μικροῦ ἀνέκινδύνευσε, τοῦ Ἀλεξάνδρου αὐτῷ διὰ τινος τῶν φίλων Ἀμμωνίου ἐπιβουλεύσαντος. διαδράς δὲ τὴν ἐπιβουλήν, ἦεν πρὸς κόλασιν τὸν Ἀμμώνιον· οὐκ ἐξεδίδου 1.328 δὲ αὐτὸν ὁ Ἀλέξανδρος. ὁ θέν γνοὺς ὁ Πτολεμαῖος συνίστορα τῆς ἐπιβουλῆς τὸν Ἀλέξανδρον, τῆς τε συμμαχίας ἀπέσχετο καὶ τὴν ἀγχιστείαν διέλυσε. τὴν γὰρ θυγατέρα ἀποσπάσας αὐτοῦ διαπέμπεται πρὸς Δημήτριον, συμμαχήσειν αὐτῷ ὑπισχνόμενος καὶ συζεῦσαι τὴν θυγατέρα καὶ εἰς τὴν πατρῶαν βασιλείαν ἐγκαθιδρῦσαι. καὶ ὁ Δημήτριος ἀσμένως τὸν γάμον καὶ τὴν συμμαχίαν προσίεται. Πτολεμαίῳ δὲ σπούδασμα ἦν πείσαι τοὺς Ἀντιοχεῖς δέξασθαι τὸν Δημήτριον. καὶ ἠνυσσε ῥαδίως τὸ σπουδαζόμενον, τῶν Ἀντιοχέων μισούντων τὸν Ἀλέξανδρον διὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ παρανομήσαντα εἰς αὐτοὺς καὶ διὰ τὸν Ἀμμώνιον· οἱ ταχέως αὐτὸν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἐξέβαλον. καὶ ὁ μὲν ἐκβληθεὶς ἐκεῖθεν εἰς Κιλικίαν ἦεν, οἱ δ' Ἀντιοχεῖς βασιλέα τὸν Πτολεμαῖον ἀνέδειξαν, καὶ δύο περιθέσθαι ἠνάγκασαν διαδήματα, αὐτὸ δὲ τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου ἀρχόντα. ὁ δὲ λογίσασθαι τὰ μέλλοντα οἷός τε ὄντων διὰ σύνεσιν, ἵνα μὴ δόξη τοῖς Ῥωμαίοις ἡδη μέγα δυναμένοις ἐπιφθονος, πείθει τοὺς Ἀντιοχεῖς δέξασθαι τὸν Δημήτριον. τοῦ δ' Ἀλεξάνδρου κατὰ τῆς Συρίας ἐπιόντος σὺν πολλῇ στρατιᾷ καὶ τὴν τῶν Ἀντιοχέων χώραν δηώσαντος, ὁ Πτολεμαῖος σὺν Δημητρίῳ, ἡδη αὐτῷ τὴν θυγατέρα γαμικῶς ἀρμοσάμενος, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτόν. καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἡττηθεὶς εἰς Ἀραβίαν προσπέφυγεν, ὁ δὲ γὰρ Πτολεμαῖος ἐκ τοῦ ἰπποῦ ἐκπεπτωκὼς δι' ἐλέφαντος βοὴν ταραχθέντος καὶ ἀποσεισμένου αὐτόν, πολλὰ κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐδέξατο τραύματα τῶν πολεμίων περιστάντων αὐτόν, μόλις δ' ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων ἐξαρπασθεὶς ἐφ' ἡμέρας ἐκεῖτο τέσσαρας, μήτε συνιεὶς μήτε μέντοι φθεγγόμενος. ἀνενεγκὼν δὲ τῇ πέμπτῃ τῶν ἡμερῶν, καὶ 1.329 τὴν Ἀλεξάνδρου

δεξάμενος κεφαλὴν παρὰ τοῦ τῶν Ἀράβων δυνάστου πεμφθεῖσαν αὐτῷ, καὶ ἡδυνθεὶς ἐπὶ τῇ ἐκείνου φθορᾷ, καὶ αὐτὸς μετὰ μικρὸν ἔτελεύτησε. Παραλαβὼν δὲ τὴν τῆς Ἀσίας βασιλείαν Δημήτριος ὁ Νικάνωρ μετὰ Ἀλέξανδρον ἐτη βασιλεύσαντα πέντε, ἡ ρζατο διαφθείρειν τὸ τοῦ Πτολεμαίου στρατιωτικόν, τῆς τε συγγενείας καὶ τῆς συμμαχίας ἀνημονήσας. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται τὴν πεῖραν ἐκείνου διακρουσάμενοι εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀνεχώρησαν, τῶν δ' ἐλεφάντων ἐκράτησεν. Ἰωνάθης δὲ ὁ ἀρχιερεὺς ἐπολιόρκει τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἀκρόπολιν, ἐχουσαν ἐνδον Μακεδόνας φρουροὺς καὶ τῶν ἀσεβησάντων Ἰουδαίων τινάς· ὧν τινες νυκτὸς ἐξελθόντες τῷ Δημητρίῳ τὴν πολιορκίαν ἀπήγγειλαν. καὶ ὁ σὺν δυνάμει πρὸς Ἰωνάθην, καὶ ἐν Πτολεμαῖδι γενόμενος γράφει αὐτῷ πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι. ὁ δὲ τὴν πολιορκίαν οὐκ ἐπαυσε, τοὺς ἱερεῖς δὲ καὶ τοὺς τοῦ λαοῦ πρεσβυτέρους παραλαβὼν καὶ χρήματα πολλὰ κομίζων ἦκε πρὸς τὸν Δημήτριον. καὶ τούτοις αὐτὸν θεραπεύσας ἐτιμήθη παρ' αὐτοῦ καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην ἐβεβαίωσατο. Ὡς δὲ μὴ τινος ἐπικειμένου πολέμου τὸν μισθὸν τῶν στρατιωτῶν ἠλάττωσεν ὁ Δημήτριος, κἀντεῦθεν ἦν αὐτοῖς μισητός, γνοὺς τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος Ἀλεξάνδρου τις στρατηγὸς Τρύφων ἐπικληθεὶς, πρὸς Μάλχον τὸν Ἀραβὰ παραγίνεται, καὶ τὸν παῖδα τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἀντίοχον τρεφόμενον παρ' αὐτῷ ἐζήτει, λέγων ἀποκαταστήσειν αὐτῷ τὴν πατρώαν ἀρχήν· καὶ ὁ σὺν δίδωσι. Δημήτριος δὲ πρὸς Ἰωνάθην στείλας 1.330 συμμαχίαν ἐζήτει, πολλὰς αὐτῷ ἐπαγγελλόμενος χάριτας. πέμπει τοῖνυν αὐτῷ τρισχιλίους, δι' ὧν ἐπαναστάντας αὐτῷ τοὺς Ἀντιοχεῖς δι' ἀπέχθειαν, ἦν ἐτρεφον ὅτι κακῶς ἐπασχον ὑπ' αὐτοῦ, ἐτρέψατο, καὶ τὴν πόλιν ἐνέπρησε καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἐκτείνε, μέχρις ἐβιάσθησαν ἀποθέσθαι τὰ ὄπλα καὶ ἑαυτοὺς αὐτῷ παραδοῦναι. ἡ μὲν οὖν στάσις οὕτως ἐπαύθη, ὁ δὲ τοὺς Ἰουδαίους ἀνέπεμψε πρὸς Ἰωνάθην, αὐτοῖς μὲν δωρησάμενος, ἐκείνῳ δὲ χάριτας ὁμολογῶν. ὕστερον δὲ καὶ τὰς ὑποσχέσεις ἐψεύσατο, καὶ πόλεμον ἠπέλιπεν αὐτῷ. καὶ ἡ γαγενὰν εἰς ἐργὸν τὰς ἀπειλὰς, εἰ μὴ Τρύφων ἐκ τῆς Ἀραβίας εἰς τὴν Συρίαν ἐπανελθὼν τῷ Ἀντιόχῳ μειρακίῳ τότε τυγχάνοντι διάδημα περιέθετο, καὶ πόλεμον πρὸς τὸν Δημήτριον συνεκρότησε, προσχωρησάντων αὐτῷ τῶν στρατιωτῶν ὅσοι διὰ τὴν μείωσιν τοῦ μισθώματος καταλελοίπασι τὸν Δημήτριον. ἐπικρατέστερος οὖν ὁ Τρύφων ἐν τῇ μάχῃ γενόμενος καὶ τὴν Ἀντιόχειαν λαμβάνει καὶ τοὺς ἐλέφαντας. ὁ δὲ Δημήτριος εἰς Κιλικίαν ἀπήλθε, καὶ ὁ παῖς Ἀντίοχος εἰς συμμαχίαν τὸν Ἰωνάθην μετεκαλέσατο. ὁ δὲ φίλος εἶναι καὶ σύμμαχος ὡμολόγει, καὶ πολεμήσειν τῷ Δημητρίῳ κατέθετο, καὶ ὡρμησε πρὸς ἐργὸν εὐθύς. καὶ πρῶτον πόλεις πολλὰς προσχωρήσας τῷ Ἀντιόχῳ πεποίηκεν ἀποστάσας τοῦ Δημητρίου, εἰτα τὸν ἀδελφὸν Σίμωνα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καταλιπὼν κατὰ τῶν τοῦ Δημητρίου ἐχώρησε στρατηγῶν. καὶ ὁ Σίμων Βέσουρα ἐπολιόρκει, τῆς Ἰουδαίας χωρίον ὑπὸ τῶν τοῦ Δημητρίου κατεχόμενον, οἱ τῇ πολιορκίᾳ στενοχωρηθέντες, πίστεις λαβόντες ἐξέλιπον τὸ χωρίον· καὶ φρουρὰν ἰδίαν ὁ Σίμων κατέστησεν ἐν αὐτῷ. Ἰωνάθης δὲ τοῖς στρατηγοῖς συμμίξας τοῦ Δημητρίου εἰς φυγὴν τε αὐτοὺς 1.331 τρέπεται καὶ περὶ δισχιλίου ἀνελὼν ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ εἰς Ῥώμην πρεσβείαν ἐποίησατο, τὴν προτέραν φιλίαν ἦν πρὸς τὸ ἔθνος εἰχον ἀνανεώσασθαι. οἱ δὲ τῆς βουλῆς τὰ πρότερον ἐψηφισμένα καὶ αὐθις ἐκύρωσαν. ἐπανερχόμενοι δὲ οἱ πρέσβεις καὶ εἰς τὴν Σπάρτην ἀφίκοντο, καὶ τοῦτο ἐντεταλμένον ἐχόντες παρὰ τοῦ Ἰωνάθου. καὶ οἱ Σπαρτιάται δὲ τοὺς πρεσβευτὰς φιλοφρόνως προσήκαντο, καὶ ψήφισμα περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας πρὸς Ἰουδαίους ἐθεντο. τοῦ Δημητρίου μέντοι οἱ στρατηγοὶ τὴν ἠττὰν ἀναμαχέσασθαι σπεύδοντες μετὰ δυνάμει πλείονος ἦλθον κατὰ τοῦ Ἰωνάθου. ὁ δὲ αὐτοῖς ὀξέως ἀπήντησεν. ἀποδειλιάσαντες δὲ πρὸς φανεράν μάχην ἀντικαταστήναι αὐτῷ, νυκτὸς ἐφυγον. μεθ' ἡμέραν δὲ γνοὺς τὴν φυγὴν Ἰωνάθης, ἐπεδίωξε μὲν, οὐ κατέλαβε δέ· ἀλλ' εἰς Ἀραβίαν ἐλθὼν καὶ τοῖς Ναβαθηνοῖς ἐπελθὼν

καὶ λείαν ἐκεῖθεν ἀπελάσας πολλὴν καὶ αἰχμαλώτους λαβὼν ἐπανῆλθε. συναγαγὼν δὲ τὸν λαὸν συνεβούλευε τὰ τεῖχη τῶν Ἱεροσολύμων ἀνακαινίσαι καὶ ἀνορθῶσαι ὁ σὸν τοῦ περιβόλου τοῦ ἱεροῦ καθήρητο. καὶ ἀρεσάσης πᾶσι τῆς συμβουλῆς, αὐτὸς μὲν ἐργουεῖτο, τὸν δὲ ἀδελφὸν Σίμωνα ἐπεμψε τὴν χώραν ἀσφαλισόμενον. Ὁ δὲ γε Δημήτριος εἰς Μεσοποταμίαν ἦκεν ὡς τὴν Βαβυλῶνα καὶ τὰς ἀνω σατραπείας παραληψόμενος. οἱ γὰρ ταύτας κατοικοῦντες Ἕλληνες καὶ Μακεδόνες παραδώσειν ἑαυτοὺς αὐτῷ ἐπηγγέλλοντο καὶ συγκαταπολεμήσειν Ἀρσάκην τὸν Πάρθων βασιλέα. καὶ ἐδέξαντο τοῖνυν αὐτόν. καὶ τῷ Ἀρσάκῃ συμβαλὼν τὴν ἀπασαν ἀπέβαλε στρατιὰν καὶ αὐτὸς ἐλήφθη. Τρύφων δὲ γνοὺς τοιαῦτα τὰ περὶ τὸν Δημήτριον, ἐπεβούλευεν Ἀντιόχῳ, ἀποκτεῖναι αὐτὸν μελετῶν καὶ 1.332 τὴν ἀρχὴν σφετερίσασθαι. ἐδεδοίκει μὲντοι τὸν Ἰωνάθην, ὁ γὰρ φίλον τῷ Ἀντιόχῳ. καὶ ἐσπευδεν αὐτὸν πρῶτον ἀπάτη ἔλῶν οὕτως ἐπιχειρῆσαι τοῖς κατὰ τὸν Ἀντιόχον. διὸ καὶ εἰς Σκυθόπολιν ἀπεισιν, ἐνθα καὶ Ἰωνάθης αὐτῷ σὺν τέσσαρσι μυριάσι μαχίμων ἀπήντησεν. ὁ δὲ ὑπούλως αὐτὸν ὑπέρχεται, δώροις τε καὶ τιμαῖς δεξιούμενος, πᾶσαν θέλων ὑπόνοιαν ἐξελεῖν, ἵνα αὐτὸν ἀφύλακτον λήψοιτο. καὶ συνεβούλευε τὴν μὲν στρατιὰν ἀπολύσαι, αὐτὸς δὲ μετ' ὀλίγων εἰς Πτολεμαῖδα συναφικέσθαι αὐτῷ, τὴν πόλιν παραληψόμενος καὶ πάντα τὰ ἐκεῖ ὀχυρώματα. καὶ Ἰωνάθης μηδὲν ὑποτοπήσας τὸ στράτευμα ἐστρεψε, χιλίους δ' ἐχὼν μόνους ἀπῆει. εἰς δὲ Πτολεμαῖδα κατακλεισθεὶς αὐτὸς μὲν ζωγρεῖται, οἱ δὲ σὺν αὐτῷ διαφθείρονται. ἀπερ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις μαθόντες εἰς δέος ἐνέπεσον διὰ τὰ περίεθνη, ἀγνόντα τὴν Ἰωνάθου σύλληψιν κατὰ τῶν Ἰουδαίων κεκίνητο. Σίμων δὲ τῷ πλήθει ὠμιληκῶς καὶ παραθαρρύνας αὐτὸ ἡγεμὼν ὑπ' αὐτοῦ αἰρεῖται, καὶ συναθροίσας τὸ μάχιμον τοῦ λαοῦ τῶν τειχῶν ἐπεμελεῖτο τῆς πόλεως, καὶ παντὸς τοῦ πρὸς ἀσφάλειαν τῶν πραγμάτων ἐφρόντιζεν. ὁ μὲντοι Τρύφων εἰς Ἰουδαίαν ἀφίκετο, καὶ τὸν Ἰωνάθην δέσμιον ἔλαβεν. καὶ ὁ Σίμων αὐτῷ σὺν δυνάμει ἀπήντησεν. ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐπεμψε δηλῶν ἑκατὸν ἀργυρίου τάλαντα δοῦναι καὶ δύο τῶν Ἰωνάθου παίδων ὁμήρους, εἰ βούλεται λυθῆναι τὸν ἀδελφόν. ὁ Σίμων δὲ συνῆκε μὲν τὴν κακουργίαν τοῦ Τρύφωνος, ἵνα δὲ μὴ αἰτίαν σχοίῃ ὡς μὴ θέλων σῶσαι τὸν ἀδελφόν, καὶ τὰ χρήματα ἐπεμψε καὶ τοὺς παῖδας. ἀλαβὼν ὁ Τρύφων οὐκ ἐτήρησε τὰς συνθήκας, ἀλλὰ μετὰ τῆς στρατιᾶς ἀνήει πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα. παρωμάρτει δὲ καὶ ὁ Σίμων, 1.333 ἀεὶ ἐναντίον καταστρατοπεδευόμενος. χιῶν δὲ πολλὴ πεσοῦσα διεκώλυσεν αὐτῷ τὴν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀφίξιν. καὶ εἰς Συρίαν ἐτράπετο, καὶ ἀπὼν τὸν Ἰωνάθην ἀπέκτεινε. Σίμων δὲ, θανόντος τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωνάθου μετὰ τετραετίαν τῆς ἀρχιερωσύνης, αὐτὸς ἀρχιερεὺς ὑπὸ τοῦ πλήθους προυβέβλητο, καὶ οὐκέτι φόρους τοῖς Μακεδόσι παρέσχετο. εὐτύχησε δὲ τὸ ἔθνος ἐπ' αὐτοῦ σφόδρα, καὶ τῶν τε περιοίκων ἔθνων ἐκυρίευσαν, καὶ πολλὰς τῶν πόλεων κατεστρέψαντο, ἵνα μὴ εἰεν τοῖς ἐχθροῖς ὀρμητήρια. καὶ τὸ ὄρος ἔφ' οὗ ἡ ἀκρόπολις ὠκοδόμητο, λίαν ὀν ὑψηλόν, ἐν τρισὶν ἡμέτεσιν ἐνδελεχῶς πονοῦντες εἰς πεδιάδα μετήνεγκαν, ὡς ἀνεῖναι τὸ ἱερὸν ὑπερκεῖμενον. Ὁ δὲ γε Τρύφων τὸν Ἀντιόχον, ὁ γὰρ καὶ θεὸς ἐπεκλήθη, τέσσαρα βασιλεύσαντα ἐτη διέφθειρεν, ἐπιτροπεύων αὐτοῦ. καὶ τὸν μὲν ὡς ἀποθάνοι διήγγελλε, τοῖς δὲ στρατιώταις ἐπηγγέλλετο χρήματα, εἰ αὐτὸν βασιλεύσουσιν. οἱ κερδήσαι πολλὰ ἠλπικότες εἰλοντο αὐτὸν ἀρχόντα. λαβὼν δὲ τὴν βασιλείαν ὁ Τρύφων ἀπεδύσατο τὴν ὑπόκρισιν. καὶ μισῆσαν αὐτὸν τὸ στρατιωτικὸν πρὸς Κλεοπάτραν ἀφίστατο τὴν τοῦ Δημητρίου γυναῖκα, ἐγκεκλεισμένην ἐν Σελευκεῖα τυγχάνουσαν. ἀλωμένου δὲ Ἀντιόχου, ὁ γὰρ ἐκαλεῖτο σωτὴρ, Δημητρίου δὲ ἦν ἀδελφός, καὶ ἐγκεκλεισμένου πάντοθεν διὰ Τρύφωνα, πέμπει πρὸς αὐτὸν ἡ Κλεοπάτρα, καλοῦσα ἐπὶ γάμῳ καὶ βασιλείᾳ. ἐδεδίει γὰρ μὴ τὴν πόλιν οἱ Σελευκεῖς τῷ Τρύφωνι δώσουσι. γενόμενος οὖν ἐν τῇ Σελευκεῖα ὁ Ἀντιόχος κατὰ τοῦ Τρύφωνος ὤρμησε, καὶ νικήσας αὐτὸν τῆς 1.334 ἀνω Συρίας ἐξέβαλε, καὶ

εις τι καταφυγόντα φρούριον ἐπολιόρκει, καὶ τὸν ἀρχιερέα Σίμωνα εἰς φιλίαν προεκαλεῖτο. ὁ δὲ ἐδέξατο τὴν πρόκλησιν, καὶ τοῖς πολιορκουσι τὸν Τρύφωνα τροφὰς ἐχορήγησε. φυγῶν δ' ἐκεῖθεν ὁ Τρύφων καὶ γενόμενος εἰς Ἀπάμειαν, πολιορκηθεὶς ἐλήφθη καὶ διεφθάρη, ἐπ' εἰς τεσι βασιλεύσας τρισίν. Ὁ Ἀντίοχος δὲ λήθην τῶν ὑπὸ Σίμωνος αὐτῷ γενομένων ποιησάμενος, στέλλει Κενδεβαῖον, τὴν Ἰουδαίαν πορθῆσαι καὶ τὸν Σίμωνα κατασχεῖν ἐντειλάμενος. Σίμων δὲ αὐτῷ ἀντικαταστάς νικᾷ. καὶ εἰρηνικῶς τὸ λοιπὸν διήγαγε τῆς ζωῆς, ἀρχὴς τῆς Ἰουδαίας ἐτη ὀκτώ. τελευτᾷ δὲ παρὰ Πτολεμαίου τοῦ γαμβροῦ ἐπιβουλευθεὶς, καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Σίμωνος καὶ οἱ δύο παῖδες συλληφθέντες ἐδέθησαν, ὁ δὲ τρίτος Ἰωάννης διέφυγεν, ὁ δὲ καὶ Ὑρκανὸς ἐκαλεῖτο, καὶ προσεδέχθη παρὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν διὰ τὰς τοῦ πατρὸς εὐεργεσίας, ἀπωσαμένων ἐλθόντα τὸν Πτολεμαῖον. Ἀπολαβὼν δὲ τὴν πατρίον ἱερωσύνην ὁ Ὑρκανὸς ἐπὶ τὸν Πτολεμαῖον ἐστράτευσεν, εἰς ἐρυμὰ τι Δαγῶν λεγόμενον ὄντα. καὶ ἐκράτει μὲν τὴν πολιορκίαν, ἠττάτο δὲ τῷ πρὸς τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἀδελφούς οἰκτῶ· ὁ γὰρ Πτολεμαῖος ἀνάγων ἐπὶ τὸ τεῖχος αὐτοὺς ἐξ ἀπόπτου ἠκίζετο. ἡ μὲντοι μήτηρ ἰκέτευε μὴ μαλακίζεσθαι δι' αὐτήν. τριβομένης δ' οὐ τῷ τῆς πολιορκίας ἐνίσταται τὸ εβδομονετος, καθ' ὃ εἰθισται τοῖς Ἰουδαίοις ἀργεῖν. καὶ διὰ τοῦτο Πτολεμαῖος ἀνεθεὶς τοῦ πολέμου, κτείνει τὴν μητέρα τοῦ Ὑρκανοῦ καὶ τοὺς ἀδελφούς, καὶ φεύγει πρὸς Ζήνωνα τὸν Κοτύλαν τὸν τῆς Φιλαδελφείας τύραννον. Ἀντίοχος δὲ χαλεπαίνων τῷ Σίμωνι δι' ἀπέπονθε, 1.335 τῆς Ἰουδαίας ἐπῆλθε, καὶ τὴν χώραν καταδραμῶν ἐπολιόρκει τὸν Ὑρκανόν· καὶ πύργους ἀνεγείρας ὑψηλοτάτους κατὰ τὸ βόρειον μέρος τῆς πόλεως, ἐξ αὐτῶν τῷ τείχει προσέβαλλεν. ἡ νυξ δ' οὐδὲν διὰ τε γενναιότητα τῶν ἐντὸς καὶ διὰ ὀχυρότητα τῶν τειχῶν καὶ ὑδατος ἀφθονίαν ἐξ ἐπομβρίας ἀρτι συμβᾶσαν. δείσας δὲ ὁ Ὑρκανὸς μὴ ἐπιλίποιεν αὐτοῖς τὰ ἀναγκαῖα, μόνον τὸ μάχιμον τοῦ πλήθους ἀπολεξάμενος, τοὺς ἀλλοὺς ἐξῶσε τῆς πόλεως· οὗ δ' Ἀντίοχος ἀπελθεῖν ἐκεῖθεν οὐκ εἰσὶ καὶ ἐξω τῶν τειχῶν προσμένοντες διὰ τοῦτο ἀπέθνησκον. οἱ δ' ἐντὸς ἐλεοῦντες αὐτοὺς εἰσεδέξαντο αὐτοὺς. τῆς σκηνοπηγίας δὲ ἐνστάσης ὁ Ὑρκανὸς στείλας πρὸς τὸν Ἀντίοχον ἀνοχὴν ἐζήτηι γενέσθαι διὰ τὴν ἑορτὴν ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ. ὁ δὲ καὶ τὴν ἀνοχὴν ἔδωκε καὶ θυσίαν πολυτελῆ σὺν ἀναθήμασιν ἐπεμψεν· ὁ δὲ τὴν πρὸς τὸ θεῖον εὐσέβειαν καὶ εὐσεβῆ ἐκάλεσαν. γνοὺς δὲ τὴν πρὸς θεὸν τοῦ Ἀντιόχου αἰδῶ Ὑρκανὸς ἐπρεσβεύσατο τὴν πατρίον αὐτοῖς ἀποδοθῆναι πολιτείαν αἰτούμενος. ὁ δὲ, εἰ παραδοῖεν τὰ ὄπλα, εἰπε, καὶ φόρους τελεῖν ὑπὲρ τῶν ἀλλων κατάθιεντο πόλεων ἀτερ τῆς Ἰουδαίας, καὶ φρουρὰν δέξαιεντο, καὶ τοῦ πολέμου ἀφέξεσθαι καὶ ταλλα ποιήσιν ἀξιοῦσιν. Ἰουδαῖοι δὲ τὰ μὲν ἀλλα ἐδέχοντο, ἐπὶ δὲ τῇ φρουρᾷ οὐ κατένευον, ἀλλ' ἀντὶ ταύτης ὀμήρους ἐδίδοσαν καὶ ἀργυρίου τάλαντα πεντακόσια. ἐνδόντος δ' ἐπὶ τούτοις τοῦ Ἀντιόχου, ἡ πολιορκία ἐλύθη. Ὑρκανὸς δὲ τὸν τοῦ Δαβὶδ ἀνοίξας τάφον τρισχίλια ἐκεῖθεν ἀργυρίου τάλαντα ἔλαβε. φιλίαν δὲ πρὸς Ἀντίοχον ποιησάμενος, ἐν τῇ πόλει αὐτὸν εἰσεδέξατο, καὶ ἐπὶ Πάρθους στρατεύοντι συνεξώρμησεν· ἐνθα τῷ Ἀρσάκῃ πολεμήσας Ἀντίοχος τῷ πλείονι τῆς στρατιᾶς καὶ αὐτὸς συναπώλετο. 1.336 Γίνεται δὲ τῆς τῶν Σύρων βασιλείας διάδοχος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δημήτριος, λύσαντος Ἀρσάκου αὐτὸν ἡνίκα τοῖς Πάρθοις ἐπῆλθεν Ἀντίοχος. Ὑρκανὸς δὲ Ἀντιόχου θανόντος πολλὰς τῶν τῆς Συρίας πόλεων εἰλε καὶ τῆς Ἰδομαίας ἑτέρας. καὶ ὑποτάξας τοὺς Ἰδομαίους ἐπέτρεπεν αὐτοῖς τὴν ἐν τῇ χώρᾳ διατριβὴν, εἰ περιτέμνοιντο καὶ χρῶνται ἐθεσίν Ἰουδαϊκοῖς. οἱ δὲ διὰ τὰς πατρίδας καὶ τὴν περιτομὴν καὶ ταλλα ὑπήνεγκαν. Δημήτριος δὲ στρατεύειν ἐγνωκῶς ἐπὶ Ὑρκανόν, ἀνεκόπη, τῶν Σύρων καὶ τῶν στρατιωτῶν μισούντων αὐτὸν διὰ πονηρίαν, καὶ διακηρυκτουσάμενων πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Φύσκωνα, δοῦναι αὐτοῖς τινα τῶν τῷ Σελεύκῳ προσηκόντων τῆς βασιλείας ἀντιληψόμενον. ὁ δ' Ἀλέξανδρον ἐπεμψε τὸν λεγόμενον Ζεβινᾶν. μάχης οὐ μὲσον αὐτοῦ καὶ Δημητρίου συγκροτηθείσης

τρέπεται Δημήτριος καὶ φεύγει εἰς Πτολεμαΐδα, μὴ δεχθεὶς δὲ παρὰ Κλεοπάτρας τῆς γυναικὸς εἰς Τύρον ἀπέδρα, ἀλοὺς δὲ καὶ πολλὰ παθὼν διεφθάρη. Ἀλέξανδρος δὲ τὴν βασιλείαν παραλαβὼν φιλίαν ποιεῖται πρὸς Ὑρκανόν. ἐπαναστάντος δὲ αὐτῷ Ἀντιόχου τοῦ Γρυποῦ τοῦ παιδὸς Δημητρίου, ἡττηθεὶς ἐν τῇ μάχῃ ἀπώλετο. Βασιλεὺς δὲ Συρίας ὁ Ἀντίοχος οὐτος γενόμενος, ἐπὶ πολλοῖς ετεσι μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀντιόχου, τοῦ ἐπικληθέντος Κυζικηνοῦ οτι ἐν Κυζίκῳ ἐτράφη, περὶ τῆς βασιλείας ἐμάχετο. ἡν δὲ οὐτος υἱὸς Ἀντιόχου τοῦ θανόντος ἐν Πάρθοις τοῦ ἀδελφοῦ Δημητρίου, ὡς ἑτεροθαλῆς ἀδελφὸς ὑπάρχειν τοῦ Γρυποῦ Ἀντιόχου· ἡ γὰρ Κλεοπάτρα τοῖς δυσὶ συνώκησεν 1.337 ἀδελφοῖς, τῷ Δημητρίῳ τε πρότερον καὶ τῷ Ἀντιόχῳ μετέπειτα, ὡς προγέγραπται, καὶ ἐκ μὲν Δημητρίου τὸν Γρυπὸν Ἀντιόχον τέτοκεν, ἐξ Ἀντιόχου δὲ τοῦ Σωτήρος τοῦ ἀδελφοῦ Δημητρίου τὸν Κυζικηνὸν Ἀντιόχον ἐγένετο. ἐν οὗτοι πρὸς ἀλλήλους ἐμάχοντο, ὁ Ὑρκανὸς ἠρέμει, καὶ καταφρονήσας τῶν Ἀντιόχων ἀπέστη, μηδὲν ετι παρέχων αὐτοῖς· καὶ κατὰ σχολὴν ἔκαρποῦτο τὴν Ἰουδαίαν, ὡς ἀπειρόν τι πλῆθος χρημάτων συναγαγεῖν. στρατεύσας δὲ καὶ ἐπὶ Σαμάρειαν ἐπολιόρκει αὐτὴν διὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ἀριστοβούλου καὶ Ἀντιγόνου. λιμοῦ δὲ τὴν πόλιν πιέζοντος οἱ Σαμαρεῖς εἰς συμμαχίαν μετεκαλέσαντο τὸν Ἀντιόχον τὸν Κυζικηνόν. ος τοῖς περὶ Ἀριστόβουλον συμβαλὼν ἡττᾶται· εἰ τ' αὐθις συλλέξας πλῆθος τὴν χώραν ἐπόρθει τοῦ Ὑρκανοῦ, ἡν οὕτως ἀναγκάση αὐτὸν λῦσαι τὴν πολιορκίαν. πολλοὺς δὲ τῶν σὺν αὐτῷ ἀποβάλλων ἀπήρην εἰς Τρίπολιν. Ὑρκανὸς δὲ τὴν Σαμάρειαν ἐλὼν πᾶσαν ἠφάνισε. λέγεται δέ, καθ' ἡν ἡμέραν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τῷ Ἀντιόχῳ ἐμάχοντο, αὐτὸς ὡς ἀρχιερεὺς μόνος ἐν τῷ ναῶ θυμιῶν ἀκοῦσαι φωνῆς ὡς οἱ παῖδες αὐτοῦ ἀρτι νενικήκασι τὸν Ἀντιόχον· καὶ ἐξελθὼν ἀπήγγειλε τῷ πλήθει τὸ ἀκουσθέν. καὶ γέγονεν οὕτως. εὐπραγήσας δὲ Ὑρκανὸς ἐφθονήθη παρὰ τῶν Ἰουδαίων, μάλιστα δ' ἐμισεῖτο παρὰ τῶν Φαρισαίων· οἱ δ' εἰσὶ μία τῶν παρὰ Ἰουδαίοις αἰρέσεων, τριῶν οὐσῶν. οὐτοι μὲν οὐν οἱ Φαρισαῖοι εἰμαρμένην δοξάζουσι, τινὰ δὲ καὶ ἐφ' ἡμῖν εἶναι συμβαίνειν τε καὶ μὴ γίνεσθαι. Ἔσσηνοὶ δὲ πάντων κυρίαν εἶναι τὴν εἰμαρμένην δοξάζουσι καὶ πάντα τοῖς ἀνθρώποις ἐξ ἐκείνης συμβαίνειν. Σαδδουκαῖοι δὲ τὴν μὲν εἰμαρμένην ἐκβάλλουσι, πάντα δὲ ἐφ' ἡμῖν τίθενται, καὶ τῶν ἀγαθῶν 1.338 ἡμᾶς ἑαυτοῖς αἰτίους εἶναι διδάσκοντες καὶ τὰ χεῖρω δι' ἀβουλίαν ἀφ' ἑαυτῶν αἰρεῖσθαι. τῶν γοῦν Φαρισαίων πρότερον φιλίως ἐχόντων πρὸς Ὑρκανόν, μαθητῆς γὰρ αὐτῶν ἐγεγόνει, συνέβη ἐξ αἰτίας τινὸς εχθρᾶν κτήσασθαι πρὸς αὐτόν. ἡδύναντο δὲ οὐτοι παρὰ τῷ πλήθει σφόδρα. Ὑρκανὸς δὲ τῇ τῶν Σαδδουκαίων προσετέθη μοίρα, τῶν Φαρισαίων ἀπορραγεῖς, καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν παραδοθέντα νόμιμα καταλῦσαι προέθετο. οἱ Σαδδουκαῖοι γὰρ ἐκεῖνα δεῖν ἡγεῖσθαι νόμιμα ελεγον τὰ γεγραμμένα, τὰ δὲ ἐκ παραδόσεως μὴ τηρεῖν. διὰ ταῦτα μεμίσητο παρὰ τῶν Φαρισαίων ὁ Ὑρκανός. βιώσας δὲ εὐτυχῶς ἐπ' ετη τριάκοντα πρὸς ἐνὶ ἐτελεύτησεν ἐφ' υἱοῖς πέντε. λέγεται δὲ καὶ προφητείας ἀξιοθῆναι, καὶ προειπεῖν περὶ τῶν δύο αὐτοῦ παίδων τῶν πρεσβυτέρων ὡς οὐ μενοῦσι τῶν πραγμάτων κύριοι. Τελευτήσαντος δὲ Ὑρκανοῦ Ἀριστόβουλος τὴν ἀρχὴν διεδέξατο· καὶ εἰς βασιλείαν μεταθεῖναι ταύτην δόξαν αὐτῷ διάδημα περιτίθεται, μετὰ τετρακόσια ετη καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς ἐνὶ ἐξ ο του ἐκ Βαβυλῶνος ὁ λαὸς πρὸς Ἱερουσαλήμ ἐπανῆλθεν. οὐτος τοὺς μὲν ἀλλοὺς τῶν ἀδελφῶν καὶ τὴν μητέρα περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῷ διενεχθεῖσαν καθεῖρξε, τὸν δὲ μετ' αὐτόν Ἀντίγονον ἡγάπα καὶ τῶν ὁμοίων ἠξίου. τὴν μὲν οὐν μητέρα λιμῷ διέφθειρε, προσέθετο δὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν τὸν Ἀντίγονον διαβολαῖς πιστεύσας. λαμπρῶς γὰρ αὐτοῦ ἀπὸ στρατείας ἐπανελθόντος ἐνόσει ὁ Ἀριστόβουλος· ἑορταζομένης δὲ τῆς σκηνοπηγίας ἀνέβη εἰς τὸ ἱερόν ὁ Ἀντίγονος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ὀπλιτῶν κεκοσμημένος λαμπρῶς. οἱ δὲ τοῦτον 1.339 πρὸς τὸν ἀδελφὸν διαβάλλοντες μὴ κατ' ἰδιώτην αὐτὸν ελεγον ἔλθειν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀλλὰ βασιλικῇ κεκρημένον λαμπρότητι, καὶ οτι μετὰ τσαύτης

δορυφορίας στρατιωτῶν ἀνελθὼν βουλευέται κατ' αὐτοῦ. Ἀριστόβουλος δέ, καὶ τῆς οἰκείας ἀσφαλείας φροντίζων καὶ τοῦ ἀδελφοῦ προνοῶν, ἐν τινι τῶν ὑπογείων ἀφεγγεῖ τοὺς σωματοφύλακας ἰστησιν, ἐντειλάμενος ἀόπλου μὲν τοῦ ἀδελφοῦ φείδεσθαι, κτείνειν δὲ αὐτὸν μετὰ τῶν ὀπλων ἐρχόμενον· πέμπει δὲ καὶ πρὸς τὸν Ἀντίγονον, ἀοπλον αὐτὸν κελεύων ἠκεῖν. ἡ δὲ τοῦ Ἀριστοβούλου γυνὴ καὶ οἱ ταύτη συμφρονοῦντες κατὰ τοῦ Ἀντιγόνου ἐπεισαν τὸν σταλέντα λέγειν τῷ Ἀντιγόνῳ ὡς "ἀκούσας ὁ ἀδελφός σου ὅτι ὁ πλακαινὰ κατεσκεύασας, ἀξιοῖ ὀπλισμένον ἔλθεῖν σε, ἰν' ἰδοὶ αὐτά." ὁ δὲ μηδὲν ὑποτοπάσας, ἐνδεδυμένος τὴν πανοπλίαν ἀπήει. καὶ γενόμενος κατὰ τὸν Στράτωνος πύργον, ὁ ποῦ ὁ τόπος ἀφώτιστος ἦν, κτείνεται παρὰ τῶν σωματοφυλάκων. Ἰούδας δὲ τις Ἐσσαῖος τὸ γένος πολλὰ προλέγων καὶ ἀληθεύων, ἰδὼν τότε τὸν Ἀντίγονον παριόντα τὸ ἱερόν, ἀνεβόησεν ἀποθανεῖν ἐπευχόμενος ὡς διεψευσμένος ζῶντος τοῦ Ἀντιγόνου· προεῖπε γὰρ αὐτὸν κατ' ἐκείνην θανούμενον τὴν ἡμέραν ἐν τῷ Στράτωνος πύργῳ· τὸν δὲ σταδίους ἀπέχειν ἑξακοσίους, ὡς ἀδύνατον εἶναι ἐκεῖ γενήσεσθαι τὸν Ἀντίγονον, ἡ δὲ τῆς ἡμέρας κλινοῦσης. ταῦτα λέγοντος τοῦ Ἰούδα ἀγγέλλεται κτανθεὶς Ἀντίγονος ἐν τῷ ὑπογείῳ, ὁ καὶ αὐτὸ Στράτωνος ὠνόμαστο πύργος, ὁμωνύμως τῇ παραλίῳ Καισαρείᾳ. τῷ μὲν οὐν Ἀντιγόνῳ τοιοῦτον γέγονε τέλος, τὸν δὲ Ἀριστόβουλον εὐθύς ἡ δίκη μετῆλθε τῆς ἀδελφοκτονίας, καὶ διαφθαρέντων αὐτῷ τῶν ἐντὸς αἰμα 1.340 ἀνέφερον, ὁ τις τῶν ἐκείνῳ ὑπηρετούντων ἐκκομίζων ὠλισθεν εἰς τὸν τόπον οὗ ὁ Ἀντίγονος ἐσφάγη, εἰς τὸ αἶμα τοῦ αἵματος ἐκείνου ἐχοντα σπίλους, καὶ ἐξέχεεν, ὡς ἀναμεμῖχθαι ἀμφοτέρων τὰ αἶμα. γενομένης δὲ βοῆς παρὰ τῶν ἰδόντων, μαθὼν τὸ συμβᾶν Ἀριστόβουλος οἰμῶξας προήχθη εἰς δάκρυα καὶ "οὐκ ἄρα λήσειν" εἶπεν "ἐμὲλλον τὸν θεὸν ἐπ' ἀσεβέσιν οὕτω τολμήμασι." καὶ ἄλλα δὲ ἐπειπὼν ἀποθνήσκει, βασιλεύσας ἑνιαυτόν. Σαλώμη δὲ ἡ ἐκείνου γυνή, ἡ καὶ Ἀλεξάνδρα ἐκέκλητο, λύσασα τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ ἀνδρός, δεδεμένους γὰρ εἶχεν αὐτοὺς Ἀριστόβουλος, βασιλέα καθίστησιν Ἰαννέαν τὸν καὶ Ἀλέξανδρον, πρῶχοντα καθ' ἡλικίαν καὶ μετριώτατον. ὁ δὲ τὴν βασιλείαν παραλαβὼν κτείνει μὲν νεωτερίζοντα τὸν ἐνα τῶν ἀδελφῶν, τὸν δ' ἑτερον ἀπραγμόνως ζῶντα ἔτιμα. πολέμους δὲ τινὰς ποιησάμενος πρὸς τινὰς, καὶ πῆ μὲν κρατήσας, ἐστὶ δ' ὁ ποῦ καὶ ἠττηθεὶς, τέλος καὶ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους ἠρεν ὁ πλακατ' αὐτοῦ στασιάσαντας. ἑορτῆς γὰρ οὐσης καὶ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἀνελθόντος ὡς θύσοντος, κιτρίοις αὐτὸν τὸ πλῆθος ἐβαλλον, ἐθους ὀντος ἐν τῇ σκηνοπηγίᾳ θύρσους φοινίκων καὶ κιτρίων ἐν χεροῖν εἶχεν, καὶ ὑβρεῖς αὐτοῦ κατέχεον. οἱ δὲ παροξυνθεὶς ὁ Ἀλέξανδρος κτείνει περὶ ἑξακισχιλίου αὐτῶν. εἰτα συνάψας μάχην πρὸς Ἀραβας καὶ ἠττηθεὶς φεύγων εἰς Ἱεροσόλυμα παραγίνεται, καὶ πρὸς τὴν κακοπραγίαν αὐτῷ τοῦ ἐθνους ἐπιθεμένου, ἐτεσιν ἐξ μαχόμενος πρὸς αὐτό, ἐτρεφε γὰρ Πισίδας καὶ Κίλικας, οὐκ ἐλάττους ἀναιρεῖ μυριάδων πέντε. δι' αὐτὸ μᾶλλον μεμίσητο, ὡστε πρὸς 1.341 αὐτόν, τί δεῖ γενέσθαι πυνθανόμενον ὡστε παύσασθαι τὴν δυσμένειαν, τὸ πλῆθος ἀποθανεῖν αὐτὸν ἐξεβόησε. καὶ μετὰ ταῦτα δὲ Ἰουδαῖοι τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἐμάχοντο, καὶ πλεῖστοι ἀπώλλυντο. κατακλείσας δὲ τοὺς δυνατωτάτους αὐτῶν ἐν τινὶ πόλει ἐπολιόρκει, καὶ κρατήσας αὐτῶν ἀπήγαγεν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ ἐν ἀπόπτῳ μετὰ τῶν γυναικῶν ἐστιώμενος ὠμότατον ἐργον πεποίηκεν, ἀνασταυρώσας αὐτῶν ὀκτακοσίους, καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν καὶ τὰς γυναῖκας ἐπ' ὀψεσι σφῶν ἐτιζόντων ἀπέσφαττε. τοῦτο τὸ ἀπηνὲς ἐργον ἐπεισε τοὺς ἀντιστασιώτας αὐτοῦ περὶ ὀκτακισχιλίου ὀντας φυγεῖν. καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐκτοτε ἡρεμίας ἀπήλαυσεν. Ἐπειτα Ἀντίοχος ὁ κληθεὶς Διονύσιος κατὰ τῆς Ἰουδαίας ἐστράτευσε. καὶ μάχης καρτερᾶς γενομένης πρὸς Ἰουδαίους ἀπέθανεν ἐν τῷ πολέμῳ Ἀντίοχος νικῶν καὶ τῷ πονοῦντι μέρει συνεπαρήγων. θανόντος δ' ἐκείνου τὸ στράτευμα φεύγει καὶ λιμῷ διαφθείρεται. βασιλεύει δὲ μετ' Ἀντίοχον τῆς Κοίλης Συρίας Ἀρέτας, καὶ στρατεύσας ἐπὶ τὴν

Ἰουδαίαν, καὶ μάχη νικήσας Ἀλέξανδρον, ἐπὶ συνθήκαις ἀνεκεχώρηκεν. Ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος μετὰ ταῦτα πόλεις ἑλών πολλὰς Ἰδουμαίων καὶ Κιλικῶν καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων, καὶ τρίτον εἰς τὴν στρατείᾳ διηνηκώς, ἐπανῆλθε, προθύμως αὐτὸν διὰ τὴν εὐπραγίαν δεχομένων τῶν Ἰουδαίων. εἰ τα ἐκ μέθης νοσήσας, καὶ τρισὶν εἰς τεσσαρτάκιον πυρετῶ προσπαλαίων, τῶν στρατειῶν οὐκ ἀπέσχετο. ὁρῶσα δὲ αὐτὸν ἡ βασίλισσα ἡδη ἀπεγνωσμένη, ἑαυτὴν τε καὶ τοὺς παῖδας ὠδύρετο. ὁ δὲ κρύψαι τὸν θάνατον αὐτοῦ πρὸς τοὺς στρατιώτας ταύτη ὑπέθετο, εἰς αὐτὴν ἐξέλη τὸ χωρίον, 1.342 εἰς γὰρ τι πολιορκῶν, εἰς αὐτὴν ὡς ἀπὸ νίκης εἰς Ἱεροσόλυμα παραγενομένην τοῖς Φαρισαίοις ἐξουσίας μεταδοῦναί τινος. δύνασθαι γὰρ αὐτοὺς θέσθαι τὸ εἶδος εὐνοῦν αὐτῇ· καὶ αὐτὸς δὲ διὰ τούτους εἰπεῖ τῷ εἰθνεῖ προσκροῦσαι, ὑβρισθέντας ὑπὸ αὐτοῦ. "σὺ τοίνυν" εἶπε "μεταπεμφαμένη τοὺς ἀρχοντας σφῶν ἐπίτρεπε χρῆσθαι μου ὡς βούλονται τῷ νεκρῷ, ὡς πολλὰ εἰς αὐτοὺς ἐξυβρίσαντος, καὶ μηδὲν παρὰ τὴν ἐκείνων γνώμην ποιεῖν ὑπισχνοῦ. οὐ τῷ δέ σου εἰπούσης ἐγὼ τε πολυτελῶς ταφήσομαι καὶ σὺ βεβαίως ἀρξῆς." ταῦτα τῇ γυναικὶ ὑποθέμενος τετελεύτηκεν, ἀρξάσασα εἰς εἰκοσι καὶ ἑπτὰ, πενήκοντα δὲ γένησας ἐνὸς δέοντος. ἡ δὲ Ἀλεξάνδρα πάντα κατὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς συμβουλήν θεμένη τοὺς τε Φαρισαίους εὐνοῦν ἐποίησεν ἑαυτῇ καὶ τὴν βασιλείαν ἐβεβαιώσατο, καὶ τὴν ταφήν τοῦ ἀνδρὸς λαμπροτέραν τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων εἰργάσατο. Δύο δὲ παίδων γενομένων τῷ Ἀλεξάνδρῳ, Ὑρκανοῦ καὶ Ἀριστοβούλου, ὁ μὲν Ὑρκανὸς νεότητι τὸν ἦθος ἡν καὶ πρὸς πραγμάτων διοίκησιν ἀποπεφυκώς, ὁ δὲ νεώτερος δραστήριος ἡν. ἡ δὲ τούτων μήτηρ ἀρχιερέα τὸν Ὑρκανὸν διὰ τὸ ἀπραγμον ἀποδείκνυσι, καὶ πάντα τοῖς Φαρισαίοις ἐπιτρέπει, καὶ τῷ πλήθει τούτοις ἐκέλευσε πείθεσθαι, καὶ αὐτὴ μὲν εἰς τῆς βασιλείας τὸ νόμα, οἱ Φαρισαῖοι δὲ τὴν ἰσχύ. ἡρέμει δὲ ἡ χώρα, μόνων τῶν Φαρισαίων τὴν βασίλισσαν ταραττόντων καὶ πειθόντων κτείνειν τοὺς συμβουλευσάντας Ἀλεξάνδρῳ τὴν τῶν ὀκτακοσίων διαφθοράν. εἰς αὐτοὺς σφάττουσι, καὶ ἐπὶ ἐκείνῳ ἀλλοῦς ἐπὶ ἀλλοῖς, εἰς οἱ δυνατοὶ παρελθόντες εἰς 1.343 τὰ βασιλεία καὶ Ἀριστόβουλος σὺν αὐτοῖς, οὐ γὰρ ἠέσκετο τοῖς δρωμένοις, πολλὰ εἰπόντες καὶ τοὺς ἡδη φθαρέντας ἀποκλαυσάμενοι εἰς οἰκτον τῶν κινδυνευόντων τοὺς παρόντας ἐκίνησαν καὶ εἰς δάκρυα. Ἀριστόβουλος δὲ τὴν μητέρα διὰ ταῦτα κατηγιάτο· ἡ δὲ οὐκ εἰχεν οὐ τι καὶ πράξει. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀγγέλλεται Τιγράνης σὺν στρατιᾷ μεγάλῃ εἰς τὴν Συρίαν ἐμβεβληκῶς καὶ ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν ἀφιζόμενος. τοῦτο ἐφόβησε καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν βασίλισσαν, καὶ δῶρα πολλὰ καὶ πολλοῦ ἀξία καὶ πρέσβεις αὐτῷ πέμπουσι τὴν Πτολεμαΐδα πολιορκοῦντι. ὁ δὲ ταῦτα τε ἐδέξατο καὶ χρηστὰ ἐπηγγέλλετο. ἀρτι δὲ τὴν Πτολεμαΐδα πορθήσαντι ἀγγέλλεται οἱ Ἀκέλαος εἰς Ἀρμενίαν ὀρμήσας, καὶ διὰ τοῦτο ἀνεχώρει πρὸς τὴν οἰκίαν. τῆς δὲ βασιλείας δεινῶς νοσησάσης, Ἀριστόβουλος λάθρα ὑπεξελθὼν ἡν εἰς ἐπὶ τὰ φρούρια, οἱ πατρῷοι κατετάχθησαν φίλοι, μόνης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ συνειδυίας τῇ πράξει, καὶ ὑπεδέχθη παρ' αὐτῶν. αἰσθημένη δὲ ἡ μήτηρ αὐτοῦ τὴν ἀπόδρασιν καὶ οὐ τι πάντα τὰ φρούρια ὑπηγάγετο, ἐν μεγάλῃ ἡν ταραχῇ καὶ αὐτὴ καὶ τὸ εἶδος· εἰς τὸν θάνατον δὲ τὴν γυναικὰ αὐτοῦ καὶ τοὺς παῖδας εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ φρούριον. Ὑρκανὸς δὲ καὶ οἱ τῶν Ἰουδαίων πρεσβύτεροι μαθόντες οὐ τι ἐν ἡμέραις πεντεκαίδεκα χωρίων εἰκοσι καὶ δύο ἐκράτησεν ὁ Ἀριστόβουλος καὶ πολλὰ συνήγαγε χρήματα καὶ συνήθροισε στρατεύματα, ἐδέοντο τῆς βασιλείας ὑποθέσθαι γνώμην περὶ Ἀριστοβούλου. ἡ δὲ οὐκέτι μέλειν αὐτῇ τῶν πραγμάτων εἰπούσα, ὡς ἡδη ἐκλείπουσα, ἐφῆκε πράττειν αὐτοῖς οὐ συμφέρον κρι1.344 νοῦσι. καὶ μετ' οὐ πολὺ τετελεύτηκε, βασιλεύσασα εἰς ἑννέα, βιώσασα δὲ τρία καὶ ἑβδομήκοντα. Τῆς Ἀλεξάνδρας μέντοι θανούσης εὐθύς πόλεμον κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ ὁ Ἀριστόβουλος ἡρατο, καὶ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ὑρκανοῦ αὐτομολοῦσι πρὸς Ἀριστόβουλον. ὁ δὲ φεύγει πρὸς τὴν ἀκρόπολιν, εἰς αὐτὴν καὶ ἡ Ἀριστοβούλου γυνὴ καὶ οἱ παῖδες πρὶν

κατεκλείσθησαν. εἰς λόγους δ' ἐλθόντες οἱ ἀδελφοὶ λύουσι τὴν ἐχθραν, ὡστε βασιλεύειν μὲν Ἀριστόβουλον, Ὑρκανὸν δὲ ζῆν ἀπραγμόνως. οἱ οὖν ἐμπεδώσαντες τὰς συνθήκας ἀνεχώρησεν ὁ μὲν εἰς τὰ βασίλεια, εἰς δὲ τὴν οἰκίαν Ἀριστοβούλου ὁ Ὑρκανός. Ἀντίπατρος δὲ τις Ἰδουμαῖος, φίλος ὡν Ὑρκανοῦ, στασιώδης δὲ καὶ δραστήριος καὶ εὐπορῶν χρημάτων πολλῶν, λάθρα τοῖς δυναστεύουσι τῶν Ἰουδαίων διαλεγόμενος, καὶ πρὸς Ὑρκανὸν διαβάλλων τὸν Ἀριστόβουλον ὡς κτεῖναι αὐτὸν βουλευόμενος, πείθει πρὸς Ἀρέταν τὸν Ἀράβων βασιλέα φυγεῖν. καὶ πέμπει τὸν Ἀντίπατρον πρὸς Ἀρέταν ὁ Ὑρκανός, πείθει ληψόμενος ὡς οὐκ ἐκδώσει αὐτὸν τοῖς ἐχθροῖς προσελθόντα αὐτῷ. λαβὼν δὲ πείθει ὑπέστρεψεν ὁ Ἀντίπατρος, καὶ συμπαρειληφώς τὸν Ὑρκανὸν νύκτωρ ἤκεν αὐτὸν εἰς τὴν καλουμένην Πέτραν πρὸς τὸν Ἀρέταν. παρεκάλει οὖν ὁ Ὑρκανός αὐτὸν καταθῆναι παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ εἰς τὴν βασιλείαν ἀποκαταστῆναι, ὑπισχνόμενος, εἰ ταῦτα γένοιτο, δώσειν αὐτῷ τὴν τε χώραν καὶ τὰς δώδεκα πόλεις αἱ ἐπὶ Ἀλέξανδρος ὁ πατὴρ αὐτοῦ τῶν Ἀράβων ἀφείλετο. καὶ ὁ Ἀρέτας ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Ἀριστόβουλον, καὶ τῆς μάχης κρατεῖ. πολλῶν οὖν πρὸς Ὑρκανὸν αὐτομολησάντων εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἀριστόβουλος ἐφυγε. καὶ ὁ Ἀραψ τῷ ἱερῷ προσβαλὼν ἐπολιόρκει τὸν Ἀριστόβουλον, προστιθεμένου καὶ τοῦ δήμου τῷ Ὑρκανῷ, μόνων τῶν ἱερέων τῷ Ἀριστοβούλῳ παραμενόντων. Ὀνίαν δὲ τινα δίκαιον ἀνδρα καὶ θεοφιλῆ, ὁ ὡς ἀύχμοῦ ποτε γενομένου εὐχῆ τὸν θεὸν δυσωπήσας ἐλυσε τὴν ἀνομβρίαν, ἠξίου οἱ Ἰουδαῖοι εὐξασθαι κατὰ Ἀριστοβούλου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ· ὁ δ' οὐκ ἐπέειθετο. ὡς δὲ ἐβιάσθη, "ὦ θεὲ βασιλεῦ τῶν ὀλων" εἶπεν, "ὅτι καὶ οἱ μετ' ἐμοῦ ἐστηκότες σοὶ εἰσι, σοὶ δὲ καὶ οἱ πολιορκούμενοι ἱερεῖς, δέομαι μῆτε κατὰ τούτων ἐκείνοις ἐπαρήξῃς μῆτε μὴν κατ' ἐκείνων τούτοις." καὶ αὐτίκα τὸν ἀνδρα περιστάντες κατέλευσαν. οὐκ εἰς μακρὰν δὲ τὸ θεῖον δίκας τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ εἰσεπράξατο, πνεύματος βιαίου πνεύσαντος καὶ τὸν τῆς χώρας καρπὸν διαφθείραντος. Περσὲς δὲ παρὰ Πομπηίου ἐν Ἀρμενίᾳ πολεμοῦντος Τιγράνη Σκαῦρος εἰς Συρίαν πρέσβεις ἐδέξατο παρὰ τῷ Ἀριστοβούλῳ καὶ Ὑρκανοῦ, συμμαχεῖν ἀξιούντος ἑκατέρου. λαβὼν οὖν ὑπ' Ἀριστοβούλου τετρακόσια τάλαντα αὐτῷ προσετέθη. καὶ κελεύσας ἀναχωρεῖν τὸν Ἀρέταν ἡ πολέμιον Ῥωμαίων κριθῆσθαι, ἐλυσε τὴν πολιορκίαν. ἡ δὲ λυθείσης ὁ Ἀριστόβουλος ἐπὶ Ἀρέταν καὶ Ὑρκανὸν ἐξεστράτευσε, καὶ συμβαλὼν νικᾷ. μετ' οὐ πολὺ δὲ Πομπηίου ἀφικομένου εἰς Δαμασκόν, ἡ δὲ πρέσβεις πολλαχόθεν τε καὶ ἐξ Ἰουδαίας, δῶρον ἐξ Ἀριστοβούλου μέγα κομίζοντες, ἀμπελον χρυσῆν ἐκ πεντακοσίων τάλαντων. ταύτην φησὶν ὁ Ἰώσηπος ἐν Ῥώμῃ θεάσασθαι, τῷ Καπιτωίῳ 1.346 λίω ἀνατεθειμένην Δίῃ. καὶ αὐτὸς ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν Ἀντίπατρος μὲν ὑπὲρ Ὑρκανοῦ, ὑπὲρ δὲ Ἀριστοβούλου Νικόδημος. ὁ δὲ αὐτοῦ ἐλθεῖν τοὺς διαμφισβητοῦντας ἐκέλευσεν. ἀφικομένων δὲ γε εἰς Δαμασκόν τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν, οἱ μὲν ἠξίου μὴ βασιλεύεσθαι· πάτριον γὰρ εἶναι αὐτοῖς παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἀρχεσθαι, τούτους δὲ τοῦ γένους ὄντας ἐκείνου εἰς βασιλείαν τὴν ἀρχὴν μεταθεῖναι. Ὑρκανός δὲ κατηγορεῖ τοῦ ἀδελφοῦ, ὅτι τῆς ἀρχῆς αὐτῷ νεμηθείσης διὰ τὴν πρεσβυγένειαν ὑπ' ἐκείνου ταύτην ἀφήρητο, καὶ ἄλλα κατ' αὐτοῦ συνείρων πολλὰ αἰτιάματα. συνεφθέγγοντο δὲ αὐτῷ ταῦτα λέγοντι καὶ τῶν δοκιμωτάτων Ἰουδαίων πλείους ἢ χίλιοι, Ἀντιπάτρου παρασκευάσαντος. Ἀριστόβουλος δὲ τοῦ μὲν ἐκπεσεῖν τὸν Ὑρκανὸν τῆς ἀρχῆς τὴν ἐκείνου φύσιν αἰτίαν εἰσήγεν, ἀπρακτοῦσαν καὶ διὰ τοῦτο εὐκαταφρόνητον· αὐτὸς δ' ἐξ ἀνάγκης ἐλεγεν αὐτὴν ὑπελθεῖν, φόβῳ τοῦ μὴ πρὸς ἄλλους γενέσθαι αὐτήν· ὀνομάζεσθαι δὲ ὀπερ καὶ ὁ πατὴρ. Πομπήιος δὲ βίαν μὲν κατέγνω Ἀριστοβούλου, πρῶτος δὲ τότε προσομιλήσας αὐτοῖς ἡσυχίαν τέως αἰεὶ ἐκέλευσεν, ἐλθὼν δ' εἰς τὴν χώραν διατάξιν ἐκαστα ἐπηγγέλλετο. οὐκ ἀναμείνας μὲντοι ὁ Ἀριστόβουλος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπῆρε. καὶ ὀργισθεὶς ὁ Πομπήιος ἐστράτευσε κατ'

αὐτοῦ. συμπεφευγόςτος δ' εἰς ερυμα καλούμενον Ἀλεξάνδριον, ἐκέλευε πρὸς αὐτὸν ἦκειν. ὁ δὲ τῶν φίλων μὴ πολεμεῖν Ῥωμαίοις ἀξιούντων κάτεισι, καὶ δικαιολογησάμενος πάλιν ὁθεν ἦκεν ὑπέστρεψε. κελεύοντος δὲ Πομπηίου παραδίδοναι τὰ ἐρύματα καὶ αὐτοχείρως ἐπιστεῖλαι τοῖς φρουράρχοις, ἀπείρητο γὰρ ἄλλως τούτων ἀφίστασθαι, πείθεται μὲν, δυσανασχετῶν δὲ ἀνεχώρησεν 1.347 εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ πολεμεῖν ἠτοιμάζετο. Πομπηίῳ δὲ στρατεύοντι ἐπ' αὐτὸν ἡ Μιθριδάτου μεμίνυτο τελευτῆ ἐκ Φαρνάκου τοῦ παιδὸς αὐτοῦ γενομένη. περὶ Ἱεριχοῦντα δὲ γεγονότι, οὐ τὸ ὀποβάλαμον τρέφεται τῶν μύρων τὸ ἀκρότατον, ὁ τῶν θάμνων τεμνομένων ὄξει λίθῳ ἀναπιδύει ὡσπερ ὀπός, πρόσσεισιν ὁ Ἀριστόβουλος αὐτῷ καὶ ἰκέτευσεν παύσασθαι τοῦ πολέμου, χρήματά τε δίδουσι καὶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα αὐτὸν εἰσδεχόμενος, ὡστε πράττειν ὁ βούλεται. ὁ δὲ συγγνὸς αὐτῷ πέμπει Γαβήνιον ἐπὶ τὰ χρήματα καὶ τὴν πόλιν. τῶν δὲ Ἀριστοβούλου στρατιωτῶν οὐκ ἐώντων τὰς συνθήκας πληρωθῆναι, ἀπρακτος ἐπανῆλθεν ὁ Γαβήνιος. ἦκει γοῦν ἐπὶ τὴν πόλιν Πομπήιος καθείρξας τὸν Ἀριστόβουλον. οἱ δ' ἐνδον οὐχ ὤμονοον. τοῖς μὲν γὰρ ἐδόκει δέχεσθαι τὸν Πομπήιον, τοῖς δ' Ἀριστοβούλου τούναντίον· οἱ καὶ τὸ ἱερὸν κατειληφότες εἰς πολιορκίαν παρεσκευάζοντο. οἱ δ' ἄλλοι τὴν πόλιν ἐγχειρίζουσι Πομπηίῳ καὶ τὰ βασίλεια. ὁ δὲ ἐντὸς στρατοπεδευσάμενος ἐπολιόρκει τὸ ἱερὸν. ἄλόντος δὲ περὶ τρίτον μῆνα, ἐπεισφρήσαντες οἱ πολέμοι ἐσφαζον τοὺς ἐν αὐτῷ· οἱ δὲ οὐδὲν ἦσαν ἰουραγοῦντες καὶ θύοντες. φόνου δὲ πάντα μεμέστωτο· οἱ μὲν γὰρ τῶν Ἰουδαίων ὑπὸ Ῥωμαίων, οἱ δ' ὑπ' ἀλλήλων ἐσφάττοντο ἡ καὶ ἑαυτοὺς κατεκρήμνιζον. παρήλθε δὲ εἰς τὸ ἐντὸς τοῦ ναοῦ τὸ ἀβατον ὁ Πομπήιος καὶ τῶν περὶ αὐτὸν τινες, καὶ εἰδὼν ὁσα τοῖς ἄλλοις πλὴν τῶν ἀρχιερέων ἦσαν ἀθέατα. οὐδενὸς μέντοι τῶν ἐν αὐτῷ ἀναθημάτων ἡ τῶν χρημάτων ἡ ψατο δι' εὐσέβειαν. τῇ δ' ὑστεραία καθᾶραι παραγγείλας τὸ ἱερὸν καὶ θύειν νομίμως, τὴν ἀρχιερωσύνην παρέδωκεν Ὑρκανῷ, τοὺς αἰτίους τοῦ πολέμου πελέκει διαχρησάμενος καὶ τὰ 1.348 Ἱεροσόλυμα ποιήσας Ῥωμαίοις ὑπόφορα. Πομπήιος δὲ ἐπὶ Ῥώμην ἀπιὼν ἐπήγετο τὸν Ἀριστόβουλον δεδεμένον καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ. ἦσαν δὲ αὐτῷ δύο θυγατέρες καὶ τοσοῦτοι υἱοί, ὧν ὁ πρεσβύτερος Ἀλέξανδρος ἀπέδρα καὶ τὴν Ἰουδαίαν κατέτρεχεν ὑστερον, μὴ δυναμένου τοῦ Ὑρκανοῦ αὐτῷ ἀντικαθίστασθαι. Ὡς δὲ Γαβήνιος εἰς Συρίαν ἦκε, πέμπει πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Ἀντώνιον Μάρκον μετὰ στρατεύματος. καὶ γενομένης μάχης κτείνουσιν οἱ Ῥωμαῖοι τῶν πολεμίων περὶ τρισχιλίους καὶ οὐκ ἐλάττους ζωγροῦσι. καταφυγόντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπὶ τὴν ερυμα λεγόμενον Ἀλεξάνδριον, ἐπολιόρκει τοῦτο. διαπρεσβεύεται οὐ πρὸς Γαβήνιον ὁ Ἀλέξανδρος συγγνώμην αἰτῶν, καὶ παραδίδωσιν α κατεῖχεν ἐρύματα. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ὑρκανὸς εἰς Ἱεροσόλυμα κατήχηται παρὰ τοῦ Γαβηνίου. ὁ μέντοι Ἀριστόβουλος διαδράς ἐκ Ῥώμης καὶ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐλθὼν τειχίζειν ἐπειράτο τὸ Ἀλεξάνδριον ἀρτι κατεσκευασμένον. ὁ δὲ Γαβήνιος στέλλει τοὺς κωλύσοντας αὐτὸν ἡ καὶ συλληψομένους. πολλοὶ δὲ τῷ Ἀριστοβούλῳ τῶν Ἰουδαίων προσέρρεον, ὧν οἱ πλείους ἐτύγχανον ἀσπλοῖ. τούτους μὲν οὐκ ἀπέλυσεν Ἀριστόβουλος, τοὺς δ' ὀπλισμένους ὀντας περὶ ὀκτακισχιλίους εἰχε μεθ' ἑαυτοῦ. καὶ μάχης αὐτοῖς πρὸς Ῥωμαίους συγκροτηθείσης ἡττῶνται Ἰουδαῖοι καὶ φεύγουσι· καὶ οἱ μὲν κτείνονται, σκεδάννυνται δὲ οἱ λοιποί. Ἀριστόβουλος δὲ μετὰ χιλίων εἰς Μαχαιροῦντα συνέφυγε μετὰ τοῦ παιδὸς Ἀντιγόνου συναποδράντος ἐκ Ῥώμης αὐτῷ. μετὰ δὲ δύο ἡμέρας τραυματισθεὶς ἐάλω, καὶ σὺν τῷ υἱῷ 1.349 Ἀντιγόνῳ αἰχμάλωτος πρὸς Γαβήνιον ἀγεται, καὶ ἀναπέμπεται αὐθις εἰς Ῥώμην, καὶ δεθεὶς κατεῖχεται, βασιλεύσας καὶ ἀρχιερατεύσας ετη τρία. Γαβήνιος δὲ ἀπῆει εἰς Αἰγυπτῶν. ἐπανελθὼν δ' ἐκεῖθεν εὐρε τὸν Ἀριστοβούλου παῖδα Ἀλέξανδρον στρατεύματι μεγάλῳ τὴν χώραν ἐπιόντα καὶ ὀσοις ἐντύχοι τῶν Ῥωμαίων πάντας κτιννύοντα. συμβαλὼν οὐκ οὐκ οὐκ περὶ τὸ Ἰταβύριον ὀρος

τρισυρίους α γοντι 'Ιουδαίους κτείνει περι μύριους. καταστησάμενος δὲ τὰ ἐν 'Ιεροσολύμοις ὡς 'Αντίπατρος ἠθελε, καὶ ἄλλα δὲ στρατηγήσας ἐργα μεγάλα, εἰς 'Ρώμην ἀπήρε, Κράσσω παραδοὺς τὴν ἀρχήν. οὐτος δ' ὁ Κράσσος εἰς τὴν 'Ιουδαίαν ἔλθων καὶ τὰ ἐν τῷ ἱερῷ χρήματα, ὡς οὐκ ἠψατο ὁ Πομπήιος, ἠσαν δὲ δισχίλια τάλαντα, πάντα ἀφείλετο, καὶ τὸν ναὸν περιδύσας τὸν κόσμον πάντα ἐσύλησεν, εἰς τάλαντα χρυσοῦ ὀκτακισχίλια ἀριθμούμενον. ἔλαβε δὲ καὶ δοκὸν σφυρήλατον ἐκ χρυσοῦ μῶν τριακοσίων πεπονημένην. ἡ δὲ μὲν παρ' 'Ιουδαίοις ἔκειτο λίτρας δύο καὶ ἡμίσειαν. ταῦτα λαβὼν ἐπὶ Πάρθους ἐξώρμησε· καὶ ἐφθάρη σὺν τῷ στρατεύματι. Κάσσιος δὲ εἰς Συρίαν ἐκείθεν φυγὼν καὶ εἰς τὴν 'Ιουδαίαν ἀνέβη. μέγα γοῦν παρ' αὐτῷ δεδύνητο ὁ 'Αντίπατρος, καὶ παρὰ 'Ιουδαίοις, παρ' οἷς ἀγεται γυναῖκα ἕξ 'Αραβίας, Κύπρον ὀνομαζομένην, ἕξ ἡς αὐτῷ τέσσαρες ἐγένοντο υἱοί, Φασάηλος καὶ Ἡρώδης, 'Ιωσήφ καὶ Φερώρας, καὶ θυγάτηρ Σαλώμη. χρόνῳ δὲ ὑστερον Καῖσαρ 'Ιούλιος Γάιος, κατασχὼν τὴν 'Ρώμην μετὰ τὸ Πομπήιον καὶ τὸ πλεον τῆς συγκλήτου ἐκείθεν φυγεῖν, λύσας τὸν 'Αριστόβουλον εἰς Συρίαν ἐπέμπε σὺν στρατεύματι. ἀλλὰ φθάσαντες οἱ τὰ Πομπηίου φρονούντες φαρμάκῳ τὸν 'Αριστόβουλον διαφθείρουσι. Σκιπίων δὲ, ἐπιστείλαντος αὐτῷ Πομπηίου 1.350 πηλίου, τὸν 'Αριστοβούλου 'Αλέξανδρον ἐπέλεκτε. μετὰ δὲ τὸν Πομπηίου θάνατον Καῖσαρι πολεμοῦντι κατ' Αἴγυπτον εἰς πολλὰ χρήσιμον ἑαυτὸν παρέσχεν 'Αντίπατρος, ὡς τε τὸν Καῖσαρα κεχρησθῆαι αὐτῷ εἰς πάντα τὸν πόλεμον· οὗ καὶ τρωθῆναι συμβέβηκεν αὐτόν. ἔλθων δὲ καὶ 'Αντίγονος τότε ὁ 'Αριστοβούλου πρὸς Καῖσαρα ἐδεῖτο λαβεῖν οἰκον αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς ἐκβεβλημένου, καὶ τοῦ πατρὸς ἀνεμίμησε καὶ ὡς δι' αὐτὸν ἀποθάνοι. παρὼν δὲ καὶ ὁ 'Αντίπατρος ἀπελογεῖτο. δοξάντων δὲ τῶν λόγων αὐτοῦ ἐπικρατεστέρων, ὁ Καῖσαρ 'Υρκανῷ μὲν τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπεβεβαίωσεν, 'Αντίπατρον δὲ ἀπέδειξε τῆς 'Ιουδαίας ἐπίτροπον. ὡς δὲ Καῖσαρ εἰς τὴν 'Ρώμην ἀπῆει, ὁ 'Αντίπατρος τὰ κατὰ τὴν 'Ιουδαίαν καθίστα. βραδὺν δὲ ὄρων καὶ νωθῆ τὸν 'Υρκανόν, Φασάηλον μὲν τὸν πρεσβύτατον τῶν παίδων 'Ιεροσολυμιτῶν καὶ τῶν περίεξ στρατηγὸν ἀποδείκνυσι, τὸν δὲ μετ' αὐτὸν Ἡρώδην, ὁνομαζόμενον νεώτατον, τῆς Γαλιλαίας προυστήσατο. Γενναῖος δ' ὡς ὁ Ἡρώδης τὸ φρόνημα, ἀφορμὴν εἰς ἐπίδειξιν ἀρετῆς τὴν ἀρχὴν ἐποίησατο, καὶ τὸν ἀρχιερωστὴν 'Εζεκίαν σὺν μεγάλῳ στίφει τὰ προσεχῆ τῆς Συρίας ληιζόμενον συλλαβὼν κτείνει, καὶ πλείστους τῶν στίφου σὺν αὐτῷ· ὁθεν τοῖς Σύροις πεφίλητο. ἐγένετο δὲ διὰ τοῦτο καὶ Σέξτω Καῖσαρι γινώσκοντος, ὅτι τοῦ μεγάλου Καῖσαρος συγγενεῖ καὶ ἀρχοντι τῆς Συρίας. ζήλοισι δὲ τὸν ἀδελφὸν καὶ Φασάηλος. ταῦτα δὲ ἐποίει τιμῆς ὑπὸ τοῦ ἐθνους τυγχάνειν βασιλικῆς τὸν 'Αντίπατρον. οἱ δ' ἐν τέλει τῶν 'Ιουδαίων διὰ ταῦτα ἐβάσκαινον τῷ 'Αντιπάρτῳ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐδεδίεσαν ὄρωντες βίαιον καὶ τολμηρὸν τὸν Ἡρώδην καὶ τυραννίδος ἐρῶντα, καὶ κατηγοροῦν 1.351 'Αντιπάρτῳ πρὸς 'Υρκανόν, καὶ ἠρέθιζον κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ, λέγοντες μὴ ἐπιτρόπους εἶναι τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων, ἀλλὰ δεσπότας. καὶ γὰρ τὸν Ἡρώδην κτείνει τὸν 'Εζεκίαν καὶ πολλοὺς τῶν στίφου σὺν ἐκείνῳ, τοῦ νόμου ἀπειρηκότος ἀνθρώπων ἀναιρεῖσθαι, καὶ νονοηρὸς εἶναι, εἰ μὴ πρότερον ὑπὸ τοῦ συνεδρίου κατακριθεῖ. 'Υρκανὸς δὲ τούτοις ἠρέθιστο εἰς ὀργήν. προσεξήψαν δὲ τὴν ὀργὴν καὶ αἱ μητέρες τῶν ὑπὸ Ἡρώδου πεφονευμένων, παρακαλοῦσαι ἵνα δίκας ὑπόσχη τῶν πεπραγμένων. κινηθεῖς οὖν ὁ 'Υρκανὸς Ἡρώδην ἐκάλει δικασόμενον. ὁ δὲ ἦκε μετὰ στίφους ἀποχρῶντος αὐτῷ, ὡς τε μὴ γυμνὸν καὶ ἀφύλακτον εἶναι πρὸς δίκην. ἔλθων δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ μετὰ τοῦ στίφους κατέπληξεν ἅπαντας, καὶ οὐδεὶς ἐθάρρει κατηγορεῖν αὐτοῦ, ἀλλ' ἠν ἀπορία τοῦ τί χρῆ ποιεῖν. εἰς δὲ τὴν Σαμαίῳ ὀνόματι, δίκαιος ἀνὴρ καὶ πεποιθὼς ὡς λέων, εἶπεν "ὦ ἄνδρες, οὐκ οἶδά τινα τῶν κεκλημένων εἰς δίκην οὐτω παραστάντα, οὐτε ὑμεῖς, οἱ μαι, ἀλλὰ πᾶς κριθησόμενος δεδιότος παρίσταται σχήματι. ὁ δὲ βέλτιστος Ἡρώδης φόνων δίκην φεύγων ἐστηκε περὶ αὐτὸν ἔχων ὀπίσταν, εἰ κατακριθεῖ κατὰ τὸν νόμον,

κτενοῦντας ἡμᾶς. ἀλλ' Ἡρώδην μὲν οὐ μεμψαίμην, ὑμᾶς δὲ τοσαύτην αἰδῶν παρασχόντας αὐτῷ. ἵστε τοίνυν δίκαιον τὸν θεόν, καὶ ὡς οὐ τοσούτων δι' Ὑρκανὸν ἀπολύσαι βούλεσθε, κολάσει ὑμᾶς ποτε καὶ αὐτὸν Ὑρκανόν." οὐ τι δὲ ταῦτα εἰς ἔργον ἐξέβη δηλώσει προῖων ὁ λόγος. Ὑρκανὸς δὲ εἰς ἄλλην ἡμέραν τὴν δίκην ὑπερέθετο, καὶ λάθρα ὑπέθετο τῷ Ἡρώδῃ τὴν πόλιν ὑπεξελεῖν. καὶ ὁ μὲν ἀπῆει, οἱ δὲ τοῦ συνεδρίου ἡγανάκτουν. Σέξτου δὲ τὴν στρατηγίαν τῆς Κοίλης Συρίας χρημάτων τῷ Ἡρώδῃ ἀπο1.352 δομένον, οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσω παρήλθε καὶ ἡκεν Ἡρώδης σὺν στρατιᾷ, ὀργιζόμενος κατὰ Ὑρκανοῦ οὐ τι ὁ λως εἰς δίκην ἐκλήθη. ἐκώλυσαν δὲ αὐτὸν τοῖς Ἱεροσολύμοις προσβαλεῖν ὁ πατήρ καὶ ὁ ἀδελφός. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ἐν τούτοις ἦν, τὰ δὲ κατὰ τὴν Συρίαν τετάρακτο ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Βάσσοις Καϊκίλιος, εἰς τῶν τὰ Πομπηίου φρονούντων, κτείνει μὲν Σέξτον Καίσαρα δι' ἐπιβουλῆς, αὐτὸς δὲ τῶν πραγμάτων ἐκράτει. τῶν δὲ Καίσαρος Ἰουλίου στρατηγῶν κατὰ Βάσσου ὠρμηκότεων, ὁ Ἀντίπατρος αὐτοῖς διὰ τῶν υἱῶν συνεμάχησε, μεμνημένος ὡν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος εὐηργέτητο. τριβομένου δὲ τοῦ καιροῦ ἐν τῷ πολέμῳ, Μάρκος ἤλθεν ἐκ Ῥώμης εἰς τὴν τοῦ Σέξτου ἀρχήν. ὁ δὲ γε Καίσαρ ὑπὸ τῶν περὶ Βροῦτον καὶ Κάσσιον ἐν Ῥώμῃ κτείνεται. πολέμου δὲ συνερωγότεος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Καίσαρος, καὶ τῶν ἐν τέλει ἐπὶ στρατιᾶς συλλογὴν ἄλλων ἀλλαχῆ διεσπαρμένων, Κάσσιος ἀφικνεῖται εἰς Συρίαν, καὶ περιῶν ταύτην ὀπλα καὶ στρατιώτας συνήθροιζε, καὶ ἐφορολόγει βαρύτατα, καὶ ἐξ Ἰουδαίας ἑπτακόσια τάλαντα ἀργυρίου ἐπράξατο, ὡν τὴν εἰσπραξίν ὁ Ἀντίπατρος τοῖς υἱοῖς ἀμφοῖν κατεμέρισε. ὁ οὖν Ἡρώδης πρῶτος ὁσα ἦν αὐτῷ προστεταγμένον Κασσίῳ προσενεγκών, φίλος ἦν αὐτῷ ἐς τὰ μάλιστα. ἀνηρέθη δ' αὖν ὑπὸ Κασσίου ὁ Μάλιχος, εἰ μὴ ὁ Ὑρκανὸς ἐπέσχεν αὐτῷ τὴν ὀρμὴν, ἑκατὸν τάλαντοις δεξιωσάμενος δι' Ἀντιπάτρου αὐτόν. ἡ δὲ δὲ Κασσίου μεταστάντος τῆς Ἰουδαίας Ἀντιπάρῳ Μάλιχος ἐπεβούλευεν, ὡς εἰ οὐ τοσούτων φθαρείη, ἀσφαλείας ἐσομένης τῷ Ὑρκανῷ περὶ τὴν ἀρχήν. ταῦτα δ' οὐκ ἐλάθε τὸν 1.353 Ἀντίπατρον, ἀλλ' ἠσφαλίζετο ἑαυτόν· καὶ ὁ Μάλιχος ἤρνεϊτο μεθ' ὀρκων. Μάρκος δ' ἐν τῇ Συρίᾳ στρατηγῶν μικροῦ ἀνεῖλεν αὖν τὸν Μάλιχον, εἰ μὴ Ἀντίπατρος παρακαλέσας αὐτὸν περιέσωσε. Κάσσιός γε μὴν καὶ Μάρκος ἀθροίσαντες στρατιὰν τῷ Ἡρώδῃ τὴν ἐπιμέλειαν ἐνεχείρισαν, στρατηγὸν αὐτὸν Κοίλης Συρίας ποιήσαντες, ὑποσχόμενοι καὶ βασιλέα τῆς Ἰουδαίας ἀναδείξειν μετὰ τὸν πόλεμον, ὁσ τότε πρὸς Ἀντώνιον καὶ τὸν νέον Καίσαρα συγκεκρότητο. οὐτε καὶ Μάλιχος τὸν Ὑρκανοῦ οἰνοχόον χρήμασιν ὑπελθὼν φαρμάκῳ κτείνει Ἀντίπατρον· παρὰ γὰρ Ὑρκανῷ εἰσιτῶντο ἑκάτεροι. γνόντων δὲ τὴν ἐπιβουλὴν τῶν Ἀντιπάρου υἱῶν, ὁ Μάλιχος ἐξαρνος ἦν. τῷ μὲν οὖν Ἡρώδῃ εὐθύς ἐδόκει τὸν φόνον τοῦ πατρὸς ἐκδικεῖν, ὁ δὲ γε Φασάηλος δόλω μᾶλλον ἠθελε τὸν Μάλιχον μετελεθεῖν, ἵνα μὴ ἐμφυλίου πολέμου γένωνται αἰτιοί. πιστεύειν οὖν τῇ ἀρνήσει τοῦ Μαλίχου ὑπεκρίνοντο. ἐνστάσης δὲ ἑορτῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἡκεν Ἡρώδης μετὰ στρατιᾶς εἰς τὴν πόλιν· Ὑρκανὸς δὲ Μαλίχῳ πεισθεὶς ἐκώλυεν αὐτῷ τὴν εἰς τὴν πόλιν εἰσέλευσιν, προφάσει τοῦ μὴ δεῖν ὀχλον ἄλλοδαπὸν ἀναμίγνυσθαι τῷ πλήθει ἀγνεύοντι. ὁ δὲ μὴ φροντίσας τῶν λόγων εἰσεισεν νυκτὸς εἰς τὴν πόλιν. Μάλιχος δ' εἰς τῆς ὑποκρίσεως εἰχέτο, δακρῦων τὸν Ἀντίπατρον καὶ ὡς φίλον ἀνακαλούμενος, κρύφα δὲ ἐποιεῖτο τοῦ σώματος φυλακὴν. ἐλόντος δὲ Κασσίου τὴν Λαοδίκειαν, ἀμφοῖν πρὸς αὐτὸν ἀπῆσαν. καὶ Ἡρώδης μὲν ἐκεῖ τίσει δίκας τὸν Μάλιχον ἐταμίευεν· ὁ δὲ ὑποπεύσας τὸ πρᾶγμα, τοῦ παιδὸς αὐτῷ ὀμηρεύοντος ἐν Τύρῳ, ἐμελέτησε τοῦτον ὑποκλέψαι, καὶ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπᾶραι καὶ τὴν ἀρχὴν κατασχεῖν. Ἡρώδης δὲ τὴν γνώμην τοῦ Μαλίχου 1.354 ὑπονοήσας, προεισπέμψας εἰς Τύρον λάθρα πείθει τοὺς χιλιάρχους πρὸς Μάλιχον ἐξελεῖν καὶ διαφθεῖραι αὐτόν. ἡ δὲ γὰρ αὐτοῖς παρὰ Κασσίου προώριστο συμπράττειν Ἡρώδῃ ἐπὶ δικαίᾳ πράξει. οἱ δὲ πλησίον τῆς πόλεως αὐτῷ ὑπαντήσαντες κατακεντοῦσιν αὐτόν. Ὑρκανὸς δὲ ὑπὸ

φόβου α φωνος η ν. άνενεγκών δὲ ἠρώτα ο πως ἀνήρηται Μάλιχος· καὶ ἀκούσας ο τι Κασσίου προστάξαντος, ἐπήνεσε τὴν πράξιν, πονηρὸν εἰπὼν εἰ ναι καὶ τῆς πατρίδος ἐπίβουλον. Κασσίου δὲ ἐκ Συρίας ἀπάραντος πρὸς Ἀντώνιον, ὃ Ἡρώδης ἐν διαφόροις ἠρίστευσε, καὶ τῷ Ἀριστοβούλου δὲ υἱῷ Ἀντιγόνῳ α ρτι τῶν α κρων ἐπιβάντι τῆς Ἰουδαίων γῆς ὑπαντήσας μάχη ἐνίκησε καὶ τῶν ὀρίων ταύτης ἐξέωσεν. ο θεν ἀφικόμενον εἰς Ἱεροσόλυμα ἐστεφάνου ο τε δῆμος καὶ Ὑρκανός. μνηστεύεται δὲ καὶ τὴν Ὑρκανοῦ θυγατριδὴν, Ἀλεξάνδρου δὲ θυγατέρα τοῦ Ἀριστοβούλου παιδός. εἰ χε δὲ πρότερον ἑτέραν γυναῖκα δημότιν, Δωρίδα καλουμένην, ἐξ ης αὐτῷ παῖς Ἀντίπατρος γίνεται τῶν α λλων πρεσβύτερος. Ἀντωνίου δὲ καὶ Καίσαρος Κάσσιον καὶ Βροῦτον περὶ Φιλίππους νενικηκότων, ὁ μὲν ἐπὶ Γαλλίας ἐχώρει, πρὸς δὲ τὴν Ἀσίαν Ἀντώνιος. γενομένῳ δ' ἐν Βιθυνία πανταχόθεν ἀπῆντων πρεσβεῖαι. παρήσαν δὲ καὶ Ἰουδαῖοι κατηγοροῦντες Φασαήλου τε καὶ Ἡρώδου. ἐλθόντα δὲ τὸν Ἡρώδην ἐπὶ ἀπολογία διὰ τιμῆς η γεν' Ἀντώνιος, καὶ οὐδὲ λόγου ἠξίωοντο οἱ κατήγοροι, χρήμασι ταῦτα τοῦ Ἡρώδου πριαμένου παρ' Ἀντωνίου. ἐλθόντι δ' εἰς Εφεσον Ἀντωνίῳ ε πεμψεν Ὑρκανὸς στέφανον χρυσοῦν, καὶ ἠξίου τοὺς Ἰου1.355 δαίους, ου ς ἠχμαλώτισε Κάσσιος οὐ νόμῳ πολέμου, ἐλευθέρους ἀπολυθῆναι καὶ τὴν χώραν ἀποδοθῆναι, η ν αὐτοὺς ἀφείλετο Κάσσιος. δικαίαν ου ν εἰ ναι κεκρικῶς τὴν ἀξίωσιν εἰς ε ργον ἐκβῆναι προσέταξε. μετὰ ταῦτα εἰς Συρίαν παραγενομένῳ τῷ Ἀντωνίῳ καὶ ὑπὸ τῶν τῆς Κλεοπάτρας ἐρώτων κεκρατημένῳ προσίασιν α νδρες ἑκατὸν Ἰουδαίων οἱ δυνατώτατοι, καὶ κατηγοροῦν Ἡρώδου καὶ τῶν περὶ αὐτόν, παρόντος καὶ Ὑρκανοῦ. Ἀντώνιος δὲ πυνθάνεται Ὑρκανοῦ πότεροι τοῦ εθνους προῖστανται α μεινον· καὶ ο ς τοὺς περὶ Ἡρώδην εἰ πεν, ω ν αὐτοῦ κηδεστής. ὁ γοῦν Ἀντώνιος οἰκείως πρὸς αὐτοὺς ε χων διὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν ξενίαν καὶ α μφω τετράρχας ὠνόμασε καὶ τὰ Ἰουδαίων αὐτοῖς ἐπέτρεψε πράγματα· καὶ δέκα δήσας τῶν κατηγορῶν ε κτεινεν α ν αὐτούς, εἰ μὴ οἱ ἀδελφοὶ παρητήσαντο. αυ θις δὲ χίλιοι τῷ Ἀντωνίῳ περὶ Τύρον ὑπήντησαν. ὁ δὲ δώροις προκατειλημμένος τῷ κατὰ τόπον α ρχοντι κολάσαι τοὺς Ἰουδαίους ἐκέλευσεν, ὡς νεωτερίζοντας. ὁ δὲ Ἡρώδης ἀπιέναι ταχὺ αὐτοῖς συνεβούλευεν, ι να μὴ μεγάλου πειραθῶσι κακοῦ. ὡς δ' οὐχ ὑπήκουον, ἐκδραμόντες οἱ Ῥωμαῖοι τινὰς μὲν ἀπέκτειναν, πολλοὺς δ' ἐτραυμάτισαν· καὶ οἱ λοιποὶ διαφυγόντες ἠσύχαζον. τοῦ δὲ δήμου καταβοῶντος Ἡρώδου, παροξυνθεὶς ὁ Ἀντώνιος τοὺς δεδεμένους ἀπέκτεινεν. Ἀντίγονος δὲ Πακόρω τῷ Πάρθων βασιλεῖ ὑπισχνεῖται χίλια δώσειν τάλαντα καὶ γυναῖκας πεντακοσίας, η ν τὴν ἀρχὴν Ὑρκανὸν ἀφέλωνται καὶ παραδῶσιν αὐτῷ καὶ τοὺς περὶ Ἡρώδην ἀνέλοιεν. διὰ ταῦτα ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν κατάγοντες Ἀντίγονον οἱ Πάρθοι ἐστράτευσαν· οἱ ς πολλακίς οἱ περὶ Ἡρώδην συμμίζαντες ἐκράτουν. ὁ δὲ τῶν Πάρθων στρατηγὸς 1.356 σὺν ὀλίγοις ἵππευσιν εἰς τὴν πόλιν η κεν, ὡς τάχα κατευνάσων τὴν στάσιν, τὸ δ' ἀληθὲς ὡς Ἀντιγόνῳ συμπράξων. Φασαήλου δὲ ξενίσαντος αὐτόν, πείθει τὸν Φασάηλον παρὰ Βαρζαφαρμάνην ἐλθεῖν πρεσβεύοντα. καὶ ὠ χοντο Ὑρκανὸς καὶ Φασάηλος πρεσβεύοντες, Ἡρώδου μὴ συναινοῦντος· ὁ δὲ στρατηγὸς προὔπεμπε σφᾶς. καὶ ὁ Βαρζαφαρμάνης τὸ μὲν πρῶτον γνησίως αὐτοὺς ὑπεδέξατο, ε πειτα ἐπεβούλευε. καὶ οἱ περὶ Φασάηλον ἐν ὑποψίαις η σαν κατὰ τῶν βαρβάρων, ε γνων δὲ καὶ νύκτωρ λάθρα παρ' αὐτῶν φυλασσόμενοι. μεμήνυτο δ' αὐτοῖς ο τι καὶ συνελήφθησαν α ν, εἰ μὴ ὑπερετίθεντο οἱ βάρβαροι μέχρις α ν Ἡρώδης τοῖς ἐκεῖ Πάρθοις ληφθεῖη, μὴ τὰ περὶ αὐτῶν μαθὼν διαφύγοι. Φασαήλῳ μὲν ου ν τινες συνεβούλευον εὐθὺς παριπάσασθαι, Ὁφέλλιος δὲ καὶ πλοῖα πρὸς τὴν φυγὴν ὑπισχνεῖτο· ἐγγὺς γὰρ ἡ θάλασσα η ν. ὁ δὲ Ὑρκανὸν ἀπολιπεῖν οὐκ ἐβούλετο. συλλαμβάνονται ου ν καὶ δεσμοῦνται. Ἡρώδης δὲ ταῦτα μαθὼν, ου ς εἰ χεν ὀπλίτας λαβὼν νυκτὸς καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν καὶ τὴν ἐγγεγυημένην αὐτῷ παῖδα τῆς Ὑρκανοῦ θυγατρὸς καὶ τὴν τῆς μνηστῆς ταύτης μητέρα τὴν τε θεραπείαν πᾶσαν τὴν ἐπὶ Ἰδουμαίαν

ἀπήει, τοὺς πολεμίους λαθῶν. τοῦ ζεύγους δὲ περιτραπέντος ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ κινδυνευούσης ἀποθανεῖν, μικροῦ ἑαυτὸν διεχρήσατο. ἀνακτησάμενος οὐκ ἐν τὴν μητέρα καὶ θεραπείας ὡς ὁ καιρὸς ἠπειγεν ἀξιώσας, ἐβάδιζε συντονώτερον πρὸς Μασάδαν τὸ ἐρυμα. ἐν τῷ μέσῳ δὲ καὶ πρὸς Πάρθους διώκοντας μαχεσάμενος καὶ πρὸς Ἰουδαίους αὐθις ἐπιθεμένους αὐτῷ, ἐνίκησε καὶ ἐκράτησε. τοῦ μέντοι πλήθους τοῦ συνεπομένου αὐτῷ πολλοῦ ὀντος, τοῦ δὲ τῆς Μασάδας φρουρίου, πρὸς 1.357 ὀντες ἠπειγόντο, οὐκ ἐξαρκούντος ἀπαντας ὑποδέξασθαι, τοὺς μὲν πλείους ἀπέλυσε, δούς σφίσι ἐφόδια, ὁ σοὶ δὲ ἠσαν κοῦφοι καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους ἐχῶν εἰς τὸ ἐρυμα παραγίνεται. καὶ ἀφείς αὐτόθι τὰς τε γυναῖκας καὶ τὴν θεραπείαν ἀρκοῦντα τὰ ἐπιτήδεια ἐχόντας, αὐτὸς ἐπὶ τὴν Πέτραν τῆς Ἀραβίας ἐξώρμησεν. ἐωθεν δὲ τὰ μὲν ἀλλὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν οἱ Πάρθοι διήρπαζον καὶ αὐτὰ τὰ βασιλεία, μόνων δὲ ἀπείχοντο τῶν Ὑρκανοῦ χρημάτων, ὀντων εἰς ὄγδοῆκοντα τάλαντα· καὶ τὴν χώραν δὲ ἐκάκουν οἱ Πάρθοι. Ἀντίγονος μὲν οὐκ ἐν τῷ καταχθεῖς εἰς τὴν Ἰουδαίαν Ὑρκανὸν καὶ Φασάηλον δεσμώτας παραλαμβάνει. φοβούμενος δὲ τὸν Ὑρκανὸν μὴ τὸ πλῆθος αὐτῷ τὴν βασιλείαν ἀποκαταστήσει, ἀποτέμνει αὐτοῦ τὰ ὄντα, τοῦ νόμου τοὺς ἱερᾶσθαι μέλλοντας ὀλοκλήρους εἰναὶ κελεύοντος. Φασάηλος δὲ γνοὺς ἑαυτὸν μέλλοντα σφάττεσθαι, ἐπεὶ τὰς χεῖρας δεδέσμητο, πέτρα προσαράξας τὴν κεφαλὴν ἑαυτὸν μὲν ἐξήγαγε τοῦ βίου, τὴν δ' ἐκ τοῦ κτεῖναι αὐτὸν ἠδονὴν ἐστέρησε τὸν πολέμιον. πρὸ δὲ γε τοῦ πάνυ ἐκλιπεῖν ἀκούσας ὡς διέδρα τοὺς πολεμίους Ἡρώδης ὁ ἀδελφός, εὐθύμως ἀπέθανε, καταλιπὼν ἐκδικητὴν καὶ τῶν ἐχθρῶν τιμωρόν. Ἡρώδης δὲ πρὸς Μάλχον τὸν Ἀράβων ἐσπευδε βασιλέα, εὐεργετηθέντα πρόσθεν ὑπὸ αὐτοῦ, ὡς παρ' αὐτοῦ ληψόμενος χρήματα εἰς λύτρον τοῦ ἀδελφοῦ· οὐκ ἔπειτα γὰρ ἠντὰ κατ' ἐκεῖνον μαθῶν. ἀγγείλαντος δὲ τοῦ Μάλχου αὐτῷ διὰ τινῶν ἀναχωρεῖν, ὡς τῶν Πάρθων παραγγειλάντων μὴ δέχεσθαι αὐτόν, ἀπεκρίνατο μηδὲν ἐνοχλήσων ἠκειν, διαλεξόμενος δὲ περὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπήει ἐπὶ Αἰγυπτῶν, καὶ ἀπὼν τὰ κατὰ τὸν ἀδελφὸν ἠκουσε. Μάλχῳ δὲ μετεμέλησε, καὶ ἐστελε τοὺς ἀναστρέφοντας τὸν Ἡρώδη· ὁ δὲ πορρωτάτω ἠν. καὶ εἰς Αἰγυπτῶν καταχθεῖς κάκειθεν εἰς Ῥώμην ἀφικόμενος Ἀντωνίῳ φράζει τὰ αὐτῷ καὶ τῷ Φασαήλῳ συμβεβηκότα, καὶ ὡς Ἀντίγονος ὑπὸ Πάρθων εἰς τὴν βασιλείαν εἰσήχθη χρημάτων ὑποσχέσει καὶ γυναικῶν, καὶ τὰ ἀλλὰ ὁσα ἐδρασε τε καὶ ἐπαθεν. Ἀντωνίων δὲ οἰκτος εἰσέρχεται τῆς Ἡρώδου μεταβολῆς. καὶ Καῖσαρ δὲ διὰ τὰ ἀλλὰ καὶ χαριζόμενος Ἀντωνίῳ τοῦ Ἡρώδου ὑπεραλοῦντι πρὸς συνεργίαν ἐτοιμότερος ἠν. παραστησάμενος οὐκ ἐν τῇ βουλή τὸν Ἡρώδη τὰς τε τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διεξήσαν εὐεργεσίας καὶ τὴν αὐτοῦ πρὸς Ῥωμαίους ἐλεγον εὐνοίαν· κατηγοροῦν δ' Ἀντιγόνου, καὶ πολέμιον ὠνόμαζον καὶ ἀλλοθεν μὲν καὶ ὁ τι παρὰ Πάρθων ἐλαβε τὴν ἀρχήν, τοὺς Ῥωμαίους ὑπεριδῶν. προσεπῆγε δὲ ὁ Ἀντωνίος ὅτι καὶ πρὸς τὸν κατὰ Πάρθων πόλεμον Ἡρώδη βασιλεύειν συμφέρει. καὶ δόξαν πᾶσι τοῦτο ψηφίζονται. Καὶ ὁ μὲν οὐκ ἐν τὴν βασιλείαν εἰλήφει, Ἀντίγονος δὲ τὴν Μασάδαν ἐπολιόρκει διόλου. οἱ δὲ ἐντὸς αὐτῆς ἐσπάνιζον ὕδατος, ὡς καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἡρώδου τὸν Ἰωσήφ ἀποδρᾶναι βουλεύεσθαι σὺν διακοσίοις πρὸς Ἀραβας· ἀλλ' ἐπεσχέθη, γενομένου νυκτὸς ὕετοῦ. Βενδίδιος δὲ ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς πεμφθεὶς ἐκ Συρίας Πάρθους ἀνείργειν, εἰς Ἰουδαίαν παρέβαλεν, ὡς συμμαχῆσων δῆθεν τοῖς πολιορκουμένοις, τὸ δ' ὀλον ὡς παρὰ Ἀντιγόνου χρηματισόμενος. ὁ μὲν οὐκ ἐν πληρώσας τὸ βούλημα ἀνεχώρησε, Σίλωνα δὲ μετὰ μέρους τῆς στρατιᾶς καταλέλοιπεν, ἵνα μὴ 1.359 γένηται τὸ λῆμμα κατάφωρον. Ἡρώδης δὲ ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς Πτολεμαῖδα καταπεπλευκῶς ἠλαυνεν ἐπ' Ἀντίγονον, δύναμιν ἀθροίσας. ἐλὼν δ' ἐν τῷ μέσῳ τὴν Ἰόπην, ἵνα μὲν εἰη τοῖς ἐχθροῖς ἐρυμα, ἐσπευδεν εἰς Μασάδαν, τοὺς οἰκείους ῥυσόμενος· καὶ τούτους ἀναλαβὼν πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπορεύετο· συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ τὸ μετὰ Σίλωνος στρατιωτικόν.

καὶ ἔκτος ἑστρατοπεδεύσατο· οἱ δ' ἐντὸς ἀπὸ τοῦ τείχους μαχόμενοι ἀνεῖργον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν πύργων. καὶ ὁ Σίλων δὲ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν τινὰς καταβοᾶν τοῦ Ἑρώδου ἐποίησε διὰ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων, ἐκίνει τε τὸ στρατόπεδον ὡς ἀναχωρήσων. ταῦτα δ' ἐποίει τὸν Ἀντίγονον διὰ τὴν δωροδοκίαν αἰδούμενος. Ἑρώδης δὲ ἤξιον μένειν αὐτόν, καὶ ἐξορμήσας πλῆθος ἐπιτηδείων ἐκόμισεν, ὡς μὴ κέτι ὑπολιπεῖν Σίλωνι τῆς ἀναχωρήσεως πρόφασιν. καὶ οἱ μὲν ἐν ἀφθόνοις ἦσαν, Ἑρώδης δὲ παραγενόμενος εἰς Σαμάρειαν ἐκεῖ τὴν τε μητέρα καὶ τοὺς ἀλλοὺς οἰκείους κατέθετο, αὐτὸς δὲ ἐπὶ Γαλιλαίαν ὤχητο. καὶ προσάγεται πᾶσαν αὐτὴν πλὴν τῶν ἐν τοῖς σπηλαίοις κατοικούντων. ἦν δὲ τὰ σπήλαια ἐν ὄρεσι πάντῃ ἐξερρωγῶσι καὶ πέτραις ὀξείαις ἐμπεριεχόμενα. καὶ τούτων δὲ δυσχερῶς μὲν, ἀλλ' ὁ μὴ ἐκράτησε. καταστήσας δὲ τὰ αὐτόθι ὁ βασιλεὺς εἰς Σαμάρειαν ὤρμησεν, ὡς μάχῃ κριθησόμενος πρὸς Ἀντίγονον. ἐν τούτοις δὲ Πακόρου πεσόντος ἐν πολέμῳ, καὶ τῶν Πάρθων τραπέντων ὑπὸ Ῥωμαίων, πέμπει τῷ Ἑρώδῃ βοηθὸν Μαχαιρᾶν σὺν στρατιᾷ ὁ Βενδίδιος. καὶ τούτῳ μὲν ὁ Ἑρώδης τὸν ἀδελφὸν Ἰωσήφ καταλέλοιπεν, ἐντειλάμενος μὴ ἀποκινδυνεύειν μηδὲ τῷ Μαχαιρᾷ διαφέρεσθαι, αὐτὸς δὲ πρὸς Ἀντώνιον ἐσπευδε πολιορκοῦντα Σαμόσατα, πόλιν τῶν 1.360 παρευφρατιδίων. ὡς δὲ ἠγγίζεν ὁ Ἑρώδης, πέμπει τὸ στράτευμα ὑπαντησόμενον αὐτῷ ὁ Ἀντώνιος, καὶ παρόντα ἠσπάζετο, καὶ Σοσσίῳ συμμαχεῖν αὐτῷ ἐνετέλλετο· καὶ ὁ τὸ κεκελευσμένον ἐπλήρου. Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀδελφὸς Ἑρώδου ἐπὶ Ἰεριχοῦντα σπεύδων περιπίπτει τοῖς Ἀντιγόνου, καὶ ἐν δυσχωρίαις ἀποληφθεὶς θνήσκει γενναίως μαχόμενος, καὶ ἀπαν ἀπέβαλε τὸ στράτευμα. Ἀντίγονος δὲ τὴν αὐτοῦ τεμῶν κεφαλὴν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Φερώρᾳ ἀποδίδωσι ταλάντων πεντήκοντα. Ἀποστάντες δὲ οἱ Γαλιλαῖοι τοὺς τὰ Ἑρώδου φρονοῦντας ἐν τῇ λίμνῃ κατεπόντωσαν, καὶ τῆς Ἰουδαίας ἐνεωτερίσθη πολλά. ἠγγέλη δὲ ταῦτα Ἑρώδῃ καὶ ἡ τοῦ ἀδελφοῦ τελευτὴ ἐν Δάφνῃ τῆς Ἀντιοχείας. ἐπειγομένῳ οὖν, ὡς κατὰ Γαλιλαίαν ἐγένετο, συνήντησαν αὐτῷ οἱ πολέμιοι. καὶ ἡττηθέντες κατεκλείσθησαν εἰς τι χωρίον, ὃ δὲ ἐσπευδὲν εἰς Ἰεριχοῦντα τιμωρήσασθαι θέλων αὐτοὺς διὰ τὸν ἀδελφόν. Ἀντίγονος δὲ ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν πέμπει στρατηγὸν Πάππον ὀνομασθέντα σὺν δυνάμει, παρέχων τοῖς ἐναντίοις δόξαν πολεμοῦντος ἐκ περιουσίας. καὶ Ἑρώδης ἦλθεν ἐπὶ τὸν Πάππον, καὶ συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις κρατεῖ, καὶ εἰπετο φεύγουσιν εἰς τὴν κώμην, κτείνων οὖς ἀνακατάβοι. πεπληρωμένων δὲ τῶν οἰκίων ὀπλιτῶν, καὶ πολλῶν ἐπὶ τὰς στέγας ἀναφευγόντων, τοὺς ὀρόφους τῶν οἰκῶν καθαιρῶν ἐκράτει τούτων. καθαιρουμένων δὲ τῶν ὀρόφων ἐμπλεα ὤρωντο τὰ κάτω στρατιωτῶν, οὗς λίθοις ἀνωθεν βάλλοντες ἐκτείνον. τοῦτο τὰ τῶν πολεμίων φρονήματα ἐθραυσε· καὶ ἦκεν ἄνθρωποι εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἑρώδης 1.361 μετὰ τῆς στρατιᾶς αὐτίκα καὶ τὸ πᾶν ἐξεργάσατο, εἰ μὴ χειμῶν ἐπέσχε βαθύς. τότε ὀψίας οὐσης ὁ βασιλεὺς Ἑρώδης εἰς τι δωμάτιον εἰσελθὼν περὶ λουτρὸν ἦν, καὶ ἀποδυσάμενος ἐλούετο, ἐνὸς αὐτῷ ὑπηρετουμένου παιδός. κατὰ δὲ γὰρ τὸ ἐνδότερον οἰκῆμα τῶν πολεμίων τινὲς συμπεφευγότες ὀπλισμένοι ἐκεῖ διὰ φόβον ἐκρύπτοντο. καὶ μετὰ τὸ λουόμενον τοῦ βασιλέως εἰς τὴν ἐπέξερχεται ξίφος ἐχὼν γυμνόν, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλος καὶ αὐθις ἐτερος ὁμοίως ὀπλισμένοι, οὐδένα πλήξαντες ὑπὸ δέους, ἀγαπῶντες δὲ εἰ αὐτοὶ σωθεῖεν. τοιοῦτον ἐφυγε κίνδυνον ὁ Ἑρώδης. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τὴν τοῦ Πάππου τεμῶν κεφαλὴν ἠδη ἀνήρημένου ἐπεμψε Φερώρᾳ τῷ ἀδελφῷ ἀντὶ τῆς κεφαλῆς Ἰωσήφ· οὗτος γὰρ ἦν ὁ Πάππος αὐτόχειρ ἐκείνου γενόμενος. Λήξαντος δὲ τοῦ χειμῶνος ἀφίκετο πρὸς Ἱεροσόλυμα καὶ στρατοπεδεύεται τῆς πόλεως ἐγγιστα· καὶ καταλιπὼν ἐκεῖ τοὺς τὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν ἐτοιμάσοντας αὐτὸς εἰς Σαμάρειαν ὤχητο, τῇ Ἀλεξάνδρου θυγατρὶ συνευνασθησόμενος, ἠδη κατεγγυηθείση αὐτῷ, ὡς ἱστόρηται. μετὰ δὲ τοὺς γάμους ἀφίκετο ἐκ Σαμαρείας· ἦκε δὲ σὺν στρατιᾷ καὶ ὁ Σόσσιος. καὶ πρὸς τὸ τεῖχος τῶν Ἱεροσολύμων ἤθροίζοντο, καὶ χώματα ἐγείραντες καὶ

πολιορκητικὰς μηχανὰς προσάγοντες τὸ τεῖχος κατέσειον. καὶ οἱ ἐντὸς δὲ ἀπονοία μᾶλλον ἢ προνοία ἀντικαθίσταντο στρατηγούμενοι. ἀναβαίνουνσι δὲ ἐπὶ τὸ τεῖχος πρῶτον μὲν λογάδες εἰ κοσιν, εἰ τα ἑκατοντάρχαι Σοσίου. ἤρέθη γὰρ τὸ μὲν πρῶτον τεῖχος ἡμέραις τεσσαράκοντα, τὸ δὲ δεύτερον πεντεκαίδεκα. ἀλόντος δὲ τοῦ ἐξωθεν ἱεροῦ καὶ τῆς κάτω πόλεως, εἰς τὸ ἐντὸς ἱερὸν καὶ τὴν ἀνω πόλιν Ἰουδαῖοι συνέφυγον. ἔάλω 1.362 δὲ καὶ ταῦτα, καὶ ἡ νᾶπαντα φόνων μεστά. ὁ δ' Ἀντίγονος, μήτε τῆς τότε τύχης μήτε τῆς πάλαι μεμνημένος, κάτεισιν ἐκ τῆς βάρους καὶ προσπίπτει τοῖς Σοσίου ποσί. κάκεῖνος μηδὲν αὐτὸν οἰκτεῖρας πρὸς τὴν μεταβολὴν καὶ ἐπεκρότησε καὶ Ἀντιγόνην ἐκάλεσε καὶ δῆσας ἐφύλαττεν. ὠρμηκότεων δὲ τῶν συμμάχων ἐπὶ θεᾶν τοῦ ἱεροῦ καὶ τῶν κατὰ τὸν ναὸν ἀγίων, ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης τοὺς μὲν παρακαλῶν, τοῖς δὲ ἀπειλῶν, ἐνίους δὲ καὶ τοῖς ὀπλοῖς ἀνέστελλεν, ἐκώλυέ τε καὶ τὰς κατὰ τὴν πόλιν ἀρπαγὰς, αὐτὸς τοὺς μισθοὺς διανεμεῖν ἐκάστοις οἰκοθεν ὑπισχνούμενος. καὶ οὕτω τὸ λοιπὸν περισώσας τῆς πόλεως τὰς ὑποσχέσεις ἐπλήρωσεν. αὐτῷ δὲ Σοσίῳ βασιλικώτατα ἐδωρήσατο. ὁ δὲ ἀνέζηυξεν ἐξ Ἱεροσολύμων τῷ Ἀντωνίῳ δεσμώτην ἄγων Ἀντίγονον. δεισας δ' Ἡρώδης μὴ κομισθεὶς εἰς Ῥώμην Ἀντίγονος δικαιολογήσεται πρὸς τὴν σύγκλητον, ἑαυτὸν μὲν ἐκ βασιλέων ἀποδεικνύων, Ἡρώδην δὲ ἰδιώτην, καὶ ὥς, καὶ νᾶ αὐτὸς εἰς Ῥωμαίους ἐξήμαρτε, προσῆκεν ἢ βασιλεία τοῖς αὐτοῦ παισὶ, πείθει χρήμασι πολλοῖς τὸν Ἀντώνιον ἀνελεῖν τὸν Ἀντίγονον. καὶ ὁ μὲν ἀνήρητο, ἢ δὲ ἀρχὴ ἐκ τοῦ τῶν Ἀσάμωναίων γένους ἀφήρητο, ἐπ' εἰσεῖσιν ἑκατὸν καὶ εἰκοσι διαρκέσασα, μετέβη δὲ εἰς Ἡρώδην τὸν Ἀντιπάτρου, ἰδιωτικοῦ τυγχάνοντα γένους καὶ οἰκίας δημότιδος. οὕτω δὲ τῆς ὀλης Ἰουδαίας Ἡρώδης ἀναθέμενος τὴν ἀρχήν, τοὺς μὲν τὰ αὐτοῦ φρονούντας προσήγετο, τοὺς δ' ἐναντιούμενους ἐκόλαζεν. ἐτίμα δὲ μάλιστα Πολλίωνα τὸν Φαρισαῖον καὶ Σαμαῖαν τὸν τούτου μαθητὴν· τῆς γὰρ πολιορκίας συνισταμένης 1.363 συνεβούλευον οὐ τοὶ δέξασθαι τὸν Ἡρώδην. ὁ δὲ Σαμαῖας οὕτως, ὥς ἡδη ἐμπροσθεν εἰρηται, καὶ προεῖπεν Ἰρκανῶ τε καὶ τοῖς δικάζουσιν ὥς περισωθεὶς Ἡρώδης ἀπαντας αὐτοὺς μετελεύσεται. ἀπέκτεινε δὲ τῶν περὶ τὸν Ἀντίγονον τεσσαράκοντα τοὺς πρώτους καὶ τὰς αὐτῶν οὐσίας ἀφείλετο, πέρας τε κακῶν ἡ ν οὐδέν. Ἰρκανὸς μὲντοι παρὰ Πάρθοις αἰχμάλωτος ὢν ἐπιεικοῦς εἰς τυχὲ τοῦ Πάρθων βασιλέως Φραάτου, καὶ λυθεὶς τῶν δεσμῶν ἐν Βαβυλῶνι διάγειν παρεχωρήθη, ἐνθα καὶ πλῆθος ἡ ν Ἰουδαίων, οἱ τὸν Ἰρκανὸν ὥς ἀρχιερέα καὶ βασιλέα ἐτίμων. μαθὼν δὲ τὸν Ἡρώδην παρεληφέναι τὴν βασιλείαν, διενοεῖτο μεταχωρήσαι πρὸς αὐτόν, διὰ τε τὸ κῆδος καὶ μνησθήσεσθαι οἰηθεὶς αὐτόν οἱ κρινόμενον ἐπὶ φόνοις τοῦ κινδύνου ἐρρύσατο. οἱ δ' ἐν Βαβυλῶνι Ἰουδαῖοι μὲν ἠξίουσαν αὐτόν, ὥς ἀρχιερέα καὶ βασιλέα τιμώμενον παρ' αὐτῶν, καὶ οἱ καὶ ἀπελθὼν τυχεῖν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀδυνατεῖ, λελωβημένος τὸ σῶμα ὑπ' Ἀντιγόνου. οἱ μὲν οὕτως ἐκώλυον, ὁ δ' οὐκ ἐπέιθετο, αὐτὸς τε ποθῶν ἐπανελθεῖν καὶ παρὰ Ἡρώδου παρακαλούμενος. Ἡρώδης δὲ καὶ πρὸς Φραάτην πρεσβείαν ἐποίησατο καὶ δῶρα ἐπέμψεν, ἀξίων μὴ κωλύσαι τὰς εἰς τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ χάριτας. ἡ ν δὲ οὐχ ὑπὲρ Ἰρκανοῦ ἢ σπουδῆ, ἀλλ' οἱ μὴ κατ' ἀξίαν ἡρχεν, ἐδεδοίκει τὰς ἐξ εὐλόγων μεταβολὰς, καὶ ἐσπευδεν ἢ ἐκποδῶν θέσθαι τὸν Ἰρκανόν, ἢ τέως ἐν χερσὶν εἶχειν. ἐνδεδωκότος δὲ τοῦ Πάρθου τὴν ἀναχώρησιν, ἀπελθὼν Ἰρκανὸς διὰ πάσης ἡγετο τιμῆς πρὸς Ἡρώδου, πατήρ τε καλούμενος καὶ παρὰ τὰς ἐστιάσεις προκατακλιόμενος καὶ παντοίως ἐξαπατῶμενος, ἵνα μὴ ἐπιβουλεύμενος αἰσθηται. 1.364 Εὐλαβούμενος δ' ὁ Ἡρώδης τῶν ἐπισήμων τινὰ ἀποδείξει ἀρχιερέα, ἐκ Βαβυλῶνος μεταπεμψάμενος ἱερέα τῶν ἀσημοτέρων Ἀναήλονομα, τούτῳ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπένειμεν. Ἀλεξάνδρα δὲ ἢ πενθερὰ Ἡρώδου, παῖδα ἐχουσα ἐξ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀριστοβούλου ὠρα κάλλιστον, καλούμενον Ἀριστόβουλον, χαλεπῶς ἐφερε τὴν παρόρασιν τοῦ υἱοῦ· καὶ γράφει τῇ Κλεοπάτρᾳ αἰτήσασθαι τῷ

παιδί παρ' Αντωνίου τὴν ἀρχιερωσύνην. Ἀντωνίου δὲ νωθέστερον διατεθέντος περὶ τὴν αἰτησιν, εἰς Ἰουδαίαν ἔλθων Δέλλιος καὶ ἰδὼν τὸν Ἀριστόβουλον ἠγάσθη, οὐχ ἡττον δὲ τὴν Μαριάμην τὴν συνοικοῦσαν τῷ βασιλεῖ· καὶ πείθει τὴν Ἀλεξάνδραν ἀμφοτέρων τῶν παίδων εἰκόνας τῷ Ἀντωνίῳ στείλαι· θεασαμένου γὰρ εἰπε μή τινος ἀτευκτῆσειν ὡς ἀξιοῖ. ἢ μὲν οὐκ ἐπέμπει τὰς εἰκόνας τῷ Ἀντωνίῳ, ὁ δὲ τὴν μὲν κόρην ἠδέσθη μεταπέμψασθαι γεγαμημένην Ἡρώδη, καὶ αὐτὰς εἰς Κλεοπάτραν διαβολὰς ὑπεξέκλινεν. ἐπέστειλε δὲ τῷ Ἡρώδῃ ἐπέμπειν τὸν παῖδα, προσθέμενος, εἰ μὴ δοκοίη βαρὺ. Ἡρώδης δὲ ἀσύμφορον ἑαυτῷ κρίνας ὡραιότατον ὄντα τὸν Ἀριστόβουλον καὶ γένει προύχοντα πρὸς Ἀντωνίον ἡκεῖν, ἰσχύοντα ὡς οὐδεὶς Ῥωμαίων, ἐτοίμον δὲ πρὸς ἑρωτας καὶ πρὸς ἡδονὰς εὐκατάφορον, ἀντέγραψεν ὡς, εἰ ἐξέλθῃ τῆς χώρας τὸ μειράκιον, ἀπαντα ταραχῆς ἐμπλησθήσεται. καὶ οὕτω μὲν παρητήσατο τὸν Ἀντωνίον, τοὺς δὲ φίλους ἀθροίσας ἠτιάτο τὴν Ἀλεξάνδραν ὡς ἐπιβουλεύουσαν ἰν' αὐτὸς ἀφαιρεθῆ τὴν ἀρχὴν. "ἀλλ' οὐκ αὐτός" εἶπε "διὰ τοῦτο ἀδικῶ σοί, ἀλλὰ νῦν δίδωμι τὴν ἱερωσύνην τῷ μείρακι· παιδὸς γὰρ ὄντος παντάπασι πρῶτον διὰ τοῦτο ἑτέρου ἀρχιερέα ἐποίησα." οὕτως εἰπόντος χαρὰ τε αὐτῷ καὶ δέος τὴν Ἀλεξάνδραν εἶχε, 1.365 χαρὰ μὲν διὰ τὴν τιμὴν τοῦ παιδός, δέος δὲ διὰ τὴν ὑποψίαν Ἡρώδου. καὶ ἀπελογεῖτο δακρύουσα, περὶ μὲν τῆς ἱερωσύνης σπουδάσαι, βασιλεία δὲ μὴ ἐπιχειρῆσαι· καὶ νῦν δέχεσθαι εἰς τὸν υἱὸν τὴν τιμὴν, ἐσσεσθαι δὲ πρὸς πᾶν ὑπήκοος διεβεβαιοῦτο. οὕτως ὁμιλήσαντες διελύοντο, ὡς πάσης δῆθεν ὑποψίας ἐξηρημένης. τῆς δ' ἀρχιερωσύνης τῷ παιδί δοθείσης Ἀριστοβούλῳ, ἐδοξε τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν θεραπευθῆναι. Ἡρώδη δὲ ἡ Ἀλεξάνδρα ὑποπτος ἦν, καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις διατρίβειν αὐτὴν ἀπήτει καὶ μηδὲν ἐπ' ἐξουσίας δρᾶν, καὶ ἐπιμελῶς αὐτὴν ἡσάν τινες φυλάσσοντες. ἡ δ' ἐξηγριῶτο, πᾶν ὀτιοῦν ὑπομεῖναι προκρίνουσα ἢ μετὰ δουλείας καὶ φόβων βιοῦν· καὶ τὴν Κλεοπάτραν παρεκάλει ἐπικουρεῖν, τὰ ἐν οἴκῳ εἰρηθλῶσα. ἡ δὲ σὺν τῷ παιδί πρὸς αὐτὴν ἀποδιδράσκειν ἐκέλευε. δύο γοῦν λάρνακας παρασκευασαμένη ὡς εἰς ἐκκομιδὴν σωμάτων νεκρῶν, ταύταις ἐμελλεν ἑαυτὴν καὶ τὸν υἱὸν ἐμβαλεῖν, ἐπιτάξασα τοῖς συνειδόσι τῶν οἰκετῶν νυκτὸς ἐκφέρειν καὶ κομίζειν πρὸς θάλασσαν, ὅπου καὶ πλοῖον αὐτοῖς ὤπλειν ἐπ' Αἰγύπτου ἐμελλον παρεσκευάσασθαι. ταῦτα ὁ Ἡρώδης ἐκτινος τῶν οἰκετῶν ἐκείνης μαθὼν, καὶ προελθεῖν ἑάσας μέχρι τῆς ἐγχειρήσεως, ἐπ' αὐτῇ τῇ πράξει τοῦ δραμοῦ συνέλαβε. παρήκε δὲ τὸ ἀμάρτημα φόβῳ τῆς Κλεοπάτρας, ἀλλ' οὐκ ἐπιεικεία. ἐδέδοκτο δ' αὐτῷ ἐκποδῶν ποιήσασθαι τὸ μειράκιον. ἐβδομοῦ οὐκ ἐκάματον γεγονός ἑτοσ ἀνῆλθεν ἐπὶ τὸν βωμόν, θῦσον κατὰ τὴν τῆς σκηνοπηγίας ἑορτήν, ἐστολισμένον ἀρχιερατικῶς. ὁρμὴ δὲ τῷ πλήθει πρὸς αὐτὸ εὐνοίας ἐγένετο διὰ τὸ κάλλος καὶ 1.366 τὸ τοῦ σώματος μέγεθος καὶ τὸ τοῦ γένους ἀξίωμα, ἐχαιρόν τε αὐτῷ καὶ συνεχέοντο, καὶ φωνὰς εὐφήμους ἠφίουν εὐχαῖς μεμιγμένας. τούτοις κινηθεῖς Ἡρώδης μᾶλλον ἐθετο τῷ κατὰ τοῦ μειρακίου σκοπῷ. καὶ τῆς ἑορτῆς παρελθούσης μεθ' ἐστίασιν φιλοφρονούμενος τὸ μειράκιον ἐνεανιεύετο καὶ προσέπαιζεν αὐτῷ χαριζόμενος. κἂν ταῖς κολυμβήθραις ἐνήχοντο· οἱ δ' Ἡρώδου φίλοι συννηχόμενοι ὡς ἐν παιδιᾷ, οἱ συνῆδσαν τὸ ἀπόρητον, οὐκ ἀνήκαν συμπιέζοντες αἰετὸν τὸν Ἀριστόβουλον καὶ βαπτίζοντες μέχρι τοῦ ἀποπνίξαι. καὶ ὁ μὲν οὕτως ὤλετο οὕτω τὸν ὀκτωκαιδέκατον ἀνύσας ἑνἑαυτόν, πᾶσι δὲ τὸ πάθος οἰκεία νενόμισται συμφορά. καὶ Ἀλεξάνδρα συνεῖσα καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀπωλείας, ἐτι μᾶλλον τῷ πάθει συνείχετο, ἐνεκαρτέρει δὲ φόβῳ κακῶν ἐτέρων. Ἡρώδης δὲ πάντα ἐπετήδευεν ἀποσκευαζόμενος τὴν ὑπόνοιαν, καὶ δακρύων καὶ συγχεόμενος καὶ πολυτελεῖ τὴν ἐκφορὰν ἐνδεικνύμενος. Ἀλεξάνδρα δὲ τούτων οὐδενὶ ἐμαλάττετο, ἀλλὰ τῇ Κλεοπάτρᾳ γράφει τὴν ἐξ ἐπιβουλῆς Ἡρώδου τοῦ υἱέος ἀπωλείαν· ἡ δὲ τὸν Ἀντωνίον ἠρέθιζε τίσασθαι τὸν τοῦ παιδὸς φόνον. ἐπέμπει τοῖσιν Ἀντωνίος κελεύων ἔλθειν Ἡρώδη εἰς Λαοδίκειαν καὶ ἀπολογήσασθαι. ὁ δὲ τὴν

αίτιαν δεδοικώς καὶ τὴν Κλεοπάτρας δυσμένειαν, ἀπιὼν Ἰωσήφ τὸν θεῖον αὐτοῦ ἐπίτροπον τῶν ἐκεῖ πραγμάτων κατέλιπεν, ἐντειλάμενος λάθρα, εἰ πάθοι τι παρ' Ἀντωνίου αὐτός, αὐτίκα τὴν Μαριάμ ἀνελεῖν, ἵνα μὴ τεθνηκότος αὐτοῦ ἐτέρῳ διὰ τὴν ὠραιότητα γένηται. Ἡρώδης μὲν οὐκ ἀπῆει, Ἰωσήφ δὲ τὰ τῆς ἀρχῆς διοικῶν, καὶ συνεχῶς ἐντυγχάνων τῇ Μαριάμ καὶ τῇ Ἀλεξάνδρᾳ, τὴν πρὸς τὴν Μαριάμ διηγῆτο τοῦ βασιλέως διάθεσιν. εἰρωνευομένων δ' ἐκείνων 1.367 πρὸς τοὺς λόγους, προήχθη καὶ τὸ τῆς ἐντολῆς ἐκφῆναι ἀπόρρητον. τὸ δὲ μᾶλλον εἰς πλείω τὰς γυναῖκας ἐνήγεν ἀπόνοιαν. γίνεται δὲ καὶ λόγος παρὰ τῶν ἀπεχθανομένων Ἡρώδῃ ὡς κτείνειεν αὐτὸν ὁ Ἀντώνιος. ἐν τούτοις γράμματα ἐξ Ἡρώδου ἀφίκετο τὴν Ἀντωνίου τιμὴν τὴν πρὸς αὐτὸν διηγούμενα, καὶ ὡς συνεδρεύει αὐτῷ ἐν ταῖς διαγνώσεσι καὶ ὡς συνεσιᾶται, καὶ ὅτι τούτων τυγχάνει καὶ ταῦτα τῆς Κλεοπάτρας χαλεπῆς οὐσῆς αὐτῷ πρὸς διαβολήν. τούτων τῶν γραμμάτων κομισθέντων ἡ ψευδῆς ἐπαύσατο φήμη. Ἐπεὶ δὲ προπέμψας ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης τὸν Ἀντώνιον ἐπὶ Πάρθους εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπέστρεψεν, εὐθύς ἡ ἀδελφὴ Σαλώμη καὶ ἡ μήτηρ αὐτῶν κατηγοροῦν Ἀλεξάνδρας καὶ Μαριάμ. ἡ δὲ Σαλώμη καὶ κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ἑαυτῆς λόγον εἰσήγεν ὡς μιγνυμένου τῇ Μαριάμ· οὗτος δ' ἦν Ἰωσήφ ὁ τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων ἐπίτροπος. ελεγε δὲ ταῦτα ἐκ πλείονος αὐτῇ χαλεπαίνουσα ὅτι τὴν αὐτῶν δυσγένειαν ἐξωνείδιζεν. Ἡρώδης δὲ εὐθύς ἐταράττετο, καὶ ζηλοτυπῶν ἰδίᾳ τὴν Μαριάμ ἀνέκρινεν. ἀπομνυμένης δ' ἐκείνης ἐχάλα τὴν ὀργήν, καὶ τοῦ ἐρωτος ἠττητο, καὶ τὴν εἰς αὐτὴν ἐπιστοῦτο φιλοστοργίαν. ἡ δὲ οὐ στέργοντος εἰπεν εἰ ναι τὸ κάμει ἀπολέσθαι ἐντείλασθαι, εἰ γέ σοι παρ' Ἀντωνίου χαλεπὸν τι ἐπενεχθῆ. οὗτος ὁ λόγος ἐτάραξε τὸν Ἡρώδην, καὶ ἐβόα σαφῶς ἐκ τούτου πεφωρᾶσθαι τὸν τοῦ Ἰωσήφ πρὸς αὐτὴν ἐρωτα. οὐ γὰρ αὐτὸν ἐξείπεν, ελεγε, τὸ ἀπόρρητον, μὴ μεγάλης συναψάσης αὐτοὺς διαθέσεως, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὴν τὴν γυναῖκα αὐτίκα, εἰ μὴ τῷ αὐτῆς ἐδεδούλωτο ἐρωτι. 1.368 τὸν Ἰωσήφ δὲ μὴδ' εἰς ὄψιν αὐτοῦ ἀγαγὼν προσέταξε διαχρήσασθαι, καὶ τὴν Ἀλεξάνδραν ὡς ἀπάντων αἰτίαν δήσας ἐφύλαττεν. Ἀντώνιος δὲ τῷ Κλεοπάτρας ἐρωτι, μᾶλλον δὲ φαρμακείαις διεφθαρμένος, ταῖς ἐκείνης θελήσειν ἐδεδούλωτο. ἡ τὸν μὲν ἀδελφόν, ὧς ἡ βασιλεία διέφερε, φαρμάκῳ διέφθειρε, τὴν δ' ἀδελφὴν Ἀρσινόην δι' Ἀντωνίου ἀπέκτεινε· τὸν μὲντοι Ἀντώνιον ἐβιάζετο τὴν Ἰουδαίαν αὐτῇ καὶ τὴν Ἀραβίαν προσνεῖμαι. ὁ δὲ τὸ προφανές τῆς ἀδικίας δυσωπούμενος, ἐκείνη τε χαρίζεσθαι διὰ τοὺς ἐρωτας καὶ τὰς γοητείας ἀναγκαζόμενος, ἐξ ἐκατέρων τῶν χωρῶν μέρη ἀποτεμόμενος, τούτοις αὐτῆς τὴν ἀπλησίαν παρεμυθήσατο. ὁ μὲν οὐκ Ἀντώνιος εἰς Ἀρμενίαν ἐστράτευσεν, ἡ δὲ ὑποστρέφουσα εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐγένετο, συντυχόντος αὐτῇ τοῦ Ἡρώδου. συνηθείας δὲ αὐτῇ πρὸς Ἡρώδην γενομένης προσεκαλεῖτο αὐτὸν εἰς εὐνήν, ἀκρατῶς πρὸς μίξιν διακειμένη, τάχα δὲ τι καὶ παθοῦσα πρὸς ἐκείνον ἐρωτικόν, ἡ τὸ πιθανώτερον, ἀρχὴν ἐνέδρας τὴν ἐπ' αὐτῇ ὁμίλιαν κατὰ τοῦ ἀνδρὸς συσκευάζουσα. Ἡρώδης δὲ τοὺς μὲν λόγους αὐτῆς διεκρούσατο, δωρεαῖς δὲ θεραπεύσας ἐπ' Αἰγυπτὸν προύπεμψεν. Ἐβδόμου δὲ ἡδη ἐτους Ἡρώδου τῆς βασιλείας ἐνεστηκότος ἐσείσθη τῶν Ἰουδαίων ἡ γῆ ὡς οὐκ ἄλλοτε, καὶ τῶν τε κτηνῶν φθορὰ πολλὴ γέγονε καὶ τῶν ἀνθρώπων ὡσεὶ τρισμῦριοι ἐν ταῖς καταπεπτωκυῖαις οἰκίαις συγκατεχώσθησαν. τοὺς φόρους δὲ τῶν ἀπονεμηθειῶν τῇ Κλεοπάτρᾳ χωρῶν ἐξ Ἀραβίας καὶ Ἰουδαίας Ἡρώδου μισθωσαμένου, ὁ Ἀραψὸς περὶ τὴν τοῦ δασμοῦ καταβολὴν ἠγγυμόνει. ἐγνωσθεὶς ὁ βασιλεὺς χωρῆσαι κατὰ τοῦ Ἀραβος, καὶ ὑπ' 1.369 Ἀντωνίου τοῦτο ἐπιτραπεῖς, καὶ συμβαλὼν πολλακίς τελευταῖον νικᾷ, καὶ προστατεῖν τοῦ ἐθνους ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἤρεθῆ. καὶ ὑπέστρεφεν εἰς τὰ οἰκεῖα, μέγα διὰ τὰ ἀνδραγαθήματα κτησάμενος ὀνομα καὶ φρονήματος ἐμπλεως. Ἀρτι δὲ Καίσαρος τὸν Ἀντώνιον ἐν Ἀκτίῳ μάχῃ νικήσαντος Ἡρώδῃ τὰ πράγματα τεθορύβητο ἡ ἀπέγνωστο τέλος. οὐ γὰρ ἦν ἐλπίς, τσοαύτης αὐτῷ πρὸς Ἀντώνιον φιλίας

γενομένης, μὴ κακωθῆναι ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. ὁ θεν τὸν Ὑρκανὸν ἐκ μέσου ποιῆσαι διανοούμενος, τότε μᾶλλον ὦ ετο συμφέρειν αὐτῷ τὴν ἐγχείρησιν, ἵνα μὴ ἀνήρ περισώζοιτο τυχεῖν τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀξιώτερος. Ἡρώδης μὲν οὐ ν οὐ τω διανενοήτο, ἠρέθισε δὲ τι συμβάν πρὸς τὴν πράξιν πλέον αὐτόν. ἡ γὰρ Ἀλεξάνδρα φιλόνηικον τυγχάνουσα γύναιον οὐκ ἀνίει ἀναπειθουσα τὸν πατέρα Μάλχῳ προσχωρήσαι τῷ τὴν Ἀραβίαν εχοντι. ὁ δὲ πρῶτον μὲν διωθεῖτο τοὺς λόγους, ἐγκειμένης δ' ἐκείνης τέλος ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Μάλχον ἐγχαράττει περὶ τοῦ δέξασθαι σφᾶς, καὶ Δοσιθέῳ τινὶ τῶν φίλων δίδωσι ταύτην. καὶ ὁ ς Ἡρώδη τὴν ἐπιστολὴν ἐνεχείρισεν, ὁ δὲ ἀποδοῦναι τῷ Μάλχῳ τὴν γραφὴν ἠξίωσε τὸν Δοσίθεον καὶ τὰ παρ' ἐκείνου γράμματα ἐνεγκεῖν. ταῦτα δὲ τοῦ Δοσιθέου πληρώσαντος ἀντεπέστειλεν ὁ Αραψ αὐτόν τε τὸν Ὑρκανὸν δέξασθαι καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ. ταύτην οὐ ν Ἡρώδης δεξάμενος τὴν ἐπιστολὴν μεταπέμπεται Ὑρκανόν, καὶ περὶ τῶν πρὸς τὸν Μάλχον ἀνέκρινε συνθηκῶν. ἀρνούμενου δὲ τὰς ἐπιστολάς δείξας τῷ συνεδρίῳ τὸν α νδρα διεχειρίσατο. πολλοὶ δὲ σκῆψιν Ἡρώδου τὰ κατὰ τὸν Ὑρκανὸν γενέσθαι φασί, βουλομένου αὐτὸν ποιήσασθαι ἐκποδῶν, καὶ τούτου ποι1.370 οὔνται τεκμήριον τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐπιείκειαν ἢ ἀφέλειαν καὶ τὸ μὴδὲ ἐν νεότητι θράσους τι ἢ προπετείας ἐνδείξασθαι. τότε δὲ ἡ ν ἐτῶν ὀγδοήκοντα πρὸς ἐνί. Ἡρώδης δὲ σπεύδων πρὸς Καίσαρα τὴν μὲν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν καὶ πᾶσαν τὴν γενεὰν ἐν Μασάδοις κατέστησε, Μαριάμ δὲ τὴν γυναῖκα σὺν Ἀλεξάνδρῳ τῇ μητρὶ εἰς Ἀλεξάνδριον ἡγαγε, προφάσει τιμῆς φρουρῶν ἐγκαταστήσας αὐταῖς Ἰωσήφ τὸν ταμίαν καὶ τὸν Ἰτουραῖον Σόεμον πιστοτάτους αὐτῷ, ἐντειλάμενος αὐτοῖς, εἰ τι περὶ αὐτοῦ πύθοιντο δυσχερές, ἐξ αὐτῆς καὶ α μφω διαχειρίσασθαι, τὴν δὲ βασιλείαν τοῖς παισὶν αὐτοῦ καὶ τῷ ἀδελφῷ Φερώρῳ διατηρεῖν. τοιαύτας δούς ἐντολάς εἰς Ῥόδον ἠπέιγετο πρὸς τὸν Καίσαρα. καταπλεύσας δὲ περιεῖλε μὲν τὸ διάδημα, τοῦ α λλου δ' ἀξιώματος οὐδὲν ὑφῆκεν, ἀλλὰ καὶ κοινωνήσας λόγου τῷ Καίσαρι τὸ μεγαλεῖον ἐνέφηνε τοῦ φρονήματος, οὐ τε πρὸς ἰκεσίας τραπόμενος καὶ τὸν λογισμὸν τῶν πεπραγμένων οὐ μεθ' ὑποστολῆς ἀποδούς, οὐ μετρίως οὐ ν ἐπεσπάσατο τὸν Καίσαρα, καὶ τό τε διάδημα πάλιν ἀποκατέστησεν αὐτῷ καὶ ἡ γε διὰ τιμῆς. οὐ τω δὲ παρ' ἐλπίδα ἐσχηκῶς βεβαιότεραν τὴν βασιλείαν παρέπεμψεν ἐπ' Αἰ γυπτον Καίσαρα, δωρησάμενος αὐτόν τε καὶ τοὺς φίλους φιλοτιμότητα. ἐπανήει δὲ πρὸς τὴν Ἰουδαίαν πλείονι τιμῇ καὶ παρρησίᾳ, καὶ τεταραγμένην αὐτῷ τὴν οἰκίαν κατέλαβεν. οἰηθεῖσαι γὰρ ἡ τε Μαριάμ καὶ ἡ Ἀλεξάνδρα, ὁ περ ἡ ν, ὁ τι ὡς ἐν φρουρᾷ κατεκλείσθησαν εἰς τὸ Ἀλεξάνδριον, ἵνα μὴδ' ἑαυτῶν ἐξουσίαν εχοιεν, χαλεπῶς εφερον, καὶ διὰ θεραπείας τοὺς φρουρῶν ἐπεποιήντο, καὶ μᾶλλον 1.371 τὸν Σόεμον, λόγοις αὐτὸν καὶ δωρεαῖς θεραπεύουσαι. ὁ δ' ἠτᾶτο κατὰ μικρόν, καὶ τὰς ἐντολάς τοῦ βασιλέως ταύταις ἐξέφηνεν. αἱ δὲ χαλεπῶς πρὸς ταύτας διέκειντο, καὶ μᾶλλον ἢ Μαριάμ. Ἡρώδου γὰρ πρώτη τῇ γυναικὶ περὶ τῶν κατ' αὐτόν ὡς εἰκὸς εὐαγγελιζομένου καὶ πρὸ τῶν α λλων ἀσπαζομένου, ἢ δὲ πρὸς μὲν τοὺς ἀσπασμοὺς ε στενε, πρὸς δὲ τὰς εὐτυχίας ἀχθομένη ἐώκει, ὡς ἐκταράττεσθαι τὸν βασιλέα καὶ ἀδημονεῖν διὰ τὸ τοῦ μίσους παράλογον, καὶ ὀρμῆσαι μὲν πολλάκις πρὸς α μναν τῆς ὑπεροψίας αὐτῆς, ἀνακόπτεσθαι δὲ ὁ τι προκατεῖληπτο ὑπὸ ερωτος, τὸ δὲ σύμπαν ἐδεδοίκει μὴ λάθη κολάσας ἐκείνην μᾶλλον ἑαυτὸν κακῶς διαθέμενος, τῆς ἐρωμένης οὐκ οὐ σης. ἢ δὲ γε μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ παρῶξυνον τὸν Ἡρώδη διαβολαῖς ζηλοτυπίαν αὐτῷ καὶ μῖσος ἐνείσαις. καὶ ὁ ς χεῖρον εἰ χεν ἀεὶ πρὸς αὐτήν, τῆς μὲν οὐκ ἀποκρυπτούσης τὴν πρὸς ἐκεῖνον διάθεσιν, τοῦ δὲ τὸν ερωτα πρὸς ὀργὴν ἀεὶ μεταβάλλοντος. καὶ εἰ μὴ πρὸς Καίσαρα ε σπευδεν ἡ δη κεκρατηκότα, Ἀντωνίου καὶ Κλεοπάτρας θανόντων, εἰς Αἰ γυπτον, τάχα εὐθὺς α ν ἐπράχθη τὸ δεινόν. νῦν δὲ τὰ περὶ τὴν οἰκίαν ὡς εἰ χε κατέλιπε, καὶ εἰς Αἰ γυπτον ἀφικόμενος μεγίστων ἠξιώθη παρὰ τοῦ Καίσαρος, καὶ ἐπανήει λαμπρότερος. ἡ ρα δὲ τῆς Μαριάμ καὶ σφόδρα διακαῶς. ἢ δὲ τὰ μὲν α λλα

σώφρων η ν αὐτῷ καὶ πιστῆ, κατατροφῶσα δὲ τοῦ ἀνδρὸς δεδουλωμένου διὰ τὸν ερωτα πολλάκις μὲν ἐξύβριζεν εἰς αὐτόν, καὶ τὴν αὐτοῦ δὲ μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν ἐπὶ δυσγενεῖα ἐχλεύαζεν. ἐξερράγη δὲ τὸ μῖσος εἰς τούμφανές ἐκ τοιαύτης λαβῆς. μεσημβρίας οὐ σης ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν θάλαμον εἰσῆι ἀναπαυσόμενος καὶ ἐκάλει τὴν Μαριάμ, ἣ δὲ εἰσελθοῦσα ἐλοιδορεῖτο 1.372 αὐτῷ ὡς τὸν πάππον αὐτῆς καὶ τὸν ἀδελφὸν ἀπο1.372 κτείναντι. ἐχαλέπαινε δὲ ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς. καὶ ἡ Σαλώμη τοῦ καιροῦ δραξαμένη, τὸν οἰνοχόον προδιαφθείρασα κατηγορῆσαι τῆς Μαριάμ, πείθει τοῦτον τότε τῷ βασιλεῖ προσελθεῖν καὶ ἀπαρ' ἐκείνης ἐδιδάχθη αὐτῷ διαλέξασθαι. ὁ δὲ δῶροις ελεγε παρὰ τῆς Μαριάμ δεξιωθῆναι, ἀναπειθούσης φίλτρον αὐτῷ δοῦναι· τὸ δ' εἰ ναί τι φάρμακον οὐ τὴν δύναμιν ἰσχυρίζετο ἀγνοεῖν. τούτων ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ετι μᾶλλον κεκίνητο εἰς ὀργὴν, καὶ τὸν τῆς γυναικὸς οἰνοχόον, πιστότατον ο ντα αὐτῆ, ἐβασάνιζεν. ὁ δὲ οὐδὲν περὶ ω ν ἐβασάνιζετο οὐ τ' η δει οὐ τ' ε λεγεν, ἀλλὰ τὸ μῖσος τῆς γυναικὸς ε φασκε γενέσθαι διὰ τοὺς λόγους οὐ ς ὁ Σόεμος αὐτῆ φράσειεν. οὐ πω τὸν λόγον εἰς τέλος ἐκείνος η νεγκε καὶ μέγα βοήσας Ἡρώδης "οὐκ α ν' ε φη "Σόεμος τὰς ἐντολὰς ἐξεφάυλισεν, εἰ μὴ τις αὐτῷ πρὸς τὴν γυναικα κοινωνία ἐγένετο." τὸν μὲν οὐ ν Σόεμον εὐθύς κτανθῆναι ἐκέλευσε, τῆς δὲ γυναικὸς κατηγορεῖ τοὺς οἰκειοτάτους συναγαγὼν περὶ φίλτρων καὶ φαρμάκων, καὶ ὀργίλως κατ' αὐτῆς διέκειτο. οὐ τω δ' ε χοντα ὀρῶντες αὐτὸν οἱ παρόντες θάνατον ἐκείνης κατεψηφίσαντο. καὶ ἡ μὲν η γετο τὴν ἐπὶ θανάτῳ, Ἄλεξάνδρα δ' ἡ μήτηρ αὐτῆς η δη καὶ περὶ ἑαυτῆ δεδοικυῖα, καὶ τὴν α γνοϊαν ω ν ἡ Μαριάμ κατηγορήθη ἐμφαίνουσα, ἐκπηδήσασα κακὴν καὶ ἀχάριστον πρὸς τὸν α νδρα τὴν θυγατέρα ἐκάλει, καὶ δίκαια πάσχειν ε λεγεν. ἡ δὲ οὐ τε ταραχθεῖσα πρὸς ταῦτα οὐ τε λόγον δοῦσα ἀπῆει πρὸς τὸν θάνατον ἀτρεμαίῳ τῷ καταστήματι καὶ γενναίῳ φρονήματι καὶ τὴν εὐγένειαν κὰν τοῖς ἐσχάτοις ἐμφαίνουσα. Καὶ ἡ μὲν οὐ τως ἀπέθανε τῆς Σαλώμης αὐτῆ 1.373 κατεπειξάσης τὸν θάνατον, Ἡρώδης δὲ τότε μᾶλλον ἐξῆπτο πρὸς τὸν ἐκείνης ερωτα, καὶ πολλάκις ἀνακλήσεις η σαν αὐτῆς καὶ θρήνοι ἀσχήμονες. καὶ οὐ τως αὐτοῦ τὸ πάθος ἐκράτησεν ὡς καὶ καλεῖν τὴν Μαριάμ κελεύειν τοῖς ὑπηρέταις, καὶ τέλος ταῖς ἐρήμοις ἐκδοὺς ἑαυτόν, καὶ ταύταις ἐναδημονῶν, δεινῆ περιπίπτει νόσῳ· ἡ δὲ φλόγῳσις η ν καὶ πείσις ἰνίου καὶ τῆς διανοίας παραλλαγή. καὶ ὁ μὲν οὐ τως ἐνοσηλεύετο, ἡ Ἄλεξάνδρα δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις διάγουσα καὶ τὰ τῶν νόσων πυθομένη τοῦ βασιλέως, τῶν περὶ τὴν πόλιν δύο φρουρίων ἐπειρᾶτο κρατῆσαι. ο μαθὼν ὁ Ἡρώδης αὐτίκα αὐτὴν ἀποκτεῖναι προσέταξεν, αὐτὸς δὲ μόλις διαφυγὼν τὸν ἐκ τοῦ νοσεῖν κίνδυνον χαλεπὸς η ν καὶ δυσάρεστος καὶ πρὸς τιμωρίας καὶ φόνους ε τοιμος· καὶ οὐ τῶν πολλῶν μόνον ἐγίνοντο φόνοι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων φίλων αὐτοῦ. παρέβαινε δὲ καὶ τὰ ε θη τὰ πάτρια καὶ ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασι διέφθειρε τὴν πάλαι κατάστασιν. πρὸς α τὸ πλῆθος τετάρακτό τε καὶ ἐχαλέπαινε. δέκα δὲ α νδρες τῶν πολιτῶν συνομοσάμενοι καὶ ξιφίδια τοῖς ἱματίοις ὑποβαλόντες εἰς τὸ θέατρον ἐχώρουν ἀπὸ συνθήματος η καὶ αὐτὸν τὸν Ἡρώδη διαχρησόμενοι η τέως τῶν περὶ ἐκείνον πολλοὺς. φωραθέντες δέ, καὶ μηδ' ἀρνησάμενοι τὸ βούλευμα, ἀλλὰ καὶ τὰ ξίφη ἀναδείξαντες, πᾶσαν αἰκίαν ὑπομείναντες διεφθάρησαν. τὸν δὲ τούτους καταμηνύσαντα μετὰ μικρόν τινες διαρπάσαντες καὶ μελιστὶ διελόντες κυσὶν ἐπέρριψαν. οὐ ς εὐρηκῶς Ἡρώδης ἐτιμωρήσατο πανοικί. ἡ δὲ τοῦ πλῆθους μῆνις ἐπέμενε. Συνέβη δὲ τότε κατὰ τὴν χώραν πάθη δεινότατα, 1.374 λιμός τε καὶ νόσοι σωμάτων ἐξ ἀσυνήθους διαίτης δι' ε νδειαν σιτίων γινομένης, καὶ ἐπὶ τούτοις πᾶσι λοιμός. Ἡρώδης δὲ τῷ καιρῷ βοηθεῖν προθυμούμενος οὐ τε χρημάτων ἠπόρει, προκαταναλώσας αὐτὰ δι' ἐπίδειξιν εἰς πόλεων ἐπισκευάς, οὐ τε αἰ πλησιάζουσαι χῶραι σῖτον ει χον, τῆς αὐτῆς ἐνδείας καὶ ἐν ἐκείναις ἐπικρατούσης. τέως δὲ ὡς α ν δύναιτο βοηθεῖν ἐγνωκῶς, τὸν ο ντα κατὰ τὰ βασιλεία κόσμον συγκόψας εἰς

νόμισμα, ε πεμπεν εις Αι γυπτον και σιτον εκειθεν ωνειτο. ου κομισθεντος τοις μεν δι' εαυτων δυναμενοις τα περι τας τροφας εκπονειν σιτον διενειμεν, οι δε δια γηρας η δι' ετεραν ασθενειαν ουχ οι οι τε η σαν εαυτοις ετοιμαζειν σιτια, τούτων προυνοει καταστησας αρτοποιους και τας τροφας ετοιμους ποριζων αυτοις. ταυτα δε ου μονον τας γνωμας μετεβαλε των πριν χαλεπαινοντων αυτω, αλλα και προς ευ νοιαν αυτας μετεστησατο. και ου τως κακωθεισαν αυτω ανακτησαμενος την αρχην, ουχ η ττον και τους περιξ δυσπραγουντας επ' ι της της συμφορας επεκουφισεν, ω στε γενεσθαι τους μεν εξω της αρχης δοθεντας σιτου κορους μυριους, τους δε εις την αυτου βασιλειαν περι οκτακιςμυριους. ο δε κορος δυναται κατα τον Ιωσηπον μεδιμνους Αττικους δεκα. τουτο το φιλοτιμημα και το της χαριτος ευ καιρον και τους Ιουδαιους εις αγαπην εξ απεχθειας μετηνεγκε, και παρα των εξωθεν αυτω προυξენησεν ευ κλειαν. Προσκατειργασατο δε και γαμον εαυτω εξ ερωτικης επιθυμιας. ιερευς γαρ τις Σιμων εν Ιεροσολυμοις θυγατερα ειχε καλλιστην ταυτης ο Ηρωδης η κεν εις ερωτα. ο ντος δε του Σιμωνος ανοικειου 1.375 προς κηδος δι' αδοξιαν, αφαιρειται μεν την ιερωσουνην τον ταυτην εχοντα τοτε Ιησουν τον του Φαβητος, αρχιερα δε ποιειται τον Σιμονα και την αυτου θυγατερα γαμει. παντων δε αυτω προκεχωρηκοτων εις δεον, περιεβαλλετο την εξωθεν ασφαλειαν, πολεσι τε δεξιως ομιλων και τους δυναστας θεραπευων, ω στε αυτω παντα δια παντων αυξεσθαι. υπο δε της εις τουτο φιλοτιμιας και της εις Καισαρα και τους εις πλειστον δυναμενους Ρωμαιων θεραπειας και τα εθη παρεβαινε και τα νομιμα παρεχαραττε, πολεις τε κτιζων και ναους εγειρων ουκ εν τη των Ιουδαιων, τη δ' εξω χωρα, Ιουδαιοις μεν απολογουμενος εκ προσταγματων ταυτα ποιειν, αλλ' ουκ αφ' εαυτου, Καισαρι δε και Ρωμαιοις χαριτας νεμων τω και των πατριων εκβαινειν εθων δια την εκεινων τιμην. αγαλματα τε γαρ ανιστη και τυπους μεμορφωμενους και πολεις ωκοδομει και λιμενας ευρεις και ακλυστους και βασιλεια πολυτελη και διαιτας λαμπρας. Εν τοιουτοις δε ων τους παιδας Αλεξανδρον τε και Αριστοβουλον εις Ρωμην απεστειλεν εντευχομενους τω Καισαρι. τουτους ο Καισαρ φιλανθρωπως εδεξατο, και διδωσιν Ηρωδη ο τω βουλεται των εξ αυτου γεγονοτων απονειμαι την βασιλειαν, και χωραν ετι προσεθετο, εγκαταμινυσι δε αυτον και τοις της Συριας επιτροπευουσιν, εντειλαμενος παντα μετα της εκεινου γνωμης ποιειν. τοσαυτα δ' ευτυχησας τω μεν αδελφω Φερωρα τετραρχιαν ητησατο παρα Καισαρος, το δε τρίτον μέρος των φορων αφηκε τοις εν τη βασιλεια, ως μεν εκεινος ελεγεν, ι να ανακτηθειεν εκ της αφοριας, ως δε τοις αλλοις εδοκει, ι να 1.376 την του πληθους εις εαυτον θεραπευση δυσμενειαν. μετακινουμενων γαρ αυτοις των εθων χαλεπως εφερον. διο και αφηρειτο τας αδειας αυτων, αει καματους επιταττων αυτοις και τας συνόδους κωλυνων και τους περιπατους και τας διαιτας επιτηρων και τους φωραθεντας κολαζων βαρυτατα, καν τη πολει καν ταϊς οδοιποριαϊς η σαν οι τους εις ταυτον συνιοντας επισκοπουντες, τινες δε φασι και αυτον ιδιωτου σχημα λαμβανοντα ενιοτε νυκτωρ τοις οχλοις εγκαταμινυσθαι και αποπειρασθαι αυτων την διανοιαν ην περι της αρχης ειχον. και τους μεν εξαυθαδιζομενους επεξηει α πασι τροποις, το δε πληθος ορκους ηξιου την πιστιν αυτω βεβαιουν. οι μεν ουν πολλοι ει κον, τους γε μην δυσχεραινοντας ηφανιζεν εκ παντος. συνεπειθε δε και τους περι Πολλιωνα τον Φαρισαιον και Σαμαιαν και των συμφοιτωντων αυτοις τους πλειστους ομνυειν. οι δε ου τε επεισθησαν ουτ' εκολασθησαν δια τον Πολλιωνα υπο του βασιλεως αιδουμενον. αφειθησαν δε ταυτης της αναγκης και οι Εσσαιοι καλουμενοι. γενος δε τουτο διαιτη χρωμενον Πυθαγορικη. ετιμα δε τουτους δια τον Μαναϊμ. ην δ' ουτος εις εξ αυτων, ανηρ ταλλα τε αγαθος και τα μελλοντα προορων, ος ετι παιδα τον Ηρωδην ες διδασκαλου φοιτωντα ιδων βασιλεα Ιουδαιων προσειπεν. ο δε ιδιωτης ελεγεν ει ναι. Μαναϊμ δε μειδιασας και τυπτων

αὐτὸν ἡρέμα "ἀλλὰ καὶ βασιλεύσεις" ε φη "καὶ τὴν ἀρχὴν ἀνύσεις εὐδαιμονέστατα, καὶ μέμνησο τῶν ἐμῶν τούτων πληγῶν. α ριστος δ' ε ση, εἰ δικαιοσύνην ἀγαπήσειας καὶ εὐσέβειαν πρὸς θεὸν καὶ πρὸς τοὺς πολίτας ἐπιείκειαν. ἀλλ' οὐ γὰρ οἱ δά σε τοιοῦτον ε σεσθαι." βασιλεύσας δὲ ὁ Ἡρώδης μετακαλεῖται τὸν Μαναΐμ καὶ περὶ τοῦ 1.377 χρόνου τῆς ἀρχῆς ἐπυνθάνετο. ὡς δέ, σιωπῶντος ἐκείνου, αὐτὸς εἰ δέκα γενήσονται ἡρώτα τῆς βασιλείας ἐνιαυτοὶ ἢ εικοσιν ἢ τριάκοντα, ὁ δὲ ὀρον οὐκ ἐπέθηκε τῷ τέλει τῆς προθεσμίας, Ἡρώδης καὶ τούτοις ἀρκεσθεὶς τὸν τε Μαναΐμ ἀφῆκε δεξιωσάμενος καὶ πάντας δι' ἐκεῖνον ἐτίμα τοὺς Ἑσσηνοὺς. Ἡδη δὲ ὀκτωκαίδέκατον ἀνύων ἐνιαυτὸν τὸν νεῶν ἐγνώ μετασκευάσαι καὶ πρὸς ὑψος α ραι μείζον καὶ ἀξιοπρεπέστερον ἐκτελέσαι. τὸ δὲ πλῆθος ὤκνει πρὸς τὴν ἐγχείρησιν. ὁ δὲ οὐ πρότερον ε φη τὸν ναὸν καθαιρήσειν, πρὶν α ν πάντα ὠ ν α ν δέοιτο εἰς τὸ ε ργον παρασκευάσῃται. ἡδη δὲ ἠτοιμασμένων αὐτῷ πάντων, καθελὼν αὐτὸν καὶ θεμελίους ἀλλοὺς καταβαλόμενος τὸν ναὸν ἡγειρε μήκει πῆχεων ἑκατόν, τὸ δ' ὑψος ἐπέκεινα εικοσιν. ὠκοδομήθη δὲ λίθοις λευκοῖς τε καὶ κραταιοῖς, ὠ ν ἐκάστῳ περὶ πέντε καὶ εικοσι τὸ μήκος πῆχεις, τὸ δ' ὑψος ὀκτώ, ε υ ρος δὲ περὶ δώδεκα. κατὰ δὲ τὴν βόρειον πλευρὰν ἀκρόπολις ἐγγώνιος εὐερκής ἐντετεῖχιστο, διάφορος ὀχυρότητι, ἡ ν οἱ ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀσαμωναίων γεγονότες βασιλεῖς ὁμοῦ καὶ ἀρχιερεῖς ὠκοδόμησαν καὶ βᾶριν ἐκάλεσαν, ὠ στε τὴν ἀρχιερατικὴν ἀποκεῖσθαι στολὴν ἐν αὐτῇ. καὶ ταύτην οὐ ν τὴν βᾶριν Ἡρώδης ἐπισκευάσας ὀχυρωτέραν ἐπ' ἀσφαλείᾳ τοῦ ἱεροῦ εἰς μνήμην Ἀντωνίου προσηγόρευσεν Ἀντωνίαν. αὐτὸς δὲ ὁ ναὸς καὶ πάντα τὰ περὶ τὸν ναὸν ἐν ὀκτῷ δεδόμητο ε τεσι. παραδέδοται δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὁ τε αὐτὸς ὁ ναὸς ἀνηγείρετο, ἐν ἐνιαυτῷ γὰρ ἐνὶ καὶ μηνσὶν ε ξ ὠκοδομήθη, τὰς μὲν ἡμέρας μὴ ὑ ειν, γίνεσθαι δὲ τοὺς ὀ μβρους ἐν ταῖς νυξίν, ἡ να μὴ τὰ ε ργα κωλύωνται. τὰς ἀδικίας δὲ ἀναστέλλειν πειρώμενος ὁ Ἡρώδης 1.378 τίθησι νόμον τοὺς τοιχωρῦχοις ἐπ' ἐξαγωγῇ τῆς χώρας πιπράσκεσθαι ὁ καὶ πρὸς τιμωρίαν τῶν πασχόντων ἡ ν φορτικόν, οὐχ ἡ κιστα δὲ καὶ τῶν νόμων κατάλυσις. τὸ γὰρ ἀλλοφύλοις δουλεύειν καὶ βιάζεσθαι κατὰ τὰ ἐκείνων ε θη βιοῦν τῆς θρησκείας ἡ ν, ὁ σον ἐπ' ἐκεῖνοις, κατάλυσις. πιπράσκεσθαι μὲν γὰρ οἱ νόμοι τοὺς φῶρας ἐκέλευον, εἰ μὴ ε χοιεν κατὰ τὸ τετραπλοῦν ἐκτιννύειν τὰ φῶρια, ἀλλ' οὐ πρὸς ἀλλοφύλους, πρὸς δὲ γε ὁμοεθνεῖς, ἡ να μῆτε τῆς θρησκείας ἐκπίπτειεν μῆτε παρ' ὁ λον τὸν βίον δουλεύοιεν, ἀλλὰ τυγχάνοιεν μετὰ ἐξαετίαν ἀφέσεως. ταῦτα μέρος ἡ ν τῶν κατ' ἐκείνου διαβολῶν καὶ τῆς δυσνοίας τοῦ πλήθους τῆς ἐπ' αὐτῷ. εἰς τὴν Ἰταλίαν δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον παραγενόμενος Ἡρώδης, ἡ να Καίσαρὶ τε προσομιλήσῃ καὶ τοὺς παῖδας ἐν τῇ Ῥώμῃ διατρίβοντας ὀ ψεται, φιλοφρόνως τε ὑπεδέχθη παρὰ τοῦ Καίσαρος καὶ τοὺς παῖδας ὡς ἡδη τελειωθέντας ἐν τοῖς μαθήμασιν ε λαβεν α γειν εἰς τὰ οἰκεῖα. ὡς δ' ἐπανῆλθον, περίοπτοι γεγόνασι τῷ τε τῆς ψυχῆς παραστήματι καὶ τῇ κατὰ τὰς μορφὰς ὠραιότητι, ἐπίφθονοί τε ἡ σαν Σαλώμη τῇ τοῦ βασιλέως ὁμαίμονι καὶ τοῖς τὴν αὐτῶν μητέρα κατεργασαμένοις διαβολαῖς. καὶ ἡδη καὶ κατ' ἐκείνων τὰ ὀπλα ἠτοιμάζον δι' ὠ ν καὶ τὴν αὐτοὺς γειναμένην κατηγωνίσαντο, λογοποιοῦντες ἀηδῶς τῷ πατρὶ προσφέρεσθαι τὰ μειράκια διὰ τὸν φόνον τὸν τῆς μητρός, κἀντεῦθεν μῖσος φυῆναι τῷ πατρὶ πρὸς τοὺς παῖδας ὡς ἐνὸν κατεσκευάζον. τέως μέντοι φιλοστόργως ε τι πρὸς αὐτὰ ὁ πατὴρ διακείμενος καὶ τιμῆς μετεδίδου καὶ γυναῖκας ἐν ἡλικίᾳ γεγονόσιν 1.379 ἐζεύγνυνεν, Ἄριστοβούλῳ μὲν τὴν Σαλώμης θυγατέρα Βερνίκην, Ἀρχελάου δὲ τοῦ Καππαδοκῶν βασιλέως τὴν παῖδα Γλαφύραν τῷ Ἀλεξάνδρῳ. τῇ δὲ Σαλώμῃ ταῦτα τὴν κατὰ τῶν νεανίσκων δυσμένειαν μᾶλλον ὑπέτρεφεν, οἰκειομένη καὶ πάντας ὀ σοιπερ αὐτῇ τὸν τῆς Μαριάμ φόνον συνεξεργάσαντο. διδόντων δὲ τινὰς καὶ τῶν νεανίσκων λαβὰς μνήμη τε τῆς μητρός καὶ τῇ τοῦ κράτους ἐπιθυμίᾳ, βλασφημίαι μὲν ἐκείνων εἰς τὴν Σαλώμην καὶ τὸν Φερώραν ἐγίνοντο, πρὸς ἐκείνους δ' ἡ τούτων ἐπηύξητο

δυσμένεια, καὶ διαβολαὶ κακοήθεις κατ' αὐτῶν προύβαινον, παρ' αὐτῶν ἐκείνων τὰς αἰτίας λαμβάνουσαι. κακῶς γὰρ τῆς μιαιρᾶς Σαλώμης καὶ σφᾶς καὶ τὴν μητέρα λεγούσης καὶ πρὸς λόγους ἐκκαλουμένης αὐτοῦς, ἐκείνοι ἐλεεινὴν ἀπέφαινον τὴν καταστροφὴν τῆς μητρός, ἀθλίους δ' ἑαυτοὺς ἐκάλουν τοῖς ἐκείνης φονεῦσιν ἀναγκαζομένους συζῆν. ταῦτα ἦν ἀποδημοῦντος τοῦ βασιλέως, ἐπανελθόντι δ' εὐθύς παρὰ τε Φερῶρα καὶ τῆς Σαλώμης οἱ λόγοι προσήγοντο, λεγόντων μέγαν αὐτοῖς ἐπηρτῆσθαι τὸν κίνδυνον, ἀναφανδὸν ἀπειλουμένων τῶν νεανίσκων τὸν φόνον τίσασθαι τῆς μητρός. Ἡρώδης δὲ ταῦτα καὶ ἄλλων ἀπαγγελλόντων τετάρακτο. οὐτω δὲ διατεθεὶς ἐγὼ ἐπὶ καθαιρέσει τῶν νέων ἑτερον υἱὸν Ἀντίπατρον ὁ νομα, ἰδιωτεύοντι ἐτι αὐτῷ γεγονότα, προσοικειώσασθαι· καὶ τοῦτον ἐδόκει τιμᾶν, ἵνα καταστείλῃ τὸ θράσος τοῖς ἐκ τῆς Μαριάμ, γνοῦσιν ὡς οὐ μόνους αὐτοῖς οὐδ' ἐξ ἀνάγκης ἢ διαδοχὴ τῆς βασιλείας ὀφείλεται. ὁθεν ὡς ἐφεδρὸν τινα τὸν Ἀντίπατρον ἐπεισήγαγεν. ὁ δὲ δεινὸς ὦν, ἐπεὶ παρρησίας ἐλάβετο, μίαν ἐσχεν ὑπόθεσιν εχέσθαι τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν ἄλλοτριῶν ταῖς διαβολαῖς. κάκεῖνοι δ' ἐτι ἐδίδουσαν 1.380 ἀφορμάς, καὶ δακρύνοντες ὡς ἀτιμαζόμενοι καὶ τὴν μητέρα ἀνακαλούμενοι καὶ τὸν πατέρα φανερῶς οὐ δίκαιον λέγοντες. ἀπερ κακοήθως οἱ περὶ τὸν Ἀντίπατρον Ἡρώδη μετὰ προσθήκης ἐξαγγέλλοντες μείζονα τὴν πρὸς ἐκείνους ἐνεποίουν ἀπέχθειαν. βουλόμενος δὲ ὁ πατὴρ ταπεινώσαι τοὺς ἐκ τῆς Μαριάμ, πλείονος Ἀντιπάτρω μετεδίδου τιμῆς· τέλος δὲ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἐπεισήγαγε. καὶ Καίσαρι συνίστη αὐτὸν γράφων ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ εἰς Ῥώμην αὐτὸν μετὰ πολλῶν δώρων ἀπέστειλεν, ὥστε ἡδη πάντα ἐπ' ἐκείνῳ δοκεῖν, παρεῶσθαι δ' ἐκ τῆς ἀρχῆς παντάπασιν τὰ μειράκια. Ἀντίπατρος δὲ δεδοικῶς μὴ αὐτοῦ ἐκδημήσαντος ἐπιεικέστερος εἰς τοὺς ἐκ Μαριάμ γένηται ὁ πατήρ, καὶ ἀποδημῶν οὐκ ἀνίει συνεχῶς ἐπιστέλλων κατὰ τῶν ἀδελφῶν τῷ πατρὶ καὶ προσερεθίζων πρὸς τὴν δυσμένειαν, ἐως εἰς τοῦτο προήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ πλεῦσαι πρὸς Ῥώμην κάκεῖ τῶν παίδων κατηγορεῖν παρὰ Καίσαρι. ἀπελθὼν δ' εἰς Ῥώμην σὺν τοῖς παισὶ, παρεστήσατο μὲν αὐτοὺς τῷ Καίσαρι, ἡγιάτο δὲ τῆς ἀπονοίας, ὡς τὸν ἑαυτῶν πατέρα μισοῦντας καὶ διαχειρίσασθαι μελετῶντας αὐτὸν καὶ οὐτω τὴν βασιλείαν λαβεῖν. τῶν δὲ νεανίσκων καὶ λέγοντος ἐτι τοῦ πατρὸς δάκρυα ἦν καὶ τέλος οἰμωγῆ, δεδοικῶτος ὡς εἰ σιγῶεν, δόξουσιν ἐκ τοῦ συνειδότος μὴ εὐπορεῖν ἀπολογία. ὡς δ' ἐγνων εὐμένειαν παρὰ Καίσαρος, τῶν δ' ἄλλων τοὺς μὲν συνδακρύνοντας, συναλγοῦντας δὲ ἀπαντας, ὁ Ἀλέξανδρος ἐπεχειρεῖ διαλύειν τὰς αἰτίας, πρὸς τὸν πατέρα λόγους ποιούμενος. καὶ διαλεχθέντος πρὸς τὸ ἐπαγωγότερον ὁ Καῖσαρ, οὐδὲ πρότερον ταῖς κατ' αὐτῶν πιστεύων διαβολαῖς, ἐτι μάλιστα ἐξηλλάττετο, καὶ συνεχῶς εἰς τὸν Ἡρώδη ἀπέβλεπεν, ὁρῶν κάκεῖνον ὑποσυγκε1.381 χυμένον. καὶ ἡγωνία τὸ θέατρον· Καῖσαρ δὲ τοὺς μὲν νεανίσκους, εἰ καὶ τῶν διαβολῶν πόρρω δοκοῦσιν, αὐτὸ τοῦτο ἀμαρτεῖν ἐφη τὸ μὴ τοιοῦτους ἑαυτοὺς τῷ πατρὶ παρασχεῖν ὡς μηδὲ γενέσθαι τὸν ἐπ' αὐτοῖς λόγον, Ἡρώδη δὲ παρεκάλει διαλλάττεσθαι τοῖς παισὶν ἀφελόντα πᾶσαν ὑπόνοιαν· καὶ τὸ πιστὰ γὰρ ἡγεῖσθαι ταῦτα κατὰ τῶν παίδων οὐ δίκαιον ἐκρινε. τοιαῦτα συμβουλευῶν ἐνευσε τοῖς νεανίσκοις προσπεσεῖν τῷ πατρὶ. κάκεῖνων ὠρμηκῶτων προλαβὼν αὐτοὺς ὁ πατήρ δακρύνοντας ἠσπάζετο ἀγκαλιζόμενος ἐκαστον. τότε μὲν οὐν εὐχαριστήσαντες Καίσαρι μετ' ἀλλήλων ἀπήεσαν, καὶ Ἀντίπατρος μετ' αὐτῶν, ταῖς διαλλαγαῖς ὑποκρινόμενος ἠδεσθαι· τῇ δ' ὑστεραία περὶ τῆς βασιλείας τῷ Ἡρώδη τὴν ἐξουσίαν ἀφῆκεν ὁ Καῖσαρ ὁ ν ἂν αἰροῖτο τῶν παίδων διάδοχον καθιστᾶν ἢ καὶ διανέμειν ἅπασιν ταύτην, μετὰ θάνατον μέντοι· ζῶντι δὲ οὐκ ἐπέτρεπε τὴν διανομήν, ἀλλὰ καὶ τῶν παίδων ἠθελεν αὐτὸν καὶ τῆς βασιλείας κρατεῖν. ἐπανιόντι δὲ περὶ Κιλικίαν Ἀρχέλαος ὁ πενθερὸς Ἀλεξάνδρου συναντᾷ τῷ Ἡρώδη, συνηδόμενος ἐπὶ ταῖς τῶν παίδων διαλλαγαῖς. ἐντεῦθεν Ἡρώδης ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν ἐλθὼν, καὶ συναγαγὼν ἐκκλησίαν, τὰ κατὰ τὴν

ἀποδημίαν αὐτῷ πεπραγμένα διηγείτο, καὶ ἐπὶ νοουθεσίᾳ τῶν παίδων τὸν λόγον κατέστρεψε, καὶ τοῖς υἱοῖς προεῖπε τὴν βασιλείαν καταλιμπάνειν, πρῶτῳ μὲν Ἀντιπάτρῳ, εἰ τα καὶ τοῖς ἐκ Μαρίας. ταῦτα εἰπὼν τὸν σύλλογον διελύσατο. Ὑπῆρχε δὲ τὴν γνώμην πρὸς μὲν τοὺς ἀλλοιούς φιλοτιμώτατος τε καὶ εὐεργετικώτατος, πρὸς δὲ τοὺς 1.382 ὑπηκόους ἐπαχθής τε καὶ ἀδικώτατος καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ φίλους κολαστῆς ἀπαραίτητος. αἱ δὲ αἰτίαι τούτων φιλοδοξία καὶ φιλαρχία. ὑπὸ μὲν γὰρ φιλοδοξίας, εἰ μνήμης ἐμελλε τυγχάνειν εἰσαυθις ἡ εὐφημίας κατὰ τὸ ἐνεστός, οὐκ ἐφείδετο δαπανῶν, πολυδάπανος δ' ὧν βαρείαις εἰσπράξει τοὺς ὑποτεταγμένους ἐπίεζε καὶ χαλεπὸς ἦν αὐτοῖς· ὑπὸ δὲ φιλαρχίας, εἰ κατὰ τινος ὑπόνοιαν ἐσχεν ἐφίεσθαι τῆς ἀρχῆς ἡ τι περὶ αὐτὴν παρακινεῖν, ἴσα πολεμίοις αὐτῷ προσεφέρετο, κἀντεῦθεν συγγενεῖς τε καὶ φίλους ἐτιμωρήσατο ἀφειδῶς, μόνος θέλων τετιμῆσθαι. τεκμήριον δὲ τοῦ πάντοθεν χρηματίζεσθαι θέλειν διὰ τὸ πολυδάπανον, ὅτι ἀκηκῶς ὡς Ὑρκανὸς ὁ πρὸ αὐτοῦ βασιλεύσας ἀνοίξας τὸν τάφον Δαβὶδ ἀργυρίου λάβοι τρισχίλια τάλαντα, νυκτὸς ἀνοίξας τὸν τάφον εἰσέρχεται, τοὺς πιστοτάτους τῶν φίλων παρειληφώς, ἵν' ἀνέκφορον εἴη τὸ δρώμενον. καὶ χρήματα μὲν οὐχ εὐρεν ἀργύρια δηλαδή, κόσμον δὲ πολὺν κειμηλίων χρυσῶν, ὃν ἀνείλετο πάντα. ἐσπευδεν οὖν καὶ ἐνδοτέρῳ χωρεῖν κατὰ τὰς θήκας, ἐν αἷς τῶν βασιλέων Δαβὶδ καὶ Σαλομῶντος τὰ σώματα τεθησαύριστο. ὡς δ' ἐβιάζετο εἰσιέναι, δύο μὲν αὐτῷ τῶν δορυφόρων ἐφθάρησαν φλογὸς ἐνδοθεν ἀπαντησάσης, ὡς λόγος, αὐτοῖς, αὐτὸς δὲ περιδεὴς ἐξήει. καὶ διὰ τὴν ἐπιχείρησιν χεῖρον ἐχειν ἐδόκει τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν αὐτῷ· ἐμφυλίῳ γὰρ ἐώκει πολέμῳ τὰ κατὰ τὴν αὐλήν τὴν βασιλικήν. ἐστρατήγει δὲ αἰεὶ κατὰ τῶν ἀδελφῶν ὁ Ἀντίπατρος, δεινὸς ὧν, δι' ἄλλων μὲν αὐτοὺς περιβάλλων αἰτίαις, αὐτὸς δὲ πολλάκις ὑπεραπολογούμενος, ἵνα δοκῶν εὐνοὺς ἐκείνοις ἀνύποπτος εἴη τῷ πατρὶ πρὸς τὰς ἐγχειρήσεις καὶ μόνος τῆς ἐκείνου σωτηρίας φροντίζειν δοκῆ. καὶ ὁ μὲν τὰ 1.383 πάντα ἦν τῷ πατρὶ, οἱ δ' ἐκ τῆς Μαρίας χαλεπώτερον αἰεὶ διετίθεντο, καὶ τὴν ἀτιμίαν οὐκ ἐφερον ὑπ' εὐγενείας, παρεωσμένοι καὶ τάξιν ἀτιμωτέραν ἐχοντες. αἱ τε γυναῖκες, ἡ μὲν Ἀλεξάνδρῳ συνοικοῦσα Γλαφύρα ἢ Ἀρχελάου μῖσος ἐχειν εἰς τὴν Σαλώμην διὰ τε τὴν πρὸς τὸν ἀνδρα διάθεσιν καὶ διὰ τὴν ἐκείνης θυγατέρα συνοικοῦσαν Ἀριστοβούλῳ, ἡ περὶ ὑπερηφάνως προσεφέρετο ἢ Γλαφύρα καὶ τὴν ἰσοτιμίαν αὐτῆς ἀνηξιοπάθει. γέγονε δὲ τις ὑπόθεσις καὶ τὸν τοῦ βασιλέως ἀδελφὸν Φερώραν εἰς ὑποψίαν καὶ μῖσος τῷ ἀδελφῷ φέρουσα. κατηγορήθη μὲν γὰρ αὐτῷ ἢ τοῦ βασιλέως θυγάτηρ, ὃ δὲ δουλευούσης αὐτῷ γυναικὸς ἠττώμενος καὶ περιμανῶς τοῦ γυναικίου ἐρῶν τῇ τοῦ ἀδελφοῦ θυγατρὶ οὐ προσεῖχε, τῇ δὲ δούλῃ προσέκειτο. ἠχθετο δὲ διὰ τοῦτο Ἡρώδης καὶ τὴν μὲν κόρην υἱῷ Φασαήλου συζεύγνυσι, χρόνου δὲ διελθόντος περὶ τε τῶν πρώτων ἠτιᾶτο τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν δευτέραν ἠξίου λαμβάνειν, παρηκμακέναι ἡδη αὐτῷ οἰόμενος τῆς δούλης τὸν ἐρωτα. ὁ δὲ τὴν μὲν δούλην καὶ παῖδα ἐξ αὐτῆς σχῶν ἀποπέμπεται, τὴν δὲ τοῦ βασιλέως θυγατέρα μετὰ τριακοστὴν ἡμέραν κατέθετο λήψεσθαι. διελθούσης δὲ τῆς προθεσμίας τοσοῦτον πρὸς τὸν τῆς δούλης ἐρωτα ἐμεμῆνει ὡς ἀθετῆσαι τὰ ὠμολογημένα, τῇ δὲ προτέρα συμφθεῖρεσθαι. ταῦτα τὸν Ἡρώδην ἐξέμεινε· καὶ αἰεὶ δὲ τι καινὸν προσπίπτον ἀτρεμεῖν αὐτὸν οὐκ εἶα. καὶ ἢ Σαλώμῃ δὲ χαλεπὴ τοῖς ἐκ Μαρίας οὐσα καὶ τὴν ἑαυτῆς θυγατέρα Ἀριστοβούλῳ συνοικοῦσαν ἀνέπειθε μὴ εὐνοϊκῶς πρὸς τὸν ἀνδρα διακεῖσθαι, ἀπαγγέλλειν δὲ αὐτῇ, εἰ τι κατ' ἰδίαν λαλήσειεν. ἢ δὲ μεμνήσθαι τοὺς νεανίσκους ἐλεγε τῆς μητρός, τὸν δὲ πατέρα στυγεῖν, ἀπειλεῖν δὲ τῆς ἀρχῆς τυχόντες τοὺς 1.384 μὲν ἐκ τῶν ἀλλων γυναικῶν παῖδας Ἡρώδου κωμογραμματεῖς καταστήσειν, τὰς δὲ γυναῖκας καθείρξειν ὡς μηδὲ τὸν ἡλίον βλέπειν. ταῦτα διὰ τῆς κακίστης Σαλώμης τῷ βασιλεῖ ἀπηγγέλλετο. κάκεῖνος ἡκουεν ἀλγεινῶς, ἐπειρᾶτο δὲ διορθοῦν· τῶν δὲ παίδων ἀπολογησαμένων ῥάων ἐγίνετο. Φερώρας δ' αὐθις τὰ πράγματα συνετάραξεν, εἰπὼν

Ἄλεξανδρῳ ἀκηκοέναι Σαλώμης λεγούσης ἔρᾶν τὸν Ἡρώδην Γλαφύρας. Ἄλεξανδρος δὲ πρὸς τὸν λόγον ἐκ ζηλοτυπίας τετάρακτο, καὶ τὴν ὀδύνην οὐκ ἐνεγκὼν τὰ ὑπὸ τοῦ Φερῶρα λεχθέντα τῷ πατρὶ κατεμήνυσεν. ὁ δ' Ἡρώδης περιπαθήσας καὶ τὸ τῆς διαβολῆς ἔψευσμένον οὐ φέρων θορυβηθεὶς τε μεταπέμπεται τὸν Φερῶραν, καὶ "κάκιστε" εἶπε, "τοιαῦτα καθ' ἡμῶν λαλήσας πότερον οἱ εἰ λόγον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδὸς ἢ ξίφος εἰς τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ἐμβαλεῖν;" Φερῶρας δὲ Σαλώμην εφη ταῦτα συμπίσειν, κάκεινης εἶναι τοὺς λόγους. ἢ δὲ ἀπηνεῖτο καὶ τῶν τριχῶν ἐπεδράττετο καὶ ἐστερνοτυπεῖτο, διὰ δὲ τὴν τῶν τρόπων οὐκ ἐπιστεύετο κακοήθειαν. τέλος δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν ἀδελφὴν ἀπέπεμπετο, τὸν υἱὸν δὲ τῆς ἐγκρατείας ἐπήνεσε καὶ τοῦ πρὸς αὐτὸν τοὺς λόγους ἀνενεγκεῖν. ἕτερον δὲ τι συνέπεσε ταραχὰς αὐθις ἐγεῖραν κατὰ τὴν οἰκίαν τῷ βασιλεῖ. ἦσαν αὐτῷ εὐνοῦχοι σπουδαζόμενοι διὰ κάλλος, ὡς ὁ μὲν οἴνοχοεῖν, ὁ δὲ δεῖπνον προσφέρειν, ὁ δὲ κατευνάζειν αὐτὸν ἐτέτακτο. τούτους ὑπ' Ἀλεξάνδρου χρήμασι διαφθαρήναι μηνύεται. καὶ βασάνοις ἐκδοθέντες οἱ ἐκτομίαι μίξιν μὲν αὐτῶν γενέσθαι πρὸς τὸν νεανίαν ἀνωμολόγουν, 1.385 ἄλλο δὲ οὐδὲν κατὰ τοῦ πατρὸς συνειδέναι τῷ Ἀλεξάνδρῳ. ἐπιτεινόντων δὲ τῶν βασανιζόντων τὰς μάλιστα ελεγον ὡς εἰ ἡ δυσμένεια καὶ μῖσος Ἀλεξάνδρῳ πρὸς τὸν πατέρα, παραινοίῃ δὲ Ἡρώδην μὲν ἀπεγνωκέειν διὰ τὸ γῆρας, αὐτῷ δὲ προσέχειν, ὡς τῆς βασιλείας αὐτῷ περιελευσομένης, καὶ μὴ βούληται ὁ πατήρ, καὶ διὰ τὸ γένος καὶ διὰ τὴν τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν φίλων διάθεσιν. τούτων ἀκούσας Ἡρώδης περίφοβος ἦν καὶ πρὸς πάντας ὑποψίας εἶχε καὶ μίση, πολλοῖς δὲ τῶν φίλων καὶ τὴν εἰς τὰ βασιλεία πρόσδοτον ἀπηγόρευσε. πάντων δ' αἰτιος ἐτύγχανεν Ὁ Αντίπατρος. πρῶτον μὲν οὐκ ὤπισθεν ὡς ἐπὶ τοὺς Ἀλεξάνδρῳ βασάνοις ὁ Ἡρώδης ἐξήταζεν, εἰ τι κατ' αὐτοῦ τολμηθὲν εἰδείησαν. οἱ δὲ ἀπέθνησκον οὐδὲν εχόντες λέγειν. εἰς δὲ τις τὰς βασάνους μὴ φέρων εἶπε λέγειν Ἀλέξανδρον, ἐπαινούμενον διὰ τὸ τοῦ σώματος μέγεθος καὶ τὸ εὐστόχως βάλλειν ἐκ τόξου καὶ ταλλά, ὅτι εἰ τι παρὰ τῆς φύσεως αὐτῷ δέδοται καλὸν ἢ ἐξ ἀσκήσεως προσεγένετο, εἰς δυστύχημα περιίσταται. ἀχθεσθαι γὰρ ἐπὶ τοῖς καλοῖς αὐτοῦ τὸν πατέρα. προσετίθει δὲ ὡς καὶ βουλευσαίτο σὺν Ἀριστοβούλῳ ἐν κυνηγεσίῳ ἀνελεῖν τὸν πατέρα καὶ εἰς Ῥώμην φυγεῖν τὴν βασιλείαν μετελευσόμενος. εὐρέθη δὲ καὶ γράμματα Ἀλεξάνδρου πρὸς τὸν ὀμαίμονα μὴ δίκαια λέγοντα ποιεῖν τὸν πατέρα προτιμῶντα τὸν Ἀντίπατρον. ἐπὶ τούτοις συλλαβὼν ἐδησε τὸν Ἀλέξανδρον. ἐσπευδε δὲ καὶ μεῖζόν τι λαβεῖν τεκμήριον κατὰ τοῦ υἱοῦ, ἵνα μὴ προπετῶς δόξῃ αὐτὸν δεδεκῶς. πολλοὺς οὐκ ἔπειτα καὶ τῶν ἐν τέλει βασανιζῶν διέφθειρε, μηδὲν εἰπόντας οἰον ἐκεῖνος ὡς ἐπὶ. ὡς δὲ τις τῶν νεωτέρων ἐν ταῖς ἀνάγκαις ἐγένετο, ἐπιστέλλειν ελεγε τὸν Ἀλέξανδρον τοῖς ἐν Ῥώμῃ 1.386 φίλοις, ἀξιοῦντα κληθῆναι ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, μηνύσοντα Μιθριδάτην τὸν βασιλέα Πάρθων τῷ πατρὶ φιλιωθέντα κατὰ Ῥωμαίων. εἶναι δὲ αὐτῷ καὶ φάρμακον κατεσκευασμένον ἐν Ἀσκάλωνι. ταῦτα Ἡρώδης τῆς προπετείας ἐλογίζετο παραμύθιον. τὸ μὲντοι φάρμακον εὐθὺς ζητηθὲν οὐκ εὐρέθη. διὰ δὲ τὴν τῶν κακῶν ὑπερβολὴν ὁ Ἀλέξανδρος φιλονεικῶς διατεθείς, καὶ βουλευθεὶς ἀμύνασθαι τοὺς ἐχθρούς, ἵνα αὐτῷ συναπόλωνται, γράμματα πέπομφε τῷ πατρὶ ὡς οὐδὲν δεῖ βασανίζειν. μελετηθῆναι γὰρ τὴν ἐπιβουλήν, καὶ ταύτης μετέχειν τὸν τε Φερῶραν καὶ τοὺς πιστοτάτους αὐτῷ τῶν φίλων. Σαλώμην δὲ καὶ νύκτωρ ἐπεισελθοῦσαν αὐτῷ μιγῆναι καὶ ἀκοντι. ἀλλὰ καὶ πάντας εἰς ταῦτόν ἤκειν, ἵνα ἐκ μέσου γεγονότος αὐτοῦ ἀπαλλαγείεν τοῦ ἀεὶ φθαρῆσθαι προσδοκᾶν. Ἀρχέλαος δὲ ὁ τῶν Καππαδοκῶν βασιλεὺς ταῦτα μαθὼν, καὶ ἀγωνιῶν ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς καὶ τοῦ κηδεστοῦ, παραγέγονε, καὶ εὐφυῶς μετῆει τῶν λυπούντων τὴν ἐπανόρθωσιν, τοῦ μὲν νεανίσκου καταγινώσκων, ἐπεικῆ δὲ τὸν Ἡρώδην ἀποκαλῶν, τὸν τε γάμον διαλύειν ελεγε. τοιαῦτα δὲ λέγοντος τοῦ Ἀρχελάου ἐνεδίδου τῆς χαλεπότητος ὁ

Ἡρώδης καὶ κατήνεκτο πρὸς λύπην καὶ δάκρυα, ἐδεῖτό τε μὴ λύειν τὸν γάμον, ἀλλὰ χαλᾶν τὴν ὄργην ἐφ' οἷς ὁ νεανίσκος ἡμάρτηκεν. Ἀρχέλαος δὲ ἡδη μαλαχθέντα τὸν Ἡρώδη θεώμενος εἰς ἀλλοὺς τὰς αἰτίας μετέφερε, καὶ μᾶλλον εἰς τὸν Φερώραν. ὁ δὲ πρὸς Ἀρχέλαον ἐτράπετο, ἵνα εἰσοιτο αὐτῷ πρὸς Ἡρώδη διαλλακτικῆς. καὶ οὗτος συνεβούλευεν αὐτῷ βέλτιον εἶναι δι' ἑαυτοῦ προσιέναι τῷ ἀδελφῷ καὶ δεῖσθαι, πάντων ὁμολογοῦντα αἰτιὸν ἑαυτόν· μαλάξαι γὰρ οὕτω τὸ σκληρὸν 1.387 τῆς ὄργης· καὶ αὐτὸς δὲ παρῶν συλλήψεσθαι ἐπιγγέλλετο. πείθεται ὁ Φερώρας. καὶ Ἀλέξανδρος μὲν τῶν αἰτιῶν ἀπελύετο, Ἀρχέλαος δὲ τῷ Ἡρώδη τὸν Φερώραν διήλλαξε. Μετὰ καιρὸν δὲ πολὺ χειρὸν ἐσχέτα κατὰ τοὺς παῖδας καὶ τὴν οἰκίαν Ἡρώδη. Εὐρυκλῆς γὰρ ἀπὸ Λακεδαιμόνος οὐκ ἀσημῶς τῶν ἐκεῖ, κάκιστος δὲ τὴν προαίρεσιν ἀνθρώπος, ἐπιδημήσας πρὸς Ἡρώδη δίδωσιν αὐτῷ δῶρα, καὶ πλείω λαβῶν γέγονε φίλος ἐν τοῖς μάλιστα τοῦ βασιλέως. ἡν δὲ αὐτῷ καταγωγή ἐν τοῖς Ἀντιπάτρου· προσήει δὲ καὶ Ἀλεξάνδρῳ, γνωστὸς εἶναι λέγων καὶ Ἀρχελάῳ, ὁθεν καὶ τὴν Γλαφύραν τιμᾶν ὑπεκρίνετο. τούτῳ συνήθει γεγονότι Ἀλέξανδρος τὰ καθ' ἑαυτὸν ἐξετραγῶδει, καὶ τὰ κατὰ τὴν μητέρα ἐδίδασκε, καὶ ἐλεγε μὴ δοκεῖν ἀνεκτά. καὶ ὁ μὲν ἀλγῶν τοιούτους λόγους πεποίητο πρὸς τὸν Εὐρυκλῆν, ὁ δὲ πάντα τῷ Ἀντιπάλτρω ἀνέφερεν. Ἀντίπατρος δὲ δώροις αὐτὸν ἐδεξιοῦτο καὶ ἡξίου πρὸς τὸν πατέρα τοὺς λόγους φράζειν. ὁ δὲ οὕτω τὸν βασιλέα διέθηκεν ὡς ἀμετάγνωστον ποιῆσαι τὸ μῖσος. καὶ ὁ μὲν ἀπῆει χρηματισάμενος, Ἡρώδης δὲ τοσοῦτον πρὸς τοὺς παῖδας ἐξώργιστο ὡς μηκέτι δεῖσθαι διαβολῶν, ἀλλ' αὐτὸς περιεργάζεσθαι τὰ ἐκείνων καὶ παρατηρεῖν ἑκαστα. Δύο γοῦν τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως κατ' ὄργην αὐτοῦ ἀπεωσμένοι τοῖς περὶ Ἀλέξανδρον συνιπάζοντο καὶ δῶρα ἐξ ἐκείνου ἐλάμβανον. ὑποπτέυσας οὖν τούτους Ἡρώδης εὐθύς ἐβασάνιζεν. οἱ δὲ τὸ μὲν πρῶτον διεκαρτέρον, εἰ τ' ἀπήγγελλον ὡς πείθοι αὐτοὺς κτεῖναι θηρῶντα τὸν Ἡρώδη Ἀλέξανδρος. καὶ ὁ φρούραρχος δὲ τοῦ Ἀλεξανδρίου ἠτάζετο ὡς ἐπαγγειλάμενος δέξασθαι τοὺς νεανίσκους ἐν τῷ φρουρίῳ. ἀκείνος μὲν οὐδὲν ὡμολόγει, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ ταῦτα γενέσθαι κατέθετο, καὶ γράμματα ἐπέδωκε περὶ τούτων, ὡς εἰκάσαι, τῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου χειρός. ὁ μὲν οὖν Ἡρώδης οὐκέτι ἐνδοιάσιμος ἡν περὶ τῆς τῶν παίδων ἐπιβουλῆς, Ἀλέξανδρος δὲ δι' Ἀντιπάλτρου τὸ γραμματίδιον κακουργηθῆναι ἀπισχυρίζετο. τότε μὲν οὖν φυλακῆ τῶν νεανίσκων ἐγένετο, καὶ καταδίκων εἰχὼν ἀδοξίαν καὶ δέος. ὁ δ' Ἀριστόβουλος τὴν ἑαυτοῦ πενθερὰν Σαλώμην συναλγεῖν οἰόμενος καὶ μισεῖν τὸν τὰ τοιαῦτα πειθόμενον, "ταῦτα καὶ σοί" εφη "κίνδυνον προμηνύει, διαβεβλημένη κατ' ἐλπίδα γάμου Συλαίου." τούτους ἐκείνη τοὺς λόγους εὐθύς προσφέρει τῷ ἀδελφῷ. ὁ δὲ δεθῆναι κελεύει καὶ ἀμφὸς τοὺς υἱοὺς καὶ ἀπ' ἀλλήλων διαστήναι, γράψαι τε ἑκαστὸν ὁσα κατὰ τοῦ πατρὸς ἐμελέτησαν. οἱ δὲ γράφουσιν ἐπιβουλήν μὲν οὐ τ' ἐννοῆσαι κατὰ τοῦ πατρὸς οὐτε μὴν συσκευάσασθαι, δρασμὸν δὲ μελετῆσαι, καὶ τοῦτον δι' ἀνάγκην, ὑπόπτου καὶ περιδεοῦς οὐσης αὐτοῖς τῆς ζωῆς. τότε τοίνυν ἡ κοντος ἐξ Ἀρχελάου πρεσβευτοῦ ἐξῆγε τὸν Ἀλέξανδρον δεσμώτην, καὶ περὶ τῆς φυγῆς ἐπυνθάνετο ἐπ' ἀκροάσει τοῦ πρεσβευτοῦ, ὁ ποῦ καὶ πῶς ἐγνώκασιν ἀποχωρεῖν· ὁ δὲ πρὸς Ἀρχέλαον εφη ἐκεῖθεν εἰς Ῥώμην συνθέμενον διαπέμψειν, ἄλλο δὲ οὐδὲν ἀτοπον ἢ δυσχερὲς λογίσασθαι κατὰ τοῦ πατρὸς. τούτων οὕτω ῥηθέντων ὁ βασιλεὺς γράμματα πρὸς Καίσαρα δούς δύο τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐκέλευσεν ἐν παράπλῳ τῇ Κιλικίᾳ προσσχόντας ἐντυχεῖν Ἀρχελάῳ καὶ μέμψασθαι ὅτι τῆς ἐπιβουλῆς τοῖς παισὶ συνεφάσαιτο. Ἀρχέλαος μὲντοι ἀπελογεῖτο δέξασθαι τοὺς 1.389 νεανίας συνθέσθαι διὰ τὸ συμφέρον ἀκείνοις καὶ τῷ πατρί, οὐ μὴν πρὸς Καίσαρα πέμψειν. εἰς Ῥώμην δὲ ἀποκομισθέντες οἱ τῶν ἐπιστολῶν κομιστὰι ταύτας δεδώκασιν Καίσαρι. ὁ δὲ ἀντεπέστειλεν ἀχθεσθαι ἐπὶ τοῖς παισίν, ἐπ' ἐκείνῳ δὲ τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν ποιεῖν. καὶ εἰ μὲν τι ἀνόσιον πεποιήκασιν, ἐπεξίεναι ὡς πατραλοίας, εἰ δὲ δρασμὸν

ένενοήσαν, αλλως νουθετήσαντα μηδὲν ἀνήκεστον διαπράξασθαι. συμβουλεύειν δ' αὐτῷ περὶ Βηρυτὸν συναγαγόντα συνέδριον, καὶ παραλαβόντα τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὸν τῶν Καππαδοκῶν βασιλέα Ἀρχέλαον καὶ οὖς τῶν ἄλλων οἱ δὲν ἐπιφανεῖς ἀξιώμασι, μετ' ἐκείνων τὸ δέον σκοπεῖν. Ταύτην δεξάμενος τὴν ἐπιστολὴν ὁ Ἡρώδης ἐκάλει πρὸς τὸ συνέδριον οὖς ἐβούλετο, Ἀρχέλαον δὲ ἐχθραν παραιτησάμενος, ἢ καὶ ἐναντιωθῆσεσθαι νομίζων τῇ γνώμῃ αὐτοῦ. ἡ δὲ συνηγμένων τῶν τε ἡγεμόνων καὶ τῶν ἄλλων, κατηγορεῖ τῶν παίδων ὁ βασιλεὺς, καὶ τὰ δι' αὐτῶν ἐκείνων γραφέντα ὑπανεγίνωσκεν· ἐν οἷς οὐδὲν ἐγγέγραπτο ἑτερον ἢ ὅτι φυγεῖν βουλευόμενοι καὶ λοιδοραὶ τινὲς εἰς αὐτὸν ὄνειδη διὰ τὴν δύσνοιαν ἐχουσαι. καὶ τέλος εἰπὼν καὶ ἐκ τῆς φύσεως καὶ ἐκ τοῦ Καίσαρος αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν δοθῆναι, καὶ νόμον προσέθηκε πάτριον, οὗς ἐκέλευεν, εἰ τοὺς κατηγορήσαντες οἱ γονεῖς ἐπιθεῖεν τὰς χεῖρας τῇ κεφαλῇ, τοὺς περιστώτας τοῦτον ὀφείλειν λιθολευστεῖν καὶ οὕτως ἀποκτείνειν. ὁ περ ἐλεγε δύνασθαι καὶ αὐτὸς ἐν τῇ πατρίδι καὶ τῇ βασιλείᾳ ποιεῖν, ἀναμεῖναι δὲ τὴν ἐκείνων κρίσιν. ταῦτα τοῦ Ἡρώδου εἰπόντος οἱ συνεδριάζοντες τὴν ἐξουσίαν 1.390 ἐκύρουν αὐτῷ, τῶν νεανίσκων μηδὲ παρηγμένων εἰς τὸ συνέδριον· καὶ τινὲς μὲν κατεψηφίζοντο τῶν τοῦ Ἡρώδου υἱῶν, ἀλλ' οὐ μὲντοι καὶ κτείνειν, οἱ δὲ γε πλείους καὶ θανάτῳ κολάζειν αὐτοὺς ἀπεφαίνοντο. καὶ ἐπὶ τούτοις διελύετο τὸ συνέδριον. Ἡρώδης δὲ ἡκεν εἰς Τύρον καὶ τοὺς παῖδας ἄγων. ὡς δὲ ἦλθον εἰς Καισάρειαν, μετέωροι πάντες ἦσαν, ποῖ τὰ κατὰ τοὺς νεανίας χωρήσειεν ἐκδεχόμενοι· καὶ τοῖς μὲν γινομένοις ἐδυσχέραινον, οὐκ ἦν δὲ ἀκίνδυνον οὐτε τι ὑπὲρ ἐκείνων εἰπεῖν οὐτ' ἀκούειν ἑτέρου λέγοντος, ἀλλ' ὀδυνηρῶς μὲν, ἀναύδως δὲ τοῦ πάθους ἐφερον τὴν ὑπερβολὴν. Στρατιώτης δὲ τις ὀνομαζόμενος Τήρων, υἱοῦ αὐτῷ καθ' ἡλικίαν ὀνομαζόμενος Ἀλεξάνδρῳ φίλου, πολλὰ καὶ πρὸς τὸ πλῆθος ἐλεγε, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα δὲ παρρησιασάμενος μόνος μόνῳ ἐντυχεῖν ἤξιον. καὶ ἐνδόντος "ποῖ ποτέ σοι" εἶπε "ὁ περιττὸς ἐκεῖνος νοῦς; τίς δὲ ἡ τῶν φίλων καὶ συγγενῶν ἐρημία; εἰ τα οὐ σκέψη τί τὸ πραττόμενον, εἰ δύο νεανίας ἐκ βασιλίδος σοι γυναικὸς γενομένους εἰς πᾶσαν ἀρετὴν ἀκροῦς ἀναιρήσεις, σεαυτὸν ἐν γῆρα καταλιπὼν ἐφ' ἐνὶ παιδί καὶ συγγενέσιν ὧν αὐτὸς τοσαυτάκις κατέγνωσ θάνατον; οὐκ ἐννοήσεις ὅτι καὶ τῶν ὀχλῶν ἢ σιωπῆ διὰ μέγεθος τοῦ πάθους ἐστὶ, καὶ πᾶσα ἡ στρατιὰ ἐλεον μὲν τῶν ἀτυχούντων, μῖσος δὲ τῶν ταῦτα ἐξεργαζομένων ἐσχήκασι;" ἡκουε ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἐν ἀρχῇ οὐκ ἀγνωμόνως. ὁ δὲ Τήρων ἀμέτρῳ καὶ στρατιωτικῇ χρώμενος παρρησίᾳ τὸν Ἡρώδη ἐτάραξε. καὶ πρὸς τὴν τῶν στρατιωτῶν κεκίνητο ἀγανάκτησιν, καὶ προστάττει τὸν Τήρωνα δῆσαντας ἐχειν ἐν φυλακῇ. ἐπιτίθεται δὲ τῷ καιρῷ καὶ Τρύφων τοῦ βασιλέως κoureύς, εἰπὼν ὡς ἀναπειθοῖτο πολλάκις ὑπὸ τοῦ 1.391 Τήρωνος ξυρῶ τὸν λαιμὸν τοῦ βασιλέως τεμεῖν· ἐσεσθαι γὰρ ἐν τοῖς πρώτοις τῷ Ἀλεξάνδρῳ. ταῦτα εἰπὼν καὶ αὐτὸς συλλαμβάνεται. καὶ ἐν βασάνοις ἦσαν ὁ Τήρων τε καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ὁ κoureύς. διακαρτεροῦντος δ' ἐν ταῖς βασάνοις τοῦ Τήρωνος, ὄρων ὁ παῖς τὸν πατέρα χαλεπῶς διακείμενον, εἶπε μνηύσειν τῷ βασιλεῖ τὴν ἀλήθειαν, εἰ μέλλει ῥύσασθαι τῶν βασάνων τὸν πατέρα καὶ ἑαυτόν. λαβὼν δὲ πίστει, ἐλεγεν εἶναι συνθήκην ἐπιθέσθαι τῷ βασιλεῖ δι' αὐτοχειρίας τὸν Τήρωνα. ταῦτα εἰπὼν ἐξαιρεῖται τὸν πατέρα τῆς ἀνάγκης. ὁ δ' Ἡρώδης οὐδὲν ἑτι ἐνδοιάσιμον τῇ ψυχῇ καταλελοιπῶς περὶ τὴν τεκνοκτονίαν, τέλος τῇ προαιρέσει ἐπέθετο. καὶ ἀχθέντες εἰς Σεβαστὴν Ἀλέξανδρός τε καὶ Ἀριστόβουλος ἐπιτάξαντος τοῦ πατρὸς στραγγάλη ἀπηγχονήθησαν. προαγαγὼν δ' εἰς τὸ πλῆθος τριακοσίους τῶν ἡγεμόνων τοὺς ἐν αἰτίᾳ γενομένους καὶ τὸν Τήρωνα σὺν τῷ παιδί καὶ τὸν κoureά κατηγορεῖ αὐτῶν· οὗς οἱ τοῦ πλῆθους βάλλοντες τοῖς παρατυχοῦσιν ἀπέκτειναν. Ἀντιπάτρῳ δὲ κατεργασαμένῳ τοὺς ἀδελφοὺς ἐργωδεστέρα ἦν ἡ τῆς βασιλείας ἐπιτυχία, μίσους τῷ ἐθνει φυνέντος πρὸς αὐτόν, καὶ μάλιστα τῷ ὀπλιτικῷ. τέως δὲ συνῆρχε τῷ πατρὶ καὶ ἐπιστεύετο παρ' αὐτοῦ. τὴν δὲ

Ἄλεξανδρου γυναῖκα Ἡρώδης πρὸς τὸν πατέρα ἀπέπεμψεν, ετρεφε δὲ τὰ τῶν θανόντων τέκνα πάνυ ἐπιμελῶς. ἡσαν δὲ Ἄλεξανδρῳ μὲν ἕκ Γλαφύρας αρσενες δύο, Ἀριστοβούλῳ δὲ ἕκ Βερνίκης υἱοὶ τρεῖς καὶ δύο θυγάτρια. γέγονε δὲ τῷ βασιλεῖ καὶ ἕκ τῆς ἀρχιερέως θυγατρὸς Ἡρώδης υἱός. ἔννεα γὰρ τῷ βασιλεῖ συνώκουν γυναῖκες, πάτριον οὐ καὶ πλείοσι κατὰ ταῦτὸν συνοικεῖν. ἡσαν δὲ ἡ τε τοῦ Ἀντιπάτρου μήτηρ καὶ ἡ τοῦ ἀρχιερέως θυγάτηρ, 1.392 ἕξ ἧς, ὡς εἰρηται, παῖς ἐγεννήθη αὐτῷ ὁμώνυμος. ἡν δὲ καὶ ἀδελφοῦ παῖς αὐτῷ μία γεγαμημένη, καὶ ἀνεψιὰ σὺν αὐτῇ, ἑξαδέλφη δηλαδή· τὰς γὰρ ἑξαδέλφας ἀνεψιάς ἐκάλουν οἱ παλαιοί, ὡς ἐστὶν εὐρεῖν πολλαχοῦ καὶ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ καὶ παρὰ ταῖς βίβλοις ταῖς νομικαῖς. ἡν δ' ἐν ταῖς γυναιξίν Ἡρώδου καὶ τοῦ ἐθνους τῶν Σαμαρέων μία, ἧς ἡσαν παῖδες Ἀντίπας τε καὶ Ἀρχέλαος καὶ θυγάτηρ Ὀλυμπιάς. καὶ Κλεοπάτρα δὲ Ἱεροσολυμίτις ταῖς τούτου γυναιξὶ συνηρίθμητο· καὶ ταύτης παῖδες Ἡρώδης καὶ Φίλιππος. καὶ Παλλὰς δὲ ἡν ἐν ταῖς αὐτοῦ γαμεταῖς, Φασάηλον πεποιημένη παῖδα αὐτῷ. καὶ ἐπὶ ταῖς λοιπαῖς Φαίδρα καὶ Ἐλπίς συνώκουν αὐτῷ. ἡσαν δὲ Ἡρώδη καὶ δύο θυγατέρες ἕκ Μαριάμ, καὶ ἕκ Φαίδρας δὲ καὶ Ἐλπίδος εφυσαν αὐτῷ θυγατέρες Ῥωξάνη καὶ Σαλώμη. Τοῦτο μὲν οὐ τὸ γένος Ἡρώδου· τὰ δὲ πράγματα πρὸς μόνον τὸν Ἀντίπατρον ἀφεώρων. καὶ ἡν αἰσὶ φοβερὸς, οὐ τοσοῦτον τῇ δυναστείᾳ ὡς τῇ τῶν τρόπων κακότητι· μάλιστα δὲ αὐτὸν Φερώρας ἐθεράπευε καὶ ἀντεθεραπεύετο. ἠναντίωτο δὲ αὐτοῖς ἡ Σαλώμη, ἐναντίως αἰεὶ πρὸς τὴν τῆς κλήσεως αὐτῆς σημασίαν διακειμένη· ἡ μὲν γὰρ εἰρήνης σημαντικὸν καὶ εἰρηνικὴν εἶναι τὴν οὐτω κεκλημένην ἐδήλου, ἡ δὲ καὶ σφόδρα μάχιμος ἡν καὶ ἑτέρους πρὸς μάχας καὶ στάσεις καὶ συγγενείας ἀλλοτρίωσιν διεγείρουσα. αὐτὴ κατασκοποῦσα τὴν Ἀντιπάτρου καὶ Φερώρου οἰκείωσιν, ελεγε τῷ Ἡρώδῃ ἐπὶ κακῷ τῷ αὐτοῦ τὴν τούτων γίνεσθαι εὐνοίαν. γνόντες οὐν ἐκεῖνοι τὴν τῆς Σαλώμης διαβολὴν, ἐν τῷ φανερωῷ μὲν μῖσος 1.393 κατ' ἀλλήλων καὶ λοιδορίας ἡσαν ἐπιτηδεύοντες, κεκρυμμένως δὲ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐτήρουν ὁμόνοιαν. τὴν Σαλώμην δ' οὐκ ἐλάνθανον, πάντα τε ἀνιχνεύουσαν καὶ τῷ βασιλεῖ ἀπαγγέλλουσαν συνόδους λαθραίας συμπόσια τε καὶ ἀνέκφορα βουλευτήρια. ὁ δὲ καὶ αὐτὸς τὰ πολλὰ συνίει. Φαρισαῖοι δὲ τὴν γυναικωνίτιδα οἰκειούμενοι, ἀνθρωποὶ μέγα φρονοῦντες ἐπ' ἀκριβῶσει τοῦ πατρίου νόμου καὶ βασιλεῖ ἀντιπράττοντες, οἱ πάντων ὁμωμοκότων Καίσαρι εὐνοεῖν καὶ τῷ βασιλεῖ Ἡρώδῃ αὐτοὶ οὐκ ἐπέισθησαν, ὡς ὑπερεξακισχίλιοι, τῇ δὲ γυναικὶ Φερώρου εὐνοοῦντες, προύλεγον Ἡρώδῃ τέλος τῆς ἀρχῆς κατεψηφίσθαι παρὰ θεοῦ, νεμηθῆναι δὲ αὐτὴν Φερώρα τε καὶ τοῖς ἕξ αὐτοῦ. οὐδὲ ταῦτα τὴν τῆς Σαλώμης μοχθηρίαν διέδρα, καὶ αὐτίκα τῷ βασιλεῖ ἀπηγγέλλοντο. τῶν μὲν οὐν Φαρισαίων οἱ ἐπὶ τούτοις ἐληλεγμένοι ἀνήρηντο, καὶ εὐνοῦχος Βαγῶας, Κᾶρός τε τις ἐπὶ σώματος κάλλει διαπρεπῆς καὶ Ἡρώδου ὡν παιδικά, καὶ ἑτεροὶ τῶν περὶ τὸν βασιλέα, ὡς συνίστορες, εἰ τα συνέδριον καθίσας ὁ βασιλεὺς τῆς Φερώρου γυναικὸς κατηγορεῖ καὶ ἀπηρίθμει πολλὰ αἰτιάματα, καὶ τέλος πρὸς τὸν Φερώραν τὸν λόγον τρέψας "δεῖν" ελεγε "καὶ πρὶν αὐτοκέλευστόν σε διὰ ταῦτα τὸ γύναιον ἀποπέμψασθαι. νῦν γοῦν εἰ τῆς ἐμῆς ἀντιποιῆ συγγενείας, τὴν μετ' αὐτῆς συμβίωσιν παραιτοῦ." ὁ δὲ πρότερον θανεῖν αἰρεῖσθαι ἀπεκρίνατο ἡ ζῶν ἀποστερεῖσθαι τῆς γυναικός. ἐντεῦθεν

Ἡρώδης Ἀντιπάρτῳ καὶ τῇ ἐκεῖνου μητρὶ Φερώρα συνομιλεῖν ἀπηγόρευσε ἡ ταῖς γυναιξὶ συνιέναι. οἱ δὲ κατετίθεντο, συνήεσαν δὲ ἀλλήλοις καὶ συνεκώμαζον ἡ καιρός. Ἀντίπατρος δὲ τὴν ὄργην τοῦ πατρὸς ὑφορώμενος γράφει τοῖς ἐν Ῥώμῃ φίλοις ἐπὶ 1.394 στέλλειν Ἡρώδῃ στέλλειν πρὸς Καίσαρα τὸν Ἀντίπατρον. πέμπεται γοῦν εἰς Ῥώμην μετὰ δώρων Ἀντίπατρος, φέρων καὶ διαθήκην Ἡρώδου αὐτῷ τὴν ἀρχὴν διδοῦσαν, εἰ δὲ φθάσει θανόντων, Ἡρώδῃ τῷ ἕκ τῆς ἀρχιερέως γενομένῳ θυγατρὸς. Φερώραν δὲ, μὴ ἀφιέντα τὴν γυναῖκα, ἀναχωρεῖν ἐπέταττεν ὁ Ἡρώδης.

καὶ ὁ ἐπὶ τὴν τετραρχίαν ἀπῆρεν, ὁμόσας οὐ πρότερον ἢ ξεῖν ἢ πύθοιτο τελευτῆσαι τὸν ἀδελφόν. ὦστε καὶ νοσήσαντος τοῦ βασιλέως κληθεὶς οὐχ ὑπήκουσεν, ἵνα μὴ παραβαίῃ τὸν ὅρκον. Ἡρώδης δ' ὑστερον Φερῶρα νοσήσαντος ἠκε πρὸς ἐκεῖνον αὐτόκλητος, καὶ θανόντα ἐτίμησεν. Ἡ δὲ Φερῶρου τελευτὴ ἀρχὴ κακῶν Ἀντιπάτρω ἐγένετο, τιννυμένου τοῦ θεοῦ τῆς ἀδελφοκτονίας αὐτόν. ἀπελεύθεροι γὰρ δύο τῶν Φερῶρα τιμίων ἠξίουσαν Ἡρώδην μὴ ἔᾶσαι τὸν ἀδελφὸν ἀνεκδίκητον φαρμάκῳ διαφθαρέντα. ταῦτα πιστὰ δοκοῦντα εἰς ἐξέτασιν τὸν βασιλέα ἐκίνησαν, καὶ ἐβασανίζοντο γυναῖκες δοῦλαί τε καὶ ἐλεύθεραι. αἱ μὲν οὐν ἀλλαι ἐνεκαρτέρουν ἐχεμυθοῦσαι, μία δὲ τις ἀλλο μὲν ἐφη οὐδέν, θεὸν δ' ἐπεκαλεῖτο, τοιαύταις ἀνάγκαις τὴν Ἀντιπάτρου μητέρα περιπεσεῖν, ὡς κακῶν αἰτίαν. τοῦτο εἰς πλείονα τὸν Ἡρώδην ἐκίνησεν ἐρευναν· καὶ πάντα σφοδρότεραις βασάνοις αἱ γυναῖκες περιβληθεῖσαι πεποιήκασιν ἐκπυστα, τοὺς κώμους καὶ τὰς κρυπτὰς συνόδους, καὶ λόγους Ἀντιπάτρου πρὸς τὰς γυναῖκας γενομένους Φερῶρου, μῖσος πρὸς τὸν πατέρα, ὀλοφύρσεις πρὸς τὴν μητέρα, ὅτι ἐπὶ μήκιστον ἡ ζωὴ παρατέταται τῷ πατρί, ὡς μηδ' αἰσθέσθαι τῶν τῆς βασιλείας ἡδέων, εἰ ποτε αὐτῷ γένηται, διὰ γῆρας ἢ διὰ αὐτῷ ἐπικείμενον· καὶ ἀλλὰ δὲ πλείω καὶ τοῦ πατρὸς καθαπτόμενα αἱ γυναῖκες ἐλεγον. 1.395 τούτοις ἢ διὰ καταγνοῦς Ἀντιπάτρου ὁ βασιλεὺς ἀφαιρεῖται μὲν τὴν ἐκεῖνου μητέρα τὴν Δωρίδα τὸν περὶ αὐτὴν πάντα κόσμον ταλάντων ὀντα πολλῶν, αὐτὴν δὲ ἀποπέμπεται. μάλιστα δ' ἐξώτρυνε κατὰ τοῦ υἱοῦ τὸν Ἡρώδην ἐπίτροπος ἐκεῖνου Ἀντίπατρος, ἀλλὰ τε κατεῖπὼν ἐν τῷ βασανίζεσθαι καὶ ὅτι φάρμακον δοῖν Φερῶρα, ἐντειλάμενος δοῦναι αὐτὸ τῷ πατρί παρὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ, ἵνα εἰ ἂν ἄνυποπος μὴ παρῶν, καὶ τοῦτο τὸν Φερῶραν φυλάσσειν δοῦναι τῇ γυναικί. ἡ γυνὴ δὲ ὠμολόγει, καὶ ἀπιοῦσα κομίσει τὸ φάρμακον ἐκ τοῦ τέγουσ ἐρριψεν ἑαυτήν, οὐ μὴν ἐτελεύτησε. καὶ ἀνακτηθεῖσαν ἠρώτα πάλιν ὁ βασιλεὺς· ἡ δὲ ὠμοσε πάντα ἐρεῖν ὡς ἐπέπρακτο. καὶ λαβεῖν ἐφη τὸ φάρμακον παρὰ τοῦ ἀνδρός, ἠτοιμασμένον ἐπ' αὐτὸν τὸν πατέρα ὑπ' Ἀντιπάτρου. νοσήσαντος δὲ Φερῶρα, ἐπεὶ ἔλθων αὐτὸς ἐθεράπευε τὸν ἀδελφόν, ὄρων σου τὴν εὐνοϊαν ἐκεῖνος "πρὸς ἐμέ" ἐφη "κόμισον, ὦ γύναι, τὸ φάρμακον, καὶ κατάκαυσον ἐπ' ὀψει ἐμῆ." κἀγὼ αὐτίκα ὡς ἐκεῖνος ἐνετέλλετο ἐπραττον, τὸ μὲν πλείστον πυρὶ παραδοῦσα, ἑαυτῇ δ' ὑπολειπομένη ὀλίγον, ἵνα αὐτῷ χρησαίμην, εἰ μεταστάντος Φερῶρα κακὰ μοι παρὰ σοῦ ἀπαντᾷ. παρήγε δὲ εἰς τὸ μέσον τὴν πυξίδα τε καὶ τὸ φάρμακον. κατηγορεῖτο δὲ καὶ ἡ τοῦ βασιλέως γυνή, ἢ τοῦ ἀρχιερέως θυγάτηρ, ὡς συνίστωρ ἀπάντων· ἢ αὐτίκα ἐξέβαλε, καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς ἀπήλειψε τῶν διαθηκῶν, εἰς τὸ βασιλεῦσαι μεμνημένων ἐκεῖνου. καὶ τὸν πενθερὸν Σίμωνα τὸν τοῦ Βοηθοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφείλετο, ἐτερον δὲ καθιστᾷ τὸν τοῦ Θεοφίλου Μαθθίαν. Ἐν τούτῳ δὲ ἀπελεύθερος Ἀντιπάτρου Βάθυλος 1.396 ἀπὸ Ῥώμης παρῆν φάρμακον κομίζων τῇ τοῦ Ἀντιπάτρου μητρὶ καὶ Φερῶρα· ὁ δὲ ἐξεταζόμενος ἐλεγε πεμφθῆναι αὐτό, ἵνα εἰ μὴ τὸ πρότερον ἀπλοῖτο τοῦ πατρὸς, τούτῳ γοῦν κατεργασθείη. ἐπεφέρετο δὲ καὶ γράμματα παρὰ τῶν ἐν Ῥώμῃ τῷ Ἡρώδῃ φίλων, κατηγορίαν ποιοῦμενα Ἀρχελάου καὶ Φιλίππου, ἐν Ῥώμῃ διαγόντων ἐπὶ μαθήμασιν, ὡς τάχα τὸν πατέρα κατηγορούντων ἐπὶ τῷ φόνῳ τῶν ἀδελφῶν, καὶ δεδοικότες καὶ περὶ ἑαυτοῖς. ταῦτα δὲ μεγάλων μισθῶν τῷ Ἀντιπάλτρω ἐπράττετο. Ἡρώδης δ' ἐπικρυψάμενος τὴν ὀργὴν ἐκέλευε μὴ βραδύνειν· καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ μέμψεις ἐπάγων, ἐπηγγέλλετο ἀναθήσεσθαι ταύτας αὐτῷ, ὅποτε ἀφίκοιτο. τούτοις τοῖς γράμμασι περὶ Κιλικίαν ἐνέτυχεν. ἐν Τάραντι δὲ τὴν Φερῶρου μαθῶν τελευτὴν δεινῶς ἠνεγκεν, οὐδὲ εὐνοϊαν, ἀλλ' ὅτι μὴ φθάσας, ὡς ὑπέσχετο, τὸν Ἡρώδην ἀναιρῆσαι, ἀπέθανε. καταχθεὶς δὲ εἰς τὸν λεγόμενον Σεβαστὸν λιμένα, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Καίσαρος οὐτω καλούμενον, ἐν προύπτοις ἢ ἢ διὰ τοῖς κακοῖς, μὴ τινος αὐτῷ προσιόντος μῆτε προσαγορεύοντος. παρῆν δ' ἐν Ἱεροσολύμοις, Οὐάρου τοῦ τῆς Συρίας ἡγεμονεύοντος συνεδρεύοντος Ἡρώδῃ, κληθέντος ἐπὶ συμβουλή περὶ τῶν

ένεστηκότων. καὶ εἰσῆει τὰ βασιλεία πορφυρίδα εἰς τὰ φορῶν. οἱ γοῦν ἐπὶ ταῖς θύραις δέχονται μὲν τὸν Ἀντίπατρον, τοὺς δὲ φίλους ἀνείργουσιν. ἔθορυβεῖτο δὲ ἡδη κατανοῶν οἱ ἔληλύθει, ἐπεὶ καὶ ὁ πατὴρ αὐτὸν ἀσπάσασθαι προσιόντα ἀπόσατο, ἀδελφοκτόνον τε καλῶν καὶ ἐπίβουλον αὐτοῦ τῇ ζωῇ, ἀκροατὴν τε τούτων καὶ δικαστὴν εἰσεσθαι τὴν αὐριον τὸν Ουαρον εἰλεγε. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τοιούτοις κακοῖς ὠχρετο, ὑπαντῶσι δ' αὐτῶ ἡ τε μήτηρ καὶ ἡ γυνή, αὐτῆ δὲ ἡ ν παῖς Ἀντιγόνου 1.397 τοῦ πρὸ Ἡρώδου βασιλεύσαντος· παρ' ὧν ἀπαντα ἐκμαθὼν πρὸς τὸν ἀγῶνα παρεσκευάζετο. τῇ δ' ἐξῆς συνήδρευον Ἡρώδης καὶ Ουαρος, συνήλθον δὲ καὶ οἱ ἀμφοῖν φίλοι καὶ οἱ συγγενεῖς Ἡρώδου καὶ οἱ μηνυταὶ τῶν Ἀντιπάτρων μελετωμένων καὶ δοῦλοι μητρῶοι τοῦ Ἀντιπάτρου, ἐπιστολὴν φέροντες αὐτῆς μὴ ἐπανήκειν, ὡς πάντων τῶ πατρὶ ἐκπύστων γενομένων, μόνην τε ἀν καταφυγὴν αὐτῶ λείπεσθαι Καίσαρα καὶ τὸ μὴ γενέσθαι τῶ πατρὶ ὑποχείριον. Ἀντιπάτρου δὲ προσπεσόντος τῶ πατρὶ καὶ δεομένου ἀκροάσασθαι αὐτοῦ καὶ οὐτω ψηφίσασθαι, τοῦτον μὲν εἰς μέσον ἀπάγειν ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ ὠλοφύρατο τὴν τῶν παίδων διάθεσιν καὶ οἱ τὸ γῆρας αὐτοῦ περιέστηκεν εἰς Ἀντίπατρον, τεθηπέναι τε εἰλεγεν ὁ πῶς Ἀντίπατρος ἐπὶ τοιαῦτα χωρήσειε, διάδοχος μὲν τῆς ἀρχῆς γεγραμμένος, ζῶντος δ' αὐτοῦ τὰ πάντα δυνάμενος, καὶ ἀντὶ τούτων πρὸς τὸν αὐτοῦ φόνον ἐρεθίζων τοὺς συγγενεῖς. ταῦθ' ἀμα λέγων εἰς δάκρυα τρέπεται. καὶ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς τοῦ βασιλέως ἐπιτρέψαντος κατηγορεῖ τοῦ Ἀντιπάτρου, πάντα ἐξῆς διηγούμενος. πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι κατ' Ἀντιπάτρου ἀντεπάγγελτοι εἰλεγον. Ουαρος δὲ Νικολάου παυσάμενος τῶν λόγων ἐκέλευε τὸν Ἀντίπατρον ἀπολογεῖσθαι. ὁ δ' ἐπὶ στόμα εἰκειτο ἀνατετραμμένος, τὸν θεὸν ἐπικαλούμενος ἐπιμαρτυρῆσαι αὐτῶ μηδὲν ἀδικεῖν. ὡς δ' οὐδὲν παρ' Ἀντιπάτρου ἐλέγετο πλὴν τῆς ἀνακλήσεως τοῦ θεοῦ, τὸ φάρμακον εἰς τὸ μέσον ἐνεχθῆναι ἐκέλευσε. καὶ κομισθέντος, τῶν ἐπὶ θανάτῳ τις ἐαλωκότων πίνειν κεκέλευστο, καὶ πίων εὐθὺς εἰθανε. καὶ Ουαρος ἐξαναστὰς ἀπῆει τοῦ συνεδρίου, Ἡρώδης δὲ αὐτίκα εἰδησε τὸν 1.398 Ἀντίπατρον, καὶ εἰς Ῥώμην ὡς Καίσαρα γράμματα πέμπει περὶ αὐτοῦ. Ἐάλω δὲ τότε καὶ ἐπιστόλιον ὑπ' Ἀντιφίλου σταλὲν πρὸς Ἀντίπατρον, φράζον "επεμψά σοι τὴν παρὰ Ἀκμῆς ἐπιστολὴν, μὴ φεισάμενος τῆς ἐμῆς ψυχῆς. οἱ σθα γὰρ οἱ τι αὐθις κινδυνεύω ὑπὸ δύο οἰκιῶν, εἰ γνωσθεῖν. σὺ δ' εὐτυχοῖς περὶ τὸ πρᾶγμα." ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ τὴν ἑτέραν ἐζήτηει ἐπιστολὴν. καὶ ὁ τοῦ Ἀντιφίλου δοῦλος μὴ λαβεῖν ἑτέραν ἀπισχυρίζετο. ἰδὼν δὲ τις τὸν ἐντὸς τοῦ δούλου χιτῶνα ὑπερραμμένον, εἰ κασεν ἐκεῖ κεκρύφθαι τὸ γραμματίον· καὶ εἰ χεν οὐτως λαμβάνουσιν οὐ ν τὴν ἐπιστολὴν δηλοῦσαν ὡς " Ἀκμῆ Ἀντιπάτρων. εγραψα τῶ πατρὶ σου οἱ αν η θελες ἐπιστολὴν, καὶ ἀντίγραφον ποιήσασα τῆς πρὸς τὴν ἐμὴν κυρίαν ὡς παρὰ Σαλώμης ἐσταλμένης, επεμψα, ο ἐπελθὼν οἱ δα ὡς τιμωρήσεται Σαλώμην." ἡ δὲ πρὸς Ἡρώδην ἐπιστολὴ τοιάδε ἡ ν "εργον ἐγὼ ποιουμένη μηδὲν σε λανθάνειν τῶν κατὰ σοῦ γινομένων, εὔρουσα ἐπιστολὴν Σαλώμης πρὸς τὴν ἐμὴν κυρίαν κατὰ σοῦ, τὸ ἀντίγραφόν σοι αὐτῆς εἰστεῖλα, ἐπικινδύνως ἐμοί, ὠφελίμως δὲ σοί." ἡ ν δὲ ἡ Ἀκμῆ Ἰουδαία τὸ γένος, ἐδούλευε δὲ Ἰουλίᾳ τῇ Καίσαρος γυναικί, καὶ επρασε ταῦτα χρήμασι πολλοῖς ὠνηθεῖσα ὑπ' Ἀντιπάτρου. Ἡρώδης δὲ ὠρμησε μὲν εὐθὺς ἀνελεῖν τὸν Ἀντίπατρον ὡς κύκηθρον μεγάλων πραγμάτων, ἐξώτρυνε δὲ αὐτὸν ἡ Σαλώμη στερνοτυπούμενη καὶ κτείνειν αὐτὴν ἀξιοῦσα, εἰ ευροι πίστιν τινὰ ἐπὶ τοῖς κατ' αὐτῆς ἀξίochρων, κατασχὼν δ' ἑαυτὸν μετεπέμψατο τὸν υἱόν, κελεύων ἀντειπεῖν μηδὲν ὑπιδόμενον. ὁ δὲ Ἀντιφίλω τὴν πάντων 1.399 αἰτίαν ἀνέτιθει. Ἡρώδης δ' αὐθις γράμματα πρὸς Καίσαρα εἰστεῖλεν ἐπὶ κατηγορίᾳ τοῦ Ἀντιπάτρου, δηλοῦντα καὶ ὁσα ἡ Ἀκμῆ συγκακουργήσασα ευρητο· εἰστεῖλε δὲ καὶ τῶν ἐκείνης ἐπιστολῶν τὰ ἀντίγραφα. Εἰς νόσον δὲ μεταξὺ ὁ βασιλεὺς ἐμπεσὼν διαθήκας γράφει, τῶ νεωτάτῳ τῶν υἱῶν τὴν βασιλείαν διδούς, μίσει τῶ πρὸς Ἀρχέλαον καὶ Φίλιππον ἐκ τῶν Ἀντιπάτρου διαβολῶν. ἀπεγνωκῶς δὲ βιώναι εἰς τὸν εἰς τὸν ἑβδομηκοστὸν

ἐξηγρίωτο· αἰτιον δ' ἦν ὅτι καταφρονεῖσθαι ἐδόκει καὶ ἡ δεσθαι πάντας ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ δυστυχήμασιν. εἰς τοῦτο δ' ἐκ τοιοῦδε παρώρητο. πολλὰ παρὰ τὸν νόμον Ἑρώδη πεποίητο, ὡν ἐν ἦν καὶ ὁ παρὰ τὸν μέγαν τοῦ ναοῦ πυλῶνα ἀνατεθεῖς χρυσοῦς ἀετός. κωλύει δὲ ὁ νόμος εἰκόνων ἀναθέσεις ἢ ζώων ἐπιτηδεύεσθαι. τοῦτον τὸν ἀετὸν Ἰούδας καὶ Μαθθίας Ἰουδαίων λογιώτατοι καὶ δήμῳ προσφιλεῖς διὰ παιδείαν τῶν νεωτέρων ἐκέλευον κατασπᾶν. καὶ γὰρ τινι κίνδυνος διὰ τοῦτο γένηται, εἰ λεγον, μακάριός ἐστιν ἐκεῖνος ὑπὲρ τῶν νόμων θανούμενος. τοιοῦτοις οὐν λόγοις ἐπαλειφόντων τὴν νεότητα, γίνεται λόγος τεθνάναι τὸν βασιλέα. καὶ αὐτίκα μεσοῦσης ἡμέρας κατέσπων τὸν ἀετὸν καὶ συνέκοπτον τοῖς πελέκεσι. συλλαμβάνονται τοίνυν καὶ τῶν νέων πολλοὶ καὶ Ἰούδας καὶ Μαθθίας οἱ τοῦ τολμήματος εἰσηγηταὶ καὶ ἀλείπτει τῶν τοῦτο ἐργασαμένων, καὶ ἀνήχθησαν πρὸς Ἑρώδη. ὁ δὲ ἠρετο εἰ ἐτόλμησαν καθελεῖν αὐτοῦ τὸ ἀνάθημα. καὶ οἱ ἄνδρες "πέπρακται" εἰπον, "καὶ θαυμάζειν οὐ χρὴ εἰ τῶν σῶν δογμάτων τοὺς νόμους οὐκ ἔμωσῃς ἡμῖν καταλέλοιπεν ἐκ θεοῦ διδαχθεῖς προτιμώμεθα." τοὺς μὲν οὐν δεδεμένους ἐπεμψεν εἰς Ἰεριχώ, καλέσας δὲ τοὺς ἐν τέλει τῶν Ἰουδαίων, κατακεκλιμένος ἐν κλίβανῳ τῶν εἰς αὐτοὺς εὐποιῶν ἀνεμίμησε καὶ τῆς δομήσεως τοῦ ναοῦ, καὶ κατεβόα ὅτι καὶ ἐτι ζῶντα ἐξυβρίζοιεν καθαιροῦντες τὰ αὐτοῦ ἀνάθημα, ὡς δοκεῖν μὲν αὐτὸν ὑβρίζειν, κατὰ δέ γε τὸ ἀληθὲς ἱεροσυλεῖν. οἱ δὲ δεδιότες τὴν ἐκείνου ὀμότητα, τοὺς τοῦτο τολμήσαντας ἀξιόους εἶναι κολάσεως ἐφασκον. καὶ ὁ βασιλεὺς τοῖς μὲν ἄλλοις πρῶτον προσεφέρετο, Μαθθίαν δὲ τὸν ἀρχιερέα τὴν τιμὴν ἀφελόμενος, ἐτερον εἰς τὸ ἱεῖσθαι κατέστησεν, Ἰώζαρον ἀδελφὸν γυναικὸς ἰδίας· Μαθθίαν δὲ τὸν τὴν στάσιν ἐγείραντα καὶ τινὰς τῶν στασιαστῶν κατέκαυσε ζῶντας. Ἡ μέντοι νόσος ἐπὶ μᾶλλον ἐκείνῳ ἐνεπικραίνετο, δίκην ὡν παρηνόμησε τίνοντι. πῦρ γὰρ μαλθακὸν τὰ ἐντὸς ἐκάκου αὐτοῦ, καὶ τῶν ἐντέρων ἦσαν ἐλκώσεις, καὶ μάλιστα τοῦ κώλου ἀλγήματα, καὶ φλέγμα περὶ τοὺς πόδας ὑγρὸν τε καὶ διαυγές, τοῦ ἠτροῦ τε κάκωσις καὶ τοῦ αἰδοίου σῆψις γεννώσα σκώληκας, καὶ ἐπὶ τούτοις ὀρθόπνοια τῆ τε ἀποφορᾷ ἀήδης καὶ τῷ αὐθιματι συνεχεῖ, καὶ σπασμοὶ περὶ πᾶν μέλος αὐτοῦ ἐγίνοντο. ὁ δὲ καὶ οὐτω κακῶς διακείμενος ἐν ἐλπίδι ζωῆς ἦν, οὐδὲ ἀποτετραμμένοις κεχρῆσθαι ἀπαναινόμενος. περάσας δὲ καὶ τὸν Ἰορδάνην τοῖς κατὰ Καλλιρρόην ἐχρήτο θερμοῖς, ἃ σὺν τῇ λοιπῇ ἀρετῇ τυγχάνει καὶ πότιμα. ἐνθα εἰς πύελον ἐλαίου πλέων παρὰ τῶν ἰατρῶν ἐμβληθεῖς ἐδοξεν ἐκλιπεῖν. ἀνενεγκῶν δὲ εἰς Ἰεριχοῦντα κεκόμιστο, ἐνθα μέλαινα αὐτὸν ἐπὶ πᾶσιν ἠρει χολή. Τελευτῶν δὲ ἀνοσίαν πράξιν ἐπινοεῖ. προστάγματι γὰρ αὐτοῦ ἐκ παντὸς τοῦ ἐθνους τῶν ἐντιμοτέρων ἀφικομένων ἐκεῖ, συγκλείσας πάντας ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ τῆ ἀδελφῆ Σαλώμῃ καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς Ἀλεξᾶ ἐνετέλλετο, ἐπὶ αὐτὸς ἀφῆ τὴν ψυχὴν, τοὺς καθειργμένους ἀπαντας ἀνελεῖν, "ἵνα μὴ ἐφήδοντό μου" λέγων "οἱ δῆμοι τῆ τελευτῆ, μὴδ' ἐπικροτοῖεν, ἀλλ' ἐκάστων θρηνοῦντων τοὺς ἑαυτῶν οὐτως καὶ αὐτὸς δόξω θρηνεῖσθαι καὶ πολλοῖς ἢ ἐξοδός μου τιμηθεῖ τοῖς δάκρυσιν." καὶ ὁ μὲν ἐπέσκηπτε ταῦτα δακρῶν καὶ ποτνιόμενος, οἱ δὲ μὴ παραβήσεσθαι τὴν ἐντολὴν ἐπηγγέλλοντο. Ἐν τούτοις γράμματα ὑπὸ τῶν ἐν Ῥώμῃ ἀπεσταλμένα κεκόμιστο, τὴν τε Ἀκμὴν ἀνηρημένην δηλοῦντα καὶ τὰ περὶ τὸν Ἀντίπατρον τῆ τοῦ πατρὸς γνώμη ἀνατιθέμενα. τούτων ἀκούσας Ἑρώδης ἠσθη καὶ βραχὺ τι ἀνήνεγκε. τῶν δ' ἀλγηδόνων εἰς μέγα ἠρμένων ἀπέιχετο μὲν σιτίων, μῆλον δ' αἰτήσας καὶ μάχαιραν γνώμης ἦν ἐαυτὸν ἀναιρήσων. καὶ πέπραχεν ἂν τὸ ἐνθύμημα, εἰ μὴ τις αὐτοῦ προγνοὺς κατέσχε τὴν δεξιάν. καὶ μέγα ἀνακραγόντος οἰμωγῆς ἦν καὶ θόρυβος μέγας ὡς οἰχομένου τοῦ βασιλέως. καὶ ὁ Ἀντίπατρος ὡς ἦδη θανόντος ἀνεθάρσησε, καὶ τῷ δεσμοφύλακι ἀφεῖναι αὐτὸν ἠξίου μεγάλα ὑπισχνούμενος. ὁ δὲ τῷ βασιλεῖ γνωρίζει τὴν ἐκείνου διάνοιαν. καὶ ὁ ἀνεβόησέ τε καὶ πέμπει τινὰς τοὺς αὐτίκα κτενοῦντας αὐτόν. μεταποιεῖ δὲ αὐθις τὰς

διαθήκας, Ἀντίπα μὲν τετραρχίαν διδοὺς Γαλιλαίαν τε καὶ Περαιάν, Ἀρχελάω δ' ἀπονέμων τὴν βασιλείαν, τὴν δὲ Γαυλανίτιν καὶ Τραχωνίτιν καὶ Βαταναίαν καὶ Πανεάδα Φιλίππῳ παιδί μὲν αὐτοῦ, Ἀρχελάου δὲ ἀδελφῷ γνησίῳ τετραρχίαν ἀποκληρῶν, Ἰάμνειαν δὲ καὶ Ἀζωτον καὶ Φασαηλίδα Σαλώμη τῇ ἀδελφῇ χαριζόμενος. ταῦτα πράξας, καὶ Καίσαρι καὶ 1.402 τῇ ἐκείνου γαμετῇ Ἰουλίᾳ δωρεὰς πολυταλάντους καταλιπὼν, ἡμέρᾳ πέμπτῃ μεθ' Ἀντίπατρον κτείνειε τελευτᾶ, βασιλεύσας μεθ' ἑαυτὸν ἀνεῖλεν Ἀντίγονον ἐτη τέσσαρα καὶ τριάκοντα, μεθ' οὗ ὑπὸ Ῥωμαίων ἀποδεδεικτο βασιλεὺς ἑπτὰ καὶ τριάκοντα. Σαλώμη δὲ καὶ Ἀλεξᾶς, πρὶν ἐκπυστον γενέσθαι τὸν αὐτοῦ θάνατον, τοὺς ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ κατακεκλεισμένους ἐκπέμπουσι, λέγοντες τὸν βασιλέα κελεύειν ἀπιῶσιν αὐτοῖς ἐπὶ τοὺς ἀγροὺς νέμεσθαι τὰ οἰκεῖα. καὶ μεγίστη αὐτῶν τῇ εὐεργεσίᾳ παρ' αὐτῶν εἰς τὸ ἔθνος ἐγένετο. εἰ ταῦτα ὁ θάνατος τοῦ βασιλέως δεδημοσίετο, καὶ αἱ διαθήκαι ἀνεγινώσκοντο, τὴν βασιλείαν ἀποκληροῦσαι τῷ υἱῷ Ἀρχελάω. Πτολεμαῖος δὲ τὸν σημαντήρα τοῦ βασιλέως πεπιστευμένος δακτύλιον οὐκ ἄλλως εἶπε κυροῦσθαι τὰς διαθήκας ἢ διὰ Καίσαρος. βοῆ δὲ ἡ ἐν εὐθύς εὐφημούντων Ἀρχέλαον βασιλέα. καὶ ἐπὶ τούτοις ἡ τοῦ βασιλέως ἐκφορὰ ἐτελείτο πολυτελῶς. 2.1 Καὶ Ἡρώδης μὲν οὕτως ἀπέτισε τὸ χρεῶν, Ἀρχέλαος δὲ εἰς τὸ ἱερόν ἀνελθὼν καὶ εὐφημηθεὶς ἐπὶ θρόνου τε καθίσας χρυσοῦ ἐδεξιούτο τὸ πλῆθος. τοῦ μέντοι στρατεύματος καὶ τὸ διάδημα περιτιθέντος αὐτῷ, οὐκ ἐδέξατο, εἰ μὴ πρότερον Καῖσαρ τὰς πατρικὰς διαθήκας ἐπικυρώσει· καὶ θύσας ἐπ' εὐωχίαν ἐτράπετο. Συνελθόντες οὖν τῶν Ἰουδαίων τινὲς Μαθθίαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ κολασθέντας ὑπὸ Ἡρώδου διὰ τὴν τοῦ χρυσοῦ ἀετοῦ κατάσπασιν ὠλοφύροντο, ἐπὶ μέγα τὴν οἰμωγὴν αἰρόντες· συνόδου τε αὐτοῖς γενομένης ἤξιον τοὺς ὑφ' Ἡρώδου τιμωμένους κολάσαντα τὸν Ἀρχέλαον ἐκδικῆσαι τοὺς τεθνεώτας, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων τὸν ἀρχιερέα παῦσαι, ἑταίρον δὲ καταστήσασθαι νομιμώτερον. τούτοις Ἀρχέλαος καίπερ ἀχθόμενος τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ἐπέχων ἐπένευε· καὶ τὸν στρατηγὸν τῷ πλῆθει διαλεξόμενον ἐστειλεν, ὡς οὐκ οὖν τούτων καιρὸς, ἀλλ' ὅταν αὐτῷ ἡ ἀρχὴ βεβαιωθῇ ἐπινεύσει τοῦ Καίσαρος. οἱ δὲ βοῶντες καὶ θορυβοῦντες οὐκ εἰσὼν λέγειν τὸν στρατηγόν, οὐδέ του ἄλλου ἠνείχοντο ἐπὶ σωφρονισμῷ καὶ ἀποτροπῇ τῶν στάσεων ὠρμημένου λέγειν αὐτοῖς. ἀρτι δὲ τῆς τῶν ἀζύμων ἑορτῆς ἐνεστηκυίας, καὶ πλῆθους πάντοθεν συρρεύσαντος εἰς τὸ ἱερόν, ἐπὶ μέγα τὴν στάσιν ἐξῆραϊ προεθυμοῦντο. ὁ δὲ Ἀρχέλαος χιλίαρχον μετὰ σπείρας ἐξέπεμψε τὴν ὁρμὴν καταστελοῦντα τοῦ δήμου τοῦ στασιάζοντος. καὶ οἱ στασιασταὶ παραχρῆμα ἐπὶ τοὺς στρατιώτας ὠρμήκασιν καὶ κατέλευσαν τοὺς πλείστους αὐτῶν, ὀλίγοι δὲ τινες καὶ ὁ χιλίαρχος τραυματῖαι διέφυγον. Ἀρχέλαος δὲ συνιδὼν ὡς εἰ μὴ τὸ τῆς πληθὸς ὠρμημα κωλυθῆ, εἰς μέγα κακὸν τὰ τῆς στάσεως ἀποβήσεται, ἐκπέμπει πᾶν τὸ στρατόπεδον· καὶ εἰς μὲν τρισχιλίους ἀνῆρέθησαν, οἱ δὲ γελοιοὶ ἐπὶ τὰ ὄρη διεσκεδάσθησαν. καὶ κήρυγμα γέγονε πάντας ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα· οἱ δὲ τὴν ἑορτὴν λιπόντες ἀπήεσαν. Ἀρχέλαος δὲ ἐπὶ Ῥώμην ἐξέπλει σὺν τῇ μητρὶ, Φιλίππῳ τῷ ἀδελφῷ πιστεύσας τὰ πράγματα· συνεξῆι δὲ αὐτῷ καὶ Σαλώμη ἡ ἀδελφὴ Ἡρώδου. καὶ Ἀντίπας δὲ ὁ Ἡρώδου υἱὸς ἐτέρωθεν ἐπὶ Ῥώμην ὠρμητο, καὶ αὐτὸς τῆς βασιλείας ἀντιληψόμενος, ὡς ἐν προτέροις διαθήκαις καταγεγραμμένης αὐτῷ· ἐπτέρου δὲ τοῦτον πρὸς τὰς ἐλπίδας Σαλώμη. ἐπεὶ δὲ εἰς Ῥώμην ἀφίκοντο καὶ παρέστησαν Καίσαρι, οἱ μὲν ὑπὲρ Ἀρχελάου τοὺς λόγους πεποιήντο, οἱ δὲ ὑπὲρ Ἀντίπα, τοῦ Ἀρχελάου κατηγοροῦντες. Καῖσαρ δὲ μᾶλλον ὑπὲρ Ἀρχελάου ῥοπήν ἐδείκνυ. Ἐν τούτοις δὲ ἀγγέλλεται Καίσαρι τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος στασιάσαν καὶ τοὺς ἐκεῖ Ῥωμαίους πολιορκοῦν. κατὰ γὰρ τὴν τῆς πεντηκοστῆς ἑορτῆς μυριάδων πολλῶν συναθροισθεισῶν πανταχόθεν, ὑπ' αὐτῶν οἱ Ῥωμαῖοι συγκατεκλείσθησαν καὶ αὐτὸς Σαβῖνος· στρατηγὸς δὲ ἡ νουτος Ῥωμαίων. καὶ μάχη ἡ νουτος, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκράτουν. περιόδευσαντες οὖν οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ τὰς στοὰς ἀνήλθον τὰς ἐξω τοῦ

ἱεροῦ, κἀντεύθεν ἐξ ὑπερδεξίων βάλλοντες μετ' ἑαυτοὺς Ῥωμαίους. οἱ δὲ πῦρ ταῖς στοαῖς ἐνιᾶσι καὶ τοῦτο ὑπέτρεφον ὑλαὶς ἐγείρειν φλόγα πεφυκυῖαις· καὶ ταχὺ ἠπτετο τοῦ ὀρόφου, καὶ οἱ ἐπὶ τῶν στοῶν οἱ μὲν τῷ ὀρόφῳ καταρρηγνυμένῳ συγκατεφέροντο, τοὺς δὲ περισταδὸν ἐβαλλον οἱ πολέμιοι, οἱ δὲ εἰς τὸ πῦρ ἐνέεισαν ἑαυτοὺς, οἱ δὲ τοῖς ἑαυτῶν ἐκτείνοντο ξίφεσιν, ἐσώθη τε τῶν ἐν ταῖς στοαῖς ἀνελθόντων οὐδ' ὅστισοῦν. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκράτουν τοῦ ἱεροῦ θησαυροῦ, καὶ πολλὰ μὲν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διήρπαστο, Σαβῖνος δὲ εἰς τὸ φανερόν τετρακόσια περιέσωσε τάλαντα. οἱ γὰρ μὴν περιλειμμένοι τῶν μαχομένων τὸ βασιλεῖον περισχόντες πῦρ αὐτῶ ἐμβαλεῖν ἠπέειλον καὶ ἀπαντας κτείνειν, εἰ δ' ἀπίοιεν, ἀδειαν τοῖς Ῥωμαίοις ἐπηγγέλλοντο καὶ Σαβῖνῳ· καὶ πολλοὶ τῶν βασιλικῶν πρὸς αὐτοὺς ἠυτομόλησαν. Ῥοῦφος δὲ καὶ Γράτος, τρισχιλίους τοῦ Ἡρώδου στρατεύματος ἔχοντες ἀνδρας ἐρρωμένους τοῖς σώμασι, Ῥωμαίοις προστίθενται. Ἰουδαῖοι δὲ οὐ μεθίεντο τῆς πολιορκίας, καὶ ὁ Σαβῖνος ἐκαρτέρει πολιορκούμενος. Ἐπὶ τούτοις καὶ ἑτεροὶ θόρυβοι τὴν Ἰουδαίαν κατέλαβον. Ἰούδας γὰρ Ἐζεκίου τοῦ ἀρχιληστοῦ υἱὸς τοῦ ὑφ' Ἡρώδου μεγάλους ληφθέντος πόνοις, συστησάμενος πλῆθος τῷ περὶ Σέπφωριν τῆς Γαλιλαίας ἐπέδραμε βασιλείῳ, καὶ τῶν ἐκεῖ κρατήσας ὁ πλῶν ὠπλίσε τοὺς περὶ αὐτόν, φοβερός τε ἀπασιν ἦν. ἀλλὰ καὶ Σίμων, δούλος μὲν Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἀνὴρ δ' εὐπρεπῆς καὶ μεγέθει καὶ ῥώμῃ σώματος προύχων, ἀρθεὶς τῇ ταραχῇ τῶν πραγμάτων ἐτόλμησε περιθέσθαι διάδημα. καὶ πλῆθος συστάντος περὶ αὐτόν, βασιλεὺς καὶ αὐτὸς ἀναρρηθεὶς τὸ ἐν Ἰεριχοῦντι βασιλεῖον πίμπρησι, καὶ ἄλλοι δὲ τῶν βασιλικῶν οἰκῶν, διαρπάσας τὰ ἐν αὐτοῖς. ἀλλὰ τούτῳ Γράτος μάχην συνάψας τό τε πολὺ τοῦ μετ' αὐτοῦ πλῆθους διέφθειρε καὶ αὐτοῦ τοῦ Σίμωνος τὴν κεφαλὴν κρατήσας ἀπέτεμε. καὶ ἄλλοι δὲ στασιασταὶ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον ἐγένοντο, κακοῦντες καὶ Ῥωμαίους καὶ τοὺς βασιλικούς. Οὐάρος δ' ἐν Συρίᾳ μαθὼν τὰ κατὰ τὸν Σαβῖνον, ἠπέειπε τοῖς ἐν Ἰουδαίᾳ πολιορκουμένοις ἀλέξασθαι. ἀθροισθεὶς δὲ ἐν Πτολεμαΐδι τῆς αὐτοῦ δυνάμεως πάσης, μέρος τι ταύτης τῷ υἱῷ παραδοὺς Γαλιλαίους ἐξέπεμψε πολεμεῖν· οἱ συμβαλὼν ἐκείνοις ἐκράτησεν. Οὐάρος δὲ τῷ λοιπῷ τοῦ στρατεύματος προσιῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, εἰς δειλίαν τοὺς πολιορκοῦντας τῶν Ἰουδαίων ἐνέβαλε· καὶ λιπόντες τὴν πολιορκίαν ἡμίεργον ὦχοντο. Οὐάρου δὲ τοῖς Ἱεροσολυμίταις ἐγκαλοῦντος διὰ τὸν πόλεμον, ἐκείνοι τὴν τοῦ πλῆθους σύνοδον διὰ τὴν ἑορτὴν ἐλεγον γεγονέναι, τὸν δὲ πόλεμον παρὰ τῶν ἐπηλύδων. καὶ ὁ Οὐάρος πέμψας κατὰ τὴν χώραν ἐπεζήτη τοὺς αἰτίους τῆς στάσεως, καὶ εὐρῶν ἐνίους ἐκόλασε· δισχίλιοι γὰρ ἐσταυρώθησαν. καὶ ἑτεροὶ δὲ περὶ μυρίους Οὐάρῳ κατ' αὐτῶν ὠρμηκῶτι παρέδωκαν ἑαυτούς· ὁ δὲ πρὸς Καίσαρα πέμπει τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν· Καῖσαρ δὲ μόνους ἐκόλασεν οἱ συγγενεῖς ὅντες Ἡρώδου συνεστρατεύοντο τοῖς στασιασταῖς. Εἰς δὲ Ῥώμην ἐξ Ἰουδαίας πρέσβεις ἀφίκοντο, καὶ τοῦ Καίσαρος συστησαμένου συνέδριον οἱ πρέσβεις συνισταμένους ἔχοντες τῶν ἐπὶ Ῥώμῃ Ἰουδαίων περὶ ὀκτακισχιλίους αὐτονομίαν ἤθουν. καὶ ἐπὶ κατηγορίαν τῶν Ἡρώδου τρέπονται παρανομημάτων· 2.5 οὐ γὰρ βασιλέα, τύραννον δ' ἐκείνον ἐκάλουν. πολλῶν γὰρ πολλακῶς κακώσεων τῷ ἐθνείῳ ἐφίσησαν συμβεβηκυῶν οὐδεμίαν ἐξισοῦσθαι ταῖς αὐτῶ ἐπενηνεγμέναις παρ' ἐκείνου κακώσεσιν. οἴομενοι οὐκ ἔστιν πάντα τῆς βασιλείας κρατήσονται Ἡρώδου ἐσεσθαι μετριώτερον, ἀσμένως τὸν Ἀρχέλαον προσεπιεῖν βασιλέα. ὁ δὲ δείσας μὴ ὠσπερ οὐχ Ἡρώδου νομίζοιτο παῖς, εἰ τοῖς Ἰουδαίοις ἡπιώτερος φαίνοιτο, τρισχιλίων ἀνδρῶν κατὰ τὸ τέμενος σφαγὴν ἐποίησατο, καὶ ταῦτα μηδέπω σοῦ, Καῖσαρ, τὴν ἀρχὴν αὐτῷ βεβαιώσαντος. καὶ ταῦτα λέγοντες ἠξίουσαν βασιλείας καὶ τοιῶνδε ἀρχῶν ἀπηλλάχθαι, προσθήκην δὲ γεγονέναι Συρίας καὶ τοῖς ἐκεῖ στελλομένοις Ῥωμαίων στρατηγοῖς ὑποκεῖσθαι. οἱ μὲν οὐκ ἠτοῦντο, οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀρχέλαον ἀπολογούμενοι τοὺς τε βασιλεῖς, τὸν πατέρα λέγων καὶ τὸν υἱόν, τῶν ἐγκλημάτων

ἀπέλυον, καὶ Ἰουδαίους ἐπενεκάλουν στάσεις καὶ νεωτερισμούς. ὁ μέντοι Καῖσαρ βασιλέα μὲν οὐκ ἀποδείκνυσι τὸν Ἀρχέλαον, τὸ δ' ἡμισυ δίδωσι τῆς πατρικῆς ἀρχῆς, ἐπαγγελόμενος ὀνομάσειν καὶ βασιλέα αὐτόν, εἰ καλῶς ἀρχοῖ· ἡ δὲ ὁ τῆς αὐτῷ νεμηθείσης χώρας δασμὸς ὁ ἐτήσιος ἐξακόσια τάλαντα. τὴν δ' ἑτέραν ἡμίσειαν μοῖραν διχῆ διελὼν Ἀντίπα καὶ Φιλίππῳ παισὶν ἑτέροις Ἡρώδου διένειμε· καὶ τῷ μὲν Ἀντίπα ἢ νεμηθεῖσα χώρα εἰσφορὰν ἐποιεῖτο διακόσια τάλαντα, Φιλίππῳ δὲ ἢ παραδοθεῖσα μερὶς ἑκατὸν εἰσέφερε τάλαντα. τῇ δὲ Σαλώμῃ ἐφ' οἷς ὁ Ἡρώδης κατέλιπε καὶ τὸ ἐν Ἀσκάλωνι βασιλεῖον δίδωσιν· ἐκ πάντων δ' εἰσήγετο ταύτη δασμὸς ἐξήκοντα τάλαντα. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως διώκητο· νεανίας δὲ τις 2.6 Ἰουδαῖος εἰσώκισεν ἑαυτὸν εἰς τὴν Ἡρώδου συγγέ2.6 νειαν, ἐπεὶ τὴν μορφήν ὡμοίωτο Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἀνηρημένῳ Ἡρώδου υἱῷ. καὶ τινα παραλαβὼν ὁμόφυλον ἀνδρα πονηρόν τε καὶ συγγέαι δυνάμενον πράγματα, Ἀλέξανδρον ὠνόμαζεν ἑαυτὸν τὸν Ἡρώδου υἱόν, ὡς ὑπὸ τινῶν τῶν ἀνελεῖν ἀμφὸς τοὺς ἀδελφούς ἐσταλμένων ἀλλων ἀνηρημένων, αὐτῶν δὲ περισωθέντων καὶ διακεκλεμμένων. καὶ λόγοις τοιοῦτοις ἠπάτα τοὺς ἐντυγχάνοντας, κἀντεῦθεν πλεῖστα συναγαγὼν χρήματα εἰς Ῥώμην ἠπέιγετο. Καῖσαρ δὲ ἠπίσται μὲν ῥαδίως ἀπατηθῆναι Ἡρώδην, ἀγαγὼν δ' εἰς ὠψιν αὐτὸν τὸν ψευδαλέξανδρον οὐκ ἠπάτητο. τὸ μὲν γὰρ εἰδος εἰχεν ἔμφορὸς πρὸς τὸν Ἡρώδου Ἀλέξανδρον, ὑπ' αὐτουργίας δ' ἑτετρύχωτο, καὶ πρὸς τὸ σκληρότερον αὐτῷ ἐπεφύκει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ ἐκείνου ὑπὸ τρυφῆς μεμαλάκιστο. ἐξήταζεν οὖν ὁ Καῖσαρ περὶ Ἀριστοβούλου ποῖαν εἰη· φαιμένου δ' ἐκείνου ἐν Κύπρῳ καταλελειφθαι, ἵεναι τι περὶ ἐμὲ συμβαίη δεινόν, μὴ πάντη τὸ τῆς Μαριάμ ἐπιλίπη γένος, κατὰ μόνας ὁ Καῖσαρ τὸν ψευδαλέξανδρον ἀπολαβὼν τάληθές ἐρεῖν αὐτῷ προετρέπετο ἐπὶ μισθῷ τοῦ τυχεῖν σωτηρίας. ὁ δὲ ἐκφαίνει τῷ Καίσαρι τὸ σκαιώρημα. ὁ Καῖσαρ δὲ ἐρρωμένον αὐτὸν πρὸς αὐτουργίαν ὄρων, τοῖς ἐρέταις συνέταξε· τὸν δ' ἐπὶ τούτοις ἐκείνῳ συμπνέοντα ἐκτείνεν. Ἀρχέλαος δὲ τὴν ἐθναρχίαν παραλαβὼν ἀφαιρεῖται τὴν ἀρχιερωσύνην ἐξ Ἰωαζάρου τοῦ Βοηθοῦ, καὶ ἀντικαθίστησιν Ἐλεάζαρ τὸν ἐκείνου ἀδελφόν. καὶ Γλαφύραν ἀγεται πρὸς γάμον τὴν Ἀρχελάου παῖδα, Ἀλεξάνδρου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ γαμετήν, ἀφ' οὗ καὶ τέκνα ἡν αὐτῇ, ἀπειρημένου τῷ νόμῳ 2.7 ἀδελφῶν ἀγεσθαι γυναῖκας παῖδας ἐκ τῶν τεθνεώτων ἐχούσας. καὶ τὸν Ἐλεάζαρ δὲ μετὰ μικρὸν ἐκβαλὼν Ἰησοῦν ἀντεισηγάγε τὸν παῖδα Σεέ. ἀνύων δ' εἰς τὸν ἐν τῇ ἀρχῇ δέκατον κατηγορήθη παρὰ Καίσαρι πρὸς τῶν ὑπηκόων ὡς ὡμῶς καὶ τὸ ὄλον τυραννικῶς κεχρημένος τοῖς πράγμασιν. ὁ τοίνυν Καῖσαρ μετακαλεῖται ταχέως αὐτόν, καὶ ἀκροασάμενος τῶν κατηγορῶν κἀκείνου, ἐκείνου μὲν φυγαδεῖαν καταψηφίζεται, τὰ δὲ χρήματα ἀπηνέγκατο. Ὀνειρῶ δὲ τὸ μέλλον ἐδηλώθη τῷ Ἀρχελάῳ. ἐδόκει γὰρ ἀστάχυας ὄραν δέκα ἀκμαίους καὶ πλήρεις σίτου βιβρωσκομένους ὑπὸ βοῶν. ἀλλοι μὲν οὖν ἀλλως ἐξηγοῦντο τὸν οὐνερον, Σίμων δὲ τὸ γένος Ἑσσαῖος μεταβολὴν πραγμάτων εἰλεγε φέρειν Ἀρχελάῳ τὴν ὠψιν, οὐ μέντοι ἐπ' ἀγαθῷ. τοὺς μὲν γὰρ βόας κακοπαθείας σύμβολον εἶναι, ζῶα ἐπ' ἐργοῖς ταλαιπωρούμενα καὶ δηλωτικὰ πραγμάτων μεταβολῆς ὅτι δι' αὐτῶν ἀρουμένη ἡ γῆ οὐκ ἔαται μένειν ἀκίνητος, τοὺς δὲ δέκα στάχυας σημαίνειν ἐτῶν ἀριθμόν· περιόδῳ γὰρ ἐνιαυτοῦ πληροῦσθαι τούτους καὶ ἀπαρτίζεσθαι θέρος, καὶ τὸν τῆς ἡγεμονίας χρόνον ἐξήκειν τῷ Ἀρχελάῳ. Καὶ τῇ γυναικὶ δὲ τοῦ Ἀρχελάου Γλαφύρα οὐνερος τεθέεται εἰς τὸν αὐτῆς γάρ, ὡς ἱστορήται, Ἀλεξάνδρῳ πρότερον συνώκει Ἀρχελάου ὁμαῖμον· ἀναιρεθέντος δ' ἐκείνου Ἰόβα τῷ Λιβύων γεγάμητο βασιλεῖ· κἀκείνου δὲ τὴν ζωὴν μεταλλάξαντος Ἀρχελάῳ γίνεται τὴν συνοικοῦσαν αὐτῷ Μαριάμ ἀποπεμψαμένῳ, καὶ ταῦτα παῖδας ἐξ Ἀλεξάνδρου εἰχουσα. ἐδόκει γοῦν ἢ γυνὴ τὸν Ἀλέξανδρον αὐτῇ ἐπιστάντα μέμφεσθαι τε αὐτῇ καὶ λέγειν "Γλαφύρα, ἀληθεύειν ἀρα τὸν λόγον ἀπέδειξας ὅς ἀπίστους εἶναι τὰς γυ2.8 ναῖκας τοῖς ἀνδράσι φησί. παρθένος γὰρ μοι συνοικήσασα,

καὶ παῖδας γεννήσασα ἐξ ἑμοῦ, λήθη τῶν ἐμῶν ἐρώτων δευτέροις γάμοις ὠμίλησας· καὶ οὐδ' οὐ τως σοι κόρος τῆς εἰς ἡμᾶς ἐγένετο υ βρεως, ἀλλὰ καὶ τρίτον σαυτῆ νυμφίον παρακατέκλινας, καὶ ταῦτα ἐμὸν ἀδελφόν. ἀλλ' ἐγὼ σε αὐθις ἐμὴν ποιησάμενος τῆς ἐπὶ τούτῳ ἀπαλλάξω αἰσχύνης." ταῦτα διηγησαμένη πρὸς τὰς συνήθεις τῶν γυναικῶν μετὰ μικρὸν τελευτᾷ. Ἡ δὲ Ἀρχελάω ὑπήκοος χώρα τῆ Συρία προσενημήθη. ἐπέμφθη δὲ καὶ Κυρήνιος ἀπογραφόμενος τὴν Συρίαν καὶ αὐτὴν Ἰουδαίαν προσθήκην ἐκείνης γεγενημένην. Ἰουδαῖοι δέ, καίπερ πρότερον καὶ μέχρις ἀκοῆς τὴν ἀπογραφὴν δυσχεραίνοντες, τότε τοῦ ἀρχιερέως Ἰωαζάρου πείσαντος αὐτοὺς ἐνέδοσαν. Γαυλανίτης δὲ τις ἀνὴρ, Σαδῶκ Φαρισαῖον προσεταιρισάμενος, πολέμων καὶ ληστηρίων τὸ εθνος ἐνέπλησαν, λέγοντες οὐδὲν ετερον εἰ ναι τὴν τῶν οὐσιῶν ἀποτίμησιν ἢ δουλείαν ἀντικρυσ· καὶ ἐδόκουν μὲν ἐπὶ διορθώσει τῶν κοινῶν κεκινήσθαι, τῆ δ' ἀληθείᾳ δι' οἰκείων ἐσπευδον κερδῶν ἀφορμᾶς. ἐξ ὧν στάσεις ἐφύησαν καὶ φόνος πολλῶν καὶ αὐτῶν τῶν πρώτων ἀνδρῶν, ὁ μὲν ἐμφυλίοις σφαγαῖς, ὁ δὲ τῶν πολεμίων, λιμός τε καὶ πόλεων ἀλώσεις καὶ κατασκαφαὶ καὶ τοῦ ἱεροῦ ἐμπρησμός. Τριῶν γὰρ οὐσῶν ἐκ παλαιοῦ τοῖς Ἰουδαίοις φιλοσοφίας ὁδῶν, ὡς καὶ πρόσθεν εἰρηται, τῆς τῶν Ἑσσηνῶν, τῆς τῶν Φαρισαίων, καὶ τῆς τῶν Σαδδουκαίων, τετάρτη αὐτῆ ἐπέισακτος παρὰ Σαδῶκ καὶ 2.9 Ἰούδα κεκαίνισται. οἱ μὲν γὰρ Φαρισαῖοι εὐτελῶς δαιτῶνται, οὐδ' ἐπικλίνονται πρὸς τὸ μαλακώτερον, περὶ τε τὴν τῶν νομίμων φυλακὴν εἰσιν ἀκριβεῖς, καὶ τοῖς ἐν γῆρα παραχωροῦσι τιμῆς, οὐδ' ἀντιλέγουσι θρασέως τοῖς παρ' ἐκείνων εἰσηγουμένοις. εἰμαρμένην τε δογματίζοντες καὶ τοῖς ἀνθρώποις διδόασιν μὴ εἰκεινταῖς ταύτης ὀρμαῖς μετὰ σπουδῆς ἀντιπράττουσιν. ἀθανασίαν τε ταῖς ψυχαῖς ἀπονέμουσι, καὶ δικαιοσύνης ὑποχθονίους τῶν βεβιωμένων δοξάζουσι. δι' αὐτοῖς τε δήμοις εἰσὶ πιθανώτατοι καὶ ἐν εὐχαῖς καὶ ποιήσεσιν ἱερῶν ἐκείνοις χρῶνται ἐξηγηταῖς. Σαδδουκαῖοι δὲ θνητὰς δοξάζουσι τὰς ψυχὰς, καὶ ταύτας τοῖς σώμασι συνδιαφθεῖρεσθαι λέγουσι. καὶ ἡ τῶν νόμων αὐτοῖς οὐ παρατηρεῖται παράβασις, καὶ τὸ πρὸς τοὺς γεραιτέρους καὶ τοὺς διδασκάλους αὐτοὺς ἀντιλέγειν ἀρετὴν οἰονται. εἰ δὲ τινες αὐτῶν εἰς ἀρχὰς ἐλθοῦν, προσχωροῦσι τοῖς τῶν Φαρισαίων λόγοις καὶ ἀκοντες· οὐ γὰρ ἀλλως ἀνεκτοὶ δοκοῦσι τοῖς πλήθεσιν. Ἑσσηνοὶ δὲ ἐπὶ θεῷ τὰ πάντα πεποιήνται· ἀθανάτους ἠγνῆται τὰς ψυχὰς· τοῦ δικαίου ἀντέχονται. ἀναθήματα μὲν εἰς τὸ ἱερὸν στέλλουσιν, οὐ μὴν γε καὶ θύουσι, διαφερόμενοι τοῖς ἀλλοις περὶ ἀγνισμῶν· διὸ καὶ εἰργόμενοι τοῦ κοινοῦ τεμενίσματος, ἐφ' ἑαυτῶν θύουσι. καὶ ἐπὶ πόνους γεωργικὸς τρέπονται. κοινὰ τὰ χρήματα εχουσιν· οθεν οὐδὲν τι πλέον ὁ πλούσιος τῶν οἰκείων ἀπολαύει παρὰ τὸν πάνυ πενέστατον. καὶ οὐτε γαμετὰς εἰσάγονται οὐτε δούλους κτῶνται, τὸ μὲν ἀδικίαν οἰόμενοι, τὴν δὲ τῶν γυναικῶν ἐπεισαγωγὴν στάσεως ἀφορμὴν· καθ' ἑαυτοὺς δὲ βιοῦντες ἀλλήλοις ὑπηρετοῦσι. καὶ ἀποδέκτας 2.10 τῶν τῆς γῆς καρπῶν καὶ τῶν ἀλλοθεν κομιζομένων αὐτοῖς προχειρίζονται. Ἡ δὲ τετάρτη, ἡς ὁ Γαλιλαῖος Ἰούδας γέγονεν ἡγεμῶν, τὰ μὲν ἀλλὰ τοῖς Φαρισαίοις ὁμογνώμων ἐστὶ, τῆς δ' ἐλευθερίας αὐτῆ δριμύς ἐρωσ ἐντέτηκεν, ἡς οἱ τρόφιμοι μόνον ἡγεμόνα καὶ δεσπότην τὸν θεὸν ὀνομάζουσιν, ἀνθρώπῳ τῶν ὀνομάτων τούτων μεταδιδόναι μὴ ἀνεχόμενοι, ἀλλὰ καὶ θανάτους καὶ τιμωρίας ποικίλας τε καὶ δεινὰς ὑφίστασθαι μὴ ἀπαναινόμενοι, ἵνα μὴ τῆς σφετέρας ἐκσταῖεν ἐνστάσεως. Ἐντεῦθεν οὐ νη ρξατο τὸ τῶν Ἰουδαίων εθνος νοσεῖν ἐξ ἀνοίας ἀπόνοϊαν, Γεσίου Φλώρου τοῦ ἡγεμόνος εἰς ταύτην αὐτοὺς ἐρεθίσαντος υ βρεσιν. ὁ μὲντοι Κυρήνιος, τῆς ἀπογραφῆς καὶ τῶν ἀποτιμήσεων περαιωθεισῶν, αἰ ἐγένοντο ἐν ετῆ τριακοστῷ καὶ ἐβδόμῳ μετὰ τὴν ἐν Ἀκτίῳ ἠτταν τοῦ Ἀντωνίου ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, Ἰωάζαρον τὸν ἀρχιερέα καταστασιασθέντα ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀφελόμενος τὴν τιμὴν, Ἀνναν τὸν Σεθὶ ἀρχιερέα καθίστησι. Κυρηνίου δὲ εἰς Ῥώμην ἀπάραντος Κοπώνιος τὴν Ἰουδαίαν διεῖπε. τούτῳ δὲ διάδοχος γίνεται Μάρκος

Ἀμβιβουῦχος. καὶ τὸν Μάρκον Ροῦφος διαδέχεται Αννινος. ἐφ' ου δὴ τελευτᾷ Καῖσαρ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, α ρξας ε τη ἑπτὰ καὶ πενήκοντα μῆνας τε ε ξ ἐφ' ἡμέραιν δυοῖν, ἀφ' ω ν τεσσαρεσκαίδεκα ε τη αὐτῷ συνῆρξεν Ἀντώνιος, ὡς ε ι ναι τὸν τῆς μοναρχίας αὐτοῦ χρόνον ἔνιαυτοὺς τεσσαράκοντα πρὸς τρισί, κατὰ δέ τινας τέσσαρσιν. ἐβίω δὲ ε τη ἑβδομήκοντα καὶ ἑπτὰ. Ἡ δὲ μοναρχία μετήνεκτο εἰς Τιβέριον τῆς τοῦ Καίσαρος γυναικὸς Ἰουλίας υἰόν. ὑφ' ου Γράτος Οὐαλλέριος εἰς Ἰουδαίαν ε σταλτο ἡγεμῶν' ος παύσας τὸν Ανναν τῆς ἀρχιερωσύνης Ἰσμαήλ ἀποδεί2.11 κνυσι τὸν τοῦ Φαβί, καὶ τοῦτον δὲ μεταστήσας μετ' οὐ πολὺ Ἐλεάζαρ τῷ τοῦ Αννα υἱῷ ἀπονέμει τὴν τοῦ ἱεραῖοι τιμὴν, καὶ μετ' ἔνιαυτὸν ἀντεισάγει Σίμωνα τὸν Καμίθου. καὶ τούτῳ τὸν ἴσον χρόνον ἱερασαμένῳ Ἰωσήφ ὁ Καϊάφας διάδοχος η ν. Καὶ Γράτος ἐπὶ ε νδεκα ε τη τῆς Ἰουδαίας α ρξας, καὶ ταῦτα πράξας, εἰς Ῥώμην ὑπανεχώρησε· Πόντιος δ' η κε Πιλάτος τὴν ἡγεμονίαν ἀναδεξάμενος. ὁ δὲ τετράρχης Ἡρώδης φίλος τῷ Τιβερίῳ χρηματίζων πρὸ τῆς ἀρχῆς, οἰκοδομεῖ μετὰ τὴν μοναρχίαν πόλιν αὐτῷ ἐπώνυμον ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἐπὶ τῇ λίμνῃ Γεννησαρέτ, Τιβεριάδα καλέσας αὐτήν. Πιλάτος δὲ στρατιὰν ἐκ Καισαρείας μεθιδρύσας χειμαδιοῦσαν ἐν Ἱεροσολύμοις, σημαίας εἰς τὴν πόλιν ὑπὸ νύκτα εἰσήγαγεν εἰκόνας ἔχουσας Καίσαρος, ἀπαγορεύοντος Ἰουδαίοις τοῦ νόμου εἰκόνας ε χειν. ἐπεὶ δ' ἐγνώσθη τὸ πεπραγμένον, πλῆθος ω ρμησεν εἰς Καισάρειαν αἰτούμενον τὴν τῶν εἰκόνων μετάθεσιν, καὶ πενθημέρους ἰκετείας διὰ τοῦτο πεποιήντο. μὴ συγχωροῦντος δὲ Πιλάτου, ὡς ἐντεῦθεν δῆθεν ὑβριζομένου τοῦ Καίσαρος, ἐπεὶ τὸ πλῆθος οὐκ ἀνίει δεόμενον, κατὰ τὴν ε κτην ἡμέραν περιστήσας στρατιώτας ἐνόπλους σφίσις ἠπεῖλει θάνατον, εἰ μὴ παύσοιντο θορυβεῖν. οἱ δὲ πρηνεῖς καταβαλόντες ἑαυτοὺς σὺν ἡδονῇ δέξασθαι τὸν θάνατον ε λεγον. καὶ θαυμάσας Πιλάτος τὸ γενναῖον αὐτῶν καὶ πρόθυμον ἐπὶ τηρήσει τῶν νόμων, παραχρῆμα τὰς εἰκόνας ἐπανεκόμισεν εἰς Καισάρειαν. 2.12 Ὑδάτων δ' εἰσαγωγὴν ποιούμενος εἰς Ἱεροσόλυμα τὰ ἱερά πρὸς ταύτην ἀνήλισκε χρήματα. συνελθόντες ου ν πολλοὶ κατεβίων Πιλάτου, παύσασθαι ἀξιοῦντες, τινὲς δὲ καὶ λοιδορίαις ἐκέχρητο κατ' αὐτοῦ. ὁ δὲ στολαῖς Ἰουδαϊκαῖς πλῆθος στρατιωτῶν κεχρημένον σκυτάλας τε ὑπὸ ταῖς στολαῖς ε χον περιελθεῖν κύκλῳ τῶν θορυβούντων ἐκέλευσε, καὶ ου τως ἀναχωρεῖν τοῖς Ἰουδαίοις ἐπέταττεν. ὡς δ' η ρξαντο λοιδορεῖν, τοῖς στρατιώταις δίδωσι σύνθημα· οἱ δὲ πληγαῖς τοὺς θορυβούντας ἐκόλαζον. ἐκεῖνοι δὲ α οπλοιο ντες καὶ πληττόμενοι οὐδὲν ἐνδόσιμον ἐφρόνου, ἀλλὰ πολλοὶ μὲν ε πιπτον, οἱ δ' α λλοι τραυματαῖα ἀπήσαν. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν καὶ θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν Ἰουδαίᾳ ἐφάνη, περὶ ου ταῦτα κατὰ λέξιν φησὶν ὁ Ἰώσηπος ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ λόγῳ τῆς Ἀρχαιολογίας. "γίνεται δὴ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, ε ι γε α νδρα αὐτὸν λέγειν χρή· η ν γὰρ παραδόξων ε ργων ποιητής, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν σὺν ἡδονῇ τάληθῆ δεχομένων· καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπηγάγετο. ὁ Χριστὸς ου τος η ν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ε χων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτά τε καὶ α λλα μυρία περὶ αὐτοῦ θαυμάσια εἰρηκότων. εἰσέτι νῦν τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φύλον." Καὶ ταῦτα μὲν ἀρχαιολογῶν ὁ Ἰώσηπος ε γραψε περὶ τοῦ Χριστοῦ· ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἑλληνας αὐτοῦ 2.13 λόγῳ, ος κατὰ Πλάτωνος ἐπιγέγραπται περὶ τῆς τοῦ παντὸς αἰτίας, ου καὶ ὁ α γιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς μνεῖαν πεποιήται ἐν τῇ πονηθείᾳ αὐτῷ βίβλῳ τῇ καλουμένῃ Παράλληλα, ταῦτά φησι. "πάντες γὰρ δίκαιοί τε καὶ α δικοὶ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ λόγου ἀχθήσονται. τούτῳ γὰρ ὁ πατὴρ τὴν κρίσιν δέδωκε, καὶ αὐτὸς βουλήν πατρὸς ἐπιτελῶν κριτὴς παραγίνεται, ο ν Χριστὸν προσαγορεύομεν. οὐδὲ γὰρ Μίνως καὶ Ραδάμανθυς κριταὶ καθ' ὑμᾶς, Ἕλληνες, ἀλλ'

ο ν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἐδόξασε· περὶ οὐ ἐν ἑτέροις λεπτομερέστερον διεληλύθαμεν πρὸς τοὺς ζητοῦντας τὴν ἀλήθειαν. οὐτος τὴν πατρὸς ἐκάστω δικαιοκρισίαν ποιούμενος, πᾶσι κατὰ τὰ ἔργα παρασκευάσει τὸ δίκαιον. οὐ κρίσει παραστάντες πάντες ἀνθρωποί τε καὶ ἀγγελοὶ καὶ δαίμονες μίαν ἀποφθέγονται φωνὴν οὐτω λέγοντες, δικαία σου ἡ κρίσις. ἡς φωνῆς τὸ ἀνταπόδομα ἐπ' ἀμφοτέροις ἐπάγει τὸ δίκαιον, τοῖς μὲν εὐ πράξασι δικαίως τὴν αἴδιον ἀπόλαυσιν παρασχόντος, τοῖς δὲ τῶν φαύλων ἔρασταῖς τὴν αἰώνιον κόλασιν ἀπονείμαντος. καὶ τούτοις μὲν τὸ πῦρ ἀσβεστον διαμένει καὶ ἀτελεύτητον, σκώληξ δὲ τις ἐμυρος μὴ τελευτῶν μηδὲ σῶμα διαφθείρων, ἀπαύστῳ δ' ὀδύνη ἐκ σώματος ἐκβράσσω παραμένει." καὶ ἀλλὰ δ' ἐπὶ τούτοις φησὶν. Οὐτω μὲν οὐ ν περὶ Χριστοῦ γέγραφεν ὁ Ἰώσηπος. ἐν δὲ Ῥώμῃ τότε Παυλίνα τις ἡ ν καὶ γένους περιφανεία καὶ τρόπων σεμνυνομένη χρηστότητι καὶ 2.14 πλούτου περιττῶς ἔχουσα· οὐσα δὲ καὶ τὴν ὀψιν χαρίεσσα καὶ τῆς ἡλικίας ἐν ἡ γυναικες ἀγάλλονται, σωφροσύνη κεκόσμητο. συνῶκει δὲ Σατορνίνῳ, ἀνδρὶ μηδὲν αὐτῆς εἰς ἑκαστον τῶν καλῶν ἀποδέοντι. ταύτης ἑάλω τῷ ἔρωτι Δέκιος Μοῦνδος, ἐν ἀξιώματι ὡ ν μεγάλῳ τῶν τότε ἰπέων, καὶ ἐπίερα δώροισ· εἰκοσι γὰρ μυριάδας δραχμῶν Ἀττικῶν εὐνῆς ἐδίδου μιᾶς. ἡ δὲ οὐκ ἠνείχετο. κάκεϊνος ἐξῆπτο πλέον εἰς ἔρωτα, ὡστε βρώσεως ἀποχῆ ἑαυτῷ μνηστεύεσθαι θάνατον. ἡ ν δὲ τούτῳ ἀπελευθέρῃ πατρῶα Ἰδη καλουμένη, παντοίων ἰδρις κακῶν. αὐτη οὐτως ἔχοντα τὸν νεανίαν ὄρῳσα ἀναθαρσύνει λόγοις καὶ ἀναζωπυρεῖ ὑποσχέσει, πέντε μυριάδων αὐτῇ δεήσειν λέγουσα μόνων ὡστε τὴν πρᾶξιν αὐτῷ κατεργάσασθαι. καὶ λαβοῦσα τὸ αἰτηθὲν ἀργύριον, ἐπεὶ οὐχ ἄλωτὴν ἑώρα τὴν Παυλίναν τοῖς χρήμασι, τῇ δὲ θεραπεία τῆς Ἰσιδος, θεὸς δ' αὐτη τοῖς Ῥωμαίοις τότε νενομιστο, ἡδει ταύτην προσκειμένην θερμότατα, πρόσσεισι τῶν τῆς ψευδοῦς ἐκείνης θεοῦ ἱερέων τισί, καὶ χρήμασιν ἀναπαίθει τὴν Παυλίναν ἐξαπατήσασαι εἰς δύναιντο μηχαναῖς καὶ τῷ Μοῦνδῳ συγκατακλῖναι. οἱ δὲ θελχθέντες τοῖς χρήμασι τῇ πράξει ἐπέβαλον. καὶ αὐτῶν ὁ γεραίτατος πρὸς τὴν Παυλίαν ἐλθὼν, καὶ ἰδία αὐτῇ ἐντυχῶν, ἔλεγεν ἡ κειν πεμπτός ὑπὸ τοῦ Ἀνουβίδος, κελεύοντος τοῦ θεοῦ πρὸς αὐτὸν ἡ κειν αὐτῆς ἔρῳντα. τῇ δὲ ὁ λόγος ἔδοξεν εὐκταϊότατος, εἰ ἔρῳτο ὑπὸ θεοῦ· καὶ τῷ ἀνδρὶ κοινοῦται τὸ ἀγγελθέν, κάκεϊνος συνεχώρει, τὴν σωφροσύνην γινώσκων τῆς γυναικός. ἀπῆλθεν οὐ ν εἰς τὸ τέμενος· καὶ ὡς ὑπνοῦ καιρὸς ἡ ν, ἐνδον ἐν τῷ ναῷ τῇ γυναικὶ καθευδῆσαι ἠτοίμαστο, καὶ τὰ λύχνα κατέσβεστο. ὁ γοῦν Μοῦνδος, ἐκέκρυπτο γὰρ ἐκεῖ, παν2.15 νύχιον ἐνεφορήθη αὐτῆς, ὡς Ἀνουβις αὐτῇ προσφερόμενος. εἰτα ὁ μὲν ἀπῆλθεν, ἡ δὲ πρὸς τὸν ἀνδρα φοιτήσασα διηγείτο τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Ἀνουβίδος, καὶ πρὸς τὰς συνήθεις ἐνελαμπρύνετο ὡς ὁμιλίας ἀξιωθεῖσα θεοῦ. τρίτη δὲ μετὰ τὴν πρᾶξιν ἡμέρα συναντήσας ὁ Μοῦνδος αὐτῇ "Παυλίνα," φησί, "καὶ τὰς εἰκοσι μυριάδας ἔχω, καὶ σύ μοι τούτων διηκονήσω χωρίς. ἀ δὲ πρὸς Μοῦνδον ἐξύβριζες, τούτων οὐδὲν μοι προσήπτετο, Ἀνουβιν ὀνομαθεμένῳ αὐτῷ." ἐκ τούτων εἰς ἐννοίαν ἐλθοῦσα τοῦ τολμήματος ἡ γυνὴ περιρρήγνυται τὴν στολήν, καὶ τῷ ἀνδρὶ ἐδήλου τὸ ἐπιβούλευμα· ὁ δὲ τῷ Τιβερίῳ προσῆλθε. καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἐξετάσας τὸ γεγονός, τοὺς μὲν ἱερεῖς ἀνεσταύρωσε καὶ τὴν Ἰδην, τὸν τε ναὸν καθεῖλε, καὶ τὸ τῆς Ἰσιδος ἀγαλμα εἰς τὸν Θύβριν ποταμὸν κατεπόντισε, τὸν δὲ Μοῦνδον φυγῆ ἐδικαίωσε, συγγνώμην νείμας αὐτῷ ὡστε μὴ μείζον κολασθῆναι διὰ τὴν βίαν τοῦ ἔρωτος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπέπρακτο, ἐν δὲ Σαμαρείᾳ συμβέβηκε θόρυβος. ἀνὴρ γὰρ τις ἐκέλευε τοὺς Σαμαρεῖς ἐπὶ τὸ Γαριζὶν ὄρος αὐτῷ συνελθεῖν· ἀγνότατον δὲ τοῦτο αὐτοῖς ὑπέιληπται τῶν ὄρῳν· καὶ ἀφικομένοις ἐπηγγέλλετο ἱερὰ σκευὴ ἐμφανίσαι κατορωρυγμένα ἐκεῖ ὑπὸ Μωυσέως· οἱ δὲ ἠθορίζοντο καὶ ἐν ὀπλοισὶ ἦσαν. Πιλάτος δὲ στρατιώτας πέμψας τοὺς μὲν ἔκτεινε, τοὺς δὲ ἐτρέψατο εἰς φυγὴν, καὶ τῶν ζωγρηθέντων τοὺς κορυφαίους διέφθειρεν. οἱ δὲ Σαμαρεῖς πρὸς Οὐιτέλλιον ἦλθον Συρίας

ἡγεμονεύοντα, Πιλάτου κατηγοροῦντες ἐπὶ τῇ τῶν ὁμοφύλων σφαγῇ. καὶ Οὐιτέλλιος Μάρκελλον πέμψας τῶν Ἰουδαίων προνοησόμενον, ἐπὶ Ῥώμην ἀπιέναι τὸν Πιλάτον ἐκέλευεν ἐπὶ τοῦ αὐτοκρά2.16 τορος ἀπολογησόμενον ἐφ' οἱς ἐγκαλεῖται. καὶ ὁ μὲν ἀπῆει ἐπὶ δέκα εἰς τῶν ἡγεμονεύσας τῆς Ἰουδαίας, πρὶν δὲ τῇ Ῥώμῃ ἐγγίσει αὐτόν, εἰς Τιβέριος μεταστάς. Οὐιτέλλιος δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐλθὼν τῆς τοῦ πάσχα ἑορτῆς τελομένης ὑπεδέχθη μεγαλοπρεπῶς, καὶ τὰ τέλη τῶν γεωργουμένων καρπῶν τοῖς Ἱεροσολυμίταις ἀνίησι, καὶ τὴν στολὴν τοῦ ἀρχιερέως εἰς τὸ ἱερόν συνεχώρησε κείσθαι καὶ παρὰ τοῖς ἱερεῦσιν εἰ ναι καθάπερ καὶ πρότερον· τότε δὲ ἐν τῇ Ἀντωνία ἀπέκειτο. τῶν γὰρ ἀρχιερέων τις, ὁ πρῶτος δηλαδὴ Ὑρκανός, ἐγγιστα τοῦ ἱεροῦ βᾶριν ἐγείρας, καὶ ἐν αὐτῇ διαιτώμενος, ἐκεῖ καὶ τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν αὐτῷ ἀνήκουσαν εἰ χεν, ὡς ἀρχιερεῖ. τὰ αὐτὰ δὲ ἐκείνῳ καὶ τοῖς μετ' ἐκείνον ἐπράσσετο. Ἡρώδης δὲ τὴν βᾶριν ἐκείνην ἐπικατασκευάσας ἐπὶ τὸ πολυτελέστερον, φίλος ὡς Ἀντωνίου, ἐπὶ τῷ ἐκείνου ταύτην ὀνόματι μετωνόμασε· καὶ τὴν στολὴν ἐν αὐτῇ εὐρηκῶς κατεῖχεν ἐκεῖ. τοῦτο δ' ἐποίει καὶ ὁ Ἀρχέλαος, καὶ μετ' ἐκείνον οἱ Ῥωμαῖοι τὰ αὐτὰ ἐπὶ τῇ στολῇ ἐπραττον, ἀποκειμένη ἐκεῖ ὑπὸ σφραγῖσι τῶν ἱερέων καὶ τῶν γαζοφυλάκων. ἑορτῆς δ' ἐφεστῶσης ἀπεδίδοτο τοῖς ἀρχιερεῦσιν ὑπὸ τοῦ φρουράρχου, καὶ μετὰ μίαν τῆς ἑορτῆς ἡμέραν αὐθις ἐκεῖ ἀπετίθετο. Οὐιτέλλιος δὲ παραχωρεῖ τῆς στολῆς τῷ ἔθνει. τὸν δὲ ἀρχιερέα Ἰωσήφ τὸν καὶ Καϊάφαν ἀφηρηκῶς τὴν ἱερωσύνην, Ἰωνάθῃ δίδωσι ταύτην τῷ Ἀννα τοῦ ἀρχιερέως υἱῷ. Κατ' ἐντολὰς δὲ Τιβερίου σπένδεται Οὐιτέλλιος Ἀρταβάνῳ τῷ Πάρθων βασιλεῖ, πέμψαντι τὸν υἱὸν Δαρεῖον μετὰ δώρων πολλῶν ὁμηρεύοντα. παρῶν δ' ἐν ταῖς σπονδαῖς καὶ ὁ τετράρχης Ἡρώδης ἐκ2.17 πέμπει πρὸς Καίσαρα παραχρήμα γράψας τὰ γεγονότα. εἰ τα τοῦ Οὐιτελλίου περὶ τούτων ἐπιστείλαντος Τιβερίῳ, ἐκεῖνος ἀντέγραψε μαθεῖν πάντα παρὰ Ἡρώδου. τοῦτο εἰς ὀργὴν τὸν Οὐιτέλλιον κατὰ τοῦ Ἡρώδου κινήθη· ἐβυσσοδόμει δὲ τὸν θυμὸν, καὶ μετῆλθεν αὐτὸν Γαῖου κρατήσαντος. Τότε καὶ Φίλιππος Ἡρώδου τούτου ὡς ἄδελφός τετελεύτηκεν, εἰκοστῷ ἐνιαυτῷ τῆς Τιβερίου ἀρχῆς, ἄρξας ἑπτὰ καὶ τριάκοντα εἰς τῆς ἡν δὲ τὸν τρόπον ἀπράγμων καὶ μέτριος τοῖς ἀρχομένοις, προόδους σὺν ὀλίγοις τῶν ἐπιλέκτων ποιούμενος· καὶ προϊόντι εἰ τις προσῆι δεόμενος βοήθειας, εὐθύς αὐτῷ κατὰ τὸν τόπον τοῦ θρόνου τιθεμένου, εἰ ποντο γὰρ οἱ τοῦτον φέροντες, καθήμενος ἠκροᾶτο καὶ ἐποιηλάτει τοὺς ἀδικοῦντας καὶ τοὺς ἀδίκως αἰτιωμένους ἀπέλυε. τὴν δὲ ἀρχὴν ὁ Τιβέριος, παῖδες γὰρ Φιλίππῳ οὐκ ἦσαν, τῇ τῶν Σύρων ἐπαρχίᾳ προσέθετο. Ἡρώδης δὲ ὁ τετράρχης ἐπὶ Ῥώμην στελλόμενος κατέλυσε ἐν Ἡρώδου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὁ ἢ τοῦ Σίμωνος τοῦ ἀρχιερέως θυγάτηρ τῷ βασιλεῖ Ἡρώδῃ ἐγένετο. ἐρασθεὶς δὲ Ἡρωδιάδος τῆς τοῦ ἀδελφοῦ γυναικός, θυγατρὸς Ἀριστοβούλου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν, ἀδελφῆς δὲ τοῦ μεγάλου Ἀγρίππα, λόγους περὶ γάμων πρὸς αὐτὴν ἐποιήσατο. καὶ δεξαμένη συνέθετο μετοικίσασθαι πρὸς αὐτόν, εἰ τὴν Ἀρέτα θυγατέρα ἐκβάλοι. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ Ῥώμην ἐπλεῖ ἐπὶ τοιαύταις συνθήκαις· ὡς δ' ἐπανῆλθε, γνοῦσα ἢ γυνὴ αὐτοῦ, τοῦ δὲ Ἀρέτα θυγάτηρ, τὰς πρὸς Ἡρωδιάδα συνθήκας, ἡ τει πρὸς Μαχαιροῦντα πεμφθῆναι τὸ φρούριον· μεθόριον δὲ τοῦτο ἡν τῆς Ἀρέτα καὶ τῆς 2.18 Ἡρώδου ἀρχῆς. καὶ ὁ Ἡρώδης ἐξέπεμψε, μὴ γινώσκων ὅτι ἐστὶν αὐτῇ τὸ βουλόμενον· ἢ δὲ ἐκεῖθεν πρὸς Ἀραβίαν πρὸς τὸν πατέρα ἐξώρμησε, καὶ τὴν Ἡρώδου διηγείτο γνώμην περὶ αὐτῆς. καὶ ἐκεῖνος ἐσχε τοῦτο ἐχθρας ὑπόθεσιν· καὶ μάχη μέσον ἀμφοῖν συγκεκριμένη διὰ στρατηγῶν, καὶ οἱ Ἡρώδου ἠττήθησαν καὶ ἅπαν τὸ ἐκείνου στρατεύμα πέπτωκε. ταῦτα διὰ γραφῆς Ἡρώδης μηνύει τῷ Τιβερίῳ· ὁ δὲ γράφει πρὸς Οὐιτέλλιον, πόλεμον πρὸς Ἀρέταν ποιήσασθαι καὶ ἡ ζωγρηθέντα δέσμιον ἀναπέμψαι εἰς Ῥώμην ἢ ἀνηρημένου στείλαι τὴν κεφαλὴν. Τισὶ δὲ ὑπὸ θεοῦ τὴν Ἡρώδου στρατιὰν ὀλέσθαι ἐδόκει, δίκας τινύντος διὰ τὸν φόνον τοῦ προφήτου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου. ταῦτα γὰρ καὶ περὶ τούτου

κατὰ λέξιν ὁ Ἰώσηπος εἰ γραψέ. "κτείνει γὰρ τοῦτον Ἡρώδης ἀγαθὸν ἀνδρα καὶ τοὺς Ἰουδαίους κελεύοντα ἀρετὴν ἐπασκοῦντας καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους δικαιοσύνη καὶ τὰ πρὸς θεὸν εὐσεβείᾳ χρωμένους βαπτισμῶ συνιέναι· οὐ τῷ γὰρ καὶ τὴν βάπτισιν αὐτῷ φανεῖσθαι ἀποδεκτὴν. δεῖσας δὲ Ἡρώδης τὸ ἐπὶ τοσοῦτον πιθανὸν αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις μὴ ἐπὶ στάσει φέροι τινί, πάντα γὰρ εἰκόασι συμβουλή τῇ ἐκείνου πράξοντες, πολὺ κρεῖττον ἡγεῖται, πρὶν τι νεώτερον ἐξ αὐτοῦ γενέσθαι, προλαβὼν ἀνελεῖν, τοῦ μεταβολῆς γενομένης μὴ εἰς πράγματα ἐμπεισῶν μετανοεῖν. καὶ ὁ μὲν ὑποψία τοῦ Ἡρώδου δέσμιος εἰς Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς ταύτη κτίννυται, τοῖς δὲ Ἰουδαίοις δόξαν ἐπὶ τιμωρίᾳ τῇ ἐκείνου τὸν ὀλεθρον τοῦ στρατοῦ γενέσθαι, τοῦ θεοῦ κακῶσαι Ἡρώδην θέλοντος." 2.19 Οὐιτέλλιος δὲ πρὸς Ἀρέταν πολεμῆσων ἠπέιγετο. ὠρμημένῳ δὲ διὰ τῆς Ἰουδαίων διέρχεσθαι παρητοῦντο οἱ πρῶτοι αὐτῶν τὴν διὰ τῆς χώρας ὁδόν· οὐ γὰρ πάτριον εἶναι αὐτοῖς εἰκόνας φέρεσθαι διὰ τῆς χώρας αὐτῶν, πολλὰς δ' ἐπικεῖσθαι ταῖς σημαίαις εἰκόνας. πεισθεὶς οὖν διὰ τοῦ μεγάλου πεδίου διεβίβαζε τὸ στρατόπεδον, αὐτὸς δὲ μετὰ Ἡρώδου εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνήει θύσων τῷ θεῷ. καὶ τρεῖς ἐπιμείνας ἡμέρας ἐκεῖ, Ἰωνάθην μὲν τῆς ἀρχιερωσύνης μεθίστησι, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ Θεόφιλον ἐγκαθίστησιν εἰς αὐτήν. τῇ τετάρτῃ δὲ γραμμάτων αὐτῷ κοιμισθέντων περὶ τῆς Τιβερίου τελευτῆς, ὠρκισε τὸ πλῆθος εὐνοεῖν τῷ Γαίῳ, ἀνεκάλει δὲ καὶ τὸ στράτευμα. λέγεται δὲ καὶ τὸν Ἀρέταν οἰωνοσκοπησάμενον φάναι ἀμήχανον εἶναι τῷ στρατῷ πολεμῆσαι· τεθνήξεσθαι γὰρ τῶν ἡγεμόνων ἢ τὸν κελεύσαντα πολεμεῖν ἢ τὸν κελευσθέντα ἢ καθ' οὐ τὸ κέλευσμα γέγονε. Καὶ Οὐιτέλλιος μὲν εἰς Ἀντιόχειαν ἀνεχώρησεν, Ἀγρίππας δὲ ὁ Ἀριστοβούλου υἱὸς ἐπὶ Ῥώμῃ εὐτυχῶν τοῦ Τιβερίου θνήσκοντος. οὐ γὰρ πρὸ μικροῦ τῆς Ἡρώδου τοῦ μεγάλου τοῦ πάππου αὐτοῦ τελευτῆς ἐν τῇ Ῥώμῃ τρεφόμενος συνήθης ἐγένετο Δρούσω τῷ Τιβερίου υἱῷ, καὶ Ἀντωνία τῇ Δρούσου τοῦ μεγάλου γυναικὶ γνωστὸς γέγονε, Βερνίκης τῆς αὐτοῦ μητρὸς τιμωμένης παρ' αὐτῆς. μεγαλοπρεπῆς δὲ ὢν Ἀγρίππας καὶ δωρεῖσθαι πολυτελής, τῆς μητρὸς αὐτοῦ θανούσης τὰ μὲν τῶν χρημάτων εἰς ἑαυτὸν ἀνάλωσε πολυτελῶς διαιτώμενος, τὰ δὲ εἰς δωρεάς, τὰ πλεῖον δ' εἰς τοὺς ἀπελευθέρους τοῦ 2.20 Καίσαρος. καὶ ταχὺ ἐν ἐνδείᾳ ἐγένετο. θανόντος δὲ τοῦ υἱοῦ Τιβερίου, ἀπείρηκεν εἰς ὀψιν αὐτοῦ φοιτᾶν τοὺς συνήθεις τοὺς τοῦ παιδός, ἵνα μὴ δι' αὐτῶν εἰς ἀνάμνησιν ἐκείνου ἰὼν εἰς λύπην ἀνερθεῖται. διὰ τε γοῦν τοῦτο καὶ ὁ τι χρημάτων ἠπόρησεν εἰς Ἰουδαίαν ἐπανῆλθε κακοπραγῶν. ἀποτίσαι δὲ καὶ τοῖς δανεισταῖς τὰς ὀφειλάς βιαζόμενος πολλοῖς οὐσι, καὶ μὴ εἰχων, εἰς ἐννοίαν ἢ λθεν αὐτοχειρίας. συνῆκε δὲ τὸ ἐννόημα ἢ γυνὴ αὐτοῦ Κύπρος, ἢ θυγάτηρ ἢ Φασαήλου τοῦ ἀδελφόπαιδος τοῦ βασιλέως Ἡρώδου, ἐκ Σαλαμψιούς αὐτῷ γεννηθεῖσα τῆς Ἡρώδου θυγατρὸς, ἢ ἐσχεν ἐκ Μαριάμ τῆς ὑπ' ἐκείνου ἀνῆρημένης, ὡς δεδιήγηται. αὐτὴ γοῦν ἢ Κύπρος συνοικοῦσα τῷ Ἀγρίππᾳ, καὶ αἰσθημένη τὸ βούλευμα, ἀπέργε τοῦτον αὐτοῦ, διαπέμπεται δὲ πρὸς Ἡρωδιάδα τὴν τῷ τετράρχῃ συνοικοῦσαν Ἡρώδῃ, Ἀγρίππα τυγχάνουσαν ἀδελφὴν, δηλοῦσα τὴν ἐννοίαν τοῦ συγγόνου, καὶ βοηθεῖν ἀξιοῦσα καὶ τὸν οἰκεῖον ἀνδρα πρὸς ἐπικουρίαν παρακαλεῖν. οἱ δὲ μετεπέμψαντό τε αὐτὸν καὶ οἰκητήριον τὴν Τιβεριάδα δεδώκασιν, καὶ τι καὶ ἀργύριον ἀπέταξαν αὐτῷ εἰς τὴν δίαιταν. μετὰ καιρὸν δὲ διαφορᾶς γενομένης Ἡρώδῃ τε καὶ Ἀγρίππᾳ, πρὸς Φλάκκον Συρίας ἡγούμενον ὁ Ἀγρίππας μεθίσταται, φιλίως ἐκ Ῥώμης πρὸς αὐτὸν διακείμενον, κάκεῖ διέτριβε δεξαμένου τοῦ Φλάκκου. ὢν δὲ ἐκεῖ καὶ ὁ Ἀγρίππα ἀδελφὸς Ἀριστόβουλος, διαφερόμενός τε τῷ ἀδελφῷ, διαβολαῖς αὐτὸν πρὸς τὸν Φλάκκον ἐξεπολέμωσε· καὶ ἐξωθεῖται ἐκεῖθεν Ἀγρίππας. ὁ δὲ εἰς ἐσχάτην περιστάς ἀπορίαν εἰς Ἰταλίαν ἐκπλεῖν ἐβούλετο, καὶ ἠξίου Μαρσῦαν αὐτοῦ ἀπελεύθερον χρήματά οἱ πορίσαι ποθὲν δανεισάμενον. ἐκεῖνος δὲ Πέτρῳ πρόσεισιν ἀπελευθέρῳ 2.21 Βερνίκης τῆς Ἀγρίππα μητρὸς, καὶ ὁ Πέτρος συμβόλαιον εἰλεγε ποιησάμενον δύο μυριάδων Ἀτθίδων λαβεῖν τὰς μυριάδας

πεντακοσίαις καὶ δισχιλίαις ἐλασσομέναις, καὶ ὁ Ἀγρίππας συνέθετο, καὶ λαβὼν τὸ δάνεισμα ἀποπλεῖν ἐμελλεν. Ἐρρένιος δὲ Καπίτων Ἰαμνείας ἐπίτροπος τριάκοντα μυριάδας ἀργυρίου ὀφειλομένης τῷ Καίσαρι ἐπραττεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο μένειν ἐκέλευεν. Ἀγρίππας δὲ προσποιησάμενος πείθεσθαι, νυκτὸς ὤχετο. καὶ καταπλεύσας εἰς Ἀλεξάνδρειαν Ἀλεξάνδρου δεῖται τοῦ ἀλαβάρχου μυριάδας εἰκοσι δάνειον αὐτῷ παρασχεῖν. ὁ δ' ἐκείνῳ μὲν οὐκ ἔφη παρασχεῖν, Κύπρῳ δὲ τῇ αὐτοῦ γυναικὶ παρεῖχε διὰ τὴν φιλανδρίαν αὐτῆς καὶ τὴν λοιπὴν ἀρετὴν. δεξαμένης δ' ἐκείνης τὸ δάνειον ὁ μὲν Ἀγρίππας εἰς Ἰταλίαν ἀπέπλευσε, Κύπρος δὲ μετὰ τῶν τέκνων εἰς Ἰουδαίαν ἀνέζευξε. καὶ Καίσαρι Τιβερίῳ προσελθὼν φιλανθρώπως ἐδέχθη. γραφῆς δὲ Καπίτωνος Ἐρρενίου κομισθείσης τῷ Καίσαρι ὡς ἀπέδρα Ἀγρίππας τριάκοντα μυριάδας πραττόμενος δάνειον, ὠργίσθη, καὶ μὴ συγχωρεῖσθαι αὐτῷ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσεν εἰσοδοῦν ἅχρι δὴ τὸ χρέος καταβαλεῖ. ὁ δὲ δανεισάμενος ἀπέδοτο τὸ ὀφείλημα, καὶ αὐθιγὲς εἰσήει πρὸς τὸν Τιβέριον. καὶ ὁ Καῖσαρ ἐκέλευε τῷ υἱῶνῳ αὐτοῦ παρατυγχάνειν καὶ θεραπεύειν αὐτόν. Ἀγρίππας δὲ πρὸς Γάιον μᾶλλον ἀπένευεν, Ἀντωνίας τυγχάνοντα υἱωνὸν τῆς Γερμανικοῦ μητρὸς καὶ Κλαυδίου τοῦ μετὰ Γάιον μοναρχήσαντος. τοῦτον θεραπεύων πεφίλητο ὑπ' αὐτοῦ. καὶ ποτε συμπροϊοῦσιν ἀμφοῖν περὶ Τιβερίου λόγος ἐγένετο. καὶ ὁ Ἀγρίππας θεοκλυτῶν τάχος ὑπεκοτῆναι Τιβέριον τῆς ἀρχῆς Γαίῳ ἐπηύχετο. Εὐτυχὸς δὲ ἀπελευθερὸς Ἀγρίππου τῶν 2.22 λόγων ἀκροασάμενος Καίσαρι πρόσεισιν ὡς δὴ τι λέξων αὐτῷ σωτήριον. ὁ δὲ βραδὺς εἰς πάντα γενόμενος, καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ τι προσαγγελλόντων κατεφρόνει. οὐτε γὰρ πρέσβεσι τάχιστα ἐχρημάτιζε, λέγων, ἵνα μὴ ἐπανιόντων συντόμως προσίοιεν ἑτεροὶ καὶ ὁ χλος αὐτῷ γίνοιτο, οὐτε μὴν ἡγεμόσι καὶ ἐπιτρόποις παρ' αὐτοῦ σταλεῖσι διαδόχους ἀντικαθίστα, εἰ μὴ φθάσαιεν τελευτήσαντες. τοῦτο δὲ ποιεῖν ἐφασκε προμηθεῖα τῶν ὑπηκόων, ἵνα αὐτάρκως τῷ χρόνῳ σχόντες κερδῶν ἀμβλύτεροι πρὸς ἀδικήματα εἰεν. παράδειγμα τε τραυματίαν πεποίητο ὧ μύϊα περιεκάθηντο τὰς πληγὰς, καὶ τὶς οἰκτεῖρων αὐτὸν ἀποδιώκειν αὐτὰς ἐπεχείρει, ἀποτρέψαντος δὲ ἐκείνου ἠρετο τὴν αἰτίαν ὃ διώκειν τὰς μύϊας πειρώμενος, ὃ δὲ γε τραυματίας "αὐταὶ μὲν" ἀπεκρίνατο "τοῦ αἵματος ἐμπλησθεῖσαι οὐ πάνυ μοι δι' ὁχλοῦ εἰσίν, εἰ δ' ἀποσοβηθεῖεν αὐταὶ, ἡξοῦσι νεαλεῖς καὶ λιμώττουσαι μᾶλλον με ὀδυνήσουσι." τῆς δὲ πρὸς ταῦτα βραδυτῆτος τοῦ Τιβερίου καὶ τότε μαρτύριον ὅτι δύο καὶ εἰκοσὶν ἐπὶ τῆς αὐταρχίας ἀνύσας ἐνιαυτοὺς δύο τοῖς Ἰουδαίοις ἐξέπεμψεν ἀρξοντας τοῦ ἔθνους αὐτῶν, Γράτον τε καὶ Πιλάτον. τοιοῦτος οὐκ ἐτυγχάνων ἐν ἁπασιν οὐδὲ τὸν Εὐτυχὸν ἡξίου ἀκροάσεως. Ἀγρίππας δὲ τὴν Ἀντωνίαν ἰκέτευε παρασκευάσαι τὸν Καίσαρα ἀκροάσασθαι τοῦ Εὐτύχου. ἡ δ' Ἀντωνία διὰ τιμῆς ἠν Τιβερίῳ καὶ ὡς γαμετὴ γενομένη Δρούσου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ διὰ τὸ σῶφρον ὡς μάλιστα. νέα γὰρ χηρεύσασα τῇ χηρείᾳ παρέμεινε καὶ γάμον ἀπέπατο δεύτερον, καίπερ τοῦ αὐτοκράτορος αὐτὸν ἐπιτρέποντος, καὶ οὕτω τὸν βίον διήνυσεν ὡς καὶ λοιδοριῶν ἀνωτέρω γενέσθαι. διὰ δὲ ταῦτα τῷ Τιβερίῳ τετίμητο καὶ ὅτι καὶ εὐεργέτις αὐτοῦ γέγονεν, ἐπιβουλήν παρὰ πολλῶν καὶ δυνατῶν συστάσαν μηνύσασα. ὑπὸ ταύτης οὐκ ἀξιούμενος ἐξετάσαι τὸν Εὐτυχὸν, ἔφη "ἵστωσαν οἱ θεοί, Ἀντωνία, ὅτι οὐ κατὰ γνώμην ἐμὴν τὰ πραχθησόμενα εἰσονται, ἐκ δὲ γε σῆς παρακλήσεως." καὶ τὸν Εὐτυχὸν ἀχθῆναι κελεύει. καὶ παραστὰς ἐλεγεν ὡς "Γαίός τε καὶ Ἀγρίππας, ὡς δέσποτα, συνωμίλουν, καὶ Ἀγρίππας ἔφη, εἰ γὰρ ἀφίκοιτό ποτε ἡμέρα ἡ μεταστὰς οὐτος ὁ γέρων χειροτονοῖ σε ἡγεμόνα τῆς οἰκουμένης· οὐδὲν γὰρ εἴσται ἡμῖν ἐμποδῶν Τιβέριος ὁ αὐτοῦ υἱωνός, ὑπὸ σοῦ τελευτῶν. καὶ ἡ τε οἰκουμένη γένοιτο ἅμα μακαρία, καὶ πρὸ ταύτης ἐγώ." Τιβερίῳ δὲ οἱ λόγοι ἠγνῆθησαν ἀληθεῖς· ἅμα δὲ καὶ μῆνιν Ἀγρίππας τῶν ὅτι μὴ τὸν υἱωνὸν αὐτοῦ θεραπεύειν εἰλετο, ὁ δὲ μετέπεσε πρὸς τὸν Γάιον, ἐνὶ τῶν παρεστηκότων δῆσαι αὐτὸν ἐκέλευσε. καὶ ἡγετο δέσμιος ἐν πορφυρίσιν ὡς ἐτι, καὶ

πρὸ τοῦ βασιλείου εἰστήκει δένδρῳ ὑπ' ἄθυμίας ἐπικλιθεῖς. ἡ σαν δ' ἐκεῖ καὶ εἰς τὸν ἕνα δεσμοῖς. καὶ ὄρνέου πρὸς τὸ δένδρον ἐκεῖνο καταπαταμένου, βουβῶνα τὸν ὄρνιν Ῥωμαῖοι καλοῦσι, τῶν δεσμοτῶν τις θεασάμενος ἡρετο τὸν αὐτὸν τηροῦντα στρατιώτην ὅστις εἴη ὁ ἐν τῇ πορφυρίδι· καὶ μαθὼν ἠξίωσε τὸν συνδεδεμένον αὐτῷ στρατιώτην πλησίον ἔλθειν. καὶ τυχὼν "ὦ νεανία" φησὶν, "ἀπαλλαγὴν τέ σοι τῶν δεσμῶν ταχίστην εὐαγγελίζομαι καὶ προκοπὴν ἐπὶ μήκιστον ἀξιώματος καὶ δυνάμεως, καὶ ὡς ζηλωτὸς εἴη τοῖς ἀρτιοῖς οἰκτιζομένοις σε, καὶ ἐν εὐδαιμονίᾳ τελευτήσεις, παισὶ τὸν ὄλβον λιπῶν. ὁ τε δ' εἰσαῦθις τὸν ὄρνιν 2.24 τοῦτον θεάσασθαι, ἰσθί σου τήνικα ὑτά μετὰ πέντε ἡμέρας ἔσομένην τὴν τελευτήν. εὐδαιμονήσας μέντοι κατὰ τὴν ἡμετέραν πρόρρησιν, μνήμην ποιῶ καὶ ἡμῶν, ὡς διαφευξόμεθα τὴν δυστυχίαν ἡ τανῦν σύνεσμεν." καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν τότε μὲν γέλῳτα ὦ φλεν, ὑστερον δ' ἐφάνη θαύματος ἀξίος. Ἦν οὖν ἐν τοῖς δεσμοῖς ὁ Ἀγρίππας ἐπὶ μῆνας εἴξ. Τιβέριος δὲ μαλακίζόμενος τῆς νόσου κραταιουμένης Εὐδοκίαν κελεύει, ὁ δὲ τῶν ἀπελευθέρων ἡ ν αὐτῷ τιμιώτατος, τὰ τέκνα προσαγαγεῖν αὐτῷ διαλεξομένῳ σφίσι πρὶν τελευτῆς. οὐκ ἡσαν δὲ παῖδες αὐτῷ· ὁ γὰρ υἱὸς αὐτοῦ Δροῦσος εἰς τυχὲ τεθνεώς· υἱὸν δ' ἔξ ἐκείνου αὐτῷ ἡ ν Τιβέριος Γέμελλος, καὶ ἀδελφιδοῦς Γάιος Γερμανικοῦ παῖς συγγόνου αὐτοῦ, νεανίας ἡδη καὶ παιδείᾳ ἐσχολακῶς καὶ παρὰ τοῦ δήμου φιλούμενος καὶ τιμώμενος διὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀρετήν. κελεύσας οὖν ὁ Τιβέριος εἰσθενοὺς τοὺς παῖδας εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν αὐριον· ἡ ν δ' αὐτῷ τὸ βουλούμενον τῷ υἱὼν ὦ μάλιστα καταλιπεῖν τὴν ἀρχὴν, τέως δ' οὐ ν οἰώνισμα εἴθετο εἰς ἐκεῖνον βούλεσθαι τὸ θεῖον περιελθεῖν τὴν ἀρχὴν ὁ δὲ αὐτὸν ἀφίκοιτο πρότερος, πέμπει κελεύων τῷ παιδαγωγῷ τοῦ υἱωνοῦ πρωϊότερον ἀγεῖν τὸν παῖδα. καὶ ἡδη γεγνησῖα ἡμέρας πέμπει τὸν Εὐδοκίαν εἰσκαλεῖν τὸν παρόντα τῶν παίδων· ἐκεῖνος δὲ τὸν Γάιον πρὸ δωματίου καταλαβὼν εἰσήγαγε πρὸς Τιβέριον. ὁ δὲ τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως εἰς ἐννοίαν ἔλθων καταλοφύρατο ὡς ἐπ' ἀπολωλότι τῷ υἱὼν. καίπερ δὲ διὰ τοῦτο τεταραγμένος, φησὶ πρὸς τὸν Γάιον "ὦ παῖ, εἴ καὶ Τιβέριος συγγενέστερός μοι ἐστίν ἡ σύ, ἀλλ' αὐτὸς καὶ κατὰ γνώμην ἐμὴν καὶ κατὰ ψῆφον θεῶν σοι τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐγχειρίζω ἀρχὴν, καὶ ἀξίω μὴ ἀμνημο2.25 νῆσαι τῆς συγγενείας τῆς πρὸς Τιβέριον, κήδεσθαι δὲ τούτου ὡς συγγενοῦς· οὐ γὰρ ἀτιμώρητα τῇ θεῖᾳ προνοίᾳ ὁ σα παρὰ δίκην πράσσοιτο." Τιβέριος μὲν οὖν τὸν Γάιον ἀποδείξας τῆς ἡγεμονίας διάδοχον, ὀλίγας ἐπιβιούς ἡμέρας θνήσκει, ἀρξας ἐπὶ ἐνιαυτοῖς δύο καὶ εἰκοσι μῆνας ἑπτὰ καὶ ἡμέρας ἰσας, Γάιος δὲ αὐτοκράτωρ περιελέλειπτο. ἠγγέλλετο δὲ Ῥωμαίοις τοῦ Τιβερίου ἡ ἀποβίωσις· οἱ δὲ ἠπίστουν τῷ λόγῳ ὑπὸ τοῦ πάνυ τὸ πρᾶγμα βούλεσθαι. πλεῖστα γὰρ ἐκεῖνος δεινὰ Ῥωμαίων τοὺς εὐπατρίδας εἰργάσατο, δύσοργος ὦν καὶ θανάτῳ καὶ τὰ κουφότατα τῶν πταισμάτων τιμώμενος. Μαρσύας δὲ τοῦ Ἀγρίππου ἀπελευθέρως, πυθόμενος τοῦ Τιβερίου τὴν τελευτήν, εἰς δραπετὴν πρὸς αὐτὸν καὶ Ἑβραῖδι φωνῇ "τέθνηκεν ὁ λέων" φησὶν. ὁ δὲ χάριτας ὠμολόγει αὐτῷ, εἰ κατήγγειλεν ἀληθῆ. καὶ ὁ ἐκατόνταρχος ὄρων τὸν Ἀγρίππαν ἐν χάριτι, ὑπετόπησέ τι γεγονέναι καινόν, καὶ ἡρετο τί αὐτὸν εἴη τὸ ἀγγελθέν· καὶ ὁ Ἀγρίππας ἡδη συνήθης γενόμενος τῷ ἀνδρὶ τὸ ἀπόρητον ἀπεκάλυψε· ὁ δὲ ἐκοινοῦτο τὴν ἡδονήν, καὶ προυτίθει δεῖπνον. εὐωχομένων δὲ παρῆν τις περιεῖναι λέγων Τιβέριον. καὶ ὁ ἐκατόνταρχος δείσας ὅτι συνδιητᾶτο δεσμώτῃ τοῦ αὐτοκράτορος, κελεύει δῆσαι αὐτόν, λευκῶς ἡδη. τῇ δ' ὑστεραίᾳ λόγος τε ἡ ν πλατὺς περὶ τῆς τελευτῆς Τιβερίου, καὶ ἐπιστολαὶ παρὰ Γαίου ἐπέμφθησαν, ἡ μὲν πρὸς τὴν σύγκλητον, τὸν Τιβερίου θάνατον καταγγέλλουσα καὶ τὴν αὐτοῦ τῆς ἡγεμονίας διαδοχὴν, ἡ δὲ πρὸς Πείσωνα τὸν τῆς πόλεως φύλακα, ἐπιτρέ2.26 πουςα τὸν Ἀγρίππαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου μεταγαγεῖν εἰς τὴν οἰκίαν ἐν ἡ πρὸ τοῦ δεθῆναι ἡ ν. Γάιος δὲ εἰς Ῥώμην τὸν τοῦ Τιβερίου νεκρὸν ἀγαγὼν καὶ θάψας πολυτελεῶς, αὐτίκα λῦσαι τὸν Ἀγρίππαν ἐβούλετο· ἡ δ' Ἀντωνία κεκώλυκεν, οὐ μίσει τοῦ

λυθησομένου, φροντίδι δέ γε τοῦ λύσοντος, ἵνα μὴ δοκῇ τῇ μεταστάσει τοῦ αὐτοκράτορος ἐφηδόμενος ἐκ τοῦ λῦσαι τὸν ἐκείνου δέσμιον τάχιστα. ἡμερῶν δὲ μετρίων παρελθουσῶν μεταπέμπεται τὸν Ἀγρίππαν, κείρει τε τὸ περιττὸν τῆς τριχῶς καὶ μεταμφιέννυσιν, εἰ τα καὶ τὸ διάδημα περιτίθησι καὶ βασιλέα τῆς Φιλίππου τετραρχίας καθίστησι, προσθέμενος καὶ τὴν Λυσανίου τετραρχίαν εἰς αὐξήσιν, καὶ χρύσεια χαλκείων ἀλλάττει, ἀντὶ τῆς σιδηρᾶς ἀλύσεως μεθ' ἧς ἐδέδετο χρυσοῦν ἰσόρροπον αὐτῷ παρασχόμενος. Τῷ δὲ δευτέρῳ ἐνιαυτῷ τῆς μοναρχίας Γαΐου ἡξίου Ἀγρίππας ἐκχωρηθῆναι αὐτῷ ἀφικέσθαι πρὸς τὰ οἰκεῖα, καὶ αὐθις ἐπανελθεῖν κατετίθετο, οἰκονομησάμενος εἰς δέον τὰ τῆς ἀρχῆς· καὶ ἐνδόντος Γαΐου ἐξέπλευσεν. Ἡρωδιάς δὲ ἡ αὐτοῦ ἀδελφὴ ἐφθόνει τῆς εὐπραγίας τῷ ἀδελφῷ, καὶ μάλιστα ὅποτε μετὰ τῶν τῆς βασιλείας παρασήμων ἑώρα αὐτὸν τοῖς πλήθεσι χρηματίζοντα, ἐξηρέθιζε τε τὸν ἀνδρα ἐπὶ Ῥώμῃς πλεῖν καὶ ἴσῃν ἀρχὴν μνηστεύσασθαι ἑαυτῷ· ὁ δὲ ἡσυχάζειν ἐβούλετο. καὶ ἡ γυνὴ σφοδρότερον ἠνώχλει τάνδρῃ, πάντα πράσσειν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ κελεύουσα, καὶ οὐκ ἀνήκεν εἰς καὶ ἀκοντα τὸν Ἡρώδην ἑαυτῇ πεποίηκεν ὁμογνώμονα. ἀνήγετο οὖν σὺν τῇ γυναικὶ ἐπὶ Ῥώμῃς. Ἀγρίππας δὲ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Ῥώμην παρεσκευάζετο, προύπεμψε δὲ τῶν ἀπελευθέρων εἰς τὴν δῶρα τῷ αὐτοκράτορι κομίζοντα καὶ ἐπιστολὰς κατὰ τοῦ Ἡρώδου. καὶ καταλαμβάνουσι 2.27 τὸν Γάιον ἐν Βαίαις πολιχνίῳ τῆς Καμπανίας. ἀμα τε τῷ Ἡρώδῃ εἰς ὄψιν ἠκεν ὁ Γάιος καὶ ἀμα τὰς Ἀγρίππου ἐπιστολὰς ἐπήει, κατηγορούσας ἐκείνου πρὸς Σηιανὸν ὁμολογίαν κατὰ τῆς Τιβερίου ἀρχῆς, καὶ πρὸς Ἀρτάβανον αὐθις τὸν Πάρθον τότε κατὰ τῆς αὐτοῦ Γαΐου. τεκμήριον δ' ἐποιεῖτο τοῦ λόγου ὁ πλὼν ἀπόθεσιν ἐν ταῖς ὀπλοθήκαις Ἡρώδου, μυριάσιν ὀπλιτῶν ἀρκούντων ἑπτὰ. ἐκινεῖτο δ' ὑπὸ τῶν ἐπεσταλμένων ὁ Γάιος, καὶ ἠρώτα τὸν Ἡρώδην εἰ ἀληθὴς ὁ περὶ τῶν ὀπλῶν λόγος. τοῦ δὲ καταθεμένου, πιστεύσας τῇ ἀποστάσει αὐτοῦ τὴν τετραρχίαν ἀφαιρεῖται καὶ τῇ βασιλείᾳ τοῦ Ἀγρίππου προστίθησι, καὶ τὰ χρήματα αὐτῷ ὁμοίως δωρεῖται, τὸν δὲ Ἡρώδην ἀειφυγία κατέκρινεν. Ἡρωδιάδι δὲ ὡς Ἀγρίππου ὁμαίμονι τὰ τε χρήματα ὅσα ἐκείνη διέφερον ἐδίδου, καὶ μηδὲ κοινωνεῖν ἐκέλευε τῆς φυγῆς τῷ ἀνδρὶ, διὰ τὸν Ἀγρίππαν. ἡ δὲ χάριτας μὲν ὡμολόγει Γαίῳ, οὐ δίκαιον δ' εἰλεγε εἰς τῆς εὐδαιμονίας τῷ ἀνδρὶ κοινωνήσασαν ἐγκαταλιπεῖν ἐπὶ ταῖς δυσπραγίαις αὐτόν. Ὁ μὲντοι Γάιος τὸν μὲν πρῶτον ἐνιαυτὸν καὶ τὸν ἐφεξῆς μετριώτερον ἐχρήτητο τοῖς πράγμασι, προῖων δὲ ἐξεθείαζεν ἑαυτὸν καὶ θεοῦν ἐπεχείρει. καὶ δὴ στάσεως γεγυυίας τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλησι τρεῖς ἀφ' ἑκατέρου μέρους παρήσαν πρὸς τὸν Γάιον πρεσβευταί. Ἀπίων δὲ τῶν Ἀλεξανδρέων πρέσβων εἰς ἀλλα τε κατηγορεῖ τῶν Ἰουδαίων καὶ ὡς πάντων τῶν ὑπὸ Ῥωμαίους βωμοὺς τῷ Γαίῳ καὶ ναοὺς ἀνιστώντων καὶ ὡς θεὸν τιμώντων οὐ τοι μόνον ἀδοξοῦν ἠγνται ἀνδριᾶσι τιμᾶν αὐτὸν καὶ ὁ 2.28 κιον αὐτοῦ ποιεῖσθαι τὸ νόμα. ἐπὶ τούτοις Φίλων τῆς τῶν Ἰουδαίων πρεσβείας προεστηκώς, ἀνὴρ ἐνδοξος καὶ φιλοσοφίας οὐκ ἀπειρος, εἰς τοῖς ὑπεραπολογήσασθαι τῶν ὁμοεθνῶν. ὁ δὲ Γάιος οὐκ ἠνέσχετο, κελεύσας ἐκποδῶν ἀπελεύσεσθαι, δῆλός τε ἠν κακῶσων αὐτούς. καὶ ὁ Φίλων ἐξελθὼν περιβρισημένος φησὶ πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν Ἰουδαίους ὡς χρὴ θαρρεῖν· οὐ γὰρ εἰς αὐτοὺς ὁ Γάιος πεπαρώνηκεν, εἰς δὲ τὸ θεῖον αὐτό. Ὁ δ' αὐτοκράτωρ δεινὸν ἠγούμενος ὑπὸ Ἰουδαίων μὴ ὡς θεὸς σεβασθῆναι, Πετρώνιον ἐκπέμπει διάδοχον τῆς Οὐιτελλίου ἀρχῆς, κελεύσας χειρὶ πολλῇ ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἰστᾶν αὐτοῦ ἀνδριάντα ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ· εἰ δὲ μὴ ἐκόντες παραχωροῖεν, πολέμῳ κρατήσαντα τοῦτο ποιεῖν. καὶ ὁ Πετρώνιος τὴν τῆς Συρίας παρεληφώς ἀρχὴν ἠπέιγετο πληρῶσων τὰς τοῦ Καίσαρος ἐντολάς. καὶ εἰς Πτολεμαΐδα γενομένῳ προσῆλθον Ἰουδαίων πολλὰ μυριάδες δεόμεναι μὴ βιάζεσθαι σφᾶς ἐπὶ παραβάσει τῶν πατρίων, "Εἰ δ' ἀπαραίτητος εἰ," εἰλεγον, "ἡμᾶς πρότερον διαχειρισάμενος οὐ τως ἴστα τὸ ἀγαλμα." Πετρώνιος δ' ἀπεκρίνατο ὡς εἰ μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ ταῦτ' εἰπραττον, δίκαιος

ην πρὸς με ὑμῖν ὁ λόγος· Καίσαρος δὲ κελεύσαντος πᾶσα ἀνάγκη τὰ ἐκείνω δεδομένα πληροῦν. ταῦτα εἰπὼν ἐπὶ Τιβεριάδα ἀφίκετο, κατανοήσων ὡς γνώμης εχουσὶν Ἰουδαῖοι. καὶ πολλαὶ μυριάδες συνήντων αὐτῷ ἰκετεύουσαι μὴ εἰς ἀνάγκας αὐτοὺς καθιστᾶν μηδὲ μιαίνειν ἀνδριάντι τὴν πόλιν. καὶ ὁ Πετρώνιος εφη "πολεμήσετε αρα;" οἱ δ' "οὐ πολεμήσομεν" εφασαν, "τεθνηξόμεθα δὲ πρότερον ἢ παραβῆναι τὰ πάτρια," καὶ παρεῖχον ἑαυτοὺς ἀποσφάττεσθαι. καὶ ταῦτα ἐφ' ἡμέρας ἐπράτ2.29 τετο τεσσαράκοντα. Ἀριστόβουλος δὲ ὁ Ἀγρίππου ἀδελφὸς καὶ ἄλλοι τῶν ἐκκρίτων ἐδέοντο Πετρωνίου μηδὲν εἰς ἀπόνοιαν τὸ πλῆθος παρακινεῖν, ἀλλὰ γράφειν πρὸς Γάιον τὸ ἀνήκεστον αὐτῶν πρὸς τὴν τοῦ ἀνδριάντος ὑποδοχὴν· ἰσως γὰρ μαλαχθέντα αὐτὸν ἀποστῆναι τοῦ δόξαντος· εἰ δ' ἐμμένοντες καὶ αὐθις τῇ ψήφῳ, τότε καὶ αὐτὸν τοῦ πράγματος ἀπεσθαι. Πετρώνιος δὲ πεισθεὶς ἐπέστειλε τῷ Γαίῳ περὶ τῆς πράξεως. Ἀγρίππας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν Ῥώμῃ διάγων προέκοπτε τῇ πρὸς Γάιον οἰκειώσει. θαυμασθεὶς τε ἐν τῷ δειπνίζειν τὸν αὐτοκράτορα τῆς πολυτελείας χάριν καὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς, αἰτήσασθαι προετρέπετο ὁ αὐτῷ πρὸς βουλῆς. ὁ δὲ "αἰτήσομαι σε" εφη "τῶν μὲν ὀλβον περιποιούντων οὐδέν, ὁ δ' αὐτῷ σοί τε πρὸς δόξαν εὐσεβείας κάμοι πρὸς εὐκλειαν γένηται. ἀξιῶ σε γὰρ τὴν τοῦ ἀνδριάντος ἀνάθεσιν, ἢ ποιήσασθαι κελεύεις Πετρώνιον εἰς τὸ Ἰουδαίων ἱερόν, δι' ἐμὲ καταλείψειν." Γάιος δὲ αἰσχυνθεὶς ἐπὶ τοσῶνδε μαρτύρων δόξαι ψευδόμενος, συνεχώρει. καὶ γράφει πρὸς τὸν Πετρώνιον, εἰ μὲν ἤδη τὸν ἀνδριάντα εφθασε στήσαι, μὴ καθελεῖν, εἰ δὲ μήπω πεποιήται τὴν ἀνάθεσιν, μηκέτι πειραῖσθαι ποιήσασθαι· "οὐ γὰρ εἰ τοῦτον βούλομαι στήναι, διὰ τὸν Ἀγρίππαν, ἀνδρα τιμώμενον παρ' ἐμοί." Γάιος μὲν οὖν ταῦτα πρὸς Πετρώνιον γράφει πρὶν ἐντυχεῖν ταῖς ἐκείνου ἐπιστολαῖς ἐμφαινούσαις πρὸς ἀποστασίαν τοὺς Ἰουδαίους διὰ τὸν ἀνδριάντα ἐπέγεισθαι· περιαλγήσας δὲ διὰ ταῦτα γράφει τῷ Πετρωνίῳ "Ἐπεὶ σοὶ τὰ τῶν Ἰουδαίων δῶρα ἐν μείζονι γεγόνασι λόγῳ τῶν ἐμῶν ἐντολῶν, σὺ περὶ τῶν σεαυτοῦ τὸ ποιητέον συλλόγισαι. παράδειγμα γὰρ σε 2.30 ποιήσομαι τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς εἰρητα μὴ ἀκυροῦν ἐντολὰς αὐτοκράτορος." ταύτην τὴν ἐπιστολὴν οὐκ εφθη ζῶντος Γαίου δεδεγμένος Πετρώνιος, ἀλλὰ πρότερον τὰ περὶ τῆς ἐκείνου τελευτῆς ἐδέξατο γράμματα, καὶ οὕτω τὰ πρὸς αὐτὸν τοῦ Γαίου. Ὁ μὲν οὖν Γάιος κάκιστος γεγωνῶς ὡλετο ἐξ ἐπιβουλῆς ἀνηρημένος· τὸν δὲ τρόπον τῆς κατ' ἐκείνου ἐπιβουλῆς, καὶ παρὰ τίνων ἀνήρηται, ὅτε τὰ περὶ τῶν αὐτοκρατόρων ὁ λόγος διέξεισι διηγήσεται. ἢ ἤδη δὲ φθαρέντος, Κλαύδιος κρυπτόμενος διὰ φόβον ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐξάγεται καὶ αὐτοκράτωρ ἀνακηρύττεται, πολλὰ πρὸς τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀγρίππα σπουδάσαντος. ἀρτι δὲ βεβαιωθείσης τῆς αὐταρχίας αὐτῷ, τὴν τε ἀρχὴν ἐκύρωσε τῷ Ἀγρίππᾳ καὶ δι' ἐγκωμίων ἐποιεῖτο αὐτόν, προσθήκην τε αὐτῷ εθετο πᾶσαν ἢ ἢ Ῥωδῆς ὁ βασιλεὺς καὶ ἀπππος αὐτοῦ. ὁ δὲ καὶ τῷ ἀδελφῷ Ἡρώδῃ τὴν βασιλείαν Χαλκίδος παρὰ Κλαυδίου ἡτήσατο· καὶ ἐδόθη ἐκείνῳ παρὰ τοῦ Καίσαρος. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον στασιάζουσιν πρὸς τοὺς Ἀλεξανδρεῖς οἱ ἐκεῖ Ἰουδαῖοι. ὁ γὰρ εἰρηται τρόπον κακῶς πρὸς αὐτοὺς Γαίου διατεθέντος, ἐκακοῦντο μοναρχοῦντος ἐκείνου παρὰ τῶν ἐν τῇ πόλει Ἑλλήνων, Γαίου δὲ τελευτήσαντος ἀνεθάρσησαν καὶ ἦσαν ἐν ὀπλοῖς. Κλαύδιος δὲ τῷ ἱππαρχοῦντι κατὰ τὴν Αἰγυπτὸν ἐπέστειλε καταστεῖλαι τὴν στάσιν, ἐπεμψε δὲ καὶ διάταγμα ἐκ παρακλήσεως τοῖν βασιλεῖσιν Ἀγρίππου τε καὶ Ἡρώδου εἰς Συρίαν καὶ εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην οἰκουμένην ὁσὶ Ῥωμαίοις ὑπήκοος, φράζον ὅτι "τῶν Ἰουδαίων ἀνέκαθεν 2.31 ἰσως πολιτείας τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι καὶ τοῖς τῶν λοιπῶν πόλεων πολίταις ἀξιωθέντων, ὁ Γάιος ἐξ ἀπονοίας ὅτι μὴ θεὸν προσαγορεύειν αὐτὸν τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἠνέσχετο αὐτοὺς ἐταπεινώσεν. ἐγὼ δὲ μηδενὸς διὰ τὴν ἐκείνου παραφροσύνην τῶν παλαιῶν δικαίων τὸ ἔθνος ἐκπεσεῖν διατάττομαι, συντηρεῖσθαι δὲ σφίσι τὰ πρότερον δίκαια τοῖς Ἰουδαίων νομίμοις

ἐμμένουσι, ταῦτά με αἰτησαμένων τῶν βασιλέων Ἀγρίππου καὶ Ἡρώδου τῶν φιλάτων μοι." ἐξέπεμψε δὲ καὶ Ἀγρίππαν ἐπὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, λαμπροτέραν γεγενημένην. κάκεῖνος ἔλθων εἰς Ἱεροσόλυμα χαριστήρια εἴθυσσε, καὶ τὴν χρυσὴν ἀλυσιν τὴν ὑπὸ Γαΐου δοθεῖσαν αὐτῷ ὑπὲρ τὸ γαζοφυλάκιον ἀπῆώρησε, δεῖγμα τῆς τοῦ θεοῦ δυναστείας καὶ τῆς τῶν πραγμάτων μεταβολῆς, καὶ ὅτι καὶ τὰ μεγάλα πίπτει ποτὲ καὶ ὑφούται τὰ ταπεινά. θύσας οὖν πολυτελῶς, Θεόφιλον μὲν τὸν Ἄννα τῆς ἀρχιερωσύνης μεθίστησι, τῷ δὲ Βοηθοῦ Σίμωνι, ὦ Κανθηρᾶς ἢ ἐπίκλησις, ἀπένειμε τὴν τιμὴν. δύο δ' ἦσαν τῷ Σίμωνι ἀδελφοί, καὶ πατὴρ ὁ Βοηθός, οὗ τῆς θυγατρὸς ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης συνώκησεν, ὡς ἱστορεῖται. τοὺς δ' Ἱεροσολυμίτας τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας ἠμείψατο, ἀφείκε αὐτοῖς τὰ ὑπὲρ ἐκάστης οἰκίας. ἱππαρχὸν δὲ παντὸς τοῦ στρατεύματος τὸν Σίλαν ἀπέδειξεν, ἀνδραπόνων αὐτῷ συμματασχόντα πολλῶν. Νεανίσκοι μὲντοι Δωριῆται παράβολοι καὶ θρασεῖς Καίσαρος ἀνδριάντα εἰς τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν κομίσαντες ἐστήσαν. τοῦτο τὸν Ἀγρίππαν ἐτάραξε· καὶ αὐτίκα πρὸς τὸν τῆς Συρίας ἡγεμονεύοντα Πούπλιον Πετρώνιον παραγίνεται καὶ κατηγορεῖ τῶν Δωριτῶν. ὁ δ' ἐκατόνταρχον στείλας, τοὺς μὲν τὸ τόλμημα πράξαντας ἐπ' αὐτὸν ἀχθῆναι προσέταξε, τοῖς δὲ τῶν Δωριτῶν ἀρχουσιν ἐπιδείξει τῷ ἑκατοντάρχῳ τοὺς αἰτίους ἐπέστειλεν, εἰ μὴ βούλοιντο δοκεῖν συνεργάται τῆς πράξεως. Ἀγρίππας δὲ ἀφελόμενος τὴν ἱερωσύνην τὸν Κανθηρᾶν Σίμωνα, Ἰωνάθην αὐθις ἐπ' αὐτὴν ἠγε τὸν Ἀνανίου. ὁ δὲ παρηγεῖτο, ἀρκεῖσθαι λέγων ἀπαξ τὴν ἀρχιερωσύνην λαχόν, τὸν δὲ ἀδελφὸν Μαθθίαν πρὸς ταύτην ἡξίου προάγεσθαι ὡς ἀξίον τῆς τιμῆς. πεισθεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς τῷ Μαθθίᾳ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπένειμε. Σίλας δὲ ὁ Ἀγρίππου ἱππαρχος, πεποιθὸς οἰς ὑπὲρ αὐτοῦ κεκινδύνευκεν, ἀκαίρου παρρησίας ἀντεποιεῖτο, καὶ ἠν φορτικός, τὰ στυγνὰ τῆς τύχης εἰς μνήμην ἀγων αὐτῷ καὶ ἑαυτὸν σεμνύνων ἐκ τῆς τότε σπουδῆς τε καὶ πίστεως. ἀηδῶς οὖν πρὸς τὴν ἀταμίευτον αὐτοῦ παρρησίαν ὁ Ἀγρίππας διέκειτο. τοῦ δὲ Σίλα μὴ ἐνδιδόντος εἰς ὄργην ὁ βασιλεὺς ἀνηρέθιστο, καὶ οὐ μόνον τῆς ἱππαρχίας αὐτὸν μετέστησεν, ἀλλὰ μὲντοι καὶ δέδεκε. χρόνῳ δὲ τὸν θυμὸν ἀμβλυνοθεῖς, καὶ λογισάμενος ὁσους ὑπὲρ ἐκείνου ἀνέτλη πόνους, ἡμέραν ἐορτάζων ἑαυτοῦ γενέθλιον ἐκάλει τὸν Σίλαν αὐτῷ συνεστιαθησόμενον. ὁ δὲ οὐκ ἐπέθετο "ἐπὶ τίνα" λέγων "ὁ βασιλεὺς ἀνακαλεῖ με τιμὴν τὴν ὅσον ἡδη ἀπολουμένην; ἢ πεπαῦσθαί με νομίζει τῆς παρρησίας; νῦν βοήσομαι μᾶλλον ὁσων αὐτὸν ἐξερρυσάμην δεινῶν, ὁσους ἢ νεγκα πόνους ἐκείνῳ πορίζων σωτηρίαν καὶ τιμὴν ὦν γέρας μοι δεσμὰ καὶ σκότιος εἰρκτή, ὦν οὐποτε λήσομαι." ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα μαθὼν, καὶ ἀνιάτως συνιδὼν διακείμενον, αὐθις εἰσεν ἔν φρουρᾷ. Ἦν δὲ εὐεργετικὸς οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐν δωρεαῖς οὐδὲν ἠττον Ἡρώδου τοῦ πάππου· ἐκείνου μὲντοι εἰς 2.33 ἄλλοφύλους τὸ φιλότιμον ἐπιδεικνυμένου, οὐ μὴν καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, οὗτος πρὸς πάντας ὁμοίως ἠν εὐεργετικὸς καὶ τὸν τρόπον πραΰς. ἡδεῖα γοῦν αὐτῷ δίαίτα συνεχῆς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἠν, καὶ τὰ πάτρια καθαρῶς ἐτήρει. καὶ δὴ τις Σίμων ἠν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀκριβῆς δοκῶν τὰ νόμιμα· οὗτος πλῆθος ἀθροίσας ἐτόλμησε τοῦ βασιλέως κατεπειν ἀποδημήσαντος εἰς Καισάρειαν. τοῦτο τὸν Ἀγρίππαν οὐκ ἐλαθε. μεταπέμπεται οὖν τὸν Σίμωνα καὶ φησιν "εἶπέ μοι τί τῶν γινομένων ἐστὶ παράνομον;" ὁ δὲ μὴ ἔχων εἰπεῖν ἐδεῖτο συγγνώμης τυχεῖν. καὶ ὁ βασιλεὺς παρὰ προσδοκίαν αὐτῷ διηλλάττετο, καὶ ἐξέπεμψε δωρησάμενος. τὴν ἀρχιερωσύνην δὲ Μαθθίαν ἀφελόμενος Ἐλιωναίῳ τῷ τοῦ Κιθαίρου παιδί παρέσχεν αὐτήν. Βασιλεύσας οὖν ἐπὶ τρεῖς ἔνιαυτοὺς τῆς ὀλῆς Ἰουδαίας, εἰς πόλιν Καισάρειαν, ἠ πρότερον Στράτωνος ἐκαλεῖτο πύργος, θεωρίας ἐτέλει. δευτέρα δὲ τῶν θεωριῶν ἡμέρα στολὴν ἐνδύς ἐξ ἀργύρου πεποιημένην παρήλαθεν εἰς τὸ θέατρον ἀρχομένης ἡμέρας. καὶ ταῖς πρώταις τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐπιτολαῖς ὁ ἀργυρὸς καταυγασθεὶς θαυμασίως ἀπέστιλβε, μαρμαίρων τι φοβερὸν τοῖς εἰς αὐτὸν ἀτενίζουσιν. εὐθύς τε οἱ κόλακες

αλλος αλλοθεν άνεβόων, θεόν προσαγορεύοντες, εύμενης τε ει ης, έπιλέγοντες· ει γάρ και μέχρι νυν ως ανθρωπον έφοβήθημεν, αλλά τούντεϋθεν όμολογοϋμεν θνητής σε φύσεως κρείττονα. ούκ επέπληξε τούτοις ό βασιλεύς, ούδє την κολακειάν άσεβοϋσαν άπετρίψατο. άνακύψας ου ν μετ' όλίγον όρα τον βουβώνα τον ορνιν της έαυτοϋ κεφαλής υ περθεν, αγγελόν τε κακών τούτον ένενόησε τότε, ως ποτε τών άγαθών μηνυτήν. και διακάρδιον 2.34 εσχεν όδύνην, και της κοιτίας άθρόον έπιέγονεν αλγημα. και προς τους φίλους φησίν "ό θεός ύμιν έγώ ηδη καταστρέφω τον βίον, και ό κληθεις άθάνατος παρ' ύμών θανειν έπέιγομαι." ταϋτα λέγων της όδύνης έπιτεινομένης κατεπονείτο, και μετά σπουδής άνεκομίσθη προς τó βασίλειον. λόγου δє γενομένου θνήσκειν αυτόν, ή πληθύς αύτίκα συν γυναιξί και παισίν έπί σάκκου καθεσθεισα τώ πατρίω νόμω τον θεόν ύπερ του βασιλέως ίκέτευε, και πάντες έθρήνουν. έν ύψηλῶ δє ό' Αγρίππας κατακείμενος δωματίω, και κάτω βλέπων αυτούς πρηνεϊς προσπίπτοντας, ούδє αυτός αδακρυς ην. έφ' ήμέρας δє πέντε τώ της γαστρος άλγήματι κατεργασθεις κατέστρεψε την ζωήν, βιώσας ετη τέσσαρα και πενήκοντα, βασιλεύσας δ' έπτά, έπί Γαΐου μєν τέσσαρα, τρία δ' έπί Κλαυδίου. άγνωσμένης γε μην ετι τοίς πλήθεσι της αύτου τελευτής, συμφρονήσαντες' Ηρώδης ό άδελφός αύτου ό της Χαλκίδος αρχων και' Ελκίας ό ιππαρχος, πέμψαντες τον Σίλαν έχθρόν αύτοις οντα κατέσφαξαν, ως τάχα του βασιλέως κελεύσαντος. Ουτω μєν ουν ό' Αγρίππας άπεβίω, υϊόν' Αγρίππαν καταλιπών έτών έπτακαίδεκα, τρεις δє θυγατέρας· ων ή μєν' Ηρώδη του πατρος άδελφῶ γεγάμητο, Βερνίκη δ' έκέκλητο, παρθένοι δ' ησαν αί δύο Μαριάμ και Δρούσυλλα. γνωσθέντος δє του θανάτου του βασιλέως, Καισαρεις και Σεβαστηνοί έπιλεησμένοι τών αύτου εύποιων έβλασφήμουν τε εις αυτόν και τὰ τών του βασιλέως θυγατέρων άγάλματα άρπάσαντες εις τὰ πορνεία έκόμισαν και άφύβριζον εις αύτά, και πανδήμους έστιάσεις έποίουν 2.35 στεφανούμενοι και μυριζόμενοι και σπένδοντες τώ Χάροντι. ό δє του τεθνεώτος υϊός' Αγρίππας έν Ρώμη τότε διήγε παρὰ Κλαυδίω τρεφόμενος Καίσαρι. ον αύτίκα πέμπειν ωρμητο την βασιλείαν διαδεζόμενον· άπήγαγον δ' αύτόν του σκοποϋ οί περι αυτόν, σφαλερόν ει ναι λέγοντες κομιδη νέω βασιλείας έπιτρέπειν μέγεθος τόσον. άπέστειλεν ουν Κούσπιον Φάδον της' Ιουδαίας και της βασιλείας άπάσης έπιτροπεύσοντα, έντειλάμενος αύτῶ Καισαρευσι και Σεβαστηνοίς έπιπλήξαι της εις τον κατοιχόμενον υβρεως. άφικόμενος δє Φάδος εις την' Ιουδαίαν, στάσιν τε γενομένην κατέστειλε, και ληστηρίων την χώραν έκάθηρε, και την του άρχιερέως στολήν εις την' Αντωνίαν τó φρούριον άποτεθῆναι προσέταξεν ως και πρότερον. οί δ' ιερείς και οί πρώτοι τών έν' Ιεροσολύμοις άντιλέγειν μєν ούκ έτόλμων, παρεκάλουν δє ομως έπιτρέψαι αύτοις πρέσβεις πέμψαι προς τον Καίσαρα τους αίτησομένους την ιεράν στολήν παρ' αύτοις ει ναι· και έπετράπησαν. παραγενομένων δє εις την' Ρώμην τών πρέσβειων, ό του' Αγρίππου παϊς ό νεώτερος' Αγρίππας εκεί διάγων, ως ειρηται, παρεκάλεσε τον Καίσαρα συγχωρηθῆναι τοίς' Ιουδαίοις εχειν την ιεράν στολήν. και ό Κλαύδιος συνεχώρησε, και τῶ Φάδω περι τούτων έπέστειλε. και' Ηρώδης δє ό του' Αγρίππου άδελφός, της δє Χαλκίδος αρχων, ήτήσατο παρὰ Καίσαρος την του νεώ έξουσίαν και τών ιερών χρημάτων και την τών άρχιερέων χειροτονίαν. και ετυχε της αίτήσεως, και έξ εκείνου πᾶσι τοίς άπογόνοις αύτου ή έξουσία παρέμεινε μέχρι της τών' Ιεροσολύμων άλώσεως. και δη μεθίστησι της άρχιερωσύνης τον Κανθηράν, Ιωσήφ άντεισαγαγών τον του Καμεί. 2.36' Εν τούτῳ τῶ χρόνῳ ή τών' Αδιαβηνών βασιλις' Ελένη και ό παϊς αύτης' Ιζάτης εις τὰ' Ιουδαίων τηνδιαγωγήν μετέβαλον νόμιμα. Μονόβαζος γάρ ό τών' Αδιαβηνών βασιλεύς, ω και Βαζαϊος έπίκλησις ην, της άδελφῆς' Ελένης άλους ερωτι, αγεται ταύτην. και ποτε συγκαθεύδων αύτῆ ου ση έγκύμονι τῆ εκείνης γαστρι την χείρα έπέθετο. και ύπνώσας εδοξεν άκούειν φωνῆς

α ραι κελευούσης ἐκ τῆς νηδύος τὴν χειρα καὶ μὴ θλίβειν τὸ ἐν αὐτῇ βρέφος, θεοῦ προνοία καὶ α ρξον καὶ τέλους τευξόμενον εὐτυχοῦς, ταραχθεῖς οὐ ν ὑπὸ τῆς φωνῆς ε φραζε ταῦτα τῇ γυναικί. καὶ τὸν υἷον τεχθέντα Ἰζάτην ὠνόμασεν. ἡ ν δ' ε τερος τούτου πρεσβύτερος ἐκ τῆς Ἐλένης αὐτῶ γεννηθεῖς α λλοι τε παῖδες ἐκ γυναικῶν ἑτέρων, ε στεργε δὲ τὸν Ἰζάτην ὡ σπερ μονογενῆ. ἐφθόνουν τοίνυν οἱ ἀδελφοί. ὁ δὲ πατὴρ δεδοικῶς περὶ τούτῳ, ἐκπέμπει πρὸς Ἀβεννήριγον τὸν Σπασίνου χάρακος βασιλέα. καὶ ο ς ἀσμένως τὸν Ἰζάτην ἐδέξατο καὶ κηδεστὴν ἐπὶ θυγατρὶ ἐποίησατο καὶ χώραν αὐτῶ παρέσχε. γεγηρακῶς δὲ ὁ Μονοβάζος ἰδεῖν ἐπεθύμει τὸν Ἰζάτην πρὸ τοῦ θανεῖν. μεταπεμψάμενος οὐ ν αὐτὸν φιλοφρόνως ἀσπάζεται, καὶ χώραν αὐτῶ ἀπεκλήρωσεν, ἐν ἧ καὶ διέτριβε μέχρι τελευτῆς τοῦ πατρός. Ἐκλιπόντος δὲ Μονοβάζου ἢ βασιλὶς Ἐλένη μετεπέμψατο τοὺς μεγιστᾶνας καὶ τοὺς σατράπας· οἱ ς ἀφικόμενοις "οὐ λέληθεν" εἰ πεν "ὑμᾶς ο τι ὁ ἀνὴρ ὁ ἐμὸς τὸν Ἰζάτην ἠθελε τῆς βασιλείας γενέσθαι διάδοχον. εἶδυῖα δὲ μακάριον τὸν μὴ παρ' ἑνός, ἀλλὰ τῶν πλειόνων καὶ τούτων ἐκόντων τὴν βασιλείαν λαμ2.37 βάνοντα, καὶ ὑπὸ τὴν ὑμῶν τὸ πρᾶγμα κρίσιν πεποίημαι." οἱ δὲ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως κρίσιν βεβαιοῦν ε λεγον, καὶ ὑπεῖξιν ἐκόντες Ἰζάτην δικαίως προκεκριμένῳ τῶν ἀδελφῶν κατὰ τὰς ἀπάντων εὐχάς, καὶ δεῖν προαποκτεῖναι τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ καὶ τοὺς συγγενεῖς, ι ν' ἀσφαλῶς ἐκεῖνος α ρχοι. ἢ δὲ βασιλὶς τὴν περὶ τῆς ἀναιρέσεως τῶν προσηκόντων τῶ Ἰζάτη γνῶμην ἐπισχεῖν συνεβούλευε μέχρις α ν ἐκεῖνος συνδοκιμάσῃ παραγενόμενος. οἱ δὲ δεσμεῖν τέως αὐτοὺς παρήνουν μέχρι τῆς ἐκείνου ἐπιδημίας. καθίστησι δὲ τὸν πρεσβύτατον υἷον ἢ βασίλισσα ἐπὶ τῶν πραγμάτων, εως α ν ἐπανέλθῃ ὁ ἀδελφός, δίδωσι δὲ καὶ τὸν τοῦ πατρὸς σημαντῆρα δακτύλιον. ἡ κεν οὐ ν ὁ Ἰζάτης, καὶ ὁ ἀδελφός ὑπεδέξατο καὶ ὑπεξέστη αὐτῶ τῆς ἀρχῆς. Οντι δ' αὐτῶ ἐν τῇ ἀποδημίᾳ Ἰουδαῖος τις Ἀνανίας καλούμενος γνωστὸς γεγινώς ἐδίδασκεν αὐτὸν τὸν θεὸν καὶ τὰ τῶν Ἰουδαίων νόμιμα. συνέβη δὲ καὶ τὴν Ἐλένην ὑφ' ἑτέρου Ἰουδαίου κατηχηθεῖσαν εἰς τὰ Ἰουδαϊκὰ ε θη μετατεθῆναι. ἐλθὼν οὐ ν ὁ Ἰζάτης καὶ δεδεμένους τοὺς συγγενεῖς εὐρηκῶς ἐδυσχέρανε, καὶ ε λυσε μὲν, ε πεμψε δέ, ι να μὴ υ ποπτοι παρόντες εἰ εν, τοὺς μὲν εἰς Ῥώμην ὀμηρεύσοντας, τοὺς δὲ πρὸς Πάρθους. γνοὺς δὲ τὴν μητέρα τὰ Ἰουδαίων ἀσπασαμένην, ε σπευσε καὶ αὐτὸς εἰς ἐκεῖνα μετατεθῆναι, καὶ περιτμηθῆναι ε τοιμος ἡ ν. ἢ δὲ μήτηρ ἐκώλυε, λέγουσα εἰς δυσμένειαν τοὺς ὑπηκόους διὰ τοῦτο ἐλθεῖν, οὐκ ἀνέξεσθαί τε ὑπὸ Ἰουδαϊζόντος βασιλεύεσθαι. ὁ δὲ εἰς τὸν Ἀνανίαν παρόντα τοὺς λόγους ἀνέφερε. τοῦ δὲ τὰ αὐτὰ συμβουλεύσαντος ἐπέισθη μὲν τότε ὁ βασιλεύς· ε τερος δ' α υθις Ἰουδαῖος ἐκ Γαλιλαίας Ἐλεάζαρ ἀφικόμενος, καὶ κατα2.38 λαβὼν αὐτὸν τὸν Μωυσέως νόμον ἀναγινώσκοντα, Οὐ λόγους μόνον ἀναγινώσκειν σε δεῖ, βασιλεῦ, ε φη, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν διατεταγμένα ποιεῖν. μέχρι τίνας ἀπερίτμητος μένεις; ὁ δὲ οὐχ ὑπερεβάλετο τὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ περιετμήθη· καὶ τῇ μητρὶ καὶ τῶ Ἀνανίᾳ πεπρᾶχθαι τὸ ε ργον ἐδήλου. οἱ δ' εἰς φόβον ἐνέπεσον μὴ καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ αὐτοὶ κινδυνεύσωσιν. ὁ δὲ θεὸς τὸν φόβον ἐλθεῖν εἰς τέλος οὐ συνεχώρησεν. Ἐλένη δὲ ἐπιθυμίαν ε σχεν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀφικέσθαι καὶ προσκυνῆσαι τὸ τοῦ θεοῦ ἱερόν. καὶ τοῦ υἱοῦ ἐπιτρέψαντος καὶ χρήματα πλεῖστα δόντος α πεισιν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ λιμῶ φθειρομένους πολλοὺς εὐροῦσα ἐκεῖ, σίτόν τε ἕξ Ἀλεξανδρείας ἐκόμισε καὶ ἰσχάδων φόρτον ἐκ Κύπρου πολλῶν χρημάτων πριαμένη τοῖς ἀπορουμένοις διένειμε. καὶ ὁ παῖς δὲ αὐτῆς πολλὰ χρήματα τοῖς πρώτοις τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ε πεμψεν, ι ν' οἱ λιμῶττοντες διὰ τούτων ὡς ἐνὸν ἐπικουρηθῶσι. Καὶ ταῦτα μὲν οὐ τως· Ἀρταβάνης δὲ ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς, ἐπιβουλήν γνοὺς τοὺς σατράπας κατ' αὐτοῦ μελετήσαντας, ἀφικνεῖται πρὸς Ἰζάτην, συγγενῶν τε καὶ οἰκετῶν περὶ χιλίους ἐπαγόμενος. καὶ καθ' ὁδὸν τῶ Ἰζάτη ἐνέτυχε, καί φησι Μὴ με παράδῃς, ὡ βασιλεῦ, ταπεινὸν ἐκ μεταβολῆς γεγονότα καὶ ἰδιώτην ἐκ βασιλέως, ἀλλ' ἐπικούρησον. ταῦτα σὺν δάκρυσιν ε λεγεν. ὁ δ' Ἰζάτης

ἀκούσας τὸ ὄνομα, κατεπήδησε τοῦ ἱπποῦ καὶ θάρσει, εφη, ὦ βασιλεῦ· ἡ γὰρ εἰς τὴν Πάρθων βασιλείαν σε καταστήσω ἡ τῆς ἐμῆς σοὶ ἐκστήσομαι. ταῦτα εἶπε καὶ ἐπὶ τὸν ἱππὸν αὐτὸν ἀνεβίβασεν, αὐτὸς δὲ πεζὸς παρείπετο. καὶ ὁ Ἀρταβάνης ὡς μοσεν, εἰ μὴ κάκεῖνος ἀναβαίη 2.39 τὸν ἱππὸν καὶ προηγοῖτο, ἀποβήσεται καὶ αὐτός. πεισθεὶς δ' ὁ Ἰζάτης ἐπὶ τὸν ἱππὸν ἤλατο, καὶ πᾶσαν τιμὴν ἀπένειμε τῷ Πάρθῳ, εἰς τὰ βασιλεία ἀγαγών. γράφει τε πρὸς τοὺς Πάρθους τὸν Ἀρταβάνην δέξασθαι. τῶν δὲ Πάρθων δέξασθαι μὲν συντιθεμένων, μὴ δύνασθαι δὲ καὶ τὴν ἀρχὴν ἀπονεῖμαι ἡδη ἑτέρῳ πεπιστευμένην, ὁ Κινάμωμος, τοῦτο γὰρ ὠνόμαστο ὁ τὴν βασιλείαν παρεληφώς, γράφει τῷ Ἀρταβάνῳ, ὑπὲρ αὐτοῦ γὰρ ἐτέθραπτο καὶ ἡν ἀγαθός, παρακαλῶν αὐτὸν ἀφικέσθαι πιστεύσαντα καὶ τὴν ἀρχὴν παραλήψασθαι. καὶ ὁ Ἀρτάβανος πιστεύσας ἀπήει. ὑπὴντα οὐκ αὐτῷ ὁ Κινάμωμος· ὁ δὲ ἤδη προσκυνήσας καὶ βασιλέα προσαγορεύσας περιτίθησιν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ τὸ διάδημα, τῆς ἑαυτοῦ ἀφελόμενος. οὐ τῷ δὲ χρόνῳ ἐξαετέϊ εἰς τὴν ἀρχὴν ἀποκαταστάς ὁ Ἀρτάβανος οὐκ ἡμνημόνησε τῶν Ἰζάτου καλῶν, ἀλλ' ἀμείβεται τοῦτον. Μετὰ δὲ τινα χρόνον Ἀρταβάνου θανόντος Οὐαρδάνης ὁ παῖς ἐκείνου τὴν βασιλείαν περιεζώσατο. καὶ πρὸς Ἰζάτην ἔλθων συμμαχῆσαι αὐτῷ ἠξίου κατὰ Ῥωμαίων· ὁ δὲ οὐκ ἐπέειθετο, ἀλλὰ καὶ συνεβούλευε παύσασθαι τῆς ἐπ' ἐκείνους στρατείας καὶ μὴ ἀδυνάτοις ἐπιχειρεῖν. ὁ δὲ πόλεμον τῷ Ἰζάτῃ μὴ πειθομένῳ κατήγγειλεν. ἀλλ' οἱ Πάρθοι μαθόντες ὡς ἐπὶ Ῥωμαίους στρατεύσειν βούλεται, αὐτὸν μὲν ἀναιροῦσι, τὴν δὲ βασιλείαν τῷ ἀδελφῷ Ἰκοτάρῃ διδώσιν· οὐκ ἐξ ἐπιβουλῆς τελευτήσαντα διαδέχεται Οὐολογέσης ὁ ἀδελφός. Ὁ δὲ τοῦ Ἰζάτου ἀδελφός Μονόβαζος καὶ οἱ συγγενεῖς Ἰουδαῖοι καὶ αὐτοὶ ἐπεθύμησαν, καὶ τὴν ἐφεσιν εἰς ἐργὸν ἐξήνεγκαν. γίνεται δ' ἡ πρᾶξις αὐτῶν τοῖς ὑπηκόοις κατάφωρος. καὶ γράφουσι πρὸς Ἀβίαν 2.40 τὸν Ἀράβων βασιλέα, εἰ στρατεύσοιτο κατὰ τοῦ σφετέρου βασιλέως, χρήματα πολλὰ παρασχεῖν αὐτῷ, ἐπαγγελόμενοι περὶ τὴν πρώτην συμβολὴν καὶ αὐτοὶ καταλείψειν αὐτόν. πείθεται τούτοις ὁ Ἀραψ, καὶ πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν ἤκεν ἐπὶ τὸν Ἰζάτην. καὶ συμβολῆς γενομένης καταλείπουσι τὸν Ἰζάτην οἱ αὐτοῦ ἐκ συνθήματος καὶ νῶτα τρέψαντες ἐφευγον. γνοὺς δὲ τὴν προδοσίαν Ἰζάτης γενομένην ὑπὸ τῶν μεγιστάνων, εἰς τὸ στρατόπεδον ὑπεχώρησε, καὶ εὐρῶν τοὺς αἰτίους ἐκόλασε. τῇ δ' ἐπιούσῃ συμβαλὼν νικᾷ, καὶ εἰς φυγὴν τοὺς Ἀραβας ἐτρέψε, τὸν δὲ βασιλέα αὐτῶν εἰς φρούριόν τι συνήλασε διωκόμενος. καὶ ὁ μὲν ἑαυτὸν ἀνείλεν ἀλίσκόμενος ἡδη, τὸ δὲ φρούριον ἐάλω καὶ τὰ ἐν αὐτῷ διηπάγη. καὶ Ἰζάτης εἰς τὰ οἰκεία ὑπέστρεψεν. Οἱ δὲ τῶν Ἀδιαβηνῶν μεγιστᾶνες Οὐολογέση τῷ Πάρθῳ γράφουσι βασιλεῖ, ἀξιοῦντες ἀποκτεῖναι μὲν τὸν Ἰζάτην, καταστῆσαι δὲ σφίσι δυνάστην ἐκ Πάρθων· μισεῖν γὰρ τὸν ἑαυτῶν βασιλέα ξένη θρησκεία προσηλυτεύσαντα. ὁ γοῦν Πάρθος αὐτίκα μετὰ πλείστης δυνάμεως ὤρμησε, καὶ ὁ Ἰζάτης ἀντεστρατοπεδεύσατο. σταλεῖς δὲ τις ἐκ τοῦ Πάρθου ἐλεγε τῷ Ἰζάτῃ ὁπόση ἐστὶ τῶν Πάρθων ἡ δύναμις, καὶ ὡς Οὐολογέσης ἀπειλεῖ δίκας εἰσπράξειν αὐτόν, ἀχάριστον περὶ δεσπότης γενόμενον· ῥύσασθαι γὰρ αὐτὸν τῶν αὐτοῦ χειρῶν οὐδὲ τὸν θεὸν οὐκ ἐβέβη δυνήσασθαι. πρὸς ταῦτα ὁ Ἰζάτης τὴν μὲν δύναμιν τῶν Πάρθων γινώσκων ἀνταπεκρίνατο, εἰδέναι δ' ἀνθρώπων τὸν θεὸν δυνατώτερον. ταῦτα εἶπε καὶ ἰκέτευε τὸν θεόν. κατ' ἐκείνην οὐκ τὴν νύκτα ἐπιστολὰς ὁ Οὐολογέσης δεξάμενος πολεμίους ἐμβαλόντας τῇ Παρθυηνῇ ταύτην πορθεῖν, αὐτίκα σπεύδων 2.41 ἀνέζευξεν ἀπρακτος. καὶ οὕτως Ἰζάτης προμηθεῖα θεοῦ τὰς ἀπειλὰς τοῦ Πάρθου διέφυγε. μετὰ δὲ τινα χρόνον θνήσκει, πεντήκοντα καὶ πέντε ζήσας ἐνιαυτούς, εἰκοσι δὲ καὶ τέσσαρας ἀνύσας ἐν τῇ ἀρχῇ· θνήσκει δ' ἐπὶ παισὶν εἰκοσι καὶ τέσσαρσιν ἀρρεσὶ καὶ τοσαύταις θηλείαις. τὴν δ' ἀρχὴν τῷ ἀδελφῷ Μονοβάζῳ κατέλιπεν. Φάδου μέντοι τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύοντος ἀνὴρ τις γόης Θευδᾶς ὁ νομα πείθει τὸν πλείστον ὄχλον ἀναλαβόντα τὰς κτήσεις ἐπεσθαι πρὸς τὸν Ἰορδάνην

αὐτῶ· προφήτης γὰρ ε λεγεν ει ναι καὶ σχίσει τὸν ποταμὸν προστάγματι δύνασθαι· καὶ πλείστους ἠπάτησε. πέμψας δ' ἐπ' αὐτοὺς ἰλην ἰπέων ὁ Φάδος πολλοὺς μὲν ἀνεΐλεν, οὐ μείους δ' ἐζώγρησε, καὶ αὐτὸν τὸν Θευδᾶν, οὐ τὴν κεφαλὴν ἐκτεμόντες ἐκόμισαν εἰς Ἱεροσόλυμα. Φάδον δὲ Τιβέριος Ἀλέξανδρος διεδέξατο, Ἀλεξάνδρου τοῦ ἀλαβαρχήσαντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ υἱός. καὶ οἱ παῖδες δὲ τοῦ Γαλιλαίου Ἰούδα Ἰάκωβος καὶ Σίμων, τοῦ τὸν λαὸν ἀποστήσαντος Κυρηνίου τιμητέοντος, ἀνηρέθησαν, οὐς ἀνεσταύρωσεν ὁ Ἀλέξανδρος. ὁ δὲ τῆς Χαλκίδος βασιλεύων Ἡρώδης μεταστήσας τῆς ἀρχιερωσύνης Ἰωσήφ τὸν τοῦ Κεμεδῆ, Ἀνανία τῶ τοῦ Νεδεβαίου παρέσχεν αὐτήν. Τιβερίῳ δὲ Ἀλεξάνδρῳ Κούμανος ἠλθε διάδοχος. ἐν ὀγδόῳ δ' ε τει τῆς Κλαυδίου μοναρχίας Ἡρώδης ὁ τοῦ μεγάλου Ἀγρίππου ἀδελφὸς τελευτᾷ ἐφ' υἱέσι τρισί· τὴν δ' ἀρχὴν αὐτοῦ τῶ νεωτέρῳ Ἀγρίππᾳ δέδωκε Κλαύδιος. Κουμάνου δὲ τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύοντος πλήθος κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα εἰς Ἱεροσόλυμα 2.42 ἠθροιστο. ἵνα γοῦν μὴ τι νεωτερισθεῖ παρὰ τοῦ πλήθους ο ντος πολλοῦ, στρατιώτας ἐνόπλους ἐπὶ τῶν τοῦ ἱεροῦ στοῶν ὁ Κούμανος ε στησε καταστελοῦντας τὸν θόρυβον, ἐὰν γένηται· τοῦτο δὲ καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐποίουν. τετάρτη δ' ἡμέρα τῆς ἑορτῆς στρατιώτης τῶν ἐν ταῖς στοαῖς ἀνακαλυψάμενος τὴν αἰδῶ τοῖς πλήθεσιν ἐπεδείκνυεν. οἱ δ' ἐθυμοῦντο ὡς εἰς τὸν θεὸν τοῦ στρατιώτου ἠσεβηκότος, καὶ οἱ θρασύτεροι τὸν Κούμανον ἐβλασφήμουν. καὶ ος πρὸς τὰς βλασφημίας ἠρέθιστο, καὶ κελεύει τὸ στράτευμα πᾶν ἠκειν εἰς τὴν Ἀντωνίαν τὸ φρούριον τῶ ἱερῶ ἐπικείμενον. τὸ πλήθος οὐ ν τοὺς ὀπλίτας θεασάμενον εἰς φυγὴν ω ρμησε, καὶ τῶν ἐξόδων στενῶν οὐσῶν συνωθούμενοι κατὰ τὴν φυγὴν πολλοὶ ὑπ' ἀλλήλων συνθλιβόμενοι καὶ συμπατούμενοι διεφθάρησαν, ὡς δύο μυριάδας ἀριθμηθῆναι τοὺς τότε διαφθαρέντας· καὶ πένθος ἦν ἀντὶ πανηγύρεως. Οὐπω τὸ πένθος τοῦτο κατηύναστο καὶ κακὸν προστίθεται ετερον. τινὲς γὰρ τῶν ἐπὶ νεωτερισμοῖς ἠδομένων Στέφανόν τινα δοῦλον τοῦ Καίσαρος ὁδοιποροῦντα ληστεύσαντες ἀπασαν αὐτοῦ τὴν κτήσιν ἀρπάζουσι. διὸ πέμπει στρατιώτας ὁ Κούμανος, κελεύσας αὐτοῖς τὰς πλησίον χώρας ληίσασθαι καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους αὐτῶν δεσμίους ἐπ' αὐτὸν ἀγαγεῖν. τῆς δὲ τῶν χωρίων ἐκείνων πορθήσεως γινομένης νεανίας τις τῶν στρατιωτῶν θρασὺς καὶ ἀτάσθαλος τοῖς Μωυσέως ἐντυχῶν νόμοις ε ν τινι κώμῃ σεβασμίως κειμένοις ἐπ' ο ψεσι πολλῶν διέρρηξεν αὐτοὺς βλασφημῶν καὶ κατακερτομῶν. προσίασιν οὐ ν τῶ Κουμάνῳ οἱ Ἰουδαῖοι, ἰκετεύοντες μὴ αὐτούς, ἀλλὰ τὸν θεόν, οὐ περ οἱ νόμοι καθυβρίσθησαν ἐκδικῆσαι. καὶ ὁ Κούμανος δείσας μὴ τὸ πλήθος πάλιν 2.43 νεωτερίσειε, τὸν ἐνυβρίσαντα τοῖς νόμοις πελεκίσας τὴν στάσιν κατέπαυσεν. Ἀλλὰ καὶ Σαμαρείταις ε χθρα πρὸς Ἰουδαίους ἐγένετο· ἡ δ' αἰτία ἦν αυ τη. Γαλιλαῖοι εἰς Ἱεροσόλυμα πορευόμενοι διὰ τινος κώμης ω δευον τῶν Σαμαρειτῶν, καὶ τινες αὐτοῖς ἐπιθέμενοι πολλοὺς ἀνεΐλον. οἱ πρῶτοι τοίνυν τῶν Γαλιλαίων τῶ Κουμάνῳ προσίασιν, παρακαλοῦντες τοὺς ἀνηρημένους ἐκδικηθῆναι. ὁ δὲ δωροδοκηθεὶς τῆς ἐκδικήσεως οὐκ ἐφρόντισεν. ἀγανακτήσαντες οὐ ν οἱ Γαλιλαῖοι πρὸς οπλα ἐχώρησαν, καὶ κώμας τινὰς τῶν Σαμαρέων ἐμπρήσαντες διαρπάζουσι. Κούμανος δὲ σὺν δυνάμει τοῖς Γαλιλαίοις ἐπῆλθε, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, πλείους δὲ ζῶντας ειλεν. οἱ πρῶτοι δὲ γε τῶν Ἱεροσολύμων μεταμφιασάμενοι σάκκους καὶ τὰς κεφαλὰς σποδῶ καταπάσαντες παρεκάλουν τοὺς ἀφεστῶτας μεταθέσθαι τὸν λογισμὸν καὶ τὰ οπλα ρίψαντας ἠρεμεῖν· καὶ ε πεισαν. οἱ μὲν οὐ ν διελύθησαν, ἡ χώρα δ' ἐξ ἐκείνου ληστηρίων πεπλήρωτο. Σαμαρεῖς δὲ πρὸς Κουαδράτον τῆς Συρίας ἡγεμονεύοντα κατηγοροῦν τῶν Ἰουδαίων ὡς ἐμπρησάντων κώμας αὐτῶν. Ἰουδαῖοι δὲ Σαμαρεῖς ἠτιῶντο ὡς αἰτίους τῆς στάσεως, καὶ πρὸ αὐτῶν Κούμανον, δώροις διεφθαρμένον καὶ τοὺς ἀνηρημένους μὴ ἐκδικήσαντα. Κουαδράτος δὲ ὑπερέθετο τὴν κρίσιν, εἰπὼν ἠξειν εἰς τὴν Ἰουδαίαν κάκεῖ τὴν ἀλήθειαν γνοὺς ἀποφύνασθαι. ἠκεν οὐ ν εἰς Σαμάρειαν, καὶ ἐξετάσας τὰ

πεπραγμένα, αίτιους τῆς ταραχῆς διέγνω τούς Σαμαρεῖς· Ἰουδαίους δὲ οὓς δεδεμένους εἶχεν ὁ Κούμανος, ἀνεσταύρωσεν ὡς νεωτερίσαντας. τούς δὲ περὶ Ἀνανίαν τὸν 2.44 ἀρχιερέα καὶ τὸν στρατηγὸν Ἀνανον δῆσας εἰς Ῥώμην ἀπέστειλε, λόγον περὶ τῶν πεπραγμένων Κλαυδίῳ ὑφέζοντας. κελεύει δὲ καὶ τοῖς Σαμαρέων καὶ Ἰουδαίων πρώτοις καὶ Κουμάνῳ τῷ ἡγεμόνι καὶ τῷ χιλιάρχῳ Κέλερι ἀφικέσθαι καὶ αὐτούς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, κριθησομένους περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους ζητήσεων. ἀπελθόντων δέ, δικαστὴς καθίσας ὁ Κλαύδιος, καὶ γνοὺς τούς Σαμαρεῖς τῶν κακῶν ἀρχηγούς, τούς ἀναβάνας πρὸς αὐτὸν ἀναιρεθῆναι ἐκέλευσε, φυγὴν δὲ τοῦ Κουμάνου κατεψηφίσατο, τὸν μέντοι Κέλερα τὸν χιλιάρχον εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπαχθῆναι ἐκέλευσε καὶ συρέντα πάντων ὀρώντων διὰ τῆς πόλεως οὕτως ἀναιρεθῆναι. Πέμπει δὲ ὁ Καῖσαρ Φήλικα τῶν Ἰουδαίων ἐπιτροπεύσοντα Ἀγρίππα δὲ δωρεῖται τὴν Φιλίππου τετραρχίαν καὶ Βαταναίαν καὶ τὴν Τραχωνίτιν σὺν Ἀβέλλα, αὐταὶ δὲ Λυσανίου ἡσαν τετραρχίαι, τὴν δὲ Χαλκίδα ἀφαιρεῖται αὐτόν, ἐτη τέσσαρα ταύτης ἀρξάντα. ὁ δ' Ἀγρίππας ἐκδίδωσι πρὸς γάμον Ἀζίζῳ τῷ Ἐμέσων βασιλεῖ, περιτμηθῆναι θελήσαντι, Δρούσιλλαν τὴν ἀδελφὴν, τοῦ Ἐπιφανοῦς Ἀντιόχου παραιτησαμένου τὸν γάμον, ὅτι μὴ Ἰουδαῖσαι ἐβούλετο. καὶ Μαριάμ κατηγγύησεν Ἀρχελάῳ τῷ Ἐλκίου παιδί, ὑπ' Ἀγρίππα τοῦ πατρὸς πρώην μνηστευθεῖσαν αὐτῷ. Φῆλιξ δὲ τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύων, καὶ τὴν Δρούσιλλαν ἰδὼν κάλλους περιττῶς ἐχούσαν, ἕάλω τῷ ταύτης ἐρωτι, καὶ πείθει καταλιπούσαν τὸν ἀνδρα αὐτῷ γαμηθῆναι. τεκοῦσα δ' ἐξ αὐτοῦ παῖδα Ἀγρίππαν αὐτὸν ὠνόμασε. λέγεται δὲ κατὰ τοὺς Τίτου χρόνους ἡ γυνὴ σὺν τῷ παιδί νεανία γεγεννημένῳ ἀφανισθῆναι κατὰ τὸ Βέσβιον ὄρος, πυρφόρον ὄν καὶ τότε μᾶλλον ἐκπυρωθέν. Βερνίκη δὲ ἑτέρα 2.45 ἀδελφὴ τοῦ Ἀγρίππου, συνοικοῦσα Ἡρώδῃ τῷ θείῳ, θανόντος ἐκείνου Πολέμωνι συνηρμόσθη, περιτμηθῆναι θελήσαντι, διὰ τὴν φήμην τὴν λέγουσαν αὐτὴν τῷ ἀδελφῷ συνιέναι κατ' ἐρωτα, ἵνα οὕτω τὴν διαβολὴν ἀποφῆνη ψευδῆ. οὐ μὴν ἐμείνεν ὁ γάμος ἐπὶ πολὺ, τῆς Βερνίκης καταλιπούσης τὸν Πολέμωνα. Τελευτᾷ δὲ Κλαύδιος Καῖσαρ βασιλεύσας ἐτη τρισκαίδεκα καὶ μῆνας ὀκτῶ ἐφ' ἡμέραις εἰκοσι. λόγος δὲ ἡν ὡς ὑπὸ τῆς γυναικὸς Ἀγριππίνης φαρμάκοις ἀνήρητο· ἡς πατὴρ ἡν Γερμανικὸς ὁ Καῖσαρος ἀδελφός, ἀνὴρ δὲ Δομέτιος Αἰνόβαρβος τῶν ἐπισήμων ἐν Ῥώμῃ, οὐ τελευτήσαντος χηρεύουσαν αὐτὴν ὁ Κλαύδιος ἀγεταί ἐχούσαν καὶ παῖδα Δομέτιον ὁμώνυμον τῷ πατρί. προανηρήκει γὰρ τὴν γυναῖκα Μεσσαλῖναν διὰ ζηλοτυπίαν, ἐξ ἧς παῖδας εἶχε Βρεττανικὸν καὶ Ὀκτάβιον. καὶ Ὀκταβίαν δὲ πρεσβυτάτην τῶν ἀδελφῶν ἐκ προτέρας ἑτέρας γυναικὸς εἶχεν, ἡν τῷ Νέρωνι ἠρμωσε· τοῦτο γὰρ τὸν τῆς Ἀγριππίνης υἱὸν τὸν Δομέτιον μετωνόμασεν ὑστερον ὁ Καῖσαρ, εἰσποιησάμενος αὐτόν. ἵνα τοίνυν τούτῳ τὴν αὐταρχίαν περιποιήσεται ἢ μήτηρ Ἀγριππίνα, κτείνει φαρμάκῳ τὸν Κλαύδιον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς οἰκείοις καιροῖς καὶ τόποις εἰρήσεται, ὁ δὲ λόγος τῆς ἀκολουθίας ἐχέσθω. εἶχε μὲν οὖν ὁ Νέρων μετὰ Κλαύδιον τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν, τὰ δὲ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ἐπεδίδου πρὸς τὸ χεῖρον διηνεκῶς, καὶ ληστηρίων ἢ χώρα ἐμπέπληστο καὶ γοήτων ἀπατώντων τὸν ὄχλον, ὧν πολλοὺς ὁ Φῆλιξ συλλαμβάνων ἀνήρει. ἐχὼν δὲ ἀπεχθῶς πρὸς Ἰωνάθην τὸν ἀρχιερέα ὁ Φῆλιξ, πολλάκις 2.46 αὐτὸν νοθετοῦντα περὶ τοῦ κρειττόνως προΐστασθαι τῶν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, πρόφασιν ἐζήτει δι' ἡν τὸν ἐνοχλοῦντα συνεχῶς μεταστήσεται· καὶ διὰ τῶν ληστῶν αὐτὸν ἀναιρεῖ, οἱ ἐν τῷ ναῶ παραγεγονότες ὡς προσκυνήσοντες καὶ ξιφίδια φέροντες ὑπὸ τὰς ἐσθῆτας ἀνεμίχθησαν τῷ πλήθει καὶ τὸν Ἰωνάθην ἀνεῖλον. ἀνεκδικήτου δὲ τοῦ τολμήματος μείναντος, ἀδεῶς οἱ λησταὶ ἀναβαίνοντες οὓς μὲν οἰκείους ἐχθροὺς ἀνήρουν, οὓς δ' ἑτέρων ἐπὶ μισθῷ. γοήτες δὲ καὶ ἀπατεῶνες ἀνθρωποὶ τὸν ὄχλον ἀνέπειθον ἐπεσθαι σφίσι εἰς τὴν ἐρημίαν, δείξουσιν ἐναργῆ σημεῖα καὶ τέρατα γινόμενα ἐκ θεοῦ· ὧν πολλοὺς ὁ Φῆλιξ ἐκόλαζεν. οἱ δὲ γε λησταὶ τὸν δῆμον εἰς τὸν πρὸς

Ῥωμαίους ἠρέθιζον πόλεμον, θέλοντες μὴ ὑπακούειν αὐτῶν, καὶ τὰς τῶν μὴ πειθομένων κώμας ἐμπιπρῶντες διέφθειρον. Σύρων δὲ καὶ Ἰουδαίων τὴν Καισάρειαν οἰκούντων οἱ μὲν Ἰουδαῖοι πρωτεύειν ἤξιουν ὡς Ἡρώδου τοῦ σφῶν βασιλέως τὴν πόλιν ἐγείραντος, Σύροι δὲ τὰ μὲν περὶ τὸν Ἡρώδη ὠμολόγουν, εἶπαν δὲ καὶ πρῶην πόλιν εἶναι Στράτωνος καλουμένην πύργον, καὶ μηδένα τότε τὴν πόλιν Ἰουδαῖον οἰκεῖν. διὰ ταῦτα τοίνυν τῶν Καισαρέων στασιαζόντων, οἱ τῆς χώρας ἐπιμελούμενοι πληγαῖς τοὺς αἰτίους ἠκίσαντο, καὶ πρὸς ὀλίγον τὸν θόρυβον κατεκοίμισαν. πλούτῳ δὲ τῶν Σύρων οἱ Ἰουδαῖοι προέχοντες, καὶ διὰ τοῦτο καταφρονοῦντες αὐτῶν, ἐβλασφήμουν αὐτούς. οἱ δὲ χρήμασι μὲν ἠττώμενοι, θαρροῦντες δὲ ὅτι πλείστοι τῶν ὑπὸ Ῥωμαίους στρατευομένων Καισαρεῖς ἦσαν, μέχρι μὲν τινος καὶ αὐτοὶ λόγοις τοὺς Ἰουδαίους ἀνθύβριζον· εἰ τα λίθοις ἀλλήλους ἐβαλλον, εἰς πολλοὶ ἐτρώθησάν τε καὶ ἐπεσον ἀμφοτέρωθεν· νικῶσι δὲ 2.47 Ἰουδαῖοι. ὁ μὲντοι Φῆλιξ παύσασθαι τοὺς Ἰουδαίους ἐκέλευε, καὶ μὴ πειθομένους τοὺς στρατιώτας ἐπαφίησι· καὶ πολλοὺς μὲν ἀνείλε, πλείους δὲ ζῶντας συνέσχε, καὶ οἰκίας διαρπάζειν τοῖς στρατιώταις ἐπέτρεψεν. οἱ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐπιεικότεροι καὶ οἱ πρῶτον παρεκάλουν τὸν Φῆλικα τοὺς στρατιώτας ἀνακαλέσασθαι καὶ φείσασθαι αὐτῶν, δοῦναι τε ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις μετάνοιαν. καὶ ὁ Φῆλιξ ἐπέισθη. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀγρίππας δίδωσι τὴν ἀρχιερωσύνην Ἰσμαὴλ υἱῷ τοῦ Φαβεῖ. εἰσὼν δὲ πρὸς ἀλλήλους στάσιν οἱ τε ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς σὺν τοῖς πρώτοις τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, καὶ ἐκακολόγουν ἀλλήλους καὶ λίθοις ἐβαλλον, καὶ ὁ ἐπιπλήξων καὶ τὴν στάσιν κωλύσων οὐκ ἦν. ἐς τοσοῦτον δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἠναιδεύσαντο ὡς καὶ πέμπειν ἐπὶ τὰς ἀλῶνας καὶ βίβλα λαμβάνειν τὰς τοῖς ἱερεῦσιν ὀφειλομένας δεκάτας, ὅθεν οἱ ἀποροὶ τῶν ἱερέων ὑπὲρ ἐνδείας ἀπέθνησκον. Πορκίου δὲ Φῆστου ὑπὸ Νέρωνος σταλέντος διαδόχου τῷ Φῆλικι, οἱ Καισαρεῖς Ἰουδαῖοι κατηγορήσαντο τοῦ Φῆλικος παρὰ Νέρωνι· καὶ τάχα ἀνετίσε δίκας τῶν εἰς αὐτοὺς ἀδικημάτων, εἰ μὴ Πάλλας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μέγα δυνάμενος παρὰ Νέρωνι τὴν αὐτοῦ ὄργην παρητήσατο. καὶ οἱ ἐν Καισαρείᾳ δὲ Σύροι Βήρυλλον τὸν Νέρωνος παιδαγωγὸν δεξιωσάμενοι χρήμασιν, ἐπιστολὴν κομίζονται Καίσαρος διὰ αὐτοῦ τὴν Ἰουδαίαν ἰσοπολιτείαν τοῖς ἐν Καισαρείᾳ Σύροις ἀκυρον ἀποφαίνουσαν. ἐξ ἧς τὰ μετὰ ταῦτα κακὰ τῷ ἔθνει ἐφύησαν· διὰ ταύτην γὰρ τὴν ἐπιστολὴν Ἰουδαῖοι πρὸς τοὺς Σύρους μᾶλλον στάσεως εἰσέχοντο, μέχρις ἀνεπήθη ὁ πόλεμος. Φῆστος δὲ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἔλθων κακουμένην 2.48 εὐρε ταύτην ὑπὸ ληστῶν. καὶ οἱ σικάριοι γὰρ καλούμενοι, λησταὶ δὲ καὶ οὐ τοῖς ἦσαν, τότε μᾶλλον εἰς πλῆθος συνέστησαν, χρώμενοι ξιφιδίοις ἐπικαμπέσι καὶ ὁμοίοις ταῖς ὑπὸ Ῥωμαίων καλουμέναις σίκαις, ἀφ' ὧν καὶ σικάριοι ὠνομάσθησαν· οἱ κατὰ τὰς ἐορτὰς τῷ πλήθει ἀναμιγνύμενοι οὐκ ἐβούλοντο ῥαδίως ἀπέσφαττον, καὶ τὰς κώμας δὲ διήρπαζόν τε καὶ ἐνεπίμπρασαν. πέμπει δὲ Φῆστος δύναμιν ἐπὶ τοὺς ἀπατηθέντας ὑπὸ τινος γόητος, σωτηρίαν ἐπαγγελλομένου τοῖς ἐπεσθαι θέλουσι μέχρι τῆς ἐρημίας αὐτῶν· κάκεῖνόν τε τὸν ἀπατεῶνα καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας οἱ πεμφθέντες διέφθειραν. Ὁ μὲντοι βασιλεὺς Ἀγρίππας οἰκιστὴν μὲν ἰσχυρὰ δομησάμενος ἐν τοῖς βασιλείοις, ἐκεῖθεν ἐθεῖτο τὰ ἐν τῷ ἱερῷ ἐνεργούμενα. πρὸς τοῦτο δ' ἐχαλέπαινον οἱ τῆς πόλεως. τοῖχον οὐκ ἐγείρουσιν, ὅς οὐ τῆς βασιλικῆς οἰκίας μόνης τὴν ἀποψιν ὑπετέμενετο, ἀλλὰ καὶ τῆς πρὸς δύοισιν στοᾶς, ἐνθα τὰς φυλακὰς οἱ Ῥωμαῖοι ταῖς ἐορταῖς ἐποιούντο διὰ τὸ ἱερόν. ἐπὶ τούτοις ἠγανάκτησεν ὁ Ἀγρίππας, καὶ πλέον ὁ Φῆστος, καὶ καθελεῖν τὸν τοῖχον ἐβούλετο. οἱ δὲ παρεκάλουν ἐνδοθῆναι αὐτοῖς δεηθῆναι τοῦ Καίσαρος. καὶ συγχωρήσαντος Φῆστου, πέμπουσι δέκα ἐκ τῶν πρώτων πρὸς Νέρωνα καὶ Ἰσμαὴλ τὸν ἀρχιερέα καὶ Ἐλκίαν τὸν γαζοφύλακα. καὶ ὁ Νέρων τῇ γυναικὶ Ποππαίᾳ ὑπὲρ Ἰουδαίων ἀξιούσην χαριζόμενος ἐκέλευσεν ἔσθαι τὴν οἰκοδομήν. καὶ ἡ Ποππαία τοὺς μὲν ἀλλοὺς ἀφήκεν ἐπανελθεῖν, τὸν δ' Ἰσμαὴλ καὶ τὸν Ἐλκίαν κατέσχε παρ' ἑαυτῇ ὀμηρεύοντας. καὶ ὁ

βασιλεὺς Ἀγρίππας ταῦτα πυθόμενος δίδωσι τὴν ἀρχιερωσύνην Ἰωσήφ τῷ καλουμένῳ Δεκαβί, υἱῷ τοῦ ἀρχιερατεύσαντος Σίμωνος· εἰ τα τῷ Ἀννα υἱῷ τοῦ 2.49 Ἀννα ταύτην ἐξ Ἰωσήφ ἀφελόμενος προσεκλήρωσεν. Οὐ τος οὐ ν ὁ νέος Ἀννας τὴν ἀρχιερωσύνην παρείληφώς τολμητίας ἠ ν καὶ θρασύς. Φήστου τοίνυν θανόντος, καὶ Ἀλβίνου μήπω καταλαβόντος τὴν Ἰουδαίαν, ο ς ἀντὶ Φήστου παρὰ Νέρωνος ἐστάλη τῆς Ἰουδαίας ἐπίτροπος, καθίσας συνέδριον, ἰ ν' αὐτοῖς τοῖς Ἰωσήπου χρήσωμαι ῥήμασι, παράγει τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, Ἰάκωβος ο νομα αὐτῷ, καὶ τινὰς ἑτέρους, ὡς παρανομησάντων κατηγορῶν αὐτῶν, καὶ παρέδωκε λευσθησομένους. ο σοι δὲ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἐδόκουν ἐπεικέστατοι καὶ περὶ τοὺς νόμους ἀκριβεῖς, βαρέως ἠ νεγκαν ἐπὶ τούτῳ, καὶ κατεῖπον αὐτοῦ καὶ πρὸς Ἀλβῖνον καὶ πρὸς Ἀγρίππαν. διὸ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος ὁ βασιλεὺς ἐξ αὐτοῦ, μῆνας α ρξαντος τρεῖς, Ἰησοῦν τὸν τοῦ Μνασέα κατέστησεν. Ἀλβῖνος δ' ἐλθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα σπουδῆν εἰσήνεγκεν εἰρηνεῦειν τὴν χώραν, καὶ πολλοὺς τῶν σικαρίων διέφθειρεν. Ἀγρίππας δὲ τὴν ἀρχιερωσύνην δίδωσι Ἰησοῦ τῷ τοῦ Γαμαλιήλ, παύσας τὸν τοῦ Μνασέα Ἰησοῦν. στάσις οὐ ν τῶν ἀρχιερέων ἐγένετο, προσεταιρισμένων τοὺς θραυστάτους, καὶ μέχρι λίθων ἢ στάσις ἐξ υ βρεων τῶν πρὸς ἀλλήλους προυχώρησεν. ο θεν ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου μάλιστα κακῶς ε χειν τὴν τῶν Ἱεροσολύμων πόλιν συμβέβηκε, καὶ πάντα ἐπὶ τὸ χειρὸν προέκοπτον. Ἀλβῖνος δὲ Γέσσιον Φλῶρον μαθὼν ἀφικνεῖσθαι οἱ διάδοχον, προαγαγὼν τοὺς δεσμώτας, ο σοι ἠ σαν αὐτῷ προδήλως θανεῖν α ξιοι, τούτους μὲν ἀναιρεθῆναι προσ2.50 ἔταξε, τοὺς δ' ἐκ μικρῶν αἰτιῶν καθειργμένους χρήματα λαμβάνων ἀπέλυε. καὶ οὐ τως ἢ μὲν εἰρκτῆ τῶν δεσμοτῶν ἐκενώθη, ἢ χώρα δὲ ληστῶν ἐπληρώθη. ὁ δ' Ἀγρίππας τὸν τοῦ Γαμαλιήλ Ἰησοῦν τῆς ἀρχιερωσύνης ἐκβαλὼν Ματθία τῷ Θεοφίλου προσένειμεν, ἐφ' οὐ ὁ πρὸς Ῥωμαίους ἠ ρξατο πόλεμος. ἠ ρξατο μὲν οὐ ν ἢ ἀρχιερωσύνη ἐξ Ἀαρῶν, τελευτήσαντος δὲ ἐκείνου οἱ παῖδες αὐτοῦ αὐτὴν διεδέξαντο, καὶ ἐξ ἐκείνων τοῖς ἀπ' αὐτῶν διέμεινεν ἢ τιμή. ο θεν πάτριον ἠ ν Ἰουδαίοις μηδένα τὴν ἀρχιερωσύνην λαμβάνειν, κα ν βασιλεὺς ἠ ν αὐτῆς ἐφιέμενος, εἰ μὴ τοὺς ἐξ αἰ ματος Ἀαρῶν· εἰ καὶ οὐ μέχρι παντὸς τὸ ε θος τοῦτο τετήρητο. ἐγένοντο οὐ ν πάντες ἀπὸ Ἀαρῶν μέχρι Φινεῆς τοῦ κατὰ τὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν στασιασάντων ἀναδειχθέντος ὄγδοήκοντα καὶ τρεῖς. Γέσσιος δὲ Φλῶρος εἰς Ἰουδαίαν Ἀλβίνου διάδοχος ἀφικόμενος πολλῶν ἐνέπλησεν Ἰουδαίους κακῶν, τοσοῦτον δὲ γέγονε κάκιτος ω στε διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς αὐτοῦ κακίας ἐπαινεῖσθαι τὸν Ἀλβῖνον ὡς εὐεργέτην. ὁ μὲν γὰρ τὴν πονηρίαν ἐπέκρυπτε καὶ ἀδικῶν μὴ γίνεσθαι κατάφωρος ε σπευδε, Φλῶρος δὲ ἀπαρακαλύπτως καὶ ἀναιδῶς τὰς εἰς τὸ ε θνος παρανομίας ἐποίει, ω σπερ ἐπιδεικνύμενος. καὶ τί δεῖ τῶν ἐκείνου κακῶν ἀπαριθμεῖν τὸ καθ' ε καστον; τοσοῦτον δ' εἰπὼν δηλώσω τὸ πᾶν, ο τι ὁ τοὺς Ἰουδαίους τὸν πρὸς Ῥωμαίους α ρασθαι πόλεμον βιασάμενος Φλῶρος ἠ ν. ε λαβε δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ πόλεμος δευτέρῳ μὲν ε τει τῆς Φλώρου ἐπιτροπῆς, δωδεκάτῳ δὲ τῆς μοναρχίας τοῦ Νέρωνος. Ἐντεῦθεν οὐ ν ἢ τῶν Ἰουδαίων ἀποστασία εἰς 2.51 προὔπτον ἀνερράγη καὶ ὁ πόλεμος ἠ ρξατο. διηγῆσασθαι δὲ τούτου ε καστα πλείονος α ν γένοιτο πραγματείας ἠ κατὰ τὴν παροῦσαν ἐγχείρησιν. ἀλλὰ τὰ μὲν α λλα ἔασαί μοι κέκριται, μόνα δ' ἐπιτεμεῖν τὰ περὶ τῆς ἀλώσεως τῶν Ἱεροσολύμων αὐτῶν. Οὐεσπασιανὸς γὰρ παρὰ Νέρωνος, μαθόντος τὴν Ἰουδαίων ἀποστασίαν, τὴν τοῦ πολέμου διοίκησιν πιστευθεῖς, οὐ πρώτοις τοῖς Ἱεροσολύμοις προσέβαλεν, ἀλλὰ τὰς ὑπὸ τὴν μητρόπολιν ε σπευσε πρότερον ἐλεῖν πόλεις, καὶ οὐ τως αὐτὴν χειρῶσασθαι τὴν μητρόπολιν. καταλαβὼν οὐ ν τὴν Πτολεμαῖδα, καὶ ἐνωθεῖς ἐν αὐτῇ τῷ υἱῷ Τίτῳ ἐξ Ἀλεξανδρείας ἀφικόμενῳ καὶ τὸ πεντεκαιδέκατον τάγμα κομίζοντι, σταλέντι παρ' αὐτοῦ ἐξ Ἀχαΐας, ο που τοῦ πολέμου στρατηγὸς κεχειροτόνητο παρὰ Νέρωνος, ἐν Ἀχαΐᾳ γὰρ ἐτύγχανεν ω ν ἐκεῖνος ο τε ἢ τῶν Ἰουδαίων ἀποστασία κατηγγέλθη αὐτῷ, κατὰ τῆς Γαλιλαίας πρότερον ω ρμησε, καὶ τῇ πόλει τῶν Ἰωταπάτων πρώτη

προσβαλών, καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα πολιορκήσας ἡμέρας, πορθεῖ μὲν αὐτήν, αἰρεῖ δὲ καὶ τὸν Ἰώσηπον στρατηγοῦντα τῆς Γαλιλαίας καὶ τῆς εἰρημένης ὑπερμαχοῦντα πόλεως. ἐκεῖθεν δὲ καθ' ἑτέρων ἐχώρει φρουρίων καὶ πολισμάτων, καὶ τὰ μὲν ὁμολογία, τὰ δὲ πολιορκία ὑπὸ Ῥωμαίους πεποιήτο. καὶ ταῦτα ἡδη κατεργασάμενος ἤτοιμάζετο καὶ αὐτῇ προσμίξει τῇ μητροπόλει, διακειμένη κακῶς ἐκ τοῦ πρὸς ἀλλήλους στασιάζειν τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ εἰς ἐμφυλίους ἐκκυλισθῆναι μάχας καὶ ἀλλήλων σφαγὰς, κἀντεῦθεν τὸ μάχιμον διαφθείρεσθαι. ἐπέσχε δὲ τῷ Οὐεσπασιανῶ τὴν ὀρμὴν ἀγγελθεὶς ὁ Νέρων τῆς αὐταρχίας ἐκπεπτωκῶς καὶ τῆς Ῥώμης λαθραίως ἐκδρὰς καὶ ἑαυτὸν ἀνελών. εἰ τα Γάλβαν μαθὼν γενόμενον αὐτὸς 252 τοκράτορα, Τίτον πέμπει πρὸς αὐτόν, προσερούντά τε καὶ ὅτι περὶ Ἰουδαίων κελεύει πεισόμενον. εἰ δὲ καθ' ὁδὸν οὐκ ἔβλεπε Τίτου καὶ ὁ Γάλβας ἀνήρητο. ὁ περ ἀκούσας ὁ Τίτος πρὸς τὸν πατέρα παλινοστεῖ. καὶ διὰ τὸ περὶ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἀμφίβολον οὐκ ἐπεχείρουν τῇ κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ προσβολῇ, ἀλλ' ἠρέμουν ἐν Καισαρείᾳ. Γάλβου δὲ ἀνηρημένου Ὄθων τὴν ἀρχὴν διεδέξατο. τὰ δ' ἐν Γερμανίᾳ τυγχάνοντα τάγματα Οὐιτέλλιον ἀνηγόρευσαν αὐτοκράτορα. στείλας οὖν Ὄθων ἐπολέμει Οὐιτέλλιῳ. ἠττημένων δὲ τῶν ἀπεσταλμένων Ὄθων ἑαυτὸν διεχρήσατο. καὶ Οὐιτέλλιος εἰς Ῥώμην ἀπήει σὺν τοῖς στρατεύμασιν· ἡδη γὰρ αὐτῷ καὶ οἱ τοῦ Ὄθωνος προσεχώρησαν. Οὐεσπασιανὸς δὲ, εἰ τινα ἦσαν περίλοιπα τῶν Ἰουδαίων πολίχνια μὴπω ἑάλωκῶτα, στείλας ἐπόρθει καὶ ταῦτα, ὡς μόνην ἡδη τὴν τῶν Ἱεροσολύμων πόλιν σκοπὸν Ῥωμαίοις περιλιμπάνεσθαι. ἐνόσει δὲ δεινῶς, ὡς εἰρηται, τὰ τῆς πόλεως. ἐξωθεν μὲν γὰρ ὁ Σίμων καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τοῖς Ἰουδαίοις Ῥωμαίων ἐτύγχανον φοβερῶτεροι, ἐν δὲ οἱ ζηλωταὶ καλούμενοι καὶ ὁ τούτων ἐξάρχων Ἰωάννης καὶ Ῥωμαίων ἦσαν καὶ τοῦ Σίμωνος χαλεπώτεροι. σφοδρότατα δὲ βιαζομένων τοὺς ἐν τῇ πόλει τῶν ζηλωτῶν, ἠναγκάσθησαν οἱ τοῦ δήμου τὸν Σίμωνα μετὰ τοῦ περὶ αὐτὸν πλήθους εἰς τὴν πόλιν παρακαλοῦντες εἰσαγαγεῖν, ὡς τάχα τῆς τῶν ζηλωτῶν τυραννίδος αὐτοὺς ἀπαλλάξοντα· ἐλαθον δὲ χεῖρονα καθ' ἑαυτῶν εἰσδεξάμενοι τύραννον. τούτων δ' ἐν Ἱεροσολύμοις πραττομένων Οὐιτέλλιος τὴν Ῥώμην κατέλαβεν αὐτοκράτωρ ἀναρρηθεὶς. Οὐεσπασιανῶ δὲ μαθόντι ταῦτα οὐκ ἠρεσκε, καὶ ἀπηξίου δεσπότην εἶναι τὸν Οὐιτέλλιον. οἱ δ' ἠγεμόνες τῶν σὺν αὐτῷ ταγμάτων, 253 ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ στρατιῶται συνελθόντες ἀναγορεύουσι τὸν Οὐεσπασιανὸν αὐτοκράτορα. Ὁ δὲ μέλλων ἡδη ἐκπλεῖν τῷ υἱῷ Τίτῳ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων πολιορκίαν ἀνέθετο. ὁ δὲ τὰς δυνάμεις συναγαγὼν ἀπήει πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ πρὸς τριάκοντα σταδίων ἐστρατοπεδευκῶς, ἐκεῖθεν ἑξακοσίους τῶν ἐπιλέκτων ἰπέων παραλαβὼν ἠει τὴν πόλιν κατασκεψόμενος καὶ τὰ φρονήματα τῶν ἐντός. ἐπεκθέουσι δὲ τῆς πόλεως αἱ πειροὶ· καὶ οἱ μὲν πλείστοι τῶν μετὰ Τίτου μανιώδη τὴν ὀρμὴν τῶν Ἰουδαίων ὀρώντες ἀνεκόπησαν τοῦ πρόσω χωρεῖν, ὁ Τίτος δὲ μετ' ὀλίγων τῶν ἄλλων ἀποτμηθεὶς εἰς μέσους τοὺς πολεμίους ἐμπεριείληπτο. καὶ γνοὺς ἐν κινδύνῳ τὰ κατ' αὐτόν, ἐπιστρέφει τὸν ἱππὸν, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἐμβοήσας ἐπεσθαι ἐμβάλλει τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ τῷ ξίφει τοὺς ἐπιόντας ἀναστέλλων ἐπὶ τὸ στρατόπεδον διασώζεται, δύο πεσόντων ἐκ τῶν ἐπομένων αὐτῷ. Μεθ' ἡμέραν οὖν ἐπὶ τὸν σκοπὸν ἐλθὼν, τόπος δ' ἐστὶν οὗτω καλούμενος διέχων τῆς πόλεως σταδίου ἐπτά, ὁθεν ἡ τε πόλις καὶ ὁ ναὸς καταφαίνεται, περιβαλέσθαι κελεύει στρατόπεδον. τῶν δ' ἐν τῇ πόλει συρρηγνυμένων ἀλλήλοις αἰεὶ, τότε πολὺς ἐπελθὼν ὁ ἐξωθεν πόλεμος τὴν εἰρὴν ἀνέπαυσεν. ἐμάχοντο οὖν τοῖς βαλλομένοις στρατόπεδον οἱ Ἰουδαῖοι τῆς πόλεως ἐκτρέχοντες καὶ ἐκάκουν τοὺς ἐναντίους, μᾶλλον δ' ἐκακοῦντο αὐτοί. λωφῆσαντος δὲ πρὸς βραχὺ τοῦ θύραθεν πολέμου, πάλιν τοῖς ἐνδον ἡστάσις ἠγείρετο. καὶ δόλω τὸ ἱερὸν ὁ Ἰωάννης σὺν τοῖς ζηλωταῖς κατασχών, πολλῶν ἀναιρεθέντων, κατεθάρρει τοῦ Σίμωνος. 254 Ὁ δὲ Τίτος ἐξομαλίσει προσέταξε τὸ ἀπὸ τοῦ σκοποῦ μέχρι τοῦ τείχους διάστημα. καὶ τὸ μὲν

ἐγίνετο, Ἰουδαίους δὲ κατὰ Ῥωμαίων ἐνέδρα τις μεμηχάνητο. οἱ γὰρ τολμηρότεροι τῶν στασιαστῶν προελθόντες τῆς πόλεως, ὡς ἐκβεβλημένοι δῆθεν ὑπὸ τῶν τὰ εἰρηνικὰ φρονούντων, περὶ τὸ τεῖχος ἡσαν εἰλούμενοι· ἄλλοι δὲ στάντες ἐπὶ τοῦ τείχους, ὡς ἐκ τοῦ δήμου τυγχάνοντες, εἰρήνην ἐβόων καὶ δεξιὰν ἡτοῦντο, καλοῦντες τοὺς Ῥωμαίους ὡς τὰς πύλας ἀνοίξοντες. τοῖς μὲν οὖν στρατιώταις οὐδὲν ὑπωπεύετο, καὶ ἐχώρουν ἐπὶ τὸ ἐργον, Τίτῳ δὲ δι' ὑποψίας ἡν τῆς ἐπικλήσεως τὸ παράλογον. πρὸ μιᾶς γὰρ ἡμέρας διὰ τοῦ Ἰωσήπου ἐπὶ συμβάσεις αὐτοὺς προκαλούμενος, οὐδὲν φρονούντας εὐρισκε μέτριον. μένειν οὖν κατὰ χώραν τοὺς στρατιώτας ἐκέλευε. φθασάντων δὲ τινῶν πρὸς τὰς πύλας δραμεῖν, τὸ μὲν πρῶτον οἱ ἐκβεβλήσθαι δοκοῦντες ὑπέφευγον, ὡς δὲ μεταξὺ τῶν τῆς πόλεως ἐγένοντο πύργων, ἐξέθεον καὶ ἐκύκλουν αὐτούς. καὶ οἱ ἐπὶ τοῦ τείχους βέλη κατ' αὐτῶν ἠφίεσαν καὶ λίθους ἠκόντιζον καὶ ἀνεῖλον συχνούς καὶ πλείους κατέτρωσαν. καὶ οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἐσκίρτων τοὺς θυρεοὺς ἀνασεύοντες, τοῖς δὲ στρατιώταις ὁ Τίτος ἠπέλει καὶ οἱ ταξίαρχοι. Ἡδὴ δὲ τοῦ πρὸ τῶν τευχῶν χώρου ἐξισωθέντος, ἐκεῖ μεταθεῖναι βουλόμενος τὸ στρατόπεδον, τὸ καρτερώτατον τῆς δυνάμεως ἀντιπαρεξέτεινε τῷ τείχει, καὶ οὕτω πεφραγμένων Ἰουδαίους τῶν ἐκδρομῶν, ἐστρατοπεδεύσαντο οἱ Ῥωμαῖοι ἐκεῖ. τρισὶ δὲ τείχεσιν ἡ πόλις περιεβέβλητο· οὗ δ' ἡ φύσις τοῦ τόπου ταύτην ὠχύρου, ἐνὶ περιβόλῳ διεζώστο. οὕτω δ' ἐχούσης τῆς πόλεως ἀπορος ἐδόκει τῷ Τίτῳ ἡ προσβολή. τέως δ' οὖν ἐδοξε κατὰ τὸ Ἰωάννου τοῦ 2.55 ἀρχιερέως μνημεῖον προσβάλλειν. καὶ τοῖς τάγμασι δηοῦν τὰ πρὸ τῆς πόλεως ἐγκελεύεται, συμφορεῖν τε τὴν ὑλην, ἢ ἐγειροῖεν χώματα. καὶ οἱ μὲν εἰς ἐργον ἡγον τὸ κέλευσμα, τῶν δὲ χωμάτων ἐγυγερμένων προσάγειν τοὺς κριοὺς ὁ Τίτος προσέταττε καὶ τύπτειν τὸ τεῖχος. Ἡδὴ τῶν κριῶν ἠργμένων τριχόθεν, ἐξαισίου τε κτύπου τὴν πόλιν περιηγήσαντος, κραυγὴ παρὰ τῶν ἐνδοῦν ἡρθη, καὶ οἱ στασιασταὶ δέισαντες ὠμονόησαν, κοινήν τὴν ἀμυναν πρὸς τοὺς πολεμίους ποιεῖσθαι συνθέμενοι. τῶν γε μὴν κριῶν τυπτόντων οὐχ ὑπεδίδου τὸ τεῖχος πληττόμενον, γωνία δὲ τις μόνον ἐνὸς τῶν πύργων παρακεκίνητο, τὸ δὲ τεῖχος ἀκέραιον ἡν. Ἰουδαῖοι δὲ τοὺς Ῥωμαίους ἐσκεδασμένους παρατηρήσαντες κατὰ τὸ στρατόπεδον, ἐκθέουσι πάντες, πῦρ ταῖς μηχαναῖς ἐπιφέροντες. δεινὴ δὲ περὶ τὰς ἐλεπόλεις μάχη συνέπεσε, τῶν μὲν ὑποπιμπρᾶν, τῶν δὲ κωλύειν βιαζομένων Ἰουδαῖοι δὲ ὑπερεῖχον ἐξ ἀπονοίας. καὶ τὸ πῦρ τῶν ἐλεπόλεων ἡπτετο, καὶ εἰ μὴ ὁ Τίτος σὺν τοῖς ἵππευσιν ἐπεβοήθησε, καὶ κατεφλέγησαν ἅπαντες. οὖν δὲ τῶν προμάχων τῶν Ἰουδαίων πεσόντων ὡς δώδεκα, οἱ λοιποὶ ἐνέκλιναν καὶ συνηλάθησαν εἰς τὴν πόλιν. ζωγρηθεὶς δὲ τῶν Ἰουδαίων εἰς πρὸ τοῦ τείχους ἀνεσταυρώθη, εἰ πρὸς τὴν ὀψιν οἱ λοιποὶ καταπλαγέντες ἐνδοῖεν. πύργους δὲ πεντήκοντα πήχεων ἐκαστον ἐκ ξύλων τοῦ Τίτου κατασκευάσαντος καὶ τοῖς χώμασιν αὐτοὺς ἐπιστήσαντος οὐκέτι ἐκώλυον Ἰουδαῖοι τὰς ἐμβολὰς τῶν κριῶν, ἐκ τῶν πύργων βαλλόμενοι καὶ κακούμενοι. ἡδὴ δὲ τῷ Νίκωνι τοῦ τείχους ἐνδιδόντος, αὐτοὶ γὰρ Ἰουδαῖοι τὴν μεγίστην ἐλέπολιν τῶν Ῥωμαίων οὕτως ἐκάλεσαν, μαλακισθέντες ἀνεχώρουν οἱ πολλοί. καὶ 2.56 τῶν Ῥωμαίων ἐπιβάντων αὐτοῦ, πάντες εἰς τὸ δευτέρον ἀναφεύγουσι τεῖχος. καὶ οὕτως οἱ Ῥωμαῖοι τοῦ πρώτου τείχους ἐν πεντεκαίδεκα ἡμέραις ἐκράτησαν. ἐντεῦθεν αὐτοῖς κατὰ τοῦ δευτέρου τείχους ἐγένοντο προσβολαί. καὶ προσάγεται ἡ ἐλέπολις· σαλευομένου δὲ τοῦ πύργου καθ' οὗ τὰς ἐμβολὰς ἐποιεῖτο, οἱ μὲν ἄλλοι πεφεύγασιν, Κάστωρ δὲ τις ἀνὴρ γόης μεθ' ἑτέρων δέκα προτεινῶν τὰς χεῖρας ὡς ἰκετεύων ἐκάλει τὸν Τίτον. ὁ δὲ πιστεύσας ἐπέχει τὴν ἐμβολὴν τοῦ κριοῦ. καὶ ὁ Κάστωρ καταβῆναι βούλεσθαι ἐπὶ δεξιᾷ ελεγε, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ δέκα οἱ μὲν τὴν ἰκεσίαν συνυπεκρίνοντο, οἱ δ' οὐκ ἄν ποτε δουλεύσειν Ῥωμαίοις ἐβόων. τριβομένης δ' ἐν τούτοις τῆς ὤρας, ὁ Κάστωρ ἐδήλου τῷ Σίμωνι περὶ τῶν ἐπειγόντων βουλευέσθαι, ὡς ἐμπαίζοντος Ῥωμαίοις αὐτοῦ καὶ τὸ σφῶν ἐπέχοντος ὀρμημα. τέλος δὲ γνωσθεὶς ἀπάτη τὸν καιρὸν

παρέλκων, παρώξυνε τοὺς Ῥωμαίους τὰς ἐμβολὰς τοῦ κριοῦ ποιεῖσθαι δυνατωτέρας. ἔάλω τοίνυν καὶ τὸ δεύτερον τεῖχος ἡμέρᾳ πέμπτῃ μετὰ τὸ πρῶτον. παρελθὼν δ' ἐντὸς ὁ Τίτος κτείνειν τε τοὺς καταλαμβανομένους ἐκώλυσε, καὶ μηδὲ τὰς οἰκίας ὑποπιμπρᾶν τοῖς στρατιώταις ἐκέλευσεν, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ τείχους πολὺ μέρος καθαιρεθῆναι ἠθέλησε· περὶ πλείονος γὰρ ἐποιοῖτο τὴν μὲν πόλιν ἑαυτῷ περισῶσαι, τῇ πόλει δὲ τὸν ναόν. ἐπιτίθενται τοίνυν οἱ στασιασταὶ τοῖς ἐπελθοῦσιν εἰς τὴν πόλιν Ῥωμαίοις, καὶ οἱ μὲν κατὰ τοὺς στενωπούς, οἱ δ' ἐκ τῶν οἰκιῶν, οἱ δ' ἐκ τοῦ τείχους αὐτοὺς ε βαλλων. καὶ οἱ τούτου φρουροὶ Ῥωμαῖοι καθαλλόμενοι τῶν πύργων 2.57 ἀνεχώρουν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἰουδαῖοι δὲ κατ' ἐμπειρίαν τῶν στενωπῶν ἐτίτρωσκόν τε πολλοὺς καὶ προσπίπτοντες ἐξώθουν. Ῥωμαῖοι μὲν οὐκ ἐκράτησαντες καὶ τοῦ δευτέρου τείχους, αὐθις ἐξώσθησαν, ἐπῆρτο δὲ τοῖς στασιασταῖς τὰ φρονήματα. ἡ δὲ καὶ ὁ λιμὸς ὑφέρπων τὴν πόλιν πολλοὺς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐνδεία τῶν ἐπιτηδείων διέφθειρε. τοῦτο δὲ τοῖς στασιασταῖς καταθύμιον ἦν, μόνους ἀξιοῦσι σώζεσθαι τοὺς τὴν εἰρήνην μὴ θέλοντας, τὴν δὲ τῶν ἄλλων φθορὰν οἰομένοις κουφισμὸν ἑαυτῶν. Ῥωμαῖοι δὲ αὐθις ἀπεπειρῶντο κατασχεῖν τὸ τεῖχος τὸ δεύτερον, οἱ δὲ διεκώλυνον· καὶ ἐπὶ τρισὶ μὲν ἡμέραις ἀντέσχον, τῇ δὲ τετάρτῃ μὴ ἐνεγκόντες τὴν προσβολὴν εἰς τὸ ἐνδότερον μετεχώρησαν. Καὶ ἄλιν ὁ Τίτος τοῦ τείχους κρατήσας αὐτίκα τούτου καθήρησε τὸ προσάρκτιον· τῷ λοιπῷ δ' ἐγκαταστήσας φρουρὰν, τῷ τρίτῳ προσβαλεῖν ἠτοιμάζετο. καὶ διχῆ τὰ τάγματα διελὼν ἐγείρειν ἡρχετο χώματα. τῶν δ' ἐντὸς οἱ μὲν στασιασταὶ ἡσαν ἀτεγκτοὶ καὶ ἀνένδοτοι, ὁ δὲ δῆμος πρὸς αὐτομολίαν κεκίνητο, καὶ πολλοὶ λανθάνοντες ἠὺτομόλουν. οὐκ ἐπὶ τούτῳ βουλομένους οἱ στασιάζοντες εὐρισκόν, ἡ καὶ μόνην εσχὼν ὑπονοίας σκιάν, εὐθέως ἀπέσφαττον· τοῖς δ' εὐπόροις καὶ ψευδῆ τὴν τῆς αὐτομολίας κατηγορίαν προσάπτοντες τοὺς μὲν αὐτίκα διέφθειρον, τὰς δὲ ἐκείνων οὐσίας διήρπαζον. ὁ λιμὸς δ' ἀκμάζων τὴν τῶν στασιαστῶν ὠμότητα ἠύξανε. δι' ἐνδειαν γὰρ τῶν τροφῶν εἰσπηδῶντες τὰς οἰκίας ἠρεύνων, καὶ τοὺς οἰκοῦντας ἀρνούμενους εχειν, εἰ μὲν εὐρισκόν, ἡ κίζον, εἰ δὲ οὐκ εὐρισκόν, ὡς κρύψαντας ἐπιμελέστερον ἡταζον. ἐποιοῦντο μέντοι τοῦ εχειν τροφὰς ἢ μὴ τὰ σώματα τῶν ἀθλίων τεκμήριον. οἱ μὲν γὰρ 2.58 ετι μετῆν ἰσχύος, εχειν ἐδόκουν, οἱ δ' ἐξετάκη τὰ σώματα, παρωδεύοντο. εἰ δὲ τις εὐπόρησε πυρῶν ἢ κριθῆς, κατακλείσας τὴν οἰκίαν ἠσθιε· τινὲς δ' ὑπὸ βίας τῆς τοῦ λιμοῦ καὶ ἀνέργαστον τὸν σῖτον προσίεντο· καὶ ἀφήρπαζον ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος τὰς τροφὰς μητέρες βρεφῶν, παῖδες πατέρων, γυναῖκες ἀνδρῶν. καὶ οὐτω δ' ἐσθίοντες, ομῶς τοὺς στασιαστὰς οὐκ ἐλάνθανον. οπου δὲ κεκλεισμένην οἰκίαν κατίδοιεν ἢ καπνὸν ἀποθρῶσκοντα, σημεῖον ταῦτ' ἐποιοῦντο τοῦ ἐντὸς ἐσθίειν, καὶ ῥήσσοντες τὰς θύρας ἐκ τῶν φαρύγων αὐτῶν ἀνέφερον τὰς τροφὰς· οὐδέ τις ἠν οἰκτοσ ἢ πολιᾶσ ἢ νεότητος. τοῖς δὲ φθάσασι προβεβρωκένας τὸ ἐσθιόμενον δεινὰς ἐπῆγον ὡς ἀδικοῦσι καὶ ἀπηνεῖς τιμωρίας, ὀρόβοις τοὺς αἰδοίων πόρους ἐμφράττοντες καὶ τὰς εδρας ῥάβδοις ὀξεῖαις ὠμῶς ἀναπέροντες. τὰ φρικτὰ δὲ καὶ ἀκοαῖς επασχέ τις εἰς ἐνὸς ἀρτου ἐξομολόγησιν, ἢ ἵνα δράκα μίαν ἀλφίτων τοῖς λησταῖς καταπρόηται. καθ' ἕκαστον μὲν οὐκ ἐπεξιώναι τὰ τότε γενόμενα δυσχερὲς ἢ καὶ ἀδύνατον, συνελόντα δ' εἰπεῖν, μήτε πόλιν ἄλλην τοιαῦτα παθεῖν μήτε γένος ἕτερον ἐξ αἰῶνος γενέσθαι κακίας γονιμώτερον. Τοιαῦτα μὲν οὐκ ἐπασχόν Ἰουδαῖοι, Τίτῳ δὲ τὰ χώματα προύκοπτε, καίτοι κακουμένων ἀπὸ τοῦ τείχους τῶν στρατιωτῶν. οἱ δὲ πρὸς συλλογὴν ἐξιώντες τροφῆς ἐνηδρεύοντο, ἡσαν δὲ οὐκ δημόται μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν μαχίμων τινὲς οὐκέτι ταῖς ἀρπαγαῖς ἀρκούμενοι, καὶ συλλαμβανόμενοι ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων μετὰ πᾶσαν βάσανον πρὸ τοῦ τείχους ἀνεσταυροῦντο. Τίτῳ 2.59 μέντοι οἰκτρὸν τὸ πάθος ἐδόκει, πεντακοσίων ἐκάστης ἡμέρας ἢ καὶ πλείονων ἀλισκομένων. οὐτε δὲ φυλάττειν αὐτοὺς οὐτ' ἀφιέναι ε κρινεν ἀσφαλές, καὶ αμα πρὸς τὴν οψιν ἐνδοῦναι

τοὺς λοιποὺς ἠλπιζεν. οἱ στασιασταὶ δὲ τοὺς τῶν αὐτομόλων οἰκείους ἐπὶ τὸ τεῖχος ἔλκοντες, καὶ τῶν δημοτῶν τοὺς ἐπὶ πύστιν ὠρμημένους, οἱ ἀσχοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι προσφεύγοντες ἐπεδείκνυον, καταψευδόμενοι καὶ τῶν πολεμίων καὶ τῶν οἰκείων. Ἡδὴ δὲ τῶν χωμάτων συντελεσθέντων αἱ ἐλεπόλεις προσήγοντο. ὑπορύξαντες δ' ἐνδοθεν Ἰουδαῖοι τὸ κατὰ τὴν Ἀντωνίαν μέχρι τῶν χωμάτων διάστημα, καὶ τοὺς ὑπονόμους ξύλοις ὑποστηρίζαντες, μετέωρα τὰ χώματα πεποιήκασιν. εἰ ταῦτα ὀρυγμα πλήσαντες, πῦρ τῆς ὑλῆς ἐνέβαλον, καὶ τῶν ὑποστηριζόντων ξύλων καυθέντων ἡ διῶρυξ ἀθρόον ἐνέδωκε καὶ κατεσείσθη τὰ χώματα· καὶ τοῖς Ῥωμαῖοις ἐκπληξίς καὶ ἀθυμία πρὸς τὴν ἐπίνοιαν γίνεται. κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ τὰς ἐλεπόλεις οἱ Ῥωμαῖοι προσάγοντες διέσειον τὸ τεῖχος. ἀλλὰ τινες παραβόλως ὀρμήσαντες πῦρ κατ' αὐτῶν ἐνήκαν καὶ πάντα κατέπρησαν. διεφθαρμένων δὲ τῶν χωμάτων Ῥωμαῖοι μὲν ἠθύμουν, Τίτος δὲ μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἐβουλεύετο. καὶ οἱ μὲν αὐθις ἐτερα ἐγείρειν ἐκέλευον, οἱ δὲ χωμάτων ἀνεῦ προσκαθέζεσθαι καὶ φυλάττειν τὰς ἐξόδους αὐτῶν καὶ τὰς τῶν ἐπιτηδείων εἰσαγωγάς, καὶ οὕτως ἐλεγον λιμῶ τὴν πόλιν ἐσεσθαι ἀλωτήν, τοῖς δὲ πᾶσαν ἐδόκει προσάγειν τὴν δύναμιν καὶ ἀποπειρᾶσθαι τοῦ τεύχους· μηδὲ γὰρ οἱ σὺν Ἰουδαίους τὴν ἐφοδον. τῷ γε μὴν Τίτῳ τούτων οὐδὲν ἠρεσκεν, ἐδόκει δὲ περιβόλῳ τὴν πόλιν κυκλῶσαι, ἵνα οὕτως πᾶσαν ἐμφράξῃ τοῖς ἐνδοθὺν διέξοδον. καὶ τὸ 2.60 ἐργον τῆς στρατιᾶς κατεμέρισε. τοῖς δὲ τις ἐρις ἐμπίπτει ἐπὶ τὴν ἐργασίαν καὶ ὀρμή τις δαιμόνιος, ταχύ τε τὸ ἐργον ἐξωκοδόμητο. περικλείσας δὲ τῷ τείχει τὴν πόλιν, τὴν μὲν πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς περιῶν αὐτὸς ἐπεσκέπτετο, τὰς δὲ λοιπὰς ἑτέροις ἐπέτρεψε· διεκκληροῦντο δὲ τὸν ὑπνον οἱ φύλακες. Ἰουδαῖοις δὲ μετὰ τῶν ἐξόδων ἀπεκλείσθη πᾶσα σωτηρίας ἐλπίς, καὶ ὁ λιμὸς κατ' οἰκοὺς καὶ γενεὰς τὸν δῆμον ἐβόσκετο, καὶ τὰ μὲν τέγη γυναικῶν καὶ βρεφῶν ἐκλελυμένων πεπλήρωτο, οἱ στενωποὶ δὲ γερόντων νεκρῶν· παῖδες δὲ καὶ νεανία διωδηκότες ὡς εἰδωλα κατὰ τὰς ἀγορὰς περιήεσαν, καὶ κατέπιπτον ὀρεκαστοὶ ἀτονήσας ἐτυχῆ. θάπτειν δὲ τοὺς προσήκοντας οἱ ἐτιζῶντες οὐκ ἴσχυον· πολλοὶ δὲ καὶ θάπτειν ὀρμήσαντες τοῖς θαπτομένοις ἐπαπέθνησκον. οἱ δὲ στασιασταὶ καὶ τῶν ἐκ τοῦ λιμοῦ κακῶν ἐγίνοντο χαλεπώτεροι, τυμβωρυχοῦντες καὶ τὰς οἰκίας συλῶντες. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ θάπτειν ἐκέλευον τοὺς νεκρούς, τὴν δυσωδίαν μὴ φέροντες, εἰ τ' ἐρρίπτουν αὐτοὺς ἐκ τῶν τειχῶν εἰς τὰς φάραγγας. περιῶν δ' ὁ Τίτος καὶ θεασάμενος νεκρῶν πεπληρωμένας αὐτὰς καὶ βαθὺν ἰχώρα μυδῶντων σωμάτων ἐκρέοντα, ἐστέναξε καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας ἐμαρτύρετο τὸν θεὸν ὡς οὐκ εἴη τὸ ἐργον αὐτῷ πρὸς βουλῆς. καὶ πάλιν ἠπτετο χωμάτων, χαλεπῶς αὐτῷ τῆς ὑλῆς ποριζομένης· πρὸ γὰρ σταδίων κεκόμιστο ἐνενήκοντα. Πολλοὶ δ' ἠὲ αυτομόλου τοῦ δήμου, οἱ μὲν ἐκ τῶν τειχῶν κρημνίζοντες ἑαυτοὺς, οἱ δὲ προϊόντες ὡς ἐπὶ μάχην μετὰ χερμάδων πρὸς Ῥωμαίους κατέφευγον. καὶ οὕτως δ' οἱ πλείους ἀπώλλυντο· λιμῶντες γὰρ καὶ ἀφθονία τροφῶν ἐντυγχάνοντες ἀπλήστως τε κο2.61 ρεννύμενοι διερρήγγυντο. συνέβη δὲ τι καὶ ἕτερον τοὺς αὐτομόλους φθεῖρον. τινὲς γὰρ αὐτῶν κεκτημένοι χρυσοῦς ἐν τῷ μέλλειν πρὸς Ῥωμαίους αὐτομολεῖν κατέπινον σφᾶς, ἵνα μὴ ἀλόντες ἀφαιρεθῶσιν αὐτούς. παρὰ δὲ τοῖς Ῥωμαῖοις γενόμενοι τοῖς τῆς γαστρὸς σκυβάλοις τοὺς χρυσοῦς συνεξέκρινον, καὶ ἐκλέγοντες αὐτοὺς ἐλάμβανον. φωρᾶται τοίνυν τῶν αὐτομόλων τις τοῦτο ποιῶν· καὶ φήμης γεγонуίας εἰς τὸ στρατόπεδον ὡς μεστοὶ χρυσοῦ προσίασιν οἱ αὐτόμολοι, ἀνετέμνοντο τὰς γαστέρας οἱ ἀθλιοί, ὡς ἐντεῦθεν πολλὴν γενέσθαι τῶν Ἰουδαίων φθοράν· μὴ γὰρ νυκτὶ ὑπὲρ τρισχιλίους ἀνασχισθῆναι συνέβη. ὁ γνοὺς ὁ Τίτος ἠπειλήσε τῷ στρατεύματι· ἀλλὰ μικρὸν ἡ οὐδὲν τοῖς αὐτομόλοις ἐπήμυνεν ἢ τοῦ Τίτου ὀργή. ἐν ὀλίγοις δ' εὐρίσκετο τὰ ἀργύρια, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐλπίδες μόναι ἀπώλλυντο. λέγεται δὲ τοὺς ἐκ τῆς πόλεως διὰ τῶν πυλῶν ἐκκομισθέντας καὶ ριφέντας νεκρούς τῶν

ἀπόρων γενέσθαι μυριάδας ἐξήκοντα, τῶν δ' ἄλλων ἀνεξεύρετον εἶναι τὸν ἀριθμόν, τοῦ μέντοι σίτου τὸ μέδιμονν πραθῆναι ταλάντου. περιτειχισθείσης δὲ τῆς πόλεως παρὰ τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἂν ἡμεῖς εἴρηται, οὐδὲ ποηλογεῖν οἱ ὄντες ἡν οὐ θεν τὰς τῶν ζώων κόπρους τὰς παλαιὰς ἀνερευνῶντες ἐποιοῦντο τροφήν. Ῥωμαίοις δὲ ἡδη ἠγέρθη τὰ χῶματα, καὶ ταῖς ἐλεπόλεσι τὸ τεῖχος τῆς Ἀντωνίας ἐτύπτετο, οὐ μὴν καθηρεῖτο τυπτόμενον. τινὲς δὲ τῶν στρατιωτῶν ὑπὲρ τῶν σωμάτων τοὺς θυρεοὺς ὀροφώσαντες, μοχλοῖς τοὺς θεμελίους ὑπώρυττον, καὶ τέσσαρας τῶν λίθων ἐξέσεισαν. νύξ δ' ἐπελθοῦσα τοὺς πολέμους 2.62 ἐκατέρωθεν ἐπαυσε· καὶ τὸ τεῖχος ὑπὸ τῶν κριῶν σαλευθὲν κατ' αὐτὴν αἰφνίδιον κατερείπεται. ὡφθη δ' ἄλλο τεῖχος ἀνωκοδομημένον ἐντός, ὃ τὴν ἐπὶ τῷ πεσόντι χαρὰν τοῖς Ῥωμαίοις εἰς ἀθυμίαν μετέβαλεν. ὁ Τίτος δὲ τοῖς στρατιώταις διαλεχθεὶς ἐπήγειρεν αὐτῶν τὰ φρονήματα. καὶ τις ἀπὸ Συρίας ἀνὴρ Σαβῖνος τὸ ὄνομα, ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τῆ λαϊᾶ τὸν θυρεὸν ἐπανατεινάμενος, τῇ δεξιᾷ δὲ τὸ ξίφος σπασάμενος, ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐχώρησεν· εἰ ποντο δὲ αὐτῷ καὶ ἑτεροὶ ἑνδεκα, τὴν ἀνδρείαν ζηλώσαντες. οἱ δ' ἐν τῷ τείχει κατηκόντιζόν τε αὐτοὺς καὶ βέλεσιν ἐβαλλον, καὶ λίθους ὑπερμεγέθεις ἐκύλιον, δι' ὧν τῶν ἑνδεκα παρεσύρησαν ἐνιοί. ὁ δὲ Σαβῖνος οὐ πρότερον ἐπέσχε τὴν ὀρμὴν ἢ ἀνελθεῖν εἰς τὸ τεῖχος καὶ τρέψασθαι τοὺς πολεμίους. ὅτε γοῦν ἐκράτησε τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐσφάλη προσπταίσας πέτρα τινί, καὶ πρηνῆς ἐν αὐτῇ μετὰ ψόφου τῶν ὀπλων κατέπεσε. πρὸς γοῦν τὸν ψόφον ἐπιστραφέντες οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ μόνον αὐτὸν ἰδόντες καὶ κείμενον, ἐβαλλον πάντοθεν. ὁ δ' εἰς γόνυ διαναστὰς ἡμύνετο, ὑπὸ δὲ πλήθους τραυμάτων παρείθη τὴν δεξιὰν καὶ κατεχώσθη τοῖς βέλεσι. τῶν δὲ λοιπῶν τρεῖς μὲν ἡδη πρὸς τοῖς ἀκροῖς γενομένους τοῖς λίθοις ἀπέκτειναν, οἱ δ' ὀκτώ τραυματῆται πρὸς τὸ στρατόπεδον ἐκομίσθησαν. Μετὰ δὲ δύο ἡμέρας νυκτὸς τινες ἠσυχῆ διὰ τῶν ἐρειπίων εἰς τὴν Ἀντωνίαν προσβαίνουσι, καὶ τοὺς ἐκεῖ φρουροῦντας ἀποσφάζαντες κοιμωμένους, ἐσάλπισαν. καὶ φυγὴ τῶν ἄλλων φρουρῶν ἡν, Τίτος δὲ μετὰ τῶν ἐπιλέκτων ἀνέβη, καὶ τὰ τάγματα εἶπετο. τῶν Ἰουδαίων δὲ καταπεφευγόντων εἰς τὸ ἱερόν, καὶ οἱ τοῦ Τίτου εἰσέπιπτον διὰ τῆς διώρυγος, ἡν ὑπὸ τὰ χῶματα τῶν Ῥωμαίων ὑπώρυξαν. συρρήγνυται 2.63 δὲ περὶ τὰς εἰσόδους μάχη καρτερά, καὶ τὰ ξίφη σπασάμενοι συνεπλέκοντο, φόνος δὲ ἡν πολὺς ἐκατέρωθεν. κλινομένης δὲ ἡδη τῆς Ῥωμαϊκῆς παρατάξεως, Ἰουλιανὸς τις ἑκατοντάρχη, ἀριστος ἀνὴρ, προπηδᾷ καὶ νικῶντας τοὺς Ἰουδαίους τρέπεται μόνος. ἐφευγε δὲ τὸ πλῆθος καὶ διεσκέδαστο. καταδιώκων οὐν τοὺς σκεδαννυμένους ὁ γενναῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ κατολισθαίνει κατὰ τοῦ λιθοστρώτου, ἡλους πυκνοὺς ἐν τοῖς ὑποδήμασιν ἔχων, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ στρατιῶται. καὶ Ἰουδαῖοι περιστάντες αὐτὸν ἐτίτρωσκον πάντοθεν. ὁ δὲ καὶ κείμενος ἡμύνετο, μέχρι κατατρωθῆς ἐνέδωκε, καὶ τοῖς πολεμίοις αὐτοῖς θαυμαζόμενος. Ἰουδαῖοι μὲν οὐν τοὺς Ῥωμαίους ὠσάμενοι κατακλείουσιν εἰς τὴν Ἀντωνίαν, ὁ Τίτος δὲ πολλὰ καὶ διὰ Ἰωσήπου παρακαλέσας τοὺς στασιαστὰς καὶ δι' ἑαυτοῦ, ὡς ἀμειλίκτους ἑώρα, πάλιν ἐχώρει καὶ ἄκων πρὸς πόλεμον. καὶ τοὺς ἀρίστους ἐπιλεξάμενος περὶ ὧραν τῆς νυκτὸς ἐνάτην ταῖς φυλακαῖς ἐπιθέσθαι προσέταξεν. οὐ μὴν κοιμωμένους εὐρον τοὺς φύλακας, ἀλλὰ γνόντες τὴν ἐπίθεσιν συνεπλέκοντο, καὶ πρὸς τὴν βοήν καὶ οἱ ἄλλοι συνήσαν. ἐξ ἐνάτης δὲ τῆς νυκτὸς ὧρας εἰς πέμπτην τῆς ἡμέρας τοῦ πολέμου συνισταμένου ἀγχώματος ἡν ἡ μάχη, μηδενὶ τῆς νίκης ἐπιβρισάσης. καὶ οὐ τῷ τότε διελύθησαν οἱ μαχόμενοι. τὸ δὲ λοιπὸν τῆς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεως ἡμέραις ἑπτὰ τοὺς τῆς Ἀντωνίας θεμελίους καταστρεψάμενον πλατεῖαν πρὸς τὸ ἱερόν ἠτύπησαν ἀνοδόν. καὶ πλησιάσαντα τῷ πρώτῳ περιβόλῳ τὰ τάγματα χωμάτων κατήρχετο. καὶ ταῦτα μὲν ἠγείρετο σὺν μόχθῳ πολλῷ· Ἰουδαῖοι δὲ τῆς βορείου καὶ κατὰ δύσιν στοᾶς τὸ συνεχὲς πρὸς τὴν Ἀντωνίαν 2.64 ἐμπρήσαντες ἀπέρρηξαν ὁσον πῆχεις εἰκοσι, ταῖς ἑαυτῶν χερσὶν ἀρξάμενοι καίειν τὰ ἄγια. ὑποπιμπράσι δὲ καὶ Ῥωμαῖοι τὴν πλησίον στοᾶν· καὶ μέχρι

πεντεκαίδεκα πήχεων προκόψαντος τοῦ πυρός, ἀποκόπτουσιν Ἰουδαῖοι τὴν ὄροφὴν. οἱ δ' ἀνά τὸ ἱερὸν στασιασταὶ καὶ φανερώς τοῖς ἐπὶ τῶν χωμάτων ἐπιτίθεντο στρατιώταις, καὶ μετὰ δόλων ἡμύνοντο. ὑπὸ δὲ τοῦ λιμοῦ αἰπειρόν τι πλῆθος ἦσαν οἱ θνήσκοντες. πάθη δὲ τοῖς περιοῦσιν ἐτι συνέβαινε καὶ φρικτὰ διηγῆσασθαι καὶ δύσπιστα τοῖς ἀκούουσιν· ὡς ἐν διηγῆσομαι. Γυνή τις ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην διὰ γένος καὶ πλοῦτον οὐκ ἀσημος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καταφυγοῦσα συνεπολιορκεῖτο. ταύτης πολλάκις ἑαυτῇ τροφὰς ποριζομένης οἱ ληστεύοντες ἐν τῇ πόλει ταύτας διήρπαζον. ἡ δὲ πρὸς ταῦτα ἀγανακτοῦσα, θυμῷ τε καὶ λιμῷ στρατηγουμένη, ὡς αὐτῇ ὑπομάζιον τέκνον καταθύσασα καὶ ὀπτήσασα, τὸ μὲν ἐφαγε, τὸ δὲ λοιπὸν εἰς δευτέραν ἐτήρει τροφήν. οἱ δὲ στασιασταί, τῆς κνίσης προσβαλλούσης αὐτοῖς, παρῆσαν εὐθύς, καὶ εἰ μὴ δοίη τὸ παρασκευασθέν, ἀποσφάζειν ἠπέιλουν αὐτήν. ἡ δὲ τὰ τοῦ παιδὸς ἀνεκάλυψε λείψανα· κάκεινοι ἐξέστησάν τε πρὸς τὴν θεάν καὶ ἐφριξαν, καὶ τρέμοντες ὑπεχώρησαν, μόλις ταύτης τέως τῆς τροφῆς παραχωρήσαντες τῇ μητρί. Ἡδὴ δὲ τῶν χωμάτων τετελεσμένων προσήγοντο οἱ κριοί· ἡ νυον δ' οὐδὲν διὰ τὴν τοῦ τεῖχους στερρότητα. ἔτεροι δὲ τοὺς θεμελίους ὑπώρυττον· καὶ οὐδ' οὐτως τὸ τεῖχος κατασέσειστο. ἀπογνόντες οὖν τῶν ἀλλων, κλίμακας προσέφερον ταῖς στοαῖς. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι κωλύσαι μὲν οὐκ ἐφθασαν, τοῖς δ' ἀναβάσι συμπεσόντες ἐμάχοντο· καὶ ἡ ν οὐκ ὀλίγος αὐτῶν φόνος. 2.65 Ὁ δὲ γε Τίτος ὡς ἑώρα τὴν ἐπὶ τῷ ἱερῷ φειδῶ πρὸς βλάβην γινομένην τοῖς στρατιώταις, τὰς πύλας ὑφάπτειν προσέταξε. προσαχθέντος δ' αὐταῖς τοῦ πυρός, τηκόμενος ὁ ἀργυρος ὡς ἐνεδέδυντο παρεχῶρει τῇ φλογὶ τῶν ξύλων ἐφάπτεσθαι, κάντεῦθεν ἐπελαμβάνετο τῶν στοῶν. τοῖς δ' Ἰουδαίοις ὀρώσι τὸ πῦρ ἐν κύκλῳ μετὰ τῶν σωμάτων παρεῖθησαν αἱ ψυχαί. ἐκείνην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἐπιούσαν νύκτα τὸ πῦρ ἐπεκράτει· παρὰ μέρος δέ, οὐχ ὁμοῦ πάντοθεν ἰσχυσαν ὑφάψαι τὰς στοάς· τῇ δ' ἐπιούσῃ μέρει τῆς δυνάμεως ὁ Τίτος τὸ πῦρ σβεννύειν κελεύσας καὶ παρὰ τὰς πύλας ὁδοποιεῖν εἰς εὐμαρεστέραν τῶν ταγμάτων ἀνοδὸν, αὐτὸς ἐξ τοῦ κορυφαιοτάτους τῶν ἡγεμόνων προσκαλεσάμενος περὶ τοῦ ναοῦ ἐβουλεύετο. τοῖς μὲν οὖν ἐδόκει τῷ τοῦ πολέμου κεχρηῆσθαι νόμῳ καὶ μὴ τινος φείδεσθαι, τινὲς δὲ παρήνουν, εἰ μὲν πολεμοῖεν ἐπιβάντες αὐτοῦ Ἰουδαῖοι, καταφλέγειν, φρούριον γὰρ καταφλεγῆσεσθαι, οὐκέτι ναόν, εἰ δὲ μὴ τοῦτο, σώζειν. ὁ δὲ Τίτος οὐδ' ἀν ἐπιβάντες ἐπ' αὐτοῦ πολεμῶσιν Ἰουδαῖοι ἐφησεν ἀντὶ τῶν ἀνδρῶν τοῖς ἀψύχοις ἐπάγειν τὴν ἀμυναν οὐδὲ καταφλέξειν τηλικούτον ἐργον· Ῥωμαίοις γὰρ ἐσεσθαι πρὸς βλάβην φθαρέν, ὡς περ καὶ κόσμον τῆς ἡγεμονίας, εἰ σώζοιτο. Τῷ μὲν οὖν Τίτῳ σκοπὸς ἦν τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ μετὰ πάσης ἐμβαλεῖν τῆς δυνάμεως καὶ τὸν ναὸν περικατασχεῖν, τοῦ δὲ ἀρα πάλαι ὁ θεὸς φθορὰν κατεψήφιστο. οἱ γὰρ στασιασταὶ ἐπιτίθενται τοῖς φύλαξι τοῦ ἐξω ἱεροῦ, οἱ δὲ πλήθει τε τῶν ἐκτρεχόντων καὶ θυμοῖς ἠττώμενοι ἐνεδίδοσαν. καὶ ὀρῶν 2.66 ταῦτα Τίτος ἀνωθεν ἐκ τῆς Ἀντωνίας, ἐπαμύνει μετὰ τῶν ἐπιλέκτων ἱπέων. καὶ Ἰουδαῖοι τὴν ἐφοδὸν οὐχ ὑπέμειναν, ἀλλ' εἰς τὸ ἐνδον συνεκλείσθησαν ἱερὸν. ὑποχώρησαντος δὲ Τίτου πρὸς ὀλίγον λωφήσαντες οἱ στασιασταὶ πάλιν Ῥωμαίοις ἐπιτίθενται. καὶ τρεψάμενοι αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι μέχρι τοῦ ναοῦ παρῆλθον. καὶ τις τῶν στρατιωτῶν ἐκ τῆς φλεγομένης ὑλης μέρος ἀρπάσας, καὶ ὑφ' ἑτέρου ἀνακουφισθεὶς στρατιώτου, ἐνήσι τὸ πῦρ θυρίδι χρυσοῦ. αἰρομένης δὲ τῆς φλογὸς Ἰουδαίων μὲν ἐγείρεται κραυγὴ, καὶ συνέθεον πρὸς τὴν ἀμυναν, Τίτος δὲ γνοὺς ἐθεὶ πρὸς τὸν ναὸν κωλύσων τὸ πῦρ, καὶ τῇ φωνῇ καὶ τῇ δεξιᾷ διεσήμαινε τοῖς μαχομένοις τὸ πῦρ σβεννύειν. οὐτε δὲ βοῶντος ἠκουον οὐτε τῆς χειρὸς προσεῖχον τοῖς νεύμασι. τὰ δὲ τάγματα εἰσιόντα καὶ τῷ ναῷ πλησιάζοντα τῶν μὲν τοῦ Τίτου παραγγελημάτων προσεποιοῦντο μηδὲ ἀκούειν, τοῖς πρὸ αὐτῶν δὲ πῦρ ἐνιέναι παρεκελεύοντο. ἀμηχανία δ' ἦν τοῖς στασιασταῖς, ἀπειρηκόσι πρὸς ἀμυναν, καὶ φόνος πανταχοῦ καὶ τροπή. Τίτος γε μὴν ὡς οὐτε τὰς ὀρμάς τῶν στρατιωτῶν

ἐνθουσιώντων οἱ ὅς τε ἡ ν κατασχεῖν καὶ τὸ πῦρ ἐπεκράτει, παρελθὼν μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἐθεάσατο τοῦ θεοῦ τὸ αἶγιον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ. τῆς δὲ φλογὸς οὐδέπω δεικνυμένης εἰσω, τοὺς δὲ περὶ τὸν ναὸν νεμομένης οἱ κους, εἰ τι δύνασθαι σωθῆναι τὸ ἔργον οἰόμενος, αὐτὸς τε παρακαλεῖν ἐπειρᾶτο τοὺς στρατιώτας τὸ πῦρ σβεννύειν καὶ τινα τῶν περὶ αὐτὸν ξύλοις παίοντα τοὺς ἀπειθοῦντας ἐκέλευσεν εἰργεῖν. οἱ δὲ νικώμενοι τῷ θυμῷ καὶ τῷ πρὸς Ἰουδαίους μίσει, οὐ τε τῇ πρὸς Τίτον αἰδοῖ ἀνεκόπτοντο οὐ τε φόβῳ τῷ τοῦ κωλύοντος. τοὺς δὲ πολλοὺς καὶ ἔλπις παρέθηγεν ἀρπαγῆς, μεστὰ χρη2.67 μάτων εἰναι τὰ ἐνδον δοξάζοντας. εἰσὶν δὲ τις καὶ εἰς τοὺς στροφείας τῆς πύλης πῦρ ἐμβαλὼν· καὶ φλογὸς ἐνδοθεν ἐκφανεῖσης ἐξάπινα, οἱ τε ἡγεμόνες ἀνεχώρουν καὶ ὁ Τίτος αὐτὸς, καὶ τοὺς ὑφάπτοντας οὐδεὶς εἰς ἐκώλυεν. ὁ μὲν οὖν ναὸς οὕτως τὸ πῦρ ἐδέξατο, τῶν ἐν αὐτῷ τελουμένων ἐναγῶς καθαρτήριον ἡ τῶν τελούντων αὐτὰ κολαστήριον. θαυμάσειε δ' ἂν τις οἱ καὶ μὴν ὁ αὐτὸς καὶ ἡμέρα συνέπεσε τῷ ἐμπρησμῷ τοῦ ναοῦ, καθ' ἡ ν καὶ ὁ πρότερος ὑπὸ Βαβυλωνίων κατεφλέγη ναός. καὶ ἀπὸ μὲν τῆς πρώτης οἰκοδομῆς ἡ ν Σολομῶν ἐποίησατο μέχρι τῆς ἱστορουμένης νῦν καθαιρέσεως, ἡ γέγονεν εἰς δευτέρῳ τῆς Οὐεσπασιανοῦ μοναρχίας, εἰς τὴν γίνεται χίλια ἑκατὸν καὶ τριάκοντα καὶ μῆνες ἑπτὰ ἡμέραι τε πεντεκαίδεκα· ἀπὸ δὲ τῆς ὑστερον, ἡ τις εἰς δευτέρῳ τῆς Κύρου βασιλείας ἡρξάτο γίνεσθαι, μέχρι τῆς τελευταίας ἀλώσεως εἰς ἑξακόσια καὶ τριάκοντα καὶ ἑννέα καὶ ἡμέραι πέντε καὶ τεσσαράκοντα. Καιομένου δὲ τοῦ ναοῦ τῶν μὲν προσπιπτόντων ἡ ν ἀρπαγῆ, τῶν δὲ καταλαμβανομένων σφαγῆ. οὐδαμοῦ δὲ ἡ γῆ ἐκ τῶν νεκρῶν διεφαίνετο, ἀλλὰ σωροῖς οἱ στρατιῶται σωμάτων ἐπεμβαίνοντες ἐπὶ τοὺς φεύγοντας εἰς θεον. τὸ μὲν οὖν ληστρικὸν πλῆθος ὡσάμενοι τοὺς Ῥωμαίους διεξέπεσον εἰς τὴν πόλιν, τοῦ δημοτικοῦ δὲ τὸ περιλειφθὲν εἰς τὴν ἐξω στοὰν κατέφυγε. τῶν δ' ἱερέων τινὲς ἐπὶ τὸν τοῖχον ἀναχωρήσαντες, οὐκ ἔβουλον εὐροσ ὀκτάπηχυν, ἐμμενον. δύο γε μὴν τῶν ἐπισήμων ῥίψαντες ἑαυτοὺς εἰς τὸ πῦρ συγκατεφλέγησαν τῷ ναῷ. Ῥωμαῖοι δὲ ματαίαν τὴν 2.68 ἐπὶ τοῖς πέριξ τοῦ ναοῦ φειδῶ κρίναντες, ἡ δὴ αὐτοῦ φλεγόμενου, πᾶσιν ἐπήγον τὸ πῦρ· τὸ δὲ καὶ τῶν γαζοφυλακίων ἐπλαμβάνεται, ἐν οἷς αἰπειρον μὲν πλῆθος τεθησαύριστο χρημάτων, ἀπειροὶ δ' ἐσθῆτες πολυτελεῖς καὶ ἀλλὰ κειμήλια. ἀπας γὰρ ὁ Ἰουδαίων πλοῦτος πανταχόθεν ἐκεῖ σεσῶρευτο, τῶν κεκτημένων ἀποτιθεμένων ταῦτα ἐκεῖ ὡς ἐπ' ἀσφαλοῦς ταμείου. Ἀπειρον δὲ τι πλῆθος διεφθάρη δημοτικόν, οἷς αἰτιος ἀπωλείας ἐγένετό τις ψευδοπροφήτης, κηρύξας τοῖς ἐν τῇ πόλει ὡς ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἀναβῆναι κελεύει, δεξομένους τὰ σημεῖα τῆς σωτηρίας. πολλοὶ δὲ τοιοῦτοι παρὰ τῶν τυράννων ταῦτα λέγειν καθίεντο, ἡ ν ἡ ττον αὐτομολοῖεν· δι' ὧν ὁ δαίμων οὐκ ὁχλος παραβουκολούμενος τοῖς ἐναργέσι σημεῖοις ὡς ἐμβρόντητοι οὐκ ἐπίστευον. πολλὰ δὲ σημεῖα γέγονασιν. εἰς τὴν μὲν γὰρ ὑπὲρ τὴν πόλιν ἀστρον ῥομφαία παραπλήσιον, καὶ κομήτης φανείς παρετάθη ἐπ' ἐνιαυτόν. καὶ φῶς πρὸ τοῦ πολέμου ποτὲ τὸν ναὸν καὶ τὸν βωμὸν περιέλαμψεν, ὡς δοκεῖν ἡμέραν εἰναι λαμπράν, παραμείναν ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν. καὶ βουὶς εἰς θυσίαν ἀναχθεῖσα ἐτεκεν ἀρνα. ἡ δὲ ἀνατολικὴ πύλη τοῦ ἐνδοτέρω ναοῦ χαλκῆ οὐσα καὶ στιβαρά, ὡς μόλις ὑπὸ ἀνδρῶν εἰκοσιν ἀνοίγνυσθαι τε καὶ κλείεσθαι, καὶ μοχλοὺς καὶ καταπήγας ἐχουσα βαθυτάτους, ὡφθη νύκτωρ αὐτομάτως ἡνεωγμένη. ἐδήλου δὲ λυομένην τὴν τοῦ ναοῦ ἀσφάλειαν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐσομένην τὴν εἰσοδὸν εὐμαρῆ. καὶ φάσμα τι δαιμόνιον ἀλλοτε ὡφθη πρὸ ἡλίου δυσμῶν, ἀρματα κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν διόοντα μετέωρα, καὶ φάλαγγες ἐνοπλοὶ διάττουσαι τῶν νεφῶν. κατὰ δὲ τὴν τῆς πεντηκοστῆς ἑορτὴν εἰς τὸ ἐνδον ἱερὸν οἱ ἱερεῖς παρ2.69 ἐλθόντες κινήσεως ἡσθοντο καὶ κτύπου· εἰ τα φωνῆς ἡκουσαν λεγούσης Μεταβαίνωμεν ἐντεῦθεν. πρὸ δὲ τεσσάρων ἐνιαυτῶν τοῦ πολέμου, ἐν τῇ τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῇ, Ἰησοῦς τις ἀγροῖκος ἀνὴρ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτὴν βοᾷ ἡρξάτο Φωνὴ ἀπὸ ἀνατολῆς, φωνὴ ἀπὸ

δύσεως, φωνή ἀπὸ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, φωνή ἐπὶ Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν ναόν, φωνή ἐπὶ νυμφίους καὶ νύμφας, φωνή ἐπὶ πάντα τὸν λαόν. καὶ περιήει τὴν πόλιν ταῦτα κεκραγῶς μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ. παιόμενος δὲ διὰ τὸ κακόφημον, ὁ δὲ οὐδὲν ἕτερον ἢ τὰς αὐτὰς ἐβόα φωνάς. ἀναχθεὶς δὲ καὶ πρὸς τὸν τῆς χώρας ἐπιτροπεύοντα τότε Ῥωμαῖον, καὶ καταξανθεὶς μάλιστα, οὐθ' ἰκέτευσεν οὐτ' ἐδάκρυσεν, ἀλλὰ τὴν φωνὴν ὀλοφυρτικῶς παρακλίνων πρὸς ἐκάστην πληγὴν Αἰαῖ Ἱεροσολύμοις ἐβόα, μέχρι καταγνοὺς μανίαν αὐτοῦ ὁ Ἀλβῖνος, οὐτος γὰρ ἐπετρόπευε τότε, ἀπέλυσε αὐτόν. ὁ δ' ἐκτοτε μέχρι τοῦ πολέμου Αἰαῖ Ἱεροσολύμοις ἐθρήνει. ἐν δὲ ταῖς ἑορταῖς μάλιστα τὴν σκυθρωπὴν ἐκεκράγει κληδὸνα. καὶ τοῦτ' ἐποίει ἐπὶ ἐτη ἑπτὰ καὶ μῆνας πέντε, μέχρις οὐ κατὰ τὴν πολιορκίαν περιῶν ἐπὶ τοῦ τείχους Αἰαῖ πάλιν τῇ πόλει καὶ τῷ ναῷ καὶ τῷ λαῷ διαπρυσίως ἐβόα. ὡς δὲ τελευταῖον προσέθηκεν Αἰαῖ κάμοι, λίθος ἐκ τοῦ πετροβόλου πλήξας αὐτόν ἐκτείνε. Ῥωμαῖοι δὲ τῶν μὲν στασιαστῶν καταπεφευγόντων εἰς τὴν πόλιν, καιομένου δὲ τοῦ ναοῦ καὶ τῶν περίξ ἀπάντων, κομίσαντες τὰς σημαίας εἰς τὸ ἱερὸν μετὰ μεγίστων εὐφημιῶν τὸν Τίτον ἀπέφηναν αὐτοκράτορα. οὐτω δὲ ταῖς ἀρπαγαῖς οἱ στρατιῶται πάντες ἐχρημάτισαν ὥστε κατὰ τὴν Συρίαν πρὸς 2.70 ἡμισυ τῆς πάλαι τιμῆς τὸν σταθμὸν τοῦ χρυσοῦ πιπράσκεσθαι. οἱ δὲ ἀνὰ τὸν τοῖχον τοῦ ναοῦ, ὡς εἰρηται, ἀνελθόντες ἱερεῖς, ἐπὶ πέντε ἡμέραις προσκαρτερήσαντες καὶ λιμώξαντες, κατέβησαν ἰκετεύοντες τυχεῖν σωτηρίας. ὁ δὲ Τίτος καὶ τὸν τῆς συγγνώμης καιρὸν παρελθεῖν ἐφησε, καὶ τοῦ ναοῦ οἰχομένου καὶ τοὺς ἱερεῖς συναπολέσθαι αὐτῷ δεῖν εἰπὼν κολασθῆναι τοὺς ἀνδρας ἐκέλευσε. οἱ δὲ περὶ τοὺς τυράννους διαδρᾶναι μὴ ἰσχύοντες προσκαλοῦνται τὸν Τίτον εἰς λόγους. καὶ ὁ σὴκε, καὶ τὴν ἀπόνοιαν αὐτοῖς ἐξωνείδισε, καὶ ῥίψασιν τὰ ὀπλα καὶ παραδοῦσιν τὰ σώματα χαρίζεσθαι τὴν ζωὴν ἐπηγγέλλετο. καὶ οἱ λησταὶ δεξιὰν μὲν μὴ δύνασθαι παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἐφησαν, ὁμομοκότες μηδέποτε τοῦτο ποιήσιν, ἐξοδὸν δὲ ἤτοῦντο μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων, καὶ καταλείψιν τὴν πόλιν αὐτῷ. ἠγανάκτησε πρὸς ταῦτα ὁ Τίτος, καὶ μήτε αὐτομολεῖν ἐτι τινὰ σφῶν ἐκέλευσε μήτε δεξιᾶς ἐλπίζει τυχεῖν, φείσεσθαι γὰρ οὐδενός, μάχεσθαι δὲ καὶ σώζειν ὡς δύναιτο ἑαυτούς. τοῖς δὲ στρατιώταις ἐμπιπρᾶν τὴν πόλιν καὶ διαρπάζειν ἐκέλευσε· οἱ δὲ τὸ πῦρ ἐνίσαν πανταχοῦ. οἱ στασιασταὶ δὲ ἐπὶ τὴν βασιλικὴν οἰκίαν ὀρμήσαντες, εἰς ἠν δι' ὀχυρότητα πολλοὶ τὰς κτήσεις ἀπέθεντο, τοὺς τὲ Ῥωμαίους ἀπ' αὐτῆς τρέπονται καὶ τὸ συνηθροισμένον αὐτόθι τοῦ δήμου πᾶν φονεύσαντες, εἰς ὀκτακισχιλίους καὶ τετρακοσίους ἀριθμουμένους, τὰ χρήματα διήρπασαν. τῇ δ' ἐξῆς Ῥωμαῖοι τρεψάμενοι τοὺς ληστὰς ἐκ τῆς κάτω πόλεως, τὰ μέχρι τοῦ Σιλῶα πάντα ἐνέπρησαν. καιομένην δὲ τὴν πόλιν ὀρώντες οἱ στασιασταί, ἰλαροῖς τοῖς προσώποις εὐθυμοὶ τὴν τελευταίαν προσδέξασθαι ἐλεγον. οὐτε δὲ παραδοῦναι ἑαυτοὺς ὑπέμενον οὐτε πολεμεῖν Ῥωμαίοις οἱ οἱ τε ἦσαν, σκιδνάμενοι δὲ κατὰ τὰ ἐμπροσθεν τῆς πόλεως, εἰ τινας αὐτομολεῖν ἐθέλοντας εὐρισκόν, ἀπέσφαττον. καὶ οὐδεὶς ἐν τῇ πόλει τόπος γεγύμνωτο, ἀλλ' ἀπασῆς ἡ λιμοῦ νεκρὸν εἶχεν ἡ στάσεως. ἐθαπε δὲ τοὺς τε τυράννους καὶ τὸ σὺν αὐτοῖς ληστρικὸν ἐλπίς ἐσχάτη τῶν ὑπονόμων, εἰς οὐς εἰ καταφύγοιεν, οὐ προσεδόκων ἐρευνηθῆσεσθαι· ἀναζευξάντων δὲ τῶν Ῥωμαίων ἐθάρρουν προελθεῖν τε καὶ ἀποδρᾶναι. τὸ δὲ ἠν ἀρα οὐ νεῖρος· οὐτε γὰρ τὸν θεὸν οὐτὲ Ῥωμαίους λήσειν ἐμελλον. ἠν δὲ καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐν ταῖς ἀρπαγαῖς πόλεμος αὐτοῖς. Καῖσαρ δέ, ὡς ἀμήχανον ἠν τὴν ἀνω πόλιν ἐλεῖν χωμάτων ἀτερ, οὐσαν περίκρημον, διανέμει τοῖς ἐργοῖς τὴν δύναμιν. Κατὰ ταύτας οὐν τὰς ἡμέρας οἱ τῶν Ἰδουμαίων ἡγεμόνες πέμψαντες ἀνδρας πέντε πρὸς Τίτον ἰκέτευσαν δοῦναι αὐτοῖς δεξιάν. ὁ δὲ καὶ τοὺς τυράννους ἐνδώσειν ἐλπίσας ἀποσπασθέντων τῶν Ἰδουμαίων κατανεύει τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς. καὶ ὁ Σίμων γνοὺς τὴν γνώμην αὐτῶν, τοὺς μὲν πέντε τοὺς ἐντυχόντας τῷ Τίτῳ αὐτίκα ἀναιρεῖ, τοὺς δ' ἡγεμόνας συλλαβῶν εἰργυσιν·

Ἰδουμαίους δὲ οὐκ ἀφυλάκτους εἶχε, καὶ τὸ τεῖχος φρουραῖς ἐπιμελεστέραις διελάμβανε διὰ τοὺς αὐτομολοῦντας, πολλῶν δὲ φονευομένων, πλείους ἢ ὡς οἱ διαφεύγοντες. ἐδέχοντο δὲ οἱ Ῥωμαῖοι πάντας κόρω τοῦ κτείνειν καὶ κέρδους ἐλπίδι. τοὺς γὰρ δημοτικούς ἐὼντες μόνους τοὺς ἄλλους ἐπώλουν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἐλαχίστης τιμῆς ἑκάστον, διὰ πλῆθος τῶν πωλουμένων καὶ ὄλι2.72 γότητα τῶν ὠνούμενων. καὶ τῶν μὲν ἀπεμποληθέντων ἀπειρόν τι πλῆθος ἦν, οἱ δημοτικοὶ δὲ διεσώθησαν ὑπὲρ τετρακισμυρίους. τῶν ἱερέων δὲ τις ὀνομαῖ Ἰησοῦς, λαβὼν περὶ σωτηρίας ὀρκον ὥστε τινὰ παραδοῦναι τῶν κειμηλίων, ἐξῆσι καὶ παραδίδωσι λυχνίας δύο τράπεζάν τε καὶ κρατῆρας καὶ φιάλας, πάντα ὀλόχρυσα, καὶ τὰ καταπετάσματα καὶ τὰ τῶν ἀρχιερέων ἐνδύματα καὶ πολλὰ τῶν σκευῶν ἑτερα. ὁ δὲ γε γαζοφύλαξ τοῦ ἱεροῦ Φινεὲς συλληφθεὶς τοὺς τε χιτῶνας καὶ τὰς ζώνας τῶν ἀρχιερέων ὑπέδειξε καὶ τῶν ἄλλων κειμηλίων πολλά. Συντετελεσμένων δὲ ἡδη τῶν χωμάτων προσῆγον οἱ Ῥωμαῖοι τῷ τείχει τὰς μηχανάς. τῶν δὲ στασιαστῶν οἱ μὲν ἀνεχώρουν εἰς τὴν ἀκραν, οἱ δ' ἐγκατεδύοντο τοῖς ὑπονόμοις, πολλοὶ δὲ καὶ ἠμύνοντο. ὡς δὲ περιερράγη μέρος τοῦ τείχους, δέος καὶ τοῖς τυράννοις ἐμπίπτει, καὶ μετέωροι πρὸς φυγὴν ἦσαν. ἐπεὶ δὲ τοὺς μὲν πάλαι πιστοὺς οὐκ εἶχον, ἐσκεδάσθησαν γάρ, οἱ δὲ πολέμιοι πλησίον εἶναι ἠγγέλλοντο, ἐπὶ στόμα πεσόντες ἀνώμωξαν τὴν ἑαυτῶν φρενοβλάβειαν, ἅκ τῶν πύργων ἐκόντες κατέβησαν, ἀφ' ὧν βία μὲν οὐδέποτε ἄλῶναι ἠδύναντο, λιμῶ δὲ μόνῳ, καὶ εἰς τὴν Σιλωὰμ φάραγγα καταφεύγουσιν, εἰτα κατέδυσαν εἰς τοὺς ὑπονόμους. Ῥωμαῖοι δὲ τῶν τειχῶν κρατήσαντες ἀναιμωτί, τοὺς καταλαμβανομένους ἐφόνευσαν καὶ τὰς οἰκίας ὑφήπτον. ἐπαύσαντο δὲ πρὸς ἐσπέραν. τῆ δ' ἐπιούσῃ παρελθὼν ὁ Τίτος εἰσω, τῆς τε ὀχυρότητος τὴν πόλιν καὶ τῶν πύργων ἐθαύμασε, καὶ σὺν θεῷ ἐπολεμήσαμεν, εφη, καὶ θεὸς ἦν ὁ τῶνδε τῶν ἐρυμάτων Ἰουδαίους καθελῶν. τὴν ἄλλην τε πόλιν ἀφανίζων καὶ τὰ τεῖχη κατασκάπτων τούτους τοὺς πύργους κατέλιπε μνημεῖον εἶναι τῆς 2.73 αὐτοῦ τύχης, ἡ συστρατιώτιδι χρησάμενος ἐκράτησε τῶν ἄλῶναι μὴ δυναμένων. τῶν μὲν οὐν αἰχμαλώτων πάντων, οἱ δι' ὄλου τοῦ πολέμου ἐλήφθησαν, ὁ ἀριθμὸς εἰς ἑννέα μυριάδας καὶ ἑπτακισχιλίους συνήχθη, τῶν δὲ ἀπολλυμένων κατὰ πᾶσαν τὴν πολιορκίαν μυριάδες ἑκατὸν καὶ δέκα. τούτων τὸ πλεον ὁμόφυλον μὲν, ἀλλ' οὐκ ἐπιχώριον· ἀπὸ γὰρ τῆς χώρας ὀλης ἐπὶ τὴν τῶν ἄζύμων ἑορτὴν συνεληλυθότες ἐξαπίνης τῷ πολέμῳ περιεσχέθησαν, καὶ μεστήν ὁ πόλεμος τὴν πόλιν ἀνδρῶν ἐκυκλώσατο. Ἐπεὶ δὲ τῶν φανερῶν οὐς μὲν ἀνεῖλον, οὐς δ' ἠχημαλώτισαν Ῥωμαῖοι, τοὺς ἐν τοῖς ὑπονόμοις ἀνηρέων, καὶ ἀναρρηγνύντες τὸ εἶδος, ὁσοὺς ἐνετύγχανον, ἐκτείνον. εὐρέθησαν δὲ κάκεῖ νεκροὶ δισχιλίων ἐπέκεινα. δεινὴ δὲ ὑπήντα τοῖς ἐπικύπτουσι τῶν σωμάτων ὀδμή, ὡς πολλοὺς εὐθέως ἀναχωρεῖν. ἄλλοι δ' ὑπὸ πλεονεξίας εἰσεδύοντο, σωρείαις ἐμπατοῦντες νεκρῶν· εὐρισκὸν γὰρ πολλὰ τῶν κειμηλίων ἐν ταῖς διώρυξιν. ἀνήγοντο δὲ καὶ πολλοὶ ὑπὸ τῶν τυράννων κατεχόμενοι δεσμῶται καὶ ἀπελύοντο. τούτων δὲ τῶν ἀλαστόρων ὁ μὲν Ἰωάννης ἐν τοῖς ὑπονόμοις μετὰ τῶν ἀδελφῶν λιμώττων δεξιὰν παρά Ῥωμαίων λαβεῖν ἰκέτευε, Σίμων δὲ μετέπειτα συνελήφθη, τοῦ Τίτου διάγοντος εἰς τὴν Φιλίππου λεγομένην Καισάρειαν. πολιορκουμένων γὰρ Ἱεροσολύμων ἐπὶ τῆς ἀνω πόλεως ὡν, τῶν Ῥωμαίων ἐντὸς γενομένων τῆς πόλεως, ὁ Σίμων τοὺς πιστοτάτους παραλαβὼν τῶν φίλων, καὶ σὺν αὐτοῖς λιθοτόμους καὶ τὸν πρὸς τὴν ἐργασίαν ἐπιτήδειον τούτοις σίδηρον, εἰς τινὰ τῶν ὑπονόμων σὺν ἐκείνοις καθίστησι ἑαυτὸν, καὶ τὸ παλαιὸν ὀρυγμα διελθὼν τὴν 2.74 γῆν ὑπενόμευεν, ἵνα πορρωτέρω προελθόντες ἐν ἀσφαλείᾳ ποιήσωνται τὴν ἀνάδυσιν. ὀλίγον μὲντοι τῶν μεταλλευόντων προχωρησάντων ἡ τροφὴ αὐτοῖς ἐπιλέλοιπε. τότε δὴ λευκοὺς ἐνδύεται χιτωνίσκους, καὶ χλαμύδα πορφυρᾶν ἐμπερονησάμενος ἀνέδυσεν τῆς γῆς κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον ἐν ᾧ πρόσθεν τὸ ἱερὸν ἦν. πρῶτον μὲν οὐν θάμβος τοῖς ἰδοῦσι

προσέπεσεν, ει τα δ' ἔγγυτέρω προσιόντες ο στις ει η ἡρώτων. Σίμων δὲ καλεῖν τὸν α ρχοντα σφῶν προσέταττε. καὶ η κε κληθεὶς Τερέντιος Ροῦφος, ος α ρχων τῆς στρατιᾶς κατελέλειπτο. ω γνωρίσας ο στις η ν ὁ Σίμων συνελήφθη καὶ δεθεὶς ἐφυλάττετο. τῷ δὲ γε Τίτῳ ἢ σύλληψις αὐτοῦ ἔδηλοῦτο. καὶ ὁ μὲν εἰς τὸν θρίαμβον ἔτηρεῖτο, καθ' ο ν καὶ ἀνῆρέθη ἀγχόνη συρεῖς ἐν τῇ κατὰ τὴν Ρώμην ἀγορᾶ, ο που κτείνειν Ρωμαίοις ει θισται τοὺς ἐπὶ κακουργίᾳ θανατουμένους. Τοῦτο μὲν ου ν γέγονε τέλος τῷ τοῦ Γιώρα Σίμωνι' Ιωάννης δέ, ἡ λοιπὴ τῶν Ἰουδαίων ἐρινύς, δεσμὰ κατεκρίθη διηνεκῆ. τὸ δὲ τῶν αἰχμαλώτων πλῆθος τὸ μὲν εἰς τὰ κατ' Αι γυπτον εργα ἐστάλη, τὸ δὲ ἐν ταῖς κατὰ πόλεις τελουμέναις θεωρίαις ἐφθείρετο η θηριομαχίαις ἐκδιδόμενον η ἀλληλοκτονούμενον. ἡ δὲ τοῦ Σίμωνος γῆθεν ἀνάδυσις πολὺ καὶ τῶν α λλων στασιαστῶν πλῆθος εὐρίσκεσθαι κατὰ τοὺς ὑπονόμους ἐποίησεν, ὡς ἐντεῦθεν καὶ τὰ τοῦ ναοῦ ἀνορυχθῆναι θεμέλια. Οὐ μόνον δὲ τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰουδαίοις ἐπῆκτο κίνδυνος, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν ταῖς α λλαις πόλεσι. πάντα δὲ διηγῆσασθαι δύσεργον· τὰ δ' ἐπ' Ἀντιοχείας τοῖς ἐκείνην οἰκοῦσιν Ἰουδαίοις συμβεβηκότα 2.75 διηγητέον. πολὺ μὲν γὰρ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τὸ Ἰουδαίων εθνος κατέσπαρται, πολλάκις αἰχμαλωτισθέν, ὡς η δη ἱστόρηται, καὶ σκεδασθὲν πανταχοῦ· πλεῖστον δὲ τῇ Συρίᾳ ἐγκαταμέμικται κατὰ τὴν γειτνίασιν, μᾶλλον δὲ τῶν α λλων ταύτης πόλεων ἢ Ἀντιόχεια κατοίκους Ἰουδαίους ἐκέκτητο διὰ τε τὸ τῆς πόλεως μέγεθος καὶ ο τι ἀδεᾶ τὴν κατοίκησιν ἐν αὐτῇ παρέσχον αὐτοῖς οἱ μετ' Ἀντίοχον βασιλεῖς. ὁ μὲν γὰρ Ἐπιφανῆς Ἀντίοχος τά τε Ἱεροσόλυμα ἐξεπόρθησε καὶ τὸν ναὸν ἐσύλησεν, οἱ δὲ μετ' αὐτὸν βασιλεῖς ἐξ ι σου τοῖς Ἑλλησι μετέχειν τῆς πόλεως αὐτοῖς συνεχώρησαν. διὸ καὶ εἰς πλῆθος ἐπέδωκαν, πολὺ πλῆθος Ἑλλήνων προσαγόμενοι τῇ θρησκείᾳ. Καθ' ο ν δὲ καιρὸν ὁ τῶν Ἱεροσολύμων πόλεμος ἐξερράγη καὶ εἰς τὴν Συρίαν κατέπλευσεν Οὐεσπασιανός, τὸ δὲ μῖσος κατὰ τοῦ εθνους παρὰ πᾶσιν η κμαζε, τότε δὴ τις Ἰουδαῖος Ἀντίοχος, υἱὸς τῶν ἐπ' Ἀντιοχείας Ἰουδαίων τοῦ πρώτου, εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀντιοχέων παρελθὼν κατηγορεῖ μὲν τοῦ πατρός, κατηγορεῖ δὲ καὶ τῶν λοιπῶν Ἰουδαίων, ο τι καταπρῆσαι τὴν πόλιν α πασαν ἐβουλεύσαντο, καὶ παρεδίδου ξένους Ἰουδαίους τινὰς ὡς τοῦ βουλευματος κοινωνούς. τὸ δὲ τῶν Ἀντιοχέων δημοτικὸν τοὺς μὲν παραδοθέντας αὐτίκα κατέκασαν, κατὰ δὲ τῶν αὐθιγενῶν Ἰουδαίων ω ρμηνο κάκείνους τιμωρησόμενοι. ὁ δὲ τῶν ὁμοφύλων κατήγορος Ἀντίοχος, ἀποστῆναι τῆς πατρίου λέγων θρησκείας, εθθεν ὡς νόμος τοῖς Ἑλλησι, παρῆνει δὲ καὶ τοὺς α λλους ποιεῖν ὁμοίως βιάζεσθαι· εσεσθαι γὰρ φανεροὺς τοὺς ἐπιβουλεύσαντας τῷ μὴ τὴν σφετέραν θρησκείαν ἀπόμνησθαι. χρωμένων δὲ τῇ πείρᾳ τῶν Ἀντιοχέων, ὀλίγοι μὲν ὑπέκυψαν, οἱ δὲ μὴ ἔλληνί2.76 σαι ἀνασχόμενοι διεφθάρησαν. ὁ δ' εἰρημένος Ἀντίοχος καὶ στρατιώτας παρὰ τοῦ Ρωμαίων ἡγεμόνος λαβῶν, χαλεπὸς η ν τοῖς ὁμοφύλοις, ἀργεῖν τὴν ἐβδόμην οὐκ ἐπιτρέπων· ου τω τε τὴν ἀνάγκην εθετο ἰσχυρὰν ὡς μὴ μόνον ἐπ' Ἀντιοχείας τὴν τοῦ σαββάτου ἀργίαν καταλελύσθαι, ἀλλὰ κὰν ταῖς α λλαις πόλεσιν ἐπὶ τινὰ χρόνον τοῦτο ἐπικρατῆσαι. Οὐ ταῦτα δὲ μόνον τοῖς ἐν Ἀντιοχείᾳ συμβέβηκεν Ἰουδαίοις, ἀλλὰ καὶ δευτέρα προσεγένετο συμφορὰ. συνέβη μὲν γὰρ καταπρησθῆναι τὴν τῆς πόλεως τετράγωνον ἀγορὰν, ἀρχεῖά τε καὶ χαρτοφυλάκια. ὁ δ' εἰρημένος Ἀντίοχος τοῖς Ἰουδαίοις προσῆπτε τὸν ἐμπρησμόν, καὶ τοὺς Ἀντιοχεῖς ὑπόπτους εχοντας η δη αὐτοὺς ἡρέθισε κατ' αὐτῶν· καὶ ω σπερ ἔμμανεῖς πρὸς τοὺς διαβεβλημένους α παντες ω ρμηνο. μόλις δ' αὐτοὺς κατέσχον τινές, συμβουλεύσαντες Τίτῳ τὴν ὑπόθεσιν ἀναθεῖναι. ἐν τῷ μέσῳ δὲ τινες ποιούμενοι ἐπιμελῆ τοῦ πράγματος ζήτησιν ευ ρον τὸ μὲν τῶν Ἰουδαίων γένος ἀναίτιον, πονηροὺς δ' ἀνθρώπους τὸ εργον τολμήσαντας διὰ χρεῶν ἀνάγκας, οἰηθέντας, εἰ τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ δημόσια γραμματεῖα ἐμπρήσειαν, ε ξειν ἀπαλλαγὴν τῆς εἰσπράξεως. Ἐν τούτοις δὲ καὶ ὁ Τίτος ἀφικνεῖτο εἰς Ἀντιόχειαν. καὶ ὁ τῶν

Ἄντιοχέων δῆμος προϋπήντα αὐτῶ καὶ εὐφήμει, ταῖς δ' εὐφημίαις συνεῖρε καὶ δέησιν ἐκβαλεῖν ἀξιοῦσαν τοὺς Ἰουδαίους τῆς πόλεως, ὁ δὲ τότε τῶν λεγομένων ἡσυχῆ κατακούων παρήει, ὑστερον δ' αὐθις σφόδρα λιπαρῶς ἐγκειμένων τῶν Ἄντιοχέων ἐξελαθῆναι τοὺς Ἰουδαίους τῆς πόλεως, "ἀλλ' ἡ γε πατρίς αὐτῶν" εφη, "εἰς ἡν ἀναχωρεῖν αὐτοὺς ἐχρῆν, ἀνήρηται, καὶ δέξαιτ' αὐτοὺς οὐδεὶς εἰ τι τόπος." ἀποτυχόντες οὖν τῆς αἰτήσεως ταύτης, ἐπὶ 2.77 δευτέραν ἐτράποντο, καὶ τὰς χαλκᾶς ἡξίουσαν δέλτους ἀναιρεθῆναι, αἰς τὰ δίκαια τῶν Ἰουδαίων ἐγγράπτο. ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τοῦτο Τίτος ἐπένευσε, πάντα δὲ τοῖς ἐπ' Ἀντιοχείας Ἰουδαίοις εἰσεν ὡς πρότερον εἰχον αὐτά. αὐτὸς δ' εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀπιών, καὶ κατὰ τὴν πορείαν τὰ Ἱεροσόλυμα θεασάμενος, ὡς κτεῖρε τὸν τῆς πόλεως ὀλεθρον, ἐπαρώμενος τοῖς αἰτίοις τῆς ἀποστάσεως, ὡς αἰτίοις τῆς πόλεως ἐρημώσεως, πόλεως ἀρχαίας τε καὶ εὐδαίμονος, εὐρίσκοντο δ' εἰ τι κἄν τοῖς ἐρειπίοις αὐτοῖς μέρη τοῦ βαθυτάτου πλούτου αὐτῆς, πολλὰ μὲν γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι ἀνέσκαπτον, τὰ πλείω δὲ οἱ αἰχμαλῶτοι ὑπεδείκνυον, ἀπερ οἱ κεκτημένοι πρὸς τὰς ἀδήλους τοῦ πολέμου ῥοπᾶς κατὰ γῆς ἐθησαύριζον. Τίτος δ' ἐπ' Αἰγυπτον πορευθεὶς καὶ καταντήσας εἰς Ἀλεξάνδρειαν, κάκειθεν πλεῖν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν μέλλων, τῶν αἰχμαλώτων τοὺς ἡγεμόνας Ἰωάννην καὶ Σίμωνα, καὶ ἄλλους ἀνδρας ἐπτακοσίους μεγέθει τε καὶ κάλλει σώματος διαπρέποντας εἰς τὴν Ἰταλίαν αὐτίκα μάλα ἐκέλευσεν ἀγεσθαι, ἵνα ἐν τῷ θριάμβῳ πληρώσωσι τὴν πομπήν. Μετὰ δὲ τὴν εἰς Ῥώμην τοῦ Τίτου ἀφίξιν πεμφθεὶς στρατηγὸς εἰς Ἰουδαίαν Λούκιος Βάσσος τὸ μὲν ἐν τῷ Ἡρωδίῳ φρούριον μετὰ τῶν κατεχόντων αὐτὸ προσηγάγετο· εἰ τα πᾶν ὁσον ἡν ἐκεῖ στρατιωτικὸν συναγαγὼν ἐπὶ Μαχαιροῦντα στρατεύει. ἡν δὲ τὸ φρούριον τοῦτο λίαν δυσάλωτον, πετρώδης ὡν ὁ χθος τετειχισμένος· οὐ τῷ δ' ὑπὸ τῆς φύσεως κατεσκευάστο ὡς μηδὲ προσιτὸς εἶναι· φάραγξι γὰρ πάντοθεν βαθείαις ἐτετάφρευτο. οὐ τῷ δ' ὀχυρότης 2.78 εχον καὶ βασιλείον εἰχεν ἐντὸς μεγέθει τε καὶ κάλλει τῶν οἰκήσεων θαυμαστόν, πολλὰς δὲ καὶ δεξαμενάς εἰς ὑποδοχὴν ὑδατος ἐν τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις τῶν τόπων ἐκέκτητο. πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις ἐν τοῖς βασιλείοις καὶ πήγανον ἡν ἀξιον διὰ τὸ μέγεθος θαύματος· συκῆς γὰρ οὐδεμιᾶς ὑψους καὶ πάχους ἐλείπετο· λόγος δ' ἡν ἀπὸ τῶν Ἡρώδου χρόνων αὐτὸ διαρκέσαι, καὶ ἐπὶ πλείστον ἰσως εἰ μὴν ὑπὸ τῶν παραλαβόντων τὸν τόπον Ἰουδαίων ἐκκέκοπτο. ἐν δὲ τῇ κατὰ τὴν ἀρκτον τοῦ φρουρίου φάραγγι ὀνομάζεται τις τόπος Βαάρ, καὶ φύει ῥίζαν ὁμωνύμως καλουμένην αὐτῷ. αὐτὴ φλογὶ μὲν εἰσὶ τὴν χροιάν, περὶ δὲ τὰς ἑσπέρας σέλας ἀπαστράπτει· τοῖς δὲ βουλομένοις λαβεῖν αὐτὴν οὐκ εἰσὶν εὐχεῖρωτος, ἀλλ' ὑποφεύγει καὶ οὐ πρότερον ἰσταται πρὶν ἂν τις οὐρον γυναικὸς ἡ τὸ ἐμμηνοναίμα καταχέῃ αὐτῆς. καὶ τότε δὲ τοῖς ἀψαμένοις θάνατός ἐστι προφανές, εἰ μὴ τύχη τις αὐτὴν ἐκείνην ἀπενεγκάμενος τὴν ῥίζαν ἀπηρητημένην ἐκ τῆς χειρός. ἀλίσκεται δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸν τρόπον ἀκινδύνως. κύκλῳ γὰρ αὐτὴν περιορύσσουσιν, ὡς εἰναι τὸ τῆ γῆ κρυπτόμενον τῆς ῥίζης βραχύτατον, εἰ τ' ἐξ αὐτῆς ἀποδοῦσι κύνα, κάκεινου τῷ δήσαντι συνακολουθεῖν ὀρμήσαντος, ἡ μὲν ἀνασπᾶται ῥαδίως, θνήσκει δ' εὐθύς ὁ κύων· φόβος δ' οὐδεὶς τοῖς μετὰ ταῦτα λαμβάνουσιν. εἰσὶ δὲ διὰ μίαν ἰσχὺν περισπούδαστος. τὰ γὰρ καλούμενα δαιμόνια καὶ τισιν εἰσδυόμενα αὐτὴ ταχέως ἐξελαύνει, καὶ μόνον τοῖς νοσοῦσι προσενεχθῆ. Τοῦτο τὸ φρούριον ὁ Βάσσος παραστήσασθαι θέλων, τὴν πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ φάραγγα χῶσαι ἀπεπειρᾶτο. οἱ δ' ἐναπειλημμένοι τῶν Ἰουδαίων ἐνδον ἀπὸ τῶν ξένων διακριθέντες ἐκείνους μὲν ἠνάγκασαν 2.79 ἐν τῇ κάτω πόλει παραμένειν, τὸ δ' ἀνω φρούριον εἰχον αὐτοί. ἐποιοῦντο μέντοι τὰς ἐξόδους προθύμως ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν, καὶ τοῖς τυχοῦσι συμπλεκόμενοι πολλοὶ μὲν ἐθνησκον, πολλοὺς δὲ τῶν Ῥωμαίων ἀνήρουν πονοῦντας ἐπὶ τοῖς χώμασιν. Ἐκ δὲ τινος συντυχίας ἡ τοῦ φρουρίου παράδοσις γέγονε καὶ τῶν χωμάτων χωρὶς. νεανίας τις ἡν ἐν τοῖς πολιορκουμένοις τόλμη

θρασύς καὶ κατὰ χεῖρα δραστήριος Ἐλεάζαρ καλούμενος, ὁ ἔξιέναι καὶ κωλύειν τὴν χῶσιν παρακαλῶν τοὺς πολλοὺς, ἐν ταῖς μάχαις ἐπιφανέστατος γέγονε, πολλὰ δεινὰ τοὺς Ῥωμαίους διατιθείς. καὶ ποτε τῆς μάχης διακριθείσης αὐτὸς μείνας ἐξω τῶν πυλῶν τοῖς ἐπὶ τοῦ τείχους ὠμίλει. Ῥοῦφος δὲ τις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοπέδου, τὸ γένος Αἰγύπτιος, ἐξαίφνης ἐπιδραμών, σὺν ὀπλοῖς αὐτοῖς τὸν Ἐλεάζαρ ἀράμενος φθάνει μεταθεὶς εἰς τὸ Ῥωμαίων στρατόπεδον. τοῦ δὲ στρατηγοῦ γυμνωθῆναι κελεύσαντος αὐτὸν καὶ μαστίζεσθαι βλεπόντων τῶν ἐκ τῆς πόλεως, ἀθρόα ἢ πόλις ἀνώμωξε. τοῦτο κατὰ τῶν πολεμίων ὁ Βάσσοσ στρατήγημα ἐποιήσατο, καὶ σταυρὸν προσέταξε καταπήγνυσθαι, ὡς αὐτίκα κρεμάσων τὸν Ἐλεάζαρ. οἱ δ' ἀπὸ τοῦ φρουρίου ὄρωντες ὠδυνῶντο μᾶλλον καὶ ἀνώμωζον διωλύγιον. καὶ ὁ Ἐλεάζαρ ἰκέτευε σφᾶς μὴτ' αὐτὸν περιδεῖν οὐτω θνήσκοντα καὶ ἑαυτοῖς τὴν σωτηρίαν προμηθεύσασθαι, εἰ ξασὶ τῆ Ῥωμαίων ἰσχυῖ καὶ τύχῃ. οἱ δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐκείνου κατακλῶμενοι λόγους, καὶ πολλῶν ἐνδον ὑπὲρ αὐτοῦ δεομένων, ἦν γὰρ ἐκ μεγάλης καὶ σφόδρα πολυανθρώπου συγγενείας, εἰς οἰκτον ἐνέδωκαν. καὶ στείλαντες τὴν τοῦ φρουρίου παράδοσιν ἐπηγγέλλοντο, ἵνα ἀδεεῖς ἀπαλλάττωνται, τὸν Ἐλεάζαρ λαβόντες. 2.80 Δεξαμένου δὲ τοῦ στρατηγοῦ ταῦτα, οἱ ἐν τῇ κάτω πόλει τὴν γινομένην ἰδίᾳ τοῖς Ἰουδαίοις πυθόμενοι σύμβασιν, ἀποδρᾶναι νυκτὸς αὐτοὶ ἐβουλεύσαντο. καὶ τὰς πύλας αὐτῶν ἀνοιξάντων, παρὰ τῶν τὴν ὁμολογίαν πεποημένων πρὸς τὸν Βάσσον ἦκε μήνυσις. οἱ μὲν οὖν τῶν ἐξιόντων ἐρρωμενέστατοι ἐφθασαν διεκπεσεῖν, τῶν δ' ἐνδον καταληφθέντων ἀνδρες μὲν ἀνηρέθησαν ἐπὶ χιλίους ἑπτακόσιοι, γυναῖα δὲ καὶ παῖδες ἠνδραποδίσθησαν. τὰς δὲ πρὸς τοὺς παραδόντας τὸ φρούριον ὁμολογίας φυλάσσωσιν ὁ Βάσσοσ αὐτοὺς τε ἀφήκε καὶ τὸν Ἐλεάζαρ ἀπέδωκε. Ταῦτα διαπραξάμενος ἠπείγετο ἐπὶ τὸν λεγόμενον Ἰάρδην δρυμόν· πολλοὶ γὰρ πρὸς αὐτὸν ἦσαν τῶν κατὰ τὰς πολιορκίας πρότερον ἀποδρᾶντων. ἐλθὼν οὖν ἐπὶ τὸν τόπον, κυκλοῦται αὐτὸν τοῖς ἰπεύσιν ἀπαντα, τοὺς δὲ πεζοὺς δενδροτομεῖν τὴν ὑλὴν ἐκέλευσεν. οἱ δ' ἐκεῖ προσπεφυγότες Ἰουδαῖοι ἀθρόοι μετὰ βοῆς ἄξαντες ἐνέπιπτον τοῖς κυκλωσαμένοις αὐτούς. ὡς δὲ καρτερῶς αὐτοὺς ἐκεῖνοι ἐδέχοντο, χρόνος μὲν οὐ βραχὺς τῇ μάχῃ ἐτρίβη, τέλος δὲ αὐτῇ οὐχ ὁμοίον τοῖς ἐναντίοις ἀπέβη μέρεσι. Ῥωμαίων μὲν γὰρ ἐπεσον δώδεκα, ὀλίγοι δ' ἐτρώθησαν, τῶν δὲ Ἰουδαίων ἐκ τῆς μάχης ταύτης οὐδεὶς διέφυγεν, ἀλόντες δὲ καὶ τρισχιλίων οὐχ ἠττους πάντες ἀπέθανον. Βάσσοσ μέντοι καὶ Λεβέριος Μάξιμος, ὁ σὺν ἐπίτροπος, πᾶσαν τὴν γῆν ἀποδόσθαι τῶν Ἰουδαίων παρὰ Καίσαρος ἐκελεύσθησαν. ὀκτακοσίοις δὲ μόνοις ἀπὸ τῆς στρατείας διαφειμένοι χωρίον ἐδωκεν εἰς κατοίκησιν, ὃ καλεῖται μὲν Ἀμαοῦς, ἀπέχει δὲ τῶν Ἱεροσολύμων σταδίου τριάκοντα. φόρον δὲ τοῖς 2.81 ὅπουδήποτε οὐσιν Ἰουδαίοις ἐπέταξε δύο δραχμὰς ἐκαστον ἔτησίως εἰσφέρειν εἰς τὸ Καπιτώλιον, ὡσπερ πρότερον εἰς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν συνετέλουν. Βάσσου δὲ τελευτήσαντος Φλάβιος Σίλβας διαδέχεται τὴν ἡγεμονίαν. ὁ σὺν ἐπὶ Μασάδαν τὸ φρούριον ἐστράτευσε, μόνον ἐτι τῶν ἀφροσθηκῶτων περιλειφθέν. κατεῖχον δὲ τοῦτο σικαριοὶ, ὡν προειστήκει δυνατὸς ἀνὴρ Ἐλεάζαρ, ἀπόγονος Ἰούδα τοῦ πείσαντος πολλοὺς Ἰουδαίων μὴ πείθεσθαι ταῖς ἀπογραφαῖς ἐπὶ Κυρηνίου. καὶ τῆς μὲν χώρας εὐθὺς ἐκράτει, τὸ δὲ φρούριον τεῖχει περιεκύκλωσε, τὴν εἰς φυγὴν ἐξοδὸν τοῖς ἐνδον ἀποφραγνύς. εἰτα πρὸς πολιορκίαν ἐτράπετο, καὶ χῶμα χῶσας ἐνθα δυνατὸν ἦν, ἐπὶ πέτρας γὰρ ὑψηλῆς τὸ φρούριον ὠκοδόμητο, φάραγξι βάθος ἐχούσαις ἀπειρον ἐστεφανωμένης, ἐπήγαγε τὴν ἐλέπολιν καὶ διέρρηξε μέρος τοῦ τείχους. ὡσθη δ' ἐτερον ἐντὸς ὑπὸ τῶν σικαρίων ἀντοικοδομηθὲν τοιοῦτον οἰον μὴδὲ ταῖς ἐμβολαῖς εἰξιν μέλλον τῶν ἐλεπόλεων. ἐκ ξύλων γὰρ ἦν δύο στίχους παραλλήλους ἐχόντων, ὡν μέσον συνεφόρου τὸν χοῦν. αἱ γοῦν τῶν μηχανημάτων ἐμβολαὶ οὐ μόνον οὐ διερρήγνυον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ στερρότερον τῷ σάλῳ συνιζάνον εἰργάζοντο· διὸ τοῖς στρατιώταις ὁ Σίλβας

λαμπάδας καιομένας ἀκοντίζειν ἀθρόους παρεκελεύσατο. τὸ δὲ πεποημένον ἐκ ξύλων τοῦ πυρὸς ἀντελάβετο καὶ φλόγα πολλὴν ἀνήκε. τὸ μὲν οὐ ν πρῶτον πνέων βορρᾶς ἀνωθεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους τὴν φλόγα ἐπήλαυνε, καὶ μικροῦ τῶν μηχανημάτων ἠψατο ἀ ν' επειτα νότος ἀντιπνεύσας πολὺς τῷ τείχει 2.82 ταύτην προσέβαλε, καὶ ἀπαν ἡδη κατέφλεκτο. ἐπὶ 2.82 τούτοις οἱ μὲν Ῥωμαῖοι κατὰ τὴν ἐπιούσαν τοῖς πολεμίοις ἐπιχειρεῖν ἐμελλον, Ἐλεάζαρ δὲ τοῖς ἐν τῷ φρουρίῳ διαλεχθεὶς εἰσε πάντας τὰς τε γυναῖκας ἑαυτῶν καὶ τὰ τέκνα ἀνηρηκότας ἐκείνοις ἐπαπελθεῖν ἐκαστον. καὶ δὴ τούτου δόξαντος, ὁμοῦ τε τὰς γυναῖκας ἠσπάζοντο καὶ τὰ τέκνα προσηγαλίζοντο, τοῖς φιλήμασιν ἐμφυόμενοι καὶ δακρύοντες, καὶ διεχειρίζοντο τὰ φίλτατα ταῖς χερσίν, ὡς μὴ τι σφίσι προσήκοντα. εἰ τα τὴν κτήσιν ἀπασαν συναθροίσαντες πῦρ ἐνέβαλλον εἰς αὐτήν. κλήρῳ δ' ἐλόμενοι δέκα τοὺς ἔσομένους σφαγεῖς ἀπάντων, ὑπ' αὐτῶν ἐκαστος ἐπὶ τοῖς φιλτάτοις ἐκτίννυτο. εἰ τ' αὐθις ὁ κλήρῳ λαχὼν τοὺς ἐννέα διαχειρισάμενος, καὶ κύκλῳ περιαθρήσας μήπου τις ζωὸς περιέλειπται, ὡς ἐγνω πάντας ἀνηρημένους, πῦρ μὲν τοῖς βασιλείοις ἐνήσιν, ὁλον δὲ τὸ ξίφος ἐλάσας δι' ἑαυτοῦ πλησίον τῶν οἰκείων κατέπεσε. καὶ οἱ μὲν ἐτεθνήκεσαν ὑπειληφότες μὴ τινα ζῶντα καταλειφθῆναι, ἐλαθεν δὲ γυνὴ πρεσβῦτις καὶ τις ἑτέρα καὶ πέντε παιδιά τοῖς ὑπονόμοις κατακρυφθέντα. ἡ ν δὲ τῶν σφαγόντων πλῆθος σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶ διακόσιοι πρὸς ἐξήκοντα. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι προσβολὴν ἐωθεν ἐποιοῦντο· βλέποντες δ' οὐδένα τῶν πολεμίων, πολλὴν δ' ἐνδον ἡρεμίαν καὶ πῦρ ἀναπτόμενον, διηπόρουν. καὶ τέλος ἠλάλαξαν, εἰ τινα τῶν ἐντὸς προσκαλέσαιντο. τῆς δὲ βοῆς αἰσθησὶς τοῖς γυναῖοις ἐγένετο, κὰκ τῶν ὑπονόμων ἀναδῦσαι τὰ πραχθέντα τοῖς Ῥωμαίοις ἐμήνυον· οἱ δ' ἠπίστουν. ὡς δὲ τῶν βασιλείων παρήλθον ἐνδον καὶ τοῖς ἀνηρημένοις ἐνέτυχον, ἐθαύμαζον τὴν γενναιότητα τῶν ἀνδρῶν καὶ τοῦ θανάτου τὴν καταφρόνησιν. 2.83 Τοιαύτη μὲν οὐ ν ἡ τῆς Μασάδας ἐγένετο ἀλωσις· καὶ κατὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Ἀλεξάνδρειαν πολλοὺς ἀποθανεῖν Ἰουδαίους συμβέβηκεν. οἱ γὰρ ἐκ τῆς στάσεως τῶν σικαρίων καταφυγόντες ἐκεῖ πολλοὺς τῶν ὑποδεξαμένων εἰθον τῆς ἐλευθερίας ἀντιποιεῖσθαι. εἰ δὲ τινες αὐτοῖς τῶν οὐκ ἀφανῶν Ἰουδαίων ἀντέβαινον, τοὺς μὲν ἐκτείνον, τοὺς δ' ἀλλοὺς πρὸς ἀποστασίαν προεκαλοῦντο. οἱ δὲ τῆς γερουσίας πρωτεύοντες εἰς ἐκκλησίαν τοὺς Ἰουδαίους ἀθροίσαντες ἠλεγχον τὴν τῶν σικαρίων ἀπόνοιαν, καὶ φυλάσασθαι τὸ πλῆθος παρεκάλουν τὸν ἐξ αὐτῶν ὀλεθρον, παραδοῦναι δὲ Ῥωμαίοις αὐτούς. ἐπίεσθη τοῖνυν τὸ πλῆθος τοῖς λεγομένοις, καὶ πρὸς τοὺς σικαρίους ἀξαντες συνήρπαζον αὐτούς. καὶ ἐάλωσαν μὲν περὶ ἑξακοσίους, ὁσοι δὲ τότε διέφυγον οὐκ εἰς μακρὰν συλληφθέντες ἐπανήχθησαν. καὶ πάσης αὐτοῖς ἐπενεχθείσης βασάνου, ὁπως Καίσαρα δεσπότην ὁμολογήσωσιν, οὐδεὶς ἐνέδωκεν, ἀλλὰ πάντες τὴν γνώμην ὑπερτέραν τῆς ἀνάγκης ἐτήρησαν. μάλιστα δ' ἡ τῶν παίδων ἡλικία τοὺς θεωμένους ἐξέπληξεν· οὐδὲ γὰρ ἐκείνων τις ἐξενικήθη Καίσαρα δεσπότην ἐξονομάσαι. ἠψατο δὲ καὶ τῶν περὶ Κυρήνην πόλεων ἡ τῶν σικαρίων ἀπόνοια. διεκπεσὼν γὰρ εἰς αὐτήν Ἰωνάθης πονηρότατος ἀνθρωπος, τὴν τέχνην ὑφάντης, τινὰς τῶν ἀπόρων ἀνέπεισε προσέχειν αὐτῷ, καὶ προήγαγεν εἰς τὴν ἐρημον, σημεῖα δεῖξιν καὶ τέρατα ὑπισχνούμενος. οἱ δὲ τῶν ἐπὶ Κυρήνης Ἰουδαίων πρωτεύοντες Κατύλλῳ τῷ τῆς Κυρήνης ἡγεμόνι ταῦτα ἀγγέλλουσιν. ὁ δὲ στρατιώτας ἀποστείλας συνέσχε τοὺς μετὰ Ἰωνάθου. αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωνάθης τότε μὲν διέφυγεν, ἐπιμελῶς δὲ ζητηθεὶς ἠλω, καὶ ἀναχθεὶς 2.84 πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἑαυτῷ μὲν ἐμηχανᾶτο τῆς τιμωρίας ἐξάλυξιν, τῷ Κατύλλῳ δὲ ἀφορμὰς ἀδίκων κερδῶν περιποιήσατο. τοὺς γὰρ πλουσιωτάτους τῶν Ἰουδαίων ἐλεγε, καταψευδόμενος αὐτῶν, διδασκάλους αὐτῷ τῶν δρωμένων γενέσθαι· καὶ ὁ ἡγεμὼν προθύμως ἐδέχετο τὰς διαβολὰς. πρὸς δὲ τῷ πιστεύειν ῥαδίως καὶ τὴν ψευδῆ κατηγορίαν τοὺς σικαρίους ἐδίδασκε· καὶ πολλῶν κατεῖπον ὑπ' ἐκείνου ὑποβαλλόμενοι. Ἐνταῦθα μὲν

ου ν τότε τὰ τῶν Ἰουδαίων ἐτελεύτησε πάθη, ὑπὸ Ῥωμαίων τῆς Ἱερουσαλήμ τὴν τελευταίαν ὑποστάσης αλωσιν. καὶ αὐθις δὲ Αἰλίου τῶν Ῥωμαίων κρατοῦντος Ἰουδαίου ἔστασίασαν Ἰουδαῖοι καὶ κατὰ Ῥωμαίων ὠπλίσθησαν. ἀλλὰ καὶ τότε ἠττήθησάν τε καὶ ἐξετρίβησαν, πολλῶν φθαρειῶν μυριάδων, ὡς λίαν περιλειφθῆναι βραχεῖς, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἰδίοις τόποις ἱστορηθήσεται. Ῥωμαίων δὲ μνησθείσης τῆς ἱστορίας καὶ τούτοις κράτος ἀναθεμένης ἀήτητον, ἀναγκαῖον πάντως εἶπεν καὶ διδάξαι ἢ ἀναμνήσαι τοὺς ἐντευξομένους τούτῳ δὴ τῷ συγγράμματι τίνες τε οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ὅθεν τὸ τούτων ἔθνος συνέστη τὸ ἐξ ἀρχῆς, καὶ πόθεν τὴν κλήσιν ἔσχε, καὶ τίσι πολιτείαις ἐχρήσατο, καὶ οἱ αἰς τύχαις ἐνέκυρσε, καὶ ὅπως προέκυψε εἰς εὐδαιμονίας ἀκρότητα ὡς μικροῦ κυριεῦσαι τῆς οἰκουμένης ἀπάσης καὶ τὸ κράτος κατὰ πάντων σχεδὸν ἀναδήσασθαι, καὶ ὅπως βασιλευθὲν ἐξ ἀρχῆς εἰς ἀριστοκρατίαν ἠτοὶ δικτατωρείας καὶ ὑπατείας μετέπεσε, καὶ εἰς δημοκρατίαν αὐθις μετήνεκτο, εἰτα εἰς μοναρχίαν ἐπανελήλυθεν. ῥητέον μοι τοῖς 2.85 νυν καὶ περὶ τούτων καὶ διηγητέον ὡς ἐνὸν ἐπιτέμνοντι τὸ πλάτος τῆς διηγήσεως καὶ τὴν μακρηγορίαν συστέλλοντι, ἵνα εἰ ἐν εὐσύννοπτα τὰ τῆς ἱστορίας καὶ τὴν τῶν ἐπιόντων μνήμην μὴ διαφεύγοιεν. Αἰνεῖας μετὰ τὸν Τρωικὸν πόλεμον ἀφῖκτο πρὸς Ἀβορίγινας, οἱ πρῶην τὴν χώραν ὠκουν καθ' ἣν ἡ Ῥώμη πεπόλισται, Λατίνου τοῦ Φαύνου τότε τὴν τούτων ἀρχὴν ἔχοντος, καὶ προσέσχε Λαυρεντῶ κατὰ τὸν Νουμίκιον ποταμόν, ἐνθα κατὰ τὴν θεοπρόπιον λέγεται παρασκευάζεσθαι ποιήσασθαι τὴν κατοίκησιν. ὁ δὲ τῆς χώρας ἀρχὸν Λατίνος ἀπειργε τῷ Αἰνεῖα τὴν ἐν τῇ χώρᾳ καθίδρυσιν. καὶ συμβαλὼν ἠττάται· εἰτα δι' ὄνειράτων φανέντων ἀμφοῖν καταλλάττονται· καὶ τῆς κατοικίας αὐτῶ παραχωρεῖ, καὶ τὴν θυγατέρα Λαουινίαν εἰς γάμον ἐκδίδωσιν. ἐνθα πόλιν ὁ Αἰνεῖας οἰκοδομήσας ὠνόμασε Λαουίνιον· ἣ τε χώρα Λάτιον ἐπεκλήθη καὶ οἱ ἀνθρώποι οἱ ἐκεῖ Λατῖνοι προσηγορεύθησαν. Ρουτοῦλοι δὲ ὁμοροῦντες τῇ χώρᾳ ἐκ πόλεως Ἀρδέας ὀρμώμενοι, καὶ πρόσθεν δυσμενῶς ἔχοντες πρὸς Λατίνους, καὶ τότε πόλεμον ἤραντο, ἐπαρήγοντος αὐτοῖς καὶ Τούρνου ἀνδρὸς ἐπιφανοῦς καὶ τῷ Λατίνῳ προσήκοντος, ὁ δὲ δι' ὀργῆς τὸν Λατῖνον πεποίητο διὰ τὸν Λαουινίας γάμον· ἐκείνῳ γὰρ ἡ κόρη προωμολόγητο. μάχης οὐ ν γενομένης πίπτουσιν ὁ τε Τούρνος καὶ ὁ Λατῖνος, τὴν δὲ νίκην ὁ Αἰνεῖας κεκόμιστο καὶ τὴν τοῦ πενθεροῦ βασιλείαν. μετὰ δὲ 2.86 τινα χρόνον συμμαχίας ἐκ Τυρσηνῶν οἱ Ρουτοῦλοι τυχόντες ἐπῆλθον τῷ Αἰνεῖα, καὶ τὸν πόλεμον νενικήκασιν· ἀφανῆς δὲ ὁ Αἰνεῖας γενόμενος, οὐτε γὰρ ζῶν ὠφθη εἰτι οὐτε μὴν τεθνεῶς, ὡς θεὸς παρὰ Λατίνους τετίμητο. ἐντεῦθεν καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τοῦ σφετέρου γένους ἀρχηγέτης νενόμισται, καὶ Αἰνειάδαι καλεῖσθαι ἀρχοῦσι. τὴν δὲ τῶν Λατίνων ἀρχὴν ὁ ἐκείνου υἱὸς Ἀσκάνιος διεδέξατο, ὁ δὲ οἱ κοθεν συνείπετο τῷ πατρί· οὐδέπω γὰρ ἐκ τῆς Λαουινίας παῖδα ἐγένετο, ἐγκυον δ' αὐτὴν καταλέλοιπε. τὸν δὲ Ἀσκάνιον κατακλείσαντες οἱ πολέμιοι ἐπολιόρκουν· νυκτὸς δ' οἱ Λατῖνοι αὐτοῖς ἐπιθέμενοι τὴν τε πολιορκίαν ἐλυσαν καὶ τὸν πόλεμον. Χρόνου δὲ διεληλυθότος πληθυνθέντες οἱ Λατῖνοι τὴν μὲν πόλιν τὸ Λαουίνιον οἱ πλείονες ἐκλελοίπασιν, ἑτέραν δ' ἐν ἀμείνωνι χώρα ἀντωκοδόμησαν, ἣν Ἀλβαν ἐκ τῆς λευκότητος καὶ ἀπὸ τοῦ μήκους Λόγγαν ἐπωνόμασαν· εἰποιεν ἂν Ἕλληνες λευκὴν καὶ μακράν. Ἀσκανίου δὲ τελευτήσαντος οἱ Λατῖνοι τὸν ἐκ τῆς Λαουινίας τεχθέντα τῷ Αἰνεῖα υἱὸν εἰς τὴν βασιλείαν προετιμήσαντο τοῦ Ἀσκανίου παιδός, διὰ τὸν πάππον τὸν Λατῖνον τοῦτον προκρίναντες, Σιλούιον κεκλημένον. ἐκ Σιλουίου δὲ Αἰνεῖας ἐτέθη, ἐξ Αἰνείου δὲ Λατῖνος ἐγένετο, Λατῖνον δὲ διεδέξατο Πάστις. Τιβερίνος δ' ἀρξας μετέπειτα ἐν ποταμῷ καλουμένῳ Ἀλβούλῳ πεσὼν διεφθάρη· ὁ δὲ ποταμὸς Τίβερις ἐξ ἐκείνου μετωνομάσθη, ῥέων διὰ τῆς Ῥώμης καὶ ὧν τῇ πόλει πολυαρκέστατος καὶ Ῥωμαίοις ἐς τὰ μάλιστα χρησιμώτατος. ἐκγονος δὲ τοῦ Τιβερίνου Ἀμούλιος, ὁ δὲ ὑπερφρονήσας καὶ θεοῦν ἑαυτὸν τολμήσας, ὡς βροντὰς τε ταῖς βρονταῖς ἐκ μηχανῆς

ἀντεπάγειν καὶ ἀνταστράπτειν ταῖς ἀστρά2.87 παῖς ἐνσκήπτειν τε κεραυνούς, διεφθάρη, τῆς λίμνης παρ' ἣ τὰ αὐτοῦ βασιλεία ἰδρυτο ἐπιρρυείσης αἰφνίδιον καὶ καταποντισίας κἀκεῖνον καὶ τὰ βασιλεία. Ἀουεντίνος δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐν πολέμῳ ἀπέθανε. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Λαουινίου καὶ Ἀλβανῶν· τὰ δὲ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐσχῆκασιν τὸν Νομίτωρ τε καὶ τὸν Ἀμούλιον, οἱ Ἀουεντίνου μὲν ἐγένοντο υἱῶνοί, τοῦ δ' Αἰνείου ἀπόγονοι. τῆς γοῦν ἐν Ἀλβῆ βασιλείας κατὰ διαδοχὴν περιελθούσης αὐτοῖς, νείμασθαι ταύτην ἠθέλησαν καὶ τὰ χρήματα. τοῦ Ἀμουλίου τοίνυν ἰδίᾳ μὲν τὰ χρήματα θέντος, ἰδίᾳ δὲ γε τὴν βασιλείαν, καὶ ἐξ ἀμφοῖν τὸν ἀδελφὸν προτρεψαμένου ὁ πρὸς βουλῆς αὐτῶ ἐπιλέξασθαι, τὴν βασιλείαν εἰλετο ὁ Νομίτωρ, α τε καὶ πρεσβύτερος ἀδελφός· λαβὼν δὲ τὰ χρήματα ὁ Ἀμούλιος, καὶ δύναιμι ἐκ τούτων περιβαλλόμενος, καὶ τὴν βασιλείαν ἀφείλετο. θυγατρὸς δὲ τῷ Νομίτωρι οὐσης, δεδιὼς μὴ παῖδες ἐξ αὐτῆς γένοιτο καὶ κατεξανασταῖεν αὐτοῦ, ἰέρειαν τῆς Ἑστίας ἐκείνην ἀπέδειξεν, ἀγαμὸν διὰ τοῦτο καὶ παρθένον διὰ βίου μέλλουσαν εσεσθαι. ἡ δὲ κύουσα ἐφωράθη μετέπειτα ὑπὸ Ἀρεος, ὡς μυθεύεται, ὑπ' ἀνθρώπων δὲ πάντως τινός. εἰρχθη οὖν διὰ τοῦτο, ἵνα μὴ λάθῃ τεκοῦσα. καὶ ετεκε διδύμους παῖδας μεγάλους τε καὶ καλούς. μᾶλλον οὖν φοβηθεὶς ὁ Ἀμούλιος ἐκέλευσε τὰ βρέφη ῥιφῆναι. καὶ ὁ ταῦτα λαβὼν σκάφῃ ἐνθέμενος ἐμβάλλει τῷ ποταμῷ τῷ Τιβέριδι. παρασῦραν δὲ τὴν σκάφην τὸ ρεῦμα εἰς τινα χῶρον κατήνεγκε μαλθακόν· εὐθα κειμένοις τοῖς βρέφεσι λύκαιναν ἱστοροῦσι προσιού2.88 σαν θηλὴν παρέχειν αὐτοῖς, καὶ ὀρνθιν δρυοκολάπτῃν παρεῖναι ταῦτα ψωμίζοντα καὶ φυλάττοντα. ἐκεῖ δὲ κείμενα τὰ βρέφη λαθῶν ἀφειλετό τις Ἀμουλίου συοφορβὸς Φαυστοῦλος καλούμενος· καὶ παρὰ τῆς ἐκείνου ἐτράφησαν γυναικός, ἡ ὀνομα Λαρεντία· καὶ ὁ μὲν Ῥωμύλος, ὁ δ' ἑτερος Ῥώμος ἐκλήθησαν. τινὲς δὲ μὴ λύκαιναν εἶναι τὴν τῶν παίδων φασὶ τροφόν, ὁ καὶ πιθανώτερον ἢ ἀληθέστερον μάλιστα, ἀρχὴν δὲ τὸν λόγον οὕτω λαβεῖν. Λούπας καλοῦσι Ῥωμαῖοι τὰς τε λυκαίνας καὶ τὰς ἑταίρας· πορνευομένη δ' ἡ Λαρεντία, ἡ τοὺς παῖδας ἐθρέψατο, καὶ Λούπα διὰ τοῦτο καλουμένη, χῶραν τῷ μύθῳ παρέσχετο. Ἀύξανόμενοι δὲ θυμοειδεῖς ἦσαν καὶ ἀνδρώδεις ἀμφοτέροι· ὁ δὲ Ῥωμύλος ἐδόκει συνέσει διαφορώτερος καὶ ἡγεμονικὸς μᾶλλον τὴν φύσιν ἢ πειθαρχικός. γενομένης δὲ ποτε πρὸς τοὺς Νομίτωρος βουκόλους τοῖς τοῦ Ἀμουλίου διαφορᾶς, συγκόπτουσιν αὐτοὺς οἱ ὁμαίμονες καὶ τῆς ἀγέλης συχνὴν ἀποτέμνονται μοῖραν. μόνῳ δὲ τῷ Ῥώμῳ σὺν ὀλίγοις ἄλλοις βαδίζοντι οἱ τοῦ Νομίτωρος βουκόλοι λοχήσαντες συνέλαβον αὐτὸν καὶ ἀπήγαγον πρὸς Νομίτωρα· καὶ ὁ πρὸς Ἀμούλιον ἐλθὼν ἐδεῖτο τυχεῖν δίκης, ἀδελφὸς οὖν καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων αὐτοῦ ὕβρισμένος. ὁ δὲ παραδίδωσι τῷ Νομίτωρι τὸν Ῥώμον ὡς βούλοιο χρήσασθαι. ὁ σ οἱ κοὶ ἐλθὼν καὶ τὸν νεανίσκον ὄρων ὑπερφέροντα μεγέθει καὶ ῥώμῃ, καὶ τὸ θαρραλέον αὐτοῦ καὶ ἀδούλωτον τῆς ψυχῆς θαυμάζων, ἀνέκρινεν ὁ σ τις εἴη καὶ ὅθεν γένοιτο, φωνῆ πρᾶειά. ὁ δὲ θαρρῶν ελεγεν ὡς "δίδυμοι μὲν ἔσμεν ἀδελφοί, γοναὶ δὲ ἡμῶν ἀπόρρητοι λέγονται καὶ τρο2.89 φαὶ καὶ τιθηνήσεις θαυμασιώτεροι, θηρίοις καὶ οἰωνοῖς τραφέντων παρὰ τὸν μέγαν ποταμὸν ἐν σκάφῃ τινὶ κειμένων, ἡ ετι σώζεται, χαλκοῖς ὑποζώμασι γραμμάτων ἀμυδρῶν ἐγκεχαραγμένων." Ὁ μὲν οὖν Νομίτωρ τοῖς τε λόγοις τοῦ Ῥώμου καὶ τῆ ὀψει πρὸς εὐνοϊαν τῆς ἐκθέσεως τῶν τῆς θυγατρὸς ἐνήγετο παίδων, ὁ δὲ Φαυστοῦλος τὴν τοῦ Ῥώμου μαθὼν σύλληψιν τὸν μὲν Ῥωμύλον βοηθεῖν παρεκάλει, τότε σαφῶς διδάξας αὐτὸν περὶ τῆς γενέσεως, πρότερον γὰρ ὑπηνίττετο, ὡ σ τ' αὐτοὺς μὴ μικροφρονεῖν, αὐτὸς δὲ τὴν σκάφην κομίζων ἐχώρει πρὸς τὸν Νομίτωρα σπουδῆς καὶ δέους μεστός. τοῖς δὲ περὶ τὰς πύλας τοῦ Ἀμουλίου φρουροῖς ὑφορώμενος, καὶ ταραττόμενος περὶ τὰς ἀποκρίσεις, οὐκ ελαθε τὴν σκάφην τῷ χλανιδίῳ περικαλύπτων. ὑπολαβόντες δὲ κλοπιμαῖόν τι φέρειν αὐτόν, εἰς μέσον τὴν σκάφην προήγαγον. ετυχε δὲ τις παρῶν ἐκεῖ τῶν τὰ παιδάρια ἐκθεμένων· ὁ σ τὴν σκάφην γνωρίσας, δραμῶν φράζει τῷ

Ἄμουλίω. καὶ ὁ Φαυστοῦλος ἀνακρινόμενος παρὰ τοῦ βασιλέως σῶζεσθαι μὲν τοὺς παῖδας κατέθετο, πόρρω δὲ τῆς Ἀλβης νέμοντας εἰ ναι· τὴν δὲ σκάφην πρὸς τὴν Ἰλίαν κομίζειν τὴν τῶν παίδων μητέρα, ποθοῦσαν ἰδεῖν. τεταραγμένος δὲ τούτοις Ἄμουλιος ἀνδρα πρὸς τὸν Νομίτωρα πέπομφε πυνθανόμενος εἰ τι μάθοι περὶ τῶν παίδων ὡς περιόντων. ἦν δὲ τῶν φίλων ὁ πεμφθεὶς τοῦ Νομίτωρος. ἀπελθὼν οὐκ καὶ ἐν περιπλοκαῖς τοῦ Ῥώμου εὐρηκῶς τὸν Νομίτωρα, παρεθάρρυνέ τε καὶ μὴ μέλλειν αὐτοῖς συνεβούλευε, καὶ αὐτὸς δὲ συνέπραττεν. ἀρτι δὲ καὶ ὁ Ῥωμύλος ἐγγὺς ἦν, χεῖρα συχνὴν ἀγροικικὴν ἐπαγόμενος· καὶ τῶν πολιτῶν δὲ αὐτῷ οὐκ ὀλίγοι προσήεσαν μίσει τοῦ Ἄμουλίου. 2.90 ὁ σὺ τῶν πραγμάτων συνενεχθέντων οὐδὲν οὐτε πράξας οὐτε βουλευσας σωτήριον ἀνηρέθη. Ῥωμύλος μέντοι καὶ Ῥώμος τὴν τῆς Ἀλβης ἡγεμονίαν τῷ μητροπάτορι νείμαντες, καὶ τῇ μητρὶ τιμὴν πρέπουσαν, καθ' ἑαυτοὺς εἰ ναι ἐκριναν· οὐτε γὰρ ἠνείχοντο ἀρχεσθαι καὶ πόλιν ἀναστήσαι ἐνθα προετράφησαν ἠθελον. ὠρμημένοι δὲ πρὸς τὴν τῆς πόλεως δόμησιν διαφορὰ συνέβη τοῖς ἀδελφοῖς περὶ τε τῆς ἀρχῆς καὶ περὶ τῆς πόλεως, καὶ διὰ μάχης ἐχώρησαν, ἐν ἧ ὁ Ῥώμος ἀπέθανεν. ἕτερος δὲ λόγος εἰς ὡς τοῦ Ῥωμύλου τάφρον ἠδη ὀρύττοντος, ἠ τῆς πόλεως ἐμελλεν εἰ ναι προτείχισμα, πῆ μὲν ἀπεῖργε τὸ ἔργον ὁ Ῥώμος, πῆ δὲ γε ἐχλεύαζε· καὶ τέλος διαλλόμενον αὐτὴν ὡς εὐεπιχείρητον οἱ μὲν Ῥωμύλου πατάξαντος, οἱ δ' ἑτέρου τινὸς ἱστοροῦσι πεσεῖν. ὁθεν καὶ ἐνομίσθη τὸν στρατοπέδου τάφρον τολμήσαντα διελθεῖν παρὰ τὰς συνήθεις ὁδοὺς, θανατοῦσθαι. Ὁ δὲ Ῥωμύλος θάψας τὸν ἀδελφὸν ὠκίζε τὴν πόλιν καὶ βοῦν ἀρρενα συζεύξας θηλεία, καὶ ἀρότρῳ ὑννιν χαλκῆν ἐμβαλὼν, αὐτὸς μὲν ἀυλακα βαθεῖαν κυκλοτερῆ περιέγραψεν, οἱ δ' ἐπόμενοι τὰς βώλους, ἀς ἀνίστη τὸ ἀροτρον, εἰσω πάσας τῆς ἀυλακος περιέστρεφον. καὶ ὁ πού μὲν ἐμελλε τὸ τεῖχος ἀνίστασθαι, καθὼς εἰρηται, ἠ ἀυλαξ ἐτέμνητο, ἐνθα δὲ πύλας στήσαι διεννοοῦντο, διάλειμμα ἐποιοῦντο τῆς ἀυλακος, τὸ ἀροτρον ἀνέχοντες ὑπερθεν. πᾶν μὲν γὰρ τεῖχος νομίζουσιν ἱερόν· τὰς δὲ πύλας εἰπερηγντο 2.91 ἱεράς, οὐκ ἦν τὰ μὲν δι' αὐτῶν εἰσάγειν, τὰ δὲ ἀποπέμπειν τῶν ἀναγκαίων καὶ μὴ καθαρῶν. Ἡ δὲ κτίσις τῆς πόλεως ταύτης ἡμέρα τετέλεστο τῇ πρὸ ἐνδεκα καλανδῶν Μαΐων, ἠ ἀν εἰ ἠ μᾶλλον εἰκοστῇ Ἀπριλλίου· καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐορτάζουσι Ῥωμαῖοι, γενέθλιον τῆς πατρίδος ὀνομάζοντες. ὀκτωκαίδεκα δ' εἰ ναι Ῥωμύλος ἐνιαυτῶν ἀναγέγραπται ὁ τε τὴν Ῥώμην συνώκισεν. ἐκτισε δὲ αὐτὴν περὶ τὴν τοῦ Φαυστούλου οἰκισιν· ὠνόμαστο δ' ὁ χῶρος Παλάτιον. Κτισθείσης μέντοι τῆς πόλεως, ὁσον μὲν ἐν ἡλικίᾳ στρατευσίμῳ πλῆθος ἐτύγχανεν, εἰς στρατιωτικὰ διεῖλε συντάγματα, ἐκαστον δὲ σύνταγμα πεζῶν τρισχιλίων ἦν καὶ τριακοσίων ἰππέων, ἐκλήθη δὲ λεγεών, ὁ τι λογάδες ἦσαν ἐκ πάντων οἱ μάχιμοι, τοῖς δ' ἀλλοις δῆμῳ ἐκέχρητο. καὶ τὸν δῆμον ποπούλους ὠνόμασεν· ὁθεν καὶ παρὰ ταῖς βίβλοις ταῖς νομικαῖς ποπούλαρῖα κέκληται ἠ δημοτικὴ ἀγωγή. τῶν μέντοι περιφανεστέρων γένει τε καὶ συνέσει καὶ βίου αἰρέσει ἑκατὸν ἀπέδειξε βουλευτάς, πατρικίους ὀνομάσας αὐτούς· τὸ δὲ λοιπὸν σύστημα σενάτον προσηγόρευσεν, ὁ ἔστι γερουσία. πατρικιοὶ μέντοι οἱ βουλευταὶ ἐπεκλήθησαν ἠ ὁ τι παίδων ἠσαν γνησίων πατέρες, ἠ μᾶλλον ὁ τι αὐτοὶ πατέρας ἑαυτῶν ἀποδεικνύειν ἠδύναντο ἐκαστος ἐκ γένους ὀντες γνωρίμου, ἠ ἀπὸ τῆς πατρωνίας· οὐτω δ' ἐκάλουν τὴν προστασίαν· πάτρωνας γὰρ τοὺς κηδεμονικούς καὶ βοηθητικούς προσηγόρευον. μάλιστα δ' ἀν τις καταστοχάσαιτο τῆς τοῦ Ῥωμύλου διανοίας, εἰ οἱ οἴτο διὰ τῆς κλήσεως ταύτης ἐμφαίνειν χρῆναι τοὺς πρώτους 2.92 καὶ δυνατωτάτους τῆς πόλεως πατρικὴ κηδεμονία κήδεσθαι τῶν ταπεινότερων, ἀμα δὲ καὶ τὸν δῆμον ἐνάγειν διὰ τῆς τῶν πατρικίων προσηγορίας εἰς τὸ

2.1 νομένης ἠξίου τοὺς ὑφ' Ἡρώδου τιμωμένους κολάσαντα τὸν Ἀρχέλαον ἐκδικῆσαι τοὺς τεθνεῶτας, καὶ πρὸ τῶν ἀλλων τὸν ἀρχιερέα παῦσαι, ἕτερον δὲ καταστήσασθαι νομιμώτερον. τούτοις Ἀρχέλαος καίπερ ἀχθόμενος τὴν ὄρμην αὐτῶν

ἐπέχων ἐπένευε· καὶ τὸν στρατηγὸν τῷ πλήθει διαλεξόμενον εἰστείλειν, ὡς οὐ νῦν τούτων καιρός, ἀλλ' ὅταν αὐτῷ ἡ ἀρχὴ βεβαιωθῆ ἔπινεύσει τοῦ Καίσαρος, οἱ δὲ βοῶντες καὶ θορυβοῦντες οὐκ εἰων λέγειν τὸν στρατηγόν, οὐδέ του αλλοῦ ἠνείχοντο ἐπὶ σωφρονισμῷ καὶ ἀποτροπῇ τῶν στάσεων ὠρμημένου λέγειν αὐτοῖς. ἀρτι δὲ τῆς τῶν ἀζύμων ἑορτῆς ἐνεστηκυίας, καὶ πλήθους πάντοθεν συρρεύσαντος εἰς τὸ ἱερόν, ἐπὶ μέγα τὴν στά2.2 σιν ἐξᾶραι προεθυμοῦντο. ὁ δεῖσας Ἀρχέλαος χιλίαρχον μετὰ σπείρας ἐξέπεμψε τὴν ὄρμην καταστελοῦντα τοῦ δήμου τοῦ στασιάζοντος. καὶ οἱ στασιασταὶ παραχρῆμα ἐπὶ τοὺς στρατιώτας ὠρμήκασιν καὶ κατέλευσαν τοὺς πλείστους αὐτῶν, ὀλίγοι δὲ τινες καὶ ὁ χιλίαρχος τραυματῆαι διέφυγον. Ἀρχέλαος δὲ συνιδὼν ὡς εἰ μὴ τὸ τῆς πληθύος ὀρμημα κωλυθῆ, εἰς μέγα κακὸν τὰ τῆς στάσεως ἀποβήσεται, ἐκπέμπει πᾶν τὸ στρατόπεδον· καὶ εἰς μὲν τρισχιλίους ἀνηρέθησαν, οἱ δὲ γε λοιποὶ ἐπὶ τὰ ὀρη διεσκεδάσθησαν. καὶ κήρυγμα γέγονε πάντας ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα· οἱ δὲ τὴν ἑορτὴν λιπόντες ἀπήσαν. Ἀρχέλαος δὲ ἐπὶ Ῥώμην ἐξέπλει σὺν τῇ μητρὶ, Φιλίππῳ τῷ ἀδελφῷ πιστεύσας τὰ πράγματα· συνεξήρει δὲ αὐτῷ καὶ Σαλώμῃ ἢ ἀδελφῇ Ἡρώδου. καὶ Ἀντίπας δὲ ὁ Ἡρώδου υἱὸς ἐτέρωθεν ἐπὶ Ῥώμην ὤρμητο, καὶ αὐτὸς τῆς βασιλείας ἀντιληψόμενος, ὡς ἐν προτέραις διαθήκαις καταγεγραμμένης αὐτῷ· ἐπτέρου δὲ τοῦτον πρὸς τὰς ἐλπίδας Σαλώμῃ. ἐπεὶ δὲ εἰς Ῥώμην ἀφίκοντο καὶ παρέστησαν Καίσαρι, οἱ μὲν ὑπὲρ Ἀρχελάου τοὺς λόγους πεποίηοντο, οἱ δὲ ὑπὲρ Ἀντίπα, τοῦ Ἀρχελάου κατηγοροῦντες. Καῖσαρ δὲ μᾶλλον ὑπὲρ Ἀρχελάου ῥοπήν ἐδείκνυ. Ἐν τούτοις δὲ ἀγγέλλεται Καίσαρι τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος στασιάσαν καὶ τοὺς ἐκεῖ Ῥωμαίους πολιορκοῦν. κατὰ γὰρ τὴν τῆς πεντηκοστῆς ἑορτὴν μυριάδων πολλῶν συναθροισθεισῶν πανταχόθεν, ὑπ' αὐτῶν οἱ Ῥωμαῖοι συγκατεκλείσθησαν καὶ αὐτὸς Σαβῖνος· στρατηγὸς δὲ ἡ ν ο υ τ ο ς Ῥωμαίων. καὶ μάχη ἡ ν καρτερά, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκράτουν. περιδεύσαντες οὐ ν οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ τὰς στοὰς ἀνήλθον τὰς ἐξω τοῦ ἱεροῦ, κἀντεύθεν ἐξ ὑπερδεξιῶν βάλλοντες με2.3 γάλα εβλαπτον τοὺς Ῥωμαίους. οἱ δὲ πῦρ ταῖς στοαῖς ἐνίᾳσιν καὶ τοῦτο ὑπέτρεφον υλαις ἐγείρειν φλόγα πεφυκυῖαις· καὶ ταχὺ ἡ πτετο τοῦ ὀρόφου, καὶ οἱ ἐπὶ τῶν στοῶν οἱ μὲν τῷ ὀρόφῳ καταρρηγνυμένῳ συγκατεφέροντο, τοὺς δὲ περισταδὸν εβαλλον οἱ πολέμιοι, οἱ δὲ εἰς τὸ πῦρ ἐνίσαν ἑαυτοὺς, οἱ δὲ τοῖς ἑαυτῶν ἐκτείνοντο ξίφεσιν, ἐσώθη τε τῶν ἐν ταῖς στοαῖς ἀνελθόντων οὐδ' ὅστισοῦν. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκράτουν τοῦ ἱεροῦ θησαυροῦ, καὶ πολλὰ μὲν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διήρπαστο, Σαβῖνος δὲ εἰς τὸ φανερόν τετρακόσια περιέσωσε τάλαντα. οἱ γε μὴν περιλελειμμένοι τῶν μαχομένων τὸ βασιλεῖον περισχόντες πῦρ αὐτῷ ἐμβαλεῖν ἠπέιλον καὶ ἀπαντας κτεῖναι, εἰ δ' ἀπίοιεν, ἀδειαν τοῖς Ῥωμαῖοις ἐπηγγέλλοντο καὶ Σαβίνῳ· καὶ πολλοὶ τῶν βασιλικῶν πρὸς αὐτοὺς ἠτόμολησαν. Ροῦφος δὲ καὶ Γράτος, τρισχιλίους τοῦ Ἡρώδου στρατεύματος ἔχοντες ἀνδρας ἔρρωμένους τοῖς σώμασι, Ῥωμαῖοις προστίθενται. Ἰουδαῖοι δὲ οὐ μεθίεντο τῆς πολιορκίας, καὶ ὁ Σαβῖνος ἐκαρτέρει πολιορκούμενος. Ἐπὶ τούτοις καὶ ἑτεροὶ θόρυβοι τὴν Ἰουδαίαν κατέλαβον. Ἰούδας γὰρ Ἐζεκιῦ τοῦ ἀρχιληστοῦ υἱὸς τοῦ ὑφ' Ἡρώδου μεγάλως ληφθέντος πόνοις, συστησάμενος πλήθος τῷ περὶ Σέπφωριν τῆς Γαλιλαίας ἐπέδραμε βασιλείῳ, καὶ τῶν ἐκεῖ κρατήσας ὀπλων ὤπλισε τοὺς περὶ αὐτόν, φοβερός τε ἀπασιν ἡ ν. ἀλλὰ καὶ Σίμων, δοῦλος μὲν Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἀνὴρ δ' εὐπρεπῆς καὶ μεγέθει καὶ ῥώμῃ σώματος προύχων, ἀρθεὶς τῇ ταραχῇ τῶν πραγμάτων ἐτόλμησε περιθέσθαι διάδημα. καὶ πλήθους συστάντος περὶ αὐτόν, βασιλεὺς καὶ αὐτὸς ἀναρρηθεὶς τὸ ἐν Ἰεριχοῦντι βασιλεῖον πίμπρησιν, καὶ ἀλλοὺς δὲ τῶν 2.4 βασιλικῶν οἰκων, διαρπάσας τὰ ἐν αὐτοῖς. ἀλλὰ τούτῳ Γράτος μάχην συνάψας τό τε πολὺ τοῦ μετ' αὐτοῦ πλήθους διέφθειρε καὶ αὐτοῦ τοῦ Σίμωνος τὴν κεφαλὴν κρατήσας ἀπέτεμε. καὶ ἀλλοὶ δὲ στασιασταὶ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐγένοντο, κακοῦντες καὶ Ῥωμαίους καὶ τοὺς βασιλικούς. Οὐ αρος δ' ἐν Συρίᾳ μαθὼν τὰ κατὰ

τὸν Σαβῖνον, ἠπείγετο τοῖς ἐν Ἰουδαίᾳ πολιορκουμένοις ἀλέξασθαι. ἀθροισθείσης δὲ ἐν Πτολεμαΐδι τῆς αὐτοῦ δυνάμεως πάσης, μέρος τι ταύτης τῷ υἱῷ παραδοῦς Γαλιλαίους ἐξέπεμψε πολεμεῖν· οἱ συμβαλὼν ἐκείνοις ἐκράτησεν. Οὐαρος δὲ τῷ λοιπῷ τοῦ στρατεύματος προσίων εἰς Ἱεροσόλυμα, εἰς δειλίαν τοὺς πολιορκοῦντας τῶν Ἰουδαίων ἐνέβαλε· καὶ λιπόντες τὴν πολιορκίαν ἡμίεργον ὤχοντο. Οὐάρου δὲ τοῖς Ἱεροσολυμίταις ἐγκαλοῦντος διὰ τὸν πόλεμον, ἐκείνοι τὴν τοῦ πλήθους σύνοδον διὰ τὴν ἑορτὴν ἐλεγον γεγονέναι, τὸν δὲ πόλεμον παρὰ τῶν ἐπηλύδων. καὶ ὁ Οὐαρος πέμψας κατὰ τὴν χώραν ἐπεζήτηι τοὺς αἰτίους τῆς στάσεως, καὶ εὐρῶν ἐνίους ἐκόλασε· δισχίλιοι γὰρ ἐσταυρώθησαν. καὶ ἕτεροι δὲ περὶ μυρίου Οὐάρῳ κατ' αὐτῶν ὠρμηκῶτι παρέδωκαν ἑαυτούς· ὁ δὲ πρὸς Καίσαρα πέμπει τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν· Καῖσαρ δὲ μόνους ἐκόλασεν οἱ σὺν συγγενεῖς οὐαρος Ἡρώδου συνεστρατεύοντο τοῖς στασιασταῖς. Εἰς δὲ Ῥώμην ἐξ Ἰουδαίας πρέσβεις ἀφίκοντο, καὶ τοῦ Καίσαρος συστησαμένου συνέδριον οἱ πρέσβεις συνισταμένους ἔχοντες τῶν ἐπὶ Ῥώμης Ἰουδαίων περὶ ὀκτακισχιλίους αὐτονομίαν ἤθουν. καὶ ἐπὶ κατηγορίαν τῶν Ἡρώδου τρέπονται παρανομημάτων· 2.5 οὐ γὰρ βασιλέα, τύραννον δ' ἐκείνον ἐκάλουν. πολλῶν γὰρ πολλάκις κακώσεων τῷ ἔθνει ἐφησαν συμβεβηκυῶν οὐδεμίαν ἐξισοῦσθαι ταῖς αὐτῷ ἐπενηνεγμέναις παρ' ἐκείνου κακώσεσιν. οἴομενοι οὐκ ἄν πάντα τῆς βασιλείας κρατήσοντα Ἡρώδου ἐσεσθαι μετριώτερον, ἄσμένως τὸν Ἀρχέλαον προσειπεῖν βασιλέα. ὁ δὲ δέισας μὴ ὡς περ οὐχ' Ἡρώδου νομιζοίτο παῖς, εἰ τοῖς Ἰουδαίοις ἠπιώτερος φαίνοιτο, τρισχιλίων ἀνδρῶν κατὰ τὸ τέμενος σφαγὴν ἐποίησατο, καὶ ταῦτα μηδέπω σοῦ, Καῖσαρ, τὴν ἀρχὴν αὐτῷ βεβαιώσαντος. καὶ ταῦτα λέγοντες ἠξίουσαν βασιλείας καὶ τοιῶνδε ἀρχῶν ἀπηλλάχθαι, προσθήκη δὲ γεγονέναι Συρίας καὶ τοῖς ἐκεῖ στελλομένοις Ῥωμαίων στρατηγοῖς ὑποκεῖσθαι. Οἱ μὲν οὐκ ἠτοῦντο, οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀρχέλαον ἀπολογούμενοι τοὺς τε βασιλεῖς, τὸν πατέρα λέγω καὶ τὸν υἱόν, τῶν ἐγκλημάτων ἀπέλυον, καὶ Ἰουδαίοις ἐπενεκάλουν στάσεις καὶ νεωτερισμούς. ὁ μὲντοι Καῖσαρ βασιλέα μὲν οὐκ ἀποδείκνυσι τὸν Ἀρχέλαον, τὸ δ' ἠμισυ δίδωσι τῆς πατρικῆς ἀρχῆς, ἐπαγγελόμενος ὀνομάσειν καὶ βασιλέα αὐτόν, εἰ καλῶς ἀρχοῖ· ἡ δὲ ὁ τῆς αὐτῷ νεμηθείσης χώρας δασμὸς ὁ ἐτήσιος ἑξακόσια τάλαντα. τὴν δ' ἑτέραν ἡμίσειαν μοῖραν διχῆ διελὼν Ἀντίπα καὶ Φιλίππῳ παισὶν ἑτέροις Ἡρώδου δένειμε· καὶ τῷ μὲν Ἀντίπα ἡ νεμηθεῖσα χώρα εἰσφορὰν ἐποιεῖτο διακόσια τάλαντα, Φιλίππῳ δὲ ἡ παραδοθεῖσα μερὶς ἑκατὸν εἰσέφερε τάλαντα. τῇ δὲ Σαλώμῃ ἐφ' οἱς ὁ Ἡρώδης κατέλιπε καὶ τὸ ἐν Ἀσκάλωνι βασιλεῖον δίδωσιν· ἐκ πάντων δ' εἰσήγετο ταύτῃ δασμὸς ἐξήκοντα τάλαντα. Καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἠτοῦντο διώκετο· νεανίας δὲ τις 2.6 Ἰουδαῖος εἰσώκισεν ἑαυτὸν εἰς τὴν Ἡρώδου συγγέ2.6 νεῖαν, ἐπεὶ τὴν μορφήν ὁμοίωτο Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἀνηρημένῳ Ἡρώδου υἱῷ. καὶ τινα παραλαβὼν ὁμόφυλον ἀνδρα πονηρόν τε καὶ συγγέαι δυνάμενον πράγματα, Ἀλέξανδρον ὀνόμαζεν ἑαυτὸν τὸν Ἡρώδου υἱόν, ὡς ὑπὸ τινῶν τῶν ἀνελεῖν ἀμφοτέρους ἀδελφῶν ἐσταλμένων ἀλλων ἀνηρημένων, αὐτῶν δὲ περισωθέντων καὶ διακεκλεμμένων. καὶ λόγοις τοιούτοις ἠπάτα τοὺς ἐντυγχάνοντας, κἀντεῦθεν πλεῖστα συναγαγὼν χρήματα εἰς Ῥώμην ἠπείγετο. Καῖσαρ δὲ ἠπίσται μὲν ῥαδίως ἀπατηθῆναι Ἡρώδη, ἀγαγὼν δ' εἰς οὐκ ἔστιν αὐτὸν τὸν ψευδαλέξανδρον οὐκ ἠπάτητο. τὸ μὲν γὰρ εἶδος εἰς ἑμπερὲς πρὸς τὸν Ἡρώδου Ἀλέξανδρον, ὑπὸ αὐτουργίας δ' ἐτετεύχωτο, καὶ πρὸς τὸ σκληρότερον αὐτῷ ἐπεφύκει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐκ ὡς τὸ ἐκείνου ὑπὸ τρυφῆς μεμαλάκιστο. ἐξήταζεν οὐκ ὀλίγον Καῖσαρ περὶ Ἀριστοβούλου ποῖα νειη· φαιμένου δ' ἐκείνου ἐν Κύπρῳ καταλελειφθαι, ἵνα εἰ τι περὶ ἐμὲ συμβαίῃ δεινόν, μὴ πάντῃ τὸ τῆς Μαριάμ ἐπιλίπη γένος, κατὰ μόναν ὁ Καῖσαρ τὸν ψευδαλέξανδρον ἀπολαβὼν τάληθές ἐρεῖν αὐτῷ προετρέπετο ἐπὶ μισθῷ τοῦ τυχεῖν σωτηρίας. ὁ δὲ ἐκφαίνει τῷ Καίσαρι τὸ σκαιώρημα. ὁ Καῖσαρ δὲ ἔρρωμένον αὐτὸν πρὸς αὐτουργίαν ὄρων, τοῖς ἐρέταις συνέταξε· τὸν δ' ἐπὶ τούτοις

ἐκείνῳ συμπνέοντα ἐκτείνεν. Ἀρχέλαος δὲ τὴν ἔθναρχίαν παραλαβὼν ἀφαιρεῖται τὴν ἀρχιερωσύνην ἐξ Ἰωαζάρου τοῦ Βοηθοῦ, καὶ ἀντικαθίστησιν Ἐλεάζαρ τὸν ἐκείνου ἀδελφόν. καὶ Γλαφύραν ἀγεται πρὸς γάμον τὴν Ἀρχελάου παῖδα, Ἀλεξάνδρου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ γαμετήν, ἀφ' οὗ καὶ τέκνα ἦν αὐτῇ, ἀπειρημένου τῷ νόμῳ 2.7 ἀδελφῶν ἀγεσθαι γυναῖκας παῖδας ἐκ τῶν τεθνεώτων ἐχούσας. καὶ τὸν Ἐλεάζαρ δὲ μετὰ μικρὸν ἐκβαλὼν Ἰησοῦν ἀντεισήγαγε τὸν παῖδα Σεέ. ἀνύων δ' εἰς τὸν ἐν τῇ ἀρχῇ δέκατον κατηγορήθη παρὰ Καίσαρι πρὸς τῶν ὑπηκόων ὡς ὡμῶς καὶ τὸ ὄλον τυραννικῶς κεχρημένος τοῖς πράγμασιν. ὁ τοίνυν Καίσαρ μετακαλεῖται ταχέως αὐτόν, καὶ ἀκροασάμενος τῶν κατηγορῶν κἀκείνου, ἐκείνου μὲν φυγαδεῖαν καταψηφίζεται, τὰ δὲ χρήματα ἀπηνέγκατο. Ὀνειρώ δὲ τὸ μέλλον ἐδηλώθη τῷ Ἀρχελάῳ. ἐδόκει γὰρ ἀστάχυας ὄραν δέκα ἀκμαίους καὶ πλήρεις σίτου βιβρωσκομένους ὑπὸ βοῶν. ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλως ἐξηγοῦντο τὸν ὄνειρον, Σίμων δὲ τὸ γένος Ἐσσαῖος μεταβολὴν πραγμάτων εἰλεγε φέρειν Ἀρχελάῳ τὴν ὄψιν, οὐ μὲντοι ἐπ' ἀγαθῷ. τοὺς μὲν γὰρ βόας κακοπαθείας σύμβολον εἶναι, ζῶα ἐπιεργοῖς ταλαιπωρούμενα καὶ δηλωτικὰ πραγμάτων μεταβολῆς ὅτι δι' αὐτῶν ἀρουμένη ἡ γῆ οὐκ ἔσται μένειν ἀκίνητος, τοὺς δὲ δέκα στάχυας σημαίνειν ἐτῶν ἀριθμὸν· περιόδῳ γὰρ ἐνιαυτοῦ πληροῦσθαι τούτους καὶ ἀπαρτίζεσθαι θέρος, καὶ τὸν τῆς ἡγεμονίας χρόνον ἐξήκειν τῷ Ἀρχελάῳ. Καὶ τῇ γυναικὶ δὲ τοῦ Ἀρχελάου Γλαφύρα ὄνειρος τεθέεται εἰς τὸν αὐτὸν. αὐτῇ γάρ, ὡς ἰστόρηται, Ἀλεξάνδρῳ πρότερον συνώκει Ἀρχελάου ὁμαίμονι· ἀναιρεθέντος δ' ἐκείνου Ἰόβα τῷ Λιβύων γεγάμητο βασιλεῖ· κἀκείνου δὲ τὴν ζωὴν μεταλλάξαντος Ἀρχελάῳ γίνεται τὴν συνοικοῦσαν αὐτῷ Μαριάμ ἀποπεμφαμένῳ, καὶ ταῦτα παῖδας ἐξ Ἀλεξάνδρου εἰσῆσεν. ἐδόκει γοῦν ἡ γυνὴ τὸν Ἀλέξανδρον αὐτῇ ἐπιστάντα μέμφεσθαι τε αὐτῇ καὶ λέγειν "Γλαφύρα, ἀληθεύειν ἂν τὸν λόγον ἀπέδειξας ὅς ἀπίστους εἶναι τὰς γυναῖκας τοῖς ἀνδράσι φησί. παρθένος γὰρ μοι συνοικήσασα, καὶ παῖδας γεννήσασα ἐξ ἐμοῦ, λήθη τῶν ἐμῶν ἐρώτων δευτέροις γάμοις ὡμίλησας· καὶ οὐδ' οὐτως σοὶ κόρος τῆς εἰς ἡμᾶς ἐγένετο ὑβρεως, ἀλλὰ καὶ τρίτον σαυτῇ νυμφίον παρακατέκλινας, καὶ ταῦτα ἐμὸν ἀδελφόν. ἀλλ' ἐγὼ σε αὐθις ἐμὴν ποιησάμενος τῆς ἐπὶ τούτῳ ἀπαλλάξω αἰσχύνης." ταῦτα διηγησαμένη πρὸς τὰς συνήθεις τῶν γυναικῶν μετὰ μικρὸν τελευτᾷ. Ἡ δὲ Ἀρχελάῳ ὑπήκοος χώρα τῇ Συρίᾳ προσενεμήθη. ἐπέμφθη δὲ καὶ Κυρήνιος ἀπογραφόμενος τὴν Συρίαν καὶ αὐτὴν Ἰουδαίαν προσθήκην ἐκείνης γεγεννημένην. Ἰουδαῖοι δέ, καίπερ πρότερον καὶ μέχρις ἀκοῆς τὴν ἀπογραφὴν δυσχεραίνοντες, τότε τοῦ ἀρχιερέως Ἰωαζάρου πείσαντος αὐτοὺς ἐνέδοσαν. Γαυλανίτης δὲ τις ἀνὴρ, Σαδῶκ Φαρισαῖον προσεταιρισάμενος, πολέμων καὶ ληστηρίων τὸ ἔθνος ἐνέπλησαν, λέγοντες οὐδὲν ἕτερον εἶναι τὴν τῶν οὐσιῶν ἀποτίμησιν ἢ δουλείαν ἀντικρυς· καὶ ἐδόκουν μὲν ἐπὶ διορθώσει τῶν κοινῶν κεκινήσθαι, τῇ δ' ἀληθείᾳ δι' οἰκείων ἐσπευδὸν κερδῶν ἀφορμάς. ἐξ ὧν στάσεις ἐφύησαν καὶ φόνος πολλῶν καὶ αὐτῶν τῶν πρώτων ἀνδρῶν, ὁ μὲν ἐμφυλίου σφαγαῖς, ὁ δὲ τῶν πολεμίων, λιμός τε καὶ πόλεων ἀλώσεις καὶ κατασκαφαὶ καὶ τοῦ ἱεροῦ ἐμπρησμός. Τριῶν γὰρ οὐσῶν ἐκ παλαιοῦ τοῖς Ἰουδαίοις φιλοσοφίας ὁδῶν, ὡς καὶ πρόσθεν εἰρηται, τῆς τῶν Ἑσσηνῶν, τῆς τῶν Φαρισαίων, καὶ τῆς τῶν Σαδδουκαίων, τετάρτη αὐτῇ ἐπίσακτος παρὰ Σαδῶκ καὶ 2.9 Ἰούδα κεκαίνισται. οἱ μὲν γὰρ Φαρισαῖοι εὐτελῶς διαιτῶνται, οὐδ' ἐπικλίνονται πρὸς τὸ μαλακώτερον, περὶ τε τὴν τῶν νομίμων φυλακὴν εἰσὶν ἀκριβεῖς, καὶ τοῖς ἐν γῆρα παραχωροῦσι τιμῆς, οὐδ' ἀντιλέγουσι θρασέως τοῖς παρ' ἐκείνων εἰσηγουμένοις. εἰμαρμένην τε δογματίζοντες καὶ τοῖς ἀνθρώποις διδῶσι μὴ εἰκείναις ταύτης ὁρμαῖς μετὰ σπουδῆς ἀντιπράττουσιν. ἀθανασίαν τε ταῖς ψυχαῖς ἀπονέμουσι, καὶ δικαιοσύνης ὑποχθονίους τῶν βεβιωμένων δοξάζουσι. δι' αὐτοῖς τε δήμοις εἰσὶ πιθανώτατοι καὶ ἐν εὐχαῖς καὶ ποιήσεσιν ἱερῶν ἐκείνοις χρῶνται ἐξηγηταῖς. Σαδδουκαῖοι δὲ θνητὰς

δοξάζουσι τὰς ψυχὰς, καὶ ταύτας τοῖς σώμασι συνδιαφθείρεσθαι λέγουσι. καὶ ἡ τῶν νόμων αὐτοῖς οὐ παρατηρεῖται παράβασις, καὶ τὸ πρὸς τοὺς γεραιτέρους καὶ τοὺς διδασκάλους αὐτοὺς ἀντιλέγειν ἀρετὴν οἰονται. εἰ δέ τινες αὐτῶν εἰς ἀρχὰς ἐλθοῖεν, προσχωροῦσι τοῖς τῶν Φαρισαίων λόγοις καὶ ἀκοντες· οὐ γὰρ ἄλλως ἀνεκτοὶ δοκοῦσι τοῖς πλήθεσιν. Ἐσσηνοὶ δὲ ἐπὶ θεῷ τὰ πάντα πεποιήνται· ἀθανάτους ἡγνῆται τὰς ψυχὰς· τοῦ δικαίου ἀντέχονται. ἀναθήματα μὲν εἰς τὸ ἱερὸν στέλλουσιν, οὐ μὴν γε καὶ θύουσι, διαφερόμενοι τοῖς ἄλλοις περὶ ἀγνισμῶν· διὸ καὶ εἰργόμενοι τοῦ κοινοῦ τεμενίσματος, ἐφ' ἑαυτῶν θύουσι. καὶ ἐπὶ πόνους γεωργικοὺς τρέπονται. κοινὰ τὰ χρήματα εἰσέχουσιν· οὐθεν οὐδὲν τι πλεονόμοιοι τῶν οἰκείων ἀπολαύει παρά τὸν πάνυ πενέστατον. καὶ οὐτε γαμετὰς εἰσάγονται οὐτε δούλους κτῶνται, τὸ μὲν ἀδικίαν οἰόμενοι, τὴν δὲ τῶν γυναικῶν ἐπεισαγωγὴν στάσεως ἀφορμὴν· καθ' ἑαυτοὺς δὲ βιοῦντες ἀλλήλοις ὑπηρετοῦσι. καὶ ἀποδέκτας 2.10 τῶν τῆς γῆς καρπῶν καὶ τῶν ἄλλοθεν κομιζομένων αὐτοῖς προχειρίζονται. Ἡ δὲ τετάρτη, ἡς ὁ Γαλιλαῖος Ἰούδας γέγονεν ἡγεμῶν, τὰ μὲν ἄλλα τοῖς Φαρισαίοις ὁμογνώμων ἐστὶ, τῆς δ' ἐλευθερίας αὐτῆς δριμύτως ἐντέτηκεν, ἡς οἱ τρόφιμοι μόνον ἡγεμόνα καὶ δεσπότην τὸν θεὸν ὀνομάζουσιν, ἀνθρώπων τῶν ὀνομάτων τούτων μεταδιδόναι μὴ ἀνεχόμενοι, ἀλλὰ καὶ θανάτους καὶ τιμωρίας ποικίλας τε καὶ δεινὰς ὑφίστασθαι μὴ ἀπαναινόμενοι, ἵνα μὴ τῆς σφετέρας ἐκσταίεν ἐνστάσεως. Ἐντεῦθεν οὐκ ἠρξάτο τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος νοσεῖν ἐξ ἀνοίας ἀπόνοϊαν, Γεσίου Φλώρου τοῦ ἡγεμόνος εἰς ταύτην αὐτοὺς ἐρεθίσαντος ὑβρεσιν. ὁ μὲντοι Κυρήνιος, τῆς ἀπογραφῆς καὶ τῶν ἀποτιμήσεων περαιωθεισῶν, αἰ ἐγένοντο ἐν εἰς τριακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ μετὰ τὴν ἐν Ἀκτίῳ ἡτταν τοῦ Ἀντωνίου ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, Ἰωάζαρον τὸν ἀρχιερέα καταστασιασθέντα ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀφελόμενος τὴν τιμὴν, Ἀνναν τὸν Σεθὶ ἀρχιερέα καθίστησι. Κυρηνίου δὲ εἰς Ῥώμην ἀπάραντος Κοπώνιος τὴν Ἰουδαίαν διεῖπε. τούτῳ δὲ διάδοχος γίνεται Μάρκος Ἀμβιβούχος. καὶ τὸν Μάρκον Ῥοῦφος διαδέχεται Ἀννίνος. ἐφ' οὗ δὴ τελευτᾷ Καῖσαρ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, ἀρξας ἐτη ἑπτὰ καὶ πενήκοντα μῆνας τε ἐξ ἐφ' ἡμέραιν δυοῖν, ἀφ' ὧν τεσσαρεσκαίδεκα ἐτη αὐτῷ συνῆρξεν Ἀντώνιος, ὡς εἰναι τὸν τῆς μοναρχίας αὐτοῦ χρόνον ἑνιαυτοὺς τεσσαράκοντα πρὸς τρισί, κατὰ δὲ τινὰς τέσσαρσιν. ἐβίω δὲ ἐτη ἑβδομήκοντα καὶ ἑπτὰ. Ἡ δὲ μοναρχία μετήνεκτο εἰς Τιβέριον τῆς τοῦ Καίσαρος γυναικὸς Ἰουλίας υἱόν. ὑφ' οὗ Γράτος Οὐαλλέριος εἰς Ἰουδαίαν ἐσταλτο ἡγεμῶν· ὁ δὲ παύσας τὸν Ἀνναν τῆς ἀρχιερωσύνης Ἰσμαὴλ ἀποδείκνυσι τὸν τοῦ Φαβί, καὶ τοῦτον δὲ μεταστήσας μετ' οὐ πολὺ Ἐλεάζαρ τῷ τοῦ Ἀννα υἱῷ ἀπονέμει τὴν τοῦ ἱεραῖου τιμὴν, καὶ μετ' ἑνιαυτὸν ἀντείσάγει Σίμωνα τὸν Καμίθου. καὶ τούτῳ τὸν ἑξῆς χρόνον ἱερασαμένῳ Ἰωσήφ ὁ Καϊάφας διάδοχος ἔγενετο. Καὶ Γράτος ἐπὶ ἑνδεκάτη τῆς Ἰουδαίας ἀρξας, καὶ ταῦτα πράξας, εἰς Ῥώμην ὑπανεχώρησε· Πόντιος δ' ἡκε Πιλᾶτος τὴν ἡγεμονίαν ἀναδεξάμενος. ὁ δὲ τετράρχης Ἡρώδης φίλος τῷ Τιβερίῳ χρηματίζων πρὸ τῆς ἀρχῆς, οἰκοδομεῖ μετὰ τὴν μοναρχίαν πόλιν αὐτῷ ἐπώνυμον ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἐπὶ τῇ λίμνῃ Γεννησαρέτ, Τιβεριάδα καλέσας αὐτήν. Πιλᾶτος δὲ στρατιὰν ἐκ Καισαρείας μεθιδρύσας χειμαδιοῦσαν ἐν Ἱεροσολύμοις, σημαίας εἰς τὴν πόλιν ὑπὸ νύκτα εἰσήγαγεν εἰκόνας ἐχούσας Καίσαρος, ἀπαγορεύοντος Ἰουδαίοις τοῦ νόμου εἰκόνας εἰσφέρειν. ἐπεὶ δ' ἐγνώσθη τὸ πεπραγμένον, πλῆθος ὠρμησεν εἰς Καισαρείαν αἰτούμενον τὴν τῶν εἰκόνων μετάθεσιν, καὶ πενθημέρους ἰκετείας διὰ τοῦτο πεποιήντο. μὴ συγχωροῦντος δὲ Πιλᾶτου, ὡς ἐντεῦθεν δῆθεν ὑβρίζομένου τοῦ Καίσαρος, ἐπεὶ τὸ πλῆθος οὐκ ἀνίει δεόμενον, κατὰ τὴν ἑκτὴν ἡμέραν περιστήσας στρατιώτας ἐνόπλους σφίσις ἠπειλεῖ θάνατον, εἰ μὴ παύσοιντο θορυβεῖν. οἱ δὲ πρηνεῖς καταβαλόντες ἑαυτοὺς σὺν ἡδονῇ δέξασθαι τὸν θάνατον ἐλεγον. καὶ θαυμάσας Πιλᾶτος τὸ γενναῖον αὐτῶν καὶ πρόθυμον ἐπὶ τηρήσει τῶν νόμων, παραχρῆμα τὰς εἰκόνας ἐπανεκόμισεν εἰς Καισαρείαν. 2.12 Ὑδάτων δ' εἰσαγωγὴν

ποιούμενος εἰς Ἱεροσόλυμα τὰ ἱερὰ πρὸς ταύτην ἀνήλισκε χρήματα. συνελθόντες οὐν πολλοὶ κατεβόων Πιλάτου, παύσασθαι ἀξιοῦντες, τινὲς δὲ καὶ λοιδορίαὶ ἐκέχρητον κατ' αὐτοῦ. ὁ δὲ στολαῖς Ἰουδαϊκαῖς πλήθος στρατιωτῶν κεχημένον σκυτάλας τε ὑπὸ ταῖς στολαῖς ἔχον περιελθεῖν κύκλῳ τῶν θορυβούντων ἐκέλευσε, καὶ οὕτως ἀναχωρεῖν τοῖς Ἰουδαίοις ἐπέταττεν. ὡς δ' ἠρξάντο λοιδορεῖν, τοῖς στρατιώταις δίδωσι σύνθημα· οἱ δὲ πληγαῖς τοὺς θορυβοῦντας ἐκόλαζον. ἐκεῖνοι δὲ ἀσπλοῖοντες καὶ πληττόμενοι οὐδὲν ἐνδόσιμον ἐφρόνουσιν, ἀλλὰ πολλοὶ μὲν ἐπιπτον, οἱ δ' ἄλλοι τραυματῖαι ἀπήεσαν. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν καὶ θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν Ἰουδαίᾳ ἐφάνη, περὶ οὗ ταῦτα κατὰ λέξιν φησὶν ὁ Ἰώσηπος ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ λόγῳ τῆς Ἀρχαιολογίας. "γίνεται δὴ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, εἰ γε ἀνδρὰ αὐτὸν λέγειν χρή· ἡ γὰρ παραδόξων ἐργῶν ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν σὺν ἡδονῇ τάληθῆ δεχομένων· καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπηγάγετο. ὁ Χριστὸς οὕτως ἡν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχον ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ θαυμάσια εἰρηκότων. εἰσέτι νῦν τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φύλον." Καὶ ταῦτα μὲν ἀρχαιολογῶν ὁ Ἰώσηπος ἐγραψε περὶ τοῦ Χριστοῦ· ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἑλληνας αὐτοῦ 2.13 λόγῳ, ὡς κατὰ Πλάτωνος ἐπιγέγραπται περὶ τῆς τοῦ παντὸς αἰτίας, οὐ καὶ ὁ ἀγιὸς Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς μνεῖαν πεποιήται ἐν τῇ πονηθείᾳ αὐτῷ βίβλῳ τῇ καλουμένῃ Παράλληλα, ταῦτα φησι. "πάντες γὰρ δίκαιοί τε καὶ ἀδικοὶ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ λόγου ἀχθήσονται. τούτῳ γὰρ ὁ πατὴρ τὴν κρίσιν δέδωκε, καὶ αὐτὸς βουλήν πατρὸς ἐπιτελῶν κριτὴς παραγίνεται, οὐν Χριστὸν προσαγορεύομεν. οὐδὲ γὰρ Μίνως καὶ Ραδάμανθυς κριταὶ καθ' ὑμᾶς, Ἕλληνες, ἀλλ' οὐν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἐδόξασε· περὶ οὗ ἐν ἑτέροις λεπτομερέστερον διεληλύθαμεν πρὸς τοὺς ζητοῦντας τὴν ἀλήθειαν. οὕτως τὴν πατρὸς ἐκάστῳ δικαιοκρισίαν ποιούμενος, πᾶσι κατὰ τὰ ἐργα παρασκευάσει τὸ δίκαιον. οὐ κρίσει παραστάντες πάντες ἀνθρωποῖ τε καὶ ἀγγελοὶ καὶ δαίμονες μίαν ἀποφθέγγονται φωνὴν οὕτω λέγοντες, δικαία σου ἡ κρίσις. ἡς φωνῆς τὸ ἀνταπόδομα ἐπ' ἀμφοτέροις ἐπάγει τὸ δίκαιον, τοῖς μὲν εὖ πράξασι δικαίως τὴν αἴδιον ἀπόλαυσιν παρασχόντος, τοῖς δὲ τῶν φαύλων ἐρασταῖς τὴν αἰώνιον κόλασιν ἀπονείμαντος. καὶ τούτοις μὲν τὸ πῦρ ἀσβεστον διαμένει καὶ ἀτελεύτητον, σκόληξ δὲ τις ἐμπυρος μὴ τελευτῶν μηδὲ σῶμα διαφθείρων, ἀπαύστῳ δ' ὀδύνη ἐκ σώματος ἐκβράσων παραμένει." καὶ ἄλλα δ' ἐπὶ τούτοις φησὶν. Οὕτως μὲν οὐν περὶ Χριστοῦ γέγραπεν ὁ Ἰώσηπος. ἐν δὲ Ῥώμῃ τότε Παυλῖνά τις ἡν καὶ γένους περιφανείᾳ καὶ τρόπων σεμνυνομένη χρηστότητι καὶ 2.14 πλούτου περιττῶς ἐχουσα· οὕσα δὲ καὶ τὴν ὄψιν χαρίεσσα καὶ τῆς ἡλικίας ἐν ἡ γυναικὲς ἀγάλλονται, σωφροσύνη κεκόσμητο. συνώκει δὲ Σατορνίνῳ, ἀνδρὶ μηδὲν αὐτῆς εἰς ἕκαστον τῶν καλῶν ἀποδέοντι. ταύτης ἕαλω τῷ ἐρωτῇ Δέκιος Μοῦνδος, ἐν ἀξιώματι ὡν μεγάλῳ τῶν τότε ἱππέων, καὶ ἐπεῖρα δώροισ· εἰκοσι γὰρ μυριάδας δραχμῶν Ἀττικῶν εὐνῆς ἐδίδου μίᾳς. ἡ δὲ οὐκ ἠνείχετο. κάκεῖνος ἐξῆπτο πλέον εἰς ἐρωτά, ὡστε βρώσεως ἀποχῆν ἑαυτῷ μνηστεύεσθαι θάνατον. ἡν δὲ τούτῳ ἀπελευθέρα πατρῶα ἴδη καλουμένη, παντοίων ἰδρις κακῶν. αὐτῆ οὕτως ἔχοντα τὸν νεανίαν ὀρώσα ἀναθαρσύνει λόγοις καὶ ἀναζωπυρεῖ ὑποσχέσει, πέντε μυριάδων αὐτῇ δεήσειν λέγουσα μόνων ὡστε τὴν πράξιν αὐτῷ κατεργάσασθαι. καὶ λαβοῦσα τὸ αἰτηθὲν ἀργύριον, ἐπεὶ οὐχ ἄλωτὴν ἑώρα τὴν Παυλῖναν τοῖς χρήμασι, τῇ δὲ θεραπείᾳ τῆς ἰσίδος, θεὸς δ' αὐτῆ τοῖς Ῥωμαίοις τότε νενόμιστο, ἡ δὲ ταύτην προσκειμένην θερμότατα, πρόσσεισι τῶν τῆς ψευδοῦς ἐκείνης θεοῦ ἱερέων τισί, καὶ χρήμασιν ἀναπαίθει τὴν Παυλῖναν ἐξαπατήσαι αἰς δύναιτο μηχαναῖς καὶ τῷ Μοῦνδῳ συγκατακλῖναι. οἱ δὲ θελχθέντες τοῖς χρήμασι τῇ πράξει ἐπέβαλον. καὶ

αὐτῶν ὁ γεραίτατος πρὸς τὴν Παυλῖναν ἔλθων, καὶ ἰδίᾳ αὐτῇ ἐντυχῶν, εἰπὼν ἡ κειν πεμπτός ὑπὸ τοῦ Ἀνουβιδος, κελεύοντος τοῦ θεοῦ πρὸς αὐτὸν ἡ κειν αὐτῆς ἔρῳντα. τῇ δὲ ὁ λόγος εἰδοξεν εὐκταϊότατος, εἰ ἔρῳτο ὑπὸ θεοῦ· καὶ τῷ ἀνδρὶ κοινοῦται τὸ ἀγγελθέν, κάκεινος συνεχῶρει, τὴν σωφροσύνην γινώσκων τῆς γυναικός. ἀπῆλθεν οὐ ν εἰς τὸ τέμενος· καὶ ὡς ὑπνοῦ καιρὸς ἦν, ἐνδον ἐν τῷ ναῷ τῇ γυναικὶ καθευδῆσαι ἤτοίμαστο, καὶ τὰ λύχνα κατέσβεστο. ὁ γοῦν Μοῦνδος, ἐκέκρυπτο γὰρ ἐκεῖ, παν2.15 νύχιον ἐνεφορήθη αὐτῆς, ὡς Ἀνουβις αὐτῇ προσφερόμενος. εἰ τα ὁ μὲν ἀπῆλθεν, ἡ δὲ πρὸς τὸν ἀνδρα φοιτήσασα διηγείτο τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Ἀνουβιδος, καὶ πρὸς τὰς συνήθεις ἐνελαμπρύνετο ὡς ὁμιλίας ἀξιοθεῖσα θεοῦ. τρίτη δὲ μετὰ τὴν πρᾶξιν ἡμέρα συναντήσας ὁ Μοῦνδος αὐτῇ "Παυλῖνα," φησί, "καὶ τὰς εἰκοσι μυριάδας εἰς ἡμᾶς, καὶ σύ μοι τούτων διηκονήσω χωρίς. ἀ δὲ πρὸς Μοῦνδον ἐξύβριζες, τούτων οὐδὲν μοι προσήπτετο, Ἀνουβιν ονομαθεμένῳ αὐτῷ." ἐκ τούτων εἰς ἐννοίαν ἔλθοῦσα τοῦ τολμήματος ἡ γυνὴ περιρρήγνυται τὴν στολὴν, καὶ τῷ ἀνδρὶ ἐδήλου τὸ ἐπιβούλευμα· ὁ δὲ τῷ Τιβερίῳ προσῆλθε. καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἐξετάσας τὸ γεγονός, τοὺς μὲν ἱερεῖς ἀνεσταύρωσε καὶ τὴν Ἰδην, τὸν τε ναὸν καθεῖλε, καὶ τὸ τῆς Ἰσίδος ἀγάλμα εἰς τὸν Θύβριν ποταμὸν κατεπόντισε, τὸν δὲ Μοῦνδον φυγῇ ἐδικαίωσε, συγγνώμην νείμας αὐτῷ ὥστε μὴ μείζον κολασθῆναι διὰ τὴν βίαν τοῦ ἐρωτος. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπέπρακτο, ἐν δὲ Σαμαρείᾳ συμβέβηκε θόρυβος. ἀνὴρ γάρ τις ἐκέλευε τοὺς Σαμαρεῖς ἐπὶ τὸ Γαριζὶν ὄρος αὐτῷ συνελθεῖν· ἀγνότατον δὲ τοῦτο αὐτοῖς ὑπέληπται τῶν ὄρων· καὶ ἀφικομένοις ἐπηγγέλλετο ἱερὰ σκευὴ ἐμφανίσαι κατορωρυγμένα ἐκεῖ ὑπὸ Μωυσέως· οἱ δὲ ἠθροίζοντο καὶ ἐν ὄρεσσιν ἦσαν. Πιλάτος δὲ στρατιώτας πέμψας τοὺς μὲν ἐκτείνε, τοὺς δὲ ἐτρέψατο εἰς φυγὴν, καὶ τῶν ζωγρηθέντων τοὺς κορυφαίους διέφθειρεν. οἱ δὲ Σαμαρεῖς πρὸς Οὐιτέλλιον ἦλθον Συρίας ἡγεμονεύοντα, Πιλάτου κατηγοροῦντες ἐπὶ τῇ τῶν ὁμοφύλων σφαγῇ. καὶ Οὐιτέλλιος Μάρκελλον πέμψας τῶν Ἰουδαίων προνοησόμενον, ἐπὶ Ῥώμην ἀπιέναι τὸν Πιλάτον ἐκέλευεν ἐπὶ τοῦ αὐτοκρά2.16 τορος ἀπολογησόμενον ἐφ' οἷς ἐγκαλεῖται. καὶ ὁ μὲν ἀπῆει ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἡγεμονεύσας τῆς Ἰουδαίας, πρὶν δὲ τῇ Ῥώμῃ ἐγγίσει αὐτόν, ἐφθῆ Τιβέριος μεταστάς. Οὐιτέλλιος δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα ἔλθων τῆς τοῦ πάσχα ἑορτῆς τελομένης ὑπεδέχθη μεγαλοπρεπῶς, καὶ τὰ τέλη τῶν γεωργουμένων καρπῶν τοῖς Ἱεροσολυμίταις ἀνίησι, καὶ τὴν στολὴν τοῦ ἀρχιερέως εἰς τὸ ἱερόν συνεχώρησε κεῖσθαι καὶ παρὰ τοῖς ἱερεῦσιν εἰναὶ καθάπερ καὶ πρότερον· τότε δὲ ἐν τῇ Ἀντωνίᾳ ἀπέκειτο. τῶν γὰρ ἀρχιερέων τις, ὁ πρῶτος δηλαδὴ Ὑρκανός, ἐγγιστὰ τοῦ ἱεροῦ βᾶριν ἐγείρας, καὶ ἐν αὐτῇ δαιτώμενος, ἐκεῖ καὶ τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν αὐτῷ ἀνήκουσαν εἰχεν, ὡς ἀρχιερεῖ. τὰ αὐτὰ δὲ ἐκείνῳ καὶ τοῖς μετ' ἐκείνον ἐπράσσετο. Ἡρώδης δὲ τὴν βᾶριν ἐκείνην ἐπικατασκευάσας ἐπὶ τὸ πολυτελέστερον, φίλος ὢν Ἀντωνίου, ἐπὶ τῷ ἐκείνου ταύτην ὀνόματι μετωνόμασε· καὶ τὴν στολὴν ἐν αὐτῇ εὐρηκῶς κατεῖχεν ἐκεῖ. τοῦτο δ' ἐποίησε καὶ ὁ Ἀρχέλαος, καὶ μετ' ἐκείνον οἱ Ῥωμαῖοι τὰ αὐτὰ ἐπὶ τῇ στολῇ ἐπραττον, ἀποκειμένη ἐκεῖ ὑπὸ σφραγῖσι τῶν ἱερέων καὶ τῶν γαζοφυλάκων. ἑορτῆς δ' ἐφεστῶσης ἀπεδίδοτο τοῖς ἀρχιερεῦσιν ὑπὸ τοῦ φρουράρχου, καὶ μετὰ μίαν τῆς ἑορτῆς ἡμέραν αὐθις ἐκεῖ ἀπετίθετο. Οὐιτέλλιος δὲ παραχωρεῖ τῆς στολῆς τῷ ἐθνῷ. τὸν δὲ ἀρχιερέα Ἰωσήφ τὸν καὶ Καϊάφαν ἀφηρηκῶς τὴν ἱερωσύνην, Ἰωνάθῃ δίδωσι ταύτην τῷ Ἀννα τοῦ ἀρχιερέως υἱῷ. Κατ' ἐντολὰς δὲ Τιβερίου σπένδεται Οὐιτέλλιος Ἀρταβάνῳ τῷ Πάρθων βασιλεῖ, πέμψαντι τὸν υἱὸν Δαρεῖον μετὰ δώρων πολλῶν ὁμηρεύοντα. παρῶν δ' ἐν ταῖς σπονδαῖς καὶ ὁ τετράρχης Ἡρώδης ἐκ2.17 πέμπει πρὸς Καίσαρα παραχρήμα γράψας τὰ γεγονότα. εἰ τα τοῦ Οὐιτελλίου περὶ τούτων ἐπιστεῖλαντος Τιβερίῳ, ἐκεῖνος ἀντέγραψε μαθεῖν πάντα παρὰ Ἡρώδου. τοῦτο εἰς ὄργην τὸν Οὐιτέλλιον κατὰ τοῦ Ἡρώδου κεκίνηκεν· ἐβυσσοδόμευε δὲ τὸν θυμὸν, καὶ μετῆλθεν

αὐτὸν Γαΐου κρατήσαντος. Τότε καὶ Φίλιππος Ἡρώδου τούτου ὡν ἀδελφὸς τετελεύτηκεν, εἰκοστῶ ἐνιαυτῶ τῆς Τιβερίου ἀρχῆς, ἄρξας ἑπτὰ καὶ τριάκοντα ετη. ἡν δὲ τὸν τρόπον ἀπράγμων καὶ μέτριος τοῖς ἀρχομένοις, προόδους σὺν ὀλίγοις τῶν ἐπιλέκτων ποιούμενος· καὶ προϊόντι εἰ τις προσῆει δεόμενος βοήθειας, εὐθύς αὐτῷ κατὰ τὸν τόπον τοῦ θρόνου τιθεμένου, εἰποντο γὰρ οἱ τοῦτον φέροντες, καθήμενος ἠκροῶτο καὶ ἐποινηλάτει τοὺς ἀδικοῦντας καὶ τοὺς ἀδίκως αἰτιωμένους ἀπέλυε. τὴν δὲ ἀρχὴν ὁ Τιβέριος, παῖδες γὰρ Φιλίππῳ οὐκ ἦσαν, τῇ τῶν Σύρων ἐπαρχίᾳ προσέθετο. Ἡρώδης δὲ ὁ τετράρχης ἐπὶ Ῥώμην στελλόμενος κατέλυσε ἐν Ἡρώδου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὡν ἡ τοῦ Σίμωνος τοῦ ἀρχιερέως θυγάτηρ τῷ βασιλεῖ Ἡρώδῃ ἐγένετο. ἔρασθεις δὲ Ἡρωδιάδος τῆς τοῦ ἀδελφοῦ γυναικός, θυγατρὸς Ἀριστοβούλου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν, ἀδελφῆς δὲ τοῦ μεγάλου Ἀγρίππα, λόγους περὶ γάμων πρὸς αὐτὴν ἐποιήσατο. καὶ δεξαμένη συνέθετο μετοικίσασθαι πρὸς αὐτόν, εἰ τὴν Ἀρέτα θυγατέρα ἐκβάλῃ. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ Ῥώμην ἐπλεῖ ἐπὶ τοιαύταις συνθήκαις· ὡς δ' ἐπανῆλθε, γνοῦσα ἢ γυνὴ αὐτοῦ, τοῦ δὲ Ἀρέτα θυγάτηρ, τὰς πρὸς Ἡρωδιάδα συνθήκας, ἠτι πρὸς Μαχαιροῦντα πεμφθῆναι τὸ φρούριον· μεθόριον δὲ τοῦτο ἡν τῆς Ἀρέτα καὶ τῆς 2.18 Ἡρώδου ἀρχῆς. καὶ ὁ Ἡρώδης ἐξέπεμψε, μὴ γινώσκων ὅτι ἐστὶν αὐτῇ τὸ βουλόμενον· ἢ δὲ ἐκεῖθεν πρὸς Ἀραβίαν πρὸς τὸν πατέρα ἐξώρμησε, καὶ τὴν Ἡρώδου διηγείτο γνώμην περὶ αὐτῆν. κάκεῖνος ἐσχε τοῦτο ἐχθρας ὑπόθεσιν· καὶ μάχη μέσον ἀμφοῖν συγκεκρότητο διὰ στρατηγῶν, καὶ οἱ Ἡρώδου ἠττήθησαν καὶ ἅπαν τὸ ἐκείνου στράτευμα πέπτωκε. ταῦτα διὰ γραφῆς Ἡρώδης μηνύει τῷ Τιβερίῳ· ὁ δὲ γράφει πρὸς Οὐιτέλλιον, πόλεμον πρὸς Ἀρέταν ποιήσασθαι καὶ ἡ ζωγρηθέντα δέσμιον ἀναπέμψαι εἰς Ῥώμην ἢ ἀνηρημένου στείλαι τὴν κεφαλὴν. Τισὶ δὲ ὑπὸ θεοῦ τὴν Ἡρώδου στρατιὰν ὀλέσθαι ἐδόκει, δίκας τιννύντος διὰ τὸν φόνον τοῦ προφήτου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου. ταῦτα γὰρ καὶ περὶ τούτου κατὰ λέξιν ὁ Ἰώσηπος ἐγραψε. "κτείνει γὰρ τοῦτον Ἡρώδης ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ τοὺς Ἰουδαίους κελεύοντα ἀρετὴν ἐπασκοῦντας καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους δικαιοσύνη καὶ τὰ πρὸς θεὸν εὐσεβείᾳ χρωμένους βαπτισμῶ συνιέναι· οὐ τῷ γὰρ καὶ τὴν βάπτισιν αὐτῷ φανεῖσθαι ἀποδεκτὴν. δείσας δὲ Ἡρώδης τὸ ἐπὶ τοσοῦτον πιθανὸν αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις μὴ ἐπὶ στάσει φέροι τινί, πάντα γὰρ εἰκόασι συμβουλῇ τῇ ἐκείνου πράξοντες, πολὺ κρεῖττον ἡγεῖται, πρὶν τι νεώτερον ἐξ αὐτοῦ γενέσθαι, προλαβὼν ἀνελεῖν, τοῦ μεταβολῆς γενομένης μὴ εἰς πράγματα ἐμπεσῶν μετανοεῖν. καὶ ὁ μὲν ὑποψία τοῦ Ἡρώδου δέσμιος εἰς Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς ταύτη κτίννυται, τοῖς δὲ Ἰουδαίοις δόξαν ἐπὶ τιμωρίᾳ τῇ ἐκείνου τὸν ὀλεθρον τοῦ στρατοῦ γενέσθαι, τοῦ θεοῦ κακῶσαι Ἡρώδην θέλοντος." 2.19 Οὐιτέλλιος δὲ πρὸς Ἀρέταν πολεμήσων ἠπειγέτο. ὠρμημένῳ δὲ διὰ τῆς Ἰουδαίων διέρχεσθαι παρητοῦντο οἱ πρῶτοι αὐτῶν τὴν διὰ τῆς χώρας ὁδόν· οὐ γὰρ πάτριον εἶναι αὐτοῖς εἰκόνας φέρεσθαι διὰ τῆς χώρας αὐτῶν, πολλὰς δ' ἐπικεῖσθαι ταῖς σημαίαις εἰκόνας. πεισθεὶς οὖν διὰ τοῦ μεγάλου πεδίου διεβίβαζε τὸ στρατόπεδον, αὐτὸς δὲ μετὰ Ἡρώδου εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνήει θύσων τῷ θεῷ. καὶ τρεῖς ἐπιμείνας ἡμέρας ἐκεῖ, Ἰωνάθην μὲν τῆς ἀρχιερωσύνης μεθίστησι, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ Θεόφιλον ἐγκαθίστησιν εἰς αὐτήν. τῇ τετάρτῃ δὲ γραμμῶν αὐτῷ κοιμισθέντων περὶ τῆς Τιβερίου τελευτῆς, ὠρκισε τὸ πλῆθος εὐνοεῖν τῷ Γαίῳ, ἀνεκάλει δὲ καὶ τὸ στράτευμα. λέγεται δὲ καὶ τὸν Ἀρέταν οἰωνοσκοπησάμενον φάναι ἀμήχανον εἶναι τῷ στρατῷ πολεμῆσαι· τεθνήξασθαι γὰρ τῶν ἡγεμόνων ἢ τὸν κελεύσαντα πολεμεῖν ἢ τὸν κελευσθέντα ἢ καθ' οὐ τὸ κέλευσμα γέγονε. Καὶ Οὐιτέλλιος μὲν εἰς Ἀντιόχειαν ἀνεχώρησεν, Ἀγρίππας δὲ ὁ Ἀριστοβούλου υἱὸς ἐπὶ Ῥώμης ἐτυχεν ὡν τοῦ Τιβερίου θνήσκοντος. οὐτος γὰρ πρὸ μικροῦ τῆς Ἡρώδου τοῦ μεγάλου τοῦ πάππου αὐτοῦ τελευτῆς ἐν τῇ Ῥώμῃ τρεφόμενος συνήθης ἐγένετο Δρούσω τῷ Τιβερίου υἱῷ, καὶ Ἀντωνία τῇ Δρούσου τοῦ μεγάλου γυναικὶ γνωστὸς γέγονε, Βερνίκης τῆς αὐτοῦ μητρὸς τιμωμένης παρ' αὐτῆς.

μεγαλοπρεπής δὲ ὡν Ἀγρίππας καὶ δωρεῖσθαι πολυτελής, τῆς μητρὸς αὐτοῦ θανούσης τὰ μὲν τῶν χρημάτων εἰς ἑαυτὸν ἀνάλωσε πολυτελῶς διατῶμενος, τὰ δὲ εἰς δωρεάς, τὰ πλείω δ' εἰς τοὺς ἀπελευθέρους τοῦ 2.20 Καίσαρος, καὶ ταχὺ ἐν ἐνδείᾳ ἐγένετο. θανόντος δὲ τοῦ υἱοῦ Τιβερίου, ἀπείρηκεν εἰς ὁψιν αὐτοῦ φοιτᾶν τοὺς συνήθεις τοὺς τοῦ παιδός, ἵνα μὴ δι' αὐτῶν εἰς ἀνάμνησιν ἐκείνου ἰὼν εἰς λύπην ἀνερεθίζεται. διὰ τε γοῦν τοῦτο καὶ ὁ τι χρημάτων ἠπόρησεν εἰς Ἰουδαίαν ἐπανήλθε κακοπραγῶν. ἀποτίσαι δὲ καὶ τοῖς δανεισταῖς τὰς ὀφειλὰς βιαζόμενος πολλοῖς οὐσι, καὶ μὴ ἔχων, εἰς ἐννοίαν ἠλθεν αὐτοχειρίας. συνῆκε δὲ τὸ ἐννόημα ἡ γυνὴ αὐτοῦ Κύπρος, ἡ θυγάτηρ ἡν Φασαήλου τοῦ ἀδελφόπαιδος τοῦ βασιλέως Ἡρώδου, ἐκ Σαλαμψιοῦς αὐτῷ γεννηθεῖσα τῆς Ἡρώδου θυγατρὸς, ἡν ἔσχεν ἐκ Μαρίας τῆς ὑπ' ἐκείνου ἀνηρημένης, ὡς δεδιήγηται. αὐτῆ γοῦν ἡ Κύπρος συνοικοῦσα τῷ Ἀγρίππᾳ, καὶ αἰσθημένη τὸ βούλευμα, ἀπέργε τοῦτον αὐτοῦ, διαπέμπεται δὲ πρὸς Ἡρωδιάδα τὴν τῷ τετράρχῃ συνοικοῦσαν Ἡρώδῃ, Ἀγρίππα τυγχάνουσαν ἀδελφὴν, δηλοῦσα τὴν ἐννοίαν τοῦ συγγόνου, καὶ βοηθεῖν ἀξιούσα καὶ τὸν οἰκεῖον ἀνδρα πρὸς ἐπικουρίαν παρακαλεῖν. οἱ δὲ μετεπέμψαντό τε αὐτὸν καὶ οἰκητήριον τὴν Τιβεριάδα δεδώκασι, καὶ τι καὶ ἀργύριον ἀπέταξαν αὐτῷ εἰς τὴν δίαιταν. μετὰ καιρὸν δὲ διαφορᾶς γενομένης Ἡρώδῃ τε καὶ Ἀγρίππᾳ, πρὸς Φλάκκον Συρίας ἡγούμενον ὁ Ἀγρίππας μεθίσταται, φιλιῶς ἐκ Ρώμης πρὸς αὐτὸν διακείμενον, κάκεῖ διέτριβε δεξαμένου τοῦ Φλάκκου. ὡν δὲ ἐκεῖ καὶ ὁ Ἀγρίππα ἀδελφὸς Ἀριστόβουλος, διαφερόμενός τε τῷ ἀδελφῷ, διαβολαῖς αὐτὸν πρὸς τὸν Φλάκκον ἐξεπολέμωσε· καὶ ἐξωθεῖται ἐκεῖθεν Ἀγρίππας. ὁ δὲ εἰς ἐσχάτην περιστάς ἀπορίαν εἰς Ἰταλίαν ἐκπλεῖν ἐβούλετο, καὶ ἠξίου Μαρσὺν αὐτοῦ ἀπελεύθερον χρήματά οἱ πορίσαι ποθὲν δανεισάμενον. ἐκεῖνος δὲ Πέτρῳ πρόσεισιν ἀπελευθέρῳ 2.21 Βερνίκῃς τῆς Ἀγρίππα μητρὸς, καὶ ὁ Πέτρος συμβόλαιον ἔλεγε ποιησάμενον δύο μυριάδων Ἀτθίδων λαβεῖν τὰς μυριάδας πεντακοσίαις καὶ δισχιλίαις ἔλασσουμένης, καὶ ὁ Ἀγρίππας συνέθετο, καὶ λαβὼν τὸ δάνεισμα ἀποπλεῖν ἐμελλεν. Ἐρρένιος δὲ Καπίτων Ἰαμνείας ἐπίτροπος τριάκοντα μυριάδας ἀργυρίου ὀφειλομένης τῷ Καίσαρι ἐπραττεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο μένειν ἐκέλευεν. Ἀγρίππας δὲ προσποισάμενος πείθεσθαι, νυκτὸς ὤχετο. καὶ καταπλεύσας εἰς Ἀλεξάνδρειαν Ἀλεξάνδρου δεῖται τοῦ ἀλαβάρχου μυριάδας εἰκοσι δάνειον αὐτῷ παρασχεῖν. ὁ δ' ἐκείνῳ μὲν οὐκ ἄνευ παρασχεῖν, Κύπρῳ δὲ τῆ αὐτοῦ γυναικὶ παρεῖχε διὰ τε τὴν φιλανδρίαν αὐτῆς καὶ τὴν λοιπὴν ἀρετὴν. δεξαμένης δ' ἐκείνης τὸ δάνειον ὁ μὲν Ἀγρίππας εἰς Ἰταλίαν ἀπέπλευσε, Κύπρος δὲ μετὰ τῶν τέκνων εἰς Ἰουδαίαν ἀνέζευξε. καὶ Καίσαρι Τιβερίῳ προσελθὼν φιλανθρώπως ἐδέχθη. γραφῆς δὲ Καπίτωνος Ἐρρενίου κοιμισθείσης τῷ Καίσαρι ὡς ἀπέδρα Ἀγρίππας τριάκοντα μυριάδας πραττόμενος δάνειον, ὠργίσθη, καὶ μὴ συγχωρεῖσθαι αὐτῷ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσεν εἰσοδοῦν ἀκριδὴ τὸ χρέος καταβαλεῖ. ὁ δὲ δανεισάμενος ἀπέδοτο τὸ ὀφείλημα, καὶ αὐθις εἰσήει πρὸς τὸν Τιβέριον. καὶ ὁ Καίσαρ ἐκέλευε τῷ υἱῶν αὐτοῦ παρατυγχάνειν καὶ θεραπεύειν αὐτόν. Ἀγρίππας δὲ πρὸς Γάιον μᾶλλον ἀπένευεν, Ἀντωνίας τυγχάνοντα υἱῶν τῆς Γερμανικοῦ μητρὸς καὶ Κλαυδίου τοῦ μετὰ Γάιον μοναρχήσαντος. τοῦτον θεραπεύων πεφίλητο ὑπ' αὐτοῦ. καὶ ποτε συμπροϊοῦσιν ἀμφοῖν περὶ Τιβερίου λόγος ἐγένετο. καὶ ὁ Ἀγρίππας θεοκλυτῶν τάχος ὑπεκστήναι Τιβέριον τῆς ἀρχῆς Γαίῳ ἐπηύχετο. Εὐτυχὸς δὲ ἀπελευθέρως Ἀγρίππου τῶν 2.22 λόγων ἀκροασάμενος Καίσαρι πρόσεισιν ὡς δὴ τι λέξων αὐτῷ σωτήριον. ὁ δὲ βραδὺς εἰς πάντα γενόμενος, καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ τι προσαγγελλόντων κατεφρόνει. οὐτε γὰρ πρέσβεσι τάχιστα ἐχρημάτιζε, λέγων, ἵνα μὴ ἐπανιόντων συντόμως προσίοιεν ἑτεροὶ καὶ ὁχλος αὐτῷ γίνοιτο, οὐτε μὴν ἡγεμόσι καὶ ἐπιτρόποις παρ' αὐτοῦ σταλεῖσι διαδόχους ἀντικαθίστα, εἰ μὴ φθάσαιεν τελευτήσαντες. τοῦτο δὲ ποιεῖν ἐφασκε προμηθεῖα τῶν ὑπηκόων, ἵνα αὐτάρκως τῷ χρόνῳσχόντες κερδῶν ἀμβλύτεροι πρὸς ἀδικήματα εἰεν. παράδειγμά τε τραυματίαν

πεποίητο ὡς μύθια περιεκάθητο τὰς πληγὰς, καὶ τὶς οἰκτεῖρων αὐτὸν ἀποδιώκειν αὐτὰς ἐπεχείρει, ἀποτρέψαντος δὲ ἐκείνου ἡ ρετο τὴν αἰτίαν ὃ διώκειν τὰς μύθιας πειρώμενος, ὃ δὲ γε τραυματίας "αὐ ται μὲν" ἀπεκρίνατο "τοῦ αἰματος ἐμπλησθεῖσαι οὐ πάνυ μοι δι' ὀχλου εἰσίν, εἰ δ' ἀποσοβηθεῖεν αὐ ται, ἡ ξουσι νεαλεῖς καὶ λιμώττουσαι μᾶλλον με ὀδυνήσουσι." τῆς δὲ πρὸς ταῦτα βραδυτῆτος τοῦ Τιβερίου καὶ τότε μαρτύριον ὅτι δύο καὶ εἰκοσὶν ἐπὶ τῆς αὐταρχίας ἀνύσας ἐνιαυτοὺς δύο τοῖς Ἰουδαίοις ἐξέπεμψεν ἀρξοντας τοῦ ἔθνους αὐτῶν, Γράτον τε καὶ Πιλάτον. τοιοῦτος οὐκ ἐτυγχάνων ἐν ἀπασιν οὐδὲ τὸν Εὐτυχὸν ἡξίου ἀκροάσεως. Ἀγρίππας δὲ τὴν Ἀντωνίαν ἰκέτευε παρασκευάσαι τὸν Καίσαρα ἀκροάσασθαι τοῦ Εὐτύχου. ἢ δ' Ἀντωνία διὰ τιμῆς ἡν Τιβερίῳ καὶ ὡς γαμετὴ γενομένη Δρούσου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ διὰ τὸ σῶφρον ὡς μάλιστα. νέα γὰρ χηρεύσασα τῇ χηρείᾳ παρέμεινε καὶ γάμον ἀπέπατο δεύτερον, καίπερ τοῦ αὐτοκράτορος αὐτὸν ἐπιτρέποντος, καὶ οὐκ ἐπὶ τὸν βίον διήνυσεν ὡς καὶ λοιδοριῶν ἀνωτέρω γενέσθαι. διὰ δὲ ταῦτα τῷ Τιβερίῳ τετίμητο καὶ ὅτι καὶ εὐεργέτης αὐτοῦ γέγονεν, ἐπιβουλήν παρὰ πολλῶν καὶ δυνατῶν συστάσαν μηνύσασα. ὑπὸ ταύτης οὐκ ἀξιούμενος ἐξετάσαι τὸν Εὐτυχὸν, εἶπε "ἰστώσαν οἱ θεοί, Ἀντωνία, ὅτι οὐ κατὰ γνώμην ἐμὴν τὰ πραχθησόμενα εἰσονται, ἐκ δὲ γε σῆς παρακλήσεως." καὶ τὸν Εὐτυχὸν ἀχθῆναι κελεύει. καὶ παραστὰς εἶπεν ὡς "Γαίός τε καὶ Ἀγρίππας, ὡς δέσποτα, συνωμίλουν, καὶ Ἀγρίππας εἶπε, εἰ γὰρ ἀφίκοιτό ποτε ἡμέρα ἡ μεταστὰς οὐτος ὃ γέρων χειροτονοίη σε ἡγεμόνα τῆς οἰκουμένης· οὐδὲν γὰρ εἶσται ἡμῖν ἐμποδὼν Τιβέριος ὃ αὐτοῦ υἱὸς, ὑπὸ σοῦ τελευτῶν. καὶ ἡ τε οἰκουμένη γένοιτο ἅμα μακαρία, καὶ πρὸ ταύτης ἐγώ." Τιβερίῳ δὲ οἱ λόγοι ἡγήθησαν ἀληθεῖς· ἅμα δὲ καὶ μῆνιν Ἀγρίππας τῶν ὅτι μὴ τὸν υἱὸν αὐτοῦ θεραπεύειν εἰλετο, ὁ δὲ μετέπεσε πρὸς τὸν Γάιον, ἐνὶ τῶν παρεστηκότων δῆσαι αὐτὸν ἐκέλευσε. καὶ ἡγετο δέσμιος ἐν πορφυρίσιν ὡς ἐτι, καὶ πρὸ τοῦ βασιλείου εἰσθήκει δένδρῳ ὑπὸ ἀθυμίας ἐπικλιθεῖς. ἡσαν δ' ἐκεῖ καὶ ἑτεροὶ ἐν δεσμοῖς. καὶ ὄρνέου πρὸς τὸ δένδρον ἐκεῖνο καταπαταμένου, βουβῶνα τὸν ὄρνιν Ῥωμαῖοι καλοῦσι, τῶν δεσμοτῶν τις θεασάμενος ἡρετο τὸν αὐτὸν τηροῦντα στρατιώτην ὅστις εἶη ὃ ἐν τῇ πορφυρίδι· καὶ μαθὼν ἡξίωσε τὸν συνδεδεμένον αὐτῷ στρατιώτην πλησίον ἐλθεῖν. καὶ τυχὼν "ὦ νεανία" φησὶν, "ἀπαλλαγὴν τέ σοι τῶν δεσμῶν ταχίστην εὐαγγελίζομαι καὶ προκοπήν ἐπὶ μήκιστον ἀξιώματος καὶ δυνάμεως, καὶ ὡς ζηλωτὸς εἶσθε τοῖς ἀρτιοῖς οἰκτιζομένοις σε, καὶ ἐν εὐδαιμονίᾳ τελευτήσεις, παισὶ τὸν ὄλβον λιπῶν. ὅτε δ' εἰσαυθὶς τὸν ὄρνιν 2.24 τοῦτον θεάσαιο, ἰσθί σου τῆνικαῦτα μετὰ πέντε ἡμέρας ἐσομένην τὴν τελευτήν. εὐδαιμονήσας μὲντοι κατὰ τὴν ἡμετέραν πρόρρησιν, μνήμην ποιοῦ καὶ ἡμῶν, ὡς διαφευξόμεθα τὴν δυστυχίαν ἡ τανῦν σύνεσμεν." καὶ ὃ μὲν ταῦτα εἰπὼν τότε μὲν γέλωτα ὡφλεν, ὑστερον δ' ἐφάνη θαύματος ἀξίος. Ἦν οὐκ ἐν τοῖς δεσμοῖς ὃ Ἀγρίππας ἐπὶ μῆνας ἕξ. Τιβέριος δὲ μαλακίζόμενος τῆς νόσου κραταιουμένης Εὐδοκίαν κελεύει, ὅς τῶν ἀπελευθέρων ἡν αὐτῷ τιμιώτατος, τὰ τέκνα προσαγαγεῖν αὐτῷ διαλεξομένῳ σφίσι πρὶν τελευτῆς. οὐκ ἡσαν δὲ παῖδες αὐτῷ· ὃ γὰρ υἱὸς αὐτοῦ Δρούσος εὐχετέθως· υἱὸς δ' ἐξ ἐκείνου αὐτῷ ἡν Τιβέριος Γέμελλος, καὶ ἀδελφιδουὸς Γάιος Γερμανικοῦ πατρὸς συγγόνου αὐτοῦ, νεανίας ἡδη καὶ παιδείᾳ ἐσχολακῶς καὶ παρὰ τοῦ δήμου φιλούμενος καὶ τιμώμενος διὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀρετήν. κελεύσας οὐκ ὁ Τιβέριος ἐωθεν τοὺς παῖδας εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν αὐριον· ἡν δ' αὐτῷ τὸ βουλούμενον τῷ υἱῶν μάλιστα καταλιπεῖν τὴν ἀρχὴν, τέως δ' οὐκ οἰώνισμα ἐθετο εἰς ἐκεῖνον βούλεσθαι τὸ θεῖον περιελθεῖν τὴν ἀρχὴν ὅς ἂν πρὸς αὐτὸν ἀφίκοιτο πρότερος, πέμπει κελεύων τῷ παιδαγωγῷ τοῦ υἱῶν πρῶταίτερον ἀγαγεῖν τὸν παῖδα. καὶ ἡδη γεγονυίας ἡμέρας πέμπει τὸν Εὐδοκίαν εἰσκαλεῖν τὸν παρόντα τῶν παίδων· ἐκεῖνος δὲ τὸν Γάιον πρὸ δωματίου καταλαβὼν εἰσήγαγε πρὸς Τιβέριον. ὃ δὲ τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως εἰς ἐννοίαν ἐλθὼν κατωλοφύρατο ὡς ἐπ' ἀπολωλότι τῷ υἱῶν. καίπερ

δὲ διὰ τοῦτο τεταραγμένος, φησὶ πρὸς τὸν Γάιον "ὦ παῖ, εἰ καὶ Τιβέριος συγγενέστερός μοί ἐστιν ἡ σύ, ἀλλ' αὐτὸς καὶ κατὰ γνώμην ἐμὴν καὶ κατὰ ψῆφον θεῶν σοι τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐγχειρίζω ἀρχὴν, καὶ ἀξιῶ μὴ ἀμνημο2.25 νῆσαι τῆς συγγενείας τῆς πρὸς Τιβέριον, κήδεσθαι δὲ τούτου ὡς συγγενοῦς· οὐ γὰρ ἀτιμώρητα τῇ θεῖα προνοίᾳ ὁ σα παρὰ δίκην πράσσειτο." Τιβέριος μὲν οὐ ν τὸν Γάιον ἀποδείξας τῆς ἡγεμονίας διάδοχον, ὀλίγας ἐπιβιούς ἡμέρας θνήσκει, ἀρξας ἐπὶ ἐνιαυτοῖς δύο καὶ εἰκοσι μῆνας ἑπτὰ καὶ ἡμέρας ἰσας, Γάιος δὲ αὐτοκράτωρ περιελέλειπτο. ἠγγέλλετο δὲ Ῥωμαίοις τοῦ Τιβερίου ἢ ἀποβίωσις· οἱ δὲ ἠπίστουν τῷ λόγῳ ὑπὸ τοῦ πάνυ τὸ πρᾶγμα βούλεσθαι. πλεῖστα γὰρ ἐκεῖνος δεινὰ Ῥωμαίων τοὺς εὐπατρίδας εἰργάσατο, δύσσοργος ὢν καὶ θανάτῳ καὶ τὰ κουφότατα τῶν πταισμάτων τιμώμενος. Μαρσύας δὲ τοῦ Ἀγρίππου ἀπελευθέρως, πυθόμενος τοῦ Τιβερίου τὴν τελευτήν, ἐδραμε πρὸς αὐτὸν καὶ Ἑβραΐδι φωνῇ "τέθνηκεν ὁ λέων" φησίν. ὁ δὲ χάριτας ὠμολόγει αὐτῷ, εἰ κατήγγειλεν ἀληθῆ. καὶ ὁ ἑκατόνταρχος ὄρων τὸν Ἀγρίππαν ἐν χάρματι, ὑπετόπησέ τι γεγονέναι καινόν, καὶ ἠρετο τί α ν ε ι η τὸ ἀγγελθέν· καὶ ὁ Ἀγρίππας ἡδη συνήθης γενόμενος τῷ ἀνδρὶ τὸ ἀπόρητον ἀπεκάλυψεν· ὁ δὲ ἐκοινοῦτο τὴν ἡδονὴν, καὶ προυτίθει δεῖπνον. εὐωχουμένων δὲ παρῆν τις περιεῖναι λέγων Τιβέριον. καὶ ὁ ἑκατόνταρχος δείσας ὅτι συνδιητᾶτο δεσμῶτη τοῦ αὐτοκράτορος, κελεύει δῆσαι αὐτόν, λευκῶς ἡδη. τῇ δ' ὑστεραία λόγος τε ἡ ν πλατὺς περὶ τῆς τελευτῆς Τιβερίου, καὶ ἐπιστολαὶ παρὰ Γαίου ἐπέμφθησαν, ἢ μὲν πρὸς τὴν σύγκλητον, τὸν Τιβερίου θάνατον καταγγέλλουσα καὶ τὴν αὐτοῦ τῆς ἡγεμονίας διαδοχὴν, ἢ δὲ πρὸς Πείσωνα τὸν τῆς πόλεως φύλακα, ἐπιτρέ2.26 πουσα τὸν Ἀγρίππαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου μεταγαγεῖν εἰς τὴν οἰκίαν ἐν ἡ πρὸ τοῦ δεθῆναι ἡ ν. Γάιος δὲ εἰς Ῥώμην τὸν τοῦ Τιβερίου νεκρὸν ἀγαγὼν καὶ θάψας πολυτελῶς, αὐτίκα λῦσαι τὸν Ἀγρίππαν ἐβούλετο· ἢ δ' Ἀντωνία κεκώλυκεν, οὐ μίσει τοῦ λυθησομένου, φροντίδι δὲ γε τοῦ λύσοντος, ἵνα μὴ δοκῇ τῇ μεταστάσει τοῦ αὐτοκράτορος ἐφηδόμενος ἐκ τοῦ λῦσαι τὸν ἐκείνου δέσμιον τάχιστα. ἡμερῶν δὲ μετρίων παρελθουσῶν μεταπέμπεται τὸν Ἀγρίππαν, κείρει τε τὸ περιττὸν τῆς τριχὸς καὶ μεταμφιέννυσιν, εἰ τα καὶ τὸ διάδημα περιτίθησι καὶ βασιλεῖα τῆς Φιλίππου τετραρχίας καθίστησι, προσθέμενος καὶ τὴν Λυσανίου τετραρχίαν εἰς αὐξήσιν, καὶ χρύσεια χαλκείων ἀλλάττει, ἀντὶ τῆς σιδηρᾶς ἀλύσεως μεθ' ἧς ἐδέδετο χρυσοῦν ἰσόρροπον αὐτῷ παρασχόμενος. Τῷ δὲ δευτέρῳ ἐνιαυτῷ τῆς μοναρχίας Γαίου ἠξίου Ἀγρίππας ἐκχωρηθῆναι αὐτῷ ἀφικέσθαι πρὸς τὰ οἰκεῖα, καὶ αὐθις ἐπανελθεῖν κατετίθετο, οἰκονομησάμενος εἰς δέον τὰ τῆς ἀρχῆς· καὶ ἐνδόντος Γαίου ἐξέπλευσεν. Ἡρωδιάς δὲ ἡ αὐτοῦ ἀδελφὴ ἐφθόνει τῆς εὐπραγίας τῷ ἀδελφῷ, καὶ μάλιστα ὅποτε μετὰ τῶν τῆς βασιλείας παρασήμων ἑώρα αὐτὸν τοῖς πλήθεσι χρηματίζοντα, ἐξηρέθιζε τε τὸν ἀ νδρα ἐπὶ Ῥώμης πλεῖν καὶ ἰσιν ἀρχὴν μνηστεύσασθαι ἑαυτῷ· ὁ δὲ ἡσυχάζειν ἐβούλετο. καὶ ἡ γυνὴ σφοδρότερον ἠνώχλει τάνδρῳ, πάντα πράσσειν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ κελεύουσα, καὶ οὐκ ἀνήκεν εὖς καὶ ἀ κοντα τὸν Ἡρώδην ἑαυτῇ πεποίηκεν ὁμογνώμονα. ἀνήγετο οὐ ν σὺν τῇ γυναικὶ ἐπὶ Ῥώμης. Ἀγρίππας δὲ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Ῥώμην παρεσκευάζετο, προύπεμψε δὲ τῶν ἀπελευθέρων ε να δῶρα τῷ αὐτοκράτορι κομίζοντα καὶ ἐπιστολὰς κατὰ τοῦ Ἡρώδου. καὶ καταλαμβάνουσι 2.27 τὸν Γάιον ἐν Βαίαις πολυχνίῳ τῆς Καμπανίας. ἀ μα τε τῷ Ἡρώδῃ εἰς ὁ ψιν ἡ κεν ὁ Γάιος καὶ ἀ μα τὰς Ἀγρίππου ἐπιστολὰς ἐπήει, κατηγορούσας ἐκείνου πρὸς Σηιανὸν ὁμολογίαν κατὰ τῆς Τιβερίου ἀρχῆς, καὶ πρὸς Ἀρτάβανον αὐθις τὸν Πάρθον τότε κατὰ τῆς αὐτοῦ Γαίου. τεκμήριον δ' ἐποιεῖτο τοῦ λόγου ὁ πλων ἀπόθεσιν ἐν ταῖς ὀπλοθήκαις Ἡρώδου, μυριάσιν ὀπλιτῶν ἀρκούντων ἑπτὰ. ἐκινεῖτο δ' ὑπὸ τῶν ἐπεσταλμένων ὁ Γάιος, καὶ ἠρώτα τὸν Ἡρώδην εἰ ἀληθὴς ὁ περὶ τῶν ὀπλων λόγος, τοῦ δὲ καταθεμένου, πιστεύσας τῇ ἀποστάσει αὐτοῦ τὴν τετραρχίαν ἀφαιρεῖται καὶ τῇ βασιλείᾳ τοῦ Ἀγρίππου προστίθησι, καὶ τὰ χρήματα αὐτῷ ὁμοίως δωρεῖται, τὸν δὲ

Ἡρώδην ἀειφυγία κατέκρινεν. Ἡρωδιάδι δὲ ὡς Ἀγρίππου ὁμαίμονι τὰ τε χρήματα ὁ σα ἐκείνη διέφερεν ἐδίδου, καὶ μηδὲ κοινωνεῖν ἐκέλευε τῆς φυγῆς τῷ ἀνδρὶ, διὰ τὸν Ἀγρίππαν. ἢ δὲ χάριτας μὲν ὠμολόγει Γαίῳ, οὐ δίκαιον δ' εἰλεγει εἶναι τῆς εὐδαιμονίας τῷ ἀνδρὶ κοινωνήσασαν ἐγκαταλιπεῖν ἐπὶ ταῖς δυσπραγίαις αὐτόν. Ὁ μέντοι Γάιος τὸν μὲν πρῶτον ἐνιαυτὸν καὶ τὸν ἐφεξῆς μετριώτερον ἐχρήτο τοῖς πράγμασι, προῖων δὲ ἐξεθείαζεν ἑαυτὸν καὶ θεοῦν ἐπεχειρεῖ. καὶ δὴ στάσεως γεγυυίας τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλησι τρεῖς ἀφ' ἑκατέρου μέρους παρήσαν πρὸς τὸν Γάιον πρεσβευταί. Ἀπίων δὲ τῶν Ἀλεξανδρέων πρέσβων εἰς ἀλλὰ τε κατηγορεῖ τῶν Ἰουδαίων καὶ ὡς πάντων τῶν ὑπὸ Ῥωμαίους βωμοὺς τῷ Γαίῳ καὶ ναοὺς ἀνιστῶντων καὶ ὡς θεὸν τιμώντων οὐ τοι μόνοι ἀδοξοῦν γηνηται ἀνδριᾶσι τιμᾶν αὐτὸν καὶ ὁ ρ2.28 κιον αὐτοῦ ποιεῖσθαι τὸ νόμα. ἐπὶ τούτοις Φίλων τῆς τῶν Ἰουδαίων πρεσβείας προεστηκώς, ἀνὴρ ἐνδοξος καὶ φιλοσοφίας οὐκ ἀπειρος, εἰ τοιμος ἢ ν ὑπεραπολογήσασθαι τῶν ὁμοεθνῶν. ὁ δὲ Γάιος οὐκ ἠνέσχετο, κελεύσας ἐκποδῶν ἀπελεύσεσθαι, δῆλός τε ἢ ν κακῶσων αὐτούς. καὶ ὁ Φίλων ἐξελθὼν περιυβρισμένος φησὶ πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν Ἰουδαίους ὡς χρὴ θαρρεῖν· οὐ γὰρ εἰς αὐτούς ὁ Γάιος πεπαρώνηκεν, εἰς δὲ τὸ θεῖον αὐτό. Ὁ δ' αὐτοκράτωρ δεινὸν ἡγούμενος ὑπὸ Ἰουδαίων μὴ ὡς θεὸς σεβασθῆναι, Πετρῶνιον ἐκπέμπει διάδοχον τῆς Οὐτελλίου ἀρχῆς, κελεύσας χειρὶ πολλῇ ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἰστᾶν αὐτοῦ ἀνδριᾶντα ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ· εἰ δὲ μὴ ἐκόντες παραχωροῖεν, πολέμῳ κρατήσαντα τοῦτο ποιεῖν. καὶ ὁ Πετρῶνιος τὴν τῆς Συρίας παρειληφῶς ἀρχὴν ἠπέιγετο πληρῶσων τὰς τοῦ Καίσαρος ἐντολάς. καὶ εἰς Πτολεμαΐδα γενομένῳ προσῆλθον Ἰουδαίων πολλὰ μυριάδες δεόμεναι μὴ βιάζεσθαι σφᾶς ἐπὶ παραβάσει τῶν πατρίων, "εἰ δ' ἀπαραίτητος εἶ," εἰλεγον, "ἡμᾶς πρότερον διαχειρισάμενος οὐ τως ἰστα τὸ ἀγαλμα." Πετρῶνιος δ' ἀπεκρίνατο ὡς εἰ μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ ταῦτ' εἰπραττον, δίκαιος ἢ ν πρὸς με ὑμῖν ὁ λόγος· Καίσαρος δὲ κελεύσαντος πᾶσα ἀνάγκη τὰ ἐκείνῳ δεδογμένα πληροῦν. ταῦτα εἰπὼν ἐπὶ Τιβεριάδα ἀφίκετο, κατανοήσων ὡς γνώμης εἰχουσὶν Ἰουδαῖοι. καὶ πολλὰ μυριάδες συνήντων αὐτῷ ἰκετεύουσαι μὴ εἰς ἀνάγκας αὐτούς καθιστᾶν μηδὲ μιαίνειν ἀνδριᾶντι τὴν πόλιν. καὶ ὁ Πετρῶνιος εἰφη "πολεμήσετε ἀρα;" οἱ δ' "οὐ πολεμήσομεν" εἰφασαν, "τεθνηξόμεθα δὲ πρότερον ἢ παραβῆναι τὰ πάτρια," καὶ παρεῖχον ἑαυτοὺς ἀποσφάττεσθαι. καὶ ταῦτα ἐφ' ἡμέρας ἐπράτ2.29 τετο τεσσαράκοντα. Ἀριστόβουλος δὲ ὁ Ἀγρίππου ἀδελφὸς καὶ ἀλλοι τῶν ἐκκρίτων ἐδέοντο Πετρῶνιου μηδὲν εἰς ἀπόνοιαν τὸ πλῆθος παρακινεῖν, ἀλλὰ γράφειν πρὸς Γάιον τὸ ἀνήκεστον αὐτῶν πρὸς τὴν τοῦ ἀνδριᾶντος ὑποδοχὴν· ἰσως γὰρ μαλαχθέντα αὐτὸν ἀποστῆναι τοῦ δόξαντος· εἰ δ' ἐμμένοι καὶ αὐθις τῇ ψήφῳ, τότε καὶ αὐτὸν τοῦ πράγματος ἀπτεσθαι. Πετρῶνιος δὲ πεισθεὶς ἐπέστειλε τῷ Γαίῳ περὶ τῆς πράξεως. Ἀγρίππας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν Ῥώμῃ διάγων προέκοπτε τῇ πρὸς Γάιον οἰκειώσει. θαυμασθεὶς τε ἐν τῷ δειπνίζειν τὸν αὐτοκράτορα τῆς πολυτελείας χάριν καὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς, αἰτήσασθαι προετρέπετο ὁ ἀν αὐτῷ πρὸς βουλής. ὁ δὲ "αἰτήσομαί σε" εἰφη "τῶν μὲν ὀλβον περιποιούντων οὐδέν, ὁ δ' ἀν σοί τε πρὸς δόξαν εὐσεβείας κάμοι πρὸς εὐκλειαν γένηται. ἀξιῶ σε γὰρ τὴν τοῦ ἀνδριᾶντος ἀνάθεσιν, ἢ ν ποιήσασθαι κελεύεις Πετρῶνιον εἰς τὸ Ἰουδαίων ἱερόν, δι' ἐμὲ καταλείψειν." Γάιος δὲ αἰσχυνθεὶς ἐπὶ τοσῶνδε μαρτύρων δόξαι ψευδόμενος, συνεχῶρει. καὶ γράφει πρὸς τὸν Πετρῶνιον, εἰ μὲν ἢ δη τὸν ἀνδριᾶντα εἰφθασε στήσαι, μὴ καθελεῖν, εἰ δὲ μήπω πεποίηται τὴν ἀνάθεσιν, μηκέτι πειραῖσθαι ποιήσασθαι· "οὐ γὰρ εἰτι τοῦτον βούλομαι στήναι, διὰ τὸν Ἀγρίππαν, ἀνδρα τιμώμενον παρ' ἐμοί." Γάιος μὲν οὐ ν ταῦτα πρὸς Πετρῶνιον γράφει πρὶν ἐντυχεῖν ταῖς ἐκείνου ἐπιστολαῖς ἐμφαινούσαις πρὸς ἀποστασίαν τοὺς Ἰουδαίους διὰ τὸν ἀνδριᾶντα ἐπείγεσθαι· περιαλήσας δὲ διὰ ταῦτα γράφει τῷ Πετρῶνιῳ "εἰ σοι τὰ τῶν Ἰουδαίων δῶρα ἐν μείζονι γεγόνασι λόγῳ τῶν ἐμῶν ἐντολῶν, σὺ περὶ τῶν

σεαυτοῦ τὸ ποιητέον συλλόγισαι. παράδειγμα γάρ σε 2.30 ποιήσομαι τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς επειτα μὴ ἀκυροῦν ἐντολὰς αὐτοκράτορος." ταύτην τὴν ἐπιστολὴν οὐκ εφθη ζῶντος Γαΐου δεδευμένος Πετρώνιος, ἀλλὰ πρότερον τὰ περὶ τῆς ἐκείνου τελευτῆς ἐδέξατο γράμματα, καὶ οὐ τὴν πρὸς αὐτὸν τοῦ Γαΐου. Ὁ μὲν οὐ ν Γάιος κάκιστος γεγωνῶς ὡλετο ἐξ ἐπιβουλῆς ἀνηρημένος· τὸν δὲ τρόπον τῆς κατ' ἐκείνου ἐπιβουλῆς, καὶ παρὰ τίνων ἀνήρηται, ο τε τὰ περὶ τῶν αὐτοκρατόρων ὁ λόγος διέξεισι διηγήσεται. ἡ δὲ φθαρέντος, Κλαύδιος κρυπτόμενος διὰ φόβον ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐξάγεται καὶ αὐτοκράτωρ ἀνακηρύττεται, πολλὰ πρὸς τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀγρίππα σπουδάσαντος. α ρτι δὲ βεβαιωθείσης τῆς αὐταρχίας αὐτῶ, τὴν τε ἀρχὴν ἐκύρωσε τῷ Ἀγρίππα καὶ δι' ἐγκωμίων ἐποιεῖτο αὐτόν, προσθήκην τε αὐτῶ εθετο πᾶσαν ἡς ἡ ρξεν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς καὶ πάππος αὐτοῦ. ὁ δὲ καὶ τῷ ἀδελφῷ Ἡρώδῃ τὴν βασιλείαν Χαλκίδος παρὰ Κλαυδίου ἠτήσατο· καὶ ἐδόθη ἐκείνῳ παρὰ τοῦ Καίσαρος. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον στασιάζουσιν πρὸς τοὺς Ἀλεξανδρεῖς οἱ ἐκεῖ Ἰουδαῖοι. ο ν γὰρ εἰρηται τρόπον κακῶς πρὸς αὐτοὺς Γαΐου διατεθέντος, ἐκακοῦντο μοναρχοῦντος ἐκείνου παρὰ τῶν ἐν τῇ πόλει Ἑλλήνων, Γαΐου δὲ τελευτήσαντος ἀνεθάρσησαν καὶ ἡσαν ἐν ο πλοῖς. Κλαύδιος δὲ τῷ ἱππαρχοῦντι κατὰ τὴν Αἰγυπτὸν ἐπέστειλε καταστεῖλαι τὴν στάσιν, ἐπεμψε δὲ καὶ διάταγμα ἐκ παρακλήσεως τοῖν βασιλείῳ Ἀγρίππου τε καὶ Ἡρώδου εἰς Συρίαν καὶ εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ εἰς τὴν ἀλλήν οἰκουμένην ο ση Ῥωμαίοις ὑπήκοος, φράζον ο τι "τῶν Ἰουδαίων ἀνέκαθεν 2.31 ἰσης πολιτείας τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι καὶ τοῖς τῶν λοιπῶν πόλεων πολίταις ἀξιοθέντων, ὁ Γάιος ἐξ ἀπονοίας ο τι μὴ θεὸν προσαγορεύειν αὐτὸν τὸ Ἰουδαίων εθνος ἠνέσχετο αὐτοὺς ἐταπεινώσεν. ἐγὼ δὲ μηδενὸς διὰ τὴν ἐκείνου παραφροσύνην τῶν παλαιῶν δικαίων τὸ εθνος ἐκπεσεῖν διατάττομαι, συντηρεῖσθαι δὲ σφίσι τὰ πρότερον δίκαια τοῖς Ἰουδαίων νομίμοις ἐμμένουσι, ταῦτά με αἰτησαμένων τῶν βασιλέων Ἀγρίππου καὶ Ἡρώδου τῶν φιλάτων μοι." ἐξέπεμψε δὲ καὶ Ἀγρίππαν ἐπὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, λαμπροτέραν γεγεννημένην. κάκεῖνος ἐλθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα χαριστήρια εθυσσε, καὶ τὴν χρυσὴν ἀλυσιν τὴν ὑπὸ Γαΐου δοθεῖσαν αὐτῷ ὑπὲρ τὸ γαζοφυλάκιον ἀπώρησε, δεῖγμα τῆς τοῦ θεοῦ δυναστείας καὶ τῆς τῶν πραγμάτων μεταβολῆς, καὶ ο τι καὶ τὰ μεγάλα πίπτει ποτὲ καὶ ὑποῦται τὰ ταπεινά. θύσας οὐ ν πολυτελῶς, Θεόφιλον μὲν τὸν Ἄννα τῆς ἀρχιερωσύνης μεθίστησι, τῷ δὲ Βοηθοῦ Σίμωνι, ὦ Κανθηρᾶς ἢ ἐπίκλησις, ἀπένειμε τὴν τιμὴν. δύο δ' ἡσαν τῷ Σίμωνι ἀδελφοί, καὶ πατὴρ ὁ Βοηθός, οὐ τῇ θυγατρὶ ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης συνώκησεν, ὡς ἱστόρηται. τοὺς δ' Ἱεροσολυμίτας τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας ἡμείψατο, ἀφείδον αὐτοῖς τὰ ὑπὲρ ἐκάστης οἰκίας. ἰππαρχον δὲ παντὸς τοῦ στρατεύματος τὸν Σίλαν ἀπέδειξεν, ἀνδρα πόνων αὐτῷ συμμετασχόντα πολλῶν. Νεανίσκοι μέντοι Δωριταὶ παράβολοι καὶ θρασεῖς Καίσαρος ἀνδριάντα εἰς τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν κομίσαντες εστησαν. τοῦτο τὸν Ἀγρίππαν ἐτάραξε· καὶ αὐτίκα πρὸς τὸν τῆς Συρίας ἡγεμονεύοντα Πούπλιον Πετρώνιον παραγίνεται καὶ κατηγορεῖ τῶν Δωριτῶν. ὁ δ' ἐκατόνταρχον στείλας, τοὺς μὲν τὸ τόλμημα πράξαντας ἐπ' αὐτὸν ἀχθῆναι προσ2.32 ἔταξε, τοῖς δὲ τῶν Δωριτῶν ἀρχουσιν ἐπιδειξάι τῷ ἑκατοντάρχῳ τοὺς αἰτίους ἐπέστειλεν, εἰ μὴ βούλοιντο δοκεῖν συνεργάται τῆς πράξεως. Ἀγρίππας δὲ ἀφελόμενος τὴν ἱερωσύνην τὸν Κανθηρᾶν Σίμωνα, Ἰωνάθην αὐθις ἐπ' αὐτὴν ἡγε τὸν Ἀνανίου. ὁ δὲ παρηγεῖτο, ἀρκεῖσθαι λέγων ἀπαξ τὴν ἀρχιερωσύνην λαχόν, τὸν δὲ ἀδελφὸν Μαθίαν πρὸς ταύτην ἰξίου προάγεσθαι ὡς ἀξίον τῆς τιμῆς. πεισθεὶς οὐ ν ὁ βασιλεὺς τῷ Μαθίᾳ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπένειμε. Σίλας δὲ ὁ Ἀγρίππου ἰππαρχος, πεποιθὼς οἱς ὑπὲρ αὐτοῦ κεκινδύνευκεν, ἀκαίρου παρηρησίας ἀντεποιεῖτο, καὶ ἡ ν φορτικός, τὰ στυγνὰ τῆς τύχης εἰς μνήμην ἀγων αὐτῷ καὶ ἑαυτὸν σεμνύνων ἐκ τῆς τότε σπουδῆς τε καὶ πίστεως. ἀηδῶς οὐ ν πρὸς τὴν ἀταμίευτον αὐτοῦ παρηρησίαν ὁ Ἀγρίππας διέκειτο. τοῦ

δὲ Σίλα μὴ ἐνδιδόντος εἰς ὄργην ὁ βασιλεὺς ἀνηρέθιστο, καὶ οὐ μόνον τῆς ἱππαρχίας αὐτὸν μετέστησεν, ἀλλὰ μέντοι καὶ δέδεκε. χρόνῳ δὲ τὸν θυμὸν ἀμβλυνοθεῖς, καὶ λογιζόμενος ὁ σους ὑπὲρ ἐκείνου ἀνέτλη πόνους, ἡμέραν ἐορτάζων ἑαυτοῦ γενέθλιον ἐκάλεε τὸν Σίλαν αὐτῷ συνεστιαθησόμενον. ὁ δὲ οὐκ ἐπέθετο "ἐπὶ τίνα" λέγων "ὁ βασιλεὺς ἀνακαλεῖ με τιμὴν τὴν ὁ σον ἡδη ἀπολουμένην; ἡ πεπαῦσθαί με νομίζει τῆς παρρησίας; νῦν βοήσομαι μᾶλλον ὁ σων αὐτὸν ἐξερρυσάμην δεινῶν, ὁ σους ἡ νεγκα πόνους ἐκείνῳ πορίζων σωτηρίαν καὶ τιμὴν· ὦ ν γέρας μοι δεσμὰ καὶ σκότιος εἰρκτή, ὦ ν ου ποτε λήσομαι." ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα μαθὼν, καὶ ἀνιάτως συνιδῶν διακείμενον, αὐθις εἰασεν ἐν φρουρᾷ. Ἦν δὲ εὐεργετικὸς οὐτος ὁ βασιλεὺς ἐν δωρεαῖς οὐδὲν ἡττον Ἡρώδου τοῦ πάππου· ἐκείνου μέντοι εἰς 2.33 ἄλλοφύλους τὸ φιλότιμον ἐπιδεικνυμένους, οὐ μὴν καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, οὐτος πρὸς πάντας ὁμοίως ἡ ν εὐεργετικὸς καὶ τὸν τρόπον πραῦς. ἤδεῖα γοῦν αὐτῷ δίαίτα συνεχῆς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἡ ν, καὶ τὰ πάτρια καθαρῶς ἐτήρει. καὶ δὴ τις Σίμων ἡ ν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀκριβῆς δοκῶν τὰ νόμιμα· οὐτος πλῆθος ἀθροίσας ἐτόλμησε τοῦ βασιλέως κατεπειν ἀποδημήσαντος εἰς Καισάρειαν. τοῦτο τὸν Ἀγρίππαν οὐκ ελαθε. μεταπέμπεται οὐ ν τὸν Σίμωνα καὶ φησιν "εἶπέ μοι τί τῶν γινομένων ἐστὶ παράνομον;" ὁ δὲ μὴ εχῶν εἰπεῖν ἐδεῖτο συγγνώμης τυχεῖν. καὶ ὁ βασιλεὺς παρὰ προσδοκίαν αὐτῷ διηλλάττετο, καὶ ἐξέπεμψε δωρησάμενος. τὴν ἀρχιερωσύνην δὲ Μαθθίαν ἀφελόμενος Ἐλιωναίῳ τῷ τοῦ Κιθαίρου παιδί παρέσχεν αὐτήν. Βασιλεύσας οὐ ν ἐπὶ τρεῖς ἐνιαυτοὺς τῆς ὀλης Ἰουδαίας, εἰς πόλιν Καισάρειαν, ἡ πρότερον Στράτωνος ἐκαλεῖτο πύργος, θεωρίας ἐτέλει. δευτέρα δὲ τῶν θεωριῶν ἡμέρα στολήν ἐνδύς ἐξ ἀργύρου πεποιημένην παρήλαθεν εἰς τὸ θέατρον ἀρχομένης ἡμέρας. καὶ ταῖς πρώταις τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐπιτολαῖς ὁ αργυρος καταυγασθεὶς θαυμασίως ἀπέστειλε, μαρμαίρων τι φοβερὸν τοῖς εἰς αὐτὸν ἀτενίζουσιν. εὐθύς τε οἱ κόλακες ἀλλοσ ἀλλοθεν ἀνεβῶν, θεὸν προσαγορεύοντες, εὐμενῆς τε εἰ ης, ἐπιλέγοντες· εἰ γὰρ καὶ μέχρι νῦν ὡς ἀνθρωπὸν ἐφοβήθημεν, ἀλλὰ τούντεῦθεν ὁμολογοῦμεν θνητῆς σε φύσεως κρείττονα. οὐκ ἐπέπληξε τούτοις ὁ βασιλεὺς, οὐδὲ τὴν κολακειάν ἀσεβοῦσαν ἀπετρίψατο. ἀνακύψας οὐ ν μετ' ὀλίγον ὄρᾳ τὸν βουβῶνα τὸν ὀρνιν τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς ὑπερθεν, ἀγγελὸν τε κακῶν τοῦτον ἐνενόησε τότε, ὡς ποτὲ τῶν ἀγαθῶν μηνυτήν. καὶ διακάρδιον 2.34 εσχεν ὀδύνην, καὶ τῆς κοιλίας ἀθρόον ἐπιγέγονεν ἀλγῆμα. καὶ πρὸς τοὺς φίλους φησὶν "ὁ θεὸς ὑμῖν ἐγὼ ἡδη καταστρέφω τὸν βίον, καὶ ὁ κληθεὶς ἀθάνατος παρ' ὑμῶν θανεῖν ἐπέιγομαι." ταῦτα λέγων τῆς ὀδύνης ἐπιτεινομένης κατεπονείτο, καὶ μετὰ σπουδῆς ἀνεκομίσθη πρὸς τὸ βασιλεῖον. λόγου δὲ γενομένου θνήσκειν αὐτόν, ἡ πληθὺς αὐτίκα σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ἐπὶ σάκκου καθεσθεῖσα τῷ πατρίῳ νόμῳ τὸν θεὸν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ἰκέτευε, καὶ πάντες ἐθρήνουν. ἐν ὑψηλῷ δὲ ὁ Ἀγρίππας κατακείμενος δωματίῳ, καὶ κάτω βλέπων αὐτοὺς πρηνεῖς προσπίπτοντας, οὐδὲ αὐτὸς ἀδακρυς ἡ ν. ἐφ' ἡμέρας δὲ πέντε τῷ τῆς γαστρὸς ἀλγῆματι κατεργασθεὶς κατέστρεψε τὴν ζωὴν, βιώσας ετη τέσσαρα καὶ πεντήκοντα, βασιλεύσας δ' ἑπτὰ, ἐπὶ Γαΐου μὲν τέσσαρα, τρία δ' ἐπὶ Κλαυδίου. ἀγνωσμένης γε μὴν ετι τοῖς πλήθεσι τῆς αὐτοῦ τελευτῆς, συμφρονήσαντες Ἡρώδης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ τῆς Χαλκίδος ἀρχων καὶ Ἐλκίας ὁ ἱππαρχος, πέμψαντες τὸν Σίλαν ἐχθρὸν αὐτοῖς ὄντα κατέσφαζαν, ὡς τάχα τοῦ βασιλέως κελεύσαντος. Οὐτω μὲν οὐ ν ὁ Ἀγρίππας ἀπεβίω, υἱὸν Ἀγρίππαν καταλιπὼν ἐτῶν ἑπτακαίδεκα, τρεῖς δὲ θυγατέρας· ὦ ν ἡ μὲν Ἡρώδη τοῦ πατρὸς ἀδελφῷ γεγάμητο, Βερνίκη δ' ἐκέκλητο, παρθένοι δ' ἦσαν αἱ δύο Μαριάμ καὶ Δρούσιλλα. γνωσθέντος δὲ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως, Καισαρεῖς καὶ Σεβαστηνοὶ ἐπιλεησμένοι τῶν αὐτοῦ εὐποιῶν ἐβλασφήμουν τε εἰς αὐτὸν καὶ τὰ τῶν τοῦ βασιλέως θυγατέρων ἀγάλματα ἀρπάσαντες εἰς τὰ πορνεία ἐκόμισαν καὶ ἀφύβριζον εἰς αὐτά, καὶ πανδήμους ἐστιάσεις ἐποίουν 2.35 στεφανούμενοι καὶ μυριζόμενοι καὶ

σπένδοντες τῷ Χάρωντι. ὁ δὲ τοῦ τεθνεῶτος υἱὸς Ἀγρίππας ἐν Ῥώμῃ τότε διῆγε παρὰ Κλαυδίῳ τρεφόμενος Καίσαρι. ὁ ν αὐτίκα πέμπειν ὠρητο τὴν βασιλείαν διαδεξόμενον· ἀπήγαγον δ' αὐτὸν τοῦ σκοποῦ οἱ περὶ αὐτόν, σφαλερὸν εἶναι λέγοντες κομιδῇ νέῳ βασιλείας ἐπιτρέπειν μέγεθος τόσον. ἀπέστειλεν οὖν Κούσπιον Φάδον τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς βασιλείας ἀπάσης ἐπιτροπεύσοντα, ἐντειλάμενος αὐτῷ Καισαρεῦσι καὶ Σεβαστηνοῖς ἐπιπλήξαι τῆς εἰς τὸν κατοιχόμενον υβρεως. ἀφικόμενος δὲ Φάδος εἰς τὴν Ἰουδαίαν, στάσιν τε γενομένην κατέστειλε, καὶ ληστηρίων τὴν χώραν ἐκάθηρε, καὶ τὴν τοῦ ἀρχιερέως στολὴν εἰς τὴν Ἀντωνίαν τὸ φρούριον ἀποτεθῆναι προσέταξεν ὡς καὶ πρότερον. οἱ δ' ἱερεῖς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀντιλέγειν μὲν οὐκ ἐτόλμων, παρεκάλουν δὲ ὁ μὴ ἐπιτρέψαι αὐτοῖς πρέσβεις πέμψαι πρὸς τὸν Καίσαρα τοὺς αἰτησομένους τὴν ἱερὰν στολὴν παρ' αὐτοῖς εἶναι· καὶ ἐπετράπησαν. παραγενομένων δὲ εἰς τὴν Ῥώμην τῶν πρέσβεων, ὁ τοῦ Ἀγρίππου παῖς ὁ νεώτερος Ἀγρίππας ἐκεῖ διάγων, ὡς εἰρηται, παρεκάλωσε τὸν Καίσαρα συγχωρηθῆναι τοῖς Ἰουδαίοις εἶναι τὴν ἱερὰν στολὴν. καὶ ὁ Κλαύδιος συνεχώρησε, καὶ τῷ Φάδῳ περὶ τούτων ἐπέστειλε. καὶ Ἡρώδης δὲ ὁ τοῦ Ἀγρίππου ἀδελφός, τῆς δὲ Χαλκίδος ἀρχων, ἤτησατο παρὰ Καίσαρος τὴν τοῦ νεῶ ἔξουσίαν καὶ τῶν ἱερῶν χρημάτων καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων χειροτονίαν. καὶ εὐτυχῆς τῆς αἰτήσεως, καὶ ἐξ ἐκείνου πᾶσι τοῖς ἀπογόνους αὐτοῦ ἡ ἔξουσία παρέμεινε μέχρι τῆς τῶν Ἱεροσολύμων ἀλώσεως. καὶ δὴ μεθίστησι τῆς ἀρχιερωσύνης τὸν Κανθηρᾶν, Ἰωσήφ ἀντεισαγαγὼν τὸν τοῦ Καμεί. 2.36 Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἡ τῶν Ἀδιαβηνῶν βασιλὶς Ἑλένη καὶ ὁ παῖς αὐτῆς Ἰζάτης εἰς τὰ Ἰουδαίων τὴν διαγωγὴν μετέβαλον νόμιμα. Μονόβαζος γὰρ ὁ τῶν Ἀδιαβηνῶν βασιλεύς, ὡ καὶ Βαζαῖος ἐπὶ κλησὶς ἡ ν, τῆς ἀδελφῆς Ἑλένης ἀλοῦς ἐρωτι, ἀγεται ταύτην. καὶ ποτε συγκαθεύδων αὐτῇ οὐ σὴ ἐγκύμονι τῇ ἐκείνης γαστρὶ τὴν χεῖρα ἐπέθετο. καὶ ὑπνώσας ἐδοξεν ἀκούειν φωνῆς ἀραι κελουούσης ἐκ τῆς νηδύος τὴν χεῖρα καὶ μὴ θλίβειν τὸ ἐν αὐτῇ βρέφος, θεοῦ προνοία καὶ ἀρξον καὶ τέλους τευξόμενον εὐτυχοῦς. ταραχθεὶς οὖν ὑπὸ τῆς φωνῆς ἐφραζε ταῦτα τῇ γυναικί. καὶ τὸν υἱὸν τεχθέντα Ἰζάτην ὠνόμασεν. ἡ ν δ' εἶπερος τούτου πρεσβύτερος ἐκ τῆς Ἑλένης αὐτῷ γεννηθεὶς ἀλλοι τε παῖδες ἐκ γυναικῶν ἐτέρων, ἐστεργε δὲ τὸν Ἰζάτην ὡ σπερ μονογενῆ. ἐφθόνουν τοίνυν οἱ ἀδελφοί. ὁ δὲ πατὴρ δεδοικῶς περὶ τούτῳ, ἐκπέμπει πρὸς Ἀβεννήριγον τὸν Σπασίνου χάρακος βασιλέα. καὶ ὁ ἀσμένως τὸν Ἰζάτην ἐδέξατο καὶ κηδεστὴν ἐπὶ θυγατρὶ ἐποίησατο καὶ χώραν αὐτῷ παρέσχε. γενηρακῶς δὲ ὁ Μονόβαζος ἰδεῖν ἐπεθύμει τὸν Ἰζάτην πρὸ τοῦ θανεῖν. μεταπεμψάμενος οὖν αὐτὸν φιλοφρόνως ἀσπάζεται, καὶ χώραν αὐτῷ ἀπεκλήρωσεν, ἐν ἣ καὶ διέτριβε μέχρι τελευτῆς τοῦ πατρός. Ἐκλιπόντος δὲ Μονοβάζου ἡ βασιλὶς Ἑλένη μετεπέμψατο τοὺς μεγιστᾶνας καὶ τοὺς σατράπας· οἱ σ ἀφικομένοις "οὐ λέληθεν" εἶπεν "ὑμᾶς ὅτι ὁ ἀνὴρ ὁ ἐμὸς τὸν Ἰζάτην ἠθελε τῆς βασιλείας γενέσθαι διάδοχον. εἶδυα δὲ μακάριον τὸν μὴ παρ' ἑνός, ἀλλὰ τῶν πλειόνων καὶ τούτων ἐκόντων τὴν βασιλείαν λαμ2.37 βάνοντα, καὶ ὑπὸ τὴν ὑμῶν τὸ πρᾶγμα κρίσιν πεποιήμαι." οἱ δὲ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως κρίσιν βεβαιοῦν εἰλεγον, καὶ ὑπέειξεν ἐκόντες Ἰζάτην δικαίως προκεκριμένῳ τῶν ἀδελφῶν κατὰ τὰς ἀπάντων εὐχάς, καὶ δεῖν προαποκτεῖναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ καὶ τοὺς συγγενεῖς, ἵν' ἀσφαλῶς ἐκεῖνος ἀρχοι. ἡ δὲ βασιλὶς τὴν περὶ τῆς ἀναιρέσεως τῶν προσηκόντων τῷ Ἰζάτη γνῶμην ἐπισχεῖν συνεβούλευε μέχρις ἂν ἐκεῖνος συνδοκιμάσῃ παραγεγόμενος. οἱ δὲ δεσμεῖν τέως αὐτοὺς παρήνουν μέχρι τῆς ἐκείνου ἐπιδημίας. καθίστησι δὲ τὸν πρεσβύτατον υἱὸν ἡ βασιλίσσα ἐπὶ τῶν πραγμάτων, εἰς ἂν ἐπανέλθῃ ὁ ἀδελφός, δίδωσι δὲ καὶ τὸν τοῦ πατρός σημαντῆρα δακτύλιον. ἡ κεν οὖν ὁ Ἰζάτης, καὶ ὁ ἀδελφός ὑπεδέξατο καὶ ὑπεξέστη αὐτῷ τῆς ἀρχῆς. Ὀντι δ' αὐτῷ ἐν τῇ ἀποδημίᾳ Ἰουδαῖός τις Ἀνανίας καλούμενος γνωστὸς γεγονῶς ἐδίδασκεν αὐτὸν τὸν θεὸν καὶ τὰ τῶν Ἰουδαίων νόμιμα. συνέβη δὲ καὶ τὴν Ἑλένην ὑφ' ἑτέρου Ἰουδαίου

κατηχηθεῖσαν εἰς τὰ Ἰουδαϊκὰ εἶθι μετατεθῆναι. ἔλθων οὐ ν ὁ Ἰζάτης καὶ δεδεμένους τοὺς συγγενεῖς εὐρηκῶς ἔδυσχέρανε, καὶ ελυσε μὲν, ἐπεμψε δέ, ἵνα μὴ ὑποπτοὶ παρόντες εἴεν, τοὺς μὲν εἰς Ῥώμην ὀμηρεύσοντας, τοὺς δὲ πρὸς Πάρθους. γνοὺς δὲ τὴν μητέρα τὰ Ἰουδαίων ἀσπασαμένην, ἐσπευσε καὶ αὐτὸς εἰς ἐκεῖνα μετατεθῆναι, καὶ περιτμηθῆναι εἰ τοῖμος ἦν. ἡ δὲ μήτηρ ἐκώλυε, λέγουσα εἰς δυσμένειαν τοὺς ὑπηκόους διὰ τοῦτο ἔλθειν, οὐκ ἀνέξεσθαί τε ὑπὸ Ἰουδαϊζόντος βασιλεύεσθαι. ὁ δὲ εἰς τὸν Ἀνανίαν παρόντα τοὺς λόγους ἀνέφερε. τοῦ δὲ τὰ αὐτὰ συμβουλευσάντος ἐπέισθη μὲν τότε ὁ βασιλεὺς· ἐτερος δ' αὐθις Ἰουδαῖος ἐκ Γαλιλαίας Ἐλεάζαρ ἀφικόμενος, καὶ κατα2.38 λαβὼν αὐτὸν τὸν Μωυσέως νόμον ἀναγινώσκοντα, οὐ λόγους μόνον ἀναγινώσκειν σε δεῖ, βασιλεῦ, εφη, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν διατεταγμένα ποιεῖν. μέχρι τίνος ἀπερίτμητος μένεις; ὁ δὲ οὐχ ὑπερεβάλετο τὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ περιετμήθη· καὶ τῇ μητρὶ καὶ τῷ Ἀνανίᾳ πεπρᾶχθαι τὸ ἐργον ἐδήλου. οἱ δ' εἰς φόβον ἐνέπεσον μὴ καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ αὐτοὶ κινδυνεύσωσιν. ὁ δὲ θεὸς τὸν φόβον ἔλθειν εἰς τέλος οὐ συνεχώρησεν. Ἐλένη δὲ ἐπιθυμίαν ἐσχεν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀφικέσθαι καὶ προσκυνῆσαι τὸ τοῦ θεοῦ ἱερόν. καὶ τοῦ υἱοῦ ἐπιτρέψαντος καὶ χρήματα πλεῖστα δόντος ἀπεισιν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ λιμῶ φθειρομένους πολλοὺς εὐροῦσα ἐκεῖ, σῆτόν τε ἐξ Ἀλεξανδρείας ἐκόμισε καὶ ἰσχάδων φόρτον ἐκ Κύπρου πολλῶν χρημάτων πριαμένη τοῖς ἀπορουμένοις διένειμε. καὶ ὁ παῖς δὲ αὐτῆς πολλὰ χρήματα τοῖς πρώτοις τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἐπεμψεν, ἵνα οἱ λιμῶττοντες διὰ τούτων ὡς ἐνὸν ἐπικουρηθῶσι. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως Ἀρταβάνης δὲ ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς, ἐπιβουλὴν γνοὺς τοὺς σατράπας κατ' αὐτοῦ μελετήσαντας, ἀφικνεῖται πρὸς Ἰζάτην, συγγενῶν τε καὶ οἰκετῶν περὶ χιλίους ἐπαγόμενος. καὶ καθ' ὁδὸν τῷ Ἰζάτῃ ἐνέτυχε, καὶ φησὶ Μὴ με παρίδης, ὦ βασιλεῦ, ταπεινὸν ἐκ μεταβολῆς γεγονότα καὶ ἰδιώτην ἐκ βασιλέως, ἀλλ' ἐπικούρησον. ταῦτα σὺν δάκρυσιν ἐλεγον. ὁ δὲ Ἰζάτης ἀκούσας τὸ ὀνομα, κατεπήδησε τοῦ ἱεροῦ καὶ θάρσει, εφη, ὦ βασιλεῦ· ἡ γὰρ εἰς τὴν Πάρθων βασιλείαν σε καταστήσω ἡ τῆς ἐμῆς σοὶ ἐκστήσομαι. ταῦτα εἰπε καὶ ἐπὶ τὸν ἱερόν αὐτὸν ἀνεβίβασεν, αὐτὸς δὲ πεζὸς παρείπετο. καὶ ὁ Ἀρταβάνης ὡμοσεν, εἰ μὴ κάκεῖνος ἀναβαίη 2.39 τὸν ἱερόν καὶ προηγοῖτο, ἀποβήσεσθαι καὶ αὐτός. πεισθεὶς δ' ὁ Ἰζάτης ἐπὶ τὸν ἱερόν ἤλατο, καὶ πᾶσαν τιμὴν ἀπένειμε τῷ Πάρθῳ, εἰς τὰ βασιλεία ἀγαγόν. γράφει τε πρὸς τοὺς Πάρθους τὸν Ἀρταβάνην δέξασθαι. τῶν δὲ Πάρθων δέξασθαι μὲν συντιθεμένων, μὴ δύνασθαι δὲ καὶ τὴν ἀρχὴν ἀπονείμει ἡδη ἑτέρῳ πεπιστευμένην, ὁ Κινάμωνος, τοῦτο γὰρ ὀνόμαστο ὁ τὴν βασιλείαν παρεληφώς, γράφει τῷ Ἀρταβάνῳ, ὑπ' αὐτοῦ γὰρ ἐτέθραπτο καὶ ἡν ἀγαθός, παρακαλῶν αὐτὸν ἀφικέσθαι πιστεύσαντα καὶ τὴν ἀρχὴν παραλήψεσθαι. καὶ ὁ Ἀρτάβανος πιστεύσας ἀπήει. ὑπὴντα οὐ ν αὐτῷ ὁ Κινάμωνος· ὁ δὲ ἤδη προσκυνήσας καὶ βασιλέα προσαγορεύσας περιτίθησιν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ τὸ διάδημα, τῆς ἑαυτοῦ ἀφελόμενος. οὕτω δὲ χρόνῳ ἐξαετῆ εἰς τὴν ἀρχὴν ἀποκαταστάς ὁ Ἀρτάβανος οὐκ ἡμνημόνησε τῶν Ἰζάτου καλῶν, ἀλλ' ἀμείβεται τοῦτον. Μετὰ δὲ τινα χρόνον Ἀρταβάνου θανόντος Οὐαρδάνης ὁ παῖς ἐκείνου τὴν βασιλείαν περιεζώσατο. καὶ πρὸς Ἰζάτην ἔλθων συμμαχῆσαι αὐτῷ ἠξίου κατὰ Ῥωμαίων· ὁ δὲ οὐκ ἐπέθετο, ἀλλὰ καὶ συνεβούλευε παύσασθαι τῆς ἐπ' ἐκείνους στρατείας καὶ μὴ ἀδυνάτοις ἐπιχειρεῖν. ὁ δὲ πόλεμον τῷ Ἰζάτῃ μὴ πειθομένῳ κατήγγειλεν. ἀλλ' οἱ Πάρθοι μαθόντες ὡς ἐπὶ Ῥωμαίους στρατεύσειν βούλεται, αὐτὸν μὲν ἀναιροῦσι, τὴν δὲ βασιλείαν τῷ ἀδελφῷ Ἰκοτάρδῃ διδώσιν· ὁ ν ἐξ ἐπιβουλῆς τελευτήσαντα διαδέχεται Οὐολογέσης ὁ ἀδελφός. ὁ δὲ τοῦ Ἰζάτου ἀδελφὸς Μονόβαζος καὶ οἱ συγγενεῖς Ἰουδαῖοι καὶ αὐτοὶ ἐπεθύμησαν, καὶ τὴν ἐφεσιν εἰς ἐργον ἐξήνεγκαν. γίνεται δ' ἡ πρᾶξις αὐτῶν τοῖς ὑπηκόοις κατάφωρος. καὶ γράφουσι πρὸς Ἀβίαν 2.40 τὸν Ἀράβων βασιλέα, εἰ στρατεύσοιτο κατὰ τοῦ σφετέρου βασιλέως, χρήματα πολλὰ παρασχεῖν αὐτῷ, ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πρώτην συμβολὴν καὶ αὐτοὶ καταλείπειν αὐτόν. πείθεται

τούτοις ὁ Αραψ, καὶ πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν ἤκεν ἐπὶ τὸν Ἰζάτην. καὶ συμβολῆς γενομένης καταλείπουσι τὸν Ἰζάτην οἱ αὐτοῦ ἐκ συνθήματος καὶ νῶτα τρέψαντες εφευγον. γνοὺς δὲ τὴν προδοσίαν Ἰζάτης γενομένην ὑπὸ τῶν μεγιστάνων, εἰς τὸ στρατόπεδον ὑπεχώρησε, καὶ εὐρῶν τοὺς αἰτίους ἐκόλασε. τῇ δ' ἐπιούσῃ συμβαλὼν νικᾷ, καὶ εἰς φυγὴν τοὺς Αραβας ετρεψε, τὸν δὲ βασιλέα αὐτῶν εἰς φρούριόν τι συνήλασε διωκόμενον. καὶ ὁ μὲν ἑαυτὸν ἀνεΐλεν ἀλίσκόμενος ἡδη, τὸ δὲ φρούριον ἕάλω καὶ τὰ ἐν αὐτῷ διηρπάγη. καὶ Ἰζάτης εἰς τὰ οἰκεία ὑπέστρεψεν. Οἱ δὲ τῶν Ἀδιαβηνῶν μεγιστᾶνες Οὐολογέση τῷ Πάρθων γράφουσι βασιλεῖ, ἀξιοῦντες ἀποκτεῖναι μὲν τὸν Ἰζάτην, καταστῆσαι δὲ σφίσι δυνάστην ἐκ Πάρθων· μισεῖν γὰρ τὸν ἑαυτῶν βασιλέα ξένη θρησκεία προσηλυτεύσαντα. ὁ γοῦν Πάρθος αὐτίκα μετὰ πλείστης δυνάμεως ὤρμησε, καὶ ὁ Ἰζάτης ἀντεστρατοπεδεύσατο. σταλεις δὲ τις ἐκ τοῦ Πάρθου ελεγε τῷ Ἰζάτη ὅποση ἐστὶ τῶν Πάρθων ἡ δύναμις, καὶ ὡς Οὐολογέσης ἀπειλεῖ δίκας εἰσπράξειν αὐτόν, ἀχάριστον περὶ δεσπότης γενόμενον· ῥύσασθαι γὰρ αὐτὸν τῶν αὐτοῦ χειρῶν οὐδὲ τὸν θεὸν οὐ σέβει δυνήσεσθαι. πρὸς ταῦτα ὁ Ἰζάτης τὴν μὲν δύναμιν τῶν Πάρθων γινώσκειν ἀνταπεκρίνατο, εἰδέναι δ' ἀνθρώπων τὸν θεὸν δυνατώτερον. ταῦτα εἰπε καὶ ἰκέτευε τὸν θεόν. κατ' ἐκείνην οὐν τὴν νύκτα ἐπιστολὰς ὁ Οὐολογέσης δεξάμενος πολεμίους ἐμβαλόντας τῇ Παρθυηνῇ ταύτην πορθεῖν, αὐτίκα σπεύδων 2.41 ἀνέζευξεν ἀπρακτος. καὶ οὕτως Ἰζάτης προμηθεῖα θεοῦ τὰς ἀπειλὰς τοῦ Πάρθου διέφυγε. μετὰ δὲ τινα χρόνον θνήσκει, πεντήκοντα καὶ πέντε ζήσας ἐνιαυτούς, εικοσι δὲ καὶ τέσσαρας ἀνύσας ἐν τῇ ἀρχῇ· θνήσκει δ' ἐπὶ παισὶν εικοσι καὶ τέσσαρσιν ἀρρεσι καὶ τοσαύταις θηλείαις. τὴν δ' ἀρχὴν τῷ ἀδελφῷ Μονοβάζω κατέλιπεν. Φάδου μέντοι τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύοντος ἀνὴρ τις γόης Θευδᾶς ὁ νομα πείθει τὸν πλείστον ὄχλον ἀναλαμβάνοντα τὰς κτήσεις ἐπεσθαι πρὸς τὸν Ἰορδάνην αὐτῷ· προφήτης γὰρ ελεγεν εἶναι καὶ σχίσαι τὸν ποταμὸν προστάγματι δύνασθαι· καὶ πλείστους ἠπάτησε. πέμψας δ' ἐπ' αὐτούς ἰλην ἰππέων ὁ Φάδος πολλοὺς μὲν ἀνεΐλεν, οὐ μείους δ' ἐζώγησε, καὶ αὐτὸν τὸν Θευδᾶν, οὐ τὴν κεφαλὴν ἐκτεμόντες ἐκόμισαν εἰς Ἱεροσόλυμα. Φάδον δὲ Τιβερίου Ἀλέξανδρος διεδέξατο, Ἀλεξάνδρου τοῦ ἀλαβαρχήσαντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ υἱός. καὶ οἱ παῖδες δὲ τοῦ Γαλιλαίου Ἰούδα Ἰάκωβος καὶ Σίμων, τοῦ τὸν λαὸν ἀποστήσαντος Κυρηνίου τιμητεύοντος, ἀνηρέθησαν, οὐς ἀνεσταύρωσεν ὁ Ἀλέξανδρος. ὁ δὲ τῆς Χαλκίδος βασιλεύων Ἡρώδης μεταστήσας τῆς ἀρχιερωσύνης Ἰωσήφ τὸν τοῦ Κεμεδῆ, Ἀνανία τῷ τοῦ Νεδεβαίου παρέσχεν αὐτήν. Τιβερίῳ δὲ Ἀλεξάνδρῳ Κούμανος ἠλθε διάδοχος. ἐν ὀγδῶ δ' ετεῖ τῆς Κλαυδίου μοναρχίας Ἡρώδης ὁ τοῦ μεγάλου Ἀγρίππου ἀδελφὸς τελευτᾷ ἔφ' υἱέσι τρισί· τὴν δ' ἀρχὴν αὐτοῦ τῷ νεωτέρῳ Ἀγρίππᾳ δέδωκε Κλαύδιος. Κουμάνου δὲ τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύοντος πλήθος κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα εἰς Ἱεροσόλυμα 2.42 ἠθροιστο. ἵνα γοῦν μή τι νεωτερισθεῖ παρὰ τοῦ πλήθους ὀντος πολλοῦ, στρατιώτας ἐνόπλους ἐπὶ τῶν τοῦ ἱεροῦ στοῶν ὁ Κούμανος ἐστησε καταστελοῦντας τὸν θόρυβον, ἐὰν γένηται· τοῦτο δὲ καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐποίουν. τετάρτη δ' ἡμέρα τῆς ἑορτῆς στρατιώτης τῶν ἐν ταῖς στοαῖς ἀνακαλυψάμενος τὴν αἰδῶ τοῖς πλήθεσιν ἐπεδεικνυεν. οἱ δ' ἐθυμοῦντο ὡς εἰς τὸν θεὸν τοῦ στρατιώτου ἠσεβηκότος, καὶ οἱ θρασύτεροι τὸν Κούμανον ἐβλασφήμουν. καὶ ὁ πρὸς τὰς βλασφημίας ἠρέθιστο, καὶ κελεύει τὸ στράτευμα πᾶν ἠκεῖν εἰς τὴν Ἀντωνίαν τὸ φρούριον τῷ ἱερῷ ἐπικείμενον. τὸ πλήθος οὐν τοὺς ὀπλίτας θεασάμενον εἰς φυγὴν ὤρμησε, καὶ τῶν ἐξόδων στενῶν οὐσῶν συνωθούμενοι κατὰ τὴν φυγὴν πολλοὶ ὑπ' ἀλλήλων συνθλιβόμενοι καὶ συμπατούμενοι διεφθάρησαν, ὡς δύο μυριάδας ἀριθμηθῆναι τοὺς τότε διαφθαρέντας· καὶ πένθος ἦν ἀντὶ πανηγύρεως. Οὐπω τὸ πένθος τοῦτο κατηύναστο καὶ κακὸν προστίθεται ἕτερον. τινὲς γὰρ τῶν ἐπὶ νεωτερισμοῖς ἠδομένων Στέφανόν τινα δούλον τοῦ Καίσαρος ὁδοιποροῦντα ληστεύσαντες

α πασαν αὐτοῦ τὴν κτῆσιν ἀρπάζουσι. διὸ πέμπει στρατιώτας ὁ Κούμανος, κελεύσας αὐτοῖς τὰς πλησίον χώρας ληίσασθαι καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους αὐτῶν δεσμίους ἐπ' αὐτὸν ἀγαγεῖν. τῆς δὲ τῶν χωρίων ἐκείνων πορθήσεως γινομένης νεανίας τις τῶν στρατιωτῶν θρασὺς καὶ ἀτάσθαλος τοῖς Μωυσέως ἐντυχῶν νόμοις ἐν τινὶ κώμῃ σεβασμίως κειμένοις ἐπ' ὧσεσι πολλῶν διέρρηξεν αὐτοὺς βλασφημιῶν καὶ κατακερτομῶν. προσίασιν οὖν τῷ Κουμάνῳ οἱ Ἰουδαῖοι, ἰκετεύοντες μὴ αὐτούς, ἀλλὰ τὸν θεόν, οὐ περὶ οἱ νόμοι καθυβρίσθησαν ἐκδικῆσαι. καὶ ὁ Κούμανος δεῖσας μὴ τὸ πλῆθος πάλιν 2.43 νεωτερίσειε, τὸν ἐνυβρίσαντα τοῖς νόμοις πελεκίσας τὴν στάσιν κατέπαυσεν. Ἀλλὰ καὶ Σαμαρείταις ἐχθρα πρὸς Ἰουδαίους ἐγένετο· ἢ δ' αἰτία ἦν αὐτῆ. Γαλιλαῖοι εἰς Ἱεροσόλυμα πορευόμενοι διὰ τινος κώμης ὠδεύον τῶν Σαμαρειτῶν, καὶ τινες αὐτοῖς ἐπιθέμενοι πολλοὺς ἀνεῖλον. οἱ πρῶτοι τοίνυν τῶν Γαλιλαίων τῷ Κουμάνῳ προσίασι, παρακαλοῦντες τοὺς ἀνηρημένους ἐκδικηθῆναι. ὁ δὲ δωροδοκηθεὶς τῆς ἐκδικήσεως οὐκ ἐφρόντισεν. ἀγανακτήσαντες οὖν οἱ Γαλιλαῖοι πρὸς ὁπλαρχοῦσαν, καὶ κώμας τινὰς τῶν Σαμαρέων ἐμπρήσαντες διαρπάζουσι. Κούμανος δὲ σὺν δυνάμει τοῖς Γαλιλαίοις ἐπήλθε, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, πλείους δὲ ζῶντας εἰλεν. οἱ πρῶτοι δὲ γε τῶν Ἱεροσολύμων μεταμφιασάμενοι σάκκους καὶ τὰς κεφαλὰς σποδῶ καταπάσαντες παρεκάλουν τοὺς ἀφεστῶτας μεταθέσθαι τὸν λογισμὸν καὶ τὰ ὁπλαρχοῦσαν ἠρεμεῖν· καὶ ἐπεισαν. οἱ μὲν οὖν διελύθησαν, ἢ χώρα δ' ἐξ ἐκείνου λησθηρῶν πεπλήρωτο. Σαμαρεῖς δὲ πρὸς Κουαδράτον τῆς Συρίας ἡγεμονεύοντα κατηγοροῦν τῶν Ἰουδαίων ὡς ἐμπρησάντων κώμας αὐτῶν. Ἰουδαῖοι δὲ Σαμαρεῖς ἠτιῶντο ὡς αἰτίους τῆς στάσεως, καὶ πρὸ αὐτῶν Κούμανον, δώροις διεφθαρμένον καὶ τοὺς ἀνηρημένους μὴ ἐκδικήσαντα. Κουαδράτος δὲ ὑπερέθετο τὴν κρίσιν, εἰπὼν ἡξοῦν εἰς τὴν Ἰουδαίαν κάκεῖ τὴν ἀλήθειαν γνοῦς ἀποφῆνασθαι. ἦκεν οὖν εἰς Σαμάρειαν, καὶ ἐξετάσας τὰ πεπραγμένα, αἰτίους τῆς ταραχῆς διέγνω τοὺς Σαμαρεῖς. Ἰουδαίους δὲ οὐς δεδεμένους εἰλεν ὁ Κούμανος, ἀνεσταύρωσεν ὡς νεωτερίσαντας. τοὺς δὲ περὶ Ἀνανίαν τὸν 2.44 ἀρχιερέα καὶ τὸν στρατηγὸν Ἀνανὸν δῆσας εἰς Ῥώμην ἀπέστειλε, λόγον περὶ τῶν πεπραγμένων Κλαυδίου ὑφέζοντας. κελεύει δὲ καὶ τοῖς Σαμαρέων καὶ Ἰουδαίων πρῶτοις καὶ Κουμάνῳ τῷ ἡγεμόνι καὶ τῷ χιλιάρχῳ Κέλερι ἀφικέσθαι καὶ αὐτοὺς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, κριθησομένους περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους ζητήσεων. ἀπελθόντων δὲ, δικαστῆς καθίσας ὁ Κλαύδιος, καὶ γνοῦς τοὺς Σαμαρεῖς τῶν κακῶν ἀρχηγούς, τοὺς ἀναβάντας πρὸς αὐτὸν ἀναιρεθῆναι ἐκέλευσε, φυγὴν δὲ τοῦ Κουμάνου κατεψηφίσαντο, τὸν μὲντοι Κέλερα τὸν χιλιάρχον εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπαχθῆναι ἐκέλευσε καὶ συρέντα πάντων ὀρώντων διὰ τῆς πόλεως οὕτως ἀναιρεθῆναι. Πέμπει δὲ ὁ Καῖσαρ Φήλικα τῶν Ἰουδαίων ἐπιτροπεύοντα Ἀγρίππα δὲ δωρεῖται τὴν Φιλίππου τετραρχίαν καὶ Βαταναίαν καὶ τὴν Τραχωνίτιν σὺν Ἀβέλλα, αὐταὶ δὲ Λυσανίου ἦσαν τετραρχίαι, τὴν δὲ Χαλκίδα ἀφαιρεῖται αὐτόν, ἐπὶ τέσσαρα ταύτης ἀρξάντα. ὁ δ' Ἀγρίππας ἐκδίδωσι πρὸς γάμον Ἀζίζῳ τῷ Ἐμέσων βασιλεῖ, περιτμηθῆναι θελήσαντι, Δρούσιλλαν τὴν ἀδελφὴν, τοῦ Ἐπιφανοῦς Ἀντιόχου παραιτησαμένου τὸν γάμον, ὅτι μὴ ἰουδαῖσαι ἐβούλετο. καὶ Μαριάμ καταγγύησεν Ἀρχελάῳ τῷ Ἐλκίου παιδί, ὑπὸ Ἀγρίππα τοῦ πατρὸς πρόην μνηστευθεῖσαν αὐτῷ. Φήλιξ δὲ τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύων, καὶ τὴν Δρούσιλλαν ἰδὼν κάλλους περιττῶς ἐχούσαν, ἕάλω τῷ ταύτης ἐρωτι, καὶ πείθει καταλιποῦσαν τὸν ἄνδρα αὐτῷ γαμηθῆναι. τεκοῦσα δ' ἐξ αὐτοῦ παῖδα Ἀγρίππαν αὐτὸν ὠνόμασε. λέγεται δὲ κατὰ τοὺς Τίτου χρόνους ἢ γυνὴ σὺν τῷ παιδί νεανία γεγεννημένῳ ἀφανισθῆναι κατὰ τὸ Βέσβιον ὄρος, πυρφόρον οὖν καὶ τότε μᾶλλον ἐκπυρωθέν. Βερνίκη δὲ ἑτέρα 2.45 ἀδελφὴ τοῦ Ἀγρίππου, συνοικοῦσα Ἡρώδῃ τῷ θείῳ, θανόντος ἐκείνου Πολέμωνι συνηρμόσθη, περιτμηθῆναι θελήσαντι, διὰ τὴν φήμην τὴν λέγουσαν αὐτὴν τῷ ἀδελφῷ συνιέναι κατ' ἐρωτα, ἢ οὕτω τὴν διαβολὴν ἀποφῆνη ψευδῆ. οὐ μὴν

εμεινεν ὁ γάμος ἐπὶ πολὺ, τῆς Βερνίκης καταλιπούσης τὸν Πολέμωνα. Τελευτᾶ δὲ Κλαύδιος Καῖσαρ βασιλεύσας ετη τρισκαίδεκα καὶ μῆνας ὀκτῶ ἔφ' ἡμέραις εικοσι. λόγος δὲ ἡν ὡς ὑπὸ τῆς γυναικὸς Ἀγριππίνης φαρμάκοις ἀνήρητο· ἡς πατήρ ἡν Γερμανικὸς ὁ Καῖσαρος ἀδελφός, ἀνὴρ δὲ Δομέτιος Αἰνόβαρβος τῶν ἐπισήμων ἐν Ῥώμῃ, οὐ τελευτήσαντος χηρεύουσαν αὐτὴν ὁ Κλαύδιος ἀγεταί εχουσαν καὶ παῖδα Δομέτιον ὁμώνυμον τῷ πατρί. προανηγήκει γὰρ τὴν γυναῖκα Μεσσαλίναν διὰ ζηλοτυπίαν, ἔξ ἡς παῖδας εἶχε Βρεττανικὸν καὶ Ὀκτάβιον. καὶ Ὀκταβίαν δὲ πρεσβυτάτην τῶν ἀδελφῶν ἐκ προτέρας ἑτέρας γυναικὸς εἶχεν, ἡν τῷ Νέρωνι ἠρμοσε· τοῦτο γὰρ τὸν τῆς Ἀγριππίνης υἱὸν τὸν Δομέτιον μετωνόμασεν ὑστερον ὁ Καῖσαρ, εἰσποιησάμενος αὐτόν. ἵνα τοίνυν τούτῳ τὴν αὐταρχίαν περιποιήσεται ἢ μήτηρ Ἀγριππίνα, κτείνει φαρμάκῳ τὸν Κλαύδιον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς οἰκείοις καιροῖς καὶ τόποις εἰρήσεται, ὁ δὲ λόγος τῆς ἀκολουθίας ἐχέσθω. Εἶχε μὲν οὖν ὁ Νέρων μετὰ Κλαύδιον τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχήν, τὰ δὲ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ἐπεδίδου πρὸς τὸ χεῖρον διηνεκῶς, καὶ ληστηρίων ἢ χώρα ἐμπέπληστο καὶ γοήτων ἀπατώντων τὸν ὄχλον, ὧν πολλοὺς ὁ Φῆλιξ συλλαμβάνων ἀνήρει. εχων δὲ ἀπεχθῶς πρὸς Ἰωνάθην τὸν ἀρχιερέα ὁ Φῆλιξ, πολλάκις 2.46 αὐτὸν νουθετοῦντα περὶ τοῦ κρειττόνως προΐστασθαι τῶν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, πρόφασιν ἐζήτει δι' ἡν τὸν ἐνοχλοῦντα συνεχῶς μεταστήσεται· καὶ διὰ τῶν ληστῶν αὐτὸν ἀναιρεῖ, οἱ ἐν τῷ ναῷ παραγεγονότες ὡς προσκυνήσοντες καὶ ξιφίδια φέροντες ὑπὸ τὰς ἐσθῆτας ἀνεμίχθησαν τῷ πλήθει καὶ τὸν Ἰωνάθην ἀνεῖλον. ἀνεκδικήτου δὲ τοῦ τολμήματος μείναντος, ἀδεῶς οἱ λησταὶ ἀναβαίνοντες οὐς μὲν οἰκείους ἐχθροὺς ἀνήρουν, οὐς δ' ἑτέρων ἐπὶ μισθῷ. γόητες δὲ καὶ ἀπατεῶνες ἀνθρωποὶ τὸν ὄχλον ἀνέπειθον εἰπεσθαι σφίσι εἰς τὴν ἐρημίαν, δείξουσιν ἐναργῆ σημεῖα καὶ τέρατα γινόμενα ἐκ θεοῦ· ὧν πολλοὺς ὁ Φῆλιξ ἐκόλαζεν. οἱ δὲ γε λησταὶ τὸν δῆμον εἰς τὸν πρὸς Ῥωμαίους ἠρέθιζον πόλεμον, θέλοντες μὴ ὑπακούειν αὐτῶν, καὶ τὰς τῶν μὴ πειθομένων κώμας ἐμπιπρῶντες διέφθειρον. Σύρων δὲ καὶ Ἰουδαίων τὴν Καισάρειαν οἰκούντων οἱ μὲν Ἰουδαῖοι πρωτεύειν ἠξίουσαν ὡς Ἡρώδου τοῦ σφῶν βασιλέως τὴν πόλιν ἐγείραντος, Σύροι δὲ τὰ μὲν περὶ τὸν Ἡρώδη ὡμολόγουν, εφασαν δὲ καὶ πρῶην πόλιν εἶναι Στράτωνος καλουμένην πύργον, καὶ μηδένα τότε τὴν πόλιν Ἰουδαῖον οἰκεῖν. διὰ ταῦτα τοίνυν τῶν Καισαρέων στασιαζόντων, οἱ τῆς χώρας ἐπιμελούμενοι πληγαῖς τοὺς αἰτίους ἠκίσαντο, καὶ πρὸς ὀλίγον τὸν θόρυβον κατεκοίμισαν. πλούτῳ δὲ τῶν Σύρων οἱ Ἰουδαῖοι προέχοντες, καὶ διὰ τοῦτο καταφρονοῦντες αὐτῶν, ἐβλασφήμουν αὐτούς. οἱ δὲ χρήμασι μὲν ἠττώμενοι, θαρροῦντες δὲ ὅτι πλεῖστοι τῶν ὑπὸ Ῥωμαίους στρατευομένων Καισαρεῖς ἦσαν, μέχρι μὲν τινος καὶ αὐτοὶ λόγοις τοὺς Ἰουδαίους ἀνθύβριζον· εἰ τα λίθοις ἀλλήλους ἐβαλλον, εως πολλοὶ ἐτρώθησάν τε καὶ εἰπεσον ἀμφοτέρωθεν· νικῶσι δὲ 2.47 Ἰουδαῖοι. ὁ μὲντοι Φῆλιξ παύσασθαι τοὺς Ἰουδαίους ἐκέλευε, καὶ μὴ πειθομένους τοὺς στρατιώτας ἐπαφίησι· καὶ πολλοὺς μὲν ἀνεῖλε, πλείους δὲ ζῶντας συνέσχε, καὶ οἰκίας διαρπάζειν τοῖς στρατιώταις ἐπέτρεψεν. οἱ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐπιεικέστεροι καὶ οἱ πρῶχοντες παρεκάλουν τὸν Φήλικα τοὺς στρατιώτας ἀνακαλέσασθαι καὶ φείσασθαι αὐτῶν, δοῦναι τε ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις μετάνοιαν. καὶ ὁ Φῆλιξ ἐπέισθη. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀγρίππας δίδωσι τὴν ἀρχιερωσύνην Ἰσμαῆλ υἱῷ τοῦ Φαβεί. εσχον δὲ πρὸς ἀλλήλους στάσις οἱ τε ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς σὺν τοῖς πρώτοις τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, καὶ ἐκακολόγουν ἀλλήλους καὶ λίθοις ἐβαλλον, καὶ ὁ ἐπιπλήξων καὶ τὴν στάσιν κωλύσων οὐκ ἦν. ἐς τοσοῦτον δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἠναιδεύσαντο ὡς καὶ πέμπειν ἐπὶ τὰς ἀλῶνας καὶ βία λαμβάνειν τὰς τοῖς ἱερεῦσιν ὀφειλομένας δεκάτας, ὅθεν οἱ ἀποροὶ τῶν ἱερέων ὑπ' ἐνδείας ἀπέθνησκον. Πορκίου δὲ Φήστου ὑπὸ Νέρωνος σταλέντος διαδόχου τῷ Φήλικι, οἱ Καισαρεῖς Ἰουδαῖοι κατηγόρησαν τοῦ Φήλικος παρὰ Νέρωνι· καὶ τάχα α ν ε τισε δίκας τῶν εἰς αὐτοὺς ἀδικημάτων, εἰ μὴ

Πάλλας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μέγα δυνάμενος παρὰ Νέρωνι τὴν αὐτοῦ ὄργην παρητήσατο. καὶ οἱ ἐν Καισαρείᾳ δὲ Σύροι Βήρυλλον τὸν Νέρωνος παιδαγωγὸν δεξιωσάμενοι χρήμασιν, ἐπιστολὴν κομίζονται Καίσαρος δι' αὐτοῦ τὴν Ἰουδαίαν ἰσοπολιτείαν τοῖς ἐν Καισαρείᾳ Σύροις ἀκυρον ἀποφαίνουσιν. ἔξ ἧς τὰ μετὰ ταῦτα κακὰ τῷ ἔθνει ἐφύησαν· διὰ ταύτην γὰρ τὴν ἐπιστολὴν Ἰουδαῖοι πρὸς τοὺς Σύρους μᾶλλον στάσεως εἰχοντο, μέχρις ἂν ἀνήφθῃ ὁ πόλεμος. Φῆστος δὲ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἔλθων κακουμένην 2.48 εὐρε ταύτην ὑπὸ ληστῶν. καὶ οἱ σικάριοι γὰρ καλούμενοι, λησταὶ δὲ καὶ οὐ τοιήσαν, τότε μᾶλλον εἰς πλῆθος συνέστησαν, χρώμενοι ξιφιδίοις ἐπικαμπέσι καὶ ὁμοίοις ταῖς ὑπὸ Ῥωμαίων καλουμέναις σίκαις, ἅφ' ὧν καὶ σικάριοι ὠνομάσθησαν· οἱ κατὰ τὰς ἑορτὰς τῷ πλήθει ἀναμιγνύμενοι οὐς ἐβούλοντο ῥαδίως ἀπέσφαττον, καὶ τὰς κώμας δὲ διήρπαζόν τε καὶ ἐνεπίμπρασαν. πέμπει δὲ Φῆστος δύναμιν ἐπὶ τοὺς ἀπατηθέντας ὑπὸ τινος γόητος, σωτηρίαν ἐπαγγελλομένου τοῖς ἐπεσθαι θέλουσι μέχρι τῆς ἑρημίας αὐτῷ· κάκεῖνόν τε τὸν ἀπατεῶνα καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας οἱ πεμφθέντες διέφθειραν. Ὁ μέντοι βασιλεὺς Ἀγρίππας οἰκημάτων μέγα δομησάμενος ἐν τοῖς βασιλείοις, ἐκεῖθεν ἐθεᾶτο τὰ ἐν τῷ ἱερῷ ἐνεργούμενα. πρὸς τοῦτο δ' ἐχαλέπαινον οἱ τῆς πόλεως. τοῖχον οὐκ ἐγείρουσιν, οὐδὲ τῆς βασιλικῆς οἰκίας μόνῃς τὴν ἀποψιν ὑπετέμνετο, ἀλλὰ καὶ τῆς πρὸς δύοσιν στοᾶς, ἐνθα τὰς φυλακὰς οἱ Ῥωμαῖοι ταῖς ἑορταῖς ἐποιοῦντο διὰ τὸ ἱερόν. ἐπὶ τούτοις ἠγανάκτησεν ὁ Ἀγρίππας, καὶ πλέον ὁ Φῆστος, καὶ καθελεῖν τὸν τοῖχον ἐβούλετο. οἱ δὲ παρεκάλεσαν ἐνδοθῆναι αὐτοῖς δεηθῆναι τοῦ Καίσαρος. καὶ συγχωρήσαντος Φῆστου, πέμπουσι δέκα ἐκ τῶν πρώτων πρὸς Νέρωνα καὶ Ἰσμαῆλ τὸν ἀρχιερέα καὶ Ἐλκίαν τὸν γαζοφύλακα. καὶ ὁ Νέρων τῇ γυναικὶ Ποππαίᾳ ὑπὲρ Ἰουδαίων ἀξιούσην χαριζόμενος ἐκέλευσεν ἕαν τὴν οἰκοδομήν. καὶ ἡ Ποππαία τοὺς μὲν ἀλλοὺς ἀφῆκεν ἐπανελθεῖν, τὸν δὲ Ἰσμαῆλ καὶ τὸν Ἐλκίαν κατέσχε παρ' ἑαυτῇ ὀμηρεύσοντας. καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας ταῦτα πυθόμενος δίδωσι τὴν ἀρχιερωσύνην Ἰωσήφ τῷ καλουμένῳ Δεκαβί, υἱῷ τοῦ ἀρχιερατεύσαντος Σίμωνος· εἰτα τῷ Ἄννα υἱῷ τοῦ 2.49 Ἄννα ταύτην ἐξ Ἰωσήφ ἀφελόμενος προσεκλήρωσεν. Οὐτος οὐκ ὁ νέος Ἄννας τὴν ἀρχιερωσύνην παρεληφώς τολμητικῶς ἠν καὶ θρασύς. Φῆστου τοίνυν θανάτου, καὶ Ἀλβίνου μήπω καταλαβόντος τὴν Ἰουδαίαν, οὐκ ἀντὶ Φῆστου παρὰ Νέρωνος ἐστάλη τῆς Ἰουδαίας ἐπίτροπος, καθίσας συνέδριον, ἐν ᾧ αὐτοῖς τοῖς Ἰωσήπου χρήσασθαι ῥήμασι, παράγει τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, Ἰάκωβος ὁ νομα αὐτῷ, καὶ τινὰς ἑτέρους, ὡς παρανομησάντων κατηγορῶν αὐτῶν, καὶ παρέδωκε λευσθησομένους. οἱ δὲ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἐδόκουν ἐπιεικέστατοι καὶ περὶ τοὺς νόμους ἀκριβεῖς, βαρέως ἠνεγκαν ἐπὶ τούτῳ, καὶ κατεῖπον αὐτοῦ καὶ πρὸς Ἀλβῖνον καὶ πρὸς Ἀγρίππαν. διὸ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος ὁ βασιλεὺς ἐξ αὐτοῦ, μῆνας ἀρξάντος τρεῖς, Ἰησοῦν τὸν τοῦ Μνασέα κατέστησεν. Ἀλβῖνος δ' ἔλθων εἰς Ἱεροσόλυμα σπουδῆν εἰσήνεγκεν εἰρηνεύειν τὴν χώραν, καὶ πολλοὺς τῶν σικαρίων διέφθειρεν. Ἀγρίππας δὲ τὴν ἀρχιερωσύνην δίδωσι Ἰησοῦ τῷ τοῦ Γαμαλιήλ, παύσας τὸν τοῦ Μνασέα Ἰησοῦν. στάσις οὐκ ἔγένετο τῶν ἀρχιερέων ἐγένετο, προσεταιρισμένων τοὺς θραυστάτους, καὶ μέχρι λίθων ἢ στάσις ἐξ ὑβρεων τῶν πρὸς ἀλλήλους προυχώρησεν. οὐκ ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου μάλιστα κακῶς ἐχειν τὴν τῶν Ἱεροσολύμων πόλιν συμβέβηκε, καὶ πάντα ἐπὶ τὸ χεῖρον προέκοπτον. Ἀλβῖνος δὲ Γέσσιον Φλῶρον μαθὼν ἀφικνεῖσθαι οἱ διάδοχον, προαγαγὼν τοὺς δεσμώτας, οὐκ ἠσαν αὐτῷ προδήλως θανεῖν ἄξιοι, τούτους μὲν ἀναιρεθῆναι προσέταξε, τοὺς δ' ἐκ μικρῶν αἰτιῶν καθειργμένους χρήματα λαμβάνων ἀπέλυε. καὶ οὐτως ἡ μὲν εἰρκτὴ τῶν δεσμωτῶν ἐκενώθη, ἡ χώρα δὲ ληστῶν ἐπληρώθη. ὁ δ' Ἀγρίππας τὸν τοῦ Γαμαλιήλ Ἰησοῦν τῆς ἀρχιερωσύνης ἐκβαλὼν Μαθθία τῷ Θεοφίλου προσένειμεν, ἐφ' οὗ ὁ πρὸς Ῥωμαίους ἠρξάτο πόλεμος. ἠρξάτο μὲν οὐκ ἡ ἀρχιερωσύνη ἐξ Ἀαρῶν, τελευτήσαντος δὲ ἐκείνου οἱ παῖδες αὐτοῦ αὐτὴν διεδέξαντο, καὶ ἐξ ἐκείνων τοῖς ἀπ'

αὐτῶν διέμεινεν ἡ τιμή. ο θεν πάτριον ἠν' Ἰουδαίοις μηδένα τὴν ἀρχιερωσύνην λαμβάνειν, καὶ ν βασιλεὺς ἠν αὐτῆς ἐφιέμενος, εἰ μὴ τοὺς ἐξ αἰματος Ἀαρῶν· εἰ καὶ οὐ μέχρι παντὸς τὸ εθνος τοῦτο τετήρητο. ἐγένοντο οὖν πάντες ἀπὸ Ἀαρῶν μέχρι Φινεὲς τοῦ κατὰ τὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν στασιασάντων ἀναδειχθέντος ὀγδοήκοντα καὶ τρεῖς. Γέσσιος δὲ Φλῶρος εἰς Ἰουδαίαν Ἀλβίνου διάδοχος ἀφικόμενος πολλῶν ἐνέπλησεν Ἰουδαίους κακῶν, τοσοῦτον δὲ γέγονε κάκιστος ὥστε διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς αὐτοῦ κακίας ἐπαινεῖσθαι τὸν Ἀλβίνον ὡς εὐεργέτην. ὁ μὲν γὰρ τὴν πονηρίαν ἐπέκρυπτε καὶ ἀδικῶν μὴ γίνεσθαι κατάφωρος ἐσπευδε, Φλῶρος δὲ ἀπαρακαλύπτως καὶ ἀναιδῶς τὰς εἰς τὸ εθνος παρανομίας ἐποίει, ὥστε ἐπιδεικνύμενος. καὶ τί δεῖ τῶν ἐκείνου κακῶν ἀπαριθμεῖν τὸ καθ' ἑκάστον; τοσοῦτον δ' εἰπὼν δηλώσω τὸ πᾶν, ὅτι ὁ τοὺς Ἰουδαίους τὸν πρὸς Ῥωμαίους ἀρασθαι πόλεμον βιασάμενος Φλῶρος ἠν. ἐλαβε δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ πόλεμος δευτέρῳ μὲν εἰς τῆς Φλώρου ἐπιτροπῆς, δωδεκάτῳ δὲ τῆς μοναρχίας τοῦ Νέρωνος. Ἐντεῦθεν οὖν ἡ τῶν Ἰουδαίων ἀποστασία εἰς 2.51 προὔπτον ἀνερράγη καὶ ὁ πόλεμος ἠρξάτο. διηγήσασθαι δὲ τούτου ἑκάστα πλείονος ἀν γένοιτο πραγματείας ἠ κατὰ τὴν παροῦσαν ἐγχείρησιν. ἀλλὰ τὰ μὲν ἀλλὰ ἔασαί μοι κέκριται, μόνον δ' ἐπιτεμεῖν τὰ περὶ τῆς ἀλώσεως τῶν Ἱεροσολύμων αὐτῶν. Οὐεσπασιανὸς γὰρ παρὰ Νέρωνος, μαθόντος τὴν Ἰουδαίων ἀποστασίαν, τὴν τοῦ πολέμου διοίκησιν πιστευθεὶς, οὐ πρώτοις τοῖς Ἱεροσολύμοις προσέβαλεν, ἀλλὰ τὰς ὑπὸ τὴν μητρόπολιν ἐσπευσε πρότερον ἐλεῖν πόλεις, καὶ οὕτως αὐτὴν χειρῶσασθαι τὴν μητρόπολιν. καταλαβὼν οὖν τὴν Πτολεμαΐδα, καὶ ἐνωθεὶς ἐν αὐτῇ τῷ υἱῷ Τίτῳ ἐξ Ἀλεξανδρείας ἀφικόμενῳ καὶ τὸ πεντεκαίδεκατον τάγμα κομίζοντι, σταλέντι παρ' αὐτοῦ ἐξ Ἀχαΐας, ὁ ποὺ τοῦ πολέμου στρατηγὸς χειροτόνητο παρὰ Νέρωνος, ἐν Ἀχαΐᾳ γὰρ ἐτύχχανεν ὡς ἐκεῖνος ὅτε ἡ τῶν Ἰουδαίων ἀποστασία κατηγγέλη αὐτῷ, κατὰ τῆς Γαλιλαίας πρότερον ὠρμησε, καὶ τῇ πόλει τῶν Ἰωταπάτων πρώτη προσβαλὼν, καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα πολιορκήσας ἡμέρας, πορθεὶ μὲν αὐτήν, αἰρεῖ δὲ καὶ τὸν Ἰώσηπον στρατηγοῦντα τῆς Γαλιλαίας καὶ τῆς εἰρημένης ὑπερμαχοῦντα πόλεως. ἐκεῖθεν δὲ καθ' ἑτέρων ἐχώρει φρουρίων καὶ πολισμάτων, καὶ τὰ μὲν ὁμολογία, τὰ δὲ πολιορκία ὑπὸ Ῥωμαίους πεποιήτο. καὶ ταῦτα ἠδη κατεργασάμενος ἠτοιμάζετο καὶ αὐτῇ προσμίξει τῇ μητροπόλει, διακειμένη κακῶς ἐκ τοῦ πρὸς ἀλλήλους στασιάζειν τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ εἰς ἐμφυλίους ἐκκυλισθῆναι μάχας καὶ ἀλλήλων σφαγὰς, κἀντεῦθεν τὸ μάχιμον διαφθεῖρεσθαι. ἐπέσχε δὲ τῷ Οὐεσπασιανῷ τὴν ὁρμὴν ἀγγελθεὶς ὁ Νέρων τῆς αὐταρχίας ἐκπεπτωκῶς καὶ τῆς Ῥώμης λαθραίως ἐκδρὰς καὶ ἑαυτὸν ἀνελῶν. εἰ τα Γάλβαν μαθὼν γενόμενον αὐτὸς 2.52 τοκράτορα, Τίτον πέμπει πρὸς αὐτόν, προσεροῦντά τε καὶ ὅτι περὶ Ἰουδαίων κελεύει πευσόμενον. εἰ δὲ καθ' ὁδὸν οὐκ ἔβλεπε Τίτον καὶ ὁ Γάλβας ἀνήρητο. ὁ περ ἀκούσας ὁ Τίτος πρὸς τὸν πατέρα παλινοστεῖ. καὶ διὰ τὸ περὶ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἀμφίβολον οὐκ ἐπεχείρουν τῇ κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ προσβολῇ, ἀλλ' ἠρέμουν ἐν Καισαρείᾳ. Γάλβου δὲ ἀνηρημένου Ὄθων τὴν ἀρχὴν διεδέξατο. τὰ δ' ἐν Γερμανίᾳ τυγχάνοντα τάγματα Οὐιτέλλιον ἀνηγόρευσαν αὐτοκράτορα. στείλας οὖν Ὄθων ἐπολέμει Οὐιτελλίῳ. ἠττημένων δὲ τῶν ἀπεσταλμένων Ὄθων ἑαυτὸν διεχρήσατο. καὶ Οὐιτέλλιος εἰς Ῥώμην ἀπῆει σὺν τοῖς στρατεύμασιν· ἠδη γὰρ αὐτῷ καὶ οἱ τοῦ Ὄθωνος προσεχώρησαν. Οὐεσπασιανὸς δὲ, εἰ τινα ἠσαν περίλοιπα τῶν Ἰουδαίων πολίχνια μῆπω ἐάλωκότα, στείλας ἐπόρθει καὶ ταῦτα, ὡς μόνην ἠδη τὴν τῶν Ἱεροσολύμων πόλιν σκοπὸν Ῥωμαίοις περιλιμπάνεσθαι. ἐνόσει δὲ δεινῶς, ὡς εἰρηται, τὰ τῆς πόλεως. ἐξῴθεν μὲν γὰρ ὁ Σίμων καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τοῖς Ἰουδαίοις Ῥωμαίων ἐτύχχανον φοβερώτεροι, ἐνδον δ' οἱ ζηλωταὶ καλούμενοι καὶ ὁ τούτων ἐξάρχων Ἰωάννης καὶ Ῥωμαίων ἠσαν καὶ τοῦ Σίμωνος χαλεπώτεροι. σφοδρότατα δὲ βιαζομένων τοὺς ἐν τῇ πόλει τῶν ζηλωτῶν, ἠναγκάσθησαν οἱ τοῦ δήμου τὸν Σίμωνα μετὰ τοῦ περὶ αὐτὸν πλήθους εἰς τὴν πόλιν παρακαλοῦντες εἰσαγαγεῖν, ὡς

τάχα τῆς τῶν ζηλωτῶν τυραννίδος αὐτοὺς ἀπαλλάξοντα· ελαθον δὲ χεῖρονα καθ' ἑαυτῶν εἰσδεξάμενοι τύραννον. τούτων δ' ἐν Ἱεροσολύμοις πραττομένων Οὐιτέλλιος τὴν Ῥώμην κατέλαβεν αὐτοκράτωρ ἀναρρηθείς. Οὐεσπασιανῶ δὲ μαθόντι ταῦτα οὐκ ἠρесе, καὶ ἀπηξίου δεσπότην εχειν τὸν Οὐιτέλλιον. οἱ δ' ἡγεμόνες τῶν σὺν αὐτῷ ταγμάτων, 2.53 ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ στρατιῶται συνελθόντες ἀναγορεύουσι τὸν Οὐεσπασιανὸν αὐτοκράτορα. Ὁ δὲ μέλλων ἡδη ἐκπλεῖν τῷ υἱῷ Τίτῳ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων πολιορκίαν ἀνέθετο. ος τὰς δυνάμεις συναγαγὼν ἀπήει πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ πρὸ τριάκοντα σταδίων ἐστρατοπεδευκῶς, ἐκεῖθεν ἔξακοσίους τῶν ἐπιλέκτων ἰπέων παραλαβὼν ἦει τὴν πόλιν κατασκεψόμενος καὶ τὰ φρονήματα τῶν ἐντός. ἐπεκθέουσι δὲ τῆς πόλεως ἀπειροὶ καὶ οἱ μὲν πλείστοι τῶν μετὰ Τίτου μανιώδη τὴν ὄρμην τῶν Ἰουδαίων ὀρῶντες ἀνεκόπησαν τοῦ πρόσω χωρεῖν, ὁ Τίτος δὲ μετ' ὀλίγων τῶν ἄλλων ἀποτμηθεὶς εἰς μέσους τοὺς πολεμίους ἐμπεριεῖληπτο. καὶ γνοὺς ἐν κινδύνῳ τὰ κατ' αὐτόν, ἐπιστρέφει τὸν ἱππον, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἐμβοήσας ἐπεσθαι ἐμβάλλει τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ τῷ ξίφει τοὺς ἐπιόντας ἀναστέλλων ἐπὶ τὸ στρατόπεδον διασώζεται, δύο πεσόντων ἐκ τῶν ἐπομένων αὐτῷ. Μεθ' ἡμέραν οὐν ἐπὶ τὸν σκοπὸν ἐλθὼν, τόπος δ' ἐστὶν οὐτω καλούμενος διέχων τῆς πόλεως σταδίους ἑπτὰ, ὁθεν ἡ τε πόλις καὶ ὁ ναὸς καταφαίνεται, περιβαλέσθαι κελεύει στρατόπεδον. τῶν δ' ἐν τῇ πόλει συρρηγνυμένων ἀλλήλοις αἰεὶ, τότε πολὺς ἐπελθὼν ὁ εζωθεν πόλεμος τὴν ἐριν ἀνέπαυσεν. ἐμάχοντο οὐν τοῖς βαλλομένοις στρατόπεδον οἱ Ἰουδαῖοι τῆς πόλεως ἐκτρέχοντες καὶ ἐκάκουν τοὺς ἐναντίους, μᾶλλον δ' ἐκακοῦντο αὐτοί. λωφήσαντος δὲ πρὸς βραχὺ τοῦ θύραθεν πολέμου, πάλιν τοῖς εὐδον ἢ στάσις ἡγεῖρετο. καὶ δόλω τὸ ἱερὸν ὁ Ἰωάννης σὺν τοῖς ζηλωταῖς κατασχών, πολλῶν ἀναιρεθέντων, κατεθάρρει τοῦ Σίμωνος. 2.54 Ὁ δὲ Τίτος ἐξομαλίσαι προσέταξε τὸ ἀπὸ τοῦ σκοποῦ μέχρι τοῦ τείχους διάστημα. καὶ τὸ μὲν ἐγίνετο, Ἰουδαίοις δὲ κατὰ Ῥωμαίων ἐνέδρα τις μεμηχάνητο. οἱ γὰρ τολμηρότεροι τῶν στασιαστῶν προελθόντες τῆς πόλεως, ὡς ἐκβεβλημένοι δῆθεν ὑπὸ τῶν τὰ εἰρηνικὰ φρονούντων, περὶ τὸ τεῖχος ἡσαν εἰλούμενοι· ἄλλοι δὲ στάντες ἐπὶ τοῦ τείχους, ὡς ἐκ τοῦ δήμου τυγχάνοντες, εἰρήνην ἐβόων καὶ δεξιὰν ἤτοῦντο, καλοῦντες τοὺς Ῥωμαίους ὡς τὰς πύλας ἀνοίξοντες. τοῖς μὲν οὐν στρατιώταις οὐδὲν ὑπωπτεύετο, καὶ ἐχώρουν ἐπὶ τὸ ἐργον, Τίτῳ δὲ δι' ὑποψίας ἡν τῆς ἐπικλήσεως τὸ παράλογον. πρὸ μιᾶς γὰρ ἡμέρας διὰ τοῦ Ἰωσήπου ἐπὶ συμβάσεις αὐτοὺς προκαλούμενος, οὐδὲν φρονούντας εὐρισκε μέτριον. μένειν οὐν κατὰ χώραν τοὺς στρατιώτας ἐκέλευε. φθασάντων δὲ τινῶν πρὸς τὰς πύλας δραμεῖν, τὸ μὲν πρῶτον οἱ ἐκβεβλήσθαι δοκοῦντες ὑπέφευγον, ὡς δὲ μεταξὺ τῶν τῆς πόλεως ἐγένοντο πύργων, ἐξέθεον καὶ ἐκύκλουν αὐτούς. καὶ οἱ ἐπὶ τοῦ τείχους βέλη κατ' αὐτῶν ἠφίεσαν καὶ λίθους ἠκόντιζον καὶ ἀνεῖλον συχνούς καὶ πλείους κατέτρωσαν. καὶ οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἐσκίρτων τοὺς θυρεοὺς ἀνασειόντες, τοῖς δὲ στρατιώταις ὁ Τίτος ἠπέλει καὶ οἱ ταξίαρχοι. Ἦδη δὲ τοῦ πρὸ τῶν τειχῶν χώρου ἐξισωθέντος, ἐκεῖ μεταθεῖναι βουλόμενος τὸ στρατόπεδον, τὸ καρτερώτατον τῆς δυνάμεως ἀντιπαρεξέτεινε τῷ τείχει, καὶ οὐτω πεφραγμένων Ἰουδαίοις τῶν ἐκδρομῶν, ἐστρατοπεδεύσαντο οἱ Ῥωμαῖοι ἐκεῖ. τρισὶ δὲ τείχεσιν ἡ πόλις περιεβέβλητο· ὁπου δ' ἡ φύσις τοῦ τόπου ταύτην ὠχύρου, ἐνὶ περιβόλῳ διέζωστο. οὐτω δ' ἐχούσης τῆς πόλεως ἀπορος ἐδόκει τῷ Τίτῳ ἡ προσβολή. τέως δ' οὐν εδοξε κατὰ τὸ Ἰωάννου τοῦ 2.55 ἀρχιερέως μνημεῖον προσβάλλειν. καὶ τοῖς τάγμασι δηοῦν τὰ πρὸ τῆς πόλεως ἐγκελεύεται, συμφορεῖν τε τὴν ὑλην, ἰν' ἐγείροιν χώματα. καὶ οἱ μὲν εἰς ἐργον ἡγον τὸ κέλευσμα, τῶν δὲ χωμάτων ἐγηγερμένων προσάγειν τοὺς κριοὺς ὁ Τίτος προσέταττε καὶ τύπτειν τὸ τεῖχος. Ἦδη τῶν κριῶν ἡγμένων τριχόθεν, ἐξαισίου τε κτύπου τὴν πόλιν περιηγήσαντος, κραυγὴ παρὰ τῶν εὐδον ἡρθη, καὶ οἱ στασιασταὶ δείσαντες ὠμονόησαν, κοινὴν τὴν ἀμυναν πρὸς τοὺς πολεμίους ποιεῖσθαι συνθέμενοι. τῶν γε

μήν κριῶν τυπτόντων οὐχ ὑπεδίδου τὸ τεῖχος πληττόμενον, γωνία δέ τις μόνον ἐνὸς τῶν πύργων παρακεκίνητο, τὸ δὲ τεῖχος ἀκέραιον ἦν. Ἰουδαῖοι δὲ τοὺς Ῥωμαίους ἐσκεδασμένους παρατηρήσαντες κατὰ τὸ στρατόπεδον, ἐκθέουσι πάντες, πῦρ ταῖς μηχαναῖς ἐπιφέροντες. δεινὴ δὲ περὶ τὰς ἐλεπόλεις μάχη συνέπεσε, τῶν μὲν ὑποπιμπρᾶν, τῶν δὲ κωλύειν βιαζομένων. Ἰουδαῖοι δὲ ὑπερεῖχον ἐξ ἀπονοίας. καὶ τὸ πῦρ τῶν ἐλεπόλεων ἦπετο, καὶ εἰ μὴ ὁ Τίτος σὺν τοῖς ἵππεῦσιν ἐπεβοήθησε, καὶ κατεφλέγησαν αὐτῶν. νῦν δὲ τῶν προμάχων τῶν Ἰουδαίων πεσόντων ὡς δώδεκα, οἱ λοιποὶ ἐνέκλιναν καὶ συνηλάθησαν εἰς τὴν πόλιν. ζωγρηθεὶς δὲ τῶν Ἰουδαίων εἰς πρὸ τοῦ τεύχους ἀνεσταυρώθη, εἰ πρὸς τὴν οὐσιν οἱ λοιποὶ καταπλαγέντες ἐνδοῖεν. πύργους δὲ πεντήκοντα πῆχεων ἐκαστον ἐκ ξύλων τοῦ Τίτου κατασκευάσαντος καὶ τοῖς χώμασιν αὐτοὺς ἐπιστήσαντος οὐκέτι ἐκώλυνον Ἰουδαῖοι τὰς ἐμβολὰς τῶν κριῶν, ἐκ τῶν πύργων βαλλόμενοι καὶ κακούμενοι. ἦδη δὲ τῷ Νίκωνι τοῦ τεύχους ἐνδιδόντος, αὐτοὶ γὰρ Ἰουδαῖοι τὴν μεγίστην ἐλέπολιν τῶν Ῥωμαίων οὕτως ἐκάλεσαν, μαλακισθέντες ἀνεχώρουν οἱ πολλοί. καὶ 2.56 τῶν Ῥωμαίων ἐπιβάντων αὐτοῦ, πάντες εἰς τὸ δεύτερον ἀναφεύγουσι τεῖχος. Καὶ οὕτως οἱ Ῥωμαῖοι τοῦ πρώτου τεύχους ἐν πεντεκαίδεκα ἡμέραις ἐκράτησαν. ἐντεῦθεν αὐτοῖς κατὰ τοῦ δευτέρου τεύχους ἐγένοντο προσβολαί. καὶ προσάγεται ἡ ἐλέπολις· σαλευομένου δὲ τοῦ πύργου καθ' οὗ τὰς ἐμβολὰς ἐποιεῖτο, οἱ μὲν ἄλλοι πεφεύγασιν, Κάστωρ δὲ τις ἀνὴρ γόης μεθ' ἑτέρων δέκα προτείνων τὰς χεῖρας ὡς ἰκετεύων ἐκάλεσε τὸν Τίτον. ὁ δὲ πιστεύσας ἐπέχει τὴν ἐμβολὴν τοῦ κριοῦ. καὶ ὁ Κάστωρ καταβῆναι βούλεσθαι ἐπὶ δεξιᾷ εἶπε, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ δέκα οἱ μὲν τὴν ἰκεσίαν συνυπεκρίνοντο, οἱ δ' οὐκ ἔβουλον ποτε δουλεύσειν Ῥωμαίοις ἐβόων. τριβομένης δ' ἐν τούτοις τῆς ὥρας, ὁ Κάστωρ ἐδήλου τῷ Σίμωνι περὶ τῶν ἐπιγόντων βουλευέσθαι, ὡς ἐμπαίζοντος Ῥωμαίοις αὐτοῦ καὶ τὸ σφῶν ἐπέχοντος ὀρμημα. τέλος δὲ γνωσθεὶς ἀπάτη τὸν καιρὸν παρέλκων, παρώξυνε τοὺς Ῥωμαίους τὰς ἐμβολὰς τοῦ κριοῦ ποιέσθαι δυνατωτέρας. ἐάλω τοίνυν καὶ τὸ δεύτερον τεῖχος ἡμέρα πέμπτη μετὰ τὸ πρῶτον. παρελθὼν δ' ἐντὸς ὁ Τίτος κτείνειν τε τοὺς καταλαμβανομένους ἐκώλυσε, καὶ μηδὲ τὰς οἰκίας ὑποπιμπρᾶν τοῖς στρατιώταις ἐκέλευσεν, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ τεύχους πολὺ μέρος καθαιρεθῆναι ἠθέλησε· περὶ πλείονος γὰρ ἐποιεῖτο τὴν μὲν πόλιν ἑαυτῷ περισῶσαι, τῇ πόλει δὲ τὸν ναόν. ἐπιτίθενται τοίνυν οἱ στασιασταὶ τοῖς ἐπελθοῦσιν εἰς τὴν πόλιν Ῥωμαίοις, καὶ οἱ μὲν κατὰ τοὺς στενωπούς, οἱ δ' ἐκ τῶν οἰκιῶν, οἱ δ' ἐκ τοῦ τεύχους αὐτοὺς ἐβαλλον. καὶ οἱ τούτου φρουροὶ Ῥωμαῖοι καταλλόμενοι τῶν πύργων 2.57 ἀνεχώρουν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἰουδαῖοι δὲ κατ' ἐμπειρίαν τῶν στενωπῶν ἐτίτρωσκόν τε πολλοὺς καὶ προσπίπτοντες ἐξώθουν. Ῥωμαῖοι μὲν οὐκ ἐκράτησαντες καὶ τοῦ δευτέρου τεύχους, αὐθις ἐξώσθησαν, ἐπῆρτο δὲ τοῖς στασιασταῖς τὰ φρονήματα. ἦδη δὲ καὶ ὁ λιμὸς ὑφέρπων τὴν πόλιν πολλοὺς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐνδεία τῶν ἐπιτηδείων διέφθειρε. τοῦτο δὲ τοῖς στασιασταῖς καταθύμιον ἦν, μόνους ἀξιούσι σώζεσθαι τοὺς τὴν εἰρήνην μὴ θέλοντας, τὴν δὲ τῶν ἄλλων φθορὰν οἰόμενοις κουφισμὸν ἑαυτῶν. Ῥωμαῖοι δὲ αὐθις ἀπεπειρῶντο κατασχεῖν τὸ τεῖχος τὸ δεύτερον, οἱ δὲ διεκώλυνον· καὶ ἐπὶ τρισὶ μὲν ἡμέραις ἀντέσχον, τῇ δὲ τετάρτῃ μὴ ἐνεγκόντες τὴν προσβολὴν εἰς τὸ ἐνδότερον μετεχώρησαν. Καὶ πάλιν ὁ Τίτος τοῦ τεύχους κρατήσας αὐτίκα τούτου καθήρησε τὸ προσάρκτιον· τῷ λοιπῷ δ' ἐγκαταστήσας φρουρὰν, τῷ τρίτῳ προσβαλεῖν ἠτοιμάζετο. καὶ διχῆ τὰ τάγματα διελὼν ἐγείρειν ἠρχετο χώματα. τῶν δ' ἐντὸς οἱ μὲν στασιασταὶ ἦσαν ἀτεκτοὶ καὶ ἀνένδοτοι, ὁ δὲ δῆμος πρὸς αὐτομολίαν κεκίνητο, καὶ πολλοὶ λανθάνοντες ἠὺτομόλουν. οὐκ ἐπὶ τούτῳ βουλομένους οἱ στασιάζοντες εὐρισκόν, ἦ καὶ μόνην ἐσχον ἀπονοίας σκιά, εὐθέως ἀπέσφαττον· τοῖς δ' εὐπόροις καὶ ψευδῆ τὴν τῆς αὐτομολίας κατηγορίαν προσάπτοντες τοὺς μὲν αὐτίκα διέφθειρον, τὰς δὲ ἐκείνων οὐσίας διήρπαζον. ὁ λιμὸς δ' ἀκμάζων τὴν τῶν στασιαστῶν ὠμότητα ἠύξανε. δι'

ενδειαν γάρ τῶν τροφῶν εἰσπηδῶντες τὰς οἰκίας ἠρεύνων, καὶ τοὺς οἰκοῦντας ἄρνούμενους εἰ χειν, εἰ μὲν εὐρισκον, ἠκιζον, εἰ δὲ οὐχ εὐρισκον, ὡς κρύψαντας ἐπιμελέστερον ἠταζον. ἐποιοῦντο μέντοι τοῦ εἰ χειν τροφᾶς ἢ μὴ τὰ σώματα τῶν ἀθλίων τεκμήριον. οἱ σὺ μὲν γὰρ 2.58 εἰ τι μετῆν ἰσχύος, εἰ χειν ἐδόκουν, οἱ σὺ δ' ἐξετάκη τὰ σώματα, παρωδεύοντο. εἰ δὲ τις εὐπόρησε πυρῶν ἢ κριθῆς, κατακλείσας τὴν οἰκίαν ἠσθιε· τινὲς δ' ὑπὸ βίας τῆς τοῦ λιμοῦ καὶ ἀνέργαστον τὸν σῖτον προσίεντο· καὶ ἀφήρπαζον ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος τὰς τροφὰς μητέρες βρεφῶν, παῖδες πατέρων, γυναῖκες ἀνδρῶν. καὶ οὐ τῷ δ' ἐσθίοντες, ὁ μὲν τοὺς στασιαστὰς οὐκ ἐλάνθανον. ὁ ποὺ δὲ κεκλεισμένην οἰκίαν κατίδοιεν ἢ καπνὸν ἀποθρώσκοντα, σημεῖον ταῦτ' ἐποιοῦντο τοῦ τοὺς ἐντὸς ἐσθίειν, καὶ ῥήσσοντες τὰς θύρας ἐκ τῶν φαρυγῶν αὐτῶν ἀνέφερον τὰς τροφὰς· οὐδέ τις ἦν οἰκτορ ἢ πολιᾶς ἢ νεότητος. τοῖς δὲ φθάσαι προβεβρωκένας τὸ ἐσθιόμενον δεινὰς ἐπήγον ὡς ἀδικοῦσι καὶ ἀπηνεῖς τιμωρίας, ὀρόβοις τοὺς αἰδοίων πόρους ἐμφράττοντες καὶ τὰς εἰσόδους ῥάβδοις ὀξεῖαις ὡμῶς ἀναπέιροντες. τὰ φρικτὰ δὲ καὶ ἀκοαῖς ἐπασχέ τις εἰς ἑνὸς ἀρτου ἐξομολόγησιν, ἢ ἵνα δράκα μίαν ἀλφίτων τοῖς λησταῖς καταπρόηται. καθ' ἑκάστον μὲν οὐ ν ἐπεξίεναι τὰ τότε γενόμενα δυσχερὲς ἢ καὶ ἀδύνατον, συνελόντα δ' εἰπεῖν, μήτε πόλιν ἀλλήν τοιαῦτα παθεῖν μήτε γένος ἑτερον ἐξ αἰῶνος γενέσθαι κακίας γονιμώτερον. τοιαῦτα μὲν οὐ ν ἐπασχον' Ἰουδαῖοι, τίτω δὲ τὰ χῶματα προύκοπτε, καίτοι κακουμένων ἀπὸ τοῦ τείχους τῶν στρατιωτῶν. οἱ δὲ πρὸς συλλογὴν ἐξιώντες τροφῆς ἐνηδρεύοντο, ἢ σαν δὲ οὐ δημόται μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν μαχίμων τινὲς οὐκέτι ταῖς ἀρπαγαῖς ἀρκούμενοι, καὶ συλλαμβανόμενοι ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων μετὰ πᾶσαν βάσανον πρὸ τοῦ τείχους ἀνεσταυροῦντο. τίτω 2.59 μέντοι οἰκτρὸν τὸ πάθος ἐδόκει, πεντακοσίων ἑκάστης ἡμέρας ἢ καὶ πλειόνων ἀλισκομένων. οὐτε δὲ φυλάττειν αὐτοὺς οὐ τ' ἀφιέναι ἐκρινεν ἀσφαλές, καὶ ἀμα πρὸς τὴν ὀψιν ἐνδοῦναι τοὺς λοιποὺς ἢ λπιζεν. οἱ στασιασταὶ δὲ τοὺς τῶν αὐτομόλων οἰκείους ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐλκοντες, καὶ τῶν δημοτῶν τοὺς ἐπὶ πύστιν ὠρμημένους, οἱ ἀσχουσιν οἱ Ῥωμαῖοι προσφεύγοντες ἐπεδείκνυον, καταψευδόμενοι καὶ τῶν πολεμίων καὶ τῶν οἰκείων. ἤδη δὲ τῶν χωμάτων συντελεσθέντων αἱ ἐλεπόλεις προσήγοντο. ὑπορύξαντες δ' ἐνδοθεν Ἰουδαῖοι τὸ κατὰ τὴν Ἀντωνίαν μέχρι τῶν χωμάτων διάστημα, καὶ τοὺς ὑπονόμους ξύλοις ὑποστηρίζαντες, μετέωρα τὰ χῶματα πεποιήκασιν. εἰ ταῦτ' ὀρυγμα πλήσαντες, πῦρ τῆς ὑλῆς ἐνέβαλον, καὶ τῶν ὑποστηριζόντων ξύλων καυθέντων ἢ διῶρυξ ἀθρόον ἐνέδωκε καὶ κατεσείσθη τὰ χῶματα· καὶ τοῖς Ῥωμαῖοις ἐκπληξίς καὶ ἀθυμία πρὸς τὴν ἐπίνοιαν γίνεται. κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ τὰς ἐλεπόλεις οἱ Ῥωμαῖοι προσάγοντες διέσειον τὸ τεῖχος. ἀλλὰ τινες παραβόλως ὀρμήσαντες πῦρ κατ' αὐτῶν ἐνήκαν καὶ πάντα κατέπρησαν. διεφθαρμένων δὲ τῶν χωμάτων Ῥωμαῖοι μὲν ἠθύμουν, τίτος δὲ μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἐβουλεύετο. καὶ οἱ μὲν αὐθις ἑτερα ἐγείρειν ἐκέλευον, οἱ δὲ χωμάτων ἀνευ προσκαθέζεσθαι καὶ φυλάττειν τὰς ἐξόδους αὐτῶν καὶ τὰς τῶν ἐπιτηδείων εἰσαγωγὰς, καὶ οὐ τῷ εἰ λεγον λιμῶ τὴν πόλιν ἐσεσθαι ἀλωτὴν, τοῖς δὲ πᾶσαν ἐδόκει προσάγειν τὴν δύναμιν καὶ ἀποπειρᾶσθαι τοῦ τείχους· μηδὲ γὰρ οἱ σειν Ἰουδαίους τὴν ἐφοδον. τῷ γε μὴν τίτω τούτων οὐδὲν ἠρεσκεν, ἐδόκει δὲ περιβόλῳ τὴν πόλιν κυκλῶσαι, ἢ οὐ τῷ πᾶσαν ἐμφράξῃ τοῖς ἐνδον διέξοδον. καὶ τὸ 2.60 ἐργον τῆς στρατιᾶς κατεμέρισε. τοῖς δὲ τις ἐρις ἐμπίπτει ἐπὶ τὴν ἐργασίαν καὶ ὀρμή τις δαιμόνιος, ταχύ τε τὸ ἐργον ἐξωκοδόμητο. περικλείσας δὲ τῷ τείχει τὴν πόλιν, τὴν μὲν πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς περιῶν αὐτὸς ἐπεσκέπτετο, τὰς δὲ λοιπὰς ἑτέροις ἐπέτρεψε· διεκκληροῦντο δὲ τὸν ὑπνον οἱ φύλακες. Ἰουδαῖοις δὲ μετὰ τῶν ἐξόδων ἀπεκλείσθη πᾶσα σωτηρίας ἐλπίς, καὶ ὁ λιμὸς κατ' οἰκούς καὶ γενεὰς τὸν δῆμον ἐβόσκετο, καὶ τὰ μὲν τέγη γυναικῶν καὶ βρεφῶν ἐκλελυμένων πεπλήρωτο, οἱ στενωποὶ δὲ γερόντων νεκρῶν· παῖδες δὲ καὶ νεανῖαι διωδηκότες ὡς εἰ δῶλα κατὰ

τάς ἀγοράς περιήεσαν, καὶ κατέπιπτον ὁ πη ε καστος ἀτονήσας ε τυχε. θάπτειν δὲ τοὺς προσήκοντας οἱ ε τι ζῶντες οὐκ ι σχουν· πολλοὶ δὲ καὶ θάπτειν ὀρμήσαντες τοῖς θαπτομένοις ἐπαπέθνησκον. οἱ δὲ στασιασταὶ καὶ τῶν ἐκ τοῦ λιμοῦ κακῶν ἐγίνοντο χαλεπώτεροι, τυμβωρυχοῦντες καὶ τὰς οἰκίας συλῶντες. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ θάπτειν ἐκέλευον τοὺς νεκρούς, τὴν δυσωδίαν μὴ φέροντες, εἰ τ' ἐρρίπτουν αὐτοὺς ἐκ τῶν τειχῶν εἰς τὰς φάραγγας. περιῶν δ' ὁ Τίτος καὶ θεασάμενος νεκρῶν πεπληρωμένας αὐτὰς καὶ βαθὺν ἰχῶρα μυδῶντων σωμάτων ἐκρέοντα, ἐστέναξε καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας ἐμαρτύρετο τὸν θεὸν ὡς οὐκ εἰ η τὸ ε ργον αὐτῷ πρὸς βουλής. καὶ πάλιν η πτετο χωμάτων, χαλεπῶς αὐτῷ τῆς υ λης ποριζομένης· πρὸ γὰρ σταδίων κεκόμιστο ἐνενήκοντα. Πολλοὶ δ' ἠτύτομόλουν τοῦ δήμου, οἱ μὲν ἐκ τῶν τειχῶν κρημνίζοντες ἑαυτούς, οἱ δὲ προϊόντες ὡς ἐπὶ μάχην μετὰ χερμάδων πρὸς Ῥωμαίους κατέφευγον. καὶ οὐ τω δ' οἱ πλείους ἀπώλλυντο· λιμώττοντες γὰρ καὶ ἀφθονία τροφῶν ἐντυγχάνοντες ἀπλήστως τε κο2.61 ρεννύμενοι διερρήγγυντο. συνέβη δέ τι καὶ ε τερον τοὺς αὐτομόλους φθειρον. τινὲς γὰρ αὐτῶν κεκτημένοι χρυσοῦς ἐν τῷ μέλλειν πρὸς Ῥωμαίους αὐτομολεῖν κατέπινον σφᾶς, ι να μὴ ἀλόντες ἀφαιρεθῶσιν αὐτούς. παρὰ δὲ τοῖς Ῥωμαίοις γενόμενοι τοῖς τῆς γαστρὸς σκυβάλοις τοὺς χρυσοῦς συνεξέκρινον, καὶ ἐκλέγοντες αὐτοὺς ἐλάμβανον. φωρᾶται τοίνυν τῶν αὐτομόλων τις τοῦτο ποιῶν· καὶ φήμης γεγонуίας εἰς τὸ στρατόπεδον ὡς μεστοὶ χρυσοῦ προσίασιν οἱ αὐτόμολοι, ἀνετέμνοντο τὰς γαστέρας οἱ α θλιοι, ὡς ἐντεῦθεν πολλὴν γενέσθαι τῶν Ἰουδαίων φθοράν· μιᾶ γὰρ νυκτὶ ὑπὲρ τρισχιλίους ἀνασχισθῆναι συνέβη. ὁ γνοὺς ὁ Τίτος ἠπειλήσε τῷ στρατεύματι· ἀλλὰ μικρὸν η οὐδὲν τοῖς αὐτομόλοις ἐπήμυεν ἢ τοῦ Τίτου ὀργή. ἐν ὀλίγοις δ' εὑρίσκετο τὰ ἀργύρια, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐλπίδες μόναι ἀπώλλυον. λέγεται δὲ τοὺς ἐκ τῆς πόλεως διὰ τῶν πυλῶν ἐκκομισθέντας καὶ ριφέντας νεκρούς τῶν ἀπόρων γενέσθαι μυριάδας ἐξήκοντα, τῶν δ' α λλων ἀνεξεύρετον εἶναι τὸν ἀριθμὸν, τοῦ μέντοι σίτου τὸ μέδιμον πραθῆναι ταλάντου. περιτειχισθείσης δὲ τῆς πόλεως παρὰ τῶν Ῥωμαίων, ὡς α νω μοι εἰ ρηται, οὐδὲ ποηλογεῖν οἱ ὄν τε η ν· ὁ θεν τὰς τῶν ζῶντων κόπρους τὰς παλαιὰς ἀνερευνῶντες ἐποιοῦντο τροφήν· Ῥωμαίοις δὲ η δη ἠγέρθη τὰ χώματα, καὶ ταῖς ἐλεπόλεσι τὸ τεῖχος τῆς Ἀντωνίας ἐτύπτετο, οὐ μὴν καθηρεῖτο τυπτόμενον. τινὲς δὲ τῶν στρατιωτῶν ὑπὲρ τῶν σωμάτων τοὺς θυρεοὺς ὀροφώσαντες, μοχλοῖς τοὺς θεμελίους ὑπώρυττον, καὶ τέσσαρας τῶν λίθων ἐξέσεισαν. νύξ δ' ἐπελθοῦσα τοὺς πολέμους 2.62 ἐκατέρωθεν ε παυσε· καὶ τὸ τεῖχος ὑπὸ τῶν κριῶν σαλευθὲν κατ' αὐτὴν αἰφνίδιον κατερείπεται. ὡ φθη δ' α λλο τεῖχος ἀνωκοδομημένον ἐντός, ὁ τὴν ἐπὶ τῷ πεσόντι χαρὰν τοῖς Ῥωμαίοις εἰς ἀθυμίαν μετέβαλεν. ὁ Τίτος δὲ τοῖς στρατιώταις διαλεχθεὶς ἐπήγειρεν αὐτῶν τὰ φρονήματα. καὶ τις ἀπὸ Συρίας ἀνὴρ Σαβῖνος τὸ ὀνομα, ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τῆ λαϊᾶ τὸν θυρεὸν ἐπανατεινάμενος, τῇ δεξιᾷ δὲ τὸ ξίφος σπασάμενος, ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐχώρησεν· εἰ ποντο δὲ αὐτῷ καὶ ε τεροι ε νδεκα, τὴν ἀνδρείαν ζηλώσαντες. οἱ δ' ἐν τῷ τείχει κατηκόντιζόν τε αὐτοὺς καὶ βέλεσιν ε βαλλον, καὶ λίθους ὑπερμεγέθεις ἐκύλιον, δι' ὧ ν τῶν ε νδεκα παρεσύρησαν ε νιοι. ὁ δὲ Σαβῖνος οὐ πρότερον ἐπέσχε τὴν ὀρμὴν ἢ ἀνελθεῖν εἰς τὸ τεῖχος καὶ τρέψασθαι τοὺς πολεμίους. ὁ τε γοῦν ἐκράτησε τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐσφάλη προσπταίσας πέτρα τινί, καὶ πρηνῆς ἐν αὐτῇ μετὰ ψόφου τῶν ὀπλων κατέπεσε. πρὸς γοῦν τὸν ψόφον ἐπιστραφέντες οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ μόνον αὐτὸν ἰδόντες καὶ κείμενον, ε βαλλον πάντοθεν. ὁ δ' εἰς γόνυ διαναστάς ἡμύνητο, ὑπὸ δὲ πλήθους τραυμάτων παρείθη τὴν δεξιὰν καὶ κατεχώσθη τοῖς βέλεσι. τῶν δὲ λοιπῶν τρεῖς μὲν η δη πρὸς τοῖς α κροῖς γενομένους τοῖς λίθοις ἀπέκτειναν, οἱ δ' ὀκτῶ τραυματῆται πρὸς τὸ στρατόπεδον ἐκομίσθησαν. Μετὰ δὲ δύο ἡμέρας νυκτός τινες ἡσυχῇ διὰ τῶν ἐρειπίων εἰς τὴν Ἀντωνίαν προσβαίνουσι, καὶ τοὺς ἐκεῖ φρουροῦντας ἀποσφάζαντες κοιμωμένους, ἐσάλπισαν. καὶ φυγὴ τῶν α λλων φρουρῶν η ν, Τίτος

δὲ μετὰ τῶν ἐπιλέκτων ἀνέβη, καὶ τὰ τάγματα εἶπετο. τῶν Ἰουδαίων δὲ καταπεφευγόντων εἰς τὸ ἱερόν, καὶ οἱ τοῦ Τίτου εἰσέπιπτον διὰ τῆς διώρυγος, ἡ ν ὑπὸ τὰ χώματα τῶν Ῥωμαίων ὑπώρυξαν. συρρήγνυται 2.63 δὲ περὶ τὰς εἰσόδους μάχη καρτερά, καὶ τὰ ξίφη σπασάμενοι συνεπλέκοντο, φόνος δὲ ἡ ν πολὺς ἑκατέρωθεν. κλινομένης δὲ ἡ δη τῆς Ῥωμαϊκῆς παρατάξεως, Ἰουλιανὸς τις ἑκατοντάρχης, ἀριστος ἀνὴρ, προπηδᾷ καὶ νικῶντας τοὺς Ἰουδαίους τρέπεται μόνος. εφευγε δὲ τὸ πλῆθος καὶ διεσκέδαστο. καταδιώκων οὐ ν τοὺς σκεδαννυμένους ὁ γενναῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ κατολισθαίνει κατὰ τοῦ λιθοστρώτου, ἡ λους πυκνοὺς ἐν τοῖς ὑποδήμασιν εχων, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ στρατιῶται. καὶ Ἰουδαῖοι περιστάντες αὐτὸν ἐτίτρωσκον πάντοθεν. ὁ δὲ καὶ κείμενος ἡμύνετο, μέχρι κατατρωθεὶς ἐνέδωκε, καὶ τοῖς πολεμίοις αὐτοῖς θαυμαζόμενος. Ἰουδαῖοι μὲν οὐ ν τοὺς Ῥωμαίους ὠσάμενοι κατακλείουσιν εἰς τὴν Ἄντωνιαν, ὁ Τίτος δὲ πολλὰ καὶ διὰ Ἰωσήπου παρακαλέσας τοὺς στασιαστὰς καὶ δι' ἑαυτοῦ, ὡς ἀμειλίκτους ἑώρα, πάλιν ἐχώρει καὶ ἀκων πρὸς πόλεμον. καὶ τοὺς ἀρίστους ἐπιλεξάμενος περὶ ὠραν τῆς νυκτὸς ἐνάτην ταῖς φυλακαῖς ἐπιθέσθαι προσέταξεν. οὐ μὴν κοιμωμένους εὐρον τοὺς φύλακας, ἀλλὰ γνόντες τὴν ἐπίθεσιν συνεπλέκοντο, καὶ πρὸς τὴν βοήν καὶ οἱ ἄλλοι συνήεσαν. ἐξ ἐνάτης δὲ τῆς νυκτὸς ὠρας εἰς πέμπτην τῆς ἡμέρας τοῦ πολέμου συνισταμένου ἀγχώματος ἡ ν ἡ μάχη, μηδενὶ τῆς νίκης ἐπιβρισάσης. καὶ οὐ τω τότε διελύθησαν οἱ μαχόμενοι. τὸ δὲ λοιπὸν τῆς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεως ἡμέραις ἑπτὰ τοὺς τῆς Ἄντωνίας θεμελίου καταστρεψάμενον πλατεῖαν πρὸς τὸ ἱερόν ἠτύπησαν ἀνοδον. καὶ πλησιάσαντα τῷ πρώτῳ περιβόλῳ τὰ τάγματα χωμάτων κατήρχετο. καὶ ταῦτα μὲν ἠγείρετο σὺν μόχθῳ πολλῷ. Ἰουδαῖοι δὲ τῆς βορείου καὶ κατὰ δύσιν στοᾶς τὸ συνεχὲς πρὸς τὴν Ἄντωνιαν 2.64 ἐμπρήσαντες ἀπέρρηξαν ὁσον πῆχεις εἰκοσι, ταῖς ἑαυτῶν χερσὶν ἀρξάμενοι καίειν τὰ ἄγια. ὑποπιμπράσι δὲ καὶ Ῥωμαῖοι τὴν πλησίον στοᾶν καὶ μέχρι πεντεκαίδεκα πῆχεων προκόψαντος τοῦ πυρός, ἀποκόπτουσιν Ἰουδαῖοι τὴν ὄροφην. οἱ δ' ἀνὰ τὸ ἱερόν στασιασταὶ καὶ φανερώς τοῖς ἐπὶ τῶν χωμάτων ἐπετίθεντο στρατιώταις, καὶ μετὰ δόλων ἡμύνοντο. ὑπὸ δὲ τοῦ λιμοῦ ἀπειρόν τι πλῆθος ἡσαν οἱ θνησκοντες. πάθη δὲ τοῖς περιοῦσιν ἐτι συνέβαινε καὶ φρικτὰ διηγῆσασθαι καὶ δύσπιστα τοῖς ἀκούουσιν ὡ ν ἐ ν διηγῆσομαι. Γυνή τις ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην διὰ γένος καὶ πλοῦτον οὐκ ἀσημος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καταφυγοῦσα συνεπολιορκεῖτο. ταύτης πολλάκις ἑαυτῇ τροφὰς ποριζομένης οἱ ληστεύοντες ἐν τῇ πόλει ταύτας διήρπαζον. ἡ δὲ πρὸς ταῦτα ἀγανακτοῦσα, θυμῷ τε καὶ λιμῷ στρατηγουμένη, ὡ ἡ ν αὐτῇ ὑπομάζιον τέκνον καταθύσασα καὶ ὀπτήσασα, τὸ μὲν εφαγε, τὸ δὲ λοιπὸν εἰς δευτέραν ἐτήρει τροφήν. οἱ δὲ στασιασταί, τῆς κνίσης προσβαλλούσης αὐτοῖς, παρήσαν εὐθύς, καὶ εἰ μὴ δοίη τὸ παρασκευασθέν, ἀποσφάζειν ἠπέιλουν αὐτήν. ἡ δὲ τὰ τοῦ παιδὸς ἀνεκάλυψε λείψανα· ἀκεῖνοι ἐξέστησάν τε πρὸς τὴν θεάν καὶ εφριξαν, καὶ τρέμοντες ὑπεχώρησαν, μόλις ταύτης τέως τῆς τροφῆς παραχωρήσαντες τῇ μητρί. Ἠδη δὲ τῶν χωμάτων τετελεσμένων προσήγοντο οἱ κριοί· ἡ νυον δ' οὐδὲν διὰ τὴν τοῦ τείχους στερότητα. ἐτεροι δὲ τοὺς θεμελίου ὑπώρυττον· καὶ οὐδ' οὐ τως τὸ τεῖχος κατασέσειστο. ἀπογνόντες οὐ ν τῶν ἄλλων, κλίμακας προσέφερον ταῖς στοαῖς. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι κωλύσαι μὲν οὐκ ἐφθασαν, τοῖς δ' ἀναβάσι συμπεσόντες ἐμάχοντο· καὶ ἡ ν οὐκ ὀλίγος αὐτῶν φόνος. 2.65 Ὁ δὲ γε Τίτος ὡς ἑώρα τὴν ἐπὶ τῷ ἱερῷ φειδῶ πρὸς βλάβην γινομένην τοῖς στρατιώταις, τὰς πύλας ὑφάπτειν προσέταξε. προσαχθέντος δ' αὐταῖς τοῦ πυρός, τηκόμενος ὁ ἀργυρος ὡ ἐνεδέδυντο παρεχώρει τῇ φλογὶ τῶν ξύλων ἐφάπτεσθαι, κάντεῦθεν ἐπελαμβάνετο τῶν στοῶν. τοῖς δ' Ἰουδαίοις ὀρώσι τὸ πῦρ ἐν κύκλῳ μετὰ τῶν σωματῶν παρείθησαν αἱ ψυχαί. ἐκείνην μὲν οὐ ν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἐπιούσαν νύκτα τὸ πῦρ ἐπεκράτει· παρὰ μέρος δέ, οὐχ ὁμοῦ πάντοθεν ἰσχυσαν ὑφάψαι τὰς στοᾶς· τῇ δ' ἐπιούσῃ μέρει τῆς δυνάμεως ὁ Τίτος τὸ πῦρ σβεννύειν κελεύσας καὶ παρὰ τὰς πύλας ὁδοποιεῖν εἰς

εὐμαρεστέραν τῶν ταγμάτων α νοδον, αὐτὸς ἐξ τοὺς κορυφαιοτάτους τῶν ἡγεμόνων προσκαλεσάμενος περὶ τοῦ ναοῦ ἐβουλεύετο. τοῖς μὲν οὐ ν ἐδόκει τῷ τοῦ πολέμου κεχρῆσθαι νόμῳ καὶ μὴ τινος φείδεσθαι, τινὲς δὲ παρήνουν, εἰ μὲν πολεμοῖεν ἐπιβάντες αὐτοῦ Ἰουδαῖοι, καταφλέγειν, φρούριον γὰρ καταφλεγῆσεσθαι, οὐκέτι ναόν, εἰ δὲ μὴ τοῦτο, σώζειν. ὁ δὲ Τίτος οὐδ' α ν ἐπιβάντες ἐπ' αὐτοῦ πολεμῶσιν Ἰουδαῖοι ε φησεν ἀντὶ τῶν ἀνδρῶν τοῖς ἀψύχοις ἐπάγειν τὴν α μυναν οὐδὲ καταφλέξειν τηλικούτον ε ργον· Ρωμαίοις γὰρ ε σεσθαι πρὸς βλάβην φθαρέν, ω σπερ καὶ κόσμον τῆς ἡγεμονίας, εἰ σώζοιτο. Τῷ μὲν οὐ ν Τίτῳ σκοπὸς ἦν τῆ ἐπιούση ἡμέρα μετὰ πάσης ἐμβαλεῖν τῆς δυνάμεως καὶ τὸν ναὸν περικατασχεῖν, τοῦ δὲ α ρα πάλαι ὁ θεὸς φθορὰν κατεψήφιστο. οἱ γὰρ στασιασταὶ ἐπιτίθενται τοῖς φύλαξι τοῦ ε ζω ἱεροῦ, οἱ δὲ πλήθει τε τῶν ἐκτρεχόντων καὶ θυμοῖς ἠττώμενοι ἐνεδίδοσαν. καὶ ὁρῶν 2.66 ταῦτα Τίτος α νωθεν ἐκ τῆς Ἀντωνίας, ἐπαμύνει μετὰ τῶν ἐπιλέκτων ἰππέων. καὶ Ἰουδαῖοι τὴν ε φοδον οὐχ ὑπέμειναν, ἀλλ' εἰς τὸ ε νδον συνεκλείσθησαν ἱερόν. ὑποχωρήσαντος δὲ Τίτου πρὸς ὀλίγον λωφήσαντες οἱ στασιασταὶ πάλιν Ρωμαίοις ἐπιτίθενται. καὶ τρεψάμενοι αὐτοὺς οἱ Ρωμαῖοι μέχρι τοῦ ναοῦ παρήλθον. καί τις τῶν στρατιωτῶν ἐκ τῆς φλεγομένης υ λης μέρος ἀρπάσας, καὶ ὑφ' ἐτέρου ἀνακουφισθεὶς στρατιώτου, ἐνήισι τὸ πῦρ θυρίδι χρυσοῦ. αἰρομένης δὲ τῆς φλογὸς Ἰουδαίων μὲν ἐγείρεται κραυγὴ, καὶ συνέθεον πρὸς τὴν α μυναν, Τίτος δὲ γνοὺς ε θει πρὸς τὸν ναὸν κωλύσων τὸ πῦρ, καὶ τῆ φωνῇ καὶ τῆ δεξιᾷ διεσήμαινε τοῖς μαχομένοις τὸ πῦρ σβεννύειν. οὐ τε δὲ βοῶντος ἠ κουν οὐ τε τῆς χειρὸς προσεῖχον τοῖς νεύμασι. τὰ δὲ τάγματα εἰσιόντα καὶ τῷ ναῷ πλησιάζοντα τῶν μὲν τοῦ Τίτου παραγγελμάτων προσεποιοῦντο μηδὲ ἀκούειν, τοῖς πρὸ αὐτῶν δὲ πῦρ ἐνιέναι παρεκελεύοντο. ἀμηχανία δ' ἦν τοῖς στασιασταῖς, ἀπειρηκόσι πρὸς α μυναν, καὶ φόνος πανταχοῦ καὶ τροπή. Τίτος γε μὴν ὡς οὐ τε τὰς ὁρμὰς τῶν στρατιωτῶν ἐνθουσιώντων οἱ ὅς τε ἦν κατασχεῖν καὶ τὸ πῦρ ἐπεκράτει, παρελθὼν μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἐθεάσατο τοῦ θεοῦ τὸ α γιον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ. τῆς δὲ φλογὸς οὐδέπω δικνουμένης εἰ σω, τοὺς δὲ περὶ τὸν ναὸν νεμομένης οἱ κους, ε τι δύνασθαι σωθῆναι τὸ ε ργον οἴομενος, αὐτὸς τε παρακαλεῖν ἐπειρᾶτο τοὺς στρατιώτας τὸ πῦρ σβεννύειν καὶ τινα τῶν περὶ αὐτὸν ξύλοις παίοντα τοὺς ἀπειθοῦντας ἐκέλευσεν εἰ ργειν. οἱ δὲ νικώμενοι τῷ θυμῷ καὶ τῷ πρὸς Ἰουδαίους μίσει, οὐ τε τῆ πρὸς Τίτον αἰδοῖ ἀνεκόπτοντο οὐ τε φόβῳ τῷ τοῦ κωλύοντος. τοὺς δὲ πολλοὺς καὶ ἑλπίς παρέθηγεν ἀρπαγῆς, μεστὰ χρη2.67 μάτων εἰ ναι τὰ ε νδον δοξάζοντας. ε φθη δὲ τις καὶ εἰς τοὺς στροφέας τῆς πύλης πῦρ ἐμβαλῶν· καὶ φλογὸς ε νδοθεν ἐκφανείσης ἐξάπινα, οἱ τε ἡγεμόνες ἀνεχώρουν καὶ ὁ Τίτος αὐτός, καὶ τοὺς ὑφάπτοντας οὐδεὶς ε τι ἐκώλυεν. Ὁ μὲν οὐ ν ναὸς οὐ τως τὸ πῦρ ἐδέξατο, τῶν ἐν αὐτῷ τελουμένων ἐναγῶς καθαρτήριον ἦ τῶν τελούντων αὐτὰ κολαστήριον. θαυμάσειε δ' α ν τις ο τι καὶ μὴν ὁ αὐτὸς καὶ ἡμέρα συνέπεσε τῷ ἐμπρησμῷ τοῦ ναοῦ, καθ' ἣν καὶ ὁ πρότερος ὑπὸ Βαβυλωνίων κατεφλέγη ναός. καὶ ἀπὸ μὲν τῆς πρώτης οἰκοδομῆς ἦν Σολομῶν ἐποίησατο μέχρι τῆς ἱστορουμένης νῦν καθαιρέσεως, ἦ γέγονεν ε τει δευτέρῳ τῆς Οὐεσπασιανοῦ μοναρχίας, ε τη γίνεται χίλια ἑκατὸν καὶ τριάκοντα καὶ μῆνες ἑπτὰ ἡμέραι τε πεντεκαίδεκα· ἀπὸ δὲ τῆς υ στερον, ἦ τις ε τει δευτέρῳ τῆς Κύρου βασιλείας ἠρξάτο γίνεσθαι, μέχρι τῆς τελευταίας ἀλώσεως ε τη ἑξακόσια καὶ τριάκοντα καὶ ἑννέα καὶ ἡμέραι πέντε καὶ τεσσαράκοντα. Καιομένου δὲ τοῦ ναοῦ τῶν μὲν προσπιπτόντων ἦν ἀρπαγή, τῶν δὲ καταλαμβανομένων σφαγή. οὐδαμοῦ δὲ ἦ γῆ ἐκ τῶν νεκρῶν διεφαίνετο, ἀλλὰ σωροῖς οἱ στρατιῶται σωματῶν ἐπεμβαίνοντες ἐπὶ τοὺς φεύγοντας ε θεον. τὸ μὲν οὐ ν ληστρικὸν πλῆθος ὡσάμενοι τοὺς Ρωμαίους διεξέπεσον εἰς τὴν πόλιν, τοῦ δημοτικοῦ δὲ τὸ περιλειφθὲν εἰς τὴν ε ζω στοὰν κατέφυγε. τῶν δ' ἱερέων τινὲς ἐπὶ τὸν τοῖχον ἀναχωρήσαντες, ο ντα τὸ ε υ ρος ὀκτάπηχυν, ε μενον. δύο γε μὴν τῶν ἐπισήμων ρίψαντες ἑαυτοὺς εἰς τὸ πῦρ

συγκατεφλέγησαν τῷ ναῷ. Ῥωμαῖοι δὲ ματαίαν τὴν 2.68 ἐπὶ τοῖς περίξ τοῦ ναοῦ φειδῶ κρίναντες, ἡ δὲ αὐτοῦ φλεγόμενου, πᾶσιν ἐπῆγον τὸ πῦρ· τὸ δὲ καὶ τῶν γαζοφυλακίων ἐπιλαμβάνεται, ἐν οἷς αἱ πειρον μὲν πλῆθος τεθησαύριστο χρημάτων, αἱ πειροὶ δ' ἐσθῆτες πολυτελεῖς καὶ ἀλλὰ κειμήλια. ἀπας γὰρ ὁ Ἰουδαίων πλοῦτος πανταχόθεν ἐκεῖ σεσώρευτο, τῶν κεκτημένων ἀποτιθεμένων ταῦτα ἐκεῖ ὡς ἐπ' ἀσφαλοῦς ταμιείου. Απειρον δὲ τι πλῆθος διεφθάρη δημοτικόν, οἱ αἰτιοὶ ἀπωλείας ἐγένετό τις ψευδοπροφήτης, κηρύξας τοῖς ἐν τῇ πόλει ὡς ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἀναβῆναι κελεύει, δεξομένους τὰ σημεῖα τῆς σωτηρίας. πολλοὶ δὲ τοιοῦτοι παρὰ τῶν τυράννων ταῦτα λέγειν καθίεντο, ἵνα ἡ ττον αὐτομολοῖεν· δι' ὧν ὁ δεῖλαιος ὄχλος παραβουκολούμενος τοῖς ἐναργεῖσι σημείοις ὡς ἐμβρόντητοι οὐκ ἐπίστευον. πολλὰ δὲ σημεῖα γέγονασιν. ἐστὴ μὲν γὰρ ὑπὲρ τὴν πόλιν ἀστρὸν ῥομφαία παραπλήσιον, καὶ κομήτης φανεῖς παρετάθη ἐπ' ἐνιαυτόν. καὶ φῶς πρὸ τοῦ πολέμου ποτὲ τὸν ναὸν καὶ τὸν βωμὸν περιέλαμψεν, ὡς δοκεῖν ἡμέραν εἶναι λαμπράν, παραμείναν ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν. καὶ βουὸς εἰς θυσίαν ἀναχθεῖσα ἐτεκεν ἀρνα. ἡ δὲ ἀνατολικὴ πύλη τοῦ ἐνδοτέρω ναοῦ χαλκῆ οὐσα καὶ στιβαρά, ὡς μόλις ὑπὸ ἀνδρῶν εἰκοσιν ἀνοίγνυσθαί τε καὶ κλείεσθαι, καὶ μοχλοῦς καὶ καταπήγας ἐχουσα βαθυτάτους, ὠφθη νύκτωρ αὐτομάτως ἠνεωγμένη. ἐδήλου δὲ λυομένην τὴν τοῦ ναοῦ ἀσφάλειαν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐσομένην τὴν εἰσοδὸν εὐμαρῆ. καὶ φάσμα τι δαιμόνιον ἀλλοτε ὠφθη πρὸ ἡλίου δυσμῶν, ἀρματα κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν διόντα μετέωρα, καὶ φάλαγγες ἐνοπλοὶ διάττουσαι τῶν νεφῶν. κατὰ δὲ τὴν τῆς πεντηκοστῆς ἑορτὴν εἰς τὸ ἐνδον ἱερὸν οἱ ἱερεῖς παρ' 2.69 ἐλθόντες κινήσεως ἠσθοντο καὶ κτύπου· εἰτα φωνῆς ἠκουσαν λεγούσης Μεταβαίνωμεν ἐντεῦθεν. πρὸ δὲ τεσσάρων ἐνιαυτῶν τοῦ πολέμου, ἐν τῇ τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῇ, Ἰησοῦς τις ἀγροῖκος ἀνὴρ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτὴν βοᾷ ἠρξάτο Φωνὴ ἀπὸ ἀνατολῆς, φωνὴ ἀπὸ δύσεως, φωνὴ ἀπὸ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, φωνὴ ἐπὶ Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν ναόν, φωνὴ ἐπὶ νυμφίους καὶ νύμφας, φωνὴ ἐπὶ πάντα τὸν λαόν. καὶ περιήει τὴν πόλιν ταῦτα κεκραγῶς μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ. παιόμενος δὲ διὰ τὸ κακόφημον, ὁ δὲ οὐδὲν ἕτερον ἠτὰς αὐτὰς ἐβόα φωνάς. ἀναχθεῖς δὲ καὶ πρὸς τὸν τῆς χώρας ἐπιτροπεύοντα τότε Ῥωμαῖον, καὶ καταξανθεῖς μᾶστιξιν, οὐθ' ἰκέτευσεν οὐτ' ἐδάκρυσεν, ἀλλὰ τὴν φωνὴν ὀλοφυρτικῶς παρακλίνων πρὸς ἐκάστην πληγὴν Αἰαῖ Ἱεροσολύμοις ἐβόα, μέχρι καταγνοῦς μανίαν αὐτοῦ ὁ Ἀλβῖνος, οὐτος γὰρ ἐπετρέπευε τότε, ἀπέλυσεν αὐτόν. ὁ δ' ἐκτοτε μέχρι τοῦ πολέμου Αἰαῖ Ἱεροσολύμοις ἐθρήνει. ἐν δὲ ταῖς ἑορταῖς μάλιστα τὴν σκυθρωπὴν ἐκεκράγει κληδὸνα. καὶ τοῦτ' ἐποίει ἐπὶ ἐτη ἑπτὰ καὶ μῆνας πέντε, μέχρις οὐ κατὰ τὴν πολιορκίαν περιῶν ἐπὶ τοῦ τείχους Αἰαῖ πάλιν τῇ πόλει καὶ τῷ ναῷ καὶ τῷ λαῷ διαπρυσίως ἐβόα. ὡς δὲ τελευταῖον προσέθηκεν Αἰαῖ κάμοι, λίθος ἐκ τοῦ πετροβόλου πλήξας αὐτὸν ἐκτείνε. Ῥωμαῖοι δὲ τῶν μὲν στασιαστῶν καταπεφευγόντων εἰς τὴν πόλιν, καιομένου δὲ τοῦ ναοῦ καὶ τῶν περίξ ἀπάντων, κομίσαντες τὰς σημαίας εἰς τὸ ἱερὸν μετὰ μεγίστων εὐφημιῶν τὸν Τίτον ἀπέφηναν αὐτοκράτορα. οὐτω δὲ ταῖς ἀρπαγαῖς οἱ στρατιῶται πάντες ἐχρηματίσαντο ὥστε κατὰ τὴν Συρίαν πρὸς 2.70 ἡμισυ τῆς πάλαι τιμῆς τὸν σταθμὸν τοῦ χρυσίου πιπράσκεσθαι. οἱ δὲ ἀνὰ τὸν τοῖχον τοῦ ναοῦ, ὡς εἰρηται, ἀνελθόντες ἱερεῖς, ἐπὶ πέντε ἡμέραις προσκαρτερήσαντες καὶ λιμώξαντες, κατέβησαν ἰκετεύοντες τυχεῖν σωτηρίας. ὁ δὲ Τίτος καὶ τὸν τῆς συγγνώμης καιρὸν παρελθεῖν ἐφησε, καὶ τοῦ ναοῦ οἰχομένου καὶ τοὺς ἱερεῖς συναπολέσθαι αὐτῷ δεῖν εἰπῶν κολασθῆναι τοὺς ἀνδρας ἐκέλευσεν. οἱ δὲ περὶ τοὺς τυράννους διαδρᾶναι μὴ ἰσχύοντες προσκαλοῦνται τὸν Τίτον εἰς λόγους. καὶ οὐκ ἔφη, καὶ τὴν ἀπόνοιαν αὐτοῖς ἐξωνείδισε, καὶ ῥίψασιν τὰ ὀπλα καὶ παραδοῦσιν τὰ σώματα χαρίζεσθαι τὴν ζωὴν ἐπηγγέλλετο. καὶ οἱ λησταὶ δεξιὰν μὲν μὴ δύνασθαι παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἐφησαν, ὁμομοκότες μηδέποτε τοῦτο ποιήσιν, ἐξοδὸν δὲ ἤτοῦντο μετὰ γυναικῶν

καὶ τέκνων, καὶ καταλείψει τὴν πόλιν αὐτῷ. ἠγανάκτησε πρὸς ταῦτα ὁ Τίτος, καὶ μήτε αὐτομολεῖν εἰ τι τινὰ σφῶν ἐκέλευσε μήτε δεξιᾶς ἐλπίζειν τυχεῖν, φείσεσθαι γὰρ οὐδενός, μάχεσθαι δὲ καὶ σώζειν ὡς δύναιτο ἑαυτοῦς. τοῖς δὲ στρατιώταις ἐμπιπρᾶν τὴν πόλιν καὶ διαρπάζειν ἐκέλευσεν· οἱ δὲ τὸ πῦρ ἐνέισαν πανταχοῦ. οἱ στασιασταὶ δὲ ἐπὶ τὴν βασιλικὴν οἰκίαν ὀρμήσαντες, εἰς ἣν δι' ὀχυρότητα πολλοὶ τὰς κτήσεις ἀπέθεντο, τοὺς τὲ Ῥωμαίους ἀπ' αὐτῆς τρέπονται καὶ τὸ συνηθροισμένον αὐτόθι τοῦ δήμου πᾶν φονεύσαντες, εἰς ὀκτακισχιλίους καὶ τετρακοσίους ἀριθμουμένους, τὰ χρήματα διήρπασαν. τῇ δ' ἐξῆς Ῥωμαῖοι τρεψάμενοι τοὺς ληστὰς ἐκ τῆς κάτω πόλεως, τὰ μέχρι τοῦ Σιλῶα πάντα ἐνέπρησαν. καιομένην δὲ τὴν πόλιν ὀρώντες οἱ στασιασταί, ἰλαροῖς τοῖς προσώποις ευθυμοὶ τὴν τελευταίαν προσδέξασθαι ελεγον. οὐτε δὲ παραδοῦναι ἑαυτοὺς ὑπέμενον οὐτε πολεμεῖν Ῥωμαίοις οἱ οἱ τῆσαν, σκιδνάμενοι δὲ κατὰ τὰ εμπροσθεν τῆς πόλεως, εἰ τινας αὐτομολεῖν ἐθέλοντας ευρῖσκον, ἀπέσφαττον. καὶ οὐδεὶς ἐν τῇ πόλει τόπος γεγύμνωτο, ἀλλ' ἀπασῆς ἡ λιμοῦ νεκρὸν εἶχεν ἡ στάσεως. ἐθαλπε δὲ τοὺς τε τυράννους καὶ τὸ σὺν αὐτοῖς ληστρικὸν ἐλπίς ἐσχάτη τῶν ὑπονόμων, εἰς οὓς εἰ καταφύγοιεν, οὐ προσεδόκων ἐρευνηθήσεσθαι· ἀναζευξάντων δὲ τῶν Ῥωμαίων ἐθάρρουν προελθεῖν τε καὶ ἀποδρᾶναι. τὸ δὲ ἦν ἀρα οὐ νεῖρος· οὐτε γὰρ τὸν θεὸν οὐτὲ Ῥωμαίους λήσειν ἐμελλον. ἦν δὲ καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐν ταῖς ἀρπαγαῖς πόλεμος αὐτοῖς. Καῖσαρ δέ, ὡς ἀμήχανον ἦν τὴν ἀνω πόλιν ἐλεῖν χωμάτων ἀτερ, οὐσαν περίκρημνον, διανέμει τοῖς ἐργοῖς τὴν δύναμιν. Κατὰ ταύτας οὐν τὰς ἡμέρας οἱ τῶν Ἰδουμαίων ἡγεμόνες πέμψαντες ἀνδρας πέντε πρὸς Τίτον ἰκέτευον δοῦναι αὐτοῖς δεξιάν. ὁ δὲ καὶ τοὺς τυράννους ἐνδώσειν ἐλπίσας ἀποσπασθέντων τῶν Ἰδουμαίων κατανεύει τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς. καὶ ὁ Σίμων γνοὺς τὴν γνώμην αὐτῶν, τοὺς μὲν πέντε τοὺς ἐντυχόντας τῷ Τίτῳ αὐτίκα ἀναιρεῖ, τοὺς δ' ἡγεμόνας συλλαβὼν εἰργνυσιν· Ἰδουμαίους δὲ οὐκ ἀφυλάκτους εἶχε, καὶ τὸ τεῖχος φρουραῖς ἐπιμελεστέραις διελάμβανε διὰ τοὺς αὐτομολοῦντας. πολλῶν δὲ φονευομένων, πλείους ἦσαν οἱ διαφεύγοντες. ἐδέχοντο δὲ οἱ Ῥωμαῖοι πάντας κόρῳ τοῦ κτείνειν καὶ κέρδους ἐλπίδι. τοὺς γὰρ δημοτικὸς ἔωντες μόνους τοὺς ἀλλοὺς ἐπώλουν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἐλαχίστης τιμῆς ἐκαστον, διὰ πλῆθος τῶν πωλουμένων καὶ ὀλίγη γότητα τῶν ὠνούμενων. καὶ τῶν μὲν ἀπεμποληθέντων ἀπειρόν τι πλῆθος ἦν, οἱ δημοτικοὶ δὲ διεσώθησαν ὑπὲρ τετρακισμυρίους. τῶν ἱερέων δὲ τις ὀνομαζόμενος Ἰησοῦς, λαβὼν περὶ σωτηρίας ὀρκον ὥστε τινὰ παραδοῦναι τῶν κειμηλίων, ἐξῆσι καὶ παραδίδωσι λυχνίας δύο τράπεζάν τε καὶ κρατῆρας καὶ φιάλας, πάντα ὀλόχρυσά, καὶ τὰ καταπετάσματα καὶ τὰ τῶν ἀρχιερέων ἐνδύματα καὶ πολλὰ τῶν σκευῶν ἑτερα. ὁ δὲ γε γαζοφύλαξ τοῦ ἱεροῦ Φινεὲς συλληφθεὶς τοὺς τε χιτῶνας καὶ τὰς ζώνας τῶν ἀρχιερέων ὑπέδειξε καὶ τῶν ἀλλων κειμηλίων πολλά. Συντετελεσμένων δὲ ἡδη τῶν χωμάτων προσῆγον οἱ Ῥωμαῖοι τῷ τείχει τὰς μηχανάς. τῶν δὲ στασιαστῶν οἱ μὲν ἀνεχώρουν εἰς τὴν ἀκραν, οἱ δ' ἐγκατεδύοντο τοῖς ὑπονόμοις, πολλοὶ δὲ καὶ ἠμύνοντο. ὡς δὲ περιεργαγῆ μέρος τοῦ τεύχους, δέος καὶ τοῖς τυράννοις ἐπίπτει, καὶ μετέωροι πρὸς φυγὴν ἦσαν. ἐπεὶ δὲ τοὺς μὲν πάλαι πιστοὺς οὐκ εἶχον, ἐσκεδάσθησαν γὰρ, οἱ δὲ πολέμιοι πλησίον εἰναὶ ἠγγέλλοντο, ἐπὶ στόμα πεσόντες ἀνώμωξαν τὴν ἑαυτῶν φρενοβλάβειαν, κάκ τῶν πύργων ἐκόντες κατέβησαν, ἀφ' ὧν βία μὲν οὐδέποτε ἀλῶναι ἠδύναντο, λιμῷ δὲ μόνῳ, καὶ εἰς τὴν Σιλῶα φάραγγα καταφεύγουσιν, εἰτα κατέδυσαν εἰς τοὺς ὑπονόμους. Ῥωμαῖοι δὲ τῶν τευχῶν κρατήσαντες ἀναιμωγί, τοὺς καταλαμβανομένους ἐφόνευσαν καὶ τὰς οἰκίας ὑφῆπτον. ἐπαύσαντο δὲ πρὸς ἐσπέραν. τῇ δ' ἐπιούσῃ παρελθὼν ὁ Τίτος εἰσω, τῆς τε ὀχυρότητος τὴν πόλιν καὶ τῶν πύργων ἐθαύμασε, καὶ σὺν θεῷ ἐπολεμήσαμεν, ἐφη, καὶ θεὸς ἦν ὁ τῶνδε τῶν ἐρυμάτων Ἰουδαίουσιν καθελών. τὴν ἀλλήν τε πόλιν ἀφανίζων καὶ τὰ τεῖχη κατασκάπτων τούτους τοὺς πύργους κατέλιπε μνημεῖον

ει ναι τῆς 2.73 αὐτοῦ τύχης, ἡ συστρατιώτιδι χρῆσάμενος ἐκράτησε τῶν ἀλῶναι μὴ δυναμένων. Τῶν μὲν οὐ ν αἰχμαλώτων πάντων, οἱ δι' ολου τοῦ πολέμου ἐλήφθησαν, ὁ ἀριθμὸς εἰς ἐννέα μυριάδας καὶ ἑπτακισχιλίους συνήχθη, τῶν δὲ ἀπολλυμένων κατὰ πᾶσαν τὴν πολιορκίαν μυριάδες ἑκατὸν καὶ δέκα. τούτων τὸ πλεον ὁμόφυλον μὲν, ἀλλ' οὐκ ἐπιχώριον· ἀπὸ γὰρ τῆς χώρας ο λης ἐπὶ τὴν τῶν ἀζύμων ἑορτὴν συνεληλυθότες ἐξαπίνης τῷ πολέμῳ περιεσχέθησαν, καὶ μεστήν ὁ πόλεμος τὴν πόλιν ἀνδρῶν ἐκυκλώσατο. Ἐπεὶ δὲ τῶν φανερῶν οὐ ς μὲν ἀνείλον, οὐ ς δ' ἠχμαλώτισαν Ῥωμαῖοι, τοὺς ἐν τοῖς ὑπονόμοις ἀνηρέυνων, καὶ ἀναρρηγνύντες τὸ εδαφος, ο σοις ἐνετύγχανον, ἐκτεινον. εὐρέθησαν δὲ κάκεϊ νεκροὶ δισχιλίων ἐπέκεινα. δεινὴ δὲ ὑπήντα τοῖς ἐπικύπτουσι τῶν σωματῶν ὁδμή, ὡς πολλοὺς εὐθέως ἀναχωρεῖν. αλλοὶ δ' ὑπὸ πλεονεξίας εἰσεδύοντο, σωρείαις ἐμπατοῦντες νεκρῶν· εὐ ρισκον γὰρ πολλὰ τῶν κειμηλίων ἐν ταῖς διώρυξιν. ἀνήγοντο δὲ καὶ πολλοὶ ὑπὸ τῶν τυράννων κατεχόμενοι δεσμῶται καὶ ἀπελύοντο. Τούτων δὲ τῶν ἀλαστόρων ὁ μὲν Ἰωάννης ἐν τοῖς ὑπονόμοις μετὰ τῶν ἀδελφῶν λιμώττων δεξιὰν παρὰ Ῥωμαίων λαβεῖν ἰκέτευε, Σίμων δὲ μετέπειτα συνελήφθη, τοῦ Τίτου διάγοντος εἰς τὴν Φιλίππου λεγομένην Καισάρειαν. πολιορκουμένων γὰρ Ἱεροσολύμων ἐπὶ τῆς α νω πόλεως ω ν, τῶν Ῥωμαίων ἐντὸς γενομένων τῆς πόλεως, ὁ Σίμων τοὺς πιστοτάτους παραλαβὼν τῶν φίλων, καὶ σὺν αὐτοῖς λιθοτόμους καὶ τὸν πρὸς τὴν ἐργασίαν ἐπιτήδειον τούτοις σίδηρον, εἰ ς τινα τῶν ὑπονόμων σὺν ἐκείνοις καθίσιν ἑαυτὸν, καὶ τὸ παλαιὸν ο ρυγμα διελθὼν τὴν 2.74 γῆν ὑπενόμειν, ἵνα πορρωτέρω προελθόντες ἐν ἀσφαλείᾳ ποιήσωνται τὴν ἀνάδυσιν. ὀλίγον μέντοι τῶν μεταλλευόντων προχωρησάντων ἡ τροφή αὐτοῖς ἐπιλέλοιπε. τότε δὴ λευκοὺς ἐνδύεται χιτωνίσκους, καὶ χλαμύδα πορφυρὰν ἐμπερονησάμενος ἀνέδου τῆς γῆς κατ' ἐκείνον τὸν τόπον ἐν ῶ πρόσθεν τὸ ἱερὸν ἡ ν. πρῶτον μὲν οὐ ν θάμβος τοῖς ἰδοῦσι προσέπεσεν, εἰ τα δ' ἐγγυτέρω προσιόντες ο σις εἰ ἡ ἠρώτων. Σίμων δὲ καλεῖν τὸν α ρχοντα σφῶν προσέταττε. καὶ ἡ κε κληθεὶς Τερέντιος Ῥοῦφος, ο ς α ρχων τῆς στρατιᾶς κατελέλειπτο. ῶ γνωρίσας ο σις ἡ ν ὁ Σίμων συνελήφθη καὶ δεθεὶς ἐφυλάττετο. τῷ δὲ γε Τίτῳ ἡ σύλληψις αὐτοῦ ἐδηλοῦτο. καὶ ὁ μὲν εἰς τὸν θρίαμβον ἐτηρεῖτο, καθ' ο ν καὶ ἀνηρέθη ἀγχόνῃ συρεῖς ἐν τῇ κατὰ τὴν Ῥώμην ἀγορᾷ, ο που κτείνειν Ῥωμαίοις εἰ θισται τοὺς ἐπὶ κακουργία θανατουμένους. Τοῦτο μὲν οὐ ν γέγονε τέλος τῷ τοῦ Γιώρα Σίμωνι Ἰωάννης δέ, ἡ λοιπὴ τῶν Ἰουδαίων ἐρινύς, δεσμὰ κατεκρίθη διηνεκῆ. τὸ δὲ τῶν αἰχμαλώτων πλῆθος τὸ μὲν εἰς τὰ κατ' Αἰ γυπτον ἐργα ἐστάλη, τὸ δὲ ἐν ταῖς κατὰ πόλεις τελουμέναις θεωρίαις ἐφθείρετο ἡ θηριομαχίαις ἐκδιδόμενον ἡ ἀλληλοκτονούμενον. ἡ δὲ τοῦ Σίμωνος γῆθεν ἀνάδυσις πολὺ καὶ τῶν α λλων στασιαστῶν πλῆθος εὐρίσκεσθαι κατὰ τοὺς ὑπονόμους ἐποίησεν, ὡς ἐντεῦθεν καὶ τὰ τοῦ ναοῦ ἀνορυχθῆναι θεμέλια. Οὐ μόνον δὲ τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰουδαίοις ἐπῆκτο κίνδυνος, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν ταῖς α λλαις πόλεσι. πάντα δὲ διηγῆσασθαι δύσεργον· τὰ δ' ἐπ' Ἀντιοχείας τοῖς ἐκείνην οἰκοῦσιν Ἰουδαίοις συμβεβηκότα 2.75 διηγητέον. πολὺ μὲν γὰρ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τὸ Ἰουδαίων ἔθνος κατέσπαρται, πολλακίς αἰχμαλωτισθέν, ὡς ἡ δη ἰστόρηται, καὶ σκεδασθὲν πανταχοῦ· πλεῖστον δὲ τῇ Συρίᾳ ἐγκαταμέμικται κατὰ τὴν γειτνίασιν, μᾶλλον δὲ τῶν α λλων ταύτης πόλεων ἡ Ἀντιόχεια κατοίκους Ἰουδαίους ἐκέκτητο διὰ τε τὸ τῆς πόλεως μέγεθος καὶ ο τι ἀδεᾶ τὴν κατοίκησιν ἐν αὐτῇ παρέσχον αὐτοῖς οἱ μετ' Ἀντίοχον βασιλεῖς. ὁ μὲν γὰρ Ἐπιφανῆς Ἀντίοχος τὰ τε Ἱεροσόλυμα ἐξεπόρθησε καὶ τὸν ναὸν ἐσύλησεν, οἱ δὲ μετ' αὐτὸν βασιλεῖς ἐξ ἰ σου τοῖς Ἑλλησι μετέχειν τῆς πόλεως αὐτοῖς συνεχώρησαν. διὸ καὶ εἰς πλῆθος ἐπέδωκαν, πολὺ πλῆθος Ἑλλήνων προσαγόμενοι τῇ θρησκείᾳ. Καθ' ο ν δὲ καιρὸν ὁ τῶν Ἱεροσολύμων πόλεμος ἐξερράγη καὶ εἰς τὴν Συρίαν κατέπλευσεν Οὐεσπασιανός, τὸ δὲ μῖσος κατὰ τοῦ ἔθνους παρὰ πᾶσιν ἡ κμαζε, τότε δὴ τις Ἰουδαῖος Ἀντίοχος, υἱὸς τῶν ἐπ'

Ἄντιοχείας Ἰουδαίων τοῦ πρώτου, εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἄντιοχέων παρελθὼν κατηγορεῖ μὲν τοῦ πατρός, κατηγορεῖ δὲ καὶ τῶν λοιπῶν Ἰουδαίων, οἱ τι καταπρήσαι τὴν πόλιν ἅπασαν ἐβουλεύσαντο, καὶ παρεδίδου ξένους Ἰουδαίους τινὰς ὡς τοῦ βουλευματος κοινωνούς. τὸ δὲ τῶν Ἄντιοχέων δημοτικὸν τοὺς μὲν παραδοθέντας αὐτίκα κατέκαυσαν, κατὰ δὲ τῶν αὐθιγενῶν Ἰουδαίων ὡρμητο κάκεις τιμωρησόμενοι. ὁ δὲ τῶν ὁμοφύλων κατήγορος Ἄντιοχος, ἀποστῆναι τῆς πατρίου λέγων θρησκείας, ἐθευεν ὡς νόμος τοῖς Ἕλλησι, παρήνει δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖν ὁμοίως βιάζεσθαι· ἐσεσθαι γὰρ φανεροὺς τοὺς ἐπιβουλεύσαντας τῷ μὴ τὴν σφετέραν θρησκείαν ἀπόμνησθαι. χρωμένων δὲ τῇ πείρᾳ τῶν Ἄντιοχέων, ὀλίγοι μὲν ὑπέκυψαν, οἱ δὲ μὴ ἑλληνίσαι ἀνασχόμενοι διεφθάρησαν. ὁ δ' εἰρημένος Ἄντιοχος καὶ στρατιώτας παρὰ τοῦ Ῥωμαίων ἡγεμόνος λαβὼν, χαλεπὸς ἦν τοῖς ὁμοφύλοις, ἀργεῖν τὴν ἐβδόμην οὐκ ἐπιτρέπων· οὐ τω τε τὴν ἀνάγκην ἐθετο ἰσχυρὰν ὡς μὴ μόνον ἐπ' Ἀντιοχείας τὴν τοῦ σαββάτου ἀργίαν καταλελύσθαι, ἀλλὰ κὰν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἐπὶ τινὰ χρόνον τοῦτο ἐπικρατῆσαι. Οὐ ταῦτα δὲ μόνον τοῖς ἐν Ἀντιοχείᾳ συμβέβηκεν Ἰουδαίοις, ἀλλὰ καὶ δευτέρα προσεγένετο συμφορά. συνέβη μὲν γὰρ καταπρησθῆναι τὴν τῆς πόλεως τετράγωνον ἀγορὰν, ἀρχεῖά τε καὶ χαρτοφυλάκια. ὁ δ' εἰρημένος Ἄντιοχος τοῖς Ἰουδαίοις προσῆπτε τὸν ἐμπρησμόν, καὶ τοὺς Ἀντιοχεῖς ὑπόπτους ἐχόντας ἡδη αὐτοὺς ἠρέθισε κατ' αὐτῶν· καὶ ὡς περ ἐμμανεῖς πρὸς τοὺς διαβεβλημένους ἅπαντες ὡρμητο. μόλις δ' αὐτοὺς κατέσχον τινές, συμβουλεύσαντες Τίτῳ τὴν ὑπόθεσιν ἀναθεῖναι. ἐν τῷ μέσῳ δὲ τινες ποιούμενοι ἐπιμελῆ τοῦ πράγματος ζήτησιν εὐρον τὸ μὲν τῶν Ἰουδαίων γένος ἀναίτιον, πονηροὺς δ' ἀνθρώπους τὸ ἐργὸν τολμήσαντας διὰ χρεῶν ἀνάγκας, οἰηθέντας, εἰ τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ δημόσια γραμματεῖα ἐμπρήσειαν, ἐξείν ἀπαλλαγὴν τῆς εἰσπράξεως. Ἐν τούτοις δὲ καὶ ὁ Τίτος ἀφικνεῖτο εἰς Ἀντιοχείαν. καὶ ὁ τῶν Ἀντιοχέων δῆμος προϋπήντα αὐτῷ καὶ εὐφήμει, ταῖς δ' εὐφημίαις συνεῖρε καὶ δέησιν ἐκβαλεῖν ἀξιοῦσαν τοὺς Ἰουδαίους τῆς πόλεως. ὁ δὲ τότε τῶν λεγομένων ἡσυχῆ κατακούων παρήει, ὑστερον δ' αὐθις σφόδρα λιπαρῶς ἐγκειμένων τῶν Ἀντιοχέων ἐξελαθῆναι τοὺς Ἰουδαίους τῆς πόλεως, "ἀλλ' ἡ γε πατρίς αὐτῶν" εφη, "εἰς ἣν ἀναχωρεῖν αὐτοὺς ἐχρῆν, ἀνήρηται, καὶ δέξαιτ' αὐτοὺς οὐδεὶς ἐτι τόπος." ἀποτυχόντες οὐ τῆς αἰτήσεως ταύτης, ἐπὶ 2.77 δευτέραν ἐτράποντο, καὶ τὰς χαλκᾶς ἤξιον δέλτους ἀναίρεθῆναι, αἰς τὰ δίκαια τῶν Ἰουδαίων ἐγγράπτο. ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τοῦτο Τίτος ἐπένευσε, πάντα δὲ τοῖς ἐπ' Ἀντιοχείας Ἰουδαίοις εἰσεν ὡς πρότερον εἰχον αὐτά. αὐτὸς δ' εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀπιών, καὶ κατὰ τὴν πορείαν τὰ Ἱεροσόλυμα θεασάμενος, ὡς κτερεῖ τὸν τῆς πόλεως ὀλεθρον, ἐπαρώμενος τοῖς αἰτίοις τῆς ἀποστάσεως, ὡς αἰτίοις τῆς πόλεως ἐρημώσεως, πόλεως ἀρχαίας τε καὶ εὐδαίμονος. εὐρίσκοντο δ' ἐτι κὰν τοῖς ἐρειπίοις αὐτοῖς μέρη τοῦ βαθυτάτου πλούτου αὐτῆς. πολλὰ μὲν γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι ἀνέσκαπτον, τὰ πλείω δὲ οἱ αἰχμάλωτοι ὑπεδείκνυον, ἀπερ οἱ κεκτημένοι πρὸς τὰς ἀδύλους τοῦ πολέμου ῥοπὰς κατὰ γῆς ἐθησαύριζον. Τίτος δ' ἐπ' Αἰγυπτὸν πορευθεὶς καὶ καταντήσας εἰς Ἀλεξάνδρειαν, κάκειθεν πλεῖν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν μέλλων, τῶν αἰχμαλώτων τοὺς ἡγεμόνας Ἰωάννην καὶ Σίμωνα, καὶ ἄλλους ἀνδρας ἑπτακοσίους μεγέθει τε καὶ κάλλει σώματος διαπρέποντας εἰς τὴν Ἰταλίαν αὐτίκα μάλα ἐκέλευσεν ἀγεσθαι, ἵνα ἐν τῷ θριάμβῳ πληρώσωσι τὴν πομπήν. Μετὰ δὲ τὴν εἰς Ῥώμην τοῦ Τίτου ἀφίξιν πεμφθεὶς στρατηγὸς εἰς Ἰουδαίαν Λούκιος Βάσσος τὸ μὲν ἐν τῷ Ἡρωδίῳ φρούριον μετὰ τῶν κατεχόντων αὐτὸ προσηγάγετο· εἰ τα πᾶν ὁσον ἦν ἐκεῖ στρατιωτικὸν συναγαγὼν ἐπὶ Μαχαιροῦντα στρατεύει. ἦν δὲ τὸ φρούριον τοῦτο λίαν δυσάλωτον, πετρώδης ὡς ὁ χθος τετειχισμένος· οὐ τω δ' ὑπὸ τῆς φύσεως κατεσκευάστο ὡς μηδὲ προσιτὸς εἶναι· φάραγξι γὰρ πάντοθεν βαθείαις ἐτετάφρευτο. οὐ τω δ' ὀχυρότητος 2.78 εἰχον καὶ βασίλειον εἰχεν ἐντὸς μεγέθει τε καὶ κάλλει τῶν οἰκήσεων θαυμαστόν, πολλὰς

δὲ καὶ δεξαμενὰς εἰς ὑποδοχὴν υδατος ἐν τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις τῶν τόπων ἐκέκτητο. πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις ἐν τοῖς βασιλείοις καὶ πήγανον ἡ νᾶξιον διὰ τὸ μέγεθος θαύματος· συκῆς γὰρ οὐδεμιᾶς υψους καὶ πάχους ἐλείπετο· λόγος δ' ἡ νᾶξ ἀπὸ τῶν Ἑρῶδου χρόνων αὐτὸ διαρκέσαι, καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἰσως εμείνεν ἂν, εἰ μὴ ὑπὸ τῶν παραλαβόντων τὸν τόπον Ἰουδαίων ἐκκέκοπτο. ἐν δὲ τῇ κατὰ τὴν ἀρκτον τοῦ φρουρίου φάραγγι ὀνομάζεται τις τόπος Βαάρ, καὶ φύει ρίζαν ὁμωνύμως καλουμένην αὐτῷ. αὐτὴ φλογὶ μὲν εοικε τὴν χροιάν, περὶ δὲ τὰς ἐσπέρας σέλας ἀπαστρέπτει· τοῖς δὲ βουλομένοις λαβεῖν αὐτὴν οὐκ ἐστὶν εὐχεῖρωτος, ἀλλ' ὑποφεύγει καὶ οὐ πρότερον ἰσταται πρὶν ἂν τις οὐρον γυναικὸς ἢ τὸ ἐμμηνοῦν αἷμα καταχέῃ αὐτῆς. καὶ τότε δὲ τοῖς ἀψαμένοις θάνατός ἐστι προφανές, εἰ μὴ τύχη τις αὐτὴν ἐκείνην ἀπενεγκάμενος τὴν ρίζαν ἀπηρτημένην ἐκ τῆς χειρός. ἀλίσκεται δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸν τρόπον ἀκινδύνως. κύκλω γὰρ αὐτὴν περιορύσσουσιν, ὡς εἰναι τὸ τῇ γῆ κρυπτόμενον τῆς ρίζης βραχύτατον, εἰ τ' ἐξ αὐτῆς ἀποδοῦσι κύνα, κάκεινου τῷ δήσαντι συνακολουθεῖν ὀρμήσαντος, ἢ μὲν ἀνασπᾶται ῥαδίως, θνήσκει δ' εὐθύς ὁ κύων· φόβος δ' οὐδεὶς τοῖς μετὰ ταῦτα λαμβάνουσιν. ἐστὶ δὲ διὰ μίαν ἰσχὺν περισπούδαστος. τὰ γὰρ καλούμενα δαιμόνια καὶ τισὶν εἰσδυόμενα αὐτὴ ταχέως ἐξελαύνει, καὶ ἂν μόνον τοῖς νοσοῦσι προσενεχθῇ. Τοῦτο τὸ φρούριον ὁ Βάσσος παραστήσασθαι θέλων, τὴν πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ φάραγγα χῶσαι ἀπεπειράτο. οἱ δ' ἐναπειλημμένοι τῶν Ἰουδαίων ἐνδον ἀπὸ τῶν ξένων διακριθέντες ἐκείνους μὲν ἠνάγκασαν 2.79 ἐν τῇ κάτω πόλει παραμένειν, τὸ δ' ἄνω φρούριον εἰχον αὐτοὶ. ἐποιοῦντο μέντοι τὰς ἐξόδους προθύμως ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν, καὶ τοῖς τυχοῦσι συμπλεκόμενοι πολλοὶ μὲν ἐθνήσκον, πολλοὺς δὲ τῶν Ῥωμαίων ἀνήρουν πονοῦντας ἐπὶ τοῖς χώμασιν. Ἐκ δὲ τινος συντυχίας ἢ τοῦ φρουρίου παράδοσις γέγονε καὶ τῶν χωμάτων χωρὶς. νεανίας τις ἡ νᾶξ ἐν τοῖς πολιορκουμένοις τόλμη θρασὺς καὶ κατὰ χεῖρα δραστήριος Ἐλεάζαρ καλούμενος, ὁ ἐξίεναι καὶ κωλύειν τὴν χῶσιν παρακαλῶν τοὺς πολλοὺς, ἐν ταῖς μάχαις ἐπιφανέστατος γέγονε, πολλὰ δεινὰ τοὺς Ῥωμαίους διατιθείς. καὶ ποτε τῆς μάχης διακριθείσης αὐτὸς μείνας ἐξω τῶν πυλῶν τοῖς ἐπὶ τοῦ τείχους ὠμίλει. Ροῦφος δὲ τις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοπέδου, τὸ γένος Αἰγύπτιος, ἐξαίφνης ἐπίδραμῶν, σὺν ὀπλοῖς αὐτοῖς τὸν Ἐλεάζαρ ἀράμενος φθάνει μεταθεὶς εἰς τὸ Ῥωμαίων στρατόπεδον. τοῦ δὲ στρατηγοῦ γυμνωθῆναι κελεύσαντος αὐτὸν καὶ μαστίζεσθαι βλεπόντων τῶν ἐκ τῆς πόλεως, ἀθρόα ἢ πόλις ἀνώμωξε. τοῦτο κατὰ τῶν πολεμίων ὁ Βάσσος στρατήγημα ἐποίησατο, καὶ σταυρὸν προσέταξε καταπήγνυσθαι, ὡς αὐτίκα κρεμάσων τὸν Ἐλεάζαρ. οἱ δ' ἀπὸ τοῦ φρουρίου ὀρῶντες ὠδυνῶντο μᾶλλον καὶ ἀνώμωζον διωλύγιον. καὶ ὁ Ἐλεάζαρ ἰκέτευε σφᾶς μὴτ' αὐτὸν περιδεῖν οὐτω θνήσκοντα καὶ ἑαυτοῖς τὴν σωτηρίαν προμηθεύσασθαι, εἰξασὶ τῇ Ῥωμαίων ἰσχυί καὶ τύχῃ. οἱ δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐκείνου κατακλῶμενοι λόγους, καὶ πολλῶν ἐνδον ὑπὲρ αὐτοῦ δεομένων, ἡ νᾶξ γὰρ ἐκ μεγάλης καὶ σφόδρα πολυανθρώπου συγγενείας, εἰς οἰκτον ἐνέδωκαν. καὶ στείλαντες τὴν τοῦ φρουρίου παράδοσιν ἐπηγγέλλοντο, ἵνα ἀδεεῖς ἀπαλλάττωνται, τὸν Ἐλεάζαρ λαβόντες. 2.80 Δεξαμένου δὲ τοῦ στρατηγοῦ ταῦτα, οἱ ἐν τῇ κάτω πόλει τὴν γινομένην ἰδίᾳ τοῖς Ἰουδαίοις πυθόμενοι σύμβασιν, ἀποδρᾶναι νυκτὸς αὐτοὶ ἐβουλεύσαντο. καὶ τὰς πύλας αὐτῶν ἀνοιζάντων, παρὰ τῶν τὴν ὁμολογίαν πεποιημένων πρὸς τὸν Βάσσον ἡκε μήνυσις. οἱ μὲν οὖν τῶν ἐξιόντων ἐρρωμενέστατοι ἐφθασαν διεκπεσεῖν, τῶν δ' ἐνδον καταληφθέντων ἄνδρες μὲν ἀνηρέθησαν ἐπὶ χιλίοις ἑπτακόσιοι, γυναῖα δὲ καὶ παῖδες ἠνδραποδίσθησαν. τὰς δὲ πρὸς τοὺς παραδόντας τὸ φρούριον ὁμολογίας φυλάσσωσιν ὁ Βάσσος αὐτούς τε ἀφῆκε καὶ τὸν Ἐλεάζαρ ἀπέδωκε. Ταῦτα διαπραξάμενος ἠπέιγετο ἐπὶ τὸν λεγόμενον Ἰάρδην δρυμόν· πολλοὶ γὰρ πρὸς αὐτὸν ἦσαν τῶν κατὰ τὰς πολιορκίας πρότερον ἀποδράντων. ἔλθων οὖν ἐπὶ τὸν τόπον, κυκλοῦται αὐτὸν τοῖς ἵππεῦσιν ἅπαντα,

τούς δὲ πεζοὺς δενδροτομεῖν τὴν ὑλὴν ἐκέλευσεν. οἱ δ' ἐκεῖ προσπεφευγότες Ἰουδαῖοι ἄθροοι μετὰ βοῆς ἀξάντες ἐνέπιπτον τοῖς κυκλωσαμένοις αὐτούς. ὡς δὲ καρτερῶς αὐτοὺς ἐκείνοι ἐδέχοντο, χρόνος μὲν οὐ βραχὺς τῇ μάχῃ ἐτρίβη, τέλος δὲ αὐτῇ οὐχ ὁμοῖον τοῖς ἐναντίοις ἀπέβη μέρεσι. Ῥωμαίων μὲν γὰρ ἐπεσον δώδεκα, ὀλίγοι δ' ἐτρώθησαν, τῶν δὲ Ἰουδαίων ἐκ τῆς μάχης ταύτης οὐδεὶς διέφυγεν, ἄλόντες δὲ καὶ τρισχιλίων οὐχ ἡττους πάντες ἀπέθανον. Βάσσοι μὲντοι καὶ Λεβέρτιοι Μάξιμος, ὁ δὲ ἐπίτροπος, πᾶσαν τὴν γῆν ἀποδόσθαι τῶν Ἰουδαίων παρὰ Καίσαρος ἐκέλεύσθησαν. ὀκτακοσίοις δὲ μόνοις ἀπὸ τῆς στρατείας διαφειμένοι χωρίον ἐδωκεν εἰς κατοίκησιν, ὃ καλεῖται μὲν Ἀμαοῦς, ἀπέχει δὲ τῶν Ἱεροσολύμων σταδίους τριάκοντα. φόρον δὲ τοῖς 2.81 ὅπουδήποτε οὐσιν Ἰουδαίοις ἐπέταξε δύο δραχμὰς ἐκαστον ἑτησίως εἰσφέρειν εἰς τὸ Καπιτώλιον, ὡς πρῶτον εἰς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν συνετέλουν. Βάσσοι δὲ τελευτήσαντος Φλάβιοι Σίλβας διαδέχεται τὴν ἡγεμονίαν. ὁ δὲ ἐπὶ Μασάδαν τὸ φρούριον ἐστράτευσε, μόνον ἐτι τῶν ἀφεστηκότων περιλειφθέν. κατεῖχον δὲ τοῦτο σικαριοὶ, ὡς προειστίθει δυνατός ἀνὴρ Ἐλεάζαρ, ἀπόγονος Ἰούδα τοῦ πείσαντος πολλοὺς Ἰουδαίων μὴ πείθεσθαι ταῖς ἀπογραφαῖς ἐπὶ Κυρηνίου. καὶ τῆς μὲν χώρας εὐθύς ἐκράτει, τὸ δὲ φρούριον τείχει περιεκύκλωσε, τὴν εἰς φυγὴν ἐξοδὸν τοῖς ἐνδον ἀποφραγνύς. εἰς τὰ πρὸς πολιορκίαν ἐτράπετο, καὶ χῶμα χῶσας ἐνθα δυνατόν ἦν, ἐπὶ πέτρας γὰρ ὑψηλῆς τὸ φρούριον ὠκοδόμητο, φάραγξι βάθος ἔχουσαις ἀπειρον ἐστεφανωμένης, ἐπήγαγε τὴν ἐλέπολιν καὶ διέρρηξε μέρος τοῦ τείχους. ὡς φθῆ δ' ἐτερον ἐντὸς ὑπὸ τῶν σικαρίων ἀντοικοδομηθέν τοιοῦτον οἰον μὴδὲ ταῖς ἐμβολαῖς εἰξιν μέλλον τῶν ἐλεπόλων. ἐκ ξύλων γὰρ ἦν δύο στίχους παραλλήλους ἐχόντων, ὡς μέσον συνεφόρου τὸν χοῦν. αἱ γοῦν τῶν μηχανημάτων ἐμβολαὶ οὐ μόνον οὐ διερρήγνυον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ στερρότερον τῷ σάλῳ συνίζανον εἰργάζοντο· διὸ τοῖς στρατιώταις ὁ Σίλβας λαμπάδας καιομένας ἀκοντίζειν ἀθροῦς παρεκελεύσατο. τὸ δὲ πεποιημένον ἐκ ξύλων τοῦ πυρὸς ἀντελάβετο καὶ φλόγα πολλὴν ἀνῆκε. τὸ μὲν οὐ πρῶτον πνέων βορρᾶς ἀνωθεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους τὴν φλόγα ἐπήλαυσε, καὶ μικροῦ τῶν μηχανημάτων ἠψατο ἀνεπιτα νότος ἀντιπνεύσας πολὺς τῷ τείχει 2.82 ταύτην προσέβαλε, καὶ ἀπαντὴν κατέφλεκτο. ἐπὶ 2.82 τούτοις οἱ μὲν Ῥωμαῖοι κατὰ τὴν ἐπιούσαν τοῖς πολεμίοις ἐπιχειρεῖν ἐμελλον, Ἐλεάζαρ δὲ τοῖς ἐν τῷ φρουρίῳ διαλεχθεὶς ἐπεισε πάντας τὰς τε γυναῖκας ἑαυτῶν καὶ τὰ τέκνα ἀνηρηκότας ἐκείνοις ἐπαπελθεῖν ἐκαστον. καὶ δὴ τούτου δόξαντος, ὁμοῦ τε τὰς γυναῖκας ἠσπάζοντο καὶ τὰ τέκνα προσηγαλίζοντο, τοῖς φιλήμασιν ἐμφυόμενοι καὶ δακρύοντες, καὶ διεχειρίζοντο τὰ φίλτατα ταῖς χερσίν, ὡς μή τι σφίσι προσήκοντα. εἰς τὴν κτῆσιν ἀπασαν συναθροίσαντες πῦρ ἐνέβαλλον εἰς αὐτήν. κλήρω δ' ἐλόμενοι δέκα τοὺς ἐσομένους σφαγεῖς ἀπάντων, ὑπὸ αὐτῶν ἐκαστος ἐπὶ τοῖς φιλάτοις ἐκτίννυτο. εἰς τὴν αὐθιγὴν ὁ κλήρω λαχὼν τοὺς ἐννέα διαχειρισάμενος, καὶ κύκλω περιεθρήσας μήπου τις ζωὸς περιλέλειπται, ὡς ἐγνω πάντας ἀνηρημένους, πῦρ μὲν τοῖς βασιλείοις ἐνήσιν, ὁ δὲ τὸ ξίφος ἐλάσας δι' ἑαυτοῦ πλησίον τῶν οἰκείων κατέπεσε. καὶ οἱ μὲν ἐτεθνήκεσαν ὑπειληφότες μὴ τινα ζῶντα καταλειφθῆναι, ἐλαθεν δὲ γυνὴ πρεσβῦτις καὶ τις ἕτερα καὶ πέντε παιδιά τοῖς ὑπονόμοις κατακρυφθέντα. ἦν δὲ τῶν σφαγέντων πλῆθος σὺν γυναίξιν καὶ παισὶ διακόσιοι πρὸς ἑξήκοντα. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι προσβολὴν ἐποιοῦντο· βλέποντες δ' οὐδένα τῶν πολεμίων, πολλὴν δ' ἐνδον ἡρεμίαν καὶ πῦρ ἀναπτόμενον, διηπόρουν. καὶ τέλος ἠγάλαξαν, εἰς τὴν τῶν ἐντὸς προσκαλέσαιντο. τῆς δὲ βοήθαισθαι τοῖς γυναῖοις ἐγένετο, καὶ τῶν ὑπονόμων ἀναδῦσαι τὰ πραχθέντα τοῖς Ῥωμαίοις ἐμήνυον· οἱ δ' ἠπίσταν. ὡς δὲ τῶν βασιλείων παρῆλθον ἐνδον καὶ τοῖς ἀνηρημένοις ἐνέτυχον, ἐθαύμαζον τὴν γενναιότητα τῶν ἀνδρῶν καὶ τοῦ θανάτου τὴν καταφρόνησιν. 2.83 Τοιαύτη μὲν οὐκ ἦν τῆς Μασάδας ἐγένετο ἀλωσις· καὶ κατὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Ἀλεξάνδρειαν πολλοὺς

ἀποθανεῖν Ἰουδαίους συμβέβηκεν. οἱ γὰρ ἐκ τῆς στάσεως τῶν σικαρίων καταφυγόντες ἐκεῖ πολλοὺς τῶν ὑποδεξαμένων εἰθον τῆς ἐλευθερίας ἀντιποιεῖσθαι. εἰ δέ τινες αὐτοῖς τῶν οὐκ ἀφανῶν Ἰουδαίων ἀντέβαινον, τοὺς μὲν ἐκτείνον, τοὺς δ' ἄλλους πρὸς ἀποστασίαν προεκαλοῦντο. οἱ δὲ τῆς γερουσίας πρωτεύοντες εἰς ἐκκλησίαν τοὺς Ἰουδαίους ἀθροίσαντες ἠλεγχον τὴν τῶν σικαρίων ἀπόνοιαν, καὶ φυλάξασθαι τὸ πλῆθος παρεκάλουν τὸν ἐξ αὐτῶν οὐλεθρον, παραδοῦναι δὲ Ῥωμαίοις αὐτούς. ἐπέισθη τοίνυν τὸ πλῆθος τοῖς λεγομένοις, καὶ πρὸς τοὺς σικαρίους ἄξαντες συνήρπαζον αὐτούς. καὶ ἐάλωσαν μὲν περὶ ἑξακοσίους, οἱ σοὶ δὲ τότε διέφυγον οὐκ εἰς μακρὰν συλληφθέντες ἐπανήχθησαν. καὶ πάσης αὐτοῖς ἐπενεχθείσης βασιάνου, ὡς Καίσαρα δεσπότην ὁμολογήσωσιν, οὐδεὶς ἐνέδωκεν, ἀλλὰ πάντες τὴν γνώμην ὑπερέτεραν τῆς ἀνάγκης ἐτήρησαν. μάλιστα δ' ἡ τῶν παίδων ἡλικία τοὺς θεωμένους ἐξέπληξεν· οὐδὲ γὰρ ἐκείνων τις ἐξενικήθη Καίσαρα δεσπότην ἐξονομάσαι. Ἡψατο δὲ καὶ τῶν περὶ Κυρήνην πόλεων ἢ τῶν σικαρίων ἀπόνοια. διεκπεσὼν γὰρ εἰς αὐτὴν Ἰωνάθης πονηρότατος ἀνθρώπος, τὴν τέχνην ὑφάντης, τινὰς τῶν ἀπόρων ἀνέπεισε προσέχειν αὐτῷ, καὶ προήγαγεν εἰς τὴν ἐρημον, σημεῖα δεῖξειν καὶ τέρατα ὑπισχνούμενος. οἱ δὲ τῶν ἐπὶ Κυρήνης Ἰουδαίων πρωτεύοντες Κατύλλω τῷ τῆς Κυρήνης ἡγεμόνι ταῦτα ἀγγέλλουσιν. ὁ δὲ στρατιώτας ἀποστείλας συνέσχε τοὺς μετὰ Ἰωνάθου. αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωνάθης τότε μὲν διέφυγεν, ἐπιμελῶς δὲ ζητηθεὶς ἠλω, καὶ ἀναχθεὶς 2.84 πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἑαυτῷ μὲν ἐμηχανᾶτο τῆς τιμωρίας ἐξάλυξιν, τῷ Κατύλλω δὲ ἀφορμὰς ἀδίκων κερδῶν περιποιήσατο. τοὺς γὰρ πλουσιωτάτους τῶν Ἰουδαίων ἔλεγε, καταψευδόμενος αὐτῶν, διδασκάλους αὐτῷ τῶν δρωμένων γενέσθαι· καὶ ὁ ἡγεμὼν προθύμως ἐδέχετο τὰς διαβολὰς. πρὸς δὲ τῷ πιστεύειν ῥαδίως καὶ τὴν ψευδῆ κατηγορίαν τοὺς σικαρίους ἐδίδασκε· καὶ πολλῶν κατεῖπον ὑπ' ἐκείνου ὑποβαλλόμενοι. Ἐνταῦθα μὲν οὖν τότε τὰ τῶν Ἰουδαίων ἐτελεύτησε πάθη, ὑπὸ Ῥωμαίων τῆς Ἱερουσαλήμ τὴν τελευταίαν ὑποστάσης ἄλωσιν. καὶ αὐθις δὲ Αἰλίου τῶν Ῥωμαίων κρατοῦντος Ἀδριανοῦ ἐστασίασαν Ἰουδαῖοι καὶ κατὰ Ῥωμαίων ὠπλίσθησαν. ἀλλὰ καὶ τότε ἠττήθησαν τε καὶ ἐξετρίβησαν, πολλῶν φθαρειῶν μυριάδων, ὡς λίαν περιλειφθῆναι βραχεῖς, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἰδίοις τόποις ἱστορηθήσεται. Ῥωμαίων δὲ μνησθείσης τῆς ἱστορίας καὶ τούτοις κράτος ἀναθεμένης ἀήττητον, ἀναγκαῖον πάντως εἶπειν καὶ διδάξαι ἢ ἀναμνήσαι τοὺς ἐντευξομένους τούτῳ δὴ τῷ συγγράμματι τίνες τε οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ὅθεν τὸ τούτων ἔθνος συνέστη τὸ ἐξ ἀρχῆς, καὶ πόθεν τὴν κλήσιν ἔσχε, καὶ τίσι πολιτείαις ἐχρήσατο, καὶ οἱ αἰς τύχαις ἐνέκυρσε, καὶ ὡς προύκοψεν εἰς εὐδαιμονίας ἀκρότητα ὡς μικροῦ κυριεῦσαι τῆς οἰκουμένης ἀπάσης καὶ τὸ κράτος κατὰ πάντων σχεδὸν ἀναδήσασθαι, καὶ ὡς βασιλευθὲν ἐξ ἀρχῆς εἰς ἀριστοκρατίαν ἠτοιδικτατορείας καὶ ὑπατείας μετέπεσε, καὶ εἰς δημοκρατίαν αὐθις μετήνεκτο, εἰτα εἰς μοναρχίαν ἐπανελήλυθεν. ῥητέον μοι τοῖς 2.85 νυν καὶ περὶ τούτων καὶ διηγητέον ὡς ἐνὸν ἐπιτέμνοντι τὸ πλάτος τῆς διηγήσεως καὶ τὴν μακρηγορίαν συστέλλοντι, ἵνα εἰ ἐν εὐσύννοπτα τὰ τῆς ἱστορίας καὶ τὴν τῶν ἐπιόντων μνήμην μὴ διαφεύγοιεν. Αἰνείας μετὰ τὸν Τρωικὸν πόλεμον ἀφῆκτο πρὸς Ἀβορίγινας, οἱ πρῶν τὴν χώραν ὠκουν καθ' ἣν ἡ Ῥώμη πεπόλισται, Λατίνου τοῦ Φαύνου τότε τὴν τούτων ἀρχὴν ἔχοντος, καὶ προσέσχε Λαυρεντῷ κατὰ τὸν Νουμίκιον ποταμόν, ἐνθα κατὰ τὴν θεοπρόπιον λέγεται παρασκευάζεσθαι ποιήσασθαι τὴν κατοίκησιν. ὁ δὲ τῆς χώρας ἀρχων Λατίνος ἀπεῖργε τῷ Αἰνείᾳ τὴν ἐν τῇ χώρᾳ καθίδρυσιν. καὶ συμβαλὼν ἠττάται· εἰτα δι' ὄνειράτων φανέντων ἀμφοῖν καταλλάττονται· καὶ τῆς κατοικίας αὐτῷ παραχωρεῖ, καὶ τὴν θυγατέρα Λαουινίαν εἰς γάμον ἐκδίδωσιν. ἐνθα πόλιν ὁ Αἰνείας οἰκοδομήσας ὠνόμασε Λαουίνιον· ἡ τε χώρα Λάτιον ἐπεκλήθη καὶ οἱ ἀνθρώποι οἱ ἐκεῖ Λατῖνοι προσηγορεύθησαν. Ρουτοῦλοι δὲ ὁμοροῦντες τῇ χώρᾳ ἐκ πόλεως Ἀρδέας ὁρμώμενοι,

καὶ πρόσθεν δυσμενῶς εχοντες πρὸς Λατίνους, καὶ τότε πόλεμον ηραντο, ἐπαρήγοντος αὐτοῖς καὶ Τούρνου ἀνδρὸς ἐπιφανοῦς καὶ τῷ Λατίνῳ προσήκοντος, ος δι' ὀργῆς τὸν Λατῖνον πεποίητο διὰ τὸν Λαουινίας γάμον· ἐκείνῳ γὰρ ἡ κόρη προωμολόγητο. μάχης οὐ ν γενομένης πίπτουσιν ο τε Τούρνος καὶ ὁ Λατῖνος, τὴν δὲ νίκην ὁ Αἰνείας κεκόμιστο καὶ τὴν τοῦ πενθεροῦ βασιλείαν. μετὰ δὲ 2.86 τινα χρόνον συμμαχίας ἐκ Τυρσηνῶν οἱ Ρουτοῦλοι τυχόντες ἐπῆλθον τῷ Αἰνεία, καὶ τὸν πόλεμον νενικήκασιν· ἀφανῆς δὲ ὁ Αἰνείας γενόμενος, οὐ τε γὰρ ζῶν ω φθη ε τι ου τε μὴν τεθνεῶς, ὡς θεὸς παρὰ Λατίνοις τετίμητο. ἐντεῦθεν καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τοῦ σφετέρου γένους ἀρχηγέτης νενόμισται, καὶ Αἰνειάδαι καλεῖσθαι ἀρχοῦσι. τὴν δὲ τῶν Λατίνων ἀρχὴν ὁ ἐκείνου υἱὸς Ἀσκάνιος διεδέξατο, ος οἰκοθεν συνείπετο τῷ πατρί· οὐδέπω γὰρ ἐκ τῆς Λαουινίας παῖδα ἐγένετο, εγκυον δ' αὐτὴν καταλέλοιπε. τὸν δὲ Ἀσκάνιον κατακλείσαντες οἱ πολέμιοι ἐπολιόρκουν· νυκτὸς δ' οἱ Λατῖνοι αὐτοῖς ἐπιθέμενοι τὴν τε πολιορκίαν ελυσαν καὶ τὸν πόλεμον. Χρόνου δὲ διεληλυθότος πληθυνθέντες οἱ Λατῖνοι τὴν μὲν πόλιν τὸ Λαουίνιον οἱ πλείονες ἐκλελοίπασιν, ἑτέραν δ' ἐν ἀμείνωνι χώρα ἀντωκοδόμησαν, ἣν Ἀλβαν ἐκ τῆς λευκότητος καὶ ἀπὸ τοῦ μήκους Λόγγαν ἐπωνόμασαν· εἰποιεν α ν Ἑλληνες λευκὴν καὶ μακράν. Ἀσκανίου δὲ τελευτήσαντος οἱ Λατῖνοι τὸν ἐκ τῆς Λαουινίας τεχθέντα τῷ Αἰνεία υἱὸν εἰς τὴν βασιλείαν προετιμήσαντο τοῦ Ἀσκανίου παιδός, διὰ τὸν πάππον τὸν Λατῖνον τοῦτον προκρίναντες, Σιλούιον κεκλημένον. ἐκ Σιλουίου δὲ Αἰνείας ἐτέθη, ἐξ Αἰνείου δὲ Λατῖνος ἐγένετο, Λατῖνον δὲ διεδέξατο Πάστις. Τιβερίνος δ' α ρξας μετέπειτα ἐν ποταμῷ καλουμένῳ Ἀλβούλῳ πεσὼν διεφθάρη· ος δὴ ποταμὸς Τίβερης ἐξ ἐκείνου μετωνομάσθη, ῥέων διὰ τῆς Ῥώμης καὶ ω ν τῆ πόλει πολυαρκέστατος καὶ Ῥωμαίοις ἐς τὰ μάλιστα χρησιμώτατος. ε κγονος δὲ τοῦ Τιβερίνου Ἀμούλιος, ος ὑπερφρονήσας καὶ θεοῦν ἑαυτὸν τολμήσας, ὡς βροντὰς τε ταῖς βρονταῖς ἐκ μηχανῆς ἀντεπάγειν καὶ ἀνταστράπτειν ταῖς ἀστρα2.87 παῖς ἐνσκήπτειν τε κερανοῦς, διεφθάρη, τῆς λίμνης παρ' ἣ τὰ αὐτοῦ βασίλεια ἰδρυτο ἐπιρρυείσης αἰφνίδιον καὶ καταποντισάσης κάκεινον καὶ τὰ βασίλεια. Ἀουεντίνος δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐν πολέμῳ ἀπέθανε. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Λαουινίου καὶ Ἀλβανῶν· τὰ δὲ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐσχήκασιν τὸν Νομίτωρ τε καὶ τὸν Ἀμούλιον, οἱ Ἀουεντίνου μὲν ἐγένοντο υἱωνοί, τοῦ δ' Αἰνείου ἀπόγονοι. τῆς γοῦν ἐν Ἀλβη βασιλείας κατὰ διαδοχὴν περιελθούσης αὐτοῖς, νείμασθαι ταύτην ἠθέλησαν καὶ τὰ χρήματα. τοῦ Ἀμουλίου τοίνυν ἴδια μὲν τὰ χρήματα θέντος, ἴδια δὲ γε τὴν βασιλείαν, καὶ ἐξ ἀμφοῖν τὸν ἀδελφὸν προτρεψαμένου ο πρὸς βουλῆς αὐτῷ ἐπιλέξασθαι, τὴν βασιλείαν εἰλετο ὁ Νομίτωρ, α τε καὶ πρεσβύτερος ἀδελφός· λαβὼν δὲ τὰ χρήματα ὁ Ἀμούλιος, καὶ δύναμιν ἐκ τούτων περιβαλλόμενος, καὶ τὴν βασιλείαν ἀφείλετο. θυγατρὸς δὲ τῷ Νομίτωρι οὐ σης, δεδιὼς μὴ παῖδες ἐξ αὐτῆς γένοιτο καὶ κατεξανασταῖεν αὐτοῦ, ἰέρειαν τῆς Ἑστίας ἐκείνην ἀπέδειξεν, α γαμον διὰ τοῦτο καὶ παρθένον διὰ βίου μέλλουσαν εσεσθαι. ἡ δὲ κύουσα ἐφωράθη μετέπειτα ὑπὸ Ἀρεος, ὡς μυθεύεται, ὑπ' ἀνθρώπων δὲ πάντως τινός. εἰ ρχθη ου ν διὰ τοῦτο, ἵνα μὴ λάθη τεκοῦσα. καὶ ε τεκε διδύμους παῖδας μεγάλους τε καὶ καλούς. μᾶλλον ου ν φοβηθεῖς ὁ Ἀμούλιος ἐκέλευσε τὰ βρέφη ῥιφῆναι. καὶ ὁ ταῦτα λαβὼν σκάφη ἐνθέμενος ἐμβάλλει τῷ ποταμῷ τῷ Τιβέριδι. παρασῶραν δὲ τὴν σκάφη τὸ ῥεῦμα εἰς τινα χῶρον κατήνευκε μαλθακόν· ε νθα κειμένοις τοῖς βρέφεσι λύκαιναν ἱστοροῦσι προσιού2.88 σαν θηλὴν παρέχειν αὐτοῖς, καὶ ο ρνιν δρυοκολάπτῃν παρῆναι ταῦτα ψωμίζοντα καὶ φυλάττοντα. ἐκεῖ δὲ κείμενα τὰ βρέφη λαθῶν ἀφείλετό τις Ἀμουλίου συφορβὸς Φαυστοῦλος καλούμενος· καὶ παρὰ τῆς ἐκείνου ἐτρέφησαν γυναικός, ἡ ο νομα Λαρεντία· καὶ ὁ μὲν Ῥωμύλος, ὁ δ' ε τερος Ῥώμος ἐκλήθησαν. τινὲς δὲ μὴ λύκαιναν εἶναι τὴν τῶν παίδων φασὶ τροφόν, ο καὶ πιθανώτερον ἢ ἀληθέστερον μάλιστα, ἀρχὴν δὲ τὸν λόγον ου τω λαβεῖν. λούπας καλοῦσι Ῥωμαῖοι τὰς τε λυκαίνας καὶ τὰς ἑταίρας·

πορνευομένη δ' ἢ Λαρεντία, ἡ τοὺς παῖδας ἐθρέψατο, καὶ λούπα διὰ τοῦτο καλουμένη, χώραν τῷ μύθῳ παρέσχετο. Αὐξανόμενοι δὲ θυμοειδεῖς ἦσαν καὶ ἀνδρώδεις ἀμφοτέροι· ὁ δὲ Ῥωμύλος ἐδόκει συνέσει διαφορώτερος καὶ ἡγεμονικὸς μᾶλλον τὴν φύσιν ἢ πειθαρχικός. γενομένης δὲ ποτε πρὸς τοὺς Νομίτωρος βουκόλους τοῖς τοῦ Ἀμουλίου διαφορᾶς, συγκόπτουσιν αὐτοὺς οἱ ὁμαίμονες καὶ τῆς ἀγέλης συχνὴν ἀποτέμνονται μοῖραν. μόνῳ δὲ τῷ Ῥώμῳ σὺν ὀλίγοις ἄλλοις βαδίζοντι οἱ τοῦ Νομίτωρος βουκόλοι λοχήσαντες συνέλαβον αὐτὸν καὶ ἀπήγαγον πρὸς Νομίτωρα· καὶ ὁ πρὸς Ἀμούλιον ἐλθὼν ἐδεῖτο τυχεῖν δίκης, ἀδελφὸς ὢν καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων αὐτοῦ ὑβρισμένος. ὁ δὲ παραδίδωσι τῷ Νομίτῳ τὸν Ῥώμον ὡς βούλοιο χρήσασθαι. ὁ δὲ οἱ ἐλθὼν καὶ τὸν νεανίσκον ὁρῶν ὑπερφέροντα μεγέθει καὶ ῥώμῃ, καὶ τὸ θαρραλέον αὐτοῦ καὶ ἀδούλωτον τῆς ψυχῆς θαυμάζων, ἀνέκρινεν ὁ στίς εἰ ἢ καὶ ὁ θεὸς γένοιτο, φωνῇ πραεῖα. ὁ δὲ θαρρῶν ἔλεγεν ὡς "δίδυμοι μὲν ἔσμεν ἀδελφοί, γοναὶ δὲ ἡμῶν ἀπόρρητοι λέγονται καὶ τροφῆ καὶ τιθηνήσεις θαυμασιώτεροι, θηρίοις καὶ οἰωνοῖς τραφέντων παρὰ τὸν μέγαν ποταμὸν ἐν σκάφῃ τινὶ κειμένων, ἢ ἐτι σώζεται, χαλκοῖς ὑποζώμασι γραμμάτων ἀμυδρῶν ἐγκεχαραγμένων." Ὁ μὲν οὖν Νομίτωρ τοῖς τε λόγοις τοῦ Ῥώμου καὶ τῆ ὀψι πρὸς ἐννοίαν τῆς ἐκθέσεως τῶν τῆς θυγατρὸς ἐνήγετο παίδων, ὁ δὲ Φαυστοῦλος τὴν τοῦ Ῥώμου μαθὼν σύλληψιν τὸν μὲν Ῥωμύλον βοηθεῖν παρεκάλει, τότε σαφῶς διδάξας αὐτὸν περὶ τῆς γενέσεως, πρότερον γὰρ ὑπηνίττετο, ὡς τ' αὐτοὺς μὴ μικροφρονεῖν, αὐτὸς δὲ τὴν σκάφην κομίζων ἐχώρει πρὸς τὸν Νομίτωρα σπουδῆς καὶ δέους μεστός. τοῖς δὲ περὶ τὰς πύλας τοῦ Ἀμουλίου φρουροῖς ὑφορώμενος, καὶ ταραττόμενος περὶ τὰς ἀποκρίσεις, οὐκ ἔλαθε τὴν σκάφην τῷ χλανιδίῳ περικαλύπτων. ὑπολαβόντες δὲ κλοπιμαῖόν τι φέρειν αὐτόν, εἰς μέσον τὴν σκάφην προήγαγον. ἐτυχε δὲ τις παρῶν ἐκεῖ τῶν τὰ παιδάρια ἐκθεμένων· ὁ δὲ τὴν σκάφην γνωρίσας, δραμῶν φράζει τῷ Ἀμουλίῳ. καὶ ὁ Φαυστοῦλος ἀνακρινόμενος παρὰ τοῦ βασιλέως σώζεσθαι μὲν τοὺς παῖδας κατέθετο, πόρρω δὲ τῆς Ἀλβης νέμοντας εἰναί· τὴν δὲ σκάφην πρὸς τὴν Ἰλίαν κομίζει τὴν τῶν παίδων μητέρα, ποθοῦσαν ἰδεῖν. τεταραγμένος δὲ τούτοις Ἀμούλιος ἀνδρα πρὸς τὸν Νομίτωρα πέπομφε πυνθανόμενος εἰ τι μάθοι περὶ τῶν παίδων ὡς περιόντων. ἢ δὲ τῶν φίλων ὁ πεμφθεὶς τοῦ Νομίτωρος. ἀπελθὼν οὖν καὶ ἐν περιπλοκαῖς τοῦ Ῥώμου εὐρηκῶς τὸν Νομίτωρα, παρεθάρρυνέ τε καὶ μὴ μέλλειν αὐτοῖς συνεβούλευε, καὶ αὐτὸς δὲ συνέπραττεν. ἀρτι δὲ καὶ ὁ Ῥωμύλος ἐγγὺς ἦν, χεῖρα συχνὴν ἀγροικικὴν ἐπαγόμενος· καὶ τῶν πολιτῶν δὲ αὐτῷ οὐκ ὀλίγοι προσήεσαν μίσει τοῦ Ἀμουλίου. 2.90 ὁ δὲ οὐ τῶν πραγμάτων συνενεχθέντων οὐδὲν οὐτε πράξας οὐτε βουλευσας σωτήριον ἀνηρέθη. Ῥωμύλος μὲντοι καὶ Ῥώμος τὴν τῆς Ἀλβης ἡγεμονίαν τῷ μητροπάτορι νεύσαντες, καὶ τῇ μητρὶ τιμὴν πρέπουσαν, καθ' ἑαυτοὺς εἰναί ἐκριναν· οὐ γὰρ ἠνεύχοντο ἀρχεσθαι καὶ πόλιν ἀναστήσαι ἐνθα προετράφησαν ἢ θελον. ὠρμημένοι δὲ πρὸς τὴν τῆς πόλεως δόμησιν διαφορὰ συνέβη τοῖς ἀδελφοῖς περὶ τε τῆς ἀρχῆς καὶ περὶ τῆς πόλεως, καὶ διὰ μάχης ἐχώρησαν, ἐν ἣ ὁ Ῥώμος ἀπέθανεν. ἕτερος δὲ λόγος εχει ὡς τοῦ Ῥωμύλου τάφρον ἠδη ὀρύττοντος, ἢ τῆς πόλεως ἐμελλεν εἰναί προτείχισμα, πῆ μὲν ἀπεῖργε τὸ ἔργον ὁ Ῥώμος, πῆ δὲ γε ἐχλεύαζε· καὶ τέλος διαλλόμενον αὐτὴν ὡς εὐεπιχείρητον οἱ μὲν Ῥωμύλου πατάξαντος, οἱ δ' ἑτέρου τινὸς ἱστοροῦσι πεσεῖν. ὁ θεὸς καὶ ἐνομίσθη τὸν στρατοπέδου τάφρον τολμήσαντα διελθεῖν παρὰ τὰς συνήθεις ὁδοὺς, θανατοῦσθαι. Ὁ δὲ Ῥωμύλος θάψας τὸν ἀδελφὸν ὠκίζε τὴν πόλιν καὶ βουῖνα ῥρενα συζεύξας θηλεία, καὶ ἀρότρω ὑννιν χαλκῆν ἐμβαλὼν, αὐτὸς μὲν αὐλακα βαθεῖαν κυκλοτερῆ περιέγραψεν, οἱ δ' ἐπόμενοι τὰς βώλους, ἢ ἀνίστη τὸ ἀροτρον, εἰσω πάσας τῆς αὐλακος περιέστρεφον. καὶ ὁ πού μὲν ἐμελλε τὸ τεῖχος ἀνίστασθαι, καθὼς εἰρηται, ἢ αὐλαξ ἐτέμνητο, ἐνθα δὲ πύλας στήσαι διεννοοῦντο, διάλειμμα ἐποιοῦντο τῆς αὐλακος, τὸ ἀροτρον ἀνέχοντες ὑπερθεν. πᾶν μὲν γὰρ

τείχος νομίζουσιν ἱερόν· τὰς δὲ πύλας εἰ περ ἡ γηντο 2.91 ἱεράς, οὐκ ἦν τὰ μὲν δι' αὐτῶν εἰσάγειν, τὰ δὲ ἀποπέμπειν τῶν ἀναγκαίων καὶ μὴ καθαρῶν. Ἡ δὲ κτίσις τῆς πόλεως ταύτης ἡμέρᾳ τετέλεστο τῇ πρὸ ε νδεκα καλανδῶν Μαΐων, ἡ ἀν εἰ ἡ μᾶλλον εἰκοστῇ Ἀπριλλίου· καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην ἑορτάζουσι Ῥωμαῖοι, γενέθλιον τῆς πατρίδος ὀνομάζοντες. ὀκτωκαίδεκα δ' εἰ ναὶ Ῥωμύλος ἐνιαυτῶν ἀναγράφεται ὁ τε τὴν Ῥώμην συνώκισεν. ἐκτίσθη δὲ αὐτὴν περὶ τὴν τοῦ Φαυστούλου οἰκισιν· ὠνόμαστο δ' ὁ χώρος Παλάτιον. Κτισθείσης μέντοι τῆς πόλεως, ὁ σὸν μὲν ἐν ἡλικίᾳ στρατευσίμῳ πλήθος ἐτύγγανεν, εἰς στρατιωτικὰ διεΐλε συντάγματα, ἐκαστον δὲ σύνταγμα πεζῶν τρισχιλίων ἦν καὶ τριακοσίων ἰππέων, ἐκλήθη δὲ λεγεών, ὁ τι λογάδες ἦσαν ἐκ πάντων οἱ μάχιμοι, τοῖς δ' ἄλλοις δῆμῳ ἐκέχρητο. καὶ τὸν δῆμον ποπούλους ὠνόμασεν· ὁθεν καὶ παρὰ ταῖς βίβλοις ταῖς νομικαῖς ποπούλαρῖα κέκληται ἡ δημοτικὴ ἀγωγή. τῶν μέντοι περιφανεστέρων γένει τε καὶ συνέσει καὶ βίου αἰρέσει ἑκατὸν ἀπέδειξε βουλευτάς, πατρικίους ὀνομάσας αὐτούς· τὸ δὲ λοιπὸν σύστημα σενάτων προσηγόρευσεν, ὅ ἐστι γερουσία. πατρίκιοι μέντοι οἱ βουλευταὶ ἐπεκλήθησαν ἡ ὁ τι παίδων ἦσαν γνησίων πατέρες, ἡ μᾶλλον ὁ τι αὐτοὶ πατέρας ἑαυτῶν ἀποδεικνύειν ἠδύναντο ἐκαστος ἐκ γένους ὀντες γνωρίμου, ἡ ἀπὸ τῆς πατρωνίας· οὐ τῷ δ' ἐκάλουν τὴν προστασίαν· πάτρωνας γὰρ τοὺς κηδεμονικούς καὶ βοηθητικούς προσηγόρευον. μάλιστα δ' ἀν τις καταστοχάσαιτο τῆς τοῦ Ῥωμύλου διανοίας, εἰ οἱ οἶτο διὰ τῆς κλήσεως ταύτης ἐμφαίνειν χρῆναι τοὺς πρώτους 2.92 καὶ δυνατωτάτους τῆς πόλεως πατρικὴ κηδεμονία κήδεσθαι τῶν ταπεινοτέρων, ἀμα δὲ καὶ τὸν δῆμον ἐνάγειν διὰ τῆς τῶν πατρικίων προσηγορίας εἰς τὸ μὴ ἀχθεσθαι ταῖς τῶν κρειττόνων τιμαῖς, ἀλλ' εὐνοϊκῶς διακεῖσθαι, νομίζοντας πατέρας αὐτούς καὶ προσαγορεύοντας. Πολλῶν δὲ τῇ πόλει ἐνοικισθέντων, ὧν ὀλίγοι γυναιξὶ συνεζεύγνυντο, φροντὶς τῷ Ῥωμύλῳ ἐγένετο ἵνα κάκεῖνοι γυναικας ἑαυτοῖς συνοικίσωσι. σύγκλυδες γὰρ καὶ ἐξ ἀπόρων ὀντες καὶ ἀφανῶν, ὑπερωρῶντο πρὸς κῆδος παρὰ τῶν γειτνιώντων ἔθνων. βουλευεταὶ τοίνυν ἐξ ἀρπαγῆς λαβεῖν γυναικας τοὺς πολίτας αὐτοῦ, καὶ κηρύσσει θυσίαν καὶ ἀγῶνα καὶ θέαν μέλλειν τελεῖν πανηγυρικὴν, ὡς βωμοῦ εὐρημένου θεοῦ καινοῦ. καὶ πολλοὶ συνῆλθον. αὐτὸς δὲ προκάθητο μετὰ τῶν ἀρίστων, ἀλουργίδι κεκοσμημένος· δέδωκε δὲ τῷ δῆμῳ τῆς ἐπιχειρήσεως σύμβολον τὴν τῆς ἀλουργίδος διάπτυσιν καὶ αὐθις ταύτης περιβολήν. οὐ γενομένου σπασάμενοι τὰ ξίφη μετὰ βοῆς ὠρμησαν καὶ ἠρπαζον τὰς θυγατέρας τῶν Σαβίνων παρθένους, οὐ μέντοι γυναικας τινων. Τολμηθείσης δὲ τῆς ἀρπαγῆς οἱ Σαβῖνοι, πολλοὶ καὶ πολεμικοὶ ὀντες καὶ κώμας ἀτειχίστους οἰκοῦντες διὰ τὸ μέγα φρονεῖν ὡς Λακεδαιμονίων ἀποικοι, πρεσβείαν πρὸς τὸν Ῥωμύλον πεποιήνται, λῦσαι τὸ τῆς βίας ἐργον ζητοῦντες, πειθοῖ δὲ καὶ νόμῳ πράττειν τοῖς γένεσι φιλίαν καὶ οἰκειότητα. τοῦ δὲ Ῥωμύλου τὰς μὲν κόρας μὴ προῖεμένου, ἀξιοῦντος δὲ τὴν κοινωνίαν δέχεσθαι τοὺς Σαβίνους, οἱ μὲν ἄλλοι βουλευόμενοι διέτριβον, Ἀκρων δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν Καινηνιτῶν, θυμοειδῆς ἀνὴρ καὶ πολεμικώτατος, προεξανέστη καὶ μετὰ πολλῆς ἐχώρει δυνάμεως ἐπὶ 2.93 τὸν Ῥωμύλον. ὁμοῦ δὲ γεγονότες ἀλλήλους προκαλοῦντο μάχεσθαι, ἀτρεμούντων τῶν στρατευμάτων. τῆς γοῦν μονομαχίας ἀμφοῖν γενομένης καταβάλλει μὲν ὁ Ῥωμύλος τὸν Ἀκρωνα, τρέπεται δὲ καὶ τὸ ἐκείνου στράτευμα μάχης συγκροτηθείσης· καὶ τὴν πόλιν αἰρεῖ, οὐ μέντοι τοὺς ἐν αὐτῇ κακόν τι διέθετο, ἀλλ' ἡ μόνον ἐκέλευσε τὰς οἰκίας καθελόντας ἀκολουθεῖν εἰς Ῥώμην αὐτῷ, ὡς πολίτας ἐσομένους καὶ τῶν ἰσων ἀξιοθησομένους. Εἰ τα καὶ ἄλλοι τῶν Σαβίνων τοῖς Ῥωμαίοις ἐμαχέσαντο καὶ ἠττήθησαν. ἐπὶ τούτοις οἱ λοιποὶ τῶν Σαβίνων στρατηγὸν τὸν Τάτιον ἀποδείξαντες ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐστράτευσαν καὶ τὸ Καπιτώλιον εἰλον προδεδομένον ὑπὸ Ταρπηίας τῆς θυγατρὸς τοῦ φρουράρχου. ἐκείνη γὰρ ἐφ' ἡδωρ κατελθοῦσα συνελήφθη καὶ ἠχθη πρὸς Τάτιον, καὶ ἀνεπίεσθη προδοῦναι τὸ ἐρυμα, τῶν χρυσῶν βραχιονιστήρων ἐρασθεῖσα,

ου ς ἐν ταῖς ἀριστεραῖς ἐφόρου χερσὶν οἱ Σαβῖνοι, καὶ μισθὸν ὑπὲρ τῆς προδοσίας λαβεῖν αὐτοὺς ἀπαιτήσαα. συνθεμένου δὲ τοῦ Τατίου νύκτωρ μίαν πύλην ἀνοίξασα τοὺς Σαβίνους ἐδέξατο. εἰσελθὼν δὲ ὁ Τάτιος ἐκέλευσε τοὺς ὑπ' αὐτὸν ο σα ἐν ταῖς ἀριστεραῖς χερσὶν ε φερων διδόναι αὐτῇ, καὶ πρῶτος αὐτὸς τὸν βραχιονιστῆρα τῆ Ταρπηγία ἐπέρριψε καὶ τὸν θυρεόν. πάντων δὲ ὁμοίως ποιούντων βαλλομένη τε τῷ χρυσῷ καὶ καταχωσθεῖσα τοῖς θυρεοῖς ὑπὸ πλήθους καὶ βάρους ἀπέθανεν. Εργω ου ν ουτος ἐποίησεν ο λόγοις υ στερον ει πον ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντίγονος· ὁ μὲν γὰρ προδοσίαν ε φη φιλεῖν, προδότην δὲ μισεῖν· ὁ δὲ Ἀντίγονος προδιδόντας μὲν ἀσπασίως ει πε προσίεσθαι, προδεδωκόσι δὲ ἀπεχθάνεσθαι. 2.94 Ληφθείσης δὲ τῆς ακρας ὑπὸ τῶν Σαβίνων, μάχη καρτερὰ συνερράγη μέσον αὐτῶν καὶ Ρωμαίων, ἐν ἣ πολλοὶ μὲν ε πεσον, ὁ δὲ Ρωμύλος ἐπλήγη λίθῳ τὴν κεφαλὴν. ε τι δὲ μάχεσθαι παρασκευαζομένους τοὺς Σαβίνους ἐπέσχον αἱ ἥρπασμένοι θυγατέρες αὐτῶν, α λλοθεν α λλαι μετὰ βοῆς καὶ ὄλολυγμοῦ ὄφθεισαι αὐτοῖς, αἱ μὲν νήπια πρὸς ταῖς ἀγκάλαις κομίζουσαι, αἱ δὲ τὴν κόμην προῖσχόμεναι λελυμένην, πᾶσαι δὲ ἀνακαλούμεναι τοῖς φιλτάτοις ὀνόμασι ποτὲ μὲν τοὺς Σαβίνους, ποτὲ δὲ τοὺς Ῥωμαίους. ἐπεκλάσθησαν ου ν οἱ ἐναντίοι καὶ διέστησαν αὐταῖς ἐν μέσῳ στήναι τῆς παρατάξεως, καὶ κλαυθμὸς α μα διὰ πάντων ἐχώρει. διαλεχθέντων δὲ τῶν γυναιῶν συνῆλθον εἰς λόγους οἱ ἡγεμόνες καὶ συνέθεντο τῶν μὲν γυναικῶν αι βούλονται τοῖς ε χουσι συνοικεῖν, παντὸς ε ργου καὶ πάσης λατρείας πλήν ταλασίας ἀφειμένης, οἰκεῖν δὲ τὴν πόλιν Ῥωμαίους καὶ Σαβίνους κοινῇ, καὶ καλεῖσθαι αὐτὴν Ῥώμην ἐπὶ Ῥωμύλῳ, Κυρίτας δὲ Ῥωμαίους ἐπὶ τῆ Τατίου πατρίδι Κυρίτα, βασιλεύειν δὲ κοινῇ καὶ στρατηγεῖν ἀμφοτέρους. ὁ δὲ τόπος ἐν ῶ τὰς συνθήκας ε θεντο καλεῖται κομίτιον, τόπος δηλαδὴ συνελεύσεως· κόμιρε γὰρ Ῥωμαίοις τὸ συνελθεῖν λέγεται. προσκατελέχθησαν δὲ τοῖς πατρικίοις ἐκ τῶν Σαβίνων ε τεροι ἑκατόν. ἐβουλεύοντο δὲ οἱ βασιλεῖς οὐκ εὐθὺς ἐν κοινῷ μετ' ἀλλήλων, ἀλλ' ἐκάτερος πρότερον ἰδίᾳ μετὰ τῶν ἑκατόν· ει τα εἰς τὸ αὐτὸ πάντες συνήγοντο. Ετει δὲ πέμπτῳ τοῦ Τατίου Ῥωμύλῳ συμβασι2.95 λεύοντος συγγενεῖς αὐτοῦ πρέσβεισι καθ' ὁδὸν ἐντυχόντες εἰς Ῥώμην ἀπὸ Λαυρεντοῦ βαδίζουσι ἐπεχείρουν ἀφαιρεῖσθαι βίᾳ τὰ χρήματα α ἐπήγοντο, καὶ μὴ προῖεμένους, ἀλλ' ἀμυνομένους ἀνεῖλον. ὁ μὲν ου ν Ῥωμύλος κολάζεσθαι τοὺς ἀδικήσαντας ἐψηφίζετο, ὁ δὲ Τάτιος ἐξέκρουε καὶ παρήγε· καὶ τοῦτο μόνον ὑπῆρξεν αι τιον σφίσι διαφορᾶς ἐμφανοῦς. οἱ δὲ τῶν ἀνηρημένων οἰκεῖοι μὴ τυγχάνοντες δίκης, ἐν Ἀλβανῷ θύοντα μετὰ Ῥωμύλου τὸν Τάτιον προσπεσόντες κτιννύουσι· τὸν δὲ Ῥωμύλον ὡς δίκαιον α νδρα σὺν εὐφημίαις προέπεμψαν. οὐ μὴν ἐτάραξε τοὺς Σαβίνους ὁ φόνοσ τοῦ σφῶν α ρχοντος, ἀλλ' οἱ μὲν εὐνοία τῇ πρὸς Ῥωμύλον, οἱ δὲ φόβῳ τῆς δυνάμεως ει κοντες διετέλουν. ει τα λοιμὸς ἐπίπτει τῇ πόλει θανάτους αἰφνιδίους ἀνθρώποις ἐπιφέρων νόσων χωρὶς, καὶ ἀφορία καρπῶν καὶ θρεμμάτων ἀγονία· υ σθη δὲ καὶ σταγόσιν αι ματος ἢ πόλις, ο μοια δὲ καὶ τοῖς Λαυρεντίοις συνέβαινε. ἐδόκει τοῖνυν διὰ τὸν Τατίου φόνον καὶ τοὺς παρὰ τῶν Σαβίνων ἀνηρημένους πρέσβεις ποινηλατεῖν τὰς πόλεις δαιμόνιον μῆνιμα. ἐκδοθέντων δὲ τῶν φονέων καὶ κολασθέντων ἐλώφησαν τὰ δεινά. Ῥωννυμένων δὲ τῶν πραγμάτων Ῥωμαίοις οἱ μὲν ἀσθενέστεροι τῶν προσοίκων ὑπέκυπτον, οἱ δυνατοὶ δὲ οὐκ ῶ οντο δεῖν περιορᾶν, ἀλλὰ κολοῦειν τὴν αυ ξησιν. πρῶτοι δὲ Τυρρηνῶν Οὐήιοι ἀρχὴν ἐποίησαντο πολέμου. συμβαλόντες ου ν καὶ πολλοὺς ἀποβαλόντες ὁμολογίαν ἐποίησαντο καὶ φιλίαν ἐπὶ ἐνιαυτοῦς ἑκατόν, καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς ἀρίστων παρέσχον εἰς ὀμηρεῖαν πεντήκοντα. Ἐθριάμβευσεν ου ν τούτους νικήσας Ῥωμύλος. ει τα ἐπαρθεῖς ταῖς παραλόγοις εὐτυχίαις καὶ βαρυ2.96 τέρῳ φρονήματι χρώμενος ἐξίστατο τοῦ δημοτικοῦ καὶ παρήλλαττε καὶ εἰς ἐπαχθῆ μοναρχίαν καὶ λυποῦσαν ἀπὸ τοῦ σχήματος ἑαυτὸν ἐσχημάτιζεν. ἀλουργῇ μὲν γὰρ ἐνεδύετο χιτῶνα καὶ τήβεννον ἡμίπισχτο περιπόρφυρον καὶ πεδίλοις ἐκέχρητο

έρυθροῖς καὶ ἐν θρόνῳ ἀνακλίτῳ καθήμενος ἐχρημάτιζεν· ἡ σαν δὲ περὶ αὐτὸν αἰεὶ καὶ τῶν νέων συχνοί, οὐς Κέλερας προσηγόρευεν, ὁ κατὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων διάλεκτον δηλοῖ τοὺς ταχεῖς, καὶ πρόσθεν ἐβάδιζον ἑτεροὶ βακτηρίαις τὸν ὁχλὸν ἀνείργοντες, ὑπέζωσμένοι ἱμάντας, ὥστε συνδεῖν οὐς κελευσθῶσιν. Ἐπεὶ δὲ Νομίτωρος τοῦ πάππου αὐτοῦ ἐν Ἀλβη τελευτήσαντος, Ῥωμύλῳ προσηκούσης τῆς βασιλείας, αὐτὸς εἰς μέσον ἐθηκε τὴν πολιτείαν δημαγωγῶν, καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἀπεδείκνυεν ἀρχοντα τοῖς Σαβίνοις, ἠρέθισε τοὺς ἐν Ῥώμῃ δυνατοὺς ἀβασιλευτὸν ζητεῖν καὶ αὐτόνομον πολιτείαν. οὐδὲ γὰρ οἱ καλούμενοι πατρίκιοι πραγμάτων μετεῖχον, ἀλλ' ὀνομα καὶ σχῆμα ἦν αὐτοῖς, εἶθους ἐνεκα μᾶλλον ἢ γνώμης ἀθροιζομένοις εἰς τὸ βουλευτήριον· εἰ τὰ Ῥωμύλου πράττοντος ἠκροῶντο σιγῇ, καὶ τὸ πρὸ τῶν ἄλλων τὸ δεδογμένον ἐκείνῳ μαθεῖν πλέον ἐχόντες τῶν λοιπῶν ἀπηλλάττοντο. ὁθεν ἐδόκει τὴν γερουσίαν προπηλακίζειν· διὸ αὐτὴν ὑποπτος ἐδοξεν ἀφανοῦς μετ' ὀλίγον γενομένου Ῥωμύλου. λέγεται γὰρ ἐκκλησίαν ἀγοντος αὐτοῦ περὶ τὸ καλούμενον Αἰγὸς ἑλος τοῦ μὲν ἡλίου τὸ φῶς ἐπιλιπεῖν, νύκτα δὲ κατασχεῖν βροντάς τε δεινὰς συμβῆναι καὶ πνοὰς ἀνέμων ζάλην ἐλαυνούσας. ἐν δὲ τούτῳ τὸν μὲν ὁχλὸν φεύγειν, τοὺς δὲ δυνατοὺς συστραφῆναι μετ' ἀλλήλων. τῆς δ' ἐν τῷ ἀέρι ταραχῆς λωφισίας καὶ αὐθις πολλῶν ὁμοῦ γενομένων ζητεῖσθαι τὸν βασιλέα· τοὺς δὲ δυνατοὺς 2.97 οὐκ ἔαν ἐξετάζειν περὶ αὐτοῦ, τιμᾶν δὲ παρακελεύεσθαι πᾶσι καὶ σέβεσθαι Ῥωμύλον ὡς ἀνηρπασμένον εἰς θεοὺς, καὶ θεὸν ἐσόμενον σφίσις ἀντὶ χρηστοῦ βασιλέως. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ πεπεισμένοι τοῖς λόγοις ἀπηλλάττοντο ἐλπίσι χρησταῖς αἰωρούμενοι, ἐνιοὶ δὲ ἐν ὑπονοίαις τοὺς πατρικίους πεποίησαν καὶ ἐτάραττον ὡς τὸν δῆμον ἀβέλτερα πείθοντας, αὐτοὺς τοῦ βασιλέως γεγονότας αὐτόχειρας. καὶ πράγματα ἀνὰ παρέσχον τοῖς δυνατοῖς, εἰ μὴ τις τῶν ἱπέων Ἰούλιος Πρόκλος, γένει τε δοκιμώτατος καὶ ἠθεὶ χρηστὸς καὶ Ῥωμύλῳ πιστός, εἰς ἀγορὰν ἐλθὼν ἐνόρκως εἰπὼν ὡς ὀφθειῆ Ῥωμύλος αὐτῷ καλὸς καὶ μέγας ὡς οὐ ποτε πρόσθεν καὶ ὁ πλοῖς λαμπροῖς κεκοσμημένος καὶ φλέγουσι, καὶ ὡς αὐτὸς μὲν πύθοιτο "τί δὴ παθῶν, ὦ βασιλεῦ, ἡμᾶς μὲν ἐν αἰτίαις πεποίηκας πονηραῖς, πᾶσαν δὲ τὴν πόλιν ἐν πένθει προλέλοιπας;" ἐκεῖνος δὲ πρὸς ταῦτα ἀμείψαιτο "θεοῖς ἐδοξεν, ὦ Πρόκλε, τοσοῦτον ἡμᾶς μετ' ἀνθρώπων γενέσθαι χρόνον, αὐθις δ' οὐρανὸν οἰκεῖν, ἐκεῖθεν ὄντας. ἀλλὰ χαῖρε καὶ φράζε' Ῥωμαίοις ὁ τι σωφροσύνην καὶ ἀνδρείαν ἀσκοῦντες ἐπὶ πλεῖστον δυνάμει ἀνθρωπίνης ἀφίξονται. ἐγὼ δὲ ὑμῖν εὐμενῆς ἐσομαι Κυρῖνος." ταῦτα διὰ τὸν ὄρκον τοῦ λέγοντος καὶ τὸν τρόπον πιστὰ Ῥωμαίοις ἐδόκει τοσοῦτον ὡς μὴ τινα ἀντειπεῖν, πάσης δὲ ἀφεμένους ὑποψίας τε καὶ διαβολῆς εὐχεσθαι Κυρῖνῳ καὶ θεοκλυτεῖν. ταύτην δὲ τὴν ἐπωνυμίαν φασὶ τῷ Ῥωμύλῳ γενέσθαι ἢ ὅτι τοὺς πολίτας Κυρίτας ὠνόμαζον ἢ ὅτι τὴν αἰχμὴν ἢ τὸ δόρυ κυρῖνον ἐκάλουν οἱ παλαιοί· ὡς οὖν ἀρήϊόν τινα τὸν Ῥωμύλον ἢ αἰχμητὴν θεὸν ὀνομασθῆναι Κυρῖνον. λέγεται δὲ τέσσαρα μὲν ἐτη καὶ πενήκοντα 2.98 βιώναι, ὁ γδοον δ' ἐπὶ τριακοστῷ βασιλεύων ἐνιαυτὸν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι. τούτων δὲ περὶ τὸν Ῥωμύλον συμβεβηκότων βασιλεύεσθαι μὲν ἐδόκει πᾶσιν, ἐρὶς δὲ τις καὶ στάσις ἐφύετο τοῖς ἐν Ῥώμῃ οὐχ ὑπὲρ ἀνδρὸς μόνον ἡγεμονεύσοντος, ἀλλὰ καὶ πότερον τῶν γενῶν παρέξει τὸν ἀρχοντα. τοῖς τε γὰρ μετὰ Ῥωμύλου πρώτοις συνοικίσασι τὴν πόλιν οὐκ ἀνεκτὸν ἐδόκει παρ' αὐτῶν προσληφθέντας τοὺς Σαβίνους εἰς πολιτείαν ἀρχεῖν τῶν δεξαμένων βιάζεσθαι· οἱ Σαβῖνοι δὲ ἐτέρωθεν, ὅτι τοῦ Τατίου θανόντος μόνον εἰσάσαν τὸν Ῥωμύλον ἀρχεῖν, ἐξ ἑαυτῶν ἠξίουσαν αἰρεθῆναι τὸν ἀρχοντα. Ἡρίζον μὲν οὖν οὐτω τὰ μέρη ἑκάτερα, μετέωρου δ' ἐπὶ τούτοις ὁ ντος τοῦ πολιτεύματος οἱ πατρίκιοι πενήκοντα καὶ ἑκατὸν ὅντες ἐταξάν ἐκαστον ἐν μέρει τοῖς βασιλικαῖς παρασήμοις κοσμούμενον θύειν τε τοῖς θεοῖς καὶ χρηματίζειν, ἐξ μὲν τῆς νυκτὸς ὥρας, ἐξ δὲ τῆς ἡμέρας. ἢ γὰρ διανομὴ τῶν καιρῶν κατὰ τὸ ἴσον ἐκάστου καὶ πρὸς τοὺς ἀρχοντας καλῶς ἐχειν ἐδόκει καὶ πρὸς τοὺς

ἀρχομένους αὐτούς· ἀφήρει γὰρ τὸν φθόνον ἢ ταχίστη τῆς ἐξουσίας ἀπόθεσις, ὀρώντων τῶν ἀρχομένων τῆς αὐτῆς ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς τὸν αὐτὸν ἰδιώτην ἐκ βασιλέως γινόμενον. οἱ δὲ μὲν οὐ καὶ ἐτερά τινα περὶ τῆς τοιαύτης εἰρημῆνα ἀρχῆς, ἀλλ' αὐτὸς τῷ πιθανωτέρῳ ἐθέμην. τὸ δὲ σχῆμα τῆς ἀρχῆς τοῦτο μεσοβασιλεία Ῥωμαίοις ὠνόμαστο. Ἀλλὰ καὶ οὐτως ἐξ ὑπονοίας ἐφύοντο θόρυβοι, ὑποπτευομένων τῶν πατρικίων εἰς ὀλιγαρχίαν τὴν 2.99 πολιτείαν περιουστᾶν καὶ μὴ βούλεσθαι βασιλεύεσθαι· ἐκ δὲ τούτου κατεστασίαζον. ὁμοιοησάντων δὲ πάντων αἰρεθῆναι τὸν βασιλεύσοντα, οἱ Σαβίνοι τοῖς Ῥωμαίοις προτέροις τὴν αἰρεσιν ἐδοσαν· οἱ δ' ἐκ Σαβίνων εἰλοντο Νόμαν Πομπίλιον, οὐκ ἀνδρα γνῶριμον πᾶσι δι' ἀρετὴν. στέλλονται γοῦν πρὸς ἐκεῖνον ἐκ Ῥώμης πρέσβεις· οὐ γὰρ ἐν τῇ Ῥώμῃ μετώκιστο, ἀλλ' ἐν Σαβίνοις ἦν καὶ πόλιν ὤκει τὴν Κυριτῶν, πατρὸς ὡν Πομπωνίου ἀνδρὸς εὐδοκίμου, πᾶσαν ἀρετὴν φύσει τε καὶ παιδείᾳ ἐξησηκίμενος. ὁθεν καὶ ὀνομα μέγα καὶ δόξαν εἶχεν, ὡς καὶ Τάτιον τὸν τῷ Ῥωμύλῳ συμβασιλεύσαντα κηδεστὴν αὐτὸν ἐπὶ Τατία θέσθαι τῇ θυγατρὶ, ἦν μίαν ἐκεῖνος ἐγεῖνατο· ἡ δὲ ἐπὶ τρισὶν ἐνιαυτοῦς τῷ Νόμα συνοικήσασα μετήλλαξε τὴν ζωὴν. ὁ δὲ Νόμας ἐκλιπὼν τὰς ἐν ἀστυδίᾳ διατριβὰς ἀγρῶν τὰ πολλὰ καὶ διατρίβειν ἠθέληεν ἐν λειμῶσι καὶ ἀλυσσιν. Ἦκον οὐκ ἀπὸ Ῥώμης οἱ πρέσβεις καλοῦντες ἐπὶ τὴν βασιλείαν αὐτὸν ἠδη τεσσαρακοστὸν ἔτος ἀνύοντα· ὁ δὲ ἀπέπειτο. οἱ πρέσβεις δ' ἐνέκειντο, πάντα τρόπον πείσειν αὐτὸν μηχανώμενοι, καὶ δεόμενοι μὴ τὴν πόλιν αὐτῆς εἰς στάσιν ἐμβαλεῖν καὶ ἐμφύλιον πόλεμον, οὐκ ὀνομα μὲν πρὸς ὀνομα μὲν τὰ μέρη συννεύσουσιν. ἰδίᾳ μὲντοι καὶ ὁ πατήρ παρεκίνοι τὸν Νόμαν δέξασθαι τὴν ἀρχὴν ὡς θεῖον δῶρον καὶ ὑπηρεσίαν θεοῦ καὶ πράξεων καλῶν καὶ μεγάλων ἀνδρῶν φρονίμῳ τε καὶ χρηστῷ ἐσομένην αἰτίαν, σύνδεσμόν τε τῇ πατρίδι καὶ παντὶ τῷ Σαβίνων ἔθνεϊ εὐνοίας τε καὶ φιλίας πρὸς πόλιν δυνατὴν καὶ ἀκμάζουσαν. Τούτοις ἐνδεδωκῶς ὁ Νόμας θύσας τοῖς θεοῖς προήγεν εἰς Ῥώμην· ὑπήντα δὲ ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος 2.100 μὲν εὐφρονοῦντες καὶ χαίροντες. ἐπεὶ δὲ κατέστησαν εἰς τὴν ἀγορὰν, προσφερομένων αὐτῶν τῶν βασιλικῶν παρασήμων, ἐπισχεῖν κελεύσας ἐφη δεῖσθαι καὶ θεοῦ τὴν βασιλείαν ἐμπεδοῦντος αὐτῶν. ἀνεῖσιν οὐκ εἰς τὸ Καπιτώλιον, καὶ θύσας, οὐτω τε τὴν βασιλικὴν ἀναλαβὼν ἐσθῆτα, κατέβαινε. Παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν πρῶτον μὲν τὸ τῶν τριακοσίων διέλυσε σύστημα, οὐκ ἐπερὶ τὸ σῶμα Ῥωμύλος εἶχεν ἀεὶ· οὐ γὰρ δεῖν ἀπιστεῖν πιστεύουσιν ἐλεγε, οὐδὲ βασιλεύειν ἀπιστούντων ἡξίου· εἰτα τὴν πόλιν ἐκ σκληρᾶς καὶ πολεμικῆς ἐπεχείρει μαλακωτέραν ποιῆσαι καὶ εἰρηρικωτέραν. ἀνθρωποειδῆ τε καὶ ζωόμορφον εἰκόνα θεοῦ ἀνιστᾶν Ῥωμαίοις ἀπέειπεν· ὁθεν οὐδ' ἦν παρ' αὐτοῖς οὐτε γραπτὸν οὐτε πλαστὸν εἶδος θεοῦ, ἐν ἑκατὸν δὲ πρὸς ἑβδομήκοντα ἔτεσι ναῶν αὐτοῖς ἀνεγειρομένων οὐδὲν ἐμμορφον ἐποίουν ἀφίδρυμα, ὡς οὐτε ὀνομα ἀφομοιοῦν τοῖς χείροσι τὰ βελτίονα οὐτε ἐφάπτεσθαι ἀλλως θεοῦ δυνατὸν ἠνοήσει. καὶ τὰς θυσίας δὲ ἀναιμάκτους ποιεῖσθαι ἐθέσπισε δι' ἀλφίτων τε καὶ σπονδῆς· δεῖν γὰρ τοὺς θεοὺς, εἰρήνης καὶ δικαιοσύνης φύλακα ὄντας, φόνου καθαρὸς εἶναι· μήτε δὲ ἀκούειν τι τῶν θείων μήτε ὄραν ἐν παρέργῳ καὶ ἀμελῶς, ἀλλὰ σχολὴν ἀγοντας ἀπὸ τῶν ἀλλων καὶ προσέχοντας τὴν διάνοιαν ὡς πράξει μεγίστη τῇ περὶ τὴν εὐσέβειαν. ἐκ δὲ τούτων καὶ ἀλλων πλειόνων, ἀπὸ τὸ πλῆθος παρήκαμεν, διάθεσιν πρὸς τὸ θεῖον τοῖς τότε ἀνθρώποις ἐξ ἐθισμοῦ ὁ Νόμας ἐνεποίησεν. αὐτὸν δὲ οὐτω φασὶν εἰς τὸ θεῖον ἀνηρτῆσθαι ταῖς ἐλπίσιν ὡστε προσαγγελίας αὐτῷ θύοντί ποτε γινομένης ὡς ἐπέρχονται πολέμοι μειδιᾶσαι καὶ εἰπεῖν "ἐγὼ δὲ θύω." καὶ τὴν χώραν δὲ ἦν αἰχμῆ Ῥωμύλος 2.101 ἐκτῆσατο διένειμεν οὐκ εἰς τοῖς ἀπόροις τῶν πολιτῶν, ἀφαιρῶν ἐξ αὐτῶν τὴν ἀπορίαν, ὡς ἀνάγκη τῆς ἀδικίας ποιητικῆς, καὶ τρέπων εἰς γεωργίαν, ὡς ταύτης ἐξημερούσης τὸν δῆμον καὶ δριμῦν εἰρήνης δυναμένης ἐμποιεῖν ἐρωτα. Λέγεται δὲ καὶ τὸν Ἰανουάριον καὶ τὸν Φεβρουάριον παρ' αὐτοῦ τοῖς μηνσὶ

προσθεῖται, δωδεκάμηνον κατὰ τὸν τῆς σελήνης δρόμον νομοθετήσαντος λογίζεσθαι τὸν ἑνιαυτόν, δεκάμηνον πρόσθεν οὐκ ἔτι ἕως ἐνιαυτῶν τῶν βαρβάρων τρίμηνον, καὶ τῶν Ἑλλήνων Ἀρκάσι μὲν τετράμηνον, τοῖς δὲ Ἀκαρνᾶσιν ἑξάμηνον. Αἰγυπτίοις δὲ μηνιαῖος ἡν ὁ ἑνιαυτός, εἰ τα τετράμηνος· διὸ καὶ ἀρχαιοτάτοι δοκοῦσιν εἶναι, καίτοι μὴ οὐκ, πλῆθος ἀμήχανον ἑτῶν ἐπὶ ταῖς γενεαλογίαις εἰσάγοντες, αὐτὸ δὲ τῶν μηνῶν εἰς ἑτῶν τιθέμενοι ἀριθμόν. καὶ τὸν Ἰανουάριον δὲ Νόμας εἰς ἀρχὴν τοῦ ἐτους ἀπένειμεν. Οὕτω δὲ δικαιοσύνη καὶ εὐσεβεία συνεθίσαντος τὸ ὑπήκοον, ἐξήρητο πάντη τὰ τοῦ πολέμου. οὐ γὰρ μόνον ὁ Ῥωμαίων δῆμος ἡμέρωτο τῇ τοῦ βασιλέως εὐνομίᾳ καὶ πραότητι, ἀλλὰ καὶ τὰς κύκλω πόλεις ἀρχὴ μεταβολῆς ἐλάβε, καὶ πόθος εἰσερρῆ πάντας εἰρήνης καὶ τοῦ δικαίου, γῆν φυτεύειν καὶ τέκνα τρέφειν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ σέβεσθαι θεούς. οὐτε γὰρ πόλεμος οὐτε στάσις οὐτε νεωτερισμὸς περὶ πολιτείας ἱστορηται Νόμα βασιλεύοντος, οὐδ' ἐπ' ἐκείνους ἐχθρὰ τῆς φθόνου ἡ σύστασις ἀνδρῶν καὶ ἐπιβουλὴ δι' ἐρωτὰ βασιλείας γενέσθαι ποι ἀναγράφεται. θυγατέρα δ' ἐσχικῶς Πομπιλίαν, Μαρκίῳ ταύτην ἐξέδοτο· ἐξ ἧς Μάρκιος Ἀγκος θυγατριδοῦς ἐτέχθη αὐτῷ, ὁς μετὰ Τοῦλλον Ὀστίλλιον ἐβασίλευσε. τοῦτον πενταετὴ καταλιπὼν ὁ Νόμας ἐτελεύτησεν, κατὰ 2.102 μικρὸν ὑπὸ γῆρας καὶ νόσου μαλακῆς ἀπομαραινόμενος, χρόνον τριετὴ τοῖς ὀγδοήκοντα προσβιώσας, βασιλεύσας ἐτη ἐπὶ τρισὶ τεσσαράκοντα. Τοῦ δὲ Νόμα τελευτήσαντος καὶ μηδένα καταλιπόντος διάδοχον, Ὀστίλλιος Τοῦλλος ἠρέθη παρὰ τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς. ὁ δὲ πλεῖστα τῶν τοῦ Νόμα χλευάσας ἠθῶν τὸν Ῥωμόλον ἐζήλωσε, καὶ πρὸς μάχας αὐτὸς τε Ῥωμαῖοι καὶ τὸν δῆμον ἠρέθιζεν. ἀρπαγῆς γοῦν γενομένης παρὰ Ῥωμαίων ἐξ Ἀλβανῶν, ὠρμησαν πρὸς μάχην ἑκάτεροι· πρὸ δὲ τοῦ συμβαλεῖν κατηλλάγησαν, καὶ ἐς μίαν πόλιν ἀμφοῖν ἐδόκει συνοικῆσαι τοῖς γένεσιν. ἐκάστου δὲ τῆς οἰκείας ἐχομένου καὶ τὸ ἕτερον εἰς ταύτην ἀξιοῦντος μεταναστεῦσαι, ἀπέστησαν τοῦ σκοποῦ. εἰ τα περὶ τῆς ἡγεμονίας διηρέθησαν· ὡς δὲ οὐδεὶς τῷ ἑτέρῳ παρεχῶρει αὐτῆς, ἀγωνίσασθαι συνέθεντο περὶ τῆς ἀρχῆς. οὐτε δὲ τοῖς στρατοπέδοις οὐλοῖς ἐδόκει μαχέσασθαι οὐτε μὴν μονομαχίᾳ κριθῆσεσθαι. ἡσαν δὲ παρ' ἀμφοῖν τρίδυμοι ἀδελφοί, ἐκ μητέρων γεγονότες διδύμων, ἰσθλῆκες τε καὶ ἰσοπαλεῖς τὴν ἰσχύν· ἐκαλοῦντο δὲ οἱ μὲν τῶν Ῥωμαίων Πουπλιόρατιοι, οἱ δὲ τῶν Ἀλβανῶν Κουριάται. τούτους εἰς μάχην προεβάλλοντο, παρ' οὐδὲν τὴν πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν συγγένειαν θέμενοι. οἱ δὲ ὀπλισάμενοι καὶ ἐν τῷ μαιχιμῷ τῶν στρατοπέδων ἀντιπαραταξάμενοι θεούς τε ὁμογνίους ἀνεκαλοῦντο καὶ συνεχῶς ἀνέβλεπον πρὸς τὸν ἡλίον. συμβαλόντες δὲ ποτὲ μὲν ἀθρόοι, ποτὲ δὲ καὶ καθ' ἐνα ἐμάχοντο. τέλος δὲ τῶν μὲν Ῥωμαίων τῶν δύο πεσόντων, τῶν δὲ Ἀλβανῶν ἀπάντων τρωθέντων, ὁ Ὀράτιος ὁ κατάλοιπος, ὁ τι τοῖς 2.103 τρισὶν ἅμα, εἰ καὶ ἄτρωτος ἦν, οὐκ ἠδύνατο ἀντιτάξασθαι, ἐνέκλινεν, ὡς ἂν διώκοντες αὐτὸν σκεδασθῶσι· κάπειδὴ πρὸς τὴν δίωξιν διεσπάρησαν, ἐκάστῳ ἐπιτιθέμενος ἅπαντας διεχρήσατο. κἀντεῦθεν τετίμητο· ὁ τι δὲ καὶ τὴν ἀδελφὴν προσαπέκτεινεν, ὀλοφυρομένην, ἐπεὶ τὰ τῶν ἀνεψιῶν σκῦλα ἑώρα φέροντα τὸν Ὀράτιον, φόνου ἐκρίθη· ἐς δὲ τὸν δῆμον ἐκκλητὸν αἰτήσας ἀφείθη. οἱ δὲ Ἀλβανοὶ τότε μὲν ὑπήκοοι τῶν Ῥωμαίων ἐγένοντο, ὑστερον δὲ τὰς συνθήκας ἀθετήσαντες, καὶ ὡς ὑπήκοοι πρὸς συμμαχίαν κληθέντες, μεταθέσθαι δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης ἐπιχειρήσαντες καὶ συνεπιθέσθαι Ῥωμαίοις, γνωσθέντες ἐκολάσθησαν· καὶ πολλοὶ μὲν ἐκτάνθησαν καὶ ὁ αὐτῶν ἐξηγούμενος Μέττιος, οἱ ἄλλοι δὲ μετανάστασιν ἐπαθον, καὶ ἡ πόλις αὐτῶν Ἀλβα κατεσκάφη, πεντακόσια πούε τῇ Ῥωμαίοις νομισθεῖσα μητρόπολις. πρὸς μὲν οὐκ ἔτι τοὺς πολεμίους ὁ Τοῦλλος κράτιστος ἐδοξε, τοῦ θεοῦ δὲ παρημέλει. νόσου δ' ἐνσκηψάσης λοιμώδους καὶ αὐτὸς νοσήσας εἰς δεισιδαιμονίαν ἀπέκλινεν. ἐσχικῆναι μέντοι τοῦ βίου λέγεται τέλος καταφλεχθεὶς ὑπὸ κεραυνῶν, ἡ ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ Μαρκίου Ἀγκου, ὁ δὲ θυγατριδοῦς ἐτύγχανεν, ὡς εἰρηται, τοῦ Νόμα. ἐβασίλευσε δὲ

Ῥωμαίων ετη δύο ἐπὶ τριάκοντα. Ἐπεὶ δ' Ὀστίλλιος ἐτελεύτησε, διεδέξατο τὴν βασιλείαν ὁ Μάρκιος, παρ' ἐκόντων τῶν Ῥωμαίων ταύ2.104 τὴν λαβὼν. ἡ ν δὲ τὴν χεῖρα οὐκ αῤῥιος· τὴν γὰρ ἀγκύλην πεπήρωτο, ὁθεν καὶ Ἀγκος ἐπώνυμον εσχηκεν. ἐπιεικῆς δὲ ὤν ἠναγκάσθη μεταβαλέσθαι, καὶ πρὸς στρατείας ἐτράπετο. οἱ γὰρ λοιποὶ Λατῖνοι διὰ τε τὸν τῆς Ἀλβης ὀλεθρον καὶ περὶ ἑαυτῶν δεδοικότες μὴ τι πάθωσιν ὁμοιον δι' ὀργῆς μὲν εἰχόν Ῥωμαίους, εως δὲ περιῆν ὁ Τοῦλλος, δεδιότες ἐκεῖνον ὡς μάχιμον, συνεστέλλοντο. τὸν δὲ Μάρκιον εὐεπίθετον ἠγησάμενοι διὰ τὸ εἰρηναῖον τῆς γνώμης, τῆ τε χώρα ἐπήλθον καὶ αὐτὴν ἐληίσαντο. συνεῖς δ' ἐκεῖνος εἰρήνης εἰναὶ τὸν πόλεμον αἰτιον, ἐπιτίθεται τοῖς ἐπιθεμένοις καὶ ἀντημύνατο, καὶ πόλεις εἰλεν αὐτῶν, ὡν μίαν κατέσκαψεν, καὶ πολλοῖς τῶν ἀλόντων ὡς αἰχμαλώτοις ἐχρήσατο, καὶ ἐς τὴν Ῥώμην δὲ συχνούς ἐτέρους μετώκισεν. ἀξανομένων δὲ τῶν Ῥωμαίων καὶ τῆς χώρας σφίσι προστιθεμένης οἱ πλησιόχωροι ἠχθοντο καὶ ἑαυτοὺς Ῥωμαίοις ἐξεπολέμωσαν· ὁθεν αὐτῶν Φιδηνάτας μὲν πολιορκία ἐκράτησαν, Σαβίνους δ' ἐκάκωσαν, αὐτοῖς τε προσπεσόντες ἐσκεδασμένοις καὶ τὸ σφῶν ἐλόντες στρατόπεδον, ἐτέρους δ' ἐκφοβήσαντες εἰρηνεῖν καὶ ἀκοντας παρεσκεύασαν. καὶ ἐπὶ τούτοις Μαρκίῳ ἐπέλιπε τὸ βιώσιμον, εἰκοσιν ἔνιαυτοὺς καὶ τέσσαρας ἀρξάντι, καὶ πολλὴν τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν πάππον Νόμαν ποιουμένῳ τὴν ἐπιμέλειαν. Λούκιος δὲ Ταρκύνιος τὴν ἀρχὴν ὤκειώσατο, ὁς Δημαράτου μὲν ἡ ν παῖς Κορινθίου, φυγόντος δὲ καὶ εἰς πόλιν Τυρσηνίδα Ταρκυνίαν ἐγκατοικήσαντος ἐξ ἀυθιγενοῦς γυναικὸς ἐκεῖνῳ ἐτέχθη, Λουκούμων ὀνομασθεῖς. πολλὰ μέντοι πατρόθεν διαδεξάμενος, 2.105 ὅτι μὴ τῶν πρωτείων παρὰ τῶν Ταρκυνησίων ὡς ἐπὶ κατηξίωτο, πρὸς τὴν Ῥώμην μεταναστεύει, τῆ πόλει καὶ τὴν κλῆσιν συμεταθέμενος, καὶ μετωνομάσθη Λούκιος Ταρκύνιος ἐκ τῆς πόλεως, ἐν ἠ παρῶκει. λέγεται δὲ μετοικιζόμενον ἀετὸς καταπτὰς ἀρπάσαι τὸν πῖλον ὁ ν εἰχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ μετεωρισθεῖς καὶ κλάγξας ἐπὶ πολὺ αὐθις αὐτὸν ἐφαρμόσαι τῆ αὐτοῦ κεφαλῆ, ὡς ἐντεῦθεν μὴδὲν ἐλπίσαι μικρὸν καὶ προθύμως τῆ Ῥώμῃ ἐγκατοικῆσαι· ὁθεν τοῖς πρώτοις οὐ μετὰ πολὺ συνηρίθμητο. τῷ τε γὰρ πλούτῳ χρώμενος ἀφειδέστερον, συνέσει τε καὶ εὐτραπελία τοὺς δυνατοὺς οἰκειούμενος, ἐς τοὺς εὐπατρίδας καὶ τὴν βουλὴν κατελέχθη παρὰ Μαρκίου, καὶ στρατηγὸς ἀπεδείχθη, καὶ τὴν τῶν παίδων ἐκείνου ἐπιτροπείαν καὶ τῆς βασιλείας πεπίστευτο. ἐδείκνυε γὰρ ἑαυτὸν ἀγαθὸν ἀνδρα, χρημάτων τε τοῖς δεομένοις μεταδιδούς καὶ ἑαυτὸν ετοίμον παρέχων εἰ τις δέοιτο αὐτοῦ εἰς βοήθειαν· φαῦλον δέ τι οὐ τ' επραττεν οὐ τ' ελεγεν οὐδενί. καὶ εἰ τι πρὸς τινων εὐεπασχεν, ἐξῆρε τὸ γινόμενον, εἰ δέ τι καὶ ἐπαχθέστερον αὐτῷ γένοιτο, ἡ οὐδ' ἐλογίζετο τὸ λυποῦν ἡ καὶ φαυλίσας παρελογίζετο, οὐ μόνον τε οὐκ ἠμύνετο τὸν λελυπηκότα, ἀλλὰ καὶ εὐηργετεί. τούτοις αὐτὸν τε τὸν Μάρκιον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐχειρώσατο, καὶ δόξαν ἀνδρὸς ἐκτήσατο σοφοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ. Ἄλλ' οὐ προσέμεινε μέχρι τέλους αὐτῷ ἢ ὑπόληψις. τοῦ Μαρκίου γὰρ τελευτήσαντος κακῶς περὶ τοὺς ἐκείνου διετέθη δύο υἱεῖς, καὶ τὴν βασιλείαν ἐσφετερίσατο. τῆς τε γὰρ βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τοὺς τοῦ Μαρκίου παῖδας χειροτονεῖν μελλόντων, ἐκεῖνος τῶν βουλευτῶν τε τοὺς δυνατωτάτους με2.106 τῆλθε, καὶ τοὺς ὀρφανούς πόρρω ποιπέμψας εἰς θήραν, οἰς τε εἶπε καὶ οἰς επραξεν αὐτῷ τὴν βασιλείαν ψηφίσασθαι παρεσκεύασεν, ὡς ἀνδρωθεῖσιν αὐτὴν δῆθεν τοῖς παισὶν ἀποδώσοντι. ἐγκρατῆς δὲ καταστάς τῶν πραγμάτων οὐτω τοὺς Ῥωμαίους διέθετο ὥστε μὴδέποτε ἐθελήσειν ἀνθελέσθαι τοὺς παῖδας ἐκείνου· καὶ τὰ μεῖράκια δὲ πρὸς ῥαστώνην ἐθίζων τάς τε ψυχὰς αὐτῶν καὶ τὰ σώματα σὺν χάριτι δῆ τι εφθειρε. δεδιὼς δὲ καὶ οὐτως εχων, ἰσχὺν ἑαυτῷ ἐν τῷ συνεδρίῳ περιεποιήσατο. τοὺς γὰρ φιλίως αὐτῷ ἐκ τοῦ δήμου διακειμένους περὶ διακοσίους ἐς τοὺς εὐπατρίδας ἐνέγραψε καὶ τοὺς βουλευτάς, καὶ οὐτω τὴν τε γερουσίαν ὑφ' ἑαυτὸν καὶ τοὺς πολλοὺς ἐποίησατο. καὶ τὴν στολὴν πρὸς τὸ

μεγαλοπρεπέστερον ημειψεν· ή δὲ ην ἰμάτιον καὶ χιτῶν ὀλοπόρφυρα καὶ χρυσόπαστα, στέφανός τε λίθων χρυσοδέτων καὶ σκῆπτρον δίφρος τε ἑλεφάντινα, οἱς καὶ μετὰ ταῦτα οἱ τε ἄλλοι καὶ οἱ τὴν αὐτοκράτορα εἰχοντες ἡγεμονίαν ἐχρήσαντο. καὶ τεθρίππῳ ἐν τοῖς ἐπινικίοις ἐπόμπευσε, καὶ ῥαβδούχους διὰ βίου δώδεκα εἰσε. Πάντως δὲ καὶ ἄλλα πλείω ἐκαινοτόμησεν αὐτὸν, εἰ μὴ τις ἄττος Ναούιος τὰς φυλάς αὐτὸν βουλευθέντα μετακοσμήσαι κεκώλυκεν, οἱς οἰωνιστὴς ἦν οἱος οὐχ ἑτερος γέγονε. τοῦτον ὑβρίσαι, διὰ τὴν ἐναντίωσιν ὀργισθεὶς, καὶ τὴν τέχνην ἐξουθενῆσαι διεμελέτησεν ὁ Ταρκύνιος. λαβὼν οὖν ἐν τῷ κόλπῳ ἀκόνην τε καὶ ξυρὸν ἐς τὸν δῆμον παρήλθεν, εἰς ἑνὸς νῶς τμηθῆναι τῷ ξυρῷ τὴν ἀκόνην, πρᾶγμα τῶν ἀδυνάτων· εἰπὼν τε οὐσα ἐβούλετο, ἐπεὶ ἄττος ἀντέλεγεν ἐντονώτατα, μηδὲν ὑφιέμενος "εἰ μὴ φιλονείκως ἀντιλέγεις" εἶπε "ἄλλ' ἀληθῆ λέγεις, ἐπὶ πάντων τούτων 2.107 ἀπόκρινάι μοι εἰ οὐ κατὰ νοῦν εἰς ἑμὴν ποιῆσαι γενήσεται." ὁ δὲ ἄττος αὐτοῦ που οἰωνισάμενος παραυτίκα "καὶ πάνυ γε" εἶπε "ὦ βασιλεῦ, ὁ διανοηθεὶς ἐπιτελής." "οὐκοῦν" εἶπε "τὴν ἀκόνην ταύτην λαβὼν τῷ ξυρῷ τούτῳ διάτεμε· τοῦτο γὰρ γενέσθαι διανενοῦμαι." ὁ δὲ ἐλαβέ τε αὐτὴν εὐθύς καὶ διέκοψε. θαυμάσας δὲ ὁ Ταρκύνιος ἄλλας τε τιμὰς ἐκείνῳ παρέσχε καὶ χαλκῆς εἰκόνας ἤξιωσε, καὶ οὐδὲν ἐτι τῆς πολιτείας ἠλλοίωσε, πρὸς πάντα τε συμβούλῳ τῷ ἄττῳ ἐκέχρητο. Μαχεσάμενος δὲ Λατίνοις ἀποστατήσασιν, εἰς Σαβίνοις εἰς τὴν Ῥωμαΐδα ἐμβαλοῦσι συμμαχοῦμένοις ὑπὸ Τυρσηνῶν, ἀπάντων ἐκράτησε. τῶν δὲ τῆς Ἑστίας ἱερείων, αἱς παρθενεύειν διὰ βίου νενόμισται, φωράσας τινὰ συμφθαρεῖσαν ἀνδρὶ, ὑπόγεων τινὰ κατασκευάσας ὑποδρομὴν προμήκη, κλίνην τε θεῖς ἐν αὐτῇ καὶ λύχνον καὶ τράπεζαν σιτίων ὑπόπλεων, ἐκεῖ τὴν φθαρεῖσαν προπεμπομένην ἐκόμισε, καὶ ζῶσαν εἰσαγαγὼν ἐγκατωκόδομησε. καὶ οὕτω τὰς τὴν παρθενίαν μὴ τηρησάσας τῶν ἱερείων ἐξ ἐκείνου τιμωρεῖσθαι κεκράτηκεν· οἱ δὲ ταύτας αἰσχύνοντες εἰς ξύλον τὸν αὐχένα δίκρουν ἐμβάλλονται ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ μετὰ τοῦτο γυμνοὶ αἰκίζόμενοι ἀποψύχουσιν. Ἐπέθεντο μὲντοι τῷ Ταρκυνίῳ οἱ τοῦ Μαρκίου παῖδες, ἐπεὶ μὴ τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς παρεχώρει, ἀλλὰ τινὰ Τούλλιον τεχθέντα οἱ ἐξ αἰχμαλωτίδος προῆγε πάντων· ὁ δὲ μάλιστα τοὺς εὐπατρίδας ἐλύπει. ὡς τινὰς προσεταιρισάμενοι αὐτῷ ἐπεβούλευσαν, δύο τινὰς χωριτικῶς ἐσταλμένους, ἀξίνας καὶ δρεπάνους ὀπλισμένους, αὐτῷ ἐπιθέσθαι παρασκευάσαντες. οἱ ἐπεὶ μὴ ἀγοράζοντι τῷ Ταρκυνίῳ ἐνέτυχον, ἐπὶ τὰς 2.108 θύρας τῶν βασιλείων ἦκον, ἀλλήλοισι δῆθεν διαμαχόμενοι, καὶ οἱ ἐλθεῖν εἰς οὐσιν ἐδέοντο. καὶ τυχόντες τούτου εἰς λόγους ἀλλήλοισι ἀντικατέστησαν, καὶ δικαιολογουμένῳ τῷ ἐνὶ προσέχοντα τὸν Ταρκύνιον ὁ ἑτερος κατειργάσατο. Ὁ μὲν οὖν Ταρκύνιος τοιοῦτον εἰσε τέλος, τριάκοντα καὶ ὀκτὼ βασιλεύσας ἐνιαυτούς, τὴν δὲ τῆς Ῥώμης βασιλείαν ὁ Τούλλιος διεδέξατο, συνεργία τῆς τοῦ Ταρκυνίου γυναικὸς Τανακυλίδος. τοῦτον δὲ γυνὴ τις Ὀκρισία καλουμένη, Σερουίου Τουλίου ἀνδρὸς Λατίνου εὐνέτειρα ἐν τῷ πολέμῳ ἀλοῦσα καὶ τῷ Ταρκυνίῳ ἐξαιρεθεῖσα, τέτοκεν, ἡ ἐγκύμων οἰκοθεν οὐσα ἡ συλλαβοῦσα μετὰ τὴν αἰσίν· λέγεται γὰρ ἀμφοτέρω. οὐτος ἐς παῖδας ἡδη τελευτῶν ἐπὶ δίφρου μεθ' ἡμέραν κατέδαρθε, καὶ πῦρ ἀπὸ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς πολὺ ἐδόκει ἐξάλλεσθαι. ὁ περὶ ἰδὼν ὁ Ταρκύνιος διὰ σπουδῆς ἡγε τὸν παῖδα, καὶ εἰς ἡλικίαν ἀφιγμένον τοῖς εὐπατρίδασι καὶ τῇ γερουσίᾳ συνέταξε. Συλληφθέντων οὖν τῶν τοῦ Ταρκυνίου φονέων, μαθοῦσα ἡ ἐκείνου γυνὴ καὶ ὁ Τούλλιος τὴν παρασκευὴν τῆς ἐπιβουλῆς οὐ φανερόν αὐτίκα τὸν τοῦ Ταρκυνίου θάνατον εἶδον, ἀλλ' ἀνελόμενοι αὐτὸν ὡς ἐτι ἐμπνέοντα ἐθεράπευον δῆθεν, κἀν τούτῳ πίστευον ἀλλήλοισι εἰδοσάντων ὅτι τὸν Τούλλιον τὴν ἀρχὴν εἰληφότα τοῖς παισὶν αὐτῆς ἀνδρωθεῖσιν ἐκστήναι ταύτης. ἐπεὶ δὲ τὸ πλῆθος συνδραμὸν ἐθορύβει, προκύψασα ἐκ τῶν ὑπερώων ἡ Τανακυλίς "μὴ φοβεῖσθε" εἶπε· "ὁ γὰρ ἀνὴρ μου καὶ ζῆ καὶ ὑμῖν μετ' ὀλίγον ὀφθήσεται. ἵνα δὲ αὐτὸς τε σχολάζων ὑγιαίνῃ 2.109 σθῆ καὶ μὴ τι τοῖς πράγμασι ἐκ τῆς

αὐτοῦ ἀσθενείας εἰ ἡ ἐμπόδιον, Τουλλίῳ κατὰ γε τὸ παρὸν τὴν τῶν κοινῶν ἐπιτρέπει διοίκησιν." εἰ πεν' ἐκείνη ταῦτα· οἱ δὲ τὸν Τούλλιον οὐκ ἀκουσίως ἐδέξαντο· ἀγαθὸς γὰρ ἀνὴρ ἐδόκει. Ἐγχειρισθεῖς οὐ ν' ἐκεῖνος τὴν τῶν κοινῶν οἰκονομίαν, τὰ πλείω κατ' ἐντολὰς δῆθεν διώκει τοῦ Ταρκυνίου. ὡς δ' ἐν πᾶσιν ἑώρα πειθαρχοῦντας αὐτῷ, τοὺς αὐτόχειρας τοῦ Ταρκυνίου πρὸς τὴν γερουσίαν παρήγαγε, διὰ τὴν ἐπιβουλήν τάχα· εἰ γὰρ ζῆν ἐκεῖνον προσεποιεῖτο. καὶ οἱ μὲν καταψηφισθέντες ἀπέθανον, οἱ δὲ τοῦ Μαρκίου υἱοὶ φοβηθέντες εἰς Οὐολούσκους κατέφυγον. ἀκεῖνος τότε τὸν τε θάνατον τοῦ Ταρκυνίου ἐξέφηγε καὶ φανερώς τῆς βασιλείας ἐπέλιπτο. καὶ πρῶτον μὲν τοὺς τοῦ Ταρκυνίου παῖδας προβάλλετο ὡς αὐτὸς τὴν ἡγεμονίαν ἐπιτροπεύων, εἰ τα πρὸς θεραπείαν τοῦ δήμου ἐτράπετο, ὡς ῥᾶστα μᾶλλον τὸν ομιλον ἢ τοὺς εὐπατρίδας ὑποποιησόμενος, χρήματά τε αὐτοῖς ἐδίδου καὶ γῆν ἑκάστῳ προσένειμε καὶ τοὺς δούλους ἐλευθεροῦσθαι καὶ φυλετεύεσθαι παρεσκεύασεν. ἀχθομένων δ' ἐπὶ τούτοις τῶν δυνατῶν, εἰ ταξέ τινα τοὺς ἐλευθερωθέντας τοῖς ἐλευθερώσασσι σφᾶς ἀνθυπουργεῖν. ὡς δὲ χαλεπῶς εἰχον οἱ εὐπατρίδαι αὐτῷ, καὶ διεθρόουν αλλα τε καὶ οτι μηδενὸς αὐτὸν ἐλομένου τὴν ἀρχὴν εχει, συναγαγὼν τὸν δῆμον ἐδημηγόρησε· καὶ πολλὰ ἐπαγωγὰ διαλεχθεῖς αὐτῷ οὐ τω διέθετο ὡς αὐτίκα πᾶσαν αὐτῷ τὴν βασιλείαν ἐπιψηφίσασθαι. ὁ δὲ αὐτοὺς ἀμειβόμενος αλλα τε ἐφιλοτιμήσατο καὶ ἐς τὸ συνέδριον τινὰς αὐτῶν ἐνέγραψεν· οἱ πάλαι μὲν ἐν πλείστοις ἡ ττων ε φερων τῶν εὐπατριδῶν, τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος, πλὴν τῆς με2.110 σοβασιλείας καὶ τῶν ἱερωσυνῶν, τῶν ἰσων μετείχον τοῖς εὐπατρίδαις, καὶ διέφερον ανευ τῶν ὑποδημάτων οὐδέν. τοῖς γὰρ εὐπατρίδαις τὰ ὑποδήματα ἀστικά τῆ τε ἐπαλλαγῆ τῶν ἱμάντων καὶ τῷ τύπῳ τοῦ γράμματος ἐκεκόσμητο, ἰν' ἐκ τούτων δοκοῖεν ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν τῶν κατ' ἀρχὰς βουλευσάντων κατιέναι. τὸ γράμμα δὲ ῥῶ φασιν εἶναι, ἡ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἑκατὸν ἐκείνων ἀνδρῶν δηλωτικὸν ον ἡ ὡς τοῦ τῶν Ῥωμαίων κατάρχον ὀνόματος. Τὸν μὲν οὐ ν ομιλον οὐ τως ὁ Τούλλιος ὤκειώσατο, δείσας δὲ μή τις στάσις συμβῆ, τὰ πλείστα καὶ ἰσχυρότατα τῶν κοινῶν τοῖς δυνατωτέροις ἐπέτρεψε· καὶ οὐ τω σφίσιν αὐτοῖς συνεφρόνησαν καὶ τὸ δημόσιον διήγαγον αριστα. καὶ πολέμους δὲ τινὰς πρὸς τε τοὺς Ουιέντας καὶ πρὸς α παντας τοὺς Τυρσηνοὺς ἐπολέμησεν, ἐν οἰς οὐδέν ἐπράχθη συγγράμματος α ξιον. τοὺς Λατίνους δ' ἐπὶ μᾶλλον Ῥωμαίοις βουλευθεῖς οἰκειώσασθαι, νεῶν τινα ἐκ χρημάτων κοινῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ κατασκευάσαι πέπεικε. καὶ τοῦτον ἀνέθεσαν τῇ Ἀρτέμιδι. περὶ δὲ τῆς νεωκορίας αὐτοῦ διεφέροντο. κἂν τούτῳ Σαβῖνος ἀνὴρ βοῦν ἡ γε περικαλλῆ πρὸς τὴν Ῥώμην, ὡς εκ τινος χρησμοῦ θύσων αὐτὴν τῇ Ἀρτέμιδι. ὁ δὲ χρησμὸς τὸν ἐκείνην θύσαντα ελεγε τὴν πατρίδα ἐπαυξήσειν. τοῦτο δὲ τις τῶν Ῥωμαίων μαθὼν προσῆλθεν αὐτῷ καὶ πρότερον εἰπε δεῖν ἐν τῷ ποταμῷ ἀγνισθῆναι, καὶ εἰπὼν ε πεισε, καὶ πείσας ελαβε τὴν βοῦν ὡς φυλάξων, καὶ λαβὼν εθυσεν. ἐκφήναντος δὲ τοῦ Σαβίνου τὸ λόγιον οἱ Λατῖνοι καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ προστασίας τοῖς Ῥωμαίοις ἐξέστησαν καὶ ἐς ταλλα ὡς κρείττονας σφῶν ἐτίμων αὐτούς. Καὶ ταῦτα μὲν οὐ τως· ὁ Τούλλιος δὲ τοῖς Ταρ2.111 κυνίοις τὰς θυγατέρας συνώκισε, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῖς ἀποδώσειν ἐπαγγειλάμενος αλλοτε αλλο τι προφασιζόμενος ἀνεβάλλετο. οἱ δὲ οὐδέν ὑγιὲς ἐφρόνου, ἀλλὰ ἡχθοντο. ὁ δ' ἐν οὐδενὶ λόγῳ τούτους πεποιήτο, καὶ τοὺς Ῥωμαίους πρὸς τὸ δημοκρατικὸν ἐνήγε καὶ τὸ ἐλεύθερον. εἰ δὲ μᾶλλον ἐπὶ τούτοις ἡ σχαλλον οἱ Ταρκύνιοι. ἀλλ' ὁ μὲν νεώτερος, κα ν ἐχαλέπαινε, ε φερεν, τῷ δὲ τῷ χρόνῳ προήκοντι οὐκέτι τοῦ Τουλλίου ἐδόκει ἀνέχεσθαι. ἐπεὶ δὲ μὴ συνευδοκοῦσαν ευ ρισκε τὴν γυναῖκα καὶ τὸν ὀμαίμονα, αὐτὸς μὲν τὴν γυναῖκα, τὸν δ' ἀδελφὸν διὰ τῆς γυναικὸς ἐκείνου φαρμάκοις διέφθειρε, καὶ συναφθεῖς τῇ συνεύνῳ τοῦ ἀδελφοῦ τῷ Τουλλίῳ σὺν αὐτῇ ἐπεβούλευε. καὶ πολλοὺς τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν εὐπατριδῶν αἰτίας εχοντας κατὰ τοῦ Τουλλίου πείσας συναράσθαι οἱ, ἐξαπιναίως μετ' αὐτῶν εἰς τὸ συνέδριον παραγέγονεν, ἐπομένης

αὐτῷ καὶ τῆς γυναικὸς Τουλλίας· καὶ πολλὰ μὲν εἰπε τῆς τοῦ πατρὸς ἀξίας τοὺς παρόντας ἀναμιμνήσκων, πολλὰ δ' ἀπέσκωψε πρὸς τὸν Τούλλιον. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ταῦτα μαθὼν ἐπέστη σπουδῇ, καὶ τι δὴ καὶ ἐφθέγγατο, συνήρπασεν αὐτὸν καὶ ἐξάρας ὡσεὶ κατὰ τῶν πρὸ τοῦ βουλευτηρίου ἀναβαθμῶν. καὶ ὁ μὲν, ταραχθεὶς πρὸς τὴν τοῦ Ταρκυνίου τόλμαν καὶ ὅτι οὐδέ τις αὐτῷ ἐπεκούρησεν, οὐτ' εἰπεν εἰ τι οὐδὲν οὐτ' ἐποίησε· Ταρκύνιος δὲ τὴν τε βασιλείαν εὐθύς παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβε καὶ πέμψας τινὰς τὸν Τούλλιον κομιζόμενον οἰκαδε διεχρήσατο. ἡ δὲ θυγάτηρ ἐκείνου ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τὸν ἀνδρα καταφιλήσασα καὶ βασιλέα προσαγορεύσασα καὶ ἀπιούσα πρὸς τὰ βασίλεια τὸ ὄχημα κατὰ τοῦ νεκροῦ τοῦ πατρὸς ὡσεὶ χεν ἐπήλασεν. 2.112 Οὐτω μὲν οὐν ὁ Τούλλιος ἤρξε καὶ οὐτως ἀπέθανε βασιλεύσας τέσσαρας ἐνιαυτοὺς ἐπὶ τεσσαράκοντα, ὁ Ταρκύνιος δὲ τὴν βασιλείαν παρειληφώς δορυφόρους κατὰ Ῥωμύλον ἑαυτῷ περιέστησεν, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν αὐτοῖς καὶ οἰκουρῶν καὶ ἀγοράζων ἐκέχρητο. ἔξω γὰρ αὐτὸς εἰς τὸν κηδεστὴν καὶ ἡ γυνὴ πρὸς τὸν πατέρα ἐποίησαν, καὶ τοὺς λοιποὺς ἐδεδίεσαν. ἐπεὶ δὲ ὡσεὶ τυραννήσων παρεσκευάσατο, τοὺς δυνατωτάτους τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἄλλων συλλαμβάνων ἐκτίννυεν, οἱ μὲν αἰτίαν εἰχεν ἐπενεγκεῖν φανερώς ἀναιρῶν, οὗς δὲ λάθρα· ἐνίους δὲ γε καὶ ὑπερώριζεν. οὐ γὰρ τοὺς τῷ Τουλλίῳ προσκειμένους μόνους, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρὸς τὴν μοναρχίαν συναραμένους αὐτῷ προσαπώλλυε, καὶ οὐτω τὸ κράτιστον τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἰπάδος ἀνάλωσε. μισεῖσθαί τε ὑπὸ παντὸς τοῦ δήμου ἐπίστευε· διὸ οὐδὲ ἀντικαθίστη τὸ παράπαν ἀντὶ τῶν ἀπολλυμένων τινάς, ἀλλὰ καὶ τὴν γερούσιαν καταλῦσαι παντελῶς ἐπιχειρήσας οὐτε ἀντεισηγεν ἐς αὐτὴν οὐδένα οὐτε τοῖς οὐσιν ἐπεκοίνου τι λόγου ἄξιον. συνεκάλει μὲν γὰρ αὐτούς, οὐ μὴν ὡστε τι τῶν ἀναγκαίων συνδιοικεῖν, ἀλλ' ἵνα δῆλη αὐτῶν ἡ βραχύτης γίνοιτο ἀπασί, κἀντεῦθεν καταφρονοῖντο· τὰ δὲ πλεῖστα καθ' ἑαυτὸν ἡ καὶ μετὰ τῶν υἱῶν ἐπραττε. δυσπρόσιτός τε καὶ δυσπροσήγορος ἦν, καὶ τῇ ὑπεροψίᾳ καὶ τῇ ὠμότητι ὁμοίως ἐχρήτο πρὸς ἀπαντας, καὶ τυραννικώτερον αὐτὸς τε καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ προσεφέροντο ἀπασί. διὰ ταῦτα δὲ καὶ τοὺς δορυφόρους ὑπόπτους ἔχων, ἐκ τῶν Λατίνων προσηταιρίσατο δορυφορικόν, καὶ ἐς τὰς τῶν Ῥωμαίων τάξεις 2.113 Λατίνους ἐνέμιξεν, ἵνα οἱ μὲν Λατῖνοι ἰσομοιρίας τοῖς Ῥωμαίοις τυχόντες εὐνοίαν αὐτῷ ἐντεῦθεν ὀφείλωσι, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἠττον ἐκφοβῶσιν αὐτόν, μηκέτι κατὰ σφᾶς ὀντες, ἀλλὰ τοῖς Λατίνοις συνοπλιτεύοντες. Γαουίνους δὲ μάχην συνῆψε, καὶ κακῶς μὲν ἠγωνίσασατο, δόλῳ δὲ αὐτοὺς ἐχειρώσασατο. αὐτομολῆσαι γὰρ αὐτοῖς Σέξτω ὑπέθετο τῷ υἱῷ· ἵνα δ' εὐπρόσωπος αὐτῷ τῆς αὐτομολίας πρόφασις γένηται, ἐκεῖνος μὲν τὸν πατέρα φανερώς ὡσεὶ τύραννον καὶ παράσπονδον ἐλοιδόρησεν, ὁ δὲ τὸν υἱὸν ἑμαστίγωσέ τε καὶ ἀντημύνατο. εἰτα κατὰ συνθήκας πρὸς Γαουίνους ἐψευδαυτομόλησε, χρήματά τε καὶ ἑταίρους παρειληφώς. οἱ δὲ, πιστεύσαντες τῇ σκηπῇ διὰ τὴν τοῦ Ταρκυνίου ὠμότητα καὶ ὅτι καὶ τότε πολλὰ καὶ ἀληθῆ τὸν πατέρα ἐκακηγόρει κἀντεῦθεν ἐκπεπολεμῶσθαι αὐτῷ ἐδόκει, ἐδέξαντό τε αὐτὸν ἀσμενέστατα καὶ τινὰς ἐπελεύσεις κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς χώρας σὺν αὐτῷ ἐποίησαντο καὶ οὐ μετρίως αὐτῇ ἐλυμήναντο. διὰ ταῦτα γοῦν, καὶ ὅτι χρήματα ἴδια τέτισι παρεῖχε καὶ ἐς τὸ κοινὸν ἀνήλισκε δασιλῶς, ἠρέθη παρ' αὐτῶν στρατηγὸς καὶ τὴν τῶν πολιτικῶν ἐν αὐτοῖς πραγμάτων ἐπετράπη διοίκησιν. ἐπὶ τούτοις λάθρα πέμψας τινὰ τὰ συμβάντα τε ἐγνώρισε τῷ πατρὶ καὶ πρὸς τὸ μέλλον γνώμην ἠτήσεν ἐξ αὐτοῦ. ὁ δὲ εἰπε μὲν τῷ πεμφθέντι οὐδὲν, ἵνα μὴ ἴσως γνωσθεὶς ἐκὼν τι ἡ ἀκων ἐξείποι, εἰς δὲ κῆπον εἰσαγαγὼν αὐτόν, ἐν ᾧ μήκωνες ἦσαν, τὰς κωδύας αὐτῶν τὰς ὑπερεχούσας ῥάβδῳ κατέκλασε καὶ εἰς γῆν κατεστόρεσε, καὶ οὐτω τὸν ἀγγελιαφόρον ἀπέπεμψε. καὶ ὁ μὲν τὸ πρᾶχθὲν τῷ Σέξτῳ ἀπήγγειλεν, ἀσυνέτως ἔχων τῆς πράξεως, ὁ δὲ τὸν νοῦν συνῆκε τῆς ὑποθέσεως, καὶ τοὺς ἀξιολογωτέρους τῶν Γαουίνων τοὺς 2.114 μὲν λάθρα φαρμάκοις διέφθειρε, τοὺς δὲ διὰ τινῶν δῆθεν

ληστῶν, αλλοὺς δὲ καὶ ἐκ δικαστηρίων ἀπέκτεινε, συκοφαντίας κατ' αὐτῶν πρὸς τὸν πατέρα προδοσίας πλαττόμενος. Ὁμοιον δέ τι τούτῳ καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἱστορεῖ. Περίανδρον γὰρ τὸν Κυψέλου τύραννον Κορίνθου γενόμενόν φησι πρὸς Θρασύβουλον τὸν Μιλήτου τύραννον διαπέμψασθαι πυνθανόμενον ὡς αὐτῷ τὰ τῆς ἀρχῆς ἀσφαλῶς ἐξεῖ. τὸν δὲ Θρασύβουλον τῷ ἀπαγγέιλαντι ταῦτα μηδὲν ἀποκρίνασθαι, ἀπαγαγόντα δ' εἰς λήιον τῶν ἀσταχύων τοὺς ὑπερέχοντας ἐκτέμνειν τε καὶ ῥιπτεῖν, καὶ οὐ τως ἀποπέμψαι τὸν ἐσταλμένον. τὸν δὲ ἐπανελθόντα καὶ τὴν Θρασυβούλου συμβουλήν ἐρωτώμενον εἰπεῖν εἰς παραπλήγη πεμφθῆναι, καὶ διηγῆσθαι ὅσα ἐκεῖνος ἐποίησε, μὴ τι πρὸς ὁ ἠρωτήθη φθεγξάμενος· τὸν δὲ Περίανδρον συνεικέναι τὸν τοῦ Θρασυβούλου λογισμόν, καὶ τοὺς ὑπερέχοντας τῶν Κορινθίων ἀπαντας ἀπολέσαι. Καὶ ὁ Σέξτος οὐνοῦ τῶν τοὺς Γαοῖνους μετῆλθε, καὶ τοὺς μὲν κρείττους ἀπώλλυε, τῷ πλήθει δὲ τὰ σφῶν διένειμε χρήματα. καὶ μετὰ τοῦτο τῶν μὲν διαφθαρέντων ἡδη, τῶν δὲ λοιπῶν ἠπατημένων καὶ πάντα πιστευόντων αὐτῷ, μετὰ τῶν αἰχμαλώτων Ῥωμαίων καὶ τῶν αὐτομόλων, οὐ πολλοὺς διὰ τοῦτο συνήθροισε, κατέσχε τὴν πόλιν καὶ τῷ πατρὶ παραδέδωκε. καὶ ὁ ἐκείνης τῷ υἱῷ παρεχώρησεν, αὐτὸς δὲ πρὸς ἀλλὰ ἐπολέμησεν ἔθνη. Τοὺς δὲ τῆς Σιβύλλης χρησμούς Ῥωμαίοις καὶ ἀκων προσεποιήσατο. γυνὴ γὰρ τις θεόμαντις, ἡν 2.115 Σίβυλλαν ὠνόμαζον, ἐς τὴν Ῥώμην ἐλήλυθε βιβλία τρία ἢ ἑννέα φέρουσα, καὶ ταῦτα πρίασθαι τῷ Ταρκυνίῳ ἐδίδου καὶ τὴν τιμὴν τῶν βιβλίων ὠρίσατο. ἐκείνου δὲ μὴ προσεσηκόςτος αὐτῇ, τὸ ἐν ἡ τὰ τρία τῶν βιβλίων κατέκαυσεν. ὡς δ' αὐθις ὠλιγῶρει αὐτῆς ὁ Ταρκύνιος, κὰκ τῶν λοιπῶν ὁμοίως διέφθειρε. μελλούσης δὲ καὶ τὰ ἐτι λοιπὰ καταφλέξειν, ἠνάγκασαν αὐτὸν οἱ οἰωνισταὶ τὰ γοῦν σωζόμενα πρίασθαι. καὶ ὠνήσατο ταῦτα ὁσοῦ τὰ πάντα κτήσασθαι ἐμелле, καὶ δύο βουλευταῖς ἀνδράσι φυλάσσειν παρέδωκεν. ὡς δ' οὐ πάνυ τῶν γεγραμμένων συνίεσαν, εἰς τὴν Ἑλλάδα στείλαντες δύο ἀνδρας ἐκεῖθεν μισθοῦ ἠγαγον τοὺς ἀναγνωσομένους ταῦτα καὶ ἐρμηνεύσοντας. οἱ δὲ περίοικοι μαθεῖν ἐθελήσαντες ὅτι ποτὲ τὸ διὰ τῶν βιβλίων εἰρηδηλούμενον, τὸν ἕτερον τῶν φυλασσόντων αὐτὰ Μάρκον Ἀκίλλιον χρήμασιν ἀναπείσαντες μετεγράψαντό τινα. γνωσθέντος δὲ τοῦ ἐργου ὁ Μάρκος βύρσαις δύο συρραφείσαις ἐμβληθεὶς κατεποντώθη, ὁ ἕξ ἐκείνου μετέπειτα κατὰ τῶν πατροκτόνων ἐπεκράτησε γίνεσθαι, ἵνα μήτε ἡ γῆ μήτε τὸ ὑδωρ μήτε ὁ ἡλιος μίανθῃ αὐτοῦ θνήσκοντος. Τὸν δὲ νεῶν τὸν ἐν τῷ Ταρπηίῳ ὄρει κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς εὐχὴν ὤκοδομεῖ. τῆς δὲ γῆς εἰς τὴν τῶν θεμελίων καταβολὴν ἀναρρηγνυμένης, ἀνδρὸς νεοθνήτος κεφαλὴ ἀνεφάνη ἐναίμος ἐτι. ἐπεμψαν οὐνοῦ Ῥωμαῖοι πρὸς ἀνδρα Τυρσηνὸν τερατοσκόπον ἐρωτῶντες τὸ διὰ τοῦ φανέντος δηλούμενον. ὁ δὲ τὸ σημεῖον εἰς τὴν Τυρσηνίδα μεταθεῖναι μηχανησάμενος, διάγραμμα ἐπὶ τῆς γῆς ἐποίησατο, καὶ εἰς αὐτὸ τὴν τε τῆς Ῥώμης θέσιν ἐντείνας καὶ τὸ Ταρπήιον 2.116 ὄρος, ἐμелле τοὺς πρέσβεις ἀνερέσθαι "ἢ Ῥώμη αὐτὴ ἐστί; τὸ ὄρος τοῦτο ἐστί; ἢ κεφαλὴ ἐνταῦθα εὐρέθη;" ἢ ἐκείνων μηδὲν ὑποτοπησάντων καὶ συμφησάντων ἢ δύναμις τοῦ σημείου εἰς τὸ χωρίον ἐν ᾧ διεγέγραπτο μετασταίη. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἐτεχνάσατο, οἱ δὲ πρέσβεις παρὰ τοῦ υἱέος ἐκείνου μαθόντες τὸ τέχνασμα, ἐρωτῶμενοι "οὐκ ἐνταῦθα" εἰπον "οἰκεῖται ἢ Ῥώμη, ἀλλ' ἐν τῷ Λατίῳ, καὶ τὸ ὄρος ἐν τῇ Ῥωμαίων ἐστί, καὶ ἡ κεφαλὴ ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ εὐρέθη." οὐνοῦ δὲ τῷ τερατοσκόπῳ διακρουσθέντος τοῦ μηχανήματος πᾶσαν ἐκείνοι τὴν ἀλήθειαν ἐμαθον καὶ τοῖς πολίταις ἀνήγγειλαν ὅτι κράτιστοι ἐσονται καὶ πλείστων ἀρξουσιν. ἐλπίσ οὐνοῦ κὰκ τούτου αὐτοῖς προσεγένετο. κἀντεῦθεν τὸ ὄρος μετωνομάσθη παρ' αὐτῶν Καπιτώλιον· καπίτα γὰρ τῇ Ῥωμαίων διαλέκτῳ ἡ κεφαλὴ ὀνομάζεται. Δεηθεὶς δὲ χρημάτων εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ ὁ Ταρκύνιος Ἄρδεάταις ἐπήνεγκε πόλεμον· ὁθεν οὐνοῦ χρήματα προσεκτήσατο καὶ τῆς βασιλείας ἐξέπεσε. γεγόνασι δ' αὐτῷ καὶ σημεῖα τινα δηλωτικὰ τῆς ἐκπτώσεως. ἐκτε γὰρ τοῦ

κήπου αὐτοῦ γῦπες νεοσσούς ἐξήλασαν ἀετῶν, καὶ ἐξ ἀνδρῶνος, ἐν ᾧ συνεισιᾶτο φίλοις, ο φικς μέγας ἐπιφανεῖς αὐτόν τε καὶ τοὺς συσσίτους ἐξέβαλε. διὰ τοι ταῦτα ἐς Δελφοὺς Τίτον τε καὶ Ἀρροῦντα τοὺς υἱοὺς ἐπεμψε. τοῦ δὲ Ἀπόλλωνος χρήσαντος τότε τῆς ἀρχῆς ἐκπεσεῖσθαι αὐτόν ο τε κύων φωνῇ ἀνθρωπίνῃ χρήσαιτο, ἀγαθαῖς ἐλπίσιν ἠώρητο, μὴ οἰηθεῖς ποτε γενέσθαι τὸ μάντευμα. Ἦν δὲ Λούκιος Ἰούνιος ἀδελφῆς τοῦ Ταρκυνίου 2.117 υἱός, οὗ τὸν πατέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν ὁ Ταρκύνιος ἐκτείνεν. οὗτος οὖν καὶ περὶ ἑαυτῶ δεδοικῶς μωρίαν προσεποιήσατο, ταύτην ἑαυτοῦ προστησάμενος σώτειραν· διὸ καὶ Βροῦτος ἐπεκλήθη· τοὺς γὰρ εὐθήεις οὗτω τοῖς Λατίνοις ἐθος καλεῖν. πλαττόμενος οὖν τὸν μωραίνοντα, τοῖς τοῦ Ταρκυνίου παισὶν εἰς Δελφοὺς ἀπιούσι συμπαρελήφθη ὡς α θυρμα. ὁ δὲ καὶ ἀνάθημα φέρειν ἐλεγε τῷ θεῷ· τὸ δ' ἦν βάκτρον τι μῆδὲν ἐκ τοῦ φαινομένου ἐχόν χρηστόν, ὁθεν καὶ ἐπὶ τούτῳ ὠφλίσκανε γέλωτα. τὸ δ' ἦν οἶον εἰκῶν τις τῆς κατ' αὐτόν προσποιήσεως· κοιλάνας γὰρ αὐτὸ λάθρα χρυσίον ἐνέχεεν, ἐνδεικνύμενος δι' αὐτοῦ ὡς καὶ τὸ φρόνημα αὐτῷ τῷ τῆς μωρίας ἀτίμῳ σῶον καὶ ἐντιμον κατακρύπτεται. ἐρομένων δὲ τῶν Ταρκυνίου υἱῶν τίς τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς διαδέξεται, ἐχρησεν ὁ θεὸς τὸν πρῶτον τὴν μητέρα φιλήσαντα τὸ κράτος ἐξείν. καὶ συνεῖς ὁ Βροῦτος ὡς τυχαίως καταπεσὼν τὴν γῆν κατεφίλησεν, αὐτὴν μητέρα πάντων ὑπάρχειν κρίνας ὀρθῶς. Οὗτος ὁ Βροῦτος τοὺς Ταρκυνίους κατέλυσεν, αἰτίαν τὸ περὶ τὴν Λουκρητίαν συμβεβηκὸς προστησάμενος, καὶ ἄλλως μισουμένους παρὰ πάντων διὰ τὸ τυραννικόν τε καὶ βίαιον. ἡ δὲ Λουκρητία θυγάτηρ μὲν ἦν Λουκρητίου Σπουρίου, ἀνδρὸς τῶν τῆς συγκλήτου ἐνός, γαμετὴ δὲ Κολλατίνου Ταρκυνίου τῶν ἐπιφανῶν, ἐπὶ τε κάλλει καὶ σωφροσύνῃ τυγχάνουσα περιβόητος. ταύτην Σέξτος ὁ τοῦ Ταρκυνίου υἱὸς αἰσχῦναι σπούδασμα ἐθετο, οὐχ οὗτω τοῦ κάλλους αὐτῆς ἐρασθεῖς ὁσον τῇ ἐπὶ τῷ σώφρονι δόξῃ ἐπιβουλεύων αὐτῆς. τηρήσας οὖν τὸν Κολλατῖνον 2.118 τῆς οἰκίας ἀποδημοῦντα, νυκτὸς ἐλθὼν πρὸς αὐτὴν ὡς πρὸς γαμετὴν συγγενοῦς κατέλυσε παρ' αὐτῆς. καὶ πρῶτον μὲν λόγοις ἐπέιρα συγγενέσθαι αὐτῇ, εἰτα καὶ βίαν προσῆγεν· ὡς δ' οὐδὲν ἐπέβαινε, ἀποσφάζειν ἠπέιλησεν· ὡς δὲ καὶ τοῦ θανάτου κατωλιγώρει, δοῦλον παρακατακλινεῖν αὐτῇ ἐπηείλησε καὶ ἀμφω κτανεῖν καὶ λόγον διαδώσειν ὡς εὐρῶν αὐτοὺς συγκαθεύδοντας ἐκτείνε. τοῦτο τὴν Λουκρητίαν ἐτάραξε, καὶ φοβηθεῖσα μὴ πιστευθεῖν ταῦθ' οὗτω γενέσθαι, ἐνέδωκε. καὶ μοιχευθεῖσα ξιφίδιον ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον ἐθετο, καὶ μεταπεμφαμένη τόν τε ἀνδρα καὶ τὸν πατέρα, συνεπομένων αὐτοῖς τοῦ τε Βρούτου καὶ Ποπλίου Οὐαλερίου, κατεδάκρυσεν καὶ στενάξασα τὸ δράμα πᾶν διηγῆσατο· εἰτα ἐπήγαγε "καὶ ἐγὼ μὲν τὰ πρέποντα ἑμαυτῇ ποιήσω, ὑμεῖς δὲ εἰπερ ἀνδρες ἐστέ, τιμωρήσατε μὲν ἐμοί, ἐλευθερώθητε δὲ αὐτοί, καὶ δεῖξατε τοῖς τυράννοις οἰων ὑμῶν οἰων γυναικὰ ὑβρισαν." τοιαῦτα εἰποῦσα εὐθύς τὸ ξιφίδιον ὑφελκύσασα κατέκτεινεν ἑαυτήν. Ἀκούσαντες δ' ἐκεῖνοι ταῦτα καὶ θεασάμενοι ὑπερήλησαν. καὶ τῷ Ποπλίῳ συμβούλῳ καὶ προθύμῳ πρὸς τουργὸν ὁ Βροῦτος χρῆσάμενος τὴν τε γυναῖκα πολλοῖς τῶν τοῦ δήμου κειμένην ὑπέδειξε, καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς δημηγορήσας τὸ πρὸς τοὺς τυράννους μῖσος ἐκφῆναι πεποίηκε· καὶ μηκέτι δέξασθαι συνέθεντο τὸν Ταρκύνιον. ταῦτα δὲ πράξας, καὶ τὴν πόλιν ἐπιτρέψας τοῖς ἄλλοις, αὐτὸς πρὸς τὸ στρατόπεδον ἐξιπάσατο, καὶ τὰ αὐτὰ τῷ δήμῳ συνέπεισε καὶ τοὺς στρατιώτας ψηφίσασθαι. ὁ δὲ γε Ταρκύνιος τὰ συμβεβηκότα μαθὼν καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἐπειχθεὶς ἀπέωσθη, καὶ πρὸς τοὺς Ταρκυνη2.119 οἰοὺς μετὰ τῶν παίδων καὶ τῶν ἄλλων ὁμοφρόνων κατέφυγε, μόνῃς τῆς Τουλλίας, ὡς λόγος, ἑαυτὴν ἀνελοῦσης· ὁ μὲν οὖν Ταρκύνιος πέντε καὶ εἰκοσι τυραννήσας ἐνιαυτοὺς οὕτως ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς, οἱ Ῥωμαῖοι δὲ πρὸς τὸν Βροῦτον ἀπέκλιναν καὶ αὐτὸν εἰλοντο ἀρχοντα. ἵνα δὲ μὴ ἡ μοναρχία βασιλεία δοκῇ, καὶ συνάρχοντα αὐτῷ ἐψηφίσαντο τὸν τῆς Λουκρητίας ἐκείνης ἀνδρα τὸν Κολλατῖνον Ταρκύνιον, ὡς ἀπεχθῶς πρὸς τοὺς τυράννους

πιστευόμενον εχειν διὰ τὴν βίαν τῆς γυναικός. ἐκ δέ γε Ταρκυνίου πρέσβεις εἰς Ῥώμην ἤκον περὶ καθόδου διαλεγόμενοι· ὡς δ' οὐδὲν ἠνυον, ετεροί αὐθις ἐπέστησαν, ἀφίστασθαι τῆς βασιλείας καὶ παύειν τὸν πόλεμον λέγοντες τὸν Ταρκύνιον, εἰ τὰ χρήματα δοθεῖεν αὐτῷ καὶ τοῖς φίλοις καὶ τοῖς οἰκείοις, ἀφ' ὧν διαβίωσονται φεύγοντες. ἐπικλωμένων δὲ πολλῶν καὶ αὐτοῦ Κολλατίνου τοῦ τῷ Βρούτῳ συνάρχοντος, εἰς ἀγορὰν ὁ Βρούτος ἐκ τοῦ βουλευτηρίου ἐξέδραμε, προδότην τὸν Κολλατῖνον ἀποκαλῶν, πολέμου καὶ τυραννίδος ἀφορμὰς χαριζόμενον. Οἱ πρέσβεις δὲ ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων προφάσει τῇ Ῥώμῃ ἐνδιατρίβοντες ἰσχυσαν διαφθεῖραι τῶν ἐπισήμων τινάς, μεθ' ὧν καὶ δύο τοῦ Βρούτου παῖδας ἐπεισαν ἐν τῇ προδοσίᾳ γενέσθαι. ὡς οὐ ν συνέπεισαν τὰ μεράκια, εδοξε καὶ ὁρκον προβῆναι, καὶ ἐπὶ τούτοις εἰς οἰκίαν συνῆλθον. ἠν δὲ ὁ οἰκος ὑπέρημος καὶ σκοτώδης. ἐλαθεν οὐ ν ε νδον ὧν οὐκ ἐκ προνοίας, ἀλλὰ τυχαίως οἰκέτης ὁ νομα Οὐνδίκιος, καὶ κατακρυφθεὶς ἐκεῖ θεατῆς τε τῶν δρωμένων ἠν 2.120 καὶ τῶν βεβουλευμένων ἐπήκοος· ἀπερ ἦσαν τοὺς ὑπάτους ἀνελεῖν καὶ τὴν πόλιν προδοῦναι· καὶ ταῦτα τῷ Ταρκυνίῳ διὰ τῶν πρέσβων ἐπεστάλακσιν. ἀπελθόντων δὲ τοῦ οἰκήματος τῶν συνωμοτῶν, ἐξελθὼν ὁ οἰκέτης ἀπαντα κατεμήνυσε. καὶ οἱ τε τὴν προδοσίαν μελετήσαντες συνελήφθησαν, καὶ τὰ γράμματα ἐκομίσθησαν· καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν προαχθέντων αὐτῶν καὶ τὸν Οὐνδίκια παρεστήσαντο. τὰ τε γράμματα ἀνεγνώσθησαν· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐν κατηφείᾳ ἦσαν καὶ σιωπῇ, ὁ δὲ Βρούτος ὀνομαστὶ τῶν υἱέων ἐκάτερον προσειπὼν "οὐκ ἀπολογεῖσθε" εφη "πρὸς τὴν κατηγορίαν;" τῶν δὲ σιωπώντων στραφεὶς πρὸς τοὺς ὑπηρέτας "ὑμέτερον" εἰπεν "ἡδη λοιπὸν τὸ ἐργον." οἱ δὲ συλλαβόντες τοὺς νεανίσκους ῥάβδοις κατέξαινον. καὶ τῶν ἄλλων ἐπικλωμένων τοῖς ἀσχοῦσιν ὁ πατήρ σου τ' ἀλλαχόσε τὰς ὀψεις ἀπήγαγεν σου τε μήν οἰκτου τι ἐνεδειξάτο μέχρι πελέκει τὰς κεφαλὰς τῶν παίδων ἀπέκοψαν. τοῦτο δὲ σου τ' ἐπαινεῖν σου τε ψέγειν ἐστὶ ῥάδιον· ἡ γὰρ ἀρετῆς ὑψος εἰς ἀπάθειαν ἐξέστησεν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἠ πάθους μέγεθος εἰς ἀναλησίαν· οὐδέτερον δὲ μικρὸν οὐδ' ἀνθρώπινον, ἀλλ' ἠ θεῖον ἠ θηριῶδες. Οὐτω δὲ τούτων θανόντων καὶ περὶ τῶν ἄλλων συνωμοτῶν ψῆφον ἐνεγκεῖν ὁ Βρούτος ἀπήτητο. ὁ δὲ "τοῖς μὲν υἱέσιν" εἰπεν "αὐτὸς ἀποχρῶν εἶμι δικαστῆς, περὶ δὲ τῶν ἄλλων τοῖς πολίταις ἐλευθέρους οὐσι τῆς ψήφου παραχωρῶ." ψήφου τοίνυν δοθείσης πάντες ἐπελεκίσθησαν. ἦσαν δὲ τούτων τινὲς τῷ Κολλατίνῳ προσήκοντες· δι' οὐς καὶ ὠργίζετο. ὁθεν ὁ Βρούτος σου τω κατ' αὐτοῦ τὸν δῆμον παρῶξυνεν ὡς μικροῦ καὶ αὐτοχειρίᾳ αὐτὸν ἀνελεῖν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησαν, τὴν δ' ἀρχὴν ἠνάγκασαν 2.121 αὐτὸν ἀπειπεῖν. εἰλοντο δὲ ἀντ' ἐκείνου συνάρχοντα Πόπλιον Οὐαλέριον, ὁς Ποπλικόλας προσωνομάσθη· δηλοῖ δ' ἠ κλησὶς ἐξελληνιζομένη δημοκηδῆ ἠ δημοτικώτατον. Ταρκύνιος δὲ ἀπογνοὺς τὴν ἐκ προδοσίας τῆς βασιλείας ἀνάληψιν, προσῆει τοῖς Τυρρηνοῖς, οἱ δὲ δυνάμει βαρεῖα κατήγον αὐτόν. ἀντεξῆγον δὲ καὶ τοὺς Ῥωμαίους οἱ ὑπατοὶ. ἀρχομένης δὲ τῆς μάχης Ἀρρων ὁ Ταρκυνίου παῖς καὶ Βρούτος ὁ Ῥωμαίων ὑπατος ἀλλήλοις περιπεσόντες ἐμάχοντο, καὶ ἀφειδήσαντες ὑπὸ θυμοῦ ἑαυτῶν συναπέθανον. μεγάλης δὲ τῆς μάχης γενομένης καὶ πολλῶν ἐκατέρωθεν πεσόντων ἀκριτος ἠν ἠ νίκη. νυκτὸς δ' ἐπελθούσης λέγεται σεισθῆναι τὸ ἄλσος παρ' ὧ ἐστρατοπεδεύοντο, καὶ φωνὴν ἐκπεσεῖν ἐκεῖθεν μεγάλην φράζουσαν ἐνὶ πλείους τεθνάναι Τυρρηνῶν ἠ Ῥωμαίων. ἀμα δὲ τῇ φωνῇ Ῥωμαῖοι μὲν μέγα καὶ θαρσαλέον ἠγάλαξαν, πτοία δ' ἐνέπεσε Τυρρηνοῖς· καὶ θορυβηθέντες τοῦ στρατοπέδου ἐξέπεσον· εἰλον δ' οἱ Ῥωμαῖοι τοῦτο καὶ διηρπάκασιν. ἀριθμηθέντες δὲ οἱ νεκροὶ τῶν ἐν τῇ μάχῃ θανόντων εὐρέθησαν οἱ μὲν τῶν Τυρρηνῶν ἐπὶ μυρίοις χίλιοι τριακόσιοι, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι παρ' ἐνα τοσοῦτοι. ἐθριάμβευσε δὲ Οὐαλέριος Ποπλικόλας πρῶτος ὑπατεύων. Ὁ δὲ Ταρκύνιος μετὰ τὴν μεγάλην μάχην, ἐν ἠ καὶ τὸν υἱὸν ἀπέβαλε μαχεσάμενον Βρούτῳ, καταφυγῶν εἰς τὸ Κλούσιον ἰκέτευε

Κλάραν Πορσίαν, ἀνδρα μεγίστην ἐχοντα δύναμιν τῶν Ἰταλικῶν βασιλέων· καὶ ὁ αὐτῷ βοηθήσειν ὑπέσχετο. καὶ πρῶτον μὲν ἐπεμψεν εἰς Ῥώμην κελεύων δέχεσθαι τὸν Ταρκύνιον, ὡς δὲ οὐχ ὑπήκουσαν, ἀφίκετο μετὰ βαρείας δυνάμεως. Ποπλικόλας δὲ Οὐαλέριος εἰς ἀρ.2.122 χὴν τὸ δεύτερον αἰρεθεὶς καὶ μάχην συνάψας καὶ τραυματισθεὶς φοράδην τῆς μάχης ἔξεκομίσθη. ἐπικειμένου δὲ τοῦ Πορσίνα τῆ πόλει λιμὸς ἠπτετο τῶν Ῥωμαίων. ἐκ τινος δὲ συμβεβηκότος ἡ μᾶλλον ἐκ προνοίας γενομένου ὁ Πορσίνας τὸν πρὸς Ῥωμαίους κατέλυσε πόλεμον. ἀνὴρ γάρ τις Μούκιος Κόρδος, εἰς πᾶσαν ἀρετὴν ἀγαθός, ἐν δὲ τοῖς πολεμικοῖς ἀριστος, Σκαιόλας τὴν ἐπίκλησιν, ὁ δηλοῖ τὸν μονόχειρα ἢ μὴ ἀρτιόχειρα, τὸν Πορσίαν ἀνελεῖν βουλευσάμενος παρήλθεν εἰς τὸ ἐκείνου στρατόπεδον, Τυρσηνίδα φορῶν ἐσθῆτα καὶ ὁμοία κεχηρημένος φωνῇ. καὶ σαφῶς μὲν τὸν Πορσίαν οὐκ εἰδώς, ἐρέσθαι δὲ δεδιώς, τὸν γραμματέα αὐτοῦ συγκαθήμενον αὐτῷ καὶ ὁμοίως ἐχοντα τῆς στολῆς σπασάμενος τὸ ξίφος ἀπέκτεινε, καὶ συλληφθεὶς ἀνεκρίνετο· ἐσχαρίδος δὲ τινος τῷ Πορσίνα μέλλοντι θύειν τότε κεκοσμημένης, ὑπερσχῶν τὴν χεῖρα καιομένης τῆς σαρκὸς εἰστήκει πρὸς τὸν Πορσίαν ἀποβλέπων ἀτρέπτω προσώπῳ, ὁθεν αὐτῷ τῆς χειρὸς φθαρείσης ἐγένετο ἡ ἐπίκλησις, μέχρι θαυμάσας ἐκεῖνος ἀφῆκεν αὐτόν. ὁ δὲ Σκαιόλας ἐτερον τρόπον ἐσοφίσαστο τὸν ἐχθρόν, καὶ εἶπε "τὸν φόβον σου, Πορσίνα, νενικηκῶς ἡ ττημαί σου τῆς ἀρετῆς, καὶ χάριτι μηνύω ἀ πρὸς ἀνάγκην οὐκ ἀν ἐξηγόρευσα. τριακόσιοι Ῥωμαίων τὴν αὐτὴν ἐμοὶ γνώμην ἐχοντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ σου διατρίβουσιν, ὡν ἐγὼ προεπιχειρήσας κλήρω λαχὼν οὐκ ἀχθομαι τῇ τύχῃ, διαμαρτῶν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ φίλου μᾶλλον ἢ πολεμίου Ῥωμαίους εἶναι προσήκοντος." ἐντεῦθεν ὁ Πορσίνας πρὸς τὰς συμβάσεις ἐγένετο προθυμότερος. ὁ δὲ Ποπλικόλας τὸ τρίτον ὑπατεύων τότε προukaλεῖτο συνεχῶς τὸν Ταρκύνιον ἐπὶ δίκη, ὡς ἐξε.2.123 λέγξων κάκιστον καὶ ἐκπεπτωκότα τῆς ἀρχῆς ἐνδικώτατα, τοῦ Πορσίνου δικάζοντος. ἀποκρινάμενος δὲ Ταρκυνίου μὴ αἰρεῖσθαι Πορσίαν διαιτητὴν, εἰ σύμμαχος ὡν μεταβάλλεται, καταγνοὺς ὁ Πορσίνας τὸν πόλεμον κατέλυσε. καὶ μετὰ ταῦτα δὲ πολλάκις μὲν ἐπεχείρησαν οἱ Ταρκύνιοι τὴν βασιλείαν ἀναλαβεῖν, τοῖς ὁμοροῦσι Ῥωμαίοις ἐθνεσι συμμαχοῦμενοι, πάντες δὲ ἐν ταῖς μάχαις ἐφθάρησαν, πλὴν τοῦ γέροντος, ὁς καὶ Σούπερβος ἐκαλεῖτο· εἶποι ἀν τις Ἑλλην ἀνὴρ, ὑπερήφανος. κάκεῖνος δὲ μετέπειτα εἰς Κύμην τὴν ἐν Ὀπικίᾳ γενόμενος ἐτελεύτησεν. Οὐ τω μὲν οὐν τοῖς Ταρκυνίοις τὰ πράγματα ἐπεράνθησαν· ἐκείνων δ' ἐξωσθέντων τῆς βασιλείας ὑπατοί, ὡς εἶρηται, παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἠρέθησαν. ὡν εἰς ἡν καὶ Πόπλιος Οὐαλέριος, ὁς τετράκις ὑπάτευσεν, ὁ καὶ Ποπλικόλας ἐπικληθεὶς. οὐτος οὐν μόνος ἀρχων καὶ μὴ συνάρχοντα εἰληφῶς Ῥωμαίοις προσέκρουσε, λέγουσι μὴ τῆς τοῦ Βρούτου κληρονόμον ὑπατείας εἶναι, τῆς δὲ τοῦ Ταρκυνίου τυραννίδος διάδοχον, ὑπὸ ῥάβδοις ὁμοῦ πάσαις καὶ πελέκεσι προϊόντα ἐξ οἰκίας τοσαύτης τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος. καὶ γὰρ πολυτελεστέραν εἶχεν οἰκίαν ἐπικειμένην τῇ ἀγορᾷ. ταῦτα ὁ Ποπλικόλας μαθὼν, τεχνίτας πλείστους συναγαγὼν νυκτὸς κατέβαλε τὴν οἰκίαν καὶ ταύτην κατέσκαψεν, ὡστε μεθ' ἡμέραν τοὺς Ῥωμαίους βλέποντας τὸ γενόμενον τὴν μὲν τοῦ ἀνδρὸς μεγαλοφροσύνην θαυμάζειν, ἀχθεσθαι δ' ὑπὲρ τῆς οἰκίας διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος. καὶ τοὺς πελέκεις δὲ τῶν ῥάβδων ἀπέλυσεν, αὐτὰς τε τὰς ῥάβδους εἰς ἐκκλησίαν παριῶν ἀφήκε τῷ δήμῳ. καὶ τὴν τῶν 2.124 χρημάτων διοίκησιν ἀλλοις ἀπένειμεν, ἵνα μὴ τούτων ἐγκρατεῖς ὀντες οἱ ὑπατεύοντες μέγα δύνωνται. ὁ τε πρῶτον οἱ ταμίαι ἠρξαντο γίνεσθαι κοιαίστωρας δ' ἐκάλουν αὐτούς. οἱ πρῶτον μὲν τὰς θανασίμους δίκας ἐδίκαζον, ὁθεν καὶ τὴν προσηγορίαν ταύτην διὰ τὰς ἀνακρίσεις ἐσχίκασι καὶ διὰ τὴν τῆς ἀληθείας ἐκ τῶν ἀνακρίσεων ζήτησιν· ὑστερον δὲ καὶ τὴν τῶν κοινῶν χρημάτων διοίκησιν ἐλαχον, καὶ ταμίαι προσωνομάσθησαν. μετὰ ταῦτα δ' ἑτέροις μὲν ἐπετράπη τὰ δικαστήρια, ἐκεῖνοι δὲ τῶν χρημάτων ἡσαν διοικηταί. ἀπέδειξε δὲ

ἑαυτῷ συνάρχοντα τὸν τῆς Λουκρητίας πατέρα Λουκρήτιον. ταχὺ δὲ τούτου θανόντος ἠρέθη Μάρκος Ὀράτιος συνάρχειν αὐτῷ τὸν ὑπόλοιπον καιρὸν τοῦ ἔνιαυτοῦ. αἰρεθεὶς δὲ καὶ αὐθις ὑπατος ὁ Ποπλικόλας εἰς τὴν χώραν ὑπατος ἀνεδείχθη Μάρκος Οὐαλέριος ἀδελφὸς Ποπλικόλα καὶ Ποστούμιος Τούβερτος. πραττομένων δὲ τῶν πολέμων γνώμη καὶ παρουσία τοῦ Ποπλικόλα, δυσὶ μάχαις ὁ Μάρκος ἐνίκησεν, ὡς ἐν τῇ δευτέρᾳ μηδένα Ῥωμαίων ἀποβαλὼν τρισχιλίους ἐπὶ μυρίοις τῶν πολεμίων ἀνείλε. Τῷ δ' ἐξῆς εἰς πάλιν ὑπάτευε Ποπλικόλας. καὶ προσεδοκάτω Σαβίνων τε καὶ Λατίνων ὁμοιοφάντων κατὰ τῆς Ῥώμης προσέλασις. ἣν δ' ἐν Σαβίνοις ἀνὴρ Ἀππιος Κλαύδιος εἰς τὴν χρεῖμασι καὶ ῥώμῃ σώματος πρωτεύων, ἐν ἀρετῇ δὲ μάλιστα δόξῃ ἐπιφανῆς καὶ λόγου δεινότητι· ὁ δὲ διὰ ταῦτα φθονούμενος ἐπεβουλεύετο παρὰ τῶν ὁμογενῶν ὅτι συνεβούλευε καταπαύειν τὸν πόλεμον. διὸ αὐτὸς τε τῇ Ῥώμῃ προσελήλυθει καὶ πολλοὺς τῶν φίλων τε καὶ οἰκείων 2.125 συνέπεισθαι οἱ συνέπεισεν. οὗτος δὲ Ποπλικόλας φιλοφρόνως ἐδέξατο, τῇ βουλῇ τὸν Κλαύδιον προσγραφάμενος. ὁθεν καὶ ἐμφρόνως πολιτευόμενος ἀνέδραμεν εἰς τὸ πρῶτον ἀξίωμα, καὶ γένος μέγα τὸ Κλαυδίων κατέλιπεν ἐπὶ πλείστον ἀνθήσαν καὶ προελθούσας εἰς δόξης ἀκρότητα. οἱ δὲ Σαβῖνοι καὶ τοῦτο τοῦ πολέμου ποιησάμενοι πρόφασιν στρατῶν μεγάλῳ κατὰ τῆς Ῥώμης ἐπήλασαν. οἱς τοὺς Ῥωμαίους ὁ Ποπλικόλας ἀντεπαγαγὼν, καὶ στρατηγήσας ὡς ἀριστα, μικροῦ πάντας ἀπώλεσε· καὶ τὸν δῆμον ἐκ τῶν λαφύρων καὶ τῶν αἰχμαλώτων ὠφέλησεν. ἀγαγὼν δ' ἐπὶ τῇ νίκῃ θρίαμβον, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ὑπάτοις παραδοὺς τὴν πόλιν, εὐθύς ἐτελεύτησε, δημοσίᾳ ταφῆς καὶ θρηνηθεὶς ἐφ' ὅλον ἔνιαυτόν. Οἱ μέντοι Σαβῖνοι δι' ὄργην ὡς ἐπαθον οὐδὲ τὸν χειμῶνα ἠρέμησαν, ἀλλὰ τὴν Ῥωμαΐδα χώραν κατέδραμον, καὶ τὸν Ποστούμιον ἐκάκωσαν τὸ δεύτερον ὑπατεύοντα· καὶ εἰλον αὐτὸν πανσυδί, εἰ μὴ Μενήνιος Ἀγρίππας ὁ συνάρχων αὐτῷ ἐπεκούρησε. προσπεσόντες δὲ αὐτοῖς πολλοὺς ἐφθειραν, ὡς τε τοὺς λοιποὺς ἀναχωρήσαι. μετὰ δὲ ταῦτα Σπούριος τε Κάσσιος καὶ Ὀπιτώριος Οὐεργίνιος ὑπατεύοντες τοῖς Σαβίνοις ἐσπείσαντο. Καμέριον δὲ τὸ αὐτῶν ἐλόντες τοὺς μὲν πλείους ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ λοιποὺς ζωγρήσαντες ἀπέδοντο, καὶ τὴν πόλιν κατέσκαψαν. Ποστούμιος δὲ Κομίνιος καὶ Τίτος Λάρκιος δούλους τινὰς ἐπὶ καταλήψει τοῦ Καπιτωλίου συνωμοσίαν θεμένους συλλαβόντες ἐφθειραν. Σερούσιος τε Σουλπίκιος καὶ Μάρκος Τούλλιος ἑτέραν αὐθις συνωμοσίαν δούλων καὶ ἄλλων δὴ τινῶν συστάντων αὐτοῖς προκατέλαβον, ἀγγελθεῖσαν αὐτοῖς πρὸς τινῶν τῆς ἐπιβουλῆς μετεχόντων. οὗτος καὶ συσχόντες περι2.126 σταδὸν κατέκοψαν. τοῖς δὲ μηνυταῖς ἄλλα τε καὶ πολιτεία ἐδόθη. Αὐθις δὲ πολέμου παρὰ Λατίνων κατὰ Ῥώμης κεκινημένου οὐκ ἠθέλον οἱ πολλοὶ τὰ ὀπλα λαβεῖν, ἀποκοπὴν τῶν χρεῶν ἀξιούσας γενέσθαι. καὶ διὰ τοῦτο καινὴν τινα ἀρχὴν ἐπ' ἀμφοτέροις αὐτοῖς τότε πρῶτον οἱ δυνατοὶ κατεστήσαντο· δικτάτωρ ὁ ταύτης ἡξιωμένος ὠνόμαστο, ἡδύνατο δὲ πάντα ἐξ ἰσοῦς τοῖς βασιλευσίν. τὴν μὲν γὰρ τοῦ βασιλέως ἐπωνυμίαν διὰ τοὺς Ταρκυνίους ἐμίσησαν, τὴν δ' ἐκ τῆς μοναρχίας ὠφέλειαν θέλοντες, ὡς πολὺ ἰσχυροῦς ἐς τὰς τῶν πολέμων καὶ τῶν στάσεων περιστάσεις, ἐν ἄλλῳ ταύτην ὀνόματι εἰλοντο. ἣν οὖν, ὡς εἰρηται, ἡ δικτατωρεία κατὰ γὰρ τὴν ἐξουσίαν τῇ βασιλείᾳ ἰσόρροπος, πλὴν ὅτι μὴ ἐπιπὼν ἀναβῆναι ὁ δικτάτωρ ἡδύνατο, εἰ μὴ ἐκστρατεύεσθαι ἐμελλεν, οὐτε ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων ἀναλώσασθαι ἐξῆν αὐτῷ, εἰ μὴ ἐψηφίσθη· δικάζειν δὲ καὶ ἀποκτείνειν καὶ οἰκοὶ καὶ ἐν στρατείαις ἡδύνατο, καὶ οὐ τοὺς τοῦ δήμου μόνους, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἰπέων καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς βουλῆς. καὶ οὐτ' ἐγκαλέσαι τις αὐτῷ οὐτ' ἐναντίον τι διαπράξασθαι ἰσχυεν, οὐδὲ οἱ δήμαρχοι, οὐτε δίκη ἐφέσιμος ἐγίνετο ἀπ' αὐτοῦ. οὐκ ἐπὶ πλέον δὲ τῶν ἐξ μηνῶν ἢ τῆς δικτατωρείας ἀρχὴ παρετείνετο, ἵνα μή τις αὐτῶν ἐν τοσοῦτῳ κράτει καὶ ἐξουσίᾳ ἀκράτῳ χρονίσας ὑπερφρονήσῃ καὶ πρὸς ἐρωτα μοναρχίας ἐκκυλισθῇ. ὁ περ ἐς

υστερον και ο Καϊσαρ' Ιούλιος ε παθεν, ἐπει παρὰ τὰ νενομισμένα τῆς δικτατωρείας ἤξιωτο. Τότε μὲν οὐν δικτάτωρος γενομένου Λαρκίου οὐδ' 2.127 δὲν ὁ δῆμος ἐνεωτέρισεν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ο πλοιοι ἐγένοντο. τῶν δὲ Λατίνων ἡσυχίαν ἀγόντων ἐπὶ συνθήκαις, οἱ δανεισταὶ τοὺς ὀφειλέτας μετεχειρίζοντο βιαϊότερον, καὶ ὁ δῆμος αὐθις ἐστασίαζε διὰ τοῦτο, ὡστε καὶ εἰς τὸ συνέδριον συνδραμεῖν· καὶ πάντες αὐτῶν ὑπὸ τῶν εἰσπεσόντων ἐν αὐτῷ διεφθάρησαν, εἰ μὴ τινες τοὺς Οὐλοῦσκους εἰς τὴν χώραν ἐμβαλεῖν ἤδη κατήγγειλαν. πρὸς δὲ τὴν τοιαύτην ἀγγελίαν ὁ δῆμος ἠρέμησεν, οὐχὶ φεισάμενος τῆς βουλῆς, ἀλλ' ὡς ὑπὸ τῶν πολεμίων ὁσον οὐπω φθαρησομένης. διὸ οὐτε τοῦ τείχους εθενοτο φυλακὴν οὐτε τινὰ παρεῖχον βοήθειαν, μέχρις ὅτι Σερουίλιος τοὺς τε ἐξ ὑπερημερίας κρατουμένους ἀφῆκε, καὶ ἀδειαν τῶν εἰσπράξεων καθ' ὅσον στρατεύοιντο ἐψηφίσαστο, καὶ κουφίσαι τὰ χρεῖα ὑπέσχετο. τότε μὲν οὐν διὰ ταῦτα τοῖς πολεμίοις ἐπεξεληθόντες ἐνίκησαν· μήτε δὲ τῶν χρεῶν κουφισθέντες μήτ' ἀλλοῦ μηδενὸς τυχόντες ἐπιεικοῦς, καὶ πάλιν ἐθορύβουν τε καὶ ὠργίζοντο, καὶ κατὰ τῆς βουλῆς καὶ τῶν στρατηγῶν ἐστασίαζον. Πολέμου δὲ αὐθις ἐπενεχθέντος οἱ μὲν στρατηγοὶ χρεῶν ἀποκοπὰς ἐψηφίζοντο, ἠναντιώθησαν δ' ἑτεροὶ· διὸ καὶ δικτάτωρ ἐρρήθη Οὐαλέριος Μάρκος, ἐκ τῆς Ποπλικόλα συγγενείας γενόμενος καὶ τῷ πλήθει φιλούμενος· ἐνθεν τοι τοσοῦτοι καὶ οὐτω προθύμως, ἐπεὶ αὐτοῖς καὶ ἀθλα ὑπέσχετο, συνελέγησαν, ὡς καὶ τῶν Σαβίνων κρατῆσαι καὶ τῶν συμμαχούντων αὐτοῖς Οὐλοῦσκων καὶ Αἰκουῶν. ἐπὶ τούτοις ἀλλας τε τῷ Οὐαλερίῳ ὁ δῆμος τιμὰς ἐψηφίσαστο καὶ Μάξιμον ἐπωνόμασεν· ἐξελληνιζόμενον δὲ μέγιστον 2.128 σημαίνει τὸ ὄνομα. ὁ δὲ θέλων τῷ δήμῳ χαρίσασθαι πολλὰ διειλέχθη τῇ γερουσίᾳ, ἀλλ' οὐκ ἐσχε ταύτην πειθήνιον. διὸ σὺν ὀργῇ ἐκπηδήσας τοῦ συνεδρίου, δημηγορήσας τε πρὸς τὸν δῆμον πολλὰ κατὰ τῆς βουλῆς τὴν ἡγεμονίαν ἀπέπειπατο. καὶ ὁ δῆμος ἐτι μᾶλλον εἰς στάσιν ἠρέθιστο. οἱ γὰρ δανεισταί, τῆς περὶ τὰ συμβόλαια ἀκριβείας ἐχόμενοι καὶ μὴ τι τοῖς οφλοῦσιν ἐνδιδόντες, τοῦ ἀκριβοῦς τε διήμαρτον καὶ πολλῶν ἐτέρων ἀπέτυχον. ἢ γὰρ πενία καὶ ἢ ἐκ ταύτης ἀπόνοια κακόν ἐστι βίαιον, εἰ δὲ καὶ τὸ πλῆθος προσλάβοι, καὶ δυσμαχώτατον. πλείστων γοῦν δεινῶν τοῖς Ῥωμαίοις αἰτία ἢ τότε τῶν δυνατωτέρων πρὸς τοὺς ὑποδεεστέρους ἀκρίβεια γέγονεν. ὡς γὰρ ταῖς στρατείαις τε τὸ στρατιωτικὸν ἐπιέζετο καὶ πολλὰ πολλάκις ἐλπίσαν σαφῶς ἐξηπάτητο, καὶ παρὰ τῶν δανειστῶν οἱ ὀφειλέται ὑβρίζοντο καὶ ἠκίζοντο, ἐς τοσοῦτον ὀργῆς ἐξεκαύθησαν ὡς καὶ τὴν πόλιν τῶν ἀπόρων πολλοὺς ἐκλίπειν καὶ ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἀναχωρῆσαι καὶ ἐκ τῆς χώρας ὡς πολεμίους τὰς τροφὰς ἐρανίζεσθαι. Οὐτω δὲ τούτων συνενεχθέντων, ἐπεὶ πολλοὶ πρὸς τοὺς ἀποστάντας συνέρρεον, δεισάντες οἱ βουλευταὶ μὴ ἐπὶ πλέον οὐ τοῖς τε ἐκπολεμωθῶσι καὶ τῇ στάσει συνεπίθωνται οἱ περίοικοι, διεκηρυκεύσαντο πρὸς αὐτοὺς, ὅσα πρὸς βουλῆς ἡσαν αὐτοῖς ποιεῖν ὑπισχνούμενοι. ὡς δὲ μάλιστα ἐθρασύνοντο καὶ οὐδένα λόγον ἐδέχοντο, εἰς τῶν πρέσβων Ἀγρίππας Μενήνιος μύθου τινὸς σφᾶς ἀκοῦσαι ἤξιωσε· καὶ τυχὼν εἰπε στασιάσαι πρὸς τὴν γαστέρα τὰ μέλη 2.129 πάντα τοῦ σώματος, καὶ φάναι τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς ἡμεῖς τὰς τε χεῖρας ἐνεργοὺς εἰς ἐργα καὶ τοὺς πόδας πρὸς πορείαν τιθέαμεν, τὴν γλῶσσαν δὲ καὶ τὰ χεῖλη οτι δι' ἡμῶν τὰ τῆς καρδίας βουλευμὰτα διαγγέλλονται, τὰ ὡτα δ' αὐτῶν ὡς δι' ἡμῶν οἱ ἐτέρων λόγοι τῷ νοῦ παραπέμπονται, τὰς δὲ χεῖρας οτι ἐργάτιδες οὐσαι ἡμεῖς περιποιούμεθα πορισμοὺς, τοὺς πόδας δ' αὐθις οτι ἀπαν ἡμεῖς τὸ σῶμα φέροντες κοπιῶμεν κἂν ταῖς πορείαις κἂν ταῖς ἐργασίαις καὶ ἐν ταῖς στάσεσιν· ἡμῶν δ' ἐνεργούντων οὐτω σὺ μόνη ἀσυντελής οὐσα καὶ ἀεργὸς ὑπὸ πάντων ἡμῶν ὡς δέσποινά τις ὑπηρετῆ καὶ τῶν ἐκ καμάτου πάντων ἡμῶν πορισμῶν ἀπολαύεις αὐτή. ἢ δὲ γαστήρ συνέθετο καὶ αὐτὴ οὐτω ταῦτ' ἐχειν, καὶ εἰ δοκεῖ, ἐφησεν, ἀχορήγητόν με ἔασατε, μηδέν μοι προσφέροντες. ἐδοξε ταῦτα, καὶ μὴ τι τοῦ λοιποῦ χορηγεῖσθαι τῇ γαστρὶ κοινῶς ἐψηφίσθη τοῖς μέλεσι.

τροφῆς δὲ μὴ προσφερομένης αὐτῆι οὐ θ' αἱ χεῖρες πρὸς ἔργον ἡσαν εὐκίνητοι διὰ τὴν ἐνδειαν τῆς γαστρὸς ἀτονήσασαι, οὐ θ' οἱ πόδες ἐρρωντο, οὐτε τι ἕτερον τῶν μελῶν τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν παρείχεν ἀπρόσκοπον, ἀλλ' ἅπαντα δυσκίνητά τε ἡ καὶ τέλειον ἡσαν ἀκίνητα. καὶ τότε συνῆκαν ὅτι τὰ τῆι γαστρὶ προσφερόμενα οὐ μᾶλλον ἐκείνη, ἀλλ' αὐτοῖς κεχορήγηται καὶ αὐτῶν ἕκαστον τῶν ἐκείνηι προσαγομένων παραπολαύει. Τούτοις τοῖς λόγοις τὸ πλῆθος συνῆκεν ὡς αἱ τῶν εὐπόρων οὐσίαι καὶ τοῖς πένησιν εἰσιν εἰς ὠφέλειαν, καὶ εἰ κάκεῖνοι ὠφελοῖντο ἐκ δανεισμάτων καὶ τὰς οὐσίας αὐξουσιν, οὐκ εἰς βλάβην τοῦτο τῶν πολλῶν ἀποβαίνει, ὡς εἰ γε μὴ ἔχοιεν οἱ πλουτοῦντες, οὐδ' οἱ πένητες ἂν ἐν καιροῖς ἀναγκαίοις ἐξουσι τοὺς 2.130 δανείσοντας, καὶ ἀπολοῦνται χρείας κατεπειγούσης. ἐντεῦθεν ἠπιώτεροι γενόμενοι κατηλλάγησαν, κουφισμὸν τῶν ὀφειλῶν καὶ τῶν ὑπερημεριῶν ἀφῆσιν τῆς βουλῆς ψηφισαμένης αὐτοῖς. Φοβηθέντες δὲ μὴ σκεδασθείσης αὐτοῖς τῆς συστάσεως ἡ τὰς συνθήκας οὐκ ἐπιτελεῖς ἐξουσιν ἡ κακωθῶσι διαλυθέντες καὶ ἄλλος κατ' ἄλλην πρόφασιν κολάζοιτο συνεχόμενος, συνέθεντο ἐπαρήγειν ἀλλήλοις, ἂν τίς τι ἀδικοῖτο, καὶ ὀρκους ἐπὶ τούτῳ ὑπέσχον, καὶ προστάτας αὐτίκα ἐξ ἑαυτῶν δύο προεχειρίσαντο, εἰ τα καὶ πλείους, ἵνα εἰεν αὐτοῖς κατὰ συμμορίαν βοηθοί τε καὶ τιμωροί. καὶ τοῦτο οὐχ ἅπασι ἐποίησαν, ἀλλ' ἐκτοτε τὸ πρᾶγμα ἀρξάμενον οὐτω προέβαινε, καὶ ἐπ' ἑνιαυτὸν τοὺς προστάτας ὡς ἀρχὴν τινα ἀπεδείκνυσαν, τῆι μὲν τῶν Λατίνων γλώσσει καλουμένους τριβούνους, οὐτω γὰρ οἱ χιλιάρχοι κέκληνται, δημάρχους δὲ προσαγορευομένους τῆι Ἑλληνίδι φωνῇ. ἵνα δὲ διαστελλῆται ἡ τῶν τριβούνων προσηγορία, τοῖς μὲν τὸ τῶν στρατιωτῶν, τοῖς δὲ τὸ τοῦ πλήθους προσέθεντο πρόσρημα. οὐ τοι δὴ τοῦ πλήθους οἱ τριβῦνοι ἡ δήμαρχοι μεγάλων κακῶν αἰτιοὶ τῆι Ῥώμῃ γεγόνασι. τὸ μὲν γὰρ τῶν ἀρχόντων ὀνομα οὐκ ἔσχον εὐθύς, ἰσχὺν δ' ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους ἐκτήσαντο, ἡ μυνόν τε δεομένῳ παντί, καὶ πάντα τὸν ἐπιβοησάμενον σφᾶς ἀφηροῦντο οὐκ ἐκ μόνων ἰδιωτῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀρχόντων, πλήν τῶν δικτατῶρων. εἰ δέ τις καὶ ἀπόντας αὐτοὺς ἐπεκαλέσατο, κάκεῖνος ἀπὸ τοῦ συνέχοντος αὐτὸν ἀπηλλάττετο καὶ ἡ ἐς τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν εἰσήγετο ἡ καὶ ἀπελύετο. ἀλλὰ καὶ εἰ τίς ποτε 2.131 ἐδοξεν αὐτοῖς μὴ γενέσθαι, ἐκώλυον, καὶ ἰδιώτης ἡ ὁ ποιῶν καὶ ἄρχων· καὶ ὁ δῆμος καὶ ἡ βουλή πρᾶττειν ἐμελλέ τι καὶ ψηφίζεσθαι, εἰς δὲ τις ἠναντίωτο δήμαρχος, ἅπαντες καὶ ἡ πρᾶξις καὶ ἡ ψῆφος ἐγένετο. τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος καὶ τὴν γερουσίαν ἀθροίζειν καὶ ζημιοῦν τὸν μὴ πειθαρχοῦντα καὶ μαντεία χρῆσθαι καὶ δικάζειν ἐπετρέψαν ἡ ἑαυτοῖς ἐπέτρεψαν. καὶ ὁ γὰρ ποιεῖν αὐτοῖς οὐκ ἐξῆν, κατῶρθον ἐκ τῆς ἀνανταγωνίστου πρὸς πᾶν τὸ πραττόμενον ὑφ' ἑτέρων ἐναντιώσεως. καὶ γὰρ καὶ νόμους εἰσήγαγον ἵνα ὅστις αὐτοῖς ἔργῳ ἡ λόγῳ προσκρούσῃ, καὶ ἰδιώτης εἰ ἡ καὶ ἄρχων, ἱερός τε ἡ καὶ τῷ ἄγει ἐνέχηται. τὸ δὲ ἱερὸν εἶναι ἀπολωλέναι ἡ ἄλλοι οὐτω γὰρ πᾶν ὁπερ ἂν ὡσπερ τι θῦμα εἰς σφαγὴν καθιερώθη, ὠνόμαστο. καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς δημάρχους τὸ πλῆθος σακροσάγκτους ὠνόμασαν, οἰον τείχη ἅγια εἰς φρουρὰν τῶν σφᾶς ἐπικαλουμένων τυγχάνοντας. σάκρα γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις τὰ τείχη καὶ σάγκτα τὰ ἅγια. ἐδρων οὐν πολλὰ ἅπαντα καὶ γὰρ καὶ ὑπάτους ἐβαλλον εἰς τὸ δεσμοτήριον καὶ ἐθανάτουσαν τινὰς μηδὲ λόγου τυγχάνοντας. καὶ οὐδεὶς αὐτοῖς ἐναντιωθῆναι ἐτόλμα· εἰ δὲ μή, καὶ αὐτὸς ἱερός ἐγένετο. εἰ μὲντοι τινὲς μὴ παρὰ πάντων τῶν δημάρχων κατεδικάζοντο, τοὺς μὴ ὁμογνωμονοῦντας ἐπεκαλοῦντο εἰς ἀρωγὴν, καὶ οὐτως εἰς δίκην καθίσταντο ἡ παρ' αὐτοῖς ἐκείνοις ἡ παρὰ τισι δικασταῖς ἡ καὶ παρὰ τῷ πλήθει, καὶ τῆς νικώσης ἐγένοντο. εἰς δέκα δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου οἱ δήμαρχοι κατέστησαν· ὁθεν αὐτοῖς τὸ πολὺ τῆς ἰσχύος κατεβέβλητο. φύσει γὰρ ὡσπερ, φθόνῳ δὲ μᾶλλον, ἀλλήλοις οἱ συνάρχοντες διαφέρονται· καὶ χαλεπὸν πολλοὺς ἐν δυνάμει μάλιστα ὄντας συμφρονῆσαι. ἅμα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι διασπᾶν 2.132 τὴν αὐτῶν δυνάμιν μηχανώμενοι,

ο πως ἀσθενέστεροι διχογνωμονοῦντες ὡς ἴσιν, ἐστασίαζον, καὶ οἱ μὲν τοῖσδε, οἱ δὲ τοῖσδε προσετίθεντο. εἰ δὲ καὶ εἰς σφῶν ἀντεῖπε, τὰς τῶν ἀλλων διαγνώσεις ἀπράκτους ἀπέφαινε. τὸ μὲν οὐν πρῶτον οὐκ εἰσήεσαν εἰς τὸ βουλευτήριον, καθήμενοι δὲ ἐπὶ τῆς εἰσόδου τὰ ποιούμενα παρετήρουν, καὶ εἰ τι μὴ αὐτοῖς ἡρεσκε, παραχρήμα ἀνθίσταντο· εἰτα καὶ εἰσεκαλοῦντο ἐντός. εἰσέπειτα μέντοι καὶ μετέλαβον τῆς βουλείας οἱ δημαρχήσαντες, καὶ τέλος κάκ τῶν βουλευτῶν τινες ἠξίωσαν δημαρχεῖν, εἰ μὴ τις εὐπατρίδης ἐτύγχανεν· οὐ γὰρ ἐδέχετο τοὺς εὐπατρίδας ὁ οὐ μίλος. κατὰ γὰρ τῶν εὐπατριδῶν ἐλόμενοι τοὺς δημάρχους, καὶ πρὸς τοσαύτην δύναμιν προσαγαγόντες, ἐδεδοίκεσαν μὴ τις αὐτῶν τῇ ἰσχύϊ ἐς τούναντίον κατ' αὐτῶν χρήσεται. εἰ δὲ τις τὸ τοῦ γένους ἀξίωμα ἐξωμόσατο καὶ πρὸς τὴν τοῦ πλήθους μετέστη νόμισιν, ἀσμένως αὐτὸν προσεδέχοντο. καὶ συχνοὶ τῶν σφόδρα εὐπατριδῶν ἀπέειπαντο τὴν εὐγένειαν ἐρωτι τοῦ μέγα δυναθῆναι, καὶ ἐδημάρχησαν. οὐτω μὲν οὐν ἡ τῶν δημάρχων δυναστεία συνέστη. οἱ καὶ ἀγορανόμους δύο προσείλοντο, οἱ οὐν ὑπηρέτας σφίσι ἐσομένους πρὸς γράμματα. πάντα γὰρ τὰ τε παρὰ τῷ πλήθει καὶ τὰ παρὰ τῷ δήμῳ καὶ τῇ βουλῇ γραφόμενα λαμβάνοντες, ὡς τε μηδὲν σφᾶς τῶν πραττομένων λανθάνειν, ἐφύλασσον. τὸ μὲν οὐν ἀρχαῖον ἐπὶ τούτῳ ἤροῦντο καὶ ἐπὶ τῷ δικάζειν, ὡς στερον δὲ καὶ ἀλλ' αὐτὰ καὶ τὴν τῶν ὠνίων ἀγορὰν ἐπετρέπησαν, ὅθεν καὶ ἀγορανόμοι τοῖς ἑλληνίζουσιν ὠνομάσθησαν. 2.133 Ἡ μὲν οὐν στάσις ἡ πρώτη οὐτω τοῖς Ῥωμαίοις κατέπαυσεν· ἐκ δὲ τῶν περιοίκων σφίσι διὰ τὴν στάσιν πολλῶν κατ' αὐτῶν κινηθέντων, μετὰ τὴν σύμβασιν ὁμοноήσαντες ἐρρωμένως τοὺς ἐξ ἐκείνων πολέμους διήνεγκαν καὶ πάντας ἐνίκησαν. ὁ τε καὶ Κοριόλους πολιορκοῦντες ἐκπεσεῖν καὶ τοῦ στρατοπέδου μικροῦ ἐκινδύνεον, εἰ μὴ Γναῖος Μάρκιος εὐπατρίδης ἀνὴρ ἠρίστευσε καὶ τοὺς ἐπιόντας ἀπώσατο· ὁ δὲ διὰ τοῦτο ἀλλως τε ἐδοξάσθη καὶ Κοριολᾶνος ἐκ τοῦ ἔθνους οὐ ἐτρέψατο ἐπεκλήθη. καὶ τότε μὲν οὐτως ἡρθη, οὐ πολλῶν δ' ὡς στερον στρατηγῆσαι σπεύδων καὶ μὴ τυχῶν, ἠγανάκτησε κατὰ τοῦ ὀμίλου, καὶ τοὺς δημάρχους ἐβαρύνετο. οἱ οὐν δημάρχοι, ὡς καταλῦσαι ἐγλίχετο, αἰτίας τινὰς κατ' αὐτοῦ συμφορήσαντες τυραννίδος αὐτῷ προσῆψαν αἰτίαμα καὶ τῆς Ῥώμης ἐξήλασαν. ἐκπεσῶν οὐν τοῖς Οὐολούσκοις εὐθύς προσεχώρησεν. ὡν οἱ μὲν πρῶτοι καὶ οἱ ἐν τοῖς τέλεσιν αὐτῶν ὡς χαίροντες αὐτῷ καὶ αὐθις πρὸς πόλεμον ἠτοιμάζοντο, Ἄττιου Τουλλίου πρὸς τοῦτον ἐρεθίζοντες ἀπαντας· ὁ δὲ οὐ μίλος ἀπρόθυμος ἦν. ὡς οὐν οὐτε παραινούντες οὐτ' ἐκφοβοῦντες αὐτοὺς οἱ δυνατοὶ κινήσαι πρὸς ὀπλων ἀρσιν ἠδύναντο, τοιόνδε τι ἐμηχανήσαντο. ἵπποδρομίαν τῶν Ῥωμαίων ἀγόντων ἀλλοι τε τῶν προσχώρων αὐτοῖς καὶ Οὐολούσκοι πλήθει πολλῶν κατὰ θέαν συνήλθουσαν. ὁ δὲ Τούλλιος τοὺς τῶν Ῥωμαίων στρατηγούς ἐπεισεν, ὡς εὐνοῶν δῆθεν αὐτοῖς, τοὺς Οὐολούσκους φυλάσσεσθαι, παρεσκευασμένους ἐπιθέσθαι σφίσι ἀνεπίστως ἐν τῇ ἵπποδρομίᾳ. οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ τοῖς ἀλλοις τὸ μήνυμα κοινωσάμενοι τοὺς 2.134 Οὐολούσκους αὐτίκα πρὸ τοῦ ἀγῶνος ἀπαντας ἐξεκήρυξαν. οἱ δὲ δυσανασχετοῦντες ὅτι μόνοι ἐκ πάντων ἐξελήλαντο, εἰς τοῖς πρὸς μάχην ἐγένοντο. καὶ προστησάμενοι τὸν Κοριολᾶνον τε καὶ τὸν Τούλλιον ἐπὶ τὴν Ῥώμην, καὶ τοὺς Λατίνους προσειληφότες, πλήθει ἐχώρησαν πλείονι. οἱ Ῥωμαῖοι πυθόμενοι πρὸς τὰ ὀπλα μὲν οὐκ ἐρρώσθησαν, ἐν αἰτίαις δ' ἀλλήλους πεποίησαν, οἱ μὲν τοῦ ὀμίλου τοὺς εὐπατρίδας ὅτι ἐξ αὐτῶν ὁ Κοριολᾶνος τυγχάνων μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπὶ τὴν πατρίδα στρατεύοιτο, οἱ δὲ τὸν οὐ μίλον ὅτι μὴ ἐνδίκως αὐτὸν ἐξελάσαντες πολέμιον πεποιήκασιν. οὐτω δὲ στασιάζοντες ἐς μέγα τι κακὸν ἐνέπεσον ἄν, εἰ μὴ αἱ γυναῖκες αὐτοῖς ἐπεκούρησαν. ὡς γὰρ ἡ γερουσία κάθοδον τῷ Κοριολᾶνῳ ἐψηφίσατο, καὶ ἐπὶ τούτῳ πρέσβεις πρὸς ἐκεῖνον ἐστάλησαν, ἐκεῖνος καὶ τὴν χώραν τοῖς Οὐολούσκοις ἀποδοθῆναι ἀπήτει ἡς ἐν τοῖς πρὶν πολέμοις ἐστέρησαν. τὸ δὲ πλήθος τῆς χώρας οὐ μεθίετο. πάλιν οὐν ἕτερα πρεσβεία. ὁ δὲ

περιθύμως εφερον οτι καὶ περὶ τῆς ἑαυτῶν κινδυνεύοντες οὐδ' ουτω τῶν ἄλλοτρίων ἀφίστανται. καὶ τούτων δὲ ἀγγελθέντων αὐτοῖς ουτ' ετι κεκίνητο ουθ' ὑπὸ τῶν κινδύνων οἱ ἀνδρες τοῦ στασιάζειν ἐξίσταντο. αἱ δὲ γυναῖκες, ἡ τε γαμετὴ τοῦ Κοριολάνου Οὐλομνία καὶ ἡ μήτηρ Οὐετουρίνα, καὶ τὰς λοιπὰς τὰς ἐπιφανεστάτας παραλαβοῦσαι, ἦλθον ἐς τὸ στρατόπεδον πρὸς αὐτόν, καὶ τὰ παιδιά αὐτοῦ ἐπαγόμεναι. καὶ αἱ μὲν ἀλλαι σιωπῶσαι ἐδάκρουν, ἡ δὲ Οὐετουρίνα "οὐκ ἠὺτομολήκαμεν" εφη "τέκνον, ἀλλ' ἡ πατὴρ ἡμᾶς ἐπεμψέ σοι, εἰ μὲν πείθοιο, μητέρα καὶ γυναῖκα καὶ τέκνα, εἰ δὲ μή, λάφυρα. καὶ εἰ καὶ νῦν ετι ὀργίζῃ, πρῶτας ἡμᾶς ἀπόκτεινον. καταλλάγηθι καὶ μηκέτι ὀργίζου 2.135 τοῖς πολίταις, τοῖς φίλοις, τοῖς ἱεροῖς, τοῖς τάφοις, μηδὲ ἐκπολιορκήσης τὴν πατρίδα, ἐν ἡ ἐγεννήθης καὶ ἐτράφησθαι καὶ τὸ μέγα τοῦτο ὀνομα Κοριολᾶνος ἐγένου. μή με ἀπρακτον ἀποπέμψῃς, ἵνα μὴ καὶ νεκρὰν με αὐτοχειρίᾳ θεᾷσῃ." ἐπὶ τούτοις ἀνέκλαυσε, καὶ τοὺς μαστοὺς προδείξασα τῆς τε γαστρὸς ἀψαμένη "αυτη σε ετεκεν" εφη "τέκνον, ουτοί σε ἐξέθρεψαν." ἡ μὲν εἶπε ταῦτα, ἡ δὲ γαμετὴ αὐτοῦ καὶ τὰ παιδιά καὶ αἱ ἀλλαι γυναῖκες συνεθρήνησαν, ὥστε κάκεινον εἰς πένθος κινήσαι. μόλις δ' ἀνενεγκῶν περιέπλεξε τὴν μητέρα, καὶ φιλῶν ἁμα "ιδε" εφη "μήτερ, πείθομαί σοι· σὺ γὰρ με νικᾷς. καὶ σοὶ πάντες ταύτην τὴν χάριν ἐχέτωσαν· ἐγὼ γὰρ οὐδὲ ἰδεῖν αὐτοὺς ὑπομένω οἱ τηλικαῦτα παρ' ἐμοῦ εὐεργετηθέντες τοιαῦτά μοι ἀνταπέδωκαν, οὐδ' ἀφίξομαι εἰς τὴν πόλιν· ἀλλὰ σὺ μὲν ἀντ' ἐμοῦ τὴν πατρίδα εχε, οτι τοῦτο ἠθέλησας, ἐγὼ δὲ ἀπαλλαγῆσομαι." ταῦτα εἰπὼν ἀπανεστή· καὶ οὐδὲ τὴν κάθοδον κατεδέξατο, ἀναχωρήσας δὲ εἰς τοὺς Οὐλολούςκους ἐκεῖ γηράσας ἀπήλλαξεν. Οἱ δὲ δήμαρχοι χώραν ἐκ πολεμίων προσκτηθεῖσαν Ῥωμαίοις ἀπήτουν διανεμηθῆναι τῷ πλήθει· ὁθεν πρὸς ἀλλήλων τε καὶ πρὸς τῶν πολεμίων πολλὰ ἐκακώθησαν. οἱ γὰρ δυνατοὶ μὴ ἀλλως κατέχειν αὐτοὺς δυνάμενοι, πολέμους ἐκ πολέμων ἐξεπίτηδες ἐκίνουν, ἵνα αὐτοῖς ἀσχολούμενοι μηδὲν περὶ τῆς γῆς πολυπραγμονῶσι. χρόνῳ δὲ ποτε ὑποτοπίσαντές τινες τὸ πραττόμενον, οὐκ εἰων καὶ ἀμφω τοὺς ὑπάτους ἡ στρατηγούς ὑπὸ τῶν δυνατῶν ἀποδείκνυσθαι, ἀλλ' ἡθελον καὶ αὐτοὶ τὸν ετερον ἐκ τῶν εὐπατριδῶν αἰρεῖσθαι. ὥς δὲ τοῦτο κατειργάσαντο, προεῖ2.136 λοντο Σπούριον Φούριον, καὶ μετ' ἐκείνου στρατευσάμενοι πάντα ἐφ' ὅσα ὤρμησαν προθύμως κατέπραξαν. οἱ δὲ τῷ συνάρχοντι αὐτοῦ Φαβίῳ Καίσωνι συνεξεληθόντες οὐ μόνον οὐκ ἐρρώσθησαν, ἀλλὰ καὶ τὸ στρατόπεδον ἐκλιπόντες εἰς τὴν πόλιν ἦλθον καὶ ἐθορύβουν, ὥς οἱ Τυρσηνοὶ τοῦτο μαθόντες ἐπεχείρησαν αὐτοῖς. καὶ τότε μέντοι οὐ πρότερον ἐξῆλθον τῆς πόλεως πρὶν τῶν δημάρχων τινὰς συμφρονῆσαι τοῖς δυνατοῖς. ἠγωνίσαντο δὲ προθύμως, καὶ πολλοὺς μὲν τῶν πολεμίων διέφθειραν, συχνοὶ δὲ καὶ αὐτῶν ἀπέθανον· ἐπεσε δὲ καὶ ὁ εἰς τῶν ὑπάτων ὁ Μάλιος. ὁ δὲ ὀμιλος στρατηγὸν τὸ τρίτον τὸν Μάλιον εἰλετο. Καὶ πόλεμος αὐθις αὐτοῖς ἐπενήνεκτο πρὸς τῶν Τυρσηνῶν· ἀθυμοῦσι δὲ Ῥωμαίοις καὶ ἀποροῦσι πῶς τοῖς ἐχθροῖς ἀντικαταστῶσιν, οἱ Φάβιοι ἐπεκούρησαν. ἐξ γὰρ ὀντες καὶ τριακόσιοι, ὥς ἀθυμοῦντας εἰδὼν αὐτοὺς καὶ μήτε τι βουλευομένους λυσιτελεῖς καὶ ἀπογινώσκοντας ἅπαντα, τὸν πρὸς τοὺς Τυρσηνοὺς ὑπεδέξαντο πόλεμον αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν προθυμηθέντες μαχέσασθαι καὶ τοῖς σώμασι καὶ τοῖς χρήμασι. καὶ τι χωρίον καταλαβόντες ἐπίκαιρον ἐτειχίσαντο, ὁθεν ὀρμώμενοι πάντα τὰ τῶν πολεμίων ἠγον, τῶν Τυρσηνῶν μηδὲ ἐς χεῖρας αὐτοῖς ἵεναι θαρρούντων, εἰ δὲ καὶ ποτε συμμίξαιαν, ἐλαττουμένων παρὰ πολὺ. προσλαβόμενοι δὲ καὶ συμμάχους οἱ Τυρσηνοὶ ἐν ὑλώδει χωρίῳ ἐλόχησαν, καὶ ἀφυλάκτους ἐπελθόντας αὐτοῖς τοὺς Φαβίους ὑπὸ τοῦ πάντα νικᾶν περιεστοίχισαν καὶ πάντας ἐφόνευσαν. καὶ παντελῶς τὸ γένος αὐτῶν ἐξέλιπεν ἅπαντα, εἰ μὴ εἰς τις οἰκοὶ κατελείφθη διὰ νεότητα, ἀφ' οὗ περ αὐθις εἰσέπειτα ἠνθησαν. 2.137 Τῶν δὲ Φαβίων ουτω φθαρέντων οἱ Ῥωμαῖοι μάλα παρὰ τῶν Τυρσηνῶν ἐκακώθησαν. εἰτα πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους σπονδὰς

ἐποιήσαντο, τραπόμενοι δ' ἐπ' ἀλλήλους επραξαν πολλά καὶ δεινά, ὡς μηδὲ τῶν στρατηγῶν ἀποσχέσθαι τὸ πλήθος. τοὺς τε γὰρ ὑπηρέτας αὐτῶν εἰπαιον καὶ τὰς ῥάβδους κατέκλων, αὐτούς τε τοὺς στρατηγοὺς ὑπ' εὐθύνην ἡγον ἐπὶ πάσῃ προφάσει καὶ μεΐζονι καὶ ἐλάττονι. Ἀππιον οὖν Κλαύδιον καὶ παρ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν εἰς τὸ δεσποτικὸν ἐμβαλεῖν ἐβουλεύσαντο, ὅτι τε αὐτοῖς ἤναντιοῦτο εἰς ἅπαντα καὶ ὅτι τοὺς συστρατευσαμένους αὐτῶν ἐδεκάτευσεν, ἐπειδὴ τοῖς Οὐολούσκοις ἐν μάχῃ ἐνέδοσαν. ἡ δεκάτευσις δὲ τοιόνδε τι ἦν. ὅτε τι οἱ στρατιῶται μέγα ἡμάρτησαν, ὁ στρατηγὸς εἰς δεκάδας αὐτοὺς ἀριθμῶν, ἐνα λαβὼν ἐξ ἑκάστης δεκάδος τὸν κλήρω λαχόντα θανάτῳ ἐκόλαζεν. ἀπελθόντα δ' ἐκ τῆς ἀρχῆς τὸν Κλαύδιον εὐθὺς οἱ τοῦ πλήθους εἰς ἀγῶνα κατέστησαν, καὶ οὐ κατεψηφίσαντο μὲν, τὴν ψῆφον δὲ ὑπερθέμενοι ἐς ἀνάγκην αὐτὸν αὐτοχειρίας κατέστησαν. καὶ τινες δὲ τῶν δημάρχων ἅλλα τε κατὰ τῶν εὐπατριδῶν συνέγραψαν καὶ τὸ ἐξεῖναι τῷ πλήθει καὶ καθ' ἑαυτὸ συνιέναι καὶ ἀνευ ἐκείνων βουλευέσθαι καὶ χρηματίζειν πάνθ' ὅσα ἀνεθέλησιν. καὶ τις ἐπ' αἰτία τινὶ παρὰ τῶν στρατηγῶν προστιμηθῆ, ἐκκλητὸν ἐπὶ τούτοις τὸν δῆμον δικάζειν ἐτάξαν. καὶ τοὺς ἀγορανόμους δὲ καὶ τοὺς δημάρχους ἐπηύξησαν, ἵνα πλείστους τοὺς αὐτῶν προΐσταμένους ἐχῶσι. Πραττομένων δὲ τούτων οἱ εὐπατρίδαι φανερώς μὲν οὐ πάνυ ἀντέπραττον πλὴν βραχέων, λάθρα δὲ συχνοὺς τῶν θραυστάτων ἐφόνευον. ἀλλ' οὐτε τοῦτο τοὺς λοιποὺς ἐπέσχευεν οὐθ' ὅτι ποτὲ ἐννέα δήμαρχοι 2.138 πυρὶ ὑπὸ τοῦ δήμου ἐδόθησαν. οὐ μόνον γὰρ οἱ μετὰ ταῦτα δημαρχοῦντες οὐκ ἡμβλύνοντο, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐθρασύνοντο. εἰς τοῦτο ὑπὸ τῶν εὐπατριδῶν προήχθη ὁ ὀμιλος. οὐτε γὰρ στρατεύειν ἐπέιθοντο πολέμων ἐπικειμένων, εἰ μὴ ὡν ὠρέγοντο εὐτυχόν, καὶ εἰ ποτε δ' ἐξῆλθον, ἀπροθύμως ἐμάχοντο, εἰ μὴ πάνθ' ὅσα ἐβούλοντο ἡνύσαν. κἀντεῦθεν πολλοὶ τῶν προσοίκων αὐτοῖς, τῇ ἐκείνων διχοστασίᾳ ἢ τῇ ἑαυτῶν θαρροῦντες ἰσχυροί, ἐνεωτέρισαν. ὡν ἦσαν καὶ Αἰκουοί, οἱ Μάρκον Μινούκιον στρατηγοῦντα τότε νικήσαντες ἐφρονηματίστησαν. μαθόντες δὲ τὸν Μινούκιον ἡττημένον οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ δικτάτωρα Λούκιον Κυϊντίον εἰλοντο, πένητα μὲν ἀνδρα καὶ γεωργία συνεζηκότα, ἐς ἀρετὴν δὲ καὶ σωφροσύνην διαπρεπῆ, καίτοι τὰς κόμας ἐς πλοκάμους ἀνιέντα, ὁθεν καὶ Κικινάτος ὠνόμαστο. οἱ οὖν πολλοὶ περὶ τὰ βασιλεία· ἐκεῖθεν δὲ τοῦ κακοῦ παρεισφθαρέντος εἰς τὸ πολίτευμα καὶ ἀπανταχοῦ κικινάτους ἐστὶν ὄραν. οὐτος οὖν δικτάτωρ προχειρισθεὶς, καὶ αὐθημερὸν ἐκστρατεύσας, καὶ τάχει σὺν ἀσφαλείᾳ χρῆσάμενος, καὶ τοῖς Αἰκουοῖς προσβαλὼν μετὰ τοῦ Μινουκίου, πλείστους μὲν διέφθειρε, τοὺς δ' ἄλλους ἐζώγησεν· οὐς ὑπὸ ζυγὸν διαγαγὼν ἀφῆκεν. ἡ δὲ πρᾶξις ἢ τοῦ ζυγοῦ τοιάδε τις ἦν. σταυροὺς δύο, ὁρθία δηλαδὴ ξύλα διέχοντα ἀλλήλων, εἰς τὴν γῆν κατεπήγνυον, καὶ αὐτοῖς ἐπετίθουν ἐγκάρσιον ἐτερον, καὶ διὰ μέσου τούτων τοὺς ἄλόντας διήγον γυμνοὺς· ὅτις μὲν δρῶσι λαμπρότητα, πολλὴν δ' ἀτιμίαν τοῖς πάσχουσιν ἐφερον, ὥστε τινὰς τοῦ τοιοῦτόν τι παθεῖν προαιρεῖσθαι θανεῖν. καὶ πόλιν δὲ αὐτῶν Κορουΐνον καλουμένην ἐλὼν ἐπανῆλθε, καὶ τὸν Μι2.139 νούκιον διὰ τὴν ἡττάν τὴν στρατηγίαν ἀφείλετο, καὶ αὐτὸς ἀπέθετο τὴν ἀρχήν. οἱ μὲντοι Ῥωμαῖοι οἰκεῖον ἐσχέκασιν πόλεμον, ὅς ἐκ δούλων συνέστη καὶ φυγάδων τινῶν, οἱ νυκτὸς ἐπελθόντες ἐξαπιναιῶς τοῦ Καπιτωλίου ἐκράτησαν. ὁ δ' ὀμιλος καὶ τότε οὐ πρότερον ἐν τοῖς ὀπλοῖς ἐγένετο πρὶν τι πλέον σχεῖν τῶν εὐπατριδῶν. ἐπελθόντες δὲ γε τοῖς στασιάζουσιν ἐκράτησαν μὲν αὐτῶν, πολλοὺς δὲ τῶν σφετέρων ἀπέβαλον. διὰ ταῦτα τοίνυν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ διὰ τινὰ σημεῖα εὐλαβηθέντες τῶν τε πρὸς ἀλλήλους ἀπηλλάγησαν ἐγκλημάτων καὶ τὴν πολιτείαν ἰσωτέραν ποιήσασθαι ἐψηφίσαντο. καὶ τρεῖς ἀνδρας εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ παρ' ἐκείνοις ἐθηπεπόμφασιν. καὶ κομισθέντων αὐτῶν τὰς τε ἅλλας ἀρχὰς καὶ τὰς τῶν δημάρχων κατέλυσαν, καὶ ἀνδρας ὀκτὼ ἐκ τῶν πρώτων ἀνθείλοντο, καὶ Ἀππιον Κλαύδιον Τίτον τε Γενούκιον ἀπέδειξαν κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἐκείνον στρατηγοὺς αὐτοκράτορας.

καὶ νόμους αὐτοῖς συγγράφαι ἐπέτρεψαν, μηδεμίαν τε δίκην ἐφέσιμον ἀπ' αὐτῶν γενέσθαι προσεψηφίσαντο· ὁ πρῶν οὐδενὶ τῶν ἀρχόντων πλὴν τῶν δικτατῶρων ἐδέδοτο. ἡ ρξάν τε οὐ τοι ἐφ' ἡμέραν ε καστος, ἐναλλάξ τὸ πρόσχημα τῆς ἡγεμονίας λαμβάνοντες. καὶ νόμους συγγράψαντες εἰς τὴν ἀγορὰν ἐξέθησαν· οἱ ἐπεὶ πᾶσιν ἠρεσαν, ἐς τὸν δῆμον εἰσήχθησαν, καὶ κυρωθέντες σανίσιν ἐνεγράφησαν δέκα· ὁ σα γὰρ φυλακῆς ἐκρίθησαν α ξια, ἐν σανιδίοις ἐθησαυρίζοντο. Ἐκεῖνοι μὲν οὐ ν τὸν ἐνιαυτὸν ἀνύσαντες ἀφῆκαν τὴν ἀρχήν, ε τεροι δ' αυ θις αἰρεθέντες δέκα ω σπερ 2.140 ἐπὶ καταλύσει τῆς πολιτείας χειροτονηθέντες ἐξώκειλαν. πάντες γὰρ α μα ἀπὸ τῆς ι σης η ρχον, καὶ νεανίσκους ἐκ τῶν εὐπατριδῶν θραυστάτους ἐκλεξάμενοι πολλὰ δι' αὐτῶν ἐποίουν καὶ βίαια· ὁψὲ δέ ποτε ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ε τους ὀλίγα α ττα ἐν δύο σανίσι προσέγραψαν, ἐς πάντα δὴ αὐτογνωμονήσαντες. ἀφ' ω ν οὐχ ὁμόνοια, ἀλλὰ καὶ διαφοραὶ μείζους Ῥωμαίοις γενήσεσθαι ε μελλον. Αἱ μὲν οὐ ν λεγόμεναι δώδεκα δέλτοι ου τως τότε ἐγένοντο· οἱ δὲ νομοθέται ἐκεῖνοι οὐ μόνον ταῦτ' ε πραξαν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς διελθόντος ε τι τοῖς πράγμασιν ἐνέμειναν, βία τὴν πόλιν κατέχοντες, καὶ μηδὲ τὴν βουλὴν η τὸν δῆμον ἀθροίζοντες, ι να μὴ συνελθόντες παύσωσιν αὐτούς. Αἰκουῶν δὲ καὶ Σαβίνων πόλεμον αἰρομένων κατὰ Ῥωμαίων, τότε τοὺς ἐπιτηδεῖους αὐτοῖς παρασκευάσαντες διεπράξαντο σφίσι τοὺς πολέμους ἐπιτραπῆναι. ἐκ γοῦν τῆς δεκαρχίας αὐτῶν Σερούιος μὲν Οππιος καὶ Αππιος Κλαύδιος κατὰ χώραν ε μείναν, οἱ δὲ ὀκτῶ ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐστράτευσαν. Πάντα μέντοι ἀπλῶς καὶ τὰ ἐν τῷ α στει καὶ τὰ ἐν τοῖς στρατοπέδοις τετάρακτο, κάντεῦθεν στάσις αυ θις συνηνέχθη. ἐμβαλόντες γὰρ εἰς τὴν τῶν Σαβίνων γῆν οἱ στρατιάρχαι Λούκιόν τινα Σίκιον, α κρον τε τὰ πολέμια καὶ ἐν τοῖς πρώτοις τοῦ ὀμίλου καταριθμούμενον, μεθ' ἑτέρων ως τι χωρίον καταληφόμενον επεμψαν, καὶ διὰ τῶν συνεκπεμφθέντων αὐτῶ τὸν ανδρα διέφθειραν. λόγου δ' εἰς τὸ στρατόπεδον γεγονότος ὡς παρὰ πολεμίων τοῦ ἀνδρὸς σὺν α λλοῖς ἀνηρημένου, οἱ στρατιῶται ἀνελέσθαι τοὺς νεκροὺς ὀρμήσαντες οὐδὲν σῶμα τῶν ἐναντίων εὐρήκασι, συχνούς δὲ τῶν ὁμοφύλων, ου ς ὁ Σίκιος 2.141 ἐπιθεμένους αὐτῶ ἀπέκτεινεν ἀμυνόμενος. ὡς ου ν κύκλω τε αὐτοῦ κειμένους καὶ τετραμμένους πρὸς αὐτὸν εἶδον, ὑπετόπασαν τὸ γενόμενον καὶ μέντοι καὶ ἐθορύβησαν· πρὸς δὲ τοῖς καὶ διὰ τι τοιοῦτον. Λούκιός τις Οὐεργίνιος ἐκ τοῦ πλήθους ω ν καὶ θυγατέρα ε χων περικαλλῆ Λουκίῳ Ἰκιλλίῳ τῶν ὁμοίων αὐτῶ ἐκδώσειν ε μελλε. ταύτης ὁ Κλαύδιος ἐρασθεὶς καὶ μὴ τυχῶν, παρεσκευάσέ τινας δουλαγωγῆσαι αὐτήν· καὶ δικαστῆς η ν ἐκεῖνος. ἐλθὼν ου ν ὁ τῆς κόρης πατὴρ ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἐδικαιολογεῖτο. ὡς δὲ ὁ Κλαύδιος ταύτης κατεψηφίσατο καὶ τοῖς δουλαγωγοῦσιν αὐτήν ἢ κόρη παρεδόθη καὶ οὐδεὶς ἐπήμυνεν, ὑπερήλγησεν ὁ ταύτης πατὴρ, καὶ τὴν θυγατέρα κοπίδι διαχειρισάμενος πρὸς τοὺς στρατιώτας ὡς εἰ χεν ἐξώρμησεν. ου ς οὐδὲ πρὶν ευ διακειμένους ου τως ἐτάραξεν ω στε εὐθύς ἐπὶ τὴν πόλιν πρὸς τὸν Κλαύδιον ἐπειχθῆναι. καὶ οἱ ε τεροι δὲ οἱ ἐπὶ τοὺς Σαβίνους ἐστρατευμένοι, ἐπεὶ τοῦτ' ε μαθον, τό τε τάφρευμα ἐξέλιπον, καὶ συμμίζαντες τοῖς λοιποῖς ανδρας εἰ κοσιν εαυτῶν προεστήσαντο, καὶ οὐδὲν μικρὸν ἐλογίζοντο πρᾶξαι. καὶ τὸ α λλο δὲ πλήθος τὸ ἐν τῇ πόλει προσεχώρησεν αὐτοῖς καὶ μετ' αὐτῶν ἐθορύβει. Ἐν τούτοις ὁ μὲν Κλαύδιος φοβηθεὶς ἐκρύβη, Οππιος δὲ τὴν τε βουλὴν η θροισε καὶ πέμψας ἐπύθετο τοῦ πλήθους τί βούλονται. οἱ δὲ τὸν Οὐαλέριον Λούκιον καὶ τὸν Ὀράτιον Μάρκον, ανδρας ἐκ τῶν βουλευτῶν αὐτοῖς προσκειμένους, πεμφθῆναι σφίσιν ἐζήτησαν, ως τι δι' ἐκείνων ἀποκρινόμενοι. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπέμφθησαν, φοβηθέντων τῶν δέκα ἀρχόντων, η δη γὰρ πάντες παρῆσαν, μὴ στρατηγοῖς αὐτοῖς κατ' αὐτῶν χρήσαιντο, ε τι μᾶλλον ὠργίζοντο. 2.142 φόβος ου ν τοῖς βουλευταῖς ἐνέπεσεν ἐντεῦθεν οὐ μέτριος, καὶ διὰ τοῦτο καὶ παρὰ γνώμην τῶν ἀρχόντων τὸν τε Οὐαλέριον σφίσι καὶ τὸν Ὀράτιον επεμψαν. κάκ τούτου

συναλλαγής γενομένης τοῖς μὲν θορυβήσασιν α δεια τῶν πραχθέντων ἐδόθη καὶ ἡ δεκαρχία κατελύθη, αἱ δὲ ἐπέτειοι ἀρχαὶ αἰ τε λοιπαὶ καὶ αἱ τῶν δημάρχων ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς προνομίοις ἐπανήλθον ἐφ' οἱ σπερ ἦσαν καὶ πρότερον. ἀποδειχθέντες δὲ ἀρχοντες ἄλλοι τε καὶ Οὐεργίνιος τὸν μὲν Οππιον τὸν τε Κλαύδιον εἰς δεσμοτήριον ἐνέβαλον, οἱ πρὶν εὐθυνθῆναι ἑαυτοὺς διεχειρίσαντο, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐγράψαντο καὶ ἐλόντες ἐξήλασαν. Οἱ δ' ὑπατοὶ, τότε γὰρ λέγεται πρῶτον ὑπάτους αὐτοὺς προσαγορευθῆναι, στρατηγούς καλουμένους τὸ πρότερον· ἦσαν δὲ Οὐαλέριος καὶ Οράτιος, καὶ τότε καὶ μετέπειτα τῷ πλήθει προσέκειντο καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἢ τοὺς εὐπατρίδας ἐκράτυναν. ἐλαττούμενοι οὐκ οἱ εὐπατρίδαι οὐτε ῥάδιον συνελέγοντο οὐτε τὰ πράγματα ἐπ' αὐτοῖς ἐποίουν παντάπασιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς δημάρχους οἰωνοσκοπία ἐν συλλόγοις χρῆσθαι δεδώκασιν· ὁ λόγῳ μὲν τιμὴν αὐτοῖς εφερε καὶ ἀξίωμα, μόνοις γὰρ τοῦτο ἐκ τοῦ πάνυ ἀρχαίου τοῖς εὐπατρίδαις ἐπετέτραπτο, ἐργῶ δὲ κώλυμα ἦν, ἵνα μὴ ῥαδίως οἱ δήμαρχοι καὶ τὸ πλήθος ὁσα βούλοιντο πράττειεν, ἀλλὰ προφάσει τῆς οἰωνοσκοπίας ἐστίν οὐ ἐμποδίζοντο. ἀχθόμενοι δὲ τοῖς ὑπάτοις οἱ τε εὐπατρίδαι καὶ ἡ βουλή, ὡς τὰ τοῦ πλήθους φρονοῦσιν, οὐκ ἐψηφίσαντο σφίσι τὰ ἐπινίκια, πόλεμον ἑκατέρου νικήσαντος, οὐδ' ἡμέραν ἑκάστῳ ἀπένειμαν, ὡσπερ εἰθιστο. τὸ μέντοι πλήθος ἐπὶ δύο τε 2.143 ἡμέρας ἐώρτασε καὶ τοῖς ὑπάτοις τὰ νικητήρια ἐψηφίσαντο. Οὐτως οὐκ ἐς διαφορὰς τῶν Ῥωμαίων ἐλθόντων οἱ ἐναντίοι σφίσι ἀναθαρσῆσαντες ἐπήεσαν αὐτοῖς. τῷ δ' ἐξῆς εἰτε Μάρκου Γενουκίου καὶ Γαΐου Κουρτίου ὑπατευόντων ἐπ' ἀλλήλους ἐτράποντο. οἱ τε γὰρ τοῦ πλήθους καὶ ὑπατεύειν ἠθελον, ἐπεὶ περ ἐδημάρχουν οἱ εὐπατρίδαι πρὸς αὐτοὺς μεθιστάμενοι, καὶ οἱ εὐπατρίδαι λίαν τῆς ὑπάτου ἀρχῆς περιείχοντο. καὶ πολλὰ κατ' ἀλλήλων καὶ βίαια ἐλεγόν τε καὶ ἐπραττον. ἵνα δὲ μὴ πρὸς τι χεῖρον χωρήσωσι, τοῦ μὲν ἐργου τῆς ἡγεμονίας οἱ δυνατοὶ αὐτοῖς παρεχώρησαν, τοῦ δὲ ὀνόματος οὐ μετέδωκαν, ἀλλ' ἀνθ' ὑπάτων χιλιάρχους ὠνόμασαν, ἵνα μὴ τὸ τῆς κλήσεως ἐντιμον τῷ σύρφακι ὀμίλῳ καταρρυπαίνοιτο. καὶ τρεῖς ἀφ' ἑκατέρων χιλιάρχους ἀντὶ τῶν δύο ὑπάτων αἰρεῖσθαι συνέδοξεν. οὐ μέντοι τὸ τῶν ὑπάτων ἐξέλιπε τέλεον ὁ νομα, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ὑπατοὶ καθίσταντο, ποτὲ δὲ γε χιλίαρχοι. οὐτω μὲν οὐκ ταῦτα παραδέδοται γίνεσθαι, καίτοι οὐ μόνον τῶν ὑπάτων δικτάτωρας ἀνειπόντων, καὶ ταῦτα πολὺ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης ἐλαττούμενων, ἀλλὰ καὶ χιλιάρχων τοῦτο πεποιηκότων ἐνίοτε· λέγεται δὲ ὅτι οὐδεὶς τῶν χιλιάρχων, καίτοι πολλῶν πολλακίς νικησάντων, ἐπινίκια ἐπεμψεν. Οἱ μὲν οὐκ οἱ χιλίαρχοι οὐτω τότε ἠρέθησαν, οἱ δὲ τιμηταὶ τῷ ἐχομένῳ εἰτε Βαρβάτου καὶ Μάρκου Μακρίνου ὑπατευόντων κατεδείχθησαν· καὶ ἠρέθησαν Λούκιός τε Παπεῖριος καὶ Λούκιος Σεμπρώνιος. κεχειροτόνηντο δὲ ὅτι οἱ ὑπατοὶ ἀδύνατοι ἐπὶ πάντας διὰ τὸ πλήθος ἐξαρκεῖν ἦσαν· τὰ γὰρ τοῖς τιμηταῖς ἀπονεμηθέντα προνόμια ἐκεῖνοι μέχρι τότε ἐποίουν. 2.144 δύο τε ἦσαν οἱ τιμηταὶ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐκ τῶν εὐπατριδῶν. ἦρχον δὲ τὰ μὲν πρῶτα καὶ τὰ τελευταῖα ἐπὶ πενταετίαν, ἐν δὲ τῷ μέσῳ χρόνῳ ἐπὶ τρεῖς ἐξαμήνους· καὶ ἐγένοντο τῶν ὑπάτων μεῖζους, καίτοι μέρος τῆς ἐκείνων λαβόντες ἀρχῆς. ἐξῆν δὲ αὐτοῖς τὰς τε προσόδους τὰς κοινὰς ἐκμισθοῦν, καὶ τῶν ὁδῶν καὶ τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τὰς ἀπογραφὰς τῆς ἐκάστου εὐπορίας διατελεῖν, καὶ τὸν βίον τῶν πολιτῶν ἐπισκοπεῖν τε καὶ ἐξετάζειν, καὶ τοὺς μὲν ἀξίους ἐπαίνου ἐς τὰς φυλάς καὶ ἐς τὴν ἰπάδα καὶ τὴν γερουσίαν ἐγγράφειν, καθὼς ἐκάστοις προσήκειν ἐνομίζετο, τοὺς δ' οὐκ εὐβιοῦντας ἀπανταχόθεν ὁμοίως ἀπαλείφειν· ὁ μεῖζον πάντων ἦν τῶν τοῖς ὑπάτοις καταλειφθέντων. πίστεις δ' ἐνόρκους ἐφ' ἑκάστῳ πεποίηντο ὡς οὐτε πρὸς χάριν οὐτε πρὸς ἐχθραν τι ποιοῦσιν, ἀλλ' ἐξ ὀρθῆς γνώμης τὰ συμφέροντα τῷ κοινῷ καὶ σκοποῦσι καὶ πράττουσι. καὶ τὸν δῆμον ἐπὶ τε νόμων εἰσφοραῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συνήθροίζον, καὶ τῷ τῶν μειζόνων ἀρχῶν κόσμῳ πλὴν ῥαβδούχων ἐχρῶντο. τοιαύτη ἡ τῶν τιμητῶν ὑπῆρχεν ἀρχή. τῶν

μέντοι μὴ ἀπογραφαμένων τὰς οὐσίας ἐν ταῖς ἀπογραφαῖς καὶ ἑαυτοὺς τὰς μὲν οὐσίας οἱ τιμηταί, αὐτοὺς δ' ἐκείνους οἱ ὑπατοὶ ἐπίπρασκον. χρόνῳ μὲν οὐ ν τινι ταῦθ' οὐτως ἐπράχθη, ὑστερον δὲ τὸν ἀπαξ τῆ βουλῆ καταλεχθέντα διὰ βίου βουλευεῖν ἐδοξε, μὴδ' ἀπαλείφεσθαι, εἰ μὴ τις ἀδικήσας καὶ κριθεὶς ἠτίμωτο ἢ κακῶς ζῶν ἠλέγχθη· τοὺς γὰρ τοιοῦτους ἀπήλειφον καὶ ἀντ' αὐτῶν ἑτέρους ἐνέγραφον. τῶν δὲ προσκαίρως ἀρχόντων πρεσβεῖα μὲν ἐδίδδοτο τοῖς δικτάτωρσι, δευτερεῖα δὲ γε τοῖς τιμηταῖς, ἢ δὲ τρίτη τάξις τοῖς ἰπάρχοις νενέμητο· καὶ οὐ τῷ 2.145 ταῦτα ἐτέτακτο, καὶ ν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἦσαν καὶ ν ἀπηλλάγησαν. εἰ γὰρ τις ἐκ μείζονος ἀρχῆς εἰς ὑποδεεστέραν κατέστη, τὸ τῆς προτέρας ἀξίωμα εἰ χεν ἀκέραιον. εἰς δὲ τις, οὐ ν πρίγκιπα μὲν τῆς γερουσίας ὠνόμαζον, λέγοιτο δ' α ν καθ' Ἑλληνας πρόκριτος, συμπάντων προεῖχε τὸν χρόνον οὐ ν προεκρίνετο, οὐ γὰρ διὰ βίου τις εἰς τοῦτο προεχειρίζετο, καὶ προέφερε τῶν ἄλλων τῷ ἀξιώματι, οὐ μὴν καὶ δυνάμει ἐχρητό τινι. χρόνον μὲν οὐ ν τινὰ εἰρήνην πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς περιοίκους ἠγαγον· εἰ τα λιμοῦ ἐπικρατήσαντος, ὥστε τινὰς καὶ εἰς τὸν ποταμὸν ἑαυτοὺς ἐμβαλεῖν μὴ φέροντας τὸν λιμόν, ἐστασίασαν. οἱ μὲν γὰρ τοὺς εὐπόρους ὡς περὶ τὸν σῆτον κακουργοῦντας ἐν αἰτίᾳ πεποίηντο, οἱ δὲ τοὺς πένητας ὡς τὴν γῆν μὴ βουλομένους ἐργάζεσθαι. ἰδὼν δὲ τοῦτο Σπούριος Μάλιος, ἀνὴρ ἰππεὺς πλούσιος, τυραννίδι ἐπικεχείρηκε, καὶ σῆτον ἐκ τῆς περιχώρου πριάμενος πολλοῖς μὲν ἐπευωνίζων, πολλοῖς δὲ καὶ προῖκα ἐδίδου, κακ τούτου συχνοὺς προσοικειωσάμενος, οὐ πλά τε ἐπορίσατο καὶ φρουρούς· καὶ ἐκράτησεν α ν τῆς πόλεως, εἰ μὴ Μινούκιος Αὐγουρίνος, ἀνὴρ εὐπατρίδης, ἐπὶ τῆ σιτοδοσίᾳ τεταγμένος καὶ αἰτιώμενος ἐπὶ τῆ σιτοδείᾳ, εἰσήγγειλε τῆ βουλῆ τὸ πραττόμενον. ἢ δὲ γερουσία μαθοῦσα τὸ μήνυμα δικτάτωρα παραυτικά ἐν τῷ συνεδρίῳ ἀνεῖπε τὸν Κυῖντιον τὸν Λούκιον τὸν Κικινάτον, καὶ ταῦτα παρήλικα οὐ ντα· ὄγδοηκοντούτης γὰρ ἦν. κάκεῖ τὴν ἡμέραν πᾶσαν ἀνάλωσαν συγκαθήμενοι, ὡς τι δὴ βουλευόμενοι, ἵνα μὴ τὸ γεγονός ἐκφοιτήσῃ. νυκτὸς δ' ὁ δικτάτωρ τὸ 2.146 Καπιτώλιον καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐπικαιρότατα διὰ τῶν ἰπέων προκαταλαβὼν, ἐωθεν ἐπὶ τὸν Μάλιον ἐπεμψε Γάιον Σερουίλιον τὸν ἱππαρχον, ὡς δι' ἄλλο τι ἐκεῖνον μετακαλούμενος. ὁ δὲ, ὑποτοπήσαντός τι τοῦ Μαλίου καὶ διαμέλλοντος, δείσας μὴ ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐξαρπασθῆ, ἦδη γὰρ συνέτρεχον, ἐκτείνε τὸν ἀνδρα, ἢ αὐτογνωμονήσας ἢ τοῦτο κεκελευσμένος πρὸς τοῦ δικτάτωρος. θορυβηθέντος δ' ἐπὶ τούτῳ τοῦ πλήθους ὁ Κυῖντιος δημηγορήσας καὶ σῆτον σφίσι παρασχὼν καὶ μὴ τινὰ ἑτερον ἢ κολάσας ἢ ἐπαιτιασάμενος τὸν θόρυβον ἐπαυσε. Πολέμων δὲ τοῖς Ῥωμαίοις ἐκ διαφόρων ἔθνων ἐπενηνεγμένων, τοὺς μὲν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐνίκησαν, τοῖς δὲ Τυρσηνοῖς ἐπὶ μακρὸν ἐπολέμησαν. Ποστουμίου δὲ νενικηκότος τοὺς Αἰκουοὺς καὶ μεγάλην πόλιν ἐλόντος αὐτῶν, οὐ τι μῆτ' ἐκείνην οἱ στρατιῶται εἰς προνομὴν ἐξεχωρήθησαν μῆτε τι τῆς λείας αἰτήσαντες ἐλαβον, τὸν τε ταμίαν τὸν διατιθέμενον αὐτὴν περιστάντες ἐφόνευσαν καὶ τὸν Ποστουμίον ἐπιτιμῶντα αὐτοῖς ἐπὶ τούτῳ καὶ ζητοῦντα τοὺς αὐτόχειρας προσαπέκτειναν, καὶ τὴν χώραν οὐ τὴν αἰχμάλωτον μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν προσένειμαν ἑαυτοῖς τὴν ἐν τῷ δημοσίῳ τότε τυγχάνουσαν. καὶ ν ἐπὶ πλεῖστον ἢ στάσις διήρκεσεν, εἰ μὴ πόλεμος αὐθις Ῥωμαίοις παρὰ τῶν Αἰκουῶν ἐπενήνεκτο. φοβηθέντες γὰρ διὰ τοῦτο ἠσύχασαν, καὶ τὴν τιμωρίαν τῶν φόνων εἰς ὀλίγους ἐλθοῦσαν ὑπέμειναν, καὶ ἐπὶ τοὺς ἐναντίους στρατεύσαντες μάχῃ αὐτοὺς νενικήκασι. διὸ τὴν τε λείαν αὐτοῖς οἱ δυνατοὶ διέδωσαν καὶ μισθὸν τοῖς πεζοῖς, εἰ τα καὶ τοῖς ἰππεῦσιν ἐψηφίσαντο· ἀμισθὶ γὰρ μέχρι τότε καὶ οἰκόσιτοι ἐστρατεύοντο· τότε δὲ πρῶτον μισθοφορεῖν ἤρξαντο. 2.147 Πολέμου δὲ αὐτοῖς πρὸς Οὐιέντας συστάντος, ἐως μὲν κατὰ σφᾶς ἐπολέμουν ἐκεῖνοι, πολλάκις αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι ἐνίκησαν, καὶ ἐς πολιορκίαν κατέστησαν· προσγενομένων δὲ αὐτοῖς συμμάχων ἐπεξήλθον τοῖς Ῥωμαίοις καὶ ἐπεκράτησαν. ἐν τούτοις δὲ ἢ πρὸς τῷ οὐρεῖ τῷ Ἀλβανῷ

ου σα λίμνη, ὑπὸ τῶν πέριξ αὐτῆς περικλειομένη λόφων καὶ μὴ εχουσα ἐκροήν, κατὰ τὸν τῆς πολιορκίας τῶν Οὐιεντῶν καιρὸν ἐς τοσοῦτον ἐπλήμμυρεν ὡς ὑπερεκχεῖσθαι καὶ τῶν ὄρων καὶ κατιέναι πρὸς θάλασσαν. κρίναντες δ' οἱ Ῥωμαῖοι πάντως τι διὰ τούτου θεῖον σημαίνεσθαι, ἐπεμψαν εἰς Δελφούς περὶ τούτου χρησόμενοι. ἦν δέ τις καὶ παρὰ τοῖς Οὐιένταις Τυρσηνὸς ἀνὴρ μαντικός, ἐς ταῦτ' οὐ ν η τε Πυθία καὶ ἡ ἐκείνου μαντεία συνέδραμον· καὶ α μ φ ω γὰρ ἀλώσεσθαι τὴν πόλιν εἰπον οταν τὸ υ δωρ τὸ πλημμυρήσαν μὴ ἐς θάλασσαν ἐκπέση, ἀλλ' ἀναλωθεῖ ἑτέρωθι, καὶ τινὰς ἱερουργίας διὰ τοῦτο γενέσθαι ἐκέλευσαν. ἀλλ' ὁ μὲν Πύθιος οὐ τε τίσι θεῶν οὐ θ' ὁ πως αὐτὰς ποιήσουσι διεσάφησεν, ὁ δὲ Τυρσηνὸς ἐώκει μὲν εἰδέναι, οὐδὲν δὲ ἐδήλου. οἱ γοῦν περὶ τὸ τεῖχος, ὁ θεὸς ἐκείνος ὠμίλει, τεταγμένοι Ῥωμαῖοι, φιλίαν πρὸς ἐκείνον ὑποκριθέντες, τὰ τε α λλα θαρρεῖν αὐτῶ ἐνεδίδουν καὶ ἀδεῶς ἐπέτρεπον ἐκφοιτᾶν· καὶ οὐ τω συλλαβόντες αὐτὸν πάντα τὰ καθήκοντα ἠνάγκασαν ἐξαιρεῖν. καὶ κατὰ τὴν ὑποθήκην ἐκείνου τὰς τε θυσίας ἐποίησαν καὶ τὸν λόφον διέτρησαν καὶ τὸ πλεονάζον υ δωρ εἰς τὸ πεδῖον κρυπτῆ διώρυχι μετωχέτευσαν, ὡ σ θ' α παν ἐν αὐτῶ ἀναλίσκεσθαι καὶ μὴ τι καταρρέειν εἰς θάλασσαν. Ἀρτι μὲν οὐ ν τοῦτο ἐγένετο καὶ δικτάτωρ ἠρέθη 2.148 Μάρκιος Φούριος Κάμιλλος. ὁ σ προσβαλὼν τῇ πόλει ἐπεὶ οὐδὲν ἦεν, ὑπόγειον ὠρύξατο δίοδον πόρρωθεν ἀρξάμενος ἐς τὴν ἀκρόπολιν φέρουσαν. παρεσκευασμένου δὲ ἡδη τοῦ ὑπονόμου, ἐπεὶ πολλοὶ καὶ ἀπὸ τῆς Ῥώμης αὐτῶ προσεχώρησαν ἐθελονταί, παραλαβὼν κάκεινους προσέβαλε τῇ πόλει καὶ πανταχόθεν τὸ τεῖχος ἐκύκλωσε· τῶν δ' ἐντὸς περὶ πάντα τὸν περίβολον σκεδασθέντων, ελαθον ετεροὶ διὰ τῶν ὑπονόμων γεγονότες ἐντὸς. ἀλούσης δὲ τῆς πόλεως καὶ τῶν Ῥωμαίων διαρπαζόντων τὰ ἐν αὐτῇ, ὄρων ἀπὸ τῆς α κρας ὁ Κάμιλλος τὰ πραττόμενα ἐστέναξε καὶ ἐδάκρυσεν καὶ "ὦ θεοί," εφη, "εἰ τις Ῥωμαίοις ὀφείλεται νέμεσις τῆσδε τῆς εὐπραγίας ἀντίστροφος, εὐχομαι ταύτην εἰς ἑμαυτὸν τελευτῆσαι." τὴν δὲ τῆς λείας δεκάτην ἐξελὼν ἀκόντων τῶν στρατιωτῶν ἀνέθετο τῶ Ἀπόλλωνι, εὐχὴν τοῦτο πρὶν ποιησάμενος. ἀνέθετο δὲ καὶ κρατῆρα χρυσοῦν ἐκ τοῦ τῶν γυναικῶν κόσμου πεπονημένον· ἀνθ' οὐ τιμὴ αὐταῖς παραχρήμα ἐψήφιστο· ἡ δὲ ἦν τὸ ἐπ' ὀχημάτων αὐτὰς ἐς τὰς πανηγύρεις φοιτᾶν, αὐτοποδῖα βαδιζούσαις πρότερον ἐς αὐτάς. τῶ δὲ Καμίλλῳ προσώχθισεν ὁ δῆμος καὶ ἐνεμέσησε, τὸ μὲν ὅτι τὴν δεκάτην τῶν λαφύρων οὐκ ἐν τῶ διαρπάζεσθαι ταῦτα, ἀλλὰ καιροῦ παρελθόντος ἐξείλετο τῶ θεῶ, τὸ δ' ὅτι τὰ τε α λλα σοβαρῶς ἐθριάμβευσε καὶ πρῶτος Ῥωμαίων λευκῶ τεθρίπῳ τὰ ἐπινίκια ἐπεμψεν. Ἡ δὲ τῶν ἐπινικίων πομπή, ἦν καὶ θρίαμβον ἐκάλουν, τοιάδε τις ἐγένετο. ὅτε τι κατωρθώθη μέγα καὶ ἐπινικίων ἐπάξιον, αὐτοκράτωρ αὐτίκα ὁ στρατ. 2.149 τηγὸς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ὠνομάζετο, καὶ κλῶνας δάφνης περιέδει ταῖς ῥάβδοις καὶ τοῖς δρομοκλήρυξι τοῖς τὴν νίκην καταγγέλλουσι τῇ πόλει κομίζειν ἐδίδου. ἐλθὼν δὲ οἱ καδε τὴν γερουσίαν συνήθροϊζε καὶ ἡ τει ψηφίσασθαί οἱ τὰ ἐπινίκια. καὶ εἰ ε τυχε ψήφου παρὰ τε τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου, ἐβεβαιοῦτο αὐτῶ καὶ ἡ ἐπωνυμία τοῦ αὐτοκράτορος. καὶ εἰ μὲν ἐν τῇ ἀρχῇ ἦν ε τι, ἐν ἡ τυγχάνων ἐνίκησε, ταύτη καὶ πανηγυρίζων ἐκέχρητο, εἰ δ' ὁ χρόνος παρελήλυθε τῆς ἀρχῆς, α λλο τι πρόσφορον αὐτῇ ἐλάμβανεν ὀνομα· ἰδιώτη γὰρ νικητήρια πέμψαι ἀπείρητο. ἐνσκευασάμενος δὲ τῇ ἐπινικίῳ σκευῇ, καὶ περιβραχιόνια λαβὼν στέφανόν τε δάφνης ἀναδησάμενος καὶ κλάδον κρατῶν ἐν τῇ δεξιᾷ, τὸν δῆμον συνεκάλει· καὶ ἐπαινέσας τοὺς συστρατευσαμένους αὐτῶ καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τινὰς, ἐδωρεῖτο μὲν σφίσι χρήματα, ἐτίμα δὲ καὶ κόσμῳ, περιβραχιόνια τέ τισι καὶ δόρατα ἀσίδηρα παρείχε, καὶ στεφάνους τοῖς μὲν χρυσοῦς, τοῖς δὲ ἀργυροῦς ἐδίδου, του νομά τε ἐκάστου καὶ τῆς ἀριστείας φέροντας τὸ ἐκτύπωμα. εἰ γὰρ τείχους τις πρῶτος ἐπέβη, καὶ τείχους ὁ στέφανος εἰδος ε φερεν· ἦ καὶ ἐξεπολιόρκησέ τι, καὶ τοῦτο κάκεινο εἰκόνιστο. ἐναυκράτησέ τις, ναυσὶν ὁ στέφανος ἐκεκόσμητο·

ἵπποκράτησέ τις, ἵππικόν τι ἐξετετύπωτο. ὁ δὲ πολίτην τινὰ ἐκ μάχης ἡ ἑτέρου κινδύνου ἡ ἐκ πολιορκίας σώσας μέγιστόν τε εἶχε τὸν εἰπαινον καὶ ἐλάμβανε στέφανον γινόμενον ἐκ δρυός, ὁ σ πολὺ πάντων καὶ τῶν ἀργυρῶν καὶ τῶν χρυσῶν ὡς ἐντιμότερος προτετίμητο. καὶ οὐ κατ' ἀνδρα μόνον ἀριστεύσαντα ταῦτα ἐδίδοτο, ἀλλὰ καὶ λόχοις καὶ στρατοπέδοις ὁλοῖς παρείχετο. καὶ τῶν λαφύρων πολλὰ μὲν τοῖς στρατευσαμένοις διανενέμητο· ἡ δὲ δέ τινες καὶ παντὶ 2.150 τῶ δῆμῳ διέδωσαν καὶ ἐδαπάνων εἰς τὴν πανήγυριν καὶ ἐδημοσίεον, καὶ εἰ τι περιελέλειπτο, εἰς ναοὺς, εἰς στοὰς ἡ καὶ τι ἕτερον δημόσιον ἔργον ἀνήλισκον. Ταῦθ' ὁ πομπεὺς ποιήσας εἰς τὸ ἀρμα ἀνέβαινε. τὸ δὲ δῆ ἀρμα οὐτ' ἀγωνιστηρίῳ οὐτε πολεμιστηρίῳ ἡ ν ἔμφορές, ἀλλ' ἔς πύργου περιφεροῦς τρόπον ἐξείργαστο. καὶ οὐ μόνος ἡ ν ἐν τῷ ἀρματι, ἀλλ' ἀν γε καὶ παῖδας ἡ συγγενεῖς τινὰς εἶχε, κάκείνων τὰς μὲν κόρας καὶ τὰ ἀρρενα τὰ νεογνὰ ἐν αὐτῷ ἀνεβίβαζε, τοὺς δὲ ἀδροτέρους ἐπὶ τοὺς ἵππους τοὺς τε ζυγίους καὶ τοὺς σειραφόρους ἀνέτιθετο· εἰ δὲ πλείους ἡσαν, ἐπὶ κελήτων τῷ πομπεῖ παριππεύοντες συνεπόμπευον. τῶν δ' ἀλλων οὐδεὶς ὠχεῖτο, ἀλλ' ἔστεμμένοι δάφνη πάντες ἐβάδιζον. οἰκέτης μέντοι δημόσιος ἐπ' αὐτοῦ παρωχεῖτο τοῦ ἀρματος, τὸν στέφανον τῶν λίθων τῶν χρυσοδέτων ὑπερανέχων αὐτοῦ, καὶ ἔλεγε πρὸς αὐτόν "ὀπίσω βλέπε," τὸ κατόπιν δηλαδὴ καὶ τὰ ἐφεξῆς προσκόπει τοῦ βίου, μηδ' ὑπὸ τῶν παρόντων ἐπαρθῆς καὶ ὑπερφρονήσης. καὶ κώδων ἀπήρητο καὶ μάστιξ τοῦ ἀρματος, ἔνδεικτικὰ τοῦ καὶ δυστυχῆσαι αὐτὸν δύνασθαι, ὥστε καὶ αἰκισθῆναι ἡ καὶ δικαιωθῆναι θανεῖν. τοὺς γὰρ ἐπὶ τινι ἀτοπήματι καταδικασθέντας θανεῖν νενόμιστο κωδωνοφορεῖν, ἵνα μηδεὶς βαδίζουσιν αὐτοῖς ἐγχριπτόμενος μιάσματος ἀναπίμπληται. οὐτω δὲ σταλέντες εἰσήεσαν εἰς τὴν πόλιν, ἔχοντες προπέμποντα σφῶν τὰ σκυλά τε καὶ τὰ τρόπαια, καὶ ἐν εἰκόσι τὰ τε αἰχμάλωτα φρούρια ἡσκημένα, πόλεις τε καὶ ὄρη καὶ ποταμούς, λίμνας, θαλάσσας, τὰ τε σύμπαντα ὁσα ἐαλώκεσαν. καὶ εἰ μὲν μία ἡμέρα ἡ ν ἐξαρκοῦσα πρὸς τὴν τούτων πομπήν· εἰ δὲ μή, καὶ ἐν δευτέρᾳ καὶ τρίτῃ ἐπέμπετο. προδιελθόντων δ' ἐκείνων οὐτως ὁ πομπεὺς 2.151 εἰς τὴν Ῥωμαίαν κομισθεὶς ἀγοράν, καὶ τῶν αἰχμαλώτων τινὰς εἰς τὸ δεσμοτήριον ἀπαχθῆναι καὶ θανατωθῆναι κελεύσας, ἀνήλαυνεν εἰς τὸ Καπιτώλιον, καὶ τινὰς ἐκεῖ τελετὰς πληρώσας, καὶ προσαγαγῶν ἀναθήματα, καὶ παρὰ ταῖς ἐκεῖ δειπνήσας στοαῖς, πρὸς ἑσπέραν οἱ καθε μετ' αὐλῶν καὶ συρίγγων ἀπήρχετο. τοιαῦτα μὲν ἡσαν πάλαι τὰ νικητήρια· αἱ δὲ στάσεις αἰ τε δυναστεῖαι πλεῖστα ἐνεωτέρισαν ἐπ' αὐτοῖς. Εἰ δὲ καί, ὡς ἡδη ἰστόρηται, ὁ δῆμος ἐμίσει τὸν Κάμιλλον, ἀλλ' ὁ πρὸς Φαλίσκους πόλεμος ἠνάγκασε χιλίαρχον ψηφισθῆναι αὐτόν. καὶ αὐτοὺς μὲν ἐνίκησαν μαχεσάμενοι, πολιορκοῦντες δὲ πόλιν αὐτῶν ἐρυμνὴν Φαλερίους ὠνομασμένην οὐδὲν ἡνυον. οὐτω γὰρ τῆς πολιορκίας οἱ τῆς πόλεως κατεφρόνουν ὡς καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν παρὰ τὰ τεῖχη περιπατήσοντες μετὰ τοῦ διδασκάλου καὶ γυμνασομένους φοιτᾶν. καὶ κα ν ἀπέστησαν τῆς πολιορκίας, εἰ μή τι συμβέβηκεν. οὐτος γὰρ ὁ διδάσκαλος ἐπιβουλεύων τοῖς πολίταις ἡ δι' ὄργην τινὰ ἡ κέρδους ἐλπίδι ἡμέρας ἐκάστης ἐξῆγε τοὺς παῖδας ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἐγγὺς τὸ πρῶτον, καὶ εἰσήγεν αὐθις αὐτοὺς γυμνασαμένους εὐθύς· τέλος δ' εἰς τοὺς προφύλακας τῶν Ῥωμαίων ἐνέβαλεν ἀπαντας καὶ ἀγειν ἐκέλευσε πρὸς τὸν Κάμιλλον, καὶ παραστάς αὐτῷ πᾶσαν εἰπε παραδιδόναι τὴν πόλιν διὰ τῶν παιδῶν. ἐκεῖνος δὲ δεινὸν τὸ ἔργον ἡγησάμενος, καὶ ἀρετῇ φήσας ἰδίᾳ τὸν μέγαν στρατηγόν, ἀλλ' οὐκ ἄλλοτρία κακία θαρροῦντα χρῆ2.152 ναι στρατεῦειν, προσέταξε γυμνώσαι μὲν τὸν διδάσκαλον καὶ δεσμῆσαι τὰς χεῖρας ὁπισθεν, τοῖς δὲ παισὶ ράβδους δοῦναι καὶ μάστιγας, ἵνα ταύταις τὸν προδότην τύπτοντες εἰς τὴν πόλιν ἐλαύνωσι. τῶν δὲ πολιτῶν ἀρτι γνόντων τὴν προδοσίαν δρόμος ἡ ν ἐπὶ τὰ τεῖχη καὶ θρήνος ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν. οὐτω δὲ διακειμένων αὐτῶν προσῆγον οἱ παῖδες γυμνὸν τὸν διδάσκαλον. ὁ περ ἰδόντες οἱ Φαλίσκοι καὶ μαθόντες ὁ πως ἐγένετο, φέροντες ἑαυτοὺς ἐθέλονται

τῷ Καμίλλῳ παρέδοσαν, τὴν ἠτταν ἀγαπήσαι πρὸ τῆς ἐλευθερίας διὰ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ λέγοντες. Χρήματα οὐκ λαβὼν καὶ σπεισάμενος ἀνεχώρησεν. οἱ δὲ στρατιῶται, διαρπάσειν προσδοκήσαντες τοὺς Φαλερίους, ὡς μισοδήμου κατηγοροῦν αὐτοῦ. φθονηθεὶς δ' ἐπὶ πλέον κατηγορήθη ὡς μηδὲν τὸ δημόσιον ἐκ τῶν Τυρρηνικῶν ὠφελήσας χρημάτων, αὐτὸς δ' ἐκ τούτων σφετερισάμενος. οὐ τῷ δὲ ὠργίζοντο κατ' αὐτοῦ ὡς μηδ' οἱ κτον αὐτοῦ τινα λαβεῖν ἐπὶ τῇ συμβάσει αὐτῷ συμφορᾷ· τέθνηκε γὰρ αὐτοῦ νοσήσας ὁ ἕτερος τῶν υἱῶν. δεόμενος δὲ τῶν φίλων μὴ περιδεῖν αὐτὸν ἀδίκως κατακρινόμενον, ἐπέπερ ἐκεῖνοι πρὸς μὲν τὴν ψῆφον αὐτῷ βοηθήσειν ἀπέειπαντο, τὴν δὲ ζημίαν οφλοντι συνεκτίσειν ὑπέσχοντο, οὐκ ἀνασχόμενος ἐγνω φυγεῖν ἐκ τῆς πόλεως. καὶ ἐξῆς ἠύξαστο, εἰ μὴ δικαίως, ὑβρεῖ δὲ δήμου ἐκπίπτει καὶ φθόνῳ, ταχὺ τοὺς αὐτοὺς πολίτας αὐτοῦ δεηθῆναι καὶ ζητῆσαι αὐτόν. Ἐκεῖνος μὲν οὐκ πρὸς Ῥουτούλους μετέστη, ἐρήμην δ' ἔάλω, καὶ ψῆφος ἠνέχθη κατ' αὐτοῦ τίμημα μυρίων καὶ πεντακισχιλίων ἄσσαρίων εἰχουσα, ὅ γι2.153 νεται πρὸς ἀργυρίου λόγον δραχμαὶ χίλιαι πεντακόσiai. οἱ δ' Εὐρωπαῖοι Γαλάται, ὡς οἱ Ἀσιαῖται νομίζονται αἰτικοὶ, Κελτικὸν ὄντες γένος, λιπόντες τὴν ἑαυτῶν ὡς οὐκ αὐτάρκη τρέφειν αὐτούς, οἱ μὲν ἐπὶ τὰ ὄρη τὰ Ριπαῖα ὠρμήκεσαν, οἱ δὲ τῶν Ἀλπεων ἰδρυθέντες ἐγγὺς χρόνον ἐκεῖ διήγαγον πλείονα. τότε δὲ οἱ νου κομισθέντος ἐξ Ἰταλίας, τούτου γευσάμενοι καὶ ὑπερθαυμάσαντες, ἀράμενοι τὰ ὄπλα καὶ γονέας ἐπαγόμενοι τὴν γῆν ἐκείνην ἐζήτουν, ἡ τοιοῦτον καρπὸν ἀναδίδωσι. καὶ πρὸς πόλιν Τυρρηνίδα Κλούσιον καλουμένην στρατεύσαντες ἐπολιόρκουν αὐτήν. οἱ δὲ Κλουσῖνοι πρὸς τοὺς Ῥωμαίους κατέφυγον αἰτοῦντες βοήθειαν. πρέσβεις δ' ἐκ Ῥώμης πρὸς ἐκείνους ἐπέμφθησαν· οὗς οἱ Γαλάται διὰ τὸ τῶν Ῥωμαίων ὀνομα ἐντίμως ἐδέξαντο, καὶ τοῦ τειχομαχεῖν παυσάμενοι εἰς λόγους συνεληλύθησαν. ἐν τούτοις δὲ λοχήσαντες οἱ Κλουσῖνοι μετὰ τῶν ἐκ Ῥώμης πρέσβεων ἐπέθεντο τοῖς Γαλάταις. ὁ δὲ τῶν Γαλατῶν βασιλεὺς Βρέννος ὀργισθεὶς ἐπὶ τούτῳ, τῶν Κλουσίνων ἀμελήσας εὐθύς ὡς εἰχε τὸ στράτευμα κατὰ τῆς Ῥώμης ἐκίνησεν, ἐπεὶ μὴ ἐπὶ τιμωρίᾳ οἱ πρέσβεις αὐτῷ ἐξεδίδοντο· καὶ τοσοῦτῳ τάχει ἐχρήσατο ὡς ἐπελθεῖν αὐτοὺς τῇ πόλει μὴ προμαθόντων Ῥωμαίων τὴν εφοδον. τὸ μέντοι δαιμόνιον προαγγεῖλαι αὐτοῖς τὴν εφοδον λέγεται. Μάρκος γὰρ Καίδικος νυκτὸς ποι βαδίζων φωνῆς ἠκουσε λεγούσης "Γαλάται ερχονται." εἰρηκότος δὲ τοῦτο Μάρκου τῷ δήμῳ καὶ τῇ βουλῇ, ἐν παιδιᾷ τὸν λόγον 2.154 ἐποιοῦντο καὶ γέλῳτι, εὖς αὐτάγγελοι οἱ Γαλάται σφῶν πλησίον ἐγένοντο. τότε δὲ σπουδῇ ἐξελθόντες καὶ ἀτάκτως ἀγωνισάμενοι αἰσχροτάτα ἠττηντο. καὶ πολλοὶ μὲν ἐν τῇ μάχῃ πεπτώκασιν, πολλοὶ δὲ φεύγοντες ἐθνησκον καταλαμβανόμενοι, πλεῖστοι δὲ καὶ εἰς ποταμὸν τὸν Τίβερην συνωθήθησαν καὶ ἐφθάρησαν· οἱ δὲ λοιποὶ σκεδασθέντες οἱ μὲν εἰς τὴν Ῥώμην ἔλθειν ἠδυνήθησαν, οἱ δὲ ἀλλαχοῦ. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ γνόντες τὸ γεγονός ἐν ἀμυχανία ἐγένοντο, καὶ ἀπογνόντες οὐτε τῶν τειχῶν φυλακὴν ἐθεντο οὐτε τῆς πόλεως τὰς πύλας ἐκλείσαν, ἀλλ' οἱ μὲν αὐτὴν ἐκλιμπάνοντες ἐφευγον, οἱ δὲ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀνέδραμον εἰς τὸ Καπιτώλιον. μόνοι δὲ ὀδοήκοντα ἀνδρες, οὗς οἱ μὲν ἱερεῖς εἰναί φασιν, οἱ δὲ τοὺς πρώτους Ῥωμαίων καθ' ἡλικίαν καὶ πλοῦτον καὶ γένος, ἐνδύντες ἱεράς ἡ πολυτελεστάτας στολάς, ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ τῶν ἐλεφαντίνων δίφρων ἐκάθηντο, τὴν ἐπιούσαν προσμένοντες τύχην. οἱ δὲ Γαλάται τῇ ὑστεραία ἡλθον μὲν ἐπὶ τὴν Ῥώμην, ἰδόντες δὲ τὰς πύλας ἠνεωγμένας καὶ τὸ τεῖχος ἀφύλακτον, ἐπέσχον καὶ οὐκ εἰσήεσαν, ἐνέδραν ὑποτοπήσαντες. τῇ δὲ τρίτῃ θαρσήσαντες εἰσεπήδησαν καὶ εἰλον τὴν πόλιν. καὶ τῷ μὲν Καπιτωλίῳ φρουρὰν ὁ τῶν βαρβάρων ἐπέστησε βασιλεὺς, αὐτὸς δὲ διῶν τὴν ἀγορὰν ἐθαύμαζε τοὺς προκαθημένους ἐκείνους ἀνδρας, ὁρῶν ἐν κόσμῳ αὐτοὺς ἀτρεμοῦντας καὶ σιωπῇ. τοὺς δὲ Γαλάτας εἰχεν ἐκπληξίς πρὸς τὸ ἀτοπον, ὡς κνον τε αὐτοῖς προσελθεῖν. ὅψε δὲ τολμήσας τις ἐνὶ παρέστῃ, καὶ τῆς

ὕπνης ἀψάμενος τοῦ ἀνδρὸς κατήγε ταύτην βαθεῖαν οὐσαν· ὁ δὲ τῆ βακτηρία τὴν κεφαλὴν ἐκείνου ἐπάταξε. καὶ ὁ βάρβαρος σπασάμενος τὴν μάχαιραν τὸν ἀνδρα κατέκτεινεν. 2.155 οὐ τῷ δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνήρουν προσπεσόντες οἱ βάρβαροι, καὶ τὰς οἰκίας ἐπόρθουν καὶ κατετίμπρασαν. εἰ τα καὶ τῷ Καπιτωλίῳ προσέβαλον· ὡς δ' ἐπὶ πολλὰς ἐπιχειροῦντες ἡμέρας οὐδὲν ἠνυον, οἱ μὲν ἐφρούρουν τὸ Καπιτώλιον, οἱ δὲ τὴν χώραν κατέτρεχον τροφὰς ποριζόμενοι, σκιδνάμενοι καὶ σποράδην ἐπιόντες, ἀλλ' οὐχ ὁμοῦ, ἀ τε μέγα φρονοῦντες τῷ εὐτυχήματι, καὶ ὑπὸ μέθης ἐσφάλλοντο· οἱ νῶ γὰρ ἐντυχόντες πολλῶ ἀκρατέστερον ἐχρῶντο αὐτῷ, μήπω πρότερον πόματος τοιούτου γευσάμενοι. Οὐ τῷ δ' ἐχοντας ὄρων τοὺς Γαλάτας ὁ Κάμιλλος, ἐπεὶ καὶ τὴν τῶν Ἀρδεατῶν ἐληίζοντο χώραν, αὐτοὺς δὲ τοὺς Ἀρδεάτας πλήθει μὲν ἱκανοὺς ὄντας, τόλμης δὲ δεομένους δι' ἀπειρίαν καὶ τὸ πρὸς μάχας ἀνάσκητον, λόγον πρὸς τοὺς νεωτέρους ἐνέβαλεν ὡς οὐκ ἀνδρεία τῶν βαρβάρων τὴν εὐπραγίαν αὐτῶν ἐπιγράφεσθαι δεῖ, ἀλλ' ἀτυχία Ῥωμαίων, καὶ εἰ προθυμοῖντο καὶ θαρροῦσιν αὐτοί, ἀκινδύνως νικήσειν τοὺς πολεμίους δισχυρίζετο. οὐ τῷ πείσας τοὺς νέους, εἰ τα καὶ τοὺς λοιποὺς, ὠπλισε τοὺς ἐν ἡλικίᾳ, καὶ νυκτὸς βαθείας μεθύουσιν αὐτὸς μετὰ τῶν Ἀρδεατῶν τοῖς βαρβάροις προσέμιξε. καὶ τοὺς πλείονας ἐκεῖ κατέκοψεν, εἰ δὲ τινες καὶ φυγεῖν ἠδυνήθησαν ἐν τῷ σκότει, μεθ' ἡμέραν διέφθειρον ἵππεῖς αὐτοὺς καταλαμβάνοντες. Τῆς δὲ φήμης ταχὺ κηρυξάσης ἀπανταχοῦ τὸ κατόρθωμα, οἱ σοὶ τῶν Ῥωμαίων φυγόντες ἐκ τῆς πρώτης πρὸς τοὺς Γαλάτας μάχης ἐσώζοντο, τὰ ὀπλα λαβόντες ἀπήεσαν πρὸς τὸν Κάμιλλον, δέχεσθαι δεόμενοι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν. ὁ δ' οὐκ ἐφη πεισθῆσεσθαι, 2.156 μὴ πρότερον τῶν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ σωζομένων ψηφισαμένων αὐτῷ τὴν ἀρχήν. ἡ ν δὲ ἀπορία τοῦ ταῦτα διαγγελοῦντος τοῖς εἰς τὸ Καπιτώλιον. εἰς δὲ τις τῶν νέων Κομίνιος Πόντιος, δόξης ἐρῶν, ὑπέστη τὸν ἀθλον, καὶ λαθὼν διὰ μέσων διέβη τῶν πολεμίων, καὶ τῷ λόφῳ τοῦ Καπιτωλίου προσπελάσας καὶ χαλεπῶς ἀνερπύσας μόλις τε ἀναρριχησάμενος πρὸς τοὺς ἐν τέλει τῶν Ῥωμαίων παρὰ τῶν φυλαττόντων εἰσῆχθη, καὶ τὴν τε νίκην τοῦ Καμίλλου κατήγγειλε, καὶ τὰ δόξαντα τοῖς στρατιώταις εἰπὼν βεβαιῶσαι τῷ Καμίλλῳ τὴν ἀρχὴν παρεκάλει. οἱ δὲ δικτάτωρα τὸν Κάμιλλον ἐψηφίσαντο. καὶ ὁς τοὺς ἐξω ὄντας Ῥωμαίους περὶ δισμυρίους συναγαγὼν καὶ ἀπὸ τῶν συμμάχων πολλοὺς, παρεσκευάζετο πρὸς ἐπίθεσιν. οἱ δὲ βάρβαροι μεθ' ἡμέραν διόντες, καὶ καταμαθόντες ὁθεν ὁ Πόντιος προσέβη τῷ Καπιτωλίῳ, τοῦτο δ' ὑπετόπασαν ἐκ τῶν ἀπερρωγῶτων τῆς πέτρας θραυσμάτων καὶ τῆς πόας, ἡ πολλὴ ἐπ' αὐτῆς ἡ ν, τῆς μὲν ἀνεσπασμένης, τῆς δὲ συμπεπιλημένης, ἐκεῖθεν ἀναβῆναι νυκτὸς καὶ αὐτοὶ ἐβουλεύσαντο. καὶ ἐπεχείρησαν τῷ ἐργῳ, καὶ δυσχερῶς μὲν, ἀνήεσαν δ' ὁ μως, καὶ ἐλαθον ἀν ἡμέμοι τοῦ προτειχίσματος καὶ τοῖς φύλαξιν ἐπιθέμενοι, εἰ μὴ χῆνες ἦσαν περὶ τὸν νεῶν τῆς Ἡρας τρεφόμενοι, οἱ φύσει ὄντες εὐαίσθητοι καὶ ψοφοδεεῖς, ταχὺ τῶν Γαλατῶν τὴν ἐφοδὸν ἠσθοντο, καὶ ταραχῶδει κλαγγῇ φερόμενοι πρὸς τοὺς φύλακας ἐπήγειραν ἀπαντας. οὐ τῷ δὲ τοῖς ἀνιοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι προσμίζαντες τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ κατὰ τῆς πέτρας ἀπώσαντο, καὶ τὸν κίνδυνον ἐκπεφεύγασιν. Ἐντεῦθεν ἦσαν οἱ Κελτοὶ ἀθυμότεροι, ἐφ' ἑπτὰ μῆσι τῆς πολιορκίας ταλαιπωρούμενοι. διὸ καὶ περὶ 2.157 συμβάσεων ὁ τε τῶν βαρβάρων βασιλεὺς Βρέννος καὶ ὁ τῶν Ῥωμαίων χιλιάρχος ὁ Σουλπίκιος διειλέχθησαν. καὶ συνέδοξε χιλίας λίτρας χρυσοῦ τοῖς Γαλάταις τοὺς Ῥωμαίους καταβαλεῖν, τοὺς δὲ τὸ χρυσοῖον λαβόντας αὐτίκα τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας ἀπαναστῆναι. κομισθέντος δὲ τοῦ χρυσοῦ, καὶ τῶν βαρβάρων περὶ τὸν σταθμὸν κακουργούντων λάθρα, ὁ Βρέννος τὸ ξίφος ἀμα καὶ τὸν ζωστήρα λύσας ἐπέθηκε τοῖς σταθμοῖς. πυθομένου δὲ τοῦ χιλιάρχου τί τὸ γινόμενον, "τί αλλο" εἰπεν "ἡ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη;" ἐν τούτοις ὁ Κάμιλλος ἀγων τὸν στρατὸν ταῖς πύλαις ἐπέστη τῆς πόλεως· καὶ μαθὼν τὰ γινόμενα πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἐπειγόμενος ἐπορεύετο. καὶ ἐλθὼν τὸ μὲν χρυσοῖον

α ρας ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τοῖς ὑπηρέταις ε δωκε, τὸν δὲ ζυγὸν καὶ τὰ σταθμὰ τοὺς Κελτοὺς λαβόντας ἀποχωρεῖν ἐκέλευσεν, εἰπὼν ὡς σιδήρῳ πάτριόν ἐστι Ῥωμαίοις καὶ οὐ χρυσῷ τὴν πατρίδα σώζειν. τοῦ δὲ Βρέννου ἀδικεῖσθαι φάσκοντος, λυομένης τῆς ὁμολογίας ἀντεῖπεν ὁ Κάμιλλος μὴ κυρίας εἶναι τὰς συνθήκας αὐτοῦ μὴ συμπράξαντος, ἡδη δικτάτωρος ἡρημένου. ταραχθεὶς οὖν ὁ Βρέννος μέχρι ξιφουλκίας προῆλθεν, ὁ μὲν δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον ἀπήγαγε τοὺς Κελτοὺς· εἰ τ' ἐκλιπὼν τὴν πόλιν καὶ σταδίους ἐξήκοντα προελθὼν ἐστρατοπέδευσεν. ἀμα δ' ἡμέρα παρῆν ὁ Κάμιλλος ἐπ' αὐτὸν τεταρρηκότας ἡδη ἐπαγόμενος τοὺς Ῥωμαίους, καὶ τρέπεται τοὺς βαρβάρους φόνῳ πολλῷ καὶ λαμβάνει σφῶν τὸ στρατόπεδον. Οὕτως ἡ Ῥώμη παραλόγως ἠλω καὶ ἐσώθη παραλογώτερον· ὁ δὲ Κάμιλλος ἐθριάμβευσε. τῆς οὖν πόλεως διεφθαρμένης παντάπασιν τὸ πλῆθος ἀνοικοδομεῖν αὐτὴν οὐκ ἠβούλετο, οὐτε χρήμασιν οὐτε σῶ2.158 μασιν ἐρρωμένοι, καὶ μικροῦ ἐξέλιπον αὐτὴν. οὐδὲ γὰρ ἐπέιθοντο οὐτε τοῖς ἐν τέλει οὐτε τῇ γερουσίᾳ παρακαλοῦσι καὶ συμβουλεύουσι μὴ ἐκλιπεῖν τὸ ἀστυ, ὁ ἐκ τῶν πολεμίων ἡδη ἐσέσωστο, εἰ μὴ ἐν τῇ ἀγορᾷ πάντων περὶ τούτου βουλευομένων ἑκατόνταρχος φρουρὰν ἀγων τινὰ καὶ παρ' αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν διῶν τυχαίως "ἐνταῦθα στήτε" πρὸς τοὺς ἐπομένους αὐτῷ ἐβόησεν· "ἐνταῦθα γὰρ δεῖ ὑμᾶς μεῖναι." θεῖα γὰρ προνοία ἐνόμισαν ταῦτ' εἰρῆσθαι, καὶ τοῦ μεταναστεῦσαι ἀπέσχοντο, πρὸς δὲ τὸν ἀνακαινισμόν τῆς Ῥώμης σὺν προθυμίᾳ ἐτράποντο, καὶ τὰ τε τείχη καὶ τὰς ἰδιωτικὰς οἰκίας ἐντὸς ἐνιαυτοῦ ἀνεκαίνισαν. Οὐπω δὲ τῆς περὶ ταῦτα παυθεῖσιν ἀσχολίας πόλεμοι προσέπεσον διαφόρων ἔθνων, Αἰκουῶν τε καὶ Οὐλοούσκων καὶ Λατίνων. Τυρρηνοὶ δὲ Σούτριον ἐπολιόρκουν συμμαχίδα Ῥωμαίων πόλιν. ἀποδείκνυται οὖν τὸ τρίτον δικτάτωρ ὁ Κάμιλλος· καὶ στρατεύσας ἐπ' αὐτοὺς κατετροπώσατο τοὺς λοιπούς, ἐπὶ δὲ τὸ Σούτριον ἦγε τὴν στρατίαν. οἱ δὲ Σουτρίνοι, εὐτυχον γὰρ τὴν πόλιν τοῖς πολεμίοις ἐκδεδωκότες καὶ ταύτης ἀποχωρήσαντες, καθ' ὁδὸν εἰς τὸν τῷ Καμίλλῳ μετὰ γυναικῶν καὶ παιδῶν ὑπήντων. οὐς ἰδὼν ὁ Κάμιλλος, καὶ τὰ συμβεβηκότα πυθόμενος, αὐτίκα πρὸς τὸ Σούτριον ὡς εἶχεν ἠπεύγετο· καὶ ἀπροσδοκῆτως αὐτῷ προσβαλὼν, ἀφύλακτόν τε εὐρών, ἀπαθὲς κακῶν ἀθημερόν τοῖς πολίταις αὐτὸ ἀνεσώσατο. ἐθριάμβευσεν οὖν ἐπὶ τούτοις ἀγων τὰ ἐπινίκια καὶ ἐπὶ μέγα δόξης ἦρετο. Μάρκος δὲ Μάλλιος ὁ πρῶτος τοὺς Κελτοὺς τῷ 2.159 Καπιτωλίῳ προσβαλὼντας ἐκ τῆς ἀκρας ὠσάμενος, ὁθεν καὶ Καπιτωλῖνος προσωνομάσθη, φθονῶν τῷ Καμίλλῳ μᾶλλον τῶν ἀλλων τυραννίδι ἐπέθετο, καὶ διὰ τοῦτο ᾤκειοῦτο τὸν ὀμιλον δημαγωγῶν καὶ πάντα πράττων εἰς θεραπείαν αὐτοῦ. παραλαβὼν οὖν αὐτὸν τὸ πλῆθος ἀνήγαγεν εἰς τὸ Καπιτώλιον· καὶ κατέσχον αὐτό. διὸ καὶ δικτάτωρ ἠρέθη τὸ τέταρτον ὁ Κάμιλλος. τῶν δὲ τῆς γερουσίας καὶ τῶν ἐν τέλει ἐς μέγα δέος ἐμπεπτωκότων καὶ ἀπορούντων τί αὐν πράξαιεν, δοῦλός τις αὐτοῖς προσελθὼν ζῶντα τὸν Καπιτωλῖνον παραδοῦναι σφίσις ὑπέσχετο. λαβὼν οὖν ὀπλίτας καὶ τάξας αὐτοὺς ἀφανῶς ἐνεδρεύειν ὑπὸ τὸ Καπιτώλιον, ὡς αὐτόμολος τῷ Καπιτωλίνῳ προσκεχωρήκει, ἐπὶ τὸν αὐτὸν τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ βοήθειαν παρὰ τῶν ὁμοδούλων αὐτῷ ἐπηγγέλλετο. καὶ ταῦτά οἱ διαλεγόμενος ἀπήγαγε τὸν ἀνδρα πόρρω τῶν περιεστηκότων, ὡς δὴ τι κοινολογούμενος αὐτῷ ἰδιαίτατα, καὶ ἡρέμα κατ' ἐκεῖνο τοῦ Καπιτωλίου προσήει καθ' ὃ ἡ ἐνέδρα ἐλελόχιστο, κάκειθεν αὐτὸν κάτω ἀπώσατο· ὁ δὲ καὶ ληφθεὶς ἀποκεκόμιστο πρὸς τὸ δικαστήριον. ὁ δὲ τὰς τε ἀριστείας κατέλεγε καὶ τὸ Καπιτώλιον τοῖς τε δικάζουσι καὶ τοῖς περιεστῶσιν ἐδείκνυ, ἀποπτον οὖν ἐκεῖθεν, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἐν αὐτῷ προσπεφευγόντων πολιτῶν ἀνεμίμνησκεν, ὡς ἐντεῦθεν κατακλᾶσθαι τοὺς δικαστὰς καὶ ὑπερτίθεσθαι τὴν ψῆφον, μὴτ' ἀφιέντας μήτε καταδικάζοντας. τοῦτο δὲ νοήσας ὁ Κάμιλλος εἰς ἀλλον τόπον τὸ δικαστήριον συνεστήσατο, ὁθεν οὐκ ἦν τὸ Καπιτώλιον ἀποπτον. καὶ καταψηφισθεὶς ὁ Καπιτωλῖνος ἐκεῖ ἀπήχθη τε εἰς τὸ

Καπιτώλιον 2.160 καὶ κατὰ τῆς πέτρας ὡσθεὶς ἀπώλετο, καθ' ἣς ἐκεῖνος τὸν Κελτὸν κατεκρήμνισεν. Εἰ τα πολλῶν πολέμων κατὰ τε τῆς Ῥώμης αὐτῆς καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ πόλεων κινήθωντων, ἐπεξελθόντες τοῖς ἐναντίοις οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τε τοῦ Καμίλλου καὶ δι' ἑτέρων, ἡ δὲ ἐκεῖνου ὑπεργηράσαντος, τοὺς τε πολέμους κατέπαυσαν καὶ εἰρήνην βαθεῖαν εσχον πρὸς τοὺς ἑκτός, πρὸς ἀλλήλους δὲ ἔστασίαζον. Μάρκος γάρ τις Φάβιος εὐπατρίδης, θυγατέρων δύο τυγχάνων πατήρ, τὴν μὲν πρεσβυτέραν Λικινίω τινὶ Στόλωνι κατηγγύησε πολὺ αὐτοῦ καταδεεστέρω, τὴν δὲ νεωτέραν Σουλπικίω Ῥούφω, ἀνδρὶ ὁμοτίμω, συνώκισε. χιλιαρχοῦντος οὖν τοῦ Ῥούφου καὶ οὐκ ἔνθα ἄγορᾶ, πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἢ ἀδελφὴ αὐτῆς παραγέγονεν. ἀφικομένου δ' ἐκεῖνου τὴν θύραν ὁ ῥαβδοῦχος κατὰ τι εἶδος ἀρχαῖον ἐκρούσε. διεπτοήθη δὲ πρὸς τὸν πάταγον ἢ γυνὴ οὐπω τούτου πεπειραμένη· καὶ γέλως ἐπὶ τούτῳ καὶ παρὰ τῆς ἀδελφῆς καὶ τῶν παρόντων ἐγένετο, καὶ ὡς ἰδιώτης ἐσκώφη. τῇ δ' ἐν δεινῷ τὸ πρᾶγμα πεποίητο, καὶ τὸν ἀνδρα ἐς ἀρχὴν παραγγεῖλαι ἠρέθειζεν. ὁ γοῦν Στόλων ὑπὸ τῆς γυναικὸς παρακινήθεις Λουκίω τινὶ Σεξτίω, ἀνδρὶ τῶν ὁμοίων, τὰ τοῦ πράγματος κοινωσάμενος, ἀμφω δημαρχῆσαι κατεβιάσαντο, καὶ τὸν κόσμον τῆς πολιτείας συνέχεον, ὡς καὶ ἐπὶ τέσσαρσιν ἐτεσὶν ἀναρχίαν γενέσθαι τῷ δήμῳ· τὰς γὰρ τῶν εὐπατριδῶν ἀρχαιρεσίας ἐνεπόδιζον. καὶ ἐπὶ πλεοναυτίου τοῦτο ἐγένετο, εἰ μὴ τις ἀγγελία κεκόμιστο ἐπὶ τὴν Ῥώμην αὐθις ἐλαύνειν Κελτούς. ἀπανοῦν πρὸς ἀλλήλους ἀφέντες διάφορον, δικτά2.161 τωρα τὸ πέμπτον τὸν Κάμιλλον εἰλοντο καὶ πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐστράτευσαν. οὐ μάχη μέντοι κοινή, μονομαχία δὲ γέγονε πρότερον. Τίτος γάρ τις Μάλλιος, ἀνὴρ εὐπατρίδης, προσκεκρουκῶς τῷ πατρὶ παρημελεῖτο καὶ διέτριβεν ἐν ἀγρῷ· εἰ τα τῷ πατρὶ διηλλάγη, καὶ χιλίαρχος στρατοπέδου γενόμενος τῷ τε προκαλουμένῳ Κελτῷ πρὸς μονομαχίαν ἀντέστη καὶ νικήσας αὐτὸν τὸν στρεπτόν αὐτοῦ χρυσοῦν οὐκ ἐσκύλευσε, καὶ Τουρκουάτος φορῶν αὐτὸν ἐπεκέκλητο. συμμαζάντων δὲ καὶ τῶν στρατευμάτων ἡττηντο οἱ Κελτοί, καὶ τῆς μὲν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὄρμης ἀπέσχοντο, τὴν δ' Ἀλβανίδα ἐλεηλάτουν, ἔασαντες οὖν αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι διαρπάσαι τὴν χώραν, ὡς κατακορεῖς γενόμενοι βρωμάτων καὶ μέθης εὐεπιχειρητότεροι εἰεν, ἐπέθεντο σφίσι, καὶ αὐτῶν τε πολλοὺς διέφθειραν καὶ τὸ σφῶν εἰλον στρατόπεδον. ὁ δὲ Κάμιλλος εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανελθὼν ἀπέθετο τὴν ἀρχήν. Ἐκτοτε οὖν οἱ μὲν χιλίαρχοι, οἱ ἀντὶ τῶν ὑπᾶτων ἐγίνοντο, ἐσχολάκασιν, οὐ πατοὶ δὲ ἀπεδείκνυντο ἐνίοτε μὲν εὐπατρίδαι, ἐκ δὲ τοῦ πλήθους ἐνίοτε, ποτὲ δὲ καὶ ἐξ ἀμφοτέρων ὁμοῦ. νόσου δ' ἐνσκηψάσης τῇ Ῥώμῃ καὶ ὁ Κάμιλλος τέθνηκε, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πλεῖστα θανόντος τοῦ ἀνδρὸς ἠνιάθησαν. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τι συμβεβηκέναι πάθος περὶ τὴν Ῥώμην ἱσθόρηται. διαστῆναι γὰρ λέγεται τὸ πεδίον τὸ μεταξὺ τοῦ Παλατίου καὶ τοῦ Καπιτωλίου ἐξάπινα, μήτε σεισμοῦ προηγησαμένου μήτ' ἀλλου τι2.162 νόσ, οἱ συμβαίνειν εἰωθε φυσικῶς ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις παθήμασι. καὶ ἡν τὸ χάσμα διαμένον ἐπὶ μακρόν, οὐτε συνερχόμενον οἰως δὴ ποτε οὐτε μέντοι πληρούμενον, καὶ ταῦτα χοῦν τε τῶν Ῥωμαίων ἐς αὐτὸ συμφορούντων πολὺν καὶ λίθους καὶ ἀλλην ὑλην παντοδαπὴν. ἀποροῦσιν οὖν τοῖς Ῥωμαίοις χρησμὸς ἐδόθη μὴ ἀλλως τὸ διεστὸς συνελθεῖν, εἰ μὴ τὸ κρεῖττον αὐτῶν καὶ δι' οὐ μάλιστα πλεῖστον ἰσχύουσιν εἰς τὸ χάσμα ἐμβάλλουσιν· οὐτῷ γὰρ ἐκεῖνό τε παύσεται καὶ τῇ πόλει εἰσται δύναμις ἀκατάλυτος. ἐμενενοῦν καὶ πάλιν τὸ ἀπορον ἀπορούμενον, ἀσαφοῦς τυγχάνοντος τοῦ χρησμοῦ. Μάρκος δὲ Κούρτιος, ἀνὴρ εὐπατρίδης, νέος τὴν ἡλικίαν, ὠραιότατος τὴν μορφήν, ῥωμαλεώτατος τὴν ἰσχύν, ἀνδρειότατος τὴν ψυχὴν, φρονήσει διαπρεπής, τὸν νοῦν συνεὶς τοῦ χρησμοῦ παρελθὼν εἰς μέσον ἐδημηγόρησε λέγων "τί τῶν λογίων ἀσάφειαν, ὦ Ῥωμαῖοι, ἡ ἀμαθίαν ἡμῶν αὐτῶν καταψηφιζόμεθα; ἡμεῖς ἐσμεν τοῦτο δὴ τὸ ζητούμενόν τε καὶ ἀπορούμενον. οὐ γάρ τι ἀψυχον ἐμψύχου λογισθήσεται βέλτιον, οὐδὲ τοῦ ἐννοῦ καὶ ἐμφρονος καὶ λόγῳ κεκοσμημένου τὸ

α νουν α λογόν τε καὶ α φρον προτιμηθήσεται. τί γὰρ α ν τις ἀνθρώπου προκρίνειεν, ι να τοῦτο ἐς τὴν τῆς γῆς βαλόντες διάστασιν αὐτὴν συναγάγοιμεν; οὐκ ε στιν οὐδὲν ζῶον θνητὸν οὐδ' α μεινον οὐδ' ἰσχυρότερον ἀνθρώπου. εἰ γάρ τι δεῖ καὶ θρασυνόμενον εἰπεῖν, ου τ' α νθρωπος οὐδὲν α λλο ἐστὶν ἡ θεὸς σῶμα θνητὸν ε χων ου τε θεὸς α λλο τι ἡ α νθρωπος ἀσώματος κἀντεῦθεν ἀθάνατος, καὶ οὐ πόρρω τῆς θείας δυνάμεως ἀπηρτήμεθα. ταῦτα ἐγὼ μὲν ου τω φρονῶ, ἀξιῶ δὲ καὶ ὑμᾶς τῆ 2.163 γνώμη προσθέσθαι ταύτη. καὶ μὴ τις οἰήσαιο τοι κληρὸν ποιήσομαι ἡ κόρην κελεύσω θανεῖν ἡ μειράκιον· αὐτὸς γὰρ ἐγὼ ἐκὼν ἑμαυτὸν ὑμῖν ἐπιδίδωμι, ι να σήμερον αὐτίκα κήρυκα πέμψητέ με καὶ πρεσβευτὴν τοῖς χθονίοις θεοῖς, ἐσόμενον ὑμῖν ἀεὶ προστάτην καὶ σύμμαχον." ταῦτα εἰπὼν ὁ Κούρτιος τὰ οπλα ἐνεδιδύσκετο, ε ιτα καὶ τοῦ ι ππου ἐπέβη. οἱ δ' α λλοι περιαλγεῖς ἐγίνοντο καὶ περιχαρεῖς, καὶ κοσμήματά τινα συμφορήσαντες οἱ μὲν αὐτὸν ἐκείνον αὐτοῖς ἐκόσμου ὡς ἡ ρωα, οἱ δὲ τινα καὶ ἐς τὸ χάσμα ἐνέβαλλον. α ρτι δ' ἐς αὐτὸ ἐνήλατο ὁ Κούρτιος ε φιππος καὶ ἡ τῆς γῆς συνήχθη διάστασις, καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ου τε τὸ χάσμα ου τε τὸν Κούρτιον ἐθεάσατο. ταῦθ' ου τῷ Ῥωμαίοις ἰστόρηται· εἰ δὲ τῷ μυθῶδῃ κριθείῃ καὶ μὴ πιστά, ε ξεστὶν οἱ μὴ προσέχειν αὐτοῖς. Τοῖς Ῥωμαίοις δὲ πόλεμοι αυθις καὶ παρὰ Γαλατῶν καὶ ὑφ' ἐτέρων ἐθνῶν ἐπηνέχθησαν, ἀλλ' ἀπεκρούσαντο πάντας, πῆ μὲν ὑπάτους, πῆ δὲ δικτάτωρας ψηφιζόμενοι. ο τε καὶ τι τοιοῦτον συμβέβηκε. δικτάτωρ ἐλέχθη Λούκιος Κάμιλλος, Γαλατῶν κατατρεχόντων τὰ ὑπὸ Ῥώμῃν. ο ς ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ὀρμήσας γνώμην ε ιχε τρίβειν τὸν καιρὸν καὶ μὴ διακινδυνεύειν πρὸς ἀνθρώπους ἀπονοία χρωμένους· ῥᾶον γὰρ αὐτοὺς καὶ ἀσφαλέστερον ἀπορία τροφῶν ἐκτροχῶσειν ἡ λπισε. Γαλάτης δὲ τις εἰς μονομαχίαν τινὰ τῶν Ῥωμαίων προεκαλεῖτο. καὶ ἀντέστη αὐτῷ Οὐαλέριος Μάρκος χιλιαρχῶν, ὁ τοῦ Μαξίμου ἐκείνου ε γγονος. καὶ λαμπρὰ μὲν ἡ μάχη προέβη ἀμφοῖν· ὁ μὲν γὰρ τῆ σοφία καὶ τῆ περιτεχνήσει προέφερεν, ὁ δὲ 2.164 Γαλάτης τῆ ἰσχύϊ καὶ τῆ τόλμῃ· ἐπὶ πλέον δ' ἐθαυμαστώθη ο τι τῷ τοῦ Οὐαλερίου κράνει κόραξ ἐφιπτάμενος καὶ κρώζων εἰς τὸν βάρβαρον ἐνεχρίμπετο, καὶ τὴν τε ο ψιν αὐτοῦ ἐπετάρασε καὶ τὴν ὀρμὴν ἐνεπόδιζε, μέχρις ου κατειργάσθη. διὸ ἀγανακτήσαντες οἱ Γαλάται ὡς ὑπὸ ο ρνιθος ἤλαττωμένοι, θυμῷ αὐτίκα συνέμιξαν τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ κακῶς ἀπηλλάγησαν. ὁ δ' Οὐαλέριος ὑπὸ τῆς τοῦ κόρακος συμμαχίας Κοροῦϊνος ἐπωνομάσθη. Εἰσέπειτα δὲ τῶν στρατευμάτων στασιασάντων καὶ ἐμφυλίου πολέμου γενέσθαι μέλλοντος, κατηλλάγησαν οἱ στασιάσαντες, νόμων τεθέντων μήτ' α κοντά τινα τοῦ καταλόγου ἀπαλείφεσθαι μήτε τὸν χιλιαρχήσαντα ἑκατονταρχεῖν, καὶ τοὺς ὑπάτους καὶ α μφω ἐξὸν ε ι ναι καὶ ἐκ τοῦ πλήθους καθίστασθαι καὶ τὸν αὐτὸν μήτε δύο α μα ἀρχὰς μήτε τὴν αὐτὴν δις ἐντὸς δέκα α ρχειν ἐτῶν. Λατῖνοι δὲ καίπερ ε νσπονδοι τοῖς Ῥωμαίοις ο ντες ἀπέστησαν καὶ πόλεμον ἡραντο, ἐν φρονήματι γεγονότες ο τι τε νεότητι ἡ κμαζον καὶ τὰ πολεμικὰ ἐκ τῆς ἀεὶ σὺν αὐτοῖς στρατείας ἀκριβῶς ἡ σκηνο. οἱ δὲ τοῦτο γνόντες ἐξῆλθον, υ πατον τόν τε Τουρκουάτον τὸ τρίτον ἐλόμενοι καὶ τὸν Δέκιον, καὶ ἐμαχέσαντο αὐτοῖς κραταιὰν μάχην, κρίσιν τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἑκάτεροι νομίζοντες ἀκριβῆ τῆς σφετέρας τύχης τε καὶ τῆς ἀρετῆς. ε δοξε δὲ περιφανεστέρα ἡ μάχη καὶ διὰ τι συμβεβηκός. τοὺς γὰρ Λατίνους οἱ υ πατοι καὶ ὁμοσκεύους καὶ ὁμοφώνους τοῖς Ῥωμαίοις ὀρώντες ἐφοβήθησαν μὴ τῶν στρατιωτῶν τινες σφαλῶσι, τό 2.165 τε οἰκεῖον καὶ τὸ πολέμιον μὴ ῥᾶστα διαγινώσκοντες. καὶ διὰ τοῦτο προεῖπον σφίσι τά τε α λλα παρατηρεῖν ἀκριβῶς, καὶ καθ' ἑαυτὸν μηδένα μηδενὶ τῶν ἐναντίων συμβαλεῖν. τοῦτο δὴ τὸ παράγγελμα οἱ μὲν ἐτήρησαν, ὁ δὲ Τουρκουάτου παῖς, στρατευόμενος ἐν τοῖς ἱππεῦσι, καὶ πεμφθεὶς πρὸς κατασκοπὴν τῶν ἐναντίων, παρείδεν οὐκ αὐθαδεῖα, ἀλλὰ μέντοι φιλοτιμία. ἐπεὶ γὰρ ὁ ι ππαρχος τῶν Λατίνων ἰδὼν αὐτὸν προσιόντα πρὸς μονομαχίαν προεκαλέσατο, καὶ μὴ δεξάμενον ταύτην διὰ τὴν πρόρρησιν, παρῶξυνεν εἰπὼν "οὐ σὺ μέντοι Τουρκουάτου υἱὸς ε ι ; οὐ

σεμνύνει τῷ στρεπτῷ τοῦ πατρός; ἡ πρὸς μὲν Γαλάτας ἀνθρώπους φθόρους ἐρρωσθε καὶ ἀνδρίζεσθε, τοὺς δὲ δὴ Λατίνους ἡμᾶς φοβεῖσθε; τί οὐ ν ἀρχεῖν ἡμῶν ἀξιούτε; τί δ' ὡς χείροσιν ὑμῶν ἐπιτάσσετε;" ἐκφρων ἐγένετο ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, καὶ τῆς παραγγέλλεως ἐκὼν ἐπελάθετο, καὶ μονομαχίᾳς ἐνίκησε, καὶ τὰ σκῦλα μέγα φρονῶν ἐκόμισε τῷ πατρί. καὶ ος ἀθροίσας τὸ στράτευμα "γενναίως μὲν" ἐφη "ὡ παῖ, ἐμαχέσω, καὶ διὰ τοῦτό σε στεφανώσω· οτι δὲ τὸ προσταχθὲν οὐ παρετήρησας, καίτοι καὶ ὡς υἱὸς πειθαρχεῖν καὶ ὡς στρατιώτης ἀναγκαζόμενος, διὰ τοῦτό σε δικαίωσω, ἵνα καὶ τὸ τῆς ἀριστείας ἀθλον καὶ τὸ τῆς ἀνηκουστίας τίμημα λήψῃ." ταῦτ' εἰπὼν ἀμα τὸν τε στέφανον τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ἐπέθετο καὶ αὐτὴν ἐκείνην ἀπέτεμεν. Εἰτα ο ναρ ἀμφοῖν τοῖς ὑπάτοις ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ ὁμοίως φανέν ἐδοξε λέγειν τῶν ἐναντίων κρατήσῃν, ἀνὸς ἑτερος τῶν ὑπάτων ἑαυτὸν ἐπιδῶ. μεθ' ἡμέραν οὐ ν ἀλλήλοις διηγησάμενοι τὸ ο ναρ συνέθεντο θεῖον εἶναι, καὶ πεισθῆναι δεῖν αὐτῷ ὡμολόγησαν. καὶ ἡμφισβήτησαν δὲ πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ος ἀ ν σωθείη, 2.166 ἀλλ' ος ἀ ν μᾶλλον ἑαυτὸν ἐπιδῶ· καὶ παρὰ τοῖς πρώτοις τοῦ στρατοπέδου ἐδικαιολογήσαντο. καὶ τέλος ἤρесе σφίσι τὸν μὲν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρως, τὸν δὲ ἐπὶ τοῦ λαιοῦ παρατάξασθαι, καὶ ὀπότερον ἀ ν ἐκείνων ἐλαττωθῆ, τὸν ἐπ' αὐτῷ τεταγμένον ἀποθανεῖν. τοσαύτη δ' ἡ ν φιλοτιμία αὐτοῖς περὶ τὴν ἐπίδοσιν ὡς εὐχεσθαι ἐκαστον τῶν ὑπάτων ἠττηθῆναι, ἵνα τύχη τῆς ἐπίδοσεως καὶ τῆς εὐκλείας τῆς ἐξ αὐτῆς. συμβαλόντες δὲ τοῖς Λατίνοις μέχρι μὲν πολλοῦ ἰσοπαλῶς ἠγωνίσαντο, εἰτα τὸ κατὰ τὸν Δέκιον κέρας μικρόν τι τοῖς Λατίνοις ἐνέκλινεν. ο γνοὺς ὁ Δέκιος ἑαυτὸν ἐπιδέδωκε· καὶ τὰ οπλα ἐκδὺς τὴν ἐσθῆτα ἐνέδου τὴν περιπόρφυρον. καὶ οἱ μὲν οὐτω φασὶν ἐφ' ἵππον ἀναπηδῆσαι αὐτὸν καὶ εἰσελάσαι πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ ὑπ' ἐκείνων ἀποθανεῖν, οἱ δὲ ὑπὸ συστρατιώτου πολιτικοῦ σφαγῆναι. τέως δὲ τελευτήσαντος τοῦ Δεκίου τοῖς Ῥωμαίοις ἡ νίκη καθαρῶς συνηνέχθη, καὶ οἱ Λατῖνοι πάντες ἐτράπησαν, οὐ πάντως δὲ διὰ τὸν θάνατον τοῦ Δεκίου· πῶς γὰρ ἀ ν τις πιστεύσειεν ἐξ ἑνὸς ἀνδρὸς τοιαῦδε τελευτῆς τοσοῦτον πλῆθος ἀνθρώπων τὸ μὲν φθαρῆναι, τὸ δὲ σωθῆναι καὶ νικῆσαι περιφανῶς; οἱ μὲν οὐ ν Λατῖνοι οὐτως ἠττηντο, ὁ δὲ γε Τουρκουάτος καὶ τὸν υἱὸν ἀποκτείνας καὶ τοῦ συνάρχοντος τεθνηκότος ἐώρτασεν ὁ μως τὰ ἐπινίκια. Εἰτ' αὐθις αὐτοὺς τε τοὺς Λατίνους ἐπαναστάντας κατεπολέμησαν, καὶ ἑτερα ἑθνη μάχαις ὑπέταξαν, ποτὲ μὲν ὑπάτοις κεχρημένοι, ποτὲ δὲ δικτάτωρσιν. ὦ ν εις ἡ ν καὶ Λούκιος Παπείριος ὁ καὶ Κούρσωρ ὀνομαζόμενος διὰ τε τὴν ἐξιν, ἡ ν γὰρ δρομικώτατος, καὶ διὰ τὴν ἀσκησιν τοῦ δρόμου. μετὰ δὲ ταῦτα δικτάτωρ ὁ Παπείριος ἐπὶ τοὺς Σαυνίτας ἐξεπέμφθη μετὰ Φαβίου 2.167 Ῥούλλου ἱπάρχου, καὶ ἠττήσας αὐτοὺς ἠνάγκασεν ἐπὶ συνθήκαις συμβῆναι αἰς ἐκεῖνος ἐβούλετο. ἀποθεμένου δὲ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ ἐπανέστησαν αὐθις. ὑπὸ δὲ Κορνηλίου Αὐλου δικτάτωρος καὶ πάλιν πολεμηθέντες καὶ ἠττηθέντες διεκηρυκέυσαντο πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ, τοὺς αἰχμαλώτους τε οσους εἰχον πέμψαντες αὐτοῖς, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου Ρουτούλῳ, ἀνδρὶ δυνατῷ παρ' αὐτοῖς, ἐπιγράφοντες· οὐ τὰ ὄστα, ἐπεὶ φθάσας ἐκεῖνος διεχειρίσατο ἑαυτὸν, διέρριψαν. οὐ μέντοι καὶ ἑτυχον τῆς εἰρήνης ὡς ἀπιστοὶ, ἀλλ' ἀσπονδον σφίσιν ἐψηφίσαντο πόλεμον, καίτοι τοὺς αἰχμαλώτους λαβόντες. ὑπεραυχήσαντες οὐ ν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ αὐτοβοεῖ πάντας αὐτοὺς αἰρήσειν ἐλπίσαντες, δεινῷ παθήματι περιέπεσον. ὑπερδείσαντες γὰρ οἱ Σαυνίται καὶ ἐν συμφορᾷ ποιούμενοι τὸ μὴ σπείσασθαι, καὶ ὡς ἀπεγνωσμένοι μαχόμενοι, καὶ λοχήσαντες ἐν τινὶ χώρᾳ κοιλοτέρᾳ καὶ στενῇ, τὸ τε στρατόπεδον εἰλον καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐζώγρησαν πανσυδὶ καὶ πάντας ὑπήγαγον ὑπὸ τὸν ζυγόν, τί δ' ἡ ν τὸ τοῦ ζυγοῦ ἡδη μοι ἀνωθί που ἱστόρηται, οὐδένα μέντοι ἀπέκτειναν, ἀλλὰ τὰ τε οπλα καὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ἀλλα ὅσα εἰχον πλὴν ἑνὸς ἱματίου ἀφείλοντο, καὶ γυμνοὺς σφᾶς ἀφῆκαν ἐπὶ συνθήκαις τοῦ τὴν χώραν αὐτῶν ἐκλιπεῖν καὶ συμμάχους σφίσιν ἀπὸ τῆς ἱσῆς εἶναι.

ι να δὲ τὰ τῆς ὁμολογίας καὶ παρὰ τῆς γερουσίας βεβαιωθῶσι, τῶν ἰππέων ἑξακοσίους εἰς ὀμηρεῖαν κατέσχον. οἱ δ' ὑπατοὶ Σπούριός τε Ποστούμιος καὶ Τιβέριος Καλουῖνος μετὰ τῆς στρατιᾶς εὐθύς ἀνεχώρησαν, καὶ νυκτὸς αὐτοῖ τε καὶ τῶν ἄλλων οἱ ἀξιολογώτατοι 2.168 εἰς τὴν Ῥώμην εἰσήλθοσαν, οἱ δὲ λοιποὶ στρατιῶται κατὰ τοὺς ἀγροὺς ἐσκεδάσθησαν. οἱ δ' ἐν τῇ πόλει τὰ πεπραγμένα μαθόντες οὐ τε ἠσθῆναι τῇ τῶν στρατιωτῶν σωτηρίᾳ οὐ τ' ἀχθεσθῆναι ἠδύναντο. πρὸς μὲν γὰρ τὸ δεινὸν ὑπερήλθον, καὶ οὐ τι παρὰ τῶν Σαυνιτῶν τοιαῦτα πεπόνθασι, μεῖζον σφίσι τὸ ἀλγος ἐγένετο· λογιζόμενοι δὲ ὡς εἰ πάντας ἀπολέσθαι συνέβη, καὶ περὶ πάντα ἀνέκινδύνευσαν, ἐπὶ τῇ σφῶν ἠδοντο σωτηρίᾳ. ἐπικρύπτοντες δὲ τέως τὸ ἠδεσθαι, πένθος ἐπεποιήκεσαν, καὶ οὐδὲν ἐν τῷ καθεστηκότι τρόπῳ ἐπραξαν, οὐ τ' αὐτίκα οὐθ' ὑστερον, εἰς ἀντεπεκράτησαν· τοὺς δ' ὑπάτους μὲν παραχρῆμα ἐπαυσαν, ἑτέρους δ' ἀνθελόμενοι βουλήν ἐποιήσαντο. καὶ ἐδόκει μὲν σφίσι μὴ δέξασθαι τὴν σύμβασιν, ἐπεὶ δὲ ἀδύνατον ἦν τοῦτο δρᾶσαι μὴ οὐχὶ πρὸς τοὺς πράξαντας αὐτὴν τρέψαντας τὴν αἰτίαν, ὡς κνουν μὲν τῶν ὑπᾶτων καταψηφίσασθαι καὶ τῶν ἄλλων, οἱ μετ' αὐτῶν ὡς ἀρχὰς τινὰς ἀρχοντες τὰς σπονδὰς ἐποιήσαντο, ὡς κνουν δὲ καὶ ἀφεῖναι, ἵνα μὴ ἐφ' ἑαυτοὺς τὸ παρασπόνδημα περιστήσωσιν. αὐτοῖς οὐκ ἐκείνοις τοῖς ὑπᾶτοις ἐπεκοινώσαντο, καὶ πρῶτῳ γε τῷ Ποστούμῳ τὴν ψῆφον ἐπήγαγον, ὡς αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ γνώμην ἀποφήνηται, αἰσχύνῃ τοῦ μὴ πάντας ἀδοξίας ἀναπλήσαι. ὁ δὲ παρελθὼν εἰς τὸ μέσον ἐφη μὴ δεῖν κυρωθῆναι τὰ ὑπ' αὐτῶν πεπραγμένα παρὰ τῆς γερουσίας καὶ τοῦ δήμου· μηδὲ γὰρ αὐτοὺς ἐκουσίως πρᾶξαι αὐτά, ἀλλ' ἀνάγκη συνεχομένους, ἦν αὐτοῖς ἐπήγαγον οἱ πολέμιοι οὐκ ἐξ ἀρετῆς, ἀλλ' ἐκ δόλου καὶ ἐξ ἐνέδρας. οἱ γοῦν ἀπατήσαντες, εἰ ἀντηπατήθησαν, οὐκ ἀνδύναντο δικαίως ἐπεγκαλεῖν τοῖς ἀνταπατήσασιν. ταῦτα τοῖς εἰπόντος καὶ τοιαῦτα πολλά, ἐν ἀμηχανίᾳ ἢ γερουσίᾳ ἐγένετο· τοῦ δὲ Πο2.169 στουμίου καὶ τοῦ Καλουῖνου εἰς ἑαυτοὺς τὴν αἰτίαν ἀναδεχομένων, ἐψηφίσθη μὴτε κυρωθῆναι τὰ ὁμολογημένα ἐκείνους τε ἐκδοθῆναι. Ἀπήχθησαν οὐκ ἀμφοῖ καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχοντες οἱ ἐπὶ τοῖς ὄρκοις παρουσιάσαντες εἰς τὸ Σαῦνιον. οὐ μόντοι αὐτοὺς οἱ Σαυνῖται ἐδέξαντο, ἀλλὰ τοὺς ἄλόντας ἀπήτουν ἀπαντας, καὶ τοὺς θεοὺς ἐπεβοῶντο καὶ ἐπεθείαζον, καὶ τέλος τοὺς ἐκδοθέντας ἀντέπεμψαν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐκείνους μὲν ἀσμένως ἀπέλαβον, τοῖς δὲ Σαυνῖταις ὄργῃ τὴν μάχην ἐπήγαγον. καὶ κρατήσαντες τὰ ὁμοῖα σφίσι ἐποίησαν, καὶ ὑπὸ τὸν ζυγὸν αὐτοὺς ἀνθυπήγαγον, καὶ ἀφῆκαν, μηδὲν ἄλλο κακὸν δρᾶσαντες. καὶ τοὺς σφετέρους ἰππεῖς, οὐκ ὡς ὀμηροὺς κατεῖχον οἱ Σαυνῖται, ἀπαθεῖς ἐκομίσαντο. Μετὰ δὲ χρόνους πλείονας αὐθις· τοῖς Σαυνῖταις πολεμοῦντες οἱ Ῥωμαῖοι, Γαῖου Ἰουνίου ἡγουμένου αὐτῶν, συμφορᾷ περιέπεσον. πορθοῦντος γὰρ τοῦ Ἰουνίου τὴν χώραν αὐτῶν, εἰς τὰς ὑλας τὰς Ἀόρνους τὰ προσόντα οἱ Σαυνῖται ἀνεκομίσαντο, οὐ τῷ καλουμένῳ ἀπὸ τοῦ μηδ' ὀρνις εἰσπέτεσθαι εἰς αὐτὰς τῇ τῶν δένδρων πυκνότητι. ἐκεῖ δὲ ὄντες, ποιμνία τινὰ ποιμένων ἢ φρουρῶν ἀνευ προκαθιστάντες καὶ ψευδαυτομόλους ὑποπέμποντες, ὡς ἐφ' ἑτοίμην λείαν αὐτοὺς ὑπηγάγοντο. εἰσω δὲ γενομένους τῆς ὑλης περιέσχον τε σφᾶς καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο κτείνοντες πρὶν τέλεον ἐκκαμεῖν. καὶ ἄλλοτε δὲ πολλάκις τοῖς Ῥωμαῖοις πολεμήσαντες οἱ Σαυνῖται καὶ ἠττηθέντες οὐκ ἐφυσύχασαν, ἀλλὰ καὶ συμμάχους ἄλλους τε προσλαβόμενοι καὶ Γαλάτας, ὡς καὶ πρὸς τὴν 2.170 Ῥώμην αὐτὴν ἐλάσσοντες ἡτοιμάζοντο. οἱ Ῥωμαῖοι μαθόντες ἐς δέος κατέστησαν, καὶ σημείων πολλῶν ἐς τοῦτο αὐτοὺς ἐναγόντων. ἐν γὰρ τῷ Καπιτωλίῳ ἐκ τοῦ βωμοῦ τοῦ Διὸς αἰμα τρισὶν ἡμέραις, μῆ δὲ μέλι καὶ ἐν ἑτέρῳ γάλα θρυλεῖται ἀναδοθῆναι, εἰ τῷ ταῦτα πιστά· καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ Νίκης τι ἀγαλμα χάλκεον ἰδρυμένον ἐπὶ βάθρου λιθίνου αὐτομάτως εὐρέθη κάτω ἑστὸς ἐπὶ γῆς· ἐτύγχανε δὲ ἐκεῖ ἀποβλέπον ὁ θεὸς οἱ Γαλάται ἠδη ἐπήεσαν. ταῦτ' οὐκ ἀλλως ἐξεφόβει τὸν δῆμον, πλέον δ' ὑπὸ τῶν μάντεων κεκριμένα ἀπαίσια. Μάνιος

δέ τις Τυρσηνὸς τὸ γένος ἐθάρσυνεν αὐτούς, εἰπὼν τὴν τε Νίκην, εἰ καὶ κατέβη, ἀλλ' εἰς τὸ πρόσθεν προχωρήσασαν καὶ βεβαιότερον ἐπὶ τῆς γῆς ἰδρυθεῖσαν τὸ κράτος σφίσι προδηλοῦν τοῦ πολέμου· καὶ τούτου καὶ θυσίας πολλὰς γενήσεσθαι τοῖς θεοῖς· τοὺς γὰρ βωμούς, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, ἐν ᾧ τὰ νικητήρια θύουσιν, ἐν ταῖς εὐπραγίαις αὐτῶν, ἀλλ' οὐκ ἐν ταῖς συμφοραῖς κατ' εἶθος αἰμάττεσθαι. ἐκ μὲν οὐ ν τούτων ἀγαθὸν τι σφᾶς εἰπεθε προσδοκᾶν, ἐκ δὲ τοῦ μέλιτος νόσον, οἱ αὐτοῦ οἱ κάμνοντες δέονται, ἐκ δὲ τοῦ γάλακτος λιμόν· ἐς γὰρ τοσαύτην σιτοδείαν ἀφίξεσθαι ὥστε καὶ τὴν αὐτόφυτον τὴν τε αὐτόνομον ζητῆσαι τροφήν. Ὁ μὲν οὐ ν Μάνιος οὐ τω τὰ τῶν σημείων ἡρμήνευσε, καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων δ' ἐσύστερον τῆς αὐτοῦ μαντείας ἐκβάσης, σοφίας ἐκομίσαστο δόξαν καὶ προγνώσεως· ὁ δὲ Οὐλολύνμιος τοῖς Σαυνίταις πολεμεῖν ἐκελεύσθη, τοῖς δὲ Γαλάταις καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μετ' αὐτῶν ἀντικαταστήναι ὑπατοὶ αἰρεθέντες ἐπέμφθησαν ὁ τε Ροῦλλος ὁ Φάβιος ὁ Μάξιμος καὶ ὁ Δέκιος ὁ Πούπλιος. οἱ πρὸς τὴν Τυρσηνίδα 2.171 σπουδῆ ἀφικόμενοι, καὶ τὸ τοῦ Ἀππίου στρατόπεδον ἰδόντες διπλῶ σταυρώματι καταχυρωμένον, τοὺς σταυροὺς ἀνέσπασάν τε καὶ διεφόρησαν, ἐν τοῖς ὀπλοῖς ποιεῖσθαι τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας τοὺς στρατιώτας διδάσκοντες. προσέβαλον οὐ ν τοῖς πολεμίοις· κἄν τούτῳ λύκος ἐλαφον διώκων εἰς τὸ μεταίχμιον εἰσπεσὼν αὐτὸς μὲν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὀρμήσας διεξῆλθε καὶ αὐτοὺς ἐπεθάρσυνε, προσήκειν αὐτὸν νομίζοντας ἑαυτοῖς ὡς λυκαίνης θρεψαμένης τὸν Ῥωμύλον, καθάπερ ἱστόρηται· ἢ δ' ἐλαφος πρὸς τοὺς ἑτέρους χωρήσασα κατεκόπη, καὶ τὸν τε φόβον αὐτοῖς καὶ τὴν συντυχίαν τοῦ πάθους κατέλιπε. συμπεσόντων οὐ ν τῶν στρατευμάτων ὁ μὲν Μάξιμος ῥᾶον τοὺς κατ' αὐτὸν ἐνίκησεν, ἡ ττητο δὲ γε ὁ Δέκιος. ἐνθυμηθεὶς δὲ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ πατρὸς, ἡ ν διὰ τὸ ἐνύπνιον ἐποίησαστο, ἑαυτὸν ὁμοίως ἐπέδωκε, μὴ τι περὶ τῆς πράξεως κοινωσάμενος. ἀρτι δὲ ἐσφακτο καὶ οἱ συντεταγμένοι αὐτῷ τὸ μὲν ἐκείνου αἶδοι ὡς δι' αὐτοὺς θανόντος ἐθέλοντο, τὸ δὲ καὶ ἐλπίδι τοῦ πάντως ἐκ τούτου κρατήσιν, τῆς τε φυγῆς ἐπέσχον καὶ τοῖς διώκουσι σφᾶς γενναίως ἀντικατέστησαν. κἄν τούτῳ καὶ ὁ Μάξιμος κατὰ νώτου τε αὐτοῖς προσέπεσε καὶ παμπόλλους ἐφόνευσεν· οἱ δὲ περιλειφθέντες ἀποδιδράσκοντες διεφθάρησαν. Μάξιμος δὲ Φάβιος τὸν μὲν τοῦ Δεκίου νεκρὸν κατέκαυσε σὺν τοῖς σκύλοις, τοῖς δὲ εἰρήνης δεηθεῖσι σπονδὰς ἐποίησαστο. Τῷ δ' ἐξῆς εἰται αὐθις τοῖς Σαυνίταις ἐπολέμησεν Ἀτίλιος Ῥήγουλος. καὶ μέχρι μὲν τινος ἰσορρόπως ἐμάχοντο· εἰτα κρατησάντων τῶν Σαυνιτῶν αὐθις οἱ Ῥωμαῖοι ἀντεπεκράτησαν, καὶ ἐλόντες αὐτοὺς ὑπήγαγον ὑπὸ τὸν ζυγόν, καὶ οὐ τως ἀφῆκαν. 2.172 Σαυνῖται δὲ ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν ἀγανακτήσαντες πρὸς ἀπόνοιαν ὤρμησαν, ὡς ἡ κρατήσοντες ἡ παντελῶς ἀπολούμενοι, θάνατον ἀπειλήσαντες τῷ οἰκοι μενοῦντι. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν Καμπανίαν ἐνέβαλον, οἱ δ' ὑπατοὶ ἐρημον οὐ ν στρατιωτῶν τὸ Σαύνιον ἐπόρθουν καὶ πόλεις εἰλόν τινας. ὁθεν οἱ Σαυνῖται τὴν Καμπανίαν λιπόντες εἰς τὴν οἰκείαν ἠπέιχθησαν, καὶ τῷ ἐνὶ τῶν ὑπάτων συμμίζαντες ἐκ τινος ἡ ττητο στρατηγήματος, καὶ φυγόντες δεινῶς ἐπαισάν, καὶ τὸ στρατόπεδον ἀπέβαλον, πρὸς δὲ καὶ τὸ πόλισμα, ᾧ ἐπεβοήθουν. ὁ δὲ ὑπατος τὰ τε ἐπινίκια ἐπεμψε καὶ τὰ ἀθροισθέντα ἐκ τῶν λαφύρων ἐδημοσίωσεν. ὁ δ' ἐτερος ὑπατος κατὰ τῶν Τυρσηνῶν στρατεύσας, καὶ καταστήσας αὐτοὺς δι' ὀλίγου, σίτον τε καὶ χρήματα παρ' αὐτῶν εἰσπράξας, τὰ μὲν τοῖς στρατιώταις διέδωκε, τὰ δ' εἰσήνεγκεν εἰς τοὺς θησαυρούς. Συμβεβηκότος δὲ λοιμοῦ ἰσχυροῦ, οἱ Σαυνῖται καὶ Φαλίσκοι καταφρονήσαντες τῶν Ῥωμαίων διὰ τε τὴν νόσον καὶ οἱ τοὺς ὑπάτους οὐ κατ' ἀρετὴν ἡρηντο, ὡς μὴ πολέμων οὐ ντων, παρεκίνησαν. μαθόντες οὐ ν τοῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι, Ἰουνίῳ μὲν Βρούτῳ τὸν Καρουίλιον, Κυίντῳ δὲ Φαβίῳ τὸν πατέρα τὸν Ροῦλλον τὸν Μάξιμον ὑποστρατήγους ἡ πρεσβευτὰς συνεξέπεμψαν. ὁ μὲν οὐ ν Βροῦτος Φαλίσκους ἐνίκησε καὶ τὰ τούτων καὶ τὰ τῶν ἄλλων Τυρσηνῶν ἐληίζετο, Φάβιος δὲ τῆς Ῥώμης πρὸ τοῦ πατρὸς

ἐξελάσας, καὶ τοὺς Σαυνίτας ληίζεσθαι τὴν Καμπανίδα πυθόμενος, ἠπέιγετο. προσκόποις τέ τισιν αὐτῶν ἐντυχῶν, καὶ ταχέως ἀποχωροῦντας σφᾶς θεασάμενος, πάντας τε πολεμίους τυγχάνειν ἐκεῖ ἐνόμισε καὶ φεύγειν ἐπίστευσε· κάκ τούτου σπεύσας αὐτοῖς συμβαλεῖν πρὸ τοῦ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀφικέσθαι, ἰν' αὐτοῦ τὸ κατόρ2.173 θωμα, ἀλλὰ μὴ ἐκείνου δοκῆ, προεχώρησεν ἀσυντάκτως. καὶ περιπεσῶν ἀθρόοις τοῖς πολεμίοις πανσυδὶ α ν διεφθάρη, εἰ μὴ νύξ ἐγένετο. πολλοὶ δ' οὐ ν καὶ μετὰ ταῦτα τεθνήκασι, μήτ' ἰατροῦ μήτ' ἐπιτηδείου τινὸς παρόντος, διὰ τὸ πολὺ πρὸ τῶν σκευοφόρων αὐτοὺς ἐπειχθῆναι ὡς αὐτίκα νικήσοντας· καὶ πάντως α ν καὶ τῆς ὑστεραίας ἀπώλοντο, εἰ μὴ οἱ Σαυνῖται τὸν πατέρα αὐτοῦ ἐγγὺς εἰ ναι νομίσαντες ε δεισάν τε καὶ ἀνεχώρησαν. Πυθόμενοι δὲ ταῦθ' οἱ ἐν τῷ α στει δεινῶς ἠγανάκτησαν, καὶ μεταπεμψάμενοι τὸν υ πατον εὐθύνην ἠθελον. ὁ δὲ γέρων ὁ τούτου πατὴρ καταριθμήσας τὰ τε οἰκεῖα καὶ τὰ τῶν προγόνων ἀνδραγαθήματα, καὶ ὑποσχόμενος μηδὲν αὐτῶν πράξειν ἀνάξιον τὸν υἱόν, καὶ τὴν τούτου νεότητα πρὸς τὸ ἀτύχημα προβαλόμενος, τῆς ὀργῆς αὐτοὺς αὐτίκα παρέλυσε. καὶ οἱ συνεξελθῶν μάχη τοὺς Σαυνίτας ἐνίκησε καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν εἰ λε τὴν τε χώραν ἐπόρθησε καὶ λείαν πολλὴν ἠλασε· καὶ τὰ μὲν αὐτῆς ἐδημοσίωσε, τὰ δὲ τοῖς στρατιώταις κατένειμε. διὰ τοι ταῦτα οἱ Ῥωμαῖοι ἐκείνόν τε ἐμεγάλυνον καὶ τὸν υἱὸν καὶ εἰς τὸ ε πεῖτα ἀντὶ ὑπάτου α ρξαι ἐκέλευσαν, ὑποστρατήγῳ καὶ τότε τῷ πατρὶ χρώμενον. καὶ ο ς πάντα μὲν αὐτὸς διώκει καὶ διήγε μηδὲν τοῦ γήρως φειδόμενος, οὐ μέντοι καὶ ε νδηλος ἠ ν δι' ἑαυτοῦ τὰ πράγματα πράττων, ἀλλὰ τὴν δόξαν τῶν ε ργων τῷ παιδὶ προσῆπτε. Μετὰ δὲ ταῦτα δημάρχων τινῶν χρεῶν ἀποκοπὴν εἰσηγησαμένων, ἐπεὶ μὴ καὶ παρὰ τῶν δανει2.174 στῶν αὐ τη ἐδίδοτο, ἐστασίασε τὸ πλῆθος· καὶ οὐ πρότερον τὰ τῆς στάσεως κατηνύσθη ε ως πολέμιοι τῇ πόλει ἐπήλθοσαν. ἠ ρξαν δὲ τῶν πολέμων οἱ Ταραντῖνοι, Τυρσηνοὺς καὶ Γαλάτας καὶ Σαυνίτας καὶ α λλους προσεταιρισάμενοι πλείονας. ἀλλὰ τοὺς μὲν α λλους οἱ Ῥωμαῖοι συμβαλόντες διαφόροις μάχαις ἐνίκησαν καὶ ὑπάτοις α λλοτε α λλοῖς· οἱ δὲ Ταραντῖνοι, καίτοι αὐτοὶ τὸν πόλεμον παρασκευάσαντες, ο μως οὐ πω πρὸς μάχην ἀντικατέστησαν φανερώς. ναυαρχοῦντος δὲ Λουκίου Οὐαλερίου, καὶ τριήρεσι προσορμίσει βουληθέντος ἐς Τάραντα, ἐπεὶ ἀπήει ο πη σὺν αὐταῖς ἀπεστάλη, φίλιον τὴν χώραν ἠγούμενος, οἱ Ταραντῖνοι κατ' αὐτῶν ὑποτοπήσαντες τὸν Οὐαλέριον πλεῖν ἐκ τοῦ συνειδότος ω ν ε δρων, μετ' ὀργῆς ἀντανήχθησαν, καὶ προσπεσόντες αὐτῷ μηδὲν πολέμιον ἐλπίσαντι κατέδυσαν ἐκείνόν τε καὶ α λλους πολλούς· καὶ τοὺς ἀλόντας τοὺς μὲν καθεῖρξαν, τοὺς δὲ καὶ ἀπέκτειναν. πυθόμενοι δὲ ταῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι ἠγανάκτησαν μὲν, πρέσβεις δ' ο μως ἀπέστειλαν ἐπεγκαλοῦντες αὐτοῖς καὶ δίκας ἀπαιτοῦντες. οἱ δὲ οὐ μόνον αὐτοῖς οὐδὲν ἐπεικὲς ἀπεκρίθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐτώθαζον, ὡς καὶ τὴν ἐσθῆτα τοῦ Λουκίου Ποστουμίου τοῦ προέχοντος κηλιδῶσαι τῶν πρέσβεων. θορύβου δὲ ἐπὶ τούτῳ γενομένου, καὶ τῶν Ταραντίνων ἐπικαρχαζόντων, ὁ Ποστούμιος "γελᾶτε" ε φη, "γελᾶτε ε ως ε ξεστιν ὑμῖν· κλαυσεῖσθε γὰρ ἐπὶ μακρότατον ο ταν τὴν ἐσθῆτα ταύτην τῷ αἰ ματι ὑμῶν ἀποπλύνητε." Ἐπανελθόντων οὐ ν τῶν πρέσβεων οἱ Ῥωμαῖοι τὰ πραχθέντα μαθόντες ἠ λγησαν, καὶ στρατεῦσαι ἐπὶ τοὺς Ταραντίνους Λούκιον Αἰμίλιον τὸν υ πατον ἐψηφίσαντο. ο ς εἰς Τάραντα προσχωρήσας λόγους αὐτοῖς 2.175 ἐπιτηδεῖους ε πεμψε, νομίζων εἰρήνην ἐπὶ τισι μετρίοις αἰρήσεσθαι. οἱ δὲ ταῖς γνώμαις ἀλλήλοις ἠναντιώθησαν· καὶ τῶν μὲν πρεσβυτέρων καὶ εὐπόρων τὴν εἰρήνην σπευδόντων, τῶν δ' ἐν ἡλικίᾳ καὶ ὀλίγα ἠ μηδὲν ἐχόντων πόλεμον αἰρουμένων, ἐκράτησαν οἱ νεώτεροι. φοβούμενοι δὲ ο μως, τὸν Πύρρον τὸν Ἡπειρώτην εἰς συμμαχίαν ἐβουλεύσαντο προσκαλέσασθαι, καὶ πρέσβεις αὐτῷ καὶ δῶρα πεπόμφασιν. Αἰμίλιος δὲ ταῦτα μαθὼν τὴν χώραν αὐτῶν ἐλεηλάτει καὶ ε φθειρεν. οἱ δὲ ἐπεξῆλθον μὲν, ἀλλ' ἐτράπησαν, ω στε τοὺς Ῥωμαίους τὴν τε χώραν αὐτῶν ἀδεῶς πορθῆσαι καὶ τινὰ χειρώσασθαι φρούρια. πολλὴν δὲ τῶν

άλόντων τοῦ Αἰμίλιου πεποηκότος πρόνοιαν, καί τινος τῶν δυνατωτέρων ἔλευθερώσαντος, οἱ Ταραντῖνοι τὴν τε φιλανθρωπίαν αὐτοῦ θαυμάσαντες, καὶ εἰς ἐλπίδας προαχθέντες σπονδῶν, Ἄγιν τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιτήδειον οὐκ εἰλοντο στρατηγὸν αὐτοκράτορα. ἀρτι δ' οὐτος κεχειροτόνητο καὶ Κινέας ὑπὸ τοῦ Πύρρου προπεμφθεὶς ἐμποδῶν τοῖς πραττομένοις ἐγένετο. ὁ γὰρ Πύρρος τῆς καλουμένης βασιλεύων Ἡπείρου φύσεώς τε δεξιότητι καὶ παιδείας ἰσχύϊ καὶ ἐμπειρίᾳ πάντων προέφερε, καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ τὸ πλεῖστον τὸ μὲν εὐποίαις, τὸ δὲ φόβῳ, προσεπεποίητο. οὐτος τοίνυν τοῖς τῶν Ταραντίνων πρέσβουσιν ἐντυχῶν, ἔρμαιον τὴν συμμαχίαν ἠγήσατο, ἐκ πλείονος τῆς Σικελίας καὶ τῆς Καρχηδόνος καὶ τῆς Σαρδοῦς ἐφιέμενος, ὁκνῶν δ' ὁ μὲν ἐχθρὰς πρὸς Ῥωμαίους αὐτὸς προκατάρξασθαι· καὶ βοηθήσειν μὲν αὐτοῖς ἐπηγγέιλαιτο, ἵνα δὲ μὴ ὑποπτουθῆι δι' ἀπειρήται, οἱ καδὲ αὐτίκα ἀνακομισθήσεσθαι ἐφη, καὶ ἐν ταῖς συνθήκαις προστεθῆναι πεποίηκε τὸ μὴ περαιτέρω τῆς χρείας ἐν τῇ Ἰταλίᾳ παρ' αὐτῶν καταστῆναι. 2.176 σχεθῆναι. συνθέμενος δὲ ταῦτα, τοὺς μὲν πλείους τῶν πρέσβων ὡς τὰ στρατεύματα αὐτῷ συμπαρασκευάσοντας ἐν ὁμηρεῖᾳ κατέσχευεν, ὀλίγους δ' ἐξ αὐτῶν καὶ τὸν Κινεάν προέπεμψε σὺν στρατῷ. ἐλθόντων δ' αὐτῶν οἱ Ταραντῖνοι θαρσήσαντες τῶν τε καταλλαγῶν τῶν πρὸς Ῥωμαίους ἀπέσχοντο καὶ τὸν Ἄγιν παύσαντες τῆς στρατηγίας ἐνα τῶν πρέσβων ἐχειροτόνησαν στρατηγόν. μετ' οὐ πολὺ δὲ Μίλων ὑπὸ τοῦ Πύρρου σὺν δυνάμει πεμφθεὶς τὴν τε ἀκρόπολιν αὐτῶν ἐς τὴν ἐκείνου ὑποδοχὴν κατειλήφει καὶ τὴν τοῦ τείχους φρουρὰν ὑφ' ἑαυτὸν ἐποίησατο. καὶ οἱ Ταραντῖνοι ἐπὶ τούτοις εὐχαιρον, ὡς μήτε φρουρεῖν μήτ' ἄλλο τι ἐπίπονον ὑπομένειν ἀναγκαζόμενοι, καὶ αὐτοῖς τροφὰς ἐχορήγουν καὶ τῷ Πύρρῳ χρήματα ἐπέμπον. Ὁ οὐκ Αἰμίλιος τέως μὲν κατὰ χώραν ἐμενευεν, ἐπεὶ δὲ τοὺς τε Πυρρείους ἠκοντας ἐγνω, καὶ διὰ τὸν χειμῶνα προσκαρτερεῖν οὐκ οἶός τε ἦν, ἐς Ἀπουλίαν ὤρμησεν. οἱ δὲ Ταραντῖνοι ἐν τινὶ στενοπόρῳ χωρίῳ, δι' οὐ διελθεῖν ἀνάγκην εἶχε, λοχήσαντες, ἀπορον αὐτῷ τὴν πορείαν ἐποίουν τοξεύμασιν ἀκοντίσμασιν τε καὶ σφενδονήμασιν. ὁ δὲ τοὺς αἰχμαλώτους σφῶν, οὐκ ἐπήγετο, προήγαγε. φοβηθέντες δ' οἱ Ταραντῖνοι μὴ τοὺς σφετέρους ἀντὶ τῶν Ῥωμαίων ἀπολέσωσιν, ἐπαύσαντο. Ὁ δὲ Πύρρος οὐδὲ τὸ ἐὰρ ἀναμείνας ἀπήει, στρατεύματά τε πολὺ καὶ ἐκκριτον ἐπαγόμενος καὶ ἐλέφαντας εἰκοσι, ζῶα μῆπω πρότερον τοῖς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὄφθέντα· ὁθεν ἐξεπλήσσοντο καὶ ἐθαύμαζον. χειμῶνι δὲ περιπεσὼν τὸ Ἰόνιον περαιούμενος πολλοὺς ἀπώλεσε τοῦ στρατεύματος, οἱ δὲ λοιποὶ τῷ κλύδωνι ἐσκεδάσθησαν. μόλις δ' οὐκ ἐπεζεύσας ἦλθεν εἰς 2.177 Τάραντα. καὶ αὐτίκα τοὺς μὲν ἀκμάζοντας τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις συνέταξεν, ὅπως μὴ καθ' ἑαυτοὺς λελοχισμένοι νεωτερίσωσι, καὶ τὸ θέατρον ἐκλείσει, τάχα διὰ τὸν πόλεμον, ὅπως μὴ ἐς αὐτὸ συνερχόμενοι νεοχμώσωσιν τι, ἀπέπειθε δ' αὐτοῖς καὶ πρὸς συμπόσια καὶ κώμους ἀθροίζεσθαι, καὶ τοὺς νεωτέρους ἐν τοῖς ὀπλοῖς ἀσκεῖσθαι ἐκέλευεν ἢ διημερεύειν κατὰ τὴν ἀγοράν. ὡς δὲ τινες ἀχθόμενοι τούτοις ὑπεχώρησαν, φρουροὺς ἐκ τῶν οἰκείων κατέστησεν, ὥστε μηδένα ἐξιέναι τῆς πόλεως. οἱ δὲ τούτοις τε καὶ τῇ χορηγίᾳ τῶν τροφῶν βαρυνόμενοι, καὶ τοὺς δορυφόρους εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν ἀναγκαζόμενοι δέχεσθαι, μετεγίνωσκον, δεσπότην καὶ οὐκ ἑταίρον τοῦ Πύρρου πειρώμενοι. ὁ δὲ διὰ ταῦτα μὴ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀποκλίνωσι φοβηθεὶς, τῶν τὰ πολιτικὰ δυναμένων πράττειν καὶ προστατεῖν τοῦ ὀμίλου τοὺς μὲν εἰς τὴν Ἡπειρον πρὸς τὸν υἱὸν ἐπίτισι προφάσεσιν ἐπέμπε, τοὺς δὲ καὶ ἀφανῶς διώλλυεν. Ἄρισταρχον δὲ τινος ἐν τοῖς ἀρίστοις τῶν Ταραντίνων ἐξεταζόμενον καὶ εἰπεῖν πιθανώτατον προσηταιρίσατο, ἵνα ὁ οὐκ ἄριστος τῷ δήμῳ ὡς τὰ τοῦ Πύρρου φρονῶν γένηται· ὡς δ' ἐπιπυθεῖν ἐκείνῳ τὸ πλῆθος ἕωρα, ἐπέμπε αὐτὸν εἰς τὴν Ἡπειρον· καὶ οὐκ ἀντειπεῖν μὴ θαρρῶν ἐξέπλευσε μὲν, ἐς δὲ τὴν Ῥώμην ἀφίκετο. Καὶ τοιαῦτα μὲν ὁ Πύρρος τοῖς Ταραντίνοις ἐποίει· οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ μαθόντες τὸν Πύρρον ἐλθόντα εἰς Τάραντα κατέδεισαν τῷ τε

ἐκπεπολεμῶσθαι τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ αὐτοῖς καὶ τῷ θρυλεῖσθαι ἐκείνον εὐπόλεμόν τε τυγχάνειν καὶ δύναμιν εχειν 2.178 ἀνανταγώνιστον. στρατιώτας τε οὐ ν κατέλεγον καὶ χρήματα ἠθροίζον φρουρούς τε ἐς τὰς συμμαχίδας πόλεις διέπεμπον, ἵνα μὴ καὶ ἐκεῖναι ἀποστῶσι, καὶ τινες προαισθόμενοι νεωτεριοῦντας τοὺς πρώτους αὐτῶν ἐκόλασαν. καὶ τινες τῶν Πραίνεστίων ἐς τὴν Ῥώμην ἀχθέντες περὶ δειλὴν ὄψιν εἰς τοὺς θησαυροὺς ἐπὶ φυλακῇ ἐνεβλήθησαν, καὶ τις αὐτοῖς ἐκ τούτου χρησμὸς ἐπεπλήρωτο· ἐχρήσθη γὰρ αὐτοῖς ποτε ὁ τι τοὺς τῶν Ῥωμαίων καθέξουσι θησαυροὺς, καὶ ὁ μὲν χρησμὸς εἰς τοῦτο ἀπέβη, ἐκεῖνοι δὲ γέ ἀπώλοντο. Οὐαλέριον δὲ Λαουίνιον ἐπὶ τὸν Πύρρον καὶ τοὺς Ταραντίνους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀπεστάλκασι, καὶ τι καὶ ἐν τῷ αστεὶ τοῦ στρατεύματος κατέσχον. ὁ γοῦν Λαουίνιος εὐθύς ἐξεστράτευσεν, ἵνα πορρωτάτω τὸν πόλεμον τῆς οἰκείας ποιήσεται· καὶ τὸν Πύρρον καταπλήξῃν ἠλπισεν, εἰ αὐτοῖς ἐθέλονται ἐπίοιεν, οὐς ἐκεῖνος πολιορκεῖν προσεδόκησε. καὶ ἀπίων χωρίον τι τῶν Λευκανῶν εἰλεν ἰσχυρὸν καὶ ἐπίκαιρον, καὶ δύναμιν τινα ἐν τῇ Λευκανίᾳ κατέλιπεν, εἰρξουσαν αὐτοὺς τοῦ ἐπαρήξαι τοῖς ἐναντίοις. Καὶ ὁ Πύρρος μαθὼν τὸν Λαουίνιον πλησιάζοντα προεξώρμησε, καὶ στρατοπεδευσάμενος τρίβειν ἠθέλε τὸν καιρὸν, ἀναμένων τοὺς συμμαχήσοντας. καὶ τῷ Λαουίνιῳ ἐπέστειλεν ὑπερηφάνως, ὡς καταπλήξων αὐτόν· εἰχε δὲ ἡ γραφὴ ὡδε. "Βασιλεὺς Πύρρος Λαουινίῳ χαίρειν. πυνθάνομαί σε στρατεύμα ἐπὶ Ταραντίνους αγειν. τὸ μὲν οὐ ν ἀπόπεμψον, αὐτὸς δὲ μετ' ὀλίγων ἠκε πρὸς ἐμέ· δικάσω γὰρ ὑμῖν ἐγὼ εἰ τι ἀλλήλοις ἐγκαλεῖτε, καὶ ἀκοντας τὰ δίκαια ποιεῖν ἀναγκάσω." Λαουίνιος δὲ τάδε τῷ 2.179 Πύρρῳ ἀντέγραψε. "Πάνυ μοι δοκεῖς, ὦ Πύρρε, τετυφῶσθαι, δικαστὴν ἡμῖν ἑαυτὸν καθιστὰς καὶ Ταραντίνους πρὶν δίκην ἡμῖν ὑποσχεῖν ὁ τι καὶ τὴν ἀρχὴν εἰς Ἰταλίαν ἐπεραιώθης. ἠξω τε οὐ ν μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ καὶ τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν καὶ παρὰ Ταραντίνων καὶ παρὰ σοῦ λήψομαι. τί γὰρ δεῖ μοι λήρου καὶ φλυαρίας, ἐξὸν παρὰ τῷ Ἀρει τῷ προπάτορι ἡμῶν κριθῆναι;" τοιαῦτα ἀντεπιστείλας ἠπεῖγετο, καὶ ἠύλισατο διὰ μέσου τὸ ῥεῦμα τοῦ ἐκεῖ ποταμοῦ ποιησάμενος. κατασκόπους τέ τινες συλλαβῶν, δείξας τὴν δύναμιν αὐτοῖς καὶ ἐπειπὼν πολλαπλασίαν ἄλλην εχειν, ἀπέπεμψεν. καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ Πύρρος καταπλαγεῖς οὐ μάχεσθαι ἠθέλεν, ὁ τι καὶ τῶν συμμάχων οὐπω τινὲς συνῆλθον αὐτῷ, ἐπιλείψειν τε τοῖς Ῥωμαίοις τὰ ἐπιτήδεια ἠλιζεν ἐν πολεμίᾳ διάγουσι. ταῦτα δὲ καὶ ὁ Λαουίνιος λογιζόμενος εσπευδε συμμίξαι. τῶν δὲ στρατιωτῶν πρὸς τὴν τοῦ Πύρρου φήμην καὶ διὰ τοὺς ἐλέφαντας ἐκπεπληγμένων, συγκαλέσας αὐτοὺς πολλὰ πρὸς θάρσος παρακαλοῦντα ἐδημηγόρησε, καὶ παρεσκευάζετο καὶ ἀκοντι τῷ Πύρρῳ συμμίξαι. ὁ δὲ γνώμην μὲν οὐκ εἰχε μάχεσθαι, ὁ πως δὲ μὴ δόξη τοὺς Ῥωμαίους φοβεῖσθαι, καὶ αὐτὸς τοῖς οἰκείοις διαλεχθεὶς ἐπώτρυνεν εἰς τὸν πόλεμον. Λαουίνιος δὲ τὸν ποταμὸν πειρώμενος κατὰ τὸ στρατόπεδον διαβῆναι ἐκωλύθη. ἐπαναγαγὼν οὐ ν αὐτὸς μὲν κατὰ χώραν μετὰ τοῦ πεζοῦ εμεινε, τοὺς δ' ἵππεῖς ὡς ἐπὶ λείαν τάχα τινὰ επεμψεν, ἐντειλάμενος πόρρω ποιβαδίσαντας περαιωθῆναι. καὶ οὐτως ἐκεῖνοί τε κατὰ νώτου τοῖς πολεμίοις προσέπεσον ἀπροσδόκητοι, καὶ ὁ Λαουίνιος ταραχθέντων αὐτῶν τὸν ποταμὸν διέβη καὶ τῆς μάχης συνεπελάβετο. φεύγουσιν οὐ ν τοῖς ἑαυτοῦ ὁ 2.180 Πύρρος ἐπικουρήσας τρωθέντα τὸν ἵππον ἀπέβαλε, καὶ εδοξεν αὐτοῖς τεθνηκέναι. κάκ τούτου τῶν μὲν ἀθυμησάντων, τῶν δὲ καταφρονησάντων, τὸ ἔργον ἠλλοίωτο. συνεῖς δὲ τοῦτο τὴν μὲν στολὴν ἐκπρεπεστέραν τῶν ἄλλων οὐσαν εδωκε Μεγακλεῖ, κελεύσας ἐνδῦναι αὐτὴν καὶ πανταχόσε περιελαύνειν, ὁ πως σώζεσθαι αὐτὸν νομίσαντες οἱ μὲν ἐναντίοι πρὸς δέος, οἱ δ' οἰκεῖοι πρὸς θάρσος ἀφίκωνται, αὐτὸς δὲ στείλαμενος ἰδιωτικῶς συνέμιξεν αὐτοῖς παντὶ τῷ στρατῷ πλὴν ἐλεφάντων, καὶ τοῖς ἀειπονουμένοις ἐπαμύνων πλεῖστον τοὺς σφετέρους ὠφέλησε. τὰ μὲν οὐ ν πρώτα ἐπὶ πολὺ τῆς ἡμέρας ἰσορρόπως ἐμάχοντο, ὡς δὲ τὸν Μεγακλέα τις ἀποκτεῖνας ὤθη τὸν Πύρρον

ἀπεκτονέναι, καὶ τοῖς ἄλλοις δόκησιν τούτου παρέσχευ, οἱ τε Ῥωμαῖοι ἐπερρώσθησαν καὶ οἱ ἐναντίοι ἐνέδοσαν. γνοὺς δὲ ὁ Πύρρος τὸ γινόμενον, τὸν πῖλον ἀπέρριψε καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ περιήει· καὶ εἰς τὸναντίον περιέστη ἡ μάχη. ἰδὼν δὲ τοῦτο ὁ Λαουίνιος, καὶ ἰπέας ἔχων ἐνεδρεύοντάς που τῆς μάχης ἐκτός, κατὰ νώτου προσπεσεῖν αὐτοὺς τοῖς πολεμίοις ἐκέλευσε. πρὸς τοῦτο δὲ ἀντιστρατηγῶν ὁ Πύρρος τὸ σημεῖον τοῖς ἐλέφασιν ἤρην· ἐνθα ἔκτε τῆς τῶν θηρίων θέας ἄλλοκότου οὐσης καὶ τῆς βοῆς φρικώδους, καὶ ἐκ τοῦ τῶν ὀπλων πατάγου, οἱ ἐπιβεβηκότες ἐποιοῦν ἐν τοῖς πύργοις φερόμενοι, αὐτοὶ τε οἱ Ῥωμαῖοι ἐξεπλάγησαν, καὶ οἱ σφῶν ἱπποὶ ἐκταραχθέντες οἱ μὲν ἀποσειόμενοι τοὺς ἀναβάτας, οἱ δὲ καὶ φέροντες ἐφευγον. ἀθυμῆσαν οὖν ἐκ τούτων τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐτράπετο στράτευμα, καὶ φεύγοντες ἀνηροῦντο οἱ μὲν παρὰ τῶν ἐν τοῖς πύργοις ἀνδρῶν τοῖς ἐπὶ τῶν ἐλεφάντων, οἱ δὲ καὶ παρ' αὐτῶν τῶν θηρίων ταῖς προβοσκίσι καὶ τοῖς κέρασιν 2.181 ἡ καὶ ὁδοῦσι φθειρόντων πολλούς· καὶ τοῖς ποσὶ δὲ οὐ μείους κατηλῶν συμπατουμένους. καὶ οἱ ἰππεῖς δὲ ἐφεπόμενοι πολλοὺς ἐφθειρον· οὐδ' ἀνὴρ ὑπελείφθη τις, εἰ μὴ ἐλέφας τρωθεὶς αὐτὸς τε ἐσφάδαζεν ἐκ τοῦ τραύματος καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς τὰς ἐκείνου βοὰς ἐταράσσοντο. διὰ τοῦτο γὰρ ὁ Πύρρος ἐπέσχε τὴν δῖωξιν, καὶ οὐ τως οἱ Ῥωμαῖοι διαβεβηκότες τὸν ποταμὸν εἰς Ἀπουλίδα πόλιν τινὰ ἀπεσώθησαν. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν τοῦ Πύρρου στρατιωτῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων πεπτώκασιν, ὥστε συγχαίροντων αὐτῷ τῆς νίκης τινῶν "εἰ καὶ αὐθὶς ποτε ὁμοίως" εἶπε "κρατήσομεν, ἀπολούμεθα." τοὺς μὲντοι Ῥωμαίους καὶ νικηθέντας ἐθαύμασεν, εἰπὼν οὖν "τὴν οἰκουμένην ἀνὴρ πᾶσαν ἐχειρῶσαμην, εἴ Ῥωμαίων ἐβασίλευον." ὁ μὲν οὖν Πύρρος ἐπὶ τῇ νίκῃ μέγα ἐσχηκεν ὄνομα, καὶ πολλοὶ αὐτῷ προσεχώρησαν, οἱ τε σύμμαχοι ἀφίκοντο πρὸς αὐτόν· οἱ δὲ ὀλίγα ἐπιτιμήσας διὰ τὴν μέλλησιν, τῶν σκύλων μετέδωκεν· οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ἠλγησαν ἐπὶ τῇ ἡττῇ, τῷ δὲ γε Λαουινίῳ στράτευμα ἐπεμψαν, καὶ τὸν Τιβέριον ἐκ τῶν Τυρσηνῶν μετεπέμψαντο, καὶ τὴν πόλιν διὰ φυλακῆς ἐποίησαντο, πυνθανόμενοι ἐπ' αὐτὴν τὸν Πύρρον ἐπέιγεσθαι. ὁ μὲντοι Λαουίνιος τοὺς οἰκείους τε τραυματίας ἐξακεσάμενος, καὶ τοὺς σκεδασθέντας συναγαγὼν, ἡδη καὶ τῶν ἐκ Ῥώμης πεμφθέντων ἀφικομένων, τὸν Πύρρον παρεπόμενας ἐλύπει· καὶ τὴν Καπύην μαθὼν ἐλεῖν γλιχόμενον, προκατέλαβε καὶ ἐφύλαξεν. ἀμαρτῶν δ' ἐκείνης ὁ Πύρρος ἐπὶ τὴν Νεάπολιν ὤρμησεν. ὡς δ' οὐδὲν οὐδ' ἐν αὐτῇ 2.182 δρᾶσαι ἴσχυσε, σπεύδων τὴν Ῥώμην καταλαβεῖν καὶ διὰ τῆς Τυρσηνίδος παριῶν ὡς κάκεινους προσλάβοι, ἐπεὶ ἐμαθεν αὐτοὺς τε τοῖς Ῥωμαίοις ὁμολογίας πεποιημένους καὶ τὸν Τιβέριον αὐτῷ ἀντιπροσιόντα τὸν τε Λαουίνιον ἐφεπόμενον, ἐφοβήθη μὴ ὑπ' αὐτῶν πανταχόθεν ἐν χωρίοις ἀγνώστοις ἀποληφθῆ, καὶ περαιτέρω οὐ προεχώρησεν. ὡς δὲ ἀναχωροῦντι καὶ γενομένῳ περὶ Καμπανίαν ὁ Λαουίνιος ἐπεφάνη, καὶ τὸ στράτευμα αὐτοῦ πολλῷ πλεῖον τοῦ πρόσθεν ἦν, ὡς δρας εἶπε δίκην τὰ στρατόπεδα τῶν Ῥωμαίων κοπτόμενα ἀναφύεσθαι. καὶ ἀντιπαρετάξατο μὲν, οὐκ ἐμαχέσατο δέ, οὐτι ἐκέλευσεν, ὡς καταπλήξων πρὸ τῆς συμπλοκῆς τοὺς Ῥωμαίους, τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας τὰς ἀσπίδας τοῖς δόρασι πλήξαντας ἐκβοῆσαι καὶ τοὺς σαλπικτὰς καὶ τοὺς ἐλέφαντας συνηχῆσαι, ἐπεὶ δὲ κάκεινοι πολὺ μείζον ἀντεβόησαν, ὡς ἐκπλαγῆναι τοὺς τοῦ Πύρρου, οὐκέτ' ἠθέλησε συμμίξαι, ἀλλ' ὡς δυσιερώων ἐπανήγαγε. καὶ ἀφίκετο ἐς Τάραντα. ἐνθα πρέσβεις τῶν Ῥωμαίων ὑπὲρ τῶν αἰχμαλώτων ἀφίκοντο ἄλλοι τε καὶ ὁ Φαβρίκιος, οὗς φιλοτίμως ἐξένισε καὶ ἐδεξιώσατο, ἐλπίσας αὐτοὺς σπείσασθαι καὶ ὁμολογίαν ὡς ἡττημένους ποιήσασθαι. τοῦ δὲ Φαβρίκιου τοὺς ἐαλωκότας ἐν τῇ μάχῃ κομίσασθαι αἰτοῦντος ἐπὶ λύτροις τοῖς ἀμφοῖν συναρέσουσι, διηπορήθη οὐτι μὴ καὶ περὶ εἰρήνης πρεσβεύειν εἶπε, καὶ ἰδίᾳ μετὰ τῶν φίλων ἐβουλεύετο, ὡς εἰώθει, περὶ τῆς τῶν αἰχμαλώτων ἀποδόσεως καὶ περὶ τοῦ πολέμου καὶ ὁπῶς τοῦτον μεταχειρίσεται. ὁ μὲν οὖν Μίλων μῆτε τοὺς αἰχμαλώτους ἀποδόσθαι μῆτε σπείσασθαι συνεβούλευεν, ἀλλ' ἡδη

τῶν Ῥωμαίων ἡττημένων καὶ τὰ λοιπὰ πολέμῳ προσκατεργάσασθαι, ὁ δὲ Κινέας τούναντιον ἀπαν 2.183 αὐτῷ συνεβούλευε· τούς τε γὰρ αἰχμαλώτους προῖκα ἀποδοῦναι συνήνει καὶ πρέσβεις εἰς Ῥώμην καὶ χρήματα πέμψαι τῆς εἰρήνης ἐνεκα καὶ σπονδῶν. οὐ τῇ γνώμῃ καὶ οἱ λοιποὶ συνετίθεντο. οὐ τῷ δὲ φρονῶν καὶ ὁ Πύρρος ἐτύγχανε. καλέσας οὖν τοὺς πρέσβεις "οὐ τε πρῶην, ὦ Ῥωμαῖοι," εἶπε "ἔκῳν ὑμῖν ἐπολέμησα οὐ τε νῦν πολεμήσομαι· φίλος γὰρ ὑμῖν γενέσθαι βεβούλημαι· διὸ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ὑμῖν ἀνευ λύτρων ἀφήμι καὶ σπείσασθαι ἀξιῶ." Ταῦτα μὲν πᾶσιν εἰρήκει τοῖς πρέσβεσι, καὶ χρήματα σφίσι τὰ μὲν δέδωκε, τὰ δὲ ἐπηγγείλατο, τῷ δὲ Φαβρικίῳ κατὰ μόνας διαλεχθεὶς "φίλος" εἶπε "ἤδέως καὶ πᾶσιν ἀνῆρωμαίοις γενοίμην, μάλιστα δὲ σοί· ὄρω γὰρ σε ἀγαθὸν ἀνδρα, καὶ τὴν εἰρήνην συμπράξαι μοι ἀξιῶ." ταῦτα λέγων καὶ δῶρα αὐτῷ πολλὰ ἐδίδου. ὁ δὲ "ἐπαίνῳ σε" εἶπε, "ὦ Πύρρε, οὐ τῆς εἰρήνης ἐπιθυμεῖς, καὶ σοὶ αὐτὴν, ἀν γε συμφέρῃ ἡμῖν, καταπράξομαι. οὐ γὰρ κατὰ τῆς πατρίδος τι πράξαι με, ἀγαθόν, ὡς φῆς, ἀνδρα ὄντα, ἀξιῶσεις. ἀλλ' οὐδὲ τούτων ὡς δίδως τι λάβοιμι ἀνευ πυνθάνομαι γὰρ σου, πότερον ἐλλόγιμόν με ὡς ἀληθῶς νομίζεις ἀνδρα ἡ οὐ; εἰ μὲν γὰρ φαῦλός εἰμι, πῶς με δῶρων ἀξιῶ κρινεῖς; εἰ δὲ χρηστός, πῶς με λαβεῖν αὐτὰ κελεύεις; ἴσθι γοῦν ὡς ἐγὼ καὶ πάνυ πολλὰ ἔχω, τοῖς παροῦσιν ἀρκούμενος, καὶ πλειόνων οὐδέομαι· σὺ δ' εἰ καὶ σφόδρα πλουτεῖς, ἐν πενίᾳ μυρία καθέστηκας. οὐ γὰρ ἀνευ τῆς Ἡπειροῦς τε τὰ ἀλλὰ ἀνευ κατελιπὼν δεῦρο ἐπεραιώθης, εἰ γε ἐκείνοις ἤρκοῦ καὶ μὴ πλειόνων ὠρέγου." Τούτων οὐ τῷ λεχθέντων οἱ πρέσβεις τοὺς αἰχμαλώτους λαβόντες ἀπήεσαν. καὶ ὁ Πύρρος τὸν Κινέαν 2.184 εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστειλε μετὰ χρυσίου πολλοῦ καὶ κόσμου γυναικείου παντοδαποῦ, ἵνα εἰ καὶ τινες τῶν ἀνδρῶν ἀντίσχοιεν, ἀλλ' αἱ γυναῖκες αὐτῶν τοῖς κόσμοις ἀναπεισθεῖσαι κάκεινους συνδιαφθείρωσιν. ἐλθὼν δὲ πρὸς τὴν πόλιν ὁ Κινέας οὐ προσῆει τῇ γερουσίᾳ, ἀλλὰ διήγεν ἀλλοτε ἀλλήν αἰτίαν σκηπτόμενος. περιφοιτῶν δὲ καὶ τὰς τῶν δυνατῶν οἰκίας λόγοις τε σφᾶς καὶ δῶροις ὑπήγετο· καὶ ἐπειδὴ πολλοὺς ὠκείωσατο, εἰσῆλθεν εἰς τὸ συνέδριον καὶ εἶπε ὡς "Πύρρος ὁ βασιλεὺς ἀπολογεῖται ὅτι οὐχ ὡς πολεμήσων ὑμῖν ἦκεν, ἀλλ' ὡς καταλλάξων Ταραντίνους αὐτὸν ἰκετεύοντας· ἀμέλει καὶ τοὺς ἀλόντας ὑμῶν λύτρων ἀφήκεν ἀνευ, καὶ δυνάμενος πορθῆσαι τὴν χώραν καὶ τῇ πόλει προσβαλεῖν, ἀξιοῖ τοῖς φίλοις καὶ τοῖς συμμάχοις ὑμῶν ἐγγραφῆναι, πολλὰ μὲν ὠφελήσεσθαι ἀφ' ὑμῶν ἐλπίζων, πλείω δ' εἶπε καὶ μείζω εὐεργετήσιν ὑμᾶς." Ἐπὶ τούτοις οἱ πλείους τῶν βουλευτῶν ἠρέσκοντο διὰ τὰ δῶρα καὶ διὰ τοὺς αἰχμαλώτους· οὐ μόντοι καὶ ἀπεκρίναντο, ἀλλ' ἐσκόπουσαν εἰ τι πλείους ἡμέρας ὅτι χρὴ πράξαι. καὶ πολλὰ μὲν ἐλέγετο, ἐπεκράτει δὲ ὁ μὴ σπείσασθαι. μαθὼν δὲ τοῦτο Ἀππίος ὁ τυφλὸς ἐκομίσθη ἐπὶ τὸ βουλευτήριον, ὑπὸ γὰρ τοῦ γήρωσ καὶ τοῦ πάθους οἰκουρῶν ἦν, καὶ εἶπε μὴ συμφέρειν τὰς πρὸς τὸν Πύρρον συμβάσεις τῇ πολιτείᾳ, παρήνεσε δὲ καὶ αὐτίκα τὸν Κινέαν ἐξελάσαι τῆς πόλεως, καὶ δι' αὐτοῦ δηλῶσαι τῷ Πύρρῳ οἰκαδε ἀναχωρήσαντα ἐκείθεν ἐπικηρυκῆσασθαι περὶ εἰρήνης αὐτοῖς ἡ καὶ περὶ ἐτέρου ὅτου δέοιτο. ταῦτα ὁ Ἀππίος συνεβούλευσεν· ἡ δὲ γερουσία οὐκέτι ἐμέλλησεν, ἀλλ' εὐθύς ὁμοθυμαδὸν ἐψηφίσαντο αὐθημερὸν τὸν Κινέαν ἐξω τῶν ὀρωσ ἐκπέμψαι καὶ τῷ 2.185 Πύρρῳ πόλεμον ἀκήρυκτον, ἔως ἀνευ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ διάγη, ποιήσασθαι. τοῖς δ' αἰχμαλώτοις ἀτιμίαν τινὰ ἐν ταῖς στρατείαις ἐπέθεσαν, καὶ οὐ τε πρὸς τὸν Πύρρον αὐτοῖς εἰ τι ἐχρήσαντο οὐτ' ἀλλοσέποι ἀθρώοις, ἵνα μὴ τι ὁμοῦ ὄντες νεωτερίσωσιν, ἀλλ' ἀλλοσέποι ἀλλήφρουρήσοντας ἐπέμψαν. Ἐν μὲν οὖν τῷ χειμῶνι παρεσκευάζοντο ἀμφοῖ, ἔως δ' ἡδη ἐφεστηκότος ὁ Πύρρος εἰς τὴν Ἀπουλίαν ἐνέβαλε, καὶ πολλὰ μὲν βία, πολλὰ δὲ ὁμολογία προσεποιήσατο, μέχρις οὐ Ῥωμαῖοι πρὸς Ἀσκούλῳ πόλει ὄντι αὐτῷ ἐπελθόντες ἀντεστρατοπεδεύσαντο. ἐπὶ πλείους δ' ἡμέρας διέτριψαν ὀκνοῦντες ἀλλήλους· οἱ μὲν γὰρ Ῥωμαῖοι τοὺς προνενηκῆκόςτας οὐκ ἐθάρρουν, οἱ δὲ

ὡς ἀπονεννημένους ἐδεδίσαν τοὺς Ῥωμαίους. κὰν τούτῳ λογοποιούντων τινῶν ο τὶ ὁ Δέκιος ἐπιδοῦναι ἑαυτὸν κατὰ τὸν πατέρα καὶ τὸν πάππον ἐτοιμάζοιτο, καὶ τοὺς τοῦ Πύρρου δεινῶς ἐκφοβούντων ὡς ἐκ τοῦ θανεῖν ἐκεῖνον πάντως ἀπολουμένους, συνήγαγε τοὺς στρατιώτας ὁ Πύρρος καὶ διειλέχθη περὶ τούτου, συμβουλευὼν μὴτ' ἀθυμεῖν μὴτ' ἐκπλήττεσθαι τοιούτοις λόγοις· μῆτε γὰρ ε να α νθρωπον δύνασθαι θνήσκοντα πολλοὺς καταγωνίσασθαι μὴτ' ἐπώδῃν ἡ μαγγανείαν τινὰ κρείττω τῶν ὀπλων καὶ τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι. ταῦτ' εἰπὼν καὶ λογισμοῖς ἐπικρατύνας τοὺς λόγους ὁ Πύρρος τὸ οἰκεῖον ἐθάρσυνε στράτευμα. καὶ πολυπραγμονήσας τὴν στολήν ἡ ἐχρήσαντο οἱ Δέκιοι ἐπιδιδόντες ἑαυτοῦς, παρήγγειλε τοῖς οἰκείοις, αν τινα ου τως ἐσκευασμένον ἰδωσι, μὴ κτεῖναι αὐτόν, ἀλλὰ ζῶν συλλαβεῖν. τῷ δὲ Δεκίῳ πέμψας ε φη ου τε προχω2.186 ρήσειν αὐτῷ τοῦτο πρᾶξι θελήσαντι καὶ ζωγρηθέντα κακῶς ἀπολεῖσθαι ἠπέιλησε. πρὸς α περ οἱ υ πατοι ἀπεκρίναντο μηδενὸς τοιούτου ε ργου σφᾶς δεῖσθαι· πάντως γὰρ αὐτοῦ καὶ α λλος κρατήσιν. ποταμοῦ δὲ διὰ μέσου τῶν στρατοπέδων οὐκ εὐδιαβάτου ῥέοντος, ἡ ροντο πότερον αὐτὸς περαιωθῆναι βούλεται ἀδεῶς, αὐτῶν ἀναχωρησάντων, ἡ ἐκείνοις ἐπιτρέψαι τοῦτο ποιῆσαι, ἰ ν' ἐξ ἀντιπάλου μάχης ἀκεραίων τῶν δυνάμεων εἰς χεῖρας ἐλθουσῶν ὁ τῆς ἀνδρείας ε λεγχος γένοιτο ἀκριβής. οἱ μὲν ου ν Ῥωμαῖοι πρὸς κατάπληξιν τὸν λόγον ἐποίησαν, ὁ δὲ Πύρρος αὐτοῖς ἐφήκε διαβῆναι τὸν ποταμὸν, μέγα φρονῶν ἐπὶ τοῖς ἐλέφασιν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τά τε α λλα παρεσκευάσαντο καὶ πρὸς τοὺς ἐλέφαντας κεραίας ἐφ' ἀμαξῶν σεσιδηρωμένας καὶ πανταχόθεν προεχούσας ἠτοίμασαν, ἰ να τοξεύοντες ἀπ' αὐτῶν α λλα τε καὶ πῦρ ἐμποδῶν σφίσι γίνωνται. προσμίζαντες δέ, χρόνῳ μὲν οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς Ἕλληνας, ἔώσαντο δ' ου ν, μέχρις ὁ Πύρρος τοῖς ἐλέφασιν οὐ κατὰ τὰς ἀμάξας, ἀλλ' ἐπὶ θάτερα προσβοηθήσας αὐτοῖς τὴν ἰ ππον σφῶν καὶ πρὶν προσμίζαι φόβῳ τῶν θηρίων ἐτρέψατο. τῷ μέντοι πεζῷ οὐδὲν μέγα ἐλυμήνατο. κὰν τούτῳ τῶν Ῥωμαίων τινὲς ἐπὶ τὸ τῶν Ἡπειρωτῶν ὠρμηκότες στρατόπεδον τῆς νίκης αἰ τοι τοῖς Ῥωμαίοις ἐγένοντο. τινὰς γὰρ τῶν μαχομένων ἐπ' αὐτοὺς τοῦ Πύρρου πέμψαντος πάντες οἱ λοιποὶ ἐταράχθησαν, καὶ τὰς τε σκηναὶς ἐαλωκέναι καὶ ἐκεῖνους φεύγειν ὑποτοπήσαντες ἐνέδοσαν· καὶ συχνοὶ αὐτῶν ε πεσον, ο τε Πύρρος καὶ α λλοι τῶν ἐν τέλει πολλοὶ ἐτρώθησαν, καὶ μετὰ ταῦτα διὰ τε τὴν τῆς τροφῆς καὶ τὴν τῶν ἐπιτηδείων πρὸς α κειν ἀπορίαν σφόδρα ἐκακώθησαν. ο θεν ἀπῆρεν εἰς Τάραντα πρὶν 2.187 τοὺς Ῥωμαίους αἰσθέσθαι. οἱ δ' υ πατοι διέβησαν μὲν τὸν ποταμὸν ἐπὶ μάχῃ, ὡς δὲ πάντας ἐσκεδάσθαι ἐπύθοντο, εἰς τὰς οἰκείας ἀνεχώρησαν πόλεις· ἐπιδιώξαι γὰρ διὰ τοὺς σφετέρους τραυματίας οὐκ ἠδυνήθησαν. εἰ τα οἱ μὲν εἰς τὴν Ῥουλιαν ἐχείμασαν, ὁ δὲ Πύρρος τα λλα τε ἠτοιμάζετο καὶ οἱ κοθεν στρατιώτας καὶ χρήματα μετεπέμψατο. μαθὼν δὲ τὸν Φαβρίκιον καὶ τὸν Πάππον ὑπάτους ἡρημένους καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον ἀφιγμένους, οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς μεμένηκε γνώμης. Ἡδη δὲ τῶν ῥηθέντων ὑπᾶτων ἐν τῷ στρατεύματι ο ντων, Νικίας τις τῶν Πύρρῳ πιστῶν δοκούντων ἡ λθε πρὸς τὸν Φαβρίκιον καὶ ὑπέσχετο αὐτῷ τὸν Πύρρον δολοφονήσειν. δυσχεράνας ου ν ἐπὶ τούτῳ ἐκεῖνος, ἀρετῇ γὰρ καὶ ταῖς δυνάμεσιν ἡξίου τῶν πολεμίων κρατεῖν ὡς ὁ Κάμιλλος, κατεμήνυσε τῷ Πύρρῳ τὸ ἐπιβούλευμα· καὶ ου τως αὐτόν ἐκ τούτου κατέπληξεν ω στε καὶ τοὺς ἐαλωκότας τῶν Ῥωμαίων προῖκα αυ θις ἀφεῖναι καὶ πρέσβεις πάλιν ὑπὲρ εἰρήνης ἀποστεῖλαι. ἐπεὶ δὲ οἱ Ῥωμαῖοι περὶ τῆς εἰρήνης οὐδὲν ἀπεκρίναντο, ἀλλὰ καὶ τότε ἀπᾶραι τῆς Ἰταλίας ἐκέλευον καὶ ου τως αὐτοῖς διακηρυκεύεσθαι καὶ τὰς συμμαχίδας αὐτῷ πόλεις κατέτρεχόν τε καὶ ἡ ρουν, ἐν ἀμηχανίᾳ ἐγένετο, πρὶν δὴ Συρακουσίων τινὲς, ἐτύγχανον δὲ ἐξ ου Ῥαθοκλῆς ἐτελεύτησε στασιάζοντες, ἐπεκαλέσαντο αὐτόν, παραδιδόντες οἱ καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὴν πόλιν. ἀναπνεύσας γὰρ ἐπὶ τούτῳ καὶ προσελπίσας πᾶσαν τὴν Σικελίαν καταστρέψασθαι, τὸν μὲν Μίλωνα ἐν Ἰταλίᾳ κατέλιπεν, ἐν φυλακῇ τόν τε Τάραντα καὶ τὰ 2.188 α λλα ποιησόμενον, αὐτὸς δὲ ὡς διὰ βραχείος ἐπανήξων

ἀπέπλευσε. καὶ τῶν Συρακουσίων δεξαμένων αὐτὸν καὶ πάντα αὐτῷ ἀναθεμένων μέγας ἐν βραχεῖ αὐθις ἐγένετο, ὡστε τοὺς Καρχηδονίους φοβηθέντας μισθοφόρους ἐκ τῆς Ἰταλίας προσλαβεῖν. ἀλλὰ ταχὺ πρὸς τὸναντίον αὐτῷ περιέστη τὰ πράγματα τῷ τε πολλοὺς τῶν ἐν τέλει τοὺς μὲν ἐξελάσαι, τοὺς δὲ διαφθεῖραι ὑποπτευομένους αὐτῷ. οἱ γὰρ Καρχηδόνιοι, ἰδόντες αὐτὸν μῆτε ταῖς οἰκείαις δυνάμεσιν ἐρρωμένον μῆτε τοὺς ἐπιχωρίους δι' εὐνοίας εχοντα, τοῦ πολέμου προθύμως ἀντελάβοντο, καὶ τοὺς ἐκπίπτοντας τῶν Συρακουσίων δεχόμενοι δεινὰ αὐτὸν εἰργάσαντο, ὡστε μὴ τὰς Συρακούσας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν Σικελίαν καταλιπεῖν. οἱ Ῥωμαῖοι δὲ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ πυθόμενοι ἀνεθάρσησαν καὶ πρὸς ἀμυναν τῶν ἐπικαλεσαμένων αὐτὸν ἐτράπησαν. καὶ τοὺς Ταραντίνους εἰς ἄλλον καιρὸν ὑπερθέμενοι εἰσέβαλον εἰς τὸ Σαύνιον μετὰ καὶ ὑπάτων τοῦ Ῥουφίνου καὶ τοῦ Ἰουνίου, καὶ τὴν τε χώραν ἐπόρθουν καὶ τείχη τινὰ ἐκλειφθέντα ελαβον. οἱ γὰρ Σαυνῖται εἰς τὰ ὀρητὰ Κρανιτὰ λεγόμενα, ὅτι κρανίαν πολλὴν εχουσι, τὰ τε φίλτατα καὶ τὰ τιμιώτατα ἀνεκόμισαν. καταφρονήσαντες οὖν οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὰ εἰρημένα ὀρητὰ ἀναβῆναι ἐτόλμησαν. λασίων οὖν αὐτῶν καὶ δυσπροσβάτων ὄντων, πολλοὶ μὲν ἀπέθανον, πολλοὶ δὲ καὶ ἐάλωσαν. οἱ δ' ὑπατοὶ οὐκέτι κοινῇ τὸν πόλεμον ἐποίησαντο, ἀλλήλους αἰτιώμενοι διὰ τὸ ἀτύχημα, ἀλλ' Ἰούνιος μὲν ἐδήλου μέρος τι τῆς Σαυνίτιδος, Ῥουφῖνος δὲ Λευκανοῖς καὶ Βρεττίοις ἐλυμήνατο. καὶ ἐπὶ 2.189 Κρότωνα ὠρμησεν ἀποστάντα Ῥωμαίων, μεταπεμφαμένων αὐτὸν τῶν ἐπιτηδείων, φθασάντων δὲ τῶν λοιπῶν ἐπαγαγέσθαι παρὰ τοῦ Μίλωνος φρουρὰν, ἧς ἡρχε Νικόμαχος. ἀγνοήσας οὖν τοῦτο καὶ ἀμελῶς τοῖς τείχεσι προσίων ὡς πρὸς φίλους, ἐπαισεν, ἐξαίφνης ἐπεκδραμόντων αὐτῷ. εἰ τὰ τι ἐπινοήσας στρατήγημα τὴν πόλιν εἰλε· δύο γὰρ ἀνδρας αἰχμαλώτους ψευδαυτομόλους ἐς τὸν Κρότωνα ἐπεμψε, τὸν μὲν εὐθὺς λέγοντα ὅτι ἀπεγνῶκως τὴν ἀλωσιν αὐτῶν ἐς τὴν Λοκρίδα προδιδομένην αὐτῷ μέλλει ἀπαρεῖν, τὸν δ' ἕτερον μετὰ τοῦτο ὡς ἐν ὁδῷ ἐστὶ διαβεβαιούμενον. καὶ γὰρ ἵνα πίστιν ὁ λόγος εχη, ἀνεσκευάσατο καὶ προσεποιεῖτο ἐπείγεσθαι. ὁ οὖν Νικόμαχος πιστεύσας τούτοις, καὶ οἱ κατάσκοποι γὰρ τὰ αὐτὰ ἀνήγγελλον, τὸν Κρότωνα λιπὼν ἐς τοὺς Λοκροὺς ἀπήει σπουδῇ δι' ἐπιτομωτέρας ὁδοῦ. καὶ ἐν τῇ Λοκρίδι γενομένου αὐτοῦ ὁ Ῥουφῖνος ὑπέστρεψε πρὸς τὸν Κρότωνα, καὶ λαθὼν διὰ τε τὸ ἀπροσδόκητον καὶ δι' ὁμίχλην τότε συμβᾶσαν εἰλε τὴν πόλιν. μαθὼν δὲ τοῦτο Νικόμαχος ἀπήει εἰς Τάραντα· καὶ ἐν ὁδῷ τῷ Ῥουφίνῳ περιπεσὼν πολλοὺς ἀπέβαλε. καὶ οἱ Λοκροὶ τοῖς Ῥωμαίοις προσεχώρησαν. τῷ δ' ἐξῆς εἰτε Ῥωμαῖοι ἐστράτευσαν εἰς τὸ Σαύνιον καὶ ἐς Λευκανίδα καὶ Βρεττίοις ἐπολέμησαν. ὁ δὲ Πύρρος τῆς Σικελίας ἐκπεσὼν καὶ ἐπανελθὼν ἠδη δεινῶς αὐτοὺς ἐλύπει, καὶ τοὺς μὲν Λοκροὺς ἐκομίσατο, τὴν γὰρ φρουρὰν τῶν Ῥωμαίων ἀποκτείναντες μετέστησαν, ἐπὶ δὲ τὸ Ῥήγιον στρατεύσας ἀπεκρούσθη καὶ αὐτὸς ἐτρώθη καὶ πλείστους ἀπέβαλε. μεταστὰς δὲ εἰς τὴν Λοκρίδα, καὶ τῶν αὐτῷ ἐναντία φρονησάντων δικαίως τινὰς, παρὰ τῶν λοιπῶν σῖτον καὶ χρήματα ελαβε, καὶ εἰς Τά2.190 ραντα ἀνεκομίσθη. κακῶς δὲ πάσχοντες ὑπὸ Ῥωμαίων οἱ Σαυνῖται ἐξαναστῆναι αὐτὸν ἐποίησαν. ἐλθὼν δὲ εἰς ἐπικουρίαν αὐτῶν ἐτράπη. τρωθέντος γὰρ πώλου ἐλέφαντος καὶ ἀποσεισαμένου τοὺς ἀναβάτας περιπλανωμένου τε κατὰ ζήτησιν τῆς μητρός, κάκεινης ἐπὶ τούτῳ ταραχθείσης καὶ τῶν ἄλλων ἐλεφάντων θορυβηθέντων, φύρδην ἀνεμίχθησαν ἅπαντα. τέλος δὲ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπεκράτησαν, συχνοὺς ἀποκτείναντες καὶ ὀκτῶ ἐλόντες ἐλέφαντας, καὶ τὸ χαράκωμα κατέσχον αὐτῶν. ὁ δὲ Πύρρος σὺν ὀλίγοις ἵππευσι διέφυγεν εἰς τὸν Τάραντα, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὴν Ἠπειρον ἀπέπλευσεν ὡς αὐθις ἐπανήξων, τὸν Μίλωνα μετὰ φρουρᾶς εἰς Τάραντα καταλείψας, δούς αὐτοῖς δίφρον ἱμάσιν ἐκ τοῦ δέρματος τοῦ Νικίου ἐνδεδεμένον, ὃν ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ ἀπέκτεινεν. τὸν μὲν οὖν Νικίαν οὕτως ἐτιμωρήσατο, νεανίσκους δὲ τινὰς ἐν συμποσίῳ σκώψαντας αὐτὸν τιμωρήσασθαι ἐμελλεν, ἐρωτήσας δ' αὐτοὺς

διὰ τί εσκωπτον, ἐπεὶ ἀπεκρίθησαν ὁ τι "πολὺ πλείω καὶ χαλεπώτερα εἰρήκειμεν α ν εἰ μὴ ὁ οἶνος ἡμᾶς ἐπιλέλοιπε," γελάσας ἀφῆκεν αὐτούς. Πύρρος μὲν οὐ ν ἐπιφανέστατος ἐν στρατηγοῖς γενόμενος καὶ φόβον πολὺν τοῖς Ῥωμαίοις ἐμβαλὼν καὶ πέμπτω ε τει τὴν Ἰταλίαν λιπὼν καὶ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύσας οὐ πολλῶ ὕστερον ἐν Ἀργεὶ ἀπέθανε. γυνὴ γάρ τις, ὡς λόγος ε χει, παριόντα αὐτὸν ἰδεῖν ἀπὸ τοῦ τέγους ἐπιθυμήσασα ἐσφάλῃ καὶ ἐμπεσοῦσα διέφθειρεν αὐτόν. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ε τει ὁ τε Φαβρίκιος καὶ ὁ Πάππος ἐτιμήτευσαν καὶ ἄλλους τε τῶν ἱππέων ἀπήλειψαν καὶ τῶν βουλευτῶν καὶ τὸν Ρουφῖνον, καίπερ δικτατωρεύσαντα καὶ δις ὑπατεύσαντα. αἰτιον δ' ὁ τι σκευὴ ἀργυρᾶ λιτρῶν δέκα 2.191 εἰχεν· οὐτως οἱ Ῥωμαῖοι πενίαν οὐ τὸ μὴ πολλὰ κεκτήσθαι, ἀλλὰ τὸ πολλῶν δεῖσθαι εἰ ναι ἐνόμιζον. καὶ διὰ τοῦτο τοῖς τε ἀρχουσι τοῖς ἐκδημοῦσι καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς κατὰ τι πρᾶγμα τῆ πόλει διαφέρον ἐξιοῦσι τὰ τε ἄλλα τὰ ἀναγκαῖα καὶ δακτύλιος ἐκ τοῦ δημοσίου ἐδίδοτο. Τῶν Ταραντίνων δὲ τινες κακωθέντες ὑπὸ τοῦ Μίλωνος ἐπέθεντο αὐτῷ, Νίκωνα προσησάμενοι. ὡς δ' οὐδὲν ἠνυσαν, τεῖχος τι τῆς σφετέρας χώρας κατέσχον, κάκειθεν ὀρμώμενοι τῷ Μίλωνι ἐπήεσαν. ἐπεὶ δὲ ἠσθοντο τοὺς Ῥωμαίους πολεμῆσαι σφίσι βουλομένους, πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην εστειλαν· καὶ εἰρήνης ε τυχον. Καὶ Πτολεμαῖος δὲ ὁ Φιλάδελφος ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς, τὸν τε Πύρρον κακῶς ἀπηλλαχότα μαθὼν καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἀύξανομένους, δῶρά τε αὐτοῖς ε πεμψε καὶ ὁμολογίαν ἐποιήσατο. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ τούτῳ ἡσθέντες πρέσβεις πρὸς αὐτὸν ἀνταπέστειλαν· οἱ μεγαλοπρεπῆ δῶρα παρ' ἐκείνου λαβόντες εἰς τὸ δημόσιον ταῦτα εἰσήγον. ἡ δὲ βουλή οὐ προσήκατο, ἀλλ' εἰ ασεν αὐτοὺς ταῦτα ε χειν. Μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς τε Σαυνίτας διὰ Καρουιλίου ὑπέταξαν, καὶ Λευκανῶν καὶ Βρεττίων διὰ Παπειρίου ἐκράτησαν. καὶ τοὺς Ταραντίνους ὁ αὐτὸς Παπεῖριος ἐχειρώσατο. ἀχθόμενοι γὰρ τῷ Μίλωνι, καὶ πρὸς τῶν σφετέρων κακούμενοι τῶν, ὡς εἰρηται, ἐπιθεμένων τῷ Μίλωνι, Καρχηδονίους ἐπεκαλέσαντο, ἐπεὶ καὶ τὸν Πύρρον τεθνάναι ε μαθον. ὁ δὲ Μίλων ἐν στενωῷ ἑαυτῷ τὰ πράγματα συνηγμένα ὀρῶν, τῶν Ῥωμαίων ἐκ τῆς ἡπείρου ἐφεδρευόντων, τῶν δὲ γε Καρχηδονίων ἐκ τῆς θαλάσσης, παρέδωκε τῷ Παπειρίῳ τὴν ἀκραν, ἐπὶ τῷ ἀβλαβῆς μετὰ τῶν 2.192 περὶ αὐτὸν καὶ τῶν χρημάτων ἀποχωρῆσαι. ἐντεῦθεν οἱ μὲν Καρχηδόνιοι ὡς ε νοσονδοι τοῖς Ῥωμαίοις ἀπέπλευσαν, ἡ δὲ πόλις προσεχώρησε τῷ Παπειρίῳ· καὶ τὰ ὀπλα καὶ τὰς ναῦς αὐτῷ παρέδωσαν, καὶ τὰ τεῖχη καθεῖλον καὶ δασμοφορεῖν ὠμολόγησαν. Οὐτω δὲ τοὺς Ταραντίνους ὑφ' ἑαυτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι ποιησάμενοι ἐτράποντο πρὸς τὸ Ῥήγιον, ὁ τι τὸν Κρότωνα προδοσίᾳ λαβόντες τὴν τε πόλιν κατέσκαψαν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ Ῥωμαίους διέφθειραν. τοὺς μὲν οὐ ν Μαμερτίνους τοὺς τὴν Μεσσήνην ε χοντας, οὐς συμμάχους οἱ ἐν τῷ Ῥηγίῳ προσεδέχοντο, ὁμολογίᾳ διεκρούσαντο, ἐκακοπάθησαν δὲ πολιορκοῦντες τὸ Ῥήγιον σπάνει τε τροφῆς καὶ ἄλλοις τισίν, εως Ἰέρων ἐκ Σικελίας σῖτόν τε Ῥωμαίοις πέμψας καὶ στρατιώτας ἐπέρρωσε σφᾶς, καὶ τὴν πόλιν συνεῖλεν. ἡ τοῖς περιοῦσι τῶν ἀρχαίων πολιτῶν ἀπεδόθη· οἱ δ' ἐπιβουλεύσαντες αὐτῇ ἐκολάσθησαν. Ὁ δὲ γέ Ἰέρων οὐ τε πατρόθεν ἐπιφάνειαν ε χων τινά, μητρόθεν δὲ καὶ δουλείᾳ προσήκων, Σικελίας ἀπάσης ἠρξε μικροῦ, καὶ φίλος Ῥωμαίοις ἐνομίσθη καὶ σύμμαχος. οὐτος οὐ ν τῶν Συρακουσίων κρατήσας μετὰ τὴν τοῦ Πύρρου φυγὴν καὶ τοὺς Καρχηδονίους εὐλαβηθεῖς ἐγκειμένους τῇ Σικελίᾳ, πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀπέκλινε, καὶ πρώτην χάριν αὐτοῖς τὴν εἰρημένην συμμαχίαν καὶ τὴν σιτοπομπίαν ἀπένειμε. Μετὰ ταῦτα δὲ χειμῶνος γεγονότος πολλοῦ, ὡστε τὸν Τίβεριν εἰς πολὺ τοῦ βάθους κρυσταλλωθῆναι καὶ ἀνανθῆναι τὰ δένδρα, οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐταλαιπώρησαν, καὶ τὰ βοσκήματα τῆς πόας ἐπιλιπούσης ἐφθάρησαν. 2.193 Τῷ δ' ἐξῆς ε τει Λόλιος τις ἀνὴρ Σαυνίτης ὀμηρεύων ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐκδρᾶς δύναμιν συνελέξατο, καὶ χωρίον τι καρτερόν ἐν τῇ οἰκείᾳ καταλαβὼν ἐλήστευεν. ἐφ' ὁ ν Κύνιτος τε Γάλλος καὶ Γάιος Φάβιος στρατεύσαντες αὐτὸν μὲν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ

σύγκλυδας καὶ ἀόπλους τοὺς πλείονας οὐκ ἐσύνεσχον, χωρήσαντες δ' ἐπὶ Καρκίνους, παρ' οἷς τὴν λείαν ἐκεῖνοι ἀπετέθειντο, πράγματα ἐσχον. καὶ τέλος νυκτὸς ὑπ' αὐτομόλων ὑπερβάντες πρὸ τοῦ τείχους ἐκινδύνευσαν ἀπολέσθαι διὰ σκοτὸς, οὐχ ὡς ἀσελήνου τῆς νυκτὸς οὐσης, ἀλλ' ὅτι σφοδρότατα ἐνιφεν' ἐκφανείσης δὲ τῆς σελήνης ἀθρόον ἐκράτησαν τοῦ χωρίου. Πολλὰ δὲ χρήματα τότε τῇ Ῥώμῃ ἐγένετο, ὥστε καὶ ἀργυραῖς δραγμαῖς χρήσασθαι. Εἰτα εἰς τὴν νῦν καλουμένην Καλαβρίαν ἐστράτευσαν, προφάσει μὲν ὅτι τὸν Πύρρον ὑπεδέξαντο καὶ τὴν συμμαχίδα κατέτρεχον, τῇ δ' ἀληθείᾳ ὅτι ἐβούλοντο οἰκειώσασθαι τὸ Βρεντέσιον, ὡς εὐλίμενον καὶ προσβολὴν καὶ κάταρσιν ἐκ τῆς Ἰλλυρίδος καὶ τῆς Ἑλλάδος τοιαύτην ἔχον ὡς θ' ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος καὶ ἐξανάγεσθαι τινὰς καὶ καταίρειν. καὶ εἰλον αὐτό, καὶ ἀποίκους ἐπεμψαν εἰς αὐτό τε καὶ εἰς ἑτέρα. ταῦτα δ' ἀνύοντες καὶ ἐπὶ μείζον αἰρόμενοι οὐχ ὑπερεφρόνουν, ἀλλὰ Κύντον Φάβιον βουλευτὴν Ἀπολλωνιάταις τοῖς ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ ἐξέδωκαν, ὅτι πρέσβεις αὐτῶν ὑβρίσεν. οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἀπέπεμψαν οἱ καθ' ἑαυτῶν. Ἐπὶ δὲ Κύντου Φαβίου καὶ Αἰμιλίου ὑπάτων πρὸς Οὐλσινίου ἐστράτευσαν ἐπ' ἐλευθερίᾳ αὐτῶν· ἐνοσπονδοὶ γὰρ ἦσαν αὐτοῖς. οἱ ἀρχαιότατοι Τυρσοὶ 2.194 νῶν οὐκ ἐσύνεσχον τε περιεποιήσαντο καὶ τείχος κατεσκεύασαν ὀχυρώτατον, πολιτεία τε εὐνομουμένη ἐκέχρητο, καὶ δι' αὐτὰ πολεμοῦντές ποτε τοῖς Ῥωμαίοις ἐπὶ πλεῖστον ἀντέσχον. ὡς δ' ἐχειρώθησαν, αὐτοὶ μὲν ἐξώκειλαν εἰς ἀβρότητα, τὴν δὲ διοίκησιν τῆς πόλεως τοῖς οἰκέταις ἐπέτρεψαν, καὶ τὰς στρατείας δι' ἐκείνων ὡς τὸ πολὺ ἐποιούντο· καὶ τέλος ἐς τοῦτο προήγαγον σφᾶς ὡς καὶ δύνανται τοὺς οἰκέτας καὶ φρόνημα ἔχειν καὶ ἐλευθερίας ἑαυτοὺς ἀξιοῦν. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου καὶ εὐτυχῶς ταύτης δι' ἑαυτῶν, καὶ τὰς σφῶν δεσποίας ἠγάγοντο καὶ τοὺς δεσπότας διεδέχοντο, καὶ εἰς τὴν βουλήν ἐνεγράφοντο καὶ τὰς ἀρχὰς ἐλάμβανον καὶ αὐτοὶ τὸ σὺμπαν κύρωσιν ἔχον, καὶ τὰ τε ἀλλὰ καὶ τὰς ὑβρίεις τὰς ὑπὸ τῶν δεσποτῶν αὐτοῖς γινομένης ἰταμώτερον εἰς αὐτοὺς ἐκείνους ἀνταπεδείκνυντο. οὐ γὰρ οὐκ ἔφειν σφᾶς οἱ ἀρχαῖοι πολῖται οὐτε καθ' ἑαυτοὺς δεδυνημένοι ἀμύνασθαι, λάθρα πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστειλαν. οἱ καὶ δι' ἀπορρήτων νυκτὸς τὴν γερούσιαν εἰς ἰδιωτικὴν οἰκίαν ἔλθειν, ἵνα μηδὲν ἐξαγγελθῆ, παρεκάλεσαν· καὶ εὐτυχῶς. καὶ οἱ μὲν ὡς οὐδενὸς ἐπακούοντος ἐβουλεύοντο, Σαυνίτης δὲ τις παρὰ τῷ κυρίῳ τῆς οἰκίας ἐπιξενούμενος καὶ νοσῶν ἐλαθε κατὰ χώραν μείνας, καὶ ἐμαθεν ἅπαντα ἐψηφίσαντο καὶ ἐμήνυσε τοῖς τὴν αἰτίαν ἔχουσι. καὶ οἱ πρέσβεις ἐπανιόντας κατέσχον καὶ ἐβασάνισαν· καὶ μαθόντες τὰ δρώμενα αὐτοῦς τε ἀπέκτειναν καὶ τῶν ἀλλῶν τοὺς πρώτους. δι' οὐ γὰρ ταῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι τὸν Φάβιον ἐπ' αὐτοὺς ἐστειλαν. καὶ οὐ γὰρ τοὺς τε ἀπαντήσαντας αὐτῷ ἐξ ἐκείνων ἐτρέψατο καὶ πολλοὺς ἐν τῇ φυγῇ φθείρας κατέκλεισε τοὺς λοιποὺς εἰς τὸ τείχος, καὶ προσέβαλε τῇ πόλει. καὶ ὁ μὲν ἐνταῦθα 2.195 τρωθεὶς ἀπέθανε, θαρσήσαντες δ' ἐπὶ τούτῳ ἐπεξήλθον. καὶ ἠττηθέντες αὐθις ἀνεχώρησαν καὶ ἐπολιορκούντο· καὶ εἰς ἀνάγκην λιμοῦ ἐμπεσόντες παρέδωκαν ἑαυτοὺς. ὁ δὲ ὑπατοὺς τοὺς μὲν ἀφελομένους τὰς τῶν κυρίων τιμὰς αἰκισάμενος ἐκτείνε καὶ τὴν πόλιν κατέσκαψε, τοὺς δὲ αὐθιγενεῖς, καὶ εἰ τινας τῶν οἰκετῶν χρηστοὶ περὶ τοὺς δεσπότας ἐγένοντο, ἐν ἑτέρῳ κατώκισε τόπῳ. Ἐντεῦθεν ἤρξαντο οἱ Ῥωμαῖοι διαποντίων ἀγώνων· ναυτικῶν γὰρ οὐ γὰρ οὐκ ἐπὶ πάνυ πεπείραντο· θαλαττουργοὶ δὲ γενόμενοι καὶ ἐπὶ τὰς νήσους τὰς τε ἀλλὰς ἠπείρους ἐπεραιώθησαν. Καρχηδονίοις δὲ πρώτοις ἐπολέμησαν, οὐδὲν αὐτῶν οὐσιν ἠττοσιν οὐτε πλούτῳ οὐτε ἀρετῇ χώρας, καὶ ἡσκημένοις τὰ ναυτικὰ πρὸς ἀκρίβειαν, καὶ παρεσκευασμένοις ἵππικαῖς τε δυνάμεσι καὶ πεζαῖς καὶ ἐλέφασιν, καὶ ἀρχουσι Λιβύων, τὴν τε Σαρδῶν καὶ τῆς Σικελίας τὰ πλείω κατέχουσιν· ὅθεν καὶ τὴν Ἰταλίαν χειρώσασθαι δι' ἐλπίδων πεποίησαντο. τὰ τε γὰρ ἀλλὰ σφᾶς φρονηματίζεσθαι ἐπειθον, καὶ τῷ αὐτονόμῳ λείαν ἐτύγχανον ἐπαιρόμενοι, τὸν γὰρ βασιλέα ἑαυτοῖς κληῖσιν ἐτησίου ἀρχῆς, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ χρονίῳ

δυναστεία προυβάλλοντο, καὶ ὡς αὐτοῖς πονοῦμενοι προθυμότατα ὤργων. Σκήψεις δὲ τοῦ πολέμου ἐγένοντο Ῥωμαίοις μὲν ὅτι Καρχηδόνιοι τοῖς Ταραντίνοις ἐβοήθησαν, Καρχηδονίοις δὲ ὅτι φιλιάν Ῥωμαῖοι συνέθεντο τῷ Ἰέρωνι· τὸ δ' ἀληθές, ὅτι ἀλλήλους ὑφωρῶντο, καὶ μίαν σωτηρίαν τῶν οἰκείων ἑκάτεροι ὤντο εἰ τὰ τῶν ἀλλων προσκτήσαιντο. οὐ τῷ διανοουμένοις ἀπὸ 2.196 τοῖς συμπεσόντι τὰς σπονδάς τε διέλυσε καὶ ἐς τὸν πόλεμον αὐτοὺς ἐξηρέθισε· τὸ δ' ἦν τοιοῦτον. Οἱ Μαμερτίνοι ἐκ Καμπανίας ποτὲ πρὸς Μεσσήνην ἀποικίαν στείλαμενοι, τότε δ' ὑπὸ Ἰέρωνος πολιορκούμενοι, ἐπεκαλέσαντο τοὺς Ῥωμαίους ὡς σφίσι προσήκοντας. κάκεῖνοι ἐτοίμως ἐπικουρήσαι αὐτοῖς ἐψηφίσαντο, εἰδότες ὅτι, ἀντὶ τῆς συμμαχίας αὐτῶν οἱ Μαμερτίνοι μὴ τεύξωνται, πρὸς τοὺς Καρχηδονίους τραπήσονται, κάκεῖνοι τῆς τε Σικελίας ὅλης κρατήσουσι καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐξ αὐτῆς διαβήσονται. ἡ γὰρ νῆσος αὐτῆ βραχὺ τῆς ἠπείρου διέχει, ὡς μυθεύεσθαι ὅτι ποτὲ καὶ αὐτὴ ἠπεύρωτο. ἡ τε οὐ νῆσος οὐ τῷ τῆ Ἰταλίας ἐπικειμένη ἐδόκει τοὺς Καρχηδονίους ἐκκαλέσασθαι καὶ τῶν ἀντιπέραν ἀντιποιήσασθαι, ἀντὶ γε ταύτην κατάσχωσι, καὶ ἡ Μεσσήνη παρεῖχε τοῖς κρατοῦσιν αὐτῆς καὶ τοῦ πορθμοῦ κυριεύειν. Ψηφισάμενοι δὲ βοήθειαν οἱ Ῥωμαῖοι τοῖς Μαμερτίνοις, οὐ ταχέως αὐτοῖς ἐπεκούρησαν διὰ τινὰς ἐπισυμβάσας αἰτίας. ὁ θέν ἀνάγκη πιεζόμενοι οἱ Μαμερτίνοι Καρχηδονίους ἐπεκαλέσαντο. οἱ δὲ καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἐπικαλεσαμένοις εἰρήνην κατεπράξαντο πρὸς Ἰέρωνα, ἵνα μὴ οἱ Ῥωμαῖοι ἐς τὴν νῆσον περαιωθῶσι, καὶ τὸν πορθμὸν δὲ καὶ τὴν πόλιν ἐφύλασσον, Ἀννωνος σφῶν ἡγουμένου. κὰν τούτῳ Γάιος Κλαύδιος χιλιαρχῶν ναυσὶν ὀλίγαις ὑπὸ Ἀππίου Κλαυδίου προπεμφθεὶς εἰς τὸ Ῥήγιον ἀφίκετο. διαπλεῦσαι δὲ οὐκ ἐθάρρησε, πολὺ πλεῖον τὸ τῶν Καρχηδονίων ὄρων ναυτικόν. ἀκατίῳ δ' ἐμβὰς προσέσχε τῇ Μεσσήνῃ καὶ διειλέχθη αὐτοῖς ὅσα ὁ καιρὸς ἐδίδου. ἀντειπόντων δὲ τῶν Καρχηδονίων, τότε μὲν μηδὲν πράξας ἀνεκομίσθη, μετὰ ταῦτα δὲ 2.197 γνοὺς τοὺς Μαμερτίνους ἐν στάσει ὄντας, οὐ τε γὰρ τοῖς Ῥωμαίοις ὑπέκειν ἐβούλοντο καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἐβαρύνοντο, ἐπλευσεν αὐτοῖς, καὶ ἀλλα τε εἰπεν ἐπαγωγὰ καὶ ὡς ἐπ' ἐλευθερώσει τῆς πόλεως ἡκεῖ, καὶ ἐπειδὴν κατασταῖεν τὰ πράγματα, ἀποπλεύσει· καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἡ ἀποχωρήσαι ἐκέλευσεν ἡ, εἰ τι δίκαιον εἴχοιεν, τοῦτο εἰπεῖν. ὡς δ' οὐ τε τῶν Μαμερτίνων τις ὑπὸ δέους ἐφθέγγετο, καὶ οἱ Καρχηδόνιοι βίᾳ τὴν πόλιν κατέχοντες οὐδὲν αὐτοῦ ἐφρόντιζον, "αὐταρκες" εἶπε "μαρτύριον παρ' ἀμφοτέρων ἡ σιωπὴ, τῶν μὲν ὅτι ἀδικοῦσιν, εἰ γὰρ τι ὑγιὲς ἐφρόνουν, ἐδικαιολογήσαντο ἀντὶ τῶν δὲ ὅτι τῆς ἐλευθερίας ἐφίενται· ἐπαρρησιάσαντο γὰρ ἀντὶ τὰ τῶν Καρχηδονίων προήρητο." καὶ ἐπηγγέλλετο βοηθήσειν αὐτοῖς. Θορύβου δὲ καὶ ἐπαίνου παρὰ τῶν Μαμερτίνων ἐπὶ τούτοις γενομένου εὐθὺς ἀνέπλευσε πρὸς τὸ Ῥήγιον, καὶ μετ' ὀλίγον παντὶ τῷ ναυτικῷ βιασάμενος τὸν διάπλουν, τὸ μὲν τι ὑπὸ τοῦ πλήθους καὶ τῆς τέχνης τῶν Καρχηδονίων, τὸ δὲ πλεῖστον διὰ τὴν τοῦ ροῦ χαλεπότητα καὶ χειμῶνα ἐξαίφνης γενόμενον, τινὰς τε τῶν τριήρων ἀπέβαλε καὶ ταῖς λοιπαῖς μόλις εἰς τὸ Ῥήγιον ἀπεσώθη. Οὐ μόντοι τῆς θαλάσσης οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τὴν ἠτταν ἀπέσχοντο, ἀλλ' ὁ μὲν Κλαύδιος τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν, Ἀννων δὲ τὴν αἰτίαν τῆς τῶν σπονδῶν διαλύσεως εἰς τοὺς Ῥωμαίους τρέψαι βουλόμενος καὶ τὰς ἀλούσας τριήρεις τῷ Κλαυδίῳ ἐπέμπε καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀπεδίδου καὶ πρὸς τὴν εἰρήνην προεκαλεῖτο αὐτόν. ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἐδέξατο, ἠπέλιψε μηδ' ἀπονίψασθαι ποτε τὰς χεῖρας ἐν τῇ θαλάσῃ 2.198 τοὺς Ῥωμαίους ἔᾶσαι. ὁ Κλαύδιος δὲ τὴν τοῦ πορθμοῦ φύσιν κατανοήσας ἐτήρησε τὸν ροῦν καὶ τὸν ἀνεμον ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Σικελίαν ἀμα φέροντας, καὶ οὐ τως ἐπλευσεν εἰς τὴν νῆσον, μηδενὸς ἐναντιωθέντος. εὐρών οὐ ν ἐν τῷ λιμένι τοὺς Μαμερτίνους, ὁ γὰρ Ἀννων προὑποπτεύσας αὐτοὺς ἐν τῇ ἀκροπόλει καθῆστο φυλάττων αὐτήν, ἐκκλησίαν συνήγαγε, καὶ διαλεχθεὶς αὐτοῖς ἐπεισε μεταπέμψασθαι τὸν Ἀννονα. ὁ δὲ καταβῆναι οὐκ ἠθελε· φοβηθεὶς δὲ μὴ οἱ

Μαμερτίνοι ὡς ἀδικοῦντος αὐτοῦ νεωτερίσωσιν, ἠλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. καὶ πολλῶν ὑπ' ἀμφοῖν μάτην λεχθέντων συνήρπασέ τις τῶν Ῥωμαίων αὐτὸν καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὸ δεσμωτήριον, συνεπαινούντων τῶν Μαμερτίνων. Καὶ ὁ μὲν οὐ τως ὀλην ἀνάγκη τὴν Μεσσήνην ἐξέλιπεν, οἱ Καρχηδόνιοι δὲ ἐκόλασαν μὲν τὸν Ἀνωνα, κήρυκα δὲ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπεμψαν τὴν τε Μεσσήνην ἐκλιπεῖν κελεύοντες καὶ ἐκ πάσης ἀπελθεῖν Σικελίας ἐν ἡμέρᾳ ῥητῆ· καὶ στρατιὰν ἀπεστάλακασιν. ὡς δ' οὐκ ἐπέιθοντο οἱ Ῥωμαῖοι, τοὺς τε μισθοφοροῦντας παρ' αὐτοῖς ἐξ Ἰταλίας ἀπέκτειναν καὶ τῇ Μεσσήνῃ προσέβαλον, συνῆν δὲ καὶ ὁ Ἰέρων αὐτοῖς, καὶ τὴν πόλιν ἐπολιόρκουν καὶ τὸν πορθμὸν ἐφύλασσον, ὡς μήτε στράτευμα μήτε σῖτος αὐτοῖς κομισθῆ. ὁ μαθὼν ὁ ὑπατος ἠδη πλησιάζων, ὡς εὐρε συχνούς αὐτῶν πολλαχῆ κατὰ πρόφασιν ἐμπορίας ἐλλιμενίζοντας, ἐξηπάτησε σφᾶς ὁ πως διέλθη τὸν πορθμὸν ἀσφαλῶς, καὶ ελαθε νυκτὸς τῇ Σικελίᾳ προσορμισάμενος. καὶ προσπλεύσας οὐ πόρρω τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἰέρωνος αὐτίκα συνέμιξε, νομίζων φοβερῶτατος αὐτοῖς ἐκ τοῦ ἀθρόου φανήσεσθαι. ἀντεπεξελθόντων δ' αὐτῶν τὸ μὲν τῶν Ῥω2.199 μαίων ἰπικὸν ἠλαττώθη, τὸ δ' ὀπλιτικὸν ὑπερέσχε. καὶ ὁ Ἰέρων τότε μὲν εἰς τὰ ὀρη, ἐς δὲ τὰς Συρακούσας ὑστερον ἀπεχώρησεν. Ὁ οὐν Κλαύδιος, ἀποχωρήσαντος τοῦ Ἰέρωνος καὶ τῶν Μαμερτίνων διὰ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ἀναθαρσησάντων, ἐπῆλθε τοῖς Καρχηδονίοις μονωθεῖσιν ἠδη, καὶ τῷ σφῶν προσέβαλε χαρακώματι, ὁ ντι οἰ ον ἐν χερρονήσῳ. ἐντεῦθεν μὲν γὰρ ἡ θάλασσα τοῦτο συνεῖχεν, ἐντεῦθεν δ' ελη τινὰ δυσδιάβατα· ἐπὶ δὲ τὸν αὐχένα, δι' οὐ περ μόνου εἰσήεσαν στενοτάτου τυγχάνοντος, ἐπεποιήτο διατείχισμα. βιαζόμενοι οὐν πρὸς ταῦτα οἱ Ῥωμαῖοι ἐταλαιπώρησαν καὶ βαλλόμενοι ἀνεχώρησαν. οἱ δὲ Λίβυες θαρσήσαντες ἐπεξήλθον, καὶ ὡς φεύγοντας ἐπιδιώκοντες ἐξω προεληλύθεισαν τῶν στενῶν· κἀνταῦθα ἐπιστραφέντες οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοὺς ἐτρέψαντο καὶ πολλοὺς ἀπέκτειναν, ὡστε αὐτοὺς μηκέτι τοῦ στρατοπέδου προελθεῖν παρ' ὀσον ἠν ἐν Μεσσήνῃ ὁ Κλαύδιος. ὁ δὲ βιάσασθαι τὴν πρόσοδον μὴ τολμῶν, πρὸς τὰς Συρακούσας καὶ τὸν Ἰέρωνα ἐτράπετο, φυλακὴν ἐν τῇ Μεσσήνῃ καταλιπὼν. καὶ προσέβαλλέ τε αὐτὸς τῷ ασει κἀκεῖνοί ποτε ἐπεξήεσαν· καὶ ὀτε μὲν ἐκράτουν, ὀτε δ' ἐκρατοῦντο ἐκάτεροι. καὶ ποτε ἐν χωρίῳ στενῷ ὁ ὑπατος γεγωνὸς ἐάλω α ν, εἰ μὴ πρὸ τοῦ περισχεθῆναι ἐπεμψε πρὸς τὸν Ἰέρωνα, εἰς συμβάσεις δὴ τινὰς αὐτὸν προκαλούμενος. οὐ τω γὰρ ἐλθόντος τινὸς πρὸς ὀν εμελλε συμβήσεσθαι, διελέγετό τε αὐτῷ καὶ ὑπαπήει, μέχρις οὐ πρὸς τὸ ἀσφαλὲς ἀπεχώρησε. τῆς δὲ πόλεως ῥαδίως ἀλῶναι μὴ δυναμένης, καὶ τῆς προσεδρείας ἀπόρου διὰ σπάνιν οὐ σης σιτίων καὶ διὰ νόσον τῆς στρατιᾶς, ἀπανεστή· καὶ οἱ Συρακούσιοι εἰποντο καὶ ἐς λόγους τοῖς σκεδαννυμένοις ἠεσαν, 2.200 καὶ ἐσπέισαντο α ν, εἰ καὶ ὁ Ἰέρων συμβῆναι ἠθέλησεν. ὁ δὲ ὑπατος φρουρὰν ἐν τῇ Μεσσήνῃ καταλιπὼν ἀπέπλευσεν εἰς τὸ Ῥήγιον. Οἱ Ῥωμαῖοι δέ, ἐπεὶ τὰ Τυρσηνικὰ καθειστήκει καὶ τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἀκριβῶς εἰρήνουν, τὰ δὲ τῶν Καρχηδονίων ἐπὶ πλέον συνίστατο, ἀμφω τοὺς ὑπάτους ἐς τὴν Σικελίαν ἐκστρατεῦσαι ἐκέλευσαν. περαιωθέντες οὐν ὀτε Μάξιμος Οὐαλέριος καὶ Ὀτακίλιος Κράσσοι, καὶ διὰ τῆς νήσου ὀμοῦ τε καὶ διχῆ πορευόμενοι, πολλοὺς ὀμολογία παρεστήσαντο. ὡς δὲ τὰ πλείω ὀκείωντο, πρὸς τὰς Συρακούσας ὀρμησαν. καὶ ὁ Ἰέρων φοβηθεὶς διεκηρυκέυσάτο σφίσι, τὰς πόλεις τε ας ἀφήρητο ἀποδιδούς καὶ χρήματα ὑπισχνούμενος καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἐλευθερῶν. καὶ ε τυχεν ἐπὶ τούτοις σπονδῶν· οἱ γὰρ ὑπατοὶ ῥᾶον μετ' αὐτοῦ καταστρέψασθαι τοὺς Καρχηδονίους ἐνόμισαν. συμβάντες δ' αὐτῷ πρὸς τὰς λοιπὰς πόλεις ὑπὸ Καρχηδονίων φρουρουμένας ἐτράποντο. καὶ τῶν μὲν α λλων ἀπεκρούσθησαν, Ἐγεσταν δ' ἐκουσίαν ε λαβον. διὰ γὰρ τὴν πρὸς Ῥωμαίους οἰκείωσιν οἱ ἐν αὐτῇ, ἀπὸ τοῦ Αἰνείου λέγοντες γεγονέναι, προσεχώρησαν αὐτοῖς, τοὺς Καρχηδονίους φονεύσαντες. Καὶ οἱ μὲν ὑπατοὶ διὰ τὸν χειμῶνα εἰς τὸ Ῥήγιον ἀπῆραν, Καρχηδόνιοι δὲ εἰς Σαρδῶ τὸ πλεῖον ἐκόμισαν τοῦ

στρατοῦ, ἰν' ἐκεῖθεν τῇ Ῥώμῃ ἐπίθωνται, καὶ ἡ τέλεον οὐτω τῆς Σικελίας ἐκστήσωσιν ἢ διαπεραιωθέντας ἀσθενεστέρους ποιήσωσιν. ἀλλ' οὐτε τούτου οὐτε μὴν ἐκείνου ἐπέτυχον· οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι τὴν τε οἰκίαν ἐφύλαττον, καὶ ἀξιόμαχον εἰς Σικελίαν δύναμιν ἐπεμψαν μετὰ Ποστούμιου Ἀλβίνου καὶ 2.201 μετὰ Αἰμιλίου Κυίντου. ἐλθόντες δὲ εἰς Σικελίαν οἱ ὑπατοὶ ἐπ' Ἀκράγαντα ὤρμησαν, κἀνταῦθα Ἀννίβαν τὸν Γίσγωνος ἐπολιόρκουν. οἱ ἐν Καρχηδόνι πυθόμενοι Ἀννων ἀὐτῷ σὺν πολλῇ χειρὶ συμμαχήσοντα ἐπεμψαν. ὁ δὲ ἐξ Ἡράκλειαν ἐλθὼν οὐ πόρρω οὖσαν Ἀκράγαντος ἐπολέμει. καὶ μάχαι πλείους, οὐ μεγάλαι δ' ἐγίνοντο· καὶ τὰ μὲν πρῶτα ὁ Ἀννων τοὺς ὑπάτους προυκαλεῖτο εἰς πόλεμον, εἰθ' ὑστερον ἐκείνον οἱ Ῥωμαῖοι προυκέκληντο. ἕως μὲν γὰρ ἀφθονον εἶχον οἱ Ῥωμαῖοι τροφήν, οὐκ ἐτόλμων μάχεσθαι, τῷ πλήθει ἐλαττούμενοι, λιμῶ δὲ τὴν πόλιν αἰρήσειν ἠλπίζον· ἐπεὶ δὲ σίτου ἐσπᾶνίζον, αὐτοὶ μὲν ἀποκινδυνεύειν προεθυμοῦντο, ὁ Ἀννων δὲ ὠκνεῖ, ὑποπτεύσας διὰ τὴν προθυμίαν ἐνεδρευθήσεσθαι. διὸ οἱ τε ἄλλοι τὰ τῶν Ῥωμαίων θεραπεύειν ἠξίουσαν ὡς ἀκμὴν νενικηκότων, καὶ ὁ Ἰέρων, ἀπροθύμως αὐτοῖς συναιρόμενος πρότερον, τότε σίτον αὐτοῖς ἐπεμψεν, ὥστε καὶ τοὺς ὑπάτους ἀναθαρσῆσαι. Ἀννων δὲ ἐπεχείρησε μάχην συνάψαι, ἐλπίσας καὶ τὸν Ἀννίβαν ἐκ τοῦ τείχους κατὰ νώτου τοῖς Ῥωμαίοις προσπεσεῖσθαι. ὁ μαθόντες οἱ ὑπατοὶ ἠσύχαζον, ὥστε τὸν Ἀννων καταφρονήσαντα τῷ ταφρεύματι προσελθεῖν. ἐπεμψαν δὲ τινὰς κατόπιν αὐτοῦ ἐνεδρεύσοντας. ἐκείνου δὲ πρὸς ἐσπέραν ἀδεῶς καὶ καταφρονητικῶς ἐπανάγοντος, ἐκτε τῆς ἐνέδρας καὶ ἐκ τοῦ χαρακώματος αὐτῷ οἱ Ῥωμαῖοι προσέμιξαν, καὶ φόνον πολλὸν καὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἐλεφάντων εἰργάσαντο. ὁ δ' Ἀννίβας ἐν τούτῳ ταῖς σκηναῖς τῶν Ῥωμαίων ἐπελθὼν ἐξεκρούσθη ὑπὸ τῶν φυλαττόντων αὐτάς. ὁ δ' Ἀννων εἰς τὴν Ἡράκλειαν κατέφυγε, τὸ στρατόπεδον ἐκλιπών. καὶ ὁ Ἀννίβας νυκτὸς ἐκδρᾶναι τοῦ Ἀκράγαντος βουλευσάμενος αὐτὸς μὲν 2.202 ἐλαθεν, οἱ δ' ἄλλοι γνωσθέντες οἱ μὲν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, συχνοὶ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Ἀκραγαντίνων ἐκτάνθησαν. οὐ μὲντοι συγγνώμης εὐτυχον οἱ Ἀκραγαντινοὶ, ἀλλὰ καὶ τὰ χρήματα σφῶν διηρπάσθησαν καὶ αὐτοὶ ἐπράθησαν ἅπαντες. Καὶ οἱ μὲν ὑπατοὶ πρὸς τὴν Μεσσήνην διὰ τὸν χειμῶνα ἀνεχώρησαν· ὠργίζοντο δ' οἱ Καρχηδόνιοι κατὰ Ἀννωνος, καὶ Ἀμίλκαν ἄντ' αὐτοῦ τὸν Βαρχίδην ἀπέστειλαν, ἀνδρὰ τῶν ὁμοφύλων πλὴν τοῦ Ἀννίβου τοῦ υἱέος ἐν στρατηγίᾳ κρείττονα. καὶ αὐτὸς μὲν τὴν Σικελίαν ἐφύλαττεν, Ἀννίβαν δὲ ναυαρχοῦντα ἐξ Ἰταλίαν ἐπεμψε τὰ παράλια αὐτῆς κακουργήσοντα, ἵνα τοὺς ὑπάτους πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσῃται. ἀλλ' οὐκ εὐχε τοῦ σκοποῦ· καταστήσαντες γὰρ ἐκεῖνοι φρουρὰς ἐκασταχόθι τῆς παραλίας, εἰς Σικελίαν ἦλθον. οὐδὲν δὲ μνήμης ἐπραξάν αἱ ξίων. ὁ δὲ Ἀμίλκας τοὺς Γαλάτας τοὺς μισθοφόρους, ὅτι μὴ ἐντελῆ δέδωκεν αὐτοῖς τὸν μισθὸν ἀγανακτήσαντας, φοβηθεὶς μὴ προσχωρήσωσι τοῖς Ῥωμαίοις διέφθειρε, πέμψας αὐτοὺς εἰς τινὰ τῶν ὑπὸ Ῥωμαίους πόλιν παραληψομένους αὐτὴν ὡς τάχα προδιδομένην καὶ διαρπάσαι αὐτὴν ἐπιτρέψας, στείλας δὲ πρὸς τοὺς ὑπάτους ψευδαυτομόλους τὴν τῶν Γαλατῶν προμηνύοντας ἐλευσίν· ὅθεν οἱ Γαλάται μὲν ἅπαντες ἐνεδρευθέντες ἐφθάρησαν, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀπέθανον. Ἀπελθόντων δὲ τῶν ὑπᾶτων οἱ καδὲ ὁ Ἀμίλκας καὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπόρθει προσπλέων καὶ ἐν τῇ Σικελίᾳ πόλεις τινὰς ὑπηγάγετο. πυθόμενοι δὲ ταῦτα οἱ Ῥωμαῖοι ναυτικὸν συνεστήσαντο, καὶ Γάιον αὐτῷ Δουίλιον τὸν ἕτερον τῶν ὑπᾶτων ἐπέστησαν, τὸν δὲ τούτου συνάρχοντα Κορνήλιον Γάιον εἰς Σικελίαν ἐπεμψαν. 2.203 ὁ δὲ κατὰ γῆν πολέμου ὄν ἐκεκλήρωτο ἀμελήσας ταῖς προσούσαις αὐτῷ ναυσὶν ἐς Λιπάραν ἐπλευσεν ὡς προδιδομένην αὐτῷ· τοῦτο δ' ἐκ δόλου τῶν Καρχηδονίων ἐγένετο. ὡς οὖν ἐς τὴν Λιπάραν καθωρμίσατο, Βόδης αὐτὸν ὁ τοῦ Ἀννίβου περιεστοίχισεν ὑποστράτηγος. παρασκευαζομένου δὲ τοῦ Γαίου πρὸς ἄμυναν, δείσας ἐκεῖνος τὴν ἀπόνοιαν αὐτῶν προεκαλέσατο αὐτοὺς εἰς σπονδὰς· καὶ πείσας ἀνεβίβασεν εἰς τὴν

ἑαυτοῦ τριήρη τόν τε υ πατον καὶ τοὺς χιλιάρχους ὡς τῶ ναυάρχῳ ἐντευξομένους, καὶ τούτους μὲν εἰς Καρχηδόνα ἀπέπεμψαν, τοὺς δὲ λοιποὺς οὐδὲ ἀραμένους τὰ οπλαίων. Εἰτα Ἀννίβας μὲν τὴν Ἰταλίαν ἐπόρθει, Ἀμίλκας δὲ εἰς Ἐγεσταν ἐστράτευσεν, ἐν ἣ τὸ πλεῖστον τοῦ πεζοῦ τοῖς Ῥωμαίοις ἠνέρις ἐπικουρῆσαι Γάϊον Καικίλιον χιλίαρχον ἐθέλησαντα λοχήσας πολλοὺς ἐφόνευσε τῶν αὐτοῦ. ταῦτα δὲ μαθόντες οἱ ἐν Ῥώμῃ τὸν μὲν ἀστυνόμον εὐθύς ἐξέπεμψαν καὶ τὸν Δουίλιον ἐπέσπευσαν· ὁ δὲ ἐς τὴν Σικελίαν ἐλθὼν, καὶ καταμαθὼν τὰς ναῦς τῶν Καρχηδονίων τῇ μὲν παχύτητι καὶ τῶ μεγέθει τῶν σφῶν ἐλαττουμένας, τῶ τάχει δὲ τῆς εἰρεσίας καὶ τῇ ποικιλίᾳ τοῦ πλοῦ προεχούσας, μηχανὰς ἐπὶ τῶν τριήρων ἀγκύρας τε καὶ χεῖρας περικόντους σιδηρᾶς καὶ ἀλλα τοιαῦτα κατεσκεύασεν, ὡς ταῖς πολεμιαῖς ναυσὶν ἐπιρριπτοῦντες αὐτὰ συνάπτοιτο σφίσι, καὶ μεταβαίνοντες εἰς αὐτὰς εἰς χεῖρας ἰοιεν τοῖς Καρχηδονίοις καὶ ὡς ἐν πεζῇ μάχῃ τούτοις συρρήγνυνται. συμμίζαντες οὐν οἱ Καρχηδόνιοι ταῖς τῶν Ῥωμαίων ναυσὶ περιέπλεον σφᾶς, συντόνω χρώμενοι εἰρεσία, καὶ ἐκ 2.204 τοῦ αἰφνιδίου προσέβαλλον. χρόνον μὲν οὐν τινα ἰσοπαλῆς ἢ ναυμαχία ἐγένετο, εἰθ' οἱ Ῥωμαῖοι ἐπικρατέστεροι γεγονότες πολλοὺς μὲν κατέδυσαν, συνέσχον δὲ καὶ πολλοὺς. ὁ δ' Ἀννίβας ἐπὶ ἐπτήρους ναυμαχῶν, συσχεθείσης τῆς αὐτοῦ νηὸς τριήρει τινί, φοβηθεὶς μὴ ἀλῶ, τὴν ἐπτήρη τε ἐγκατέλιπε καὶ μεταβὰς εἰς ἑτέραν διέφυγε. Τῆς μὲν οὐν ναυμαχίας τοῦτο τέλος ἐγένετο καὶ λάφυρα πολλὰ ἐλήφθη· τὸν δ' Ἀννίβαν οἱ Καρχηδόνιοι διὰ τὴν ἠτταν ἀπέκτειναν ἂν, εἰ μὴ εὐθύς ἐπηρώτησε σφᾶς, ὡς ἀκεραίων ἐτι τῶν πραγμάτων ὀντων, εἰ ναυμαχῆσαι κελεύουσιν ἢ μή. συνθεμένων γὰρ αὐτῶν ναυμαχῆσαι, ὡς τῶ ναυτικῶ προέχειν ἐπαιρομένων, ὑπεῖπεν ὁ τι "οὐδὲν ἀρα ἡδίκηκα ὁ τι τὰ αὐτὰ ὑμῖν ἐλπίσας συνέβαλον· τῆς γὰρ γνώμης, ἀλλ' οὐ τῆς τύχης ἐτύχανον κύριος." καὶ ὁ μὲν ἐσώθη, τὴν δὲ ἡγεμονίαν ἀφῆρέθη· Δουίλιος δὲ τὸ πεζὸν προσλαβὼν τοὺς τε Ἐγεσταίους ἐρρύσατο, μὴδ' εἰς χεῖρας αὐτῶ τοῦ Ἀμίλκου ἐλθεῖν ὑπομείναντος, καὶ τὰ φίλια τὰ ἀλλα ἐβεβαιώσατο, καὶ εἰς τὴν Ῥώμην τοῦ θέρους παρελθόντος ἀνεκομίσθη. ἀπάραντος δ' αὐτοῦ ὁ Ἀμίλκας τό τε Δρέπανον κεκλημένον, ἐστι δὲ λιμὴν ἐπίκαιρος, ἐκρατύνατο καὶ ἐς αὐτὸν τὰ πλείστου κατέθετο ἀξια, καὶ τοὺς Ἐρुकίνους ἀπαντας μετανέστησε, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν κατέσκαψεν, ἵνα μὴ οἱ Ῥωμαῖοι καρτερὰν αὐτὴν οὖσαν καταλαβόντες ὀρηγήριον τοῦ πολέμου ποιήσωνται, καὶ πόλεις εἰλε τὰς μὲν βία, τὰς δὲ προδοσίᾳ· καὶ εἰ μὴ Γάϊος Φλώρος αὐτὸν ἐπέσχεν ἐκεῖ χειμάσας, τὴν Σικελίαν ἂν κατεστρέψατο ἀπασαν. Λούκιος δὲ Σκιπίων ὁ συνάρχων αὐτῶ ἐπὶ Σαρδῶ καὶ ἐπὶ Κύρνων ἐστράτευσε, κεῖνται δὲ ἐν τῶ Tur2.205 σηρικῶ πελάγει ἀλλήλων ὀλίγον ἀπέχουσαι, ὡς μίαν αὐτὰς πόρρωθεν εἰναι δοκεῖν, καὶ προτέρᾳ τῇ Κύρνῳ προσβαλὼν τὴν μὲν Οὐαλερίαν τὴν κρατίστην αὐτῆς πόλιν βία εἰλεν, ἀπόνως δὲ τὰ λοιπὰ ἐχειρώσατο. ἐς δὲ τὴν Σαρδῶ πλέων κατεῖδε τι ναυτικὸν Καρχηδόνιον, καὶ ἐπ' αὐτὸ ἐτράπετο. καὶ οἱ μὲν ἐφυγον πρὶν ἢ συμμίζαι, αὐτὸς δ' ἐπὶ πόλιν Ὀλβίαν ἠλθεν· ἐνθα τῶν Καρχηδονίων μετὰ τῶν νεῶν ἐπιφανέντων φοβηθεὶς, οὐ γὰρ εἰχε τὸ πεζὸν ἀξιόμαχον, ἐπ' οἱ κου ἀπῆρην. Ἐν δὲ τῶ τότε χρόνῳ ἀλλοι τε τῶν ἀλόντων καὶ ἐν τῶ ἀστει δουλευόντων, καὶ οἱ Σαυνῖται, συχνοὶ γὰρ πρὸς τὴν τοῦ ναυτικοῦ παρασκευὴν ἀφίκοντο, συνέθεντο τῇ Ῥώμῃ ἐπιβουλεύσαι. μαθὼν δὲ τοῦτο Ἐριος Ποτίλιος ὁ τῆς βοηθείας ἀρχων προσεποιήσατο συμφρονεῖν αὐτοῖς, ἵνα ἀκριβώσῃ πᾶν τὸ δεδογμένον αὐτοῖς, καὶ ἐπεὶ μὴ οἱ ὅς τ' ἢ καταμηνῦσαι τὸ βούλευμα, πάντες γὰρ περὶ αὐτὸν ἠσαν οἱ Σαυνῖται, ἐπεισεν αὐτοὺς βουλῆς ἀγομένης εἰς τὴν ἀγορὰν ἀθροισθῆναι καὶ καταβοῆσαι αὐτοῦ ὡς περὶ τὸν σῖτον ἀδικουμένους ὀνπερ ἐλάμβανον. τῶν δὲ τοῦτο ποιησάντων μεταπεμφθεὶς ὡς αἰτιος τοῦ θορύβου ἐξέφηνεν αὐτοῖς τὴν ἐπιβουλήν. καὶ τότε μὲν ἡσυχάσαντας ἀπέπεμψαν, νυκτὸς δὲ συνέλαβον ἐκαστοὶ τῶν ἐχόντων δούλους τινὰς ἐξ αὐτῶν· καὶ οὕτως ἢ πᾶσα ἐλύθη συνωμοσία. Τῶ δ' ἐπιγενομένῳ θέρει ἐν τε τῇ Σικελίᾳ καὶ

τῆ Σαρδοῖ α μα ἐπολέμησαν οἱ Ῥωμαῖοί τε καὶ οἱ Καρχηδόνιοι. καὶ μετὰ τοῦτ' Ἀτίλιος Λατῖνος ἐς τὴν Σικελίαν ἐλθὼν, καὶ Μουτίστρατον πόλιν ὑπὸ τοῦ Φλώρου πολιορκουμένην εὐρών, τῆ παρασκευῆ ἐκείνου ἐχρήσατο. καὶ προσβολὰς περὶ τὸ τεῖχος 2.206 αὐτοῦ ποιουμένου πρῶτον μὲν οἱ ἐπιχώριοι μετὰ τῶν Καρχηδονίων ἡμύνοντο κραταιῶς, τῶν δὲ γυναικῶν καὶ τῶν παίδων ἐς δάκρυα καὶ ἐς οἰμωγὰς προαχθέντων οὐκ ἀντέσχον. ὑπεξελθόντων δὲ νυκτὸς τῶν Καρχηδονίων α μα τῆ ε φ τὰς πύλας ἐθέλονται οἱ ἐπιχώριοι ἀνεπέτασαν. εἰσιόντες δὲ οἱ Ῥωμαῖοι πάντας ἐφόνευον, εως ἐκήρυξεν ὁ Ἀτίλιος τὴν λοιπὴν τε λείαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαβόντος εἶναι· εκτοτε γὰρ τοὺς λοιπούς τε ἐζώγησαν καὶ τὴν πόλιν προδιάρπασαντες κατέπρησαν. Ἐκεῖθεν δ' ἐπὶ Καμάριναν ἀπερισκέπτως γενόμενοι ἐς χωρία προλελοχισμένα ἐνέπεσον· καὶ πανσυδὶ αν ἐφθάρησαν, εἰ μὴ Μάρκος Καλπούρνιος χιλιαρχῶν σοφία μετῆλθε τὸ δυστύχημα. ἰδὼν γὰρ τινα τῶν πέριξ λόφων μόνον ὑπὸ τοῦ κρημνώδους μὴ προκατειλημμένον, ὀπλίτας τριακοσίουσ παρὰ τοῦ ὑπάτου ἠτήσατο, καὶ σὺν αὐτοῖς ἐπ' ἐκείνον ω ρμησεν, ι ν' οἱ πολέμιοι πρὸς αὐτοὺς τράπωνται, κάντεῦθεν οἱ λοιποὶ διαφύγωσι. καὶ ε σχεν ου τως· ὡς γὰρ τὴν ὄρμην αὐτῶν εἰδον οἱ ἐναντίοι, ἐκπλαγέντες τὸν μὲν υ πατον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ὡς η δη ἐαλωκότας κατέλιπον, ἐπὶ δὲ τὸν Καλπούρνιον συνέδραμον. καὶ μάχης ἰσχυρᾶς γεγονῆσας πολλοὶ μὲν κάκεινων, πάντες δ' οἱ τριακόσιοι ε πεσον· μόνος δὲ περιεσέσωστο ὁ Καλπούρνιος, τρωθεὶς μὲν, λαθὼν δ' ἐν τοῖς νεκροῖς κείμενος ὑπὸ τῶν τραυμάτων ὡς τεθνηκώς, ε νθα ζωὸς εὔρεθεὶς ἐσώθη. ἐν ω δ' οἱ τριακόσιοι ἐμάχοντο, ὁ υ πατος ἀπεχώρησε. διαφυγὼν δ' ου τως τὴν τε Καμάριναν καὶ α λλας πόλεις τὰς μὲν βία, τὰς δὲ καὶ ὁμολογία παρεστήσατο. ἐντεῦθεν 2.207 ἐπὶ τὴν Λιπάραν ω ρμησεν ὁ Ἀτίλιος. νυκτὸς δὲ λαθὼν προκατέσχεν αὐτὴν ὁ Ἀμίλκας, καὶ ἐπεξελθὼν αἰφνιδίως πολλοὺς διέφθειρε. Γάιος δὲ Σουλπίκιος τῆς τε Σαρδοῦς τὰ πλεῖστα κατέδραμε καὶ ὑπερφρονήσας ἐκ τούτου ω ρμησεν ἐπὶ τὴν Λιβύην. καὶ ἀπῆραν μὲν καὶ οἱ Καρχηδόνιοι σὺν τῷ Ἀννίβᾳ περὶ τοῖς οἰκοι δεδιότες, ἀντιπνεύσαντος δὲ πνεύματος σφίσις α μφω ἐπέστρεψαν. καὶ μετὰ ταῦτα ε σφηλε διὰ τινων ψευδαυτομόλων τὸν Ἀννίβαν ὁ Ἀτίλιος ὡς ἐς τὴν Λιβύην αυθις πλευσόμενος. σπουδῆ τε ου ν αὐτῷ ἐξαναχθέντι ἐπιπλεύσας ὁ Σουλπίκιος τὰς μὲν πλείους τῶν νεῶν ἀγνοοῦσας ὑπὸ ὀμίχλης ἐπὶ πολὺ τὸ γινόμενον καὶ ταραττομένας κατέδυσσε, τὰς δὲ λοιπὰς καταφυγούσας ἐς τὴν γῆν κενὰς εἰλεν. ὁ γὰρ Ἀννίβας οὐκ ἀσφαλῆ τὸν λιμένα ὀρών, καταλιπὼν αὐτὰς ὑπεχώρησεν εἰς πόλιν Σουλκούς· ε νθα στασιασάντων πρὸς αὐτὸν Καρχηδονίων προῆλθέ τε ἐς αὐτοὺς μόνος καὶ ἀπώλετο. ἀδεέστερον δ' ἐκ τούτου τὴν χώραν κατατρέχοντες οἱ Ῥωμαῖοι ἠττήθησαν ὑπὸ Ἀννωνος. ταῦτα ἐν τῷ ε τει τούτῳ ἐγένετο. καὶ συνεχῶς λίθοι ἐξ οὐρανοῦ ἐς τὴν Ῥώμην α μα πολλοί, ὡς καὶ χαλάζῃ εοικέναι, ε πεσον· καὶ ἐς τὸ Ἀλβανὸν καὶ α λλοθι λίθους ὁμοίως συνέβη κατενεχθῆναι. Οἱ δ' υ πατοι ἐπὶ Σικελίαν ἐλθόντες ἐπὶ Λιπάραν ἐστράτευσαν. ἐπεὶ δ' ὑπὸ τὴν ακραν τὴν Τυνδαρίδα καλουμένην ναυλοχοῦντας η σθοντο τοὺς Καρχηδονίους, διχῆ τὸν πλοῦν ἐποιοῦντο. καὶ θατέρου τῶν ὑπάτων τῷ ἡμίσει τοῦ ναυτικοῦ τὸ ἀκρωτήριον περιβαλόντος, νομίσας ὁ Ἀμίλκας μόνους εἶναι, ἐξανήχθη· ὡς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ ἐπεγέγοντο, πρὸς φυγὴν ἐχώρησε καὶ τοῦ ναυτικοῦ πλεῖστον ἀπέβαλεν. ἐπαρ2.208 θέντες δ' οἱ Ῥωμαῖοι Σικελίαν μὲν ὡς η δη σφετέραν ουσαν κατέλιπον, τῆ δὲ Λιβύῃ τῆ τε Καρχηδόνι ἐπιχειρῆσαι ἐτόλμησαν. ἡγοῦντο δὲ αὐτῶν ο τε Ῥηγοῦλος ὁ Μάρκος καὶ Λούκιος Μάλλιος, ἐξ ἀρετῆς προκριθέντες. καὶ οἱ μὲν εἰς τὴν Σικελίαν πλεύσαντες τὰ ἐκεῖ τε καθίστων καὶ τὸν ἐς τὴν Λιβύην ἠυτρέπιζον πλοῦν, Καρχηδόνιοι δὲ οὐκ ἀνέμειναν αὐτοὺς ἐπιπλεῦσαι σφίσις, ἀλλὰ παρασκευασάμενοι πρὸς Σικελίαν ἠπείχθησαν. καὶ παρὰ τῆ Ἡρακλειώτιδι ἐς χεῖρας ἀλλήλοισ η λθον. ἰσορρόπου δὲ τῆς ναυμαχίας ἐπὶ πολὺ γινομένης, τέλος ὑπερέσχον Ῥωμαῖοι· Ἀμίλκας δὲ ἀντιστῆναι αὐτοῖς οὐκέτι

ἔτόλμα, Ἀννωνὰ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐπεμψεν ὡς ὑπὲρ εἰρήνης, βουλόμενος τὸν καιρὸν τρίβειν· ἠλπίζε γὰρ στρατεύμα' οἱ πεμφθήσεσθαι οἱ κοθεν. Ἀννων δέ, βούωντων τινῶν συλλαβεῖν αὐτὸν ὅτι καὶ Καρχηδόνιοι ἀπάτη συνέλαβον τὸν Κορνήλιον, "ἀν τοῦτο ποιήσητε" εἶπεν, "οὐδὲν ἐτι κρείττους τῶν Λιβύων ἐσεσθε." ἐκεῖνος μὲν οὐν εὐκαιρότατα θωπεύσας οὐδὲν ἐπαθεν, οἱ δὲ καὶ αὐθις τοῦ πολέμου εἰχοντο. καὶ οἱ μὲν ὑπατοὶ ἐκ τῆς Μεσσηνίας ἐπλεον, Ἀμίλκας δὲ καὶ Ἀννων διαιρεθέντες ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς περισχεῖν ἐμελέτων. ἀλλ' ὁ μὲν Ἀννων οὐχ ὑπέστη προσιόντας αὐτούς, προκαταπλεύσας δ' εἰς Καρχηδόνα ταύτην ἐφύλασσε· ὁ δὲ Ἀμίλκας πυθόμενος τοῦτο κατὰ χώραν ἐμενεν. ἐκβάντες δ' εἰς τὴν γῆν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ τὴν Ἀσπίδα τὴν πόλιν ἐχώρησαν. οὐς ἰδόντες προσιόντας οἱ ἐπιχώριοι προὔπεξῆλθον· καὶ ἀμαχεῖ κατασχόντες αὐτὴν οἱ Ῥωμαῖοι τοῦ πολέμου ὀρμητήριον ἐποίησαντο, κάντεῦθεν τὴν τε γῆν ἐπόρθουν καὶ πόλεις τὰς μὲν ἐθελουσίας, τὰς δὲ φόβῳ προσεκτώντο, λείαν τε πολλὴν ἐλάμβανον καὶ 2.209 αὐτομόλους πλείστους ἐδέχοντο, καὶ τῶν οἰκείων συχνούς τῶν ἐν τοῖς πρὶν πολέμοις ἀλόντων ἐκομίζοντο. Χειμῶνος δὲ ἐπιγενομένου Μάλλιος μὲν εἰς Ῥώμην σὺν τῇ λείᾳ ἀπέπλευσε, Ῥηγοῦλος δ' ἐν τῇ Λιβύῃ ὑπέμεινε. καὶ οἱ Καρχηδόνιοι ἐν παντὶ κακοῦ γεγόνασι, τῆς χώρας τε πορθουμένης αὐτῶν καὶ τῶν περιοίκων ἀλλοτριουμένων, καὶ κατειληθέντες εἰς τὸ τεῖχος ἡσύχαζον. Ῥηγούλῳ δὲ παρὰ τὸν Βαγράδαν ποταμὸν στρατοπεδευομένῳ δράκων ἐπεφάνη ὑπερμεγέθης, οὐ τὸ μῆκος λέγεται εἶναι ποδῶν ἑκατὸν πρὸς τοῖς εἰκοσι· καὶ γὰρ ἡ λεβηρὶς αὐτοῦ εἰς τὴν Ῥώμην κεκόμιστο δι' ἐπίδειξιν· ἀνάλογον δὲ καὶ τὸν ἀλλοφυεῖν τοῦ σώματος. οὐς συχνούς τῶν στρατιωτῶν τοὺς μὲν πελάζοντας αὐτῷ, τοὺς δὲ καὶ πίνοντας ἐκ τοῦ ποταμοῦ διέφθειρε. κατειργάσατο δ' αὐτὸν ὁ Ῥηγοῦλος πλήθει στρατιωτῶν καὶ μηχαναῖς λιθοβόλοις. καὶ τὸν μὲν οὐτως ἐφθειρεν, τῷ δὲ Ἀμίλκᾳ ἐπὶ μετεώρου καὶ ὑλώδους στρατοπεδευομένῳ χωρίου νύκτωρ προσέμιξε, καὶ πολλοὺς μὲν ἐν ταῖς εὐναῖς, πολλοὺς δ' ἐξεγερθέντας διώλεσεν· εἰ δὲ τινες καὶ διέφυγον, τοῖς τὰς ὁδοὺς τηροῦσιν ἐμπίπτοντες ὠλλυντο. καὶ οὐτω τῶν τε Καρχηδονίων μέρος ἀναλώθη πολὺ καὶ πόλεις αὐτῶν συχναὶ πρὸς Ῥωμαίους μεθίσταντο. φοβηθέντες δ' οἱ ἐν τῇ πόλει μὴ ἀλώσι διεκηρυκέυσαντο πρὸς τὸν ὑπατόν, ὅπως ὁμολογίᾳ τινὶ ἐπιεικεῖ ἀποπέμψαντες αὐτὸν τὸ παραυτίκα δεινὸν ὑπεκφύγωσιν. ἐπεὶ δὲ πολλὰ ἀπητοῦντο 2.210 καὶ φορτικά, ὡς ἀλωσιν αὐτῶν ἀκριβῆ νομίζεσθαι τὰς σπονδάς, πολεμεῖν μᾶλλον εἶλοντο. Ὁ μὲντοί Ῥηγοῦλος μέχρι τότε εὐτυχῶν ἀυχήματος μεστὸς ἐγένετο καὶ φρονήματος, ὥστε καὶ γράφειν εἰς τὴν Ῥώμην ὅτι κατεσφραγισμένας ἐχει τὰς τῶν Καρχηδονίων πύλας ὑπὸ τοῦ φόβου· τὰ ἴσα δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ καὶ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐφρόνουν. ὁθεν καὶ ἐσφάλησαν. ἠλθον μὲν γὰρ τοῖς Καρχηδονίοις καὶ ἑτεροὶ σύμμαχοι, ἠλθε δὲ καὶ ἐκ Λακεδαιμόνος Ξάνθιππος. οὐτος τὴν αὐτοκράτορα τῶν Καρχηδονίων ἀρχὴν εἰληφώς· ὅτε γὰρ δῆμος αὐτῷ τὰ πράγματα προθύμως ἐπέτρεψε καὶ ὁ Ἀμίλκας καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἐν τέλει ἐκουσίως ἐξέστησαν· τὰ τε ἀλλὰ παρεσκεύασεν εὐ, καὶ ἀπὸ τῶν μετεώρων τοὺς Καρχηδονίους, ἐν οἷς ὑπὸ δέους ἦσαν, κατήγαγεν εἰς τὸ ὀμαλόν, ἐν ᾧ ἡ τε ἵππεῖα αὐτῶν καὶ οἱ ἐλέφαντες πλεῖστον ἰσχύσειν ἐμελλον. καὶ τὸν μὲν ἀλλοφυεῖν χρόνον ἡσύχαζε, τηρήσας δὲ ποτε τοὺς Ῥωμαίους καταφρονητικῶς ἀυλιζομένους, μέγα γὰρ τῇ νίκῃ φρονοῦντες καὶ τὸν Ξάνθιππον ὡς Γραικὸν ὑπερορώντες· οὐτω γὰρ καλοῦσι τοὺς Ἕλληνας, καὶ εἰς ὀνειδος δυσγενείας τῷ προσρήματι κατ' αὐτῶν χρῶνται· τὰς στρατοπεδείας ἀπερισκέπτως πεποιήντο, οὐτως οὐν τοῖς Ῥωμαίοις διακειμένοις ὁ Ξάνθιππος ἐπελθὼν, καὶ τὸ ἵππικὸν αὐτῶν διὰ τῶν ἐλεφάντων τρεψάμενος, πολλοὺς μὲν κατέκοψε, πολλοὺς δὲ καὶ ἐζώγησε καὶ αὐτὸν τὸν Ῥηγοῦλον. καὶ ἐν φρονήματι διὰ ταῦτα ἦσαν οἱ Καρχηδόνιοι· τοὺς δὲ ἀλόντας περιέσωσαν, ἵνα μὴ καὶ οἱ παρὰ τῶν Ῥωμαίων πρότερον ἐξ αὐτῶν αἰχμαλωτισθέντες κτανθῶσι. τοὺς μὲν οὐν ἀλλοφυεῖν

2.211 τῶν ἐαλωκότων Ῥωμαίων ἐν θεραπείᾳ εἶχον, τὸν δὲ Ῥηγοῦλον ἐν πάσῃ κακουχίᾳ πεποιήντο, τροφήν τε αὐτῷ ὅσον ἀποζῆν προσῆγον, καὶ ἑλέφαντα προσέφερον συνεχῶς, ὅπως ὑπ' αὐτοῦ δειματούμενος μήτε τῷ σώματι μήτε τῇ διανοίᾳ ἡσυχάζοι. ἐπὶ συχνὸν δὲ κακώσαντες οὐ τως αὐτὸν εἰς δεσμοτήριον ἐθεντο. τοὺς δὲ σφετέρους συμμάχους οἱ Καρχηδόνιοι δεινότατα μετεχειρίσαντο. οὐ γὰρ εὐποροῦντες ἀποδοῦναι αὐτοῖς ἀπροϋπέσχοντο, ἀπέπεμψαν αὐτοὺς ὡς καὶ τὸν μισθὸν αὐτοῖς οὐκ ἐς μακρὰν ἀποδώσαντες. ἐκέλευσαν δὲ τοῖς κομίζουσι σφᾶς εἰς ἐρήμην τινὰ νῆσον ἐκβιβάσαι καὶ λάθρα ἀποπλεῦσαι. καὶ τὸν Ξάνθιππον δὲ οἱ μὲν φασὶ καταποντίσαι αὐτοὺς ἀποπλεύσαντι ἐπιπλεύσαντας, οἱ δὲ ναῦν αὐτῷ δοῦναι παλαιὰν μηδὲν στέγουσαν, νέον καταπιτῶσαντας ἐξωθεν, ἵνα αὐτῇ ἐφ' ἑαυτῆς καταποντισθῇ· τὸν δὲ γνόντα τοῦτο εἰς ἕτερον ἐμβῆναι καὶ οὐ τω διασωθῆναι. ταῦτα δ' ἐποίουν, ἵνα μὴ δοκοῖεν πρὸς ἐκείνου σεσῶσθαι· ἐνόμισαν γὰρ ἀπολωλὸτος αὐτοῦ καὶ τὴν τῶν ἐργῶν δόξαν συναπολέσθαι. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ἠλγουν μὲν διὰ τὸ συμβάν, καὶ πλέον ὅτι τοὺς Καρχηδονίους ἐπὶ τὴν Ῥώμην αὐτὴν προσεδόκων πλευσεῖσθαι. διὰ ταῦτα τὴν τὴν Ἰταλίαν ἐν φυλακῇ ἐποίησαντο καὶ ἐπὶ τοὺς ἐν Σικελίᾳ τῇ τε Λιβύῃ ὄντας Ῥωμαίους σπουδῇ τοὺς ὑπάτους ἐπέμψαν, Μάρκον Αἰμίλιον καὶ Φούλβιον Πλαίτινον. οἱ ἐς Σικελίαν πλεύσαντες, καὶ φρουρήσαντες τὰ ἐκεῖ, πρὸς Λιβύην ὠρμήκεσαν· καὶ χειμῶνι ληφθέντες κατηνέχθησαν ἐς Κόρσουραν· πορθήσαντες δὲ τὴν νῆσον καὶ φρουρᾶ παραδόντες ἐπλεοναυτίς. 2.212 κἂν τούτῳ ἰσχυρὰ ναυμαχία πρὸς Καρχηδονίους ἐγένετο. ἠγωνίζοντο γὰρ οἱ μὲν παντελῶς τοὺς Ῥωμαίους ἐκ τῆς οἰκείας ἐκβαλεῖν, Ῥωμαῖοι δὲ τοὺς ἐγκαταλειφθέντας σφῶν ἐν τῇ πολεμίᾳ ἀνασώσασθαι. ἀγχωμάλως δὲ μαχομένων οἱ ἐν τῇ Ἀσπίδι ὄντες Ῥωμαῖοι κατὰ νότου τοῖς Καρχηδονίοις ἐξαίφνης ἐπέπλευσαν, καὶ ἀμφιβόλους αὐτοὺς καταλαβόντες ἐνίκησαν. καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τῷ πεζῷ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκράτησαν, καὶ εἰλον πολλοὺς οὐκ ἐκ τῶν Ῥηγοῦλον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀλόντας περιεσώσαντο. ἀρπαγὰς δὲ τινὰς ποιησάμενοι ἐς Σικελίαν ἐπλεοναυτίς. χειμῶνι δὲ περιπεσόντες καὶ πολλοὺς ἀποβαλόντες, οἱ κοίταῖς ναυσὶ ταῖς περιωθεισῶν ἀπέπλευσαν. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι καὶ τὴν Κόρσουραν ἐλαβον καὶ ἐς Σικελίαν ἐπεραιώθησαν· καὶ εἰ μὴ τὸν Κολλατῖνον καὶ Γναῖον Κορνήλιον ἐμαθον πολλῶν προσπλέοντας ναυτικῶν, πᾶσαν ἀνὰ αὐτὴν ἐχειρώσαντο. οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι ναυτικὸν τε ἀριστον ταχέως ἐξήρτυσαν καὶ καταλόγους βελτίστους ἐπεποιήκεσαν, καὶ οὐ τως ἐρρώσθησαν ὡς τὴν τρίτῳ μηνὶ ἐς τὴν Σικελίαν ἐπανελθεῖν. πεντακοσιοστὸν δ' ἡν ἐτος ἀφ' οὗ περὶ Ῥώμῃ συνέστη. καὶ τὴν μὲν κάτω τοῦ Πανόρμου πόλιν οὐ χαλεπῶς εἰλον, τῇ δὲ ἀκρᾷ προσεδρεύοντες ἐκακοπάθησαν, μέχρις οὐ τοὺς ἐν αὐτῇ ἐπέλιπεν ἡ τροφή. τότε γὰρ προσεχώρησαν τοῖς ὑπᾶτοις. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι τὰς ναῦς αὐτῶν οἱ καδε πλεύσας τηρήσαντες εἰλον συχνὰς χρημάτων μεστάς. εἰ τα Σερουίλιος τε Καιπίων καὶ Γάιος Σεμπρόνιος υπατοὶ τοῦ μὲν Λιλυβαίου πειράσαντες ἀπεκρούσθησαν, ἐς δὲ τὴν Λιβύην ἐπεραιώθησαν, καὶ τὴν παραλίαν ἐπόρθουν. ὡς δ' ἐκομίζοντο οἱ καδε, χειμῶνι ἐνέτυχον καὶ ἐβλάβησαν. διὸ νομίσας ὁ δῆμος 2.213 ἐξ ἀπειρίας τῶν ναυτικῶν βλάπτεσθαι, τῆς μὲν ἀλλῆς θαλάσσης ἀπέχεσθαι ἐψηφίσαντο, ναυσὶ δ' ὀλίγαις τὴν Ἰταλίαν φρουρεῖν. τῷ δ' ἐπιγενομένῳ εἰ τὸν Πούπλιος Γάιος καὶ Αὐρήλιος Σερουίλιος ἐς τὴν Σικελίαν ἦλθον, καὶ ἀλλὰ τέτινα κατεστρέψαντο καὶ Ἰμέραν· οὐ μόντοι τινὰ συνέσχον τῶν ἐν αὐτῇ· νυκτὸς γὰρ αὐτοὺς οἱ Καρχηδόνιοι ἐξεκόμισαν. μετὰ δὲ τοῦτο Αὐρήλιος ναῦς τε παρὰ Ἰέρωνος εἰληφῶς καὶ οἱ τῶν Ῥωμαίων ἦσαν ἐκεῖ συμπαραλαβὼν ἐπλευσεν εἰς Λιπάραν, καὶ ἐν αὐτῇ χιλιάρχον Κύντον Κάσσιον καταλιπὼν προσεδρεύοντα μάχης ἀνευ, ἀπῆρεν οἱ καδε. Κύντος δὲ μὴ φροντίσας τῆς ἐντολῆς προσέμιξε τῇ πόλει καὶ πολλοὺς ἀπέβαλεν. ὁ μόντοι Αὐρήλιος μετὰ ταῦτα ἐκείνους ἐλὼν πάντας ἀπέκτεινε καὶ τὸν Κάσσιον τῆς ἀρχῆς ἐπαύσε. Καρχηδόνιοι δὲ τὰ δόξαντα τοῖς Ῥωμαίοις περὶ τοῦ ναυτικοῦ μαθόντες,

επεμψαν εἰς Σικελίαν, πᾶσαν ὑποτάξει τότε ἔλπισαντες. καὶ εὖς μὲν ἀμφω παρῆσαν οἱ υπατοὶ Καϊκίλιος Μέτελλος καὶ Γάιος Φούριος, ἡρέμου· ὡς δὲ πρὸς τὴν Ῥώμην ἀπῆρεν ὁ Φούριος, κατεφρόνησαν τοῦ Μετέλλου καὶ πρὸς τὸ Πάνορμον ἦλθον. ὁ δὲ Μέτελλος κατασκόπους ἔλθειν μαθὼν ἐκ τῶν πολεμίων, ἠθοῖσε τοὺς ἐν τῇ πόλει πάντας, καὶ διαλεχθεὶς αὐτοῖς ἀλλήλων λαβέσθαι σφίσιν ἐκέλευσε· καὶ οὕτως ἐκαστὸν ἀνακρίνων ὁστις τε εἴη καὶ ὅ,τι πράττει, κατεφώρασε τοὺς πολεμίους. Καρχηδόνιοι δὲ παρετάξαντο ὡς μαχοῦμενοι, καὶ Μέτελλος δεδιέναι προσεποιεῖτο. τούτου δ' ἐπὶ πλεῖστον 2.214 οὐσ ἡμέρας γινομένου οἱ Καρχηδόνιοι ἐφρονηματίσθησαν καὶ προσέβαλλον θρασύτερον. καὶ τότε ὁ Μέτελλος σημείον τοῖς Ῥωμαίοις ἤρε· ἵνα τούτου ἐξαπιναιῶς ἐκεῖνοι κατὰ πάσας τὰς πύλας ἐπεκδραμόντες ῥαδίως ἐκράτησαν, καὶ ἐς στενὸν αὐτοὺς κατέκλεισαν, ὥστε μηκέτ' ἀναχωρῆσαι δι' αὐτοῦ δυνηθῆναι. στενοχωρούμενοι γάρ, αὐτοὶ καὶ αὐτοὶ πολλοὶ ὄντες καὶ πολλοὺς ἐλέφαντας ἔχοντες, ἐταράττοντο. κἄν τούτῳ τὸ ναυτικὸν τὸ Λιβυκὸν προσπλευσαν αὐτοῖς ἐγένετο φθορᾶς αἰτιώτατον. ἰδόντες γάρ τὰς ναῦς ὠρμησαν εἰς αὐτὰς καὶ ἐμβαίνειν ἐξεβιάζοντο, καὶ οἱ μὲν εἰς τὴν θάλασσαν ἐνέπιπτον καὶ ἐφθείροντο, οἱ δὲ ὑπὸ τῶν ἐλεφάντων ἐμπελαζομένων ἀλλήλοις τε καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀπώλλυντο, οἱ δὲ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐκτείνοντο, πολλοὶ δὲ καὶ ζῶντες ἐάλωσαν ἄνδρες τε καὶ ἐλέφαντες. ἐπειδὴ γάρ ἀνευ τῶν συνήθων σφίσιν ἀνδρῶν ὄντες ἡγριαίνοντο, κήρυγμα τοῖς αἰχμαλώτοις ὁ Μέτελλος ἐποίησατο σωτηρίαν καὶ ἀδειαν τοῖς συλλαβοῦσιν αὐτοὺς διδοῦν· καὶ οὕτως προσελθόντες τινὲς τοῖς σφῶν πραοτάτοις ἐκείνους τε διὰ τὴν συνήθειαν ἐχειρώσαντο καὶ τοὺς ἄλλους προσεπεσπᾶσαντο. οὐσ καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ἐκόμισαν ἑκατὸν ὄντας καὶ εἰκοσίν, οὕτως αὐτοὺς τὸν πορθμὸν περαιώσαντες. πίθους πολλοὺς συνδήσαντες ἀλλήλοις καὶ ξύλοις διαλαβόντες σφᾶς, ὥστε μήτ' ἀπαρτᾶσθαι σφᾶς μήτε συμπίπτειν, δοκοῦς ἐπ' αὐτῶν ἐπέτειναν καὶ ὑλην καὶ γῆν ἐπεφόρησαν, φράξαντές τε περίξ τὸ χωρίον, ὡς αὐτῇ τι ἐοικέναι, εἰς τοῦτο αὐτοὺς ἐπεβίβασαν, καὶ διεπόρθμευσαν οὐδ' αἰσθανομένους ὅτι πλέοιεν. ὁ μὲν οὖν Μέτελλος οὕτως ἐνίκησεν, ὁ δ' Ἀσδρούβας ὁ τῶν Καρχηδονίων 2.215 στρατηγὸς σωθεὶς τότε ὑστερον ὑπὸ τοῖς Καρχηδονίων ἐκλήθη καὶ ἀνεσκολοπίσθη. Οἱ Καρχηδόνιοι δὲ διεκηρυκεύσαντο τοῖς Ῥωμαίοις διὰ τε τὰ ἄλλα καὶ τὸ πλῆθος τῶν αἰχμαλώτων, καὶ τοῖς πρέσβεσι καὶ αὐτὸν τὸν Ρηγοῦλον συνέπεμψαν, πᾶν δι' αὐτοῦ οἰηθέντες κατωρθωκέναι διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀνδρός, ὡς ἠρκεῖσαν τε αὐτὸν ἡμῶν ἐπανήξειν. καὶ οὕτως τε ἄλλα ὡς εἰς τῶν Καρχηδονίων ἐπραττε καὶ οὕτως τὴν γυναῖκα εἰς λόγους ἐδέξατο οὕτως τὴν πόλιν εἰσῆλθε, καὶ ταῦτα καλούμενος, ἀλλ' ἐξω τοῦ τείχους τῆς βουλῆς ἀθοροισθείσης, ὡς ἔθος ἦν χρηματίζειν τῶν πολεμίων τοῖς πρέσβεσιν, εἰσαχθεὶς εἰς τὸ συνέδριον εἶπεν "ἡμᾶς, ὡς πατέρες, πρὸς ὑμᾶς Καρχηδόνιοι ἐπεμψαν· ἐκεῖνοι γὰρ με ἐστάλκασι, ἐπεὶ δοῦλος αὐτῶν νόμῳ πολέμου γεγένημαι· καὶ ἀξιοῦσι μάλιστα μὲν καὶ τὸν πόλεμον λύσασθαι ἐπὶ συνθήκαις ταῖς δοκούσαις ἀμφοῖν, εἰ δὲ μή, τῶν αἰχμαλώτων ποιήσασθαι ἀλλαγὰς." ταῦτα εἰπὼν μετέστη μετὰ τῶν πρέσβεων, ὡς ἂν καθ' ἑαυτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι βουλευσῶνται. κελευόντων δὲ αὐτὸν τῶν ὑπάτων συμμετασχεῖν σφίσιν τῆς διαγνώμης, οὐ πρὶν ἐπέισθη πρὸ τοῦ παρὰ τῶν Καρχηδονίων ἐπιτραπῆναι. ὁ δὲ τῶς μὲν ἐσιώπα· ἐπεὶ δ' οἱ βουλευταὶ εἶπεν αὐτὸν γνώμην ἐκέλευον, εἶπεν "εἰμὶ μὲν εἰς ἐξ ὑμῶν, ὡς πατέρες, καὶ νυμυριάκις ἄλῳ· τὸ μὲν γὰρ σῶμά μου Καρχηδονίων, ἡ δὲ ψυχὴ μου ὑμετέρα ἐστίν· ἐκεῖνο μὲν γὰρ ὑμῶν ἠλλοτριῶται, ταύτην δὲ οὐδεὶς δύναται μὴ οὐχὶ Ῥωμαίαν εἶναι ποιῆσαι· καὶ ὡς μὲν αἰχμάλωτος Καρχηδονίοις 2.216 προσήκω, ἐπεὶ δ' οὐκ ἐκ κακίας, ἀλλ' ἐκ προθυμίας ἐδυστύχησα, καὶ Ῥωμαῖός εἰμι καὶ φρονῶ τὰ ὑμέτερα. καὶ οὐδ' ἐξ ἐνὸς τρόπου λυσιτελεῖν ὑμῖν τὰς καταλλαγὰς νομίζω." Ταῦτα ὁ Ρηγοῦλος εἰπὼν καὶ τὰς αἰτίας προσέθηκε δι' ἃς τὰς συμβάσεις ἀπηγόρευε, καὶ ἐπήγαγεν ὡς "οἱ δὲ μὲν ὅτι προὔτος μοι ὁ λεθρὸς πρόκειται·

ἀδύνατον γὰρ λαθεῖν αὐτοὺς αὐτῶν συνεβούλευσα· ἀλλὰ καὶ οὕτως τῆς ἑμαυτοῦ σωτηρίας τὸ κοινῆ συμφέρον προτίθημι. εἰ δέ τις φήσει, τί οὐκ ἐκδιδράσκεις ἢ ἔνταῦθα καταμένεις; ἀκούσεται οὐτι μῶμοκα αὐτοῖς ἐπανήξειν, καὶ οὐκ ἀν παραβαίην τοὺς ὀρκους, οὐδ' εἰ πρὸς πολεμίους γεγόνασιν, καὶ δι' ἄλλα, μάλιστα δὲ οὐτι τὸ δεινὸν ἐμπεδορκήσας μὲν ἄλλος πείσομαι, ἀνδρ' ἐπιπορκήσω, πᾶσα ἢ πόλις ἀναπλησθήσεται." Ἡ γερούσια δὲ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἐνεκεν καὶ τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀντιδοῦναι προτεθύμητο. γνοῦς οὐκ οὗτο αὐτός, ἵνα μὴ τὸ συμφέρον δι' αὐτὸν καταπρόνται, ἐπλάσατο πεπωκέναι φάρμακον δηλητήριον, καὶ μέλλειν πάντως ὑπ' αὐτοῦ ἀπολέσθαι. καὶ οὐτε ἡ σύμβασι γέγονεν οὐτε τῶν αἰχμαλώτων ἢ ἀμοιβή. ἀπίοντος δ' αὐτοῦ σὺν τοῖς πρέσβεσιν ἀντελάβοντο ἄλλοι τε καὶ οἱ παῖδες καὶ ἡ γυνή· οἱ δ' ὑπατοὶ μὴτ' ἐθέλοντα καταμεῖναι αὐτὸν ἐκδώσειν ἐφασαν μὴτ' ἀπίοντα κατασχεῖν. καὶ οὐτω προτιμήσας μὴ παραβῆναι τοὺς ὀρκους ἀνεκομίσθη. καὶ αἰκισθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ὡς ἡ φήμη λέγει, ἀπέθανε. τὰ γὰρ βλέφαρα αὐτοῦ περιτεμόντες, καὶ χρόνον τινὰ ἐν σκοτει καθείρξαντες, εἰτα εἰς σκεῦός τι σύμπηκτον κέντρα πανταχόθεν εχον ἐμβαλόντες αὐτὸν καὶ τρέψαντες πρὸς τὸν ἠλιον, οὕτως ὑπὸ κακοπαθείας καὶ ἀγρυπνίας μὴ δυνάμε2.217 νόνη κλιθῆναι διὰ τὰ κέντρα διέφθειραν. ἀπυθόμενοι οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς πρώτους τῶν παρ' αὐτοῖς αἰχμαλώτων παρέδωσαν τοῖς ἐκείνου παισὶ καὶ ἀνταϊκίσασθαι καὶ ἀνταποκτεῖναι. Τοὺς δ' ὑπάτους ἐς τὴν Λιβύην στρατεύσασθαι ἐψηφίσαντο τὸν τε Γάιον τὸν Ἀτίλιον τὸν τοῦ Ῥηγούλου ἀδελφὸν καὶ τὸν Μάλλιον τὸν Λούκιον. οἱ ἐς τὴν Σικελίαν ἐλθόντες τῷ Λιλυβαίῳ προσέβαλον, καὶ τι μέρος τῆς τάφρου συγχῶσαι εἰς τὴν τῶν μηχανημάτων προσαγωγὴν ἐπεχείρησαν. καὶ οἱ Καρχηδόνοι ὑπορύσσοντες τὸν χοῦν ὑφείλκον. ἐπεὶ δ' ἡλαττοῦντο τῇ πολυχειρίᾳ, τεῖχος ἐτερον ἐνδον μνηοειδὲς ὠκοδόμησαν. καὶ οἱ μὲν ὑπονόμους ὑπὸ τὸν κύκλον εἰργάζοντο, ὁπὼς κατὰ τὸ διάκενον αὐτῶν ἰζήσαντος τοῦ τείχους εἰσπέσωσιν· οἱ Καρχηδόνοι δὲ ἀντορύσσοντες πολλοὺς μὲν ἀγνοοῦντας τὸ γινόμενον ἐκδεχόμενοι ἐκτεινον, πολλοὺς δὲ καὶ πῦρ ἐν φρυγάνοις εἰς τὰ ὀρύγματα ἐμβάλλοντες ἐφθειρον. ἐπεὶ δὲ τινες τῶν συμμάχων, τῇ τε παρατάσει τῆς πολιορκίας ἀχθόμενοι καὶ τῷ μὴ τὸν μισθὸν αὐτοῖς ἐντελῆ καταβάλλεσθαι, προδοῦναι τὸ χωρίον τοῖς Ῥωμαίοις διεκηρυκεύοντο, ἐφώρασεν ὁ Ἀμίλκας τὸ βουλευόμενον, οὐκ ἐξέφηνε δέ, ἵνα μὴ πολεμῶσι αὐτούς· χρήματα δὲ τοῖς ἀρχουσιν αὐτῶν παρασχῶν καὶ τῷ πλήθει προσυποσχόμενος ἐτερα, οὕτως αὐτοὺς ὠκείωσατο ὥστε μὴδ' ἀρνήσασθαι τὴν προδοσίαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τελευταίους πρέσβεις ἐπανιόντας ἀπόσασθαι. οἱ πρὸς τοὺς ὑπάτους αὐτομολήσαντες γῆν τε ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐτερ' ἀττα ελαβον. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ οἱ Καρχηδόνοι πέμπουσιν Ἀρδέβαν σὺν ναυσὶ πλείσταις εἰς τὸ Λιλύβαιον σῆτον ἀγούσαις καὶ χρήματα. καὶ οὗς χειμῶνα ἐπιτη2.218 ρήσας εἰσέπλευσε. κἄκ τούτου καὶ ἄλλοι συχνοὶ καταίρειν ὁμοίως ἐτόλμων· καὶ οἱ μὲν ἐπετύγχανον, οἱ δὲ ἀπώλλυντο. Ἔως μὲν οὕτως ἀμφω παρήσαν οἱ ὑπατοὶ, ἰσοπαλεῖς οἱ ἀγῶνες ἐγίνοντο· νόσου δὲ καὶ λιμοῦ τρυχόντων αὐτούς, καὶ τοῦ ἑτέρου οἱ καδε διὰ ταῦτα σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν στρατιώταις ἀναχωρήσαντος, Ἀμίλκας θαρρήσας ἐπεξήει καὶ τὰς μηχανὰς ἐνεπίμπρα καὶ τοὺς ἐπαμύνοντας αὐταῖς ἐφθειρε, καὶ ἡ ἴππος αὐτοῦ ἐκ τοῦ Δρεπάνου ὀρμωμένη τὰ τε ἐπιτήδεια κομίζεσθαι τοὺς Ῥωμαίους ἐκώλυε καὶ τὴν αὐτῶν συμμαχίδα κατέτρεχε, καὶ ὁ Ἀρδέβας ποτὲ μὲν τῆς Σικελίας, ποτὲ δὲ τῆς Ἰταλίας τὰ παράλια ἐκείρειν· ὁθεν οἱ Ῥωμαῖοι ἐν ἀπορίᾳ κατέστησαν. τῶς μὲντοι Λούκιος Ἰούνιος ἠτοιμάζε ναυτικόν, Κλαύδιος δὲ Πούλχρος εἰς τὸ Λιλύβαιον ἐπειχθεὶς καὶ τριήρεις πληρώσας συνέλαβε δι' αὐτῶν Ἀννωνά τὸν Καρχηδόνιον ἐκπλέοντα πεντήρει· καὶ παράδειγμα τοῖς Ῥωμαίοις τῆς κατασκευῆς τῶν νηῶν ἐγένετο. Πολλάκις δὲ τοῦ ναυτικοῦ κινδυνεύοντος ἐβαρύνοντο οἱ Ῥωμαῖοι τῇ συνεχεῖ τῶν νεῶν φθορᾷ· ἀνδρας γὰρ συχνοὺς καὶ χρήματα πλείστα ἐν

ταύταις ἀπόλλυσαν· οὐ μέντοι γε καὶ ἐνέδοσαν, ἀλλὰ καὶ τινὰ φθεγξάμενον περὶ καταλλαγῶν πρὸς Καρχηδονίους ἐν τῇ βουλῇ διεχρήσαντο, καὶ λεχθῆναι δικτάτωρα ἐψηφίσαντο. καὶ δικτάτωρ μὲν ὁ Κολλατῖνος ἐλέχθη, ἰπάρχησε δὲ γε ὁ Μέτελλος· οὐδὲν δὲ μνήμης ἐπραξάν α ξιον. ἐν ᾧ δ' ὁ Κολλατῖνος δικτάτωρ ἐλέγετο, ἐν τούτῳ τὸν Ερυκα παρεστήσατο ὁ Ἰούνιος, καὶ ὁ Καρθάλων κατέσχεν Αἰγίθαλλον καὶ ἐζώγησε τὸν Ἰούνιον. 2.219 Τῷ δ' ἐξῆς εἰτε Αὐρήλιος Γάιος καὶ Σερουίλιος Πούπλιος τὴν ἀρχὴν λαβόντες τό τε Λιλύβαιον καὶ τὸ Δρέπανον ἐλύπουν καὶ τοὺς Καρχηδονίους τῆς γῆς ἀπειργον καὶ τὴν αὐτῶν συμμαχίδα κατέκειρον. ὁ οὐν Καρθάλων πολυτρόπως ἐπιχειρήσας κατ' αὐτῶν, ὡς οὐδὲν ἠνυσεν, εἰς Ἰταλίαν ὤρμησεν, ἵν' οὐ τῶ τοὺς ὑπάτους μεταγάγη ἐκεῖ ἡ τέως τὴν χώραν κακῶς καὶ πόλεις αἰρήσῃ. ἀλλ' οὐδ' ἐνταῦθα τι αὐτῷ προεχώρησε· τὸν γὰρ στρατηγὸν τὸν ἀστυνόμον μαθὼν πλησιάζοντα, εἰς Σικελίαν ἀνέπλευσεν. ἐνθα τῶν μισθοφόρων στασιασάντων διὰ τὸν μισθόν, συχνοὺς μὲν ἐς νήσους ἐρήμους ἐκβιβάσας κατέλιπε, πολλοὺς δὲ καὶ ἐς τὴν Καρχηδόνα ἀπέστειλεν. οἱ γνόντες οἱ λοιποὶ ἠγανάκτησαν καὶ νεωτερίσειν ἐμελλον. ὡν' Ἀμίλκας, διαδεξάμενος τὸν Καρθάλωνα, πολλοὺς μὲν νυκτὸς κατέκοψε, πολλοὺς δὲ καὶ κατεπόντωσεν. ἐν τοσούτῳ δ' οἱ Ῥωμαῖοι φιλίαν αἰδίον πρὸς Ἰέρωνα διεπράξαντο, καὶ προσαφῆκαν ὅσα παρ' αὐτοῦ ἐπετειῶς ἐλάμβανον. Τῷ δ' ἐξῆς εἰτε τοῦ θαλαττίου πολέμου δημοσίᾳ μὲν οἱ Ῥωμαῖοι ἀπέσχοντο διὰ τὰς ἀτυχίας καὶ διὰ τὰ ἀναλώματα, ἰδίᾳ δὲ τινες νῆας αἰτήσαντες, ὡς τ' ἐκεῖνας μὲν ἀποκαταστήσαι, τὴν λείαν δὲ οἰκειώσασθαι, ἀλλὰ τε τοὺς πολεμίους ἐκάκωσαν, καὶ ἐς Ἰππῶνα Λιβυκὴν πόλιν εἰσπλεύσαντες τὰ τε πλοῖα πάντα καὶ πολλὰ τῶν οἰκοδομημάτων κατέπρησαν. τῶν δ' ἐπιχωρίων τὸ στόμα τοῦ λιμένος διαλαβόντων ἀλύσειν, ἐν περιστάσει ἐγένοντο, σοφία δὲ καὶ τύχη περιεγένοντο. σπουδῇ γὰρ ταῖς ἀλύσεσι προσπεσόντες, ἐπεὶ προσάψασθαι αὐτῶν ἐμελλον οἱ ἐμβολοὶ τῶν 2.220 νηῶν, μετέστησαν ἐς τὰς πρύμνας οἱ τοῦ πληρώματος, καὶ οὐ τῶς αἰ πρῶραι κουφισθεῖσαι ὑπερῆραν τὰς ἀλύσεις, αὐθις δ' ἐς τὰς πρῶρας αὐτῶν μεταπηδησάντων αἰ πρύμναι τῶν σκαφῶν ἐμετεωρίσθησαν. καὶ διεξέδραμον, καὶ μετὰ τοῦτο περὶ τὸ Πάνορμον ναυσὶ Καρχηδονίους ἐνίκησαν. Οἱ δ' ὑπατοὶ, Μέτελλος μὲν Καϊκίλιος περὶ τὸ Λιλύβαιον ἠν, Νουμέριος δὲ Φάβιος τῷ Δρεπάνῳ προσῆδρευε καὶ ἐπεβούλευσε τῇ νησίδι τῇ Πελιάδι καλουμένῃ, προκατειλημμένη παρὰ Καρχηδονίων, στρατιώτας πέμψας νυκτὸς, οἱ τοὺς φρουροὺς κτείναντες τὴν νῆσον εἰλον. οἱ μαθὼν Ἀμίλκας ἐωθεν τοῖς διαβεβηκόσιν ἐπέθετο· οἱ οὐκ ἔχον ἀμῦναι ὁ Φάβιος τῷ Δρεπάνῳ προσέμιξεν, ὡς ἡ τὴν πόλιν δι' ἐρημίαν αἰρήσῃ τῆς νήσου τὸν Ἀμίλκαν ἀπάξων. καὶ ἠνύσθη τὸ ἐν' φοβηθεῖς γὰρ ὁ Ἀμίλκας ἀνεχώρησεν εἰς τὸ τεῖχος. καὶ ὁ Φάβιος τὴν Πελιάδα κατέσχε, καὶ τὸ μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς ἠπείρου στενὸν καὶ τεναγῶδες τυγχάνον συγχώσας ἠπείρωσε, καὶ ῥᾶον προσεπολέμει τοῦ τεύχους ἐκεῖ οὐτος ἀσθενεστέρου. καὶ οἱ Καρχηδόνιοι συχνὰ παρελύπουν αὐτοὺς εἰς Σικελίαν τε περιπλέοντες καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν περαιούμενοι. τοὺς δ' αἰχμαλώτους ἀλλήλων ἀνδρα ἀντ' ἀνδρὸς ἠλλάξαντο· τοὺς δὲ λοιπούς, ἐπεὶ μὴ ἦσαν ἰσοπληθεῖς, ἀργυρίου οἱ Καρχηδόνιοι ἐκομίσαντο. Ἐκτοτε δὲ διάφοροι μὲν ὑπάτευσαν, οὐδὲν δὲ ἰστορίας ἐπραξάν α ξιον· μέγιστον γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι ἐσφάλλοντο ὅτι κατ' ἐνιαυτὸν ἀλλοις, εἰθ' ἑτέρους ἀρχοντας ἐπέμπον, ἀρτι δὲ τὴν στρατηγίαν μανθάνοντας τῆς ἀρχῆς ἐπαυον, ὡς περ εἰς ἀσκησιν σφᾶς, ἀλλ' οὐκ εἰς χρῆσιν αἰρούμενοι. Οἱ Γαλάται δὲ τοῖς Καρχηδονίοις συμμαχοῦντες, 2.221 καὶ μισοῦντες αὐτοὺς ὅτι κακῶς μετεχειρίζοντο σφᾶς, φρουρίου τινὸς φυλακὴν ἐμπιστευθέντες, τοῖς Ῥωμαίοις αὐτὸ προήκαντο ἐπὶ χρήμασι. μεταστάντας δὲ ἀπὸ τῶν Καρχηδονίων Γαλάτας καὶ ἀλλοις τῶν σφῶν συμμάχων τινὰς οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ μισθοφορᾷ προσελάβοντο, μήπω πρότερον τρέφοντες ξενικόν. τούτοις οὐν ἐπαίρομενοι, καὶ ὅτι οἱ τὰς ναῦς ἐχόντες ἰδιῶται τὴν Λιβύην ἐπόρθησαν,

οὐκέτι ἀμελεῖν τῆς θαλάσσης ἢ θελον, ἀλλὰ καὶ αὐθις ναυτικὸν συνεστήσαντο. Καὶ Λουτάτιος Κατύλος ὑπατος ἠρέθη, καὶ τούτῳ συνεξεπέμφθη Κύντος Οὐαλέριος Φλάκκος ἀστυνομῶν. οἱ ἐς Σικελίαν ἐλθόντες καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν τῷ Δρεπάνῳ προσέβαλον, καὶ τὸ τοῦ τείχους κατήρειψαν· καὶ εἰλον αὐτό, εἰ μὴ τοῦ ὑπάτου τρωθέντος περὶ ἐκεῖνον οἱ στρατιῶται ἀψησολήθησαν. κὰν τούτῳ μαθόντες τοὺς πολεμίους οἱ κοθεν ἢ κειν ναυτικῶ πληθῆι, Ἀννωνος ναυαρχοῦντος, πρὸς ἐκείνους ἐτράποντο. καὶ ἀντιπαραταξαμένων αὐτῶν ἀστρον τι λαμπαδῶδες ὑπερθεν τῶν Ῥωμαίων φανέν ἐξ ἀριστερᾶς εἰς τοὺς Καρχηδονίους ἀρθέν ἐγκατέσκηψεν. ἐγένετο δ' ἡ ναυμαχία καὶ ἐπ' ἀμφοῖν καρτερὰ δι' ἄλλα τε καὶ ἰνα οἱ μὲν Καρχηδόνιοι ἐς τελείαν ἀπόγνωσιν τοὺς Ῥωμαίους τοῦ ναυτικοῦ καταστήσωσιν, οἱ δ' ἰνα καὶ τὰς προτέρας ἀνακαλέσωνται συμφορὰς. οὐ μὴ δ' οὐ ν οἱ Ῥωμαῖοι τὴν νίκην ἠραντο· τὰ γὰρ τῶν Καρχηδονίων σκάφη, φορτία φέροντα πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ σῆτον καὶ χρήματα, ἐβαρύνοντο. Ὁ δ' Ἀννων διαφυγὼν εὐθύς εἰς τὴν Καρχηδόνα ἠπείχθη. οἱ Καρχηδόνιοι δὲ θυμῷ ληφθέντες καὶ 2.222 φόβῳ τὸν μὲν ἀνεσταύρωσαν, πρέσβεις δὲ πρὸς εἰρήνην τῷ Κατύλῳ πεπόμφασιν. καὶ τῷ πρὸς βουλῆς ἠν τὸν πόλεμον καταλύσασθαι, οὐ τι ἐπ' ἐξόδῳ οὐσης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς οὐτε δι' ὀλίγου ἐξαιρήσειν τὴν Καρχηδόνα ἠλπίζεν οὐτε τοῖς διαδόχοις τὴν δόξαν τῶν ἑαυτοῦ πόνων καταλιπεῖν ἠθελε. διὸ ἀνακωχὴν ἐποιήσαντο, καὶ χρήματα καὶ σῆτον καὶ ὀμήρους αὐτῷ δόντες, ἰν' ἐς τὴν Ῥώμην πρεσβεύσωνται ἐπὶ τῷ τῆς Σικελίας τε αὐτοὺς πάσης ἐκστῆναί Ῥωμαῖοις καὶ πάσας τὰς πέριξ νήσους ἐκλιπεῖν καὶ μῆτε τῷ Ἰέρωνι πολεμεῖν καὶ χρήματα τὰ μὲν ἄμα τῷ σπείσασθαι δοῦναι, τὰ δὲ καὶ ὑστερον, καὶ τοὺς μὲν ἐκείνων αὐτομόλους καὶ αἰχμαλώτους προῖκα ἐκπέμψαι, τοὺς δ' ἑαυτῶν πρίασθαι. Τοιαύτη μὲν οὐ ν ἡ σύμβασις ὡμολόγητο· μόνην γὰρ τὴν τοῦ ζυγοῦ ἀτιμίαν ὁ Ἀμίλκας παρητήσατο. καὶ ὁ μὲν ταῦτα συνθέμενος καὶ τοὺς στρατιώτας ἐκ τῶν τειχῶν ἐξαγαγὼν ἀπέπλευσεν οἱκαδε πρὶν τοὺς ὀρκους ἐπενεχθῆναι, οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ τὴν τε νίκην διὰ βραχείου εμαθον καὶ ἐπήρθησαν ὡς παντάπασιν κεκρατηκότες. καὶ τῶν πρέσβεων ἐλθόντων οὐκέτι κατέχειν ἑαυτοὺς ἠδύναντο, καὶ τὴν Λιβύην εχειν ἄπασαν ἠλπίζον. διὸ οὐδὲ ταῖς τοῦ ὑπάτου ὁμολογίαις ἐνέμειναν, ἀλλὰ καὶ χρήματα αὐτοὺς πολλῶ πλείω τῶν ὑπεσχημένων ἐπράξαντο· καὶ ἀπηγόρευσαν σφίσι μῆτε τὴν Ἰταλίαν μῆτε τὴν ἐξω συμμαχίδα σφῶν μακραις ναυσὶ παραπλεῖν ἢ μισθοφόροις τισὶν ἀπ' αὐτῶν κεχρησθαι. Ὁ μὲν οὐ ν πρῶτος τοῖς Καρχηδονίοις πόλεμος τοῖς Ῥωμαῖοις εἰς τοῦτο κατέληξε τετάρτῳ ετει καὶ εἰκοστῷ, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἠγαγεν ὁ Κατύλος τὰ ἐπινίκια, Κύντος δὲ Λουτάτιος ὑπατεύσας ἀπῆλθεν ἐς Σικελίαν καὶ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Κατύλου πάντα τὰ ἐκεῖ κατεστήσατο· καὶ τὰ ὀπλα τῶν ἐν αὐτῇ ἀφείλοντο. Σικελία μὲν οὐ ν οὐτως ὑπὸ Ῥωμαίων δεδούλωτο πλὴν τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἰέρωνος, ἐκ δὲ τούτου πρὸς τοὺς Καρχηδονίους φιλία ἠν αὐτοῖς. Ἀμφω δ' αὐθις εἰς πολέμους ἐτέρους χωρὶς μετ' ὀλίγον κατέστησαν. τοῖς γὰρ Καρχηδονίοις οἱ τε περίλοιποι τῶν μισθοφορησάντων σφίσι καὶ τὸ δουλεῦον τὸ ἐν τῇ πόλει καὶ τῶν ὁμορούντων πολλοὶ πρὸς τὰς συμφορὰς αὐτῶν συνεπέθεντο. οἱ γε μὴν Ῥωμαῖοι, ἐπικαλεσαμένων αὐτοὺς τῶν πολεμούντων ἐκείνοις, οὐθ' ὑπήκουσαν, ἀλλὰ καὶ ἀντιπρεσβευσάμενοι καὶ μὴ δυνηθέντες καταλλάξαι αὐτούς, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τῶν Καρχηδονίων οσους εἰχον ἀφήκαν προῖκα, καὶ σῆτον ἐπεμψαν καὶ μισθοφόρους ἐκ τῆς οἰκείας συμμαχίδος αὐτοῖς ἐπαγαγέσθαι ἐπέτρεψαν, δόξαν ἐπεικειᾶς θηρώμενοι μᾶλλον ἢ τοῦ συμφέροντος αὐτοῖς προμηθεύμενοι. ὁθεν πράγματα εσχον εἰσέπειτα· ὁ γὰρ Ἀμίλκας ἐκεῖνος ὁ Βαρχίδης, ἐπεὶ τοὺς ἐναντίους ἐνίκησεν, ἐπὶ μὲν τοὺς Ῥωμαίους, καίπερ κάρτα μισῶν αὐτοῦς, οὐκ ἐτόλμησε στρατεῦσαι, ἐς δὲ τὴν Ἰβηρίαν παρὰ γνώμην τῶν οἰκοτελῶν ἀπῆρεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐγένετο ὑστερον, τότε δὲ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι Φαλίσκοις ἐπολέμησαν, καὶ Μάλλιος Τουρκουάτος τὴν χώραν αὐτῶν

ἔδηωσε. καὶ συμμίξας αὐτοῖς ἐσφάλη μὲν τῷ ὀπλιτικῷ, τοῖς δ' ἵππεῦσιν ἐκράτησε. καὶ αὐθις αὐτοῖς μαχεσάμενος ἐνίκησε, καὶ τὰ τε οὐκ αὐτῶν καὶ τὴν ἰππον καὶ τὰ εἰπιπλα καὶ τὸ δουλεῦον καὶ τὸ ἡμισυ τῆς χώρας ἀφείλετο. 2.224 ὑστερον δὲ ἢ μὲν ἀρχαία πόλις εἰς ὁρος ἐρυμνὸν ἰδρυμένη κατεσκάφη, ἕτερα δ' ὠκοδομήθη εὐέφοδος. μετὰ δὲ τοῦτο ἐπολέμησαν αὐθις πολέμους πρὸς τε Βουοῖους καὶ πρὸς Γαλάτας ἐκείνοις πλησιοχώρους καὶ πρὸς Λιγύων τινάς. τοὺς μὲν οὐκ ἴγυας Σεμπρώνιος Γράκχος μάχη νικήσας ἐκάκου, καὶ τοῖς Γαλάταις Πούπλιος Οὐαλέριος συμβαλὼν τὸ μὲν πρῶτον ἠττήθη, εἰτα πυθόμενος εἰς ἐπικουρίαν αὐτοῦ τινὰς ἐκ τῆς Ῥώμης ἦκειν, ὁμόσε αὐθις τοῖς Γαλάταις ἐχώρησεν, ἰν' ἠ καθ' ἑαυτὸν νικήσῃ ἠ ἀποθάνῃ· τοῦτο γὰρ μᾶλλον ἠ ζῶν αἰσχύνῃ οὐ φλεῖν προεῖλετο· καὶ πῶς κατὰ τύχην ἐκράτησε. Τότε μὲν οὐκ ἴγυας ταῦθ' οὐκ ἔως τοῖς Ῥωμαίοις συνήνησαν, καὶ Σαρδῶν παρὰ τῶν Καρχηδονίων ἀμαχεῖ χρήματά τε αὐθις ἔλαβον, ἐγκαλέσαντες αὐτοῖς βλάβειν σφῶν τοὺς πλείοντας· οὐκ ἴγυας γὰρ κρατυνθέντες οἱ Καρχηδόνιοι τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν ἐδεδοίκεσαν· τῷ δ' ἐξῆς εἰτε Λούκιος Λέντουλος καὶ Κύντος Φλάκκος ἐπὶ τοὺς Γαλάτας στρατεύσαντες, εἰς μὲν ὁμοῦ διήγον, ἠσαν ἀνανταγώνιστοι, ἐπεὶ δὲ διχῆ πορθεῖν τινα ἠρξάντο, ὡς οὐκ ἴγυας πλείω λείαν περιβαλούμενοι, ἐς κίνδυνον τὸ τοῦ Φλάκκου κατέστη στρατόπεδον, νυκτὸς κυκλωθέν. ἀλλὰ τότε μὲν οἱ βάρβαροι ἀνεκόπησαν, προσλαβόμενοι δὲ συμμάχους χειρὶ πολλῇ ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους αὐθις ἐχώρησαν. ἀπαντησάντων δὲ σφίσι Πουπλίου τε Λεντούλου καὶ Λικινίου Οὐάρου ἠλπισαν αὐτοὺς διὰ τὸ πλῆθος τὸ σφέτερον καὶ ἀνευ μάχης καταπλήξῃν· καὶ πέμψαντες τὴν τε χώραν τὴν περὶ τὸ Ἀρίμινον ἀπήτησαν καὶ τῆς πόλεως ὡς αὐτῶν οὐκ ἔξοικισθῆναι ἐκέλευον. οἱ δ' ἴγυας οὐκ ἴγυας μῆτε συμβαλεῖν θαρροῦντες δι' ὀλιγότητα μῆτε τι προσέσθαι τολμῶντες ἀνοχὰς ἔπραξαν, ὡς ἐς τὴν 2.225 Ῥώμην πρεσβεύσονται. οἱ δ' ἐπὶ τὴν βουλήν ἐλθόντες τὰ αὐτὰ εἰπον. ὡς δ' οὐδενὸς οἱ πρέσβεις ἴγυας ἠτῶν ἐτύγχανον, εἰς τὸ στρατόπεδον ἀνεχώρησαν. καὶ εὐρον ἐφθαρμένα σφίσι τὰ πράγματα· τινὲς γὰρ τῶν συμμάχων αὐτῶν μεταγνόντες καὶ διὰ φόβου τοὺς Ῥωμαίους πεποιημένοι ἐτράποντο ἐπὶ τοὺς Βουοῖους, καὶ συχνοὶ ἀπώλοντο ἀμφοτέρωθεν, κἀντεῦθεν ἀπήλθον οἱ καδὲ οἱ λοιποὶ, καὶ οἱ Βουοῖοι σπονδὰς ἐπὶ μέρει πολλῷ τῆς χώρας σφῶν ἐποίησαντο. Ἠδη δὲ τῶν Γαλατικῶν λυθέντων πολέμων ὁ Λέντουλος ἐστράτευσεν ἐπὶ Λίγυας, καὶ τοὺς προσπίπτοντας ἠμύνετο καὶ τινα ἐρύματα παρεστήσατο. Οὐκ ἴγυας δὲ ἐπὶ Κύρνον ὄρμησας, καὶ μὴ δυνηθεὶς ἀπορία πλοίων περαιωθῆναι, Κλαυδίων τινα Κλινέαν σὺν δυνάμει προέπεμψε. κἀκεῖνος τοὺς Κυρνίους καταπλήξας ἐς λόγους ἠλθε, καὶ ὡς αὐτοκράτωρ τυγχάνων ἐσπέισατο. Οὐκ ἴγυας δὲ τῶν συνθηκῶν μὴ φροντίσας ἐπολέμησε τοῖς Κυρνίοις εἰς αὐτοὺς ἐχειρῶσατο. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὸ παρασπόνδημα ἀποπροσποιοῦμενοι ἐπέμψαν αὐτοῖς ἐκδιδόντες τὸν Κλαυδίον· ὡς δ' οὐκ ἐδέχθη, ἐξήλασαν αὐτόν. ἐπὶ δὲ Καρχηδονίους μέλλοντες στρατεύσειν, ὡς τοῖς σφῶν ἐμπόροις λυμαινομένους, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησαν, χρήματα δ' ἐπιπραξάμενοι ἀνενεώσαντο τὰς σπονδὰς. εἰ μὲλλον δὲ μὴδ' ὡς ἐς μακρὰν αἰὶ συνθῆκαι μένειν. τὰ μὲν οὐκ ἴγυας τῶν Καρχηδονίων ἀνεβέβλητο, ἐπὶ δὲ τοὺς Σαρδονίους μὴ πειθομένους αὐτοῖς ἐστράτευσαν· καὶ ἐνίκησαν. μετὰ ταῦτα δὲ εἰσαν τοὺς Σαρδονίους οἱ Καρχηδόνιοι κρύφα τοῖς Ῥωμαίοις ἐπαναστῆναι. καὶ τούτοις οἱ Κύρνιοι προσαπέστησαν καὶ οἱ Λίγυες οὐκ ἠσύχασαν. 2.226 Τῷ δ' ἐπιγενομένῳ εἰτε τριχῆ τὰς δυνάμεις διελόμενοι οἱ Ῥωμαῖοι, ἰν' ἠ μα πολεμούμενοι πάντες μὴ συμβοηθοῖεν ἀλλήλοις, Ποστούμιον μὲν Ἀλβῖνον εἰς τὴν Λιγυστικήν, Σπούριον δὲ Καρούλιον ἐπὶ τοὺς Κυρνίους, ἐς δὲ τὴν Σαρδῶν τὸν ἀστυνόμον Πούπλιον Κορνήλιον ἐπέμψαν. καὶ οἱ μὲν ἴγυας οὐκ ἀπόνως μὲν, οὐκ βραδέως δὲ τὰ προσταχθέντα σφίσι κατέπραξαν· τοὺς δὲ Σαρδονίους μὴ τι φρονοῦντας μέτριον ἰσχυρᾶ μάχη ὁ Καρούλιος κατεστρέψατο· ὁ γὰρ Κορνήλιος καὶ τῶν στρατιωτῶν πολλοὶ ὑπὸ νόσου ἐφθάρησαν.

ἐπεὶ δ' οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν ἀπηλλάγησαν, ἀπέστησαν αὐθις οἱ Σαρδόνιοι καὶ οἱ Λίγυες. Κύντος μὲν οὐκ ἔβριος Μάξιμος ἐπέμφθη πρὸς Λίγυας, ἐς δὲ γε τὴν Σαρδῶ Πομπώνιος Μάνιος. τοὺς γε μὴν Καρχηδονίους ὡς αἰτίους αὐτοῖς τῶν πολέμων ὄντας πολεμίους ἐκρίναν, καὶ πέμψαντες πρὸς αὐτοὺς χρήματά τε ἀπήτουν καὶ ἀπασῶν ἐκπλεῖν τῶν νήσων ἐπέταττον ὡς αὐτοῖς διαφερούσων. ἐκφαίνοντες δὲ καὶ τὴν σφετέραν διάνοιαν δόρυ αὐτοῖς ἐπέστειλαν καὶ κηρύκιον, ἐν ἐλέσθαι κελεύοντες ὅποιον αὐτοὶ ἐθέλωσιν. οἱ δὲ μηδὲν ὑποπτήξαντες τὰ τε ἀλλὰ τραχύτερον ἀπεκρίναντο καὶ τῶν πεμφθέντων σφίσιν αἰρεῖσθαι μὲν εἰπον οὐδέτερον, δέχεσθαι δ' ἐτοίμως ὀπίσθερον καταλείψουσιν. ἐντεῦθεν ἐμίσουν μὲν ἀλλήλους, ὠκνοῦν δὲ πολέμου κατάρξασθαι. Κινηθέντων δ' αὐθις τῶν Σαρδονίων ἐπ' αὐτοὺς οἱ ὑπατοὶ Ἀμφω ἐστρατεύσαντο Μάρκος τε Μαλέολος καὶ Μάρκος Αἰμίλιος. καὶ πολλὰ μὲν λάφυρα ἐλάβον, παρὰ δὲ τῶν Κυρνίων προσσχόντες αὐτοῖς αὐτὰ ἀφῆρέθησαν. διὸ μετὰ ταῦτα ἐπ' ἀμφοτέρους οἱ Ῥωμαῖοι ἐτράποντο. καὶ Μάρκος μὲν Πομπώνιος 2.227 Σαρδόνας ἐφερε, καὶ μαθὼν τοὺς πλείονας αὐτῶν ἐς σπήλαια ὑλώδη καὶ δυσεξεύρετα καταδύντας, μὴ δυνάμενός τε αὐτοὺς εὐρεῖν, κύνας ἐκ τῆς Ἰταλίας μετεπέμψατο εὐρίνας, καὶ δι' ἐκείνων τὴν στίβον καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν βοσκημάτων εὐρῶν πολλὰ ἀπετέμετο. Γάιος δὲ Παπίριος ἐκ μὲν τῶν πεδίων τοὺς Κυρνίους ἀπήλασε, βιαζόμενος δὲ πρὸς τὰ ὄρη συχνούς ἐξ ἐνέδρας ἀπέβαλε, πλείους τε ἀνύδατος ἀπορία ἀπώλεσεν, εἰ μὴ που ὑδωρ ὀψέ ποτε ἀνεφάνη καὶ ἐπεισε τοὺς Κυρνίους ὁμολογήσαι. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ Ἀμίλκας ὁ τῶν Καρχηδονίων στρατηγὸς πρὸς Ἰβήρων νικηθεὶς ἐθανεν. ἀντιπαραταξαμένου γὰρ σφίσιν ἀμάξας δάδων καὶ πίσης μεστὰς πρὸ τοῦ στρατοῦ τῶν Καρχηδονίων προήγαγον, καὶ πλησιάσαντες ἀνήψαν αὐτάς, καὶ τὰ ἐλκοντα αὐτάς ὑποζύγια ἐπισπέρχοντες οἰστρήσαν. κακὸν τούτου συνταραχθέντων τῶν ἐναντίων διασπασθέντων τε καὶ τραπομένων ἐπόμενοι κάκεινον καὶ ἄλλους πλείστους ἐφόνευσαν. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ πλείστον ἀνθήσας οὕτως ἐτελεύτησε, τελευτήσαντα δὲ αὐτὸν Ἀσδρούβας ὁ γαμβρὸς διεδέξατο. καὶ τῆς Ἰβηρίας πολλὰ προσεκλήσατο, πόλιν τε ἐν αὐτῇ Καρχηδόνα ὁμώνυμον τῇ πατρίδι ἐκτίσεν. Τῶν δὲ γε Βουσίων καὶ τῶν ἄλλων Γαλατῶν πολλὰ μὲν καὶ ἀλλὰ, πλείστους δὲ καὶ αἰχμαλώτους πωλούντων, δεισαντες οἱ Ῥωμαῖοι μήποτε κατ' αὐτῶν τοῖς χρήμασι χρήσονται, ἀπέπειπον μηδένα ἀνδρὶ Γαλάτῃ μὴτ' ἀργύριον μῆτε χρυσίον διδόναι. ἐντεῦθεν οἱ Καρχηδόνιοι μαθόντες τοὺς ὑπάτους Μάρκον Αἰμίλιον καὶ Μάρκον Ἰούνιον εἰς τὴν Λιγυστικὴν ἀπὸ 2.228 ῤαντας, παρεσκευάζοντο εἰς τὴν Ῥώμην ἐλάσαι. γνόντων δὲ τοῦτο τῶν ὑπάτων, καὶ ἐπ' αὐτοὺς ἀθρόον ὠρμηκότων, ἐξεπλάγησαν καὶ ἀπὴντησαν αὐτοῖς ὡς φίλιοι. κάκεινοι δὲ ὑπεκρίθησαν ὅτι οὐκ ἐπ' ἐκείνους ἀπήσαν, ἀλλὰ διὰ τῆς χώρας αὐτῶν ἐς τοὺς Λίγυας. Ῥωμαῖοι δὲ τὸν τε Ἰόνιον ἐπεραιώθησαν καὶ τῆς ἠπειροῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἠψαντο. πρόφασιν δ' αὐτοῖς τοῦ πλοῦ ἐγένετο ἡ δε. Ἰσσα νήσός ἐστιν ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ κειμένη. οἱ γοῦν ταύτης κάτοικοι Ἰσσαῖοι καλούμενοι ἐθέλονται τοῖς Ῥωμαίοις παραδεδώκασιν ἑαυτοὺς, τῷ σφῶν κρατοῦντι ἀχθόμενοι Ἀγρῶνι τῷ τῶν Σαρδιαίων βασιλεῖ, γένουσι Ἰλλυρικοῦ. πρὸς οὐκ οἱ ὑπατοὶ πρέσβεις ἐπέμψαν. ἐκείνου δὲ τεθνεώτος ἐπὶ υἱῷ διαδόχῳ παιδί εἶπε, ἢ ἐκείνου γυνή, τοῦ δὲ παιδὸς μητριά, τὴν τῶν Σαρδιαίων διεῖπεν ἀρχήν. ἡ τοῖς πρέσβεσιν οὐδὲν μέτριον ἐχρημάτισε, παρρησιασαμένους δὲ τοὺς μὲν ἐδησε, τοὺς δὲ ἀπέκτεινε. τῶν δὲ Ῥωμαίων πόλεμον ψηφισαμένων αὐτῇ κατέπτηξε, καὶ τοὺς τε σωζομένους τῶν πρέσβεων ἀποδώσειν ὑπέσχετο καὶ τοὺς θανόντας ἐλεγεν ὑπὸ ληστῶν πεφονεῦσθαι. τῶν δὲ Ῥωμαίων τοὺς αὐτόχειρας ἐξαιτησαμένων οὐτε τινα ἐκδώσειν ἐφη καὶ ἐπὶ τὴν Ἰσσαν ἐστειλε στρατεύματα. εἰτα αὐθις δεῖσασα Δημήτριόν τινα πρὸς τοὺς ὑπάτους ἐπέμψεν, ὡς ἐτοίμη πρὸς πᾶν ὑπακοῦσαι αὐτῶν. καὶ σπονδαὶ πρὸς τὸν πεμφθέντα ἐγένοντο, τὴν Κέρκυραν αὐτοῖς παρασχόμενον. τῶν δὲ

πρὸς τὴν νῆσον περαιωθέντων ἀνεθάρσησεν αὐθις, οἱ αὖτις γυνὴ κούφην εἰχουσα γνῶμην καὶ εὐμετάβολον, καὶ πρὸς Ἐπίδαμνον καὶ Ἀπολλωνίαν ἐξέπεμψε στρατιάν. τῶν δὲ Ῥωμαίων τὰς πόλεις τε ῥυσαμένων καὶ πλοῖα αὐτῆς 2.229 κατασχόντων μετὰ χρημάτων ἐκ Πελοποννήσου προσπλέοντα, καὶ τὰ χωρία πορθησάντων τὰ παράλα, καὶ τοῦ Δημητρίου διὰ τὴν ἐμπληξίαν ἐκείνης πρὸς Ῥωμαίους μεθεστηκότος καὶ ἀλλοὺς αὐτομολῆσαι πεπεικότος, κατέδεισε καὶ ἀπέσχετο τῆς ἀρχῆς. καὶ τὴν μὲν ὁ Δημήτριος ὡς τῷ παιδί ἐπιτροπεύσων εἰλήφει, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι διὰ ταῦτα παρὰ Κορινθίων ἐπηνέθησαν, καὶ τοῦ Ἰσθμικοῦ μετέσχον ἀγῶνος, καὶ στάδιον ἐν αὐτῷ ὁ Πλαῦτος ἐνίκησε. καὶ πρὸς Ἀθηναίους δὲ φιλίαν ἐπεποιήκεσαν καὶ τῆς πολιτείας σφῶν τῶν τε μυστηρίων μετέσχον. Τὸ δ' Ἰλλυρικὸν ὀνομαζόμενον ἀλάαι μὲν ἐν ἀλλοῖς ἐπεκέκλητο, ὑστερον δὲ ἐς τὴν ἀνω μεταβέβηκεν ἠπειρον καὶ ὑπὲρ τὴν Μακεδονίαν τὴν τε Θράκην τὴν ἐντὸς τοῦ Αἰμου καὶ τὴν πρὸς τῇ Ῥοδόπῃ, καὶ ἐστὶν ἐν τῷ μέσῳ τούτων τῶν ὄρων καὶ τῶν Ἀλπεων τοῦ τε Αἰνου ποταμοῦ καὶ τοῦ Ἰστρου μέχρι τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ πᾶσι καὶ ἐπέκεινα τοῦ Ἰστρου νέμεται. Λογίου δέ ποτε τοῖς Ῥωμαίοις ἐλθόντος καὶ Ἑλλήνας καὶ Γαλάτας τὸ ἀστυ καταλήψεσθαι, Γαλάται δύο καὶ Ἑλληνες ἑκατέρωθεν τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος γένους ζῶντες ἐν τῇ ἀγορᾷ κατωρύγησαν, ἡ δὲ οὐ τὼς ἐπιτελὲς τὸ πεπρωμένον γενέσθαι δοκῆ, καὶ τὴν κατέχειν τῆς πόλεως κατορωρυγμένοι νομίζονται. Μετὰ δὲ τοῦτο Σαρδόνιοι ἐν δεινῷ ποιούμενοι ὅτι στρατηγὸς Ῥωμαίων αἰεὶ καθειστήκει αὐτοῖς, ἐπανεστῆσαν· αὐθις δὲ ἐδουλώθησαν. Ἰνσοῦβροι δὲ Γαλατικὸν γένος, συμμάχους ἐκ τῶν ὑπὲρ τὰς Ἀλπεὶς ὁμοφύλων προσειληφότες, ὁπλα 2.230 τοῖς Ῥωμαίοις ἐπήνεγκαν· διὸ καὶ αὐτοὶ ἠὔτρεπίζοντο. ληισαμένων δὲ τῶν βαρβάρων τινά, τελευταῖον χειμῶνος μεγάλου νυκτὸς συμβάντος ὑπετόπησαν τὸ θεῖον ἐναντιοῦσθαι αὐτοῖς καὶ ἠθύμησαν, καὶ καταπτήξαντες φυγῇ τὴν σωτηρίαν πορίσασθαι ἐπεχείρησαν. καὶ ὁ Ῥηγοῦλος αὐτοὺς κατεδίωξε, καὶ τοῖς ὀπισθοφυλακοῦσι προσμιξίας ἠττήθη τε καὶ ἀπέθανεν· Αἰμίλιος δὲ λόφον τινὰ κατασχὼν ἠσύχαζεν. ἀντικατασχόντων δὲ καὶ τῶν Γαλατῶν ἑτερον, ἐπὶ τινὰ μὲν ἡμέρας ἠρέμουν, εἰπειτα οἱ μὲν ὀργῇ τοῦ γεγονότος, ἀχίματι δὲ τῆς νίκης οἱ βάρβαροι, καταδραμόντες ἀπὸ τῶν μετεώρων συνέβαλον. καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν ἰσορρόπως ἐμάχοντο, τέλος δ' οἱ Ῥωμαῖοι τῷ ἵπικῷ περισχόντες αὐτοὺς κατέκοψαν, καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν εἰλον καὶ τὰ λάφυρα ἐκομίσαντο. καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς τῶν Βοουίων ὁ Αἰμίλιος ἐλυμήνατο, καὶ τὰ ἐπινίκια ἠγάγε, τοὺς τε πρώτους τῶν ἀλόντων ὠπλισμένους ἐπὶ τὸ Καπιτώλιον ἀνεκόμισεν, ἐπισκώπτων αὐτοῖς ὡς ὁμωμοκόσι μὴ πρότερον τοὺς θώρακας ἀποδύσασθαι πρὶν ἀνελθεῖν εἰς τὸ Καπιτώλιον. ἐκ δὲ τούτου τὴν τε τῶν Βοουίων ἀπασαν προσεκτίσαντο καὶ τὸν Ἡριδανὸν τότε πρῶτον ἐπὶ τοὺς Ἰνσοῦβρους διέβησαν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐπόρθουν. Τεράτων δ' ἐν τούτῳ γενομένων ἐς μέγα δέος οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ κατέστησαν· ποταμὸς γὰρ ἐν τῷ Πικηνῷ αἱματώδης ἐρρῦη κὰν τῇ Τυρσηνίδι καίεσθαι τοῦ οὐρανοῦ πολὺ ἐδοξε, καὶ ἐν τῷ Ἀριμίνῳ φῶς νύκτωρ ἡμέρα προσεοικὸς ἐλαμψε, καὶ πολλαχόθι τῆς Ἰταλίας τρεῖς σελῆναι νυκτὸς ἐφαντάσθησαν, κὰν τῇ ἀγορᾷ γῆς ἐφ' ἡμέρας πλείονας ἐνιδρῦθη. διὰ τε γοῦν τὰ τέρατα ταῦτα καὶ ὅτι τινὲς παρανόμως 2.231 ἐλεγον τοὺς ὑπάτους αἰρεθῆναι, μετεπέμψαντο αὐτούς. δεξάμενοι δὲ τὰ γράμματα οἱ ὑπατοὶ οὐκ εὐθύς αὐτὰ ἀνέγνωσαν, ἀρτι πρὸς πόλεμον καθιστάμενοι, ἀλλὰ προσυμβαλόντες ἐκράτησαν. μετὰ δὲ τὴν μάχην ἀναγνωσθείσης τῆς ἐπιστολῆς ὁ μὲν Φούριος ἐτοίμως ἐπέιθετο, ὁ δὲ γε Φλαμίνιος ἐπαιρόμενος τῇ νίκῃ τὴν τε αἰρεσιν αὐτῶν ἀπεδείκνυ δι' αὐτῆς ὀρθῶς εἰχουσαν καὶ διὰ τὸν πρὸς αὐτὸν φθόνον ἐνέκειτο καὶ τοῦ θεοῦ τοὺς δυνατοὺς καταψεύδεσθαι. οὐ τ' οὐν ἀπαναστῆναι πρὶν τὸ πᾶν καταστήσασθαι ἠθελε καὶ διδάξαι καὶ τοὺς οἰκίους μήτ' ὀρνεῖ μήτ' ἀλλῶ δὴ τινι τοιοῦτῳ προσέχοντας ἀπατάσθαι. καὶ ὁ μὲν κατὰ χώραν μένειν ἠθελε καὶ τὸν συνάρχοντα κατέχειν

ἐπειράτο, Φούριος δ' οὐκ ἐπέιθετο. τῶν δὲ μετὰ τοῦ Φλαμίνιου μελλόντων καταλειφθήσεσθαι φοβηθέντων μὴ μονωθέντες πάθωσί τι παρὰ τῶν ἐναντίων, καὶ δεηθέντων ἡμέρας τινὰς προσμεῖναι, ἐπέισθη, οὐ μέντοι καὶ ἐργου ἠψατο. Φλαμίνιος δὲ περινοστῶν τὴν χώραν ἐτεμνε καὶ ἐρύματά τινα κατεστρέψατο, τὰ τε λάφυρα πάντα τοῖς στρατιώταις, θεραπεύων αὐτούς, ἐχαρίσατο. ὁψὲ δ' οἱ καδε ἐπανελθόντες ὑπὸ μὲν τῆς γερουσίας αἰτίαν τῆς ἀπειθείας ἐσχον, διὰ γὰρ τὴν πρὸς τὸν Φλαμίνιον ὀργὴν ἠτίμασαν καὶ τὸν Φούριον, τὸ δὲ πλῆθος ἀντιφιλονεικῆσαν ὑπὲρ τοῦ Φλαμίνιου ἐψηφίσαντο τὰ νικητήρια. καὶ ἀγαγόντες αὐτὰ ἐξέστησαν τῆς ἀρχῆς. Ἐτεροι δὲ ὑπατοὶ Κλαύδιος Μάρκελλος καὶ Γναῖος Σκιπίων ἀνθαιρεθέντες ἐστράτευσαν ἐπὶ τοὺς Ἰνσοῦβρους· εἰρήνην γὰρ αὐτοῖς αἰτήσασιν οὐκ ἐψηφίσαντο. καὶ ἀμφω μὲν πρῶτον πολεμοῦντες τὰ πλείω ἐκράτουν, ἐπειτα τὴν συμμαχίδα λεηλατουμένην μαθόντες διηρέθησαν. καὶ Μάρκελλος μὲν ἐπὶ τοὺς 2.232 ληιζομένους τὴν σύμμαχον διὰ ταχέων ἐλθὼν οὐ κατέλαβε σφᾶς ἐκεῖ, φεύγοντας δ' ἐπεδίωξε καὶ ὑποστάντας ἐνίκησε, Σκιπίων δὲ κατὰ χώραν μείνας Ἀκέρας ἐπολιόρκει, καὶ λαβὼν αὐτὰς ὀρμητήριον τοῦ πολέμου πεποίηκεν, οὐσας ἐπικαίρους καὶ εὐερκεῖς. κἀντεῦθεν ὀρμώμενοι τό τε Μεδιόλανον καὶ κωμόπολιν ἑτέραν ἐχειρῶσαντο. ἀλόντων δὲ τούτων καὶ οἱ λοιποὶ Ἰνσοῦβροι ὠμολόγησαν αὐτοῖς, χρήματα καὶ μέρος τῆς γῆς δόντες. Εἰτα Πούπλιός τε Κορνήλιος καὶ Μάρκος Μινούκιος ἐπ' Ἰστρου ἐστράτευσαν, καὶ πολλὰ τῶν ἐκεῖ ἐθνῶν τὰ μὲν πολέμῳ, τὰ δὲ ὁμολογίαις ὑπέταξαν. Λούκιος δὲ Οὐετούριος καὶ Γάιος Λουτάτιος ἠλθον μέχρι τῶν Ἀλπεων, ἀνευ δὲ μάχης πολλοὺς ὤκειώσαντο. ὁ μέντοι τῶν Σαρδιαίων ἀρχων Δημήτριος, ὡς ἀνω πού εἰρηται, τοῖς ἐπιχωρίοις ἐπαχθῆς ἦν καὶ τὰ τῶν πλησιοίκων ἐκακούργει καὶ ἐδόκει τῇ Ῥωμαίων φιλίᾳ ἀποχρώμενος ἀδικεῖν. αἰσθόμενοι δὲ τοῦτο οἱ ὑπατοὶ Αἰμίλιος Παῦλος καὶ Μάρκος Λιούιος μετεπέμψαντο αὐτόν. ὡς δ' οὐχ ὑπήκουσεν, ἀλλὰ καὶ τῆς συμμαχίδος σφῶν ἠπετετο, ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτόν ἐν τῇ Ἰσσηοντα. καὶ προμαθόντες ὅτι ὑφώρμει πού τῶν κατάρσεων, μέρος τῶν νεῶν εἰς τὰ ἐπὶ θάτερα τῆς νήσου προσμίξαι ἐπεμψαν. κακ τούτου τῶν Ἰλλυριῶν ἐπ' ἐκείνους ὡς καὶ μόνους ὄντας τραπομένων, αὐτοὶ κατὰ σχολὴν προσπλεύσαντες ἐν ἐπιτηδεῖω τε ἐστρατοπεδεύσαντο καὶ προσπεσόντας σφίσιν αὐθημερόν τοὺς ἐπιχωρίους ὀργῇ τῆς ἀπάτης ἀπέωσαντο. τοῦ δὲ Δημητρίου ἐς Φάρον ἑτέραν νῆσον διαφυγόντος, καὶ ἐπ' ἐκείνην ἐπλευσαν καὶ 2.233 τῶν ἀντικαταστάντων ἐκράτησαν καὶ τὴν πόλιν ἐκ προδοσίας εἰλον, τοῦ Δημητρίου διαδράντος. ὁ σ τότε μὲν εἰς Μακεδονίαν μετὰ πολλῶν χρημάτων πρὸς Φίλιππον τὸν βασιλέα αὐτῆς ἐλθὼν ὑπ' ἐκείνου μὲν οὐκ ἐξεδόθη, πρὸς δὲ τοὺς Ἰλλυριοὺς ἐπανελθὼν συνελήφθη ὑπὸ Ῥωμαίων καὶ ἐδικαιώθη. τῷ δ' ἐχομένῳ ἐτει περιφανῶς οἱ Ῥωμαῖοι τοῖς Καρχηδονίοις ἐξεπολεμώθησαν, καὶ ὁ πόλεμος οὐτος τῷ μὲν χρόνῳ πολὺ ἐλάσσων τοῦ προτέρου συμβέβηκε, τοῖς δ' ἐργοῖς τοῖς τε παθήμασι καὶ μείζων καὶ χαλεπώτερος. ἐπῆρε δὲ τοῦτον μάλιστα ὁ Ἀννίβας στραταρχῶν τῶν Καρχηδονίων. ὁ δ' Ἀννίβας οὐτος παῖς τοῦ Ἀμίλκου τοῦ Βαρχίδου ἐγένετο, καὶ ἐκ παίδων εὐθὺς ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους ἠσκήθη. πάντας γὰρ τοὺς υἱεῖς ὁ Ἀμίλκας ὠσπερ τινὰς σκύμνους ἐπ' αὐτοὺς τρέφειν ἐλεγεν, ἐκεῖνον δὲ πολὺ τῇ φύσει προφέροντα ὀρῶν καὶ ὠρκωσε πολεμήσειν αὐτοῖς καὶ διὰ τοῦτο τὰ τε ἀλλὰ καὶ τὰ πολέμια ἐτι μᾶλλον αὐτόν ἐξεδίδασκε, πεντεκαίδεκαέτη ὄντα· ὅθεν οὐκ ἠδυνήθη θανόντος αὐτῷ τοῦ πατρὸς τὴν στρατηγίαν διαδέξασθαι. ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀσδρούβας ἐτελεύτησεν, οὐκέτι ἐμέλλησεν, ἐξ τότε καὶ εἰκοσιν ἐτῶν γεγονώς, ἀλλὰ τό τε στρατεύμα ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ αὐτίκα προκατέλαβε καὶ στρατηγὸς ὑπ' αὐτῶν ἀναδειχθεὶς διωκῆσατο καὶ παρὰ τῶν οἰκοῖν τελῶν βεβαιωθῆναι αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν. πράξας δὲ ταῦτα προφάσεως εὐπρεποῦς ἐδεῖτο εἰς τὴν κατὰ Ῥωμαίων ὀρμήν, καὶ ταύτην ἐποίησατο τοὺς ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ Ζακυνθίους. οὐτοι γὰρ οὐ πόρρω τοῦ ποταμοῦ οἰκοῦντες τοῦ

Ιβηρος, α νω τῆς θαλάσσης βραχύ, τοῖς Ῥωμαίοις προσέε2.234 κειντο, κάκεῖνοι καὶ ἐτίμων αὐτοὺς καὶ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Καρχηδονίους συνθήκαις ἐξαιρέτους ἐπεποιήκεσαν. διὰ ταῦτ' οὐ ν ὁ Ἀννίβας πόλεμον ἠρατο πρὸς αὐτούς, εἰδὼς ο τι η ἐπικουρήσουσιν οἱ Ῥωμαῖοι τοῖς Ζακυνθίοις η καὶ τι παθοῦσι τιμωρήσουσι. διὰ τε οὐ ν ταῦτα καὶ ο τι καὶ μέγαν πλοῦτον κεκτηῖσθαι αὐτοὺς ἐγίνωσκεν, οὐ καὶ μάλιστα ἐχρηζε, καὶ δι' ἑτεροαῖα κατὰ Ῥωμαίων αὐτῶ συμβαλλόμενα τοῖς Ζακυνθίοις ἐπέθετο. Ἡ δ' Ἰβηρία, ἐν ἣ οἱ Ζακύνθιοι οἰκοῦσι, καὶ ἡ προσεχὴς αὐτῇ πᾶσα ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ πρὸς δυσμάς ἐστι καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν παρὰ τὴν ἐσω θάλασσαν καὶ παρὰ τὰς Ἡρακλείους στήλας τὸν τε Ὠκεανὸν αὐτὸν προήκει, καὶ προσέτι καὶ τὴν ἠπειρον τὴν α νω διὰ πλείστου μέχρι τοῦ Πυρηναίου νέμεται. τὸ γὰρ ο ρος τοῦτο ἐκ τῆς θαλάσσης τῆς πάλαι μὲν Βεβρύκων, ὑστερον δὲ Ναρθωνησίων, ἀρξάμενον ἐς τὴν ἐξω τὴν μεγάλην διατείνει, πολλὰ μὲν ἐντὸς αὐτοῦ καὶ σύμμικτα ἐθνη ἐχον, πᾶσαν δὲ τὴν Ἰβηρίαν ἀπὸ τῆς προσοίκου Γαλατίας ἀφορίζον. οὐ τε δ' ὁμόφωνοι ἦσαν οὐ τε κοινῇ ἐπολιτεύοντο. ο θεν οὐδὲ εἰς ἐν ο νομα ἐτέλουν· οἱ μὲν γὰρ Ῥωμαῖοι Ἰσπανούς, οἱ δ' Ἕλληνες Ἰβηρας ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἰβηρος αὐτοὺς ἐπεκάλεσαν. οἱ μὲν οὐ ν Ζακύνθιοι οὐ τοι ἐπολιορκοῦντο, καὶ ἐπεμψαν πρὸς τοὺς περιοίκους καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἐπικουρίας δεόμενοι. ἀλλὰ τοὺς μὲν ὁ Ἀννίβας ἐκώλυσεν, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πρέσβεις πρὸς ἐκεῖνον πέμψαντες μὴ πελάζειν τοῖς Ζακυνθίοις ἐκέλευον, καὶ εἰ μὴ πείθοιτο, ἐς τὴν Καρχηδόνα πλεῦσαι εὐθύς καὶ κατηγορῆσαι αὐτοῦ ἐπηείλησαν. ὁ δ' Ἀννίβας ἐκ τῶν ἐπιχωρίων πέμψας τινὰς ὡς εὐνοϊαν τηροῦν2.235 τας τοῖς πρέσβεσιν ἡδη πλησίον οὐσι παρεσκεύασε λέγειν αὐτοῖς μὴ παρεῖναι τὸν στρατηγόν, πόρρω που ἐς ἀγνωστα χωρία ἀποδημήσαντα. καὶ παρήνουν ἀπαλλαγῆναι ὡς τάχιστα, πρὶν καταγγελθεῖεν ὡς πάρεισιν, ἵνα μὴ διὰ τὴν ἀναρχίαν, τοῦ στρατηγοῦ μὴ παρόντος, ἀπόλωνται. οἱ μὲν οὐ ν πιστεύσαντες αὐτοῖς εἰς τὴν Καρχηδόνα ἀπήεσαν· γενομένης δὲ ἐκκλησίας οἱ μὲν τῶν Καρχηδονίων εἰρήνην ἀγειν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους συνεβούλευον, οἱ δὲ τῶ Ἀννίβᾳ προσκείμενοι τοὺς μὲν Ζακυνθίους ἀδικεῖν, τοὺς δὲ Ῥωμαίους τὰ μηδὲν σφίσι προσήκοντα πολυπραγμονεῖν ἐλεγον. καὶ τέλος ἐπεκράτησαν οἱ πολεμῆσαι σφᾶς ἀναπειθόντες. Ἐν τούτῳ δὲ ὁ Ἀννίβας σπουδῇ τὰς προσβολὰς τῆς τειχομαχίας ἐποιεῖτο. πολλῶν δὲ πιπτόντων καὶ πλειόνων τιτρωσκομένων ἐκ τῶν τοῦ Ἀννίβου, καὶ ποτε τῶν Καρχηδονίων κατασεισάντων τι τοῦ περιβόλου καὶ κατὰ τὸ ῥήγμα εἰσελθεῖν τολμησάντων, ἐπεξέδραμον οἱ Ζακύνθιοι καὶ ἀπεσόβησαν σφᾶς· ο θεν αὐτοὶ μὲν ἐπερρώσθησαν, οἱ Καρχηδόνιοι δὲ ἐνέδοσαν ἀθυμήσαντες. οὐκ ἀπέστησαν δὲ πρὶν τὴν πόλιν ἐλεῖν, καίτοι ἐπ' ὁδοον μῆνα τῆς πολιορκίας παραταθείσης· ἐν οἷς ἀλλα τε πολλὰ συνηνέχθη καὶ ἀτοπα καὶ ὁ Ἀννίβας δεινῶς ἐτρώθη. ἡ λω δὲ οὐ τως. μηχανήματα τῶ τείχει προσήγαγον πολὺ τε αὐτοῦ ὑπεραῖρον καὶ ὀπλίτας τοὺς μὲν ἐμφανεῖς ἐχον, τοὺς δὲ λανθάνοντας. τῶν οὐ ν Ζακυνθίων τοῖς ὀρωμένοις ὡς μόνοις οὐσι μαχομένων ἔρρωμενέστερον, οἱ κεκρυμμένοι τὸ τεῖχος ὑπορῦξαντες εἰσεβιάσαντο καὶ ἐνδον ἐγένοντο. τῶ γοῦν παραδόξῳ οἱ Ζακύνθιοι ἐκπλαγέντες εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνέδραμον, καὶ εἰς λόγους ἦλθον, εἰ πως ἐπιεικεῖ τι ὁμολογία περισω2.236 θεῖεν. ὡς δ' οὐδὲν ὁ Ἀννίβας προΐσχετο μέτριον οὐδέ τις αὐτοῖς ὠφέλεια πρὸς τῶν Ῥωμαίων ἐγίνετο, ἐπισχεθῆναι τὰς προσβολὰς ἐξητήσαντο, ὡς τι περὶ τῶν κατὰ σφᾶς βουλευσόμενοι· κὰν τούτῳ τὰ τιμιώτατα συμφορήσαντες τῶν χρημάτων ἐς πῦρ ἐνέβαλον, καὶ οἱ μὲν ἀπόμαχοι διεχειρίσαντο ἑαυτούς, οἱ δ' ἐν ἡλικίᾳ ἄθροοι πρὸς τοὺς ἐναντίους ὠρμήκεσαν καὶ προθύμως ἀγωνιζόμενοι κατεκόπησαν. Καὶ δι' αὐτοὺς οἱ τε Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Καρχηδόνιοι ἐπολέμησαν. ὁ γὰρ Ἀννίβας καὶ συμμάχους συχνούς προσλαβὼν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἠπέιγετο. πυθόμενοι δὲ ταῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι συνήλθον εἰς τὸ συνέδριον, καὶ ἐλέχθη μὲν πολλά, Λούκιος δὲ Κορνήλιος Λέντουλος ἐδημηγόρησε καὶ εἰπε μὴ μέλλειν, ἀλλὰ πόλεμον κατὰ τῶν

Καρχηδονίων ψηφίσασθαι, καὶ διχῆ διελεῖν καὶ τοὺς ὑπάτους καὶ τὰ στρατεύματα, καὶ τοὺς μὲν εἰς τὴν Ἰβηρίαν, τοὺς δὲ εἰς τὴν Λιβύην πέμψαι, ἰ ν' ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον ἢ τε χώρα αὐτῶν πορθῆται καὶ οἱ σύμμαχοι κακουργῶνται καὶ μήτε τῇ Ἰβηρία βοηθῆσαι δύνωνται μήτ' ἐκεῖθεν αὐτοὶ ἐπικουρηθῶσι. πρὸς ταῦτα Κύντος Φάβιος Μάξιμος ἀντέθετο μὴ οὕτως ἐκ παντὸς τρόπου τὸν πόλεμον δεῖν ψηφίσασθαι, ἀλλὰ πρεσβεία χρῆσασθαι πρότερον, καὶ ν μὲν πείσωσιν ὅτι οὐδὲν ἀδικοῦσιν, ἡσυχίαν α γειν, α ν δ' ἀδικοῦντες ἀλῶσι, τότε πολεμῆσαι αὐτοῖς, ἰ να καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου ἐς αὐτοὺς ἀπώσωμεθα. αἰ μὲν οὐ ν ἀμφοῖν δόξαι τοιαῦται ἦσαν ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἶπεῖν, τῇ δὲ βουλῇ παρασκευάζεσθαι μὲν εδοξε πρὸς τὴν μάχην, πρέσβεις δὲ εἰς τὴν Καρχηδόνα 2.237 στείλαι καὶ τοῦ Ἀννίβου κατηγορῆσαι, καὶ εἰ μὲν μὴ ἐπαινοῖεν τὰ πραχθέντα, δικάσαι, εἰ δ' εἰς ἐκεῖνον αὐτὰ ἀναφέροιεν, ἐξαιτήσασθαι αὐτόν, καὶ ν μὴ ἐκδῶσι, τὸν πόλεμον ἐπαγγεῖλαι αὐτοῖς. Τῶν γοῦν πρέσβων ἀπελθόντων οἱ Καρχηδόνιοι τὸ ποιητέον ἐσκόπου. καὶ τις Ἀσδρούβας, εἰς τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀννίβου προπαρασκευασμένων, συνεβούλευσε σφίσι χρῆναι τὴν τε ἀρχαίαν ἐλευθερίαν ἀνακτήσασθαι καὶ τὴν ἐκ τῆς εἰρήνης δουλείαν ἀποτρίψασθαι καὶ χρήμασι καὶ δυνάμεσι καὶ συμμάχοις συγκεκριμένοις, ἐπαγαγὼν ὅτι "καὶ ν τῷ Ἀννίβῳ μόνῳ ὅσα βούλεται πρᾶξαι ἐπιτρέψητε, καὶ τὰ προσήκοντα εσται καὶ οὐδὲν αὐτοῖς πονήσετε." τοιαῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος Ἀννων ὁ μέγας ἐναντιούμενος τοῖς τοῦ Ἀσδρούβου λόγοις γνώμην εἰσήνεγκε μήτε ῥαδίως μήτε μικρῶν καὶ ἀλλοτρίων ἐγκλημάτων ἐνεκα τὸν πόλεμον ἐφ' ἑαυτοὺς ἐπισπάσασθαι, παρὸν τὰ μὲν λῦσαι, τὰ δὲ ἐς τοὺς δράσαντας αὐτὰ τρέψαι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο, τῶν δὲ Καρχηδονίων οἱ μὲν πρεσβύτεροι καὶ τοῦ πρὶν μεμνημένοι πολέμου αὐτῷ συνετίθεντο, οἱ δ' ἐν ἡλικίᾳ καὶ μάλισθ' ὅσοι τὰ τοῦ Ἀννίβου ἐπραττον ἰσχυρῶς ἀντέλεγον. ὡς δ' οὐδὲν σαφὲς ἀπεκρίναντο καὶ ἐν ὀλιγωρίᾳ τοὺς πρέσβεις εἰχον, ὁ Μάρκος ὁ Φάβιος τὰς χεῖρας ὑπὸ τὰ ἱμάτια ὑποβαλὼν καὶ ὑπτιάσας αὐτὰς εφη "ἐγὼ μὲν ἐνταῦθ', ὦ Καρχηδόνιοι, καὶ τὸν πόλεμον καὶ τὴν εἰρήνην φέρω, ὑμεῖς δ' ὀπότερον αὐτῶν βούλεσθε ελεσθε." ἀποκριθέντων δὲ μηδέτερον μὲν αἰρεῖσθαι, δέχεσθαι δ' ἐτοίμως ὀπότερον καταλείψουσιν, ἐπήγγειλεν αὐτοῖς αὐτίκα τὸν πόλεμον. Οὕτω μὲν οὐ ν καὶ διὰ ταῦτα οἱ τε Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Καρχηδόνιοι τὸ δεύτερον ἐπολέμησαν. καὶ τὸ δαι2.238 μόνιον τὰ γενησόμενα προεσήμηνεν. ἐν γὰρ τῇ Ῥώμῃ ἀνθρωπίνως ἐλάλησε βούς, καὶ ετερος ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων πανηγύρει ἐξ οἰκίας εἰς τὸν Τίβεριν ἑαυτὸν ἐρριψε καὶ ἐφθάρη, κεραυνοὶ τε πολλοὶ ἐφέροντο, καὶ αἰμα τὸ μὲν ἐξ ἀγαλμάτων ὠφθη, τὸ δὲ ἐξ ἀσπίδος στρατιώτου ἐρρήη, ἑτέρου τε ξίφος ἐξ αὐτοῦ τοῦ στρατοπέδου λύκος ἤρπασε. τῷ δ' Ἀννίβῳ θηρία πολλὰ καὶ ἀγνωστα τὸν Ἰβηρα διαβαίνοντι προκαθηγήσατο, καὶ ὁ ψις ὄνειρου ἐφάνη. εδοξε γὰρ ποτε τοὺς θεοὺς ἐν ἐκκλησίᾳ καθημένους μεταπέμψασθαι τε αὐτὸν καὶ στρατεῦσαι ὅτι τάχιστα εἰς τὴν Ἰταλίαν προστάξαι καὶ λαβεῖν παρ' αὐτῶν τῆς ὁδοῦ ἡγεμόνα, καὶ ἀμεταστρεπτὴ ὑπ' αὐτοῦ κελευσθῆναι ἐπεσθαι· μεταστραφῆναι δὲ καὶ ἰδεῖν χειμῶνα μέγαν χωροῦντα καὶ δράκοντα αὐτῷ ἐπακολουθοῦντα ἀμήχανον, καὶ θαυμάσαι ἐρέσθαι τε τὸν ἀγωγὸν τί ταῦτα εἶεν· καὶ τὸν εἶπεῖν "ὦ Ἀννίβα, ταῦτα συμπορθήσοντά σοι τὴν Ἰταλίαν ἐρχεται." Ταῦτα τῷ μὲν Ἀννίβῳ χρηστὴν ἐλπίδα, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις δεινὴν ἐνεποίει ἐκφόβησιν. διχῆ δὲ τὰς δυνάμεις οἱ Ῥωμαῖοι διελόντες καὶ τοὺς ὑπάτους, Σεμπρόνιον μὲν Λόγγον ἐς Σικελίαν ἐπέμψαν, ἐς δὲ τὴν Ἰβηρίαν Σκιπίωνα Πούπλιον. ὁ δὲ Ἀννίβας εἰς τὴν Ἰταλίαν ὡς τάχιστα ἐπιθυμῶν εἰσβαλεῖν, σπουδῆ ἐχώρει, καὶ πᾶσαν τὴν Γαλατίαν τὴν μεταξὺ τοῦ Πυρηναίου καὶ τοῦ Ροδανοῦ οὐσαν ἀμαχεῖ διήλθε. καὶ μέχρι μὲν τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ροδανοῦ οὐδεὶς εἰς χεῖρας ἦκεν αὐτῷ, ἐκεῖ δ' ὁ Σκιπίων ἐπεφάνη, καίπερ μὴ παρουσίας αὐτῷ τῆς δυνάμεως. ὁ μὲν μετὰ τῶν ἐπιχωρίων καὶ τῶν αὐτοῖς προσοίκων τά τε 2.239 πλοῖα τὰ ἐν τῷ ποταμῷ προδιέφθειρε καὶ τὸ ρεῦμα αὐτοῦ διὰ φυλακῆς ἐποίησατο. ὁ οὐ ν

Ἄννιβας ἐτριψε μὲν τινα χρόνον καὶ σχεδίας καὶ σκάφη ἀλλα τε καὶ μονόξυλα κατασκευάζων, ἐφθῆ δ' οὐν ὑπὸ πολυχειρίας τὰ πρὸς περαίωσιν ἀναγκαῖα πάντα, πρὶν τῷ Σκιπίωνι τὸ οἰκεῖον ἀφικέσθαι στράτευμα, προετοιμασάμενος. καὶ τὸν ἀδελφὸν Μάγωνα σὺν τοῖς ἵππευσι καὶ ψιλοῖς τισιν, ἡ σκεδάννυται ὁ ποταμὸς ἐπὶ πολὺ καὶ νήσοις διαλαμβάνεται, διαβησόμενον ἐπεμψεν, αὐτὸς δὲ κατὰ τὸν ἐμφανῆ πόρον ἐχώρει δῆθεν, ἰν' οἱ Γαλάται ἀπατηθεῖεν, πρὸς αὐτὸν ἀντιταττόμενοι, καὶ ἀμελέστερον ἐν ἀλλοῖς τοῦ ποταμοῦ τὴν φυλακὴν θῶνται· οὐ καὶ γέγονε. καὶ ὁ Μάγων διέβη τὸν ποταμὸν, ὁ δὲ Ἄννιβας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν κατὰ τὸν πόρον ἐπεραιουῦντο. καὶ γενόμενοι κατὰ τὸ μέσον ἠλάλαξαν, καὶ οἱ σαλπικταὶ δὲ συνήχησαν· καὶ ὁ Μάγων κατὰ νώτου τοῖς ἀνθεστηκόσι προσέπεσε· καὶ οὐ τως οἱ τε ἀλλοὶ καὶ οἱ ἑλέφαντες ἀκινδύνως ἐπεραιώθησαν. ἀρτι δὲ περαιωθέντων αὐτῶν καὶ τῷ Σκιπίωνι ἡ οἰκεία ἀφίκετο δύναμις. πέμψαντες οὐν εἰς προσκοπὴν ἵππεας ἀμφοτέρω τοιούτῳ τέλει τῆς ἵππομαχίας ἐχρήσαντο ὁποῖον ὁ σύμπαρ ἐσχηκε πόλεμος· οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι καὶ ἐλαττον τὴν πρώτην ἐνεγκάμενοι καὶ συχνούς ἀποβαλόντες ἐνίκησαν. Ἐντεῦθεν Ἄννιβας ἀπιέναι πρὸς Ἰταλίαν σπεύδων, ὑποπεύων δὲ τὰς ἐπιτομωτέρας τῶν ὁδῶν, ἐκείνας μὲν παρεξήληθεν, ἑτέραν δὲ πορευθεὶς ἰσχυρῶς ἐπόνησε. τὰ τε γὰρ ὀρη ἐκεῖνα ἀποτομώτατά ἐστι καὶ ἡ χιῶν πολλὴ γενομένη καὶ τὰς φάραγγας ὑπ' ἀνέμων πληρώσασα καὶ ὁ κρύσταλλος ἰσχυρότατα παγεῖς δεινῶς σφᾶς ἐταλαιπώρησε· καὶ πολλοὶ 2.240 τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν ὑπὸ τε τοῦ χειμῶνος καὶ ὑπὸ σιτοδείας ἀπώλοντο, πολλοὶ δὲ καὶ οἱ καδὲ ἀνεχώρησαν. ἐχει δὲ λόγος ὅτι καὶ αὐτὸς ἀνέστρεψεν αὐτὸν, εἰ μὴ πλείων καὶ ἀπορωτέρα ἢ προδιηνησμένη ὁδὸς τῆς λειπομένης ἐτύγχανε. διὰ μὲν δὴ τοῦτο οὐκ ἀπετράπετο, ἐξαπίνης δὲ ἐκτὸς τῶν Ἀλπεων ἐκφανεῖς θαῦμα καὶ δέος τοῖς Ῥωμαίοις ἐνέβαλε. καὶ ὁ μὲν προεχώρει τὰ ἐν ποσὶ προσποιούμενος, Σκιπίων δὲ τὸν μὲν ἀδελφὸν Γάιον Σκιπίωνα ὑποστρατηγοῦντα αὐτῷ εἰς τὴν Ἰβηρίαν ἐπεμψεν ὡς καταληψόμενον αὐτήν ἢ τὸν Ἄννιβαν ἐπανάξοντα, αὐτὸς δ' ἐπὶ τὸν Ἄννιβαν ἦλασε. καὶ ἡμέρας μὲν τινας ἐπέσχον, ἐπειτα ἀμφω πρὸς τὴν μάχην ὤρμησαν. πρὶν δὲ δὴ ἐργου ἐχέσθαι, συγκαλέσας τοὺς στρατιώτας ὁ Ἄννιβας παρήγαγε τοὺς αἰχμαλώτους, οὗς κατὰ τὴν ὁδὸν εἰλήφει, καὶ ἠρετο αὐτοὺς πότερον δεδέσθαι καὶ δουλεύειν κακῶς βούλοιντο ἢ μονομαχεῖν ἀλλήλοις, ὡς τ' ἀφεθῆναι προῖκα τοὺς νικήσαντας. καὶ ὡς τὸ δεύτερον εἰλοντο, συνέβαλεν αὐτούς. καὶ μαχεσαμένων ἐδημηγόρησε, τοὺς οἰκειοὺς στρατιώτας ἐπιρρωνύς καὶ παραθήγων εἰς πόλεμον· τοῦτο δ' ἐτέρωθεν καὶ ὁ Σκιπίων ἐποίησεν. εἰτα συνήλθον μὲν ὡς ὁλοῖς τοῖς στρατοπέδοις μαχοῦμενοι, ὁ Σκιπίων δὲ, προσυμμίξας τῷ ἵπικῳ καὶ ἡττηθεὶς συχνούς τε ἀποβαλὼν καὶ αὐτὸς τρωθείς, ἀποθανὼν τ' αὐτὸν, εἰ μὴ περ αὐτῷ Σκιπίων ὁ υἱὸς καίπερ ὡν ἑπτακαιδεκαέτης ἐπήμυνε, κατέδεισε μὴ καὶ τῷ πεζῳ σφαλῆ, καὶ αὐτίκα τε ἐπανήγαγε καὶ τῆς νυκτὸς ὑπεχώρησεν. Ἄννιβας δὲ μεθ' ἡμέραν τὴν ἀποχώρησιν αὐτοῦ 2.241 μαθὼν πρὸς τὸν Ἡριδανὸν ἦλθε, καὶ μήτε σχεδίας ἢ πλοῖα εὐρών, ἐνεπέπρηστο γὰρ παρὰ τοῦ Σκιπίωνος, τὸν μὲν ἀδελφὸν Μάγωνα σὺν τοῖς ἵππευσι διανήξασθαι καὶ ἐπιδιώξαι τοὺς Ῥωμαίους ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ αὐτὸν πρὸς τὰς πηγὰς χωρήσας τοῦ ποταμοῦ τοὺς ἑλέφαντας κατὰ τὸν ἐπίρρουν διαβῆναι προσέταξε. καὶ οὐ τω τοῦ ὕδατος περὶ τοῖς ὀγκοῖς τῶν ζώων ἐμποδιζομένου καὶ σκεδαννυμένου, ῥᾶον κάτω σφῶν διεπεραιώθη. καταληφθεὶς οὐν ὁ Σκιπίων κατὰ χώραν ἐμεινε, καὶ ἐμαχέσατ' αὐτὸν, εἰ μὴ νυκτὸς οἱ Γαλάται οἱ μετ' αὐτοῦ ἠύτομόλησαν. ὁ δ' οὐν Σκιπίων ἐπὶ τούτῳ ταραχθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ τραύματος ταλαιπωρήσας ὑπὸ νύκτα αὐθις ἐξάνεστη καὶ ἐπὶ μετεώρου τὸ τάφρευμα ἐποίησατο· διώξας δὲ αὐτοῦ οὐκ ἐγένετο. μετὰ δὲ τοῦτο ἀφίκοντο καὶ οἱ Καρχηδόνιοι, καὶ τὸν ποταμὸν διὰ μέσου ποιησάμενοι ἐστρατοπεδεύσαντο. Ὁ μὲν οὐν Σκιπίων διὰ τε τὸ τραῦμα καὶ διὰ τὰ συμβεβηκότα ἀνεῖχε καὶ δύναμιν μετεπέμπετο, Ἄννιβας δὲ πολλὰ

πειράσας παρακινήσαι πρὸς μάχην αὐτόν, ἐπεὶ οὐ τε τοῦτ' ἠδυνήθη καὶ τροφῆς ἐσπάνισε, φρουρίῳ προσέβαλεν ἐν ὧ σῖτος πολὺς τῶν Ῥωμαίων εἰκτο. καὶ μηδὲν περαίνων, τὸν φρούραρχον διέφθειρε χρήμασι, κάκεϊνό τε προδοθὲν εἰλαβε καὶ τὰ ἀλλα σχεῖν τὰ μὲν ὀπλοῖς, τὰ δὲ χρυσίῳ ἐπήλπισε. κὰν τοῦτῳ ὁ Λόγγος τὴν Σικελίαν τῷ ὑποστρατήγῳ πιστεύσας πρὸς τὸν Σκιπίωνα κεκλημένος ἀφίκετο. καὶ οὐ πολλῶν ὑστερον ὑπὸ φιλοτιμίας, καὶ ὅτι τινὰς κατατρέχοντας τὴν χώραν ἐκράτησεν, εἰς παράταξιν ὤρμησεν. καὶ ἐσφάλη ἐνέδραις περιπεσῶν· καὶ τοῦ Ἀννίβου ἐπεξεληθόντος μετὰ τῶν 2.242 πεζῶν καὶ τῶν ἐλεφάντων, οἱ μετ' αὐτοῦ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, καὶ πολλοὶ διεφθάρησαν φόνῳ, πολλοὶ δὲ καὶ εἰς τὸν ποταμὸν ἀπερισκέπτως ἐμπεσόντες ἐπνίγησαν, ὡς ὀλίγους μετὰ τοῦ Λόγγου περισωθῆναι. νικήσας μέντοι ὁ Ἀννίβας οὐκ εἰχαιρεν, ὅτι στρατιώτας τε πολλοὺς καὶ τοὺς ἐλέφαντας πλὴν ἐνὸς ὑπὸ τοῦ χειμῶνος καὶ τῶν τραυμάτων ἀπέβαλεν. Ἀνοχὴν οὐ νῆσπονδον ποιησάμενοι πρὸς τὴν συμμαχίδα σφῶν ἑκάτεροι ἐχώρησαν, κὰν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν ἐχείμαζον. καὶ τοῖς μὲν Ῥωμαίοις ἀφθονα ἐφοῖτα τὰ ἐπιτήδεια, ὁ δ' Ἀννίβας οὐκ ἀρκούμενος τοῖς παρὰ τῶν συμμάχων διδομένοις ταῖς τε κώμαις καὶ ταῖς πόλεσιν τῶν Ῥωμαίων προσπίπτων τὰ μὲν ἐκράτει, τὰ δ' ἀπεκρούετο. καί ποτε τῷ ἱπικῷ ὑπὸ τοῦ Λόγγου νικηθεὶς ἐτρώθη. θαρσῆσαντες οὐ νῆσ ἐκ τούτου τινὲς τῶν Ῥωμαίων καὶ καθ' ἑαυτοὺς προσβάλλοντι αὐτοῖς ἐπεξήλθον. κάκεϊνοὺς τε εἰφθειρε καὶ τοῦ χωρίου ὁμολογία ἐκράτησε· καὶ αὐτὸ μὲν κατέσκαψε, τῶν δ' αἰχμαλώτων τοὺς μὲν Ῥωμαίους ἀπέκτεινε, τοὺς δ' ἄλλους ἀφῆκε. τοῦτο δὲ καὶ ἐφ' ἀπασιν τοῖς ζωγουμένοις ἐποίει, τὰς πόλεις δι' αὐτῶν οἰκειούμενος. ἀμέλει καὶ τῶν λοιπῶν Γαλατῶν πολλοὶ καὶ Λιγύων καὶ Τυρσηνῶν τοὺς Ῥωμαίους τοὺς παρ' αὐτοῖς ὄντας οἱ μὲν φονεύσαντες, οἱ δὲ ἐκδόντες μετέστησαν. Ἐς δὲ τὴν Τυρσηνίδα τῷ Ἀννίβῳ πορευομένῳ ὁ Λόγγος ἐπέθετο, χειμῶνος πολλοῦ γενομένου. πεσόντων δὲ ἀμφοτέροις πολλῶν ὁ Ἀννίβας ἐς τὴν Λιγυστικὴν ἐλθὼν ἐνδιέτριψεν. ὑποπτεύων δὲ καὶ τοὺς σφετέρους, οὐδενὶ ῥαδίως ἐπίστευεν, ἀλλὰ τὴν ἐσθῆτά τε μεταβάλλων καὶ κόμαις χρώμενος περιθέτοις τὴν τε διάλεξιν ἄλλοτε ἄλλην ποιούμενος, ἠδὲ 2.243 γὰρ πλείους καὶ τὴν τῶν Λατίνων, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν πολλὰ ἐπεσκόπει ἠκούε τε πλείστα ὡς οὐκ Ἀννίβας καὶ τίνα ὡς ἐτερός τις ἐφθέγγετο. Ἐν μὲν οὐ νῆσ τῇ Ἰταλίᾳ ταῦτα ἐγένετο, ὁ δ' ἐτερος Σκιπίων ὁ Γάιος εἰς τὴν Ἰβηρίαν παρέπλευσε, καὶ τὰ παραθαλάσσια αὐτῆς μέχρι τοῦ Ἰβηρος πάντα καὶ τῶν ἀνω συχνὰ τὰ μὲν βία, τὰ δ' ἐκόντα προσεῖληφε, καὶ τὸν Βάννονα μάχῃ νικήσας ἐζώγησεν. ὁ δὲ τοῦ Ἀννίβου ὁμαίμων Ἀσδρούβας μαθὼν ταῦτα διέβη τὸν Ἰβηρα, καὶ τῶν μεταστάντων τινὰς ὑπηγάγετο· τοῦ δὲ Σκιπίωνος ἐπελθόντος αὐτῷ ἀνεχώρησεν. Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ τὸν Φλαμίνιον καὶ τὸν Γέμινον ὑπάτους αὐθις εἰλοντο. Ἀννίβας δ' ἀρτι τοῦ ἐσρος ἐπιστάντος ὡς ἐγνω τὸν Φλαμίνιον μετὰ Σερουιλίου Γεμίνου χειρὶ πολλῇ ἐπ' αὐτὸν ἰόντα, πρὸς ἐξαπάτην αὐτῶν ἐτράπη, καὶ πλαττόμενος ἐνδιατρίψειν ἐκεῖ καὶ μάχην συνάψειν, ἐπεὶ νομίσαντες αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ χώραν μένειν ἀμελῶς τῶν ὁδῶν ἐσχον, ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου τοὺς ἱππέας κατέλιπεν, αὐτὸς δ' ὑπὸ νύκτα ἀρας τὰ τε στενόπορα μεθ' ἡσυχίας διήλθε καὶ πρὸς Ἀρήτιον ἠπίεγετο· καὶ οἱ ἱππεῖς δέ, ἐπεὶ πολὺ προῆλθεν, ἀπήεσαν αὐτῷ ἐφεπόμενοι. οἱ δ' ὑπατοὶ γνόντες ἠπατημένοι, Γέμινος μὲν αὐτοῦ ὑπέμεινε τοὺς τ' ἀφεστηκότας κακώσων καὶ κωλύσων ἐπικουρήσαι Καρχηδονίους, Φλαμίνιος δὲ μόνος ἐδίωκεν, ἵνα αὐτοῦ μόνου τὸ ἐργον τῆς νίκης, ὡς ὤετο, γένηται. καὶ τὸ Ἀρήτιον προκατέλαβεν· ὁ γὰρ Ἀννίβας συντομωτέραν τραπόμενος δυσόδοις ἐνέτυχε, καὶ ἀνθρώπους συχνοὺς καὶ πολλὰ ὑποζύγια καὶ τὸν ἐτερον τῶν ὀφθαλμῶν ἀπέβαλεν. 2.244 ὁψὲ δ' οὐ νῆσ πρὸς τὸ Ἀρήτιον ἐλθὼν, καὶ εὐρὼν ἐκεῖ τὸν Φλαμίνιον, κατεφρόνησεν αὐτοῦ, καὶ μάχῃ μὲν οὐ συνέβαλε, τὸ γὰρ χωρίον ἀνεπιτήδειόν οἱ ἐδόκει, πεῖραν δὲ αὐτοῦ ποιούμενος εἰκρε τὴν χώραν. κὰν τοῦτῳ ἐπεκδραμόντων τῶν Ῥωμαίων ἐπανήγαγεν, ἵνα

φοβεῖσθαι δόξη. τῆς δὲ νυκτὸς ἐξαναστάς, ἐπιτήδειόν τι χωρίον πρὸς τὴν μάχην εὐρῶν ε μινε. καὶ τοῦ μὲν πεζοῦ τὸ πλεῖον κατὰ τὰ ο ρη λοχᾶν ε ταξε, τὸ δ' ἵππικὸν σύμπαν ε ζω τῶν στενῶν ἀφανῶς ἐφεδρεῦειν ἐκέλευσε, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ γηλόφου μετ' ὀλίγων ἐστρατοπεδεύσατο. ὁ δὲ Φλαμίνιος ἐν φρονήματι ω ν, καὶ ἐπὶ μετεώρου σὺν ὀλίγοις αὐτὸν ἰδὼν, τὴν τε λοιπὴν στρατιὰν πόρρω ποι πεπομφέναι νομίσας, ῥαδίως μεμονωμένον αἰρήσειν ἠλπισε, καὶ ἐς τὸ στενὸν ἀπερισκέπτως εἰσῆλθε, κἀνταῦθα, ὁψὲ γὰρ ἠ ν, ἠύλισατο. καὶ ὑπὸ μέσας νύκτας ὑπὸ καταφρονήσεως αὐτοῦς ἀφυλάκτως καθεύδοντας πανταχόθεν ὁμοῦ περιέσχον οἱ Καρχηδόνιοι, καὶ πόρρωθεν ἀκοντίοις καὶ σφενδόταις καὶ τοξεύμασι τοὺς μὲν εὐναζομένους ε τι, τοὺς δὲ τὰ ο πλα λαμβάνοντας ε κτεινον, αὐτοὶ μὴ τι δεινὸν ἀντιπάσχοντες. οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι, μηδενὸς αὐτοῖς συμπλεκομένου, σκότους τε καὶ ὁμίχλης ου σης, οὐκ ει χον τῆ σφετέρᾳ χρήσασθαι ἀρετῆ. τοσοῦτος δ' ἐγένετο θόρυβος καὶ τοιαύτη ταραχώδης ε κληξις κατέσχεν αὐτοὺς ὡς μηδὲ τῶν σεισμῶν τῶν τότε γενομένων αἰσθῆσθαι, καίπερ πολλὰ μὲν οἰκοδομήματα κατερράγη, πολλὰ δὲ καὶ τῶν ὄρων τὰ μὲν διέσχε, τὰ δὲ καὶ συνέπεσεν, ὡς καὶ τὰς φάραγγας ἐμφράζει, καὶ ποταμοὶ δὲ τῆς ἀρχαίας ἐξόδου ἀποκλεισθέντες α λλην ἐτράποντο. τοιοῦτοι μὲν σεισμοὶ τὴν Τυρσηνίδα κατέσχον, οὐ μὲντοι καὶ οἱ μαχόμενοι ἐν ἐννοίᾳ σφῶν ἐγένοντο. 2.245 αὐτὸς τε ου ν ὁ Φλαμίνιος καὶ α λλοι παμπληθεῖς ε πεσον, συχνοὶ δὲ ἐπὶ τινα λόφον ἀνέβησαν· ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἐγένετο, εἰς φυγὴν ω ρμησαν, καὶ καταληφθέντες τὰ τε ο πλα καὶ ἑαυτοὺς ἐπ' ἀδείᾳ παρέδωσαν. ο γε μὴν Ἀννίβας βραχὺ τῶν ὁμωμοσμένων ἐφρόντισε, πάντων δὲ τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἀλόντων τὸ μὲν ὑπήκοον τό τε συμμαχικὸν τῶν Ῥωμαίων ἀφῆκεν, αὐτοὺς δὲ ἐκείνους δήσας ἐφύλασσε. πράξας δὲ ταῦτα ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἠπείγετο, καὶ μέχρι μὲν Ναρνίας τὴν τε γῆν τέμνων καὶ τὰς πόλεις προσαγόμενος πλὴν Σπωλητίου προῆλθε, Γαίον τε ἐνταῦθα Κεντήνιον στρατηγὸν ἐνεδρεύοντα περισχῶν ε φθειρεν· ὡς δὲ τῷ Σπωλητίῳ προσβαλὼν ἀπεκρούσθη, καὶ τὴν τοῦ Ναείρου γέφυραν καθηρημένην ε ι δε, καὶ περὶ τοὺς α λλους ποταμοὺς ου ς ἀναγκαῖον ἠ ν διελθεῖν τοῦτο γεγονός ἐπύθετο, τῆς μὲν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὁρμῆς ἐπέσχε, ἐς δὲ τὴν Καμπανίαν ἐτράπετο, τὴν τε χώραν ἀρίστην καὶ τὴν πόλιν τὴν Καπύην μεγίστην ου σαν ἀκούων, ἐνόμιζεν, εἰ σφᾶς προκαταλάβοι, καὶ τα λλα δι' ὀλίγου προσκτήσασθαι. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ πυθόμενοι περὶ τῆς ἠ ττης ἠ λγησαν, καὶ δι' ἐκείνους καὶ δι' ἑαυτοὺς ὀδυρόμενοι, καὶ ἐν ἀπόρῳ ἠ σαν, τὰς τε γεφύρας τοῦ Τιβέριδος πλὴν μιᾶς καθεῖλον καὶ τὰ τεῖχη πολλαχῆ πεπονηκότα σπουδῆ ἐπεσκεύαζον. δικτάτωρ τε προχειρίσασθαι βουλευθέντες αὐτοὶ ἐν ἐκκλησίᾳ αὐτὸν ἀνεῖπον. ἀγαπῶντες δὲ εἰ αὐτοὶ μόνον σωθεῖεν, οὐκ ε στείλαν τοῖς συμμάχοις βοήθειαν. πυθόμενοι δὲ τὸν Ἀννίβαν ἐς Καμπανίαν ὀρμηθῆναι, τότε καὶ τοῖς συμμάχοις ἐπικουρῆσαι ε γνωσαν. τῷ δ' Ἀννίβᾳ τὸν δικτάτωρα τὸν Φάβιον καὶ τὸν ι ππαρχον τὸν Μάρκον 2.246 τὸν Μινούκιον ἀντικατέστησαν. οἱ ἐπ' ἐκεῖνον ἐλθόντες ἐς μὲν χεῖρας αὐτῷ οὐκ ἠ εσαν, παρεπόμενοι δὲ ἐπετήρουν ε ι που καιρὸς μάχης παραπέσοι· ἀποκινδυνεῦσαι γὰρ ὁ Φάβιος κατεπτηχόσι στρατιώταις καὶ ἠ ττημένοις πρὸς πλείους καὶ νενικηκότας οὐκ ἠ θελε, καὶ α μα ο σω μᾶλλον τὴν χώραν κακώσειαν, τοσοῦτω θᾶσσον ἀπορῆσαι τροφῆς αὐτοὺς ἠ λπισε. τοιοῦτοις χρώμενος λογισμοῖς ου τ' α λλη χώρα ἐπήμυεν ου τε τῆ Καμπανία. κατέκλεισεν ου ν διὰ ταῦτα πᾶν τὸ πολέμιον εἰς τὴν Καμπανίαν· περισχῶν γὰρ αὐτοὺς ἀπανταχόθεν οὐκ εἰδότας ἐν φυλακῇ ἐποίησατο. αὐτὸς μὲν γὰρ κάκ τῆς θαλάσσης καὶ ἐκ τῆς συμμαχίδος τῶν ἐπιτηδείων εὐπόρει, ἐκείνοις δὲ μόνον τὰ ἐκ τῆς γῆς ἠ ν ε κειρον ὑπάρχοντα ἠ δει. καὶ διὰ τοῦτο ἀνεῖχε καὶ τῆς μελλήσεως οὐκ ἐφρόντιζε. διὸ καὶ παρὰ τῶν πολιτῶν αἰτίαν ει χεν, ὡς καὶ μελλητῆς ἐπονομασθῆναι. Ὁ δ' Ἀννίβας, ἐπεὶ πρὸς χειμῶνα ἐγένετο, καὶ ου τε κατὰ χώραν χειμάσαι σπάνει τῶν ἀναγκαίων ἠ δύνατο καὶ πολλαχῆ πειράσας ἐξιέναι τῆς Καμπανίας κεκώλυτο,

τοιούτόν τι ἐμηχανήσατο. τοὺς αἰχμαλώτους πάντας, ἵνα μή τις αὐτῶν διαφύγη καὶ τὸ γινόμενον γνωρίσῃ τοῖς Ῥωμαίοις, κατέσφαξε· καὶ τὰς ἐν τῷ στρατοπέδῳ βουῆς ἀθροίσας δᾶδας τοῖς αὐτῶν προσέδρασε κέρασι, καὶ πρὸς τὰ κατὰ τοὺς Σαυνίτας ὀρητὴν ὑπὸ νύκτα χωρήσας τὰς τε δᾶδας ἀνήψε καὶ τὰς βουῆς ἐπετάραξεν. οἰστρηθεῖσαι δ' ἐκεῖναι διὰ τὸ πῦρ καὶ τὴν ἐλασιν πολλαχῆ τὴν ὑψηλὴν ἐνέπρησαν, κακὸν τούτου ῥαδίαν παρέσχον αὐτῷ τὴν ὑπέρβασιν. οἱ γὰρ ἐν τῷ πεδίῳ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ ἐν 2.247 τοῖς μετεώροις, ἐνέδρας πτοηθέντες, οὐκ ἐκινήθησαν. καὶ οὐτως ὁ Ἀννίβας διήλθε καὶ ἐς τὴν Σαυνίτιδα ἐκομίσθη. Ὁ οὐρανὸς Φάβιος μετ' ἡμέραν τὸ γινόμενον γνοὺς κατεδίωξε, καὶ τοὺς τε καταλελειμμένους ἐν τῇ ὁδῷ, ἵνα σφᾶσαι ῥῶσι, τρεψάμενος, καὶ τοὺς βοηθήσαντας αὐτοῖς κρατήσας, ἐστρατοπεδεύσατο μὲν οὐ πόρρω τῶν πολεμίων, οὐ μὲντοι καὶ ἐς χεῖρας ἐκείνοις ἦλθεν, ἀλλ' ἀποσκήδνασθαί τε αὐτοὺς καὶ προνομεύειν ἐκώλυεν· ὥστε τὸν Ἀννίβαν ἀπορήσαντα τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὀρμήσαι· ὡς δ' οὐκ ἐμάχετο, δι' ἡσυχίας δὲ παρηκολούθει ὁ Φάβιος, αὐθιγὰς ὑπέστρεψεν εἰς τὸ Σαύνιον. καὶ ὁ Φάβιος αὐτῷ ἐφεπόμενος δι' ἀσφαλείας προσήδρευε, προμηθεύμενος μήτε τῶν οἰκείων ἀποβαλεῖν τινὰς, καὶ αὐτὸς μὲν τῶν ἀναγκαίων ἐν εὐπορίᾳ τυγχάνων, ἐκείνῳ δὲ τῶν ὀπλων ἐκτὸς οὐδὲν προσεῖναι ὀρῶν, καὶ μηδ' οἱ κοθεν προσιοῦσαν ἐπικουρίαν. οἱ γὰρ Καρχηδόνιοι καὶ ἐν γέλῳ αὐτὸν ἐποιοῦντο, γράφοντα εὐπράττειν καὶ πολλὰ κατορθοῦν, καὶ στρατιώτας παρ' αὐτῶν αἰτοῦντα καὶ χρήματα, λέγοντες μὴ συμφωνεῖν τὰς αἰτήσεις ταῖς κατορθώσεσι. τοὺς γὰρ νικῶντας προσήκειν καὶ τῷ παρόντι ἀρκεῖσθαι στρατεύματι, καὶ χρήματα στέλλειν οἱ καδε, ἀλλ' οὐ προσαιτεῖν. Ἔως μὲν οὐρανὸς ἐνεδήμει ὁ Φάβιος, δεινὸν οὐδὲν τοῖς Ῥωμαίοις ἐγένετο, ὡς δ' ἐκεῖνος εἰς τὴν Ῥώμην ἀπῆρε κατὰ τὴν δημόσιον, ἐπταῖσαν. ὁ γὰρ Ροῦφος ὁ ἱππαρχος, φρόνημα κενὸν ὑπὸ νεότητος ἔχων καὶ τῶν πολεμικῶν σφαλμάτων ἀπερίοπτος ὢν καὶ τῇ μελλήσει τοῦ Φαβίου ἀχθόμενος, ἐπεὶ τὴν προστασίαν τῆς στρατιᾶς μόνος ἔσχε, τῶν μὲν ἐντολῶν τοῦ 2.248 δικτάτωρος ὠλιγόρησεν, ὀρμήσας δ' εἰς παράταξιν τὸ μὲν πρῶτον νικᾶν ἐδοξεν, εἰ ταῖς ἡττήθη. καὶ πανσυδὶ διεφθάρη, εἰ μή τινες Σαυνιτῶν κατὰ τύχην τοῖς Ῥωμαίοις ἐπικούροι ἀφικνούμενοι δόξαν τοῖς Καρχηδονίοις παρέσχον προσεῖναι τὸν Φάβιον. ἀναχωρησάντων οὐρανὸς διὰ τοῦτο κεκρατηκέναι ἐνόμισε, καὶ ἐς τὴν Ῥώμην τὸ ἐργὸν μεγαλύνων καὶ τὸν δικτάτωρα προσδιαβάλλων ἐπέστειλεν, ὄκνηρὸν καὶ μελλητὴν αὐτὸν καλῶν καὶ τὰ τῶν ἐναντίων φρονοῦντα. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ νενικηκέναι τὸν Ροῦφον ὀντως ἐνόμισαν, καὶ οἱ ἀπαρὰ δόξαν θαρσήσαντες καὶ ἐπήνουν αὐτὸν καὶ ἐτίμων, καὶ τὸν Φάβιον ἐν ὑποψίᾳ σχόντες διὰ ταῦτα καὶ οἱ τὰ ἐν Καμπανίᾳ χωρία αὐτοῦ οὐκ ἐδήλωσαν, μικροῦ καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν παρέλυσαν. ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν χρήσιμον νομίζοντες εἰναι οὐκ ἐπαυσαν, τῷ δ' ἰππάρχῳ τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν προσένειμαν, ὥστε ἀμφοτέρωθεν ἰσχυρῶν ἐσχεῖν. δοξάντων δὲ τούτων ὁ μὲν Φάβιος οὐτε τοῖς πολίταις οὐτε τῷ Ροῦφῳ ἐσχεῖν ὀργήν, ὁ δὲ Ροῦφος, οὐδὲ πρὶν ὀρθῶς φρονῶν, τότε μάλιστα ἐπεφύσητο καὶ κατέχειν ἑαυτὸν οὐκ ἠδύνατο, ἀλλ' ἡμέραν ἡξίου παρ' ἡμέραν ἡ καὶ πλείους ἐφεξῆς ἐναλλάξ μόνος ἔσχε. δεισας δ' ὁ Φάβιος μή τι κακὸν ἐξεργάσεται, εἰ πάσης τῆς δυνάμεως γένοιτο ἐγκρατής, πρὸς οὐδέτερον αὐτῷ συνήνεσεν, ἀλλ' ἐνείματο τὸ στρατόπεδον, ὥστε τοῖς ὑπᾶτοῖς ἐπισχεῖν ἰδίαν ἐκάτερον ἰσχὺν ἔσχεῖν. καὶ παραχρῆμα ὁ Ροῦφος ἀπεστρατοπεδεύσατο, ἵνα διάδηλος ἦ οἱ κατ' ἑαυτὸν ἔσχεῖν, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τῷ δικτάτῳ. ὁ οὐρανὸς Ἀννίβας τοῦτο αἰσθόμενος ἐς μάχην αὐτὸν ὑπηγάγετο, ὡς ἐπὶ καταλήψει χωρίου προσελθόν· καὶ περιστοιχισάμενος ἐξ ἐνέδρας εἰς κίνησιν 2.249 δυνον κατέστησεν ὡς πανστρατιᾶ ἐξελεῖν, εἰ μή ὁ Φάβιος κατὰ νότον αὐτῷ προσπεσὼν ἐκώλυσε. Παθὼν οὐρανὸς τοῦτο ὁ Ροῦφος μετεβάλετο, καὶ τὸ στρατεύμα τε τὸ περίλοιπον ἐς τὸν Φάβιον εὐθύς ἦγαγε, καὶ τὴν ἀρχὴν παραδέδωκεν, οὐδ' ἀνέμεινε τὸν δῆμον ἀναψηφίσασθαι, ἀλλ' ἐθελοντῆς τὴν ἡγεμονίαν, ἦν παρ' αὐτοῦ μόνος ἰππάρχων ἐλαβεν, ἀφῆκε. καὶ

αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ πάντες ἐπήνεσαν. καὶ ὁ Φάβιος αὐτίκα μηδὲν ἐνδοιάσας πᾶσαν ἐδέξατο, καὶ ὁ δῆμος αὐτὸ ἀπεδέξατο. καὶ μετὰ ταῦτα αὐτὸς τε ἀσφαλέστατα προέστη τοῦ στρατεύματος, καὶ μέλλων ἀπαλλαγῆσθαι τῆς ἀρχῆς τοὺς ὑπάτους μετεπέμψατο καὶ τὸ στράτευμα σφίσι παρέδωκε καὶ πάνθ' ὅσα πραχθῆναι ἐχρῆν παρήνευσεν ἀφθονώτατα. κάκεῖνοι θρασέως οὐδέν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὑπόθηκην τοῦ Φαβίου πάντα ἐπραξαν, καίπερ ὁ Γέμινος καὶ προκατωρθώκει τι. τὸ γὰρ ναυτικὸν τῶν Καρχηδονίων ἰδὼν ὀρμήσαν μὲν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, διὰ δὲ τὴν ἀντιπαρασκευὴν αὐτῶν μὴ προσμίζαν αὐτῇ, ἐπεκπεύσας τὰ τε τῶν Κυρνίων καὶ τὰ τῶν Σαρδονίων ἐν τῷ παράπλῳ ἐβεβαιώσατο, καὶ ἐς τὴν Λιβύην ἐκβὰς ἐληλάτησε τὴν παραλίαν αὐτῆς. ταῦτα μὲν ἐπραξεν, οὐ μέντοι δι' αὐτὰ ἐπεφύσητο ὥστε πρὸς τὸν Ἀννίβαν διακινδυνεῦσαι, ἀλλὰ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Φαβίου ἐνέμεινεν. ὁ θενπερ καὶ αἱ πόλεις οὐκέθ' ὁμοίως τοῖς Καρχηδονίοις προσετίθεντο. ἐφοβοῦντο γὰρ μὴ ὁ Ἀννίβας τῆς Ἰταλίας ἐκπέσῃ, καὶ κακόν τι αὐτοῖς ὑπὸ Ῥωμαίων αὐτοὺς προσοίκων πάθωσι. καὶ οἱ μὲν πλείους τὸ ἀποβησόμενον ἐσκόπουν, ὀλίγοι δὲ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους αὐθις μετέστησαν, καὶ ἀναθήματά τινες αὐτοῖς ἐπεμψαν. καὶ τοῦ Ἰέρωνος πολλὰ πεπομότος, σῖτον καὶ Νίκης ἀγαλμα οἱ Ῥωμ. 2.250 μαῖοι μόνον ἐλαβον, καίπερ ἐν ἀχρηματία ὄντες, ὥστε τὸ ἀργυροῦν νόμισμα, ἀμιγῆς καὶ καθαρὸν γινόμενον πρότερον, χαλκῶ προσμίζαι. Ταῦτα ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τότε ἐπράχθη· καὶ τινες δοῦλοι συνωμοσίαν ἐπὶ τῇ Ῥώμῃ πεποιηκότες προκατελήφθησαν· κατάσκοπός τέ τις ἀλοῦς ἐν αὐτῇ τὰς χεῖρας ἀπεκόπη καὶ ἀφείθη, ἵνα τοῖς Καρχηδονίοις γένηται τοῦ πάθους αὐτάγγελος. ἐν δὲ τῇ Ἰβηρίᾳ ναυμαχία πρὸς τῇ τοῦ Ἰβηρος ἐκβολῇ ὁ Σκιπίων ἐνίκησεν· ἰσοπαλῶς γὰρ ἀγωνιζομένων τὰ ἰστία τῶν νεῶν ὑπετέμετο, ὅπως ἀπογνόντες προθυμότερον ἀγωνίσωνται. καὶ τὴν τε χώραν ἐπόρθησε καὶ τείχη συχνὰ ἐχειρώσατο καὶ διὰ τοῦ ἀδελφοῦ Πουπλίου Σκιπίωνος πόλεις τῶν Ἰβήρων προσεκτίσατο. Ἀβελος γὰρ τις Ἰβηρ, δοκῶν μὲν τοῖς Καρχηδονίοις πιστός, τὰ τῶν Ῥωμαίων δὲ θεραπεύων, ἀνέπεισε τὸν φρουροῦντα τοὺς τῶν Ἰβήρων ὀμήρους οἱ καδὲ αὐτοὺς ἀποπέμψαι, ἵνα ἐς εὐνοίαν τάχα ὑπ' αὐτῶν αἱ πόλεις ὑπαχθῶσι· καὶ παραλαβὼν σφᾶς, αὐτὰ καὶ τῆς ἐπινοίας εἰσηγητῆς γεγονώς, πρὸς τοὺς Σκιπίωνάς τε πρότερον πέμψας καὶ κοινολογησάμενος περὶ ὧν ἤξιον, εἰ τα νυκτὸς ὑπεκκομίζων αὐτοὺς ἐάλω δῆθεν. καὶ οὐ τως ἐκείνων τε ἐγκρατεῖς ἐγένοντο οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν ἀνακομισθέντων οἱ καδὲ κατεκτήσαντο. Ἐν μὲν οὖν τούτοις εὐτύχουν, συμφορᾶ δ' αὐτῶν περιέπεσον ἡς οὐτε πρόσθεν οὐθ' ὑστερον δεινότερα οὐδεμίᾳ. προηγῆσατο δὲ ταύτης καὶ τινὰ τέρατα καὶ τὰ τῆς Σιβύλλης λόγια, ἡ τις πρὸ τοσοῦτων ἐτῶν τὴν 2.251 συμφορὰν αὐτοῖς ἐμαντεύσατο. θαυμαστὸν δὲ καὶ τὸ τοῦ Μάρκου προμάντευμα· χρησμολόγος γὰρ τις καὶ οὐτος γενόμενος ἐν τῷ Διομηδεῖω πεδίῳ πταίσειν αὐτοὺς, αὐτὰ καὶ Τρώας τὸ ἀρχαῖον ὄντας, ἐφοίβασε. τοῦτο δ' ἐν Ἀπουλίᾳ τῇ Δαυνίων ἐστὶ, καὶ τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς τοῦ Διομήδους κατοικήσεως, ἡ ἐκεῖ ἀλητεύσας ἐποίησατο, ἐσχηκεν. ἐν γὰρ τῷ πεδίῳ ἐκείνῳ καὶ αἱ Κάνναι, ἐνθα τότε ἐδυστύχησαν, παρά τε τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ καὶ περὶ τὰς τοῦ Αὐφιδίου ἐκβολὰς εἰσιν. ἡ δὲ Σίβυλλα φυλάττεσθαι μὲν τὸ χωρίον παρήνευσεν, οὐ μέντοι καὶ πλείον τι γενήσεσθαι ἐφη οὐδ' εἰ διὰ πάσης αὐτὸ ποιήσαιτο φυλακῆς. Τοιαῦτα μὲν οὖν ἦσαν τὰ χρησμωδήματα, τὰ δὲ τοῖς Ῥωμαίοις συμβάντα οὐ τως ἐγένετο. ἤρχον μὲν Παῦλος Αἰμίλιος καὶ Τερέντιος Οὐάρρων, ἀνδρες οὐχ ὁμοιότροποι· ὁ μὲν γὰρ εὐπατρίδης ἦν καὶ παιδεία κεκόσμητο καὶ τὸ ἀσφαλὲς προετίμα τοῦ προπετοῦς, Τερέντιος δὲ ἐν τῷ ὁμίλῳ ἐτέθραπτο καὶ ἐν βαναυσικῇ θρασύτητι ἠσκητο καὶ ταλλα τε ἐξεφρόνει καὶ τὴν ἡγεμονίαν μόνος ἐχειν ἠγεῖτο διὰ τὴν τοῦ συνάρχοντος ἐπιείκειαν. ἠλθον οὖν ἀμφω εἰς τὸ στρατόπεδον εὐκαιρότατα· οὐτε γὰρ τροφὴ ἐτι ἦν τῷ Ἀννίβᾳ, καὶ τὰ τῶν Ἰβήρων κεκίνητο, τὰ τε τῶν συμμάχων αὐτοῦ ἠλλοτριούτο· καὶ εἰ γε καὶ τὸ βραχύτατον ἐπεσχίκεσαν, ἀπόνως ἐκράτησαν αὐτὸν. νῦν δὲ γε τοῦ Τερεντίου τὸ

ἀπερίοπτον καὶ τὸ τοῦ Παύλου ἐπιεικὲς ἠττησεν αὐτούς. ὁ γὰρ Ἀννίβας ἐπεχείρησε μὲν καὶ παραχρῆμα πρὸς μάχην αὐτούς ὑπαγαγέσθαι, καὶ σὺν ὀλίγοις προσπελάσας αὐτῶν τῷ ἐρύματι, ἐπεὶ ἐκδρομὴ ἐγένετο, ἐκὼν ὑπεχώρησεν, ὡς δεδιέναι νομισθεὶς ἐπισπάσαιτο μᾶλλον αὐτούς εἰς παράταξιν· τοῦ δὲ Παύλου τοῖς οἰκείοις στρατῶσι τῶσι τῶσι ἐπισχόντος τὴν δίωξιν ὁ Ἀννίβας προσεποιήσατο φοβεῖσθαι, καὶ τῆς νυκτὸς ἀνασκευασάμενος ὡς ἀπιὼν σκευὴ τε συχνὰ κατέλιπεν ἐν τῷ χαρακώματι καὶ τὰ λοιπὰ ἀμελέστερον κομίζεσθαι ἐνετείλατο, ἵνα τῶν Ῥωμαίων ἐφ' ἀρπαγὴν αὐτῶν τραπομένων ἐπίθηται σφίσι. καὶ εἰς ἐργὸν ἠνάγκασεν αὐτοὺς τὸ βούλευμα ἠγαγεν, εἰ μὴ ὁ Παῦλος καὶ ἀκοντας κατεσχέκει τοὺς στρατιώτας καὶ τὸν Τερέντιον. Ὁ οὖν Ἀννίβας καὶ τούτου διαμαρτῶν νυκτὸς πρὸς τὰς Κάννας ἀφίκετο. καὶ γνοὺς τὸ χωρίον καὶ πρὸς ἐνέδρας καὶ πρὸς παράταξιν ἐπιτήδειον, ἐστρατοπεδεύσατο. καὶ προήρωσε πάντα τὸν τόπον ὑπόψαμμον ὡς ἐστὶν, ἵνα κονιορτὸς ἐν τῇ μάχῃ ἀρθῆι· τὸν γὰρ ἀνεμὸν, ὃς ἐν θέρει ἐκείσε περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰώθει γίνεσθαι, κατὰ νότον εἰς ἄρκτον ἐμπαύσατο. οἱ δ' οὖν ἠνάγκασαν αὐτοὺς κενὸν ἀνδρῶν ἰδόντες αὐτοῦ τὸ χαρακώμα, πρῶτον μὲν ἐπέσχον, ἐνεδρεύεσθαι δόξαντες, εἰ τα μεθ' ἡμέρας πρὸς τὰς Κάννας ἀφίκοντο. καὶ παρὰ τῷ ποταμῷ ἑκάτερος ἰδίᾳ ἠύλισατο· οὐκ ὁμοίηθεις τὴν πρὸς ἀλλήλους συνουσίαν ἐξέκλινον. καὶ ὁ μὲν Παῦλος ἠσύχαζεν, ὁ δὲ γὰρ Τερέντιος ἠθέλησε συμβαλεῖν· ἀμβλυτέρους δὲ τοὺς στρατιώτας ὁρῶν ἀνεκόπτετο. ὁ δὲ Ἀννίβας καὶ ἀκοντας αὐτούς εἰς μάχην παρακινῶν τῆς τε ὑδρείας εἰργε καὶ ἀποσκεδάννυσθαι σφᾶς ἐκώλυε καὶ τὰ σώματα τῶν φονευομένων ἀναπρὸς τῶν ταφρευμάτων ἐνέβαλλεν, ὡς σφίσι τὸ ποτὸν δυσχεραίνηται. κἀντεῦθεν καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς παράταξιν ὠρμησαν. τοῦτο δὲ προγνοὺς ὁ Ἀννίβας λόχους μὲν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς ἐκάθησε, τὴν δὲ λοιπὴν στρατιάν συνέταξε, καὶ τινὰς ψευδαυτομολῆσαι ὡς ἐπὶ τὴν ἡμέραν ἐκέλευσε, τὰς μὲν ἀσπίδας καὶ τὰ δόρατα καὶ τὰ μείζων τῶν 2.253 ξιφῶν ἀπορρίψαντας, τὰ δ' ἐγχειρίδια κρύφα φέροντας, ἵνα δεξαμένων αὐτούς τῶν ἀντικαθεστηκότων ὡς ἀόπλους ἐπιθῶνται αὐτοῖς ἀπροσδοκῆτως. οἱ δὲ δὴ Ῥωμαῖοι ἰδόντες πρῶτον τοὺς περὶ τὸν Ἀννίβαν παρατεταγμένους ὠπλίζοντό τε καὶ παρετάττοντο. καὶ οἱ σαλπικταὶ ἀμφοτέρους ἐξώτρυναν, καὶ τὰ σημεῖα ἠρθη, καὶ συμπεσόντες πολυτρόπως ἠγωνίσαντο. καὶ μέχρι τῆς μεσημβρίας οὐδετέρους τὸ κράτος ἀπονενέμητο· ἐπεὶ δὲ τὸ πνεῦμα ἐπῆλθε, καὶ οἱ ψευδαυτομόλοι δεχθέντες ὡς ὀφθαλμοὶ γυμνοὶ ὀπίσθεν τῶν Ῥωμαίων ἐγένοντο, ἵνα μὴ σφίσι ἐπιτιθῶσι δῆθεν οἱ Καρχηδόνιοι, τότε καὶ οἱ λόχοι ἐκατέρωθεν ἐπανέστησαν, καὶ ὁ Ἀννίβας κατὰ πρόσωπον σὺν τοῖς ἵππευσι προσέμιξε, καὶ οἱ τε πολέμιοι τοὺς Ῥωμαίους πανταχόθεν ἐθορύβουν, καὶ ὁ ἀνεμὸς ὡς ἐστὶν κονιορτὸς ἐς τὰς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν βιαίως ἐμπίπτων ἐτάραττε καὶ τὸ ἀσθμα γινόμενον συνεχῆς ἐκ τοῦ καμάτου ἀπέφραττεν, ὡς τ' ἀπεστερημένοι μὲν τῆς ὀφθαλμῶν, ἀπεστερημένοι δὲ καὶ φωνῆς, φύρδην καὶ ἐν οὐδενὶ κόσμῳ ἐφθείροντο. καὶ τοσοῦτον ἐπεσε πλῆθος ὡς ἐστὶν τὸν Ἀννίβαν τῶν μὲν ἐκ τοῦ ὀμίλου μηδὲ πειραθῆναι ἐξευρεῖν ἀριθμὸν, περὶ δὲ τῶν ἵππεων καὶ τῶν ἐκ τῆς βουλῆς ἀριθμὸν μὲν μὴ γράψαι τοῖς οἰκείοις Καρχηδονίοις, διὰ δὲ τῶν δακτυλίων ἐνδείξασθαι τοῦτον· χοίνιξι γὰρ σφᾶς ἀπομετρήσας ἀπέστειλε. μόνοι γὰρ οἱ βουλευταὶ καὶ οἱ ἵππεῖς δακτυλίοις ἐκέχρητο. συχνοὶ δ' οὖν ὁμοῦ καὶ τότε διέφυγον καὶ ὁ Τερέντιος· ὁ γὰρ Παῦλος ἀπέθανεν. ὁ δὲ Ἀννίβας οὐκ ἐπέδιώξεν οὐδ' εἰς τὴν Ῥώμην ἠπέιχθη. δυνάμενος γὰρ ἠπαντὶ τῷ στρατεύματι ἠκαὶ μέρει τούτου πρὸς τὴν Ῥώμην παραντίκα ὀρμησάμενος καὶ ταχέως διαπολεμῆσαι, οὐκ ἐποίησε τοῦτο, καίτοι τοῦ 2.254 Μαάρβου συναινοῦντος τοῦτο ποιῆσαι. διὸ καὶ αἰτίαν ἐσχεν ὡς νικᾶν μὲν δυνάμενος, χρῆσθαι δὲ ταῖς νίκαις οὐκ ἐπιστάμενος. ἐπεὶ δὲ τότε ἐμέλλησαν, οὐκέτι οὐδ' αὐθις ἠπέιχθησαν. διὸ καὶ ὁ Ἀννίβας ὡς ἀμαρτῶν μετεμέλετο, συνεχῶς ἀναβοῶν "ὦ Κάνναι Κάνναι." οἱ δὲ δὴ Ῥωμαῖοι παρὰ βραχὺ κινδυνεύσαντες ἀπολέσθαι ἀντεπεκράτησαν διὰ τοῦ Σκιπίωνος· ὃς υἱὸς μὲν ἦν τοῦ

Πουπλίου τοῦ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ, καὶ τὸν πατέρα ο τε ἐτρώθη περιέσωσε, τότε δὲ στρατευόμενος εἰς τὸ Κανύσιον εφυγε, καὶ υστερον εὐδοκίμησε. παρ' ἐκόντων γὰρ τῶν συμφυγόντων εἰς τὸ Κανύσιον τὴν ἡγεμονίαν λαβὼν τά τε ἐκεῖ κατεστήσατο καὶ τοῖς πλησιοχώροις φρουρὰς επεμψε καὶ πάντα καλῶς ἐβούλευσέ τε καὶ επραξεν. Οἱ δ' ἐν τῇ Ρώμῃ τὴν ἡτταν μὲν ἠκουσαν, οὐ μὴν καὶ ἐπίστευον. πιστεύσαντες δ' ἐπέπθον καὶ συνιόντες εἰς τὸ συνέδριον μή τι πράσσοντες ἀπηλλάσσοντο. ὁψὲ δ' οὐ ν ὁ Φάβιος γνώμην εδωκε κατασκόπους πέμψαι τοὺς ἀγγελοῦντας τὸ γεγονός καὶ τί ὁ Ἀννίβας πράττει, αὐτοὺς δὲ μὴ κλαίειν, σιγῇ δὲ βαδίζειν, ἰ ν' ἐν καιρῷ τὰ προσήκοντα γίνοιτο, δύναινεν τε συλλέξαι ο σην α ν δύναιντο καὶ τοὺς περιοίκους ἐπικαλέσασθαι. μετὰ δὲ ταῦτα ὡς τὸν Ἀννίβαν ἐν τῇ Ἀπουλίᾳ ο ντα ε μαθον, καὶ γράμματα παρὰ τοῦ Τερεντίου ἐδέξαντο ο τι περιεῖη καὶ ο σα πράττοι, μικρὸν ἀνεθάρσησαν. καὶ δικτάτωρ μὲν Μάρκος Ιούνιος, ἰ παρχος δὲ Τιβέριος Σεμπρώνιος Γράκχος ἐλέχθησαν. καὶ παραχρῆμα τῶν τε πολιτῶν 2.255 οὐ τοὺς ἡβῶντας μόνον, ἀλλὰ καὶ παρηβηκότας ἡδη κατέλεξαν, καὶ δεσμώτας ἐπ' ἀδεία καὶ δούλους ἐπ' ἐλευθερίᾳ ληστὰς τέ τινας προσελάβοντο, καὶ τοὺς συμμάχους προσπαρεκάλουν, ἀναμιμνήσκοντες εἰ τί που εὐηργέτηντο καὶ προσυπισχνούμενοι δώσειν τοῖς μὲν σῖτον, τοῖς δὲ ἀργύρια, ο περ ου πω πρόσθεν ἐποίησαν· καὶ ἐς τὴν Ἑλλάδα πεπόμφασιν ἡ πείσοντές τινας συμμαχῆσαι αὐτοῖς ἡ μισθωσόμενοι. Ἀννίβας δὲ συνεστηκέναι τοὺς Ῥωμαίους καὶ παρασκευάζεσθαι μαθὼν ἐν ταῖς Κάνναις διέτριβε, τὴν ἐξ ἐπιδρομῆς α λωσιν ἀπεγνωκώς· καὶ τῶν αἰχμαλώτων τὸ μὲν συμμαχικὸν α νευ λύτρων ἀφήκεν, ὡς καὶ πρότερον, τοὺς δὲ Ῥωμαίους ἐτήρει, ἀποδόσθαι ἐλπίζων αὐτούς, ἰ ν' ἑαυτὸν εὐπορώτερον ἐντεῦθεν ποιήσῃ, τοὺς δὲ Ῥωμαίους ἀπορωτέρους. ἐπεὶ δὲ μηδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀφίκετο τοὺς αἰχμαλώτους ζητῶν, ἐκέλευσεν αὐτοῖς πέμψαι τινὰς οἱ καδε ἐπὶ λύτρα, προομόσαντας ἐπανήξιν. ὡς δὲ οὐδ' ου τω λύσασθαι σφᾶς ἠθέλησαν, τοὺς μὲν λόγου τινὸς ἀξίους ἐς τὴν Καρχηδόνα ἀπέστειλε, τῶν δ' α λλων τοὺς μὲν αἰκισάμενος ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ μονομαχῆσαι ἠνάγκασε, τοὺς φίλους καὶ τοὺς συγγενεῖς ἀλλήλοις συμβαλῶν. οἱ δὲ πεμφθέντες ἐπὶ τὰ λύτρα, ἐπανελθόντες, ἰ ν' εὐορκήσωσι, φυγόντες δὲ μετὰ τοῦτο, α τιμοι ὑπὸ τῶν τιμητῶν ἐγένοντο, καὶ ἑαυτοὺς κατεχρήσαντο. Μάγωνα δὲ τὸν ἀδελφὸν ὁ Ἀννίβας ἀγγελοῦντα τοῖς Καρχηδονίοις επεμψε τὰ γενόμενα, καὶ χρήματα παρ' αὐτῶν καὶ δυνάμεις αἰτήσοντα. καὶ ὁ μὲν ἀπελθὼν τοὺς τε δακτυλίους ἠρίθμησε καὶ ἐπὶ μεῖζον ἐξῆρε δὴ τὸ κατόρθωμα, καὶ ἐψηφίσθη πάντα ο σα ἡτήσατο, τῷ γὰρ Ἀννωνι τάναντία λέγοντι καὶ κατα2.256 λύσασθαι τὸν πόλεμον εως καθυπέρτεροι δοκοῦσι συμβουλεύοντι οὐκ ἐπείσθησαν, οὐ μέντοι τὰ ψηφισθέντα καὶ εἰς ε ργον ἡ γαγον, ἀλλ' ἐμέλλησαν. Ἀννίβας δ' ἐν τούτῳ εἰς τὴν Καμπανίαν προυχώρησε, καὶ πόλισμά τι εἰ λε Σαυνιτικόν, καὶ ἐπὶ Νέαν ω ρμησε πόλιν, προπέμψας μετὰ τῆς λείας ὀλίγους τινὰς. πρὸς ου ς ὡς μόνους ο ντας τῶν τῆς πόλεως ἐκδραμόντων ἐπεφάνη αὐτὸς ἀπροσδόκητος καὶ συχνούς ἀπέκτεινε, τὴν δὲ πόλιν οὐχ εἰ λεν, ου τ' ἐπὶ πολὺ ταύτη προσήδρευσε. οἱ γὰρ τὴν Καπύην οἰκοῦντες Καμπανοὶ οἱ μὲν τῇ Ῥωμαίων φιλίᾳ ἐνέμειναν, οἱ δὲ πρὸς τὸν Ἀννίβαν ἀπέκλιναν. ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς Κάνναις εὐτύχησε, καὶ τινες α νδρες αὐτῶν ἀλόντες ἀφείθησαν, τὸ μὲν πλῆθος ω ρμησε μεταστῆναι πρὸς τὸν Ἀννίβαν, οἱ δὲ δυνατοὶ χρόνον μὲν τινὰ ἐπέσχον, εἰ τ' ἐπ' αὐτοὺς τὸ πλῆθος ὀρμήσαν συνηγμένους ἐν τῷ βουλευτηρίῳ πάντας α ν κατεχρήσατο, εἰ μὴ τις ἐκ τοῦ πλῆθους τὸ μέγεθος συνιδῶν τοῦ κακοῦ κατηγορήσει μὲν τῶν βουλευτῶν ὡς πάντως φθαρῆναι ἀξίων, ε φη δὲ πρότερον α λλους ἀντ' ἐκείνων ἀνθελέσθαι προσήκειν· τὴν γὰρ πόλιν μὴ δύνασθαι μὴ προβουλευόντων τινῶν σώζεσθαι. πεισθέντων δὲ τῶν ἐν τῇ Καπύῃ ἐκβάλλων ε να ε καστον ἐκ τοῦ συνεδρίου ἡρώτα τὸ πλῆθος ο ντινα αὐτοῦ ἀνθαιρεῖται· καὶ ου τω, μὴ δυνηθέντων αὐτῶν ἐτέρους δι' ὀλίγου ἀνθελέσθαι, πάντας ἐκείνους ὡς ἀναγκαίους ἀφήκε. καὶ καταλλαγέντες ἀλλήλοις ἐσπείσαντο τῷ

Ἄννιβα. καὶ οὗτος διὰ ταχέων ἀπαναστὰς ἐκ τῆς Νεαπόλεως ἤλθεν εἰς τὴν Καπύην, καὶ διαλεχθεὶς αὐτοῖς ἀλλὰ τε πολλὰ εἰπὼν ἐπαγωγὰ καὶ τὴν ἡγεμονίαν σφίσι τῆς Ἰταλίας δώσειν ὑπέσχετο, ἵνα ἐν ἐλπίσι γενόμενοι ὡς καὶ ἑαυτοῖς πονήσοντες προθυμότερον ἀγωνίσωνται. 2.257 Μεταστάσης δὲ τῆς Καπύης καὶ ἡ Ἀλλη Καμπανία κεκίνητο· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τὴν ἀπόστασιν αὐτῆς μαθόντες ἠχθοντο. ὁ γὰρ μὴν Ἀννίβας ἐπὶ Νουκερίνους ἐστράτευσεν. οἱ δὲ πολιορκούμενοι τὴν ἀχρηστον σφῶν ἡλικίαν ἀπορία τροφῶν ἐξεώσαντο· οὗτος δὲ Ἀννίβας οὐ προσήκατο, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πόλιν ἀπιοῦσι μόνον ἀσφάλειαν ἔδωκε. διὸ καὶ οἱ λοιποὶ μεθ' ἑνὸς ἡματίου ἐκχωρῆσαι τοῦ ἀστεος ὡμολόγησαν. ἐπεὶ δ' ἐγκρατῆς αὐτῶν ἐγένετο, τοὺς μὲν βουλευτὰς ἐς βαλανεῖα κατακλείσας ἀπέπνιξε, τοῖς δ' ἄλλοις ἀπελθεῖν εἰπὼν ὅτι βούλοιντο, πολλοὺς ἐν τῇ ὁδῷ κάκείνων ἐφόνευσε. συχνοὶ δ' οὐκ αὐτῶν καὶ περιεγένοντο εἰς ὑλάς προκαταφυγόντες. ἐκ τούτου δὲ οἱ λοιποὶ φοβηθέντες οὐ συνέβαινον εἰς αὐτῷ, ἀλλ' ἀντείχοντο ἕως ἡδύναντο. καὶ οἱ Νωλανοὶ βουλευόμενοι προσχωρῆσαι αὐτῷ, ἐπεὶ τὸ εἰς ἐκείνους εἰδὼν πραχθέν, ἐπηγάγοντο λάθρα τὸν Μάρκελλον, καὶ τὸν Ἀννίβαν προσβαλόντα τῇ πόλει μετὰ ταῦτα ἀπώσαντο. ἀποκρουσθεὶς δὲ τῆς Νώλης Ἀκερανοὺς εἰλελιμῶν ἐπὶ ταῖς αὐταῖς τοῖς Νουκερίνοις συνθήκαις, καὶ τὰ αὐτὰ εἰργάσατο καὶ αὐτοὺς. εἰτα καὶ ἐπὶ Βασιλίνας ἐστράτευσεν, ἐν ᾧ Ῥωμαῖοι τε καὶ συμμάχων ὡσεὶ χίλιοι συγκατέφυγον. οἱ τοὺς μὲν ἐπιχωρίους προδοῦναι σφᾶς μελετήσαντας ἀπέκτειναν, καὶ τὸν Ἀννίβαν πολλάκις ἀπώσαντο, καὶ πρὸς λιμὸν γενναίως διεκατέστησαν· ἐπιλιπούσης δὲ τῆς τροφῆς αὐτοῦς, ἐπ' ἄσκειν τινα διὰ τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὸν δικτάτωρα ἐπεμψαν· ὁ δὲ πίθους ἀλεύρων πλήρεις ἐνέβαλλεν εἰς τὸν ποταμὸν νυκτός, ἐντειλάμενος αὐτοῖς παρατηρεῖν ἐν τῷ σκότει τὸ ῥεῦμα. καὶ χρόνον μὲν τινα ἐλάνθανεν οὐ τως τὰς τροφὰς αὐτοῖς χορηγῶν, εἰτα πίθου τινὸς προσραγέντος ποι καὶ 2.258 συντριβέντος ἐγγων οἱ Καρχηδόνιοι τὸ γινόμενον, καὶ ἀλύσει τὸν ποταμὸν διειλήφασιν. ὡς δὲ τῷ λιμῷ καὶ τοῖς τραύμασι συχνοὶ διεφθάρησαν, τὸ ἕτερον τῆς πόλεως μέρος ἐξέλιπον κὰν τῷ λοιπῷ διεκατέστησαν, τὴν γέφυραν διακόψαντες. εἰτα σπέρμα γογγυλίδος ἀπὸ τοῦ τείχους εἰς τι χωρίον ἐξῶθεν αὐτοῦ κατέβαλον. ἐποίησαν δὲ τοῦτο ἵνα καταπλήξωσι τοὺς πολεμίους ὡς καὶ ἐπὶ πολὺ ἀνταρκέσοντες. ὁθεν ὁ Ἀννίβας ἀφθονον αὐτοὺς εἰσὶν τὴν τροφήν οἰηθεὶς καὶ ἐπὶ τῇ καρτερίᾳ θαυμάσας εἰς ὁμολογίαν προεκαλέσατο, καὶ χρημάτων ἀπέδοτο σφᾶς. ἐλύσαντο γὰρ αὐτοὺς οἱ ἐξ Ῥωμαίων ἀσμένως, ἀλλὰ μὴν καὶ ἐτίμησαν. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγένετο, καὶ ἐκ Δελφῶν οἱ πεμφθέντες ἀνεκομίσθησαν, λέγοντες τὴν Πυθίαν χρῆσαι αὐτοῖς παύσασθαι τῆς ῥαθυμίας καὶ τῷ πολέμῳ προσέχειν. ἐντεῦθεν ἀνερωρώθησαν. καὶ κατέλαβον τὸν Ἀννίβαν καὶ οἱ παρεστρατοπεδεύσαντο, ὅπως τὰ πραττόμενα παρ' αὐτοῦ παρατηρῶσι. καὶ ὁ γὰρ Ἰούνιος ὁ δικτάτωρ τὰ τοῖς Καρχηδονίοις παραγγελλόμενα καὶ τοὺς Ῥωμαίους ποιεῖν ὁμοίως ἐκέλευε. καὶ οἷτα καὶ ὑπὸν ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ ἤρουντο, καὶ τὰς φυλακὰς ὁμοίως ἐπεσκόπουν, καὶ ἀλλὰ ἐπισημῶν ἐπραττον. καταμαθὼν οὐκ αὐτοῦτο ὁ Ἀννίβας χειμῆριον ἐτήρησε νύκτα, καὶ τοῖς μὲν τῶν στρατιωτῶν ἐπέξοδον ἀφ' ἐσπέρας ἀνεῖπε, τοῦ δὲ Ἰουνίου τὸ αὐτὸ ποιήσαντος ἐκ διαδοχῆς ἀλλοτε ἀλλοὺς αὐτῷ προσβάλλειν ἐκέλευσεν, ἵνα ἐν συνεχεῖ πόνῳ ἐκ τῆς ἀγρυπνίας καὶ τοῦ χειμῶνος εἰρησάν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀνεπαύετο. ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἐπιλάμψειν 2.259 ἐμελλε, τὸ στράτευμά τε δῆθεν ἀνεκαλέσατο καὶ τῶν Ῥωμαίων τὰ ὀπλα ἀποθεμένων καὶ πρὸς ἀνάπαυλαν τραπομένων ἐπῆλθεν αὐτοῖς ἀφνω καὶ συχνοὺς ἀπέκτεινε καὶ τὸ τάφρευμα ἐκλειφθὲν εἰλε. Τὰ δ' ἐν τῇ Σικελίᾳ καὶ τῇ Σαρδοῖ ἐκινεῖτο, οὐ μόντοι καὶ ἐπιστροφῆς τινος παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐτυχον. ὑπατοὶ δὲ ὁ τε Γράκχος ὁ ἱππαρχος καὶ Ποστούμιος Ἀλβῖνος ἠρέθησαν. καὶ ὁ μὲν Ἀλβῖνος μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τῶν Βουούων ἐφθάρη, δι' ὅρους ὑλώδους πορευόμενος καὶ ἐνεδρευθεὶς οὐκ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες οἱ βάρβαροι καὶ ἐκκαθάραντες καὶ

περιχρυσώσαντες πρὸς τὰ ἱερὰ αὐτῶν ἀντὶ φιάλης ἐκέχρητο. γεγονόςι δὲ τότε τέρατα· βουῖς τε γὰρ ἵππον τέτοκε καὶ ἐν θαλάσῃ ἐξέλαμψε πῦρ. οἱ δ' ὑπατοὶ Γράκχος καὶ Φάβιος στρατοπεδευσάμενοι τὸν τε Ἀννίβαν ἐν Καπύῃ οὐκ ἐπέτηρουν, οὐ τι πράσσει καὶ διεπέμποντο ἕκασταχόσε, τοῖς τε συμμάχοις ἐπήμυνον, καὶ τοὺς ἀφεστηκότας οἰκιοῦσθαι ἐπειρῶντο, τὰ τε τῶν ἀνθισταμένων ἐκάκουν. ὁ δ' Ἀννίβας εὖ μὲν τῆς τροφῆς ἐνδεῶς ἠπόρει καὶ διακινδυνεύων, σωφρόνως μετὰ τοῦ στρατοῦ διήγεν, ὡς δὲ τὴν Καπύην ἐλάβον καὶ πολλοῖς ἐπιτηδείοις ἐν ῥαστώνῃ διεχίμασαν, τὴν τε ἰσχὺν τῶν σωμάτων μὴ πονούμενοι καὶ τὴν ῥώμην τῆς γνώμης ὑπὸ τῆς εὐθυμίας ἠλαττώθησαν, καὶ τὴν πάτριον ἀμείψαντες δίκαιταν μετέμαθον ἠττάσθαι μαχόμενοι. ἐπεὶ δὲ ὁ πόλεμος ἤδη ἐπέκειτο, ἐς ὁρῆ μετέστη καὶ ἐγύμναζε τὸ στράτευμα. οἱ δ' οὐχοὶ οἱ τε δι' ὀλίγου ῥωσθῆναι γεγονόςι. βοηθείας δὲ αὐτῶν οἰκοθεν ἀλλῆς τε καὶ ἑλεφάντων ἐλθούσης ἀνεθάρσησε. καὶ ἐπὶ τὴν Νῶλαν ὡς αἰρήσων αὐτὴν ἠτόν γε Μάρκελλον τὴν Σαυνίτιδα πορθοῦντα ταύτης ἀπάξων ὤρμησεν. ὡς δ' 2.260 οὐδὲν ἐπέβαινε, τῆς μὲν πόλεως ἀπέστη, τὴν δὲ χώραν ἐκείρη, μέχρις οὐ μάχη κατὰ τὸ ἰσχυρὸν ἠττήθη, ἐφ' ᾧ καὶ ἠλγησε. πολλοὶ μὲν γὰρ Ἰβηρες, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν Λιβύων ἐγκατέλιπον αὐτὸν καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἠυτομόλησαν, οὐκ οὐκ πρῶν ἐπαθε. καταγνοὺς δ' ἐκ τούτου καὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν στρατιωτῶν, πᾶσαν τὴν γῆν ἐκείνην ἐξέλιπε καὶ εἰς τὴν Καπύην ἀνεχώρησεν· εἰτα κάκειθεν μετέστη. οἱ δὲ Σκιπίωνες τὸν τε Ἰβηρα ποταμὸν διέβησαν καὶ τὴν χώραν ἐπόρθουν καὶ πόλεις προσήγοντο καὶ τὸν Ἀσδρούβαν διὰ ταῦτα σπουδῆ ἐπελθόντα μάχη ἐνίκησαν. οἱ Καρχηδόνιοι δὲ ταῦτα μαθόντες, καὶ νομίσαντες πλείονος τὸν Ἀσδρούβαν ἢ τὸν Ἀννίβαν δεῖσθαι βοηθείας, καὶ φοβηθέντες μὴ καὶ ἐς τὴν Λιβύην οἱ Σκιπίωνες διαβῆναι ἐπιχειρήσωσι, τῷ μὲν Ἀννίβᾳ βραχεῖαν δύναμιν ἐπέμψαν, τὴν πλείστην δὲ μετὰ τοῦ Μάγωνος εἰς τὴν Ἰβηρίαν τάχιστα ἀπεστάλκασι, κελεύσαντες μετὰ τὴν τῆς Ἰβηρίας κατάστασιν τὸν μὲν ἐπὶ τῆ τῶν ἐκεῖ φυλακῆ καταμεῖναι, τὸν δὲ Ἀσδρούβαν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν σὺν δυνάμει σταλῆναι. οἱ γνόντες οἱ Σκιπίωνες οὐκέτι ἐμαχέσαντο, ἵνα μὴ κρατήσας ἰσως ὁ Ἀσδρούβας εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐπιειχθῆ. ὡς δὲ τὸ τῶν Ῥωμαίων φίλιον ἐκάκουν οἱ Καρχηδόνιοι, Πούπλιος μὲν ὁμόσε τοῖς προσπεσοῦσιν αὐτῶ τῶν ἐναντίων ἐχώρησέ τε καὶ ἐπεκράτησε, Γναῖος δὲ τοὺς ἀποχωροῦντας σφῶν ἐκ τῆς μάχης ὑπολαβὼν προσδιέφθειρεν. ἐκ δὲ τῆς συμφορᾶς ταύτης, καὶ οὐκ οὐκ πόλεις συχναὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους μεθίσταντο καὶ τῶν Λιβύων τινὲς αὐτοῖς προσεχώρησαν, πλέον ἢ διενοεῖτο ὁ Ἀσδρούβας κατέμεινε. οἱ δὲ Σκιπίωνες εἰς τὴν Ἰταλίαν εὐθὺς τοὺς προσχωρήσαντας ἐστεῖλαν, αὐτοὶ δὲ τὰ 2.261 ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ καθίστων, καὶ τοὺς τῶν Ζακυνθίων ὑπηκόους τοὺς καὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς συμφορᾶς αἰτίους αὐτοῖς γενομένους ἐλόντες τὸ τε πόλισμα κατέσκαψαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐπώλησαν καὶ τὴν Ζάκυνθον μετὰ τοῦτο κομισάμενοι τοῖς ἀρχαίοις πολίταις ἀπέδωσαν. τοσαύτη τε ἀκριβεία περὶ τὴν λείαν ἐχρήσαντο ὡς μηδὲν οἱ κοί πέμψαι· τοῖς μὲν γὰρ συστρατευομένοις ἐπέτρεπον τοῦτο ποιεῖν, αὐτοὶ δὲ ἀστραγάλους τοῖς τέκνοις ἐπέμψαν. ὁ θέν ἢ γερουσία, παραιτουμένου τοῦ Γναίου ἰν' ἀπελθῶν οἱ καδὲ προῖκα τῇ θυγατρὶ ἐρανίσῃ ὠραία οὐκ ἄνδρός, ἐψηφίσαντο ἐκ τοῦ δημοσίου προῖκα δοθῆναι αὐτῇ. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ καιρῷ καὶ ἡ Σικελία καὶ ἡ Σαρδῶνα ντικρὺς ἐπολεμώθησαν. καὶ τὰ μὲν ἐν ταύταις δι' ὀλίγου κατέστη, καὶ ὁ Ἀσδρούβας ἐπικουρῶν αὐταῖς ἐάλω, καὶ τὴν νῆσον μικροῦ πᾶσαν ἀνεκτέησατο Μάλλιος Τορκουάτος. καὶ τότε μὲν τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ ἡσύχασε, μετὰ δὲ ταῦτα ἐταράχθη. ὁ δὲ τῆς Μακεδονίας βασιλεὺς Φίλιππος φανερώτατος τῶν Καρχηδονίων ἐγένετο σπουδαστής. τῆς γὰρ Ἑλλάδος προσεπάρξαι θέλων συνθήκας πρὸς τὸν Ἀννίβαν ἐθετο ὡς κοινῇ πολεμῆσαι, καὶ τὴν μὲν Ἰταλίαν τοὺς Καρχηδονίους λαβεῖν, τὴν δ' Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἠπειρον μετὰ τῶν νήσων ἐκείνων. ἢ μὲν οὐκ ὁμολογία ἐπὶ τούτοις ἐγένετο, τοῦ κήρυκος δὲ τοῦ ὑπὸ τοῦ Φιλίππου πεμφθέντος πρὸς τὸν Ἀννίβαν

άλόντος ε μαθον οί' Ρωμαῖοι τὸ γινόμενον, καὶ παραχρῆμα στρατηγὸν ἐπ' αὐτὸν Μάρκον Οὐαλέριον Λαουίνιον ε στείλαν, ο πως περὶ τοῖς οἰκοι δείσας κατὰ χώραν μείνη. καὶ ε σχεν ου τως· προῆλθε μὲν γὰρ μέχρι 2.262 τῆς Κερκύρας ὁ Φίλιππος ὡς ἐς τὴν Ἰταλίαν πλευσόμενος, μαθὼν δὲ τὸν Λαουίνιον ἐς τὸ Βρεντέσιον ἡδη παρόντα οἰκαδε ἀνεκομίσθη. τοῦ Λαουίνιου δὲ μέχρι τῆς Κερκύρας πλεύσαντος, εἰς τοὺς τῶν 'Ρωμαίων συμμάχους ὤρμησε, καὶ εἰλεν Ὠρικον, 'Απολλωνίαν τ' ἐπολιόρκει. ἐπιστρατεύσας δ' αυθις αὐτῷ Λαουίνιος καὶ Ὠρικον ἀνεκτήσατο καὶ τὴν 'Απολλωνίαν ἐρρύσατο. κἀντεῦθεν ὁ Φίλιππος τὰς ναῦς αἰς ἐκέχρητο καταπρήσας πεζῆ ἐπ' οἰκου ἀνεχώρησεν. οἱ δ' ἐν τῇ Ρώμῃ ὑπάτους εἰλοντο τὸν Φάβιον καὶ τὸν Μάρκελλον. οἱ τὸν μὲν Ἀννίβαν τὴν νῦν Καλαβρίαν καλουμένην καὶ τὰ περὶ αὐτὴν περιπορευόμενον τῷ Γράκχῳ τῷ πρὸ αὐτῶν ἄρξαντι ἐπέταξαν· καὶ ος Ἀννωνα περὶ Βενεβεντὸν ἀπαντήσαντά οἱ ἐκ Βρεττίων ἐτρέψατο, κἀντεῦθεν προῖων τὸν τε 'Αννίβαν παρεφύλαττε καὶ τὰ τῶν ἀφεστηκόντων ἐπόρθει, πόλεις τέτινας ἀνεσώσατο· αὐτοὶ δὲ οἱ υπατοὶ πρὸς τὴν Καμπανίαν ἐτράποντο, ι ν' αὐτὴν χειρωσάμενοι μηδὲν κατόπιν πολέμιον ὑπολίπωσιν, ουτω τε ἐπὶ τὸν 'Αννίβαν χωρήσωσιν. εἰτα διαιρεθέντες Φάβιος μὲν τὰ τε ἐκείνων τὰ τε τοῦ Σαυνίου κατέτρεχε, Μάρκελλος δὲ εἰς τὴν Σικελίαν ἐπεραιώθη καὶ τὰς Συρακούσας ἐπολιόρκει, προσχωρησάσας μὲν αὐτῷ, εἰτ' ἀποστάσας δόλω τινῶν ὑπὸ ψευδοῦς ἀγγελίας. καὶ δι' ἐλαχίστου αν αὐτὰς ἐχειρώσατο καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν αμα προσβαλὼν τῷ τείχει, εἰ μὴ ὁ Ἀρχιμήδης μηχαναῖς ἐπὶ πλεῖστον αὐτοὺς ἐποίησεν ἀντισχεῖν. καὶ λίθους γὰρ καὶ ὀπλίτας μηχανήμασιν ἀπαρτῶν καθίει τε ἐξαπιναίως αὐτοὺς καὶ ἀνέσπα δι' ὀλίγου. ταῖς δὲ ναυσὶ καὶ ταῖς πυργοφόροις ἐτέρας ἐπιρρίπτων ἀνεῖλκε τε αὐτὰς καὶ μετεωρίζων ἀθρόως ἠφίει, 2.263 ωστε ἐμπιπτούσας εἰς τὸ υδωρ ῥύμη βαπτίζεσθαι. καὶ τέλος σύμπαν τὸ ναυτικὸν τῶν Ρωμαίων παραδόξως κατέπρησε. κάτοπτρον γάρ τι πρὸς τὸν ἡλιον ἀνατείνας τὴν τε ἀκτῖνα αὐτοῦ ἐς αὐτὸ εἰσεδέξατο καὶ τὸν ἀέρα ἀπ' αὐτῆς τῆ πυκνότητι καὶ τῆ λειότητι τοῦ κατόπτρου πυρώσας φλόγα τε μεγάλην ἐξέκαυσε καὶ πᾶσαν αὐτὴν ἐς τὰς ναῦς ὑπὸ τὴν τοῦ πυρὸς ὁδὸν ὀρμούσας ἐνέβαλε καὶ πάσας κατέκαυσε. ἀπογνοῦς ου ν ὁ Μάρκελλος τὴν πόλιν αἰρήσειν διὰ τὸ τοῦ 'Αρχιμήδους εὐμήχανον, λιμῷ αὐτοὺς κατασχεῖν ἐκ προσεδρείας διεμελέτησε. καὶ ταύτας μὲν τῷ Πούλχρῳ ἐπέτρεψεν, αὐτὸς δ' ἐπὶ τοὺς συναποστάνας σφίσιν ἐτράπετο· καὶ τοῖς μὲν γνωσιμαχοῦσι συγγνώμην ενεμε, τοὺς δ' ἀνθισταμένους μετεχειρίζετο χαλεπῶς, καὶ συχνὰς μὲν τῶν πόλεων βία, τινὰς δὲ καὶ προδοσίᾳ ἡρει. ἐν τούτοις δ' Ἰμίλκων ἐκ Καρχηδόνας σὺν στρατῷ ἡκε, τὸν Ἀκράγαντά τε κατέσχε καὶ τὴν Ἡράκλειαν, καὶ πρὸς Συρακούσας ἐλθὼν ἠττήθη τε καὶ ἀντεπεκράτησε, καὶ τοῦ Μαρκέλλου ἐξαπίνης αὐτῷ προσπεσόντος αυθις ἐνίκηθη. Ἐντεῦθεν ὁ Μάρκελλος ταῖς Συρακούσαις ἐφήδρευεν. ὁ δ' Ἀννίβας ἐν τῇ Καλαβρία διέτριβεν. οἱ μὲντοι 'Ρωμαῖοι πολλὰ αυθις καὶ δυσχερῆ πεπόνθασιν· οἱ τε γὰρ υπατοὶ πρὸς τῇ Καπύῃ επαισαν, καὶ ὁ Γράκχος ἐν τῇ Λευκανίᾳ ἀπώλετο, καὶ οἱ Ταραντῖνοι καὶ ἀλλαι πόλεις ἀπέστησαν, καὶ ὁ Ἀννίβας κατεπτηχῶς πρότερον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τε εμεινε καὶ ἐπὶ τὴν Ρώμην ἐστράτευσε, καὶ οἱ Σκιπίωνες αμφοδιώλοντο. ἐπαρθεῖς ου ν ἐπὶ τούτοις ὁ Ἀννίβας ἐπεχείρησε τῇ Καπύῃ βοηθῆσαι. καὶ ἦλθε μέχρι 2.264 Βενεβεντοῦ· τὸν δὲ Κλαύδιον εἰς τὴν Λευκανίαν ἐκ τοῦ Σαυνίου διὰ τὸν τοῦ Γράκχου θάνατον ἀπεληλυθέναι πυθόμενος, καὶ φοβηθεὶς μήτινα αὐτῆς σφετερίσθαι, οὐκέτι περαιτέρω προεχώρησεν, ἐπ' ἐκείνον δ' ἐτράπετο. τῶν Σκιπιόνων δὲ θανόντων πᾶσα ἡ Ἰβηρία τετάρακτο, καὶ οἱ μὲν ἐκουσίως πρὸς τοὺς Καρχηδονίους ἀπέκλινον, οἱ δὲ καὶ ἀναγκαζόμενοι, εἰ καὶ υστερον αυθις πρὸς τοὺς 'Ρωμαίους ἀπένευσαν. Ὁ δὲ Μάρκελλος ἐπεὶ μηδὲν προσβάλλων ταῖς Συρακούσαις ἐπέβαινε, τοιοῦτόν τι ἐπενόησεν. ἡ ν τι τοῖς Συρακουσίοις τοῦ τείχους ἐπίμαχον ο Γαλεάγραν ὠνόμαζον, ο πρὶν μὲν ἐλάνθανε τοιοῦτον ο ν, τότε δὲ ἐφωράθη. τηρήσας ου ν τοὺς

Συρακουσίους παννυχίδα τῆ Ἀρτέμιδι α γοντας πανδημεί, ἐκέλευσε στρατιώταις τισὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ χωρίον ὑπερβῆναι τὸ τεῖχος. κάκ τούτου πύλαι τέ τινες ὑπ' αὐτῶν ἀνεώχθησαν καὶ εἰσελθόντων καὶ ἐτέρων α μα πάντες ἀπὸ σημείου καὶ οἱ ε σω καὶ οἱ ε ζω συνεβόησαν καὶ τοῖς δόρασι τὰς ἀσπίδας συνέκρουσαν καὶ οἱ σαλπικταὶ προσεπήχησαν, ὡστε ἀθρόαν τὴν ἐκπληξιν τοῖς Συρακουσίοις μηδ' αλλως εὐεχουσιν ὑπὸ μέθης συμβῆναι, καὶ τὴν πόλιν ἀλῶναι πλὴν τῆς Ἀχραδίνης καὶ τῆς Νήσου καλουμένης. ὁ οὐ ν Μάρκελλος τὰ τε ἐαλωκότα διήρπασε καὶ τοῖς μὴ ἀλοῦσι προσέβαλε, καὶ σὺν πόνῳ μὲν καὶ χρόνῳ, ὁ μὴ δ' οὐ ν καὶ τῶν λοιπῶν τῆς Συρακούσης ἐκράτησεν. ἐγκρατεῖς δὲ τούτων οἱ Ῥωμαῖοι γενόμενοι αλλοὺς τε πολλοὺς καὶ τὸν Ἀρχιμήδην ἀπέκτειναν. διάγραμμα γάρ τι διαγράφων, καὶ ἀκούσας τοὺς πολεμίους ἐφίστασθαι, "πὰρ κεφαλάν" ε φη "καὶ μὴ παρὰ γραμμάν." ἐπιστάντος δὲ αὐτῷ πολεμίου βραχὺ 2.265 τε ἐφρόντισε καὶ εἰπὼν "ἀπόστηθι, ἀνθρώπε, ἀπὸ τῆς γραμμῆς" παρώξυνέ τε αὐτὸν καὶ κατεκόπη. Ὁ μὲν οὐ ν Μάρκελλος τὰς Συρακούσας ἔλῶν καὶ τῆς αλλῆς Σικελίας τὰ πλείω προσαγαγόμενος καὶ ἐπηρεῖτο μεγάλως καὶ ὑπατος ἀποδέδεικτο. προεβάλλοντο μὲν γὰρ τὸν Τορκουάτον, ὁ σ ποτε τὸν υἱὸν ἀπέκτεινεν· ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ἀπηνήνατο, εἰπὼν ὡς "οὐ τ' α ν ἐγὼ τὰ ὑμέτερα ἀμαρτήματα οὐ τ' α ν ὑμεῖς τὴν ἐμὴν ἀκρίβειαν ἐνέγκοιτε," τὸν Μάρκελλον καὶ Λαουίνιον τὸν Οὐαλέριον ἐχειροτόνησαν. ἀπελθόντος δὲ τοῦ Μαρκέλλου ἐκ Σικελίας, δύναμιν ἰπέων ἐς αὐτὴν Ὀρνίβας ἀπέστειλε, καὶ ἕτεραν οἱ Καρχηδόνιοι ἐπεμψαν· καὶ μάχαις τισὶν ἐνίκησαν καὶ πόλεις προσεποιήσαντο· καὶ εἰ γε μὴ Κορνήλιος Δολοβέλλας στρατηγὸς ἐπελήλυθε, πᾶσαν τὴν Σικελίαν ἐχειρώσαντο α ν. Καὶ ἡ Καπύη δὲ τότε ἐάλω παρὰ Ῥωμαίων, καίτοι τοῦ Ἀννίβου ἐς τὴν Ῥώμην ὀρμήσαντος, ἰ ν' ἀπὸ τῆς Καπύης τοὺς πολιορκοῦντας αὐτὴν ἀπάξῃ, καὶ διὰ τῶν Λατίνων ἐλάσαντος καὶ πρὸς τὸν Τίβεριν ἐλθόντος καὶ πορθοῦντος τὰ πρὸ τοῦ α στεος. οἱ γὰρ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐφοβήθησαν μὲν, ἐψηφίσαντο δὲ τὸν ε τερον τῶν ὑπᾶτων ἐν Καπύῃ μείναι, τὸν δ' ε τερον αὐτοῖς ἐπαμῦναι. καὶ Κλαύδιος μὲν ἐν τῇ Καπύῃ κατέμεινεν, ἐτέτρωτο γάρ, Φλάκκος δὲ πρὸς τὴν Ῥώμην ἠπέιχθη. Τοῦ δ' Ἀννίβου τὰς τε καταδρομὰς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν ἀεὶ ποιουμένου καὶ πολλὰ δεινὰ δρῶντος, τὸν μὲν α λλον χρόνον ἠγάπων, εἰ τὰ γε ἐντὸς τῶν 2.266 τειχῶν περισώσαιντο, ἐπεὶ δὲ καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς στρατοπέδοις α μα προσβαλεῖν ε μελλεν, ἀνερρίψαντο, τὸ τοῦ λόγου, κύβον, καὶ ἐπεξέδραμον. καὶ ἀκροβολιζομένων ἠδη χειμῶν ἐξ αἰθρίας ἐξαίσιος ἐπεγένετο μετὰ πνεύματος ἀμηχάνου βροντῶν τε καὶ χαλάζης καὶ ἀστραπῶν, ὡστ' α μφω ἀγαπητῶς ὡς ἐκ συνθήματος ἀναφυγεῖν ὁθεν ὠρμησαν. α ρτι τε τὰ ο πλα κατετίθεντο καὶ αἰθρία ἐγένετο. ὁ γοῦν Ἀννίβας, καίτοι οὐκ ἀθεεὶ λογισάμενος παρὰ τὸν τῆς συνόδου καιρὸν συνενεχθῆναι τὰ γεγονότα, ὁ μὴ οὐκ ἀπέστη τῆς πολιορκίας, ἀλλὰ καὶ αὐθις μετὰ τοῦτο συμβαλεῖν ἐπεχείρησεν. ὡς δὲ καὶ τότε τὰ αὐτὰ συνέβη, κατέδεισε. καὶ προσεκπλαγεὶς ο τι ἐν τηλικούτῳ κινδύνῳ ο ντες οὐ τε τῆς Καπύης ἀπέστησαν καὶ ἐς τὴν Ἰβηρίαν καὶ στρατιώτας καὶ στρατηγὸν πέμψειν ε μελλον, καὶ ο τι χρημάτων δεθέντες ἐπώλησαν α λλα τε καὶ τὸ χωρίον ἐν ὧ ἐστρατοπεδεύετο δημόσιον ο ν, καὶ ἀπογνοῦς, ἀπανεστη, πολλακίς ἀναβοήσας "ὦ Κάνναι Κάνναι." καὶ οὐδὲ τῇ Καπύῃ ε τ' ἐπικουρῆσαι ἠθέλησεν. Οἱ δὲ καίπερ ἐν ἀσθενεστάτοις ο ντες, ὁ μὴ ἀπογνόντες ὡς οὐ τευξόμενοι συγγνώμης παρὰ Ῥωμαίων ἀντείχον, καὶ τῷ Ἀννίβᾳ ἐπέστειλαν, βοηθήσειν αὐτοῖς ἀξιοῦντες. συλληφθέντες δὲ οἱ τῶν ἐπιστολῶν κομιστὰι παρὰ τοῦ Φλάκκου, ὁ γὰρ Κλαύδιος ε φθη τεθνηκῶς ἐκ τοῦ τραύματος, τὰς χεῖρας ἀπετμήθησαν. οὐς ἰδόντες οἱ Καμπανοὶ δεινῶς κατεπλάγησαν καὶ ο τι πράξουσιν ἐβουλεύοντο. λεχθέντων δὲ πολλῶν, Ἰούβιος τις Οὐίριος ἐν τοῖς πρώτοις αὐτῶν ὡ ν καὶ τῆς ἀποστάσεως αἰτιώτατος "μία ἡμῖν ἐστίν" ε φη "καταφυγὴ καὶ ἐλευθερία ὁ θάνατος. καὶ μοι ἀκολουθήσατε οἱ καδε· ε χω γάρ τι φάρμακον 2.267 παρεσκευασμένον." καὶ ὁ μὲν

παραλαβών τούς αὐτῶ πεισθέντας ἐκούσιος ἀπέθανε σὺν αὐτοῖς, καὶ οἱ λοιποὶ τὰς πύλας τοῖς Ῥωμαίοις ἀνέωξαν· ὁ δὲ Φλάκκος τὰ τε οὐκ αὐτῶν καὶ τὰ χρήματα πάντα ἀφείλετο, καὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν κορυφαίων τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἐς τὴν Ῥώμην ἐπεμψε, μόνων δ' ἀπέσχετο τῶν ἐκ τοῦ ὀμίλου περιλειφθέντων ἐπὶ τῷ καὶ ἀρχοντα αὐτοῦς Ῥωμαῖον λαμβάνειν καὶ μήτε βουλήν εἶχε μήτε σύνοδον ποιῆσθαι. ὕστερον δὲ καὶ ἄλλα τινὰ προσεπῶφλον, κατηγορῆσαι τοῦ Φλάκκου τολμήσαντες. ἐπεχείρησαν δὲ καὶ οἱ Καμπανοὶ τοῦ Φλάκκου κατηγορῆσαι, καὶ τοῦ Μαρκέλλου οἱ Συρακούσιοι ὑπατεύοντος ἤδη. καὶ ἀπελογήσατο· οὐ γὰρ ἠθέλησε πράξαι τι τῶν τῆ ἀρχῆ προσηκόντων πρὶν ἀπολογήσασθαι. οἱ Συρακούσιοι δὲ καταστάντες εἰς λόγους οἰκονομικώτερον τῆ διαλέξει ἐχρήσαντο, οὐκ εἰς κατηγορίαν τοῦ Μαρκέλλου, ἀλλ' εἰς ἰκετείαν τραπέντες καὶ ἀπολογία τῶ μὴ ἐκόντες ἀποστῆναι Ῥωμαίων, καὶ συγγνώμης τυχεῖν ἀξιούντες. καὶ ταῦτα λέγοντες εἰς τὴν γῆν πεσόντες ὠλοφύροντο. καὶ διαγνώμης γενομένης ἐδοξε τὸν Μάρκελλον μὲν μηδὲν ἀδικεῖν, τοὺς μὲντοι Συρακουσίους φιλανθρωπίας τινὸς ἀξίους εἶναι, οὐκ ἐξ ὧν ἐποίησαν, ἀλλ' ἐξ ὧν εἰπόν τε καὶ ἰκέτευσαν. τοῦ δὲ Μαρκέλλου παραιτησαμένου τὸ ἀπελθεῖν εἰς Σικελίαν, τὸν Λαουίνιον ἐπεμψαν. καὶ οἱ μὲν Συρακούσιοι οὐτως τινὸς συγγνώμης ἐτυχον, οἱ δὲ Καμπανοὶ ὑπ' ἀπαιδευσίας θρασύτερον τῆ κατηγορία χρησάμενοι καὶ ἐπετιμήθησαν, μηδὲ παρόντος τοῦ Φλάκκου, ἀλλὰ τινος τῶν ὑπεστρατηγηκότων αὐτῶ ἀπολογησαμένου. 2.268

Ἀλούσης δὲ τῆς Καπύης καὶ ταῦτα τὰ περίξ πολιόμενα τοῖς Ῥωμαίοις προσκεχωρήκασιν πλὴν Ἀτελανῶν· οὐ τοὶ γὰρ ἐκλιπόντες τὴν πόλιν αὐτῶν πανδημειὶ πρὸς τὸν Ἀννίβαν ἐχώρησαν. καὶ ἡ ἄλλη δὲ Ἰταλία ἢ τὰ τῶν Καρχηδονίων φρονούσα ἠλλοιοῦτο, καὶ περιιόντες οἱ ὑπατοὶ προσεποιούντο αὐτήν. Ταραντῖνοι δὲ φανερώς μὲν οὐδέπω τὰ τῶν Ῥωμαίων ἠροῦντο, λάθρα δὲ τοῖς Καρχηδονίοις ἠχθοντο. Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ διεκηρυκείσαντο τῷ Ἀννίβᾳ ἀνταπόδοσιν τῶν αἰχμαλώτων ποιήσασθαι. οὐ κατηλλάξαντο δὲ αὐτοῦς, ἐπεὶ οὐκ ἐδέξαντο τὸν Καρθάλωνα τοῦ τείχους ἐντός, ὡς πολέμιον· οὐδ' ἐς λόγους γὰρ αὐτοῖς ἐλθεῖν ἠθέλησεν, εὐθύς δὲ ὠργισμένος ἀνέστρεψε. Τότε μὲντοι καὶ ὁ Λαουίνιος τοὺς Αἰτωλοὺς συμμαχοῦντας Φιλίππῳ προσηταιρίσατο, καὶ τὸν Φίλιππον μέχρι Κερκύρας προχωρήσαντα αὐθις ἐξεφόβησεν, ὥστε καὶ ἐς τὴν Μακεδονίαν τάχει ἐπανελθεῖν. Οἱ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ Γάιον Κλαύδιον Νέρωνα εἰς τὴν Ἰβηρίαν μετὰ στρατιωτῶν ἐπεμψαν. καὶ οὗτος παρεκομίσθη τῷ ναυτικῷ μέχρι τοῦ Ἰβηρος, ἐνθα καὶ τὰ λοιπὰ στρατεύματα εὐρηκῶς ἐπῆλθε τῷ Ἀσδρούβᾳ πρὶν γνωσθῆναι ὅτι πάρεστι. καὶ περιστοιχισάμενος αὐτὸν ἠπατήθη. ἰδὼν γὰρ ὁ Ἀσδρούβας ὡς ἀπείληπται, προεκηρυκείσατο πρὸς τὸν Νέρωνα ὥστε τὴν Ἰβηρίαν πᾶσαν ἀφεθεῖς ἐκλιπεῖν. ὡς δ' ἐκεῖνος ἀσμένως τοὺς λόγους ἐδέξατο, ἀναβαλλόμενος ἵνα τὰς συνθήκας τῆ ὕστεραῖα ποιήσεται, ὑπεξέπεμψε τῆς νυκτὸς ἀλλοὺς ἄλλῃ τῶν ὁρῶν. διεξεληθόντων 2.269 δ' ἐκείνων, αὐτὸς μὴ φυλακῆς οὐσης παρὰ τῶν Ῥωμαίων διὰ τὰς τῶν σπονδῶν ἐλπίδας, ἠλθε μὲν τῆ ἐπιούσῃ ἐς λόγους τῷ Νέρωνι, κατέτριψε δὲ πᾶσαν αὐτήν πρὶν τι ἐπικυρωθῆναι. καὶ ἀλλοὺς αὐθις τῆς νυκτὸς ὁμοίως ἀπέπεμψε. τοῦτο δὲ καὶ ἐν ἄλλαις τισὶν ἡμέραις ὁμοίως πεποίηκεν, ἀμφισβητῶν τινα ἐν τῇ συμβάσει. προελθόντων δὲ τῶν πεζῶν ἀπάντων, τέλος καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς ἵππεῦσι καὶ τοῖς ἐλέφασιν ὑπεξεχώρησε. καὶ διασωθεὶς φοβερὸς αὐθις τῷ Νέρωνι ἐγένετο. Μαθόντες δὲ ταῦτα οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ τοῦ Νέρωνος μὲν κατέγνωσαν, ἀλλ' ὅτι τινὴ τὴν ἡγεμονίαν ἐψηφίσαντο ἐγχειρίσαι. ἀπορούντων οὐκ εἶχε τίνα ἀν ἀποστείλωσιν, οὐ γὰρ τοῦ τυχόντος ἀνδρὸς ἐδεῖτο τὰ πράγματα, καὶ πολλοὶ διὰ τὸ τῶν Σκιπίωνων πάθος ἐξίσταντο, ὁ Σκιπίων ἐκεῖνος ὁ Πούπλιος ὁ τὸν πατέρα τρωθέντα σώσας ἑαυτὸν ἐθελοντῆς εἰς τὴν στρατείαν ἐπέδωκεν. ἦν δὲ καὶ ἀρετῆ κράτιστος καὶ παιδείᾳ λογιμώτατος. καὶ παραχρῆμα μὲν ἠρέθη· μεταμέλον δὲ οὐ πολλῶν ὑστερον διὰ τε τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ, τέταρτον γὰρ καὶ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ζωῆς

η γε, καὶ ο τι καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ διὰ τὸν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ θεοῦ ο λεθρον ἐπένθει, ἡ λθεν αυ θις εἰς τὸ κοινὸν καὶ ἔδημηγόρησε, καὶ οἱ ς ει πε καταιδέσας τοὺς τῆς βουλῆς, τὴν μὲν ἀρχὴν οὐκ ἀφηρέθη, Μάρκος δ' Ἰούνιος ἀνὴρ γηραιὸς προσεπέμφθη αὐτῷ. Τοῖς Ῥωμαίοις δὲ μετὰ ταῦτα τὰ πράγματα οὐκ ἀταλαιπώρως ἐχώρησεν εἰς τὸ βέλτιον. ὁ γὰρ Μάρκελλος, ἐπειδὴ κατηγορηθεὶς ἀπελύθη, ὠρμησεν ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν, καὶ τὰ μὲν πλεῖστα δι' ἀσφαλείας 2.270 ἐποιεῖτο, δεδιὼς πρὸς ἀπονενοημένους διακινδυνεῦσαι· εἰ δέ ποτε ἠναγκάσθη προσμῖξαι, κρείττων ἐκ φρονήσεως εὐτολμία κεκραμένης ἐγένετο. ὁ οὐ ν' Ἀννίβας διὰ τε ταῦτα καὶ ο τι αἰ πόλεις αἰ συμμαχοῦσαι αὐτῷ αἰ μὲν ἐγκαταλελοίπεσαν αὐτόν, αἰ δὲ διενουοῦντο, καὶ δι' ε τερ' α ττα, κακῶσαι τὰ χωρία α μὴ κατέχειν οἱ ος ἡ ν ἐπεχείρησε. καὶ πολλοῖς ἐλυμήνατο, καὶ πλείους διὰ τοῦτο ἀφίσταντο. Περὶ δὲ Σαλπίαν πόλιν τοιόνδε τι συνέπεσε. δύο α νδρες τὰ πράγματα αὐτῶν ει χον, διάφοροί τε ἀλλήλοις ἡ σαν. καὶ Ἀλίνιος μὲν τὰ τῶν Καρχηδονίων ἐφρόνει, Πλαύτιος δὲ τὰ τῶν Ῥωμαίων, ο ς καὶ διειλέχθη τῷ Ἀλινίῳ περὶ προδοσίας τῆς εἰς Ῥωμαίους. μηνύσαντός τε εὐθύς ἐκεῖνου τῷ Ἀννίβᾳ ταῦτα, ἐς δίκην ὑπήχθη ὁ Πλαύτιος. βουλευομένου δὲ τοῦ Ἀννίβου μετὰ τῶν συνέδρων ο πως αὐτὸν κολάσει, ἐτόλμησεν ἐπ' ο ψει αὐτοῦ τῷ Ἀλινίῳ πέλας που ο ντι περὶ προδοσίας αυ θις εἰπεῖν. ἀναβοήσαντος δ' ἐκεῖνου "ι δε ι δε, καὶ νῦν μοι περὶ αὐτοῦ τούτου λαλεῖ," οὐκ ἐπίστευσεν ὁ Ἀννίβας διὰ τὸ α τοπον, ἀλλὰ καὶ ὡς συκοφαντούμενον αὐτὸν ἀπέλυσεν. ἀφεθέντος δὲ ὠμονόησαν α μφω, καὶ στρατιώτας παρὰ τοῦ Μαρκέλλου ἐπαγαγόμενοι τὴν τε φρουρὰν τῶν Καρχηδονίων κατέκοψαν καὶ τὴν πόλιν τοῖς Ῥωμαίοις παρέδωκαν. Καὶ οὐ τω μὲν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ε σχον τοῖς Καρχηδονίοις τὰ πράγματα· καὶ οὐδ' ἡ Σικελία ἡ ν εὐνοοῦσα αὐτοῖς, ἀλλὰ τῷ ὑπάτῳ τῷ Λαουινίῳ προσεχώρουν. ἠγείτο μὲν γὰρ τῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ Καρχηδονίων Ἀννων, συνεστρατεύετο δὲ αὐτῷ καὶ Μουτίνας. ο ς συνὼν τῷ Ἀννίβᾳ πρώην, καὶ φθονηθεὶς ο τι μεγάλα ε ργα ἀρετῆς ἐπεδείκνυτο, ἐς Σικελίαν 2.271 ἐπέμφθη. ὡς οὐ ν κάκεῖ λαμπρῶς ἰπάρχει, φθόνον καὶ πρὸς τοῦ Ἀννωνος ω φλε, καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἰππαρχίας ἐπαύθη. περιαλγῆς γοῦν διὰ ταῦτα γενόμενος πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀπέκλινε. καὶ πρῶτον μὲν προδοσίαν Ἀκράγαντος συνέπραξε σφίσι, ει τα καὶ τα λλα συγκατειργάσατο, ὡστε πᾶσαν αυ θις τὴν Σικελίαν ὑπ' αὐτοῦς α νευ μεγάλου πόνου γενέσθαι. Ὁ δὲ Φάβιος καὶ ὁ Φλάκκος α λλας τε πόλεις πολλὰς καὶ τὸν Τάραντα, τοῦ Ἀννίβου κατέχοντος αὐτόν, ἐχειρώσαντο. κελεύσαντες γάρ τισι τὴν Βρεττίαν κατατρέχειν, ι ν' ὁ Ἀννίβας εἰς ἐπικουρίαν αὐτῆς ἀπάρη ἐκ Τάραντος, ἐπεὶ τοῦτο ἐγένετο, Φλάκκος μὲν ἐκεῖνον ἐπετήρει, Φάβιος δὲ ἐν τούτῳ νυκτὸς τῷ Τάραντι ταῖς τε ναυσὶν α μα καὶ τῷ πεζῷ προσβαλὼν, τῇ τε προσβολῇ καὶ τῇ προδοσίᾳ ει λε τὴν πόλιν. ὁ οὐ ν Ἀννίβας διὰ τὴν ἀπάτην ἀχθόμενος ἀντεπιβουλεύσαι τῷ Φαβίῳ ἐσπούδασε. καὶ ἐπιστολὴν αὐτῷ ἐκ Μεταποντίου ὡς παρὰ τῶν ἐπιχωρίων ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως ε πεμφεν, ἐλπίσας ἀπερισκέπτως αὐτὸν προσιόντα ἐνεδρεύσειν. καὶ ο ς ὑπετόπησε τὸ πραττόμενον, καὶ παραβαλὼν τὰ γράμματα ταῖς ἐπιστολαῖς α ς τοῖς Ταραντίνοις ποτὲ ἐγεγράφει, κατεφώρασεν ἐκ τῆς αὐτῶν ὁμοιότητος τὸ ἐπιβούλευμα. Σκιπίων δὲ τὸν α λλον χρόνον, εἰ καὶ τιμωρῆσαι τῷ πατρὶ καὶ τῷ θεῷ ἐγλίχεται καὶ τῆς τοῦ πολέμου δόξης ὠρέγεται, ἀλλ' οὐκ ἠπέιγεται, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων. ἐπεὶ δ' ἡ σθετο αὐτοῦς χειμάζοντας πόρρω ποι, ἐκεῖνους μὲν ει α, ἐς δὲ τὴν Καρχηδόνα τὴν αὐτῆ ω ρμησεν· οὐ μέντοι τις τὸ παράπαν τὴν 2.272 ὄρμην αὐτοῦ ε γνωκε πρὶν πρὸς αὐτῇ τῇ Καρχηδόνι γενέσθαι· καὶ ε λαβε σὺν πόνῳ τὴν πόλιν. Ἀλούσης δὲ τῆς Καρχηδόνας στάσις μεγίστη μικροῦ τῶν στρατιωτῶν ἐγένετο α ν. τοῦ γὰρ Σκιπίωνος στέφανον ὑποσχομένου δώσειν τῷ πρώτῳ τοῦ τείχους ἐπιβάντι, δύο α νδρες, ὁ μὲν Ῥωμαῖος, ὁ δ' ἐκ τῶν συμμαχῶν, περὶ αὐτοῦ ἡμφισβήτησαν. διαφορομένων δ' ἐκεῖνων καὶ τὸ α λλο πλῆθος ἐθορυβήθη, καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἐταράχθησαν, ὡστε καὶ δεινὸν τι δρᾶσαι, εἰ μὴ ὁ Σκιπίων καὶ α μφω

ἔστεφάνωσε, καὶ συχνὰ μὲν τοῖς στρατιώταις διέδωκε, συχνὰ δὲ καὶ τοῖς δημοσίοις προσένειμε, καὶ τοὺς ἐκεῖ κατεχομένους ὀμήρους προῖκα πάντας τοῖς οἰκείοις ἀπέδωκεν. ὁ θεν πολλοὶ μὲν δῆμοι, πολλοὶ δὲ καὶ δυνάσται αὐτῷ προσεχώρησαν, καὶ τὸ τῶν Κελτιβήρων ἔθνος πρὸς τοῖς λοιποῖς. παρθένον γὰρ ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις λαβῶν κάλλι ἐπιφανῆ, ἐνομίσθη μὲν ἐσεσθαι αὐτῆς ἐν ἐρωτι, μαθῶν δὲ ὅτι τινὶ τῶν ἐν τέλει Κελτιβήρων ἐγγεγύηται, μετεπέμψατο αὐτὸν καὶ τὴν νεᾶνιν αὐτῷ παραδέδωκε, προσεπιδούς καὶ τὰ λύτρα αὐτῷ προσήκοντες αὐτῇ προσεκόμισαν. κάκ τούτου καὶ ἐκείνους καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνητήσατο. Μαθῶν δὲ τὸν Ἀσδρούβαν τὸν τοῦ Ἀννίβου ἀδελφὸν σπουδῆ ἐπιόντα καὶ ἀγνοοῦντα ἐτι τὴν τῆς πόλεως ἀλωσιν καὶ μηδὲν προσδοκῶντα κατὰ τὴν πορείαν πολέμιον, προσαπῆντησεν αὐτῷ, καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ κρατήσας ἐνηλύισατο, καὶ πολλοὺς τῶν ἐκεῖ προσεποιήσατο. ἡ ν μὲν γὰρ ἐν ταῖς στρατηγίαις δεινός, ἐν δὲ ταῖς ὀμιλίαις ἐπιεικής, καὶ ἔς μὲν τοὺς ἀνθισταμένους φοβερός, ἔς δὲ τοὺς ὑπεῖ2.273 κοντας καὶ μάλα φιλόφρωνος. μάλιστα δ' ὅτι καὶ ἐθείασε, προειπὼν ὡς ἐν τῇ τῶν πολεμίων στρατοπεδεύσοιτο, πάντες ἐτίμων αὐτόν· οἱ δ' Ἰβηρες καὶ βασιλέα μέγαν ὠνόμαζον. Ὁ δ' Ἀσδρούβας ἀπελπίσας τὴν Ἰβηρίαν ἀπαραι πρὸς τὴν Ἰταλίαν ἐβούλετο. καὶ ἐν τῷ χειμῶνι συσκευασάμενος ὁ μὲν ὠρητο, οἱ δὲ συστράτηγοι αὐτοῦ κατὰ χώραν μείναντες ἀσχολίαν τῷ Σκιπίωνι παρεῖχον, ὥστε μὴ τὸν Ἀσδρούβαν ἐπιδιῶξαι μήτε τοῖς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ Ῥωμαίοις ἐπικουφίσει τὸν πόλεμον γενομένῳ ἐκεῖ, ἡ πρὸς τὴν Καρχηδόνα πλεῦσαι. ὁ δὲ Σκιπίων τὸν μὲν Ἀσδρούβαν οὐκ ἐπεδίωξε, πέμψας δὲ δρομοκῆρυκας τὴν πρόσδοτον αὐτοῦ τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ δι' αὐτῶν προεκήρυξεν, αὐτὸς δὲ τῶν ἐν χερσὶν εἰχετο. καὶ ὄρων τοὺς ἐναντίους πολλαχῆ τῆς χώρας ὀντας, ἐδεδίει μὴ τισιν αὐτῶν προσμίξας εἰς ἐν ἅπαντας συναγάγη ἀλλήλοις ἐπικουρήσοντας. αὐτὸς μὲν οὐν ἐστράτευσεν ἐπ' Ἀσδρούβαν τὸν Γίσγωνος, Σιλανὸν δὲ ἐς Κελτιβηρίαν ἐπὶ Μάγωνα, καὶ Λούκιον Σκιπίωνα τὸν ἀδελφὸν ἐς Βασιτανίαν ἐπέμψεν. ὁ δὲ ἐκείνην τε πολέμῳ κατέσχε, καὶ τὸν Μάγωνα ἐνίκησε, καὶ φεύγοντι αὐτῷ πρὸς τὸν Ἀσδρούβαν ἐπακολουθήσας ἤλθε πρὸς τὸν Σκιπίωνα, μήπω μὲν διαπεπραγμένον. Ἐλθόντων οὐν τοῦ τε Μάγωνος πρὸς τὸν Ἀσδρούβαν καὶ τοῦ Λουκίου πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὸν Σκιπίωνα, τὰ μὲν πρῶτα τῷ ἵπικῳ καταθέοντες εἰς τὰ πεδία διεμάχοντο, εἰτα καὶ ὀλω τῷ στρατεύματι ἀντιπαρετάσσοντο, οὐ μὴν καὶ ἐμάχοντο. καὶ ἐπὶ πλείους ἡμέρας τοῦτο ἐγένετο· συμβολῆς δὲ ποτε γενομένης οἱ τε σύμμαχοι τῶν Καρχηδονίων καὶ αὐτοὶ ἐκείνοι ἠτήθησαν, καὶ τὸ ἐρυμα αὐτῶν παρὰ τῶν Ῥωμαίων 2.274 ἔάλω, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ ἐπιτηδείοις οἱ Ῥωμαῖοι ἐχρήσαντο· ὁ πρὸ τριῶν ἡμερῶν ὁ Σκιπίων, ὡς λόγος ἐστίν, ἀπεφοίβασεν. ἐπιλιπόντων γὰρ αὐτοῖς τῶν πρὸς τροφήν, προεῖπεν, ὁ θεν δ' ἠγνόηται, ὡς "κατὰ τήνδε τὴν ἡμέραν τοῖς τῶν πολεμίων χρυσόμεθα." μετὰ ταῦτα δὲ τοῖς περιλειφθεῖσι τῶν ἐναντίων τὸν Σιλανὸν καταλιπὼν αὐτὸς πρὸς τὰς ἀλλας ἀπῆει πόλεις, καὶ πολλὰς προσηγάγετο. καταστήσας δὲ τὰ ἔαλωκότα αὐτὸς μὲν ἐκεῖ διεχείμασε, τὸν δὲ Λούκιον τὸν ὀμαίμονα ἐπὶ Ῥώμην ἀπέστειλε καταγγελοῦντά τε τὰ γενόμενα καὶ τοὺς αἰχμαλώτους κομίσοντα καὶ ὁπως οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ φρονοῦσι περὶ αὐτοῦ πολυπραγμονήσοντα. οἱ δ' ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἐκ νόσου ἐπόνθησαν καὶ μάχαις ἐταλαιπώρησαν, Τυρσηνῶν νεωτερισάντων τινῶν. μείζον δὲ τῶν ἀλλων αὐτοὺς ἐλύπησεν ὅτι τὸν Μάρκελλον ἀπέβαλον. ἐπιστρατεύσαντες γὰρ κατὰ τοῦ Ἀννίβου τυγχάνοντος ἐν Λοκροῖς καὶ ἀμφω οἱ ὑπατοὶ περιστοιχισθέντες ἐξ ἐνέδρας ὁ μὲν Μάρκελλος αὐτίκα ἀπώλετο, Κρισπῖνος δὲ τρωθεὶς ἀπέθανεν οὐ μετὰ πολὺ. εὐρηκῶς δὲ τὸ τοῦ Μάρκελλου σῶμα ὁ Ἀννίβας, καὶ τὸν δακτύλιον αὐτοῦ εἰληφὼς ὦ ἐκεῖνος τὰς γραφὰς ἐπεσφράγιζε, γράμματα ἐς τὰς πόλεις ὡς παρ' ἐκείνου στελλόμενα ἐπέμπε, καὶ ὅσα ἐβούλετο διεπράττετο· μέχρις οὐ τοῦτο γνοὺς ὁ Κρισπῖνος ἀντιπαρήγγειλεν αὐτοῖς φυλάσσεσθαι· ὁ θεν ἀντιπεριέστη τῷ Ἀννίβᾳ τὸ πρᾶγμα.

ἐπεὶ γὰρ τοῖς ἐν τῇ Σαλπία δι' αὐτομόλου δῆθεν ἠν ἐπιστείλας, ὡς ὁ Μάρκελλος νυκτὸς προσῆι τοῖς τεύχεσι, τῇ τε τῶν Λατίνων κεχρημένος φωνῇ σὺν ἄλλοις ἐπιστάταις μένοις αὐτήν, ἵνα Ῥωμαῖοι δόξωσιν εἰναί. μαθόντες δὲ οἱ Σαλπηνοὶ τὴν ἐπιτέχνησιν αὐτοῦ ἀντετεχνήσαντο πιστεύειν ὅτι οὕτως προσιέναι τὸν Μάρκελλον, καὶ ἀνασπασάντες τὸν καταρράκτην εἰσήγαγον ὅσους αὐτοῖς ἱκανοὺς ἔδοξεν εἰναί κατεργασθῆναι παρ' αὐτῶν, καὶ πάντας ἀπέκτειναν. ὁ δὲ Ἀννίβας ἀπῆρεν αὐτίκα, μαθὼν τοὺς Λοκροὺς πολιορκουμένους ὑπὸ Ῥωμαίων ἐκ Σικελίας ἐπιπλευσάντων. Καὶ Πόπλιος δὲ Σουλπίκιος μετὰ Αἰτωλῶν καὶ συμμάχων ἑτέρων πολλὰ τῆς Ἀχαΐας ἐπόρθησε. τοῦ δὲ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνοιο τοῖς Ἀχαιοῖς συμμαχήσαντος παντελῶς ἄν τῆς Ἑλλάδος ἐξηλάθησαν οἱ Ῥωμαῖοι, εἰ μὴ τοῦ κράνου τοῦ Φιλίππου περιρρυνέντος οἱ Αἰτωλοὶ τοῦτο ἔσχον, καὶ φήμης εἰς τοὺς Μακεδόνας γενομένης ὡς τέθηκε, στάσις τε γέγονεν ἐκεῖ καὶ ἐφοβήθη μὴ τῆς βασιλείας στερηθῆ, καὶ πρὸς Μακεδονίαν ἠπειχθη. ἐντεῦθεν οἱ Ῥωμαῖοι τῇ Ἑλλάδι προσέμειναν καὶ τινῶν ἐκράτησαν πόλεων. Τῷ δ' ἐπιόντι εἰναί ὁ Ἀσδρούβας ἠγγέλλετο προσίων, οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰς δυνάμεις τε ἠθροίζον καὶ τοὺς συμμάχους σφῶν μετεπέμποντο, ὑπάτου Κλαυδίου τε Νέρωνα καὶ Λιούιον τὸν Μάρκον ἐλόμενοι. καὶ Νέρωνα μὲν ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν, Λιούιον δὲ ἐπὶ τὸν Ἀσδρούβαν ἐπέμψαν. ὁ αὐτῷ πρὸς τῇ Σένα τῇ πόλει ἀπήνησεν· οὐ μόντοι καὶ εἰς χεῖρας εὐθὺς ἦλθον. ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας κατὰ χώραν εἰμεινεν· ἄλλ' οὐδὲ ὁ Ἀσδρούβας τὴν μάχην κατήπειξεν, ἡσύχαζε δὲ τὸν ἀδελφὸν ἀναμένων. ὁ Νέρων δὲ καὶ ὁ Ἀννίβας εἰς Λευκανίαν ἐστρατοπεδεύοντο, καὶ οὐδέτερος πρὸς παράταξιν ὤρμησεν, ἄλλως δὲ ἐς χεῖρας ἀλλήλοισι ἦσαν. καὶ ὁ Ἀννίβας πυκνὰ μετανίστατο, καὶ ὁ Νέρων ἀκριβῶς αὐτὸν παρετήρει. 2.276 κρείττων οὐν αἰεὶ αὐτοῦ γινόμενος, καὶ τὰ γράμματα τὰ παρὰ τοῦ Ἀσδρούβα αὐτῷ πεμφθέντα ἐλὼν, τοῦ μὲν Ἀννίβου κατεφρόνησε, δεῖσας δὲ μὴ τὸν Λιούιον ὁ Ἀσδρούβας τῷ πλήθει καταβιάσεται, μέγα πρᾶγμα ἐτόλμησε. καὶ κατέλιπε μὲν μοῖραν ἐκεῖ ἀποχρῶσαν εἰργεῖν τὸν Ἀννίβαν, εἰρηκινήθει, ἐντειλάμενος πάντα ποιεῖν ἵνα καὶ αὐτὸς νομίζοιτο ἐνδημεῖν, τὸ δὲ καθαρῶτατον τοῦ στρατοῦ ἀπολέξας ὤρμησεν ὡς πόλει τινὶ πλησιοχώρῳ προσμίζων, οὐδ' ἠδὲ τις τὴν διάνοιαν αὐτοῦ. καὶ ἠπειχθη ἐπὶ τὸν Ἀσδρούβαν, καὶ ἀφίκετο νυκτὸς πρὸς τὸν συνάρχοντα, καὶ ἐν τῇ ταφρείᾳ τῇ αὐτοῦ κατεσκήνωσε. καὶ παρεσκευάζοντο ἀμφὸν αἰφνίδιον αὐτῷ συνεπιθῶνται. οὐκ ἔλαθον δέ, ἀλλ' ἔτεκμήρατο τὸ γεγενημένον ὁ Ἀσδρούβας ἀπὸ τῶν παραγγέλσεων διττῶν γινομένων· ἰδίᾳ γὰρ ἕκαστος τῶν ὑπᾶτων παρήγγελλέ τι τοῖς ἑαυτοῦ. ὑποπτεύσας οὐν ἠττήσθαι τὸν Ἀννίβαν καὶ ἀπολέσθαι, περιόντος γὰρ ἐκείνου οὐκ ἔπει αὐτὸν ὀρμήσαι τὸν Νέρωνα ἐλογίζετο, ἔγνω πρὸς τοὺς Γαλάτας ἀπαναχωρῆσαι καὶ ἐκεῖ τὰ περὶ τὸν ἀδελφὸν ἀκριβῶσασθαι καὶ οὕτω κατὰ σχολὴν πολεμῆσαι. Καὶ ὁ μὲν παραγγείλας τῷ στρατεύματι ἀναστῆναι νυκτὸς ἀπῆρεν, οἱ δ' ὕπατοι ἐκ τοῦ θορύβου ὑπώπτευσαν τὸ γινόμενον, οὐ μόντοι εὐθὺς ἐκινήθησαν διὰ τὸ σκότος. ἀμα δ' ἠοῖ τοὺς τε ἵππεας προέπεμψαν ἐπιδιώξαι αὐτούς, καὶ αὐτοὶ εἰποντο. καὶ τοῦ Ἀσδρούβου τοῖς ἵππεῦσιν ἀντιταξαμένου ὡς μόντοι οὐσιν, οἱ ὕπατοι ἐπελθόντες τροπὴν αὐτοῦ ἐποιήσαντο, καὶ φεύγουσιν ἐπακολουθήσαντες πολλοὺς ἐφόνευσαν. καὶ οὐδ' οἱ ἑλέφαντες αὐτοῖς ἐβοήθησαν· οἱ γὰρ αὐτῶν τινες τραυματισθέντες κακὰ πλείω τοὺς ἐπιτεταγμένους σφίσι εδρῶν ἠοὶ πολέμιοι, παρήγγειλεν ὁ Ἀσδρούβας τοῖς ἐπ' αὐτῶν καθημένοις τοὺς τιτρωσκομένους τῶν θηρίων παραυτίκα σφάζειν· ῥᾶστα δὲ σιδηρίῳ τινὶ ὑπὸ τοὺς νυττόμενοι ἐκτιννύοντο. καὶ ἐκεῖνοι μὲν ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, οἱ ἄνδρες δὲ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐφθειρόντο. ἐπεσον δὲ τοσοῦτοι ὥστε τοὺς Ῥωμαίους διακορεῖς τοῦ φόνου γενομένους μὴ θελῆσαι τοὺς ἄλλους ἐπιδιώξαι. φθείραντές τε ἄλλους πολλοὺς καὶ τὸν Ἀσδρούβαν, καὶ λάφυρα πλείω λαβόντες, καὶ Ῥωμαίους αἰχμαλώτους ἐς τετρακισχιλίους ἐν τῷ στρατοπέδῳ εὐρόντες, ἱκανῶς τὴν Καννηίδα συμφορὰν

άνειληφέναι ένόμισαν. Πραχθέντων δέ τούτων ό μέν Λιούιος κατά χώραν ε μινεν, ό δέ Νέρων έκταίος είς τήν' Απουλίαν έπανελήλυθε, λαθών μέχρι τότε ώς άπεδήμησε. και τών άλλόντων τινάς ές τό' Αννίβου στρατόπεδον επεμψε τά πεπραγμένα δηλώσσοντας, και τήν κεφαλήν του' Ασδρούβου πλησίον που άνεσταύρωσε. μαθών ου ν εκείνος τόν τε άδελφόν ήττημένον και τεθνηκότα και τόν Νέρωνα νενικηκότα και έπανήκοντα, πολλά μέν ώλοφύρατο, πολλάκις δέ και τήν τύχην και τας Κάννας άνεκάλεσε. και ές τήν Βρεττίαν άνεχώρησε, κάκει διήγεν ήσυχάζων. Ό δέ Σκιπίων μέχρις αν πάντα τά έν τή' Ιβηρία καταστήσει α ρχειν τών εκεί προσετάχθη. και πρώτον μέν ές τήν Λιβύην δύο πεντήρεσιν επλευσε, και ό του Γίσγωνος' Ασδρούβας εκεί κατά τύχην αυτώ συγκατήρε. δεξιουμένου ου ν και α μφω του Σύφακος, ενσπονδος γάρ τοίς Καρχηδονίοις έγένητο, μέρους 2.278 τής Λιβύης βασιλεύων, και καταλλάσσοντος σφας, ό Σκιπίων ουκ ίδίαν ενχθραν ενχει εν πεν ου τε μην ύπερ τών κοινών δύνασθαι καθ' έαυτόν καταλύσασθαι. Έπανήλθεν ου ν αυθις και Ίλιτεργίταις έπολέμησεν, ο τι τούς προς αυτούς καταφυγόντας Ρωμαίους μετά τόν τών Σκιπιώνων θάνατον τοίς Καρχηδονίοις έξέδωκαν. και ου πρότερον τής πόλεως αυτών εκράτησε πριν αυτός του τείχους έπιβήναι έτόλμησε και έτρώθη. αιδεσθέντες γάρ οι στρατιώται και δείσαντες περι εκείνω τότε προσέβαλον προθυμότατα. και κρατήσαντες τούς μέν ανθρώπους πάντας απέκτειναν, τήν δέ πόλιν κατέπρησαν απασαν. και τώ φόβω τούτω πολλοί μέν εκόντες αυτώ προσεχώρησαν, πολλοί δέ και βία κεχείρωντο. τινές δέ πολιορκούμενοι τας τε πόλεις εναιον και τούς οικείους έφόνευσαν, επί δέ τούτοις και εναιούς. Τά πλείω δέ καταστρεψάμενος ό Σκιπίων είς Καρχηδόνα άνέζευξεν. ενθα τώ τε πατρι και τώ θείω έπιταφίους άγώνας όπλομαχίας ενθετο. ο τε πολλοί μέν και εντεροι ήγωνίσαντο, και άδελφοί δέ δύο περι βασιλείας διαφερόμενοι, καιτοι του Σκιπίωνος συναλλάξει αυτούς σπουδάσαντος και ό πρεσβύτερος τόν νεώτερον καιτοι ισχυρότερον ο ντα απέκτεινεν. Ηρρώστησε δέ μετέπειτα ό Σκιπίων, καν τούτω εννεωτέρισαν οι Ιβηρες. στρατεύμα γάρ του Σκιπίωνος περι Σογκρώνα χειμάζον εκινήθη, και πρώην ουκ ενπειθές ο ν, ου μην φανεράν αποστασίαν επιδειζάμενον. τότε δ' αισθόμενον τόν Σκιπίωνα κάμνοντα, επει και ήμισθοφορά αυτοίς έβραδύνθη, αναφανδόν απέστησαν, και τούς χιλιάρχους σφών 2.279 απελάσαντες υπάτους εναιούς κεχειροτονήκασιν. ησαν δέ ως όκτακισχίλιοι. γνόντες ου ν ταυτα οι Ιβηρες αφίσταντο προχειρότερον, και τήν συμμαχίδα τών Ρωμαίων εκάκουν. και ό Μάγων εκλιπείν ηδη τά Γάδειρα βουληθείς ου τ' έξέλιπε και είς τήν ηπειρον διαβαίνων πολλά εκακούργει. Μαθών δέ ταυθ' ό Σκιπίων, πέμψας προς τό αποστατήσαν στρατόπεδον επέστειλεν αυτοίς συγγνωμονών δηθεν ο τι δια ενδειαν τών αναγκαίων εννεωτέρισαν, και μηδέν υποπτεύσαι δια τουτο αξιων, επαινών δέ και τούς τήν αρχήν αναδεξαμένους αυτών εν μηδέν δεινόν η πάθωσιν η δράσωσι δια αναρχίαν. τοιαυτα του Σκιπίωνος γραψαντος οι στρατιώται μαθόντες ο τι περιείη και ουδ' όργίζοιτο σφίσιν, ουδέν εν διεκίνησαν. ως δ' ανερρώσθη, τραχύ μέν ουδέν τότε αυτοίς επηπειλήσε, πέμψας δέ τήν τε τροφήν αποδώσειν υπέσχετο, και πάντας προς αυτόν αφικέσθαι εκάλεσεν ως αν βούλωνται, η άθροοι η εν μέρει κατά διαδοχάς. οι δέ γε στρατιώται καθ' όλίγους απελθειν ουκ ενθάρησαν, όμου δ' απήλθον. και ό Σκιπίων ενω του τείχους αυτούς αυλίσασθαι, προς ενσπέραν γάρ ην, διετάξατο, και παρέσχεν αυτοίς αφθόνως τά επιτήδεια. και οι μέν ενστρατοπεδεύοντο, αυτός δέ τούς θρασυτάτους αυτών είς τήν πόλιν ενσελθειν κατεσκεύασε, και τής νυκτός αυτούς κατασχών ενδησε. αμα δ' ήμέρα, ως ενω ποι στρατεύσων, πάντα τόν αυτου στρατόν προεξέπεμψεν. εν τα τούς αρτι ενθόντας ενσω του τείχους ανεν τών οπλων εκάλεσεν, εν' αυτώ συστρατεύσονται, λαβόντες τό σιτηρέσιον. και ουτως ενσελθόντων αυτών ενσήμηνε τοίς εκκεχωρηκόσιν ενσπερ ενχον ενανελθειν. και περισχών αυτούς πολλά και

ώνειδισε καὶ ἠπέιλησε, καὶ 2.280 τέλος "πάντες μὲν" ε φη "θανεῖν ἔστε α ξιοι, οὐ μέντοι πάντας θανατώσω αὐτός, ἀλλ' ὀλίγους οὐς καὶ ἡδη συνείληφα δικαιώσω, τοὺς δὲ α λλους ἀφήμι." ταῦτα εἰπὼν εἰς τὸ μέσον τοὺς δεδεμένους παρήγαγε, καὶ σταυροῖς προσθήσας καὶ αἰκισάμενος ἀπέκτεινεν. ὡς δὲ τινες τῶν παρεστηκότων ἀγανακτήσαντες ἐθορύβησαν, συχνούς καὶ ἐκείνων ἐκόλασε. καὶ μετὰ τοῦτο τὴν μισθοφορὰν τοῖς α λλοῖς δούς ἐπὶ τὸν Ἰνδίβιλιν καὶ ἐπὶ τὸν Μανδόνιον ἐστράτευσε. καὶ μὴ τολμώντων ἐκείνων συμμίξει αὐτῷ, αὐτὸς ἐπέθετο καὶ ἐνίκησεν. Ὁμολογησάντων δ' ἐκείνων, καὶ τῆς α λλης Ἰβηρίας τὰ πλείω α υ θις ἐδουλώθη, καὶ ὁ Μάγων τὰ Γάδαιρα ἐξέλιπε, καὶ ὁ Μασινίσσας τοῖς Ῥωμαίοις προσεχώρησεν. οἱ Καρχηδόνιοι γάρ, τελευτήσαντος Ἀσδρούβα τοῦ Ἀννίβου ὁμαίμονος, ἐψηφίσαντο τῆς μὲν Ἰβηρίας ἐκστῆναι, τὰ δὲ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἀνακτήσασθαι· καὶ ἐπεψαν ἀργύριον τῷ Μάγωνι, ἰ ν' ἐπικουρικὸν ἀθροίσας στρατεύσεται ἐπ' αὐτήν. καὶ ο ς πρὸς τὴν Ἰταλίαν α υ θις ὀρμήσας ἀφίκετο πρὸς τὰς Γυμνησίας νήσους. καὶ τῆς μὲν μείζονος ἡ μαρτε, μὴ δυνηθεὶς εἰς αὐτὴν καταῤῃραι, οἱ γὰρ ἐπιχώριοι πόρρωθεν ἐς τὰς ναῦς ἐσφενδόνων, κράτιστοι τοῦτο ποιεῖν ο ντες, εἰς δὲ τὴν μικροτέραν προσορμισάμενος ἐκεῖ διὰ τὸν χειμῶνα κατέμεινεν. αἱ νῆσοι δ' α υ ται τῇ περὶ τὸν Ἰβηρα ἠπεῖρω ἐπίκεινται· εἰσὶ δὲ τρεῖς, α ς Ἕλληνες μὲν καὶ Ῥωμαῖοι κοινῇ Γυμνησίας καλοῦσιν, Οὐαλερίας δὲ καὶ Ὑασούσας οἱ Ἰβηρες, ἰδία δ' ἐκάστην, τὴν μὲν Ἐβεσον, τὴν δὲ μείζω, μικροτέραν δὲ τὴν τρίτην φερωνυμώτατα. τὰ Γάδαιρα δὲ οἱ Ῥωμαῖοι κατέσχον. Ὁ δὲ Μασινίσσας ἀνὴρ ἡ ν ἐν τοῖς κρατίστοις ἐξεταζόμενος· καὶ χειρὶ γὰρ καὶ βουλευμασιν α ριστος 2.281 ἐτύγχανε τὰ πολέμια. πρὸς δὲ τοὺς Ῥωμαίους ἐκ τῶν Καρχηδονίων ἐξ αἰτίας τοιαῦδε μετήνεκτο. ὁ Ἀσδρούβας ὁ τοῦ Γίσγωνος φίλος τε ἡ ν αὐτῷ καὶ Σοφωνίδα τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα αὐτῷ ἐνηγγύησε. τῷ Σύφακι δὲ συγγενόμενος, καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων αὐτὸν φρονοῦντα αἰσθόμενος, οὐκέτι τὰ ὠμολογημένα πρὸς τὸν Μασινίσσαν ἐφύλαξεν, ἀλλὰ θέλων τοῖς Καρχηδονίοις τὸν Σύφακα προσποιήσασθαι, οὐκ ἐλαχίστης δυνάμεως α ρχοντα, τὴν τε ἀρχὴν αὐτῷ συγκατέπραξεν, ἡ τῷ Μασινίσσᾳ προσῆκε, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τότε θανόντος, καὶ τὴν Σοφωνίδα συνώκισεν. ἡ δὲ τό τε κάλλος ἐπιφανῆς ἡ ν καὶ παιδεία πολλῇ καὶ γραμμάτων καὶ μουσικῆς ἡ σκητο, ἀστεία τε καὶ αἰμύλος ἡ ν, καὶ οὐ τως ἐπαφρόδιτος ὡς ὄφθεισα ἡ καὶ ἀκουσθεῖσα μόνον καὶ τὸν πάνυ δυσέρωτα κατεργάσασθαι. Ὁ μὲν οὐ ν Σύφαξ διὰ ταῦτα τοῖς Καρχηδονίοις προσέθετο, καὶ ὁ Μασινίσσας τὰ τῶν Ῥωμαίων ἀνθεῖλετο καὶ χρησιμώτατος αὐτοῖς διὰ πάντων ἐγένετο. Σκιπίων δὲ πάντα τὰ ἐντὸς τοῦ Πυρρηναίου τὰ μὲν βία, τὰ δὲ ὁμολογία προσποιησάμενος ἐς τὴν Λιβύην στείλασθαι ἠτοιμάζετο. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰ μὲν φθόνῳ τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ, τὰ δὲ φόβῳ μὴ ὑπερφρονήσας τυραννήσει, ἀνεκαλέσαντο αὐτόν, δύο τῶν στρατηγῶν διαδόχους αὐτῷ πέψαντες. Καὶ ὁ μὲν οὐ τω τῆς ἀρχῆς ἐπαύθη, ὁ δὲ γε Σουλπίκιος μετὰ τοῦ Ἀττάλου κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὤρεον μὲν προδοσία, Ὁποῦντα δὲ ἰσχύϊ κατέσχευεν. ὁ γὰρ Φίλιππος οὐκ ἠδυνήθη αὐτοῖς ἐπαμῦναι διὰ ταχέων, τὰς διόδους προκατασχόντων τῶν Αἰτωλῶν. 2.282 ὁψὲ δὲ ποτε ἐπελθὼν, εἰς τὰς ναῦς αὐτοῦ τὸν Ἀτταλον καταφυγεῖν ἐβιάσατο. ὁ μέντοι Φίλιππος σπείσασθαι τοῖς Ῥωμαίοις ἠθέλησε. καὶ τινων λόγων αὐτοῖς γενομένων τὰ μὲν τῆς εἰρήνης ἀφείθη, τοὺς δ' Αἰτωλοὺς ἀπὸ τοῦ συμμαχεῖν τοῖς Ῥωμαίοις μεταθέμενος φίλους ἑαυτοῦ ἐποίησατο. Ὁ δ' Ἀννίβας τέως ἡσυχίαν ἡ γεν, ἀγαπῶν εἰ τὰ ὑπάρχοντά οἱ διασώσαιτο. καὶ οἱ ο πατοι νομίζοντες αὐτόν καὶ α νευ μάχης ἐκτροχωθῆναι, ἀνεῖχον. Τῷ δ' ἐπιόντι ε τει ο τε Σκιπίων ὁ Πούπλιος καὶ Λικίνιος Κράσος ὑπάτευσαν. καὶ ὁ μὲν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ε μεινεν, ὁ δὲ Σκιπίων ἐς Σικελίαν ἀπελθεῖν καὶ ἐς Λιβύην προσετέτακτο, ἰ να εἰ μὴ τὴν Καρχηδόνα αἰρήσει, τὸν γέ Ἀννίβαν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας τέως ἀνθελκύσει. οὐ τε δὲ στρατεύμα ἀξιόλογον οὐ τε πρὸς τριήρεις ἀνάλωμα ε λαβε, διὰ τὰς ἀριστείας φθονούμενος· μόλις δὲ καὶ τὰ πάνυ ἀναγκαῖα παρέσχον αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν σὺν τῷ

ναυτικῶ τῶν συμμάχων καί τισιν ἐθελονταῖς ἐκ τοῦ δήμου ἀπῆρην, ὁ δὲ Μάγων ἐκ τῆς νήσου παραπλεύσας εἰς τὴν Λιγυστικὴν ἀπέβη. ὁ Κράσσοσ δ' ἐν τῇ Βρεττία τῷ Ἀννίβᾳ προσήδρευεν. ὁ μέντοι Φίλιππος κατηλλάγη Ῥωμαίοις· Πούπλιον γὰρ Σεμπρόνιον εἰς Ἀπολλωνίαν ἐλθόντα σὺν πολλῇ δυνάμει αἰσθόμενος ἀσμένως ἐσπέισατο. Σκιπίων δ' ὁ υπατος εἰς Σικελίαν κατάρας παρεσκευάζετο μὲν ὡς ἐς Λιβύην πλεύσων, οὐκ ἠδυνήθη δέ, μήτε δύναμιν ἐντελῆ καὶ αὐτὴν ἀσυγκρότητον εἶχων. διὸ πάντα τὸν χειμῶνα ἐκεῖ διήγαγε, τοὺς σὺν αὐτῷ ἑξασκῶν καὶ ἄλλους προσκαταλέγων. μέλλοντι δὲ περαιώσασθαι ἀγγελία αὐτῷ ἐκ Ρηγίου ἠκε τὴν πόλιν τῶν Λοκρῶν τινὰς προδῶσειν. τοῦ γὰρ φρουράρχου καταβοήσαντες καὶ μηδεμιᾶς ἐκδικίας παρὰ 2.283 τοῦ Ἀννίβου τυχόντες πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀπέκλιναν. δύναμιν οὖν πέμψας ἐκεῖ, πολλὰ τῆς πόλεως νυκτὸς μετὰ τῶν προδιδόντων κατέλαβε. τῶν δὲ Καρχηδονίων εἰς τὴν ἀκραν συνειληθέντων καὶ τὸν Ἀννίβαν μετακαλεσαμένων, κατὰ τάχος ἐξανήχθη καὶ ὁ Σκιπίων, καὶ πλησιάσαντα τῇ πόλει αἰφνιδίῳ ἐπεκδρομῇ ἀπέωσατο. εἰτα λαβὼν τὴν ἀκρόπολιν καὶ ἐπιτρέψας τὴν πᾶσαν πόλιν δύο χιλιάρχοις ἀνέπλευσεν. οὐκ ἠδυνήθη μέντοι τῇ Λιβύῃ προσπλευῖσαι. οὐτω δ' οἱ Καρχηδόνιοι τὴν ὄρμην αὐτοῦ εἶδον, ὡστε χρήματα μὲν τῷ Φιλίππῳ στείλαι, ἰν' εἰς τὴν Ἰταλίαν στρατεύσῃ, καὶ τῷ Ἀννίβᾳ καὶ σῖτον πέμψαι καὶ στρατιώτας, καὶ ναῦς τῷ Μάγωνι καὶ χρήματα, ἵνα τὸν Σκιπίωνα κωλύσῃ περαιωθῆναι. ἐκ δὲ σημείων τινῶν νίκην οἱ Ῥωμαῖοι λαμπρὰν ἐλπίσαντες, τὴν τε ἐν τῇ Λιβύῃ στρατιάν τῷ Σκιπίωνι καὶ δύναμιν ἄλλην ὡς ἂν ἐθελήσῃ καταλέξασθαι οἱ ἐπέτρεψαν. τῶν γὰρ ὑπάτων Μάρκον μὲν Κέθηγον τῷ Μάγωνι, Πούπλιον δὲ Σεμπρόνιον τῷ Ἀννίβᾳ ἀντέταξαν. οἱ δὲ γε Καρχηδόνιοι εἶδοντες τὸν Μασινίσσαν μὴ Σκιπίωνι πρόσθηται, ἐπεισαν τὸν Σύφακα τὴν ἀρχὴν αὐτῷ ἀποδοῦναι, ὡς καὶ αὐθις αὐτὴν ἀνακτησόμενον. ὁ οὖν Μασινίσσας ὑπόπτειε μὲν τὸ πραττόμενον, κατηλλάγη δὲ δῆθεν, ἵνα πιστὸς νομισθεὶς μέγα τι σφῆλαι αὐτοὺς δυνηθῇ· μᾶλλον γὰρ ὑπὲρ τῆς Σοφωνίδος ἢ τῆς βασιλείας ὠργίζετο. διὸ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις προσέκειτο, ὑποκρινόμενος τὰ τῶν Καρχηδονίων αἰρεῖσθαι. ὁ δὲ γε Σύφαξ τὰ τῶν Λιβύων πράττων ἐπλάττετο Ῥωμαίοις ἐνοσπονδος εἶναι, καὶ στείλας πρὸς τὸν Σκιπίωνα παρήνει μὴ ποιήσασθαι τὴν διάβασιν. ἀκούσας δὲ ταῦτα δι' ἀπορρήτων ὁ Σκιπίων, ἵνα μὴ γνῶσιν οἱ στρατιῶται, τὸν τε κήρυκα αὐθημερὸν ἀπέπεμψε μηδὲν ἄλλω προσομιλήσαντα, καὶ τὸ στράτευμα συγκαλέσας ἐπέσπευδε τὴν διάβασιν, εἰτα τοὺς Καρχηδονίους ἀπαρασκευάστους λέγων εἶναι, καὶ πρότερον μὲν τὸν Μασινίσσαν, τότε δὲ καὶ τὸν Σύφακα μετακαλεῖσθαι αὐτοὺς καὶ χρονίζουσιν ἐγκαλεῖν. ταῦτα εἰπὼν μηδὲν εἰτα μελλήσας ἐξανήχθη· καὶ πρὸς τὸ ἀκρωτήριον τὸ καλούμενον Ἀπολλώνιον προσορμίσας τὰς ναῦς ἐστρατοπεδεύσατο καὶ τὴν χώραν ἐπόρθει, προσέμισγέ τε ταῖς πόλεσι καὶ εἰλέ τινὰς. ἐγκειμένων δὲ τῶν Ῥωμαίων τῇ χώρᾳ, Ἄννων ὁ ἱππαρχος, υἱὸς ὤν τοῦ Ἀσδρούβου τοῦ Γίσγωνος, ἀνεπέισθη πρὸς τοῦ Μασινίσσου ἐπιθέσθαι αὐτοῖς. ὁ οὖν Σκιπίων ἰπέας πέμψας τινὰς χωρία πρὸς καταδρομὴν ἐπιτήδεια ἐληίζετο, ἵν' ὑποφύγοντες ἐπισπᾶσωνται τοὺς ἐπιδιώκοντας. τῶν οὖν Καρχηδονίων ἐπισπομένων αὐτοῖς κατὰ τὰ ξυγκείμενα τραπομένοις, ὁ Μασινίσσας τε κατὰ νότου γενόμενος μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἐπέθετο τοῖς διώκουσι, καὶ ὁ Σκιπίων ἐκ τοῦ λόχου ἐπεκδραμὼν προσέμιξεν αὐτοῖς. καὶ πολλοὶ μὲν ἐφθάρησαν, πολλοὶ δὲ καὶ ἐάλωσαν καὶ ὁ Ἄννων αὐτός. διὸ ὁ Ἀσδρούβας τὴν μητέρα τοῦ Μασινίσσου συνέλαβε· καὶ ἀνταπεδόθησαν. ὁ δὲ Σύφαξ τῆς πρὸς Ῥωμαίους φιλίας τὴν δόκησιν ἀπειπὼν φανερώς τοῖς Καρχηδονίοις συνήρατο. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι καὶ ἐληίζοντο τὴν χώραν, καὶ συχνοὺς τῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας ὑπὸ τοῦ Ἀννίβου πρὸς τὴν Λιβύην πεμφθέντων ἀνεκομίσαντο, καὶ κατὰ χώραν ἐχείμασαν. Μετὰ δὲ ταῦτα Γναίου Σκιπίωνος καὶ Γαίου Σερουιλίου ὑπατευσάντων οἱ τε Καρχηδόνιοι ἐλαττωθέντες τῷ πολέμῳ συμβῆναι ἠθέλησαν, καὶ ὁ 2.285 Ἀννίβας καὶ ὁ Μάγων ἐκ

τῆς Ἰταλίας ἐξέπεσον. οἱ μὲν γὰρ υ πατοὶ τῶ Ἀννίβα καὶ τῶ Μάγωνι ἀντικαθίσταντο, Σκιπίων δὲ τὴν τε Λιβύην ἐκάκου καὶ ταῖς πόλεσι προσέβαλλε. κὰν τούτῳ ναῦν Καρχηδονίαν λαβὼν ἀφῆκεν, ἐπεὶ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ πρεσβείᾳ ἀφικνεῖσθαι ἐπλάσαντο. ἢ δει μὲν γὰρ τὸ πλάσμα, προετίμησε δὲ τὸ μὴ διαβληθῆναι ὡς πρέσβεις κατεσχηκῶς. καὶ τοῦ Σύφακος πρᾶττοντος ε τι διαλλαγᾶς, ὡς τε ἐκ τῆς Λιβύης μὲν τὸν Σκιπίωνα, τὸν δ' Ἀννίβαν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀπαραι, ἐδέξατο τὸν λόγον, οὐχ ὡς πιστεύων αὐτῶ, ἢ να δὲ σφῆλη αὐτόν. τῶν γὰρ στρατιωτῶν αλλοτε αλλοὺς κατὰ τὴν τῶν σπονδῶν πρόφασιν ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν Καρχηδονίων πέμπων καὶ τὸ τοῦ Σύφακος, ἐπεὶ ἐκεῖνοι πάντα τὰ παρ' αὐτοῖς κατεσκεύαζον, τὴν σύμβασιν ἀπ' εὐλόγου δὴ τινος σκήψεως, ἀλλως τε καὶ ὅτι ὁ Σύφαξ ἐπιβουλεύων ἐφωράθη τῶ Μασινίσσᾳ, διεκρούσατο. νυκτὸς δ' ἢ λθεν εἰς τὰ στρατόπεδα αὐτῶν οὐδὲν ἀλλήλων διέχοντα, καὶ πῦρ ἐς τὸ τοῦ Ἀσδρούβου πολλαχόθεν ἀμα ὑπέβαλε. καὶ ἐμπρησθέντος ῥᾶστα αὐτοῦ, ἐκ γὰρ καλάμης καὶ ἐκ φυλλάδων ἐπεποιήντο αὐτοῖς αἰσκηναί, οἱ τε Καρχηδόνιοι κακῶς ἀπήλλαξαν, καὶ οἱ περὶ τὸν Σύφακα βοηθῆσαι αὐτοῖς ἐθέλησαντες τοῖς τ' Ῥωμαίοις τοῖς περιέχουσιν περιέπεσον καὶ αὐτοὶ ἀπώλοντο, καὶ τὸ στρατόπεδον προσενεπρήσθη αὐτῶν, καὶ ἐφθάρησαν πολλοὶ καὶ ἵπποι καὶ ἀνθρώποι. οἱ Ῥωμαῖοι δὲ ταῦτα πεπονηκότες νυκτὸς μὲν οὐδὲν ἐπαθον, ἡμέρας δ' ἐπιφασάσης Ἰβηρες ἀρτι Καρχηδονίους ἐπὶ συμμαχίᾳ ἐλθόντες προσέπεσον αὐτοῖς ἀπροσδόκητοι καὶ πολλοὺς ἀπέκτειναν. Εὐθύς οὖν Ἀσδρούβας μὲν εἰς τὴν Καρχηδόνα, Σύφαξ δὲ οἱ καδὲ ἀπεχώρησεν. ὁ δὲ γε Σκιπίων 2.286 Σύφακι μὲν τὸν Μασινίσσαν καὶ Γάϊον ἀντέταξε Λαίλιον, αὐτὸς δ' ἐπὶ τοὺς Καρχηδονίους ἢ λασεν. οἱ δ' αὖ Καρχηδόνιοι πρὸς τὸ ἐρυμα τῶν Ῥωμαίων, ὡς χειμαδίῳ ἐχρῶντο καὶ ἐς ὁ ἀπετίθεντο πάντα, ναῦς ἐπεψαν, ἢ να ἢ αὐτὸ αἰρήσωσιν ἢ ἀφ' ἑαυτῶν ἀπάξωσι τὸν Σκιπίωνα. καὶ ἐσχεν οὕτως· μαθὼν γὰρ τὸ γινόμενον ἀπάνεστη, καὶ ἐπειχθεὶς πρὸς τὸν ναύσταθμον διὰ φυλακῆς αὐτὸν ἐποίησατο. καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ ῥαδίως τοὺς προσμίζαντας αὐτοῖς ἀπέωσαντο οἱ Ῥωμαῖοι, τῇ δ' ὕστεραίᾳ πολὺ ἠλαττώθησαν· καὶ ναῦς γὰρ τῶν Ῥωμαίων χειρῶν σιδηρῶν ἐπιβολῇ ἀπέσπασαν. ἀποβῆναι δ' ἐς τὴν γῆν οὐκ ἐτόλμησαν, ἀλλ' ἀναπλεύσαντες οἱ καδὲ τὸν Ἀσδρούβαν ἀπεχειροτόνησαν, Ἀννωνὰ δὲ τινὰ ἀνθείλοντο. κακὸν τούτου Ἀννων μὲν στρατηγὸς ἢ ν, ἐκεῖνος δὲ καθ' ἑαυτὸν δούλους τινὰς καὶ αὐτομόλους παραλαβὼν δύναμιν οὐκ ἄσθενῆ συνεκρότησε, καὶ τινὰς τῶν Ἰβήρων τῶν συστρατευομένων τῶ Σκιπίωνι κρύφα ἀναπέισας ἐπεχείρησε νυκτὸς ἐπιβουλεύσαι τῶ στρατοπέδῳ αὐτοῦ. κὰν ἐξεργάσατό τι, εἰ μὴ οἱ τε μάντιες ὑπὸ ὄρνιθων ἐκταραχθέντες καὶ ἢ τοῦ Μασινίσσου μήτηρ θειάσασα ζήτησιν αὐτῶν γενέσθαι ἐποίησαν. καὶ οἱ μὲν προκαταληφθέντες ἐκολάσθησαν, καὶ ὁ Σκιπίων αὐθις ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα ἐστράτευσε καὶ τὴν γῆν αὐτῶν ἐδήου, Σύφαξ δὲ ἐπολέμει τοῖς περὶ τὸν Λαίλιον. καὶ χρόνον τινὰ ἀντέσχον· εἰ τα ὑπερέσχον οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν, πολλοὺς δὲ ἐζώγρησαν, καὶ τὸν Σύφακα εἰλον. καὶ τὴν Κίρταν τὰ βασιλεία αὐτοῦ παρέλαβον ἀμάχως, τοῖς ἐνδον δεδεμένον αὐτὸν ἐπιδείξαντες. 2.287 Ἦν δ' ἐκεῖ καὶ ἢ Σοφωνίς. καὶ πρὸς αὐτὴν ὁ Μασινίσσας εὐθύς εἰσεπήδησε, καὶ περιλαβὼν αὐτὴν "εχω μὲν Σύφακα" εἰπε "τὸν ἀφαρπάσαντά σε, εχω δὲ καὶ σέ. ἀλλὰ μὴ δέδιθι· οὐδὲ γὰρ αἰχμάλωτος γέγονας, ἐμὲ σύμμαχον εχουσα." ταῦτ' εἰπὼν ἐγήμεν αὐτὴν παραυτίκα, προκαταλαβὼν τοὺς Ῥωμαίους, μὴ πως αὐτῆς ἀμάρτη γενομένης ἐν τοῖς λαφύροις. εἰ τα καὶ τὰς ἄλλας πόλεις τοῦ Σύφακος προσεποιήσαντο. καὶ πρὸς τὸν Σκιπίωνα ἢ λθον ἀγοντες τὰ τε λοιπὰ καὶ τὸν Σύφακα. καὶ ὁ σὶδὼν αὐτὸν δεδεμένον οὐκ ἢ νεγκεν, ἀλλὰ τῆς παρ' αὐτῶ μνημονεύσας ξενίας καὶ τὰ ἀνθρώπεια ἀναλογισάμενος ἀνεπήδησεν ἐκ τοῦ δίφρου ἐλυσέ τε αὐτὸν καὶ ἐδεξιώσατο καὶ ἐντίμως ἢ γε. καὶ ποτε ἢ ρετο "τί σοι δόξαν ἐπολέμησας ἡμῖν;" ὁ δὲ ἑαυτὸν τε σοφῶς ἐξητήσατο ἀμα καὶ τὸν Μασινίσσαν ἢ μύνατο, εἰπὼν αἰτίαν αὐτῶ τὴν Σοφωνίδα

γενέσθαι. τῷ γὰρ πατρὶ τῷ Ἀσδρούβα χαριζομένην καταδῆσαι αὐτὸν μαγγανείαις, ὡς τε καὶ αὐτὰ τῶν Καρχηδονίων πράξαι· "ἀλλ' οὐ τι ὑπὸ γυναικὸς ἠπάτημαι, ἀξίαν εἶδωκα δίκην· ἐχὼ δ' οὐ νίην ἐν κακοῖς παραμύθιον, οὐ τι ὁ Μασινίσσας αὐτὴν ἐγήμε· πάντως γὰρ καὶ ἐκεῖνον ὁμοίως διολέσει." Ὁ δὲ Σκιπίων ὑποπτεύσας ταῦτα περὶ τοῦ Μασινίσσου ἐκάλεσέ τε αὐτὸν καὶ ἠτιάσατο οὐ τι γυναῖκα πολεμίαν καὶ αἰχμάλωτον ἀνευ τῆς αὐτοῦ γνώμης οὕτω ταχέως ἐγήμε, καὶ παραδοῦναι τοῖς Ῥωμαίοις αὐτὴν ἐκέλευσεν. ὁ δὲ περιαλήσας μὲν, εἰσπηδήσας δ' εἰς τὴν σκηνὴν ἐφη τῇ Σοφωνίδι "εἰ μὲν οἷός τ' ἦν τῷ ἑαυτοῦ θανάτῳ ἐλευθέραν φυλάξαι σε καὶ ἀνύβριστον, προθύμως ἀνευ σου ὑπεραπέθανον· ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, προπέμψω σε ἐνθάδε κἀγὼ καὶ ἄπαντες ἀφιζόμεθα." καὶ ταῦτα εἰπὼν φάρμακον 2.288 αὐτῇ ὠρεξεν. ἡ δὲ οὐ τ' ἀνωλοφύρατο οὐ τ' ἐστέναξεν, ἀλλὰ καὶ πάνυ γενναίως "εἰ τοῦτό σοι," ἐφη "ἀνευ, δοκεῖ, κἀγὼ πείθομαι· τῆς γὰρ ψυχῆς μου μετὰ σέ οὐδεὶς ἄλλος κυριεύσει· εἰ δὲ τοῦ σώματός μου Σκιπίων δεῖται, νεκρὸν αὐτὸ λαβέτω." καὶ ἡ μὲν οὕτως ἀπέθανε, Σκιπίων δὲ τὸ ἐργὸν ἐθαύμασεν. Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ, τοῦ Λαιλίου τὸν Σύφακα καὶ τὸν υἱὸν ἐκείνου Οὐερμίναν ἀγαγόντος ἐκεῖ καὶ τῶν ἄλλων τινὰς τῶν πρώτων, τὸν μὲν Σύφακα εἰς τὴν Ἀλβαν κατέθεντο καὶ τελευτήσαντα δημοσίᾳ ἐθαψαν, τῷ δὲ Οὐερμίνᾳ τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς ἐπεκύρωσαν καὶ τοὺς ζωγρηθέντας Νομάδας ἐχαρίσαντο. Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι περὶ σπονδῶν ἐπικηρυκευσάμενοι τῷ Σκιπίωνι χρήματά τε εὐθὺς ἔδωκαν καὶ τοὺς αἰχμαλώτους πάντας ἀπέδωκαν καὶ ὑπὲρ τῶν λοιπῶν πρεσβείαν εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστειλαν. τοὺς δὲ γε πρέσβεις οἱ Ῥωμαῖοι τότε οὐ προσεδέξαντο, λέγοντες οὐκ εἰναι πάτριον σφίσι στρατοπέδων ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὄντων τισὶ πρεσβείαν προσίεσθαι ἕξ αὐτῶν καὶ χρηματίζειν ὑπὲρ εἰρήνης. ὁ στερὸν δὲ, ἀπάραντος τοῦ τε Ἀννίβου καὶ τοῦ Μάγωνα, λόγου σφίσι μετέδωκαν καὶ ἐψηφίσαντο τὰς σπονδὰς. ἐξεχώρησαν δὲ τῆς Ἰταλίας οὐ τε Ἀννίβας καὶ ὁ Μάγων οὐ διὰ τὴν σύμβασιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν οἰκοὶ πόλεμον ἐπειγόμενοι. Οἱ δ' ἐν τῇ Λιβύῃ Καρχηδόνιοι οὐδὲ πρότερον εἰρηναῖόν τι φρονοῦντες, καὶ περὶ σπονδῶν ἐπὶ τῇ τοῦ χρόνου τριβῇ διὰ τὴν τοῦ Ἀννίβου παρουσίαν ἐπικηρυκευσάμενοι, ὡς τὸν Ἀννίβαν πλησιάζοντα ἐμαθόν, ἀνεθάρσησαν, καὶ ἐπέθεντο τῷ Σκιπίωνι κατὰ γῆν τε καὶ κατὰ θάλασσαν. κἀκείνου περὶ τούτου 2.289 αὐτοῖς ἐγκαλέσαντος, οὐτε μέτριόν τι τοῖς πρέσβεσιν ἀπεκρίναντο καὶ ἐπεβούλευσαν αὐτοῖς ἀποπλεύσαι· καὶ εἰ μὴ πνεῦμα τυχαίως συμβὰν αὐτοῖς ἐβοήθησεν, ἀπώλοντο ἀνευθελῶς καὶ ὁ Σκιπίων ἐν τούτῳ τῆς ψήφου τῆς περὶ τῆς εἰρήνης κοιμισθείσης οὐκέτι αὐτὴν ἐποιήσατο. οἱ οὐ ν Καρχηδόνιοι τὸν μὲν Μάγωνα εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀνέπεμψαν, τὸν δ' Ἀννίβαν αὐτοκράτορα στρατηγὸν ἀπέδειξαν, τὸν Ἀννωνά τῆς ἀρχῆς παύσαντες. τὸν δ' Ἀσδρούβαν καὶ ἀποκτεῖναι ἐψηφίσαντο, φαρμάκῳ δὲ ἐκουσίως φθαρέντα καὶ νεκρὸν ἠκίσαντο. Ἀννίβας μὲν οὐ ν πᾶσαν τὴν ἡγεμονίαν λαβὼν εἰς τὴν Μασινίσσου χώραν ἐνέβαλε καὶ ἐκάκου αὐτὴν καὶ τοῖς Ῥωμαίοις μάχεσθαι ἠτοιμάζετο· ἀνθητοιμάζοντο δὲ καὶ οἱ τοῦ Σκιπίωνος. Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ μετεμέλοντο οὐ τι μὴ ἐκώλυσαν τὸν Ἀννίβαν ἐκπλεῦσαι· ὡς μὲντοι τὰ ἐν τῇ Λιβύῃ συγκροτοῦντα αὐτὸν ἐμαθόν, οὐ μετρίως αὐθις ἐδεδίδεσαν. διὸ καὶ Κλαύδιον μὲν Νέρωνα τὸν ἐτερον τῶν ὑπάτων ἐπ' αὐτὸν ἐπεμψαν, Μάρκῳ δὲ Σερουλίῳ τὴν τῆς Ἰταλίας φυλακὴν ἐπεκλήρωσαν. ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθη ὁ Νέρων εἰς τὴν Λιβύην ἐλθεῖν, ὑπὸ χειμῶνος ἐν Ἰταλίᾳ χρονίσας καὶ ἐν Σαρδοῖι. εἰ τα οὐδὲ περαιτέρω τῆς Σικελίας ἐχώρησε, κεκρατηκότα μαθὼν τὸν Σκιπίωνα. ὁ γὰρ Σκιπίων, δέισας μὴ ἐπειχθεὶς ὁ Νέρων τῶν αὐτοῦ πόνων τὴν εὐκλειαν σφετερίσῃται, τοῦ εἰσῆρος ἐπιλάμπαντος ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν ἐχώρησε, μαθὼν οὐ τι τὸν Μασινίσσαν ἐνίκησε. καὶ ὁ Ἀννίβας ὡς ἠσθετο προσιόντα τὸν Σκιπίωνα, προαπῆντησεν αὐτῷ. καὶ ἀντιστρατοπεδευσάμενοι οὐκ 2.290 εὐθὺς εἰς χεῖρας ἦλθον, συχνὰς δ' ἡμέρας διέτριψαν, καὶ ἑκαστος τῷ οἰκείῳ διειλέχθη στρατεύματι καὶ πρὸς τὴν μάχην αὐτὸ

παρεθάρρυνεν. Ὡς δ' εδοξε τῷ Σκιπίωνι μὴ διατρίβειν ετι, ἀλλὰ καὶ α κοντα τὸν Ἄννιβαν εἰς τὸν ἀγῶνα προαγαγεῖν, ἐπὶ τὴν Οὔτικὴν ὠρμησεν, ἵνα δεδιέναι καὶ φεύγειν δόξας σχοίη καιρὸν ἐπιθέσεως· ο καὶ ἐγένετο. ὁ γὰρ Ἄννιβας φεύγειν αὐτὸν οἰηθεὶς καὶ ἐπὶ πλεον ἔντεϋθεν θαρσῆσας ἐπεδίωξε μόνοις τοῖς ἱππεῦσι. καὶ ὁ Σκιπίων ἀντέστη τε αὐτοῖς παρὰ δόξαν καὶ συμβαλὼν ἐνίκησε. τρέψας δ' αὐτοὺς οὐκ ἐπὶ τὸ διώκειν σφᾶς, ἀλλὰ ἐπὶ τὰ σκευοφόρα αὐτῶν καθ' ὁδὸν τυγχάνοντα ὠρμησε, καὶ πάντα συνέλαβε. ταῦτα τὸν Ἄννιβαν ἐτάραξε, καὶ ετι οτι κατασκόπους αὐτοῦ τρεῖς ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὁ Σκιπίων εὐρῶν οὐδὲν δεινὸν αὐτοῖς πεποίηκεν. μαθὼν γὰρ παρ' ἐνὸς αὐτῶν ὁ Ἄννιβας τὸ πεπραγμένον, οἱ γὰρ δύο παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις μείναι ἠθέλησαν, κατεπλάγη, καὶ διακινδυνεῦσαι οὐκέτι θαρρήσας σπεύσασθαι οτι τάχιστα εγνω, ἵν' εἰ μὴ τοῦτο συμβαίη, τριβὴν τέως τινὰ πορίσῃται καὶ διακωχῆν. πέμψας οὖν πρὸς τὸν Μασινίσσαν, δι' ἐκείνου ὡς ὁμοφύλου τὰς σπονδὰς ἤτησε. καὶ ἦλθε μὲν ἐς λόγους τῷ Σκιπίωνι, επραξε δὲ οὐδέν. ὁ γὰρ Σκιπίων οὐτε τραχὺ οὐτε τι σαφὲς ἀπεκρίνατο, ἀλλὰ τὸ μὲν ὅλον ἐμέσευσεν, ἐπιεικέστερον δ' ὁμως διειλέχθη, ὁπως αὐτὸν ὡς καὶ σπεισόμενος εἰς ἀμέλειαν προαγάγῃ· ο καὶ συμβέβηκε. μάχης μὲν γὰρ πέρι οὐδὲν ὁ Ἄννιβας ἐνενόησε, μεταστρατοπεδεύσασθαι δὲ εἰς χωρίον ἐπιτηδειότερόν τι ἠθέλησεν. ἐξ αὐτομόλων δὲ τοῦτο μαθὼν ὁ Σκιπίων προεξανέστη νυκτὸς καὶ κατέσχε τὸν τόπον εἰς ὃν ἐκεῖνος ἠπείγετο· ἐν χωρίῳ δὲ τινι κοίλῳ καὶ ἀνεπιτηδεῖῳ πρὸς στρατοπέδευσιν 2.291 γενομένοις τοῖς Καρχηδονίοις ἐπεφάνη αἰφνίδιον. ὁ δ' Ἄννιβας συμβαλεῖν οὐκ ἠθέλησε, στρατοπεδευόμενος δ' ἐκεῖ καὶ φρεωρυχῶν ἐταλαιπώρησε διὰ πάσης τῆς νυκτὸς. καὶ οὐτως κακῶς αὐτοὺς εχοντας ὑπὸ καμάτου καὶ δίψης κατηνάγκασε καὶ α κοντας ὁ Σκιπίων συμμίξαι αὐτῷ. συνέβαλον οὖν οἱ μὲν Ῥωμαῖοι συντεταγμένοι καὶ πρόθυμοι, Ἄννιβας δὲ καὶ οἱ Καρχηδόνιοι ἀπρόθυμοί τε καὶ καταπεπληγμένοι καὶ δι' ετερα καὶ οτι καὶ ὁ ἥλιος σύμπας ἐξέλιπεν. ἐκ γὰρ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο οὐκ αἰσιόν τι σφίσι προμηνύειν ὁ Ἄννιβας ὑπώπτειυσεν. οὐτω δ' εχοντες τοὺς ἐλέφαντας ἑαυτῶν προεβάλλοντο. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι μέγα ἐξαίφνης καὶ καταπληκτικὸν ἀνεβόησαν, καὶ τὰς ἀσπίδας τοῖς δόρασι κρούσαντες θυμῷ καὶ δρόμῳ ἐπὶ τοὺς ἐλέφαντας ὠρμησαν. ὑφ' ὧν ταραχθέντες ἐκεῖνοι οἱ μὲν πλείους οὐκ ἐδέξαντο σφᾶς, ἀλλ' ἀπετράποντο καὶ τιτρωσκόμοι μείζω τοῖς ἐπιτεταγμένοις ἐνεποιοῦν τὸν θόρυβον, οἱ δὲ καὶ ὁμοσε σφίσι χωρήσαντες, τῶν Ῥωμαίων δισταμένων διὰ μέσου αὐτῶν διεξέτρεχον, καὶ παριόντες ἐβάλλοντό τε καὶ ἐκ χειρὸς ἐτιτρώσκοντο. καὶ ἐπὶ τινὰ μὲν χρόνον ἀντέσχον οἱ Καρχηδόνιοι, επειτα τοῦ Μασινίσσου καὶ τοῦ Λαιλίου τοῖς ἱππεῦσι κατὰ νώτου προσπεσόντων αὐτοῖς πάντες εφυγον. οἱ δὲ πλείους ἐφθάρησαν, καὶ ὁ Ἄννιβας μικροῦ ἄν ἀπώλετο. φεύγοντα γὰρ αὐτὸν ὁ Μασινίσσας ἐπεδίωκεν ἀκρατῶς τῆ τοῦ ἱππου ῥύμη ὑπενδιδούς. μεταστραφεὶς δ' ὁ Ἄννιβας, καὶ ἰδὼν αὐτὸν οὐτω διώκοντα, ἡρέμα ἐξέκλινε καὶ τὸν δρόμον ἐπέστησε καὶ οὐτω παρελάσαντα τὸν Μασινίσσαν κατὰ νώτου γενόμενος ετρωσε· κακ τούτου μετ' ὀλίγων ἐξέφυγε. Σκιπίων δὲ νικήσας ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα ἠπείχθη, 2.292 καὶ ἐπολιόρκει αὐτὴν ἐκ γῆς ἁμα καὶ θαλάσσης. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι πρῶτον μὲν ὡς τὴν πολιορκίαν καρτερήσοντες ἠτοιμάζοντο, επειτα ἐξαπορηθέντες πρὸς τὸν Σκιπίωνα διεκηρυκέυσαντο. καὶ ὁ Σκιπίων τοὺς λόγους σφῶν προσεδέξατο καὶ περὶ τῶν συνθηκῶν διειλέχθη αὐτοῖς. ἦν δὲ τὰ ὠμολογημένα ὁμήρους τε παρὰ τῶν Καρχηδονίων καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τοὺς αὐτομόλους δοθῆναι, καὶ πάντας μὲν τοὺς ἐλέφαντας, τὰς δὲ τριήρεις πλὴν δέκα παρασχεθῆναι, καὶ τοῦ λοιποῦ μήτε ναῦς μακρὰς πλείους εχειν τῶν δέκα μήτε πόλεμον παρὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων γνώμην πρὸς μηδένα ποιεῖσθαι, καὶ τινὰ ετερα. Τοιούτων δὲ γενομένων τῶν ὁμολογιῶν πρέσβεις οἱ Καρχηδόνιοι ἐπὶ Ῥώμην ἐστάλκασι. καὶ οἱ μὲν ἀπῆλθον, οὐ μόντοι καὶ ἡ γερουσία τὴν πρεσβείαν ἐτόίμως ἐδέξατο, ἀλλ' ἐπὶ πολὺ ἠμφισβήτησαν ἀλλήλοις

έναντιούμενοι. ὁ δὲ δῆμος τὴν εἰρήνην ὁμοθυμαδὸν ἐψηφίσατο, καὶ τὰς ὁμολογίας ἐδέξαντο, καὶ ἐπεμψαν δέκα ἄνδρας, ἵνα μετὰ τοῦ Σκιπίωνος ἅπαντα διοικήσωσι. καὶ αἱ συμβάσεις ἐπράχθησαν, καὶ αἱ τριήρεις ἐδόθησαν καὶ ἐκαύθησαν, καὶ τῶν ἐλεφάντων οἱ μὲν πλείους εἰς τὴν Ῥώμην ἀπήχθησαν, τῷ Μασινίσσῃ δὲ οἱ λοιποὶ ἐδωρήθησαν. καὶ Ῥωμαῖοι μὲν τὴν Λιβύην ἐξέλιπον, τὴν δ' Ἰταλίαν οἱ Καρχηδόνιοι. Ὁ μὲν οὖν δεύτερος πόλεμος τῶν Καρχηδονίων εἰς ἑκκαίδεκάτῳ ἔς τοῦτο κατήντησε· κἀντεῦθεν ὁ Σκιπίων λελάμπρυστο καὶ Ἀφρικανὸς ἐπεκέκλητο· Ἀφρικὴ γὰρ ἡδε ἢ περὶ Καρχηδόνα Λιβύη ὠνόμαστο· πολλοῖς δὲ καὶ ἐλευθερωτῆς προσηγόρευτο, πολλοὺς πολίτας κομίσας αἰχμαλώτους. καὶ ὁ μὲν μέγας ἐκ τούτων ἤρετο, Ἀννίβας δὲ κατηγορητὸς παρὰ 2.293 τοῖς οἰκείοις ὡς τὴν τε Ῥώμην λαβεῖν δυνηθεὶς καὶ μὴ θελήσας καὶ τὴν λείαν τὴν ἐκ τῆς Ἰταλίας σφετερισάμενος. οὐ μὴν καὶ ἕάλω, ἀλλὰ καὶ τὴν μεγίστην τῶν Καρχηδονίων ἀρχὴν οὐκ εἰς μακρὰν ἐπετράπη. εἰς ἑτέροισι δ' αὖθις πολέμοις οἱ Ῥωμαῖοι κατέστησαν, γενομένους πρὸς Φίλιππον τὸν Μακεδόνα καὶ τὸν Αντίοχον. μέχρι γὰρ ἢ πρὸς Καρχηδονίους ἡ κμαζε μάχη, καὶ μὴ φίλια σφίσι τὰ περὶ τὸν Φίλιππον ἦν, ἐθεράπευον αὐτόν, ἵνα μὴ τοῖς Καρχηδονίοις συνάροιο ἢ εἰς τὴν Ἰταλίαν στρατεύσοιτο· ἐπεὶ δὲ τὰ κατ' ἐκείνους ἠρέμησαν, οὐκέτι ἐμέλλησαν, ἀλλ' ἔς πόλεμον αὐτῷ κατέστησαν φανερόν, πολλὰ ἐγκαλοῦντες αὐτῷ. πρέσβεις οὖν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς αὐτὸν πέμψαντες, ἐπεὶ μὴδὲν ὠνεπέταττετο ἐπραττε, τὸν πόλεμον ἐψηφίσαντο, χρώμενοι μὲν τῇ τῶν Ἑλλήνων ἐπιβασίᾳ λαβῆ, τὸ δ' ἀληθὲς ἀγανακτοῦντες ἐφοῖς ἐδεδράκει, καὶ προκαταλαμβάνοντες αὐτόν, ἵνα μὴ καταδουλωσάμενος ἐκείνους ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν στρατεύσῃ κατὰ τὸν Πύρρον. ψηφισάμενοι δὲ τὸν πόλεμον τὰ τε ἀλλὰ παρεσκευάσαντο εὐ καὶ στρατηγὸν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ Λούκιον Ἀπούστιον Σουλπικίῳ Γάλβῃ δεδώκασιν. καὶ ὁ Γάλβας τὸν Ἰόνιον κόλπον διαβαλὼν ἐπὶ πολὺ ἐνόσησε. παραλαβόντες οὖν τὴν δύναμιν πᾶσαν ὀτρυνθέντες στρατηγὸς καὶ Κλαύδιος Κέντων ὁ ὑποστράτηγος, αὐτὸς μὲν τῷ ναυτικῷ τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τῶν Μακεδόνων πολιορκουμένην ἐρρύσατο καὶ Χαλκίδα κατεχομένην ὑπ' αὐτῶν ἐπόρθησε, κἀν τούτῳ Φιλίππου ταῖς Ἀθήναις ἐπιστρατεύσαντος ἐπανελθὼν τότε αὐτὸν ἀπέωσατο καὶ μετὰ τοῦτο 2.294 αὖθις προσβαλόντα ἀπεκρούσατο, Ἀπούστιος δ' ἔς τὴν Μακεδονίαν, ἀσχόλου περὶ τὴν Ἑλλάδα τοῦ Φιλίππου ὀντος, ἐμβαλὼν τὴν τε γῆν ἐληίζετο καὶ φρούρια καὶ πόλεις ἐχειρῶσατο. Φίλιππος δὲ διὰ ταῦτα ἐν ἀμηχανίᾳ γενόμενος τέως μὲν ἄνω καὶ κάτω περιέθει ἄλλοτε ἄλλοις ἀμύνων, ὡς δὲ ὁ Ἀπούστιος τῇ χώρᾳ αὐτοῦ ἰσχυρῶς ἐνέκειτο καὶ οἱ Δάρδανοι τὴν πρόσορον σφίσι Μακεδονίαν ἐκακούργουν, οἰκοῦσι δ' οὐ τοι ὑπὲρ τῆς Ἰλλυριῶν καὶ ὑπὲρ Μακεδόνων, Ἰλλυριοὶ τέ τινες καὶ Ἀμύνανδρος Ἀθαμανίας Θεσσαλικῆς γένους βασιλεὺς ὠν, σύμμαχοι πρότερον ὄντες αὐτοῦ, πρὸς τοὺς Ῥωμαίους μετέστησαν, ἐκ τούτου καὶ τὰ τῶν Αἰτωλῶν ὑπόπτεισε καὶ περὶ τοῖς οἰκοῖς εἰσεῖσε καὶ ἐκεῖ μετὰ τοῦ πλείονος στρατεύματος ἐσπευσε. γνοὺς δὲ τὴν πρόσοδον αὐτοῦ ὁ Ἀπούστιος ἀνεχώρησεν· ἡδη γὰρ καὶ χειμῶν ἦν. Ραῖσας δ' ἐκ τῆς νόσου ὁ Γάλβας πλείω παρεσκευάσατο δύναμιν καὶ ἄμα εἰς τὴν Μακεδονίαν ἠπέιγετο. ἐπεὶ δ' ἐπλησίασαν ἀλλήλοις, ἀντεστρατοπεδεύσαντο, καὶ ἀκροβολισμοῖς ἐχρῶντο τῶν ἰπέων καὶ τῶν ψιλῶν. μεταστάντων δὲ τῶν Ῥωμαίων ἐς τι χωρίον ὀθεν ῥᾶον ἦν αὐτοῖς ἐπισιτίσασθαι, νομίσας ὁ Φίλιππος ὡς φοβούμενος αὐτὸν μεταστῆναι, ἐπῆλθεν αὐτοῖς ποιουμένοις ἀρπαγὰς ἀπροσδόκητος καὶ τινὰς διέφθειρε. καὶ ὁ Γάλβας τοῦτο αἰσθόμενος ἐπεξέδραμεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ προσπεσὼν αὐτῷ πολλῶν πλείους ἀνταπέκτεινεν. ὁ δὲ γε Φίλιππος ἠττηθεὶς καὶ τρωθεὶς ὑπὸ νύκτα ἀπανεστή. οὐ μὲντοι αὐτὸν ὁ Γάλβας ἐπεδίωξεν, ἀλλ' εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν ἀνεκομίσθη. καὶ ὁ Ἀπούστιος δὲ μετὰ τῶν Ῥοδίων καὶ τοῦ Ἀττάλου περιπλέων νήσους συχνὰς ἐχειρῶσατο. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ τινὰς Ἀμίλκας Καρχηδόνιος, τῷ Μάγωνι

συστρατεύσας ἐν Ἰταλίᾳ κάκει ὑπομείνας, τέως μὲν ἡσυχίαν ἠγεν, ὡς δ' ὁ
 Μακεδονικὸς πόλεμος ἐνέστη, τοὺς τε Γαλάτας τῶν Ῥωμαίων ἀπέστησε καὶ μετ'
 αὐτῶν ἐπὶ Λίγυας στρατεύσας τινὰς κάκεινων προσεποιήσατο. Λουκίῳ δὲ Φουρίῳ
 στρατηγούντι πολεμηθέντες ἠττήθησαν καὶ περὶ σπονδῶν ἐπρεσβεύσαντο. καὶ οἱ μὲν
 Λίγυες εὐτυχῶν αὐτῶν, τοῖς ἄλλοις δὲ οὐκ ἐδόθησαν, ἀλλ' ἀντεστράτευσεν ἐπ'
 αὐτοὺς Αὐρήλιος ὁ υπατος, φθονήσας τῆς νίκης τῷ στρατηγῷ. Τῷ δ' ἐξῆς εἰς πρὸς
 τοῦ Ἀμίλκα καὶ τῶν Γαλατῶν συνηνέχθη πολλὰ καὶ δεινὰ. Γναϊὸν τε γὰρ Βαίβιον
 στρατηγὸν ἐνίκησαν, καὶ τὴν συμμαχίδα τῶν Ῥωμαίων κατέτρεχον, καὶ Πλακεντίαν
 ἐπολιόρκουν καὶ ἐλόντες κατέσκαψαν. Ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Μακεδονίᾳ Πούπλιος
 Οὐίλλιος ὁ υπατος ἀντεκάρητο τῷ Φιλίππῳ, τὰ τῆς Ἠπείρου προκαταλαμβάνοντι στενά,
 δι' ὧν εἰς τὴν Μακεδονίαν εἰσὶν εἰσβολαί. μετὰ δὲ τὸν χειμῶνα Τίτος Φλαμίνιος
 υπατος, τοῦ Φιλίππου πᾶν τὸ μεταξὺ τῶν ὄρων διατειχίσαντος καὶ οὐκ ὄντος
 δυσπολεμήτου, διὰ τινος ἐκπεριῆλθε στενῆς ἀτραποῦ μετ' ὀλίγων τὸ περιτείχισμα.
 καὶ φανείς ἐξ ὑπερδεξιῶν αἰφνίδιον ἐφόβησε τὸν Φίλιππον, νομίσαντα πᾶν τὸ τοῦ
 Τίτου στράτευμα εἰσω τῶν στενῶν παρελθεῖν. οὐκ ἔβη καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀπῆρεν
 εὐθύς. ὁ δ' 2.296 υπατος ἐκείνον μὲν οὐκ ἐδίωξε, τὰς δ' ἐν τῇ Ἠπείρῳ πόλεις
 προσεποιήσατο. καὶ ἐς Θεσσαλίαν ἐλθὼν πολλὰ παρεσπάσατο τοῦ Φιλίππου, καὶ εἰς
 τὴν Φωκίδα τὴν Βοιωτίαν τε ἀνεχώρησε. καὶ ὁ μὲν Ἐλάτειαν ἐπολιόρκει, Λούκιος δὲ
 Φλαμίνιος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἀττάλου καὶ τῶν Ῥοδίων τὰς νήσους
 ἐχειροῦτο. καὶ τέλος Κέγχρειαν ἐλόντες, καὶ πυθόμενοι πρέσβεις πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς
 ἐπὶ συμμαχίᾳ πεπέμφθαι, ἀπέστειλαν καὶ αὐτοί· καὶ Ἀθηναῖοι συνεπρεσβεύσαντο. καὶ
 πρότερον μὲν ἐμερίσθησαν αἱ γνῶμαι τῶν Ἀχαιῶν, τῶν μὲν τῷ Φιλίππῳ τὴν
 συμμαχίαν ψηφίζομένων, τῶν δὲ τοῖς Ῥωμαίοις, ὅψε δ' οὐκ ἔπειτα τὴν βοήθειαν
 αὐτοῖς ἐψηφίσαντο. καὶ ἐπὶ τὴν Κόρινθον συνεστράτευσαν, καὶ τοῦ μὲν τείχους
 κατήρειψάν τινα, πονήσαντες δ' ἐπεκδρομαῖς ἀπανεστήσαν. εἰ τα δέισας ὁ Φίλιππος
 μὴ πολλὰ πόλεις ἀλώσιν, ὑπὲρ εἰρήνης πρὸς τὸν υπατον ἐπεκηρυκέυσατο. καὶ ὁ μὲν
 ἐδέξατο τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ συνῆλθον αὐτοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι, ἐπράχθη δ' οὐδὲν
 ἢ οὐ τι πρέσβεις εἰς Ῥώμην πέμψαι τῷ Φιλίππῳ ἐπετράπη. καὶ οὐδὲ ἐκεῖ τι ἐγένετο·
 τῶν γὰρ Ἑλλήνων ἀποστῆναι αὐτὸν ἀξιούντων τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Χαλκίδος τῆς
 τε Δημητριάδος τῆς Θεσσαλικῆς, οὐδὲν περὶ τούτων οἱ τοῦ Φιλίππου πρέσβεις
 ἐντετάλλθαι ἐφασαν, καὶ ἀπρακτοὶ ἀπηλλάγησαν. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ τῷ Φλαμίνιῳ τὴν
 ἐν τῇ Ἑλλάδι ἡγεμονίαν καὶ εἰς τὸ ἐπιὸν ψηφισάμενοι εἰς τὸν αὐτῷ ἀνέθεντο καὶ τὰ
 κατὰ Φίλιππον. ὁ δὲ, ὅτι κατὰ χώραν ἐμελλε μένειν, πρὸς πόλεμον ἡτοιμάζετο, καὶ
 μᾶλλον ὅτι καὶ Νάβις ὁ τῶν Λακεδαιμονίων τύραννος ἐσπέισατό οἱ, καίτοι φίλος
 ὡν τοῦ Φιλίππου 2.297 καὶ τὸ Ἄργος λαβὼν παρ' αὐτοῦ. ἀδυνατῶν γὰρ ὁ Μακεδὼν
 πολλὰ διέπειν ὁμοῦ, καὶ δέισας μὴ τοῖς Ῥωμαίοις ἢ πόλις ληφθῆ, τῷ Νάβιδι αὐτὴν,
 ἵνα αὐθις ἀποδοίη, παρακατέθετο. Αἰλίου δὲ Πέτου τοῦ ὑπάτου στρατεύσαντος ἐπὶ
 τοὺς Γαλάτας, πολλοὶ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀπώλλυντο προσμιγνύντες ἀλλήλοις, καίριον
 δὲ τι ἐπράχθη οὐδέν. οἱ δ' ὁμηροὶ τῶν Καρχηδονίων οἱ τε δοῦλοι οἱ μετ' αὐτῶν καὶ
 οἱ τισὶ πεπραμένοι αἰχμάλωτοι, κατασχεῖν τὰς πόλεις ἐν αἰσέκαστοι τὰς διατριβὰς
 ἐποιοῦντο τολμήσαντες, καὶ πολλοὺς τῶν ἐπιχωρίων φονεύσαντες, καθηρέθησαν
 ὑπὸ Κορνηλίου Λεντούλου στρατηγοῦ πρὶν μεῖζόν τι ἐξεργάσασθαι. οἱ μὲντοι
 Γαλάται εὐτυχίαις τε ἐπαίρομενοι καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐν παρέργῳ σφίσι πολεμοῦντας
 αἰσθόμενοι παρεσκεύασαντο ὡς καὶ ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐλάσοντες. δέισαντες οὐκ οἱ
 Ῥωμαῖοι ἀμφὸς τοὺς ὑπάτους Κορνήλιον Κέθηγον καὶ Μινούκιον Ροῦφον ἐπὶ τοὺς
 Γαλάτας ἐπέμψαν· οἱ διαιρεθέντες ἄλλος ἄλλην ἐπόρθουν χώραν. πρὸς οὐκ ὄντος
 ὑπάτους καὶ οἱ πολέμιοι διηρέθησαν, καὶ οἱ μὲν τῷ Κεθήγῳ μετὰ τοῦ Ἀμίλκου
 συμβαλόντες ἠττήθησαν, οἱ λοιποὶ δὲ τοῦτο γνόντες ἀπεδειλίασαν καὶ οὐκέτι τῷ
 Ροῦφῳ συνέβαλον, ἀλλ' ἀδεῶς ἐκεῖνος τὴν χώραν κατέτρεχε. καὶ οἱ μὲν τῷ Κεθήγῳ

πολεμήσαντες σπονδὰς ἐποιήσαντο, οἱ δ' ἄλλοι ἐν τοῖς ὀπλοῖς ἐτι ἐτύγγανον. Τότε δὲ καὶ ὁ Φλαμίνιος μετὰ τοῦ Ἀττάλου τὴν Βοιωτίαν ἀπασαν ὑπηγάγετο. καὶ ὁ μὲν Ἀτταλος ἐν τῷ δημηγορεῖν αὐτοῖς ὑπὸ γήρωσ ἀπέψυξεν, ὁ δὲ γε Φλαμίνιος ἐς τὴν Θεσσαλίαν ἐλθὼν τῷ Φιλίππῳ προσέμιξε. καὶ ἵππομαχίαν ἐποιήσαντο· τὸ γὰρ χωρίον οὐκ ἐπιτήδειον πρὸς μείζω μάχην ἦν· διὸ καὶ 2.298 ἀμφὼ ἀπανέστησαν. καὶ πρὸς τινα λόφον γενόμενοι, οὐ τὴν ἀκρωνυχίαν Κυνὸς κεφαλὴν ὀνομάζουσιν, οἱ μὲν ἐνθεν οἱ δ' ἐκεῖθεν ἠύλισαντο. καὶ μαχεσάμενοι τοῖς στρατεύμασιν ἀπασιν ἰσοπαλεῖς ἀνῆπλάγησαν, εἰ μὴ οἱ Αἰτωλοὶ ἐπικρατεστέρους τοὺς Ῥωμαίους ἐποίησαν. ἠττηθεῖς οὐν ὁ Φίλιππος καὶ φυγῶν, εἰ τα μαθὼν τὴν τε Λάρισαν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν πόλεις τὰ τοῦ νικῆσαντος ἡρημένους, ἐπεκηρυκεύσατο τῷ Φλαμίνιῳ. καὶ ὁ ἴσπεύσατο, χρήματά τε τοῦ Φιλίππου δόντος καὶ ὀμήρους ἄλλους τε καὶ τὸν οἰκεῖον υἱὸν Δημήτριον, καὶ πρέσβεις ὑπὲρ τῆς εἰρήνης εἰς τὴν Ῥώμην ἐπέμψαντος. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, καὶ Ἀνδροσθένης ἐνικήθη ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν καὶ τὴν Κόρινθον ἀπέβαλε. καὶ ὁ Φλαμίνιος ὁ Λούκιος ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ ὤν, ἐπεὶ μὴ ἐπειθε τοὺς Ἀκαρνανὰς μὴ συμμαχεῖν τῷ Φιλίππῳ, τὴν τε Λευκάδα πολιορκία εἰλε κάκείνους μετὰ τοῦτο τὴν ἠτταν τοῦ Φιλίππου γνόντας ῥᾶον συμπαρεστήσατο. Οὐτω μὲν οὐν ὁ Μακεδονικὸς ἐλέλυτο πόλεμος, καὶ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ τῷ Φιλίππῳ ἐτοιμώτατα συνηλλάγησαν ἐπὶ τῷ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τοὺς αὐτομόλους ἀποδοῦναι καὶ τοὺς ἐλέφαντας τὰς τε τριήρεις πλὴν πέντε καὶ τῆς στρατηγίδος αὐτῆς οὐσης ἐκκαϊδεκῆρους, καὶ χρήματα τὰ μὲν αὐτίκα δοῦναι, τὰ δὲ καὶ ἐν τάξει τισι, καὶ μόνης τῆς Μακεδονίας βασιλεύειν, μὴ πλείους τ' ἐχειν στρατιώτας τῶν πεντακισχιλίων, μήτε πόλεμον ἐξω τῆς ἑαυτοῦ χώρας ποιεῖσθαί τι. τὰς γὰρ ἄλλας πόλεις τὰς τε ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὰς πρὶν δουλευούσας αὐτῷ ἐλευθέρας ἀφήκαν. 2.299 Οἱ δ' ὑπατοὶ τοῖς Γαλάταις αὐθις οὐκ ἀταλαιπώρως ἐπολέμησαν, ὁ μὲν μέντοι καὶ τούτους ὑπέταξαν. Πόρκιος δὲ Κάτων ὑπατος αἰρεθεὶς τὴν Ἰβηρίαν μικροῦ πᾶσαν ἄλλοτριωθεῖσαν ἀνεκτήσατο, ἀνὴρ ἀρετῇ πάσῃ τοὺς τότε νικῶν. νόμου δὲ τεθέντος μετὰ τὴν ἐν Κάνναις τοῖς Ῥωμαίοις συμβᾶσαν ἠτταν μήτε χρυσοφορεῖν τὰς γυναῖκας μήτε διφροφορεῖσθαι μήθ' ὀλως ἐσθῆτι καταστίκτω κεχρηῆσθαι, ὁ δῆμος, εἰ χρὴ καταλῦσαι τὸν νόμον, βουλὴν ἐποιεῖτο. καὶ περὶ τούτου ὁ Κάτων ἐδημηγόρησε, δεῖν κατασκευάζων τὸν νόμον κρατεῖν, καὶ τέλος ταῦτα ἐπήγαγε. "κοσμεῖσθωσαν οὐν αἱ γυναῖκες μὴ χρυσῷ μηδὲ λίθοις ἠττισιν ἀνθηροῖς καὶ ἀμοργίνις ἐσθήμασιν, ἀλλὰ σωφροσύνῃ, φιλανδρίᾳ, φιλοτεκνίᾳ, πειθοῖ, μετριότητι, τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις, τοῖς ὀπλοῖς τοῖς ἡμετέροις, ταῖς νίκαις, τοῖς τροπαίοις." Λούκιος δὲ Οὐαλέριος δήμαρχος ἀντιλέγων τῷ Κάτωνι διειλέχθη, ἀποδοθῆναι συμβουλευόντα ἄνδρα τὸν κόσμον τὸν πάτριον. καὶ πολλὰ περὶ τούτου πρὸς τὸν δῆμον εἰπὼν, εἰ τα πρὸς τὸν Κάτωνα τὸν λόγον ἀπέτεινε καὶ εφη "σὺ δ', ὦ Κάτων, εἰ ἀχθῇ τῷ κόσμῳ τῶν γυναικῶν καὶ βούλει φιλόσοφόν τι ποιῆσαι καὶ μεγαλοπρεπές, ἀπόκειρον αὐτὰς περιτρόχαλα, καὶ χιτωνίσκους καὶ ἐξωμίδας ἐνδυσον, καὶ νῆ Δία σύ γε καὶ ὀπλισον ἐφ' ἵππους τε ἀναβίβασον, καὶ εἰ δοκεῖ σοι καὶ εἰς τὴν Ἰβηρίαν ἀνάγαγε· ὀπως τε καὶ τῶν ἐκκλησιῶν κοινωνῶσιν ἡμῖν, καὶ δεῦρο αὐτὰς εἰσφερώμεθα." καὶ ὁ μὲν Οὐαλέριος ταῦτα ἐπισκώπτων εἰπεν, ἀκούσασαι δὲ αἱ γυναῖκες, ἐγγὺς γὰρ τῆς ἀγορᾶς πολλαὶ διέτριβον πολυπραγμονοῦσαι τὸ 2.300 γενησόμενον, εἰσεπήδησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καταβοῶσαι τοῦ νόμου, καὶ οὐτω σπουδῇ λυθέντος αὐτοῦ ἀνεδήσαντο ἐκεῖ εὐθὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κόσμον τινὰ καὶ ἐξῆλθον χορεύουσαι. Ὁ δὲ Κάτων ἀποπλεύσας εἰς τὴν Ἰβηρίαν ἀφίκετο, καὶ μαθὼν πάντας τοὺς μέχρι τοῦ Ἰβηρος οἰκοῦντας συνεστράφθαι, ἵνα καθ' ἐν αὐτῷ πολεμήσωσι, συγκροτήσας τὸ στράτευμα προσέβαλε σφίσι, καὶ ἠττήσας αὐτοὺς ἠνάγκασε προσχωρῆσαί οἱ, φοβηθέντας ἵνα μὴ καὶ τὰς πόλεις αὐτοβοεῖ ἀποβάλωσι. καὶ τότε μὲν δεινὸν αὐτοῖς οὐδὲν εἰργάσατο, ὑστερον δὲ

ὑπόπτων τινῶν γενομένων τά τε οπλα πάντων ἀφείλετο καὶ τὰ τείχη σφῶν δι' αὐτῶν τῶν ἐπιχωρίων κατέσκαψε. γράμματα γὰρ ἑκασταχόσε διαπέμψας, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀπασιν αὐτὰ ἀποδοθῆναι κελεύσας, προσέταξε τοὺς περιβόλους αὐθημερὸν καθελεῖν, θάνατον ἀπειλήσας τοῖς ἀπειθήσασιν. ἀ ἀναγνόντες οἱ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ο ντες, καὶ νομίσαντες ἐ καστοὶ μόνοις αὐτοῖς γεγράφθαι, καὶ μηδὲ καιρὸν λαβόντες βουλήs, κατέβαλον πάντες τὰ τείχη. Ὁ δὲ Κάτων διέβη τὸν Ἰβηρα, καὶ τοῖς Κελτίβηρσι συμμαχοῦσι τοῖς πολεμίοις αὐτοῦ διὰ τὸ πλῆθος συμβαλεῖν μὴ θαρσήσας, μετεχειρίσατο θαυμασίως αὐτούς, ποτὲ μὲν μεταπέιθων πρὸς αὐτὸν μεταστῆναι δόσει μείζονος μισθοῦ, ποτὲ δὲ παραινῶν σφίσι ἐπανελθεῖν οἱ καδε, εστι δ' ο τε καὶ μάχην αὐτοῖς ἐς ἡμέραν ἐπαγγέλλων ῥητήν. ἐκ γὰρ τούτου ἐστασίασαν πρὸς ἀλλήλους, καὶ φοβηθέντες οὐκέτι αὐτῷ πολεμῆσαι ἐτόλμησαν. Τότε δὲ καὶ Φλαμίνιος ἐπὶ τὸ Ἀργος ἐστράτευσε. 2.301 τὸν γὰρ Νάβιν ου τε σφίσι πιστὸν καὶ τοῖς Ἑλλησι φοβερὸν ὄρωντες οἱ Ῥωμαῖοι πολέμιον ἐποίησαντο. προσγενομένων δὲ καὶ συμμαχῶν ἐκ τοῦ Φιλίππου αὐτῷ, ἐπὶ τὴν Σπάρτην ἤλασεν ὁ Φλαμίνιος, καὶ ἀπόνως τὰ Ταύγετὰ τε ὑπερέβη καὶ πρὸς τὴν πόλιν προσῆλθε μηδενὸς ἐναντιουμένου. ὁ γὰρ Νάβις, τοὺς τε Ῥωμαίους δείσας καὶ τοὺς ἐπιχωρίους ὑποπεύσας, οὐκ ἐκινήθη ὥστε προαπαντῆσαι τῷ Φλαμινίῳ· πλησίασαντι δὲ ἐπεξέδραμε, καταφρονήσας διὰ τε τὸν κάματον τὸν ἐκ τῆς πορείας καὶ ο τι περὶ τὴν στρατοπέδευσιν ἀπησχόλητο, καὶ τινὰς συνετάραξε. τῇ δ' ὑστεραῖα ἐπεξῆλθε τοῖς προσβάλλουσι, καὶ πολλοὺς ἀποβαλὼν οὐκέτι ἐπεξῆλθε. καταλιπὼν ου ν μέρος τοῦ στρατοῦ ἐκεῖ ὁ Φλαμίνιος, ὁ πως μηδαμοῦ κινηθεῖη, τοῖς λοιποῖς ἐπὶ τὴν χώραν ἐτράπετο· κάκεῖνός τε καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ οἱ Ῥόδιοι καὶ ὁ τοῦ Ἀττάλου παῖς Εὐμένης ἐπόρθουν αὐτήν. ἀπογνοὺς ου ν διὰ ταῦτα ὁ Νάβις κήρυκα τῷ Φλαμινίῳ ὑπὲρ εἰρήνης ἀπέστειλε. καὶ ο ς τοὺς μὲν λόγους αὐτοῦ προσήκατο, οὐκ αὐτίκα δὲ κατελύσατο. τὰς γὰρ ὁμολογίας, α ς ἀπηρεῖτο ὁ Νάβις ποιήσασθαι, ου τ' ἀπαγορευῶσαι ἐθάρρει ου τε ποιῆσαι συγκατετίθετο. τὸ δὲ πλῆθος ἐκώλυσαν αὐτὸν συμβῆναι. καὶ τότε μὲν οὐκ ἐσπέισατο, προσβαλόντων δὲ τῶν Ῥωμαίων α υθις καὶ τὴν Σπάρτην ὀλίγου πᾶσαν, καὶ γὰρ ἀτείχιστος ἦ ἐν μέρει, ἐλόντων οὐκέτ' ἐπέσχευ, ἀλλὰ πρὸς τε τὸν Φλαμίνιον σπονδὰς ἐποίησατο καὶ πρὸς τὴν Ῥώμην πρεσβευσάμενος συνηλλάγη. Ὁ δὲ Φλαμίνιος τότε μὲν πάντα τοὺς Ἑλληνας ἐλευθέρους ἀφήκεν, υ στερον δὲ συγκαλέσας αὐτούς καὶ ὑπομνήσας ω ν εὐηργέτηντο, παρήνευσεν ε υ νοιαν 2.302 τῇ Ῥώμῃ τηρεῖν, καὶ τὰς φρουρὰς ἀπάσας ἐξήγαγε, καὶ ἀπῆρε μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ. Ἀφικομένου δ' ἐς Ῥώμην τοῦ Φλαμινίου ὁ Νάβις ἐνεωτέρισε. κάκ τούτου καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἀπαν ὡς εἰπεῖν ἐταράχθη, τῶν Αἰτωλῶν σφᾶς ἐναγόντων· παρεσκευάζοντό τε ὡς πολεμήσοντες, καὶ πρὸς τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Ἄντιοχον ἐπρεσβεύοντο. καὶ ε πεισαν αὐτὸν ἐκπολεμωθῆναι Ῥωμαίοις, ὡς καὶ τῆς Ἑλλάδος τῆς Ἰταλίας τε βασιλεύσοντα. τοῖς δὲ Ῥωμαίοις τῶν πραγμάτων τεταραγμένων οὐχὶ περιγενέσθαι τοῦ Ἄντιοχου ἐλπίς ἦν, ἀλλ' ἠγάπων ε ι γε τὰ ἑαυτῶν διασώσαιντο. ὁ γὰρ Ἄντιοχος μέγας μὲν καὶ ἐπὶ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει ἐδόκει δι' ἀλλα τε καὶ ο τι τὴν Μηδίαν κατεστρέψατο, πολλῶ δ' ε τι μείζων ἐγένετο ο τι τὸν Πτολεμαῖον τὸν τῆς Αἰγύπτου βασιλέα καὶ τὸν Ἀριαράθην τὸν τῆς Καπαδοκίας κηδεστὴν προσετέθειτο. Τοιοῦτον τὸν Ἄντιοχον νομιζόμενον οἱ Ῥωμαῖοι, μέχρι μὲν τῷ Φιλίππῳ ἐπολέμουν, ἐθεράπευον, φιλίως τε διὰ πρέσβων ὁμιλοῦντες καὶ δῶρα πέμποντες· ἐπεὶ δ' ἐκεῖνον ἐνίκησαν, καὶ τούτου, ο ν πρόσθεν ἐδεδίεσαν, κατεφρόνουν. ὁ δὲ ἐς τὴν Θράκην ἐπεραιώθη καὶ ἀλλα τε παρεστήσατο καὶ τὴν Λυσιμαχίαν ἀνεστηκυῖαν συνώκισεν, ὡς ὀρμητηρίῳ ταύτῃ χρησόμενος· καὶ γὰρ αὐτὸν καὶ ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Νάβις ἐπηγάγοντο. ο τε Ἄννίβας αὐτῷ συγγενόμενος ἐλπίσαι πεποίηκεν ἐς τὴν Καρχηδόνα κάκεῖθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν πλεῦσαι, καὶ τὰ τοῦ Ἰονίου κόλπου ε θνη προσκαταστρέψασθαι, καὶ μετ' αὐτῶν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὀρμησαι.

εφθη γοῦν ὁ Ἀντίοχος καὶ δις ἐς τὴν Εὐρώπην διαβάς εἰς τε τὴν Ἑλλάδα ἀφικόμενος. πυθόμενος δὲ τὸν Πτολεμαῖον τεθνηκέαι, 2.303 καὶ περὶ παντὸς τῆς Αἰγύπτου κρατῆσαι ποιούμενος, τὸν μὲν υἱὸν Σέλευκον ἐν τῇ Λυσιμαχίᾳ σὺν δυνάμει κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ ἀναζεύξας, καὶ ζῶντα τὸν Πτολεμαῖον μαθῶν, τῆς μὲν Αἰγύπτου ἀπέσχετο, ἐπιχειρήσας δ' ἐς Κύπρον πλεῦσαι εἵπαισεν ὑπὸ χειμῶνος, καὶ οἱ καθε ἀνεχώρησε. καὶ πρέσβεις οἱ Ῥωμαῖοι κάκεινος ἀντεπέστελλον ἀλλήλοις ἀντεγκαλοῦντες, ὡς πρόφασιν τε τοῦ πολέμου λάβωσι καὶ ὡς τὰ παρ' ἀλλήλοις προκατασκέψωνται. Ἀννίβας δὲ τὴν μεγίστην τῶν παρὰ Καρχηδονίους ἀρχῶν εἰληφώς, καὶ προσκρούσας ἀπ' αὐτῆς τοῖς δυνατωτάτοις, ἐμισήθη τε ὑπ' αὐτῶν καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους διεβλήθη ὡς τὰ τε τῶν Καρχηδονίων νεωτερίζων καὶ τῷ Ἀντίῳ κοινολογούμενος. καὶ μαθῶν τινὰς ἐκ τῆς Ῥώμης παρόντας, καὶ δείσας μὴ συλληφθῆ, ἀπέδρα νυκτὸς ἐκ τῆς Καρχηδόνος. καὶ πρὸς τὸν Ἀντίοχον ἔλθων ἑαυτῷ τε τὴν εἰς τὴν πατρίδα κάθοδον καὶ τὸν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πόλεμον εἵπαισεν, ὑπισχνόμενος ἐκεῖνῳ περιποιήσιν τό τε τῆς Ἑλλάδος κράτος καὶ τὸ τῆς Ἰταλίας· μέχρις οὐ σφίσις ὁ Σκιπίων ὁ Ἀφρικανὸς συνεγένετο. οὐτος γὰρ δικαστὴς ἐς τὴν Λιβύην πεμφθεὶς τῷ τε Μασινίσσῃ καὶ τοῖς Καρχηδονίοις περὶ ὁρῶν γῆς διαφερομένοις, μετέωρον τὴν εχθρὰν αὐτῶν κατέλιπεν, ἵνα ἀλλήλοις τε διαφέροιντο καὶ μηδεὶς αὐτῶν διὰ τὴν κρίσιν κατὰ Ῥωμαίων ὀργίζοιτο. ἐντεῦθεν δ' εἰς τὴν Ἀσίαν διέβη, λόγῳ μὲν ὡς πρεσβεύσων πρὸς τὸν Ἀντίοχον, ἐργῶ δὲ ἵνα κάκεινον καὶ τὸν Ἀννίβαν ἐπιφανεῖς καταπλήξῃ καὶ πράξῃ τὰ τοῖς Ῥωμαίοις συμφέροντα. ἀφικόμενος δ' αὐτοῦ οὐχ ὁμοίως εἰ προσεῖχεν ὁ Ἀντίοχος τῷ Ἀννίβᾳ· ὑπόπτεισε γὰρ αὐτὸν δι' ἀπορρήτων ὁμιλήσαντα τῷ Σκιπίωνι, καὶ 2.304 ἄλλως δὲ αὐτὸν ἐβαρύνετο, ὅτι ἀπαν βούλευμα τῷ Ἀννίβᾳ πᾶς ἐπεγράφετο καὶ τὴν τοῦ πολέμου κατόρθωσιν ἐν τούτῳ πάντες ἐπῆλπιζον. διὰ γοῦν ταῦτα καὶ ἐφθόνησε τῷ Ἀννίβᾳ καὶ ἐφοβήθη αὐτὸν ἵνα μή τι δυνηθεῖς μεταβάληται· καὶ οὐτε στρατεύμα παρέσχεν αὐτῷ οὐτ' ἐς τὴν Καρχηδόνα ἐπεμψεν· οὐδ' ἐν ταῖς συνουσίαις αὐτῷ κατακόρως ἐκέχρητο, ἀλλὰ καὶ ἐπετήδευε μηδὲν τῶν πραττομένων αὐτοῦ δοκεῖν εἶναι. Ἡ δὲ περὶ τοῦ Ἀντίοχου φήμη πολλὴ τὴν Ῥώμην κατέσχε καὶ ἐς φροντίδα τοὺς Ῥωμαίους οὐκ ἐλαχίστην κατέστησε. συχνῶν δὲ περὶ τοῦ Ἀντίοχου θρυλουμένων, καὶ τῶν μὲν ὅτι τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ἡδη κατέχει, τῶν δ' ὅτι ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπέιγεται λογοποιούντων, οἱ Ῥωμαῖοι πρέσβεις εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄλλους τε καὶ Φλαμίσιον οἰκείως αὐτοῖς εχόντα εἵπαισαν, ὡς τὸν τε Φίλιππον καὶ ἐκείνους ἐπίσχη μηδὲν νεοχμῶσαι, καὶ στρατηγούς Μάρκον μὲν Βαίβιον εἰς Ἀπολλωνίαν, εἰ ταύτη ἐς τὴν Ἰταλίαν περαιωθῆναι τολμήσειεν ὁ Ἀντίοχος, Ἀνδρῶν δὲ Ἀτίλιον ἐπὶ τὸν Νάβιον. καὶ οὐτος μὲν οὐδὲν εἵπαισεν, ἐφθη γὰρ ὁ Νάβιος ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν φθαρεὶς ἐξ ἐπιβουλῆς, καὶ ἡ Σπάρτη ἡλω ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, ὁ δὲ Βαίβιος καὶ ὁ Φίλιππος πολλὰ τῆς Θεσσαλίας ἐβεβαιώσαντο. ταῖς γὰρ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὁμολογίαις ὁ Μακεδὼν ἐμμεμένηκε, διὰ τε ἄλλα καὶ ὅτι ὁ Ἀντίοχος χωρία αὐτοῦ ἐν τῇ Θράκῃ τινὰ ἐπεσπάσατο. Ὁ δὲ γε Φλαμίσιος περιῶν τὴν Ἑλλάδα τοὺς 2.305 μὲν μηδ' ἀποστῆναι εἵπαισε, τοὺς δὲ καὶ ἀποστάντας ἡδη μετέστησε, πλὴν Αἰτωλῶν καὶ ἐτέρων τινῶν. αὐτοὶ τε γὰρ τῷ Ἀντίῳ προσεχώρησαν καὶ ἄλλους τοὺς μὲν ἐκόντας συνίστων, ἐνίους δὲ γε καὶ ἀκόντας. καὶ ὁ Ἀντίοχος, καίτοι χειμῶνος ὁ νῶτος, ὁ μὲν πρὸς τὰς τῶν Αἰτωλῶν ἐλπίδας εἵπαισεν· διὸ οὐδὲ ἀξιόμαχον ἐπῆγετο δύναμιν. τὴν μὲντοι Χαλκίδα μετ' αὐτῶν εἵλαβε, τὴν τε ἄλλην Εὐβοίαν προσεποιήσατο. καὶ ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις Ῥωμαίους τινὰς εὐρών, πάντας αὐτοὺς ἀφῆκε. καὶ ἐς τὴν Χαλκίδα διεχείμασεν· ὅθεν αὐτὸς τε καὶ οἱ στρατηγοὶ οἱ τε στρατιῶται αὐτοῦ τὰς γνώμας προδιεφθάρησαν. τῇ τε γὰρ ἄλλη Ῥαστώνῃ καὶ ἐρωτικῆς τινὸς ἐς τὸ ἀβροδίατον ἐξώκειλε, καὶ τοὺς ἄλλους ἀπολέμους ἐποίησεν. Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ, μαθόντες αὐτὸν ἐς τὴν Ἑλλάδα παρόντα τὴν Χαλκίδα τε ἤρηκότα, τὸν

πόλεμον φανερώς ἀνείλοντο· καὶ τῶν ὑπάτων Σκιπίωνα μὲν τὸν Νασικᾶν ἐπὶ φυλακῇ τῆς Ἰταλίας κατέσχον, Μάνιον δὲ Γλαβρίωνα μετὰ στρατοῦ πολλοῦ ἐς τὴν Ἑλλάδα πεπόμφασιν. καὶ ὁ μὲν Νασικᾶς τοὺς Βουούτους προσεπολεμώσατο, ὁ δὲ Γλαβρίων τὸν Ἀντίοχον ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐξήλασε. καὶ ἐς τὴν Θεσσαλίαν ἐλθὼν πολλὰ τῶν ταύτη μετὰ τοῦ Βαιβίου καὶ τοῦ Φιλίππου παρεστήσατο. τὸν τε γὰρ Μεγαλοπολίτην Φίλιππον ἐλὼν εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστειλε, καὶ τὸν Ἀμύνανδρον ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐκβαλὼν τῷ Μακεδόνι αὐτὴν ἐδωκεν. Ὁ δ' Ἀντίοχος ἐν τούτοις ἡσυχίαν αἰών ἐν τῇ Χαλκίδι διέτριβεν· εἰ τα εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐλήλυθε 2.306 καὶ ἐν ταῖς Θερμοπύλαις ἀντιπροσιόντας οἱ τοὺς Ῥωμαίους ὑπέμεινε· πρὸς γὰρ τὴν τῶν στρατιωτῶν ὀλιγότητα σύμμαχον τὴν τοῦ χωρίου φύσιν ἐξείντισε. καὶ ἵνα μή τι καὶ αὐτὸς πάθῃ οἱ οἱ Ἕλληνες οἱ πρὸς τὸν Μῆδον ἀντιταχθέντες ἐκεῖ, μέρος τι τῶν Αἰτωλῶν ἐπὶ τὰ ἀκρὰ τῶν ὄρων ἀνεβίβασεν, ὥστε φρουρησαί αὐτά. ὁ δὲ Γλαβρίων βραχὺ τε τῶν χωρίων ἐφρόντισε καὶ τὴν μάχην οὐκ ἀνεβάλετο, ἀλλὰ Πόρκιον μὲν Κάτωνα καὶ Οὐαλέριον Φλάκκον ὑποστρατήγους νυκτὸς ἐπὶ τοὺς Αἰτωλοὺς τοὺς ἐν τοῖς ἀκροῖς ἀπέστειλεν, αὐτὸς δὲ τῷ Ἀντιόχῳ ὑπὸ τὴν ἐὼ συνέμιξε. καὶ ἐὼς μὲν ἐν τῷ ὀμαλῷ ἐμάχετο, ἐπεκράτει, ἀναχωρήσαντος δὲ τοῦ Ἀντιόχου πρὸς τὰ μετέωρα ἤλαττοῦτο, μέχρις ὁ Κάτων κατὰ νώτου οἱ ἐγένετο. τοῖς γὰρ Αἰτωλοῖς καθεύδουσιν ἐπελθὼν τοὺς μὲν πλείους ἀπέκτεινε καὶ τοὺς λοιποὺς διεσκέδασε, κἀντεῦθεν καταδραμῶν καὶ τῆς κάτω μάχης μετέσχε. καὶ τὸν τε Ἀντίοχον ἐτρεψαν καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ εἰλον. καὶ ὁ μὲν ἐς τὴν Χαλκίδα εὐθὺς ἀπεχώρησε, μαθὼν δὲ τὸν ὑπατον προσιόντα, ἐς τὴν Ἀσίαν ἀνεκομίσθη λαθῶν. Καὶ τὴν μὲν Βοιωτίαν καὶ τὴν Εὐβοίαν ὁ Γλαβρίων αὐτίκα κατέσχε, τῇ δ' Ἡρακλείᾳ, μὴ βουλευθέντων αὐτῷ προσχωρησαί τῶν Αἰτωλῶν, προσβολὰς ἐποιεῖτο· καὶ τὴν μὲν κάτω πόλιν πολιορκίᾳ εἰλε, τοὺς δ' ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἀναφυγόντας ὁμολογίᾳ παρεστήσατο. ἐν δὲ τοῖς τότε ζωγρηθεῖσι καὶ Δημόκριτος ὁ στρατηγὸς τῶν Αἰτωλῶν ἐγένετο, ὁς τῷ Φλαμίνῳ ποτὲ τὴν συμμαχίαν ἡρνήσατο, καὶ ψήφισμα ἐκείνου αἰτήσαντος, ἵνα ἐς τὴν Ῥώμην πέμψῃ, "θάρρει" εφη· "ἐγὼ γὰρ αὐτὸ κομιῶ μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ παρὰ τῷ Τιβέριδι ὑμῖν ἀναγνώσομαι." τοῦ 2.307 Φιλίππου δὲ τὴν Λάμιαν πολιορκούντος ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὴν ὁ Γλαβρίων, καὶ τὴν τε νίκην καὶ τὴν λείαν ἐσφετερίσατο. τῶν μὲντοι Αἰτωλῶν οἱ λοιποὶ συναλλαγῆναι μὲν ἠθέλησαν, οὐκ ἐσπέισαντο δέ, τοῦ Ἀντιόχου πρέσβεις αὐτοῖς καὶ χρήματα πέμψαντος, ἀλλὰ πρὸς πόλεμον ἠτοιμάζοντο. καὶ ὁ Φίλιππος ὑπεκρίνετο μὲν τὴν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους φιλίαν, τὰ δὲ τοῦ Ἀντιόχου ἐφρόνει. ἐν τούτῳ δὲ Ναύπακτον ὁ Γλαβρίων τῶν Αἰτωλῶν οὐσαν ἐπολιόρκει· οὐς ἐλθὼν ὁ Φλαμίνιος ἐπεισε σπεύσασθαι, γνωρίμῳ αὐτοῖς ἐχθρῶν. καὶ πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην ἐκείνοι τε καὶ οἱ Ἡπειρῶται ἐστάλκασι. καὶ ὁ Φίλιππος στέφανον νικητήριον τῷ Διὶ τῷ Καπιτωλίῳ πέμψας ἀλλὰ τε ἀντειλήφει καὶ τὸν υἱὸν τὸν Δημήτριον ἐν Ῥώμῃ ὁμηρεύοντα. τοῖς δ' Αἰτωλοῖς σπονδαὶ οὐκ ἐγένοντο· οὐ γὰρ ἐλαττωθῆναι τι κατεδέξαντο. Ἐπὶ δὲ τὸν Ἀντίοχον οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς Σκιπίωνας ἐταξαν τὸν τε Ἀφρικανὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Λούκιον. οἱ τοῖς μὲν Αἰτωλοῖς ἀνοχὴν ἐδосαν, ἵνα ἐς τὴν Ῥώμην αὐθις ὑπὲρ τῆς εἰρήνης πρεσβεύσωνται, ἠπειγόντο δ' ἐπὶ τὸν Ἀντίοχον, καὶ ἐπὶ Μακεδονίαν ἐλθόντες, συμμάχους τε λαβόντες ἐκ τοῦ Φιλίππου, ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἤλασαν. καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν περαιωθέντες τὰ πλείστα τῶν παραθαλασσίων κατέλαβον προκατειλημμένα παρὰ τῶν ἐκεῖ προαπελθόντων Ῥωμαίων, πρὸς δὲ καὶ τοῦ Εὐμένους καὶ τῶν Ῥοδίων, οἱ καὶ τὸν Ἀντίβαν ναῦς τινας ἐκ Φοινίκης αἰώντα περὶ Παμφυλίαν ἐνίκησαν. καὶ Εὐμένης δὲ καὶ Ἀτταλος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν χώραν ἐκάκουν τοῦ Ἀντιόχου, καὶ πόλεις αἱ μὲν βία, αἱ δ' ἐκούσιν πρὸς 2.308 τοὺς Ῥωμαίους μεθίσταντο, ὥστε ἐκ τούτων ἀναγκασθῆναι τὸν Ἀντίοχον τὴν Εὐρώπην τε παντελῶς ἐκλιπεῖν καὶ τὸν υἱὸν Σέλευκον ἀπὸ τῆς Λυσιμαχίας ἀπαγαγεῖν. ὁ νὲν ἐπανελθόντα σὺν δυνάμει ἐπὶ τὴν

Πέργαμον ε πεμψεν. ὡς δὲ προσεδρεύσας τῇ πόλει οὐδὲν ἐπέρανε, καὶ οἱ Σκιπίωνες ἐπῆλθον, εὐθὺς αὐτοῖς ἐπεκηρυκέυσато, προσδοκήσας τεύξεσθαι τῆς εἰρήνης, ο τι τὸν Ἀφρικανοῦ υἷον συλλαβὼν ἐν θεραπείᾳ εἶχε πολλῇ· καὶ τέλος, καίπερ τῶν σπονδῶν ἁμαρτῶν, α νευ λύτρων ἀφήκεν αὐτόν. οὐκ ἐγένετο δὲ ἡ εἰρήνη, τοῦ Ἀντιόχου α οἱ Ῥωμαῖοι ἀπήτουν μὴ συνθεμένου ποιῆσαι. Τέως μέντοι ἐπὶ πολὺ ἡσύχασαν, εἰ τα καὶ ἐπολέμησαν. ὁ δὲ ἀγὼν ου τως ἐγένετο. πρῶτα τὰ α ρματα, εἰ τα τοὺς ἐλέφαντας ὁ Ἀντίοχος ε ταξε, καὶ μετὰ ταῦτα τοὺς σφενδονήτας καὶ τοὺς τοξότας, τὴν μὲν ου ν ἐκδρομὴν τῶν ἀρμάτων προεκδραμόντες οἱ Ῥωμαῖοι καὶ μετὰ κραυγῆς σφίσι πολλῆς ἀντιμέτωποι προσπεσόντες ἀνέκοψαν, ω στε τὰ πολλὰ αὐτῶν ἐς τοὺς ἐλέφαντας τραπόμενα πάλιν τὸ οἰκεῖον συνετάραξαν, αὐτοῖ τε γὰρ ἐπλανῶντο καὶ τοὺς ἐπιτεταγμένους σφίσιν ἐκφοβήσαντες διεσκέδασαν, τὴν δὲ τοξείαν καὶ τὴν σφενδόνησιν ο μβρος πολὺς ἐπιγενόμενος ἀσθενῆ ἐποίησεν· ὁμίχλη τε πλείστη καὶ βαθεῖα συμβᾶσα τοὺς μὲν Ῥωμαίους α τε κρατοῦντας καὶ ἀγχεμάχως ἐκ χειρὸς μαχομένους οὐδὲν ἐνεπόδισε, τοὺς δ' ἐναντίους, οἱ α πεφοβημένους ι ππω τε καὶ τοξεία τὸ πλείστον χρωμένους, τὴν τε πρόοψιν εἰς τὰ τοξεύματα ἀφείλετο, καὶ περὶ ἀλλήλους ὡς ἐν σκότῳ πλανωμένους ε σφηλεν. ο μως δ' ου ν ι σχυσεν 2.309 ὁ Ἀντίοχος τοῖς καταφράκτοις ἵππεῦσι τοὺς ἀντιστάντας αὐτῷ τρεψάμενος μέχρι τοῦ στρατοπέδου ἐλθεῖν ἐπιδιώκων αὐτούς. καὶ γε εἰλεν α ν αὐτό, εἰ μὴ Μάρκος Αἰμίλιος Λέπιδος ὁ τὴν φρουρὰν αὐτοῦ εχων τοὺς πρώτους προσιόντας τῶν Ῥωμαίων ἀπέκτεινεν, ἐπεὶ μὴ ε πεισεν αὐτοὺς τῆς φυγῆς ἐπισχεῖν. ἐκ γὰρ τούτου ἐκείνων τε οἱ λοιποὶ ὑποστρέψαντες καὶ αὐτὸς ἀκραιφνέσιν ἐπεκδραμῶν τοῖς φρουροῖς ἀπέωσαντο τὸν Ἀντίοχον. ἐν ῶ δὲ τοῦτ' ἐγίνετο, Ζεῦξις καθ' ε τερον μέρος τῷ ταφρεύματι προσβαλὼν εἰ σω τε αὐτοῦ εἰσηλθε καὶ ἀρπαγὴν ἐποιεῖτο, μέχρις ου ὁ Λέπιδος η σθετο. τότε γὰρ κάκεινος τὸ σφέτερον ἐρρύσατο, καὶ ὁ Σκιπίων τὸ τοῦ Ἀντιόχου εἰ λε, καὶ ἐν αὐτῷ πολλοὺς μὲν ἀνθρώπους, πολλοὺς δ' ι ππους, ὑποζύγια, ἀργύριον, χρυσίον, ἐλέφαντα α λλα τε πολλὰ καὶ πολυτελῆ ευ ρε. καὶ ὁ μὲν Ἀντίοχος ἡττηθεὶς αὐτίκα ἐς τὴν Συρίαν ἀνεχώρησεν, οἱ δ' Ἕλληνες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τοῖς Ῥωμαίοις προσέθεντο. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνακωχή τις ἐπικηρυκευσαμένου τοῦ Ἀντιόχου ἐσπέισθη. ο τε γὰρ Ἀφρικανὸς εὐνοϊκῶς οἱ διὰ τὸν υἷον εἶχε, καὶ ὁ υ πατος οὐκ η θελε τὴν νίκην τῷ διαδόχῳ πλησιάζοντι καταλελοιπέναι. ου κουν οὐδὲ ἐπέταξαν τῷ Ἀντιόχῳ πλέον οὐδὲν η ο σα καὶ πρὸ τῆς μάχης η τουν. διὸ καὶ Γναῖος Μάλλιος ὁ τὴν ἀρχὴν σφῶν διαδεξάμενος οὐκ ἠρκέσθη τοῖς συγκειμένοις, ἀλλὰ πλείω αὐτὸν ἀπήτησε, πρὸς δὲ καὶ ὁμήρους δοῦναι ἐκέλευσεν α λλους τε καὶ τὸν υἷον Ἀντιόχον, καὶ τοὺς αὐτομόλους πάντας ἐκδοῦναι, ἐν οἱ ς καὶ ὁ Ἀννίβας η ν. καὶ ὁ Ἀντίοχος καὶ α κων πρὸς α παντα ἐπειθάρχησεν. οὐ μέντοι καὶ τὸν Ἀννίβαν ἐκδοῦναι ἠδυνήθη· πρὸς γὰρ Προυσίαν τὸν βασιλέα τῶν Βιθυνῶν προκατέφυγε. καὶ ὁ μὲν Ἀντίοχος 2.310 πρέσβεις ἐπὶ τούτοις εἰς τὴν Ῥώμην πέμψας ἐσπέισατο, Σκιπίων δὲ Λούκιος ἐπηνεῖτο ἐπὶ τῇ νίκῃ καὶ τὴν τοῦ Ἀσιατικοῦ ἐπωνυμίαν δι' αὐτὴν ε σχεν, ω σπερ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀφρικανὸς ἐπεκλήθη, τῆς Καρχηδόνας κρατήσας μέγιστον ἐν τῇ Ἀφρικῇ δυναθείσης. Τοιοῦτοι δ' ου ν α νδρες ου τοι γενόμενοι καὶ ἐπὶ τοσοῦτον δόξης ἐλθόντες ἐξ ἀρετῆς, δικαστηρίῳ καὶ τῷ δήμῳ οὐ πολλῶ υ στερον παρεδόθησαν· καὶ ὁ μὲν Λούκιος κατεψηφίσθη ὡς τάχα πολλὰ ἐκ τῆς λείας σφετερισάμενος, Ἀφρικανὸς δὲ ὡς ἐπιεικεστέρας τὰς συνθήκας διὰ τὸν υἷον ποιησάμενος, τὸ δ' ἀληθὲς διὰ φθόνον. ο τι δ' οὐδὲν ἠδίκουν δηλοῦται μὲν καὶ α λλοθεν, οὐχ η κιστα δὲ ο τι καὶ τῆς οὐσίας τοῦ Ἀσιατικοῦ δημευθείσης οὐδὲν πλέον τῶν αὐτῷ προὔπαρχόντων εὔρέθη, ο τι δὲ τοῦ Ἀφρικανοῦ ἐς τὸ Λίτερνον πρὸ ψήφου ἀναχωρήσαντος καὶ μέχρι τελευτῆς ἐκεῖ καταμείναντος οὐδεὶς αὐτοῦ ε τι κατεψηφίσατο. Ὁ δὲ γε Μάλλιος τότε Πισιδίαν Λυκαονίαν τε καὶ Παμφυλίαν τῆς τε Γαλατίας τῆς Ἀσιανῆς πολλὰ προσηγάγετο. ε στι γὰρ τι κάνταῦθα γένος αὐτῶν, ἐκ

τοῦ Εὐρωπαϊοῦ ἀποδάσμιον. Βρέννον γάρ ποτε βασιλέα σφῶν προστησάμενοι τὴν τε Ἑλλάδα καὶ τὴν Θράκην ἐπέδραμον, κάκειθεν εἰς τὴν Βιθυνίαν διαβάντες μέρη τινὰ τῆς τε Φρυγίας καὶ τῆς Παφλαγονίας τῆς τε Μυσίας τῆς πρὸς τῷ Ὀλύμπῳ καὶ Καππαδοκίας ἀπετέμοντο καὶ ἐν αὐτοῖς κατώκησαν, καὶ νῦν εἰς τὸν οὐρανὸν τῶν Γαλατῶν φέροντες, οὐ τοὶ δὴ πράγματα τῷ Μαλλίῳ παρέσχον. ἀλλὰ καὶ τούτων ἐκράτησε, τὴν μὲν Ἀγκυραν τὴν πόλιν ἐλὼν ἐξ ἐπιδρομῆς, τὰς δ' ἄλλας ὁμολογία παραστήσας 2.311 σάμενος. πράξας δὲ ταῦτα καὶ συχνὸν παρὰ Ἀριαράθους τοῦ Καππαδοκῶν βασιλέως ἀργύριον ἐπὶ εἰρήνῃ λαβὼν ἀπήρην οἱ καθε. οἱ δ' Αἰτωλοὶ πρέσβεις τὸ δεύτερον ὑπὲρ εἰρήνης εἰς τὴν Ῥώμην πέμψαντες αὐτοὶ αὐθις ἐνεωτέρηζον. διὸ οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς τε πρέσβεις εὐθὺς ἀπεπέμψαντο καὶ Μάρκῳ Φουλούῳ τὴν Ἑλλάδα ἀνέθεντο. ὁ δὲ εἰς Ἀμβρακίαν τὴν πόλιν πρῶτον ὠρμησε μεγάλην οὐσαν, ἣν γάρ ποτε τοῦ Πύρρου βασιλείου, τότε δὲ κατεῖχετο πρὸς τῶν Αἰτωλῶν, καὶ ἐπολιόρκει αὐτήν· οἱ οὖν Αἰτωλοὶ πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ εἰρήνης διειλέχθησαν· ὡς δ' οὐκ ἠθέλησε σπείσασθαι, μέρος τι τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Ἀμβρακίαν εἰσέπεμψαν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι δι' ὑπονόμου τινὸς ἐπεχείρησαν τὴν πόλιν ἐλεῖν, καὶ διώρυσσον πόρρωθεν· καὶ τέως μὲν ἐλάνθανον τοὺς πολιορκουμένους, ἐπεὶ δ' ὁ χοῦς ἠθροίσθη, ὑπετόπησαν τὸ γινόμενον. ἀγνοοῦντες δ' ὁππότε ὀρύσσοιτο, χαλκῆν ἀσπίδα κατὰ τὸν περίβολον πρὸς αὐτὸ ἐτίθουν τὸ δάπεδον· καὶ διὰ τῆς ἡχῆς τὸν τόπον γνόντες καὶ αὐτοὶ ἀντήρυσσον ἐνδοθεν, καὶ πελάσαντες τοῖς Ῥωμαῖοις ἦσαν εἰς μάχας κρυπτάς. τέλος δὲ τι τοιοῦτον ἀντετεχνήσαντο. πύθον μέγαν πτίλων πληρώσαντες πῦρ εἰς αὐτὸν ἐνήκαν, καὶ πῶμα χαλκοῦν αὐτῷ πολλαχῆ τετρημένον ἐνέθηκαν, καὶ εἰς τὸν ὑπόνομον τὸν πύθον κομίσαντες καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους τρέψαντες τὸ στόμα αὐτοῦ ἀκροφυσίον οἱ κατὰ τὸν πυθμένα ἐνέβαλον, καὶ τούτῳ φύσας προσφέροντες πλεῖστον καὶ δυσχερῆ καπνὸν οἱ ἀπὸ πτίλων ἐκθορεῖν ἐποίουν, ὁ δὲ οὐδεὶς τῶν Ῥωμαίων ὑπέμενε. ὁ θεν ἀπογνόντες οἱ Ῥωμαῖοι ἐσπείσαντο καὶ τὴν πόλιν 2.312 λιορκίαν κατέλυσαν. ὁμολογησάντων δ' αὐτῶν καὶ οἱ Αἰτωλοὶ μετεβάλλοντο· καὶ διεπράξαντο ἀνοχὴν, εἰ τα καὶ εἰρήνην παρὰ τοῦ δήμου, πολλὰ μὲν χρήματα, πολλοὺς δὲ καὶ ὀμήρους δόντες, καὶ ὁ Φουλούσιος τὴν Κεφαλληνίαν ὁμολογία παρεστήσατο καὶ τὴν Πελοπόννησον στασιάζουσαν κατεστήσατο. Γαῖου δὲ Φλαμίνιου καὶ Αἰμιλίου Λεπίδου ὑπατευόντων μετέπειτα ὁ Ἀντίοχος ἐθανε, καὶ αὐτὸν ὁ υἱὸς ὁ Σέλευκος διεδέξατο· τελευτήσαντος δὲ κακείνου πολλῶν ὄστερον ὁ εἰς τὴν Ῥώμην ὀμηρέων Ἀντίοχος ἐβασίλευσεν. ὁ δὲ γὰρ Φίλιππος ἐτόλμησε μὲν νεωτερίσαι οἱ τι πόλεων τινῶν ἐστερήθη ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ πρὸς ταῖσδε καὶ Αἰνου καὶ Μαρωνείας, οὐκ ἠδυνήθη δὲ διὰ τὸ γῆρας καὶ διὰ τὰ περὶ τοὺς παῖδας συνενεχθέντα αὐτῷ. καὶ Γαλάται τινὲς τὰς Ἀλπεὶς ὑπερβάντες πόλιν ἐντὸς αὐτῶν κτίσαι ἠθέλησαν. ὡν ὁ Μάρκος ὁ Μάρκελλος τὰ τε ὀπλα ἀφείλετο καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐπεκομίζοντο· οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ πρεσβευσαμένοις σφίσι ἐπὶ τῷ εὐθὺς ἀναχωρῆσαι πάντα ἀπέδωκαν. τότε δὲ καὶ ὁ Ἀννίβας ἀπέθανε. πρέσβειων γὰρ πρὸς τὸν Προυσίαν τὸν τῆς Βιθυνίας κρατοῦντα πεμφθέντων ἐκ Ῥώμης δι' ἄλλα τέτινα καὶ ὀπως καὶ τὸν Ἀννίβαν ἐκδοίη παρ' αὐτῷ ὀντα, προμαθὼν τοῦτ' ἐκεῖνος καὶ διαδραῖναι μῆ οἱ ὄστε ὡν ἑαυτὸν διεχρήσατο. χρησιμοῦ δὲ ποτε αὐτῷ γενομένου ἐν γῆ Λιβύσση τεθνήξεσθαι, ὁ μὲν ἐν τῇ πατρίδι τῇ Λιβύῃ προσεδόκα θανεῖν, εὐτυχὲ δὲ θνήσκων ἐν χωρίῳ τινὶ τυγχάνων καλουμένῳ Λιβύσση. καὶ ὁ Ἀφρικανὸς δὲ Σκιπίων τότε μετήλλαξε. 2.313 Φίλιππος δὲ ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς, τὸν υἱὸν Δημήτριον ἀποκτείνας καὶ τὸν ἑτερον υἱὸν τὸν Περσέα μελλήσας φονεύσειν, ἀπέθανεν. ἐπεὶ γὰρ προσφιλεῖς τοῖς Ῥωμαῖοις ἐκ τῆς ὀμηρείας ἐγένετο ὁ Δημήτριος, καὶ αὐτὸς τε καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Μακεδόνων ἠλιθίζον οἱ μετὰ τὸν Φίλιππον τὴν βασιλείαν λήψεται, ἐφθόνησεν αὐτῷ ὁ Περσεύς, ὁ δὲ καὶ πρεσβύτερος αὐτοῦ ὡν, καὶ διέβαλεν αὐτὸν ὡς ἐπιβουλεύοντα τῷ πατρί. καὶ ὁ μὲν φάρμακον πιεῖν ἀναγκασθεὶς ἐτελεύτησεν, ὁ δὲ

Φίλιππος οὐ πολλῶν ὑστερον τὸ ἀληθὲς γνούς ἀμύνασθαι τὸν Περσέα ἠθέλησεν, οὐ μόντοι καὶ ἰσχυσεν, ἀλλ' αὐτὸς τε ἀπέθανε καὶ τὴν βασιλείαν ὁ Περσεὺς διεδέξατο. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ταύτην τε αὐτῶν ἐβεβαίωσαν καὶ τὴν πατρῶαν φιλίαν ἀνενεώσαντο. Ἐν δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις συνηνέχθησαν μὲν τινα, οὐ μόντοι καὶ ἀναγκαῖα πάντως τε καὶ συγγραφῆς νομίζεσθαι αἰσίου. ὑστερον δὲ ὁ Περσεὺς πολέμιον ἑαυτὸν τοῖς Ῥωμαίοις ἐποίησεν. ἵνα δὲ ἀναβολὴν τοῦ πολέμου σχοίη μέχρις ἂν παρασκευάσῃται, πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην ἐπέμψεν ἀπολογησομένους τάχα περὶ ὧν ἐνεκαλεῖτο. οὐ σὺ οἱ Ῥωμαῖοι οὐτ' εἰσω τοῦ τείχους ἐδέξαντο, καὶ πρὸ τοῦ ἀστεος αὐτοῖς χρηματίσαντες οὐδὲν ἀπεκρίναντο ἕτερον ἢ ὅτι ὑπατον πέμψουσι πρὸς Ὀνοσαβούλεται διαλεχθήσεται. καὶ αὐθημερὸν αὐτοὺς ἀπιέναι ἐποίησαν, δόντες σφίσι καὶ ἀγωγὸν ὥστε μὴ τινι συγγένωνται· καὶ τῶν Περσεῖ τῆς Ἰταλίας ἐπιβαίνειν τοῦ λοιποῦ ἀπειρήκασιν. Οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι μετὰ ταῦτα Γναῖον Σικίνιον 2.314 στρατηγὸν μετὰ δυνάμεως ὀλίγης ἐξέπεμψαν, οὐ γάρ πω τὴν μείζω παρεσκευάσαντο, καὶ ὁ Περσεὺς εἰς Θεσσαλίαν παρεμβάλλων τά γε πλεῖστα αὐτῆς ὠκείωσατο· ἐπεὶ δὲ τὸ ἐὰρ ἐπέστη, πέμπουσιν ἐπ' αὐτὸν Λικίνιον Κράσσον, καὶ στρατηγὸν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ Γάιον Λουκρήτιον. συμμίξας οὖν πρῶτον περὶ Λάρισαν τῶν Περσεῖ ἐν ἵππομαχίᾳ ἐπαισεν· ὑστερον μόντοι περιεγένετο, ὥστε καὶ ἀναχωρήσαι τὸν Περσέα εἰς τὴν Μακεδονίαν. ὁ Κράσσος δὲ ταῖς πόλεσι ταῖς Ἑλληνικαῖς ταῖς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου κατεχομέναις προσέβαλε, καὶ τῶν μὲν πλειόνων ἀπεκρούσθη, ἐστὶ δ' ἄς ἐχειρώσατο· καὶ τινὰ κατασκάψας τοὺς ἀλόντας ἀπέδοτο. ἀπερ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ πυθόμενοι ἠγανάκτησαν, καὶ τὸν τε Κράσσον ὑστερον ἐζημίωσαν χρήμασι καὶ τὰς ἐαλωκυίας πόλεις ἠλευθέρωσαν καὶ τοὺς πραθέντας ἐξ αὐτῶν καὶ εὐρεθέντας ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τότε παρὰ τῶν ἐωνημένων αὐτοὺς ἐξεπρίαντο. Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἐπραξάν οἱ Ῥωμαῖοι, ἐν δὲ τῶν πρὸς τὸν Περσέα πολέμῳ πολλὰ καὶ μεγάλα ἠτύχησαν, καὶ πολλαχόθι ἐπόνθησε τὰ αὐτῶν, καὶ ὁ Περσεὺς τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας κατέσχε τὰ πλείονα. τὴν τε γὰρ ἁλληνὴν δύναμιν πολλὴν συνεκρότησε, καὶ πρὸς τοὺς ἐλέφαντας τῶν Ῥωμαίων φάλαγγα ὀπλιτῶν ἠσκήκει, ὀξέσιν ἢ λοις τὰς ἀσπίδας καὶ τὰ κράνη σιδηρώσας αὐτῶν. ὅπως δὲ μήτε τοῖς ἵπποις φοβεροὶ εἴεν, εἰδὼλα ἐλεφάντων σκευάσας δεινὴν μὲν ὑπὸ χρίσματός τινος ὁσμὴν ἐχόντα, φοβερὰ δὲ καὶ ὀφθῆναι καὶ ἀκουσθῆναι ὄντα, βροντώδη γὰρ ἠφίει ἠχὴν τινα ἐξ ἐπιτηδεύσεως, πρὸς ἐκεῖνα προσῆγεν αὐτοὺς συνεχῶς, μέχρις οὐ καὶ ἐθάρσησαν. ὁ μὲν οὖν Περσεὺς μέγα ἐκ τούτων ἐκέκτητο φρόνημα καὶ τὸν Ἀλέξανδρον τῇ δόξῃ καὶ τῶν μεγέθει 2.315 τῆς ἀρχῆς ὑπεροίσειν ἐπήλπισεν, οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ταῦτα μαθόντες τὸν Μάρκιον Φίλιππον ὑπατεύοντα σπουδῆ ἐξέπεμψαν. καὶ ὁ εἰς τὴν Θεσσαλίαν πρὸς τὸ στρατόπεδον ἀφικόμενος τοὺς τῶν Ῥωμαίων καὶ τοὺς συμμάχους ἐξήσκει, ὥστε δείσαντα τὸν Περσέα ἐν τῶν Δίῳ τῶν Μακεδονικῶν καὶ πρὸς τοῖς Τέμπεσιν ἠσυχίαν ἀγειν καὶ τὰ στενὰ τηρεῖν. θαρσύνσας δὲ διὰ ταῦτα ὁ Φίλιππος διὰ μέσων ὁρῶν ὑπερέβαλε καὶ τινα τοῦ Περσέως κατέσχε. προῖων δ' ἐπὶ τῆς Πύδνης τῶν ἐπιτηδειῶν ἐσπάνισε, καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἀνέστρεψε. καὶ αὐθις ὁ Περσεὺς ἀνεθάρσησε καὶ ἀκατέσχεν ὁ Φίλιππος ἀνεκτέσχετο καὶ τῶν ναυτικῶν συχνὰ τοὺς Ῥωμαίους ἐλύπει, συμμάχους τε προσηγάγετο καὶ πάντη τοὺς Ῥωμαίους ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἠλπισεν ἐκβαλεῖν. τῇ δὲ πολλῇ καὶ ἀκαίρῳ φειδωλίᾳ καὶ τῇ δι' αὐτὴν τῶν συμμάχων ὀλιγωρίᾳ ἀσθενὴς αὐθις ἐγένετο. ὥς γὰρ τὰ τῶν Ῥωμαίων ὑπεδίδου, τὰ δ' ἐκεῖνου ἐπηύξετο, κατεφρόνησεν ὥς οὐδὲν ἐτι τῶν συμμάχων δεόμενος, καὶ οὐκ ἐδίδου χρήματα σφίσινα ἐπηγγείλατο. τῶν μὲν οὖν ἀμβλυνθέντων τὸ πρόθυμον, τῶν δὲ καὶ τέλεον αὐτὸν ἐκλιπόντων, τοσοῦτον ἀπέγνω ὥστε καὶ σπονδῶν δεηθῆναι. καὶ καὶ νῦν τυχε τούτων διὰ τοῦ Εὐμένους, εἰ μὴ καὶ Ῥόδιοι συνεπρέσβευσαν· ὑπερηφάνως γὰρ οὐ τοι τοῖς Ῥωμαίοις διαλεχθέντες τυχεῖν αὐτὸν ἐκώλυσαν τῶν σπονδῶν. Ἐντεῦθεν ὁ κατ' αὐτοῦ πόλεμος Παύλῳ ἀνετέθη τῶν Αἰμιλίῳ τὸ δεύτερον ὑπατεύοντι.

ος σπουδῆ κομισθεὶς εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὰ τῶν στρατιωτῶν 2.316 προκαταστησάμενος, βιασάμενος διὰ τῶν Τεμπῶν, ὀλίγοι γὰρ ἐφρούρουσαν αὐτά, ἐπὶ τὸν Περσέα ὠρμησεν. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος τὸν Ἐλπιον ποταμὸν προσαπέφραξεν οὐκ ἔν μέρει, προκαταλαβὼν δὲ καὶ πᾶν τὸ μεταξὺ τοῦ τε Ὀλύμπου καὶ τῆς θαλάσσης αἵμασι καὶ σταυρώμασι καὶ οἰκοδομήμασιν ἀπορον ἀπειργάσατο, ἐθάρρει δὲ καὶ τῆ ἀνδρεία τοῦ τόπου, ἐπέειρασε μὲν καὶ οὐ τως ὁ ὑπατος διελθεῖν, καὶ τῆς ἀνδρίας ἐπορίσατο ἐπικούρημα. διαμησάμενος γὰρ τὴν ἐν τῇ ὑπέρειά τοῦ Ὀλύμπου ἀμμον ὑδωρ εὐρεδασιφίλιον τε καὶ πότιμον. κἄν τούτῳ τῶν Ῥοδίων πρέσβεις ἀφίκοντο πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῆς αὐτῆς θρασύτητος ἀφ' ἧς καὶ ἐς τὴν Ῥώμην πρὶν ἐπρεσβεύσαντο. ὁ δὲ οὐδὲν εἰπὼν πλέον αὐτοῖς ἢ ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπόκρισιν δώσει, ἀπέπεμψεν αὐτούς. ὡς δὲ προσβάλλων οὐδὲν ἐπέβαινε, ἐμαθε δὲ τὰ ὀρθοῦνα πορευόμενος, μέρος τι τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὴν δυσπροσδοκότεραν αὐτῶν ὑπερβολὴν ἐπεμψε, καταληψόμενος τὰ ταύτη ἐπικαίρα, διὰ γὰρ τὸ δυσπρόσιτον καὶ ἐλαχίστην εἰσφουράν, αὐτὸς δὲ τῷ λοιπῷ τοῦ στρατεύματος προσέμιξε τῷ Περσεῖ, ἵνα μὴ τι ὑποτοπήσας φυλακὴν τῶν ὀρθῶν ἀκριβεστέραν ποιήσαιο. καὶ μετὰ τοῦτο καταληφθέντων τῶν ἀκρων νυκτὸς πρὸς τὰ ὀρθοῦνα ὠρμησε, καὶ πῆ μὲν λαθὼν, πῆ δὲ βιασάμενος ὑπερέβαλεν αὐτά. ὁ μαθὼν ὁ Περσεύς, καὶ δείσας μὴ κατὰ νότον αὐτῷ προσπέσει καὶ τὴν Πύδναν προκατάσχει, καὶ γὰρ τὸ ναυτικὸν ἀματῶν Ῥωμαίων παρέπλει, τό τε ἔργον τὸ πρὸς τῷ ποταμῷ ἐξέλιπε, καὶ πρὸς τὴν Πύδναν ἐπειχθεὶς πρὸ τῆς πόλεως ἐστρατοπεδεύσατο. καὶ ἦλθε μὲν καὶ ὁ Παῦλος ἐκεῖ, οὐ μόνον καὶ παραχρῆμα προσέμιξαν, ἀλλὰ καὶ διέτριψαν οὐκ ὀλίγας ἡμέρας. πρὸ 2.317 μαθὼν δὲ ὁ Παῦλος ὡς ἡ σελήνη ἐκλείψει μέλλει, συνηθοίκει πρὸς ἐσπέραν τὸ στρατεύμα, ὁ τε τὴν ἐκλειψὴν γενέσθαι ἐχρῆν, καὶ προεῖπε τὸ συμβησόμενον, καὶ μὴ τι διὰ τοῦτο ταραχθῆναι παρήνευσεν. οἱ μὲν οὐκ ἔβωσαν τὴν ἐκλειψὴν θεασάμενοι οὐδὲν κακὸν ἐξ αὐτῆς ὑπετόπησαν, οἱ δὲ γε Μακεδόνες δέος ἐσχον ἐκ τούτου καὶ ἐς τὸν Περσέα τὸ τέρας τείνειν ἐνόμισαν. οὐ τως δ' ἐκατέρων ἐχόντων συμβάν τι κατὰ τύχην τῆ ὑστεραία συνέρρηξεν αὐτούς εἰς μάχην ἀκήρυκτον καὶ τέλος τῷ πολέμῳ ἐπέθηκεν. ἐπεὶ γὰρ ὑποζύγιόν τι τῶν Ῥωμαίων εἰς τὸ ὑδωρ εἰσέπεσεν ἐξ οὗ περ ὑδρεύοντο, καὶ οἱ τε Μακεδόνες αὐτοῦ ἐπελάβοντο καὶ οἱ ὑδροφόροι ἀντείχοντο, τὸ μὲν πρῶτον οὐ τοι καθ' ἑαυτοὺς ἐμαχέσαντο, ἐπειτα καὶ οἱ λοιποὶ ἐπικουροῦντες τοῖς οἰκείοις κατ' ὀλίγους ἐκ τῶν στρατοπέδων ἐξήεσαν, καὶ πάντες συνέμιξαν ἀπ' ἀμφοῖν. καὶ μάχης ἀσυντάκτου μὲν, ὀξείας δὲ γενομένης, οἱ Ῥωμαῖοι ἐκράτησαν, καὶ καταδιώξαντες τοὺς Μακεδόνας μέχρι τῆς θαλάσσης πολλοὺς μὲν αὐτοὶ ἐφόνευσαν, πολλοὺς δὲ τῷ ναυτικῷ προσπλεύσαντι ἀποκτεῖναι παρέδοσαν. οὐδ' ἂν τις ὑπελείφθη αὐτῶν, εἰ μὴ νύξ αὐτοῖς ἐβοήθησε· περὶ δειλὴν γὰρ ὄψιαν ἡ μάχη ἐγένετο. Διαφυγὼν οὐκ εἰς Ἀμφίπολιν ὁ Περσεύς ὡς τοὺς τε περιλιπεῖς ἀναληψόμενος καὶ συστήσων αὐτὸς τὰ πράγματα, ἐπεὶ οὐ τ' ἦλθόν τινες πρὸς αὐτὸν πλὴν μισθοφόρων Κρητῶν καὶ τὴν Πύδναν ἀλλὰς τε πόλεις τὰ τῶν Ῥωμαίων ἡρῆσθαι ἐμαθε, κάκεῖθεν μετέστη καὶ εἰς πλοῖα τὰ χρήματα ὅσα ἐπήγετο θέμενος νυκτὸς ἐς Σαμοθράκην ἀπέπλευσε. καὶ πυθόμενος οὐ πολλῷ ὑστερον τὸν Ὀκταοῦιον, ὁς τοῦ ναυτικοῦ προΐστατο, προσπλέοντα, καὶ τὸν Παῦλον 2.318 ἐς Ἀμφίπολιν παρόντα, ἐπέστειλεν αὐτῷ συμβῆναι δεόμενος. καὶ ἐπεὶ βασιλέα ἑαυτὸν ἐν τῇ ἐπιστολῇ ὠνόμασεν, οὐδ' ἀποκρίσεως ἐτυχεν. ὑστερον δὲ ἀνευτινὸς τοιαύτης προσρήσεως ἐπιστείλαντος προσεδέξατο μὲν τὸν ὑπὲρ τῶν σπονδῶν λόγον, οὐκ ἄλλως μόνον συμβήσεσθαι ἐφη εἰ μὴ καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ πάντα τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιτρέψει. καὶ διὰ ταῦτα οὐ συνέβησαν. μετὰ τοῦτο δὲ ἐξαιτηθεὶς παρὰ τῶν Ῥωμαίων Ἐυανδρόν τινα Κρητὰ πολλὰ κατ' αὐτῶν ὑπουργηκότα καὶ πιστότατον αὐτῷ, οὐκ ἐξέδωκε μὲν, φοβηθεὶς μὴ κατείπῃ ὅσα αὐτῷ συνήδει, λάθρα δὲ αὐτὸν ἀποκτείναν ἑαυτὸν διαχειρίσασθαι ἐφήμισε. τότε μὲν οὐκ οἱ συνόντες αὐτῷ

φοβηθέντες τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ, οὐ γὰρ ἠγνόησαν τὸ γενόμενον, μεθίστασθαι ἢ ῥξαντο. κάκεϊνος δείσας μὴ τοῖς Ῥωμαίοις παραδοθῆ, ἐκδρᾶναι νυκτὸς ἐπεχείρησε. καὶ ἐλαθεν αὐτὸν πρὸς Κότυν Θρακικὰ δυνάστην κομισθεὶς, εἰ μὴ οἱ Κρήτες αὐτὸν ἐγκατέλιπον· ἐνθήμενοι γὰρ τὰ χρήματα εἰς τὰ πλοῖα οἱ καδὲ ἀπῆραν. ὁ δὲ ἡμέρας μὲν τινὰς αὐτοῦ μετὰ Φιλίππου ἐνὸς τῶν υἱῶν κρυπτόμενος ἐλαθεν, ἐπεὶ δὲ τοὺς ἀλλοὺς παῖδας καὶ τὴν θεραπείαν ἐγνω κατεσχηκότα τὸν Ὀκταοῦιον, εὐρέθη ἐθελοντῆς. καὶ ἀχθέντα εἰς τὴν Ἀμφίπολιν οὐδὲν ὁ Παῦλος ἐκάκωσεν, ἀλλὰ καὶ ἐδεξιώσατο καὶ ὁμόσιτον ἐποίησατο καὶ ἐν ἀδέσμῳ φυλακῇ ἐτήρει καὶ ἐν θεραπείᾳ ἠγε. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὴν Ἰταλίαν διὰ τῆς Ἡπείρου ἀνεκομίσθη. Ὁ δὲ Πλούταρχος ἀχθῆναι λέγει τὸν Περσέα πρὸς τὸν Αἰμίλιον, καὶ τὸν δεδακρυμένον προσυπαντῆσαι αὐτῷ, ἐκεῖνον δ' ἐπὶ στόμα καταβαλεῖν 2.319 ἑαυτὸν καὶ γονάτων δραξάμενον ἀφείναι φωνὰς ἀγεννεῖς. καὶ τὸν Αἰμίλιον ἀλοῦντι προσώπῳ προσιδόντα αὐτὸν εἰπεῖν "τί, ὦ ταλαίπωρε, ταῦτα πράττεις; ἀφ' ὧν δόξεις οὐκ ἀναξίως ἀτυχεῖν, οὐδὲ τοῦ νῦν, ἀλλὰ τοῦ πάλαι δαίμονος ἀνάξιος γεγονέναι. τί δέ μου καταβάλλεις τὴν νίκην καὶ σμικρύνεις μου τὸ κατόρθωμα, ἐπιδεικνύμενος ἑαυτὸν οὐ γενναῖον οὐδὲ πρέποντα Ῥωμαίοις ἀνταγωνιστῆν; ἀρετὴ τοι δυστυχοῦσι μεγάλην ἐχει μοῖραν καὶ παρὰ πολέμοις, δειλία δὲ Ῥωμαίοις, καὶ νῦν εὐποτμῆ, πάντῃ ἀτιμότερον." Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ Λούκιος Ἀνίκιος στρατηγὸς πεμφθεὶς ἐπὶ τὸν Γέντιον τοὺς προσμίζαντάς τε αὐτῷ ἐνίκησε καὶ τὸν Γέντιον φυγόντα ἐπιδιώξας ἐς Σκόδραν κατέκλεισεν, ὅπου ἡ αὐτῷ τὰ βασίλεια. καὶ διακενῆς αὐτῷ προσήδρευεν αὐτῇ, ἐπὶ γὰρ ἀκρωνυχίας ὁ ρους πεπόλισται καὶ φάραξι βαθείαις ποταμοὺς ῥοώδεις ἐχούσας περιελεῖται, τείχει τε ὄχυρῳ περιέζωσται, εἰ μὴ ὁ Γέντιος μέγα ἐπὶ τῇ δυνάμει ἐλπίσας ἐκὼν εἰς μάχην ἐχώρησε. κακὸν τούτου τὴν τε ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν ὁ Ἀνίκιος προσηγάγετο καὶ μέχρι τῆς Ἡπείρου προελθὼν, πρὶν τὸν Παῦλον ἐλθεῖν, κάκεϊνην ταραττομένην ἡμέρωσεν. Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐμαθον μὲν τὴν τοῦ Παύλου νίκην τετάρτη μετὰ τὴν μάχην ἡμέρᾳ ἑκ τινος φήμης, οὐ μόντοι καὶ ἀκριβῶς ἐπίστευον. εἰ τα γραμμάτων ὑπὲρ ταύτης κομισθέντων τοῦ Παύλου, ὑπερήσθησαν, καὶ οὐχ ὡς τὸν Περσέα νενικηκότες καὶ τὴν Μακεδονίαν κτησάμενοι, ἀλλ' ὡς τὸν Φίλιππον ἐκεῖνον τὸν πάνυ καὶ αὐτὸν τὸν Ἀλέξανδρον μετὰ πάσης τῆς ἀρχῆς ἐκείνης, ἡ νῦν ἐσχηκε, νικήσαντες ἐσε 2.320 μνύνοντο. ἐλθόντι δ' ἐς Ῥώμην τῷ Παύλῳ πολλὰ ἐψηφίσθη, καὶ ἡ πομπὴ τῶν νικητηρίων αὐτῷ λαμπροτάτη ἐγένετο. ἐπεμψε μὲν γὰρ καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐάλωκε πάντα, ἐπεμψε δὲ καὶ Βίθυν τὸν τοῦ Κότυος υἱόν, τὸν τε Περσέα καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τοὺς τε παῖδας τρεῖς ὄντας ἐν τῷ τῶν αἰχμαλώτων σχήματι. δείσας δὲ διὰ τὴν τῆς εὐτυχίας ὑπερβολὴν μὴ τι νεμεσῆση αὐτοῖς τὸ δαιμόνιον, ἠξάτο καὶ οὐτως κατὰ τὸν Κάμιλλον μὴ τι κακὸν τῇ πόλει ἐκ τούτων, ἀλλ' ἑαυτῷ, εἰ τι δέοι, γενήσεσθαι· καὶ δύο υἱεῖς, τὸν μὲν πρὸ τοῦ θριάμβου μικρὸν, τὸν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ τῶν ἐπινικίων ἀπέβαλεν ἑορτῇ. ἡ νῦν δὲ οὐ στρατηγήσαι μόνον ἀγαθός, ἀλλὰ καὶ ὑπερόπτης χρημάτων. τεκμήριον δὲ, δεύτερον τότε ὑπατεύσας καὶ λαφύρων ἀμυθήτων κρατήσας ἐν τοσαύτῃ πενίᾳ διεβίωωστε χαλεπῶς τῇ γυναικὶ αὐτοῦ τὴν προῖκα τελευτήσαντος ἀποδοθῆναι. Τῶν δ' ἀλότων τῷ πατρὶ μὲν ὁ Βίθυσ προῖκα ἐδόθη, Περσεὺς δὲ εἰς Ἀλβαν σὺν τοῖς παισὶ καὶ τῇ θεραπείᾳ κατετέθη· κάκεϊ εὖως μὲν ἠλπιζε τὴν βασιλείαν κομίσασθαι ἀντειχεν, ἐπεὶ δ' ἀπέγνω, ἑαυτὸν διεχειρίσατο. καὶ ὁ Φίλιππος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἡ τε θυγάτηρ αὐτοῦ οὐκ εἰς μακρὰν ἀπέθανον· μόνος δ' ὁ νεώτατος τοῖς τῶν Ἀλβανῶν ἀρχουσιν ὑπογραμματεύων ἐπὶ τινὰ χρόνον διήρκεσεν. οὐτως ὁ Περσεὺς ὁ δι' εἰκοσι βασιλέων ἀυχῶν γεγονέναι, καὶ πολλὸν μὲν τὸν Φίλιππον, πλείω δὲ θρυλῶν τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὴν βασιλείαν ἀπώλεσε καὶ αἰχμάλωτος γέγονε καὶ ἐν τοῖς ἐπινικίοις ἐπόμπευσε, δεσμὰ μετὰ τοῦ διαδήματος περικείμενος. 2.321 Οἱ δὲ γε Ῥόδιοι, μετὰ φρονήματος πρώην τοῖς Ῥωμαίοις προσφερόμενοι, τότε μὴ μνησικακεῖν αὐτοῖς ἤξιον, καὶ σύμμαχοι πρόσθεν

αὐτῶν καλεῖσθαι μὴ προσδεχόμενοι, τότε καὶ πάνυ τούτου τυχεῖν ἐσπούδαζον· καὶ εὐτυχον τῆς σπουδῆς, ἀλλ' ὄψε. καὶ τοῖς Κρησὶν ὠργίζοντο μὲν οἱ Ῥωμαῖοι, ἰκετεῖαι δὲ χρωμένοις πολλαῖς ἀφῆκάν ποτε τὴν ὄργην. καὶ ὁ Προυσίας δὲ καὶ ὁ Εὐμένης, ὁ μὲν δι' ἑαυτοῦ εἰς τὴν πόλιν ἐλθὼν καὶ εἰς τὸ βουλευτήριον εἰσελθὼν καὶ τὸν οὐδὸν φιλήσας καὶ προσκυνήσας τοὺς βουλευτὰς ἠλέηθη τε καὶ ἠθώωτο, Εὐμένης δὲ δι' Ἀττάλου τοῦ ἀδελφοῦ τὸ μή τι μνησικακεῖν αὐτῷ εἰληφε. Τότε δὲ καὶ τὰ τῆς Καππαδοκίας οὐ τῷ διωκῆθη. Ἀριαράθης ὁ ταύτης κρατῶν παῖδα γνήσιον εσχεν Ἀριαράθην. πρὶν δ' ἐσχηκέναι αὐτόν, ἐπεὶ πολὺν χρόνον ἡ γυνὴ αὐτοῦ οὐκ ἐκύσκει, παῖδα προσεποιήσατο Ὀροφέρνην καλέσασα. γεννηθέντος δ' εἰπετα τοῦ γνησίου φωραθεὶς ἐκεῖνος ἐξηλάθη. ὁ δὲ μετὰ τὸν Ἀριαράθου θάνατον τῷ ἀδελφῷ δῆθεν ἐπανέστη. καὶ συνεμάχουν Ἀριαράθῃ μὲν Εὐμένης, Ὀροφέρνη δὲ Δημήτριος ὁ τῶν Σύρων βασιλεύς. ἐλαττωθεὶς δὲ Ἀριαράθης πρὸς τοὺς Ῥωμαίους κατέφυγε, καὶ κοινωνὸς τῷ Ὀροφέρνη τῆς βασιλείας ὑπ' αὐτῶν ἀποδέδεικτο. ὁ δὲ Ὀφθαλμῶν τοῖς Ῥωμαίοις φίλος καὶ σύμμαχος προσηγόρευτο, πᾶσαν ἐκεῖνος τὴν ἀρχὴν ἐκ τούτου προσωκείωσατο. καὶ ὁ Ἀτταλος δὲ τὸν Εὐμένην θανόντα διαδεξάμενος τὸν τε Ὀροφέρνην καὶ τὸν Δημήτριον παντελῶς ἐκ τῆς Καππαδοκίας ἀπήλασεν. Ὁ δὲ τῆς Αἰγύπτου κρατῶν Πτολεμαῖος ἐπὶ δυσὶν 2.322 υἱέσι καὶ μιᾷ ἐξέλιπε θυγατρί. ὡς δὲ πρὸς ἀλλήλους οἱ ἀδελφοὶ περὶ τῆς ἀρχῆς ἐστασίασαν, Ἀντίοχος ὁ τοῦ Ἀντιόχου τοῦ μεγάλου υἱὸς τὸν νεώτατον ἐκπεσόντα ἐδέξατο, ἵνα προφάσει τοῦ αὐτῷ ἀμύνειν εἰς τὰ τῶν Αἰγυπτίων παρέλθοι. καὶ στρατεύσας ἐπὶ τὴν Αἰγυπτὸν τῆς τε πλείονος χώρας ἐκράτησε καὶ ἐπολιόρκει τὴν Ἀλεξάνδρειαν. καταφυγόντων δὲ τῶν ἄλλων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, πεμφθεὶς πρὸς τὸν Ἀντίοχον ὁ Ποπίλιος ἀποσχέσθαι αὐτόν τῆς Αἰγύπτου ἐκέλευσεν· οἱ γὰρ ἀδελφοὶ συνέντες τὴν τοῦ Ἀντιόχου διάνοιαν κατηλλάγησαν. ὡς δ' ἐκεῖνος ὑπερέθετο τὴν ἀπόκρισιν, κύκλον ῥάβδῳ περίξ αὐτοῦ περιέγραψε, κἀνταῦθα αὐτόν ἐστηκότα ἀπήτησε βουλευσασθαί τε καὶ ἀποκρίνασθαι. ἐντεῦθεν δέσας ὁ Ἀντίοχος τὴν πολιορκίαν κατέλυσε. ἀπαλλαγέντες δὲ τοῦ ἐξωθεν φόβου οἱ Πτολεμαῖοι, οὐ τῷ γὰρ ἐκαλοῦντο ἀμφοτέροι, αὐθις ἐστασίασαν. εἰτα συνηλλάγησαν αὐθις ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐφ' ὧ τὸν μὲν πρεσβύτερον τὴν Αἰγυπτὸν καὶ τὴν Κύπρον, τὰ δὲ περὶ τὴν Κυρήνην εἰς τὸν ἑταίρον· καὶ ταῦτα γὰρ τότε τῶν Αἰγυπτίων ἡ ν. ἀγανακτῶν δ' ὁ νεώτερος διὰ τὴν ἐλάττωσιν ἐς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο· καὶ εὐρατο παρ' αὐτῶν καὶ τὴν Κύπρον. ὁ δὲ πρεσβύτερος συμβάσεις εθετο αὐθις πρὸς τὸν νεώτερον, πόλεις τέ τινας ἀντὶ τῆς Κύπρου δούς καὶ χρήματα καὶ σῖτον ταξάμενος συντελεῖν. Τοῦ δ' Ἀντιόχου τελευτῶντος μετὰ τοῦτο καὶ παιδὶ ὁμωνύμῳ τὴν βασιλείαν καταλιπόντος, ταύτην τε αὐτῷ ἐβεβαίωσαν καὶ τρεῖς ἀνδρας ἐπιτρόπους δῆθεν, μικρὸς γὰρ ἡ ν, ἐπεμψαν. οἱ παρὰ τὰς συνθήκας εὐρόντες ἐλέφαντας καὶ τριήρεις, τοὺς τε ἐλέφαντας σφαγῆναι πάντας ἐκέλευσαν καὶ τὰ ἄλλα πρὸς 2.323 τὸ τῆ Ῥώμῃ συμφέρον δῶκουν. δι' ἅπερ Λυσίας ὁ τοῦ βασιλέως τὴν κηδεμονίαν ἐγκεχειρισμένος παρῶξυνε τὸ πλῆθος ἐκβαλεῖν τοὺς Ῥωμαίους, τὸν δὲ Γάιον τὸν Ὀκτάβιον καὶ ἀποκτεῖναι. καὶ τούτων γενομένων ὁ μὲν πρέσβεις εὐθὺς εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστειλεν ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων ἀπολογούμενος, Δημήτριος δὲ ὁ Σελεύκου υἱὸς τοῦ παιδὸς Ἀντιόχου ὁμηρέων ἐν τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὸν τοῦ πατρὸς θάνατον καὶ ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ θείου τῆς βασιλείας ἐστερημένος, ὡς τὸν τοῦ Ἀντιόχου θάνατον ἐγνω, ἠτεί μὲν τὴν πατρίαν ἀρχὴν, οἱ δὲ οὐ τε ταύτην αὐτῷ συνέπραξαν οὐ τ' ἀπᾶραι τῆς Ῥώμης ἐπέτρεψαν. καὶ ὁ δὲ καὶ δυσχεραίνων ὁ μὲν ἠσύχαζεν. ἐπεὶ δὲ τὰ κατὰ τὸν Λυσίαν ἐγένετο, οὐκέτ' ἐμέλλησεν, ἀλλ' ἀπέδρα· καὶ ἐκ Λυκίας τῇ γερουσίᾳ ἐπέστειλε μὴ ἐπὶ τὸν ἀνεψιὸν τὸν Ἀντίοχον, οὐ τῷ γὰρ οἱ πάλαι τοὺς ἐξαδέλφους ἐκάλουν, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Λυσίαν τὴν ὁρμὴν εἰς τὴν Ῥώμην ὡστε τῷ Ὀκταβίῳ τιμωρήσειν. ἐς Τρίπολιν δὲ τῆς Συρίας ἐπειχθεὶς καὶ ταύτην προσαγαγόμενος ὡς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τὴν βασιλείαν σταλείς, τὴν γὰρ

ἀπόδρασιν αὐτοῦ οὐδεὶς ἐνενοεῖ, καὶ Ἀπαμείας κρατήσας δύνανται τε συναγαγὼν ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν ἦλθε, καὶ τότε τὸ παιδίον καὶ τὸν Λυσίαν φιλικῶς ἀπαντήσαντας αὐτῷ, δεδιότες γὰρ τοὺς Ῥωμαίους οὐκ ἀντήσαν, διέφθειρε, καὶ τὴν βασιλείαν ἀνεκομίσατο, κὰν τῆ Ῥώμῃ στέφανον καὶ τοὺς τοῦ Ὀκταβίου αὐτοέντας ἀπέστειλεν. οἱ δὲ χαλεπαίνοντες αὐτῷ οὐδέτερον ἐδέξαντο. Μετὰ ταῦτα δ' ἐπὶ Δαλματίας οἱ Ῥωμαῖοι ἐστράτευσαν. τὸ δ' ἔθνος τοῦτο ἐστὶ μὲν Ἰλλυριῶν τῶν παρὰ τὸν Ἰόνιον κόλπον, ὧν τινὰς Ταυλαντίους ὠνόμαζον Ἕλληνες, εἰσὶν δὲ τοῦ Δυρραχίου ἐν μέρει. 2.324 αἰτιον δὲ τοῦ πολέμου ὅτι τινὰς τῶν προσχώρων αὐτοῖς ἐν φιλίᾳ τοῖς Ῥωμαίοις ὄντας ἠδίκουν, συμπρεσβευσάμενοι τε ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς Ῥωμαίοις οὐδὲν μέτριον ἀπεκρίναντο, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν ἄλλων πρέσβεις συλλαβόντες ἀπέκτειναν. τούτους ὁ Σκιπίων ὁ Νασικᾶς ὑπέταξεν, ἐπ' αὐτοὺς στρατεύσας· τὰς τε γὰρ πόλεις αὐτῶν εἰλε καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἐπίπρασκε. καὶ ἄλλα δὲ κατ' ἐκείνους συνέβη τοὺς χρόνους, οὐ μνήμης μέντοι οὐδ' ἱστορίας ἄξια. Ἐντεῦθεν αὐθις ὁ πρὸς τοὺς Καρχηδονίους τὸ τρίτον ἀνερριπίζετο πόλεμος. οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἐφερον ἔλαττούμενοι, ἀλλὰ καὶ συμμαχικὰ καὶ ναυτικὸν ἐπὶ τῆ τοῦ Νομαδικοῦ πολέμου παρασκευῇ παρὰ τὰς συνθήκας ἠτοίμαζον· οἱ δ' Ῥωμαῖοι ὡς τὰ ἄλλα κατὰ γνώμην ἐθεντο, οὐχ ἡσύχασαν, ἀλλὰ ἐπέμψαντες τὸν Σκιπίωνα τὸν Νασικᾶν ταῦτά τε αὐτοῖς ἐνεκάλουν καὶ τὴν παρασκευὴν διαλύσαι ἐκέλευον. καὶ ἐπεὶ τὸν Μασινίσσαν ἠτιῶντο ἐκεῖνοι καὶ διὰ τὸν πρὸς ἐκεῖνον πόλεμον ἀπειρήκασιν ποιῆσαι τὸ κελευόμενον, σύμβασιν τινα πρὸς τὸν Μασινίσσαν αὐτοῖς ἐπραξαν καὶ τινος αὐτοῖς ἀποστῆναι χώρας αὐτὸν ἐπεισαν. ὡς δ' οὐδὲν μᾶλλον εἰσήκουον, μικρὸν ἐπισχόντες Ῥωμαῖοι, ἐπεὶ τάχιστα νικηθέντας σφᾶς μεγάλη μάχη πρὸς τοῦ Μασινίσσου ἐπύθοντο, εὐθύς αὐτοῖς τὸν πόλεμον ἐψηφίσαντο. ὁμαθόντες οἱ Καρχηδόνιοι, οὐκ εὐ ὑπὸ τῆς συμφορᾶς εἰσόντες, κατέδεισαν, καὶ πρέσβεις ἐς τὴν Ῥώμην διὰ συμμαχίαν ἐστάλκασι, καὶ ἄλλοι γὰρ τῶν προσχώρων αὐτοῖς ἐπετίθεντο, καὶ ἐς πᾶν τοῖς Ῥωμαίοις ὑπέδειξεν ἐπλάτ2.325 τοντο. μὴ γὰρ ταῖς σπονδαῖς ἐμμένειν μέλλοντες, ῥᾶον ἅπαντα ἐπηγγέλλοντο. Τῆς δὲ γερούσιας βουλήν περὶ τούτου συναγαγούσης, ὁ μὲν Σκιπίων ὁ Νασικᾶς δέξασθαι τὴν τῶν Καρχηδονίων πρεσβείαν καὶ σπονδὰς αὐτοῖς ποιήσασθαι συνεβούλευεν, ὁ δὲ Κάτων ὁ Μάρκος μῆτε σπείσασθαι τούτοις δεῖν εἰπε μῆτε λύσαι τοῦ πολέμου τὸ ψήφισμα. οἱ δὲ γε βουλευταὶ τὴν τε τῶν πρέσβων ἰκετείαν ἐδέξαντο καὶ σπονδὰς αὐτοῖς ὑπέσχοντο παρασχεῖν καὶ ἐπὶ τούτοις ὁμήρους ἤτησαν. οὐς Λούκιος Μάρκιος καὶ Μάρκος Μανίλιος, εἰς τὴν Σικελίαν ἐλθόντες, ἐκεῖσε πεμφθέντας ἐλαβον. καὶ τοὺς μὲν εἰς τὴν Ῥώμην ἐπεμψαν, αὐτοὶ δὲ σπουδῇ τὴν Ἀφρικὴν κατειλήφασιν. καὶ στρατοπεδευσάμενοι τὰ τέλη τῶν Καρχηδονίων ἐκεῖ μετεπέμψαντο· καὶ ὡς ἀφίκοντο, οὐ πάντα ἅμα σφίσιν ὁσα ἤτουν ἐξέφηναν, δείσαντες μὴ ταῦτα προμαθόντες ἀκεραίοις τοῖς πράγμασι σφῶν καταστῶσιν εἰς πόλεμον. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἤτησαν καὶ ἐλαβον, εἰ τα τὰς τριῆρεις καὶ ἐπὶ ταύταις τὰ μηχανήματα, εἰ τα τὰ ὅπλα προσήτησαν. λαβόντες οὐν πάντα, οἱ γὰρ Καρχηδόνιοι πολλὴν ἑτέραν παρασκευὴν κεκρυμμένην εἰσόντες, τέλος ἐκέλευον αὐτοὺς κατασκάψαι μὲν τὴν πόλιν αὐτῶν, ἑτέραν δ' ἐν μεσογείῳ οἰκοδομῆσαι ἀτείχιστον, ὀγδοήκοντα σταδίους τῆς θαλάσσης διέχουσαν. πρὸς τοῦτο δ' οἱ Καρχηδόνιοι ἐς δάκρυα κατηνέχθησαν καὶ ὡς ἑαλωκότες ἀνωλοφύροντο καὶ ἐδέοντο τῶν ὑπᾶτων μὴ καταναγκάσαι σφᾶς γενέσθαι τῆς πατρίδος αὐτόχειρας. ὡς δ' οὐδὲν ἠνυον, ἀλλ' ἠπρᾶξαν τὸ προσταττόμενον ἐκελεύοντο ἠ ἀναρρῖψαι τὸν πόλεμον, συχνοὶ μὲν αὐτοῦ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ὡς ἡδη κεκρατηκόσι κατέμειναν, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπαναχωρή2.326 σαντες τῶν τε σφετέρων ἀρχόντων ἐνίους ἀπέκτειναν, ὅτι μὴ κατ' ἀρχὰς τὸν πόλεμον εἰλοντο, καὶ τοὺς ἐντὸς τοῦ τείχους εὐρεθέντας Ῥωμαίους διέφθειραν, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ὤρμησαν. διὸ τοὺς τε δούλους ἅπαντας ἠλευθέρωσαν καὶ τοὺς φυγάδας κατήγαγον, καὶ τὸν Ἀσδρούβαν στρατηγὸν

αυθις ειλοντο, και οπλα και μηχανας τριηρεις τε ητοιμασαντο. ως γαρ του πολέμου επικειμένου, και περι ανδραποδισμού κινδυνεύοντες, δι' ελαχίστου πάνθ' οσων εχρηζον κατεσκεύαζον. εφείδοντο γαρ ουδενός, αλλά και τους ανδριάντας προς την χρείαν του χαλκού συνεχώννευσαν και ες τας σχοίνους των γυναικων ταϊς κόμαις εχρήσαντο. οί δ' υπατοι το μεν πρώτον αυτους ως άοπλους ταχέως αιρήσειν ελπίσαντες μονας ητοιμασαντο κλίμακας, ως δι' αυτων του τείχους ευθύς επιβησόμενοι, επειτα δε προσβαλόντες και ωπλισμένους σφας και τα προς πολιορκίαν εχοντας ιδόντες προς μηχανων εργασίαν ετραποντο, και αυτας επικινδύνως κατασκευάσαντες, ο γαρ' Ασδρούβας υλαγωγουντας ενεδρεύων ελύπει, προσέμισγον τη πόλει. και Μανίλιος μεν εκ της ηπέιρου αυτη προσβαλων ουδεν αυτους εβλαψε, Μάρκιος δ' εκ θαλάσσης κατα το λιμνωδες προσπεσων κατέσεισε μεν τι του τείχους, ου μέντοι και εισήλθεν. οί γαρ Καρχηδόνιοι τους τε βιαζομένους εισελθειν εξεκρούσαντο και νύκτωρ δια των ερειπίων επεξελθόντες ανθρωπους τε συχρους εκτειναν και μηχανήματα πλείστα κατέπρησαν. άλλ' ουδε επι πολυ της χώρας παρα του' Ασδρούβου και των ιπέων ειωντο σκεδάννουσθαι, ουτε μην ο Μασινίσσας αυτοις επε2.327 κούρησεν. ου γαρ εν αρχη του πολέμου προσεκέκλητο, και προς τον' Ασδρούβαν τότε πολεμήσειν υποσχομένω ουκ επέτρεψαν. Οί δ' υπατοι δια τε τα συμβάντα και οτι το ναυτικόν αυτοις εκ της εν τη λίμνη διατριβης ενόσησεν ελυσαν την πολιορκίαν. και Μάρκιος μεν επιχειρήσας κατα θάλασσαν τι πραξαι η την παραλίαν κακώσαι, ως ουδεν ηνυεν, απέπλευσεν οικαδε' και ανθυποστρέψας Αίγίμουρον εχειρώσατο. Μανίλιος δε ωρμησε μεν εις την μεσόγειον, κακούμενος δ' υπό' Ιμίλκωνος του των Καρχηδονίων ιπάρχου, ον και Φαμέαν εκάλουν, προς την Καρχηδόνα επανελήλυθε. κάκει δε εξωθεν ο' Ασδρούβας, ενδοθεν δ' επεξιόντες οί εν τη πόλει, και νύκτωρ και μεθ' ήμέραν αυτον εκάκουν. καταφρονήσαντες ουν οί Καρχηδόνιοι και μέχρι του στρατοπέδου αυτων επήλθον, και συχρους αποβαλόντες, αοπλοι γαρ οί πλείους ησαν, εις το τεϊχος αυθις συνεκλείσθησαν. ο δε Μανίλιος τω' Ασδρούβα συμμίξαι μάλιστα ειλετο, και ει εκεινον νικήσει, ραον τοις λοιποις προσπολεμήσειν ενόμιζε. και οί προσέμιξε' προς δε τι φρούριον αναχωρουντι επακολουθήσας, ελαθεν εισω χώρας τραχείας και στενοπόρου γενόμενος, και δεινως εκακώθη. και πανσυδιαν διεφθάρη, ει μη Σκιπίων ο του' Αφρικανου χρησιμώτατος αυτω εγένετο, ανηρ αριστος μεν νοησαι και προβουλευσαι τα κράτιστα, αριστος δε χειρουργησαι' και γαρ τω σώματι ερωτο, επεικίης τε και μέτριος ην' δι' α και τον φθόνον εξέφυγεν. ισος μεν γαρ τοις υποδεεστέροις, ουκ 2.328 αμείνων δε των όμοτίμων, έχιλίαρχει γαρ, ασθενέστερος δε των μειζόνων ήξιου ει ναι. ο ουν Μανίλιος και ειπε τα περι αυτου και επέστειλε τοις εν τη' Ρώμη μη τι αποκρυψάμενος και ταλλα και τα κατα Μασινίσσαν και τον Φαμέαν' α εσχον ουτως. Θνήσκων ο Μασινίσσας ήπορει οπως περι της βασιλείας διάθηται, δια τε το των υιέων πληθος και το διάφορον του κατα τας μητέρας γένους αυτων. διό προς συμβουλίαν τον Σκιπίωνα μετεπέμψατο' ον ο υπατος εστειλεν. άλλ' ο Μασινίσσας πριν ελθειν τον Σκιπίωνα εκλείπων τον μεν δακτύλιον τω Μικίψα τω υιω εδωκε, τα δ' αλλα πάντα τα τη αρχη προσήκοντα τω Σκιπίωνι αρτι ελθόντι παρέσχεν και ενετείλατο. ο ουν Σκιπίων κατανοήσας τας προαιρέσεις των υιέων αυτου, ουδενι μεν αυτων μονω την βασιλείαν απένειμε, τριων δε των ελλογιμωτάτων οντων, πρεσβυτάτου μεν Μικίψου, νεωτάτου δε Γουλούσσου, μέσου δε Μαστανάβου, τούτοις τα πράγματα, μεμερισμένως μέντοι, κατένειμε. τω μεν γαρ πρεσβυτάτω χρηματιστη τε οντι και φιλοπλούτω την διοίκησιν ενεχείρισε, τω δε μετ' αυτον τας διαφορας κρίνειν επέτρεψε δικαστη οντι, τω δε Γουλούσσα πολεμικω τυγχάνοντι τας δυνάμεις παρέδωκε. τοις δ' αδελφοις αυτων πολλοις ουσι πόλεις τινας και χώρας ενειμε. και τον Γουλούσσαν

παραλαβών πρὸς τὸν υπατον ηγαγεν. Ἀρχομένου δὲ τοῦ εαρος ἐπὶ τοὺς τῶν Καρχηδονίων συμμάχους ἐστράτευσαν, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν βία, πολλοὺς δὲ ὁμολογία, καὶ μάλιστα ὁ Σκιπίων, παρεστήσαντο. ὡς δὲ ὁ Φαμέας ἀπογνοὺς 2.329 τὰ τῶν Καρχηδονίων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀπέκλινε καὶ εἰς λόγους τῷ Σκιπίωνι ἦλθε, τότε καὶ ἐπὶ τὸν Ἀσδρούβαν απαντες ὠρμησαν. καὶ προσέμιζαν μὲν τῷ φρουρίῳ συχναῖς ἡμέραις, ἐπιλιπόντων δὲ αὐτοὺς τῶν ἀναγκαίων ἀνεχώρησαν εὐπρεπῶς. προσέβαλε γὰρ αὐτοῖς ὁ Φαμέας προσεδρεύουσιν ετιὼς πολεμήσων καὶ ἐν τῷ εργῷ μεθ' ἱπέων τινῶν ἠύτομόλησε. κἀντεῦθεν Μανίλιος μὲν εἰς τὴν Οὔτικὴν ἐλθὼν ἠσύχαζε, Σκιπίων δὲ τὸν Φαμέαν εἰς τὴν Ῥώμην ἀνήγαγε· καὶ αὐτὸς τε ἐπηρεῖτο καὶ ὁ Φαμέας τετίμητο ὥστε καὶ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ συγκαθῆσθαι τῇ γερουσίᾳ. Τότε δὲ συνηνέχθη καὶ τὰ κατὰ τὸν Προυσίαν. ος γέρωνων καὶ τοὺς τρόπους τραχὺς ἐφοβήθη τοὺς Βιθυνοὺς μὴ τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐκβάλωσι, τὸν Νικομήδη τὸν υἱὸν ἀνθελόμενοι. καὶ κατὰ τινα πρόφασιν ἐπεμψεν εἰς τὴν Ῥώμην αὐτὸν κάκει διάγειν ἐκέλευσεν. ὡς δὲ κἀν τῇ Ῥώμῃ δαιτιωμένῳ τῷ υἱῷ ἐπεβούλευσε καὶ ἐσπευδε κτεῖναι αὐτόν, Βιθυνοὶ τινες εἰς Ῥώμην φοιτήσαντες ἐξήγαγον λάθρα τὸν Νικομήδη, καὶ ἐς τὴν Βιθυνίαν κομίσαντες, τὸν μὲν γέροντα ἐφόνευσαν, βασιλέα δ' ἐκεῖνον ἀπέδειξαν. ταῦτα ἠνίασε μὲν τοὺς Ῥωμαίους, οὐ μὴν καὶ εἰς πόλεμον ἐξηρέθισε. Τὴν δὲ Μακεδονίαν Ἀνδρίσκος τις ἐξ Ἀτραμυτίου φύς, τῷ Περσεῖ δ' ἐμφορῆς τὸ εἶδος γενόμενος καὶ παῖς εἰναι ἐκεῖνου πλαττόμενος καὶ Φίλιππον ἑαυτὸν ὀνομάζων, ἐπὶ πλεῖστον ἀπέστησε. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐς τὴν Μακεδονίαν ἐλθὼν ταραττεῖν αὐτὴν ἐπειράτο, ὡς δὲ οὐδεὶς προσεῖχεν αὐτῷ, πρὸς 2.330 τὸν Δημήτριον εἰς τὴν Συρίαν ἐτράπετο, ὡς ἐξ ἐκεῖνου διὰ τὸ γένος βοηθείας τευξόμενος. συλληφθεὶς δὲ παρ' ἐκεῖνου καὶ εἰς τὴν Ῥώμην πεμφθεὶς, οτιτεμὴων τοῦ Περσέως υἱὸς ἠλέγχθη καὶ οτι οὐδέ τι ετερον εἰχεν αξιον λόγου, κατεφρονήθη. καὶ ἀφειχθεὶς χεῖρά τε συνηγάγεν ἀνθρώπων νεωτεροποιῶν καὶ πόλεις πολλὰς ἐπηγάγετο, καὶ τέλος βασιλικὴν στολὴν περιθέμενος καὶ δύναμιν συγκροτήσας εἰς Θράκην ἀφίκετο, καὶ συχνοὺς μὲν τῶν αὐτονόμων, συχνοὺς δὲ καὶ τῶν δυναστῶν τοῖς Ῥωμαίοις ἀχθομένους παραλαβὼν εἰς Μακεδονίαν ἐνέβαλε καὶ αὐτὴν κατέσχε, καὶ ἐπὶ τὴν Θεσσαλίαν ὀρμήσας οὐκ ὀλίγα ταύτης προσεποιήσατο. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι κατεφρόνουν μὲν πρότερον τοῦ Ἀνδρίσκου, εἰτα τὸν Σκιπίωνα τὸν Νασικᾶν ἐπεμψαν εἰρηνικῶς πως τὰ ἐκεῖ διοικήσοντα. ος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐλθὼν καὶ μαθὼν τὰ γενόμενα, τοῖς μὲν Ῥωμαίοις δηλῶν ταῦτα ἐπέστειλε, δύναμιν δὲ παρὰ τῶν ἐκεῖ συμμάχων ἀθροίσας εργουεἰχτο, καὶ προῆλθε μέχρι Μακεδονίας. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ γνόντες τὰ κατὰ τὸν Ἀνδρίσκον, στρατεύματα ἐπεμψαν καὶ στρατηγὸν Πούπλιον Ἰουβέντιον. ὦπερὶ Μακεδονίαν γενομένῳ συμβαλὼν ὁ Ἀνδρίσκος ἐκεῖνόν τε ἀπέκτεινε καὶ τοὺς ἀλλοὺς πάντας ἀνκατειργάσατο, εἰμὴ τῆς νυκτὸς ἀπεχώρησαν. καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν μετὰ ταῦτα εἰσέβαλε καὶ πλεῖστα αὐτῆς ἐκάκωσε, καὶ τὰ τῶν Θρακῶν προσηταιρίσατο. πάλιν ουν δια ταῦτα οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ Κύντων Καϊκίλιον Μέτελλον στρατηγὸν σὺν δυνάμει πολλῇ ἐστειλαν. καὶ ος εἰς τὴν Μακεδονίαν ἦλθε, καὶ οἱ ὁ Ἀτταλος προσήμυνε ναυτικῶ. διὸ δείσας ὁ Ἀνδρίσκος περὶ τῶν παραθαλασσίων οὐκ ἐτόλμησε περαιτέρω προελ2.331 θεῖν· ὀλίγον δὲ τῆς Πύδνης ἐξω προχωρήσας ἵππομαχίᾳ μὲν ὑπερέσχε, φοβηθεὶς δὲ τὸ πεζὸν ἀνέστρεψε. καὶ ἐπαρθεὶς διχῆ τὸν στρατὸν διεῖλε, καὶ τοῖς μὲν αὐτὸς κατὰ χώραν προσήδρευε, τοὺς δὲ πορθῆσαι τὴν Θεσσαλίαν ἀπέστειλε. καταφρονήσας ουν ὁ Μέτελλος τῶν παρόντων συνέμιξε· καὶ τῶν πρῶτον αὐτῷ εἰς χεῖρας ἐλθόντων περιγενόμενος ῥᾶον καὶ τοὺς λοιποὺς παρεστήσατο· ἐτοίμως γὰρ ὡς ἐξήμαρτον αὐτῷ ὠμολόγησαν. ὁ δὲ Ἀνδρίσκος εἰς τὴν Θράκην ἀπέδρα, καὶ δύναμιν ἀθροίσας συνέβαλε τῷ Μετέλλῳ προϊόντι ουν προεχώρει. καὶ τῶν προμάχων αὐτοῦ τραπέντων τότε συμμαχικὸν αὐτοῦ ἐσκεδάσθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ Βύζου Θρακῶς δυνάστου προδοθεὶς ἐδικαιώθη. Καὶ Ἀλέξανδρος δέ τις

Περσέως καὶ αὐτὸς λέγων εἶναι υἱὸς καὶ χεῖρα συναγαγὼν κατέλαβε τὴν περὶ τὸν Μέστον καλούμενον ποταμὸν χώραν· ὁ δὲ Μέτελλος ἐπεδίωξεν ὑποφυγόντα μέχρι τῆς Δαρδανίας. Ἐπὶ δὲ τοὺς Καρχηδόνιους οἱ Ῥωμαῖοι Πείσωνα τὸν υπατοῦ εστειλαν. ὁ δὲ τῆ μὲν Καρχηδόνι καὶ τῷ Ἀσδρούβῳ οὐ προσέμιξεν, ἐπὶ δὲ τὰς παραλίους πόλεις ἐτράπετο· καὶ τῆς μὲν Ἀσπίδος ἀπεκρούσθη, τὴν δὲ Νέαν πόλιν ἔλῶν κατέσκαψεν· ἐπὶ δὲ Ἰππῶνα πόλιν ὀρμήσας κατέτριψε τὸν καιρὸν μηδὲν περάνας. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι ἀνεθάρσησαν διὰ ταῦτα καὶ ὅτι καὶ τινες αὐτοῖς προσεγένοντο σύμμαχοι. μαθόντες οὖν ταῦτα οἱ Ῥωμαῖοι οἱ τε ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ οἱ ἐν τῇ πόλει, ἐπὶ τὸν Σκιπίωνα ὠρμησαν καὶ ὑπατοῦ αὐτὸν ἐψηφίσαντο, καίτοι τῆς ἡλίου 2.332 κίας μὴ ἐφείσης αὐτῷ τὴν ἀρχήν· ἀλλὰ τὰ τε ἐργα αὐτοῦ καὶ ἡ ἀρετὴ τοῦ πατρὸς Παύλου καὶ τοῦ πάππου Ἀφρικανοῦ ἐλπίδα παρεῖχον ἀσπίδα βεβαίαν καὶ τῶν πολεμίων δι' αὐτοῦ κρατήσῃν καὶ τὴν Καρχηδόνα παντελῶς ἐξαιρήσῃν. Ἐν ᾧ δ' ὁ Σκιπίων εἰς τὴν Λιβύην ἐκομίζετο, Μαγκίνος παραπλέων τὴν Καρχηδόνα χωρίον τι τοῦ τείχους αὐτῆς ἐντὸς ὁ Μεγαλία ὀνομαζόμενον καὶ ἐπὶ πέτρας ἀποτόμου καθῆκον πρὸς θάλασσαν πολὺ τε τῆς ἀλλῆς πόλεως ἀπηρτημένον καὶ μηδὲ πολλοὺς φρουροὺς ἔχον ὡς τῇ φύσει ὁ ἐρυμνὸν κατανοήσας, κλίμακας ἐξαπιναίως προσθεῖς ἀπὸ τῶν νεῶν ἐπανέβη. ἠδη δὲ ἀνελθόντος συνέδραμον μὲν τῶν Καρχηδονίων τινές, οὐ μὲντοι καὶ ἐκκρούσαι αὐτὸν ἠδυνήθησαν. ὁ δὲ πέμψας πρὸς τὸν Πείσωνα τὰ τε γεγονότα ἐδήλωσε καὶ αὐτῷ ἐπαμῦναι ἠξίωσε. πόρρω δ' ὡν ἐν τῇ μεσογειῷ οὐδὲν αὐτῷ χρήσιμος ὁ Πείσων ἐγένετο. ὁ δὲ Σκιπίων ὑπ' αὐτὴν τὴν ἀγγελίαν νυκτὸς κατὰ τύχην ἐλθὼν εὐθὺς ἐβοήθησεν. εἰλον γὰρ ἄν τὸν Μαγκῖνον οἱ Καρχηδόνιοι καὶ διέφθειραν, εἰ μὴ παραπλεύσας εἶδον τὰς ναῦς τοῦ Σκιπίωνος. τότε δ' ἠθύμησαν μὲν, οὐκ ἀπέστησαν δέ. αἰχμαλώτους οὖν τινὰς ἐπεμψεν ὁ Σκιπίων ἐροῦντας ὅτι πάρεστι. καὶ τοῦτο γνόντες οὐχ ὑπέμειναν εἰ τι, ἀλλ' ἀνεχώρησαν καὶ τὸν Ἀσδρούβαν μετεπέμψαντο καὶ ταφρεύμασι καὶ σταυρώμασι τὸ πρὸ τῶν οἰκιῶν διατείχισμα διεφύλαξαν. ὁ μὲντοι Σκιπίων τὰ μὲν Μεγαλία τὸν Μαγκῖνον φρουρεῖν κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ πρὸς τὸν Πείσωνα καὶ πρὸς τὰς δυνάμεις ἀπῆρεν, ὡς ἄν μετ' αὐτῶν ἐργουεχῆται. καὶ ἐπανῆλθε ταχέως σὺν τῷ κουφοτάτῳ τῆς στρατιᾶς, καὶ κατέλαβε τὸν Ἀσδρούβαν εἰς τὴν Καρχηδόνα εἰσελθόντα καὶ 2.333 δεινῶς τῷ Μαγκίνῳ ἐπιτιθέμενον· καὶ ἐλθὼν ὁ Σκιπίων τὴν ἐπίθεσιν ἐλυσεν. ἀφικομένου δὲ καὶ τοῦ Πείσωνος ἠδη, ἐκείνον μὲν ἐξω τοῦ τείχους ἀυλίεσθαι κατὰ τινὰς πύλας ἐκέλευσε, καὶ στρατιώτας ἑτέρους πρὸς πυλῖδα τινὰ πολὺ ἀφ' ἑαυτῶν ἀπέχουσαν περιέπεμψε, παραγγείλας αὐτοῖς ἅπαντα πράξειν ἐχρήν, αὐτὸς δὲ τὸ κράτιστον τοῦ στρατοῦ κατὰ μέσας νύκτας λαβὼν ἐνδον τοῦ περιβόλου ἐγένετο, αὐτομόλοις χρησάμενος ἀγούσι, καὶ ὑπὸ τὴν πυλῖδα παραδραμῶν καὶ τὸν μοχλὸν διακόψας τοὺς τε ἐξωθεν ἐφεδρεύοντας εἰσήγαγε καὶ τοὺς φύλακας ἐφθειρε. καὶ πρὸς τὰς πύλας ἠπείχθη καθ' ἑαυτὸν ὁ Πείσων προσήδρευε, τοὺς φρουροὺς τοὺς τὰ μέσα φυλάττοντας ὀλίγους καθ' ἑκάστους ὀντας τρέπων, ὡστε τὸν Ἀσδρούβαν ἅμα τε πυνθάνεσθαι τὰ γενόμενα καὶ ὄραν τὴν τῶν Ῥωμαίων δύναμιν μικροῦ πᾶσαν οὖσαν ἐντὸς. καὶ χρόνον μὲν τινὰ ἀντέσχον, εἰτα τὴν μὲν ἀλλήν πόλιν ἐξέλιπον, εἰς δὲ τὸν Κώθωνα τὴν τε Βύρσαν κατέφυγον. εἰτα ὁ Ἀσδρούβας πάντας τοὺς τῶν Ῥωμαίων αἰχμαλώτους ἀπέκτεινεν, ὡς ἀπόγνωσιν συγγνώμης σχόντες οἱ Καρχηδόνιοι προθυμότερον ἀντικαρτερήσωσι· πολλοὺς δὲ καὶ τῶν ἐπιχωρίων ὡς προδιδόντας ἑαυτοὺς διεχρήσατο. καὶ ὁ Σκιπίων περιεσταύρωσε μὲν αὐτοὺς καὶ ἀπετείχισεν, οὐ μὴν καὶ ταχέως εἰλε. τὰ τε γὰρ τεῖχη καρτερὰ ἦν καὶ οἱ ἐντὸς πολλοὶ ὀντες ἰσχυρῶς ἐν ὀλίγῳ χώρῳ ἠμύνοντο καὶ σίτου ἀφθόνως εἰχον. ὁ γὰρ Βιθίας ὀλκάδας ἀπὸ τῆς ἀντικρῆς τῆς πόλεως ἠπείρου κατὰ κῦμα καὶ ἀνεμον, ὀσάκις σφοδρῶς ἐπνεῖ, ἐς τὸν λιμένα αὐτοῖς εἰσέπεμπε. πρὸς ὁπερ ὁ Σκιπίων μέγα ἐργον καὶ ἐπενόησε καὶ ἐπετέλεσε· τὸν γὰρ εἰσπλουν τοῦ λιμένος στενὸν ὀντα

συνέχωσε, 2.334 χαλεπῶς μὲν καὶ ἐπιπόνως, ὁ μὴ μέντοι ὑπὸ πολυχειρίας τὸ ἐργον ἐξεύργαστο. εἰργεῖν μὲν γὰρ αὐτοὺς ἐπεχείρουν οἱ Καρχηδόνιοι, καὶ πολλὰ μάχαι ἐν τούτῳ ἐγίνοντο, οὐ μέντοι καὶ κωλύσαι τὸ χῶσαι ἠδυνήθησαν. οἱ οὖν Καρχηδόνιοι, τοῦ στόματος τοῦ λιμένος χωσθέντος, τῇ τοῦ σίτου σπάνει δεινῶς ἐπίεσθησαν· καὶ οἱ μὲν ἠτύτομόλουν, οἱ δὲ ἐγκαρτεροῦντες ἐθνησκον, οἱ δὲ τῶν νεκρῶν ἐγεύοντο. ὁ θεὸς ἀθυμίας Ἀσδρούβας πρέσβεις πρὸς τὸν Σκιπίωνα περὶ σπονδῶν ἐπεμψε· καὶ ἐτυχεν αὐτῆς τῆς ἀδείας, εἰ μὴ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀπασὶ καὶ τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν πρᾶξαι ἠθέλησε. διαμαρτῶν οὖν αὐτῆς εἰς τὴν ἀκρόπολιν τὴν γυναικᾶ κατέκλεισεν, ἐπεὶ τῷ Σκιπίωνι ὑπὲρ ἑαυτῆς καὶ τῶν τέκνων διεκηρυκεύαστο· καὶ τὰλλα διώκει τολμηρότερος γενόμενος διὰ τὴν ἀπόγνωσιν. αὐτὸς τε οὖν καὶ ἄλλοι ἀπονοῖα κρατούμενοι καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐμάχοντο, καὶ τὰ μὲν ἠττῶντο, τὰ δ' ἐπεκράτουν, καὶ ἀντεμηχανῶντο πρὸς τὰς Ῥωμαϊκὰς μηχανάς. καὶ ὁ Βιθίας δὲ φρουρίον τι ἐρυμνὸν ἐχὼν καὶ ἐπὶ πολλὰ τῆς ἡπείρου προῖων τοὺς τε Καρχηδονίους ὠφέλει καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐκάκου. διὸ καὶ ὁ Σκιπίων τὸ στράτευμα διελὼν τὸ μὲν τῇ Καρχηδόνι προσεδρεύειν ἐταξε, τὸ δὲ ἐπὶ τὸν Βιθίαν ἐπεμψεν, ἐπιστήσας αὐτῷ τὸν ὑποστράτηγον τὸν Γάιον Λαίλιον· καὶ αὐτὸς ἐκατέρωσε διεφοῖτα ἀμφὸς ἐπισκοπῶν. καὶ ἠλθὼν τὸ φρούριον. εἰς τ' αὐθις πάσῃ τῇ στρατιᾷ ἐπολιορκεῖτο ἡ Καρχηδών. Ἀπογνόντες οὖν οἱ Καρχηδόνιοι μηκέτι ἐκάτερον 2.335 τεῖχος διασώσασθαι δύνασθαι, εἰς τὸν τῆς Βύρσης περίβολον αὐτῶν καὶ ἐρυμνότερον ἀνεσκεύασαντο, καὶ μετακομίσαντες ὁσα ἠδύναντο, κατέπηραν νυκτὸς τὸ νεώριον καὶ τῶν ἄλλων τὰ πλείω, ἵνα τῆς ἐξ αὐτῶν ὠφελείας τοὺς πολεμίους στερήσωσιν. ὡς δ' ἐγγὺν τὸ ἐργον οἱ Ῥωμαῖοι, τὸν λιμένα κατέσχον καὶ ἐπὶ τὴν Βύρσαν ἐχώρησαν, καὶ κατασχόντες τὰς ἐκατέρωθεν αὐτῆς οἰκίας οἱ μὲν ἐπὶ τῶν τεγῶν αὐτῶν ἐπὶ τὰς αἰεὶ ἐχομένας ἐβάδιζον, οἱ δὲ τοὺς τοίχους διορύσσοντες κάτωθεν διήεσαν, ἕως πρὸς αὐτὴν τὴν ἀκρὰν ἀφίκοντο. ἐνταῦθα δὲ γενομένοις οὐκέτι ἀντήραν οἱ Καρχηδόνιοι, ἀλλ' ἐπεκηρυκεύσαντο, πλὴν τοῦ Ἀσδρούβου. ἐκεῖνος δὲ μετὰ τῶν αὐτομόλων, ὁ γὰρ Σκιπίων οὐκ ἐσπέισατο αὐτοῖς, εἰς τὸ Ἀσκληπιεῖον ἀνειλήθη μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν παίδων, κἀντεῦθεν ἠμύνετο τοὺς προσβάλλοντας, μέχρις οὐ ἐμπρήσαντες τὸν νεῶν οἱ αὐτόμολοι ἐπὶ τὸ τέγος αὐτοῦ ἀνέβησαν, τὴν ἐσχάτην τοῦ πυρὸς ἀνάγκην ἀναμένοντες· τότε γὰρ ἤσσηθεις πρὸς τὸν Σκιπίωνα ἠλθεν ἰκετηρίαν ἐχὼν. ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν ἡ γυνὴ ἀντιβολοῦντα ὄνομαστί ἀνεκάλεσεν, καὶ ἐξονειδίσασα ὅτι ἑαυτῷ τὴν σωτηρίαν πράξας οὐκ ἐπέτρεψεν ἐκεῖνη σπέισασθαι, τὰ τέκνα ἐνέβαλεν εἰς τὸ πῦρ καὶ ἑαυτὴν προσεπέριψεν. Ἐλὼν οὖν οὐτω τὴν Καρχηδόνα Σκιπίων τῇ γερουσίᾳ ἐπέστειλε τάδε "Καρχηδὼν ἕλω· τί οὖν κελεύετε;" ἀναγνωσθέντων οὖν τούτων βουλὴν ἐθεντο περὶ τοῦ τί δέον ποιεῖν. καὶ ὁ μὲν Κάτων κατασκάψαι τὴν πόλιν καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἐξαφανίσειν δεῖν ἐγνωμάτευσεν, ὁ δὲ Νασικᾶς φείσασθαι τῶν Καρχηδονίων καὶ ἐτι συνεβούλευε. κἀντεῦθεν εἰς ἀντιλογίαν πολλὴν προήχθη καὶ ἀμφισβήτησιν τὸ 2.336 συνέδριον, ἕως ἐφη τις οἱ εἰ καὶ δι' οὐδὲν ἐτερον, ἀλλὰ γε ἑαυτῶν ἐνεκα φείσασθαι αὐτῶν ἀναγκαῖον νομίζοιτο αὐτῶν, ἵνα ἀνταγωνιστὰς αὐτοὺς ἐχόντες ἀρετὴν ἀσκῶσι, καὶ μὴ πρὸς ἡδονὰς καὶ τρυφὴν τράπωνται, τῶν δυναμένων αὐτοὺς καταναγκάζειν εἰς ἀσκησιν τῶν πολεμικῶν περιαιρεθέντων, καὶ χεῖρους ὑπ' ἀνασκησίας γένωνται, ἀξιοχρέους ἀντιπολέμους μὴ ἐχόντες. ἐκ τούτων οὖν τῶν λόγων πάντες κατασκάψαι τὴν Καρχηδόνα ὠμογνωμόνησαν, μήποτε εἰρηνήσειν ἐκείνους πιστεύσαντες ἀκριβῶς. καὶ πᾶσα ἀρδὴν ἀνάστατος γέγονε, καὶ ἐπάρατον ἐψηφίσθη τὸ ἐπ' αὐτὴν κατοικῆσαί τινα. καὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀλόντων οἱ μὲν πλείους εἰς τὸ δεσμοτήριον ἐνεβλήθησαν κάκεῖ διεφθάρησαν, ὀλίγοι δὲ τινες πλὴν τῶν πάνυ πρώτων ἐπράθησαν· οὐ τοι γὰρ οἱ τε οἱ μῆροι καὶ ὁ Ἀσδρούβας καὶ ὁ Βιθίας ἄλλοι ἄλλῃ τῆς Ἰταλίας ἐν φρουραῖς ἀδέσμοις κατεβίωσαν. ὁ δὲ Σκιπίων δόξης τε ἐτυχὲ καὶ τιμῆς, καὶ Ἀφρικανὸς οὐκ ἀπὸ τοῦ

πάππου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν οἰκείων ἐπεκέκλητο πράξεων. Τότε δὲ καὶ ἡ Κόρινθος κατεσκάφη. ἐπεὶ γὰρ οἱ τῶν Ἑλλήνων κορυφαιότατοι ὑπὸ Παύλου τοῦ Αἰμιλίου μετωκίσθησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν, οἱ λοιποὶ τὸ μὲν πρῶτον πρεσβείαις τοὺς ἀνδρας ἀπήτουν, ὡς δ' οὐκ ἐτυχον, καὶ τινες ἐκείνων τὴν οἰκαδε ἀπογνόντες ἐπάνοδον ἑαυτοὺς διεχρήσαντο, χαλεπῶς διέκειντο καὶ πένθος δημόσιον ἐποίησαντο, τοῖς τε τὰ Ῥωμαίων φρονοῦσι παρὰ σφίσι ὠργίζοντο, οὐ μόντοι καὶ πολέμιόν τι ἐπεδείξαντο, μέχρις οὐ τοὺς περιλιπεῖς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐκομίσαντο. τότε δὲ 2.337 διενεχθέντες ἀλλήλοις οἱ τ' ἡδίκημένοι καὶ οἱ τὰ ἀλλότρια εχοντες ἐπολέμησαν. ἤρξαντο δὲ τῆς διαφορᾶς οἱ Ἀχαιοί, τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐγκαλοῦντες ὡς αἰτίοις τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς· καὶ τῶν Ῥωμαίων διαλλακτὰς αὐτοῖς στειλάντων οὐκ ἐπέισθησαν, ἀλλὰ πρὸς πόλεμον ὤρμησαν, Κριτόλαον προστησάμενοι. δεῖσας οὖν ὁ Μέτελλος μὴ καὶ τῆς Μακεδονίας ἀψωνται, ἡ δὲ γὰρ εἰς τὴν Θεσσαλίαν παρήλθον, προαπὴντησεν αὐτοῖς καὶ ἐτρέψατο. Καὶ τοῦ Κριτολάου πεσόντος διχῆ διήρητο τὸ Ἑλληνικόν. οἱ μὲν γὰρ πρὸς εἰρήνην ἀπέκλιναν καὶ τὰ ὄπλα κατέθεντο, οἱ δὲ καὶ ἐτι ἐστασίαζον τῷ Διαίῳ τὰ πράγματα ἐπιτρέψαντες. ἀμαθόντες οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπ' αὐτοὺς τὸν Μόμμιον ἐπεμψαν. ὁ δὲ τὸν μὲν Μέτελλον ἀπήλλαξεν, αὐτὸς δὲ τοῦ πολέμου ἐιχετο. καὶ τινα πληγὴν μέρει τῆς στρατιᾶς λαβὼν ἐξ ἐνέδρας, τοῦ Διαίου καταδιώξαντος μέχρι τοῦ σφῶν στρατοπέδου τοὺς φεύγοντας, ἀντεπεξῆλθε, καὶ τρεψάμενος αὐτὸν πρὸς τὸ τῶν Ἀχαιῶν ἦλθε χαράκωμα. ἀθροίσας δὲ δύναμιν ὁ Δίαιος πλείονα συμβαλεῖν αὐτοῖς ἐπεχείρησεν. ὡς δ' οὐκ ἀντεξώρμησαν οἱ Ῥωμαῖοι, κατεφρόνησεν αὐτῶν, καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν στρατοπέδων κοῖλον οὖν προῆλθεν. ἰδὼν οὖν τοῦθ' ὁ Μόμμιος, τῶν ἰπέων τινὰς λάθρα ἐπεμψεν, ἵνα ἐκ πλαγίου αὐτοῖς ἐπιγένηται. καὶ ἐπεὶ ἐκείνοι προσβαλόντες αὐτοὺς συνετάραξαν, ἐπήγαγε τὴν φάλαγγα κατὰ πρόσωπον, καὶ πολλοὺς ἐφόνευσεν. ἐκ δὲ τούτου Δίαιος μὲν ἀπογνοὺς ἑαυτὸν ἀπέκτεινε, τῶν δ' ἐκ τῆς μάχης περισωθέντων οἱ μὲν Κορίνθιοι κατὰ τὴν χώραν ἐσκεδάσθησαν, οἱ δ' ἄλλοι 2.338 οἰκαδε ἐφυγον. ὁ θέν καὶ οἱ ἐν τῷ τείχει Κορίνθιοι πάντας ἀπολωλέναι νομίσαντες ἐξέλιπον τὴν πόλιν· καὶ κενὴν αὐτὴν ἀνδρῶν ὁ Μόμμιος ἐλαβε. καὶ μετὰ ταῦτα κάκεις καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἀπόνως προσεποιήσατο. καὶ τότε μὲν τὰ τε ὄπλα αὐτῶν καὶ ὅσα πρὸς τοῖς ἱεροῖς ἀνέκειντο καὶ τοὺς ἀνδριάντας τὰς τε γραφὰς καὶ ἐπιτάγματα πρὸς κόσμον ἐιχον παρείλετο, πεμφθέντων δὲ οἱ τοῦ τε πατρὸς καὶ ἄλλων ἐπὶ καταστάσει τῶν ἀλόντων, τείχη τε τινῶν περιεῖλε καὶ ἐλευθέρους πάντας καὶ αὐτονόμους πλὴν τῶν Κορινθίων ἀφήκε. τῆς δὲ Κορίνθου τοὺς τε οἰκίτορας ἀπέδοτο καὶ τὴν χώραν ἐδημοσίωσε, τὰ τε τείχη καὶ τὰ ἄλλα οἰκοδομήματα πάντα κατέσκαψε, φοβηθεὶς μὴ καὶ αὐθις τινὲς πρὸς αὐτὴν οἰαμεγίστην συστῶσιν. ἵνα δὲ μήτε τις ἐκείνων λάθῃ μήτε τῶν λοιπῶν τις Ἑλλήνων πρᾶτῃ ὡς Κορίνθιος, συνεκάλεσε, πρὶν ἐκφῆναι τὸ ποιητέον, πάντας τοὺς παρόντας, καὶ αὐτοὺς ἀφανῶς πως τοῖς στρατιώταις ἐγκυκλωσάμενος ἐκήρυξε τὴν τε τῶν ἄλλων ἐλευθερίαν καὶ τὴν τῶν Κορινθίων δούλωσιν. ἐπειτα προσέταξε πᾶσι τῶν παρεστηκότων σφίσι λαβέσθαι, καὶ οὕτω σαφῆ τὴν διάκρισιν αὐτῶν ἐποίησατο. Καὶ ἡ μὲν Κόρινθος οὕτως ἀνάστατος γέγονε, τὸ δ' ἄλλο Ἑλληνικὸν παραχρῆμα μὲν καὶ σφαγαῖς καὶ χρημάτων ἐκλογαῖς ἐκακώθη, ἐπειτα ἐν τε ἀδείᾳ καὶ ἐν εὐδαιμονίᾳ τοσαύτη ἐγένετο ὥστε λέγειν ὅτι, εἰ μὴ θάττον ἐαλώκεισαν, οὐκ ἂν ἐσέσωσαντο. Ἡ μὲν οὖν Καρχηδῶν ἡ τε Κόρινθος αἰ ἀρχαῖαι ἐκείναι τοῦτο τέλος ἀμα ἐσχον, χρόνῳ δὲ πολλῷ ὑστερον ἀποικίαν Ῥωμαίων λαβοῦσαι ἠνθησαν αὐθις καὶ εἰς τὴν παλαιὰν ἐπανῆλθον κατάστασιν. Τὰ μὲν οὖν μέχρι τοῦδε πεπραγμένα Ῥωμαίοις, 2.339 βίβλων τυχῶν τῶν πάλαι ταῦτα ἱστορησάντων ἀρχαίων ἀνδρῶν, ἐκεῖθεν ἐξείληφα κατ' ἐπιτομὴν καὶ τῷ συγγράμματι τούτῳ ἐντέθεικα, ἐπὶ δὲ τοῖς ἐξῆς αὐτοῖς ὑπᾶτοις καὶ τοῖς δικτάτωρσιν ἐπράχθη μέχρις ἀνταῖς ἀρχαῖς ταύταις τοῖς ἐν τῇ

ῥώμη διωκεῖτο τὰ πράγματα, μή μέ τις αἰτιῶτο ὡς ἡ καταφρονήσει ἡ ῥάθυμία ἡ ο κνω ταῦτα παρελθόντα καὶ ἀτελές οἰον εἰακότα τὸ σύγγραμμα. οὐ γὰρ ῥαστώνη μοι τὰ λείποντα παρεώραται, οὐδ' ἡμιτελές ἐκὼν τὸ πόνημα καταλέλοιπα, ἀλλ' ἀπορία βίβλων αἰ περ αὐτὰ διεξίασι, καὶ ταῦτα πολλάκις ζητήσαντί μοι ταύτας, μὴ εὐρηκότε δ' ο μως, οὐκ οἰδα εἰ θ' ο τι μὴ σώζονται, τοῦ χρόνου διεφθαρκότος αὐτάς, εἰ θ' ο τι μὴ φροντιστικώτερον τὴν τούτων ἰσως ζήτησιν ἐποίησαντο οἱς αὐτὴν ἀνεθέμην, αὐτὸς ὑπερόριος ὡν καὶ πόρρω τοῦ α στεος ἐν νησιδίῳ ἐνδαιτώμενος. ο τι γοῦν μοι ταῖς βίβλοις ταύταις νῦν οὐκ ἐξεγένετο ἐντυχεῖν, ἡμίεργος ἐντεῦθεν ο σον ἐπὶ τοῖς τῶν ὑπάτων εργοῖς, ἀλλὰ μέντοι καὶ τοῖς τῶν δικτατῶρων ἡ ἱστορία γεγένηται. παρελθὼν οὐν αὐτὰ καὶ α κων, τὰ τῶν αὐτοκρατόρων συγγράψομαι, μικρά τινα προδιηγησάμενος, ἵν' ο θεν εἰς αὐταρχίαν ἐξ ἀριστοκρατίας ἡ καὶ δημοκρατίας οἱ Ῥωμαῖοι μετηνέχθησαν δῆλον εἰη τοῖς ἀναγνωσομένοις τὸ σύγγραμμα, α μα τε πρὸς τούτῳ καὶ ἀκολουθίας ε χοίτο ἡ γραφή.

2.340 ΒΙΒΛΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΖΩΝΑΡΑ. ΕΠΙΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΣΥΛΛΕΓΕΙΣΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣΑ ΠΑΡΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΤΟΥ ΖΩΝΑΡΑ. Η ΜΕΝ ΠΡΟΤΕΡΑ ΒΙΒΛΟΣ ΠΕΡΙΕΧΕΙ ΤΑ ΕΒΡΑΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΩΝ ΥΠΑΤΕΙΩΝ, ΑΥΤΗ ΔΕ ΤΑΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ. Ἐξ ἀρχῆς μὲν οὐν, ὡς ἐν τῇ προτέρᾳ βίβλῳ μοι προϊστόρηται, βασιλεῦσιν ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀνεῖτο ἀρχὴ μέχρι τῆς τῶν Ταρκυνίων τυραννίδος καὶ καταλύσεως, ε κτοτε δὲ στρατηγοῖς καὶ δικτάτωρσιν ὑπάτοις τε καὶ χιλιάρχοις, ἀλλὰ μὴν καὶ δημάρχοις ἡ τῶν κοινῶν διοίκησις ἀνετίθετο, καὶ τοιαύταις πολιτείαις τὰ Ῥωμαίων ἰθύνετο μέχρι Πομπηίου Μάγνου καὶ Γαῖου Ἰουλίου τοῦ Καίσαρος. υἱὸς δὲ ἡν ὁ Πομπήιος Στράβωνος, ἐνὸς τῶν ἐπισήμων Ῥωμαίων καὶ στρατηγίας ἤξιωμένου, τῷ Κίννα τε ἀντιτεταγμένου τυραννικώτερον τῇ ἀρχῇ χρωμένῳ. ἡ δὲ γὰρ ἐνόσει Ῥωμαίοις τὰ πράγματα, καὶ ἐπὶ τυραννίδα οἱ σφῶν ἀπέκλινον α ρχοντες, ἀλλ' οὐ νομίμως α ρχειν ἐβούλοντο. ὁ μὲν οὐν πατήρ αὐτοῦ Στράβων διὰ φιλοχρηματίαν ὑπὸ Ῥωμαίων μεμίσητο, ὁ δὲ Πομπήιος ἐφιλεῖτο διὰ τε πίστιν ἡ θους καὶ τὸ εὐέντεκτον καὶ 2.341 τὸ σῶφρον τὸ περὶ δίαιταν καὶ τὴν ἐν ο πλοῖς α σκησιν. καὶ τοσοῦτον ἡν τὸ πρὸς αὐτὸν φίλτρον ὡς δέισαντος αὐτοῦ τὸν Κίνναν ἐκ διαβολῆς καὶ τοῦ στρατοπέδου λάθρα διεκπεσόντος, ἐπεὶ τε μὴ ἡν ἐμφανῆς λόγου διαδοθέντος ο τι ἀνήρηται παρὰ Κίννα, ὡ ρμησαν κατ' αὐτοῦ οἱ μισοῦντες καὶ α λλος αὐτόν, καὶ ἀνηρέθη Κίννας φεύγων καταληφθεὶς ὑπὸ του τῶν λοχαγῶν. Οὐτω δὲ Κίννα φθαρέντος Κάρβων τὰ πράγματα διεδέξατο, ἐμπληκτότερος ἐκείνου τύραννος. τοῦ Σύλλα δ' ἀντικαθισταμένου τῷ Κάρβωνι, τούτῳ προσετέθη καὶ ὁ Πομπήιος· οὐ πρότερον μέντοι προσήλθε πρὶν α ν τινος χάριτος πρὸς ἐκείνον κατήρξατο. ἡν μὲν οὐν τότε εἰκοσι καὶ τρία γεγονῶς ε τη, καὶ στρατιωτικὸν καταλέξας περιῆει τὰς πόλεις, τοὺς τὰ Κάρβωνος φρονοῦντας ἐξελαύνων αὐτῶν, καὶ πρὸς Σύλλαν ἀπιών. ἐν δὲ τῷ ἀπιέναι τρεῖς αὐτὸν στρατηγοὶ τῶν προσκειμένων τῷ Κάρβωνι ἐκυκλώσαντο. ὁ δὲ τούτους τρεψάμενος τὰς πόλεις αὐτῷ προσχωρούσας ἐδέχετο. εἰ τ' αυ θις Σκιπίωνος τοῦ ὑπάτου ἐπιόντος αὐτῷ τὸ Σκιπίωνος στρατιωτικὸν ἀσπασάμενον τοὺς τοῦ Πομπηίου αὐτῷ προσεργύρησαν, ὁ δὲ Σκιπίων ε φυγε. καὶ Κάρβωνος δὲ ἰπέων ἰλας συχνὰς πέμψαντος κατ' αὐτοῦ, καὶ ταύτας ἐτρέψατο, ὡς δι' ἀπόγνωσιν σωτηρίας ἑαυτοῦς αὐτῷ ἐγχειρίσαι. οὐτω δὲ αὐτὸν ὁ Σύλλας ἐδέξατο ὡς ἀποπηδήσαι τοῦ ἱππου καὶ προσαγορευθεὶς αὐτοκράτωρ ὑπὸ Πομπηίου καὶ αὐτὸς ἀντιπροσερεῖν αὐτοκράτορα τὸν Πομπήιον. καὶ τα λλα δὲ ταῖς πρώταις φιλοφροσύναις συνέβαιναν· ὑπεξανίστατο γὰρ προσιόντι τῷ Πομπηίῳ καὶ α λλα πρὸς τιμὴν ἐκείνου ἐποίει α πρὸς α λλους οὐκ ὡ πτο ῥαδίως ποιῶν. ἐπεὶ δ' 2.342 ἐκράτησε τῆς Ἰταλίας ὁ Σύλλας καὶ δικτάτωρ ἀνηγορεύθη, τοὺς μὲν α λλους ἡγεμόνας καὶ στρατηγοὺς ἡμείβετο πλουτίζων καὶ ἐπ' ἀρχὰς καθιστῶν, Πομπήιον δὲ οἰκειώσασθαι ε πευσεν ἑαυτῷ· καὶ πείθει αὐτὸν τὴν γαμετὴν ἡν εἰ χεν

ἀποπεμφόμενον ἀγαγέσθαι τὴν ἑαυτοῦ πρόγονον Αἰμιλίαν, ἢ τὴν ἢ Μετέλλα, ἢ τῷ Σύλλα συνώκει, ἐκ Σκαύρου ἐγένετο τοῦ προτέρου ἀνδρός. ἢ δὲ τὰ τοῦ γάμου τυραννικά· ἀνδρὶ γὰρ ἢ Αἰμιλία ἢ δὴ ἐκδέδοτο καὶ ἐκύει. Οὐ τῷ δ' ὁ Σύλλας οἰκειωσάμενος τὸν Πομπήιον εἰς Σικελίαν ἀπέστειλε μετὰ βαρείας δυνάμεως· ἢ γὰρ ἢ νῆσος τοῖς τοῦ Κάρβωνος ὄρμητῆριον. καὶ ἀπελθόντος ἐκεῖ Πομπηίου οἱ μὲν ἐναντίοι τῆς νήσου ἐξέστησαν, αὐτὸς δὲ τὰς πόλεις ἀνελάμβανε τετραχωμένας καὶ φιλανθρώπως ἐκέχρητο. κατασχὼν δὲ καὶ τὸν Κάρβωνα ἀνεῖλεν. ἀκούων μέντοι τοὺς στρατιώτας ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις ἀτακτεῖν, σφραγίδας ταῖς αὐτῶν μαχαίραις ἐπέβαλεν, ἢ ὁ μὴ φυλάξας ἐκολάζετο. Ταῦτα δὲ πράττων ἐν Σικελίᾳ ἐδέξατο γράμματα τῆς συγκλήτου καὶ Σύλλα κελεύοντα πλεῖν εἰς Λιβύην καὶ πολεμεῖν Δομίτιῳ. καὶ ὁ μὲν ἐξέπλει, ἑπτακισχίλιοι δὲ αὐτῷ τῶν ὑπὸ τὸν Δομίτιον προσεχώρησαν. ἀντιτεταγμένου δὲ Δομίτιου συρρήγνυνται τὰ στρατεύματα, καὶ νικῶσιν οἱ Πομπηίου, καὶ ὁ Δομίτιος κτείνεται. τῶν δὲ πόλεων αἱ μὲν εὐθὺς προσεχώρησαν, αἱ δὲ κατὰ κράτος ἐάλωσαν. καὶ εἰς τὴν Νομαδικὴν ἐμβαλὼν, καὶ πάντων κρατήσας οἱς ἐνέτυχε τεσσαράκοντα ταῖς πάσαις ἡμέραις, γράμματα δέχεται Σύλλα, ἀφεῖναι μὲν τὴν ἀλλήν στρατῶν, αὐτὸν δὲ μεθ' ἑνὸς τάγματος περιμένειν εἰς Ἰτύκην τὸν διαδεξόμενον στρατηγόν. ἐπὶ τούτοις αὐτὸς μὲν καθ' ἑαυτὸν ἤχθετο, ὁ δὲ στρατὸς εἰς τοῦμφανὲς ἠγανάκει. καὶ θέλοντος προελθεῖν Πομπηίου, τοῦ τε Σύλλα κακῶς ἐμνημόνευον κάκεινον οὐκ εἰς τὴν πίστευεῖν τῷ τυράννῳ ἑαυτὸν. καὶ ὁ μὲν ἐπειρᾶτοπραῦνειν αὐτούς, οἱ δὲ μένειν αὐτὸν καὶ ἀρχεῖν ἐκέλευον, ἀχρὶς οὐ προσλιπαρούντων καὶ καταβοῶντων ὡς μὴ ἀναιρήσειν ἑαυτὸν, εἰ βιάζοιντο· καὶ μόλις οὐ τῶς ἐπαύσαντο. Πρῶτον μὲν οὐ ν ἠγγέλη τῷ Σύλλα ἀφεστάναι Πομπήιον, εἰ τα πυθόμενος τάληθές ἀπήντησεν αὐτῷ προσιόντι καὶ δεξιωσάμενος Μάγνον προσεῖπε μεγάλη φωνῇ· σημαίνει δὲ μέγαν ὁ Μάγνος. θρίαμβον δὲ Πομπηίου αἰτοῦντος ὁ Σύλλας ἀντέλεγεν ὡς ὑπάτῳ ἢ στρατηγῷ θριαμβεύειν νενόμισται, ἀλλῶ δὲ οὐδενί· εἰ δὲ Πομπήιος οὐ πῶ γενειῶν ἀκριβῶς θριαμβεύσει, ὡς βουλῆς διὰ τὴν ἡλικίαν οὐ μέτεστιν, ἐπίφθορος εἶσται αὐτῷ ἢ τιμῆ. ταῦτα τοῦ Σύλλα λέγοντος ὁ Πομπήιος οὐχ ὑπέπτηξεν, ἀλλ' ἐννοεῖν εἴη δεῖν οἱ τὸν ἡλίον ἀνατέλλοντα πλείονες ἢ δυόμενον προσκυνοῦσι, δηλῶν ἐντεῦθεν ὡς αὐτῷ μὲν ἢ δύναιμις αὐξεται, ἐκείνῳ δὲ μειοῦται τε καὶ μαραίνεται. πρὸς ταῦτα ὁ Σύλλας καταπλαγεῖς, δις ἐφεξῆς "θριαμβευσάτω" ἐβόησεν. ὡς δὲ οἱ στρατιῶται ἐνοχλεῖν ἐβούλοντο καὶ θορυβεῖν, μὴ τυχόντες ἡλικίων προσεδόκησαν, ὁ Πομπήιος ἀφήσειν εἴη μᾶλλον τὸν θρίαμβον ἢ κολακεύσειν τοὺς στρατιώτας. πρὸς ὁ Σερούλιος ἀνὴρ ἐπιφανῆς καὶ ἀντιλέγων πρὶν πρὸς τὸν θρίαμβον "νῦν," εἴη, "Πομπήιος καὶ Μάγνος ἀληθῶς καὶ ἀξίος θριαμβεῦσαι." Σύλλας δὲ ἠνιάτο μὲν ὄρων εἰς ὁσον πρόεισι 2.344 δόξης καὶ δυνάμεως ὁ Πομπήιος, αἰσχυρόμενος δὲ κωλύειν ἡσυχίαν ἢ γε. Λέπιδος μέντοι σπουδῇ Πομπηίου ὑπατείας τυχῶν, εἰς τὴν Σύλλα δύναιμις ἐκείνου τελευτήσαντος ἑαυτὸν εἰσεποιεῖ, καὶ εὐθὺς ἐνοπλος ἢ, τὰ τῶν στάσεων ἀνακινῶν ὑπολείμματα. καὶ ὁ Πομπήιος ἠγεμῶν στρατεύματος ἀπεδείχθη κατὰ Λεπίδου, ἢ δὴ πολλὰ τῆς Ἰταλίας κεκινηκός καὶ τὴν ἐντὸς Ἀλπεων Γαλατίαν διὰ Βρούτου κατέχοντος. τῶν μὲν οὐ ν ἀλλων ῥαδίως ἐκράτησεν ὁ Πομπήιος, ἀντικαθήμενος δὲ τῷ Βρούτῳ ἐχρόνισεν. εἰ τα ἑαυτὸν ὁ Βρούτος αὐτῷ ἐνεχείρισεν, ἢ μεταβαλλόμενος ἢ προδοθεῖς. καὶ ὁ μὲν ἀνηρέθη, οὐ περ υἱὸς ἢ ὁ τὸν Καίσαρα ὑστερον διαχειρισάμενος Βρούτος, Λέπιδος δὲ τῆς Ἰταλίας ἐκπεπτωκῶς νόσῳ ἀπέθανεν. Ὁ μέντοι Σερτώριος τὴν Ἰβηρίαν ἐχῶν φοβερὸς ἢ. καὶ πρὸς τοῦτον οὐ ν ὁ Πομπήιος ἐστάλη, συμμαχήσων Ὀπίῳ Μετέλλῳ μαχομένῳ πρὸς τὸν Σερτώριον. εἰς Ἰβηρίαν δὲ ἀφικόμενος πρῶτον μὲν δυοῖς στρατηγοῖς ἀντικατέστη τοῦ Σερτωρίου, καὶ νικήσας ὑπὲρ μυρίου ἀπέκτεινεν· εἰ τα καὶ αὐτῷ Σερτωρίῳ προσμίξας ἀμφίδοξον ἐσχηκε τὸν ἀγῶνα. ἐπελθόντος δὲ Πομπηίου οὐ ντι ἰπότη ἄνδρὸς

μεγάλου πεζοῦ, ὁ μὲν Πομπήιος ὑπ' ἐκείνου ἐπλήγη τὴν χεῖρα, ἐκείνος δὲ ὑπὸ Πομπηίου αὐτὴν ἀπέκοπη. ἐνωθεὶς δὲ τῷ Μετέλλῳ ἐτίμησε τὸν ἀνδρα καὶ ἐτιμήθη. Ἄλλὰ τοῦ Σερτωρίου δολοφονηθέντος ὑπὸ τῶν φίλων, Περπέννας ὁ τῶν αὐτοῦ ἡγεμόνων κορυφαϊότατος ἐπεχείρησεν ἐκείνῳ ποιεῖν ὁμοίως, τὰς ἐκείνου δυνάμεις περιβαλλόμενος. ἀλλ' ὁ Πομπήιος ἀντιταξάμενος αὐτῷ ἐκράτησε πάντων· καὶ διεφθάρησαν οἱ πλεῖστοι τῶν ἡγεμόνων ἐν τῇ μάχῃ, αὐτὸν δὲ τὸν Περπένναν ἐαλωκότα ζῶν ἀπέκτεινε. καὶ 2.345 προσμείνας ἐκεῖ καὶ καταστήσας τὰ πράγματα καὶ κατασβέσας τὰς ταραχὰς εἰς Ἰταλίαν ἀπήγαγε τὸν στρατόν. ἦν δ' ὑποψία καὶ δέος ὡς οὐ προήσεται τὸ στράτευμα, δι' ὃ πλὴν δὲ βαδιεῖται μοναρχίας κατάρχων. ὁ δὲ καὶ ταύτην ἀνείλε τὴν ὑπόνοιαν, ἀφήσειν τὸ στράτευμα φήσας μετὰ τὸν θρίαμβον. ἐν δ' ἐτι οἱ βασκαίνοντες αὐτὸν ἠτιῶντο, ὅτι τῷ δήμῳ μᾶλλον ἢ τῇ βουλῇ προσένεμεν ἑαυτόν· ὁ περ ἦν ἀληθής. οὐ γὰρ ἐστὶν οὐτινος ἔμμανέστερον ὁ Ῥωμαίων ἡράσθη δῆμος. ἐψηφίσθη γοῦν αὐτῷ ὑπατεία καὶ δεῦτερος θρίαμβος· συνυπατεύειν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Κράσος ἐψηφίσθη αὐτοῦ σπουδάσαντος. ἀλλ' ἀποδειχθέντες ὑπατοὶ διεφέροντο, καὶ ἐν μὲν τῇ βουλῇ ὁ Κράσος ἰσχυρὸς μᾶλλον, παρὰ δὲ τῷ δήμῳ ἐκράτει Πομπήιος. παρητήσατο δὲ καὶ τὴν στρατηγίαν· καὶ ἐθους ὁ νότος τοῖς Ῥωμαίοις ἰππεῦσιν, ὅταν στρατεύσωνται τὸν νόμιμον χρόνον, ἀγειν τὸν ἵππον εἰς ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς τιμητάς, καταριθμεῖσθαι τε τῶν στρατηγῶν καὶ αὐτοκρατόρων ἐκαστὸν ὑφ' οἷς ἐστρατεύσαντο, καὶ εὐθύνας διδόναι τῆς στρατείας καὶ οὐτως ἀφίεσθαι, νεμομένης τιμῆς ἢ ἀτιμίας προσηκούσης τοῖς βίοις ἐκάστων, τότε προεκάθηντο μὲν οἱ τιμηταὶ καὶ οἱ ἰππεῖς παρήεσαν ἐξεταζόμενοι, ὠφθη δὲ καὶ Πομπήιος εἰς τὴν ἀγορὰν τὰ μὲν ἀλλὰ παράσημα τῆς ἀρχῆς ἔχων, αὐτὸς δ' ἀγων τὸν ἵππον διὰ χειρός. ἦν δὲ τοῦ δήμου θαῦμα καὶ σιωπή. εἰ ταῦτα ὁ εἰς τῶν τιμητῶν "πυθάνομαί σου" εἶπεν "ὦ Πομπήιε Μάγνε, εἰ πάσας ἐστράτευσαι τὰς κατὰ νόμον στρατείας." ὁ δὲ μεγάλη φωνῇ "ἐστράτευμαι" ἀπεκρίνατο, "καὶ πάσας ὑπ' ἑμαυτῷ αὐτοκράτορι." πρὸς τοῦτο ὁ δῆμος ἐξέκραγε, καὶ οἱ τιμηταὶ τοῖς πολίταις χαριζόμενοι ἀναστάντες προέπεμπον αὐτὸν οἰκαδε. 2.346 Ἡδὴ δὲ τῆς ἀρχῆς περανθείσης ἀπέθετο αὐτὴν ὁ Πομπήιος. καὶ μετὰ ταῦτα ὁ πειρατικὸς αὐτῷ ἀνετέθη πόλεμος. ὠρμητο μὲν γὰρ ἡ πειρατικὴ δύναμις ἐκ Κιλικίας, ἐν τῷ Μιθριδατικῷ πολέμῳ ταῖς βασιλικαῖς ὑπηρεσίαις χρῆσασα ἑαυτήν· εἰ ταῦτα Ῥωμαίων ἐν τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις συμπεσόντων ἀλλήλοις, ἀφύλακτος οὐσα ἢ θάλασσα κατ' ὀλίγον αὐτοὺς ἐφειλκύσατο· καὶ δυνάμιν σχόντες οὐ τοῖς πλέουσιν ἐπετίθεντο μόνον, ἀλλὰ καὶ νῆσους καὶ πόλεις παραλίους παρεσπῶντο. ἐγένοντο δ' οὐκ αἰ μὲν ληστρικαὶ νῆες ὑπὲρ χιλίας, αἱ δὲ ἀλοῦσαι ὑπ' αὐτῶν πόλεις ὑπὲρ τετρακοσίας. πολλὰ δὲ καὶ τῶν ἀβάτων ἐξέκοψαν ἱερῶν, ἐνύβριζον δὲ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις. ὁπότε γὰρ τις ἀλοῦς ἀνεβόησεν Ῥωμαῖος εἰναί, ἐκπεπλήχθαι προσποιούμενοι καὶ δεδιέναι, τοὺς τε μηροὺς ἐπαίοντο καὶ προσέπιπτον αὐτῷ· καὶ οἱ μὲν ὑπέδουν αὐτὸν κάλτια, οἱ δὲ τήβεννον περιέβαλλον, οὐτω τε κατειρωνευσάμενοι τέλος ἐν μέσῳ πελάγει κλίμακα προβαλόντες ἐκέλευον ἐκβαίνειν καὶ ἀπιέναι χαίροντα· εἰ δὲ μὴ βούλοιο, ὠθοῦντες αὐτὸν κατέδυνον. Πάσης δὲ θαλάσσης ἀπλώτου τοῖς ἐμπόροις οὐσης, σπάνις ἦν τῶν ἀναγκαίων ἐν τῇ ἀγορᾷ. δόξαν δὲ τὸν Πομπήιον ἐκπέμψαι κατὰ τῶν πειρατῶν, Γαβίνιος εἰς τῶν Πομπηίου συνήθων ἐγραψε νόμον οὐ ναυαρχίαν, ἀντικρυς δὲ μοναρχίαν αὐτῷ διδόντα. ἐδίδου γὰρ ὁ νόμος αὐτῷ ἀρχὴν τῆς ἐντὸς Ἡρακλείων στηλῶν θαλάσσης, ἡπείρου δὲ πάσης ἀπὸ θαλάσσης ἐπὶ τετρακόσια στάδια, καὶ πεντεκαίδεκα πρεσβευτὰς ἐκ τῆς βουλῆς ἐλέσθαι ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος ἡγεμονίας, χρήματα δὲ λαμβάνειν ἐκ τῶν ταμιείων καὶ τῶν τελῶν 2.347 ὁσα βούλοιο, καὶ ναῦς διακοσίας. ταῦτα ὁ μὲν δῆμος προθύμως ἐδέξατο· οἱ δὲ τῆς συγκλήτου περιφανέστεροι φόβου ἀξιὸν ἐνόμιζον τὸ τῆς ἐξουσίας ἀπερίληπτον καὶ ἀόριστον, καὶ ἀντέλεγον, πλὴν Καίσαρος· οὐτος δὲ συνηγόρει τῷ νόμῳ, οὐ διὰ τὸν

Πομπήιον, τὸν δῆμον δὲ θεραπεύων καὶ οἰκειούμενος ἑαυτῷ. τέως μέντοι ἔκυρώθη τὸ ψήφισμα. καὶ ὁ Πομπήιος εἰς ἐκκλησίαν ἔλθων διπλάσια τὰ ἐψηφισμένα λαβεῖν διεπράξατο. διελὼν οὖν τὰ πελάγη καὶ διαστήματα τῆς θαλάσσης εἰς μέρη τρισκαίδεκα, καὶ νεῶν ἀριθμὸν ἑφ' ἑκάστῳ καὶ ἀρχοντα τάξας, ἑκάθηρε τῶν ληστηρίων τὸ Τυρρητικὸν πέλαγος, τὸ Λιβυκόν, τὸ περὶ Σαρδόνα καὶ Κύρνον καὶ Σικελίαν, ἡμέραις τεσσαράκοντα. εἰτα παραπλέων τὰς πόλεις μετὰ σπουδῆς οὐ παρήλθε τὰς Ἀθήνας. ἀναβὰς δὲ καὶ θύσας καὶ προσαγορεύσας τὸν δῆμον, εὐρεν ἐπιγραφὰς εἰς αὐτὸν πεποιημένας, ὡν ἡ μὲν ἐντὸς τῆς πύλης ελεγεῖν Ἐφ' ὅσον ὡν ἀνθρωπος οἶδας, ἐπὶ τοσοῦτον εἰ θεός· ἢ δ' ἐκτὸς Προσεδοκῶμεν, προσεκυνοῦμεν, εἰδομεν, προπέμπομεν. Κατελύθη μὲν οὖν ὁ πειρατικὸς πόλεμος καὶ τὰ πανταχοῦ τῆς θαλάσσης ἐξηρέθη ληστήρια οὐκ ἐν πλείονι χρόνῳ μηνῶν τριῶν· τούτων δὲ εἰς Ῥώμην ἀπαγγελθέντων γράφει νόμον εἰς τῶν δημάρχων ὁ Μάλλιος, παραλαβόντα Πομπήιον πᾶσαν τὴν χώραν ὁσῆς ὁ Λεύκολλος ἤρχε, προσλαβόντα δὲ καὶ Βιθυνίαν, πολεμεῖν Μιθριδάτη καὶ Τιγράνῃ τοῖς βασιλεῦσιν, ἔχοντα καὶ τὴν ναυτικὴν δύναμιν καὶ τὸ κράτος τῆς θαλάσσης, ὡς ἡδη τοῦτο εἰλήφει· τοῦτο δὲ ἡν ἑφ' 2.348 ἐνὶ συλλήβδην γενέσθαι τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν. τὸ μὲν οὖν ψήφισμα ἔκυρώθη φοβηθέντων τὸν δῆμον τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ σιωπησάντων, Πομπήιος δὲ δεξιόμενος τὰ γράμματα λέγεται τὰς ὄφρυς συναγαγεῖν καὶ τὸν μηρὸν πατάξαι ὡς δυσχεραίνων καὶ βαρυνόμενος τὴν ἀρχήν. τὴν δ' εἰρωνεῖαν οὐδ' οἱ πάνυ συνήθεις αὐτῷ ῥᾶον ἠνεγκαν. τέως δὲ τὴν μεταξὺ Φοινίκης καὶ Βοσπόρου θάλασσαν ἐπὶ φρουρᾷ τῷ στόλῳ διαλαβὼν αὐτὸς ἐβάδιζεν ἐπὶ Μιθριδάτην. ἐκείνου δ' ἐκλιπόντος ὁ ῥος δῦσμαχον ὡς ἀνυδρον, ἐν ᾧ ἐστρατοπεδεύετο, ὁ Πομπήιος κατέσχεν αὐτό, καὶ τῇ φύσει τῶν βλαστανόντων καὶ ταῖς συγκλινίαις τῶν τόπων τεκμαιρόμενος ἐχειν πηγὰς τὸ χωρίον, ὀρύσσειν ἐκέλευσε φρέατα. καὶ ταχὺ μεστὸν ἠνυδατος τὸ στρατόπεδον. εἰτα περιστρατοπεδεύσας ἀπετείχιζεν αὐτόν. ὁ δὲ πέντε καὶ τεσσαράκοντα πολιορκηθεὶς ἡμέρας ἐλαθεν ἀποδρᾶς μετὰ τῆς ἐρρωμενεστέρας δυνάμεως, ἀποκτείνας τοὺς ἀχρήστους καὶ τοὺς νοσοῦντας. καταλαβὼν δὲ αὐτὸν περὶ τὸν Εὐφράτην ὁ Πομπήιος, ἵνα μὴ φθάσῃ περάσας τὸν ποταμὸν, ἐκ μέσων νυκτῶν ἐπῆγε τὴν στρατιάν. ἡν οὖν ἀνάγκη ὑπὲρ τοῦ χάρακος μάχεσθαι. σελήνη δ' ἠν καταφερομένη, ὁ τοὺς βασιλικὸς ἐσφηλεν· εἰχον μὲν γὰρ κατὰ νώτου τὴν σελήνην Ῥωμαῖοι, ἡδη δὲ περὶ δύσιν οὐσῆς αἰσικαὶ τῶν σωμάτων πρόσθεν προῖοῦσαι πολὺ δόκησιν παρεῖχον τοῖς πολεμίοις ἐγγίζειν τοὺς Ῥωμαίους αὐτοῖς, καὶ τοὺς ὕσσοις ἀφέντες ἐφίκοντο οὐδενός· οἱ συνιδόντες Ῥωμαῖοι μετὰ κραυγῆς ἐπέδραμον καὶ φεύγοντας ἐκτεινον, ὡς πολὺ πλείους μυρίων ἀποθανεῖν. αὐτὸς δὲ Μιθριδάτης μετὰ πλειόνων διέφυγε. Πομπήιος δὲ εἰς Ἀρμενίαν ἐνέβαλε, τοῦ νέου 2.349 Τιγράνου καλοῦντος αὐτόν· ἡδη γὰρ ἀφειστήκει τοῦ πατρὸς. ὁ δὲ βασιλεὺς Τιγράνης ὑπὸ Λευκόλλου συντετριμμένος, ἡμερον δὲ πυνθανόμενος τὸν Πομπήιον, ἑαυτὸν τε παρέδωκε καὶ φρουρὰν ἐδέξατο περὶ τὰ βασίλεια. προσίων δὲ τῷ Πομπηίῳ τὴν τε κίταριν ἀφείλε τῆς κεφαλῆς καὶ ὠρμησε πρὸ ποδῶν αὐτὴν ἐκείνου θεῖναι καὶ καταβαλεῖν ἑαυτόν. ἀλλ' ὁ Πομπήιος τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ λαβόμενος προσηγάγετο καὶ πλησίον ἰδρύσατο, τὸν δ' ἐκείνου υἱὸν ἐπὶ θάτερα, καὶ εἰπε τῶν μὲν ἀλλων δεῖν αἰτιᾶσθαι Λεύκολλον, ὑπ' ἐκείνου γὰρ ἀφηρῆσθαι Συρίαν, Φοινίκην, Κιλικίαν, Γαλατίαν, Σωφηνήν, ἀδᾶ χρις αὐτοῦ διατετήρηται ἐξιν, Σωφηνῆς δὲ βασιλεύσειν τὸν υἱόν. ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν Τιγράνης ἠγάπησεν, ὁ δὲ υἱὸς ἐδυσφόρει, καὶ κληθεὶς ἐπὶ δεῖπνον οὐκ ἐφη Πομπηίου δεῖσθαι τοιαῦτα τιμῶντος· καὶ γὰρ αὐτὸς ἀλλον εὐρήσειν Ῥωμαῖον. ἐκ τούτου δεθεὶς εἰς τὸν θρίαμβον ἐφυλάττετο. Καταλιπὼν δὲ Πομπήιος φρουρὸν Ἀρμενίας Ἀφράνιον αὐτὸς διὰ τῶν περιοικούντων τὸν Καύκασον ἔθνων ἐπὶ Μιθριδάτην ἐβάδιζε. μέγιστα δὲ αὐτῶν εἰσιν ἔθνη Ἀλβανοὶ τε καὶ Ἰβηρες, οἱ μὲν ἐπὶ τὰ Μεσσηνικὰ ὄρη καὶ τὸν Πόντον καθήκοντες, Ἀλβανοὶ δ' ἐπὶ τὴν ἑω καὶ

τὴν Κασπίαν θάλασσαν. οὐ τοι πρῶτον μὲν αἰτήσαντι Πομπηίῳ δίοδον εἰδοσαν, εἰ τα γενόμενοι τετρακισμυρίων οὐκ ἐλάττους προσέβαλον αὐτῷ, καὶ τραπέντες ἐφθάρησαν παμπληθεῖς. τῷ δὲ βασιλεῖ αὐτῶν πέμψαντι πρέσβεις σπεισάμενος ἀπήει ἐπὶ τοὺς Ἰβήρας μαχιμωτέρους οὐκ ἄλλας τῶν Ἀλβανῶν καὶ μήτε Μήδοις μήτε Πέρσαις ὑπέιξαντας, διαφυγόντας δὲ καὶ τὴν Μακεδόνων δυναστείαν, Ἀλεξάνδρου ταχέως ἐκ τῆς Ὑρκανίας ἀπάραντος. 2.350 ἀλλὰ καὶ τούτους μεγάλη μάχη τρεψάμενος πολλοὺς ἀνείλε καὶ πλείους ἐζώγησεν. ἐντεῦθεν εἰς τὴν Κόλχων ἐνέβαλεν. αὐθις δὲ Ἀλβανῶν ἀποστάντων ἠλαυνεν ἐπ' αὐτοὺς δι' ἀνύδρου καὶ ἀργαλέας ὁδοῦ, ὅσῳ ἐν ἄσκοις πολλοῖς ἐπικομιζόμενος. καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ σφῶν βασιλέως στρατηγουμένοις ἐνίκησε· καὶ αὐτὸν ἐπελθόντα οἱ καὶ βαλόντα ἐκ χειρὸς διελάσας ἀπέκτεινεν. οὐτε καὶ Ἀμαζόνες λέγονται συμμαχήσαι τοῖς Ἀλβανοῖς. μετὰ γὰρ τὴν μάχην σκυλευομένων τῶν νεκρῶν, πέλταις Ἀμαζονικαῖς οἱ Ῥωμαῖοι καὶ κοθόρνοις ἐνέτυχον, σῶμα δὲ γυναικεῖον οὐδὲν εὐρέθη. νέμονται δὲ αὐταὶ τὰ καθήκοντα πρὸς Ὑρκανίαν θάλασσαν τοῦ Καυκάσου. μέσον δὲ τῶν Ἀλβανῶν καὶ αὐτῶν οἰκοῦσι Γέλλαι καὶ Λίγυες. οἱ σὺν τοῖς ἐκάστου περὶ τὸν Θερμῶδοντα ποταμὸν εἰς ταῦτ' ἐφοιτῶσαι ὁμιλοῦσιν ἐπὶ δύο μῆνας· εἰτα καθ' ἑαυτὰς ἀπαλλαγεῖσαι βιοῦσι· τεκοῦσαι δὲ τὰ μὲν ἀρρενα κομίσασαι περὶ τὴν τῶν πατέρων ἐκτίθενται γῆν, τὰ δὲ γυναικεία τρέφουσι. τῶν δὲ τοῦ Μιθριδάτου παλλακῶν ἀναχθειῶν πρὸς αὐτὸν οὐδεμίαν ἐγνω Πομπήιος. Στρατονίκη δέ, ἡ καὶ μέγιστον παρὰ Μιθριδάτην ἐσχεν ἀξίωμα καὶ τὸ πολυχρυσότατον τῶν φρουρίων ἐφύλαττε, δῶρά τε πολλὰ τῷ Πομπηίῳ προσήγαγε καὶ τὸ φρούριον παρεδίδου. ὁ δὲ τῶν προσαχθέντων ὁσαύτως κόσμον ἱεροῖς καὶ λαμπρότητα τῷ θριάμβῳ παρεῖχον λαβὼν μόνα, τὰ λοιπὰ τὴν Στρατονίκην ἐχειν ἐκέλευσε. καὶ τοῦ βασιλέως δὲ τῶν Ἰβήρων κλίνην καὶ τράπεζαν καὶ θρόνον χρυσᾶ πάντα πεπομφότος αὐτῷ, καὶ ταῦτα 2.351 τοῖς ταμίαις εἰς τὸ δημόσιον παραδέδωκεν. ὡς δὲ τὸν Μιθριδάτην ἐώρα φεύγοντα χαλεπώτερον ἢ μαχόμενον, τούτῳ μὲν εἰπὼν ἰσχυρότερον ἑαυτοῦ πολέμιον τὸν λιμὸν ἀπολείψειν, αὐτὸς δὲ προῆγε σὺν στρατιᾷ. χειρωσάμενος δὲ δι' Ἀφρανίου τοὺς περὶ Ἀμανὸν Ἀραβας, καταβάς εἰς Συρίαν ταύτην μὲν ἐπαρχίαν καὶ κτῆμα Ῥωμαίων ἀπέφηνε, τὴν δὲ Ἰουδαίαν ὑπέταξε καὶ τὸν βασιλέα αὐτῆς Ἀριστόβουλον συνέλαβεν, ὡς ἐν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς ἡδη ἱστόρηται. μέγα δ' ἠνομήσατο τῆς αὐτοῦ δυνάμεως καὶ μείζον τῆς ἀρετῆς καὶ πραότητος. ὁ δὲ τῶν περὶ τὴν Πέτραν Ἀράβων βασιλεὺς δεῖσας ἐγραψε Πομπηίῳ πάντα πείθεσθαι. ἠγγέλη μὲντοι αὐτῷ τεθνεὼς καὶ ὁ Μιθριδάτης, Φαρνάκου τοῦ υἱοῦ διαχρησαμένου αὐτόν. εἰς Ἀμινσὸν οὐκ ἀφικομένῳ Πομπηίῳ πολλὰ μὲν δῶρα παρὰ Φαρνάκου κεκόμιστο, πολλὰ δὲ γυναικεία σώματα, καὶ αὐτὸς ὁ Μιθριδάτου νεκρὸς. Ἐπαινοῦν δὲ λυπηρὰν τὴν ἐπάνοδον ἐσχηκε διὰ τὴν γυναῖκα Μουκίαν ἐξυβρίσασαν παρὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ· καὶ πλησιάσας τῇ Ἰταλίᾳ ἐπεμψεν ἐκείνην τὴν ἀφροσύνην. εἰς δὲ τὴν Ῥώμην λόγοι περὶ αὐτοῦ ἐγίνοντο καὶ θόρυβος ἠκούσθη ὡς τὸ στράτευμα τῇ πόλει ἐπάξοντός τε καὶ μοναρχήσοντος. ὁ δὲ τῆς Ἰταλίας τε ἀμαρτυρίαι καὶ ἐκκλησιάσας τοὺς στρατιώτας ἐκέλευσεν ἐκαστὸν πρὸς τὰ οἰκεῖα τρέπεσθαι, αὐθις δὲ συναθροισθῆναι διὰ τὸν θριάμβον. σκεδασθείσης δ' οὐκ ἔτι τῆς στρατιᾶς ἀνοπλον αἱ πόλεις ὀρῶσαι Πομπήιον καὶ μετ' ὀλίγων ἀπὸ τῆς πόλεως ἠδονῆς ἐκχεόμεναι καὶ προπέμπουσαι συγκατῆγον εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ δυνάμεως πλείονος. τοῦ δὲ νόμου μὴ συγχωρῶντος πρὸ τοῦ θριάμβου παρελθεῖν εἰς τὴν πόλιν, πέμψας ἡξίου τὴν βουλὴν ὑπερθέσθαι τὰς τῶν ὑπάτων ἀρχαιρεσίας. Κάτωνος δ' ἐναντιωθέντος οὐκ ἐτύχε· διὸ καὶ οἰκειώσασθαι τὸν ἀνδρα ἠθέλησε. δεῦν οὐκ ἀδελφιδῶν οὐσῶν ἐκείνῳ, τὴν μὲν αὐτὸς ἐξήτει λαβεῖν, τὴν δὲ τῷ υἱῷ συνοικίσει. παραιτουμένου δὲ τὴν ἀγχιστείαν τοῦ Κάτωνος, ὡς διαφθορὰν ἐσομένην αὐτῷ τοῦ τρόπου, ἢ ἀδελφὴ καὶ ἢ γυνὴ ἐχαλέπαινον. Ἀφρανίῳ δὲ Πομπηίου ὑπατεῖαν μετιόντος, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὰς φυλάς ἀργύριον ἀναλίσκοντος, καὶ κακῶς

έντεϋθεν ἀκούοντος ὡς ὠνιον τὴν ἀρχὴν ποιουμένου τοῖς μὴ ταύτης ἀξίοις, ὁ Κάτων πρὸς τὰς γυναῖκας "τούτων" εφη "τῶν ὄνειδῶν κοινωνητέον ἡμῖν οἰκείους γενομένοις πρὸς τὸν Πομπήιον." Τοῦ δὲ θριάμβου τῷ μεγέθει καίπερ εἰς δύο ἡμέρας μερισθέντος ὁ χρόνος οὐκ ἐξήρκεσεν, ἀλλὰ τῶν παρεσκευασμένων πολλὰ τῆς θεᾶς ἐξέπεσε. γράμμασι δὲ προηγουμένοις ἐδηλοῦτο τὰ γένη καθ' ὧν ἐθριάμβευεν. ἡ ν δὲ ταῦτα, Πόντος, Ἀρμενία, Παφλαγονία, Καππαδοκία, Μηδία, Κόλχοι, Ἰβηρες, Ἀλβανοί, Συρία, Κιλικία, Μεσοποταμία, τὰ περὶ Φοινίκην καὶ Παλαιστίνην, Ἰουδαία, Ἀραβία, τὸ πειρατικὸν ἅπαν ἐν γῆ καὶ θαλάττῃ καταπεπολεμημένον· ἐν δὲ τούτοις φρούρια μὲν ἠλωκότα χιλίων οὐκ ἐλάττω, πόλεις δὲ οὐ πολὺ τῶν ἐνακοσίων ἀποδέουσαι, πειρατικάι δὲ νῆες ὀκτακόσiai, κατοικίαι δὲ πόλεων μιᾶς δέουσαι τεσσαράκοντα. πρὸς δὲ τούτοις εφραζε διὰ τῶν γραμμάτων ὅτι πεντακισχίλια μὲν μυριάδες ἐκ τῶν τελῶν ὑπῆρχον, ἐκ δὲ ὧν αὐτὸς προσεκτέαστο μυρίας ὀκτακισχιλίας πεντακοσίας Ῥωμαῖοι λαμβάνουσιν, ἀναφέρεται δὲ εἰς τὸ δημόσιον ταμιεῖον ἐν νομίσματι καὶ κατασκευαῖς ἀρ.2.353 γυρίου καὶ χρυσοῦ δισμύρια τάλαντα, πάρεξ τῶν τοῖς στρατιώταις δεδομένων. αἰχμάλωτοι δὲ ἐπομπεύθησαν ἅπαντες τῶν ἀρχιπειρατῶν υἱὸς Τιγράνου τοῦ Ἀρμενίου μετὰ γυναικὸς καὶ θυγατέρων, αὐτοῦ τε Τιγράνου τοῦ βασιλέως γυνὴ Ζωσίμη καὶ βασιλεὺς Ἰουδαίων Ἀριστόβουλος, καὶ συγγενεῖς Μιθριδάτου, ἄλλοι τε πλείους. μέγιστον δὲ ὑπῆρξε πρὸς δόξαν αὐτῷ ὅτι τρεῖς τεθριαμβευκῶς, τὸν μὲν πρῶτον ἐκ Λιβύης, τὸν δὲ δεύτερον ἐξ Εὐρώπης, τὸν δὲ τελευταῖον ἀπὸ τῆς Ἀσίας κατάγων, τρόπον τινὰ τὴν οἰκουμένην ἐδόκει τοῖς τρισὶν ἐπῆχθαι θριάμβοις. ἡ ν δὲ τότε ἐτῶν τεσσαράκοντα. Σιτοδείας δὲ μετὰ ταῦτα τὴν Ῥώμην καὶ τὰ περὶ αὐτὴν κατασχούσης πλεύσας εἰς Σικελίαν καὶ Σαρδῶ καὶ Λιβύην ἠθροισε σῖτον. καὶ ἀνάγεσθαι μέλλων, τῶν κυβερνητῶν ὀκνούντων διὰ πνεύματα βίαια, πρῶτος αὐτὸς ἐμβὰς τὰς ἀγκύρας αἰρεῖν ἐκέλευσε καὶ ἀνεβόησε "πλεῖν ἀνάγκη, ζῆν δὲ οὐκ ἀνάγκη." τοιαύτη δὲ τόλμη χρώμενος καὶ ἀγαθὴ τύχη ἐνέπλησε τὰ ἐμπόρια σίτου, πλοίων δὲ γε τὴν θάλασσαν. καὶ ὠνητο μὲν ἅπαντες ἐνταῦθα τοῦ βίου παυσάμενος· ὁ δὲ ἐπέκεινα χρόνος αὐτῷ τὰς μὲν εὐτυχίας ἠνεγκεν ἐπιφθόνους, ἀνήκεστα δὲ γε τὰ δυστυχήματα. προστεθεὶς γὰρ Καῖσαρι, καὶ διὰ τῆς οἰκείας δόξης τε καὶ δυνάμεως ἐξάρας αὐτόν, ὑπ' ἐκείνου ἀνατέτραπτό τε καὶ καταβέβλητο. Ἴνα δὲ μὴ δις τὰ αὐτὰ ἱστορῆται, ἐν τοῖς περὶ Καῖσαρος τὰ λοιπὰ τοῦ Πομπηίου εἰρήσεται, τῆ περὶ ἐκείνου συνεπιπτόντα ἱστορία. Εὐτυχῆς δὲ ὁ Καῖσαρ ἐν στρατηγίαις γενόμενος 2.354 καὶ πολλοὺς κατωρθωκῶς πολέμους, μνηστευόμενος δ' ἑαυτῷ τὴν ἐκ τοῦ δήμου ῥοπήν αὐτὸν ἐθεράπευε· καὶ μοναρχίας ἐρῶν, ἐπεὶ ἑώρα τινὰς ἐναντιουμένους αὐτῷ, καὶ μάλιστα τὸν Πομπήιον μέγα τότε δυνάμενον, τῆ Ῥώμῃ ἐξ Ἰβηρίας ἐπιδεδήμεκεν. ἡ ν πρὸ τούτου λαχὼν, ὡς ταύτης ἐπέβη, ἐπὶ Λυσιτανούς καὶ Καλαίικους ἐστράτευσε· καὶ κρατήσας τούτων ἅπαντες τῆς ἐξω προῆλθε θαλάσσης, τὰ μὴ πρὶν ὑπέικοντα Ῥωμαίοις ἐθνη καταστρεφόμενος. καὶ ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας εὐδοκιμῶν αὐτὸς τε πλούσιος γεγονὼς καὶ τοὺς στρατιώτας ὠφεληκῶς. θέλων δ' ἐπὶ τῆ νίκη θριαμβεῦσαι, πρὸς αὐτὰς τε τὰς ὑπατικὰς ἀφιγμένος ἀρχαιρείας, καὶ μνώμενος ἑαυτῷ ὑπατεῖαν, ἐν ἀντινομίᾳ ἐγένετο. τοὺς μὲν γὰρ θριαμβεῦειν μέλλοντας ἐξω νενόμιστο διατρίβειν τῆς πόλεως, τοὺς δὲ μετιέναι θέλοντας ὑπατεῖαν δι' ἑαυτῶν τοῦτο πράττειν, τοῖς ἀρχαιρείάζουσιν ἐντυγχάνοντας. καταφρονεῖ τοίνυν τοῦ θριάμβου, καὶ παρελθὼν εἰς τὴν πόλιν εἰς ὑπατεῖαν παρήγγειλε. τῶν δὲ μέγα δυναμένων ἐν τῇ βουλῇ καὶ ὁ Κράσσοσ ὠν, πρὸς ὃν ὁ Καῖσαρ ὤκειωτο, ἀντιπολιτευόμενος τῷ Πομπηίῳ ἐτύγχανε. τούτους ὁ Καῖσαρ ἐκ διαφορᾶς εἰς φιλίαν μετήνεγκε, καὶ ὑπ' ἀμφοῖν ὡσπερ δορυφορούμενος εἰς ὑπατεῖαν προήχθη· καὶ αὐτίκα νόμους εἰσέφερε δι' ὧν ὤκειοτο τὸν δῆμον. εἰτι δὲ τὴν Πομπηίου ἰσχὺν ὁ Καῖσαρ ἑαυτῷ προσάπτων, τὴν οἰκείαν θυγατέρα Ἰουλίαν αὐτῷ κατηγγύησε. γήμασ οὖν αὐτὴν ὁ Πομπήιος ὀπλων τὴν ἀγορὰν αὐτίκα

ένεπλησε, καὶ τοὺς τε νόμους τῷ δήμῳ συνεπεκύρου, καὶ Καῖσαρι τὴν ἐντὸς Ἀλπεων καὶ τὴν ἐκτὸς α πασαν Κελτικὴν καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν μετὰ ταγμάτων τεσσάρων εἰς πενταετίαν προσέθετο. 2.355 τῶν δ' ἀντειπόντων ἐκ τῆς βουλῆς πρὸς ταῦτα περιωβρισθέντων, ὀλίγοι παντάπασιν ὑπατεύοντι τῷ Καίσαρι συνήεσαν εἰς βουλήν. εἰπόντος δέ τινος τῶν σφόδρα γερόντων ὡς φόβῳ τῶν ο πλων καὶ τῶν στρατιωτῶν οὐ συνέρχονται, "τί ου ν" ε φη ὁ Καῖσαρ "οὐ καὶ σὺ ταῦτα δεδιὼς οἰκουρεῖς;" ὁ δὲ "ο τι με ποιεῖ μὴ φοβεῖσθαι τὸ γῆρας" εἶπε· "βράχιστος γὰρ ὁ βίος ο ς ε τι μοι λείπεται." Τοὺς δὲ Κελτικούς πολέμους μαχόμενος Ἐλβητίους μὲν καὶ Τιγυρηνοὺς κατεπολέμησε καὶ ὑπέταξε, Γερμανοῖς δὲ συμμίξαι μέλλων, ὄρων τοὺς ἡγεμόνας ἀποδειλιῶντας, καὶ μάλιστα ο σοι τῶν ἐπιφανῶν η σαν καὶ νέων, ἐκέλευσεν ἀπιέναι καὶ μὴ κινδυνεύειν παρὰ γνώμην ου τως ἀνάνδρως καὶ μαλακῶς ε χοντας, αὐτὸς δὲ ε φη τὸ δέκατον τάγμα παραλαβὼν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους πορεύεσθαι, μῆτε κρείττοσι μέλλων Κίμβρων μάχεσθαι πολεμίους μῆτε αὐτὸς Μαρίου χείρων ω ν στρατηγός. ἐκ τούτου ὀρμῆς καὶ προθυμίας γενόμενοι πλήρεις α παντες ἠκολούθουν, καὶ μαχεσάμενοι λαμπρῶς τοὺς ἐναντίους ἐτρέψαντο, ω στε νεκρῶν μυριάδας ὀκτὼ γενέσθαι. ὁ δὲ τούτων βασιλεὺς Ἀριούστος φθάσας μετ' ὀλίγων διεπέρασε τὸν Ῥῆνον. Ταῦτα διαπραξάμενος εἰς τὴν περὶ Πάδον Γαλατίαν κατέβη, ε νθα διατρίβων ἐδημαγῶγει πολλῶν ἀπὸ Ῥώμης πρὸς αὐτὸν ἀφικνουμένων, τοῖς ἀπὸ τῶν πολεμιῶν χρήμασι τοὺς πολίτας χειρούμενος. ἐκεῖθεν δὲ α λλοῖς ε θνεσιν ἐπελθῶν, καὶ νικήσας περιφανῶς, αυ θις ἐν τοῖς περὶ Πάδον χωρίοις διαχειμάσων ὑπέστρεψε, τοὺς περὶ τὴν Ῥώμην ευ νους ἑαυτῷ τιθέμενος χρήμασιν, α τοῖς τὰς ἀρχὰς ἑαυτοῖς μνωμένοις χορηγῶν ἐκεῖνος τὸν δῆμον τούτοις διαφθεῖρειν ἐποίει καὶ τοῖς τὰ χρήματα διδοῦσι ψηφίζεσθαι τὰς ἀρχάς. 2.356 οἱ δὲ πᾶν ο τὴν ἐκείνου δύναμιν αυ ξειν ε μελλεν ε πραττον. εἶτα καὶ ε τερα Κελτικὰ νικήσας ε θνη καὶ τὸν Ῥῆνον γεφυρώσας στρατῷ διέβη. ἐκεῖθεν δ' ἐπαναζεύξας τὴν τῆς παιδὸς αὐτοῦ τελευτήν, η τῷ Πομπηίῳ συνῶκει μεμάθηκε, καὶ ο τι τίκτουσα τέθνηκε, καὶ ὡς μετ' ὀλίγον καὶ τὸ τεχθὲν ἐπαπῆλθε τῇ μητρί. ὁ μὲν ου ν Καῖσαρ καὶ ὁ Πομπήιος πένθος ε σχον ἐπὶ τῇ συμφορᾷ, καὶ οἱ φίλοι δ' ἀμφοῖν βαρέως τὸ πάθος η νεγκαν, ὡς τοῦ συνδέσμου λελυμένου τῆς αὐτῶν οἰκειότητος. Ἡδη δὲ μέγας ὁ Καῖσαρ γενόμενος καὶ τὴν οἰκείαν δόξαν ἐπάρας ἐκ τῶν κατορθωμάτων, ἀνταγωνιστὴν Πομπηίῳ ἑαυτὸν κατεστήσατο. καὶ Κράσσου ἐν Πάρθοις ἀπολωλότης, ο ς ε φεδρος αὐτῷ τε καὶ Πομπηίῳ ἐλέλειπτο, καταλύειν ἐμελέτα Πομπήιον, κάκεῖνος αυ θις τὸν Καῖσαρα. τῆς δὲ πολιτείας νοσοῦσης, καὶ τῶν ἀρχὰς μετιόντων ὠνουμένων αὐτάς, τοῦ δὲ δήμου ὑπὲρ τῶν δεδωκότων οὐ ψήφοις χρωμένων, ἀλλ' ο πλοις, καὶ τῆς πόλεως ὡς ἀκυβερνήτου κακῶς φερομένης, τοῖς νουνεχεστέροις ἀγαπητὸν ἐδόκει εἰ πρὸς μοναρχίαν ἐκ τοσούτου κλύδωνος καὶ μὴ τι χεῖρον περισταίῃ τὸ τῆς Ῥώμης πολίτευμα, ὡς α λλως ἀνήκεστα σφίσιν εἶναι τὰ πράγματα· χρῆναι δὲ τοῦ πραοτάτου τῶν ἱατρῶν ἀνασχέσθαι τὸ πάθος τουτὶ φαρμακεύοντος, ὑποδηλοῦντες δὴ τὸν Πομπήιον. κάκεῖνος μέντοι, εἰ καὶ λόγῳ παραιτεῖσθαι τὴν ἀρχὴν ὑπεκρίνετο, ἀλλ' οἱ ς ἐποίει ε σπευδε δικτάτωρ ἀναδειχθήσεσθαι. ι να γοῦν μὴ βιάσαιτο ψηφισθῆναι δικτάτωρ, υ πατον αὐτὸν μόνον ἢ γερουσία προβάλετο, τῇ μοναρχίᾳ παρηγορουμένη τούτου τὴν ε φεσιν. 2.357 Ἐκ τούτου πέμπων ὁ Καῖσαρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ ὑπατείαν παρήγελλεν. ἐναντιουμένων δ' ἐτέρων ἐσιώπα Πομπήιος. ὡς δ' ὁ Καῖσαρ πολλοὺς τὰ αὐτοῦ φρονεῖν ἀνέπεισε χρήμασι, δεῖσας τὴν σύστασιν ὁ Πομπήιος ἀναφανδὸν δι' ἑαυτοῦ καὶ τῶν φίλων ἐπραγματεύετο παυθῆναι τὸν Καῖσαρα τῆς ἀρχῆς ψηφιζόμενος· ω ν ἐκεῖνος οὐδ' ο λως ἐφρόντιζεν. ἡξίου δὲ ὁ Καῖσαρ αὐτὸν τε α μα καὶ τὸν Πομπήιον καταθεμένους τὰ ο πλα ἰδιωτεῦσαι καὶ α μφω· εἰ δ' αὐτὸν μὲν ἀφαιροῦνται τὴν ἀρχὴν, ἐκείνῳ δὲ βεβαιοῦσι, τὸν ε τερον κατασκευάζουσι τύραννον. λέγεται δὲ τινα τῶν παρὰ Καῖσαρος σταλέντων ταξιαρχῶν, μαθόντα μὴ

διδόναι τὴν γερουσίαν τῆς ἀρχῆς χρόνον τῷ Καίσαρι, "ἀλλ' αὐτὴν φάναί "δώσει," κρούσαντα τῇ χειρὶ τὴν τοῦ ξίφους λαβὴν. εἰ τα γνῶμη εἰσήνεκτο, εἰ μὴ ἐν ὠρισμένῃ ἡμέρᾳ Καῖσαρ τὰ οὐκ ἀκατάθηται, ἠγεῖσθαι τὸν ἀνδρα πολέμιον. Ἀντωνίου δὲ καὶ τῶν πραττόντων τὰ Καίσαρος ἀξιούντων καὶ Καίσαρα καὶ Πομπήιον τὰς ἀρχὰς ἀποθέσθαι, τῇ γνῶμη πάντες συνέθεντο. ἔπει δὲ παρὰ Καίσαρος ἡ κοινὴ ἐπιστολαὶ τῶν μὲν ἀλλων ἐξισταμένου, τὴν δ' ἐντὸς Ἀλπεων ἐπαρχίαν καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν ἀξιούντος αὐτῷ δοθῆναι μετὰ δυεῖν ταγματῶν, τὰ ἄλλα μὲν ἐδίδου Πομπήιος, τοὺς δὲ γε στρατιώτας ἀφήρει. οἱ δ' ὑπατεύοντες καὶ τῆς βουλῆς ἐξήλασαν τὸν Ἀντώνιον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. οἱ δὲ διὰ φόβον ἐν δουλικαῖς ἐσθῆσι μετημφιεσμένοι ἐπὶ ζευγῶν μισθίων τῆς Ῥώμης ἐξήεσαν. οἱ τοὺς στρατιώτας παρώξυνεν, ἀνδρας ἔλλογίμους καὶ ἀρχοντας περιβρισμένους ὀρώντας. Καῖσαρ δὲ πολλοὺς λογισμοὺς κινήσας καὶ διαφόρων γνώμων γεγονώς, τέλος τοῦτο δὴ τὸ κοινὸν ὑπειπὼν "ἔρριφθω κύβος" ὤρμησε, καὶ τὸν ποταμὸν Ῥουβίκον διέβη, 2.358 καὶ τὸ Ἀρίμινον κατέσχε, μεγάλην πόλιν τῆς Κελτικῆς. λέγεται δὲ τῇ πρὸ τῆς διαβάσεως νυκτὶ οὐκ ἴδειν ἐκθεσμον. ἐδόκει γὰρ αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ μητρὶ μίγνυσθαι τὴν ἀρρητον μίξιν. Ἐπει δὲ τὸ Ἀρίμινον κατελήφθη, ὡς ὑπὸ πνευμάτων ἢ Ῥώμῃ πιμπλαμένη σάλου καὶ κλύδωνος, μικροῦ αὐτῆ ὑφ' ἑαυτῆς ἀνετέτραπτο. οἱ τε γὰρ ὑπατοὶ καὶ οἱ πλείους τῶν βουλευτῶν ἐφευγον, καὶ αὐτὸν δὲ Πομπήιον ἐκπληξίς εἰχε, καὶ ἄλλος ἀλλαχόθεν τὸν ἀνδρα ἐτάραττον αἰτιώμενοι ὡς καθ' ἑαυτοῦ καὶ τῆς πολιτείας αὐξήσαντα Καίσαρα, καὶ οὐδεὶς εἰς αὐτὸν τοῖς οἰκείοις χρήσασθαι λογισμοῖς. διὸ καὶ τὴν πόλιν ἐξέλιπεν, ἐπεσθαι τὴν γερουσίαν κελεύσας, εἰ ποντο δ' οἱ πλείους, τὴν μὲν φυγὴν ὡς πατρίδα αἰρούμενοι διὰ τὸν Πομπήιον, τὴν δὲ Ῥώμην ὡς Καίσαρος στρατόπεδον φεύγοντες. οἱ τε καὶ Λαβηνός, ἀνὴρ τοῖς φίλοις Καίσαρος ἀριθμούμενος καὶ συνηγωνισμένος ἐν πολέμοις αὐτῷ προθυμότατα, ἀφείς ἐκείνον ἀφίκετο πρὸς Πομπήιον. ὡς καὶ καταλιπόντι αὐτὸν ὁ Καῖσαρ τὰ τε χρήματα καὶ τὰς ἀποσκευὰς ἐξαπέστειλε. Δομίτιος δὲ κατέχων Κορφίνιον ἐπελθόντος αὐτῷ Καίσαρος ἀπογνοὺς τὰ καθ' ἑαυτὸν φάρμακον ἐπιεν ὡς θανούμενος. εἰ τα θαυμαστῇ φιλανθρωπία μαθὼν πρὸς τοὺς ἀλίσκομένους τὸν Καίσαρα χρώμενον, ἑαυτὸν ἐθρήνει. ὑπνωτικὸν δ' εἰς τὸ φάρμακον καὶ οὐ θανάσιμον εἰπόντος τοῦ ἰατροῦ, ἀπήει πρὸς Καίσαρα, καὶ λαβὼν δεξιὰν αὐθις διεξέπεσε πρὸς Πομπήιον. Ταῦτα εἰς τὴν Ῥώμην ἀπαγγελλόμενα τοὺς ἀνθρώπους ἠδίοις ἐποίει, καὶ τινες ἐπανέστρεφον. 2.359 πολὺς δὲ γεγονώς ὁ Καῖσαρ ἠδη ἐπ' αὐτὸν ἐχώρει Πομπήιον. ὁ δὲ φυγὼν εἰς Βρεντέσιον ἐξέπλευσεν. ἀπορῶν δὲ νηῶν ὁ Καῖσαρ εἰς τὴν Ῥώμην ἀνέστρεψε, καὶ πάσης τῆς Ἰταλίας ἀναιμωτὶ κύριος γέγονεν ἡμέραις ἐξήκοντα. εὐρῶν δὲ καὶ τὴν πόλιν καθεστῶσαν, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς συχνῶν ἐν αὐτῇ, τούτοις ἐπιεικῆ διειλέχθη, ἀξιῶν αὐτοὺς πρὸς Πομπήιον ἀποστέλλειν ἐπὶ συμβάσεσιν. ἐπίσθη δ' οὐδεὶς. τοῦ δὲ δημάρχου Μετέλλου κωλύοντος αὐτὸν ἐκ τῶν ἀποθέτων χρημάτων λαμβάνειν, καὶ νόμους προσφέροντος, ἐφη μὴ τὸν αὐτὸν ὀπλων καὶ νόμων εἰς τὴν καιρὸν. "σὺ δὲ νῦν μὲν ἐκποδῶν ἀπιθὶ παρρησίας γὰρ οὐ δεῖται πόλεμος. οὐκ ἔστι δὲ τὰ οὐκ ἀκατάθηται, τότε δημαγωγῆσεις. καὶ ταῦτα" ἐφη "λέγω τῶν ἑαυτοῦ δικαίων ὑφιέμενος. ἐμὸς γὰρ εἰ καὶ σὺ καὶ πάντες ὀπλους τῶν πρὸς ἐμὲ στασιασάντων συνέλαβον." μὴ φαινομένων δὲ τῶν κλειδῶν ἐκκόπτειν ἐκέλευεν. αὐθις δὲ τοῦ Μετέλλου κωλύοντος, καὶ τινῶν ἐπαινούντων, ἠπέλιπεν ἀποκτενεῖν αὐτόν, εἰ μὴ παύσαιτο, εἰπὼν "μειράκιον, ἀγνοεῖς ὅτι δυσκολώτερόν ἐστὶ μοι εἰπεῖν ἢ πράξαι;" Ἐστράτευσε δ' εἰς Ἰβηρίαν, καὶ τὰς ἐκεῖ δυνάμεις καὶ τὰς ἐπαρχίας ὑφ' ἑαυτὸν ποιησάμενος οὐκ ἐπὶ Πομπήιον ἤλαυνεν. αἰρεθεὶς δὲ δικτάτωρ ὑπὸ τῆς βουλῆς φυγάδας τε κατήγαγε καὶ ἀλλων ἠψατο πολιτευμάτων. ἐν ἡμέραις δὲ ἑνδεκα τὴν μὲν μοναρχίαν ἀπειπάμενος, ὑπατον δὲ ἀναδείξας ἑαυτὸν καὶ Σερουίλιον Ἰσαυρικόν, εἰς τὴν στρατείαν. καὶ διαβάς τὸν Ἰόνιον Ὠρικὸν καὶ Ἀπολλωνίαν αἰρεῖ. ἐξ Ἀπολλωνίας δὲ κρύφα πάντων

εἰς πλοῖον ἐμβὰς δωδεκάσκαλμον ἐν ἐσθῆτι θεράποντος ἀναχθῆναι πρὸς τὸ Βρεντέσιον ἐβουλεύσατο, τοῦ πελάγους ὑπὸ 2.360 τῶν πολεμίων περιεχομένου στόλοις μεγάλοις. χειμῶνος δὲ οὗτος ὁ πλοῦς ἀποροῦς ἐδόκει τῷ κυβερνήτῃ, καὶ μεταβαλεῖν ἐκέλευσε τοὺς ναύτας ὡς ἀποστρέψων τὸ πλοῖον. ὁ δὲ Καῖσαρ ἀναδείκνυσιν ἑαυτὸν. καὶ τοῦ κυβερνήτου πρὸς τὴν ὄψιν ἐκπεπληγμένου "τόλμα καὶ μὴ δέδιθι" εἶπε, "Καίσαρα φέρεις καὶ τὴν Καίσαρος τύχην συμπλέουσας." Κατέπλευσε δὲ καὶ Ἀντώνιος τὰς δυνάμεις ἀγων. καὶ θαρρήσας Καῖσαρ προουκαλεῖτο Πομπήιον. αἰεὶ δὲ τινες περὶ τοῖς ἐρύμασι Πομπηίου μάχαι σποράδες ἐγίνοντο, καὶ περιῆν ὁ Καῖσαρ πάσαις πλὴν μιᾶς, ἐν ἣ τροπῆς γενομένης μεγάλης ἐκινδύνευσε μὲν ἀπολέσαι τὸ στρατόπεδον, καὶ αὐτὸς δὲ παρὰ μικρὸν ἠλθεν ἀποθανεῖν. φεύγοντι γὰρ ἀνδρὶ μεγάλῳ καὶ ῥωμαλέῳ τὴν χεῖρα ἐπιβαλὼν μένειν ἐκέλευε καὶ στρέφεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους· ὁ δὲ μεστὸς ὡς ταραχῆς ἐπῆρε τὴν μάχαιραν ὡς πληξὼν αὐτόν, καὶ ἐπληξεν αὐν, εἰ μὴ ὁ τοῦ Καίσαρος ὑπασπιστὴς τὸν ὦμον ἐκείνου φθάσας ἀπέκοψεν. οὐ τῷ δ' ἀπέγνω τότε Καῖσαρ τὰ καθ' ἑαυτὸν ὡς τε τοῦ Πομπηίου ἐργῶν μεγάλῳ μὴ ἐπιθέντος τέλος, ἀλλὰ καθεῖρξαντος τοὺς φεύγοντας εἰς τὸν χάρακα καὶ ἀναχωρήσαντος, εἰ πεν ὁ Καῖσαρ "σήμερον ἡ νίκη παρὰ τοῖς πολεμίσις ἐγένετο αὐν, εἰ τὸν νικῶντα εἶχον." Ἐκεῖθεν δὲ μεταστὰς τὸν στρατὸν εἰς Μακεδονίαν προῆγεν ἐπὶ Σκιπίωνα. τοῦτο τὴν Πομπηίου στρατιάν ἐπῆρε καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἡγεμόνας ὡς ἡττημένου καὶ φεύγοντος Καίσαρος διώκοντας ἐπεσθαι. εὐλαβῶς δ' εἶχε πρὸς τοῦτο Πομπήιος, καὶ ἠξίου τρίβειν καὶ μαραίνειν τὴν τῶν πολεμίων ἀκμὴν. τὴν δὲ γνώμην μόνος ἐπῆνει Κάτων, φειδοῖ τῶν πολιτῶν. ὁ σὺ γὰρ καὶ τοὺς πεσόντας τῶν πολεμίων ὡς 2.361 εἰς χιλίους ὄντας ἰδὼν ἀπῆλθεν ἐγκαλυψάμενος καὶ καταδακρύσας. οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐκάκιζον φυγομαχοῦντα Πομπήιον. ἐντεῦθεν καὶ ἀκων εἰς μάχην ἐχώρει, διώκων τὸν Καίσαρα. ὡς δὲ εἰς τὴν Φαρσαλίαν ἐμβαλόντες ἀμφοτέρω ἐστρατοπεδεύσαντο, ὁ μὲν Πομπήιος αὐθις τῆς πρώτης εἰς χετο γνώμης, φασμάτων οὐκ αἰσίων αὐτῷ γενομένων καὶ καθ' ὑπὸν ὁψεύς τις, ἐδόκει γὰρ ἑαυτὸν ὄραν ἐν τῷ θεάτρῳ ὑπὸ Ῥωμαίων κροτούμενον, οἱ δὲ περὶ αὐτὸν θρασεῖς ἦσαν καὶ τὴν νίκην ταῖς ἐλπίσι προειληφότες. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἠρώτα τοὺς οἰκείους στρατιώτας εἰ καθ' ἑαυτοὺς αἰροῦνται μαχέσασθαι ἢ περιμένειν καὶ ἐτέρους ἠδη ὄντας ἐγγύς· οἱ δὲ μὴ περιμένειν ἐδέοντο. θύσαντι δὲ τῷ Καίσαρι ὁ μάντις ἐσήμαινε τριῶν ἡμερῶν πρὸς τοὺς πολεμίους κριθήσεσθαι. ἐρομένου δὲ Καίσαρος περὶ τοῦ τέλους τί προορᾷ, μεγάλην εἰ πεν ἐπὶ τὰ ἐναντία δηλοῦσθαι μεταβολὴν καὶ μετάπτωσιν· "εἰ μὲν οὐν εὐπράττεις ἐν τῷ παρόντι, τὴν χεῖρονα προσδόκα τύχην, εἰ δὲ κακῶς, τὴν ἀμείνονα." Τῇ δὲ πρὸ τῆς μάχης νυκτὶ τὰς φυλακὰς περιόντος περὶ τὸ μεσονύκτιον Καῖσαρος ὡφθη λαμπὰς οὐρανίου πυρός, ἣν τὸ αὐτοῦ ὑπερενεχθεῖσαν στρατόπεδον ἐδοξε λαμπρὰν καὶ φλογώδη γενομένην εἰς τὸ τοῦ Πομπηίου πεσεῖν. ἠδη δὲ διαλαμπάσης ἡμέρας οἱ σκοποὶ καταβαίνειν ἀπήγγελλον ἐπὶ μάχῃ τοὺς πολεμίους. περιχαρὴς δὲ γενόμενος ὡρμησεν εἰς μάχην, καὶ συμβαλὼν τοῖς τοῦ Πομπηίου τρέπεται τούτους. Πομπήιος δὲ κατιδὼν τοὺς ἵππεῖς φυγῆ σκεδασθέντας οὐκέτι ἦν ὁ αὐτὸς οὐδ' ἐμέμνητο Πομπηίου ὡς τὸν Μάγνος, ἀλλ' ὡς ὑπὸ θεοῦ βλαπτόμενος ὡς χετο ἀφθογγος ἀπιὼν ἐπὶ σκηνήν, καὶ καθήμενος ἐκαρὰδόκει τὸ μέλλον. ὡς δὲ τοῦ χάρακος ἐπέβαινον οἱ πολέμιοι, φεύγοντι πρέπουσαν στολὴν ἐνδύς ὑπεξῆλθεν. Ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ τοῦ χάρακος τῶν πολεμίων ἐκράτησε καὶ τοὺς ἀλόντας ζώους τοῖς ἑαυτοῦ κατέμιξε τάγμασι, πολλοῖς δὲ καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἀδειαν ἐδωκεν· ὡς καὶ Βροῦτος ἦν ὁ κτείνας αὐτὸν ὑστερον. ἐδίωκε δὲ τὸν Πομπήιον. ὁ δὲ πλοίου ἐπιβὰς φορτηγοῦ καὶ παραπλεύσας ἐπ' Ἀμφιπόλεως εἰς Μιτυλήνην κατήχη, βουλόμενος τὴν γυναῖκα Κορνηλίαν ἀναλαβεῖν ἐκεῖθεν καὶ τὸν υἱόν. ἡ δὲ ἦν θυγάτηρ Μετέλλου Σκιπίωνος, συνοικήσασα μὲν ἐκ παρθενίας Ποπλίῳ τῷ Κράσσου παιδί, ἐκείνου δὲ τεθνηκότος ἐν Πάρθοις γαμηθεῖσα τῷ Πομπηίῳ. ἦν δὲ ἡ κόρη καὶ τὴν ὡραν

διαπρεπής, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ γράμματα καλῶς ἠσκητο καὶ περὶ λύραν καὶ γεωμετρίαν, καὶ λόγων φιλοσόφων εἰθιστο χρησίμως ἀκούειν, καὶ προσῆν τούτοις ἠθος περιεργίας καθαρὸν. ἀκούσασα τοῖνυν ἠκεῖν Πομπήιον μετὰ νηὸς μιᾶς καὶ αὐτῆς ἀλλοτρίας φεύγοντα, κατέπεσε χαμαῖζε καὶ ἀναυδος ἐκεῖτο. μόλις δ' οὐ ν εἰς ἑαυτὴν ἔλθοῦσα ἐξέδραμεν ἐπὶ θάλασσαν. ἀπαντήσαντος δὲ τοῦ Πομπηίου καὶ ἐναγκαλισαμένου "ὄρω σε" εἶπεν "ἀνα νερ, οὐ τῆς σῆς τύχης ἐργον, ἀλλὰ τῆς ἐμῆς, προσερριμμένον ἐνὶ σκάφει, τὸν πρὸ τῶν τῆς Κορνηλίας γάμων πεντακοσίαις ναυσὶ ταύτην παραπλεύσαντα τὴν θάλασσαν. ὡς εὐτυχῆς μὲν ἀνα ν ἠμην γυνὴ πρὸ τοῦ Πόπλιον ἐν Πάρθοις ἀκοῦσαι τὸν παρθένιον ἀναδρα κείμενον ἀποθανοῦσα, σώφρων δὲ μετ' ἐκεῖνον, ὡς περὶ ὡρμησα, τὸν ἑαυτῆς προεμένη βίον. ἐσωζό2.363 μὴν δὲ καὶ σοί, Πομπήιε Μάγνε, γενήσεσθαι συμφορά." ὁ δὲ πρὸς ταῦτα "μίαν ἀρα, Κορνηλία, τύχην ἠδεις" εἶπε "τὴν ἀμείνονα, ἠ καὶ σὲ ἰσως ἐξηπάτησεν, ὅτι μοι πλέον τοῦ συνήθους παρέμεινεν. ἀλλὰ καὶ ταῦτα δεῖ φέρειν ἀνθρώπους ὄντας, καὶ τῆς τύχης ἐπιπειρατέον. οὐ γὰρ ἀνέλπιστον ἐκ τούτων εἰς ἐκεῖνα μεταπεσεῖν τὸν ἐξ ἐκείνων ἐν τούτοις γενόμενον." Ἀναλαβὼν δὲ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς φίλους ἐκομίζετο. καὶ εἰς Ἀττάλειαν ἔλθων, πόλιν τῆς Παμφυλίας, εὐρε καὶ τριήρεις ἐκ Κιλικίας καὶ στρατιώτας, καὶ πολλοὶ τῶν συγκλητικῶν περὶ αὐτὸν συνελέγησαν. πολλῶν δὲ γενόμενος λογισμῶν, ἐνίκησε τελευταῖον φεύγειν εἰς Αἰγυπτὸν. καὶ μαθὼν Πτολεμαῖον διάγειν εἰς τὸ Πηλοῦσιον, ἐκεῖ κατηνέχθη. Πτολεμαίου δὲ ὀντος κομιδῆ νέου διεῖπε τὰ πράγματα Ποθεινὸς ὁ εὐνοῦχος. καὶ μαθὼν περὶ Πομπηίου ἠθοροῖσε βουλήν τῶν παρ' αὐτῷ δυναμένων τὰ μέγιστα. καὶ οἱ μὲν ἀπελαύνειν Πομπήιον συνεβούλευον, οἱ δὲ δέχεσθαι· ὁ δὲ Χῖος Θεόδωτος ὁ ῥήτωρ γνώμην εἰσήνεγκεν ἀνελεῖν αὐτόν, ἐπειπὼν ὅτι νεκρὸς οὐ δάκνει. ἐστάλησαν οὐ ν τινες τὸν ἀναδρα μετακαλούμενοι. ὡς δ' εἶδον οἱ μετ' αὐτοῦ οὐ βασιλικὴν οὐδὲ λαμπρὰν τὴν ὑποδοχὴν, ἀλλ' ἐπὶ μιᾶς ἀλιάδος προσπλέοντας ὀλίγους ἀνθρώπους, ὑπώπτευσαν τὴν ὀλιγωρίαν, καὶ τῷ Πομπηίῳ παρήνουν τὴν ναῦν εἰς πέλαγος ἀνακρούεσθαι. πελαζούσης δὲ τῆς ἀλιάδος μετελθεῖν εἰς αὐτὴν ἠξίουσαν αὐτὸν ἑλληνιστὶ ἀσπασάμενοι, τέναγος λέγοντες εἶναι πολὺ, καὶ βάθος οὐκ ἔχειν οὐδὲ πλώμιον εἶναι τριήρει τὴν θάλασσαν, ὑπόψαμμον οὐσαν. ἀσπασάμενος οὐ ν τὴν Κορνηλίαν προαποθρηνοῦσαν αὐτοῦ τὸ τέλος, καὶ δύο ἑκατοντάρχους προσεμβῆναι κελεύσας καὶ τῶν 2.364 ἀπελευθέρων ἐνα Φίλιππον καὶ θεράποντα Σκύθην ὀνομα, στραφεῖς πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὸν υἱὸν εἶπε Σοφοκλέους ἰαμβεῖα ὀστις δὲ πρὸς τύραννον ἐμπορεύεται κείνου 'στὶ δοῦλος, κανα ἐλεύθερος μόλη. ταῦτα φθεγγάμενος ἐνέβη. καὶ συχνῶ διαστήματος ὀντος ἐπὶ τὴν γῆν, ὁ Πομπήιος ἔχων ἐν βιβλίῳ μικρῶ λόγον ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένον Ἑλληνικόν, ὡς παρεσκεύαστο χρῆσασθαι πρὸς τὸν Πτολεμαῖον, ἀνεγίνωσκεν. ὡς δὲ τῇ γῆ προσεπέλαζον, ἠ μὲν Κορνηλία μετὰ τῶν φίλων ἐκ τῆς τριήρους περιπαθῆς οὐσα τὸ μέλλον ἀπεσκόπει, ἐν τούτῳ δὲ τὸν Πομπήιον, τῆς τοῦ Φιλίππου λαμβανόμενον χειρὸς ὡς ἐξανασταίη, Σεπτίμιος ὀπισθεν τῷ ξίφει διελαύνει πρῶτος, εἶτα καὶ Ἀχιλλᾶς καὶ ἔτεροι. ὁ δὲ ταῖς χερσὶ τὴν τήβεννον ἐφελκυσάμενος κατὰ τοῦ προσώπου, μόνον στενάξας, μηδὲν δ' εἰπὼν ἀνάξιον ἑαυτοῦ, ἐνεκαρτέρησε ταῖς πληγαῖς, ἐξήκοντα ἐνὸς δέοντα βεβιωκῶς ἔτη. Οἱ δ' ἀπὸ τῶν νεῶν ὡς ἐθεάσαντο τὴν σφαγὴν, θρῆνον ἐξάκουστον ἀχρὶ τῆς γῆς ἐκχέαντες ἐφυγον. τοῦ δὲ Πομπηίου τὴν μὲν κεφαλὴν ἀποτέμνουσι, τὸ δὲ ἄλλο σῶμα γυμνὸν ἐκβαλόντες ἀπὸ τῆς ἀλιάδος τοῖς δεομένοις ἀπέλιπον τοιοῦτου θεάματος. παρέμεινε δὲ αὐτῷ Φίλιππος ἔως ἐγένοντο μεστοὶ τῆς ὀψεως· εἶτα περιλούσας τῇ θαλάσῃ τὸ σῶμα καὶ χιτωνίῳ τινὶ τῶν ἑαυτοῦ περιστείλας, μικρᾶς ἀλιάδος εὐρῶν λείψανα, τούτοις αὐτὸ κατέκαυσε, καὶ τινος ἀνδρὸς Ῥωμαίου γηραιοῦ ἠδη, τὰς δὲ πρῶτας στρατείας ἐπι νέῳ Πομπηίῳ συστρατευσαμένου, συνεπιλαβομένου αὐτῷ. ὀς ἐπιστὰς τῷ Φιλίππῳ εἶπε "τίς ὀν, ὀ ἀναδρα, θάπτειν

διανοή Μάγνον Πομπήιον;" 2.365 ἐκείνου δὲ φήσαντος ὡς ἀπελεύθερος, "ἀλλ' οὐ μόνω σοί" ε φη "τοῦτο τὸ καλὸν ὑπάρξει, κάμῃ δὲ ὡ σπερ εὐρήματος εὐσεβοῦς δεῖξαι κοινωνόν, α ψασθαι καὶ περιστεῖλαι ταῖς ἑμαῖς χερσὶ τὸν μέγιστον αὐτοκράτορα Ῥωμαίων." Ου τω μὲν ἐκηδεύθη Πομπήιος· οὐ πολλῶ δ' ὑ στερων Καῖσαρ ἔλθων εἰς Αἰ γυπτον τὸν μὲν προσφέροντα τὴν κεφαλὴν Πομπηίου ὡς παλαμναῖον ἀπεστράφη, τὴν δὲ σφραγίδα τοῦ ἀνδρὸς δεξάμενος ἐδάκρυσεν, Ἀχιλλᾶν δὲ καὶ Ποθεινὸν ἐ κτεινεν. αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος μάχη λειφθεὶς παρὰ τὸν ποταμὸν ἠφανίσθη. Θεόδοτος δὲ ὁ σοφιστὴς τὴν μὲν ἐκ Καίσαρος δίκην διέφυγεν ὑπεξελθὼν Αἰ γυπτον καὶ ταπεινὰ πράττων καὶ μισοῦμενος, Βρούτῳ δὲ Μάρκῳ τῷ Καίσαρα κτείναντι περιπεσὼν ἐν Ἀσίᾳ καὶ πᾶσαν αἰκίαν ὑπ' αὐτοῦ αἰκισθεὶς ἀπεκτάνθη. ο σοι δὲ τῶν Πομπηίου φίλων ἐάλωκεσαν ὑπὸ τοῦ τῆς Αἰγύπτου κρατοῦντος, πάντας εὐηργέτησεν ὁ Καῖσαρ καὶ προσηγάγετο. Κάκεϊ δὲ πόλεμον συνεστήσατο, καὶ κρύφα τὴν Κλεοπάτραν ἀπὸ τῆς χώρας μετεπέμπετο, ἐκβληθεῖσαν ἡ δη τῆς βασιλείας τε καὶ τῆς πόλεως παρὰ τοῦ εὐνούχου Ποθεινοῦ. ἡ σὺν μόνῳ τῷ Σικελιώτῃ Ἀπολλοδώρῳ εἰς ἀκάτιον μικρὸν ἐμβᾶσα τοῖς βασιλείοις προσέσχε, καὶ εἰς στρωματόδεσμον ἐνδῦσα προτείνει μακρὰν ἑαυτήν, ὁ δὲ Ἀπολλόδωρος ἱμάντι συνδήσας τὸ στρωματόδεσμον εἰσκομίζει διὰ θυρῶν πρὸς τὸν Καίσαρα. καὶ διὰ τοῦτο τὸ τέχνημα λαμυρᾶς φανείσης, καὶ τῆς ἀλλης ὁμιλίας καὶ χάριτος αὐτῆς ἠττηθεὶς, διήλλαξε πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὡς συμβασιλεύσουσαν. 2.366 Ἐστιωμένων δ' ἐπὶ ταῖς διαλλαγαῖς, ἐπιβουλήν φωράσας ὁ Καῖσαρ τυρευομένην ὑπ' Ἀχιλλᾶ τοῦ στρατηγοῦ καὶ Ποθεινοῦ τοῦ εὐνούχου, τὸν μὲν Ποθεινὸν ἀνεῖλεν, Ἀχιλλᾶς δὲ φυγὼν εἰς τὸ στρατόπεδον βαρὺν αὐτῷ περιίστησι πόλεμον. ο τε πῦρ ἐμβαλόντος Καίσαρος τῷ στόλῳ καὶ ἡ μεγάλη βιβλιοθήκη ἐμπέπηστο. μάχης δὲ συνεστῶσης κατεπήδησε μὲν ἀπὸ τοῦ χώματος εἰς ἀκάτιον, ἐπιπλέοντων δὲ πολλαχόθεν αὐτῷ τῶν Αἰγυπτίων ρίψας ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπενήξατο μόλις. ο τε λέγεται καὶ βιβλίδια κρατῶν πολλὰ μὴ προέσθαι νηχόμενος, ἀλλ' ἀνέχειν αὐτὰ ὑπὲρ τῆς θαλάσσης τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ, καὶ ταῦτα βαλλόμενος. τέλος δὲ τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς πολεμίους ἀποχωρήσαντος, ἐπελθὼν καὶ συνάψας μάχην ἐνίκησε, πολλῶν πεσόντων καὶ τοῦ βασιλέως ἀφανοῦς γενομένου. Καταλιπὼν δὲ τὴν Κλεοπάτραν βασιλεύουσαν Αἰγύπτου καὶ μικρὸν ὑ στερων ἐξ αὐτοῦ τεκοῦσαν υἱόν, ο ν Ἀλεξανδρεῖς Καισαρίωνα προσηγόρευον, ὠ ρμησεν ἐπὶ Συρίαν. καὶ Φαρνάκῃ τῷ Μιθριδάτου παιδὶ πολεμήσας αὐτὸν μὲν τοῦ Πόντου ἐξέβαλε, τὴν δὲ στρατιὰν ἀ ρδην ἀνεῖλε. καὶ τῆς μάχης ταύτης τὸ τάχος καὶ τὴν ὀξύτητα δηλῶν εἰς Ῥώμην ἐγραψε τρεῖς λέξεις "ἠ λθον εἰ δον ἐνίκησα." ἐντεῦθεν εἰς Ἰταλίαν ἀπελθὼν εἰς Ῥώμην ἀνέβαινε, τοῦ μὲν ἐνιαυτοῦ καταστρέφοντος εἰς ο ν ἡ ρητο δικτάτωρ τὸ δεύτερον, οὐδέποτε πρότερον τῆς ἀρχῆς ταύτης γενομένης ἐνιαυσίου· εἰς δὲ τὸ ἐπιὸν ε τος ὑ πατος ἀνεδείχθη. Τῶν δὲ περὶ Κάτων καὶ Σκιπίωνα μετὰ τὴν ἐν Φαρσάλῳ μάχην εἰς Λιβύην φυγόντων καὶ δυνάμεις ἠθροικόντων ἀξιολόγους, ἐπ' αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ ἐστρά2.367 τευσε· καὶ μικρῶ μέρει μιᾶς ἡμέρας τριῶν στρατοπέδων ἐκράτησε, καὶ πεντακισμυρίους τῶν πολεμίων ἀνηρηκῶς οὐδὲ πεντήκοντα τῶν ἰδίων ἀπέβαλε. τῶν δὲ πεφευγόντων ἐκ τῆς μάχης ὑπατικῶν καὶ στρατηγικῶν ἀνδρῶν οἱ μὲν ἑαυτοὺς διέφθειραν ἀλισκόμενοι, συχνοὺς δὲ Καῖσαρ ἐκτεινεν ἀλόντας. Κάτωνος δὲ ἑαυτὸν διεργασαμένου δῆλος ἡ ν δηχθεὶς· ου δ' ε νεκα λελύπητο α δηλον· εἰ πε δ' ου ν "ὠ Κάτων, φθονῶ σοι τοῦ θανάτου· καὶ γὰρ σύ μοι τῆς σωτηρίας ἐφθόνησας." ἀλλὰ γὰρ ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην ἀπὸ Λιβύης θριάμβους κατήγαγε καὶ θεᾶς ἐτέλεσε ναυμαχῶν καὶ μονομάχων ἀνδρῶν. τιμήσεων δὲ γενομένων ἀντὶ τῶν προτέρων δυεῖν καὶ τριάκοντα μυριάδων αἰ πᾶσαι πεντεκαίδεκα περιωθεῖσαι εὐρέθησαν· τηλικαύτην φθορὰν τοῦ δήμου ὁ ἐμφύλιος εἰργάσατο πόλεμος. Εἰ τα ὑ πατος τὸ τέταρτον αἰρεθεὶς εἰς Ἰβηρίαν ἐστράτευσεν ἐπὶ τοὺς Πομπηίου υἱούς, νέους μὲν ο ντας ε τι,

τόλμαν δ' ἐπιδεικνυμένους ἀξιόχρεων πρὸς ἡγεμονίαν. ο τε καὶ εἰς κίνδυνον περιέστη ὁ Καῖσαρ, ὡς βοᾶν διὰ τῶν τάξεων περιθέων τῶν ἑαυτοῦ, εἰ μὴ αἰδοῦνται λαβόντας αὐτὸν ἐγχειρίσαι τοῖς παιδαρίοις. πρὸς δὲ τοὺς φίλους μετὰ τὴν μάχην εἰπεν ὡς πολλάκις μὲν ἀγωνίσαιτο περὶ νίκης, νῦν δὲ πρῶτον περὶ ψυχῆς. νικήσαντος δὲ Καίσαρος ὁ μὲν νεώτερος τῶν Πομπηίου παίδων διέδρα, ἀνηνέχθη δ' αὐτῷ μεθ' ἡμέρας τοῦ πρεσβυτέρου ἢ κεφαλῆ. τοῦτον εσχάτον Καῖσαρ ἐπολέμησε πόλεμον. Ἐπανελθὼν δ' εἰς Ῥώμην δικτάτωρ διὰ βίου ἐψηφιστο, ὁ τυραννὶς ἐτύγγανεν ἀντικρυς, τῷ ἀνυ2.368 πευθύνῳ τῆς μοναρχίας προσλαβοῦσα τὸ ἀδιάδοχον. οὐ τῷ δὲ καταστάς εἰς μοναρχίαν πολλοὺς ἀφήκε τῶν πεπολεμηκότων αὐτῷ, ἐνίοις δὲ καὶ ἀρχὰς καὶ τιμὰς ἐδωκεν, ὡς ἦσαν καὶ Βροῦτος καὶ Κάσσιος, καὶ τὰς Πομπηίου δὲ στήλας καταβεβλημένας ἀνέστησεν. ἀξιούντων δὲ τῶν φίλων δορυφορεῖσθαι αὐτὸν παρητήσατο "βέλτιόν ἐστιν" εἰπὼν "ἀπαξ ἀποθανεῖν ἢ αἰεὶ προσδοκᾶν." μειζόνων δ' ἔρων πραγμάτων καὶ καινοτέρας δόξης, γνώμην εσχέ στρατεύειν ἐπὶ Πάρθους καὶ δι' Ὑρκανίας εἰς τὴν Σκυθικὴν ἐμβαλεῖν. Μῖσος μέντοι τοῖς ἀνθρώποις κατ' αὐτοῦ καὶ ἔτερα ἐνεποίησαν, τὸ δὲ γε μείζον ὁ τῆς βασιλείας ἐρως εἰργάσατο, δι' οὗ οἱ περὶ αὐτὸν καὶ λόγον εἰς τὸν δῆμον ἐνέσπειραν ὡς ἐκ γραμμάτων Σιβυλλείων φαίνοιτο μὴ ἀλλως εσσεσθαι τὰ Πάρθων Ῥωμαίοις ἀλώσιμα, εἰ μὴ βασιλεὺς αὐτοῖς συστρατεύσοιτο. καὶ ἐκ τῆς Ἀλβης δὲ πρὸς τὴν Ῥώμην ἰόντα τὸν Καίσαρα ἐτόλμησάν τινες προσεπιεῖν βασιλέα. τοῦ δὲ δήμου θορυβηθέντος ἐκεῖνος οὐ βασιλεὺς, ἀλλὰ Καῖσαρ ἐφη καλεῖσθαι. Ἐλέγετο δὲ Καῖσαρ, ὡς τινες οἰοῦνται, οἱ ἀδὴ τάχα τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ τίκτειν θανούσης, καὶ αὐτοῦ δι' ἀνατομῆς προαχθέντος εἰς φῶς. οὐκ ἀληθὲς δὲ τοῦτό ἐστι· τὴν γὰρ μητέρα αὐτοῦ ζῆν οἱ περὶ αὐτοῦ συγγεγραφότες ἰστόρησαν καὶ αὐτοῦ ἀνδρωθέντος. τὸ δ' ἐξ ἀνατομῆς εἰς τὸν βίον ἐλθεῖν οὐκ ἐπ' αὐτῷ γέγονεν, ἀλλ' ἐπὶ τινι τῶν αὐτοῦ προγόνων, καὶ ἐξ ἐκείνου τὴν κλῆσιν εσχον οἱ ἐκείνου ἀπόγονοι. Προσιόντων δὲ ποτε τῶν ὑπᾶτων αὐτῷ καὶ τῶν στρατηγῶν καὶ τῆς βουλῆς ἀπάσης ἐπομένης, ὅτι μὴ ἐξανέστη καθήμενος, οὐ μόνον ἐλύπησε τὴν βουλήν, 2.369 ἀλλὰ καὶ τὸν δῆμον, ὡς ἐν τῇ βουλῇ προπηλακίζομένης τῆς πόλεως, καὶ μετὰ κατηφείας οἱ πλείους ἀπῆλθον εὐθύς. ἐπιγίνεται δὲ τοῖς προσκρούσμασι τούτοις καὶ ὁ τῶν δημάρχων προπηλακισμὸς. ἔτελεῖτο μὲν γὰρ τῇ πόλει ἑορτή, Καῖσαρ δ' ἐπὶ δίφρου χρυσοῦ καθήμενος κόσμῳ κατεκοσμεῖτο θριαμβικῶ· Ἀντώνιος δὲ ὑπατεύων εἰς ἀγορὰν ἐνέβαλε φέρων διάδημα στεφάνῳ δάφνης περιπεπλεγμένον, καὶ ἐδίδου τῷ Καίσαρι. καὶ γίνεται κρότος οὐ λαμπρὸς ἐκ παρασκευῆς· ἀπωσαμένου δὲ τοῦ Καίσαρος ἀπὸ τοῦ δήμου ἀνεκρότησε· καὶ τούτου δις γεγονότος ἢ πεῖρα ἐξηλέγετο καὶ ὁ Καῖσαρ ἀνέστη. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀνδριάντες αὐτοῦ διαδήμασιν ὠφθησαν ἀναδεδεμένοι βασιλικοῖς, ἀπέσπασαν ταῦτα οἱ δήμαρχοι, καὶ τοὺς προσεπιόντας βασιλέα τὸν Καίσαρα ἀπῆγον εἰς δεσμοτήριον. καὶ ὁ δῆμος ἐπὶ τούτοις ἐκρότει καὶ Βρούτους ἐκάλει τοὺς ἀνδρας· Βροῦτος γὰρ ἦν, ὡς ἰστόρηται ἀνωθι, ὁ καταλύσας Ταρκύνιον καὶ τὸ κράτος εἰς τὸ κοινὸν περιστήσας ἐκ μοναρχίας. ἐπὶ τούτοις ὁ Καῖσαρ παροξυνθεὶς τὴν μὲν ἀρχὴν τοὺς δημάρχους ἀφείλετο, ἐν δὲ τῷ κατηγορεῖν αὐτῶν, ἀμα καὶ τὸν δῆμον ἐφυβρίζων, πολλάκις Βρούτους ἀπεκάλει τοὺς ἀνδρας. Ἐντεῦθεν πρὸς Μάρκον Βροῦτον τρέπονται οἱ πολλοί, ἐκ Βρούτου τοῦ πάλαι δοκοῦντα τὸ γένος ελκεῖν· καὶ πρὸς μόνον ἐκεῖνον ἢ πρῶτον οἱ μεταβολῆς ἐφιέμενοι ἀποβλέποντες αὐτῷ μὲν οὐκ ἐτόλμων προσομιλεῖν, νύκτωρ δὲ γράμματα περὶ τὸ βῆμα καὶ τὸν δίφρον ἐρρίπτουν ἐφ' οὗ στρατηγῶν ἐχρημάτιζε, λέγοντα "καθεύδεις, ὦ Βροῦτε" καὶ "οὐκ εἰ Βροῦτος," καὶ Κάσσιος δὲ παρώξυνεν αὐτόν. 2.370 Καὶ τῷ Καίσαρι δὲ πολλὰ λέγεται σημεῖα γενέσθαι δηλοῦντα τὸν ὀλεθρον, ὡς ἦν καὶ τοῦτό ἐστι. παριαύων τῇ γυναικὶ φωνὰς ἀσαφεῖς καὶ στεναγμοὺς ἀνάρθρους ἐκείνην ἀναπέμπουσαν ἠσθετο· ἐδόκει δὲ κλαίειν ἐκεῖνον ἐπὶ ταῖς ἀγκάλαις εχουσα

κατεσφαγμένον. η και μεθ' ήμέραν έδειτο του άνδρος μη προελθειν εις την σύγκλητον. ως δε και θύσαντες οι μάντιες δυσιερεϊν ελεγον, εγνω πέμφας Αντώνιον άφείναι την σύγκλητον. Βροϋτος μέντοι Άλβίνος, πιστευόμενος μεν υπό Καίσαρος, τοις δε περι Μάρκον Βροϋτον και Κάσιον μετέχων τής συνωμοσίας, τους τε μάντιες έχλεύαζε και καθήπτετο Καίσαρος ως διαβολας έαυτῶ προστρίβοντος καταφρονήσεως προς την σύγκλητον. η κειν γάρ αυτην εκείνου κελεύσαντος, και πάντας έτοιμους ει ναι ψηφίζεσθαι ωστε των εκτός Ιταλίας έπαρχιων αναγορευεσθαι βασιλέα και την αλλην επιόντα γην τε και θάλασσαν έαυτῶ περιτιθέναι διάδημα. ταϋθ' α μα λέγων ο Βροϋτος η γε τον Καίσαρα λαβόμενος τής χειρός. οικέτης δε τις άλλότριος έντυχειν αυτῶ προθυμούμενος άπιόντι μη δυνηθείς παρέδωκεν έαυτον τη του Καίσαρος γυναικι φυλάττειν, ειπών εχειν μεγάλα πράγματα έπανιόντι καταγγείλαι τῶ Καίσαρι. σοφιστης δε τις Αρτεμίδωρος Κνίδιος βιβλίον περι τής συνωμοσίας γραφας και έγγίσας αυτῶ "τουτο" εφη "Καίσαρ μόνος και ταχέως ανάγνωθι· μεγάλα γάρ σοι καταγγελεϊ και σοι διαφέροντα." ο δεξάμενος εκείνος ω ρησε μεν άναγνῶναι, μη μέντοι δυνηθείς υπό των έντυγχανόντων, κατείχε τη χειρί, και παρήλθεν ου τω προς την σύγκλητον. ή δε υπεξανέστη. των δε περι Βροϋτον οι μεν έξόπισθεν του δίφρου αυτου περιέστησαν, οι δε άπήνησαν ως περι τινος 2.371 φυγάδος δεόμενοι. τον δε Αντώνιον πιστον ο ντα Καίσαρι και ρωμαλέον ε ζω παρακατείχε Βροϋτος Άλβίνος. ως δε καθίσας ο Καίσαρ διεκρούετο τας δεήσεις, ξίφει παρα του Κάσκα πρώτου πλήττεται τον αυχένα, πληγην ου θανατηφόρον. ως δε και των συνωμοτων ε καστος το ξίφος έγύμνωσε, λέγεται προς μεν τους λοιπους απομάχεσθαι ένειλούμενος και κεκραγώς, ο τε δε και Βροϋτον ει δεν έσπασμένον το ξίφος, έφελκύσασθαι κατα τής κεφαλής το ιμάτιον μηκέτι απομαχόμενος. ει κοσι μέντοι και τρία λαβων τραύματα, άνδριάντος ο ντος εκει Πομπηίου, περι την βάσιν εύρέθη κείμενος και καθαιμάζας αυτον, ως δοkein αυτον έφεστάναι τῶ φόνω του πολεμίου Πομπηιον. Ο μεν ου ν Γάιος Ιούλιος Καίσαρ ου τως υπό φιλοτιμίας και φιλαρχίας άπώλετο. οι γάρ θωπεύοντες αυτον το φιλόπρωτον αυτου και φιλόδοξον κατανοουντες ουκ έπαύοντο αλλα επ' αλλοις αυτῶ ψηφιζόμενοι. η σαν δε τοιαυτα τα ψηφιζόμενα, την επινίκιον στολην άει φορεϊν, και επι του άρχικου δίφρου καθέζεσθαι, τοις τε ραβδούχοις δαφνηφοροϋσιν άει κεχρησθαι, πατέρα τε αυτον τής πατρίδος έπονομάζεσθαι, και ές το νόμισμα έγχαράττεσθαι, δημοσία τε έορτάζειν αυτου τα γενέθλια, έν τοις ναοις τε τής Ρώμης και έν πάσαις ταϊς πόλεσιν άνδριάντας αυτου ιστασθαι. επι δε γε του βήματος δύο αυτου άνδριάντας ιδρυσαντο, τον μεν ως τους πολίτας σεσωκότος, τον δ' ως εκ πολιορκίας ρυσαμένου την πόλιν· έστεφάνωντο δε και α μφω στεφάνοις τοις επι τοιούτοις νενομισμένοις. βουλευτήριον τε καινον οικοδομηθηναι επέταξαν, ι ν' Ιουλιανόν 2.372 επι τῶ αυτου κληθείη όνόματι. τιμητην τε και δια βίου και μόνον αυτον έψηφισαντο ει ναι, ε χειν δε και τα των δημάρχων προνόμια· και ει τις αυτον ε ργω η λόγω ύβρίσειεν, ιερδν ει ναι έθέσπισαν και τῶ α γει ένέχεσθαι. τί δε το ιερδν ει ναι νενόμιστο η δη μοι προαφήγηται. χαιρόντα δε τούτοις όρωντες αυτον, επίχρυσόν τε δίφρον αυτῶ ε δοσαν και στολην η περ οι βασιλεις πάλαι εκέχρηντο και φρουραν εκ των ίπέων και εκ των βουλευτων, ευ χεσθαί τε δημοσία υπέρ αυτου και την τύχην αυτου όμνύναι και τα πραχθησόμενα παρ' αυτου πάντα κύρια τυγχάνειν ένομοθέτησαν, Δία τε αυτον Ιούλιον προσηγόρευσαν, και αλλα πλείονα, ι να μη το καθ' ε καστον άπαριθμουντες τον άκροατην αποκναίωμεν, αυτῶ έψηφισαντο. έξ ω ν επίφθοнос ε δοξεν η μάλλον νεμεσητός, και καθ' έαυτου πολλους διηρέθισε, μέχρις α ν εις το έπελθδν αυτῶ κατηντήκει τέλος. και ο μεν ου τω σφαγεις ε κειτο, οι δε εκει παρόντες α παντες έταράττοντο, την των σφαγέων άγνοουντες διάνοιαν, και ως αυτίκα κινδυνεύσοντες εφευγον, και τους

συναντώντας ἐξέπλησσαν, καὶ θρήνων τὴν πόλιν ἐπλήρουν. καὶ ἡ μὲν πόλις οὕτω διέκειτο, οἱ δὲ σφαγεῖς δεδιότες μὴ τις σφίσι ἐπίθηται, γυμνοῖς καὶ ἡμαγμένοις τοῖς ξίφεσι διὰ τῆς ἀγορᾶς διελθόντες ἀνέδραμον εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἐκεῖ τε τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα διήγαγον. ὁ δὲ Λέπιδος ἐν τῷ στρατοπέδῳ μαθὼν τὰ γεγενημένα, νυκτὸς σὺν τοῖς στρατιώταις κατέλαβε, καὶ κατὰ τῶν σφαγέων ἐδημηγόρει. Ἄντωνιος δὲ τοῦ Καίσαρος ἀναιρεθέντος φοβηθεὶς ἐκρύβη· τὸν δὲ Λέπιδον ἐλθόντα 2.373 μαθὼν καὶ τοὺς φονεῖς εἰς τὸ Καπιτώλιον οὐκ ἔλασεν, θάρρησας ἐξήλθε, καὶ τὴν γερούσιαν ἀθροίσας ὠμίλει αὐτῇ, καὶ γνώμας εἰσήγε πρὸς τὰ γενόμενα. ὁ δὲ Κικέρων δημηγορήσας ἐπεισε πάντας μὴ μνησικακεῖν ἀλλήλοις, ἀλλὰ καὶ νῦν τισιν ἡμάρτηται τι, παρόψεσθαι τοῦτο, ἵνα μὴ ἐμφύλιος καὶ αὐθιγὴ γένηται πόλεμος καὶ τῶν πολιτῶν ὁλεθρὸς ὑπὲρ ἀλλήλων ὀλλυμένων, ὁμονοῆσαι δὲ ὁμοφύλους οὐκ ἔλασεν καὶ συγγενεῖς, καὶ προσέθετο δεῖν καὶ τὰ παρὰ τοῦ Καίσαρος πραχθέντα, εἰτε ἐν δωρεαῖς ἢ τιμαῖς εἰεν ἢ ἐν ἀρχαῖς, φυλάξαι, καὶ μὴ τι τούτων πολυπραγμονῆσαι ἢ ἀνατρέψαι. πεισθέντες οὐκ ἔλασαν αὐτῷ μηδενὶ μνησικακεῖν ἐψηφίσαντο. καὶ οἱ σφαγεῖς δὲ τοῖς στρατιώταις ὁμιλοῦντες ἐκ τοῦ Καπιτωλίου μηδὲν τῶν τῷ Καίσαρι πραχθέντων ἀκυρῶσαι ὑπέσχοντο μῆτ' ἀφαιρήσεσθαι τινα μηδὲν τῶν ἐκάστῳ δεδομένων· καὶ οὕτως ἐς καταλλαγὰς ἤκουσαν. οὐκ ἔλασαν δὲ οἱ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ κατέβησαν ἢ τὸν τε τοῦ Λεπίδου παῖδα καὶ τὸν τοῦ Ἄντωνίου ὁμήρους λαβεῖν. Μετὰ ταῦτα τῆς διαθήκης τοῦ Καίσαρος ἀναγνωσθείσης μαθὼν ὁ δῆμος ὅτι υἱὸν πεποιήται τὸν Ὀκτάβιον, καὶ ὅτι τῇ τε πόλει δωρεὰς καὶ ἐκάστῳ δραχμάς, ὡς μὲν Ὀκτάβιος γράφει, τριάκοντα, ὡς δ' ἑτεροὶ, πέντε καὶ ἑβδομήκοντα καταλέλοιπεν, ἐταράχθησαν. καὶ ὁ Ἄντωνιος τὸν νεκρὸν εἰς τὴν ἀγορὰν προθέμενος ἡματωμένον καὶ λόγον ἐπὶ τῷ κειμένῳ εἰπὼν τὸ πλῆθος παρῶξυνε πρὸς ὄργην. εἰπε γὰρ πολλὰ μὲν πρὸς ἐπαινον τοῦ ἀνδρὸς καὶ πρὸς ἐλεον τοῦ πάθους τοὺς ἀκροατὰς ἐρεθίζοντα, εἰτα καὶ τὰ ψηφισθέντα αὐτῷ καταλέξας ὀνόματα ἐπήγαγεν "ἀλλ' οὐκ οὐκ ὁ πατήρ, οὐκ ὁ ἀρχιερεὺς, ὁ ἀστυνόμος, ὁ ἡρώδης, ὁ θεὸς τέθνηκεν, οἱ μοι, οὐκ ἔλασαν 2.374 βιασθεῖς οὐδὲ γῆρα μαρνανθεῖς οὐδὲ ἐξωπύου ἐν πολέμῳ τρωθεῖς οὐδὲ ἐκ δαιμονίου τινὸς αὐτομάτως ἀρπαχθεῖς, ἀλλ' ἐνταῦθα τοῦ τείχους ἐντὸς ἐπιβουλεύθητε ὁ καὶ εἰς Βρετανίαν ἀσφαλῶς στρατεύσας, ἐν τῇ πόλει ἐνεδρευθεῖς ὁ τὸ πωμήριον αὐτῆς ἐπαυξήσας, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ κατασφαγεῖς ἀσπλοῦς ὁ εὐπόλεμος, γυμνὸς ὁ εἰρηνοποιός, πρὸς τοῖς δικαστηρίοις ὁ δικαστής, πρὸς ταῖς ἀρχαῖς ὁ ἀρχων, ὑπὸ τῶν πολιτῶν οὐκ ἔλασαν μηδεὶς τῶν πολεμίων μηδ' εἰς τὴν θάλασσαν ἐκπεσόντα κτεῖναι δεδύνητο, ὑπὸ τῶν ἐταίρων ὁ πολλακίς αὐτοὺς ἐλεήσας. ποῦ δὴτά σοι, Καῖσαρ, ἢ φιλανθρωπία, ποῦ δ' ἡ ἀστυλία, ποῦ δ' οἱ νόμοι; ἀλλὰ σὺ μὲν ὁπῶς μὴδ' ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τις φονεύηται πολλὰ ἐνομοθέτησας, σὲ δὲ οὕτως οἰκτρῶς ἀπέκτειναν οἱ φίλοι· καὶ νῦν ἐν τῇ ἀγορᾷ πρόκεισαι ἐσφαγμένος, δι' ἧς πολλακίς ἐπόμπευσας ἐστεφανωμένος· καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος ἐρριψαὶ κατατετρωμένος, ἀφ' οὐ πολλακίς ἐδημηγόρησας. οἱ μοι πολιτῶν ἡματωμένων· ὡς στολῆς ἐσπαραγμένης, ἢ ἐπὶ τούτῳ μόνον, ὡς ἐοικεν, ἔλασαν, ἵνα ἐν ταύτῃ σφαγῆς." Ἐπὶ τούτοις ὁ δῆμος ἐξοργισθεὶς τοὺς μὲν σφαγεῖς ἐζήτει, τὸ δὲ σῶμα τοῦ Καίσαρος ἀρπάσαντες ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐκαυσαν, καὶ ἐπὶ τὰς τῶν φονέων οἰκίας ὤρμησαν, καὶ Ἐλβιον Κίνναν δημαρχοῦντα διεχειρίσαντο, πλανηθέντες τῇ ὁμωνυμίᾳ· οὐ γὰρ οὐκ ἔλασαν τῷ Καίσαρι ἐπεβούλευσεν, ὁ στρατηγὸς δὲ Κίννας Κορνήλιος. βωμὸν δὲ ἐκείνην κατέκαυσαν τὸ σῶμα τοῦ Καίσαρος ἢ γαίρε τὸ πλῆθος, ἢ ἐπ' αὐτοῦ θύοιεν ὡς θεῷ τῷ Καίσαρι. οἱ δ' ὑπατοὶ αὐτὸν ἀνέτρεψαν, καὶ νόμον εἰσήνεγκαν μηδένα αὐθιγὴ γενέσθαι δικτάτωρα, θάνατον θέντες τὸ ἐπιτίμιον, εἰ τις εἰσηγήσεται. 2.375 τοῦτο καὶ εἰ τις ποῦ δέξεται. Ἄντωνιος δὲ τότε πολλὰ ἐναυθεντῶν διεπράξατο, ἀρχὰς τε διδοὺς καὶ χώραν καὶ ἐλευθερίαν καὶ ἀτέλειαν, καὶ φυγάδας κατάγων, ὡς τῆς δυναστείας τοῦ Καίσαρος τάχα διάδοχος, καὶ πολλὰ ἐκ τούτων ἠργυρολόγησε χρήματα. Ὀκτάβιος δὲ Γάιος, ὁ Καιπίας

ώνομαστο, ἀδελφῆς τοῦ Καίσαρος ἡ ν υἱὸς συνοικούσης Ὀκταβίῳ τῷ ἐκ Βελιτρῶν τῶν Οὐλοουσκίδων, ἐτράφη δὲ παρὰ τῆς μητρὸς καταλειφθεὶς ὄρφανός. ἀυξηθεὶς δὲ διῆγε παρὰ τῷ Καίσαρι ἅπαντα τὰ παιδία οὐκ ἔτι. διὸ καὶ ἐστεργε τὸν ἀδελφιδούν καὶ μεγάλας εἰχεν ἐπ' αὐτῷ τὰς ἐλπίδας. ἡ τε γὰρ μήτηρ αὐτοῦ Ἀττία ἐγκυμονοῦσα αὐτὸν ἐδοξε κατ' ὄναρ τὰ σπλάγχνα αὐτῆς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναφέρεσθαι καὶ ἐπὶ πᾶσαν ἐκτετάσθαι τὴν γῆν, καὶ ὁ ἐκείνης ἀνὴρ κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα ἐδόκει ὄραν ἡλιον ἐκ τῆς νηδύος αὐτῆς ἀνατέλλοντα. ἀρτι δὲ τοῦ παιδὸς τεχθέντος, Νιγίδιος Φίγουλος βουλευτής, διαγινώσκων τὰς τῶν ἀστέρων κινήσεις ἀριστα πιστευόμενος, βραδύτερον εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Ὀκταβίου ἀπηνητήκοτος, ἡρετο αὐτὸν τὴν αἰτίαν τῆς βραδυτήτος. ὡς δὲ διὰ τὸν τοῦ παιδὸς τόκον ἐκείνος ἐφη, ἀνεβόησεν ὁ τι "δεσπότην ἡμῖν ἐγέννησας." τρεφομένου δὲ τοῦ παιδὸς ἐν ἀγρῷ, ἀετὸς ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐξαρπάσας ἄρτον, καὶ μετεωρισθεὶς, αὐθις ἀπέδωκεν αὐτὸν καταπτᾶς. παιδίσκου τε αὐτοῦ ὄναρ καὶ ἐν Ῥώμῃ διατρίβοντος, ἐδοξεν ὁ Κικέρων καθ' ὑπνοῦς ὄραν αὐτὸν ἀλύσει χρυσαῖς ἐκ τοῦ πόλου πρὸς τὸ Καπιτώλιον καθιμώμενον καὶ παρὰ τοῦ Διὸς μαστιζόμενον. Κάτουλος δὲ καὶ αὐτὸς ἐν ὑπνοῖς ἐδόκει τὸν Δία τῆς Ῥώμης εἰκόνα εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ὀκταβίου παιδὸς εἶσιον ὄναρ ἐμβεβληκέναι. ἐκ τούτων τοίνυν ὁ Καῖσαρ μεγάλα ἐπ' αὐτῷ ἐπελπίσας εἰσποιήσατό τε τὸν παῖδα καὶ κληρονόμον κατέλιπε, καὶ ἐπιμελῶς ἐπαίδευε λόγοις ῥητορικοῖς τῆς τε τῶν Λατίνων καὶ τῆς Ἑλληνίδι φωνῆ, καὶ ἡσκε πρὸς τε τὰς στρατείας καὶ πρὸς πραγμάτων διοικήσιν πολιτικῶν τε καὶ ἀρχικῶν. Οὐτος οὖν ὁ Ὀκτάβιος, ὁ τε ὁ Καῖσαρ ἐσφάγη, ἐν Ἀπολλωνίᾳ ἐτυχεν ὄναρ, ἐπὶ παιδείᾳ σταλαίς. ἐνθα μαθὼν τὸ συμβεβηκὸς ἐπεραιώθη πρὸς τὸ Βρεντέσιον. καὶ τὰς τε διαθήκας τοῦ Καίσαρος γνοὺς καὶ ὡς ὁ δῆμος τετάρακται, τὸ ὄνομα τε τοῦ Καίσαρος ὠκείωσατο καὶ τὸν κλῆρον ἐδέξατο καὶ τῶν πραγμάτων εἰχτο, ὀκτωκαιδεκέτης ὄναρ. εἰσιόντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὴν Ῥώμην ἴρις πάντα τὸν ἡλιον ποικίλη καὶ πολλὴ περιέσχεν, ἡ προεδήλου τὴν μέλλουσαν ἐσεσθαι ταραχὴν. εἰσελθὼν δὲ δημαρχῆσαι μὲν ἐπεχείρησεν, ἀλλ' ἐκωλύθη ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀντώνιον. ὁ δ' οὐχ ἡσύχασεν, ἀλλὰ τὸν δήμαρχον ὑπελθὼν καὶ παρ' αὐτοῦ ἐς τὸν δῆμον εἰσαχθεὶς ἐδημηγόρησέ τε καὶ τὴν καταλειφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος δωρεὰν εὐθύς ἐκτίσειν ὑπέσχετο, ἀλλων τέτινων αὐτοῖς ἐλπίδας ὑπέτεινε. καὶ οὐτω τὸν δῆμον ἐφελκυσάμενος, ἐπεὶ τις ἀστήρ τότε ἐφάνη ἐξ ἄρκτου πρὸς ἐσπέραν, ὄναρ μὲν κομήτην ἐλεγον προσημαίνοντα οἱ ἅπαντες, οἱ δὲ τῷ Καίσαρι αὐτὸν ἀνέτιθεσαν ὡς ἐς τὸν τῶν ἀστέρων ἀριθμὸν ἐγκατελεγμένῳ, θαρσήσας ὁ πρῶν μὲν Ὀκτάβιος, ἡ δὲ Καῖσαρ κληθεὶς, μετὰ ταῦτα μέντοι καὶ Ἀυγουστος, χάλκεον ἀνδριάντα τοῦ Καίσαρος ἀστέρα φέροντα ὑπὲρ κεφαλῆς εἰς τὸ Ἀφροδίσιον ἐστησεν. ὡς δὲ παρ' οὐδενὸς τοῦτο κεκώλυτο, φόβῳ τοῦ δήμου, καὶ ἄλλα τινὰ εἰς τιμὴν τοῦ Καίσαρος διεπράξατο. 2.377 Ἀντώνιος δὲ τὸν νέον Καίσαρα τοῦτον περιύβριζέ τε καὶ ἀδικῶν ὄναρ. δι' ἅπαντα ποτε θροῦς πρὸς τοῦ πλήθους ἐγένετο, καὶ σφόδρα πάντες σχεδὸν ἠγανάκτησαν. φοβηθεὶς οὖν ὁ Ἀντώνιος εἰς λόγους ἦλθεν αὐτῷ· καὶ ἐδοξαν κατηλλάχθαι, ἀλλ' αὐθις ἐξ ὑποψίας τινὸς διηνέχθησαν. ὄναρ οὖν ὁ Ἀντώνιος τὸν Καίσαρα ἀξανόμενον, ἐπεχείρησεν εἰς ἑαυτὸν τὸν ὀμιλον ἐπισπάσασθαι τινὰ αὐτοῖς χαριζόμενος, ἡδύνατο γὰρ αὐτὸς ὑπατεύων, θατέρου τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ δημαρχοῦντος, τοῦ Λουκίου δηλαδή, τοῦ δὲ γελοιποῦ τοῦ Γαίου στρατηγοῦντος. τὰ δὲ γε τῆς πόλεως ἐν ἀκαταστασίᾳ ἦσαν. ἐδόκει δὲ ὁ Ἀντώνιος, ἅπαντα καὶ ὑπατεύων, πλεονεκτεῖν. ὁ δὲ Καῖσαρ ὑπὸ τοῦ πλήθους μάλιστα ἐσπουδάζετο, καὶ διὰ τὸν πατέρα καὶ διὰ τὰς ὑποσχέσεις αὐτῶν ἐποιεῖτο, τὸ δὲ μείζον, ὅτι πολὺ δυναμένῳ τῷ Ἀντωνίῳ ἠχθοντο καὶ ταπεινῶσαι αὐτὸν ἐβούλοντο. Ἀντωνίου δὲ εἰς τὸ Βρεντέσιον ἀπελθόντος πρὸς τοὺς ἐκ Μακεδονίας περαιωθέντας στρατιώτας, ὁ Καῖσαρ ἐκεῖ μὲν φίλους μετὰ χρημάτων, ἵνα σφᾶς σφετερίσωνται, προαπέστειλεν, αὐτὸς δὲ μέχρι Καμπανίας ἐλθὼν πλῆθος συνέλεξεν ἐκ διαφόρων

χωρῶν, τῷ πατρὶ τιμωρεῖν λέγων, χρήματα τὰ μὲν διδούς, τὰ δὲ ὑπισχνούμενος, καὶ σὺν αὐτοῖς εἰς τὴν Ῥώμην ἠπειχθη πρὶν ἐπανελθεῖν τὸν Ἀντώνιον, καὶ τῷ δήμῳ ὁμιλήσας ἐπαίνων εὐτυχέως, καὶ αὐθις ἀπεδήμησε δύναμιν ἀθροίσων. Ἀντώνιον δὲ οἱ στρατιῶται ἐν Βρεντεσίῳ φιλοφρόνως ἐδέξαντο· εἰτα πικρῶς αὐτοῖς προσφερομένου, ὡς καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνειν, 2.378 ἐνεωτέρισαν, καὶ συχνοὶ μετέστησαν πρὸς τὸν Καίσαρα. Ἀντώνιος δὲ ἐκ τῆς Ῥώμης εἰς τὴν Γαλατίαν ἐξώρμησε, φοβηθεὶς μὴ αὐτὴ τι νεοχμῶση· καὶ ὁ Καῖσαρ δ' ἐπηκολούθησεν. ἤρχε δὲ τότε τῆς Γαλατίας ὁ Βροῦτος ὁ Δέκιμος, εἰς ὧν τῶν συνομοσάντων κατὰ τοῦ Καίσαρος· καὶ ὁ σμίσει τῷ πρὸς Ἀντώνιον οὐχ ὑπεῖξεν αὐτῷ. τοῦτο μαθὼν ὁ Καῖσαρ τὸν Βροῦτον προσηταιρίσατο· οὐ πῶ γὰρ ἑώρα καιρὸν τοῦ τιμωρήσασθαι τοὺς φονεῖς τοῦ πατρός. ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ ἡ σύγκλητος ἐβουλεύετο θορυβουμένη διὰ τὸν πόλεμον. καὶ πολλοὶ μὲν γνώμας ἀλλὰς καὶ ἀλλὰς εἰσήνεγκαν, Κικέρων δὲ πολέμιον δεῖν εἰπε ψηφίσασθαι τὸν Ἀντώνιον, τὸν Καίσαρα μέντοι καὶ τὸν Βροῦτον τὸν Δέκιμον αὐτῷ ἐναντιούμενους καὶ ἐπαινεῖσαι ἐφ' οἷς ἰδιογνωμονήσαντες πεποιήκασιν, καὶ ἐπικουρῆσαι αὐτοῖς καὶ ἐξουσίαν νεῖμαι πρὸς τὸ μέλλον, καὶ τοὺς ὑπάτους ἀμφὶ πρὸς τὸν πόλεμον πεπομφέναι καὶ πολεμῆσαι αὐτῷ μηδὲ διατρίβειν καὶ μέλλειν. ταῦτα τοῦ Κικέρωνος συμβουλευσάντος ὁ Καληνὸς ὁ Κύντος ἐναντιούμενος αὐτῷ συνεβούλευε πέμψαι πρὸς ἀπαντας τὴν βουλὴν κελεύουσαν ὁμοίως αὐτοῖς καταθέσθαι τὰ ὅπλα καὶ ἐπ' αὐτῇ καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς στρατιώτας ποιήσασθαι, καὶ πεισθέντας μὲν ἐπαινεῖσαι, εἰ δ' ἀπειθήσουσι πολεμῆσαι, τὸν πόλεμον δὲ τοῖς ὑπάτοις πιστεύσασθαι. ὁ μὲν οὖν εἰπε ταῦτα, οἱ πράττοντες δὲ τὰ τοῦ Καίσαρος ἐπεκράτησαν. καὶ τινες πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐκ τῆς βουλῆς ἀπεστάλησαν κελευούσης αὐτῷ τὰ τε στρατόπεδα καὶ τὴν Γαλατίαν ἀφεῖναι καὶ ἀπελθεῖν εἰς Μακεδονίαν, τοῖς αὐτῷ τε συστρατευομένοις προστατούσης οἱ καθε ἀναχωρῆσαι ῥητῆς ἡμέρας ἐντός, ἢ γινώσκειν ὡς ἐν μοίρᾳ πολε2.379 μίων αὐτοῖς λογισθήσονται. πρὸ δὲ τοῦ τὴν γνώμην τοῦ Ἀντωνίου μαθεῖν τὸν πρὸς αὐτὸν πόλεμον τοῖς ὑπάτοις καὶ τῷ Καίσαρι, ἀρχὴν αὐτῷ στρατηγοῦ δόντες, ἐμπεπιστεύκασιν. Ταῦτα μαθὼν ὁ Ἀντώνιος τοὺς μὲν πρὸς αὐτὸν σταλέντας ἐξωνείδισεν, ἀντιστείλας δ' ἑτέρους τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου δι' ὧν προετείνετο εἰς τοὺς κατ' αὐτοῦ ψηφισαμένους ἀντιπερίστα. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ πολέμιον αὐθις τὸν Ἀντώνιον ἐψηφίσαντο καὶ τοὺς αὐτῷ συστρατευομένους, εἰ μὴ αὐτὸν καταλίποιν, ἑτέραν ἡμέραν εἰς τοῦτο αὐτοῖς ὀρισάμενοι. ὁ δὲ ἐπολιόρκει τὸν Δέκιμον ἐν τῇ Μουτίνῃ, οὐ μέντοι λόγου τι κατώρθωσεν ἄξιον. ὁ Δέκιμος δὲ πρῶτον μὲν ἰσχυρῶς ἡμύνετο τὸν Ἀντώνιον, εἰτα παντελῶς ἀπετειχίσθη. δείσας οὖν ὁ Καῖσαρ μὴ ἡ ἀλώγη ἢ ἀπορία τῶν ἐπιτηδείων ἐνδοίῃ, σὺν γε τῷ Ἰρτίῳ ἐπεστράτευσεν πρὸς Μουτίνην. τὸν δὲ πρὸς αὐτῇ ποταμὸν περαιωθῆναι οὐκ ἠδυνήθησαν διὰ τὴν ἐν αὐτῷ φρουρὰν· σπεύδοντες δὲ τὴν ἑαυτῶν παρουσίαν τῷ Δεκίμῳ γνωρίσαι, ἀπὸ τῶν ὑψηλοτάτων δένδρων ἐφρυκτῶρον. ὡς δ' οὐ συνίει, μολίβδου λεπτὸν ἀγαν ποιήσαντες ἐλασμα ἐγραψαν ἐν αὐτῷ, καὶ ὡς χάρτην τοῦτο ἐλίξαντες κολυμβητῇ διενεγκεῖν ἔδωκαν· καὶ οὕτως ὁ Δέκιμος τὴν παρουσίαν αὐτῶν μαθὼν ἀντεπέστειλε σφίσι τὸν αὐτὸν τρόπον. Ὁ οὖν Ἀντώνιος ὄρων οὐκ ἐνδιδόντα τὸν Δέκιμον, ἐκείνῳ τὸν ἀδελφὸν κατέλιπε Λούκιον, αὐτὸς δ' ἐπὶ τὸν Καίσαρα καὶ τὸν Ἰρτιον ὤρμησε. καὶ πρότερον μὲν ἰσοπαλεῖς ἐγίνοντο μάχαι, ὑπέρεσχε δ' ὁ στερὸν ὁ Ἀντώνιος. καὶ τὸν Ἰούνιον αἰσθόμενος πλησιάζοντα, ἀπῆρε λαθὼν νυκτὸς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐνεδρεύσας αὐτόν τε κατέτρωσε καὶ τῶν στρατιωτῶν 2.380 τοὺς πλείους ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ γε λοιποὺς εἰς τὰ ταφρεύματα κατέκλεισε· καὶ πρὸς τὸν Καίσαρα καὶ τοὺς ἄλλους ἐτράπετο. καὶ οἱ ὁ Ἰρτιος κακῶς τῆς πορείας καὶ τῆς μάχης πεπονηκότι ἀνεπίστως ἀπαντήσας πολὺ ἐκράτησε. τὴν δ' ἠτταν τοῦ Ἀντωνίου μαθοῦσα ἡ βουλὴ αὐτοκράτορας τὸν τε Ἰρτιον καὶ τὸν Ἰούνιον καὶ τὸν Καίσαρα ὠνόμασαν, καίτοι τοῦ μὲν Ἰουνίου κακῶς ἀπαλλάξαντος, Καῖσαρος δὲ μηδὲ

μαχεσαμένον· ἐπὶ γὰρ τῇ τοῦ στρατοπέδου κατέμεινε φυλακῆ, τοῦ Ἰρτίου κατὰ τοῦ Ἀντωνίου ὀρμήσαντος. Οὐ τω μὲν οὐ ν Ὀ Αντώνιος ἡ ττητο· καὶ Τίτος δὲ Μουνάτιος Πλάγκος, τῶν Ἀντωνίου ὦ ν καὶ Ποντίῳ Ἀκύλα τῷ Δεκίμῳ ὑποστρατηγοῦντι προσπολεμῶν, ἐνικήθη. κἀντεῦθεν οἱ τε τοῦ Ἀντωνίου στρατιῶται οὐχ ὡς πρῶην διέκειντο πρὸς αὐτόν, καὶ τινες τῶν αὐτῷ προσκειμένων δήμων πρότερον ἐστασίαζον. ὁ δὲ τέως μὲν κατεπέπληκτο καὶ ἡσύχαζεν, ὡς δὲ τις ἐκ τοῦ Λεπίδου δύναμις αὐτῷ παρεγένετο, ἀνεθάρσησεν καὶ αἰφνιδίαν ἐπεκδρομὴν ἐποίησατο· φόνου δὲ ἐξ ἀμφοῖν τῶν στρατευμάτων γενομένου πολλοῦ τραπεῖς εφυγεν. ἡ δὲ γερουσία τὰ πραχθέντα μαθοῦσα, τῇ μὲν ἡ ττη τοῦ Ἀντωνίου εχαιρε, τοὺς δὲ αὐτῷ συνεξετασθέντας πολεμίους πάντας ἀπέφηνε, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν καὶ τὴν ἐκείνου ἀφείλετο. τὸν δὲ Καίσαρα οὐ τε τινὸς μεγάλου ἠξίωσαν καὶ καταλύειν προσεπεχείρησαν, πάντα ὁ σα ἐκείνος ἡ λπιζε λήψεσθαι τῷ Δεκίμῳ δόντες. ἵνα δὲ μὴ δυνηθῆ τι δρᾶσαι κακόν, τοὺς ἐχθροὺς αὐτῷ ἐς ἀρχὰς ἐψηφίσαντο, τῷ μὲν Πομπηίῳ Σέξτῳ τὸ ναυτικὸν ἀναθέμενοι, τῷ δὲ Βρούτῳ τῷ Μάρκῳ τὴν Μακεδονίαν, 2.381 Κασσίῳ δὲ τὴν Συρίαν καὶ τὸν πρὸς Δολοβέλλαν πόλεμον ἐπιτρέψαντες. τοὺς δὲ τοῦ Καίσαρος στρατιώτας συγκρούσειν ἀλλήλοις αὐτοὺς μηχανώμενοι τοὺς μὲν ἐπήνεσαν καὶ χρήματα καὶ στεφάνους αὐτοῖς παρέσχον ἐξ ἐλαιῶν, τοῖς δ' οὐδὲν ἐψηφίσαντο. ἀλλ' ἐκείνοι καὶ οὐ τως ὠμονοοῦν, τοῦ Καίσαρος αὐτοὺς πρὸς τοῦτο ἐνάγοντος. μαθόντες οὐ ν οἱ ἐν τῇ πόλει ταῦτα, καὶ φοβηθέντες, ὑπατον μὲν αὐτὸν οὐδ' οὐ τως ἀπέδειξαν, ἀλλὰ δὲ οἱ τιμὰς ἐψηφίσαντο. ὡς δ' ἐν οὐδενὶ λόγῳ ταύτας εσχε, στρατηγὸν τὸ πρῶτον καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ὑπατον ἐψηφίσαντο. Καὶ οἱ μὲν οὐ τω τὸν Καίσαρα ἐδόκουν μεταχειρίζεσθαι ὡς παῖδα καὶ ὡς μειράκιον, ἀπερ καὶ διεθρύλουν· ἐκείνος δὲ ἐπὶ τε τοῖς ἀλλοῖς καὶ ὁ τι παῖς ἡ κουε δεινῶς ἀγανακτῶν ἐπὶ τὰ ὀπλα ἐτράπετο, καὶ πρὸς τε τὸν Ἀντώνιον λάθρα διεκηρυκεύσατο, καὶ τοὺς διαφυγόντας ἐκ τῆς μάχης, οὐς πολεμίους ἡ βουλὴ ἐψηφίσασατο, συνήθροιζε, καὶ κατηγορεῖ παρ' αὐτοῖς τῆς γερουσίας τε καὶ τοῦ δήμου. ταῦτα δὲ οἱ ἐν τέλει τέως μὲν ἐν ὀλιγωρίᾳ πεποιήντο, ἐπεὶ δὲ συμπεφρονηκότας εμαθον τὸν Ἀντώνιον καὶ τὸν Λέπιδον, θεραπεύειν τὸν Καίσαρα ἠρξάντο, καὶ τὸν πρὸς ἐκείνους αὐτῷ ἀνέθεντο πόλεμον, ἀγνοοῦντες τοὺς λόγους οὐς ἐπεποιήκει πρὸς τὸν Ἀντώνιον. ὁ δὲ τὸν πόλεμον ὑπεδέξατο, ὑπατος δι' αὐτὸν ἀποδειχθῆναι πειρώμενος, πάνυ γὰρ ἡ ν αὐτῷ ἡ ὑπατεία δι' ερωτος, καὶ τὴν μάχην ἀναδεξάμενος ἡτοιμάζετο μὲν ὡς πολεμήσων, τοὺς στρατιώτας δὲ λάθρα παρεσκεύασεν ὁμόσαι δῆθεν ἀφ' ἑαυτῶν πρὸς μηδὲν τῶν στρατοπέδων μαχέσασθαι τῶν ἐκείνου γενομένων τοῦ Καίσαρος. τοῦτο δ' ἡ ν μήτε πρὸς Ἀντώνιον μήτε πρὸς Λέπιδον ἀντιτάξασθαι· πλεῖστοι γὰρ αὐτῶν 2.382 τοῖς ἐξ ἐκείνων συνεστρατεύοντο. πρέσβεις οὐ ν διὰ τοῦτο πρὸς τὴν βουλήν ἐξ αὐτῶν τῶν στρατιωτῶν τετρακοσίους ἐκπέπομφε· τοῦτο δὲ σκηνὴ μὲν ἡ ν πρεσβείας, τὸ δὲ πᾶν τῶν ἐψηφισμένων αὐτοῖς εἰσπραξίς καὶ σπουδὴ τοῦ ἀποδειχθῆναι τὸν Καίσαρα ὑπατον. ἀναβαλλομένων δὲ αὐτῶν τὴν ἀπόκρισιν οἱ στρατιῶται ὠργίζοντο· εἰς δὲ τις αὐτῶν ἐξεληθὼν τοῦ βουλευτηρίου καὶ τὸ ξίφος λαβὼν, ἀσπλοὶ γὰρ εἰσελθεῖν ἐκελεύσθησαν, εἰ πεν "ἀ ν ὑμεῖς τὴν ὑπατείαν μὴ δοίητε Καίσαρι, τοῦτο δώσει." ὁ Καῖσαρ μέντοι, ὁ τι εἰς τὸ συνέδριον εἰσιόντες ἠναγκάσθησαν ἀποθέσθαι τὰ ὀπλα, καὶ ὁ τι ἐπύθετό τις πρότερον παρὰ τῶν στρατοπέδων ἐπέμφθησαν ἡ πρὸς τοῦ Καίσαρος, ἐγκλημα ἐποίητο, καὶ τὸν Ἀντώνιον καὶ τὸν Λέπιδον σπουδῆ μετεπέμψασατο, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὴν Ῥώμην μετὰ τῶν στρατιωτῶν, ὡς ὑπ' αὐτῶν τάχα ἐκβιασθεῖς, ὠρμησε. καὶ τινες τῶν ἰπέων ἀπέκτειναν, ὡς κατασκόπους αὐτῶν. οἱ δὲ τῆς βουλῆς τὴν εφοδὸν γνόντες αὐτῶν, τὰ τε χρήματα αὐτοῖς μήπω πλησιάσασιν ἐπεμψαν καὶ ὑπατον τὸν Καίσαρα ἐψηφίσαντο. ἀλλ' οἱ στρατιῶται ἀνάγκη ταῦτα πράξαντας εἰδότες αὐτοὺς καὶ ἐξεφόβουν καὶ ἐθρασύνοντο. πρὸς δὲ ταῦτα ἡ γερουσία μεταβαλλομένη ἀπηγόρευσε τῇ στρατιᾷ πλησιάσαι τῇ πόλει, καὶ τοῖς

στρατηγοῖς τὴν φρουρὰν αὐτῆς ἐνεχείρισε. τῷ Καίσαρι δὲ σὺν τῇ στρατιᾷ πρὸ τοῦ αστεος γενομένῳ τῶν τε βουλευτῶν τινες καὶ τῶν τοῦ δήμου πολλοὶ προσεχώρησαν, καὶ οἱ στρατηγοὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς στρατιώτας ἐκείνῳ παρέδωκαν· καὶ οὐ τῷ τὴν πόλιν ἀμαχεῖ κατασχὼν ὑπατος καὶ παρὰ τοῦ δήμου προυβέβλητο, μηδ' ἀπαντήσας εἰς τὴν συνάθροισιν, ἵνα μὴ δοκῆ βιάζεσθαι τούτους. καὶ συνάρχων αὐτῷ ἐδόθη ὁ Κύντος 2.383 ὁ Πέδιος, εἰ γε οὐ τῷ καλέσαι αὐτόν, ἀλλὰ μὴ ὑπαρχον δεῖ. Οὐ τῷ δ' ὑπατος αἰρεθεὶς ὁ Καῖσαρ τὰ τε ἐν τῇ πόλει πρὸς τὸ δοκοῦν αὐτῷ κατεστήσατο καὶ χρήματα τοῖς στρατιώταις παρέσχετο, λόγῳ μὲν οἰκοθεν, ἐργῶ δ' ἐκ τῶν κοινῶν, καὶ τούτοις χάριν ὠμολόγει. παρὰ δὲ τῆς βουλῆς αὐτῷ πολλὰ πρὸς τιμὴν ἐψηφίσθησαν, δοκίσει μὲν ἐκούσης, τῇ δ' ἀληθείᾳ φόβῳ βιαζομένης. πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς τὸ τοῦ Καίσαρος γένος κατὰ τὰ νομιζόμενα εἰσεποιήθη, καὶ τὴν ἐπίκλησιν εἰληφεν. ὠνόμαζε μὲν γὰρ καὶ πρότερον αὐτὸς ἑαυτὸν Καῖσαρα, ὡς μετὰ τοῦ κλήρου καὶ τὴν προσηγορίαν διαδεξάμενος, οὐ μὲντοι βεβαίως αὐτὴν εἰχε πρὸ τοῦ ταύτην κατὰ τὰ πάτρια βεβαιώσασθαι. ἐκτοτε δὲ Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ Ὀκταβιανὸς ἐπεκλήθη· νενόμισται γὰρ τοὺς υἰοθετούμενους τὴν μὲν ἄλλην πρόσρησιν ἀπὸ τοῦ εἰσποιησαμένου λαμβάνειν, ἐν δὲ τι τῶν προτέρων ὀνομάτων τηρεῖν. Ἐπεὶ οὐκ ἔτι τούτους τε στρατιώτας ὠκειώσατο καὶ τὴν βουλὴν ἐδουλώσατο, τὴν τῶν καταλειφθέντων τῷ δήμῳ διανομὴν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐποίησατο, ἵνα καὶ τούτους ἐφ' ἑαυτὸν ἐπισπάσῃται καὶ μὴ ἐναντιουμένους ἐξείπρὸς τὴν τῶν φονέων τοῦ πατρὸς τιμωρίαν τραπόμενος. δικαστήρια μὲν οὐκ ἐκάθισεν, ἵνα μὴ δοκῆ βιαίως τι πράττειν, καὶ ταῦτα τῶν πλειόνων ἀπόντων, τινῶν δὲ καὶ ἡγεμονίας ἐχόντων ἔθνῶν. εἰ δὲ τινες καὶ παρήσαν, οὐτε ἀπήντησαν δεδιότες, ἀλλὰ καὶ λάθρα πού ἐξεχώρησαν. ἐρήμην οὐκ οὐχ οἱ αὐτόχειρες οὐδ' οἱ συνομόσαντες μόνον ἠλώσαν, 2.384 ἀλλὰ καὶ συχνοὶ ἕτεροὶ μὴ μετασχόντες τῆς ἐπιβουλῆς, τινὲς δὲ μηδ' ἐνδημοῦντες τότε τῇ πόλει, ὧν εἰς ἡν καὶ ὁ Πομπήιος Σέξτος· οἱ πυρός τε καὶ ὑδατος εἰρηχθησαν καὶ αἰοῦσῃ σφῶν ἐδημεύθησαν. Ταῦτα τοίνυν πράξας ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τὸν Λέπιδον καὶ τὸν Ἀντώνιον δῆθεν ἐστράτευσεν· ἐργῶν δ' οὐδὲν ἐπραξεν, οὐχ ὅτι τῷ Ἀντωνίῳ κεκοινολόγητο καὶ δι' ἐκείνου καὶ τῷ Λεπίδῳ, ἀλλ' ὅτι ἰσχυροὺς αὐτοὺς ἑώρα καὶ ὁμογνώμονας, καὶ ἠλπίσε δι' αὐτῶν τὸν τε Κάσσιον καὶ τὸν Βροῦτον μέγα δυνηθέντας ἡδη καταγωνίσασθαι καὶ μετὰ τοῦτο κάκεινους δι' ἀλλήλων χειρώσασθαι. διὰ ταῦτα τὰς συνθήκας ὁ Καῖσαρ καὶ ἄκων ἐτήρησε, καὶ καταλλαγὰς αὐτοῖς πρὸς τὴν βουλὴν καὶ πρὸς τὸν ὀμιλον ἐπρυτάνευσεν, οὐκ αὐτὸς ταύτας εἰσηγησάμενος διὰ τὸ ἀνύποπτον, ἀλλὰ τὸν Κύντον τοῦτο συμβουλεύσαι παρασκευάσας. αὐτὸς δὲ τῶν ἐν τῇ πόλει κοινωσαμένων αὐτῷ περὶ τούτου ἄκων προσεποιεῖτο τῇ πράξει συγκατατίθεσθαι, παρὰ τῶν στρατιωτῶν βιαζόμενος. ψηφισθείσης δὲ τῆς καταλλαγῆς αὐτοῖς, ὠρμησαν καὶ ἄκων ἐπὶ τὸν Καῖσαρα, τὸ πλεῖστον καὶ τὸ κράτιστον τοῦ στρατοῦ ἐπαγόμενοι. οὐτε γὰρ βεβαίως ἐπίστευον αὐτῷ οὐτε δι' ἐκείνον ἠθέλον δοκεῖν τὴν ἀδειαν ψηφισθῆναι αὐτοῖς καὶ τὴν κάθοδον, δι' ἑαυτοὺς δὲ καὶ τὴν σφετέραν ἰσχύϊν, καὶ τυχεῖν ἠλιζον ὧν ἐβούλοντο διὰ τὰ στρατόπεδα. καὶ ὁ Καῖσαρ δ' αὐτοῖς μετὰ πλήθους στρατιωτῶν προσυπήνησε. καὶ συνῆλθον εἰς ὀμιλίαν, διαλεξάμενοί τε τινα ἡσυχῇ τὸ μὲν σύμπαν ἐπὶ τε τῇ δυναστείᾳ καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν συνώμοσαν, ἐς δὲ τὸ φανερόν διωμολογήσαντο κοινῇ τοὺς τρεῖς ἐπιμελητὰς καὶ διοικητὰς τῶν πραγμάτων γενέσθαι ἐπὶ πενταετία, ἵνα μὴ ὀλι2.385 γαρχίας δοκῶσιν ἐφίεσθαι. ἰδίᾳ δὲ καὶ ἀρχὰς ἔθνῶν ἑαυτοῖς προσενείμαντο, ἵνα μὴ πᾶσαν τὴν ἀρχὴν νομίζωνται σφετερίζεσθαι. καὶ τῶν ἐχθρῶν σφαγὰς ἀλλήλοις ἀντέδωσαν. καὶ Λεπίδῳ μὲν τῆς τε Ῥώμης τὴν φυλακὴν καὶ τῆς λοιπῆς Ἰταλίας ἀνέθεσαν, Καῖσαρ δὲ καὶ Ἀντώνιος ἐπὶ τὸν Μάρκον Βροῦτον στρατεύσασθαι συνέθεντο καὶ τὸν Κάσσιον. καὶ ὀρκίους τὰ δόξαντα ἐπιστώσαντο, καὶ τοὺς στρατιώτας συγκαλέσαντες ἐδημηγόρησαν ὅσα ἐπὶ τούτοις εἴκοι. οἱ δὲ τοῦ

Ἄντωνίου στρατιῶται ἕξ ὑποθήκης αὐτοῦ τὴν θυγατέρα τῆς γυναικὸς Ἄντωνίου Φουλβίας, ἣν εἶχεν ἐκ τοῦ Κλωδίου, λαβεῖν ἤξιον τὸν Καίσαρα. κάκεῖνος οὐ παρητήσατο, καίτοι ἑτέρας αὐτῷ προμεμνηστευμένης. Ἐντεῦθεν εἰς τὴν Ῥώμην ἠπειγόντο. σημεῖα δὲ τινὰ τῷ τε Ἄντωνίῳ καὶ τῷ Λεπίδῳ ἀπαίσια συμβεβήκασιν, τῷ Καίσαρι δὲ ἀετὸς ὑπὲρ τῆς σκηνῆς ἰδρυθεὶς δύο κόρακας προσπεσόντας αὐτῷ καὶ τίλλειν τινὰ τῶν πτερῶν αὐτοῦ πειρωμένους ἀπέκτεινεν· οὐ τὴν νίκην κατ' ἀμφοτέρων τῶν συνιόντων αὐτῷ προεσήμαινε. καὶ οἱ μὲν οὐ τως εἰς τὴν Ῥώμην ἤλθοσαν μετὰ τῶν στρατευμάτων, καὶ παραχρῆμα τὰ σφίσι δόξαντα ἐπραττον· καὶ σφαγαὶ πολλῶν ἐποιήθησαν, ὡς πληρωθῆναι τὴν πόλιν νεκρῶν. οἱ μὲν γὰρ ἐν ταῖς οἰκίαις, οἱ δὲ ἐν ταῖς ὁδοῖς κὰν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρὸς τοῖς ἱεροῖς ἀπεκτίννυντο, καὶ αἱ μὲν κεφαλὰὶ αὐτῶν ἐπὶ τὸ βῆμα αὐτοῖς ἀνετίθεντο, τὰ δὲ λοιπὰ σώματα τὰ μὲν αὐτοῦ που ἐρριπτεῖτο βορὰ κυσὶ τε καὶ ὀρνισί, τὰ δὲ εἰς τὸν ποταμὸν ἐνεβάλλετο. καὶ οὐχ οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι ἀπώλλυντο. πάντας γὰρ τοὺς ἐκάστῳ τῶν τριῶν συναραμένους ἢ συμπράξαντας ἐν πολεμίων μοίρᾳ 2.386 οἱ ἄλλοι ἐτίθεντο. καὶ οὐ τω συνέβαινε τοὺς αὐτοὺς καὶ φίλους τινὶ αὐτῶν καὶ ἐχθροὺς τοῖς ἑτέροις εἶναι, ὥστε ἐν ᾧ ἰδίᾳ ἕκαστος τοὺς ἐπιβουλεύσαντας αὐτῷ ἠμύνετο, καὶ τοὺς φιλάτους κοινῇ συναπώλλυσαν. οὐ γὰρ τις τὸν ἑαυτοῦ ἐχθρὸν τιμωρήσασθαι φίλον ἑτέρου ὄντα ἠδύνατο, μὴ ἀντιδιδούς ἑτερον φίλον ἑαυτοῦ νομιζόμενον, ἢ καὶ πλείους, εἰ ὁ αἰτούμενος εἰς σφαγὴν ἐντιμὸς ἦν ἐξ ἀρετῆς ἢ γένους ἢ ἀξιώματος. καὶ τοὺς πλουσίους δέ, κὰν μὴδὲν εἶχον αὐτοῖς ἐγκαλεῖν, προσαπώλλουν, πολλῶν χρημάτων δεόμενοι, ἵνα τὰς ἐπιθυμίας τῶν στρατιωτῶν ἀποπλήσωσι. Ταῦτα δὲ ὑπὸ τοῦ Λεπίδου καὶ τοῦ Ἄντωνίου ἐπράττετο μάλιστα. τιμηθέντες γὰρ ὑπὸ τοῦ προτέρου Καίσαρος, καὶ ἐπὶ πλείστον ἀρξάντες καὶ ἡγεμονεύσαντες, καὶ πλείστους εἶχον ἐχθροὺς, ἐδόκει δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ νέου Καίσαρος γίνεσθαι διὰ τὴν τῆς δυναστείας κοινωνίαν. αὐτὸς γὰρ οὐ συχνούς ἀπέκτεινε, φύσει τε οὐκ ὤμῳ ὢν καὶ τεθραμμένος τοῖς ἠθεσὶ τοῦ πατρὸς, καὶ μήτε πολλοῖς μῖσος τρέφων σφοδρὸν καὶ φιλεῖσθαι πραγματευόμενος. καὶ οὐ μόνον οὐ πολλοὺς ἐφθειρεν, ἀλλὰ καὶ ἔσωσε πλείστους· καὶ τοῖς κρύψασί τινας ἐπιεικέστατα ἐχρήσατο, ἐπεὶ θάνατος καὶ τούτοις προεῖρητο. Ὁ δὲ Λεπίδος ἀπαραίτητος ἦν, καὶ ὁ Ἄντωνιος ὡμῶς καὶ ἀνηλεῶς ἐκτείνε καὶ τοὺς ἐπικουρήσας τοῖς κτεινομένοις ἐπιχειροῦντας, καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν σφαττομένων καὶ σιτούμενος ἐπεσκόπει, καὶ τῆς ἀνοσίῃ θέας αὐτῶν ἐνεπίμπλετο. καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἢ Φουλβία πολλοὺς καὶ αὐτὴ καὶ δι' ἐχθραν καὶ διὰ 2.387 χρήματα ἐθανάτωσεν, ἐστὶ δ' οὐς οὐδὲ γινωσκομένους ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. ποτὲ γοῦν καὶ τῆς τοῦ Κικέρωνος κεφαλῆς κομισθείσης, φεύγων γὰρ κατελήφθη καὶ ἐσφάγη, ὁ μὲν Ἄντωνιος πολλὰ αὐτὸν βλασφημίας ἐκέλευσεν αὐτὴν ἐκφανέστερον τῶν ἄλλων ἐν τῷ βήματι προτεθῆναι, ἵνα ὁθεν ἠκούετο δημηγορῶν κατ' αὐτοῦ, ἐκεῖ μετὰ τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς ὄρωτο· οὐ τως γὰρ ἀπετέμνητο. ἢ δὲ δὴ Φουλβία ἐς τὰς χεῖρας αὐτὴν ἔλαβε, καὶ ἐμπικραναμένη καὶ ἐμπτύσασα ἐπὶ τὰ γόνατα ἐθηκε, καὶ τὸ στόμα αὐτῆς διανοίξασα τὴν γλῶσσαν ἐξείλκυσε, καὶ ταῖς βελόλαις, αἷς εἰς τὴν κεφαλὴν ἐκέχρητο, κατεκέντησε, πολλὰ καὶ μισθὰ ἐπισκώπτουσα. Πολλοὶ μὲν οὐκ ἀπώλοντο, τινὲς δὲ καὶ ἐσώθησαν. δοῦλοι γὰρ τὰς τῶν δεσποτῶν ἐσθήτας περιβαλλόμενοι, ἐκείνους κατακρύψαντες, ὡς οἱ δεσπότες ἐσφάγησαν. καὶ τις στιγματίας δοῦλος οὐ μόνον οὐκ προέδωκε τὸν στίξαντα αὐτὸν δεσπότην, ἀλλὰ καὶ περιέσωσεν. ὡς γὰρ συναπεδίδρασκε τῷ δεσπότη καὶ διώκεσθαι ἐγνώ, ἀπέκτεινέ τινα συναντήσαντα σφίσι, καὶ τὴν στολὴν ἐκείνου τῷ δεσπότη δούς, ἀπιέναι ἀφήκεν· αὐτὸς δὲ πυρὰν ἀνάψας τὸν νεκρὸν ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτὴν, τὴν δ' ἐσθήτα τοῦ δεσπότη καὶ τὸν δακτύλιον φέρων ἀπῆντησε τοῖς διώκουσι, καὶ εἰπὼν φεύγοντα τὸν δεσπότην ἀποκτεῖναι ἐπιστεύθη διὰ τὰ σκῦλά τε καὶ τὰ στίγματα, καὶ ἐκείνον ἔσωσε, καὶ αὐτὸς

έτιμήθη. Κύιντον δὲ Κικέρωνα τὸν τοῦ Μάρκου ἀδελφὸν ὁ παῖς ἐξέκλεψε, καὶ στρεβλωθεὶς ἐπὶ τούτῳ οὐκ ἐξελάλησεν. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ μαθὼν τὸ γινόμενον καὶ ἐλεήσας τὸν παῖδα ἐθελοντῆς αὐτὸς ἑαυτὸν τοῖς σφαγεῦσι παρέδωκε. πολλοὶ δὲ καὶ λανθάνοντες ἀπεδίδρασκον καὶ πρὸς 2.388 τὸν Βροῦτον ἀπήεσαν καὶ τὸν Κάσσιον. οἱ δὲ γε πλείους τῷ Σέξτῳ προσεχώρουν. ναυαρχεῖν γὰρ πρότερον αἰρεθεῖς, καὶ χρόνον τινὰ ἐν τῇ θαλάσῃ δυνηθεῖς, ἰσχὺν οἰκείαν, καίτοι τῆς ἀρχῆς ὑστερον ὑπὸ τοῦ Καίσαρος στερηθεῖς, περιεβάλλετο, καὶ τὴν Σικελίαν κατέσχευεν. εἰ τα, ὡς καὶ ἐκεῖνῳ ἐπεκηρύχθη αἰ τε αλλαι σφαγαὶ ἐγένοντο, πλείστον τοῖς ὁμοίοις συνήρατο, ὑποδεχόμενος τοὺς ἐς αὐτὸν ἰόντας καὶ παντοίως ἐπικουρῶν· ὁθεν καὶ συχνοὶ πρὸς αὐτὸν ἦλθον. Τοιαῦτα μὲν περὶ τὰς σφαγὰς ἐγίνετο, πολλὰ δὲ καὶ α τοπα καὶ περὶ τὰς τῶν αλλων οὐσίας συνέβαινε, καὶ αἱ τῶν εὐπόρων οἰκίαι ἐπορθοῦντο, καὶ ἐνοίκιον ἐνιαύσιον πασῶν τῶν ἐν τῷ α στει οἰκιῶν καὶ τῶν ἐν τῇ λοιπῇ Ἰταλίᾳ ἐπράξαντο, τῶν μὲν μισθωθεισῶν καθ' ὀλόκληρον, ὡν δ' οἱ δεσπότες ὡ κουν, ἐξ ἡμισείας, πρὸς τὴν τῆς καταγωγῆς ἀξίαν· καὶ τοὺς τῶν χωρίων κτήτορας τὸ ἡμισυ τῶν προσόδων ἀφείλοντο, καὶ τὰ κτήματα τῶν κτεινομένων τοῖς στρατιώταις παρεῖχον, τὰ μὲν δῶρον, τὰ δὲ ἐπευωνίζοντες· ἀπείρητο γὰρ μηδένα τῶν αλλων ἀπαντᾶν εἰς τὸ πρατήριον ὠνησόμενον· θάνατον τάξαντες τῷ ἀπαντήσαντι ἐπιτίμιον. καὶ ἀρχὰς καὶ τιμὰς καὶ ἀρχιερωσύνας ἐδίδοσαν, καὶ νόμους τοὺς μὲν ἀπήλειψαν, τοὺς δὲ ἀντενέγραψαν, καὶ πᾶν κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπρασσον, ὡστε χρηστὴν τὴν τοῦ ἀνηρημένου Καίσαρος μοναρχίαν νομίζεσθαι. Τὸν μὲν οὖν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον ταῦτα ἐποίησαν· τοῦ δὲ Λεπίδου τοῦ Μάρκου τοῦ τε Πλάγκου τοῦ Λουκίου τῷ ἐπιόντι εἰτε ὑπατευσάντων τέλη τε ἡδη 2.389 ἐσχολακότα ἀνενεώθησαν καὶ ἐκ καινῆς προσκατέστησαν ε τερα, καὶ πολλὰ μὲν ἐπὶ τῇ γῆ, πολλὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς οἰκέταις ἐπράττοντο. ὁ δὲ πλέον τῶν αλλων πάντας ἠνίασεν, ἡν τὸ παντὸς οὐσίαν δεκατευθῆναι ὅποσονοῦν εὐποροῦντος ἀνδρὸς ὁμοίως καὶ γυναικός. λόγῳ μὲν γὰρ τὸ δέκατον τῆς οὐσίας παρ' ἐκάστου σφῶν εἰσεπράχθη, ε ργω μέντοι οὐδὲ τὸ δέκατον κατελείφθη τινί. καὶ ε τερον δέ τι ἐπινενόητο. τῷ γὰρ βουλομένῳ ἐνεδόθη πάσης τῆς οὐσίας ἐκστάντι τὸ τρίτον μετὰ ταῦτα αὐτῆς ἀπαιτῆσαι, τουτέστι μήτε τι λαβεῖν καὶ πράγματα σχεῖν. οἱ γὰρ βία τὰ δύο μέρη συλῶμενοι προφανῶς, πῶς α ν τὸ τρίτον ἀπέλαβον; καὶ αλλα δὲ πλείστα τοῖς ἀνθρώποις τότε πρὸς πενίαν αὐτοὺς συνελαύνοντα ἐπενήνεκτο, μόνοι δὲ οἱ τὰ οπλα ε χοντες ὑπερεπλούτησαν. Οὐτως οἱ α νδρες οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι ἐποίουν, καὶ αμα τὸν Καίσαρα ἐκεῖνον τὸν πρότερον ἀπεσέμνυνον, καὶ τιμὰς ποικίλας τε καὶ πολλὰς αὐτῷ ἐψηφίσαντο. πράξαντες δὲ ταῦτα, Λέπιδος μὲν ἐν Ῥώμῃ τὴν τε πόλιν καὶ τὴν αλλην Ἰταλίαν διάξων ὑπέμεινε, Καῖσαρ δὲ καὶ Ἀντώνιος κατὰ τοῦ Βρούτου καὶ τοῦ Κασσίου ἐστράτευσαν. ἐκεῖνοι γὰρ τὸν Καίσαρα τὸν Ὀκτάβιον μαθόντες τῶν πραγμάτων ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ τὸν ομιλον σφετερίζεσθαι, τὴν τε δημοκρατίαν ἀπέγνων καὶ ἐκεῖνον φοβηθέντες ἐν Ἀθήναις ἐγένοντο. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι σφᾶς λαμπρῶς ὑπεδέξαντο, καὶ εἰκόνας χαλκᾶς αὐτοῖς ἐψηφίσαντο, ὡς ζηλώσασι τοὺς παρ' αὐτοῖς τυραννοκτόνους, τὸν Ἀρμόδιον λέγω καὶ τὸν Ἀριστογείτονα. εἰ τα πυθόμενοι ἐπὶ μείζον τὸν Καίσαρα αἰρεσθαι, ὁ μὲν Κάσσιος πρὸς τοὺς Σύρους ὡ ρμησε συνήθεις ο ντας αὐτῷ, Βροῦτος δὲ τὴν τε Ἑλλάδα καὶ τὴν Μακεδονίαν συνίστη. καὶ 2.390 προσεῖχον αὐτῷ ε κ τε τῆς δόξης τῶν πεπραγμένων καὶ ο τι καὶ στρατιώτας συχνοὺς, τοὺς μὲν ἐκ τῆς πρὸς Φαρσάλῳ μάχης ἐκεῖ που περιπλανωμένους, τοὺς δὲ καὶ ἐκ τῶν τῷ Δολοβέλλα συνεξεληθόντων ὑπολειφθέντας, προσλαβὼν ει χε, καὶ χρήματα δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας παρὰ τοῦ Τρεβωνίου ἀπέσταλτο. τὸ μὲν οὖν Ἑλληνικὸν ἀπόνως προσεποιήσατο, καὶ τὴν Μακεδονίαν δὲ μετὰ τοῦτο πᾶσαν καὶ τὴν Ἠπειρον προσλαβὼν τῇ γερουσίᾳ ἐπέστειλε τὰ πεπραγμένα δηλῶν. οἱ δὲ, ε τυχον γὰρ τότε ὑπόπτως πρὸς τὸν Καίσαρα ε χοντες, καὶ ἐπήνεσαν αὐτὸν καὶ πάντων α ρχειν τῶν

ἐκέισε ἐκέλευσαν. κἀντεῦθεν αὐτός τε γέγονε προθυμότερος καὶ ὑπεῖκον ἀπροφασίστως εσχῆκε τὸ ὑπήκοον. ἐπεὶ δ' ὁ Καῖσαρ ἐν τῇ Ῥώμῃ τε ἐνηυθέντησε καὶ τοὺς τοῦ πατρὸς ἐτιμωρεῖτο σφαγεῖς φανερώς, ἐσκόπει οὐκ αὐτὸν ἐπιόντα ἀμύναιτο, καὶ τινὰς ἐπιβουλάς πρὸς τινῶν αὐτῷ γενομένας ἀπεκρούσατο. καὶ ἐς τὴν ἀνω Μακεδονίαν ἀνεχώρησεν, ἔχων τὸ ἰσχυρότατον τοῦ στρατοῦ, κἀκεῖθεν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπλευσεν, ἵνα μὴ τὰ ἐν τῇ Ῥώμῃ πραττόμενα ἐπὶ τὸ φοβερώτερον ἀγγελλόμενα μαθόντες οἱ στρατιῶται μεταβάλλωνται. εἰ τ' αὐθις εἰς τὴν Εὐρώπην ἠπειχθη, δείσας μὴ τι νεωτερισθῆ. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ καιρὸν καὶ ὁ Κάσσιος εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπεραιώθη πρὸς τὸν Τρεβώνιον, καὶ λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρήματα καὶ ἵππείας συχνούς καὶ ἐτέρους πολλούς τῶν τε Κιλικίων καὶ τῶν Ἀσιανῶν, τοὺς Ταρσέας καὶ ἀκοντας εἰς τὸ συμμαχικὸν προσηγάγετο. καὶ εἰς τὴν Συρίαν ἔλθων, ἀμαχεῖ πάντα τὰ τε τῶν δήμων καὶ τὰ τῶν στρατευμάτων προσεποιήσατο. παραλαβὼν οὖν τὴν Συρίαν εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὤρμησε, πυθόμενος τοὺς στρατιώτας τοὺς ἐν 2.391 τῇ Αἰγύπτῳ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καταλειφθέντας προσιέναι. ἐκείνους τε οὖν ἐτοίμως καὶ τοὺς Ἰουδαίους παρεστήσατο. οὐ τῷ δὲ καὶ ὁ Κάσσιος διὰ ταχέων ἐγένετο ἰσχυρός, καὶ τῇ γερουσίᾳ τὰ ὁμοία τῷ Βρούτῳ ἐπέστειλε· καὶ οἱ τὴν τε τῆς Συρίας ἀρχὴν ἢ βουλήν ἐβεβαίωσε καὶ τὸν κατὰ τοῦ Δολοβέλλου πόλεμον ἐψηφίσατο. οὐτος γὰρ ἐτέτακτο μὲν τῆς Συρίας ἀρχεῖν, εἰς δὲ τὴν Ἀσίαν ἐνδιατρίβων τὸ δόγμα ἐμεμαθήκει, καὶ πρὸς μὲν τὴν Συρίαν οὐκ ἀπῆλθεν, αὐτοῦ δὲ καταμείνας τὸν Τρεβώνιον δόλω ἐν τῇ Σμύρῃ ἀνείλε καὶ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν κατέσχευεν. οὐ τῷ δὲ τῆς Ἀσίας γενόμενος ἐγκρατὴς εἰς τὴν Κιλικίαν ἦλθε, τοῦ Κασσίου ἐν Παλαιστίνῃ τυγχάνοντος, καὶ τοὺς μὲν Ταρσεῖς ἐκουσίους προσλαβὼν, φρουρούς τοῦ Κασσίου ἐν Αἰγαῖς ὄντας ἐνίκησεν· ἐς δὲ τὴν Συρίαν ἐνέβαλε, καὶ τῆς μὲν Ἀντιοχείας ἀπεκρούσθη, τὴν δὲ Λαοδίκειαν προσεποιήσατο. καὶ τὸ ναυτικὸν αὐτῷ προσῆλθε· κἀντεῦθεν ἰσχύσας εἰς Ἀραδὸν ἀπελήλυθεν, ἐνθα μετ' ὀλίγων ἀπολειφθεὶς ἐκινδύνευε. διαφυγὼν οὖν ἀπήντησε τῷ Κασσίῳ, καὶ συμβαλὼν αὐτῷ ἠττήθη, καὶ εἰς τὴν Λαοδίκειαν ἐπολιορκεῖτο. ἐνδεία δὲ τῶν ἐπιτηδείων ἀναγκασθεὶς, καὶ φοβηθεὶς μὴ ζῶν ἀλῶ, ἑαυτὸν διεχρήσατο. οὐ καὶ ὁ ὑποστράτηγος αὐτοῦ Μάρκος Ὀκτάβιος ἐπραξε. Κάσσιος δὲ ἐπεὶ τὰ ἐν τῇ Συρίᾳ καὶ τῇ Κιλικίᾳ κατεστήσατο, εἰς τὴν Ἀσίαν πρὸς τὸν Βροῦτον ἀφίκετο. ὡς γὰρ τὴν συνωμοσίαν τῶν τριῶν ἀνδρῶν ἐμαθὼν, καθ' ἑαυτῶν εἰδότες ἐκείνους πάντα ποιεῖν, προθυμότερον καὶ αὐτοὶ κοινῇ πάντα καὶ ἐβουλεύοντο καὶ ἐπραττον. καὶ αὐτοὶ τε περιόντες καὶ ἐτέρους διαπέμποντες τοὺς μὴ ἐκείνοις ὁμοφρονούντων 2.392 τὰς προσήγοντο καὶ χρήματα καὶ στρατιώτας συνήθροισαν, τινῶν δὲ μὴ συμμαχεῖσαι πειθομένων αὐτοῖς, ἐπ' ἐκείνους ἐτράπησαν. καὶ Κάσσιος μὲν ναυμαχίᾳ τοὺς Ῥοδίους ἐνίκησε καὶ τὰς ναῦς αὐτῶν ἀφείλετο καὶ τὰ χρήματα, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τὸν Ἀριοβαρζάνην συλλαβὼν ἀπέκτεινε· Βροῦτος δὲ τῶν Λυκίων ἐκράτησε, καὶ τῶν πόλεων τὰς μὲν πλείους ἀμαχεῖ προσηγάγετο, Ξάνθον δὲ εἰς πολιορκίαν κατέστησε, καὶ εἰλεν αὐτὴν καὶ κατέπρησεν. εἰτα πρὸς Πάταρα ἦλθε, καὶ προσεκαλεῖτο αὐτοὺς ὡς φίλους· ὡς δ' οὐκ ὑπήκουσαν, τοὺς αἰχμαλώτους τῶν Ξανθίων συγγενεῖς αὐτοῖς ὄντας ἐπεμψεν, ἐλπίζων δι' ἐκείνων αὐτοὺς προσαγαγέσθαι. οἱ δ' οὐδ' οὐτως ἐνέδοσαν. πωλήσας οὖν τινὰς τῶν αἰχμαλώτων τοὺς λοιποὺς ἠλευθέρωσεν. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ Παταρεῖς εὐθύς αὐτῷ ὡς ἀρετὴν ἐχοντι προσέθεντο. τοῦτο δὲ καὶ οἱ Μυρεῖς ἐποίησαν, ἐπειδὴ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν ἐν τῷ ἐπινείῳ λαβὼν ἀπέλυσε. καὶ ταῦτα δὲ δι' ὀλίγου παρεστήσατο. Ἐντεῦθεν ἀμφὸς εἰς τὴν Ἀσίαν ἦλθον, καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν ἠπειγόντο. Γάιος δὲ ὁ Νωρβανὸς καὶ Δεκίλλιος Σάξας παρὰ τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Ἀντωνίου εἰς Μακεδονίαν ἐστάλησαν, καὶ πρὸς τοῖς Φιλίπποις στρατοπεδευσάμενοι τὴν σύντομον ὁδὸν προκατέλαβον. διὸ ὁ Βροῦτός τε καὶ ὁ Κάσσιος ἐτέραν μακροτέραν περιελθόντες, καὶ βιασάμενοι τὴν ἐκεῖ φρουράν, πρὸς τὴν πόλιν κατὰ τὰ μετέωρα

παρήλθον κάκει ἔστρατοπεδεύσαντο. ὑπερτεροῦντες δὲ τῷ πλήθει τῶν ἐναντίων τό τε ορος τὸ Σύμβολον 2.393 κατέλαβον καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τε τῆς θαλάσσης ἐπήγοντο καὶ ἐκ τοῦ πεδίου καταθέοντες ἐλάμβανον. Νωρβανὸς δὲ καὶ Σάξας συμβαλεῖν αὐτοῖς οὐκ ἐτόλμων, τὸν Καίσαρα δὲ καὶ τὸν Ἀντώνιον μετεπέμποντο. οἱ δὲ μέρος μὲν τι τοῦ στρατοῦ πρὸς φυλακὴν τῆς Ἰταλίας κατέλιπον, τῷ δὲ πλείονι ἐπεραιώθησαν τὸν Ἰόνιον. καὶ Καῖσαρ μὲν νοσήσας ἐν Δυρραχίῳ κατέμεινε, Ἀντώνιος δ' ἐπὶ Φιλίππους ἦλθε, καὶ τινὰς τῶν ἐναντίων ἐνεδρεύσας σιταγωγῶντας ἐσφάλει. ὁ δὲ Καῖσαρ καθ' ἑκάτερον δείσας, εἰ τε τι ἐλαττωθεῖη κατὰ μόναν συμβαλὼν Ἀντώνιος, εἰ τε καὶ κρατήσῃ, ἐκ μὲν γὰρ τοῦ τὸν Βροῦτόν τε καὶ τὸν Κάσιον, ἐκ δὲ τοῦ τὸν Ἀντώνιον πάντως ἐφ' ἑαυτὸν ἰσχύσειν ἐνόμισεν, ἠπεύχθη καὶ εἰ τι ἄρρωστών· καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀντώνιον ἀνεθάρσησαν. Ἀντικαθημένων δ' ἀλλήλοις τῶν ἀντιπολέμων ἐκδρομαὶ μὲν παρ' ἀμφοτέρων ἐγίνοντο, μάχη δὲ οὐδεμία ἐκ παρατάξεως, καίτοι τοῦ τε Καίσαρος καὶ τοῦ Ἀντωνίου συμβαλεῖν σπουδαζόντων. ὁ δὲ δὴ Κάσιος καὶ ὁ Βροῦτος ἀνεβάλλοντο, οὐκ ὀκνοῦντες τὴν μάχην, ἀλλ' εἰ πως ἀνευ κινδύνων καὶ φθόρου τινῶν ἐπικρατήσειαν. ὥς δὲ τὰ στρατεύματα τῆ τε τριβῆ βαρυνόμενα καὶ τῶν ἀντικειμένων καταφρονήσαντα, οἱ τὸ καθάρσιον πρὸ τῶν ἀγῶνων γινόμενον ἐντὸς τοῦ ἐρύματος ὡς δεδιότες ἐποίησαντο οἱ περὶ Καίσαρα καὶ Ἀντώνιον, εἰς τὴν μάχην τε ὠρμησαν οἱ Βρούτου καὶ διελάλουν οἱ, ἀν ἐπὶ πλέον ὑπερτιθῆ, ἐκλιπόντες τὸ στρατόπεδον σκεδασθήσονται, οὐ τῷ δὴ καὶ ἀκοντες συνέμιξαν. Μέγιστος δ' Ῥωμαίοις διαφανῶς ὁ ἀγὼν οὐτος ἐγένετο. τοῦτο δὲ καὶ ἐκ τῶν γεγονότων σημείων ἐν τε τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐν τῇ Μακεδονίᾳ τεκμήρηται τις. 2.394 ἐν γὰρ τῷ ἀστεὶ ὁ ἡλιος τοτὲ μὲν ἤλαττοῦτο, τοτὲ δὲ μέγας ἐφαίνετο, ἐξέλαμψε δὲ ποτε καὶ νυκτός, λαμπάδες τε ἀλλοσέπη καὶ ἀλλοσεῖα ττεῖν ἐδόκουν, καὶ σαλπίγγων ἤχαι καὶ ὀπλων κτύποι καὶ βοαὶ στρατοπέδων νυκτὸς ἐκ τῶν τοῦ Καίσαρος καὶ τῶν τοῦ Ἀντωνίου ὁμορῶντων ἀλλήλοις παρὰ τῷ Τιβέριδι ἐξηκούοντο, καὶ τι παιδάριον δεκαδακτύλους χεῖρας ἔχον ἐγεννήθη, ἡμίονός τε ἔτεκε τέρας· τὰ μὲν γὰρ πρόσθια ἰππῶ, τὰ δὲ λοιπὰ ἡμίονῳ ἔωκει. ἐν μὲν οὖν τῇ Ῥώμῃ ταῦτά τε καὶ ἀλλα ἐγένετο, ἐν δὲ τῇ Μακεδονίᾳ περὶ τὸ στρατόπεδον τοῦ Κασίου μέλισσαι τε πολλαὶ αὐτὸ περιέσχον, καὶ ἐν τῷ καθαρσίῳ τὸν στέφανον αὐτῷ κατεστραμμένον ὁ ῥαβδοῦχος προσήνεγκε, καὶ ἐν πομπῇ τινὶ παῖς Νίκην φέρων χρυσοῦν ὀλισθήσας ἔπεσε, καὶ γῦπες πολλοὶ καὶ ἀλλοιορνήθες νεκροφάγοι εἰς τὰ ἐκείνων διεφοίτων στρατόπεδα ἐκλαζόν τε φρικῶδες τι καὶ δεινόν. τοῦ δὲ νέου Καίσαρος ἰατρὸς ἔδοξε τὴν Ἀθηναίων ἐν ὑπνοῖς λέγειν αὐτῷ ἐκ τῆς σκηνῆς τὸν Καίσαρα ἐξαγαγεῖν καὶ καταστήσαι εἰς τὴν παράταξιν, καίτοι εἰ τι κακῶς ἄρρωστοῦντα· οὐ καὶ περιέσωσεν αὐτόν, ὥς εἰρήσεται. τὴν μὲν οὖν ἡμέραν τῆς μάχης οὐχ ὥρισαντο, ὡς περὶ δὲ ἀπὸ συγκειμένου τινὸς ἔωθεν ἐξοπλισάμενοι προῆλθον, καὶ ἐν κόσμῳ καὶ ἡσυχῇ παρετάξαντο. εἰ τα συμμίζαντες πολλῷ μὲν ἐχρήσαντο ὠθισμῷ, πολλῷ δὲ ξιφισμῷ καὶ προθυμίᾳ πολλῇ· καὶ οὐθ' ὑπαγωγὰς οὐτε διώξεις οὐδένας ἐχρήσαντο, ἀλλ' αὐτοῦ ὡς περὶ εἰχον ἐτίτρωσκον, ἐτίτρωσκοντο, ἐφόνεον, ἐφονεύοντο. καὶ ὁ μὲν Βροῦτος τοῖς περὶ τὸν Καίσαρα ἀντιμαχόμενος ἐκράτει, Κάσιος δὲ ἀντιτεταγμένος τοῖς περὶ τὸν Ἀντώνιον ἠττητο, καὶ τὰ στρατόπεδα ἀμφοτέρωθεν ἔαλε. οὐκ ἐγνων μὲντοι 2.395 οὐτε τὴν νίκην τῶν ἐτέρων οἱ ἠττημένοι οὐτε τὴν ἠτταν οἱ νενικηκότες· τὰ τε γὰρ στρατόπεδα πολὺ ἀφροσθήκασιν καὶ ἀπλέτου κονιορτοῦ γενομένου ἠγνόησαν τὸ τέλος τῆς μάχης. τῶς δὲ τό τε τοῦ Καίσαρος τάφρουμα καὶ τὸ τοῦ Ἀντωνίου ἐπορθήθη, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα ἔαλε, ὡς τ' εἰ μὴ κατὰ τὸ ὄναρ τοῦ ἰατροῦ ὑπεξῆλθεν ὁ Καῖσαρ τοῦ χαρακώματος, ἐν αὐτῷ ἀνεκαταληφθεὶς κινδύνευεν. Ὁ δὲ Κάσιος ἐκ μὲν τῆς μάχης ἐσώθη, τοῦ δὲ ἐρύματος καὶ αὐτοῦ πορθηθέντος ἐπὶ λόφον ἀνεχώρησεν ἔχοντα πρὸς τὸ πεδῖον σκοπὰς, ὑποτοπήσας δὲ καὶ τὸν Βροῦτον ἐσφάλαται, ἐπεμψεν

ἐκατόνταρχον κατασκευσόμενον καὶ ἀγγελοῦντα αὐτῷ ὁ Βροῦτος εἶη καὶ ὁ,τι πράττοι. ἐπεὶ δὲ ὁ σταλεὶς συναντήσας ἵππευσιν, οὐκ ἀπεστάλκει ὁ Βροῦτος μαθησομένους περὶ τῶν κατὰ Κάσιον, παρ' αὐτῶν ἐκυκλώθη ἀσπαζομένων αὐτὸν καὶ δεξιουμένων, εἰδοξεν ὁ Κάσιος πολεμίους εἶναι τοὺς προσιόντας καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐνσχεθῆναι τὸν ἐκατόνταρχον, καὶ τινι Πινδάρῳ ἐξελευθέρῳ τὸν ἑαυτοῦ φόνον προσέταξε. καὶ ὁ μὲν τοιοῦτον εἰσχε τέλος, καὶ ὁ ἐκατόνταρχος ἐπανελθὼν καὶ γνοὺς τὸ δρᾶμα κακίσας τε διὰ τὴν βραδυτῆτα ἑαυτὸν ἐπαπέκτεινεν· ὁ δὲ γε Βροῦτος τὴν τε ἠτταν τοῦ Κασίου μαθὼν καὶ τὸν θάνατον ἐπεδάκρυσε, τοὺς δὲ περισωθέντας τῶν ἐκείνου στρατιωτῶν συναγαγὼν καὶ λόγοις καὶ δόσει χρημάτων παρεμυθήσατο. ἐπεσον δ' ἐν τῇ μάχῃ τούτων μὲν περὶ ὀκτακισχιλίους, τῶν δὲ περὶ Καίσαρα καὶ Ἀντώνιον πλείους ἢ διπλάσιοι. διὸ καὶ ἠθύμουν ἐκεῖνοι, πρὶν ἢ Δημήτριός τις Κασίου θεράπων ἐσπέρας ἀφίκετο πρὸς Ἀντώνιον, τὰς χλαμύδας καὶ τὸ ξίφος ἐκείνου φέρων. ὧν κομισθέντων οὕτως 2.396 ἀνεθάρσησαν, ὥστε αὐτὸν ἡμέρα προάγειν ὀπλισμένην ἐπὶ μάχῃ τὴν δύναμιν. Βροῦτος δ' ἐκ παρατάξεως μαχέσασθαι οὐκ ἐβούλετο, θορυβεῖν δὲ καὶ ταραττεῖν νύκτωρ ἐπειρᾶτο τοὺς πολεμίους. καὶ ποτε καὶ τὸν ποταμὸν παρατρέψας πολὺ τοῦ ἐρύματος αὐτῶν κατέκλυσε. ἐπεὶ δ' ἐγνω τινὰς αὐτομολοῦντας τῶν αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐναντίους, δεισας μὴ καὶ πλέον τι νεωτερισθῆ, συμμίζαι ἐγνω αὐτοῖς, πολλῶν δ' αἰχμαλώτων ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ ὄντων, μὴ ἐχῶν ὁπῶς αὐτοὺς διάθηται κατὰ τὸν τῆς μάχης καιρὸν, τὸ μὲν δουρικὸν πλῆθος ἀναιρεθῆναι κεκέλευκε, τῶν δ' ἐλευθέρων τοὺς μὲν φανερώς ἀπέλυσε, τοὺς δὲ κρύπτων καὶ συνεκπέμπων ἐσωζεν, ὄρων τοὺς ἡγεμόνας ἀδιαλλάκτως ἐχοντας, καίτοι τῶν ἐναντίων τοὺς ζωγρηθέντας τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν ἀποκτείναντων. Κατὰ δὲ τὴν ἐσπέραν, ὅτε τῇ ἐπιούσῃ μαχέσασθαι ἐμελλον, τὸ φάσμα ἐφάνη τῷ Βρούτῳ ὁ καὶ πρῶην ἐξ Ἀσίας διαβαίνων νυκτὸς ἐθεάσατο· ἦν δὲ τοιοῦτον. νύξ ἦν βαθεῖα καὶ φῶς οὐ πάνυ λαμπρὸν ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ ὑπανῆπτο· ὁ δ' ἠγρύπνει σκοπῶν τι καὶ λογιζόμενος. εἰδοξεν οὐκ εἰσεῖναι τινὰ τὴν σκηνήν, καὶ ἀπιδῶν πρὸς τὴν εἰσοδὸν ὄρα δεινὴν καὶ ἀλλόκοτον ὄψιν ἐκφύλου σώματος σιωπῇ παρεστῶτος αὐτῷ. ἐρόμενος δὲ "τίς ποτ' ὧν ἡ τί βουλόμενος ἦ κεις;" ἠκουσεν ἐξ ἐκείνου "ὁ σὸς εἶμι, Βροῦτε, δαίμων κακός, ὁ ψεῖ δέ με περὶ Φιλίππους." καὶ ὁ Βροῦτος ἀπτοήτως "ὁ ψομαί" εἶπε. τοῦτο οὐκ αὐθις τὸ φάσμα ἐώρακε τὴν αὐτὴν ἐπιδειξάμενον 2.397 ὄψιν, οὐδὲν μὲντοι φθελγόμενον, ἀλλ' οἰχόμενον. καὶ ἀετοὺς δύο φασὶν ἐν μεταίχμιῳ τῶν στρατοπέδων συμπεσόντας ἀλλήλοις μάχεσθαι τότε, εἰξαι δὲ καὶ φυγεῖν τὸν κατὰ Βροῦτον. Συμβαλὼν οὐκ εἰς τὴν ἐναντίοις καὶ αὐτὸς ἠττήθη. τό τε γὰρ ὀπλιτικὸν αὐτοῦ ἀγχώμαλα ἐπὶ πλεῖστον ἀγωνισάμενον ἐνέκλιε, κακὸν τούτου καὶ τὸ ἵππικὸν καίτοι γενναίως μαχόμενον ἐνέδωκεν. ἐνταῦθα καὶ Μάρκος ὁ Κάτωνος υἱὸς ἐν τοῖς ἀρίστοις καὶ γενναϊοτάτοις τῶν νέων ταττόμενος οὐκ εἰξαι καταπονούμενος οὐδὲ ἐφυγεν, ἀλλὰ χρώμενος τῇ χειρὶ καὶ φράζων ὁστις εἶη καὶ πατρόθεν ἑαυτὸν ὀνομάζων ἐπεσεν ἐπὶ πολλοῖς τῶν πολεμίων νεκροῖς. ἐπιπτον δὲ καὶ τῶν ἄλλων οἱ κράτιστοι τοῦ Βρούτου προκινδυνεύοντες. Λουκίλλιος δὲ τις ἀνὴρ ἀγαθὸς ὄρων βαρβάρους τινὰς ἵππεας ἐλαύνοντας ῥύδην ἐπὶ τὸν Βροῦτον, αὐτὸς ἐφη Βροῦτος εἶναι καὶ ἀγειν ἐδεῖτο ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον, ὡς τάχα τὸν Καίσαρα δεδοικώς. οἱ δὲ ἠγον τὸν ἀνδρα, ἀγγέλους προπέμψαντες. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν, ὁ μὲν Ἀντώνιος διηπόρει ὁπῶς χρὴ δέξασθαι τὸν Βροῦτον, ὁ δὲ Λουκίλλιος προσαχθεὶς "Μάρκον μὲν" εἶπε "Βροῦτον, Ἀντώνιε, οὐδεὶς ἠρῆκεν οὐδ' ἀνελοὶ πολέμιος. μὴ τοσοῦτον κρατήσειεν ἢ τύχη τῆς ἀρετῆς. εὐρεθήσεται δὲ ζῶν ἐκεῖνος ἦ που καὶ νεκρὸς ἀξίως κείμενος ἑαυτοῦ." θαυμάσας δὲ ὁ Ἀντώνιος τοῖς αὐτὸν ἀγοῦσι στρατιώταις ἐφη "χαλεπῶς, ὦ συστρατιῶται, φέρετε τὴν ἀπάτην ἰσως· ἀλλ' ἵστε κρεῖττονα τῆς ζητουμένης ἀγρας ἠρηκότες· πολέμιον γὰρ ζητοῦντες φίλον ἡμῖν κομίζετε." Βροῦτος δὲ πρὸς τι χωρίον ὑλῶδες κατηντηκώς

2.398 η δὴ σκότους ο ντος, ὀλίγων περὶ αὐτὸν ἡγεμόνων ο ντων, εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέψας ἀνεφθέγγατο Ζεῦ, μὴ λάθῃ σε τῶνδ' ο ς α ι τιοσ κακῶν. τοῦτον τὸν στίχον εἶπεῖν αὐτὸν ὁ Πλούταρχος ἀναγράφει· ὁ δέ γε Δίων ταῦθ' ἱστορεῖ τότε τὸν Βρούτου εἶπεῖν "ὦ τλαῖμον ἀρετά, ἀλλως ἀρ' ἡσθα λόγος, ἐγὼ δέ σε ὡς ε ργον ἡσκουν, σὺ δ' αὖ ἐδούλευες τύχη." εἰπόντος δέ τινος ὡς δεῖ φεύγειν, "πάνυ μὲν οὐ ν" ε φη "φευκτέον, ἀλλὰ διὰ τῶν χειρῶν, οὐ διὰ τῶν ποδῶν." καὶ τοῦτο εἰπὼν καὶ τῷ ξίφει γυμνῷ ἐπιπεσὼν ἐτελεύτησε. τὸν δὲ τούτου νεκρὸν Ἀντώνιος ἀνευρὼν τῇ πολυτελεστάτῃ τῶν ἑαυτοῦ φοινικίδων περιέβαλε. Πορκία δὲ ἡ τοῦ Βρούτου γυνή, Κάτωνος δὲ θυγάτηρ, φυλαττομένη καὶ μὴ ἑωμένη ἑαυτὴν ἀνελεῖν, ἀνθρακας ἐκ τοῦ πυρὸς ἀρπάσασα καὶ καταπιούσα ἀπέθανε. περὶ ἧς ὁ Πλούταρχος ε γραψεν ὡς πρὸ τῆς τοῦ Καίσαρος τοῦ προτέρου σφαγῆς ὁρῶσα τὸν ἀνδρα σύννου καὶ μεστὸν ταραχῆς ἀήθους, καὶ τι βούλευμα κατανοήσασα παρ' ἑαυτῷ θάλποντα δυσεξέλικτον, οὐ πρότερον αὐτὸν περὶ τῶν ἀπορρήτων ἀνῆρετο πρὶν ἢ λαβεῖν διάπειραν ἑαυτῆς. λαβοῦσα γάρ, φησί, μαχαίριον, τομὴν βαθεῖαν λάθρα ἐπήνεγκε τῷ μηρῷ, ὡς μετὰ μικρὸν ὀδύνας ἐπιγενέσθαι νεανικὰς καὶ φρικώδεις ἀναφθῆναι πυρετοὺς ἐκ τοῦ τραύματος. ἀγωνιῶντος δὲ τοῦ Βρούτου ἐν ἀκμῇ τῆς ἀλγηδόνης οὐ σα ε φη αὐτῷ "ἐγὼ, Βρούτε, οὐχ ὡς αἱ παλλακεύμεναι κοίτης μεθέξουσα καὶ τραπέζης μόνον ἐδόθην σοι, ἀλλὰ κοινωνὸς εἶναι καὶ ἀγαθῶν καὶ ἀνιαρῶν. τὰ μὲν οὐ ν σὰ πάντα περὶ τὸν γάμον ἀμειπτα, τῶν δὲ παρ' ἐμοῦ τίς ἀπόδειξις ἢ χάρις εἰ 2.399 μῆτε πάθος ἀπόρρητον συνδιοίσω σοι μῆτε φροντίδα πίστεως δεομένην; οἱ δ' ο τι γυναικεία φύσις ἀσθενὴς δοκεῖ λόγον ἐνεγκεῖν ἀπόρρητον· ἀλλ' ε στι τις καὶ τροφῆς ἀγαθῆς καὶ ὀμιλίας χρηστῆς εἰς ἡθος ἰσχύς. ἐμοὶ δὲ τὸ Κάτωνος εἶναι θυγατέρα καὶ τὸ Βρούτου γυναικίκα πρόσσεστιν. οἱς πρότερον μὲν ἡττον ἐπεποιθεῖν, νῦν δ' ἑμαυτὴν ε γνωκα καὶ πρὸς πόνον ἀήττητον εἶναι." ταῦτ' εἰποῦσα δείκνυσιν αὐτῷ τὸ τραῦμα καὶ διηγεῖται τὴν πεῖραν. ὁ δ' ἐκπλαγεὶς ἐπηύξατο δοῦναι τοὺς θεοὺς κατορθοῦντα τὴν πρᾶξιν ἀνδρα Πορκίας ἀξιον φανῆναι. τῷ μὲν οὐ ν Βρούτῳ ο ν εἰρηται τρόπον ἐπέλιπε τὸ βιώσιμον, τῶν δὲ μετ' αὐτοῦ γενομένων ἐπισήμων ἀνδρῶν οἱ μὲν πλείους ἑαυτοὺς αὐτίκα ἀπέκτειναν ἢ ἄλόντες ἐφθάρησαν, οἱ δὲ λοιποὶ τότε διαφυγόντες ἐπὶ τὴν θάλασσαν μετὰ τοῦτο τῷ Σέξτῳ προσέθεντο. Καὶ ὁ μὲν Βρούτος καὶ ὁ Κάσιος οὐτως ἀπώλοντο τοῖς ξίφεσι σφαγέντες οἱς τὸν Καίσαρα διεχρήσαντο, Καῖσαρ δὲ καὶ Ἀντώνιος αὐτίκα τὴν ἀρχὴν ἀνεδάσαντο· καὶ τῷ μὲν ἡ τε Ἰβηρία καὶ ἡ Νουμιδία προσεκεκλήρωτο, Ἀντωνίῳ δὲ ἡ Γαλατία τε καὶ ἡ Ἀφρική, συνθεμένοις, εἰ ἐπὶ τούτοις ἀγανακτοῖ ὁ Λέπιδος, ἐκστῆναί οἱ τῆς Ἀφρικῆς. ταῦτα δὲ μόνον ἐδάσαντο, ο τι Σαρδῶ μὲν καὶ Σικελίαν Σέξτος κατεῖχε, τὰ δ' ε ζω τῆς Ἰταλίας ἐν ταραχῇ ε τι η ν. καὶ ἐπὶ τούτοις Ἀντώνιος μὲν εἰς τὴν Ἀσίαν, καταστήσων τοὺς αὐτοῖς ἀντιπολεμήσαντας καὶ ἀργυρολογήσων, ἀπῆει· Καῖσαρ δ' εἰς τὴν Ἰταλίαν ὠρμήθη, τὸν Λέπιδον κωλύσων, ἀν τι παρακινή, καὶ τῷ Σέξτῳ ἀντιταξόμενος. νοσῶν δὲ καὶ διὰ τοῦτο βραδύτερον ἰὼν εἰς τὴν Ρώμην ἀφίκετο, καὶ τὰ νενομισμένα ἐπὶ 2.400 τῇ νίκῃ τελέσας πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων ἐστράτη διοίκησιν. ὁ γὰρ Λέπιδος φόβῳ καὶ νωθείᾳ ἡσύχασεν, ἢ δὲ τοῦ Ἀντωνίου γυνὴ Φουλβία καὶ ὁ Λούκιος Ἀντώνιος ὑπάτεῦν τῶν πραγμάτων ἀντελαμβάνοντο καὶ τῷ Καίσαρι διηνέχθησαν, ὡστε τὸν Καίσαρα τὴν τῆς Φουλβίας θυγατέρα πέμψαι αὐτῇ, τὴν ἐκ τῆς ἐπιγαμίας συγγένειαν λύσαντα. Καὶ διὰ ταῦτα οὐ ν καὶ διὰ τὸν λιμὸν, ος τότε τοὺς Ῥωμαίους ἐπίεζεν, ὁ Καῖσαρ ἐν ἀμηχανίᾳ ἐγένετο. ἢ μὲν γὰρ κατὰ Σικελίαν θάλασσα ὑπὸ τοῦ Σέξτου κατεῖχτο, ὁ δ' Ἰόνιος κόλπος ὑπὸ Δομιτίου Γναίου, ος τῶν μὲν σφαγῶν τοῦ Καίσαρος ἡ ν, ἐκ δὲ τῆς ἐν Φιλίπποις μάχης διαφυγῶν ναυτικὸν συνεκρότησε, καὶ τοῦ τε κόλπου χρόνον τινὰ ἐκράτησε καὶ τὰ τῶν ἐναντίων ε φθειρε. διὰ γοῦν τὸν λιμὸν τοῦτον καὶ δι' αἰτίας ἐτέρας καὶ ἐστασίασαν πρὸς ἀλλήλους ο τε δῆμος καὶ τὸ στρατιωτικόν, καὶ εἰς μάχας ἢ στάσις περιέστη, ὡστε καὶ τιτρώσκεσθαι καὶ θνήσκειν

ἕξ ἀμφοτέρων καὶ οἰκίας καταπρησθῆναι συχνάς. ἐντεῦθεν δεῖσας ὁ Καῖσαρ καταλλαγήναι τῇ τε Φουλβία καὶ τῷ ὑπάτῳ τῷ Λουκίῳ ἠθέλησεν. ἐπεὶ δὲ διὰ πολλῶν ἀλλων καὶ τῶν ἐστρατευμένων πρεσβευσάμενος πρὸς αὐτοὺς οὐδὲν ἠνυεν, βουλευτὰς ἐστειλε, τὰς τε συνθήκας τὰς πρὸς τὸν Ἀντώνιον αὐτῷ γενομένας ἐκφήνας σφίσι καὶ δικαστὰς τῶν διαφορῶν αὐτοὺς ποιήσας, ὡς δ' οὐδὲν οὐδ' οὐ τοὶ πρᾶξι ἰσχυσαν, πρὸς τὸ στρατιωτικὸν αὐθις ἀπέκλινε. καὶ εἰς τὴν Ῥώμην οἱ στρατιῶται, ὡς καὶ τῷ δήμῳ καὶ τῇ βουλῇ κοινωσόμενοι τι, συνελθόντες, τούτων μὲν οὐκ ἐφρόντισαν, ἐς δὲ τὸ Καπιτώλιον ἀθροισθέντες τὰς τε συνθήκας αὐτῶν ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ Καῖσαρ ἐθεντο ἀναγνωσθῆναι σφίσιν ἐκέλευσαν 2.401 καὶ ἐκείνας τε ἐπεκύρωσαν καὶ περὶ τῶν διεφέροντο ἑαυτοὺς ἐκάθισαν δικαστὰς. καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν Καῖσαρ εἰσιερχόμενος δικασθῆναι κατὰ τὴν ὠρισμένην ἡμέραν ἐγένετο, ἡ Φουλβία δὲ καὶ ὁ ὑπάτος οὐ παρήν, ὡς ἀδικούντων ἐκείνων κατεψηφίσαντο, καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος ἐπρέσβυσαν. καὶ μάχη μεταξὺ αὐτῶν συγκεκρότητο, καθ' ἣν ὑπερέσχεν ὁ Καῖσαρ, ὥστε πολλοὺς τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἰπέων φθαρῆναι, καὶ τὸν ὑπάτον ἀλῶναι τὸν Λούκιον, ἀπολυθῆναι δὲ. ἡ δὲ Φουλβία πρὸς τὸν Ἀντώνιον μετὰ τῶν τέκνων ἀπέδρα. Καῖσαρ δὲ τὰ τε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ κατεργασάμενος καὶ τοῦ Ἰονίου κόλπου ἠλευθερωμένου, ὁ γὰρ Δομίτιος ἀπογνοὺς ἀπέπλευσε πρὸς Ἀντώνιον, παρεσκευάζετο ὡς πρὸς τὸν Σέξτον ὀρμήσων. διὰ δὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ οὐ τι τῷ Ἀντωνίῳ διὰ τῆς μητρὸς ἐκοινολογήσατο, εἰδὼς μὴ καὶ ἀμφοῖν ἀμα πολεμήσῃ· καὶ τὸν Σέξτον προτιμήσας, αὐτὸν τοῦ Ἀντωνίου πιστότερόν τε καὶ ἰσχυρότερον, τὴν τε μητέρα Μουκίαν αὐτῷ ἐπεμψε καὶ τὴν τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Λουκίου Σκριβωνίου Λίβωνος ἀδελφὴν ἐπέμψεν, εἰ πως ἐκ τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς συγγενείας φίλον αὐτὸν ποιήσαιο. ὁ γὰρ Σέξτος τῆς ἀρχῆς ἣς εἶχεν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πρῶτον παραλυθείς, τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἀντεχόμενος, αὐτὸν μὴ τοῦ φόνου τοῦ Καίσαρος ἐκείνου μετεσχηκῶς ἠλιπίζε καὶ καταχθῆσεσθαι πρὸς τοῦ νέου Καίσαρος. ὡς δ' ἐγὼ καὶ ἐπ' αὐτῷ τὸν ἐκείνου φόνον ἐπικεκηρυγμένον, ἀπέγνω καὶ πρὸς πόλεμον ἠτοιμάζετο, ναυηγῶν τριήρεις καὶ τοὺς αὐτομολοῦντας δεχόμενος καὶ τοὺς καταποντιστὰς προσεταιριζόμενος, καὶ ἐν ὀλίγῳ ἐγένετο ἰσχυρὸς καὶ τῆς πρὸς τῇ Ἰταλίᾳ θαλάσσης ἐκράτησε. προχωρῶν 2.402 ρούντων δ' αὐτῷ τῶν πραγμάτων ἐς Σικελίαν ἐπλευσε, καὶ ταύτην κατέσχε, καὶ στρατιώτας ἐκέθειεν πλείους καὶ ναυτικὸν ἰσχυρότατον συνήγαγε. διὰ ταῦτά τε καὶ ἵνα μὴ τῷ Ἀντωνίῳ φιλιωθῇ, καταλλαγήναί οἱ ὁ Καῖσαρ ἰμείρετο. διαμαρτῶν δὲ τούτου, ἐκείνῳ μὲν Μάρκον Ἀγρίππαν πολεμήσοντα ἐπέμψεν, αὐτὸς δ' ἐς Γαλατίαν ἀπῆρε. μαθὼν οὖν ὁ Σέξτος ταῦτα ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀνέπλευσε καὶ ἐνέμεινεν αὐτὴν ληιζόμενος. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ τὴν Γαλατίαν κατέσχε, τὸν μὲντοι Λέπιδον ἐς τὴν Ἀφρικὴν ἐπέμψεν, ἵνα ὡς παρ' αὐτοῦ ταύτην λαβῶν, καὶ οὐχὶ καὶ παρὰ τοῦ Ἀντωνίου, αὐτῷ μόνῳ τὴν χάριν ὁμολογήῃ. Ἀντώνιος δὲ Μάρκος εἰς τὴν Ἀσίαν ἐλθὼν, τὰ μὲν αὐτὸς περιῶν, ἐς δὲ τινὰ στέλλων ἑτέρους, τὰς τε πόλεις ἠργυρολόγει καὶ τὰς δυναστείας ἐπίπρασκε. τῆς δὲ γε Κλεοπάτρας ἐν Κιλικίᾳ ὀφθείσης αὐτῷ, ἐρωτῶν τῆς γυναικὸς οὐκέτι οὐδεμίαν φροντίδα τοῦ καλοῦ ἐποίησατο, ἀλλὰ τῇ Αἰγυπτίᾳ ἐδούλευε· καὶ ἄλλα τε διὰ τοῦτο ἐπραξεν ἀτοπα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς ἀπέκτεινε· καὶ τέλος ἀπῆρεν εἰς Αἰγυπτὸν. οὐθὲν οἱ Πάρθοι, καὶ πρὶν κινούμενοι, τότε δὴ καὶ μᾶλλον τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέθεντο, τοῦ Λαβιηνοῦ πρὸς τοῦτο σφᾶς ἐρεθίσαντος· ὁ δὲ τῷ Βρούτῳ μὲν καὶ τῷ Κασσίῳ συνεστρατεύετο, πεμφθεὶς δὲ παρ' ἐκείνων εἰς Πάρθους συμμαχίαν αἰτουμένων, ὡς τὴν ἐκείνων ἠτταν ἐγὼ, κατέμεινε παρὰ τοῖς βαρβάροις, καὶ τότε τοῦ πολέμου τε ἡγεμῶν γενέσθαι ὑπέσχετο, καὶ πολλὰ μεταστήσειν τῶν ἐθνῶν ἐπηγγείλατο. οὐθὲν καὶ δύναμιν πολλὴν πρὸς τοῦ τῶν Πάρθων βασιλέως Ὀρώδου ἐλαβε, καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ τῷ Πακόρῳ συναρῶν 2.403 πεστάλη. καὶ ὁ μὲν Πάκορος τὴν Συρίαν ἐχειρώσατο πλὴν Τύρου, καὶ εἰς Παλαιστίνην εἰσέβαλεν, ὁ δὲ Λαβιηνὸς τὴν τε Κιλικίαν κατέσχε καὶ

τῆς Ἀσίας τὰς ἡπειρώτιδας πόλεις. Ἀντώνιος δὲ ἐπυνθάνετο μὲν καὶ ταῦτα, ὡς περὶ δὴ καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ δρώμενα, ὑπὸ δὲ τοῦ ἐρωτος καὶ τῆς μέθης οὐ τε τῶν πολιτῶν οὐ τε τῶν συμμάχων ἐφρόντιζε, τῇ Κλεοπάτρᾳ δὲ καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις συνετρύφα, μέχρις οὐ παντελῶς κατελύθη. ὁψὲ δ' οὐ ν ποτε ἔξαναστὰς ἐπλευσεν εἰς Τύρον· τὸν δὲ τοῦ Σέξτου προφασισάμενος πόλεμον ἀπέλιπεν αὐτούς, καὶ παρὰ τὴν ἡπειρον μέχρι τῆς Ἀσίας παρακομισθεὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα διῆλθεν. ἐνθα τῇ τε μητρὶ καὶ τῇ γυναικὶ ἐντυχῶν, τὸν τε Καῖσαρα πολέμιον ἐποίησατο καὶ τῷ Σέξτῳ ἐσπέισατο. εἰ τα εἰς τὴν Ἰταλίαν περαιωθεὶς, τινὰ μὲν ταύτης κατέσχε, τινὰ δ' ἐπολιόρκει. καὶ ὁ Καῖσαρ τὰς δυνάμεις ἠθροίζε. συνερρωγῶτων οὐ ν αὐτῶν ἐς τὸν πόλεμον ἠ τε ἄλλη Ἰταλία ἐταράσσετο καὶ ἡ Ῥώμη δὲ μάλιστα. ἐν τούτοις ἡ Φουλβία ἐν Σικυῶνι διάγουσα ἐτελεύτησεν. ὡς δὲ τοῦτο ἠγγέλθη, τὰ τε ὀπλα κατέθεντο ἀμφω καὶ συνηλλάγησαν. καὶ Καῖσαρ μὲν Σαρδῶ τε καὶ Δαλματίαν τὴν τε Ἰβηρίαν καὶ τὴν Γαλατίαν ἐκλήρωσατο, Ἀντωνίῳ δὲ πάντα τὰ ἄλλα τὰ ὑπὲρ τὸν Ἰόνιον τὰ τε ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ῥωμαίοις ὀντα ἐπέλαχε· τὰ δ' ἐν τῇ Λιβύῃ ἐθνη ὁ Λέπιδος καὶ τὴν Σικελίαν ὁ Σέξτος εἰχον. τὴν μὲν οὐ ν ἀρχὴν οὐτως αὐθις ἐδάσαντο, τὸν δὲ πρὸς τὸν Σέξτον πόλεμον ἐκοινώσαντο· καὶ ἐπὶ ταῖς καταλλαγαῖς εἰστίασαν ἀλλήλους ἐν τοῖς περὶ τὸ Βρεντέσιον στρατοπέδοις, Καῖσαρ μὲν Ῥωμαϊκῶς τε καὶ στρατιωτικῶς, Ἀντώνιος δὲ ἄσιανῶς τε καὶ αἰ. 2.404 γυπτίως. κατηλλαγμένων δ' αὐτῶν ὡς ἐδόκουν, περιστάντες τὸν Ἀντωνίον οἱ τότε συνόντες τῷ Καίσαρι ἀπήτουν παρ' αὐτοῦ τὰ χρήματα ἀπὸ τῆς μάχης τῆς ἐν Φιλίπποις ὑπέσχοντο σφίσι, δι' α καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν, ὁ πως πλεῖστα ἀθροίσειεν, ἐσταλτο. κα ν ἐξεργάσαντο τι αὐτὸν μηδὲν δίδοντα, εἰ μὴ σφᾶς ὁ Καῖσαρ κατέσχευ, ἐλπίσι μετεωρίσας αὐτούς. καὶ μετὰ τοῦτο τοῦ πρὸς τὸν Σέξτον πολέμου ἠπτοντο. λιμοῦ δὲ τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ τοῦ Σέξτου θαλασσοκρατοῦντος πιέζοντος, τελῶν τε πολλῶν καὶ παντοίων ἐπιτασσομένων αὐτοῖς, δεινῶς ἠσχαλλον, καὶ οὐκέθ' ἠσύχαζον, ἀλλὰ παρεκάλουν σφᾶς σπεύσασθαι τῷ Σέξτῳ. ὡς δ' οὐκ ἐπειθον, πρὸς τὸν Σέξτον ἀπέκλιναν, καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὀντας λίθοις ἐξήλασαν ἐκ τῆς ἀγορᾶς, τὰς τε τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Ἀντωνίου εἰκόνας κατέβαλον, καὶ ἐπ' αὐτούς ὡς ἀποκτενοῦντες σφᾶς ὠρμησαν. ὁ θεν ἠναγκάσθησαν τῷ Σέξτῳ καὶ ἀκοντες ἐπικηρυκεύσασθαι. καὶ πρῶτον μὲν διὰ τῶν ἐταίρων αὐτῷ διειλέχθησαν, ἐπειτα καὶ αὐτοὶ ἐς λόγους ἠλθον. καὶ ἐσπέισαντο ἐπὶ συνθήκαις, ὡς τε τοὺς αὐτομολήσαντας τῶν δούλων ἐλευθέρους εἶναι, καὶ τοὺς ἐκπεσόντας πλὴν τῶν σφαγῶν κατελθεῖν, καὶ τισιν αὐτῶν δημαρχίας τε καὶ στρατηγίας καὶ ἱερωσύνας εὐθύς δοθῆναι, αὐτὸν δὲ τὸν Σέξτον ὑπατόν τε αἰρεθῆναι καὶ οἰωνιστὴν ἀποδειχθῆναι κακ τῆς πατρῴας οὐσίας χιλίας πεντακοσίας πεντήκοντα μυριάδας δραχμῶν κομίσασθαι, καὶ Σικελίας καὶ Σαρδοῦς τῆς τε Ἀχαΐας ἐπὶ πέντε ἐτη ἀρξαι, μὴ αὐτομόλους δεχόμενον, μὴ ναῦς ἐπικτώμενον, μὴ τινα ἐν τῇ Ἰταλίᾳ εἰχοντα φρούρια, ἀλλὰ τὴν τε εἰρήνην τὴν ἐν τῇ θαλάσῃ αὐτῇ πρυτανεύοντα καὶ σῆτον τοῖς ἐν τῇ πόλει τακτὸν πέμποντα. 2.405 Τὰς γοῦν συνθήκας ταύτας συγγραψάμενοι, καὶ τὰ γραμματεῖα ταῖς ἱερείαις ταῖς ἀειπαρθένους παραθέμενοι, δεξιάς τε σφίσιν ἐδοσαν καὶ ἀλλήλους ἐφίλησαν· καὶ ἐπὶ τούτοις ἀπλετος ἠγέρθη βοή κακ τῆς ἡπίρου κακ τῶν νεῶν, ὡς τε καὶ τὰ ὀρη συνηχῆσαι. μετὰ ταῦτα μέντοι οἱ τε ἄλλοι ὑπεδέχοντο ἀλλήλους καὶ ἀνθειστίων καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι, πρότερος μὲν ὁ Σέξτος ἐν τῇ νηί, ἐπειτα καὶ ὁ Καῖσαρ ὁ τε Ἀντώνιος ἐν τῇ ἡπίρῳ. δυνηθεὶς δὲ ὁ Σέξτος ἀμφω σὺν ὀλίγοις ἐν τῷ σκάφει ὀντας κτανεῖν, ὡς καὶ ὁ ἐξελεύθερος αὐτῷ Μηνᾶς συνεβούλευσε, τεμεῖν εἰπὼν εἰ βούλοιο τὸ πρυμνήσιον καὶ ἀποπλεῦσαι, οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλὰ καὶ τὴν θυγατέρα Μάρκῳ Μαρκέλλῳ τῷ τοῦ Καίσαρος ἀδελφιδῶ ἐνηγγύησε. Καὶ οὐτος μὲν ὁ πόλεμος ἀνεβέβλητο· ἐς τὴν Ἑλλάδα δὲ ὁ Ἀντώνιος ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἐπανελθὼν ἐπὶ πλεῖστον ἐν ταύτῃ διέτριψε, τὰς τε ἐπιθυμίας ἀποπιμπλάς καὶ τὰς πόλεις κακῶν, ὡς ἀσθενέσταται τῷ Σέξτῳ

παραδοθῶσι, καὶ ἀλλὰ δὲ πολλὰ ἐξεδιητήθη παρὰ τὰ πάτρια, καὶ Διόνυσον νέον ἑαυτὸν ἐκάλει καὶ παρὰ τῶν ἀλλων ὀνομάζεσθαι ἠθελε. καὶ τῶν Ἀθηναίων διὰ ταῦτα τὴν Ἀθηναίων αὐτῶ κατεγγυωμένων, δέχεσθαι τε τὸν γάμον ἐφη καὶ προῖκα μυριάδας ἑκατὸν ἐπράξατο παρ' αὐτῶν. Κάκεινος μὲν περὶ ταῦτα εἶχε, τὸν δὲ Βεντίδιον τὸν Πούπλιον εἰς τὴν Ἀσίαν προέπεμψεν. ὁ δὲ τῶ Λαβιηνῶ συμμίξας μετὰ τε τῶν περὶ αὐτὸν Ῥωμαίων καὶ τῶν Πάρθων παραταξαμένῳ τρέπεται τούτους· καὶ πολλοὶ μὲν τῶν Πάρθων παρὰ τῶν πολεμίων ἐσφάγησαν, πλείους δὲ ὑπ' 2.406 ἀλλήλων ἐφθάρησαν ἐν τῇ φυγῇ συμπατούμενοι, οἱ τε περιλειφθέντες εἰς Κιλικίαν ἐφυγον. ὁ Λαβιηνὸς δὲ αὐθις ἠτοιμάζετο ἠξίειν ἐς χεῖρας αὐτῶ. οἱ δὲ στρατιῶται ἀθυμοῦντες διὰ τὴν τῶν βαρβάρων φυγὴν, ἀποδρᾶναι νυκτὸς ἐπεχείρησαν. καὶ τοῦτο ἐξ αὐτομόλου προγνοὺς ὁ Βεντίδιος, πολλοὺς μὲν ἐν τῇ ἀποχωρήσει λοχήσας ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς ἑαυτὸν ἐπεσπάσατο. ἐκεῖνος δὲ τότε μὲν διέφυγεν, ὑστερον δὲ ὑπὸ Δημητρίου ἑάλω, ὁ δὲ τοῦ προτέρου Καίσαρος ἐξελεύθερος ὢν, τότε παρὰ τοῦ Ἀντωνίου εἰς Κύπρον ἀπέσταλτο. Βεντίδιος δὲ τὴν Κιλικίαν ἐκομίσατο καὶ Σίλωνα μεθ' ἱππέων εἰς τὸν Ἀμανὸν προέπεμψεν, ὁ δὲ τοῦτο ἐστὶν ἐν μεθορίοις Κιλικίας καὶ Συρίας κείμενον, κομιδῇ στενὴν ἔχον τὴν δίοδον· ἐνθα καὶ ἐκινδύνευσε ἄν ὑπὸ τῶν παρὰ τοῦ Πακόρου τεταγμένων φυλάττειν αὐτό, εἰ μὴ κατὰ τύχην ὁ Βεντίδιος μαχομένῳ αὐτῶ ἐπιστὰς ἐβοήθησε. καὶ οὐ τῷ τὴν τε Συρίαν, πλὴν τῶν Ἀραδίων, παρέλαβεν, εἰτα καὶ τὴν Παλαιστίνην κατέσχεν. Ἀππίου δὲ Κλαυδίου καὶ Γαίου Νωρβανοῦ ὑπατευόντων τὸ πλῆθος πρὸς τοὺς τελώνους βαρυνόμενον ταῖς εἰσπράξεσιν ἐστασίασε, κάκεινοις καὶ τοῖς ὑπηρέταις τοῖς τε στρατιῶταις τοῖς συνεισπράττουσι σφίσι τὰ χρήματα ἐς χεῖρας ἦεσαν. Ὁ δὲ Καῖσαρ τὴν Λιβίαν ἐγήμεν. ἠν δὲ θυγάτηρ μὲν Λιβίου Δρούσου, ὁ δὲ ἑαυτὸν μετὰ τὴν ἐν Μακεδονίᾳ ἦσαν διεχειρίσατο, γυνὴ δὲ τοῦ Νέρωνος, καὶ ἐγκυος ἠν ἐξ ἐκείνου μῆνα ἔκτον. διστάζοντος δὲ διὰ τοῦτο τοῦ Καίσαρος ἀγαγέσθαι αὐτὴν ἐν γαστρὶ ἔχουσαν, οἱ ἱερεῖς οἱ ποντίφικες, εἰ μὴ ἀνόσιον εἶη τοῦτο, ἐρωτηθέντες εἰ πον ὡς εἰ μὲν ἐν ἀμφιβόλῳ τὸ κύημα ἦν, ὑπερτεθῆναι τὸν γάμον 2.407 ἔχρην, ὁμολογουμένου δὲ αὐτοῦ οὐδὲν κωλύει αὐτὸν γενέσθαι, τάχα μὲν οὐ τῶς καὶ ἐν τοῖς πατρίοις τοῦτο εὐρόντες, εἰ δὲ καὶ μὴ εὐρον, οὐ τῶς αὐτὸ εἰπόντες διὰ τὸν Καίσαρα. ἐξέδωκε δὲ αὐτὴν αὐτὸς ὁ ἀνὴρ ὡσπερ τις πατήρ. συνοικοῦσα δὲ ἡδη ἢ γυνὴ τῷ Καίσαρι τίκει Κλαυδίον Δροῦσον Νέρωνα, καὶ αὐτὸν ὁ Καῖσαρ τῷ πατρὶ ἐπέμψεν· ὁ δὲ τελευτῶν πολλῶ ὑστερον τούτῳ τε καὶ τῷ Τιβερίῳ ἐπίτροπον αὐτὸν τὸν Καίσαρα καταλέλοιπεν. Ἐν δὲ τούτῳ ὁ Καῖσάρ τε καὶ ὁ Σέξτος ἐπολέμησαν· οὐ γὰρ ἐθέλονται, ἀλλ' ἀναγκαστοὶ τὴν ὁμολογίαν πεπονημένοι οὐδ' ἐνέμειναν ταῦτη. ἐμμελλον μὲν γάρ, εἰ καὶ μὴ σκῆψις αὐτοῖς ἐγένετο, μαχέσασθαι. τέως δ' οὐ καὶ τινες αὐτοῖς αἰτίαι λαβὰς τῆς μάχης δεδώκασιν. Μηνᾶς γὰρ ἐξελεύθερος ὢν τοῦ Σέξτου καὶ ἐν τῇ Σαρδοῖ τῇ νήσῳ τυγχάνων ὑπωπεύθη δι' ἀλλὰ τε καὶ ὅτι τῷ Καίσαρι ἐκεκοινολόγητο, καὶ μεταπεμφθεὶς ὑπὸ Σέξτου ὡς λόγους δώσων περὶ ὢν διωκῆκει, τοὺς μὲν πεμφθέντας ἀπέκτεινε, τὴν δὲ νῆσον τῷ Καίσαρι καὶ τὸ ναυτικὸν καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα καὶ ἑαυτὸν παραδέδωκεν. ὁ δὲ αὐτὸν μεγάλως τετίμηκε· δακτυλίοις τε γὰρ χρυσοῖς ἐκόσμησε καὶ τοῖς ἱππεῦσι συγκατηρίθμησε. τὸ δὲ τῶν δακτυλίων τοιοῦτόν ἐστιν. οὐδενὶ τῶν πάλαι Ῥωμαίων, οὐχ ὅτι τῶν ἀπελευθέρων, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐλευθέρων, πλὴν τῶν βουλευτῶν καὶ ἱππέων, δακτυλίοις χρυσοῖς κεχρῆσθαι ἐξῆν, εἰ μὴ ὅτι τὸ κράτος ἔχων τοῦτο ἐπέτρεψε. τοῦτον οὐν τοῦ Σέξτου ἐκδοθῆναι οἱ αἰτήσαντος ὁ Καῖσαρ οὐκ ἐξέδωκεν, ἀντεγκαλῶν τῷ Σέξτῳ τὸ τοὺς αὐτομόλους τε ὑποδέχεσθαι τριήρεις τε ναυπηγεῖν παρὰ τὰ συγκείμενα καὶ ἐτερ' ἀττα. ὁ δὲ δὴ Σέξτος διὰ τε 2.408 τὸν Μηνᾶν καὶ δι' ἀλλὰ τὸν Καίσαρα αἰτιώμενος, πέμψας πολλὰ τῆς Καμπανίας ἐπόρθησε. καὶ ὁ Καῖσαρ τοῦτο μαθὼν τὸν τε Λέπιδον καὶ τὸν Ἀντωνίου μετεπέμψατο. καὶ ὁ μὲν Λέπιδος οὐκ εὐθὺς ὑπήκουσεν, Ἀντωνίου

δὲ ἡ λθε μὲν ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Βρεντέσιον, πρὶν δὲ τῷ Καίσαρι συνελθεῖν, δέισας οὐ τι λύκος εἰς τὸ στρατήγιον αὐτοῦ εἰσῆλθε καὶ στρατιώτας εφθειρεν, εἰς τὴν Ἑλλάδα πάλιν ἀνέπλευσε, προφασισάμενος τὰ τῶν Πάρθων ὡς κατεπεύγοντα. Ὁ δὲ Σέξτος προθυμότερον εἰ χετο τῶν πραγμάτων, καὶ τῇ Ἰταλίᾳ ἐπέπλει, καὶ πολλὰ μὲν ἐκάκου, οὐ μείω δὲ καὶ ἀντέπασχε. καὶ ναυμαχιῶν δὲ γεγνουσιῶν οἱ τοῦ Σέξτου μᾶλλον ἐκράτουν, πολλῶν μὲν νηῶν τοῦ Καίσαρος καὶ ἐν ταῖς ναυμαχίαις φθαρεισῶν, πολλῶν δὲ καὶ ὑπὸ βιαίων πνευμάτων κινδυνευσασῶν, ὥστε τὸν Καίσαρα βουλόμενον εἰς Σικελίαν ἐμβαλεῖν τοῦτο μὲν ἀπογνῶναι, τῆς δὲ παραθαλασσίας ἠπειροῦ τὴν φυλακὴν ποιῆσθαι ἀγαπητῶς. ὁ Σέξτος δ' εἰ τι μᾶλλον ἠρθη, καὶ αὐτὸς μὲν τὴν Ἰταλίαν ἐκάκου, εἰς δὲ τὴν Λιβύην τὸν Ἀπολλοφάνη ἀπέστειλε. Καῖσαρ μὲντοι πλοῖά τε πολλὰ ἐναυπήγει καὶ ἐρέτας παρά τε τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἰπέων καὶ τῶν δημοτῶν συνέλεγεν, ὀπλίτας τε κατελέγετο καὶ χρήματα πανταχόθεν συνήθροιζε· καὶ αὐτὸς μὲν τὰ τε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τὰ ἐν τῇ Γαλατίᾳ διέταττε, τῷ δ' Ἀγρίππᾳ τὴν τοῦ ναυτικοῦ παρασκευὴν ἐγχειρίσας ἐκπονήσαι καὶ ἐξασκήσαι τοῦτο ἐκέλευσε. καὶ οὐ τὰς τε ναῦς καὶ τοὺς ἐρέτας ἠθροισε, καὶ τὰς μὲν κατέφραττε, τοὺς δ' ἐπ' ἰκρίων ἐρέττειν ἠσκεῖ. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐταράττοντο μὲν καὶ ταῖς τῶν 2.409 ἀρχόντων πρὸς ἀλλήλους στάσεσιν, ἐθραττον δὲ αὐτοὺς καὶ σημεῖα ἀλλα τε καὶ οὐ τι λευκὴν ὀρνὴν κλώνιον δάφνης ἐγκάρπου φέρουσαν ἀετὸς ἀρπάσας εἰς τὸν κόλπον τῆς Λιβίας ἐνέβαλεν· οὐ μικρὸν σημεῖον ἐδόκει. ἡ δὲ τῆς τε ὀρνιθοῦς ἐπεμελήθη καὶ τὴν δάφνην ἐφύτευσε, καὶ ἡ μὲν ῥιζωθεῖσα ἠξισεν, ἡ δὲ Λιβία ἐγκολπώσασθαι τὴν τοῦ Καίσαρος ἰσχὺν καὶ ἐν πάσιν αὐτοῦ κρατήσεσιν ἐμελλεν. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ ἡ λθε μὲν Ὀκτώβιος ἐκ τῆς Συρίας εἰς Ἰταλίαν, ὡς τῷ Καίσαρι διὰ τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ τοῦ πρὸς τὸν Σέξτον μεθέξων πόλεμος, οὐ μὲντοι παρέμεινεν, ἀλλὰ ναῦς δούς αὐτῷ καὶ ἑτέρας πέμψειν ἐπαγγελάμενος ὀπλίτας ἀντείληφεν, αὐτὸς δὲ ὡς ἐπὶ Πάρθους στρατεύσων ἀπῆρε. πρὶν δὲ ἀπιέναι αὐτὸν ἠτιάσαντο ἀλλήλους· εἰ τα καὶ διηλλάγησαν, τῆς Ὀκταβίας τὰς διαλλαγὰς πρᾶττούσης. ἡ δὲ Ὀκταβία τοῦ Καίσαρος ἡν ἀδελφή, ἡ μετὰ θάνατον τῆς Φουλβίας τῷ Ἀντωνίῳ συνήφθη παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ, τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ὡ συνώκει πρότερον τελευτήσαντος. καὶ ἐπειδὴ οὐ πω παρήκεν ὁ πένθιμος χρόνος, ψήφῳ τῆς συγκλήτου ἐλύθη τὸ ἐπιτίμιον. καὶ τότε δέ, ἵνα πλείων αὐτοῖς ἐκ συγγενείας σύνδεσμος γένοιτο, Ἀντύλλῳ τῷ τοῦ Ἀντωνίου υἱεῖ τὴν θυγατέρα ὁ Καῖσαρ τὴν ἑαυτοῦ κατηγγύησεν. ἐπλάττοντο δὲ ταῦτα καὶ ὑπεκρίνοντο διὰ τὰ τότε σφίσιν ὑπάρχοντα πράγματα. τὸν δὲ Σέξτον τῆς τε ἱερωσύνης ἐπαυσαν καὶ τῆς ὑπατείας, ἑαυτοῖς δὲ τὴν ἡγεμονίαν εἰς ἀλλήν πενταετίαν ἐπέτρεψαν· ἡ γὰρ προτέρα ἡδη ἐξεμετρήθη. 2.410 Καὶ Ἀντωνίος μὲν εἰς Συρίαν ἠπειγέτο, Καῖσαρ δὲ εἰς τὸν πρὸς Σέξτον πόλεμον ἡτοιμάζετο. ὁ δὲ Μηνᾶς πρὸς τὸν Σέξτον αὐθις ἀπηυτομόλησεν, ἀπιστος ὢν καὶ θεραπεύων ἀεὶ τὰ τοῦ κρείττονος. Καῖσαρ δὲ τοῦ ἐπιπλοῦ ἐπιστάντος ὤρμησε κατὰ τῆς Σικελίας, περισχεῖν ἐλπίσας τῷ στόλῳ αὐτὴν, καὶ τῷ τε πλήθει τεθαρρηκῶς τῶν σκαφῶν καὶ τῷ μεγέθει καὶ τοῖς πύργοις οἱ εφ' ἑαυτῶν ἔξ αὐτῶν ὡς ἀπὸ τείχους ἐξ ὑπερδεξιῶν ἀνταγωνίζονται. ἀπιόντι δὲ χειμῶν συνέβη βαρύτατος καὶ πολλὰς ναῦς εφθειρε, καὶ ὁ Μηνᾶς ταῖς λοιπαῖς τεταραγμέναις ἐπενεχθεῖς συχνὰς μὲν ἐκαυσε, τὰς δ' ἀνεδήσατο. εἰ δὲ μὴ αὐθις τῷ Καίσαρι προσεχώρησε καὶ τὸ ναυτικὸν οὐ ἠρχε προέδωκεν, εἰς κενὸν ἂν καὶ τότε τῷ Καίσαρι ὁ ἐπιπλοῦς ἐγένετο. ἠυτομόλησε δ' ὁ Μηνᾶς πρὸς ἀπαντὰ παρὰ τοῦ Σέξτου ὑποπευόμενος· ἀλλ' οὐδ' ὁ Καῖσαρ εἰ τι αὐτῷ ἐπίστευεν. ἐπεὶ δὲ τὸν στόλον ὁ Καῖσαρ αὐθις ἀνεκτήσατο, εἰς τὴν ἠπειρον ἀνεκομίσθη, ὡς τὸ πεζὸν τοῦ στρατεύματος εἰς τὴν Σικελίαν, οὐτε καιρὸς, περαιώσων. ὁ δὲ Σέξτος ἐν Μεσσήνῃ τὸν αὐτοῦ διάπλουον ἐτήρει. τῷ δ' Ἀγρίππᾳ εἰς Λιπάραν σὺν ταῖς ναυσὶ καταλειφθέντι παρὰ τοῦ Καίσαρος Δημόχαριν ἀνθορμεῖν ἐν Μύλαις ἐκέλευσε. καὶ διέτριψαν ἐκεῖσε χρόνον ὑπόσυχον,

τέλος δὲ ὁ Ἀγρίππας σὺν ταῖς ἀρίσταις τῶν νεῶν ἐπὶ κατασκοπὴν τῶν ἐναντίων ἀπελήλυθε. καὶ ὡς οὐ τε πάντας κατεῖδεν οὐ τ' ἀναχθῆναί τις ἠθέλησεν, ἐπανήλυθε, καὶ παρεσκευάζετο ὡς πολεμήσων τῇ ἐπιούσῃ. τὰ δ' αὐτὰ καὶ τῷ Δημοχάρει συμβέβηκε, καὶ ἡτοιμάζετο κάκεινος ὡς τοῖς πολεμίοις ἐπελευσόμενος, καὶ τὸν Σέξτον δὲ μετεπέμψατο. ἡμέρα τε ἡδη ὑπέλαμπε καὶ αμφοτέρω τὰ ναυτικά ἐπ' ἀλλήλα ἐπλεον καὶ τῆς 2.411 ναυμαχίας ἀπήρξαντο. καὶ ἐπὶ πλεῖστον μὲν ἀγχωμάτως ἠγωνίσαντο, ὅψ' οὐ ν ποτε καὶ πρὸς νύκτα ἡδη οἱ τοῦ Καίσαρος ἐκράτησαν, οὐ μόντοι καὶ ἐπεδίωξαν. Καῖσαρ δὲ τοῦ Σέξτου ἐκ τῆς Μεσσήνης διὰ τὴν ναυμαχίαν ἀπάραντος ἀκινδύνως ἐπεραιώθη πρὸς Ταυρομένιον. ἡδη δὲ τῆς ναυμαχίας παυθείσης σπουδῇ πρὸς τὴν Μεσσήνην ὁ Σέξτος ἀφίκετο, καὶ μαθὼν περαιωθέντα τὸν Καίσαρα, προσέμιξεν αὐτῷ κατὰ γῆν. καὶ ὁ Καῖσαρ τοῦ τε ναυτικοῦ τὸ πλεῖον ἀπέβαλε καὶ αὐτὸς ὀλίγου προσδιεφθάρη· τέως δ' οὐ ν εἰς τὴν ἡπειρον διασέσωστο. ἠχθετο δὲ τοῦ στρατεύματος ἐν τῇ νήσῳ ἀπειλημένου, καὶ οὐ πρὶν ἀνεθάρσησεν εἰς ἰχθύς ἀναθωρῶν ἐκ τῆς θαλάσσης αὐτόματος πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐπεσε· τοῦτο γὰρ οἱ μάντις δηλοῦν ἐξηγήσαντο ὅτι δουλώσεται τὴν θάλασσαν. ἡ δὲ τοῦ Καίσαρος στρατιὰ ἐπολιορκεῖτο, καὶ ἐπεὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπέλιπον σφᾶς καὶ ὁ βοηθήσων οὐκ ἦν, ὁ ταύτης ἀρχὼν Κορνούφικιος τὰ τε σκάφη οὐσα ἐκ τῆς ναυμαχίας περισέσωστο ἐκαυσε καὶ αὐτὸς πρὸς τὰς Μύλας ἀπῆγε τὴν στρατιάν. καὶ πολλὰ ἐκακώθησαν παρὰ τῶν ἐναντίων ἐφεπομένων αὐτοῖς ἐν τῇ ἀλλῇ πορείᾳ καὶ μᾶλλον ἐν ταῖς τῶν ποταμῶν διαβάσεσι. καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπασχον οὐτως, τῇ δὲ γε τελευταίᾳ πάντῃ αὐτοὺς ἐκάκωσαν, προσγενομένου αὐτοῖς καὶ τοῦ Σέξτου. καὶ πάντες ἀν διεφθάρησαν, εἰ μὴ σφῶν καὶ ἀκοντες ἀπέσχοντο οἱ πολέμιοι. ὁ γὰρ Ἀγρίππας νικήσας τὴν ναυμαχίαν ἐς Σικελίαν ἐπεραιώθη καὶ σίτον τε τῷ στρατῷ καὶ βοήθειαν ἐπεμψε. καὶ ὁ Σέξτος αὐτὸν τὸν Ἀγρίππαν ἠξοῖν ἐκεῖ προσδοκήσας καὶ φοβηθεὶς, σπουδῇ ἀνεχώρησεν, ὡς τε σκευὴν τινὰ 2.412 καὶ ἐπιτήδεια καταλείψαι ἐν τῷ ἐρύματι, ἐξ ὧν τραφέντες οἱ περὶ τὸν Κορνούφικιον πρὸς τὸν Ἀγρίππαν ἀπῆσαν· οὐς ὁ Καῖσαρ ἐπαίνους καὶ δωρεαῖς ἀνεκτήσατο. Μετὰ τοῦτο δ' ἐς τὴν Σικελίαν ἔλθόντι τῷ Καίσαρι περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ὁ Σέξτος ἀντεστρατοπεδεύσατο. ἀντικαθημένων δ' ἀλλήλοις καὶ ἀκροβολιζομένων τῷ μὲν Σέξτῳ ὁ Γάλλος, τῷ δὲ Καίσαρι ὁ Λέπιδος σὺν ταῖς δυνάμεσι προσήνωντο. καὶ ὁ μὲν Γάλλος ἐπέρρωσε τὸν Σέξτον, ὁ δὲ Λέπιδος διηνέχθη τῷ Καίσαρι, αὐτὸς μὲν ἐκ τοῦ ἰσοσυνδιοικεῖν αὐτῷ τὰ πάντα βουλόμενος, ἐκείνου δὲ ὡς ὑποστρατήγῳ αὐτῷ χρωμένου ἐν ἀπασί. διὸ καὶ πρὸς τὸν Σέξτον ἀπέκλινε, καὶ ἐκοινολογεῖτο δι' ἀπορρήτων αὐτῷ. ὁ ὑπονοήσας ὁ Καῖσαρ ἐσπευσε πρὶν νεοχωθῆναί τι διὰ μάχης τῷ Σέξτῳ χωρῆσαι. καὶ ναυμαχίας τε κατὰ θάλασσαν συρραγείσης, καὶ κατὰ γῆν τῶν πεζῶν ἀμφοῖν παρατεταγμένων, ἐπὶ πολὺ μὲν τῆς ναυμαχίας γινομένης ἰσορρόπου τε καὶ ἰσοπαλοῦς τὰ πεζὰ καὶ ἀμφοτέρω στρατεύματα ἐθεῶντο καὶ ἠγωνίων· ἐπεὶ δ' οἱ τοῦ Σέξτου ἐτράποντο, οἱ μὲν ἐπαιάνισαν, οἱ δ' ὠλοφύροντο. καὶ οἱ μὲν τοῦ Σέξτου πεζοὶ πρὸς τὴν Μεσσήνην ἐχώρουν ἀτε καὶ αὐτοὶ συνητηθέντες τῷ ναυτικῷ, ὁ δὲ Καῖσαρ τοὺς ἐκπίπτοντας τῶν ἠττωμένων εἰς τὴν γῆν ἐξεδέχετο καὶ τῶν σκαφῶν οὐσα προσώκειλον ἐνεπίμπρα. κἂν τούτῳ ὁ μὲν Δημόχαρις ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν, ὁ δ' Ἀπολλόδωρος τῷ Καίσαρι προσεχώρησε. τοῦτο δὲ ἀλλοί τε καὶ ὁ Γάλλος καὶ οἱ ἵππεῖς οἱ σὺν αὐτῷ πάντες καὶ τινες τῶν πεζῶν πεποιήκασιν. 2.413' ὁ Σέξτος δ' ἐντεῦθεν ἀπογνοὺς καὶ τὴν θυγατέρα καὶ ἀλλοὺς παραλαβὼν τὰ τε χρήματα καὶ τῶν ἀλλων τὰ τιμιώτερα εἰς τὰς ναῦς τὰς κρείττους τῶν σωθειῶν ἐνθέμενος ἀπῆρε νυκτός· οὐδ' ἐπεδίωξέ τις αὐτόν, ὅτι τε λάθρα ἐξέπλευσε καὶ ὁ Καῖσαρ ἐν μεγάλῃ γέγονε ταραχῇ. ὁ γὰρ Λέπιδος τῇ Μεσσήνῃ ἐπελθὼν καὶ εἰσδεχθεὶς εἰς αὐτὴν τὰ μὲν ἐνεπίμπρα, τὰ δ' ἠρπάζεν· εἰτα φοβηθεὶς ἐπελθόντα τὸν Καίσαρα, ἐπὶ λόφον καρτερόν στρατοπεδευσάμενος, πάντα τε οὐσα ἐλαττοῦσθαι ἐνόμιζεν ἐπενεκάλει αὐτῷ, καὶ

ἀπήτει οσα αὐτῷ κατὰ τὴν πρώτην συνωμοσίαν ἐδέδοτο, καὶ τῆς Σικελίας ἀντεποιεῖτο ὡς αὐτὴν καταστρεφάμενος, καὶ ταῦτα πέμπων τινὰς ὠμίλει τῷ Καίσαρι, ἔχων ας τ' ἐκ τῆς Λιβύης ἐπῆκτο δυνάμεις καὶ τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ πάντας. ὁ δὲ Καῖσαρ τοῖς ὀπλοῖς θαρρῶν εὐθύς ἐπ' αὐτὸν μετ' ὀλίγων τινῶν ὤρμησε. δόξας δὲ διὰ τῶν συνεπομένων ὀλιγανδρίαν εἰρηνικόν τι πράξειν, ἐς τὸ στρατόπεδον εἰσεδέχθη. ὡς δ' οὐδὲν πρὸς τὴν καταλλαγὴν ἔλεγε, παρωξύνθησαν οἱ τοῦ Λεπίδου καὶ τινὰς τῶν ἐκείνου ἀπέκτειναν, αὐτὸς δὲ βοηθείας τυχὼν ἐσώθη. καὶ μετὰ τοῦτο αὐθις ἐπῆλθεν αὐτοῖς σὺν παντὶ τῷ στρατῷ καὶ ἐπολιόρκει κατακλείσας σφᾶς εἰς τὸ τάφρουμα. φοβηθέντες οὐκ ἐπὶ τὴν ἀλωσιν ἀθρόοι μὲν αἰδούμενοι τὸν Λέπιδον οὐ μετέστησαν πρὸς τὸν Καίσαρα, κατ' ὀλίγους δὲ προσεχώρουν αὐτῷ. καὶ οὕτω κάκεῖνος ἐθέλοντῆς δῆθεν ἐν ἐσθῆτι φαῖᾳ ἰκέτης αὐτῷ προσελήλυθε. καὶ ὁ μὲν τῆς ἐξουσίας τε παρελύθη καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ δίαιταν ἐπεποίητο ἔμφρουρον. τῶν δὲ τὰ τοῦ Σέξτου πραξάντων τινὰς μὲν ἐκόλασεν, ἐνίους δ' ἀφῆκε· καὶ τῶν πόλεων τὰς μὲν ἐκουσίως προσχωρησάσας 2.414 αὐτῷ συγγνώμης ἤξιωσε, τὰς δ' ἀντιστάσας αὐτῷ ἐδικαίωσεν. οἱ στρατιῶται δὲ ἐστασίασάν τε καὶ ἐθρασύνοντο καὶ συλλεγόμενοι ἠτοῦν ἕκαστος ὁ ἐπόθει. τοῦ δὲ Καίσαρος ἐν ὀλιγωρίᾳ σφᾶς ποιουμένου, ὡς μή τις πολεμίου παρόντος, ἐπηπείλουν. ὡς δ' οὐδὲν ἠνυον, τῆς στρατείας ἀφεθῆναι ἤξιον θυμῷ καὶ βοῇ· λήψεσθαι γὰρ ἠλπίσαν ἀπήτουν διὰ τὴν ἀπειλὴν τῆς ἐγκαταλείψεως. ὁ δὲ Καῖσαρ μὴ δεῖν νομίζων ἐξ ἀνάγκης τὸν ἀρχοντα τοῖς ὑπηκόοις ὑπέειπεν, εὐλογᾷ τε αὐτοὺς ἀξιούσας εἶπε καὶ διῆκε πρῶτον μὲν τοὺς ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον αὐτῷ συστρατεύσαντας, ὡς δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἐνέκειντο, καὶ τοὺς δέκατον ἑτοσ στρατευσαμένους διαφῆκεν, εἰπὼν ὡς οὐδενὶ ἐπ' αὐτῶν οὐδ' ἂν τὰ μάλιστα ἐθελήσωσι χρῆσεται. οἱ ἀκούσαντες οὐδὲν ἐτι ἐφθέγγαντο, ἀλλὰ προσέειπεν αὐτῷ ἠρξάντο. Καὶ τότε μὲν τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ διώκησε καὶ τὴν Λιβύην ἑκατέραν πέμψας ἀμαχεῖ παρεστήσατο, καὶ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ πολλὰς αὐτῷ τιμὰς ἐψηφίσαντο· Σέξτος δὲ ἐκ τῆς Μεσσηνίας ἀναχθεὶς, ὑποτοπήσας δὲ διωχθῆναι καὶ προδοθῆναι ὑπὸ τῶν συνόντων, προεῖπε μὲν διὰ τοῦ πελάγους πλεύσειν, ἀποσβέσας δὲ τὸν πυρσὸν ὁ αἰ στρατηγίδες τριήρεις ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ αὐταῖς ἐφέπωνται φαίνουσιν, εἰς Κεφαλληνίαν κατέπλευσεν· ἐνθα καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ τύχην ὑπὸ χειμῶνος ἐκπεσόντες αὐθις αὐτῷ συνεγένοντο. συγκαλέσας οὐκ αὐτοὺς καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἀποδυσάμενος ἐνδυμασάλα τε εἰπε καὶ οἱ ἀθρόοι μὲν ὀντες οὐκ ἠήσουσι, σκεδασθέντες δὲ ῥᾶω ποιήσονται τὴν διάφευξιν. καὶ τούτου ἄλλων ἄλλοσε ἀποχωρησάντων αὐτὸς ἐς τὴν Ἀσίαν ἐπεραιώθη, γνώμης ὡς ὄρ2.415 μῆσαι πρὸς τὸν Ἀντώνιον. ἐν Λέσβῳ δὲ μαθὼν ἐκεῖνον μὲν ἐς Μήδους στρατεῦσαι, πεπολεμῶσθαι δὲ τὸν Καίσαρα καὶ τὸν Λέπιδον, καὶ ἐλπίσας τὴν τοῦ Ἀντωνίου ἀρχὴν διαδέξασθαι, τὸ τε στρατηγικὸν ἀνέλαβε σχῆμα καὶ παρεσκευάζετο ὡς καὶ τὴν περαίαν καταληψόμενος. κἀντεῦθεν τοῦ Ἀντωνίου τὰ πραττόμενα ὑπ' αὐτοῦ γνόντος, ἀδειᾶν τε αὐτῷ καὶ εὐνοίαν, ἂν τὰ ὀπλα κατάθηται, ὑποσχομένου, κατένευσε μὲν, οὐκ ἐποίησε δέ γε ὡς ἐπηγγείλατο, ἀλλὰ καὶ τῶν πραγμάτων ὡς πρῶην εἰχέτο καὶ πρὸς τοὺς Πάρθους διεκηρυκέσατο. ταῦτα δὲ μαθὼν ὁ Ἀντωνίος τὸ ναυτικὸν μετὰ Μάρκου Τιτίου ἐπ' αὐτὸν ἐπεμψε. καὶ ὁ φοβηθεὶς διεπρεσβεύσατο πρὸς Ἀντώνιον. ὡς δ' ἐκεῖνος οὐκ ἐφησπέισασθαι, εἰ μὴ τὰς τε ναῦς καὶ τὴν λοιπὴν αὐτοῦ παραλήψοιτο δύναμιν, τὰ βαρύτερα τῶν σκευῶν εἰς τὰς ναῦς ἐμβαλὼν αὐτάς τε κατέκαυσε καὶ εἰς τὴν μεσόγειον ὤρμησε. καὶ οἱ τοῦ Ἀντωνίου ἐπιδιώξαντες αὐτὸν κατέλαβον καὶ ἐζώγρησαν. ὁ μαθὼν ὁ Ἀντωνίος εὐθύς μὲν ὑπ' ὀργῆς ἐπέστειλε κτανθῆναι αὐτόν, ὑστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἔγραψε σωθῆναι αὐτόν. τοῦ οὐκ ἐδευτέρου γραματοφόρου τὸν πρῶτον προφθάσαντος, ὑστερον τὰ περὶ τοῦ θανεῖν αὐτόν ὁ κατέχων κοιμισάμενος, καὶ ἠνομίσας ὀντως δεύτερα εἰναὶ ἠαγνοίαν τοῦ ὀντος ὑποκρινάμενος, τὸν Σέξτον τὸν Πομπήιον ἐθανάτωσε. Καὶ τῷ

μὲν τοιοῦτον τὸ τέλος ἐγένετο, Ἀντώνιος δὲ διὰ τοῦ Βεντιδίου τοὺς Πάρθους ἐνίκησεν. ὁ τε γὰρ βασιλεὺς ἐκείνων ὁ Πάκορος ἐν τῷ πολέμῳ ἐπεσε καὶ οἱ βάρβαροι οἱ μὲν ἐκτάνθησαν ἐν τῇ 2.416 μάχῃ, οἱ δὲ ἐφυγον, καὶ τὰς τῆς Συρίας πόλεις ὁ Βεντίδιος ὑπηγάγετο. εἰτα κατὰ τοῦ Ἀντιόχου τοῦ τῆς Κομαγηνῆς βασιλεύοντος ἐπεστράτευσεν. ἐνταῦθα δὲ ὁ ντι ἄθρόον ὁ Ἀντώνιος ἐπιστὰς οὐ μόνον ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν οὐχ ἡσθη, ἀλλὰ καὶ ἐφθόνησε καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἐπαυσε, αὐτὸς δὲ τῷ Ἀντιόχῳ προσέβαλε καὶ κατέκλεισεν αὐτὸν εἰς Σαμόσατα. ὡς δ' οὐδὲν ἦνευε πολιορκῶν αὐτόν, συνθήκας σπονδῶν ἐποίησατο καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀφώρμησεν. Ὀρώδης μέντοι ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς ὑπέργηρος γεγονώς, καὶ τῷ τοῦ Πακόρου πένθει τὴν βασιλείαν ἀπαγορεύσας, Φραάτη τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ παίδων τὴν ἀρχὴν ἐνεχείρισεν. ὁ δὲ ἀνοσιώτατος γεγονώς τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ ἐδολοφόνησε, καὶ αὐτὸν τὸν πατέρα δυσανασχετοῦντα δι' ἐκείνους ἀπέκτεινε, καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἀρίστους διέφθειρεν. Ἀντώνιος δὲ πρέσβεις μὲν πρὸς τοὺς Πάρθους περὶ εἰρήνης ἐκπέπομφε, πρὸς δὲ πόλεμον ἡτοιμάζετο, ἵνα ἀπαρασκευάστους αὐτοῖς ἐντύχη διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς συμβάσεως. καὶ μαθὼν τὸν Μῆδον ἐπὶ συμμαχίαν τοῦ Πάρθου χωρήσαντα, τὰ μὲν σκευοφόρα καὶ πολὺ τῆς στρατιᾶς ὑπελίπετο μετὰ τοῦ Στατιανοῦ ἵν' ἐποιετο, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἵππευσι καὶ τῶν πεζῶν τοῖς εὐζώνοις ἠπείγετο, ὡς αὐτίκα τὰ τῶν Μήδων καταστρεψόμενος. ὁ μέντοι Πάρθος καὶ ὁ Μῆδος τῷ Στατιανῷ ἀπροσδοκίτως ἐπιπεσόντες καὶ τῇ μετ' αὐτοῦ στρατιᾷ, πάντας ἐφόνευσαν, τοῦ Ἀντωνίου σπεύσαντος μὲν βοηθῆσαι αὐτοῖς, πλὴν ὑστερίσαντος καὶ μόνους τοὺς νεκροὺς εὐρηκότος. ὁ οὐ πολλῶν στερον συμβαλῶν τοῖς βαρβάροις ἐτρέψατο μὲν αὐτούς, οὐ μέντοι μέγα τι ἐβλάψε. πολιορκῶν 2.417 δὲ τὰ τοῦ Μήδου βασίλεια ἐπολιορκεῖτο μᾶλλον αὐτὸς ἐπιλιπόντων τῇ αὐτοῦ στρατιᾷ τῶν ἐπιτηδείων, καὶ ἐπὶ συναγωγὴν αὐτῶν ἐξιώντων σφόδρα παρὰ τῶν βαρβάρων κακουμένων, ἐνεδρευόντων αὐτοῖς. Ἐν τούτοις ὁ ντος τοῦ Ἀντωνίου ὁ Φραάτης ὑποβαλὼν τινὰς ἐπεισε δι' ἐκείνων αὐτὸν ἐπικηρυκεύσασθαι συμβάσεων ἐνεκεν· καὶ ὁ Πάρθος τοὺς πεμφθέντας ἐξονειδίσας πολλὰ μὴ ἄλλως σπείσασθαι εἶπεν, εἰ μὴ αὐτίκα ἀποστρατοπεδεύσονται. καὶ ὁ Ἀντώνιος ἀπανεόστη. προσδεχομένου δ' αὐτοῦ τὰς σπονδὰς οἱ Μῆδοι τὰς τε πολιορκητικὰς κατέκαυσαν μηχανὰς καὶ τὰ χῶματα διεσκέδασαν. οἱ δὲ γε Πάρθοι πολλὰ καὶ δεινὰ αἰφνίδιον προσπεσόντες εἰργάσαντο. ὡς οὐ ν ἐγνω ὅτι ἠπάτηται, ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἀπελθεῖν ἐπεχείρησε. καὶ διὰ χωρίων ἀπίων ἀγνώστων, πολλαῖς δυσχερείαις ἐνέτυχε. καὶ κα ν ἀπώλοντο οἱ μετ' αὐτοῦ ξύμπαντες εἰς ἐνέδραν ἐμπεσόντες καὶ πυκνοῖς βαλλόμενοι τοῖς τοξεύμασιν, εἰ μὴ τὴν χελώνην ἐποίησαν συνασπίσαντες. Ἡ δὲ χελώνη γίνεται οὕτως. τὰ μὲν σκευοφόρα καὶ οἱ ψιλοὶ ἐν μέσῳ τοῦ στρατεύματος τέτακται, τῶν δ' ὀπλιτῶν οἱ μὲν ταῖς προμήκεσιν ἀσπίσι ταῖς κοίλαις χρώμενοι περὶ τὰ ἐσχατὰ τάσσονται καὶ τοὺς ἄλλους τὰ ὀπλα περιβεβλημένοι ἐξω τε βλέποντες περιέχουσιν, οἱ δὲ τὰς πλατείας ἀσπίδας φέροντες ἐν τῷ μέσῳ συσπειρῶνται, κάκεινας ἀνω ἑαυτῶν τε καὶ τῶν λοιπῶν ὑπεραίρουσιν, ὥστε μηδὲν ἕτερον ἢ ἀσπίδας ὄρασθαι διὰ πάσης τῆς φάλαγγος, καὶ ἐν σκέπη ἐκ τῶν βελῶν πάντας εἶναι αὐτοὺς ἐκ τῆς πυκνότητος τῆς συντάξεως. οὕτω γὰρ τοι πεπύκνωται ὡς καὶ βαδίζειν τινὰς ἐπάνω αὐτῆς δύνασθαι. τὸ μὲν οὐ ν σχῆμα τῆς τάξεως ταύτης τοιοῦτόν ἐστι, 2.418 καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν χελώνης ἐλαχε κλῆσιν, διὰ τε τὸ ἰσχυρὸν αὐτῆς καὶ τὸ εὐσκεπές· χρῶνται δὲ αὐτῇ διχῆ· ἡ γὰρ πρὸς φρούριόν τι προσμίγοντες προσπορεύονται καὶ τειχομαχοῦσιν, ἡ ὑπὸ τοξοτῶν περιστοιχισθέντες ποτὲ κυπτάζουσιν οὕτω πάντες ὡς δοκεῖν ὅτι κεκμήκασιν, πελασάντων δὲ τῶν ἐναντίων ἐξαίφνης ἐγείρονται, κάντεϋθεν σφᾶς ἐκπλήττουσιν καὶ ταραττοῦσιν. ὁ καὶ τότε συμβέβηκε. πολλοῖς γὰρ, ὡς εἰρηται, βαλλόμενοι βέλεσι, τὸν τε συνασπισμὸν τῆς χελώνης ἐποίησαν καὶ τὰ γόνατα πρὸς τὴν γῆν ἠρῆσαν τὰ εὐώνυμα. νομίσαντες οὐ ν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι ὑπὸ τῶν

τραυμάτων καταπεσεῖν, τὰ μὲν τόξα ἀπέθεντο, τὰ δὲ ξίφη σπασάμενοι ὡς συγκόψοντες ἐπήλθον αὐτοῖς. ἔξαναστάντες δὲ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ αὐτοῖς προσπεσόντες, οἱ αὖ γυμνοὺς ὀπλισμένοι, ἀπροσδοκίτους παρεσκευασμένοι, τοξότας ὀπλίται, βαρβάρους Ῥωμαῖοι κατέκοψαν. Ἀντώνιος μὲν οὐκ ὑπὸ τῶν πολεμίων οὐκέτι δεινὸν οὐδὲν ἐπαθεν, ὑπὸ δὲ ψύχους τεταλαιπώρητο. χειμῶν γὰρ ἦν, καὶ τῆς Ἀρμενίας τὰ πρόσορα, δι' ὧν ἐπορεύετο, κρυσταλλώδη αἰετοῖς εἰσιν· οὐκ ὅθεν συχνοὶ τῶν αὐτοῦ διεφθείροντο. διὸ ὑπήλθε τὸν Ἀρμένιον καὶ ἐθώπευσε, καίτοι δι' ὀργῆς ἐκείνον ποιούμενος. χρήματα δὲ τοῖς περιλειφθεῖσι διανείμας τῆς στρατιᾶς ἀπῆρεν εἰς Αἰγυπτὸν πρὸς τὴν Κλεοπάτραν. δι' ἣν μεγάλως ὑπὸ τῶν ὁμογενῶν διεβέβλητο, ὅτι τε παῖδας ἐξ αὐτῆς ἐσχέ καὶ ὅτι χώρας πολλὰς αὐτῇ ἐχαρίσατο. οὐτως γὰρ τῷ Ἐρωτῇ αὐτῆς καὶ ταῖς γοητείαις ἐδούλευσεν ὡς καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τὴν Οκταβίαν πρὸς αὐτὸν ἐκ Ῥώμης ἀφικνουμένην ἐπανελθεῖν κελεῦσαι καὶ μὴ αὐτῷ προσελθεῖν. 2.419 Ὁ δὲ Καῖσαρ ἦλθε μὲν εἰς τὴν Σικελίαν, χρονίσας δ' ἐν αὐτῇ διὰ τὸν χειμῶνα, καὶ μαθὼν ὡς τινὰ τῶν ἔθνων τῶν Ῥωμαίοις ὑποκειμένων διὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ ἐπανέστησαν, ἐπανῆλθε καὶ ἐπ' ἐκείνους παρεσκευάζετο, καὶ τοὺς μὲν δι' ἑαυτοῦ, τοὺς δὲ δι' ἑτέρων προσηγάγετο καὶ ὑπέταξεν. εἰτα καὶ ἐπὶ Παννονίους ἐστράτευσεν, οἱ νέμονται μὲν πρὸς τῇ Δαλματία παρ' αὐτὸν τὸν Ἰστρον ἀπὸ Νωρικοῦ μέχρι τῆς ἐν τῇ Εὐρώπῃ Μυσίας, κακοβίωτοι μὲν ὄντες, ἀτε μὴ γῆς μηδ' ἀέρων εὐρηκόντες, οὐκ οἰνον γεωργοῦντες, οὐκ ἐλαιον, τὰς δὲ κριθὰς καὶ τὰς κέγχρους ἐσθίοντες ὁμοίως καὶ πίνοντες, νομίζονται δ' οὐκ ἀνδρείοτατοι. οὐς καὶ τινες τῶν Ἑλλήνων Παίονας προσηγόρευσαν, τὸ ἀληθὲς ἀγνοήσαντες· πρὸς γὰρ τῇ Ῥοδόπῃ καὶ πρὸς αὐτῇ τῇ Μακεδονίᾳ τὸ τῶν Παίωνων ἔθνος ἐστὶ, τούτους δὲ Παννονίους καὶ οἱ ἄλλοι καλοῦσι καὶ αὐτοὶ ἑαυτούς. ἐπὶ τούτους ὁ Καῖσαρ τότε στρατεύσας, καὶ διὰ μάχης αὐτοῖς πολλάκις χωρήσας, ὁμολογία προσηγάγετο ὑστερον. Ἀντώνιος δὲ τὸν Ἀρμένιον τιμωρήσασθαι μηχανώμενος οὐκ ἐνέλιπε πάντα λίθον κινῶν, τὸ τῆς παροιμίας, ὡς αὐτὸν ὑπηγάγετο εἰς τὸ στρατόπεδον εἰσελθεῖν. εἰσελθόντα δὲ κατέσχε καὶ ἐν ἀδέσμῳ εἰχε φρουρᾶ, καὶ περιῆγεν αὐτὸν κατὰ τὰ φρούρια ἐνθα ἐκείνῳ οἱ θησαυροὶ ἐναπέκειντο, σπεύδων αὐτοὺς λαβεῖν. ὡς δ' οὐδὲν ἦν νυνεὶ, οἱ γὰρ Ἀρμένιοι τῶν παίδων αὐτοῦ τὸν πρεσβύτατον βασιλέα ἀνθείλοντο τὸν Ἀρτάξην, ἐδησεν αὐτὸν ἀλύσειν ἀργυραῖς, οἰονεὶ τιμὴν αὐτῷ ταύτην νέμων ὡς βασιλεῖ· καὶ 2.420 πᾶσαν τὴν Ἀρμενίαν κατέσχε, τοῦ Ἀρτάξου πρὸς τοὺς Πάρθους ἀποχωρήσαντος, ἐπεὶ ἦττάτο μαχόμενος. Ἀντώνιος δὲ τὰ μὲν στρατεύματα εἰς Ἀρμενίαν κατέλιπεν, αὐτὸς δ' ἀνεκομίσθη πρὸς Αἰγυπτὸν, μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν παίδων ἄγων ἐκεῖ τὸν Ἀρμένιον· καὶ τὴν τε λείαν τῇ Κλεοπάτρᾳ ἐχαρίσατο καὶ τὸν Ἀρμένιον μετὰ τῶν οἰκείων περιβαλὼν χρυσεοῖς δεσμοῖς ἐκείνη προσήγαγεν. οἱ δὲ οὐθ' ἰκέτευσαν αὐτὴν οὐτε μὴν προσεκύνησαν, ἀλλ' ὀνομαστὶ προσηγόρευσαν. Μετὰ δὲ τοῦτο τὴν Κλεοπάτραν Ἀντώνιος βασιλίδα βασιλέων καλεῖσθαι ἐκέλευσε, καὶ τοῦ προτέρου Καίσαρος αὐτὴν μὲν γυναῖκα ὠνόμαζε, τὸν δὲ υἱὸν αὐτῆς παῖδα ἐκείνου ὡς ἀληθῶς, ἵνα τὸν Καίσαρα τὸν Οκτάβιον ὡς ποιητὸν ἐκείνου παῖδα καὶ μὴ γνήσιον διαβάλλῃ, καὶ χώρας αὐτοῖς ἐνείμει. τοῖς δ' οἰκείοις παισὶ τοῖς ἐκ τῆς Κλεοπάτρας, κεκλημένοις Πτολεμαίῳ καὶ Ἀλεξάνδρῳ, ἑτέρας πολλὰς προσκεκλήρωκε. τοιαῦτα δὲ πράττων ἐπέστελλε τῇ βουλῇ ὅτι τῆς ἀρχῆς τε παύσεται καὶ τὰ πράγματα ἐπ' αὐτῇ καὶ τῷ δήμῳ ποιήσεται, οὐκ οὐτω φρονῶν, ἀλλ' ὅπως ταῖς παρ' αὐτοῦ ἐλπίσιν ἠἀναγκάσωσι παρόντα τὸν Καίσαρα καταθέσθαι τὰ ὀπλημισήσωσιν ἀπειθήσαντα. Ἀχρι δὲ τοῦ Ἀράξου ἐλθὼν, ὡς ἐπὶ τοὺς Πάρθους στρατεύων, ἠρκέσθη τῇ πρὸς τὸν Μῆδον ὁμολογία. συμμαχήσειν γὰρ ἀλλήλοις συνέθεντο, ὁ μὲν κατὰ τῶν Πάρθων, ὁ δὲ γε κατὰ τοῦ Καίσαρος, καὶ στρατιώτας ἀλλήλοις ἀντέδοσαν. καὶ ὁ μὲν Μῆδος τῆς Ἀρμενίας τῆς νεοκτῆτος ἐξ Ἀντωνίου εἰλήφει τινά, Ἀντώνιος δὲ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἰωτάπην, ὡς 2.421 τῷ Ἀλεξάνδρῳ τῷ

υῖῳ αὐτοῦ συνοικήσουσαν. καὶ ἐπὶ τούτοις ἐς τὴν Ἰωνίαν καὶ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τῷ πολέμῳ τοῦ Καίσαρος ὤρμησεν. ὁ δὲ γε Μῆδος συμμαχούμενος τοῖς Ῥωμαίοις ἐπελθόντας αὐτῷ τοὺς Πάρθους καὶ τὸν Ἀρτάξην ἐνίκησε. τοῦ δ' Ἀντωνίου τοὺς οἰκείους στρατιώτας μετακαλεσαμένου, τοὺς δ' ἐκείνου κατεσχηκότος, ἀνθήττητο καὶ ἑάλω. καὶ οὐ τως ἢ Ἀρμενία μετὰ τῆς Μηθίας ἀπώλετο. οἱ μὲντοί Ῥωμαῖοι τὴν μὲν δημοκρατίαν ἀφῆρηντο, οὐ μὴν καὶ εἰς φανεράν μοναρχίαν κατώλισθον, εὖς ὅτε Σέξτος ἀπώλετο καὶ τὰ ἐπαναστάντα ἔθνη δεδούλωτο καὶ ὁ Πάρθος οὐδὲν παρεκίνει. τότε γὰρ φανερώς ἐπ' ἀλλήλους ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ Καῖσαρ ἐτράποντο, καὶ ὁ δῆμος ἀκριβῶς ἐδουλώθη. αἰτίαι δὲ τοῦ πολέμου αἰδεσφίσι ἐσκήπτοντο. Ὁ Ἀντώνιος μὲν Καίσαρι ἐνεκάλει ὅτι τὴν τοῦ Λεπίδου χώραν καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν τοῦ Σέξτου ἐσφετερίσατο, καὶ τούτων ἀπήτει τὰ ἡμίση καὶ τῶν στρατιωτῶν οὐκ ἐκ τῆς ἀνηκούσης αὐτῷ Ἰταλίας ἐστράτευσεν· ὁ δὲ Καῖσαρ ἐκείνῳ ὅτι τὴν Αἰγύπτου καὶ ἀλλὰ μὴ λαχὼν εἶχε, καὶ ὅτι τὸν Σέξτον ἀπέκτεινεν, αὐτὸς γὰρ ἐκὼν ἐκείνου φείσασθαι εἶπε, καὶ ὅτι τὸν Ἀρμένιον ἀπάτη συνειληφῶς εἶδησε κακῶς τούτου Ῥωμαῖοις κακοδοξίαν προσέτριψε, καὶ τὰ ἡμίση τῶν λαφύρων καὶ αὐτὸς ἀπήτει, καὶ τὴν Κλεοπάτραν αὐτῷ καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐξ αὐτῆς καὶ τὰ δωρηθέντα σφίσι πρὸς πάντας ἐπέφερεν, ἐν τοῖς μάλιστα δ' ἠτιάτο ὅτι τὸν Καισαρίωνα ἐς τὸ γένος εἰσήγε τοῦ Καίσαρος. Ταῦτ' οὐκ ἐπενεκάλουν ἀλλήλοις. καὶ τέως οὐκ 2.422 ἀναφανδὸν κατ' ἀλλήλων ὠπλίζοντο, εὖς Δομίτιος Γναῖος καὶ Σόσσιος Γάιος, τῆς τοῦ Ἀντωνίου μερίδος ὄντες, ὑπάτευσαν. τότε δὲ προδήλως ἐπολεμώθησαν. ὁ γὰρ Σόσσιος πολλὰ μὲν ἐν τῇ νομηνίᾳ ἐπήνεσε τὸν Ἀντώνιον, πολλὰ δὲ κατεῖπε τοῦ Καίσαρος. καὶ τότε μὲν ὁ Καῖσαρ τῆς πόλεως ἐξεχώρησεν, αἰτίαν ἀλλήν πλάσας· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπανελθὼν, καὶ φρουρὰν ἑαυτῷ περιστήσας στρατιωτῶν, μέτρια μὲν ὑπὲρ ἑαυτοῦ διειλέχθη, τοῦ δ' Ἀντωνίου καὶ τοῦ Σοσίου πολλὰ κατηγορήσας, καὶ ἀδικοῦντα τὸν Ἀντώνιον διὰ γραμμάτων ἐξελέγχειν ὑπέσχετο. οἱ οὖν ὑπατοὶ μήτ' ἀντιπεῖν θαρροῦντες μήτε σιωπᾶν ὑπομένοντες, τῆς πόλεως ἐκχωρήσαντες ἀπῆλθον πρὸς τὸν Ἀντώνιον, καὶ τῶν ἀλλων βουλευτῶν οὐκ ὀλίγοι αὐτοῖς συναπεληλύθησαν· καὶ αὐτοὶ τὸν Ἀντώνιον λιπόντες τῷ Καίσαρι προσεχώρησαν, ὅτι τὴν τε τῆς Ὀκταβίας συνοίκησιν ἀπέπατο καὶ ὅτι τῇ Κλεοπάτρᾳ ἠχθοντο. ἐξ ὧν μαθὼν ὁ Καῖσαρ τὰ ἀλλὰ τοῦ Ἀντωνίου καὶ τὰς διαθήκας αὐτοῦ καὶ παρὰ τίνι ἐτύγχανον, ἐλάβε τε αὐτὰς καὶ δημοσίᾳ ἀνέγνω, πρᾶγμα ποιήσας παρανομώτατον. τοσαύτην δὲ διὰ τὰ γεγραμμένα ὀργὴν καὶ οἱ πάντες ἐκείνῳ προσκείμενοι ἐνεδείξαντο, ὥστε τὴν τε ὑπατείαν καὶ τὴν ἀλλήν ἀπασαν ἐξουσίαν ἀφείλοντο, καὶ τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ ἀδειαν καὶ ἐπαίνους, ἐὰν ἐγκαταλίπωσιν αὐτόν, ἐψηφίσαντο· καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ πόλεμον ἐπήγγειλαν ἀντικρως, ὅς μᾶλλον πρὸς τὸν Ἀντώνιον εἴτεινεν· ἠδὲσαν γὰρ αὐτόν ὑπὲρ ἐκείνης πάντα ὑπόισοντα. οὐ τω γὰρ αὐτὸν ἐδουλώσατο ὥστε βασιλῆς τε καὶ δέσποινα ὑπ' ἐκείνου καλεῖσθαι, στρατιώτας τε Ῥωμαίους ἐν τῷ δορυφορικῷ αὐτῆς εἶχειν καὶ ταῖς ἀσπίσι πάντων τὸ νόμα αὐτῆς ἐπιγράφεσθαι. καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν δὲ μετ' αὐτοῦ εἰσεφοῖτα καὶ τὰς πανηγύρεις συνδιετίθετο τὰς τε δίκας συνεξήταζε, καὶ συνίππευε, καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκείνη μὲν ἐν δίφρῳ ἐφέρετο, ὁ δ' Ἀντώνιος πεζῇ μετὰ τῶν εὐνοῦχων αὐτῆς ἠκολούθει· συνεγράφετό τε αὐτῇ καὶ συνεπλάττετο, αὐτὸς Ὀσικρις καὶ Διόνυσος λεγόμενος, ἐκείνη δὲ Σελήνη καὶ Ἰσις. ὁθεν ἐκφρων ὑπ' αὐτῆς ἐκ μαγγανείας εἶδοξε γεγονέναι. καὶ οὐκ ἐκείνον μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρ' αὐτῷ δυναμένους καὶ ἐγοήτευσεν καὶ κατέδωκεν, ὥς ἐλπίσαι καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀρξείν, εὐχὴν τε ποιῆσθαι μεγίστην καὶ ὀρκον τὸ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ δικάσαι. ὁ δ' Ἀντώνιος ἀκινάκην τε ἐνίστε παρεζώννυτο καὶ ἐσθῆτι ἐχρήτο παρὰ τὰ πάτρια. Τούτῳ μὲν οὐκ ὑπάτω ὀντι καὶ στρατηγῶν Ῥωμαίων εἰς αἰτίαμα ἐλογίσθη ἢ ἐξ ὧν πατρίων στολή, τοὺς δὲ νῦν βασιλεῖς Ῥωμαίων πῶς ἀντις ἐξαιρήσασθαι μῶμων καὶ αἰτιάσεως, μεταμφιεννυμένους παρὰ τὰ πάτρια, καὶ οὐκ ἐνίστε, αἰεὶ δὲ

κεκρημένους ἐσθῆτι βαρβαρικῇ; Οὐ τω μὲν οὐ ν τῷ τε Καίσαρι καὶ τῷ Ἀντωνίῳ συνηνέχθη τὰ πράγματα· οἱ δὲ παρεσκευάζοντο πρὸς τὸν πόλεμον, ε καστος πολλοὺς συμμάχους προσειληφώς. καὶ πολλὰ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἔθρυλεῖτο, πολλὰ δὲ καὶ σημεῖα γέγονασι. Πίθηκός τε γὰρ ἐς τὸ Δημήτριον ἐν ἱερουργίᾳ τινὶ εἰσελθὼν πάντα τὰ ἐνδον συνέχεε, καὶ παῖδες ἐν τῇ Ῥώμῃ πολλοὶ ἀθροισθέντες κελεύσαντος μηδενὸς συνέμιζαν ἀλλήλοις, οἱ μὲν ὡς Καισάρειοι, οἱ δὲ ὡς τοῦ Ἀντωνίου μαχόμενοι, καὶ ἠττήθησαν οἱ τὸ τοῦ Ἀντωνίου ὀνομα φέροντες· εἰκὼν τε αὐτοῦ λιθίνῃ αἰμα ἀνήκε, καὶ πῦρ τό τε Δημήτριον καὶ ναὸν ἑτερον Ἐλπίδος διέ2.424 φθειρε, καὶ ἀλλὰ τοιαῦτα συμβέβηκεν. οὐδὲν δὲ τούτων αὐτοὺς ἐφόβησεν, ἀλλ' ὁ μὲν Ἀντώνιος ὠρμησεν ὡς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἀδοκῆτως αὐτοῖς τὸν πόλεμον ποιησόμενος, ἐλθὼν δὲ εἰς Κέρκυραν κάκειθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀναπλεύσας αὐτὸς μὲν ἐν Πάτραις παρεχέμασε, τοὺς δὲ στρατιώτας πανταχόσε διέπεμψεν· ὁ δὲ Καῖσαρ ἀνήχθη μὲν ἐκ τοῦ Βρεντεσίου, χειμῶνι δὲ περιπεσὼν καὶ πονηθεὶς ἀνεχώρησεν. Ἡργμένοι δὲ ἑσπερος ὁ μὲν Ἀντώνιος οὐδαμῇ ἐκινήθη· σύμμικτοι γὰρ ἐκ πολλῶν ἐθνῶν ὀντες οἱ τριηρῖται αὐτοῦ καὶ πόρρω χειμάζοντες ἀπ' αὐτοῦ οὐ τ' ἐγυμνάζοντο καὶ νόσω καὶ αὐτομολίαις ἠλάττωντο, καὶ ὁ Ἀγρίππας τὴν Μεθώνην ἐξ ἐφόδου κατασχὼν καὶ τὰς κατάρσεις τῶν ὀλκάδων ἐπιτηρῶν καὶ ἀποβάσεις ἀλλοτε ἀλλῆ τῆς Ἑλλάδος ποιούμενος ἰσχυρῶς αὐτὸν ἐθορύβει· ὁ δὲ Καῖσαρ πάντας μὲν τοὺς στρατιώτας, πάντας δὲ τοὺς δυναμένους τι τῶν βουλευτῶν καὶ ἰπέων εἰς τὸ Βρεντέσιον συνηγάγε, τοὺς μὲν ὀπως αὐτῷ τι συμπράξωσι, τοὺς δ' ὀπως μὴ μονωθέντες τι νεοχμώσωσι, καὶ ἰν' ἐνδείξεται ὀτι τὸ πλεῖστον καὶ κρατιστεῦον τῶν Ῥωμαίων ὀμόγνωμον κέκτηται. καὶ σὺν αὐτοῖς τὸν Ἰόνιον διαβέβηκε, καὶ τὴν Κέρκυραν ἐκλειφθεῖσαν ὑπὸ τῶν φρουρούντων λαβὼν εἰς τὸν λιμένα τὸν Γλυκὺν κατήρε, καλεῖται δὲ οὐ τως ὀτι ἐκ τοῦ ποταμοῦ τοῦ εἰς αὐτὸν ἐμβάλλοντος γλυκαίνεται, κάκειθεν εἰς τὸ Ἀκτιον ἐπλεῖ. ὡς δ' οὐδεὶς οὐ τε ἀντέπλει οὐ τε ἐς λόγους ἦει αὐτῷ ἦ πρὸς μάχην ἦ πρὸς ὀμολογίαν 2.425 ἐκκαλουμένῳ τοὺς ἐναντίους, κατέλαβε τὸ χωρίον τοῦτο ἐν ὠ νῦν ἐστὶν ἡ Νικόπολις, κάκ τούτου ἐφήδρευε τῷ Ἀκτίῳ κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν. τὸ δὲ Ἀκτιον οἱ τοῦ Ἀντωνίου προκατελάβοντο καὶ πύργους ὠχύρωσαν ἐκατέρωθεν. Ἐπεὶ δὲ τὴν τοῦ Καίσαρος ἀφιξίν ἐπύθετο ὁ Ἀντώνιος, ἠπέιχθη μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς τὸ Ἀκτιον· οὐκ εὐθύς μέντοι καὶ ἠγωνίσαστο, καίτοι τοῦ Καίσαρος παντὶ τρόπῳ εἰς ἀγῶνα τοῦτον ἐνάγοντος, ἀκροβολισμοῖς δ' ἐπὶ πλείους ἡμέρας ἐχρήσαστο, μέχρι συνηθροῖσε τὰ στρατεύματα. ὁ δὲ Καῖσαρ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν τε Μακεδονίαν ἐπεμψε στρατιάν, ὀπως πρὸς ἐκεῖνα μετενέγκῃ καὶ ἀ κοντα τὸν Ἀντώνιον. καὶ ὁ Ἀγρίππας τῆς τε Λευκάδος καὶ τῶν ἐν ταύτῃ σκαφῶν αἰφνιδίως ἐπιπλεύσας ἐκράτησε, καὶ Πάτρας εἰλε καὶ τὴν Κόρινθον παρεστήσαστο. καὶ ὁ Τίτιος ὁ Μάρκος Ταῦρός τε ὁ Στατίλιος τὸ ἰπικὸν τοῦ Ἀντωνίου ἀθρόον ἐκδραμόντες συνέσχον καὶ Φιλάδελφον βασιλέα Παφλαγονίας προσεποιήσαντο· καὶ ὁ Δομίτιος ὁ Γναῖος καὶ ἀλλοὶ τῷ Καίσαρι προσεχώρησαν. φοβηθεὶς οὐ ν ὁ Ἀντώνιος μὴ ὀσοι ἐς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην ἐπέμφθησαν παρ' αὐτοῦ τῷ Καίσαρι πρόσθωνται, ὠρμησε πρὸς αὐτούς. Κάν τούτῳ ναυμαχία τις συνέστη, καὶ παρὰ μὲν τῇ πρώτῃ προσβολῇ ἐτρέψαντο οἱ τοῦ Ἀντωνίου τοὺς τοῦ Καίσαρος ὀλίγους ὀντας, τοῦ δὲ Ἀγρίππου, ὠ πᾶν ἀνείτο τὸ τοῦ Καίσαρος ναυτικόν, κατὰ τύχην ἐπιδημήσαντος, οὐ μόνον οὐδὲν τῆς νίκης οἱ τοῦ Ἀντωνίου ἀπῶναντο, ἀλλὰ καὶ ἀπῶλοντο. καὶ διὰ τοῦτο ἐπανελθὼν ὁ Ἀντώνιος ἰππομαχία τινὶ πρὸς τὴν τοῦ Καίσαρος προφυλακὴν ἠττήθη. καὶ ἐπειδὴ καὶ 2.426 τὰ ἐπιτήδεια αὐτὸν ἠρξαντο ἐπιλείπειν, βουλὴν ἐποιήσαστο πότερον κατὰ χώραν μείναντες διακινδυνεύσουσιν ἦ μεταστάντες χρόνῳ τὸν πόλεμον διενέγκωσι. καὶ ἀλλοὶ μὲν ἀλλὰ συνεβούλευσαν, ἦ δὲ γε Κλεοπάτρα τὰ ἐπικαιρότατα τῶν χωρίων φρουραῖς παραδοθῆναι καὶ τοὺς λοιποὺς συναπᾶραι αὐτοῖς εἰς τὴν Αἰ γυπτον συμβουλεύσασα ἐνίκησε. εἰς δὲ ταύτην

η λθε τήν γνώμην ὑπὸ σημείων θορυβηθεῖσα καὶ ἐκ τῆς τοῦ στρατεύματος ἀθυμίας καὶ ἀρρωστίας δείσασα. καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐξεφόβησεν. οὐ μέντοι λάθρα οὐδὲ μὴν φανερώς ἐκπλεῦσαι ὡς φεύγοντες ἐβουλεύσαντο, ἵνα μὴ εἰς δέος τοὺς συμμάχους ἐμβάλωσιν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν παρασκευαζόμενοι· κἀντεῦθεν τὰ ἀριστα τῶν σκαφῶν ἐκλεξάμενοι, ὅτι ἐκ τῆς φθορᾶς τε καὶ τῆς αὐτομολίας οἱ ἐρέται ἠλάττωντο, κατέπρησαν τὰ λοιπὰ, καὶ νύκτωρ πάντα τὰ τιμιώτατα λαθραίως ἐμβάλοντες αὐτοῖς εἰς εἰς κλονεῖν ἐποίησαν. καὶ τοὺς στρατιώτας παρεθάρρυνε πρὸς τὴν ναυμαχίαν διαλεχθεὶς αὐτοῖς ὁ Ἀντώνιος. καὶ οὕτως πάντας μὲν τοὺς πρῶτους τῶν συνόντων αὐτῷ εἰς τὰς ναῦς ἐνεβίβασεν, ἵνα μὴ τι νεωτερίσωσιν ὡς ὁ Δέλλιος καὶ ἄλλοι τινὲς αὐτομολήσαντες, παμπληθεῖς δὲ καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ ὀπλίτας ἐνεβίβασατο. τριήρεις μὲν γὰρ ὀλίγας εἰχεν, αἱ δὲ λοιπαὶ τετρήρεις καὶ δεκῆρεις ἦσαν αὐτῷ. Καῖσαρ δὲ καθεώρα μὲν καὶ τὴν παρασκευὴν αὐτῶν καὶ ἠὲ τρεπίζετο, μαθὼν δὲ καὶ τὴν διάνοιαν σφῶν ἐξ ἄλλων τε καὶ τοῦ Δελλίου, συνήγαγε τὸ στράτευμα καὶ εἰς μάχην δι' ὧν εἰρηκε παρεκάλεσε. κἀν τούτῳ ἕτεοῦ γενομένου λάβρου καὶ ζάλης πολλῆς εἰς τὸ τοῦ Ἀντωνίου ναυτικὸν ἐμπεσοῦσης ἀνε2.427 θάρσησεν ὁ Καῖσαρ καὶ τὸν κλονεῖν αὐτῶν ἐπέτηρει. ὡς δὲ παρετάξαντο μὲν οἱ τοῦ Ἀντωνίου, οὐ μέντοι προήεσαν, ὡρμησε μὲν ὡς καὶ ἐστῶσι σφίσι προσμίζων ἡ καὶ ἀναχωρῆσαι ποιήσων, ὡς δ' οὐτ' ἐξώρμησαν οὐτ' ἀνέστρεψαν, ἀλλὰ κατὰ χώραν ἐμμενον τῇ συντάξει τε ἐπεπύκνωτο, ἀνέσχε χρόνον τινά, εἰτα συμπεσόντες ἐναυμάχουν. Ἀγχωμάλου δὲ τῆς ναυμαχίας οὐσης ἐπὶ πολὺ καὶ ἀκρίτου, αἱ Κλεοπάτρας ἐξήκοντα νῆες συνθήματος παρ' αὐτῆς δοθέντος πρὸς ἀπόπλουν ἠρκασι τὰ ἰστία καὶ πρὸς τὸ πέλαγος ὡρμησαν. ὁ δ' Ἀντώνιος τὴν Κλεοπάτρας ναῦν ἰδὼν ἀποπλέουσαν, πάντων ἐπιλαθόμενος εἰς πεντήρη μεταβὰς ἐδίωκε τὴν ἀπολωλεκυῖαν αὐτὸν καὶ εἰτι προσαπολέσουσας. ἐκείνη δὲ γνωρίσασα τὸ τῆς νεῶς σημεῖον, ἀνέσχε· καὶ ἀναληφθεὶς εἰς τὴν ἐκείνης ναῦν, μόνος παρελθὼν ἐς πρῶραν ἐκάθητο σιωπῶν. καὶ τρεῖς μὲν ἡμέρας οὕτως διήγαγεν, ἐν δὲ Ταινάρῳ γενομένους αἱ συνήθεις γυναῖκες καὶ συνήγαγον καὶ συνδειπνεῖν καὶ συγκαθεύδειν ἀνέπεισαν. τὸ δὲ τοῦ Ἀντωνίου ναυτικὸν μετὰ τὴν αὐτοῦ ὑποχώρησιν ἀντισχὸν μέχρις ὧρας δεκάτης, πυρὸς ἐπενεχθέντος τοῖς σκάφεσι κελεύσαντος Καίσαρος τὸ μὲν κατεφλέχθη, τὸ δὲ ἑάλω· λέγεται γὰρ περὶ τριακοσίας νῆας ἑάλωκεναι. Τοιοῦτον μὲν οὐ ν τῇ ναυμαχίᾳ τέλος ἐγένετο κατὰ τὴν δευτέραν τοῦ Σεπτεμβρίου, καὶ τότε μόνῳ τῷ Καίσαρι τὸ κράτος ἀπαν περιελήλυθεν, ὡς ἐκ τούτου δὴ τοῦ καιροῦ τὴν αὐτοῦ μοναρχίαν ψηφίζεσθαι. πόλιν δ' ἐν τῷ τοῦ στρατοπέδου τόπῳ συνώ2.428 κισε, Νικόπολιν καλέσας αὐτήν. ἐστησε δὲ καὶ στήλας χαλκᾶς ἀνθρώπου καὶ ὀνου. λέγεται γὰρ νυκτὸς εἰτι οὐσης, καθ' ἣν ἡμέραν ἡ ναυμαχία συνέστη, ἀπὸ τῆς σκηνῆς αὐτῷ προελθόντι καὶ περιόντι τὰς ναῦς ἀνθρωπος συναντῆσαι ὀνον ἐλαύνων, πυθομένῳ δὲ του νομα εἰπεῖν "ἔμοι μὲν Ευτυχος ὀνομα, τῷ δ' ὀνω Νίκων." αἱ στήλαι δ' αὐται ὑστερον ἀνακομισθεῖσαι εἰς τὸ Βυζάντιον ἐστησαν ἐν τῷ τῆς ἱππηλασίας θεάτρῳ. Ἡ δὲ πεζὴ τε καὶ ἱππικὴ δύναμις τοῦ Ἀντωνίου μετὰ τὴν ἐκείνου φυγὴν ἡμέρας ἑπτὰ συμμείνασα, τέλος τῷ κρατήσαντι προσεχώρησεν. τινὲς δὲ καὶ μάλιστα τῶν Ῥωμαίων ἀπῆλθον πρὸς τὸν Ἀντώνιον, οἱ δὲ γε σύμμαχοι οἱ καδε. ὁ μέντοι Καῖσαρ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἠπεύχθη, μὴ τι στασιάσωσι φοβηθεῖς· ἐλθὼν δ' ἐς τὸ Βρεντέσιον, οὐκέτι πορρωτέρω προυχώρησεν· ἡ τε γὰρ γερουσία καὶ ἡ ἱππᾶς τοῦ τε δήμου τὸ πλεῖον καὶ ἕτεροι συνῆλθον ἐκεῖ. ἐνθα τὰ αὐτῷ δοκοῦντα καταπραξάμενος ἐς τὴν Ἑλλάδα αὐθις ἀπῆρε. καὶ διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Πελοποννήσου τὰς ναῦς διὰ τὸν χειμῶνα διαγαγὼν ταχέως εἰς τὴν Ἀσίαν ἀνεκομίσθη. Κλεοπάτρα δὲ φυγοῦσα καταλαβεῖν τὴν Αἰγυπτὸν ἐσπευσε, δεδοικυῖα μὴ τι νεωτερίσωσι. καὶ γενομένη ἐν ταύτῃ πανταχόθεν συνέλεγε χρήματα ἡθροίζε τε δυνάμεις. Ἀντώνιος δὲ εἰς Λιβύην ἀπέπλευσεν. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ περ εἰχεν ἐκεῖ στράτευμα ἀπέστη αὐτοῦ,

ω ρμησε μὲν ἑαυτὸν ἀνελεῖν, ὑπὸ δὲ τῶν φίλων κε2.429 κώλυτο, καὶ ἀνεκομίσθη εἰς Ἄλεξανδρείαν. καὶ παρεσκευάζοντο μὲν ὡς καὶ πολεμήσοντες, ε στείλαν δὲ τινὰς καὶ πρὸς Καίσαρα λόγους ὑπὲρ εἰρήνης κομίζοντας, τοῖς δὲ συνοῦσιν αὐτῷ χρήματα. καὶ ἡ Κλεοπάτρα κρύφα τοῦ Ἀντωνίου σκῆπτρον αὐτῷ χρυσοῦν καὶ στέφανον ο μοιον καὶ δίφρον βασιλείον ε πεμψεν, ὡς καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ δι' αὐτῶν διδοῦσα. ὁ δὲ τὰ μὲν δῶρα ε λαβεν, οἰωνὸν αὐτὰ ποιησάμενος, ἀπεκρίνατο δὲ τῷ μὲν Ἀντωνίῳ οὐδέν, Κλεοπάτρᾳ δὲ ο τι ἀποκτεινάσῃ τὸν Ἀντώνιον ἢ ἐκβαλοῦσῃ α δειαν αὐτῇ δώσει καὶ τὴν ἀρχὴν ἑάσει ἀπαρεγγεῖρητον. ἐν τοσοῦτῳ δὲ τὰς ἐν τῷ Ἀραβικῷ κόλπῳ ναυπηγηθείσας τῇ Κλεοπάτρᾳ τριήρεις κατέπρησαν οἱ Ἀράβιοι, καὶ τὰς ἐπικουρίας οἱ δῆμοι καὶ οἱ δυνάσται ζύμπαντες ἀπηνήσαντο. Ἀντώνιος δὲ καὶ ἡ Κλεοπάτρα ἀκούσαντες τὰ παρὰ τοῦ Καίσαρος αὐτοῖς ἐπεσταλμένα ε πεμψαν αὐτοῖς, ἢ μὲν χρήματα αὐτῷ πολλὰ δώσειν ὑπισχνουμένη, ὁ δὲ τῆς τε φιλίας καὶ τῆς συγγενείας αὐτὸν ἀναμιμνήσκων· καὶ ἑαυτὸν διαχειρίσασθαι ἐπηγγέλλετο, α ν διὰ τοῦτο ἡ Κλεοπάτρα σωθῆ. οὐδὲν μέντοι οὐδὲ τότε Ἀντωνίῳ ἀπεκρίθη, τῇ δὲ Κλεοπάτρᾳ πολλὰ καὶ τότε ἠπέλιψε καὶ ὑπέσχετο. φοβηθεὶς δὲ μὴ τὰ χρήματα παμπληθῆ ο ντα διαφθεῖρη ἡ Κλεοπάτρα, α εἰς τὸ μνημεῖον, ο ἐν τοῖς βασιλείοις κατεσκεύασεν, ἢ θροισε, καὶ γὰρ πάντα κατακαύσειν ἠπέλει μεθ' ἑαυτῆς εἰ ω ν βούλοιο διαμάρτη, θύρσον οἰκεῖον ε πεμψεν ἐξελεύθερον, πολλὰ ἐροῦντα αὐτῇ φιλάνθρωπα καὶ ο τι ε ρωτα τρέφει ὁ Καῖσαρ αὐτῆς. ο θεν καὶ τὸ Πηλούσιον κατέσχεν ὁ Καῖσαρ, δυνάμει μὲν τὸ φαινόμενον, λάθρᾳ δὲ προδοθὲν ὑπὸ Κλεοπάτρας. ἐρᾶν γὰρ αὐτῆς ἐκεῖνον ἀκούσασα, καὶ τούτου ἐφιεμένη, εὐθύς αὐτῷ 2.430 προήκατο τὸ Πηλούσιον. ὁ δ' ο υ ν Ἀντώνιος ἀπὼν, καὶ τὴν τοῦ Πηλουσίου κατάληψιν γνοῦς, ἐπανελθὼν πρὸ τῆς Ἀλεξανδρείας τῷ Καίσαρι προὑπήντησε, καὶ συμβαλὼν τοῖς ἵππεῦσι κεκμηκόσιν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐνίκησε. κάκ τούτου ἀναθαρσήσας, καὶ ο τι τοξεύμασιν ἐς τὸ στρατόπεδον τοῦ Καίσαρος γραμμᾶτια ε πεμψε, πολλὰ χρήματα τοῖς στρατιώταις ἐπαγγελλόμενος, προσέμιξε καὶ τῷ πεζῷ, καὶ ἠττήθη. καὶ ὁ μὲν ἐλαττωθεὶς ἀπέκλινε πρὸς τὸ ναυτικὸν καὶ ὡς ναυμαχίῳ παρεσκευάζετο ἢ πρὸς Ἰβηρίαν πλεουσόμενος, γνοῦσα δὲ τοῦτο ἡ Κλεοπάτρα τὰς μὲν ναῦς αὐτομολῆσαι ἐποίησεν, αὐτῇ δὲ εἰς τὸ ἠρίον εἰσέδου αἰφνίδιον, ὡς τάχα τὸν Ἀντώνιον φοβουμένη ὑπειληφὸτα προδίδοσθαι παρ' αὐτῆς. δύο δὲ ἦσαν ἐκεῖ σὺν αὐτῇ θεράπαιναί καὶ εὐνοῦχος εἰς, εἰσελθοῦσα δὲ τὰς μὲν θύρας κατέκλεισεν ἀσφαλῶς, πρὸς δὲ τὸν Ἀντώνιον τοὺς ἀπαγγελοῦντας ε πεμψεν ο τι τέθνηκεν. πιστεύσας δ' ἐκεῖνός τινα τῶν παρόντων ἐπέτρεψεν ἀποκτεῖναι αὐτόν. ὡς δ' ἐκεῖνος σπασάμενος τὸ ξίφος ἑαυτὸν κατειργάσατο, "εὐ γε" εἰπεν "ω Ἐρωσ" τοῦτο γὰρ ἦ ν ο νομα τῷ ἀνθρώπῳ "ο τι με τί χρῆ ποιεῖν διδάσκεις," καὶ πλήξας ἑαυτὸν διὰ τῆς κοιλίας εἰς τὴν κλίνην ἀφήκεν. ἦ ν δὲ οὐκ εὐθυθάνατος ἢ πληγῆ. θορύβου δὲ γενομένου ἦσθετο ἡ Κλεοπάτρα. καὶ τὰς μὲν θύρας οὐκ ἀνέωξεν, α νωθεν δὲ προκύψασα, ου πω γὰρ τὰ πρὸς τῇ ὀροφῇ ἐξείργαστο, καὶ μαθοῦσα τὸ γεγονός, κομίζειν αὐτὸν ἐς τὸν τάφον ἐκέλευσε. γνοῦς δὲ κάκεῖνος ε τι ζῶσαν αὐτήν, παρεκάλει κομισθῆναι ἐκεῖ, καὶ κομισθεὶς σειραῖς καὶ καλωδίοις ἀνείλκετο παρ' αὐτῆς καὶ δύο τῶν θεραπεινίδων αὐτῆς. δεξαμένη δὲ αὐτὸν αἰματι πεφυρμένον καὶ δυσθανατοῦντα, τοὺς πέπλους 2.431 περιερρήξατο ἐπ' αὐτῷ καὶ τὰ στέρνα ε τυπτε καὶ κατεσπάραττε ταῖς χερσίν. ὁ δὲ οἰνον πιεῖν ἦτσησε, καὶ πιὼν καὶ τινὰ ὀμιλήσας τῇ Κλεοπάτρᾳ ἐξέλιπε. Καῖσαρ δὲ ἀγγελθέντος αὐτῷ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀντωνίου ἀπεδάκρυσεν, καὶ τὰς ἐπιστολάς ἐκείνου τοῖς φίλοις ἀναγινώσκων κατεγίνωσκεν ἑαυτοῦ, ὡς εὐγνώμονα· αἰτοῦντος ἐκείνου καὶ δίκαια, αὐτοῦ δὲ φορτικῶς καὶ ὑπερηφάνως πρὸς τὰς ἀποκρίσεις διακειμένον. Εἰς δὲ τὴν Κλεοπάτραν ε πεμψε τὸν Προκλήιον, ζώσης αὐτῆς κρατῆσαι θέλων, μέγα πρὸς δόξαν ἡγούμενος διαγαγεῖν αὐτήν εἰς τὸν θρίαμβον. ἢ δὲ ἐντὸς θυρῶν κεκλεισμένων ἰσχυρῶς σταῖσα διειλέχθη αὐτῷ. ὡς δὲ καταμαθὼν τὸν τόπον

ἀπήγγειλε Καίσαρι, Γάλλος μὲν ἐπέμφθη αὐτῇ ἐντευξόμενος, οὗτος ἐμήκυνε πρὸς ταῖς θύραις τὸν λόγον ἐπίτηδες, Προκλήιος δὲ κλίμακι διὰ θυρίδος εἰσῆλθε λαθὼν μετὰ δύο ὑπηρετῶν. τῆς δὲ μιᾶς τῶν αὐτῇ συγκαθειργμένων γυναικῶν ἀνακραγούσης "τάλαινα Κλεοπάτρα, ζωγρῆ," ὡρμησε μὲν ἑαυτὴν πατάξαι, παρέζωστο γὰρ τὸ ξιφίδιον, προσδραμῶν δὲ αὐτῇ ὁ Προκλήιος συνέσχευεν αὐτήν, καὶ ἀφείλετο τὸ ξιφίδιον, καὶ μὴ τι κρύπτη φάρμακον ἐξηρεύνησεν. ἐπεμψε δὲ Καῖσαρ Ἐπαφρόδιτον ἀπελεύθερον, κελεύσας ζῶσαν τηρεῖν πάνυ ἐπιμελούμενον. αὐτὸς δὲ Καῖσαρ εἰσῆλασεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ ὁ Αντωνῖος παρὰ τῆς Κλεοπάτρας ἐτάφη πολυτελῶς καὶ βασιλικῶς. πυρετῶν δὲ αὐτῇ γενομένων, ἐφλέγγμη γὰρ αὐτῆς τὰ στέρνα καὶ ἠλκωτο, τροφῆς ἀπέχετο, ὡς ἐντεῦθεν λυθησομένη τοῦ ζῆν. ὁ ὑπονοήσας ὁ Καῖσαρ ἀπειλὰς αὐτῇ καὶ φόβους περὶ 2.432 τῶν τέκνων προσέβαλεν, οὗτος ἐκείνη καθάπερ μηχανήμασιν ὑπηρείπετο, καὶ τροφήν τε καὶ θεραπείαν προσίετο. ἡ κε δὲ μετ' ὀλίγον καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτῇ ἐντευξόμενος. ἡ δὲ λιτῶς ἐν στιβάδι κατακειμένη μονοχίτων ἀναπηδήσασα προσπίπτει αὐτῷ, ὑπότρομος τῇ φωνῇ καὶ συντετηκυῖα ταῖς ὀφθαλμοῖς. κελεύσαντος δὲ τοῦ Καίσαρος ἀνακλιθῆναι καὶ αὐτοῦ παρακαθισαμένου ἐδεῖτο αὐτοῦ ὡς μάλιστα τοῦ ζῆν περιεχομένη· τέλος δὲ τῶν χρημάτων ἀναγραφὴν αὐτῷ ἐνεχείρισεν. ὁ δὲ φιλοψυχεῖν αὐτὴν οἰόμενος ἡ δέτο, καὶ εἰπὼν ὅτι πάσης ἐλπίδος αὐτῇ λαμπρότερον χρήσεται, ἡπατηκέναι μὲν αὐτὴν ὡς ἐτο, μᾶλλον δ' αὐτὸς ἐξηπάτητο. μαθοῦσα γὰρ ὡς ὁ Καῖσαρ μὲν πεζῆ διὰ Συρίας ἐγνωκεν ἀπιέναι, αὐτὴν δ' ἐς τὴν Ῥώμην στελεῖ μετὰ τρίτην ἡμέραν, ἐδεῖθη Καῖσαρος ὅπως ἐπενέγκῃ τῷ Αντωνίῳ χροῖα. καὶ ἐπιτρέψαντος, ἐπὶ τὸν τάφον κομισθεῖσα πολλὰ ὠλοφύρατο, εἰ τα στέψασα καὶ κατασπασαμένη τὴν σορόν, ἐκέλευσεν αὐτῇ λουτρὸν γενέσθαι. λουσαμένη δὲ καὶ κατακλιθεῖσα ἀριστον ἤριστα λαμπρόν. καὶ τις ἡ κε ἀπ' ἀγροῦ κομίζων ἀγγεῖον σύκων μεστόν. τῶν δὲ φυλάκων τί φέροι ἀνακρινόντων, ἐκείνος τὰ σύκα ὑπέδειξεν· οἱ δὲ εἰσάγειν ἐκέλευον. μετὰ δὲ τὸ ἀριστον ἡ Κλεοπάτρα δέλτον κατασεσημασμένην τῷ Καίσαρι ἐστειλε. Καῖσαρ δὲ ὡς ἐνέτυχε λιταῖς δεομένης αὐτῆς συνταφῆναι τῷ Αντωνίῳ, ταχὺ συνῆκε τὸ πεπραγμένον, καὶ κατὰ τάχος τοὺς σκεψομένους τὸ γενόμενον ἐπεμψεν. οἱ δρόμῳ καταλαβόντες εὐρον αὐτὴν τεθνηκυῖαν ἐν χρυσῇ κλίνῃ κεκοσμημένην βασιλικῶς. τῶν δὲ γυναικῶν ἡ μὲν Εἰράς πρὸς τοῖς ποσὶν ἀπέθνησεν, ἡ δὲ Χαρμόνιον ἡδη κερηβαροῦσα καὶ σφαλλομένη κατεκόσμη τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν 2.433 ἐκείνης διάδημα. εἰπόντος δὲ τινος "καλὰ ταῦτα, Χαρμόνιον," "κάλιστα μὲν οὐ ν" ἐφη "καὶ πρόποντα τῇ τοσοῦτων ἀπογόνῳ βασιλέων." καὶ ταῦτα εἰποῦσα παρὰ τὴν κλίνην ἐπεσε καὶ αὐτή. λέγεται δὲ ἀσπίδος δῆγματι θανεῖν κομισθείσης μετὰ τῶν σύκων. οἱ δ' ἐν ὑδρίᾳ τηρεῖσθαι τὴν ἀσπίδα φασίν, ἡλακάτη δὲ χρυσῆ τῆς Κλεοπάτρας ἐκκαλουμένης αὐτὴν καὶ ἀγριαίνουσης ὀρμήσασαν ἐμφῶναι αὐτῆς τῷ βραχίονι. λέγεται δὲ καὶ φάρμακον αὐτὴν ἐχειν ἐν κνήστιδι κοίλῃ, καὶ τὴν κνήστιδα κρύπτειν τῇ κόμῃ. ὁ δὲ Δίων βελόνῃ αὐτὴν εἰναί φησιν, ἡ τὰς τρίχας ἀνεῖρεν, ἰὼ περικεχρισμένην, δύναμιν ἐχοντι, ἀναίματος ἀψήται, ὡς τάχιστα καὶ ἀλυπότατα φθεῖρειν. ἡ μὲν οὐ ν ἀπώλετο, τὸ δ' ἀληθές οὐκ ἐγνώσθη, ἡ ὅτι περὶ τὸν βραχίονα δύο νυγματῶ φθησαν λεπταί τε καὶ ἀμυδραί, οὗτε δὲ φαρμάκου τι σημεῖον περὶ τὸ σῶμα ἐκείνης ἐξήνθησεν οὗτε τὸ θηρίον εὔρεθη, εἰ μὴ τινος συρμούς αὐτοῦ παρὰ θάλασσαν, ἡ τὸ δωμάτιον ἀφεώρα καὶ θυρίδες ἡσαν, ἰδεῖν ἐφασκον. εἰκασται δὲ ἐξ ἀσπίδος αὐτὴν θανεῖν, ὅτι πολλὰ πρῶην συνῆγε θανάσιμα φάρμακα, καὶ ταῦτα τοῖς κατεψηφισμένοις θάνατον προὔβαλλε· καὶ τὰ μὲν ὠκύμορα κατελάμβανεν, ὀδυνηρὸν δ' ἐπάγοντα θάνατον, τὰ δὲ πραότερα μὲν, διὰ χρόνου δέ γε κατεργαζόμενα· μόνον δ' εὐρῖσκε τὸ δῆγμα τῆς ἀσπίδος ἀνευσπασμοῦ κάρων ὑπνώδη ἐφελκόμενον ἰδρωτὶ μαλακῶ καὶ τῶν αἰσθητηρίων ἀμαυρώσει ῥαδίως ἀπονεκροῦν. Ἀκούσας δὲ ὁ Καῖσαρ τὴν τελευταίαν αὐτῆς ἐξεπλάγη, καὶ φάρμακα τῷ σώματι καὶ ψύλλους ἐπήνευ 2.434 κεν. οἱ δὲ

ψύλλοι α νδρες εἰσί, γυνή γάρ τὴν δύναμιν ταύτην ε χειν οὐ πέφυκεν, δύνανται δὲ πάντα ἰὸν παντὸς ἔρπετοῦ, πρὶν θανεῖν τὸν δεδηγμένον ἢ τετρωμένον, ἔκμυζᾶν, καὶ αὐτοῖ τε μὴ βλάπτεσθαι καὶ τὸν πεφαρμαγμένον θεραπεύειν. φύονται δὲ ἔξ ἀλλήλων, καὶ δοκιμάζουσι τὰ γεννηθέντα ἢ μετὰ ο φεων ἐμβληθέντα, ἢ καὶ τῶν σπαργάνων αὐτῶν ἐπιβληθέντων ἰοβόλοις τισίν· οὐ τε γὰρ τῷ παιδί τι λυμαίνονται καὶ ὑπὸ τῆς ἐσθῆτος αὐτοῦ ναρκῶσιν. Ὁ μὲν οὐ ν Καῖσαρ ἐπὶ τῆς γυναικὸς τελευτῆ καὶ ἠχθέσθη καὶ τὴν εὐγένειαν αὐτῆς ἐθαύμαζε, καὶ συνταφῆναι τῷ Ἀντωνίῳ ἐκέλευσε πολυτελῶς καὶ βασιλικῶς. ἐντίμου δὲ καὶ αἰ θεράπαινοι ταφῆς ε τυχόν ἐκείνου προστάξαντος. ἔτελεύτησε δὲ Κλεοπάτρα μὲν τεσσαρακοντοῦτις ἐνὸς δέοντος, τούτων δύο καὶ εἰ κοσι βασιλεύσασα, πλείω δὲ τῶν δεκατεσσάρων Ἀντωνίῳ συνάρξασα Ἀντώνιον δὲ οἱ μὲν ε ξ, οἱ δὲ τρισὶν ὑπερβαλεῖν φασὶ τὰ πεντήκοντα. τὸν δὲ τοῦ Ἀντωνίου υἱὸν Αντυλλον τὸν ἐκ τῆς Φουλβίας καὶ τὸν τῆς Κλεοπάτρας τὸν Καισαρίωνα ἀπέκτεινεν ὁ Καῖσαρ. Ἀντώνιος μὲν οὐ ν καὶ Κλεοπάτρα οὐ τως ἀπήλλαξαν· Καῖσαρ δὲ τὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως νεκρὸν εἰ δε καὶ προσήψατο αὐτοῦ. τὰ δὲ τῶν Πτολεμαίων σώματα, καίτοι τῶν Ἀλεξανδρέων δεῖξαι οἱ καὶ ταῦτα βουληθέντων, ἰδεῖν οὐκ ἠθέλησεν, εἰπὼν ο τι "βασιλέα, ἀλλ' οὐ νεκροὺς ἰδεῖν ἐπεθύμησα." οὐδὲ τῷ Απιδι ἐντυχεῖν ἐπέισθη, λέγων ο τι "θεοὺς, ἀλλ' οὐχὶ βοῦς προσκυνεῖν εἰ θισμαι." τὴν δ' Αι γυπτον ὑποτελῆ ἐποίησε, χρήματά τε πάμπολλα ευ ρε καὶ πάντα ἀφείλετο. καὶ τὰ ἐκεῖ ὡς αὐτῷ ἐδόκει διοικησάμενος εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ τῆς Συρίας ἀπῆλθε 2.435 καὶ ἐκεῖ παρεχέμασεν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι καὶ τότε καὶ πρότερον, ο τε τὴν ναυμαχίαν ἐνίκησε, πολλὰ ἐς τιμὴν αὐτῷ ἐψηφίσαντο. κατὰ δὲ τὸν τοῦ θέρους καιρὸν ἐς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐπεραιώθη. καὶ αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν εἰσελθόντος ε θυσαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ὁ υ πατος ἐβουθύτησεν, ο μήπω πρότερον ἐπ' α λλω ἐγένετο. ἑώρτασε δὲ καὶ ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις τὰ νικητήρια. καὶ ἐπιφανεῖς αἰ πομπαὶ πᾶσαι γεγόνασι· τοσαῦτα γὰρ ἠθροίσθησαν λάφυρα ω στε πάσαις ἐπαρκέσαι. παρεκομίσθη δὲ καὶ στήλη τῆς Κλεοπάτρας ἐπὶ κλίνης, ἀσπίδα ἐμπεφυκυῖαν ε χουσα τῷ βραχίονι, καὶ μετὰ τῶν α λλων αἰχμαλώτων καὶ οἱ ἐκείνης παῖδες, ο τε Ἀλέξανδρος ὁ καὶ Ἥλιος καὶ Κλεοπάτρα ἢ καὶ Σελήνη. ἐφ' α πασι δ' ὁ Καῖσαρ ἐσήλασε. καὶ θεωρία ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐγένοντο. Καὶ ὁ Κράσσοσ ὁ Μάρκοσ κατὰ τούτους τοὺς χρόνους εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰς τὴν Θράκην καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα πεμφθεῖς πολλοῖς ἐπολέμησεν ε θνεσι, καὶ τὰ μὲν ἐνίκησε, τὰ δὲ προσηγάγετο. τὰ δ' ε θνη ταῦτα πάλαι μὲν Μυσοῖ τε καὶ Γέται ἐκέκληντο, πᾶσαν τὴν μεταξὺ τοῦ τε Αι μου καὶ τοῦ Ιστρου οὐ σαν νεμόμενοι, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου τινὲς αὐτῶν καὶ α λλοισ ὀνόμασιν ἐπεκλήθησαν. καὶ μετὰ ταῦτα πάνθ' ο σα ὁ ποταμὸς ὁ Σαῦος εἰς τὸν Ιστρον ἐμβάλλων ὑπὲρ τῆς Δαλματίας καὶ τῆς Μακεδονίας τῆς τε Θράκης ἀπὸ τῆς Παννονίας ἀφορίζει, εἰς τὸ τῆς Μυσίας προκεχώρηκεν ο νομα. καὶ ἐν αὐτοῖς α λλα τε πολλά εἰσιν ε θνη καὶ οἱ Τριβαλλοὶ προσαγορευθέντες οἱ τε κεκλημένοι Δαρδάνιοι. 2.436 Ταῦτα μὲν οὐ ν ε ν τε τῆ βασιλεία καὶ τῆ δημοκρατία ταῖς τε δυναστείαις πέντε καὶ εἰ κοσι καὶ ἑπτακοσίοις ε τεσιν ε πραζάν τέ Ῥωμαῖοι καὶ ε παθον, ἐκ δὲ τούτου μοναρχεῖσθαι αυ θις ἀκριβῶς ἠ ρξαντο, καίτοι τοῦ Καίσαρος τά τε ο πλα καταθέσθαι βουλευομένου καὶ τῆ γερουσία καὶ τῷ δήμῳ ἐπιτρέψαι τὰ πράγματα. τὴν μέντοι γνώμην τῷ Ἀγρίππᾳ καὶ τῷ Μαικίηνᾳ, οἱς ἐπίστευε τὰ ἀπόρρητα, κοινωσάμενος, τὴν μὲν Ἀγρίππου γνώμην ἀποτρέπουσαν αὐτὸν τῆς μοναρχίας ευ ρηκεν· ὁ δὲ Μαικίηνᾳς τούναντίον συνεβούλευεν α παν, εἰπὼν ἢ δη τὴν μοναρχίαν ἐπὶ πολὺ διοικῆσαι αὐτόν, καὶ ἀναγκαῖον εἰ ναι δυεῖν θάτερον, ἢ μείναι ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἢ ἀπολέσθαι ταῦτα προέμενον. τοῖς γὰρ α παξ μοναρχήσασιν ἀσφαλῶς ἰδιωτεῦσαι εἰ ναι ἀδύνατον. ὑπέθετο δὲ καὶ ο πως ἀσφαλῶς τε καὶ δικαίως α ρξει, πρὸς δὲ καὶ ἀνεπαχθῶς, πολὺν κατατείνας λόγον περὶ τῆς ὑποθέσεως. ἐπὶ πᾶσι δὲ ταῦτα ἐπήγαγεν "εἰ ο σα ε τερόν τινα α ρξαντά σου ποιεῖν ἐβούλου, ταῦτα

αὐτὸς αὐτεπάγγελτος πράττεις, οὐ τε τι ἀμαρτήσεις καὶ πάντα κατορθώσεις, ἡ διστά τε καὶ ἀκινδυνότατα ζήσεις." Οἱ μὲν οὖν ταῦτα τῷ Καίσαρι συνεβούλευσαν, ὁ δὲ αὐτῷ μὲν καὶ ἐθαύμασε καὶ ἐπήνεσεν, εἰς δὲ τοῦ Μαικίνου τὴν συμβουλήν· καὶ οὐ τε τὴν μοναρχίαν ἀπέθετο καὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος προσειλήφει ἐπίκλησιν, οὐ τὴν ἐπὶ νίκαις κατὰ τὸ ἀρχαῖον διδομένην τισί, ταύτην γὰρ πολλακίς ἐπεκλήθη, ἀλλὰ τὴν τὸ κράτος σημαίνουσαν τὸ βασιλείον. τῷ δ' ἐξῆς εἰς τὸν ὑπάτευσεν, Ἄγρίππα οἱ συνάρχοντος, οὐκ ὑπερβαλλόντως ἐτίμα, καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῷ τὴν Ὀκταβίαν συνώκισε. καὶ τῆς γερουσίας πρόκριτος ἐπεκλήθη ὁ Καῖσαρ, ὡς ἐν τῇ ἀκριβεῖ δημοκρατίᾳ 2.437 νενόμιστο, ἀλλὰ τε πολλὰ πεποίηκεν εἰς τιμὴν τῆς Ῥώμης καὶ τῶν πολιτῶν καὶ χρήματα πολλοῖς τῶν βουλευτῶν ἐχαρίσατο λαμπρῶς πενήτευσαν, τὰ τε παλαιὰ συμβόλαια τῶν εἰς τὸ κοινὸν ὀφειλόντων κατέκαυσε· καὶ ὅσα ἐπὶ Λεπίδου καὶ Αντωνίου ἀδίκως ἐγένοντο, δι' ἐνὸς προγράμματος κατέλυσε ἀπαντα. καὶ ἐπὶ τούτοις ὑμνούμενος, ἵνα μᾶλλον τιμηθῆι, καὶ παρ' ἐκόντων τὴν μοναρχίαν λαβεῖν ἐπεθύμησεν, ὡς μὴ δοκοῖη ἀκόντων ἀρχεῖν. καὶ τοὺς αὐτῷ μάλιστα ἐπιτηδείους παρασκευάσας εἰς τὴν γερουσίαν εἰσήλθεν εβδομον ὑπατεύων· καὶ παραιτεῖσθαι λέγων τὴν μοναρχίαν καὶ πάντα ὑπὸ τοῖς ἀρίστοις ποιεῖν, ἐδέετο τούτων δέξασθαι αὐτοῦ τὴν τῆς μοναρχίας ἀπόθεσιν. οἱ δὲ τῆς βουλῆς, οἱ μὲν εἰδότες τὴν γνώμην αὐτοῦ, οἱ δ' ὑποπτεύοντες, οἱ μὲν ἐλέγξαν αὐτὸν οὐκ ἐβούλοντο, οἱ δ' ἐδεδοίκεσαν. ὁ θεὸς καὶ πιστεύειν αὐτῷ οἱ μὲν ἐπλάττοντο, οἱ δὲ ἠναγκάζοντο· καὶ ἐβίασαν δῆθεν αὐτὸν ἀνταρχεῖν. καὶ τὴν μὲν ἡγεμονίαν οὕτως παρά τε τῆς γερουσίας καὶ τοῦ δήμου ἐβεβαιώσατο, καὶ τὴν φροντίδα τῶν κοινῶν πᾶσαν ὑπεδέξατο. τῶν δ' ἐθνῶν τὰ μὲν ἀσθενέστερα ὡς εἰρηναῖά τε καὶ ἀπόλεμα ἀπέδωκε τῇ βουλῇ, τὰ δ' ἰσχυρότερα ὡς ἐπικίνδυνα τάχα καὶ σφαλερὰ κατέσχευεν αὐτός, δοκῆσαι μὲν ὅπως ἡ γερουσία τὰ κάλλιστα τῆς ἀρχῆς καρποῖτο, αὐτῷ δ' οἱ πόνοι ἐπίκεινται, τῇ δ' ἀληθείᾳ ἵνα ἐκείνοι μὲν καὶ ἀσπλοὶ καὶ ἀμαχοὶ ὦσιν, αὐτὸς δὲ καὶ ὁπλοὶ καὶ στρατιώτας τρέφῃ. ἵνα δὲ μή τι μοναρχικὸν δοκοῖη φρονεῖν, ἐς δέκα ετη τὴν ἀρχὴν τῶν ἀπονεμηθέντων αὐτῷ κατεδέξατο. τοσοῦτῳ γὰρ χρόνῳ αὐτὰ καταστήσειν ὑπέσχετο, λόγῳ ταῦτα ἐπαγγελλόμενος. τῆς γὰρ δεκαετίας περανθείσης ετερά πέντε ετη, εἰς τ' αὐθις πέντε 2.438 καὶ μετὰ τοῦτο δέκα καὶ ετερά πάλιν, πεντάκις αὐτῷ ἐψηφίσθη, ὥστε τῇ τῶν δεκαετηρίδων διαδοχῇ διὰ βίου μοναρχῆσαι αὐτόν. κἀντεῦθεν καὶ οἱ μετ' αὐτὸν αὐτοκράτορες, καίτοι διὰ βίου ἀποδεικνύμενοι, ὁ μὲν διὰ τῶν δέκα ἐτῶν ἀεὶ ἐώρταζον, ὡς αὐθις τότε τὴν ἡγεμονίαν ἀνανεοῦμενοι. Πολλὰ δὲ καὶ τότε εἰς τιμὴν ἐψηφίσθη τῷ Καίσαρι, καὶ Αὐγουστος ἐπεκλήθη. ἐφίετο μὲν γὰρ Ῥωμύλος ὀνομασθῆναι, αἰσθόμενος δὲ ὑποπτεῦσθαι ἐκ τούτου τῆς βασιλείας ἐπιθυμεῖν, οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι πράγματι μὲν τὰ τῶν βασιλευμένων ὑπέμενον, τῷ δ' ὀνόματι ἠχθοντο, ἀπέσχετο τοῦ ὀνόματος, καὶ Αὐγουστος καλεῖσθαι ἠθέλησεν, ὡς καὶ πλεῖόν τι ἡ κατὰ ἀνθρώπους ὑπάρχων. πάντα γὰρ τὰ ἱερώτατα καὶ σεβάσμια αὐγουστα προσαγορεύεται. ἐξ οὗ περ καὶ σεβαστὸν προσεῖπον αὐτόν, ἀπὸ τοῦ σεβάζεσθαι, ἐξελληνίζοντες ὡς, ὡς περ τινὰ σεπτόν. ἡ δὲ τῶν αὐτοκρατόρων κατοικία παλάτιον ὠνομάσθη, ὅτι ἐν τῷ Παλατίῳ λεγομένῳ ὄρει, ἐν ᾧ Φαυστοῦλος ὦκει ὁ τὸν Ῥωμύλον θρεψάμενος, ὁ Καῖσαρ ὦκει καὶ ἐκεῖ τὸ στρατήγιον εἶχε. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀλλοθί που ὁ αὐτοκράτωρ καταλύη, τὴν τοῦ παλατίου κλῆσιν ἢ καταγωγὴν αὐτοῦ εἶχε. πᾶσα δὲ ἐξουσία, ἡ τε τοῖς ὑπάτοις τὸ παλαιὸν διδομένη καὶ ἡ τοῖς δημάρχοις καὶ ἡ τοῖς τιμηταῖς καὶ τοῖς ἀλλοῖς ἀπασιν, τοῖς αὐτοκράτορσι δέδοται· καὶ προσέτι καὶ λελύσθαι τῶν νόμων ἐδόθη αὐτοῖς, τοῦτ' ἐστὶν ἐλευθέρους ἀπὸ πάσης τῶν νόμων ἀνάγκης εἶναι καὶ μηδενὶ τούτων ἐνέχεσθαι. 2.439 Ὅτε δὲ Αὐγουστος ἐπεκλήθη ὁ Καῖσαρ, σημεῖον οὐ μικρὸν τότε κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ἐγένετο· ὁ γὰρ Τίβερης πελαγίσας πᾶσαν τὴν πεδιάδα τῆς Ῥώμης κατέλαβεν ὥστε πλεῖσθαι. καὶ οἱ μάντιες ὅτι ἐπὶ μέγα αὐξήσει καὶ ὅτι

πάσαν τὴν πόλιν ὑποχειρίαν ἐξεῖ ἐκ τούτου προεῖπον. ὁ δὲ τὰ τε ἀλλὰ τὰ τῆ ἀρχῆ προσήκοντα προθυμότερον ἐπραττεν, ὡς ἐθελόντων ἀρχων, καὶ ἐνομοθέτει. οὐ μέντοι πάντα ἐθελογνωμονῶν ἐνομοθέτει, ἀλλ' ἐστὶν ἀ καὶ ἐς τὸ δημόσιον προετίθει, ὡς, ἀντι μὴ ἀρέσῃ, ἐπανορθώσῃ· καὶ προετρέπετο πάντα συμβουλεύειν αὐτῶν εἰς τὰ μείνον γνοίῃ αὐτοῦ. καὶ τοὺς ὑπάτους, καὶ ἐκ τῶν ἀλλων ἀρχόντων ἐνα παρ' ἐκάστων, καὶ ἐκ τοῦ τῶν βουλευτῶν πλήθους πεντεκαίδεκα συμβούλους ἐς ἑξάμηνον παρελάμβανεν, ὡς δι' αὐτῶν καὶ πᾶσι κοινοῦσθαι τὰ βουλευόμενα. ἐστὶ δ' ὅτε καὶ ἐδίκαζε μετ' αὐτῶν. ἐκρινε μὲν γὰρ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἢ βουλή, καὶ πρεσβείαις καὶ κηρυκείαις ἐχρημάτιζεν. ὁ τε δῆμος εἰς τὰς ἀρχαιρεσίας συνελέγετο, οὐ μέντοι ἐπράττετο τι ὃ μὴ ἐκείνῳ ἠεσκε. καὶ τοὺς ἀρξοντας τοὺς μὲν αὐτὸς προεβάλλετο, τοὺς δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐποιεῖτο, ἐπιμελούμενος ὡς μήτ' ἀνεπιτήδειοι μήτ' ἐκ παρακελεύσεως ἢ καὶ ἐκ δεκασμοῦ ἀποδείκνυνται. καὶ ἐθνη τὰ μὲν δι' ἑαυτοῦ, τὰ δὲ δι' ἐτέρων τῆ Ῥωμαίων ἡγεμονία ὑπέταξεν. Ὁ δὲ τῆς Αἰγύπτου ἀρχων Αἰλίος Γάλλος ἐπὶ Ἀραβίαν τὴν εὐδαίμονα καλουμένην, ἡς Σάβος ἐβασίλευεν, ἐστράτευσε τότε. καὶ οὐδεὶς μὲν αὐτοῦ ἐνώπιον ἐστη τῶν πολεμίων, οὐ μὴν ἀπόνως προυχώρει. ἡ τε γὰρ ἐρημία καὶ ὁ ἡλιος τὰ τε ὑδάτα 2.440 φύσιν ἀτοπον ἐχοντα σφόδρα αὐτοῦς ἐταλαιπώρησεν, ὡς τὸ πλεῖον φθαρῆναι τῆς στρατιᾶς, τὸ δὲ νόσημα τῆ κεφαλῆ ἐνσκήπτον ἐξήραινεν αὐτήν, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτίκα ἀπώλλυε, τῶν δὲ περιγενομένων ἐς τὰ σκέλη κατῆι, ἀπαν τὸ μεταξὺ τοῦ σώματος ὑπερβαῖνον, καὶ αὐτοῖς ἐλυμαίνετο. ἰαμὰ τε οὐδὲν ἦν ἡ εἰς τὴν ελαιονοίαν μεμιγμένον ἠλείψατο· τὰ δὲ πάνυ ὀλίγοις ἦν ἡ τε γὰρ χώρα οὐδέτερον αὐτῶν φέρει, κάκεινοις οὐκ ἀφθονα ταῦτα προπαρεσκεύαστο. κὰν τῶ πόνῳ τούτῳ καὶ οἱ βάρβαροι σφίσι ἐπιτιθέμενοι τὰ τε χωρία ἀπὴν ἀφήρητο ἐκομίσαντο, καὶ τοὺς περιλειφθέντας ἐκ τῆς χώρας ἐξήλασαν. Ὁ δ' Αὐγουστος ἐνδέκατον ὑπατεύσας ἐνόσησεν ὡς μηδ' ἐλπίδα σχεῖν σωτηρίας, καὶ ὡς τελευτήσων διέθετο, καὶ διάδοχον μὲν οὐδένα ἀπέδειξε, τῶ Πείσωνι δὲ τὰς τε δυνάμεις καὶ τὰς κοινὰς προσόδους εἰς βιβλίον ἐγγράψας ἔδωκε, τῶ δ' Ἀγρίππᾳ τὸν δακτύλιον ἐνεχείρισεν. Ἀντώνιος δὲ τις Μούσας οὐτω κακῶς αὐτὸν διακείμενον ψυχρολουσίαις καὶ ψυχροποσίαις ἀνέρρωσε. διὸ καὶ χρήματα παρ' αὐτοῦ τε καὶ παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβε, καὶ δακτυλίοις χρυσοῖς, ἀπελεύθερος ὢν, ἐπετράπη κεχρησθαι, ἀτέλειάν τε αὐτῶν καὶ τοῖς ὁμοτέχνοις τοῖς οὐσί τε καὶ τοῖς ἐσομένοις παρέσχοντο. οὐτω δὲ σωθεὶς εἰς τὸ συνέδριον τὰς διαθήκας εἰσήνεγκε, καὶ ἀναγνωσθῆναι ἐπέτρεπεν, ἐνδεικνύμενος ὅτι οὐδένα τῆς ἀρχῆς διάδοχον καταλέλοιπεν· οὐ μέντοι καὶ ἀνέγνω αὐτάς τις. Λιμοῦ δὲ τῶ ἐξῆς εἶται καὶ λοιμοῦ γενομένου ἐν πάσῃ τῇ Ἰταλίᾳ, νομίσαντες οἱ Ῥωμαῖοι οὐκ ἀλλως ταῦτα συμβεβηκέναι ἢ ὅτι μὴ καὶ τότε ὑπατεύοντα τὸν Αὐγουστον ἔσχον, δικτάτωρα αὐτὸν ἠθέλησαν 2.441 προχειρίσασθαι, καὶ τὴν βουλήν εἰς τὸ συνέδριον κατακλείσαντες ἠνάγκασαν τοῦτο ψηφίσασθαι. καὶ αὐτῶν προσήλθον δεόμενοι λεχθῆναι δικτάτωρα καὶ τῆς τοῦ σίτου συναγωγῆς ἐπιμελητὴν. καὶ ὅς τὴν μὲν τοῦ σίτου φροντίδα ἐδέξατο, τὴν δικτατωρείαν δὲ οὐ προσήκατο, ἀλλ' ἐπεὶ μήτε διαλεγόμενος αὐτοῖς μήτε δεόμενος ἐπειθε, τὴν ἐσθήτα διέρρηξεν· ὀρθῶς γὰρ καὶ συνετῶς τὸ μισητὸν τῆς ἐπικλήσεως ἐφυλάξατο καὶ ἐπίφθονον, ὑπὲρ τοὺς δικτάτωρας ἔχων τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν τιμὴν. ἐπιβουλήν δὲ κατ' αὐτοῦ συστησάμενων τινῶν, αὐτοῖ τε καὶ οἱ συνωμόται ἐρήμην ἠλώσαν ὡς φευξόμενοι, οὐ πολλῶν δ' ὑστερον ἀπεσφάγησαν. Μετὰ ταῦτα δ' εἰς Σικελίαν ἦλθε. κάκεῖ οὐτος ὁ δῆμος τῶν Ῥωμαίων τοὺς ὑπάτους χειροτονῶν ἐστασίασεν, ὡς κἀντεῦθεν δειχθῆναι ὅτι ἀδύνατον ἦν δημοκρατουμένους αὐτοὺς σωθῆναι. οὐτω γὰρ ἐθορύβησαν καὶ ἀπαντα συνετάραξαν ὡς καὶ τὸν Αὐγουστον ὑπὸ τῶν ἐμφρόνων ἀνακληθῆναι. καὶ ἀγανακτήσας ἐπὶ τούτῳ ὁ Αὐγουστος, καὶ μήτε αἰετῆ Ῥώμῃ σχολάζειν δυνάμενος μήτ' ἀναρχον αὐτὴν καταλείπειν

τολμών, ἐζήτει αὐτῇ ἐπιστῆσαι τινα. καὶ ἐκρινε μὲν τὸν Ἀγρίππαν πρὸς αὐτὸ ἐπιτηδειότατον, βουλευθεὶς δὲ καὶ μεῖζον αὐτῷ περιθεῖναι ἀξίωμα, ἵνα ἐκ τούτου ῥᾶον αὐτῶν ἀρχῆ, κατηνάγκασεν αὐτὸν τὴν γυναῖκα ἀφέντα τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ συνοικῆσαι τῇ Ἰουλίᾳ, καὶ ἐς τὴν Ῥώμην αὐτίκα ἐπὶ τε τῷ γάμῳ καὶ ἐπὶ τῇ μεταχειρίσει τῆς πόλεως ἐπεμψε, διὰ τε τὰ ἄλλα καὶ ὅτι Μαικίνας εἶπε τῷ Καίσαρι ὡς "τηλικούτον αὐτὸν πεποίηκας ὥστε ἡ γαμ2.442 βρόν σου γενέσθαι χρῆναι ἢ φονευθῆναι." Ἀγρίππας οὖν οἰδοῦντα εὐρῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰ πράγματα κατεστήσατο. ὁ δ' Αὐγουστος τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ διοικήσας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπεραιώθη, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν διαγαγὼν εἰς τὴν Σάμον ἐπλευσε, κάκεϊ χειμάσας εἰς τὴν Ἀσίαν ἐν τῷ ἐπιπέδῳ ἐκομίσθη, καὶ τὰ τε ἐκεῖ καὶ τὰ ἐν τῇ Βιθυνίᾳ διέταξε, καὶ τοὺς Κυζικηνούς ἐδουλώσατο, ὅτι Ῥωμαίους τινὰς μαστιγώσαντες ἐκτείναν· τὸ αὐτὸ δὲ καὶ τοῖς Τυρίοις καὶ τοῖς Σιδωνίοις ἐποίησεν, ἐν τῇ Συρίᾳ γενόμενος. ἡ Ἰουλία δὲ τὸν Γάιον ἐτεκε. καὶ ὁ Αὐγουστος ἐθνῶν ἡγεμονίας τισὶ δεδωκῶς ἐπανῆλθεν εἰς Σάμον, κάκεϊ καὶ αὐθις ἐχείμασε καὶ πολλὰ διώκησεν· ἀφίκοντο γὰρ ἐνταῦθα πρεσβεῖαι πλεῖσται· καὶ οἱ Ἰνδοὶ τότε φιλίαν ἐποίησαντο, δῶρα πέμψαντες ἄλλα τε καὶ τίγρεις, πρῶτον τότε Ῥωμαίοις ὀφθείσας. αὐθις τε στάσις ἐν τῇ Ῥώμῃ συνέβη καὶ σφαγαὶ γεγόνασι διὰ τὰς τῶν ὑπάτων ἀρχαιρεσίας. μαθὼν οὖν ταῦθ' ὁ Καῖσαρ, καὶ συνιδὼν ὅτι οὐδὲν πέρας γενήσεται τοῦ κακοῦ, εἰς τὴν Ῥώμην ἠπέιχθη καὶ αὐτὸς ἀπέδειξεν ὑπατοῦ. ἐπεὶ δὲ ὑπαντῆσαι αὐτῷ πάντες παρεσκευάζοντο, νύκτωρ εἰς τὴν πόλιν ἀνεκομίσθη· ὁ καὶ πολλάκις ἐποίησε, καὶ ἐξίων τοῦ ἀστεος καὶ ἐπανιών, ἵνα μηδενὶ ὀχληρὸς εἴη. εἰτα τῶν τρόπων ἐπιμελητῆς καὶ τιμητῆς εἰς πενταετίαν παρακληθεὶς ἐχειροτονήθη, τὴν δὲ τῶν ὑπάτων τιμὴν διὰ βίου ἐλαβε. τινῶν δ' αἰτίας σχόντων ἐπιβουλεύειν αὐτῷ καὶ τῷ Ἀγρίππᾳ, ἀλλοὺς μὲν τινὰς ἐδικαίωσε, τὸν δὲ Λέπιδον ἐμίσει μὲν καὶ δι' ἄλλα καὶ ὅτι οὗ υἱὸς αὐτοῦ ἐπεβούλευσεν αὐτῷ, οὐ μὲντοι καὶ ἀποκτεῖναι ἠθέλησεν, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλως προεπηλάκιζε καὶ ἐχλεύαζεν. ἐθετό τε καὶ ἀλλοὺς νόμους, καὶ τὸ τοὺς δεκάσαντάς τινὰς ἐπὶ 2.443 ταῖς ἀρχαῖς ἐς πέντε ἐτη αὐτῶν εἰργεσθαι· τοῖς τε ἀγάμοις καὶ ταῖς ἀνάδροις ἐπιτίμια ἐταξε, τοῦ δὲ γάμου καὶ τῆς παιδοποιίας ἀθλα ἐθηκε. κάπειδὴ πολὺ πλεῖον τὸ ἀρρεν τοῦ θήλεος τοῦ εὐγενοῦς ἦν, ἐπέτρεψε καὶ ἀπελευθέραις τοῖς ἐθέλουσι πλὴν τῶν βουλευτῶν ἀγεσθαι, ἐνομον τὴν τεκνοποιίαν αὐτῶν εἶναι κελεύσας. ἐπεὶ δὲ βρέφη τινὲς μνηστευόμενοι τὰς μὲν τῶν γεγαμηκότων ἐκαρποῦντο τιμάς, τὸ δ' ἐργὸν αὐτῶν οὐ παρέιχοντο, προσέταξε μηδεμίαν ἰσχύειν μνηστείαν μεθ' ἦν οὐ δύο διεθόντων ἐτῶν γαμήσει τις, τοῦτ' ἐστὶ δεκέτιν πάντως ἐγγυᾶσθαι· δώδεκα δὲ ταῖς κόραις ἐτη εἰς τὴν τοῦ γάμου ὥραν πλήρη νομίζεται. ὁ δὲ Ἀγρίππας καὶ ἑτερον υἱὸν ἐκ τῆς Ἰουλίας ἐγένετο, Λούκιον ὀνομασθέντα· ὁ Ἀγουστος καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Γάιον εἰσεποιήσατο, καὶ διαδόχους τῆς ἀρχῆς αὐτόθεν ἀπέδειξεν, ἵνα ἡ τῶν ἐπιβουλεύηται. ἐστιώμενος δὲ ποτε παρὰ Πωλίῳνι, ἀνδρὶ πλουσίῳ μὲν σφόδρα, ὡμῶ δὲ λίαν καὶ ἀπηνεῖ, ἐπεὶ ὁ οἰνοχόος ἐκείνου κύλικα κρυσταλλίνην κατέαξε καὶ ἐς τὰς μυραΐνας ὥρισθη παρὰ τοῦ δεσπότου ἐμβληθῆναι, ἐτρεφε γὰρ ἐν δεξαμεναῖς τοιαύτας, ἀνθρώπους δεδιδραγμένας ἐσθίειν, καὶ τοὺς δούλους αὐταῖς οὐς ἐθανάτου παρέβαλλε, παρηγεῖτο τὴν τιμωρίαν ὁ Καῖσαρ τοῦ οἰνοχόου· ὡς δ' οὐκ ἐπειθε τὸν Πωλίῳνα, "φέρε" φησὶν "ὅσα τοιαῦτα εἰς ἔκπωματα ἢ καὶ ἐτερα ἐντιμα, ἵνα αὐτοῖς χρῆσωμαι." κομισθέντα δὲ συνέτριψεν, εἰπὼν ἵνα μὴ διὰ ταῦτα οὕτως κολάζονται ἀνθρώποι. ὁ δὲ Πωλίῳν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἀπολωλότων τῆς μιᾶς ἐπελάθετο κύλικος, καὶ τὸν οἰνοχόον τιμωρήσασθαι μὴ δυνάμενος, ὅτι ἐπὶ πολλοῖς τὸ αὐτὸ ἐπεποιήκει ὁ Αὐγουστος, καὶ ἀκῶν ἠσύχασεν. 2.444 Ἀγρίππας δὲ νοσήσας ἐν Καμπανίᾳ ἀπέθανεν· οὐ ὁ Καῖσαρ παραγενόμενος τό τε σῶμα αὐτοῦ εἰς τὴν Ῥώμην ἐκόμισε καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ προθέμενος λόγον ἐπ' αὐτῷ ἀνέγνω καὶ τὴν ἐκφορὰν αὐτοῦ πολυτελεῖ ἐποίησατο καὶ ἐν τῷ ἑαυτοῦ μνημείῳ ἐθαψεν. ὁ δὲ τοῦ Ἀγρίππου θάνατος

κοινόν τι τοῖς Ῥωμαίοις πένθος ἐγένετο. τά τε γὰρ ἀλλὰ ἀριστος τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπων ἐγένετο καὶ τῆ τοῦ Αὐγούστου φιλία πρὸς τὸ ἐκείνου καὶ πρὸς τὸ κοινῆ συμφέρον ἐκέχρητο, καὶ πᾶσαν τὴν ἑαυτοῦ σοφίαν καὶ ἀνδρείαν εἰς τὰ λυσιτελέστατα παρέχων τῷ Καίσαρι πᾶσαν τὴν παρ' ἐκείνου καὶ δύναμιν καὶ τιμὴν εἰς τὸ τοὺς ἀλλοιὺς εὐεργετῆν ἀνήλπισκεν· ὁθεν οὐ τ' αὐτῷ ἐπαχθῆς οὐτε τοῖς ἀλλοις ἐπίφθονος ἐχρημάτισε. τούτου μεταλλάξαντος, ἐπεὶ συνεργοῦ πρὸς τὰ πράγματα ἐδεῖτο, τὸν Τιβέριον καὶ ἀκων προσεῖλετο· οἱ γὰρ τοῦ Ἀγρίππου υἱοί, ἐγγονοὶ δ' αὐτοῦ, ἐν παισὶν ἐτι ἐτέλουν. καὶ ἀποσπάσας ἐκείνου τὴν γυναῖκα, θυγατέρα οὐσαν Ἀγρίππου ἐξ ἀλλης γαμετῆς, τὴν Ἰουλίαν αὐτῷ ἐνεγύησεν. εἰτα διὰ τε τούτου καὶ διὰ τοῦ Δρούσου καὶ διὰ Πείσωνος Λουκίου πολλὰ τῶν ἔθνων ὑπηγάγετο. ἀργύριον δὲ τῆς τε βουλῆς καὶ τοῦ δήμου εἰς εἰκόνας αὐτοῦ συνενεγκόντων, ἑαυτοῦ μὲν οὐδεμίαν ἐστησεν, Ὑγιείας δὲ δημοσίας καὶ Ὀμονοίας καὶ Εἰρήνης εἰκόνας εἰργάσατο. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ τοῦ ἐτους ἡμέρᾳ αὐτῷ ἐκείνῳ προσιόντες οἱ μὲν πλεῖον, οἱ δ' ἡττον ἐδίδουσαν, καὶ ὁς προστιθεῖς ἐτερον τοσοῦτον ἢ καὶ πλέον ἀντεδίδου, οὐ μόνους τοῖς βουλευταῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀλλοις. τέθνηκε δὲ τότε καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Ὀκταβία, καὶ αὐτὸς τε ἐπ' αὐτῇ δημοσίᾳ προτεθείσῃ ἐπιτάφιον εἶπε καὶ ὁ Δρούσος· καὶ οἱ βου2.445 λευταὶ πενθήρεις χιτῶνας ἐλαβον, δημοσίᾳ τὸ πένθος ποιήσαντες. τῷ δ' ἐχομένῳ ἐτει ὁ Δρούσος ὑπατεύσας κατ' ἔθνων τινῶν ἐξεστράτευσε. καὶ τινὰ χειρωσάμενος προσωτέρῳ χωρεῖν ἐπεχείρησε. καὶ γυναικί τινι μείζονη κατὰ ἀνθρώπου φύσιν ἀπήνησεν ἀπιών, ἢ "ποῖ δῆτα ἐπέιγῃ, Δρούσε ἀκόρεστε" λέγειν αὐτῷ ἐδοξεν· "οὐ πάντα σοι ταῦτα ἰδεῖν πέπρωται. ἀλλ' ἀπιθι· ἢ δὴ γὰρ σοι καὶ ἡ τοῦ βίου καὶ ἡ τῶν ἐργῶν πάρεστι τελευτή." ὑποστρέφοντι δ' ἐκεῖθεν αὐτῷ νόσος ἐνέσκηψεν, ἐξ ἧς ἐτελεύτησε. πυθόμενος δ' ὁ αὐτοκράτωρ ὅτι νοσεῖ, τὸν Τιβέριον κατὰ τάχος ἐπεμψεν· ὁς ἐμπνουν τε αὐτὸν εὐρε καὶ θανόντα ἐς τὴν Ῥώμην ἐκόμισε. καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ προτεθέντα ὁ τε Αὐγουστος καὶ ὁ Τιβέριος ἐπιταφίοις ἐπήνεσαν. Νόμους δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Καίσαρ εἰσήνεγκε, καὶ τοῖς βουλευταῖς αὐτοὺς ἀναγνῶναι ἐπέτρεψεν, ὅπως, εἰ μὴ τι ἀρέσκει ἢ ἀμεινόν τι νοήσουσιν, εἰπωσιν. οὐτω γὰρ δημοκρατικὸς ἡξίου εἶναι ὥστε τινὸς τῶν συστρατευσαμένων αὐτῷ συνηγορήματος παρ' αὐτοῦ δεηθέντος, τῶν φίλων τινὰ συνειπεῖν αὐτῷ ἐπεμψεν, ὡς αὐτὸς οὐκ ἀγων σχολῆν, ἐπεὶ δὲ ὁ τῆς συνηγορίας δεόμενος ἀχθεσθεῖς ἐφη "ἐγὼ δ' ὁσάκις ἐπικουρίας ἐδεήθῃς οὐκ ἀλλον ἀντ' ἐμαυτοῦ ἐπεμψα, ἀλλ' αὐτὸς σου προεκινδύνευσα," εἰς τὸ δικαστήριόν τε ἐφοίτησε καὶ αὐτῷ συνηγόρησεν. αἰτιαθέντων δὲ τινῶν ἀρχόντων ὡς ἐκ δεκασμοῦ τὰς ἀρχὰς λαβόντων, οὐ τ' ἐξήλεγξε καὶ προσεποιήσατο μηδὲ γνῶναι τοῦτο· οὐτε γὰρ κολάσαι τινὰς διὰ τοῦτο οὐτε συγγνῶναι ἔλεγε2.446 χθεῖσιν ἠθέλησε. τὴν δ' ἡγεμονίαν καίπερ, ὡς ἐλεγε, ἀφιεῖς, ἐπειδὴ καὶ τὰ δεῦτερα δέκα ἐτη παρήλθον, ἀκων δῆθεν αὐθις ἐδέξατο, ὡς ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς στρατεύσων. καὶ αὐτὸς μὲν οἱ κοί κατέμεινεν, ἐπ' ἐκείνους δὲ τὸν Τιβέριον ἐπεμψεν. ὁ ν' ἐπανελθόντα αὐτοκράτορά τε ἀνεῖπε καὶ ὑπατον αὐθις ἀπέδειξε καὶ τοῖς ἐπινικίοις ἐσέμνυνεν. αὐτὸς δὲ τὸν Σεξτίλιον καλούμενον μῆνα Αὐγουστον ἀντωνόμασε. Τοῦ δὲ Μαικῆνου τελευτήσαντος ἠλγησε· πολλὰ μὲν γὰρ καὶ ἀλλὰ ὑπ' αὐτοῦ ὠνητο, μάλιστα δὲ τῆς ὄργῃς, ὅτε ἀκρατέστερον αὐτῇ ἐκέχρητο, παρελύετο καὶ μετήνεκτο πρὸς τὸ ἡπιώτερον. τεκμήριον δὲ, δικάζοντός ποτε καὶ πολλὰς ἀποφνημαμένου ψήφους θανατικὰς, ἐπεχείρησε μὲν ὁ Μαικῆνας διώσασθαι τοὺς περιεστῶτας καὶ ἐγγὺς αὐτῷ προσελθεῖν, μὴ δυνηθεῖς δὲ ἐγραψεν ἐν χάρτῃ μικρῷ "ἀνάστα, δήμιε," καὶ αὐτὸ εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ ἐρριψεν· ὁ ἐπελθὼν ἐκείνος εὐθὺς ἀνέστη καὶ τὰς ψήφους ἠκύρωσεν ἀς τῆνικαῦτα ἢ νηψιφισάμενος. οὐ γὰρ ἠγανάκτει διορθούμενος ὑπὸ τῶν φίλων, ἀλλὰ ἐχαιρε. μέγιστον δὲ τῆς ἀρετῆς τοῦ Μαικῆνου δεῖγμα, ὅτι τῷ τε Αὐγούστῳ πρὸς τὰς ὁρμὰς αὐτοῦ ἀνθιστάμενος ὠκείωτο καὶ τοῖς ἀλλοις ἀπασιν

η ρεσκε, καὶ ο τι πλεῖστον παρ' αὐτῷ δυνηθεῖς, ὡστε πολλοῖς καὶ τιμὰς καὶ ἀρχὰς δοῦναι, αὐτὸς ἐν τῷ τῶν ἱπέων τέλει κατεβίω καὶ οὐχ ὑπερεφρόνησεν. Ὁρῶν δὲ ὁ Αὐγουστος τὸν τε Γάιον καὶ τὸν Λούκιον τοὺς ἐγγόνους αὐτοῦ, οὐς καὶ υἱοθετήσατο, μὴ τὰ ἡθη ζηλοῦντας αὐτοῦ, οὐ γὰρ ἀβρότερον διῆγον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐθρασύνοντο, καὶ βουλευθεῖς αὐτοὺς σωφρονεστέρους θέσθαι ὡς ἰδιώτας, τῷ Τιβερίῳ εἰς πέντε ετη τὴν δημαρχικὴν ἐξουσίαν ἀπέ2.447 νειμε καὶ τὴν Ἀρμενίαν ἀλλοτριουμένην μετὰ τὸν τοῦ Τιγράνου θάνατον προσεκλήρωσεν. οὐδὲν δ' ἐκ τούτου ἀπώνατο. οἱ μὲν γὰρ παῖδες παροραῖσθαι δόξαντες ἠχθοντο, ὁ δὲ Τιβέριος τὴν ὄργην αὐτῶν ἐφοβήθη· διὸ οὐδ' εἰς Ἀρμενίαν ἀπεληλύθει, ἀλλ' εἰς Ῥόδον ἀφίκετο. τῷ δ' ἐφεξῆς ετει δωδέκατον ὑπατεύων ὁ Αὐγουστος εἰς τοὺς ἐφήβους τὸν Γάιον εταξε καὶ ἐς τὸ βουλευτήριον αμα εἰσήγαγε καὶ πρόκριτον ἀπέφηνε τῆς νεότητος ἰλαρχόν τε φυλῆς γενέσθαι ἐπέτρεψε. καὶ μετ' ἐνιαυτὸν καὶ ὁ Λούκιος τὰς τιμὰς οσαι τῷ Γαίῳ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἐδέδοντο ελαβεν. ἀθροισθέντος δὲ τοῦ δήμου καὶ ἐπανορθωθῆναί τινα ἀξιοῦντος καὶ τοὺς δημάρχους διὰ τοῦτο πρὸς τὸν Αὐγουστον πέμψαντος, ἠλθεν ἐκεῖνος καὶ περὶ ὧν ἐδέοντο σφίσι συνδισκέψατο· καὶ ἐπὶ τούτῳ ἠσθησαν απαντες. τὴν δὲ θυγατέρά Ιουλίαν ἀσελγαίνουσαν φωράσας ὑπερωργίσθη· καὶ ἐκείνην μὲν εἰς νῆσον ἀπήγαγεν ὑπερόριον, ἠ καὶ ἡ μήτηρ ἡ Σκριβωνία ἐκοῦσα συνεξέπλευσε, τῶν δὲ δὴ χρησαμένων αὐτῇ τὸν μὲν Ἰούλιον Ἀντώνιον εκτεινεν αλλοὺς τέ τινας ἐπιφανεῖς ανδρας ὡς τῆς μοναρχίας ἐφιεμένους, τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς νήσους τινας ὑπεώρισε. τῶν Ἀρμενίων δὲ νεωτερισάντων καὶ τῶν Πάρθων αὐτοῖς συνεργούντων ἀλγῶν ἐπὶ τούτοις ὁ Αὐγουστος ἠπόρει τί α ν πράξει. ου τε γὰρ αὐτὸς στρατεῦσαι οἰός τε ἠ ν διὰ γῆρας, ο τε Τιβέριος, ὡς ερηται, μετέστη ἠδη, αλλον δέ τινα πέμψαι τῶν δυνατῶν οὐκ 2.448 ἐτόλμα· ὁ Γάιος δὲ καὶ ὁ Λούκιος νέοι καὶ πραγμάτων ἐτύγχανον απειροὶ. ἀνάγκης δ' ἐπικειμένης τὸν Γάιον ειλετο, καὶ τὴν τε ἐξουσίαν αὐτῷ τὴν ἀνθύπατον καὶ γυναῖκα εδωκεν, ινα κάκ τούτου τι προσλάβῃ ἀξίωμα, καὶ οἱ καὶ συμβούλους προσέταξε. καὶ ὁ μὲν ἀφωρμήθη ἐντίμως παρὰ πάντων ὑποδεχόμενος οια τοῦ αὐτοκράτορος εγγονος ἠ καὶ παῖς νομιζόμενος, καὶ ὁ Τιβέριος δ' ἐς Χίον ἐλθὼν αὐτὸν ἐθεράπευσε, τὰς ὑποψίας ἀποτριβόμενος, ὑποπίπτων τε διὰ τοῦτο καὶ ταπεινούμενος· ἀπελθὼν δὲ εἰς τὴν Συρίαν καὶ μηδὲν μέγα κατωρθωκῶς ἐτρώθη. Αδδων γάρ τις τᾶ Ἀρτάγειρα κατέχων ὑπηγάγετο παρὰ τὸ τεῖχος τὸν Γάιον ὡς τι φράσεων ἀπόρρητον, καὶ αὐτὸν ετρωσεν. ὁ μὲν ου ν πολιορκηθεῖς ἠλω, ὁ δὲ Γάιος ἐνόσησεν ἐκ τοῦ τραύματος, καὶ αλλως μέντοι μῆ ὧν ὑγιεινός, διὸ καὶ τὴν διάνοιαν ἐξελέλυτο, πολλῷ μᾶλλον ἀπημβλύνη, καὶ ἰδιωτεύειν ἠξίου· ὡστε τὸν Αὐγουστον περιαλγήσαντα προτρέψασθαι αὐτῷ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐλθόντι πράττειν ο βούλοιο. ὁ δὲ ἐς Λυκίαν ἐν ὀλκάδι παρέπλευσεν, ενθα δὴ καὶ μετήλλαξεν. ὁ δὲ Λούκιος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ προαπέσβη, ἐξαίφνης νόσω ἀποθανών. ἠ τε ου ν Λιβία ἐπὶ τῷ θανάτῳ τούτων ὑπωπτεύθη καὶ ὁ Τιβέριος, οὐ πολλῷ πρότερον ἐκ τῆς Ῥόδου πρὸς τὴν Ῥώμην ὑπονοστήσας. αὐτὸς τε γὰρ τῆς διὰ τῶν αστρων μαντικῆς ἐμπειρότατος ἠ ν καὶ Θράσυλλον ειχεν ανδρα τὴν ἀστρολογίαν ἀκρότατον· οθεν καὶ τὰ ἑαυτῷ καὶ τὰ ἐκείνοις μέλλοντα συμβαίνειν ἠπίστατο. λέγεται γοῦν ο τι βουλευθεῖς ποτε ὁ Τιβέριος ἐν τῇ Ῥόδῳ τὸν Θράσυλλον ἀπὸ τοῦ τείχους ὡσειν, ὡς μόνον συνειδῶτα οσαπερ ἐνενόει, σκυθρωπάσαντά τε ἰδὼν αὐτόν, ἠρετο δι' ο,τι συννένοφε· τοῦ δὲ 2.449 κίνδυνόν τινα προορᾶν ἐπηρτημένον αὐτῷ φήσαντος ἐθαύμασεν ὁ Τιβέριος, καὶ φυλάζει αὐτὸν ἑαυτῷ διὰ τὰς ἐλπίδας ἠθέλησεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ου τω· ὁ δὲ Αὐγουστος δεσπότης ὑπὸ τοῦ δήμου ὀνομασθεῖς, καὶ ἀπειπάμενος μηδένα πρὸς αὐτὸν κεχρηῖσθαι τούτῳ δὴ τῷ προσρήματι, χιλίας τε καὶ πεντακοσίας μυριάδας δραχμῶν ἀτόκους τοῖς δεομένοις δανείσας ἐπ' ετη τρία, ἐπηνεῖτο παρὰ πάντων καὶ ἐσεμνύνετο. δύνανται δὲ παρὰ Ῥωμαίοις αἰ εικοσι καὶ πέντε δραχμαὶ χρυσοῦν

νόμισμα εν, παρά δὲ τοῖς Ἑλλησιν εἰκοσι δραχμῶν ὁ Δίων φησὶ τὸ χρυσοῦν ἀλλάσσεσθαι νόμισμα. Μετὰ δὲ ταῦτα Κελτικοῦ πολέμου κεκινημένου, αὐτὸς ὑπὸ τε γήρους καὶ νόσου κεκμηκὸς ἔχων τὸ σῶμα καὶ ἐκστρατεῦσαι μὴ οἶός τε ὦν, τὸν Τιβέριον πῆ μὲν ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἀναγκασθεὶς, πῆ δ' ὑπὸ τῆς Ἰουλίας ἀναπεισθεὶς, ἠδη γὰρ καὶ αὐτὴ ἐκ τῆς ὑπερορίας κατήχθη, υἰοθετήσατο, καὶ τὴν ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς ἐκστρατείαν ἐπέτρεψεν. ὑποπεύσας δὲ μὴ τι νεοχμῶση ὁ Τιβέριος ὑπερφρονήσας, καὶ τὸν Γερμανικὸν τὸν Δρούσου παῖδα εἰσεποίησατο. πράσسونτι δὲ ταῦτα ἄλλοι τε καὶ Γναῖος Κορνήλιος τοῦ μεγάλου Πομπηίου θυγατριδοῦς ἐπεβούλευσαν. μήτ' οὐν ἀποκτεῖναι σφᾶς ἐθέλων, οὐδὲν γὰρ ἐκ τῶν ἀπολλυμένων ἔώρα πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ κατορθούμενον, μήτ' ἀπολύσαι θαρρῶν, ἵνα μὴ καὶ ἄλλους ἐκ τούτου ἐφ' ἑαυτὸν ἐπισπάσῃται, οὐθ' ἡμέρας ἀφροντιστεῖν οὐτε νυκτὸς ἠδύνατο ἠρεμεῖν. ταῦθ' ἡ Λιβία 2.450 ὄρωσα ἠρετο αὐτὸν τί οἱ οὐ καθεύδει. ὁ δὲ "τίς α ν" εἶπεν "ὦ γύναι, κα ν ἐλάχιστον ἀτρεμήσειε, τοσοῦτους ἔχων ἐχθροὺς καὶ οὐτω συνεχῶς ἐπιβουλεύομενος;" ἡ δὲ πολλὰ μὲν περὶ τούτου διειλέχθη αὐτῷ, τελευταῖον δὲ γνώμην ἔδωκε θανάτῳ μὲν μηδένα τῶν τοιούτων τιμωρεῖσθαι, ἑτέρως δὲ πῶς αὐτοὺς σωφρονίζειν, ὥστε μηκέτι τοιοῦτόν τι ἐξαμαρτεῖν, καὶ μάλιστα συγγνώμη καὶ εὐποίαις. "οὐ γὰρ πείθειν ἢ ἀναγκάζειν" εἶπε "φιλεῖν τινα τὸ ξίφος δεδύνηται, ἀλλὰ τὸν μὲν κολαζόμενον ἀπόλλυσι, τὰς δὲ δὴ τῶν ἄλλων ψυχὰς ἄλλοτριῶν τοῦ κολάζοντος, ἐπεὶ μηδὲ φιλοῦσιν οἱ ἐδικαιώθησαν ἑτεροί, ἀλλ' ἀπεχθάνονται μᾶλλον οἱ φόβος καὶ αὐτοῖς ἐντεῦθεν ἐπήρηται." τοιαῦτα πολλὰ τῆς Λιβίας εἰπούσης ὁ Αὐγουστος ἐπέισθη αὐτῇ, καὶ πάντας ἀφήκε τοὺς ὑπαίτιους, λόγοις νουθετήσας αὐτούς· τὸν δὲ γε Κορνήλιον καὶ ὑπατον προσαπέδειξε. καὶ ὁ λοιπὸς δὲ τοῦ Αὐγούστου θυγατριδοῦς ὁ ἐκ τῆς Ἰουλίας τῷ Ἀγρίππᾳ τεχνεὶς, οὐ καὶ Ἀγρίππᾳν ἐκάλεσεν, εἰς ἐφήβους ἐγράφη. ὁ δὲ γε Τιβέριος τὰ τε τῶν πολέμων διώκει καὶ εἰς τὴν Ῥώμην συνεχῶς εἰσεφοῖτα, φοβούμενος μὴ ὁ Αὐγουστος ἄλλον τινὰ ἀπόντος αὐτοῦ προτιμήσῃ. κινήθων δὲ τῶν Δακῶν καὶ Σαυροματῶν καὶ ἄλλων Παννονικῶν ἔθνων, ὁ Τιβέριος πρὸς αὐτοὺς ἀνέστρεψεν ἐκ τῆς Κελτικῆς. καὶ τὸν Γερμανικὸν δὲ ὁ Αὐγουστος ἐκεῖ ἐπεμψεν, ὡς τάχα τοῦ Τιβερίου ταχέως αὐτῶν κρατῆσαι δεδυνημένου, ἐκουσίως δὲ τὸν καιρὸν τρίβοντος, ἵνα ἐν τοῖς ὀπλοῖς εἰρηδιὰ τὸν 2.451 πόλεμον. ἐπεμψε δὲ τὸν Γερμανικόν, οἱ ὁ Ἀγρίππας ἀπεκηρύχθη ὡς μὴ σωφρονιζόμενος· καὶ ἡ τε οὐσία αὐτοῦ τῷ στρατιωτικῷ ταμείῳ ἀπενεμήθη, κἀκεῖνος εἰς νῆσον περιωρίσθη. πολλὰ μέντοι καὶ ποιήσαντες οἱ Ῥωμαῖοι ἐν τοῖς τῶν ἔθνων τούτων πολέμοις, οὐ μείω δὲ καὶ παθόντες, τέλος τὰ μὲν ὁμολογία ὑπηγάγοντο, τὰ δὲ μάχαις ἐνίκησαν. ὁ δὲ Τιβέριος ἐς τὴν Ῥώμην ἐπανελήλυθε, καὶ αὐθις παρὰ τοῦ Αὐγούστου εἰς Δαλματίαν ἐστάλη ἀνταιρόντων ἐκεῖ τινῶν· οὐς μόλις μὲν καὶ σὺν κινδύνοις, τέως δ' οὐν ἐχειρώσατο, καὶ ὁ Γερμανικὸς ὁμοίως ἑτέρους. Καὶ ὁ μὲν πόλεμος οὐτος τοῦτο ἐσχικε τέλος, ἐκ δὲ Γερμανίας ἀγγελία κομισθεῖσα ἑορτάσαι τὰ νικητήρια τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐκώλυσε. ἐν γὰρ τῇ Κελτικῇ εἰχὼν αὐτῆς τινα οἱ Ῥωμαῖοι, οὐχ ὁμοῦ συγκείμενα, ἀλλὰ σποράδην ὡς ἐτυχε χειρωθέντα. καὶ στρατιῶται ἠσαν ἐκεῖ, καὶ πόλεις συνωκίζοντο, καὶ οἱ βάρβαροι πρὸς ἐθὴ Ῥωμαϊκὰ καὶ εὐκοσμίαν μετερρυθμίζοντο. ἔως μὲν οὐν κατὰ βραχὺ καὶ ὀδῶν τι ἐκ τῶν πατρίων μετήγοντο, οὐκ ἠχθοντο τῇ τοῦ βίου μεταβολῇ· ἐπεὶ δ' ὁ Οὐαρος ὁ Κυντίλιος τὴν ἡγεμονίαν τῆς Γερμανίας λαβὼν ἐσπευσε αὐτοὺς ἀθρόον μεταστῆσαι, καὶ ὡς δουλεύουσι σφίσι ἐπέταττε καὶ χρήματα ἐπραττεν, οὐκ ἠνέσχοντο, ἀλλὰ δεξάμενοι τὸν Οὐαρον, ὡς τὰ προσταττόμενα ποιήσαντες, πόρρω τοῦ Ῥήνου προήγαγον, καὶ πίστιν αὐτῷ παρέσχον ὡς καὶ ἄνευ στρατιωτῶν δουλεύσοντες. ὁ δὲ πιστεύσας οὐτε τὰ στρατεύματα ὡς ἐν πολεμῖα συνέϊχε καὶ ἄλλους ἀλλαχοῦ ἐπεμπε. θαρροῦντος οὐν αὐτοῦ καὶ μὴ τι δεινὸν ὑποπεύοντος ἐπανίστανται, καὶ ἀποκτείναντες τοὺς παρὰ σφίσι στρατιώτας

ἐπῆλθον αὐτῷ ἐν υ λαῖς δυσεκβάτοις ο ντι μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν 2.452 στρατιᾶς, καὶ ἑξάπινα σφᾶς διὰ τῶν λοχμωδεστάτων, ε μπειροὶ τούτων ο ντες, περιεστοίχισαν. καὶ πλεῖστα μὲν καὶ πλειστάκις ἐκάκωσαν, τέλος δὲ τῶν μὲν Ῥωμαίων ἀποβαλόντων πολλοὺς, τοῖς δὲ βαρβάροις αἰεὶ προστιθεμένων ὁμογενῶν ἑτέρων, ῥᾶον οἱ Ῥωμαῖοι κυκλοῦμενοι ἐφονεύοντο, ὡστε καὶ τὸν Ουαρον καὶ τοὺς λοιποὺς τοὺς λογιμωτάτους τρωθῆναι· οἱ φοβηθέντες μὴ ζωγηθῶσιν αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἀνεῖλον. τοῦτο δὲ γνόντες καὶ οἱ λοιποὶ, οἱ μὲν τὸν ἀρχοντα ἐμιμήσαντο, οἱ δὲ τὰ οπλα τιθέντες ἐπέτρεπον τῷ βουλομένῳ φονεύειν αὐτούς. ἐκόπτοντο οὐ ν ἀδεῶς, καὶ τὰ ἐρύματα πάντα κατέσχον οἱ βάρβαροι, ατερ ἑνός, περὶ ο ἀσχοληθέντες οὐτε τὸν Ῥῆνον διέβησαν οὐτ' ἐς τὴν Γαλατίαν εἰσέβαλον. ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνο χειρώσασθαι ἠδυνήθησαν, ἐπεὶ μήτε πολιορκεῖν ἠπίσταντο καὶ τοξόταις οἱ Ῥωμαῖοι συχνοῖς ἐχρῶντο, ἐξ ὧν καὶ ἀνεκόπτοντο καὶ πλεῖστοι ἀπώλλυντο. μετὰ δὲ τοῦτο πυθόμενοι φυλακὴν τοῦ Ῥῆνου τοὺς Ῥωμαίους ποιήσασθαι καὶ τὸν Τιβέριον σὺν βαρεῖ προσελαύνειν στρατεύματι, οἱ μὲν πολλοὶ ἀπανεστήσαν τοῦ ἐρύματος, οἱ δ' ὑπολειφθέντες ἀποστάντες αὐτοῦ, ὡστε μὴ αἰφνιδίως ἐπεξελεύσει τῶν ἐντὸς κακοῦσθαι, τὰς ὁδοὺς ἐτήρουν, σπᾶναι σιτίων αἰρήσειν ἠλπικότες αὐτούς. οἱ δ' ἐντὸς ο ντες Ῥωμαῖοι, εως μὲν εὐπόρουν τροφῆς, κατὰ χώραν ἐμενον, βοήθειαν προσδεχόμενοι· ὡς δ' οὐτε τις ἐπεκούρει αὐτοῖς καὶ λιμῷ συνείχοντο, ἐξῆλθον νύκτα τηρήσαντες χειμέριον, ἡσαν δὲ στρατιῶται μὲν ὀλίγοι, ἀσπλοὶ δὲ πολλοί, καὶ τὸ μὲν πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον φυλακτῆ 2.453 ριον τῶν βαρβάρων παρήλθον, πρὸς δὲ τῷ τρίτῳ γενόμενοι ἐφωράθησαν. καὶ πάντες α ν ἀπώλοντο ἡ καὶ ἐάλωσαν, εἰ μὴ περὶ τὴν τῆς λείας ἀρπαγὴν οἱ βάρβαροι ἐτράποντο, καὶ οἱ σαλπικταὶ τροχαῖόν τι συμβοήσαντες δόξαν παρέσχον ὡς ἐπικουρία τοῖς πολιορκουμένοις ἐλήλυθεν· εἰτα καὶ ὡς ἀληθῶς ἐπεκουρήθησαν. ὁ δὲ Τιβέριος διαβῆναι τὸν Ῥῆνον οὐκ ἐκρινεν, ἀλλ' ἠτρέμιζεν ἐπιτηρῶν μὴ οἱ βάρβαροι τοῦτο ποιήσωσιν. ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνοι διαβῆναι ἐτόλμησαν, γνόντες αὐτὸν παρόντα. μετὰ ταῦτα δὲ αὐτὸς καὶ ὁ Γερμανικὸς εἰσέβαλον εἰς τὴν Κελτικὴν καὶ τινα ταύτης κατέδραμον, οὐ μέντοι καὶ μάχη ἐνίκησαν οὐτε εθνος τι ὑπηγάγοντο, οτι μὴδ' ἡεἰ τις ἐς χεῖρας αὐτοῖς, καὶ οὐδ' αὐτοὶ τοῦ Ῥῆνου πόρρω προήλθοσαν, δεδιότες μὴ καὶ αὐθις σφαλῶσιν, ἀλλ' αὐτοῦ που μέχρι τοῦ μετοπώρου διατρίψαντες ἐπανῆλθον. Ὁ Αὐγουστος δὲ τὰ τῆς μοναρχίας διοικῶν καὶ ὑπὲργηρῶς ἡδη γενόμενος τὸν μὲν Γερμανικὸν ὑπατεύσαντα πρὸ τοῦ στρατηγῆσαι παρακατέθετο τῇ βουλῇ, τὴν δὲ τῷ Τιβερίῳ. ἵπποδρομίας δὲ τελομένης ἐν τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ ἐμμανῆς τις ἀνὴρ ἐκάθισεν ἐς τὸν δίφρον τὸν τῷ Ἰουλίῳ Καίσαρι ἀνακείμενον καὶ τὸν ἐκείνου στέφανον περιέθετο· ο πάντας ἐτάραξεν ὡς εἰς τὸν Αὐγουστόν τι σημαῖνον. ἀλλὰ καὶ τέρατα πρὸς τοῦτο φέροντα προσέπεσε πλείονα. ο τε γὰρ ἡλιος ἀπας ἐξέλιπε καὶ τοῦ οὐρανοῦ πολὺ πυρῶδες φαινόμενον καίεσθαι εδοξε καὶ ἀστέρες κομῆται καὶ αἱματώδεις ὠφθησαν· βουλῆς 2.454 τε ἐπὶ τῇ νόσῳ αὐτοῦ ἐπαγγελθείσης, ἰν' εὐχὰς ποιήσωσιν, κεκλεισμένον εὐρητο τὸ συνέδριον· καὶ κεραυνὸς εἰς εἰκόνα αὐτοῦ ἐμπεσὼν τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ ὀνόματος τοῦ Καίσαρος ἠφάνισε. ταῦτα μὲν οὐ ν ζῶντος ετι αὐτοῦ προεφάνη· ὁ δὲ νοσήσας ἐν Νώλῃ μετήλλαξε τῇ ἐννεακαιδεκάτῃ τοῦ Αὐγούστου μηνός, ζήσας εξετη καὶ ἑβδομήκοντα, τριάκοντα καὶ τεσσάρων ἐνδεουσῶν ἡμερῶν, μοναρχήσας δὲ ἀφ' οὐ πρὸς τῷ Ἀκτίῳ ἐνίκησεν ἐνιαυτοὺς πρὸς τέσσαρσι τεσσαράκοντα. ὑπωπτεύθη μέντοι ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἡ Λιβία, οτι πρὸς τὸν Ἀγρίππαν ὁ Αὐγουστος λάθρα ἐς τὴν νῆσον διέπλευσεν, ε νθα μετὰ τῆς Ἰουλίας τῆς μητρὸς πεφυγάδευτο. δεῖσασα γὰρ μὴ καταλλαγεῖς ἐπὶ τῇ μοναρχίᾳ αὐτὸν καταγάγῃ, σὺκά τινα ἐπὶ δένδροις ετι ο ντα, ἐξ ὧν ὁ Αὐγουστος αὐτοχειρίᾳ συκάζειν εἰώθει, φαρμάξαι λέγεται, καὶ αὐτὴ μὲν τὰ ἀφάρμακτα ἠσθιεν, ἐκείνῳ δὲ τὰ πεφαρμαγμένα προσέβαλεν. ετι οὐ ν οὐτως ετι τ' αλλῶς ἀρρωστήσας τότε τοὺς ἐταίρους συνήθροισε καὶ ἀ ἠβούλετο τούτοις

διαλεχθείς τέλος εφη οτι "τὴν Ῥώμην πηλίνην παραλαβὼν λιθίνην ὑμῖν καταλείπω," τὸ τῆς ἀρχῆς ἰσχυρὸν τοῦ λόγου ἐνδεικνυμένου. οὐ μέντοι τὸν θάνατον αὐτοῦ αὐτίκα ἢ Λιβία ἐξέφηνε, φοβηθεῖσα μή τι νεωτερισθῆ, ἐν Δαλματία τοῦ Τιβερίου διάγοντος, ἀλλὰ συνέκρυπεν αὐτὸν μέχρις ἐκεῖνος ἀφίκετο. ἀνακομισθέντος δὲ τοῦ σώματος αὐτοῦ εἰς τὴν Ῥώμην, τὰς διαθήκας αὐτοῦ ὁ Δροῦσος ἐκ τῶν ἀειπαρθένων τῶν τῆς Ἑστίας ἱερείων, αἱς παρετέθειντο, εἰληφὼς εἰς τὸ συνέδριον εἰσήνεγκε, καὶ τὰς 2.455 σφραγίδας οἱ κατασημνημένοι ἐπεσκέψαντο, καὶ ἀνεγνώσθησαν ἐν ἐπηκόῳ τοῦ συνεδρίου. ἐκομίσθη δ' εἰς τὸ συνέδριον καὶ βιβλία αὐτοῦ τέσσαρα, ὡς τὸ μὲν ἐν τὰ περὶ τῆς ταφῆς διετάττετο, τὸ δ' ἐτερον τὰς πράξεις αἱς εἰργαστο διεξήκει, τῷ δὲ τρίτῳ τὰ τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰ τῶν προσόδων καὶ τῶν ἀναλωμάτων τῶν δημοσίων συνέταξε καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐν τοῖς θησαυροῖς χρημάτων, τὸ δὲ γὰρ τέταρτον ἐντολὰς περιεῖχε τῷ Τιβερίῳ καὶ τῷ κοινῷ ἐπισκήψεις. τούτων δ' ἀναγνωσθέντων ἡ ἐκφορὰ γέγονε καὶ ἐπιτάφιοι ἐρρήθησαν παρὰ τε τοῦ Δρούσου καὶ παρὰ τοῦ Τιβερίου· εἰτα ἐκαύθη τὸ σῶμα αὐτοῦ. καὶ πένθος τότε μὲν οὐ πολλοί, ὡς στερὸν δὲ πάντες ἐσχον, μεμνημένοι οτι τε πᾶσιν εὐπρόσοδος ἦν καὶ πολλοῖς ἐπήκει ἐς χρήματα, καὶ οτι λίαν ἐτίμα τοὺς φίλους καὶ χάριτας ὡμολόγει τοῖς αὐτὸν διορθουμένοις ἐφ' οἷς ἐσφάλλετο· ὡς περ καὶ τῷ Ἀθηνοδῶρῳ ἀνδρὶ σοφῷ ἐπὶ τοιαῦτα αἰτία. Εὐκατάφορος πρὸς τὰ ἀφροδίσια ἦν, καὶ οἱ γυναῖκες ἐκομίζοντο αἱς ἐβούλετο ἐν καταστέγοις φορεῖσι καὶ οὕτως εἰς τὸν αὐτοῦ εἰσήγοντο θάλαμον, ἐκεῖνος δὲ ταύτας ἐξῆγγε τε καὶ ἐκέχρητο. ἠράσθη γοῦν ποτε γυναικὸς καὶ ἐπεμψε λαβεῖν αὐτήν. ἐν τούτῳ δὲ ὁ Ἀθηνοδῶρος, τῷ τῆς γυναικὸς ἐκείνης ἀνδρὶ συνήθησεν, ἐτυχεν ἀπελθὼν τὸν φίλον ὀψόμενος, καὶ ἀσχάλλοντα εὐρῶν κάκεινον καὶ τὴν γυναῖκα, οὐ γὰρ ἠδύνατο ἀντιστῆναι, τὴν αἰτίαν τῆς λύπης ἐπύθετο. καὶ μαθὼν ἠρεμεῖν αὐτοὺς ἐκέλευσεν· αὐτὸς γὰρ ἀπελθεῖν εφη πρὸς τὸν Αὐγουστον καὶ τὴν αὐτοῦ ἀποστρέψαι ὁρμήν. καὶ κομισθέντος τοῦ καταστέγου δίφρου ὡς τῆς γυναικὸς ἐν αὐτῷ εἰσελεσομένης, εἰσήλθεν ὁ Ἀθηνοδῶρος, καὶ ξίφος 2.456 λαβὼν καὶ κατακαλυφθῆναι τὸν δίφρον ἀκριβῶς ἐπιτάξας οὕτως πρὸς τὸν τοῦ Αὐγούστου κεκόμιστο θάλαμον. ἐκεῖνου δὲ τὸν δίφρον ἀποκαλύπτοντος ξιφῆρης ἐκπεπήδηκεν εἰπὼν "εἰτα οὐ φοβῆ μή τίς σε οὕτως εἰσελθὼν ἀποκτείνῃ;" ὁ δ' Αὐγουστος οὐ μόνον οὐκ ὠργίσθη οὐδ' ἐκάκισε τὸν Ἀθηνοδῶρον, ἀλλὰ καὶ χάριν ἐγὼν αὐτῷ καὶ σωφρονέστερος γέγονε. διὰ ταῦτα τοῖνυν καὶ ἄλλα δὲ πλείω ἐπόθουν αὐτόν, καὶ οτι τοῦ Τιβερίου μετ' αὐτὸν μοναρχήσαντος οὐχ ὁμοίου ἐπειράθησαν. Ἐν δὲ τῷ τεσσαρακοστῷ δευτέρῳ ετει τῆς Αὐγούστου μοναρχίας ἐτέχθη ἐνανθρωπήσας ὁ κύριος ἡμῶν καὶ θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον, ὁς ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ καὶ πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ ετη αὐτὸν ἱστορεῖ μοναρχῆσαι, τῶν ἄλλων τέσσαρα ἐπὶ τεσσαράκοντα τὰ τῆς μοναρχίας αὐτοῦ ἀριθμούντων ετη. γίνεται δὲ ἡ διαφωνία ἐντεῦθεν, οτι οἱ μὲν ἄλλοι τὴν μοναρχίαν ἐλογίζοντο Καίσαρι ἐξότου ναυμαχία ἐνίκησε τὸν Ἀντώνιον ἐν Ἀκτίῳ, ὅτε καὶ ὡς ἀληθῶς ἐμονάρχησε, μόνος τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων γενόμενος κύριος, ὁ Εὐσέβιος δὲ καὶ τὸν χρόνον, ὅν συνῆρξε τῷ Ἀντωνίῳ τῇ μοναρχίᾳ προστίθισιν, ὡς καὶ τότε τοῦ Αὐγούστου ὁσα ἐβούλετο πράττοντος, ἐκεῖνου τῇ Αἰγύπτῳ σχολάζοντος καὶ τῷ τῆς Κλεοπάτρας δουλεύοντος ἐρωτι, δι' ὅν καὶ ἀπώλετο. οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ δευτέρῳ ετει τῆς μοναρχίας τοῦ Καίσαρος ἰστόρησεν ὁ Εὐσέβιος τὸν Χριστὸν γεννηθῆναι τὸ κατὰ σάρκα. εἰ γὰρ τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρας φαίημεν τοὺς τῆς 2.457 μοναρχίας ἐνιαυτοὺς γενέσθαι τοῦ Καίσαρος, οὐ κατὰ τὸ τεσσαρακοστὸν δευτέρον ετος ἢ ἐπιφάνεια γέγονε τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἰκοστὸν ενατον ετος συμβαίνει τεχθῆναι τὸν κύριον. ὡς γὰρ ὁ θεσπέσιος εὐαγγελιστῆς Λουκᾶς ἱστορεῖ, ἐν ετει πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος τὸν Χριστὸν ὁ Ἰωάννης ἐβάπτισε·

τριάκοντα δ' η ν έτων ο τε έβαπτίσθη, κατά τόν αυτόν εύαγγελιστήν· ω στε λοιπόν τούς μέν πεντεκαίδεκα τών τριάκοντα ένιαυτών έκ τών τής αύταρχίας του Τιβερίου χρόνων λαμβάνεσθαι, τούς δέ γε λοιπούς πεντεκαίδεκα έκ τών του Αύγουστου τεσσαράκοντα και τεσσάρων καταλογίζεσθαι. συμβαίνει τούτων τούς έξ αυτών περιλιμπανομένους έννά ειναι και ει κοσιν. έν γούν τώ είκοστώ ένάτω τής άκριβοϋς μοναρχίας του Καίσαρος Αύγουστου καταλαμβάνεται τεχθηναι τώ κατά σάρκα έκ τής άειπαρθένου και άγίας Μαρίας τής θεοτόκου τόν κύριον. 3.1' Ο μέν ου ν Αυγουστος άπεβίω ως ει ρηται, τήν δέ μοναρχίαν ό Τιβέριος διεδέξατο. ος εύπατρίδης μέν η ν και πεπαίδευτο, τήν δέ γνώμην η ν ποικιλώτατος, έναντίους τή προαιρέσει τούς λόγους ποιούμενος. ω ν γάρ έβούλετο τάναντία ε λεγεν, αλλα μέν κεύθων ένι φρεσίν, αλλα δέ λέγων· και όργίζεσθαι προσποιούμενος έν οι ς οϋκ ώργίζετο, και έν οι ς έθυμοϋτο σχηματιζόμενος έπιείκειαν· και ως οικειότατον έώρα τόν ε χθιστον, και ως άλλοτριωτάτω προσεφέρετο τώ φιλάτω. και οϋκ ήξίου τοίς αλλοίς δήλον ει ναί οί τώ φρόνημα, τούτο προσήκειν τώ αύταρχούντι φρονών. και ει τε τις ήναντιοϋτο οι ς ε λεγεν ει τε μήν και συνήνει, μεμίσητο. Τέως δ' ου ν είς τά στρατόπεδα και είς τά ε θνη πάντα ως αύτοκράτωρ αύτίκα έπέστειλε, μη λέγων αύτοκράτωρ ει ναι· ψηφισθέν γάρ αύτώ και τούτο μετά τών αλλων όνομάτων οϋκ έδέξατο. και τά τής άρχής διοικων α παντα, μηδέν αύτης δεΐσθαι ε λεγε, και ταύτης έξίστασθαι έκομψεύετο και δια τήν ήλικίαν ε ξ γάρ και πενήκοντα έτων η ν, και δι' άμβλυωπίαν· πλειστον γάρ έν σκότει βλέπων έλάχιστα τήν ήμέραν έώρα. ει τα κοινωνούς η τει τής άρχής και συνάρχοντας, οϋδέν τούτων ποιησαι μέλλον, άλλ' 3.2 ο τι τε υ πουλον ει χεν ηθος και ο τι και τά στρατεύματα τά τε έν Παννονία και έν Γερμανία ύπόπτει, και τόν Γερμανικόν έδεδεί τής Γερμανίας α ρχοντα τότε και τοίς στρατιώταις φιλούμενον. και δια ταϋτα οϋδέν ως αύτοκράτωρ ε πραττε φανερώς, άλλά και νοσείν προσποιούμενος οικουρων η ν και διέμελλεν, ι ν' έλπίδι του έκόντα τήν άρχήν αφήσειν αυτόν μή τί τινες νεοχμώσωσι, μέχρις ου τής ήγεμονίας έγκρατής δια πάντων έγένετο. τόν μέν ου ν' Αγρίππαν αύτίκα πέμψας άπέκτεινε, του Αύγουστου, ως ει ρηται, ο ντα θυγατριδοϋν έξ' Ιουλίας και του 'Αγρίππου· τόν δέ Γερμανικόν λίαν έφοβεΐτο. Έθορύβησε δέ και τώ έν τή Παννονία στρατεύμα, ως και κατά του α ρχοντος αυτών όρμησαι. ει τα τών θρασυτέρων και πρωταιτίων κολασθέντων κατέστησαν οί λοιποί. οί δέ έν τή Γερμανία τόν τε Τιβέριον έκακηγόρησαν και τόν Γερμανικόν έπεκάλεσαν αύτοκράτορα. εκείνου δέ τώ ξίφος σπασαμένου ως έαυτον άναιρήσοντος ει ς τις τών στρατιωτών τώ έαυτου ξίφος άνατεΐνας "τούτο" ε φη "λάβε· όξύτερον γάρ έστιν." ό ου ν Γερμανικός του κτεΐναι μέν έαυτον άπέσχετο ι να μη μάλλον στασιάσωσι, γράμματα δέ ως έκ του Τιβερίου πεμφθέντα πλασάμενος δωρεάς αυτοίς διδόντα και αλλα τινά ύπισχνούμενα τήν στάσιν τότε κατέπαυσεν. υ στερον δέ πρεσβευτών παρα του Τιβερίου πεμφθέντων γνόντες τώ του Γερμανικου στρατήγημα και ύποπτεύσαντες τούς πρέσβεις άνατρέψοντας η κειν τά ύπ' εκείνου έπηγγελμένα, έθορύβησαν αυθις και κατά τών πρέσβων ω ρμησαν. και τήν του Γερμανικου γυναικα τήν' Αγριππΐναν, τής του Καίσαρος θυγατρός τής' Ιουλίας και του' Αγρίππου παιδα γεγонуΐαν, συνέλαβον, και τόν υΐον 3.3 αυτου Γάιον· και τήν μέν' Αγριππΐναν έγκύμονα ου σαν αφήκαν αυτώ, κατείχον δέ τόν υΐόν. ως δ' οϋδέν η νυον, ήσύχασαν και αυτοί. και ό μέν δυνάμενος τήν αύτοκράτορα λαβεΐν άρχήν οϋκ ήθέλησεν, ό δέ Τιβέριος κατά μέν τώ φαινόμενον έπήνει αυτόν παρα τή βουλή, παρ' έαυτώ δέ και λίαν ύπόπτει και έδεδεί αυτον ως έγκεχειρισμένον στρατεύματα. 'Ως δ' οϋδέν ε τι νεώτερον ήγγέλλετο, τήν άρχήν οϋκέτι ειρωνευόμενος ύπεδέξατο. και μέχρις ό Γερμανικός περιήν, οϋδέν καθ' έαυτον ε πραττεν, άλλά πάντα είς τήν γερουσίαν εισέφερε, και οϋδέ αύτοκράτωρ καλεισθαι παρα του η μόνων τών στρατιωτών ήξίου, Καίσαρ δέ

καὶ Γερμανικὸς καὶ πρόκριτος τῆς γερουσίας ὠνομάζετο, ἠυχτό τε τοσοῦτον καὶ ζῆσαι καὶ ἀρξαι χρόνον ὁσον ἂν τῷ δημοσίῳ συμφέρη, καὶ διὰ πάντων δημοτικὸς δοκεῖν ἐσπευδε, καὶ ἐλάχιστα εἰς ἑαυτὸν δαπανῶν πλείστα ἐς τὸ κοινὸν ἀνήλισκε. τὰ πεπονηκότα τε ἀνορθῶν καὶ ἐπικοσμῶν, τὰς τῶν ἀρχῆθεν οἰκοδομησάντων αὐτὰ κλήσεις σφίσιν ἐπέγραφε, καὶ πόλεσι καὶ ιδιώταις ἐπήρκει, καὶ τῶν βουλευτῶν συχνοὺς πενομένους ἐπλούτισε, καὶ τὰ δωρούμενα εὐθύς ὀρώντος αὐτοῦ ἠριθμεῖτο, ἵνα μὴ οἱ δοτῆρες νοσφίζωνται τι αὐτῶν, εἰδὼς τοῦτο ἐπὶ τοῦ Αὐγούστου γινόμενον. καὶ οὐτε ἀπέκτεινέ τινα διὰ χρήματα οὐτ' οὐσίαν τότε ἐδήμευσεν οὐδενός, οὐδ' ἐξωτι τῶν νενομισμένων ἠργυρολόγησεν. Αἰμιλίῳ γοῦν χρήματα πλείω παρὰ τὸ διατεταγμένον πέμπαντι ἀντεπέστειλεν ὅτι "κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα, ἀλλ' οὐκ ἀποξυρᾶσθαι βούλομαι." καὶ εὐπρόσδοτος καὶ εὐπροσήγορος ἦν, τοὺς τε ἀρχοντας ὡς ἐν δημοκρατίᾳ ἐτίμα καὶ τοῖς ὑπάτοις ὑπανίστατο, καὶ τοῖς ἐταίροις ὡς ἐν ιδιωτείᾳ συνῆν, νοσοῦντάς τε 3.4 ἐπεσκέπτετο, μηδεμίαν φρουρὰν ἐπαγόμενος· καὶ ἐπὶ τινι αὐτῶν τελευτήσαντι αὐτὸς ἀνέγνω τὸν ἐπιτάφιον. καὶ τὴν μητέρα τὴν Λιβίαν ὁμοίως προσφέρεσθαι πᾶσιν ἐκέλευεν. ἡ δὲ πάνυ ὠγκωτο, καὶ αἰ τοῦ Τιβερίου ἐπιστολαὶ χρόνον τινὰ καὶ τὸ ἐκείνης ὀνομασίᾳ, τὰ τε ἄλλα πάντα ὡς αὐταρχοῦσα διοικεῖν ἐπεχείρει, καὶ οὐκ ἐξῆσεν ἀρχεῖν, ἀλλὰ καὶ πρεσβεύειν αὐτοῦ ἠθέληεν, αὐτὴ ποιῆσαι αὐχοῦσα αὐτὸν αὐτοκράτορα. ὁ δὲ ἠχθετο πρῶτον αὐτῆ· εἰ ταῦν μὲν δημοσίων αὐτὴν ἐπαυσε, τὰ δ' οἱ κοινὰ διοικεῖν ἀφήκεν· ὡς δὲ κἂν τούτοις ἦν ἐπαχθῆς, ἀπεδήμει καὶ αὐτῆς ἐξίστατο. σωφρονέστατά τε χρόνον τινὰ διῆγε, καὶ ἀλλοὺς δ' ἐκόλαζεν ἀσελγαίνοντας, καὶ τῷ Δρούσῳ δὲ τῷ υἱῷ, ὁ δὲ ἐξ Ἀγριππίνης τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναικὸς ἐσχηκε, καὶ ἀσελγεῖ τυγχάνοντι καὶ ὠμῶ, ἐπέτιμα καὶ ἠχθετο. καὶ ποτε αὐτῷ εἰπεν ὅτι "ζώντος ἐμοῦ οὐτε βίαιον οὐθ' ὕβριστικόν τι πράξεις· ἂν δέ τι καὶ τολμήσης, οὐδὲ τελευτήσαντος."

Οὐτω ταῦτα καὶ τὰ ἄλλα μέχρις ὅτου Γερμανικὸς ἐζη ἐποίει· μετὰ δὲ τοῦτο συχνὰ τούτων μετήλλαξε. μήπω γὰρ τῶν παρὰ τοῦ Αὐγούστου τῷ δήμῳ καταλελειμμένων δοθέντων, ἐπεὶ νεκρὸς διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐξεφέρετο, καὶ προσελθὼν τις εἰς τὸ σὺν αὐτῷ ἐψιθύρισε, καὶ ἐρωτηθεὶς ὅτι εἰρηκεν, ἐντετάλθαι εἴφη τῷ Αὐγούστῳ εἰπεῖν ὅτι οὐδέπω οὐδὲν ἐκομίσαντο, τὸν μὲν αὐτίκα ἀπέκτεινε, καὶ εἰπεν ὡς ἐπισκώπτων, ἵνα αὐτάγγελος αὐτῷ γένηται, τοῖς δ' ἄλλοις τὰ καταλελειμμένα διένειμε. τοῦ δ' ἐγγόνου αὐτοῦ, ὁ δὲ ἐκ τοῦ Δρούσου εἰχε, θανόντος, οὐδεμιᾶς τῶν συνήθων 3.5 ἀπέσχετο πράξεως, μὴ δεῖν διὰ τοὺς οἰχομένους τὰ τῶν ζώντων λέγων προῖεσθαι. Κλήμης δὲ τις τοῦ Ἀγρίππου γεγωνὸς δοῦλος καὶ προσεοικὼς αὐτῷ ἐπλάσατο αὐτὸς ὁ Ἀγρίππας εἶναι· καὶ εἰς τὴν Γαλατίαν ἐλθὼν πολλοὺς μὲν ἐκεῖ, πολλοὺς δὲ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ προσεποιήσατο, καὶ τέλος ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὠρμησεν ὡς τὴν παπῶν μοναρχίαν ἀποληψόμενος. χειρωσάμενος δ' ὁ μὲν αὐτὸν ὁ Τιβέριος διὰ τινῶν τὰ ἐκείνου προσποιησάντων φρονεῖν, καὶ βασιλεύσας, ἵνα περὶ συνιστόρων τι μάθη, ἐπεὶ μηδὲν ἐξελάλησεν, ἠρετο αὐτὸν "πῶς Ἀγρίππας ἐγένου;" καὶ ὁ ἀπεκρίνατο ὅτι "οὐτως ὡς καὶ σὺ Καῖσαρ." τὴν δὲ γυναῖκα Ἰουλίαν οὐτε ἐπανήγαγεν ἐκ τῆς ὑπερορίας ἦν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς τοῦ Αὐγούστου κατεδικάσθη δι' ἀσελγίαν, ἀλλὰ καὶ κατέκλεισεν αὐτήν, ὡς ὑπὸ κακουχίας καὶ λιμοῦ φθαρῆναι. πολλῶν τε αὐτὸν ἀξιούντων τὸν Νοέμβριον μῆνα, οὐ τῆς ἐκτῆς ἐπὶ δεκάτης γεγέννητο, Τιβέριον ἐξ αὐτοῦ καλεῖσθαι, "καὶ τί" εἴφη "ποιήσετε ἂν δεκατρεῖς Καίσαρες γένωνται;" Ἐν τούτοις ὁ Γερμανικὸς ἐτελεύτησεν ἐν Ἀντιοχείᾳ, καταγοητευθεὶς τε καὶ φαρμαχθεὶς ὑπὸ Πείσωνος. ὅσα τε γὰρ εὐρέθη ἀνθρώπεια κατορωρυγμένα ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐν ἡ κατώκει. καὶ μολίβδινοι ἐλασμοὶ ἀράς τινος μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐχοντες. ὅτι δὲ καὶ φαρμάκῳ ἐφθάρη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐξέφηθεν εἰς τὴν ἀγορὰν κομισθὲν καὶ τοῖς παροῦσι δειχθὲν. θανόντος δὲ ὁ μὲν Τιβέριος καὶ ἡ Λιβία ἠσθησαν, οἱ δ' ἄλλοι σφοδρότατα ἠλγησαν. κάλλιστος μὲν γὰρ τὸ σῶμα, ἀριστος δὲ τὴν ψυχὴν ἐφυ,

παιδεία τε α μα και ανδρεία εν πολέμοις εϋδοκιμῶν ημερώτατα τοις 3.6 υπ' αυτον προσεφερετο, και μεγα δυναμενος, α τε Καϊσαρ, εξ ι σου τοις ασθενεστατοις εσωφρονει, και ου τε τι προς τον Δρουσον επιφθονον ου τε προς τον Τιβεριοι ενποιει επιβουλον, και δυναμενος παρα τε των στρατιωτων εκοντων και της βουλῆς και του δημου την αρχην την αυτοκράτορα ληψεσθαι ουκ ηθελησεν. ο δε Πεισων χρονω υστερον εις την Ρωμην ανακομισθεις, και επι τῳ φονω του Γερμανικου εις το βουλευτηριον υπ' αυτου του Τιβεριου εισαχθεις διακρουομενου την υποψιαν την επι τη φθορα του Γερμανικου, και αναβολην αιτησας, εαυτον κατεχρησατο. επι τρισι δε υιοις ο Γερμανικος ετελευτησεν, ους ο Αυγουστος εν ταϊς διαθηκαις αυτου Καϊσαρας ωνομασε. τουτων ο πρεσβυτατος Νερων κατα τον χρονον εκεινον τοις εφηβοις κατηριθμηθη. μεχρι μεν ου ν του χρονου τουτου πλειστα χρηστα ο Τιβεριος επραξε και βραχεια εξημαρτεν, επει δ' ο Γερμανικος εκποδων οι εγενετο, κατ' ολιγον ηλλοιωτο. τα τε γαρ αλλα αγριως ηρχε και τοις εις αυτον η την μητερα η τον Αυγουστον πραξασι τι η ειπουσιν ανεπιτηδειον απηνως ως ασεβησασι προσεφερετο, και εις τους υπονοηθεντας επιβουλευειν αυτω απαραιτητος ην. ηδη δε και ενδεικνυμενος τισιν ο τι βουλεται τεθανααι τινας, δι' εκεινων σφας απεκτινυσε, και ουκ ελάνθανε ταυτα ποιων. εξηταζε τε των δυνατων εκαστου την ημεραν και την ωραν εν η εγεγεννητο, και ουτω το πεπρωμενον εκαστω εξηρευνα' ωστε και τῳ Γαλβα τῳ μετα ταυτα αυταρχησαντι απαντησας εφη "και συ ποτε της ηγεμονιας γευση." εφεισατο δε αυτου, λεγων ο τι εν γηρα και μετα πολυ της τελευτης αυτου αρξει. ει τα μετα του Δρουσου υπατευσεν ο Τιβεριος, οθεν πολλοι τον 3.7 ολεθρον εκ τουτου του Δρουσου προεμαντευσαντο' ου γαρ εστιν οστις των συνυπατευσαντων αυτω ου βιαίως απεθανε. μετα ταυτα γαρ φαρμακω διωλετο. Σηιανος γαρ τις μεγα παρα τῳ Τιβεριω δυνηθεις και υπερογκος γεγονως, πξ αυτω ποτε εντεινας κακ τουτου δεϊσας κακεινον και τον Τιβεριοι, α μα και προσδοκησας, αν τον Δρουσον κατεργασηται, ραον μεταχειρισασθαι τον Τιβεριοι, φαρμακον τι αυτω δια τινων θεραποντων αυτου και δια της γυναικος, ην Ιουλιαν, ετεροι δε Λιβιαν γραφουσι, και γαρ εμοιχευεν αυτην, εδωκεν. ο μεν ου ν ου τως διωλετο, ο δε γε Τιβεριος εις το συνεδριον αφικόμενος εκεινον τε απωδύρατο και τον Νερωνα τον τε Δρουσον τους του Γερμανικου παιδας τη γερουσια παρακατεθετο, και το σωμα του Δρουσου προυτεθη επι του βηματος' και ο Νερων γαμβρος αυτου ων επαϊνους επ' αυτω ειπεν. ο δε δη θανατος αυτου πολλοις αιτιος θανατου εγενετο ως εφησθεισι τη απωλεια αυτου. πολλοι τε γαρ και αλλοι διωλοντο και η Αγριππινα μετα των παιδων αυτης, του νεωτατου χωρις. πολλα γαρ κατ' αυτης ο Σηιανος παρωξυνη τον Τιβεριοι, προσδοκησας εκεινης μετα των τεκνων απολομενης τη τε Λιβια συνοικησειν τη του Δρουσου γυναικι, ης ηρα, και το κρατος εζειν, μηδενος τῳ Τιβεριω διαδοχου τυγχανοντος' τον γαρ υιιδουν εμισει ως και μοιχιδιον. και αλλους δε πολλους επι αλλαις και αλλαις αιτιαις, ταϊς δε γε πλειοσι πεπλασμεναις, και εφυγαδευσε και διεφθειρε, και τινα οτι τα του Καϊσαρος και τα του Αυγουστου ιστορησε, καιτοι μη τι κατ' εκεινων συγγεγραφοτα, εκολασε, και το συγγραμμα οπου δη και ευρεθη κατεκαυσεν, οτι μη εκεινους εσεμνυσε. πλειονας δε ως αυτον βλασφη3.8 μουντας διεφθειρε. και τις Σαβινος επι τοιαυτη κατηγορηθεις αιτια εις το δεσμοτηριον καθειρχθη, ει τα και εφονευθη, και το σωμα αυτου εις τον ποταμον ερριφη. και δεινον μεν τουτο και καθ' εαυτο α πασιν ην, εδεινωσε δ' αυτο επι πλειον κυων τις του Σαβινου, συνεισελθων τε αυτω εις το δεσμοτηριον και αποθανοντι παραμεινας και εις τον ποταμον ριφεντι συνεισεσων. ταυτα ταυτη εγενετο, και εκ πολλων ολιγα ιστορηται. Η δε Λιβια υπεργηρωσ γεγонуια μετηλλαξεν, εξ ζησασα ετη και ογδοηκοντα. και ου τε νοσοϋσαν αυτην ο Τιβεριος επεσκεψατο ουτ' αποθανουσαν ετιμησε, πλην μονης εκφορας και εικονων τινων. αλλα προς διαβολην

τοῦ Τιβερίου πένθος ταῖς γυναίξιν ἢ βουλή παρ' ο λον ἐνιαυτὸν ἐπ' αὐτῇ ἐψηφίσατο· καὶ ο τι πολλοὺς αὐτῶν ἐσεσώκει καὶ παῖδας πολλῶν ἐτετρόφει κόρας τε πλείοσιν ἐξεδεδώκει, καὶ ἄλλας τιμὰς ἐκείνῃ ἀπένειμαν. οὐδὲν δὲ τῶν τισι καταλειφθέντων ὑπ' ἐκείνης δέδωκεν ὁ Τιβέριος. ἀπομνημονευτέον δὲ καὶ τῶν παρ' ἐκείνης εἰρημένων ἐνίων. λέγεται ο τι γυμνοὺς ποτε ἀνδρας αὐτῇ ἀπαντήσαντας, καὶ μέλλοντας διὰ τοῦτο θανατωθῆναι, ε σωσεν εἰπούσα ο τι "οὐδὲν ἀνδριάντων ταῖς σωφρονούσαις οἱ τοιοῦτοι διαφέρουσιν." ἐρομένου δὲ τινος αὐτὴν "πῶς καὶ τί δρῶσα τοῦ Αὐγούστου κατεκράτησας;" ἀπεκρίνατο ο τι "αὐτῇ τε ἀκριβῶς σωφρονούσα καὶ πάντα τὰ δοκοῦντα αὐτῷ ἠδέως ποιούσα, καὶ μηδὲν τῶν ἐκείνου πολυπραγμονούσα, καὶ τὰ ἀφροδίσια αὐτοῦ ἀθύρματα μὴτ' ἀκούειν μὴτ' αἰσθάνεσθαι προσποιουμένη." Τὸν δὲ Σηιανὸν ὁ Τιβέριος ἐπὶ μέγα δόξης ἐπάρας, καὶ κηδεστὴν ἐπὶ Ἰουλίᾳ τῇ τοῦ Δρούσου θυ3.9 γατρι ποιησάμενος, υ στερον ε κτεινε, τῆς γερουσίας αὐτοῦ καταψηφισαμένης θάνατον σπουδῇ αὐτοῦ. καὶ τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἐρριμμένῳ τὸ πλῆθος ἐνύβριζεν, ε ι τα εἰς τὸν ποταμὸν ἐνέβαλε. τὰ τε παιδία αὐτοῦ κατὰ δόγμα ἀπέθανε, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἑαυτὴν διεχρήσατο. καὶ ἄλλοι δι' ἐκείνον ἀπώλοντο, οἱ μὲν ἑαυτοὺς ἀνελόντες, οἱ δὲ ὑφ' ἐτέρων ἀναιρεθέντες. Τιβέριος δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ διὰ τοὺς ε ρωτας, ο ι ς ἀσελγῶς τε καὶ ἀναιδῶς ἐχρήτο, τῶν εὐγενεστάτων καὶ ἀρρένων καὶ θηλειῶν, διεβάλλετο, καὶ διὰ τὸν τῆς Ἀγριππίνης τοῦ τε Δρούσου θάνατον ἐς ὠμότητα ἐλοιδορεῖτο. δοκοῦντες γὰρ οἱ ἀνθρωποι ὑπὸ τοῦ Σηιανοῦ πάντα τὰ κατ' ἐκείνων πρότερον γίνεσθαι, ὡς κάκεινους κτανθῆναι ε μαθον μετὰ τὴν ἐκείνου φθοράν, ὑπερήλγησαν. τὸν δὲ δὴ Γάιον τὸν νεώτερον τῶν τοῦ Γερμανικοῦ παίδων ταμίαν ἀπέδειξε. τὸν γὰρ ε γγονον τὸν Τιβέριον, ο τι τε παιδίον η ν καὶ ο τι μὴ ε ι ναι τοῦ Δρούσου παῖς ὑπωπτεύετο, παρεώρα, τῷ Γαίῳ δὲ ὡς καὶ μοναρχήσοντι προσεῖχεν. ἡγνόει γὰρ οὐδὲν τῶν κατὰ τὸν Γάιον, ἀλλὰ καὶ ε φη ποτὲ αὐτῷ διαφερομένῳ πρὸς τὸν Τιβέριον ο τι "σὺ τε τοῦτον ἀποκτενεῖς καὶ σὲ ἄλλοι." ου τε δὲ ε τερόν τινα ὁμοίως προσήκοντα ἑαυτῷ ε χων, καὶ ἐκείνον εἰδῶς ἐσόμενον κάκιστον, ἀσμένως τὴν ἀρχὴν, ω ς φασι, δέδωκεν αὐτῷ, ο πως τῇ τοῦ Γαίου τῆς κακίας ὑπερβολῇ τὰ ἑαυτοῦ κρυφθεῖη καὶ τὸ πλεῖστον καὶ εὐγενέστατον τῆς βουλῆς φθαρή παρελθόντος αὐτοῦ. λέγεται δὲ καὶ πολλάκις ἀναφθέγξασθαι τοῦτο δὴ τὸ ἀρχαῖον 3.10 ἔμου θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί, καὶ τὸν Πρίαμον μακαρίζειν ο τι ἀρδην μετὰ τῆς πατρίδος καὶ τῆς βασιλείας ἀπώλετο. τοσοῦτον δὲ πλῆθος τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἄλλων διέφθαρτο, ω στε τοὺς τὰς ἡγεμονίας τῶν ἐθνῶν ε χοντας ἀπορία τῶν αὐτοὺς διαδεχομένων ἀδιαδόχους ε ι ναι. οἱ μὲν ου ν ἄλλοι δι' ἄλλας αἰτίας καὶ ψευδεῖς καὶ ἀληθεῖς ἐκτιννύοντο, Αἰμίλιος δὲ Σκαῦρος διὰ τραγωδίαν ἀπέθανεν. Ἄτρεὺς μὲν γὰρ τὸ ποίημα η ν, παρήνει δὲ δὴ τῶν ἀρχομένων τινὶ τὴν τοῦ κρατοῦντος ἀβουλίαν φέρειν. μαθὼν ου ν ταῦτα ὁ Τιβέριος ἐπ' αὐτὸν πεποιῆσθαι τὸ ε πορ ἐνόμισε, καὶ ε ι πε "κάγῳ ου ν Αι αντα αὐτὸν ποιήσω," καὶ αὐτοεντία ἀπολέσθαι αὐτὸν ἠνάγκασεν. ἐν τούτοις νεανίσκος τις Δρούσος ε ι ναι λέγων περὶ τε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰωνίαν ω φθη. καὶ ἐδέξαντο αὐτὸν ἀσμένως αἱ πόλεις, καὶ κα ν ἐς τὴν Συρίαν προχωρήσας κατέσχε τὰ στρατόπεδα, εἰ μὴ ἐπιγνοὺς τις αὐτὸν συνέλαβε καὶ πρὸς τὸν Τιβέριον η γαγεν· ὁ δὲ ἐν Ἀντίῳ τοὺς τοῦ Γαίου γάμους ἐώρταζεν. Ὁ Τίβερις δὲ τότε πολλὰ τῆς Ῥώμης ἐπέκλυσεν ω στε πλευσθῆναι, καὶ πυρὶ μυρία ἐφθάρη. εἰ δέ τι καὶ τὰ Αἰγύπτια πρὸς τοὺς Ῥωμαίους προσήκει, ὁ φοῖνιξ ἐκείνῳ τῷ ε τει ω φθη. καὶ ε δοξε ταῦτα τὸν θάνατον τῷ Τιβερίῳ προσημαίνειν. ο ς ἐνόσησε μὲν πρὸ πλείονος χρόνου, ου τε δὲ τὴν δίαιταν παρήλλαξεν ου τε τοῖς ἰατροῖς ἐκέχρητο, διὰ τὸν τοῦ Θρασύλλου λόγον, ο ς πάνυ μὲν ἀκριβῶς η δει καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ω ραν καθ' η ν τεθνήξασθαι ε μελλεν ὁ Τιβέριος, ἐκείνῳ δὲ δέκα ἐνιαυτοὺς ε ι τι βιώσεσθαι ε λεγεν, ι ν' ὡς ἐπὶ μακρότερον ζήσων μὴ ἐπειχθῆ πολλοὺς ἀποκτεῖναι. ο ι α δ' ἐν γήρα καὶ νόσῳ μὴ ὀξείᾳ τοτὲ 3.11

μὲν κατεπονεῖτο, τοτὲ δὲ ἀνερρώννυτο. κἀντεῦθεν ἐνίστε μὲν ἡ δοντο οἱ τε λοιποὶ καὶ ὁ Γάιος ὡς τελευτήσοντος, ἐνίστε δὲ ὡς καὶ ζησομένου πεφόβηντο. δεῖσας οὐ ν ὁ Γάιος μὴ καὶ ἀνασωθῆ, οὐ τε φαγεῖν αἰτήσαντι ε δωκεν, ὡς τάχα βλαβησομένω, καὶ ἱμάτια πολλὰ καὶ παχέα ὡς θερμασίας δεομένω προσέβαλε, καὶ οὐ τως ἀπέπνιξεν αὐτόν, ζήσαντα ε τη ἑπτὰ πρὸς τοῖς ἑβδομήκοντα καὶ μῆνας τέσσαρας καὶ ἡμέρας ἐννέα, ἀφ' ὧ ν δύο καὶ εἰ κοσιν ἐνιαυτοὺς ἐμονάρχησε καὶ μῆνας ἑπτὰ καὶ ἡμέρας ἑπτὰ. μετήλλαξε δὲ τῆ εἰκοστῆ τοῦ Μαρτίου ἡμέρα. Τούτου τῷ πεντεκαιδεκάτῳ ε τει ἐβαπτίσθη ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἐν δὲ τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ παρεδόθη καὶ ἐσταυρώθη καὶ ἀνέστη. ἱστορεῖ δὲ ὁ Εὐσέβιος τὸν Πιλάτον τῆς Ἰουδαίας τηνικαῦτα ἐπιτροπεύοντα γράψαι τὰ περὶ τοῦ κυρίου τῷ Τιβερίῳ, ε θους ο ντος τοῖς τῶν ἔθνῶν α ρχουσι τὰ παρὰ σφίσι καινοτομούμενα δηλοῦν τῷ τὴν μοναρχίαν ἰθύνοντι, ι ν' αὐτῷ μηδὲν ἀγνοῆται τῶν παρ' ἐκάστοις τῶν ἔθνῶν γινομένων. ἡ δη γάρ φησι τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εἰς α παντας ἐν πάσῃ τῇ Παλαιστίνῃ διαβεβοημένης, τὰ περὶ αὐτῆς ὁ Πιλάτος ἐκοινώσατο Τιβερίῳ τῷ αὐτοκράτορι, ο ς τὰς τε α λλας αὐτοῦ πυθόμενος τερατείας καὶ ὡς μετὰ θάνατον ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς θεὸς εἶναι παρὰ πλείστοις ἡ δη πεπίστευται, ἀνήνεγκε μὲν τῆ συγκλήτῳ ταῦτα· ἐκείνη δὲ τὸν λόγον ἀπώσατο, ο τι μὴ πρότερον αὐτῆ τοῦτο δοκιμάσασα ἡ ν, παλαιοῦ νόμου κεκρατηκότος μὴ α λλως τινὰ παρὰ Ῥωμαίοις θεοποιεῖσθαι μὴ οὐχὶ 3.12 ψήφῳ τῆς συγκλήτου καὶ δόγματι. ταύτης δ' οὐ ν ἀπωσαμένης τὸν περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν λόγον, τὸν Τιβέριον, ἡ ν καὶ πρῶην εἰ χε γνώμην τηρήσαντα, μηδὲν α τοπον κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας ἐπινοῆσαι. μάρτυρα δ' ἐπὶ τούτοις παράγει Τερτυλιανὸν ὁ Εὐσέβιος, α νδρὰ Ῥωμαῖον καὶ ε να τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ λαμπρῶν, ἐν συγγραφῇ τινι παρ' αὐτοῦ ἐκτεθείσῃ Ῥωμαϊκῇ διαλέκτῳ, μεταβληθείσῃ δ' εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνήν, λέγοντα ταῦτα "παλαιὸν ἡ ν δόγμα μηδένα θεὸν ὑπὸ του καθιεροῦσθαι πρὶν ὑπὸ τῆς συγκλήτου δοκιμασθῆ. ὁ Τιβέριος οὐ ν, ἐφ' οὐ τὸ τῶν Χριστιανῶν ο νομα εἰς τὸν κόσμον εἰσεληλύθει, ἀγγελθέντος αὐτῷ ἐκ Παλαιστίνης τοῦ δόγματος τούτου ε νθα πρῶτον ἡ ρξατο, τῆ συγκλήτῳ ἀνεκοινώσατο, δηλὸς ὧ ν ἐκείνοις ὡς τῷ δόγματι ἀρέσκεται. ἡ δὲ σύγκλητος, ἐπεὶ οὐκ αὐτῆ δεδοκιμάκει, τοῦτο ἀπώσατο. ὁ δὲ ἐν τῇ αὐτοῦ γνώμῃ ε μεινεν, ἀπειλήσας θάνατον τοῖς τῶν Χριστιανῶν κατηγοροῖς." ταῦτα ὁ Εὐσέβιος ἱστορεῖ τὸν Τιβέριον ποιῆσαι μαθόντα περὶ τῆς θεότητος τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ τῆς ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀναστάσεως, ἐκ τῆς τοῦ Τερτυλιανοῦ συγγραφῆς αὐτὰ ἐκλεξάμενος. Καὶ ὁ μὲν Τιβέριος οὐ τως ἀπεβίω, διεδέξατο δὲ αὐτόν ὁ Γάιος ὁ τοῦ Γερμανικοῦ καὶ τῆς Ἀγριππίνης παῖς, ο ν καὶ Γερμανικὸν καὶ Καλλιγόλαν ἐπωνόμαζον. εἰ γὰρ καὶ ὁ Τιβέριος καὶ τῷ ἰδίῳ ἐγγόνῳ τῷ Τιβερίῳ τὴν αὐταρχίαν κατέλιπεν, ἀλλ' ὁ Γάιος τὰς διαθήκας αὐτοῦ εἰς τὸ συνέδριον πέμψας ἀκύρους παρεσκεύασε γενέσθαι, ὡς παραφρονήσαντος, οἱ α 3.13 παιδί, ὧ μηδ' εἰσελθεῖν ἐξῆν εἰς τὸ βουλευτήριον, α ρχειν τῶν Ῥωμαίων ἐπιτρέψαντος. τῆς μὲν οὐ ν ἀρχῆς αὐτόν οὐ τως αὐτίκα παρέλυσε καὶ μετὰ τοῦτο εἰσποιησάμενος ἀπέκτεινεν ὡς τελευτῆσαι αὐτόν εὐξάμενον, χρήματα δὲ πολλὰ τοῖς στρατιώταις καὶ τῷ δήμῳ διένειμε, τὰ μὲν ἐκ τῶν Τιβερίου διαθηκῶν, τὰ δὲ ἐκ τῶν τῆς Λιβίας, α ὁ Τιβέριος οὐ παρέσχε. καὶ εἰ περ καὶ τὰ λοιπὰ δεόντως ἀνήλπισκε, μεγαλόνοτος α ν καὶ μεγαλοπρεπῆς ε δοξε· νῦν δὲ καὶ εἰς ὀρχηστὰς καὶ ἰ ππους καὶ μονομάχους καὶ τοιουτότροπα ε τερα ἀπλήστως δαπανῶν, καὶ τοὺς θησαυροὺς μεγάλους γεγονότας διὰ βραχείας ἐξεκένωσε καὶ ἑαυτὸν προσεξήλεγε ο τι εὐχερεῖα καὶ ἀκρισίᾳ κάκεινα πεποίηκε. καὶ οὐδ' ἐς τρίτον ε τορ μέρος αὐτῶν τι διέσωσεν, ἀλλ' εὐθύς παμπόλλων προσεδείθη. Τῷ δ' αὐτῷ τούτῳ τρόπῳ καὶ ἐς τὰ α λλα ἐκέχρητο. μοιχικώτατός τε γὰρ ἀνδρῶν γεγεννημένος, καὶ γυναῖκα μίαν μὲν ἀρπάσας ἐκδιδομένην ἀνδρὶ, α λλας δὲ ἡ δη ἐκδεδομένας καὶ συνοικούσας τισὶν ἀποσπάσας, πλὴν μιᾶς τὰς α λλας ἐμίσησε· πάντως δ' α ν κάκεινην ἐμίσησεν, εἰ ἐπὶ πλέον

έβριωκε. καὶ ἐς τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφὰς τὴν τε τήθην τὴν Ἀντωνίαν πολλὰ εὐσεβῶς ἐνδειξάμενος, μετὰ ταῦτα τὴν μὲν τήθην ἐπιτιμήσασάν τι αὐτῷ εἰς ἀνάγκην ἔκουσίου θανάτου κατέστησε, τὰς ἀδελφὰς δὲ διαφθείρας ἀπάσας εἰς νῆσον τὰς δύο κατέκλεισεν· ἡ γὰρ τρίτη προετηθήκει. καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἐποίησε. καὶ τὸν Τιβέριον ὡς ἀσελγῆ καὶ μαιφόνον διέβαλλεν, ὥστε καὶ ἄλλους ἐκ τούτου χαριεῖσθαι οἱ νομίσαντας προπετεστέρᾳ παρρησίᾳ χρῆσασθαι· εἰτα ἐπὶ τὴν τε καὶ ἐσέμνυνεν, ὥστε καὶ κολάσαι τινὰς ἐφ' οἷς κατ' ἐκείνου εἰρήκεσαν· καὶ τοὺς βλασφημοῦντας 3.14 ἐκεῖνον ἐκάκιζεν, καὶ τοὺς ἐπαινοῦντας ὡς φίλους ἐκείνου ἐμίσει· καὶ παμπληθεῖς ἀπέκτεινε τῶν κατὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τὸν Τιβέριον ἐρεθισάντων, καίτοι τὴν ὀργὴν αὐτοῖς ἀφεῖναι λέγων καὶ τὰ γράμματα καταφλέξει αὐτῶν. καὶ ναοὺς δὲ ἑαυτῷ καὶ θυσίας ὡς θεῶ γίνεσθαι ἐκέλευσεν. αἰτούμενός τε τι ὠργίζετο, καὶ αὐθις ἐμηνία ὡς μὴ αἰτούμενος· ὄξυς τ' ἐπὶ τινὰς πράξεις ἐφέρετο, καὶ νωθέστατα ἐνίας μετακεχειρίστο· τὰ τε χρήματα καὶ ἀφειδέστατα ἀνήλισκε, καὶ ῥυπαρώτατα ἠργυρολόγει· τοῖς τε θωπεύουσιν αὐτὸν καὶ τοῖς παρρησιαζομένοις καὶ ἠχθετο ὁμοίως καὶ ἠδετο. καὶ πολλοὺς μὲν μεγάλα ἀδικήσαντας ἐκόλασε, πολλοὺς δὲ μηδὲν ἠδίκηκότας ἀπέκτεινε. καὶ τῶν ἐταίρων τοὺς μὲν ὑπερεκολάκευε, τοὺς δὲ ὑπερύβριζε. τοιοῦτῳ δὲ τὸ σύμπαν οἱ Ῥωμαῖοι τότε παρεδόθησαν αὐτοκράτορι ὥστε τὰ τοῦ Τιβερίου ἐργα, καίτοι δοκοῦντα παγχάλεπα, τοσοῦτον τὰ τοῦ Γαίου παρενεγκεῖν ὁσον κρείττω ἐκείνων τὰ τοῦ Αὐγούστου εἰναὶ ἐδόκουν. Τιβέριος μὲν γὰρ ἤρχε καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπηρέταις πρὸς τὸ αὐτοῦ ἐκέχρητο βούλημα, Γάιος δὲ ἤρχετο μὲν ὑπὸ τῶν ἀρματοηλατούντων καὶ ὑπὸ τῶν ὀπλομαχοῦντων, ἐδούλευε δὲ καὶ τοῖς ὀρχησταῖς καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς περὶ τὴν σκηνήν. τὸν γοῦν Ἀπελλῆν τῶν τότε τραγωδῶν τὸν εὐδοκιμώτατον καὶ δημοσιεύων συνόντα αὐτῷ εἰχεν ἀεὶ, καὶ χωρὶς μὲν ἐκεῖνος, χωρὶς δ' οἱ λοιποὶ πάνθ' ὁσα ἄν τοιοῦτοι δυνηθέντες τολμήσειαν, ἐπ' ἐξουσίας ἐποίουν. καὶ αὐτῶν τὰ μὲν πρῶτα θεατῆς καὶ ἀκροατῆς ἐγένετο, συσπουδάζων καὶ ἀντιστασιάζων τισίν· εἰτα καὶ ἀρματα ἤλασε καὶ ἐμονομάχησεν, ὀρχήσει τε ἐκέχρητο καὶ τραγωδίαν ὑπεκρίνετο. ἀπαξ δὲ τοὺς πρώτους 3.15 τῆς γερουσίας νυκτὸς ὡς ἐπὶ τι ἀναγκαῖον μεταπεμψάμενος ὠρχήσατο. Ἐν μὲν οὖν τῷ εἰσιεῖ, ἐν ᾧ ὁ Τιβέριος ἐτελεύτησε, τοὺς τε βουλευτὰς καὶ τοὺς ἰππέας καὶ τὸν δῆμον ἐκολάκευε, πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἀνύων ἐνιαυτὸν, καὶ τοὺς ἐν δεσμοτηρίοις ἀπέλυσε τὰ τε ἐγκλήματα τῆς ἀσεβείας κατέλυσε καὶ τὰ περὶ αὐτῶν τοῦ Τιβερίου γράμματα, ὡς εἰλεγεν, ἐκαυσεν, ἐπὶ τὴν τε ἐπὶ τούτοις· εἰτα καὶ ὑπάτευσε, τὸν θεῖον τὸν Κλαύδιον προσλαβών. οὐτος γὰρ ἰππεὺς ὡν τότε πρῶτον καὶ ὑπάτευσε καὶ ἐβούλευσεν, ἐξ καὶ τεσσαράκοντα ἐτῶν γεγονώς. ὁ δὲ δὴ πενθερὸς αὐτοῦ Μάρκος Σιλανός, ἐπειδὴ βαρὺς αὐτῷ ὑπὸ τῆς ἀρετῆς καὶ ὑπὸ τῆς συγγενείας ἦν, προπηλακιζόμενός τε καὶ περιυβριζόμενος, διεχειρίσατο ἑαυτὸν, καίτοι παρὰ τοῦ Τιβερίου σφόδρα τιμώμενος. ὁ δὲ καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐκβαλὼν ἐγημε Κορηλιάν Ὀρεστίναν, ἣν καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς γάμοις ἀφήρπασεν οὐς συνεώρταζε τῷ ἐγγεγυημένῳ αὐτὴν Γαίῳ Καλπουρνίῳ Πείσωνι. καίτοι δὲ τοιοῦτος ὡν ἐπραξέ τινα καὶ ἐπαίνου ἀξια. ἐμπρησμὸν γὰρ μετὰ τῶν στρατιωτῶν κατασβέσας ἐπήρκεσε τοῖς ζημιωθεῖσι, τοῦ τε τῶν ἰπέων τέλους ὀλιγανδροῦντος ἐξ ἀπάσης ἀρχῆς τοὺς πρώτους μεταπεμψάμενος κατελέξατο, καὶ τὰς ἀρχαιρεσίας τῷ δήμῳ ἀπέδωκε, καὶ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα ἐποίησεν. ὑπαίτια δὲ εἰργάσατο πολλαπλάσια. καὶ πολλοὺς ἀπέκτεινεν· ἣν δὲ οὐ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων οὐτω δεινόν, καίτοι δεινὸν ὄν, ἄλλ' ὅτι τοῖς τε φόνοις αὐτῶν ὑπερέχαιρε καὶ ἀπλήστως εἰχε τῆς θεᾶς τοῦ αἵματος. ὑπὸ γοῦν ὠμότητος ἐπιλιπόντων ποτὲ 3.16 τῶν τοῖς θηρίοις ἐκ καταδίκης διδομένων, ἐκέλευσεν ἐκ τοῦ ὄχλου τοῦ τοῖς ἰκρίοις προστετηκότος συναρπασθῆναι τινὰς καὶ παραβληθῆναι αὐτοῖς. καὶ ὁ πῶς μῆτε ἐπιβοήσασθαι μῆτε τι αἰτιάσασθαι δυνηθῶσι, τὰς γλώσσας

αὐτῶν προαπέτεμον. πολλοὺς δὲ καὶ διὰ τὰς οὐσίας ἐφόνευεν, ἐτερ' αττα σφίσιν ἐπεγκαλῶν. καὶ ὁ τῆς Δρουσίλλης τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ θάνατος οὐ μείους διέφθειρεν, ἢ συνώκει μὲν Μάρκος Λέπιδος παιδικὰ αμα αὐτοῦ καὶ ἐραστὴς ὡν, συνῆν δὲ καὶ ὁ Γάιος. ἀποθανοῦσαν οὖν πολλῶν μὲν καὶ ἀλλων ἠξίωσεν, εἰτα καὶ ἀπεθέωσε. μετ' ὀλίγον δὲ ἐγῆμε Λολλίαν Παυλίαν, αὐτὸν τὸν ἀνδρα αὐτῆς ἐγγυῆσαι αὐτῷ τὴν γυναῖκα βιάσας, ἵνα μὴ ἀνέγγυον αὐτὴν λαβὼν παρανομήσῃ. Ἐν στενωπῷ δὲ ποτε πηλὸν πολὺν θεασάμενος, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὰ τοῦ ἀγορανομοῦντος τότε καὶ τῆς τῶν ὁδῶν καθάρσεως ἐπιμελουμένου ἱμάτια ἐμβληθῆναι. Οὐεσπασιανὸς δὲ τότε ἦν ἀγορανομῶν· ὡστε ὕστερον ἐκείνου τὰ πράγματα τεταραγμένα καὶ πεφυρμένα παραλαβόντος καὶ καταστήσαντος ἐδοξεν οὐκ ἄθεεῖ τὸ τότε συμβῆναι γεγονέναι, ἀλλ' ἀντικρυς αὐτῷ τὴν πόλιν πρὸς ἐπανόρθωσιν παρὰ Γαΐου ἐγχειρισθῆναι. Διηνεκῶς δὲ πολλοὺς ὁ Γάιος ἐφόνευε, καὶ ἦν ἐξ ὧν φόνων οὐδέν. καὶ οὐδὲ τῷ πλήθει τι ἐχαρίζετο, κάκεῖνοι πάνυ αὐτῷ ἀπηχθάνοντο· πολλὰ μὲν γὰρ καὶ ἀλλα αὐτῷ μὴ ἀρέσκοντα ἐλεγόν τε καὶ ἐπραττον, πρὸς δὲ τοῖς ἡγανάκτει δεινῶς οτι μεγαλύνοντες αὐτὸν "νεανίσκε Ἀυγουστε" ἐπεβόων. οὐ γὰρ μακαρίζεσθαι ἡγεῖτο οτι νέος ὡν ἑμονάρχει, ἀλλ' ἐγκαλεῖσθαι οτι ἐν ἡλικίᾳ τοιαύτῃ τηλικαύτην εἰχεν ἀρχήν. ἐχρημάτιζε δὲ ἐκ τρόπου παντός, ἀργυρισμοῦ 3.17 ἀλλοτε ἀλλας ἐφευρίσκων λαβάς· καὶ ἀζήμιος τῶν γέ τι ἐχόντων οὐδεὶς οὐκ ἀνήρ, οὐ γυνὴ καταλέλειπτο. καὶ ν τινας καὶ τῶν ἀφηλικεστέρων ζῆν εἰα, ἀλλὰ πατέρας τε καὶ πάππους μητέρας τε ὀνομάζων καὶ τήθας καὶ ζῶντας ἐξεκαρποῦτο καὶ τελευτῶντων τὰς οὐσίας ἐκληρονόμει. Ἐλάσαι δὲ διὰ τῆς θαλάσσης τρόπον τινὰ καὶ διηπεῦσαι ἐπεθύμησε, καὶ ἐγεφύρωσε τὸ μεταξὺ τῶν Ποτιόλων καὶ τῶν Βαύλων. τὸ δὲ χωρίον τοῦτο κατ' ἀντιπέραν τῆς πόλεως ἐστὶ, διέχον αὐτῆς σταδίους ἐξ καὶ εἰκοσι. πλοῖα δὲ εἰς τὴν γέφυραν τὰ μὲν κατεσκευάσθη, τὰ δὲ ἠθροίσθη. ἀφ' οὐπερ καὶ λιμὸς ἐν τε τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ μάλιστα ἰσχυρὸς ἐγένετο. ὁ δὲ τὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡς ἐλεγε, θώρακα ἐνδυσάμενος καὶ ἐπ' αὐτῷ χλαμύδα σηρικὴν ἀλουργῆ πολὺ μὲν χρυσίον, πολλοὺς δὲ λίθους Ἰνδικοὺς ἐχουσάν, καὶ ξίφος περιζωσάμενος καὶ ἀσπίδα λαβὼν δρυῖ τε στεφανωσάμενος, σπουδῆ καθάπερ ἐπὶ πολεμίαν εἰς τὴν πόλιν εἰσήλασε, παμπληθεῖς ἰππεῖς τε καὶ πεζοὺς ὦπλισμένους ἐπαγόμενος· καὶ ἀλλα δέ τινα τοιαῦτα ποιήσας καὶ ἑαυτὸν ἀποσεμνύνας ἐν δημηγορίᾳ διὰ ταῦτα ἐς τὸν Δαρεῖον καὶ τὸν Ξέρξην ἀπέσκωπτεν, ὡς πολλαπλάσιον ἢ ἐκεῖνοι τῆς θαλάσσης μέτρον ζεύξας αὐτός. Αἰτία δὲ θανάτου πολλοῖς καὶ αὐτῇ γέφυρα γέγονε. χρήματα γὰρ εἰς αὐτὴν ἀναλώσας ἀμύθητα πολλῷ πλείοσι διὰ τὰς οὐσίας ἐπεβούλευσεν. ὡστε Ἰουνιὸς τις Πρίσκος στρατηγὸς ἠτιάθη μὲν ἐπ' ἀλλοῖς τισίν, ἀπέθανε δὲ ὡς πλούσιος· μαθὼν δὲ ὁ Γάιος οτι οὐδὲν ἀξίον τοῦ θανάτου ἐκέκτητο, εἰπεν οτι "ἠπάτησέ με καὶ μάτην ἀπώλετο· ζῆν γὰρ ἠδύνατο." Ἄφρος δὲ Δομίτιος παρὰ μικρὸν κινδυνεύσας παρα3.18 δόξως ἐσώθη. ἐπὶ τινι γὰρ αἰτία ἐς τὸ συνέδριον ἀγαγὼν αὐτὸν, λόγον κατ' αὐτοῦ ἀνέγνω μακρόν, νικᾶν γὰρ ἠξίου πάντας τοὺς ῥήτορας, καὶ τὸν Δομίτιον δεινότατον οντα εἰπεῖν ὑπερβαλεῖν ἐσπούδασεν, ὁ δὲ οὐτε τι ἀντεῖπεν οὐτ' ἀνταπελογήσατο, θαυμάζεν δὲ τὴν τοῦ Γαΐου δεινότητα προσεποιεῖτο καὶ καταπλήττεσθαι, καὶ ἠντιβόλει τε καὶ ἰκέτευε, τὸν ῥήτορα μᾶλλον ἢ τὸν Καίσαρα φοβεῖσθαι λέγων. καὶ ἐπὶ τούτοις ἡσθεῖς ἐκεῖνος, καὶ πιστεύσας τῇ τῶν λόγων δεινότητι κρατῆσαι αὐτοῦ, ἐπαύσατο τῆς ὀργῆς. Εἰτα εἰς τὴν Γαλατίαν ἀφώρμησεν ὡς τάχα τῶν Κελτῶν τι παρακινούντων, καὶ τοὺς μὲν πολεμίους οὐδὲν τι ἐβλαψε, τοὺς δ' ὑπηκόους καὶ τοὺς συμμάχους καὶ τοὺς πολίτας πλείοστα ἐκάκωσε. κυβεύων δὲ ποτε, καὶ γνοὺς ὡς οὐκ ἐχει ἀργύριον, ἠτησε τὰς τῶν Γαλατῶν ἀπογραφάς. καὶ κελεύσας θανατωθῆναι τοὺς πλουσιωτάτους αὐτῶν, ἐπανῆλθε πρὸς τοὺς συγκυβευτὰς καὶ εἰπεν ὡς "περὶ ὀλίγων δραχμῶν ὑμεῖς ἀγωνίζεσθε, ἐγὼ δὲ μυρίας καὶ πεντακισχιλίας ἠθροῖσα μυριάδας." οὐτως ἀκρίτως πάντα ἐγένετο. καὶ τὸν

Λέπιδον δ' ἐκείνον τὸν ἐραστήν, τὸν ἐρώμενον, τὸν τῆς Δρουσίλλης ἀνδρα, οὐκ ὑπερετίμησε καὶ διάδοχον ἐξείναι τῆς ἀρχῆς ἐπηγγέλλετο, ἐκτείνε· καὶ τὰς ἀδελφὰς τὰς οἰκείας ὡς ἐκείνῳ συμφθαρείσας εἰς τὰς Ποντίους νήσους ἀπήγαγε· καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα πεποίηκεν. εἰς τὴν Παυλίαν ἐκβαλὼν, προφάσει μὲν ὡς μὴ τίκτουσαν, τὸ δ' ἀληθὲς οὐ διακορῆς ἐκείνης ἐγένετο, Μιλωνίαν Καισιωνίαν ἐγημεν, ἢ πρότερον μὲν ἐμοίχευσε, τότε δὲ καὶ γαμετὴν 3.19 ἐσχηκέναι ἠθέλησεν, ἐπειδὴ ἐν γαστρὶ ἔσχεν, ἢ αὐτῷ παιδίον τέκη τριακονθήμερον. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐταράττοντο μὲν ἐκ τούτων, ἐταράττοντο δὲ καὶ οὐκ οὐκ δίκαι σφίσι πλεῖστοι ἐπήγοντο ἐπὶ τῇ πρὸς τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῇ πρὸς τοὺς πεφονευμένους φιλίᾳ, προσεδόκων δὲ καὶ ἐπὶ πλεῖον τὴν τε ὠμότητα τοῦ Γαίου καὶ τὴν ἀσελγείαν ἀυξήσιν, εἰ δὲ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ χρόνος πλείων γένηται. καὶ οἱ μὲν οὐ τῷ δέκοντο πρὸς αὐτόν, ὁ δὲ καὶ τὸν Πτολεμαῖον τὸν τοῦ Ἰόβα παῖδα μεταστειλάμενος ὡς πλουτοῦντα κάκεῖνον ἀπέκτεινε. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον βίους πάντως ἐπιβουλευθήσεσθαι ἐμελλε. καὶ ἐφώρασε τὴν ἐπίθεσιν, καὶ συλλαβῶν Ἀνίκιον Κεραάλιον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σέξτον Παπίνιον ἐβασάνισε· καὶ ἐπεὶ μηδὲν ἐξέλαλησεν, ἀνέπεισε τὸν Παπίνιον, σωτηρίαν αὐτῷ καὶ ἀδειαν ὑποσχόμενος, κατεπειθῆναι τινῶν ἢ ἀληθῶς ἢ ψευδῶς, καὶ ἐκείνον αὐτίκα καὶ τοὺς ἄλλους ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἀπέκτεινε. ἐνὸς δὲ τῶν κτεινομένων καὶ τὸν πατέρα παρεῖναι κατηνάγκασε τοῦ υἱοῦ φονευομένου· πυθόμενόν τε εἰ μῦσαι αὐτῷ ἐπιτρέπει, καὶ ἐκείνον σφαγῆναι προσέταξεν. ὁ δὲ κινδυνεύων προσεποιήσατο ἐκ τῶν ἐπιβεβουλευκότων εἶναι, καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ἐκφῆναι ὑπέσχετο, καὶ ὠνόμασε τοὺς τε ἐταίρους τοὺς τοῦ Γαίου καὶ τοὺς συνεργοὺς τῆς ἀσελγείας καὶ τῆς ὠμότητος. καὶ πολλοὺς ἀνὴρας ἀπώλεσεν, εἰ μὴ καὶ τοὺς ὑπάρχους καὶ τὸν Κάλλιστον καὶ τὴν Καισιωνίαν προσδιαβαλὼν ἠπιστήθη. καὶ ὁ μὲν ἀπέθανεν, τῷ δὲ Γαίῳ τὸν ὀλεθρον 3.20 αὐτὸ τοῦτο παρεσκεύασεν. ἰδίᾳ γὰρ τοὺς ὑπάρχους τε καὶ τὸν Κάλλιστον προσκαλεσάμενος "εἰς εἶμι" εἶπε, "τρεῖς δὲ ὑμεῖς· καὶ γυμνὸς μὲν ἐγώ, ὀπλισμένοι δ' ὑμεῖς. εἰ οὐκ ἐμὴν μισεῖτέ με καὶ ἀποκτείνειν θέλετε, φονεύσατε." ἐξ ἐκείνου δὲ μισεῖσθαι νομίσας καὶ ἀχθεσθαι τοῖς πραττομένοις ἐκείνους, ὑπόπτειε σφᾶς, καὶ ξίφος κἂν τῇ πόλει παρεζώννυτο, καὶ συνέβαλλεν αὐτοὺς ἀλλήλοις, ὅπως μὴ συμφρονῶσι κατὰ μόναν ἐκάστῳ ὡς πιστοτάτῳ διαλεγόμενος περὶ τῶν λοιπῶν, μέχρις οὐ συνέντες τὸ ἐπιχειρήμα προήκοντο αὐτὸν τοῖς ἐπιβουλεύουσι. τῶν δὲ βουλευτῶν, οὐκ ἢ κατεψηφίσαντό τινῶν, περιφόβων ὀντων, Πρωτογένης τις πρὸς τὰ χαλεπώτατα τῷ Γαίῳ ὑπηρετῶν, ὡστε καὶ βιβλία δύο περιφέρειν ὡς τὸ μὲν ξίφος, τὸ δ' ὠνόμαζεν ἐγχειρίδιον, εἰσῆλθεν εἰς τὸ συνέδριον, καὶ πάντων δεξιουμένων αὐτόν, οἱ αἰκός, δριμύτι προσέβλεψεν ἐνὶ Σκριβωνίῳ Πρόκλῳ, εἰπὼν "καὶ σύ με ἀσπάζη, μισῶν οὐκ αὐτοκράτορα;" ἀκούσαντες δὲ τοῦτο οἱ παρόντες περιέσχον τὸν συμβουλευτὴν καὶ διέεσπασαν· ἐφ' ᾧ περὶ ἧσθη ὁ Γάιος καὶ εἶπε κατηλλάχθαι αὐτοῖς. ὁπλιῶν δ' αὐτόν καὶ τῶν μὲν ἠρωα, τῶν δὲ θεὸν ἀποκαλούντων, δεινῶς ἐξεφρόνησεν. ἡξίου μὲν γὰρ καὶ πρότερον ὑπὲρ ἀνθρώπων νομίζεσθαι, καὶ τῇ Σελήνῃ συγγίνεσθαι καὶ Ζεὺς εἶναι ἐπλάττετο, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ταῖς ἀδελφαῖς προεφασίζετο μίγνυσθαι, καὶ πάντας θεοὺς ὑπεκρίνετο, καὶ τὰς θηλείας αὐτάς, καὶ Ἥρα καὶ Ἀρτεμις καὶ Ἀφροδίτη ἐγένετο, καὶ πρὸς τὴν τῶν ὀνομάτων μετάθεσιν 3.21 καὶ πᾶν τὸ σχῆμα μετήμειβεν, ὡς ποτὲ μὲν θηλυδριαν ὀρᾶσθαι αὐτόν καὶ κρατῆρα καὶ θύρσον φέρειν, ποτὲ δὲ ἄρρενωπὸν καὶ ῥόπαλον καὶ λεοντῆν ἐνημμένον, καὶ αὐθις λειογένειον ἢ πωγωνίαν δείκνυσθαι. τρίαινάν τε ἐκράτει καὶ ἀνέτεινε κεραυνόν, παρθένῳ τε κυνηγετικῇ ὁμοιοῦτο, καὶ ἐγυναίκιζεν αὐθις, καὶ τῇ στολῇ καὶ τοῖς προσθέτοις καὶ περιθέτοις ἀκριβῶς ἐποικίλλετο, καὶ πάντα μᾶλλον ἢ ἀνθρώπος δοκεῖν αὐτοκράτωρ ἐβούλετο. καὶ ποτε ἰδὼν τις αὐτόν ἀνὴρ Γαλάτης ἐπὶ δίφρου ὑψηλοῦ ἐν εἰδει Διὸς χρηματίζοντα, ἐγέλασε. μαθὼν οὐκ

τοῦτο ἐκάλεσεν αὐτὸν καὶ ἡ ρετο "τί σοι δοκῶ εἶναι;" κάκεινος "μέγα παραλήρημα" εφη. καὶ οὐδὲν ἐπαθε δεινόν· παρελογίσθη γὰρ σκυτοτόμος ω ν. ἠσπάζετό τε βραχεῖς, τοῖς δ' ἄλλοις καὶ τῶν βουλευτῶν ἡ τὴν χεῖρα ἡ τὸν πόδα προσκυνεῖν ω ρεγε. πάντες δὲ αὐτὸν ἐκολάκευον. καὶ ποτε τὸν Λούκιον τὸν Οὐιτέλλιον ἀνδρὰ εὐγενῆ καὶ φρονήσεως εὐ εχοντα ἡ ρετο, τῇ Σελήνῃ μίγνυσθαι λέγων, εἰ ὄρω ἡ τὴν θεὸν συνοῦσαν αὐτῷ. ὁ δὲ κάτω νεύων, οἱ ἀ δὴ τεθηπῶς, καὶ μικρόν τι φθεγξάμενος καὶ ὑπότρομον "ὕμῖν" εφη "τοῖς θεοῖς, δέσποτα, μόνοις ἀλλήλους ὄρᾶν ε ξεστιν." Οὐ τω δ' ἐξεμάνη ὁ Γάιος ὡς καὶ τοῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ τέμενος ἑαυτῷ ἀνεγεῖραι κελεῦσαι κατὰ τὴν Μίλητον. καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ δύο ναοὶ αὐτῷ ἰδρύθησαν· τὸν μὲν γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ ἐν τῷ παλατίῳ ἐτεκτήνατο, ὁ δ' ὑπὸ τῆς βουλῆς αὐτῷ ἐψηφίσθη καὶ ἐδομήθη. ἐπενεκάλει δὲ καὶ τῷ Διὶ ο τι τὸ Καπιτώλιον προκατέλαβε. καὶ ἀγάλματα δ' ἑαυτοῦ πανταχοῦ 3.22 τῆς οἰκουμένης ἀπέστειλε, προσκυνεῖσθαι ταῦτα κελεύσας. τὸν δ' ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν εἰς οἶκειον ἱερὸν μεθηρμόζετο, ἵνα Διὸς ἐπιφανοῦς νέον χρηματίζη Γαΐου, εἰ καὶ ὁ Ἰώσηπος τοῦτο παρεσιώπησεν ἀρχαιολογῶν. ο θεν καὶ ἡ τῶν Ἰουδαίων ἀποστασία ε σχηκε τὴν ἀρχήν. ἱερέας τε πολλοὺς ἑαυτῷ κατεστήσατο, καὶ αὐτὸς δ' ἑαυτῷ ἱεράτο. ταῖς τε βρονταῖς ἐκ μηχανῆς ἀντεβρόντα, ἀντήστραπτέ τε ταῖς ἀστραπαῖς. καὶ ὁπότε κατήνεκτο κεραυνός, λίθους ἀντηκόντιζεν, ἐπιλέγων ἐφ' ἐκάστῳ τὸ τοῦ Ὀμήρου "ἡ μ' ἀνάειρ' ἡ ἐγὼ σέ." Ἐπὶ τούτου, ὡς Εὐσέβιος ἱστορεῖ, ἐκ τῶν τὰς Ὀλυμπιάδας ἀναγραψάντων ἀναλέξασθαι ταῦτα λέγων, τοσαύταις περιέπεσε συμφοραῖς ὁ Πιλάτος ὡστε ἀναγκασθῆναι ἑαυτοῦ γενέσθαι αὐτόχειρ, τῆς θείας δίκης μετελθούσης αὐτόν. Ὡς οὐ ν πάντα τρόπον ἐξεμαίνεται, ἀπαριθμεῖν γὰρ τὸ καθ' ε καστον πολλῆς ἀ ν εἰ ἡ λέσχης καὶ ἀηδίας, ἐπεβούλευσαν αὐτῷ Κάσσιός τε Χαιρέας καὶ Κορνῆλιος Σαβῖνος. συνώμοσαν μὲν γὰρ πλείονες καὶ συνῆδεισαν τὸ πραττόμενον καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ο ντες· καὶ ο σοι δὲ οὐ συνώμοσαν, γνόντες οὐ τ' ἐξέφηναν καὶ ἀσμενοὶ εἶδον αὐτὸν ἐπιβουλεύομενον. ἐπεβουλεύθη δὲ θεᾶν ἐπιτελῶν. ὁ γὰρ Χαιρέας καὶ ὁ Σαβῖνος ἐπὶ τοῖς γινομένοις αἰσχροῖς ἀλγοῦντες, ο μως ἐκαρτέρουν ἐπὶ πέντε ἡμέρας. ὡς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Γάιος καὶ ὀρχήσασθαι καὶ τραγωδίαν ἠθέλησεν ὑποκρίνασθαι, καὶ διὰ τοῦτο ἑτέρας τρεῖς ἡμέρας προηγ3.23 γειλε, τηρήσαντες αὐτὸν ἐκ τοῦ θεάτρου ἐξερχόμενον ἐν στενωπῷ τινι περιστάντες ἀπέκτειναν, καὶ πεσόντος οὐδεὶς τῶν παρόντων ἀπέσχετο, ἀλλὰ καὶ νεκρὸν αὐτὸν κατετίτρωσκον. καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὴν θυγατέρα αὐτίκα ἀπέσφαξαν. Γάιος μὲν δὴ ταῦτα ἐ ν τε τρισὶν ἐ τεσι καὶ μηνὶ ἐννέα καὶ ἡμέραις ὀκτῶ καὶ εἰ κοσι πράξας ἐ ργοις αὐτοῖς ὡς οὐκ ἡ ν θεὸς ἐ γνωκεν. ὡς δὲ ὁ θάνατος αὐτοῦ διηγγέλη, πλὴν ὀλίγων τῶν συνησεληγῶτων αὐτῷ πάντες ε χαιρον, μεμνημένοι καὶ τοῦ λεχθέντος ποτὲ ὑπ' αὐτοῦ, ο τε ὀργισθεὶς τῷ δήμῳ ε φη "εἰ θε ε να αὐχένα εἶχετε," καὶ ἐπιλέγοντες ο τι "σὺ μὲν ε να ε χεις αὐχένα, ἡμεῖς δὲ χεῖρας πολλὰς." διαθεόντων δὲ τινῶν ὀλίγων καὶ θορυβούντων βοώντων τε "τίς Γάιον ἀπέσφαξεν;" Οὐαλέριος Ἀσιατικός, ἀνὴρ ὑπάτευκός, ἀνῆλθεν εἰς ἀποπτόν τι χωρίον, καὶ ἐκβοήσας ε φη "εἰ θε ἐγὼ αὐτὸν ἡ μην ἀπεκτονῶς." καὶ οὐ τω καταπλαγέντες οἱ θορυβούντες ἠσύχασαν. Γάιος μὲν οὕτως ἐφθάρη· τῆς δὲ βουλῆς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ συναθροισθείσης τοῖς μὲν δημοκρατεῖσθαι ἐδόκει, οἱ δὲ μοναρχεῖσθαι καὶ αὐθις ἐ κρινον· καὶ τούτων οἱ μὲν τόνδε, οἱ δὲ τόνδε ἠροῦντο. κὰν τούτῳ στρατιῶταί τινες εἰς τὸ παλάτιον, ἵνα τι διαρπάσωσιν, εἰσηγήσαντες εὐρον ἐν σκοτεινῇ γωνίᾳ κατακρυπτόμενον πού τὸν Κλαύδιον, συνῆν γὰρ τῷ Γαίῳ τοῦ θεάτρου ἐξερχομένῳ, καὶ τὴν ταραχὴν φοβηθεὶς κατεκρύβη, καὶ ἐξεῖλκον αὐτὸν μὴ εἰδότες ο σις ἡ ν· γνόντες δὲ αὐτοκράτορά τε προσηγόρευσαν 3.24 καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον ἡγαγον, καὶ μὴ τινος ἐνδοιάσαντος ἀπαντες αὐτῷ τὸ κράτος δεδώκασιν, ὡς ἐκ γένους ο ντι βασιλικῷ καὶ νομιζομένῳ ἐπιεικεῖ. εἰ γὰρ καὶ ἀνεδύετο καὶ ἀντέλεγεν, ἀλλ' ο σον ἐξίστατο καὶ ἀντέκειτο, τοσοῦτον μᾶλλον ἀντεφιλονεῖκουν οἱ στρατιῶται μὴ παρ'

έτέρων λαβεῖν αὐτοκράτορα, ἀλλ' αὐτοὶ δοῦναι πᾶσι. διὸ καὶ α κων, ὡς ἐδόκει, ὑπέκυψε. μαθόντες δὲ καὶ οἱ υ πατοι καὶ οἱ βουλευταὶ ἡδη προκατελιήφθαι τὴν ἀρχήν, καὶ αὐτοὶ ὠμολόγησαν. Καὶ οὐ τω Τιβέριος Κλαύδιος Νέρων Γερμανικὸς ὁ τοῦ Δρούσου τοῦ τῆς Λιβίας υἱοῦ παῖς τῆς αὐτοκρατοῦς ἀρχῆς ε τυχεν, α γων ε τος πεντηκοστόν. ἐγένετο δὲ τὴν μὲν ψυχὴν οὐ φαῦλος, ἀλλὰ καὶ ἐν παιδείᾳ ἡ σκητο, ω στε καὶ συγγράψαι τινά· τὸ δὲ σῶμα νοσώδης. πάνυ δὲ ἐγυναικοκρατήθη α μα καὶ ἐδουλοκρατήθη, α τε καὶ ἐκ παίδων ε ν τε νοσηλεία καὶ ἐν φόβῳ πολλῶ τραφεῖς, κάντεϋθεν καὶ ἐπὶ πλεῖον τῆς ἀληθείας προσποιησάμενος εὐήθειαν καὶ ἡ θους χαυνότητα, ο περ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ βουλῇ ὠμολόγησε, καὶ πολὺν μὲν χρόνον τῇ τήθῃ Λιβία, πολὺν δὲ τῇ μητρὶ Ἀντωνία τοῖς τ' ἀπελευθέροις συνδιαιτηθεῖς, οὐδὲν ἐλευθεροπρεπὲς ἐπεδείκνυτο. ἐπετίθεντο δ' αὐτῷ αἱ γυναῖκες τε καὶ οἱ ἀπελεύθεροι ἐν τοῖς πότοις καὶ ἐν ταῖς μίξεσι· πάνυ γὰρ ἀπλήστως ἀμφοτέροις προσέκειτο. πρὸς δὲ καὶ δειλίαν ε ι χε. τοιοῦτος δὲ πεφυκὼς, ὡς συνελόντι εἶπεῖν, ο μως οὐκ ὀλίγα καὶ δεόντως ε πραττεν ὁσάκις τῶν εἰρημένων παθῶν ε ζω ἐγένετο καὶ ἑαυτοῦ ἐκράτει. οὐκ εὐθὺς μέντοι εἰς τὴν βουλήν εἰσηλθεν, ἀλλὰ μετὰ τριακοῖς 25 στήν ἡμέραν, διὰ τε τὸν Γάιον οὐ τως ἀπολωλότα δεδιὼς καὶ ο τι τινὲς ἑαυτοῦ βελτίους εἰς τὴν ἀρχὴν παρὰ τῆς βουλῆς ὠνομάσθησαν. ἀλλὰ τὰ τε α λλα ἀκριβῶς ἐφυλάσσετο καὶ πάντας τοὺς αὐτῷ προσιόντας ἐρευνᾶσθαι ἐποίει μὴ τι ξιφίδιον ε χωσι, καὶ ἐν τοῖς συμποσίοις στρατιώτας ε ι χεν αὐτῷ συνόντας. ο καὶ μετὰ ταῦτα ἐγένετο· ἡ δὲ τῶν ξιφιδίων ε ρευνα διὰ Οὐεσπασιανοῦ ἐπαύσατο. Τὸν μὲν οὐ ν Χαιρέαν καὶ τινὰς α λλους ἀπέκτεινεν, οὐ διὰ τὸν Γάιον, ἀλλ' ἑαυτῷ ἀσφάλειαν προμηθούμενος· καὶ ὁ Σαβῖνος δὲ ἐκὼν ἀπέθανε, μὴ ἀξιώσας κολασθέντος τοῦ Χαιρέου αὐτὸς περιεῖναι· τὰς δὲ τοῦ Γαίου ἀδελφὰς τὴν τε Ἀγριππῖναν καὶ τὴν Ἰουλίαν καταγαγὼν ἐκ τῆς ὑπερορίας, καὶ τὰς οὐσίας αὐταῖς ἀπέδωκε, καὶ τοὺς α λλους τοὺς ἐκπεσόντας ὁμοίως κατήγαγε. καὶ τοὺς ἐν εἰρκταῖς δεδεμένους ἀκριβῶς ἐξετάσας, τοὺς μὲν συκοφαντούμενους ἀφῆκε, τοὺς δὲ κακουργήσαντάς τι ἐκόλασε. καὶ τὰ φάρμακα, α πολλὰ ἐν τοῖς τοῦ Γαίου εὐρέθη, καὶ τὰ βιβλία τοῦ Πρωτογένους, ο ν καὶ ἀπέκτεινεν, ε καυσε. τὰ τε γράμματα α ε λεγε μὲν κατακαῦσαι ὁ Γάιος, εὐρέθησαν δὲ ο ν τα, τοῖς βουλευταῖς τε ἐπέδειξε, καὶ ε δωκεν ἀναγνῶναι τοῖς τε γράψασιν αὐτὰ καὶ τοῖς καθ' ω ν ἐγγέγραπτο, καὶ μετὰ τοῦτο κατέφλεξε. τῆς τε γερουσίας ἀτιμῶσαι βουλευθείσης τὸν Γάιον, ψηφισθῆναι μὲν τοῦτο αὐτὸς ἐκώλυσε, νυκτὸς δὲ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ πάσας ἠφάνισε, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Γαίου καὶ ὑφ' ἐτέρων δι' ἐκεῖνον οὐκ ὀρθῶς γεγονότα ἀνέτρεψεν. ἀνδριάντων δὲ αὐτῷ ψηφισθέντων παρητήσατο· καὶ θύειν ἡ προσκυνεῖν ἐν ἀγάλμασιν αὐτῷ ἀπηγόρευσε. καὶ α λλα δὲ τοιαῦτα πολλὰ ἐποίει, μετριοφρονῶν καὶ κρίσει ταῦτα πράττων, ἀλλ' 3.26 οὐκ ἐπιτηδεύσει. τὰς γοῦν θυγατέρας κατηγγύησε τὴν μὲν Λουκίῳ Ἰουνίῳ Σιλανῶ, τὴν δὲ Γναίῳ Πομπηίῳ Μάγνῳ. καὶ οὐδὲν ὑπέρογκον ε πραξεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐδίκασε καὶ ἡ βουλή ἠθροίσθη. ταῦτά τε οὐ ν ἐπιεικῶς ε πραττε, καὶ τῶν ὑπάτων ἐν τῷ συνεδρίῳ καταβάντων ἀπὸ τῶν δίφρων, ι να διαλεχθῶσιν αὐτῷ, προσεξανέστη τε καὶ ἀντιπροσηλθε σφίσιν. ἰδιωτικῶς τε ε ζη ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἑλληνικῶς αὐτὸς τε καὶ οἱ περὶ αὐτὸν διητῶντο. Περὶ τὰ χρήματα δὲ θαυμαστὸς ἐγένετο. ἀπηγόρευσε γὰρ ἀργύριον αὐτῷ προσφέρεσθαι, ο καὶ ἐπὶ τοῦ Αὐγούστου ἐγένετο. ἀπεῖπε δὲ μηδὲ κληρονόμος παρὰ τινος συγγενεῖς ε χοντας καταλιμπάνεσθαι. καὶ τῶν προδημευθέντων ἐπὶ τε τοῦ Τιβερίου καὶ τοῦ Γαίου τὰ μὲν αὐτοῖς ε τι περιοῦσι, τὰ δὲ τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἀπέδωκε· καὶ πολλοῖς παρὰ τοῦ Γαίου τὰς σφετέρας ἀρχὰς καὶ χώρας ἀφαιρεθεῖσιν αὐτὸς α υ θις ἐπανεσώσατο. καὶ α λλα τοιαῦτα ε ργα εἰργάσατο, δι' α ἐπὶ ἤνευτο. ὑπὸ δὲ τῶν ἐξελευθέρων αὐτοῦ καὶ τῆς γυναικὸς Βαλερίας Μεσσαλίνης ε τερα ἐπράχθη οὐ χ ὁμοιότροπα. λιμοῦ μέντοι ἰσχυροῦ γενομένου οὐ μόνον τῆς τότε ἀφθονίας ἐφρόντισεν, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰσέπειτα. ἐπεισάκτου γὰρ

παντὸς σχεδὸν τοῦ σίτου τοῖς Ῥωμαίοις ο ντος, ἡ χώρα ἢ πρὸς ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ Τιβέριδος οὐ τε κατάρσεις ἀσφαλεῖς οὐ τε λιμένας ἐπιτηδείους ε χουσα ἀνωφελές σφίσι τὸ κράτος τῆς θαλάσσης ἐποίει· οὐδὲν γὰρ κατὰ τὴν χειμερινὴν ὥραν ἠδύνατο εἰσφοιτᾶν. τοῦτο οὐ ν συνιδῶν λιμένας τε κατεσκεύασε καὶ ἀπετέλεσε πρᾶγμα καὶ τοῦ φρονήματος καὶ τοῦ μεγέθους τῆς Ῥώμης α ξιον. ἐν πᾶσι δὲ μετριάζων, οὐ τε γεννηθέν^{3.27} τος αὐτῷ υἱέος, ο ς τότε μὲν Κλαύδιος Τιβέριος Γερμανικός, υ στερον δὲ καὶ Βρεττανικός ἐπωνομάσθη, α λλο τι ἐπιφανὲς ε πραξεν, οὐ τ' Αὐγουστον αὐτὸν ἠ τὴν Μεσσαλίαν Ἀγούσταν ἐπικληθῆναι ἐφῆκε. Συνεχῶς δὲ μονομαχίας ἀγῶνας ἐτίθει, πάνυ χαίρων αὐτοῖς, κἀντεῦθεν πολλοὶ ἀπώλλυντο ἀνθρωποὶ, ἐπ' αἰτίαις τισὶ καταψηφισθέντες. ἐθισθεῖς οὐ ν οὐ τως α ιματος καὶ φόνων ἀναπίμπλασθαι, προπετέστερον καὶ ταῖς α λλαις σφαγαῖς ἐχρήσατο. α ι τοιοὶ δὲ τούτου ο ι τε Καισάρειοι καὶ ἡ Μεσσαλίνα ἐγίνοντο. εἰ γὰρ ἀποκτεῖναι τινα ἐθελήσειαν, ἐξεφόβουν αὐτόν, καὶ πάνθ' ο σα ἐβούλοντο ποιεῖν ἐπετρέποντο. καὶ πολλάκις ἐξαπιναίως ἐκπλαγεῖς καὶ κελεύσας τινὰ ἐκ τοῦ παραχρήμα περιδεοῦς ἀπολέσθαι, ε πιετα ἀνενεγκῶν καὶ ἀναφρονήσας, μαθὼν τὸ γεγονὸς ἐλυπεῖτο καὶ μετεγίνωσκε. Τοιαῦτα δὲ ποιῶντος αὐτοῦ οὐκέτι χρηστὴν ἐλπίδα ἐπὶ Κλαυδίῳ οἱ Ῥωμαῖοι ἐσχίκασι. διὸ καὶ ἐπεβουλευθῆ ὑφ' ἐτέρων τε καὶ ὑπ' Ἀννίου Βινικιανοῦ, ο ς πρὸς Φούριον Κάμιλλον Σκριβωνιανὸν τῆς Δαλματίας α ρχοντα ε πεμψε καὶ ἀνέπεισεν αὐτὸν ἐπαναστῆναι. τῶν δὲ στρατιωτῶν μὴ πεισθέντων αὐτῷ, αὐτὸς μὲν ἀπέκτεινεν ἑαυτόν, Κλαύδιος δὲ καί τοι πάνυ καταδείσας ὡς ἐτοίμως ε χειν ἐκστήναι αὐτῷ τοῦ κράτους ἐθελοντῆς, ο μως τὸν θάνατον αὐτοῦ μαθὼν ἀνεθάρσησε, καὶ τοὺς μὲν στρατιώτας α λλοιοὺς τέ τισι καὶ χρήμασιν ἀντημείψατο, τοὺς δὲ συνεπιβουλεύσαντας ἀνεζήτησε καὶ πλείστους ἐκόλασε. συχνοὶ δὲ α λλοιοὶ τε καὶ ὁ Βινικιανὸς διεχειρί^{3.28} σαντο ἑαυτούς. ἡ γὰρ Μεσσαλίνα καὶ ὁ τοῦ Κλαυδίου ἀπελεύθερος Νάρκισσος ο ι τε συναπελεύθεροι αὐτοῦ, τῆς ἀφορμῆς ταύτης λαβόμενοι, οὐδενὸς τῶν δεινοτάτων ἀπέσχοντο. α νδρες τε οὐ ν πολλοὶ καὶ γυναῖκες ἐκόλασθησαν· τινὲς δὲ καὶ τῶν πάνυ ὑπαίτιων ἐσώθησαν, οἱ μὲν χρήμασιν, ε νιοὶ δέ γε καὶ χάρισι. Γαλαῖσος δὲ τις ἀπελεύθερος τοῦ Καμίλλου ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τοῦ Ναρκίσσου παρελθόντος εἰς τὸ μέσον καὶ εἰπόντος αὐτῷ "τί α ν ἐποίησας, Γαλαῖσε, εἰ Κάμιλλος ἐμονάρχησεν;" ἀπεκρίνατο ο τι "εἰστήκειν α ν ο πισθεν αὐτοῦ καὶ ἐσιώπων." Ἀρρία δὲ γυνὴ Καικίνου ὑπάτου οὐ σα, εἰ καὶ τῇ Μεσσαλίῃ σφόδρα ὤκειώτο, οὐκ ἠνεγκε ζῆν τοῦ ἀνδρὸς θνήσκοντος, ἀλλὰ καὶ τὸν α νδρα ἀποδειλιῶντα ἐπέρωσε. τὸ γὰρ ξίφος λαβοῦσα ἑαυτὴν ε πληξε κἀκεῖνῳ ἐπέδωκεν εἰποῦσα "ἰδοὺ Παῖτε, οὐκ ἀλγῶ." καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τούτοις ἐπηνοῦντο, Κλαύδιος δὲ οὐ τως πρὸς τὰς κολάσεις ε σχεν ω στε καὶ σύνθημα τοῖς στρατιώταις τὸ ε πος τοῦτο συνεχῶς διδόναι, χρή α νδρ' ἀπαμύνασθαι, ο τε τις πρότερος χαλεπήνη. ἡ δὲ Μεσσαλίνα καὶ οἱ ἀπελεύθεροι αὐτοῦ οὐ τως τὴν πολιτείαν καὶ τὰς στρατείας καὶ τὰς ἐπιτροπὰς τὰς τε ἡγεμονίας καὶ τὰ α λλα πάντα ἐπώλουν καὶ ἐκαπήλευον ω στε σπανίσαι πάντα τὰ ω νια, κἀντεῦθεν βιασθῆναι τὸν Κλαύδιον ἀπὸ βήματος τὰς τιμὰς αὐτῶν διατάξαι. Αὐλου δὲ Πλαυτίου ἐς τὴν Βρεττανίαν στρατεύσαντος, καὶ τὰ μὲν παθόντος, τὰ δὲ δράσαντος, ε ι τα τῷ Κλαυδίῳ τὰ συμβάντα γνωρίσαντος, ἐκεῖνος τὰ ο ι κοι Οὐιτελλίῳ Λουκίῳ τῷ συνυ^{3.29} πατευκότι ἐγχειρίσας ἐξεστράτευσε. καὶ πρὸς τὸν Ὠκεανὸν ἀφικόμενος ε ι ς τε τὴν Βρεττανίαν περαιωθεὶς μετὰ πλείονος παρασκευῆς καὶ ἐλεφάντων συνέμιξε τοῖς στρατεύμασι. καὶ μετ' αὐτῶν τοῖς βαρβάροις συμβαλὼν ἐνίκησε καὶ τὸ βασίλειον αὐτῶν ε ι λε. καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανῆλθε, τὴν ἀγγελίαν τῆς νίκης διὰ τῶν γαμβρῶν τοῦ τε Μάγνου καὶ τοῦ Σιλανοῦ προπέμψας. μαθοῦσα δὲ ταῦτα ἡ γερουσία Βρεττανικὸν καὶ αὐτὸν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπεκάλεσε, καὶ πολλὰ αὐτοῖς ἐψηφίσατο ε τερα. Ἡ δὲ Μεσσαλίνα ὀρχηστοῦ ἐρασθεῖσά τινος Μνηστήρου ὠνομασμένου, ἐπεὶ μὴτ' ὑποσχέσειν αὐτὸν μὴτ' ἐκφοβήσειν ἀνέπειθε συγγενέσθαι αὐτῇ, τὸν Κλαύδιον παρεσκεύασεν ἐπιτάξαι

αὐτῷ πειθαρχεῖν αὐτῇ, ὡς ἐπ' ἄλλο τι δεομένη αὐτοῦ· καὶ εἰπόντος αὐτῷ τοῦ Κλαυδίου ὁ σα προσάττεται παρὰ τῆς Μεσσαλίνης ποιεῖν, συνῆν αὐτῇ, ὡς καὶ τοῦτο ὑπ' ἐκείνου κεκελευσμένος. τοῦτο δὲ καὶ πρὸς συχνούς ἑτέρους ἐποίει. ὡς γὰρ εἰδότες τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τὰ γινόμενα καὶ συγχωροῦντος ἀκολασταίνειν αὐτῇ ἔμοιχεύετο. Βινίκιος δὲ ὁ τι μὴ ἠθέλησεν αὐτῇ συμφυθῆναι, φαρμάκῳ ὑπ' αὐτῆς διεφθάρη. ἡ σχαλλον δὲ οἱ Ῥωμαῖοι δουλεύοντα αὐτὸν τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς ἀπελευθέροις ὀρώντες. Τῷ δ' ἐξῆς ἐνιαυτῷ ὀκτακοσιοστῷ εἰ τι τῇ Ῥώμῃ ὅντι τὸ τέταρτον ὑπάτευσεν Κλαύδιος, ὁ τε Γάλλον τινά, βουλευσάμενον, εἰς δὲ τὴν Καρχηδόνα ἐξοικήσαντα, σπουδῇ μετεπέμψατο, εἰπὼν ὅτι "χρυσᾶς σε πέδαις δῆσω." καὶ οὕτω τῷ ἀξιώματι πεδηθεὶς κατὰ χώραν ἐμεινεν. ἐπιβουλῆς δὲ τινος τῷ Κλαυδίῳ μηνυθείσης κατεφρόνησε τοῦ μηνυθέντος καὶ ἐν οὐδενὶ λόγῳ αὐτὸν ἐποίησατο, εἰπὼν ὅτι "οὐχ 3.30 ὁμοίως δεῖ ψύλλαν καὶ θηρίον ἀμύνεσθαι." ἄλλοι δὲ πολλοὺς διαβληθέντας ὑπὸ τῆς Μεσσαλίνης καὶ τὸν Ἀσιατικὸν καὶ τὸν γαμβρὸν τὸν Μάγνον ἀπέκτεινε· τὸν μὲν Ἀσιατικὸν διὰ τὴν οὐσίαν, τὸν δὲ Μάγνον διὰ τὸ γένος καὶ τὸ κῆδος. ἐάλωσαν μέντοι ὡς ἐπ' ἄλλοις τισίν. ἐπεὶ δὲ πολλοὺς δούλους νοσοῦντας οὐδεμιᾶς θεραπείας οἱ δεσπότες ἤξιουν, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκιῶν ἐξώθουν, ἐνομοθέτησε πάντας τοὺς ἐκ τοῦ τοιούτου περιγενομένους ἐλευθέρους εἶναι. γεννηθέντος δὲ οἱ ἐγγόνου ἐκ τῆς Ἀντωνίας τῆς θυγατρὸς, ἡν Κορνηλίῳ Φαύστῳ Σύλλῳ ἀδελφῷ τῆς Μεσσαλίνης ὅντι μετὰ τὸν τοῦ Μάγνου συνώκισε θάνατον, οὐδὲν ἀφήκε ψηφισθῆναι, μετριοφρονῶν. ἡ δὲ Μεσσαλίνα καὶ οἱ ἐξελεύθεροι αὐτοῦ ἐξώγκωντο. ἡσαν δὲ τρεῖς οἱ μάλιστα τὸ κράτος διεληφότες· ὁ τε Κάλλιστος, ὁ ἐπὶ ταῖς βίβλοις τῶν ἀξιώσεων ἐτέτακτο· καὶ ὁ Νάρκισσος, ὁ ἐπὶ τῶν ἐπιστολῶν ἐπεστάται, διὸ καὶ ἐγχειρίδιον παρεζώννυτο· καὶ ὁ Πάλλας, ὃς ἡ τῶν χρημάτων διοίκησις ἐμπεπίστευτο. Ἡ δὲ Μεσσαλίνα μὴ ἀρκουμένη ὅτι ἔμοιχεύετο, ἐπεθύμησε καὶ ἀνδρας πολλοὺς εἶναι καὶ συνώκησεν αὐτοῖς πᾶσι τοῖς αὐτῇ χρωμένοις μετὰ συμβολαίων, εἰ μὴ ἐν τῷ πρώτῳ φωραθεῖσα ἀπώλετο. εἰς μὲν γὰρ οἱ Καισάρειοι πάντες ὠμονόουν αὐτῇ, οὐδὲν ἡν οὐκ ἀπὸ κοινῆς γνώμης ἐποίουν· ἐπεὶ δὲ τὸν Πολύβιον, καίτοι κάκεινῳ πλησιάζουσα, διέβαλε καὶ 3.31 ἀπέκτεινεν, οὐκέτ' αὐτῇ ἐπίστευον, καὶ ἐρημωθεῖσα τῆς παρ' αὐτῶν εὐνοίας ἐφθάρη. τὸν γὰρ Σίλιον τὸν Γάιον τὸν τοῦ Σιλίου τοῦ ὑπὸ Τιβερίου σφαγέντος υἱὸν ἀνδρα ἐπεγράψατο, καὶ τοὺς τε γάμους πολυτελῶς εἰστίασε καὶ οἰκίαν αὐτῷ βασιλικὴν ἐχαρίσατο, πάντα τὰ τιμιώτατα τῶν τοῦ Κλαυδίου κειμηλίων συμφορήσασα εἰς αὐτήν· καὶ τέλος ὑπατοῦ αὐτὸν ἀπέφηνε. ταῦτα δὴλα τοῖς ἄλλοις ὄντα τὸν Κλαύδιον ἐλάνθανεν. ἀποδημήσαντι δὲ ποτε αὐτῷ καὶ μονωθέντι ὁ Νάρκισσος μηνύει πάντα διὰ τῶν παλλακῶν τὰ γινόμενα. ὁθεν εἰς τὴν Ῥώμην τε ἐπανῆλθε καὶ ἄλλοις τε πολλοὺς καὶ τὸν ὄρχηστὴν τὸν Μνηστήρα ἐφόνευσεν, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ αὐτὴν τὴν Μεσσαλίναν ἀπέσφαξεν. Ἐκείνης δ' οὕτω διαφθαρείσης τὴν Ἀγριππίναν τὴν ἀδελφιδὴν ἐγήμε σπουδῇ τῶν ἀπελευθέρων, ὅτι τὸν Δομίτιον ἐς προσήβους ἡδη τελοῦντα εἶχεν υἱόν, ὅπως ἐφεδρὸν αὐτὸν ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τρέφοντες μηδὲν ὑπὸ τοῦ Βρεττανικοῦ δεινὸν πάθωσιν, ὡς τὴν αὐτοῦ μητέρα τὴν Μεσσαλίναν ἀναιρεθῆναι ποιήσαντες. δεδομένου δὲ ἡδη τοῦ γάμου, δείσαντες τὸν Σιλανὸν ὑπὸ τοῦ Κλαυδίου τιμώμενον ὡς ἀνδρα ἀγαθόν, ἀμα δὲ καὶ τὴν Ὀκταουίαν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ τῆς Ἀγριππίνης υἱῷ τῷ Δομίτιῳ προμνώμενοι, ἐγγεγυημένην τῷ Σιλανῷ, πείθουσι τὸν Κλαύδιον ὡς ἐπιβουλεύοντά οἱ τὸν Σιλανὸν ἀποκτεῖναι. γενομένου δὲ τούτου λόγους ἐν τῇ βουλῇ ὁ Οὐιτέλλιος ἐποίησατο ὅτι συμφέρει τῷ κοινῷ γῆμαι τὸν Κλαύδιον. καὶ τὴν Ἀγριππίναν ἐπιτηδεῖαν εἰς τοῦτο ἀπέφαινε, καὶ βιάσασθαι σφίσι αὐτὸν ἐπὶ τὸν γάμον συνεβού3.32 λευεν. ἐντεῦθεν ὀρμηθέντες οἱ βουλευταὶ πρὸς τὸν Κλαύδιον ἤλθον καὶ ἠνάγκασαν δῆθεν αὐτὸν γῆμαι, καὶ ψήφισμα ἐποίησαντο ἐξεῖναι Ῥωμαίοις ἀδελφιδᾶς ἀγεσθαι· πρότερον γὰρ ἐκεκώλυτο. Ὡς δ' ὁ

γάμος ἐτελέσθη, τὸν τε Κλαύδιον ἐσφετερίσατο, δεινοτάτη οὐ σα πράγμασι χρῆσθαι, καὶ πρὸς οὐς εὐνοϊκῶς ἐκεῖνος εἶχε, τοὺς μὲν φόβῳ, τοὺς δὲ εὐεργεσίας ὤκειώσατο. καὶ τέλος τὸν μὲν Βρεττανικὸν τὸν παῖδα αὐτοῦ ὡς τῶν τυχόντων τινὰ τρέφεσθαι ἐποίει, ὁ γὰρ ετερος εθανε, τὸν δὲ Δομίτιον τότε μὲν γαμβρὸν τῷ Κλαυδίῳ ἀπέδειξεν, ὑστερον δὲ καὶ εἰσεποίησε, καὶ εἰσποίησασα τῷ Κλαυδίῳ αὐτὸν καὶ πρὸς τὸ κράτος ἐξήσκει καὶ παρὰ τῷ Σενέκᾳ ἐξεπαίδευεν. ἀμύθητόν τε πλοῦτον συνέλεγεν, οὐδὲ τὴν τυχοῦσαν λαβὴν ἐπ' ἀργυρισμῶ παραλείπουσα, πολλοὺς δὲ καὶ φονεύουσα διὰ χρήματα. ἡ δὲ τινὰς καὶ γυναῖκας ζηλοτυπήσασα ἐκτείνε. τὴν γοῦν Παυλίαν τὴν Λολλίαν ἀποκτείνασα καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς κομισθεῖσαν μὴ γνωρίσασα, τὸ τε στόμα αὐτῆς αὐτῆ ταῖς χερσὶν ἀνέωξε καὶ τοὺς ὀδόντας ἐπεσκέφατο ἰδίως πως ἐχοντας. Μετὰ ταῦτα δὲ καὶ Αὐγούστην τὴν Ἀγριππῖναν ὁ Κλαύδιος ἐπεκάλεσε, καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς εἰσποιησάμενος μετωνόμασε Τιβέριον Κλαύδιον Νέρωνα Δροῦσον Γερμανικὸν Καίσαρα, μηδὲν φροντίσας ὅτι καίεσθαι ὁ οὐρανὸς τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐδοξε. καὶ μετὰ τοῦτο τὴν θυγατέρα τὴν Ὀκταουίαν εἰς ετερόν τι γένος εἰσαγαγών, ἵνα μὴ ἀδελφοὺς συνοικίζῃν δοκῆ, ἐνεγύησεν αὐτῷ. Ἀγριππῖνα δὲ καὶ Καλπούρ3.33 νίαν γυναῖκα τῶν πρώτων ἐφυγάδευσεν, ἡ ὡς λέγεται καὶ ἀπέκτεινεν, ἐπειδὴ τὸ κάλλος αὐτῆς ὁ Κλαύδιος ἐθαύμασε καὶ ἐπήνεσε. τοῦ δὲ Νέρωνος, τοῦτο γὰρ τὸ ὄνομα ἐπ' αὐτῷ ἐξενίκησεν, ἕς τοὺς ἐφήβους ἐγγραφέντος, κατὰ τὴν ἡμέραν, ἐν ἡ ἐνεγράφη, τὸ δαιμόνιον τὴν τε γῆν ἐπὶ πολὺ ἐσεισε καὶ φόβον νυκτὸς πᾶσιν ὁμοίως ἐνέβαλε. Νέρων μὲν οὐ νηξετο, Βρεττανικὸς δὲ οὐτε τινὰ τιμὴν οὐτε ἐπιμέλειαν εἶχεν· ἡ γὰρ Ἀγριππῖνα τοὺς περιέποντας αὐτὸν τοὺς μὲν ἐξήλασε, τοὺς δὲ καὶ ἀπέκτεινε· καὶ τὸν Σωσίβιον, ὃ ἡ τροφή αὐτοῦ καὶ ἡ παιδεία προσετέτακτο, κατέσφαξεν ὡς τῷ Νέρωνι ἐπιβουλεύοντα. καὶ παραδοῦσα αὐτὸν οἷς ἠθελεν, οὐτε τῷ πατρὶ συνεῖναι οὐτε δημοσιεύειν εἶα. ἡδύνατο δὲ πάντα, τοῦ Κλαυδίου κρατοῦσα καὶ τὸν Νάρκισσον καὶ τὸν Πάλλαντα οἰκειωσαμένη· ὁ γὰρ Κάλλιστος ἐπὶ πολὺ προχωρήσας δυνάμειος ἐτελεύτησεν. Οἱ ἀστρολόγοι δὲ ἐξ ἀπάσης τῆς Ἰταλίας ἠλάθησαν, καὶ οἱ αὐτοῖς συγγινόμενοι ἐκολάσθησαν. Καράτακος δὲ τις βαρβάρων ἀρχηγὸς ἀλοῦς καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ἀχθεῖς, καὶ συγγνώμης παρὰ τοῦ Κλαυδίου τυχών, εἰτα περινοστήσας τὴν πόλιν μετὰ τὴν αφεσιν, καὶ ἰδὼν αὐτῆς τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ μέγεθος "εἶτα" εφη "ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κεκτημένοι τῶν σκηνηδίων ἡμῶν ἐπιθυμεῖτε;" Ἰουλίῳ δὲ τινι Γαλλικῷ δίκην λέγοντι ἀχθεσθεῖς ὁ Κλαύδιος ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὸν Τίβεριν ἐμβληθῆναι. ἐφ' ὃ δὲ Δομίτιος Ἄφρος, πλεῖστον τῶν κατ' αὐτὸν ἐν τῷ συνηγορεῖν ἰσχύσας, κάλλιστα ἀπέσκωψε· δεηθέντος γὰρ 3.34 τινος τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας, ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ ἐγκατελείφθη, εφη πρὸς αὐτόν "καὶ τίς σοι εἶπεν ὅτι κρεῖσσον ἐκείνου νήχομαι;" Νοσήσαντος δὲ μετὰ ταῦτα τοῦ Κλαυδίου εἰσηλθεν ὁ Νέρων εἰς τὸ συνέδριον, καὶ εἰ ἀναρρωσθεῖ ὁ Κλαύδιος, ἵπποδρομίαν ὑπέσχετο. πάντα γὰρ τρόπον ἢ Ἀγριππῖνα ἐκίνει ἵνα τῷ τε πλήθει χαρίζοιτο καὶ μόνος εσσεσθαι νομίζοιτο τῆς αὐταρχίας διάδοχος. διὸ τὸν τε ἵππικὸν ἀγῶνα, ὃ προσέκειντο μάλιστα, ἐποίησε τὸν Νέρωνα ὑποσχέσθαι ἐπὶ τῇ τοῦ Κλαυδίου ὑγείᾳ, ἡ ν καὶ πάνυ ἀπηύχετο· καὶ πρὸς τὴν πρᾶσιν τῶν ἀρτων θόρυβόν τινα γενέσθαι παρασκευάσασα, ἀνέπεισε τὸν Κλαύδιον τῷ τε δήμῳ ἐκ προγραφῆς δηλῶσαι καὶ τῇ γερουσίᾳ ἐπιστεῖλαι ὅτι, κα ν αὐτὸς ἀποθάνοι, ὁ Νέρων τὰ κοινὰ ἱκανὸς ἡδη ἐστὶ διοικεῖν. καὶ ὁ μὲν πολὺς τε ἐκ τούτου ἡ ν καὶ διὰ στόματος ἡγετο ἀπασι, τὸν δὲ Βρεττανικὸν συχνοὶ μὲν οὐδ' εἰ ἐζη ἐγίνωσκον, οἱ λοιποὶ δὲ παραπλήγα καὶ ἐπίληπτον, ταῦτα κηρυττούσης τῆς Ἀγριππίνης, ὠοντο. ῥαΐσαντος δὲ τοῦ Κλαυδίου τὴν ἵπποδρομίαν ὁ Νέρων μεγαλοπρεπῶς ἐπετέλεσε, καὶ τὴν Ὀκταουίαν δὲ τότε ἐγημεν, ὠστε καὶ ἐκ τούτου ἀνὴρ ἡδη δοκεῖν. οὐδὲν δὲ ἀρκοῦν τῇ Ἀγριππίνῃ ἐδόκει· καίτοι ὅσα τε ἡ Λιβία ἐσχε κάκεινη ἐδέδοτο, καὶ ἀλλ' ἄλλα πλείω ἐψήφιστο. ἡ δὲ καὶ ἰσοκρατῆς τῷ

Κλαυδίω α ντικρυς όνομάζεσθαι η θελε. καί ποτε πολλοῦ τήν πόλιν έπινεμομένου πυρός, πρός τήν έπικουρίαν εκείνω συμπαρεγένετο. 3.35 Ο γοῦν Κλαύδιος άχθόμενος τοίς δρωμένοις τοίς τέως είς γνώσιν ίουσίιν αύτῶ, καί τῶ Βρεττανικῶ όπότε έντύχοι φιλοφρόνως συγγινόμενος, ούκ η νεγκε τά γινόμενα, άλλ' εκείνην τε καταλύσαι καί τόν υίόν ές τούς έφήβους είσαγαγείν καί διάδοχον άποδειξει παρεσκευάζετο. γνοῦσα δέ ταῦτα ή Άγριππίνα προκαταλαβείν αύτόν φαρμάκῳ πρίν τι τοιοῦτον πραχθῆναι έσπούδασεν. ώς δ' εκείνο ούδέν υπό τε τοῦ ο ι νου, ο ν πολὺν άει ό Κλαύδιος ε πινεν, έξειργάσατο, καί υπό τῆς α λλης διαίτης, η πάντες έπίπαν οί τó κράτος ε χοντες χρῶνται πρός φυλακήν έαυτῶν, Λουκούσταν φαρμακίδα τινά περιβόητον έπ' αύτῶ τούτῳ νέον έαλωκυϊαν μετεπέμψατο· καί τι φάρμακον ε τερον α φυκτον σκευάσασα δι' αύτῆς, είς ε νια τῶν καλουμένων μυκήτων ένέβαλε, καί αύτή μέν εκ τῶν α λλων η σθιεν, εκείνον δέ εκ τοῦ τó φάρμακον ε χοντος, ο ντος μεγίστου τε καί καλλίστου, φαγείν παρεσκεύασε. καί ό μέν ου τως έπιβουλευθείς, ώς υπερκορῆς σφόδρα τῆ μέθη γενόμενος, ο περ καί α λλοτε πολλακίς έγένετο, εκ τοῦ συμποσίου έξεκομίσθη· κατεργασθεις δέ τῶ φαρμάκῳ μετήλλαξε διά τῆς νυκτός μήτ' είπειν μήτ' άκούσαί τι δυνηθείς, ζήσας ε τη έπί τρισίν έξήκοντα καί μῆνας δύο καί ήμέρας τρισκαίδεκα, αύταρχήσας δ' ένιαυτούς δεκατρεΐς μῆνάς τε όκτώ καί ήμέρας ει κοσι. Ταῦτα δέ ή Άγριππίνα πεποίηκε τόν Νάρκισσον είς Καμπανίαν προπέμψασα, ώς τοίς υ δασιν εκεί πρός τήν ποδάγραν χρησόμενον· οὔ γάρ ποτε παρόντος εκείνου τοιοῦτόν τι δεδρακέσαι ι σχυσεν α ν· τοιοῦτος τοῦ δεσπότου φύλαξ έτύγχανε. θανόντος δέ τοῦ Κλαυδίου καί αύτός εύθὺς διεφθάρη, μέγιστον δυνηθείς. πρὸ δέ τοῦ σφαγήναι ε ργον λαμπρόν 3.36 διεπράξατο. τά γάρ γράμματα τοῦ Κλαυδίου ο σα άπόρρητα κατά τε τῆς Άγριππίνης καί καθ' έτέρων τινῶν ε χων, ο ι α τὰς έπιστολάς αύτοῦ διοικῶν, α παντα προκατέκαυσεν. έσφάγη δέ παρά τῶ τῆς Μεσσαλίνης μνημείῳ, ο περ εκ συντυχίας συνενεχθέν ε δοξεν είς τήν εκείνης τιμωρίαν γενέσθαι. ω φθη μέντοι κομήτης άστήρ έπί πλειστον, καί ψεκὰς αίματώδης καί σκηπτός ές τó δορυφορικόν σημεϊον ένέπεσε, καί ε τερ' α ττα συνέπεσεν α σημεϊα τῆς Κλαυδίου τελευτῆς έλογίσθησαν. Τούτου γοῦν βασιλεύοντος καί Θευδᾶς έγένετο, ου καί ό θεϊος Λουκάς έν ταίς Πράξεσι μέμνηται, καί ό Ίώσηπος έν τῶ έννεακαιδεκάτῳ λόγω τῆς Αρχαιολογίας ίστορεϊ γόητα αύτόν ο ντα πολλούς άπατήσαι, ε ως Φάδος ό τῆς Ίουδαίας έπίτροπος ι λην ίπέων πέμψας πολλούς τῶν περι αύτόν άνεϊλε, πολλούς δ' έζώγησε, καί αύτοῦ δέ τοῦ Θευδᾶ ζωγηθέντος τήν κάραν άπέτεμε. Καί Σίμων δ' ό μάγος έπί τούτου τοῦ βασιλέως τῆ Ίώμη έπιδημήσας πολλούς τῶν τήν Ίώμη οϊκούντων γοητείας ήπάτησε καί έσφετερίσατο. δηλοϊ δέ τοῦτο Ίουστίνος ό φιλόσοφος τε καί μάρτυς έν τῆ πρὸς Αντωνϊνον ύπερ τοῦ καθ' ήμᾶς δόγματος άπολογία γράφων ταῦτα "καί μετὰ τήν άνάληψιν τοῦ κυρίου είς ούρανόν προεβάλλοντο οί δαιμόνες άνθρώπους τινὰς λέγοντας έαυτούς ει ναι θεούς, ο ι οὔ 3.37 μόνον ούκ έδιώχθησαν ύφ' ύμῶν, άλλὰ καί τιμῆς ήξιώθησαν· ω ν εις καί Σίμων ό Σαμαρευς ό άπό κώμης Γιττῶν, ος έπί Κλαυδίου Καίσαρος διά τῆς τῶν δαιμόνων ένεργείας δυνάμεις μαγικάς ποιήσας έν τῆ πόλει ύμῶν τῆ βασιλίδι Ίώμη θεός ένομίσθη καί άνδριάντι παρ' ύμϊν τετίμηται έν τῶ Τιβέριδι ποταμῶ μεταξὺ τῶν δύο γεφυρῶν ίσταμένῳ, γράμμασιν έπιγεγραμμένῳ Ίωμαϊκοῖς Σίμωνι δέω σάγκτῳ·" ο περ έξελληνιζόμενον Σίμωνι θεῶ άγίῳ δηλοϊ. Καί ό Πέτρος δέ έπί Κλαυδίου πρῶτον έπεδήμησε τῆ Ίώμη, τó σωτήριο κήρυγμα έγκατασπείρων αύτῆ καί τῶ φωτὶ τῆς άληθείας καταυγάζων τὰς διανοίας τῶν έν αύτῆ, ώς καί πολλούς πιστεῦσαι τῶν Ρωμαίων καί ου τως άλῶναι τῆ διδασκαλία τοῦ κορυφαίου τῶν άποστόλων ώς μηδὲ τοίς λόγοις αύτοῦ άρκεσθῆναι μόνοις, παρακλήσσει δέ καί πρὸς Μάρκον χρήσασθαι τόν άπόστολον όπαδόν ο ντα Πέτρου, ε γγραφον αύτοῖς τῆς τοῦ κορυφαίου διδασκαλίας εκθέσθαι ύπόμνηνα, καί αύτούς αίτίους γενέσθαι τῆς τοῦ κατά Μάρκον εύαγγελίου συγγραφῆς. ου τω ταῦτα ίστορεϊ

ὁ Εὐσέβιος. Καὶ Κλαύδιος μὲν οὐκ εἰρηται τρόπον ἕξ ἀνθρώπων ἐγένετο, τὴν δ' ἡγεμονίαν ὁ Νέρων ἐσφετερίσατο τῆς Ἀγριππίνης σπουδῆ, υἱὸς αὐτῆς ὡς καὶ εἰσποιητὸς παῖς τῷ Κλαυδίῳ γενόμενος, τῶν τε διαθηκῶν τοῦ Κλαυδίου ἀφανισθειῶν καὶ τοῦ Βρεττανικοῦ παρηγκωνισμένου, ὁ γνήσιος ἦν τοῦ τεθνεῶτος υἱός, ἐν παιδικῇ ἐτι τυγχάνων τῇ ἡλικίᾳ. τοῦ Νέρωνος δὲ αὐτοκράτορος καὶ Αὐγούστου ὑπὸ 3.38 τε τῆς βουλῆς καὶ τῆς στρατιᾶς ἀναγορευθέντος ἢ Ἀγριππῖνα πάντα τὰ τῇ ἀρχῇ προσήκοντα διώκει τῷ ἐκείνου ὀνόματι καπηλεύουσα πάντα. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ὁ Σενέκας ἐπαρχὸς ὡς τοῦ δορυφορικοῦ καὶ ὁ Βοῦρρος διδάσκαλος τοῦ Νέρωνος τὴν μὲν ἐπαυσαν, αὐτοὶ δὲ τὴν ἀρχὴν ἠνυσαν ἀριστὰ ἔφ' ὁσονπερ ἠδυνήθησαν. ὁ γὰρ Νέρων νεώτατος τυγχάνων ὅτ' ἐμονάρχησεν, ἑπτακαιδέκατον γὰρ ἔτος ἦγε τότε τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, καὶ μήτε φιλοπραγματίας ὡς, ἔτρυφα καὶ ἠρα καὶ ἐκώμαζε καὶ ἐμέθυε καὶ μονομαχίαις καὶ ἵπποδρομίαις ἐσχόλαζε. πολυδάπανος δὲ καὶ οὐ μικρόφρων ἦν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀσωτευόμενος. τεκμήριον δέ, τινὶ τῶν περὶ αὐτὸν πεντήκοντα ἄμα καὶ διακοσίας μυριάδας ἀργυρίου δοθῆναι κελεύσας, ἐπειδὴ ἢ Ἀγριππῖνα ἀθροίσασα τὸ ἀργύριον ἐνώπιον αὐτοῦ τεθῆναι πεποίηκεν, ἢ ἄθροον ἰδὼν αὐτὸ μεταβάληται, συνεὶς ἐκεῖνος ἠρετο πόσον εἴη τὸ κείμενον, καὶ μαθὼν "ἠγνόησα" εἶπεν "ὀλίγον οὐτω κεχαρισμένος," καὶ διπλασιασθῆναι ἐκέλευσεν. οὐτω δὲ ταχὺ τοὺς βασιλικούς ἐξήντησε θησαυρούς, ταχὺ δὲ πόρων ἐδεήθη καινῶν καὶ τέλη οὐκ εἰθισμένα πάντοθεν ἐξελέγετο. τῆς δ' Ἀγριππίνης, ὅτι μὴ ἀργυρολογεῖν ἠδύνατο φιλαργυρωτάτη οὐσα, περιθύμως ὀργισθείσης, καὶ ἀπειλησαμένης τὸν Βρεττανικὸν αὐτοκράτορα καταστήσειν, φοβηθεὶς ὁ Νέρων ἀπέκτεινε φαρμάκῳ αὐτόν. καὶ ὁ μὲν παραχρήμα ἀπέψυξε καὶ φοράδην ὡς ἐπίληπτος ἐκκεκόμειστο· ἐν δὲ γε τῇ ἐκφορᾷ, ἐπεὶ πελιδνὸς ὑπὸ τοῦ φαρμάκου γέγονε, γύψῳ χρισθεὶς διὰ τῆς ἀγορᾶς ἠγετο· ὑετὸς δὲ πολὺς ὑγρᾶς ἐτι τῆς γύψου οὐσης ἐπιπεσὼν ἀπασαν αὐτὴν ἀπέκλυσεν, ὡστε τὸ δεινὸν μὴ μόνον ἀκούεσθαι, ἀλλὰ καὶ ὁρᾶσθαι. 3.39 Ὑστερον δὲ καὶ τὴν μητέρα τὴν Ἀγριππῖναν, τὸν ἀπελεύθερον Ἀνίκητον πέμψας, διεχειρίσατο. ἠ τὸν πεμφθέντα ἰδοῦσα, καὶ γνοῦσα ἔφ' ὅτω ἠκει, τὴν ἐσθῆτα περιερρήξατο, καὶ τὴν γαστέρα ἀπογυμνώσασα "παῖε ταύτην" εἶπε "Ἀνίκητε, παῖε, ὅτι Νέρωνα ἐτεκε." καὶ ἡ μὲν ἐσφάγη, ὁ δὲ Νέρων καὶ αὐτόπτης τοῦ τολμήματος γέγονε καὶ πᾶσαν εἰδε γυμνώσας καὶ τὰ τραύματα ἐξηρίθμησε. ταῖς δὲ νυξὶν ἐξεταράττετο ὡστε καὶ ἐκ τῆς εὐνῆς ἀναπηδᾶν καὶ ἐκδειματοῦσθαι. ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ πολλαχόθι ἐγράφετο παρά τινων ἀφανῶς Νέρων, Ὀρέστης, Ἀλκμαίων μητροκτόνοι. Καὶ τὴν Αὐγούσταν Ὀκταουίαν τὴν τοῦ Κλαυδίου θυγατέρα, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἀπεπέμψατο. τῆς γὰρ Σαβίνης ἐρῶν, ἠθελεν αὐτῇ συνεῖναι ὡς γαμετῇ. δεῖσασα δὲ ἡ Σαβίνα μήποτε ἢ Ὀκταουία μετακληθῆ, κατηγόρους ἐπ' αὐτῇ καὶ μοιχείας καὶ γοητείας ψευδοῦς παρεσκευάσατο. καὶ τὸ μὲν πρῶτον φυγαδευθῆναι αὐτὴν, ἐπειτα καὶ σφαγῆναι ἐποίησεν. εἰτα καὶ αὐτὴ ἡ Σαβίνα ἐκτάνθη ὑπὸ τοῦ Νέρωνος· κούση γὰρ αὐτῇ λὰξ ἐνέθορον. ἐπὶ πολὺ δὲ θανοῦσαν ἐπένθησεν. οὐτως δ' αὐτὴν ἐπόθησεν ὡστε τὰ μὲν πρῶτα γυναῖκά τινα προσφερῆ ἐκείνη μετεπέμψατο καὶ ἐσχεν, ἐπειτα παῖδα ἀπελεύθερον, ὁὐκ Σπόρον ὠνόμαζεν, ἐκτεμὼν ἐγημεν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς τῇ Σαβίνῃ ἐώκει, καίπερ Πυθαγόρα τινὶ ἐξελευθέρῳ γεγαμημένος. καὶ συνεγίνοντο ἄμα τῷ Νέρωνι Πυθαγόρας μὲν ὡς ἀνὴρ, Σπόρος δὲ ὡς γυνή. καὶ ἐκιθαρώδησε δὲ δημοσίᾳ, καίτοι βραχὺ 3.40 καὶ μέλαν φώνημα ἔχων, καὶ ἐν τῷ ἵπποδρομίῳ ἠρματηλάτησεν. ἐπεραιώθη δὲ καὶ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, οὐτοι γε ὡς οἱ πρόγονοι αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπὶ ὀρχήσει καὶ ἐπὶ κιθαρωδήσει κηρύξει τε καὶ τραγωδίας ὑποκρίσει. οὐ γὰρ ἠρκει αὐτῷ ἢ Ῥώμῃ, ἀλλ' ἐδεήθη καὶ ἐκστρατείας, ἢ να καὶ περιοδονίκης, ὡς ἐλεγε, γένηται. Ἀλλὰ τί αὐτίς καθ' ἐκαστον λέγοι τῶν παρ' ἐκείνου πραττομένων; πάντα γὰρ ἀπλῶς ὡς οἱ τυχόντες ὑποκρίνονται, κάκεῖνος ἐλεγέτε καὶ ἐπραττε καὶ ἐπασχε, πλὴν καθ' ὁσον χρυσαῖς

ἔδειτο ἀλύσειν· οὐ γὰρ εἴπερ Ῥωμαίων αὐτοκράτορα σιδηραῖς δεῖσθαι. στρατιώτης δέ τις ἰδὼν αὐτὸν δεδμενὸν ἠγανάκτησε καὶ προσδραμῶν ἐλυσεν. εἰς τὸν δὲ, ἐρομένου τινὸς τί ποιεῖ ὁ αὐτοκράτωρ, ἀπεκρίνατο ὅτι "τίκει" τοιοῦτον γὰρ τι ὑπεκρίνετο τότε. ἠρξάτο δὲ καὶ τὸν Ἴσθμὸν τῆς Πελοποννήσου διορύξει, καίπερ τῶν ἀνθρώπων ὀκνοῦντων. λαβὼν οὖν αὐτὸς δίκελλαν, καὶ τι καὶ ἀνασκάψας, εἰσεσε καὶ τοὺς ἀλλοὺς ἀνάγκη αὐτὸν μιμήσασθαι. αἱμα δὲ τοῖς πρώτοις ἀψαμένοις τῆς γῆς λέγεται ἀναβλύσαι καὶ οἰμωγὰς καὶ μυκηθμοὺς ἐξακούεσθαι καὶ εἰδώλων γενέσθαι φαντασίαν πολλῶν. Οὐτος πρῶτος καὶ τοῦ κατὰ Χριστιανῶν ἠρξάτο διωγμοῦ, καὶ Πέτρον καὶ Παῦλον τοὺς κορυφαίους τῶν ἀποστόλων ἀπέκτεινε κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ὡς Εὐσέβιος ἱστορεῖ, ἐκ παλαιότερων συγγραφέων μαρ3.41 τυρίας παράγων. εἰς τὸν δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν μὲν ἡμέραν φασὶ τελειωθῆναι καὶ ἀμφὸς τοὺς ἀποστόλους, ἐν ἄλλω δ' εἴπει καὶ ἄλλω. μετὰ δὲ Πέτρον πρῶτος ἀρχιερεὺς τῆς Ῥώμης ὁ Λίνος ἐγένετο. Εἰς δ' ἐν τῇ Ἑλλάδι ὁ Νέρωνος Ἰουδαῖοι εἰς προὔπτον ἀπέστησαν· καὶ ἐπ' αὐτοὺς τὸν Οὐεσπασιανὸν ἐπεμψε. καὶ οἱ ἐν τῇ Βρετανίᾳ δὲ καὶ οἱ Γαλάται βαρυνόμενοι ταῖς εἰσφοραῖς ἠσχαλλὸν ἐκ πλείονος καὶ ἐφλέγμασιν. Γάιος δὲ Ἰούλιος Οὐίνδιξ, ἀνὴρ κατὰ τὸν πατέρα βουλευτῆς τῶν Ῥωμαίων, ὄρων τοὺς ὁμοφύλους Γαλάτας ὀργῶντας πρὸς ἀποστασίαν, δι' ὧν ἐδημηγόρησεν ἠρέθισεν αὐτούς, καὶ ὠρκώσας πάντα ὑπὲρ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων ποιῆσειν, καὶ ἑαυτὸν, ἀντιπαρὰ ταῦτα πράξει, φονεύσειν. αὐτοκράτορα δὲ Γάλβαν τὸν Σερούιον τὸν Σουλπίκιον προεχειρίσατο, γενόμενον ἐξ εὐπατριδῶν, καὶ τότε τῆς Ἰβηρίας ἀρχόντα. καὶ ὁ τὴν ἡγεμονίαν ἐδέξατο, οὐκ ἠθέλησε δὲ τὰς τῆς αὐταρχίας ἐπικλήσεις προσλαβεῖν τότε. τῆς δ' ἀποστασίας παρατεινομένης ὁ Οὐίνδιξ ἑαυτὸν ἀπέσφαξε, τῶν μετ' αὐτοῦ στρατιωτῶν κινδυνευσάντων ὑπεραλγήσας, καὶ πρὸς τὸ δαιμόνιον ἀγανακτήσας ὅτι τοιοῦτον πράγματος ὀριγνηθεὶς, τοῦ τὸν Νέρωνα καταλύσαι καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐλευθερῶσαι, οὐκ ἐξετέλεσεν αὐτό. τοσαύτη γὰρ προθυμία πρὸς τοῦτο ἐχρήσατο ὥστε τοῦ Νέρωνος διακοσίας καὶ πεντήκοντα μυριάδας ἐπικηρύξαντος τῷ τὴν κεφαλὴν τοῦ Οὐίνδικος κομίσοντι αὐτῷ, ἐκεῖνος εἶπε ὅτι "ὁ Νέρων ἀποκτείνεις καὶ τὴν ἐκείνου κομίσας μοι κεφαλὴν, τὴν ἐμὴν ἀντιλήψεται." 3.42' Ὁ δὲ Νέρων μαθὼν καὶ τὸν Πετρώνιον, ὁ κατὰ τῶν ἐπαναστάντων μετὰ τοῦ πλείονος προεπεπόμφει στρατεύματος, τὰ τοῦ Γάλβου φρονήσαντα, οὐκέτ' οὐδεμίαν ἐλπίδα τῶν ὀπλων ἐσχευε, ἀλλ' ἐβουλεύσατο τοὺς τε βουλευτὰς ἀποκτείνειν καὶ τὴν πόλιν καταπρῆσαι καὶ πλεῦσαι εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὑπειπὼν ὅτι "ἀντιπαρὰ τῆς ἀρχῆς ἐκπέσωμεν, ἀλλὰ τό γε τέχνην ἡμᾶς διαθρέψει ἐκεῖ." μέλλοντος δὲ ταῦτα δράσειν ἢ βουλή τὴν περὶ τὸν Νέρωνα φρουρὰν ἀποκαλέσασα εἰσῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ τὸν μὲν πολέμιον ἀπέφηνε, τὸν δὲ Γάλβαν ἀνθείλετο αὐτοκράτορα. Νέρων δὲ ὡς ἠσθετο ὅτι ὑπὸ τῶν φυλάκων ἐγκαταλέλειπται, ἐσθῆτά τε φαύλην ἐνέδυ καὶ ἐπὶ ἰππὸν οὐδὲν βελτίονα ἀνέβη, καὶ κατακεκαλυμμένος, ὁ πῶς διαλάθη, μετὰ Ἐπαφροδίτου καὶ τοῦ Σπόρου νυκτὸς ἐφυγε. γνωρισθεὶς δὲ ὡς καὶ παρά του τῶν ἀπαντησάντων αὐτοκράτωρ προσαγορευθῆναι, τῆς ὁδοῦ ἀπετράπετο καὶ εἰς καλαμῶδη τόπον τινὰ κατεκρύφθη. Ὁ δὲ δῆμος ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, ὑπερέχαιρον καὶ τὴν πόλιν στεφανωμάτων ἐπλήρωσαν, καὶ τινες καὶ πιλία ὡς ἠλευθερωμένοι ἐφερον, ἢ βουλή τῷ Γάλβῳ τὰ τῇ ἀρχῇ προσήκοντα ἐψηφίσατο. ὁ δὲ ὁμιλος εἰς τε τὸν Νέρωνα ἀπέσκωπτον καὶ συχνοὺς τῶν παρ' αὐτῷ δυνηθέντων φονεύοντες εἰσκον. ἐκείνου δὲ ζήτησιν οἱ στρατιῶται καὶ ἄλλοι πεποίησαν, καὶ γνόντες ὅτι ἡ ποτὲ ἠν, ἐπεμψαν ἐπ' αὐτὸν ἰπέας. ὁ δὲ προσιόντας αὐτοὺς αἰσθόμενος προσέταξε τοῖς παροῦσι καὶ ἑαυτὸν καὶ σφᾶς ἀποκτείνειν. ὡς δ' οὐχ ὑπήκουον, μέγα ἐστέναξεν. εἰ τα τὸν Σπόρον ἀνελεῖν θελήσας καὶ μὴ δυνηθεὶς, "ἐγὼ μόνος" εἶπε "οὐτε φίλον οὐτε ἐχθρὸν ἐχω." καὶ ἡδη πελασάντων τῶν ἰπέων αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπάταξεν, 3.43 εἰπὼν "ὦ Ζεῦ,

οι ος τεχνίτης απόλλυμαι." δυσθανατοῦντα δ' αὐτὸν ὁ Ἐπαφρόδιτος προσκατειργάσατο. Ὁ μὲν οὐ ν ο υ τω κατὰ τὸν Ἰούλιον ἐτελεύτησε μῆνα, βιούς ε τη τριάκοντα πρὸς μῆσιν πέντε καὶ ἡμέραις ε ι κοσιν, ἀφ' ὧ ν η ρξεν ε τη τρισκαίδεκα καὶ μῆνας ὀκτώ δυοῖν ἡμερῶν δέοντας. ἐν δὲ τῷ ὀγδῶ τῆς τούτου βασιλείας ε τει πρῶτος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας μετὰ τὸν ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Μάρκον Ἀνιανὸς γέγονεν. Γάλβας δ', ἐπεὶ ὁ τε Νέρων διεφθαρτο καὶ ἡ βουλή τὴν ἀρχὴν οἱ ἐψηφίσασατο καὶ ὁ Ροῦφος αὐτῷ προσεχώρησεν, ἀνεθάρσυσεν, οὐ μέντοι καὶ τὸ Καίσαρος ἀνέλαβεν ὁ νομα πρὶν τοὺς τῆς βουλῆς πρεσβευτὰς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν· ἀλλ' οὐδὲ τὸ τοῦ αὐτοκράτορος πρότερον εἰς οὐδὲν γράμμα ἐνεγεγράφει. τοὺς δὲ συκοφαντήσαντάς τινες ἐπὶ τοῦ Νέρωνος ἡ ψευδομαρτυρήσαντας ἐκόλασε. καὶ οἱ δοῦλοι οἱ κατὰ τῶν δεσποτῶν πράξαντες τὴν εἰπόντες αὐτοῖς ἐκείνοις ἐπὶ τιμωρίᾳ παρεδόθησαν. καὶ τὰ χρήματα δὲ καὶ τὰ κτήματα ὅσα τινὲς παρὰ τοῦ Νέρωνος εἰλήφεσαν ἀπηρεῖτο. τοὺς γε μὴν ὑπ' ἐκείνου φυγαδευθέντας ὡς ἡσεβηκότας τι εἰς αὐτὸν κατήγαγε, καὶ τὰ ὅσα τῶν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους σφαγέντων εἰς τὸ τοῦ Αὐγούστου μνημεῖον μετεκόμισε, καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν ἀποκατέστησεν. οἱ δὲ ἐν ταῖς Γερμανίαις στρατιῶται προστησάμενοι Αὐλὸν Οὐιτέλλιον ἐνανέστησαν. ὁ οὐ ν Γάλβας τὴν ἐπανάστασιν πυθόμενος, Λούκιον Πείσωνα, νεανίσκον εὐγενῆ, ἐπιεικῆ, φρόνιμον, υἱοθετήσατο 3.44 καὶ ἀπέδειξε Καίσαρα. ὁ δὲ Ὀθων ὁ Μάρκος ὁ Σαλούιος, ἀγανακτήσας ὅτι μὴ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Γάλβου υἱοθετήθη, ἐπανεῖστη αὐτῷ, τριάκοντα μόνους στρατιώτας ἐτοιμασάμενος. ἐπεὶ γὰρ θύοντι τῷ Γάλβῳ μόνος τῶν βουλευτῶν αὐτῷ παρέστη, καὶ τοῦ ἱερόπτου ἐπιβουλευθήσεσθαι αὐτὸν εἰπόντος ἡκουσε καὶ παραινούντος οἱ κοί μεῖναι καὶ μηδαμῆ προελθεῖν, κατέδραμέ τε εὐθύς ὡς ἐπ' ἄλλο τι εἰς τὸ στρατόπεδον ἀπιῶν καὶ ὑπὸ τῶν συνομωμοκότων αὐτῷ στρατιωτῶν εἰς τὸ τεῖχος εἰσῆχθη, καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας προσαναπέισας, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν, ἐκπριάμενος πολλαῖς ὑποσχέσεσι, παρ' ἐκείνων τε παραχρῆμα καὶ τῶν ἄλλων ελαβε τὴν ἀρχήν. Ὁ Γάλβας δὲ μαθὼν τὰ πρασσόμενα ἐπεμψεν εἰς τὸ στρατόπεδόν τινες ὡς μεταπεῖσαι τοὺς ἐν αὐτῷ δυνησόμενος. κἂν τούτῳ στρατιώτης τις γυμνὸν τὸ ξίφος καὶ ἡμαγμένον ἀνατείνων προσῆλθεν αὐτῷ, φάσκων "θάρσει, αὐτόκρατορ· Ὀθωνα γὰρ ἀπέκτεινα." πιστεύσας οὐ ν ὁ Γάλβας εἰς τὸ Καπιτώλιον ὡς θύσων ὤρμησε. καὶ ἐν μέσῃ τῇ ἀγορᾷ ἀπαντήσαντες αὐτῷ ἵππεις καὶ πεζοὶ ἐκεῖ τὸν γέροντα, τὸν υπατον, τὸν ἀρχιερέα, τὸν Καίσαρα, τὸν αὐτοκράτορα πολλῶν ὀρώντων κατέκοψαν· καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποκόψαντες κοντῷ ἐνέπειραν. καὶ ὁ μὲν οὐ τως ἐφονεύθη, τοῦτο μόνον εἰπὼν "καὶ τί κακὸν ἐποίησα;" ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ Πείσων καὶ ἄλλοι συχνοί. πράξαντες δὲ ταῦτα οἱ στρατιῶται, καὶ τὰς κεφαλὰς ἐκείνων ἀποτεμόντες, πρὸς τε τὸν Ὀθωνα αὐτὰς ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ εἰς τὸ συνέδριον ἐκόμισαν, ὥστε τοὺς βουλευτὰς καταπλαγέντας χαίρειν τε προσποιεῖσθαι καὶ τῷ Ὀθωνι πάντα τὰ πρὸς τὴν ἀρχὴν φέροντα ψηφίσασθαι. οὐκ ἐλάνθανε δὲ ὅτι αὐτὸς τὴν βουλήν ἐβιάζετο 3.45 καὶ ὡς ἀσελγέστερον καὶ πικρότερον τοῦ Νέρωνος ἀρξεν ε μελλε. Γάλβῳ μὲν οὐ ν ζήσαντι ε τη δύο καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἡμέρας τρεῖς καὶ ε ι κοσιν, ἀρξαντι δὲ μῆνας ἑννέα καὶ ἡμέρας τρισκαίδεκα, τοῦτο τέλος ἐγένετο· ὁ δὲ Ὀθων μετέγνω μὲν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, τῶν ἱερῶν αὐτῷ θύοντι πονηρῶν ὀφθέντων καὶ ἄλλων σημείων αὐτῷ γενομένων, ἀλλ' οὐκ εἰ χεν εἰς τὴν ἀρχὴν εἰσελθὼν ἀναδύναι. καὶ ἐνέμεινεν αὐτῇ καὶ δίκην δέδωκεν. Ἐν τούτοις δὲ τις πλάσάμενος Νέρων εἶναι ἐκ τῆς πρὸς τὸν Νέρωνα οὐ σης ἐμφορείας αὐτῷ τὴν Ἑλλάδα ὀλίγου πᾶσαν ἐτάραξε, καὶ χεῖρα κακούργων ἀνδρῶν ἀθροίσας πρὸς τὰ ἐν τῇ Συρίᾳ στρατόπεδα ὤρμησεν. ἐν Κύδνῳ δὲ περαιούμενον αὐτὸν ὁ Καλπούρνιος συνέλαβε καὶ ἀπέκτεινεν. Ὁ δὲ Ὀθων λάθρα πολλοὺς πρὸς τὸν Οὐιτέλλιον ἐπὶ καταλλαγῇ ἐπεμψεν. ὡς δ' οὐκ ἐπείθετο, πρεσβευτὰς ἀπέστειλε φανερώς. οὐ τε δὲ ἀπεκρίνατό τι αὐτοῖς Οὐιτέλλιος οὐ τε ἀντέπεμψεν αὐτούς. εἰ τα ἐπεμψεν Ὀθων

ἰσχὺν κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν, ἠττήθη δὲ διὰ πολυαρχίαν, οὐ δι' ἀσθένειαν. κάκ τῆς Ῥώμης δὲ ἐξωρμήθη καὶ τοὺς πρώτους ἐξήγαγε. μέρος δέ τι τῆς δυνάμεως τῷ Πρόκλῳ δούς, αὐτὸς ἀνεχώρησε, λέγων μὴ φέρειν μάχην ἀνδρῶν ὁμοφύλων ἰδεῖν. ο θεν μαλακίαν αὐτοῦ καταγνόντες οἱ στρατιῶται καὶ οἱ στρατάρχαι οὐδὲν τῶν δεόντων ἐπραξαν, ἀλλ' ἠττήθησαν καὶ τοῖς τοῦ Οὐιτελλίου ἐπεκηρυκίσαντο καὶ 3.46 ἀνεμίχθησαν σφίσι. τῷ δὲ Οθωνι ἠγγεῖλε ταῦτα ἵππεύς, καὶ ἀπιστούμενος "εἰθε" εφη "ταῦτα ψευδῆ, Καῖσαρ, ἦ ν." καὶ εἰπὼν ἑαυτὸν διεχρήσατο. πιστευσάντων δ' ἐκ τούτου πάντων καὶ ἐτοίμως ἐχόντων ἀναμαχέσασθαι, οἱ τε γὰρ δορυφόροι συχνοὶ ἦσαν, καὶ ἐτεροὶ οὐκ ὀλίγοι παρήσαν, καὶ ἱκετευόντων αὐτὸν μήθ' ἑαυτὸν μήτε σφᾶς προδοῦναι, "πάντες γὰρ" ελεγον "ὑπὲρ σοῦ ἡδέως ἀποθανούμεθα," ὁ Οθων "πολὺ δικαιότερόν ἐστιν" εἰπεν "ἐνα ὑπὲρ πάντων ἠ πολλοὺς ὑπὲρ ἑνὸς ἀπολέσθαι," καὶ μὴ βούλεσθαι δι' ἐνα ἀνδρα τὸν δῆμον τῶν Ῥωμαίων στασιάζειν καὶ τοσοῦτον ὁχλὸν ἀνθρώπων φθείρεσθαι. ταῦτ' εἰπὼν εἰς τὸ δωματίον ἀνεχώρησε, καὶ τινα τοῖς τε οἰκείοις καὶ τῷ Οὐιτελλίῳ ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιστείλας, τά τε γράμματα ὁσα τινὲς αὐτῷ κατ' ἐκείνου ἐγεγράφεσαν ἐκαυσεν, ὥστε μηδένα ἐξ αὐτῶν φωραθέντα κινδυνεῦσαι, καὶ καλῶν ἐνα ἐκαστὸν τῶν παρόντων ἠσπάζετο αὐτοὺς καὶ ἐδίδου σφίσι χρήματα. κὰν τούτῳ ταραχῆς γενομένης στρατιωτῶν ἐξῆλθε, καὶ καταστήσας αὐτοὺς οὐ πρότερον ἀνεχώρησε πρὶν ἐς τὸ ἀσφαλὲς ἀλλοὺς ἀλλαχοῦ πέμψαι. καὶ οὕτως ἐπεὶ μηδὲν ἐτι ταραχῶδες ἐγένετο, ἑαυτὸν διεχρήσατο. καὶ οἱ στρατιῶται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐθαψαν, καὶ τινες αὐτῷ ἐπέσφαξαν ἑαυτούς. Τοῦτο τὸ τέλος τῷ Οθωνι γέγονε, ζήσαντι μὲν ἑπτὰ καὶ τριάκοντα ἐτη, ἀρξάντι δὲ ἡμέρας ἑνενήκοντα· ο θεν καὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν πονηρίαν τοῦ βίου συνεσκίασε· κάκιστα γὰρ ἀνθρώπων ζήσας κάλλιστα ἀπέθανεν. οἱ δὲ στρατιῶται εὐθύς μὲν ἐταράχθησαν, καὶ ὑπ' ἀλλήλων πολλοὶ ἀνῆρέθησαν· ἐπειτα ὠμονόησαν καὶ προσκεχωρήκεσαν τοῖς κεκρατηκόσιν. 3.47 Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ τὸ πάθος μαθόντες τοῦ Οθωνος, ἀπεδήμει γὰρ τοῦ ἀστεος, ὡς προεῖρηται, αὐτοκράτορα τὸν Οὐιτέλλιον ἀνηγόρευον. ὁ ντι δ' ἐν τῇ Γαλατίᾳ ὁ θάνατος ἠγγέλη τοῦ Οθωνος. ἠλθε δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ ἡ γυνὴ καὶ τὸ παιδίον, ὁ καὶ ἐπὶ βήματος Γερμανικόν τε καὶ αὐτοκράτορα ἐπωνόμασεν, ἐξάετες ὁ ν. φιλόμαντις δὲ ὑπάρχων καὶ μηδὲ τὸ βραχὺ πράσων ἀνευ αὐτῶν, τότε μὲν τοὺς ἀστρονόμους, ὕστερον δὲ καὶ τοὺς γόητας ἐξήλασε, προειπὼν σφίσιν ἐντὸς τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐξ ἀπάσης ἐκχωρῆσαι τῆς Ἰταλίας. κάκεῖνοι νυκτὸς ἀντιπροθέντες προγράμματα, ἀντιπαρήγγειλαν αὐτῷ ἀπαλλαγῆναι τοῦ βίου ἐντὸς τῆς ἡμέρας ἐν ἠ ἔτελεύτησεν. Ἦν δὲ τρυφῆ τε καὶ ἀσελγείᾳ προσκείμενος. καὶ ἀπ' ἀρχῆς τοιοῦτος ὡ ν οἱ ος περὶ τὰ καπηλεῖα καὶ τὰ κυβευτήρια καὶ τοὺς ὄρχηστὰς καὶ τοὺς ἀρματηλάτας ἐσπουδακέναι, καὶ ἀμύθητα ἐς τὰ τοιαῦτα ἀνήλπισκε καὶ διὰ τοῦτο καὶ δανειστὰς πολλοὺς εἰχε· τότε δὲ καὶ μᾶλλον ὑβριζε, καὶ τῆς τε ἡμέρας τὸ πλεῖστον τῆς τε νυκτὸς ἐδαπάνα ἀπλήστως ἐμφορούμενος καὶ συνεχῶς ἐξεμῶν, ὡς μόνῃ τῇ παρόδῳ τῶν σιτίων τρέφεσθαι. ἀφ' οὗ περ καὶ ἀνταρκεῖν ἠδύνατο. οἱ δὲ συνδειπνοῦντες αὐτῷ πάνυ κακῶς ἀπηλλάσσοντο. ο θεν εἰς τις αὐτῶν νοσήσας καὶ διὰ τοῦτο ἡμέρας τινὰς τοῦ συσσιτίου ἀπολειφθεὶς εἰπεν ὁ τι "εἰ μὴ ἐνόσησα, πάντως ἀν ἀπολώλειν." καὶ ἐγένετο ὁ χρόνος ὁ τῆς ἀυταρχίας αὐτοῦ σύμπαρ οὐδὲν ἀλλο ἠ 3.48 μέθαι τε καὶ κῶμοι. καὶ τί ἀν τις καθ' ἐκαστὸν αὐτῶν καταλέγοι, ὁπότε πρὸς πάντων ὠμολόγηται δύο μυριάδας μυριάδων καὶ χιλίας πεντακοσίας ἐν τῷ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ χρόνῳ ἐς τὰ δεῖπνα αὐτὸν δεδαπανηκέναι. πολλάκις δὲ καὶ παρ' ἀλλοῖς εἰσιτάτο, καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀλλοὶ μὲν ἀκρατίσασθαι παρεῖχον αὐτῷ, ἀλλοὶ δὲ ἀριστήσαι, ἐτεροὶ δὲ δεῖπνον, ἐτεροὶ δὲ μεταδόρπιά τινα πλησμονῆς παραμύθια. Οὕτω δὲ βιοῦς οὐκ ἀμοιροῦ ἦν παντάπασι καὶ καλῶν ἐργῶν. τό τε γὰρ ἐπὶ Νέρωνος καὶ τὸ ἐπὶ Γάλβου τοῦ τε Οθωνος κοπὲν νόμισμα ἐτήρησεν, οὐκ ἀγανακτῶν ταῖς εἰκόσιν

αὐτῶν, καὶ ὁ σα τισὶν ἐδεδώρητο ἐφύλαξε, μηδένα μηδὲν ἀφελόμενος· καὶ οὐ τε τὰ ἐκ τῶν συντελειῶν ἐποφληθέντα ἀπήτησεν οὐ τε οὐσίαν τινὸς ἐδήμευσεν, ὀλίγους μὲν πάνυ τῶν τὰ Ὀθωνος πραξάντων ἀποκτείνας, μηδὲ τὰς ἐκείνων μέντοι οὐσίας τοὺς προσήκοντας σφῶν ἀποστερήσας. καὶ τοῖς οἰκείοις δὲ τῶν πρότερόν ποτε θανατωθέντων ἐδώρησατο πάντα ὁ σα ε τι ἐν τῷ δημοσίῳ εὐρηνητο. ἀλλ' οὐδὲ τὰς διαθήκας τῶν ἀντιπολεμησάντων αὐτῷ καὶ ἐν ταῖς μάχαις πεσόντων ἠτιάσατο. ἀπηγόρευσε δὲ καὶ τοῖς βουλευταῖς καὶ τοῖς ἵππεῦσι μονομαχεῖν ἢ ἐν ὀρχήστρα θεᾶν τινὰ παρέχειν. καὶ διὰ ταῦτα ἐπηνεῖτο. Ἐπὶ τούτοις ἠγγέλθη αὐτῷ ἢ ἐν Ἰουδαίᾳ κατ' αὐτοῦ ἐπανάστασις. καὶ δεινῶς κατέδεισε δι' αὐτήν, ἀλλων τε συμβάντων σημείων καὶ τῆς σελήνης παρὰ τὸ καθεστηκὸς δις ἐκλελοιπέναι δοξάσης· καὶ γὰρ τεταρταία καὶ ἑβδομαία ἐσκιάσθη. ἡλίους τε δύο α μα τότε εἰδονεκτε τῶν ἀνατολῶν καὶ ἐκ τῶν δυσμῶν, τὸν μὲν ἀσθενῆ καὶ ὠχρόν, τὸν δ' ἐξ ἀνατολῶν ἰσχυρόν. 3.49 Ἐπράχθη δὲ τὰ τῆς ἐπαναστάσεως ὦδε. Οὐεσπασιανὸς ἐν Ἰουδαίᾳ διατρίβων, ὡς γὰρ ἡδη ἱστορήται, παρὰ Νέρωνος ἡν ἐκεῖσε σταλεῖς διὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀποστασίαν, τῷ μὲν Γάλβᾳ αὐταρχήσαντι τὸν υἱὸν ε πεμψε Τίτον προσεροῦντα αὐτόν· ἐπανεληθόντος δὲ τοῦ Τίτου, ἐπεὶ καθ' ὁδὸν ἐμεμαθήκει τὴν τοῦ Οὐιτέλλιου καὶ τοῦ Ὀθωνος ἐπανάστασιν, πρὸς μοναρχίαν καὶ αὐτὸς ὠρμήθη, κατὰ τὸν Δίωνα. ὡς δ' ὁ Ἰώσηπος ἐν τῇ τῆς ἀλώσεως ἱστορίᾳ φησὶν, οἱ μετ' αὐτοῦ στρατιῶται μαθόντες τοὺς μὲν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Γαλάτας στασιάσαντας Γάλβαν προχειρίσασθαι αὐτοκράτορα, τοὺς δ' ἐν Γερμανίᾳ στρατευομένους ἀνθελέσθαι τὸν Οὐιτέλλιον, τοὺς δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ προχειρίσασθαι Ὀθωνα, καὶ αὐτοὶ τὴν μοναρχίαν τῷ σφετέρῳ ἐψηφίσαντο στρατηγῷ, καὶ παρακροτήσαντες ἀλλήλους ἀνηγόρευσαν τὸν Οὐεσπασιανὸν αὐτοκράτορα καὶ σώζειν τὴν τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν κινδυνεύουσαν παρεκάλουν. ἀρνούμενου δ' ἐκείνου οἱ μὲν ἡγεμόνες προσέκειντο, οἱ δὲ στρατιῶται περιχυθέντες ξιφῆρεις ἀνελεῖν ἠπέλουν αὐτόν. πείθεται οὐν, καὶ πρῶτον τῷ τὴν ἀρχὴν τῆς Αἰγύπτου ἰθύνοντι ἐπιστέλλει περὶ τῶν κατ' αὐτόν· καὶ ὁ εὐθὺς ἀνηγόρευσε αὐτόν αὐτοκράτορα. Οὐεσπασιανὸς δὲ τοῦτο μαθὼν τὸν μὲν τῆς Συρίας ἡγούμενον Μουκιανὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐπὶ τὸν Οὐιτέλλιον ε πεμψαν. ὁ τε καὶ τὸν Ἑβραῖον Ἰώσηπον, ὁ ε αὐτόν ε τι ζῶντος τοῦ Νέρωνος αὐτοκράτορα προσειπεῖν ἐθάρρησε, δεσμώτην ε τι ο ντα παρ' αὐτῷ καὶ αἰχμά3.50 λωτον, τὴν ἀρχὴν καλέσας πρὸς ἑαυτόν, οἱ α προμαντευσάμενον αὐτῷ, λυθῆναι κελεύει. τοῦ δὲ Τίτου τῷ πατρὶ Οὐεσπασιανῷ δίκαιον εἰπόντος εἰναι καὶ τὸ ο νεῖδος ἐξ Ἰωσήπου ἀφαιρεθῆναι σὺν τῷ σιδήρῳ, τοῦτο δ' ε σεσθαι, εἰ μὴ λυθῶσι τὰ δεσμά, ἀλλὰ διακοπῶσιν, ὁ ἐπὶ τῶν μὴ δεόντως δεθέντων πράττεται, συνευδοκεῖ καὶ ὁ Οὐεσπασιανός, καὶ παρελθὼν τις διέκοψε πελέκει τὴν α λυσιν. Ὁ γὰρ Ἰώσηπος, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος ἱστορήσει, χρησμόν τινα ἐν γράμμασιν ἱεροῖς εὐρηκῶς δηλοῦντα ὡς α ρξει τις ἀπὸ τῆς χώρας αὐτῶν τῆς οἰκουμένης, διὰ τὰς ἐν τῇ Ῥώμῃ στάσεις καὶ τῶν ἐκεῖ βασιλέων τὰς συνεχεῖς ἀλλαγὰς εἰς τὸν Οὐεσπασιανὸν τείνειν ὑπέιληφε τὸν χρησμόν, καὶ οἱ τὸ κράτος προεμαντεύσατο. τούτου δὲ τοῦ χρησμοῦ μέμνηται καὶ Ἀππιανὸς ἐν τῷ εἰκοστῷ δευτέρῳ λόγῳ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας αὐτοῦ. δικαιοτέρον δ' α ν ἢ ἀληθὲς μάλιστα νομισθεῖν τὸ ἐπὶ τὸν σωτῆρα τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν χρησμόν ἐκλήφθῃναι· οὐ γὰρ τῆς οἰκουμένης πάσης Οὐεσπασιανὸς ἐβασίλευσε, κατὰ τὸν χρησμόν, ἀλλὰ τῆς ὑπὸ Ῥωμαίους μόνης· πολὺ δὲ τῆς οἰκουμένης ἡ ν ο τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἡ ν ἐκτός· ὁ δὲ κύριος συμπάσης τῆς οἰκουμένης ἐβασίλευσέ τε καὶ βασιλεύει, ὦ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐρρήθη "αἰτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ε θνη τὴν κληρονομίαν σου καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς." 3.51 Οὐεσπασιανὸς δὲ πρὸς Ἀλεξάνδρειαν ὠρμησεν, ε νθα καὶ ἀπὸ τῆς Ῥώμης εὐαγγέλια ἡ κεν αὐτῷ, ὡς Οὐιτέλλιος μὲν ἀπεσφάγη, αὐτὸς δὲ αὐτοκράτωρ τῷ τε δήμῳ καὶ τῇ συγκλήτῳ ἀνηγορεύθη, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Δομετιανὸς εἰς ἡγεμονίαν προήχθη μέχρι τῆς αὐτοῦ

πρὸς τὴν Ῥώμην ἀφίξεως. Ὁ δὲ τοῦ Οὐιτελλίου θάνατος τοῦτον τὸν τρόπον ἐγένετο. ἡ δὲ οἱ Οὐεσπασιάνειοι στρατιῶται πεπλησιακότες ἦσαν τῇ Ῥώμῃ, καὶ ἐς αὐτὴν ἐσβαλόντες οὐδὲν ὅ,τι τῶν δεινῶν οὐκ ἐποίησαν. τῆς δὲ πόλεως πορθουμένης ὁ Οὐιτέλλιος φοβηθεὶς, χιτωνίσκον τε ῥακώδη περιβαλόμενος, ἐς οἰκῆμα σκοτεινόν, ἐν ᾧ κύνες ἐτρέφοντο, κατεκρύφθη, διανοούμενος νυκτὸς ἐς τὴν Ταρακίναν πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀποδρᾶναι. ἀναζητήσαντες δὲ οἱ στρατιῶται αὐτὸν συνέλαβον φορυτοῦ πεπλησμένον καὶ αἵματος, ὑπὸ γὰρ τῶν κυνῶν ἐλελύμαντο, καὶ τὴν ἐσθῆτα περιρρήξαντες αὐτοῦ καὶ εἰς τούπισω τῷ χεῖρι δεσμήσαντες, σχοῖνόν τε αὐτῷ περιθέντες περιαιυχένιον, οἱ μὲν ἐρράπιζον, οἱ δὲ τοῦ γενείου ἐπιλλον, πάντες δὲ ἐσκωπτον τὰ τε ἀλλὰ καὶ τὴν ἀσωτίαν αὐτοῦ. αἰσχυνομένου δὲ ἐπὶ τούτοις καὶ κάτω βλέποντος, οἱ στρατιῶται ξιφιδίους αὐτὸν ὑπὸ τὸ γένειον ὑπεκέντουν, ἵνα καὶ ἀκων ἀνω βλέπῃ. Κελτὸς δὲ τις ἐλέησας αὐτόν "ἐγὼ σοι" εἶπε "βοηθήσω ὡς μόνος δύναμαι." καὶ ὁ μὲν ἐκείνον ἐτρωσε καὶ ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν· οὐ μέντοι καὶ ὁ Οὐιτέλλιος ἀπέθανεν ἐκ τοῦ τραύματος, ἀλλ' ἐσύρετο εἰς τὸ δεσμοπήριον. περιαλήσας δὲ οἱ σὺν τῷ πασχε καὶ οἱ σὺν ῥακουεὶν "ἀλλ' ἐγὼγε" εἶπε "αὐτοκράτωρ ὑμῶν ἐγενόμην." ὀργισθέντες οὖν οἱ στρατιῶται κατέκοψαν αὐτόν, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν περιήγαγον, ζήσαντος ἐπιτέσσαρα καὶ πεντήκοντα καὶ ἡμέρας ἑννέα καὶ ὀγδοήκοντα, ἀρξάντος δὲ ἐνιαυτὸν δέκα ἡμερῶν ἐπιδέοντα. Πειραγμένων δὲ τούτων ὁ Μουκιανὸς ἐπῆλθε καὶ τῷ Δομετιανῷ συνδιώκει· αὐτοκράτωρ τε ὁ Οὐεσπασιανὸς καὶ πρὸς τῆς βουλῆς εὐφημήθη, καὶ Καίσαρες ὁ τε Τίτος καὶ ὁ Δομετιανὸς ἐπεκλήθησαν. ὁ δὲ Μουκιανὸς ἀδελφὸς παρὰ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ ὠνομάζετο, καὶ ἐξουσίαν εἰληφε πάνθ' ὅσα ἐβούλετο πράττειν καὶ γράφειν, τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος μόνον ἐπιγραφόμενος· καὶ διὰ τοῦτο καὶ δακτύλιον πεμφθέντα οἱ ἐφόρει, ἵνα τὸ αὐτοκρατορικὸν σφράγισμα λαμβάνῃ τὰ σημαινόμενα πολλοῖς γοῦν ἀρχά τε καὶ ἐπιτροπείας αὐτὸς καὶ ὁ Δομετιανὸς ἐδοσαν, καὶ ἐπάρχους ἀλλοίους ἐπ' ἀλλοίους καὶ ὑπάτους ἀπέδειξαν, ὡς αὐτοὶ αὐταρχοῦντες. ὥστε τὸν Οὐεσπασιανὸν ἐπιστεῖλαι τῷ Δομετιανῷ ὅτι "χάριν ἐχω σοι, τέκνον, ὅτι με ἔαξ ἀρχειν καὶ οὐδέπω με καταλέλυκας." Ἐς δὲ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ Οὐεσπασιανὸς ἀφικόμενος χρήματα πολλὰ ἐκεῖθεν ἠγγυρολόγησε, χρηματιζόμενος πάντοθεν, καὶ τέλη πολλὰ τὰ μὲν ἐκλελειμμένα ἀνενεώσατο, τὰ δὲ καὶ νομιζόμενα προσεπηύξησε, καινὰ τε προσέθετο ἐτερα. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἀλλῇ ὑπηκόῳ τῇ τε Ἰταλίᾳ καὶ αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ μετὰ ταῦτα ἐποίησε. τὴν μὲν οὖν Αἰγυπτὸν δι' ὀλίγου κατεστήσατο, καὶ σῆτον πολὺν εἰς τὴν Ῥώμην 3.53 ἐπεμψεν ἀπ' αὐτῆς· τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ Τίτον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καταλελοιπῶς πορθῆσαι αὐτά, τὴν ἐκείνων ἀνεμένεν ἀλωσιν, ἵνα μετὰ τοῦ υἱέος ἐπανέλθῃ πρὸς τὴν Ῥώμην. τριβομένου δὲ χρόνου ἐν τῇ πολιορκίᾳ, τὸν μὲν Τίτον ἐν τῇ Παλαιστίνῃ κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ ὀλκάδος ἐπιβάς ἐς Λυκίαν ἐπλευσε, κάκειθεν τὰ μὲν πεζῇ, τὰ δὲ ναυτιλλόμενος εἰς τὸ Βρεντέσιον ἐκομίσθη. Ἐλθὼν δ' ἐς τὴν Ῥώμην καὶ τοῖς στρατιώταις καὶ τῷ δήμῳ παρέσχηκε δωρεάς, καὶ τὰ τεμένη καὶ τὰ δημόσια ἐργα τὰ πεπονηκότα ἀνελάμβανε, καὶ τὰ ἡδη ἐφθαρμένα ἐπανεσκεύαζε, καὶ συντελουμένοις αὐτοῖς οὐ τὸ ἑαυτοῦ ἐπέγραφεν ὄνομα, ἀλλὰ τὸ τῶν πρώτως δομησαμένων. τὰς δὲ οὐσίας τῶν ἐναντιωθέντων αὐτῷ καὶ ἐν ταῖς μάχαις πεσόντων τοῖς παισὶν ἐκείνων ἡ τοῖς ἀλλως οἰκείοις ἀφῆκε, καὶ τὰ συμβόλαια τὰ παλαιὰ τὰ τῷ δημοσίῳ προσήκοντα προσδιέφθειρε. μεγαλοπρεπῶς δὲ εἰς τὸ κοινὸν ἀναλίσκων, εὐτελέστατα διητᾶτο, καὶ οὐδὲν ἐξω τῶν ἀναγκαίων ἐδαπάνη. ἡν δὲ οὐτε ἐξ εὐγενῶν οὐτε πλούσιος. πάντας δὲ τοὺς προσιόντας αὐτῷ προσεδέχετο. τοῖς δὲ φίλοις καὶ πρὸ τῆς ἐπιτομῆς καὶ ἐπὶ τῆς εὐνῆς κατακείμενος συνεγίνετο· καὶ αἱ θύραι τῶν βασιλείων ἠνεωγμέναι διὰ πάσης τῆς ἡμέρας ἦσαν, καὶ φρουρὸς οὐκ ἦν ἐν αὐταῖς. τό τε σύμπαν, τῇ μὲν προνοίᾳ τῶν κοινῶν αὐτοκράτωρ νενόμιστο, εἰς τὰ ἀλλὰ δὲ

πάντα κοινός καὶ ἰσοδύναμος ἢ τῶν λοιπῶν. Τῶν δ' Ἱεροσολύμων ἀλόντων ὁ Τίτος εἰς τὴν Ἱταλίαν ἐπανελθὼν τὰ ἐπινίκια αὐτὸς τε καὶ ὁ πατὴρ ἐφ' ἅμα εὐπεμφαν' συνέπεμπε δὲ σφίσι αὐτὰ καὶ ὁ Δομετιανὸς ὑπατεύων ἐπὶ κέλητος. μετὰ 3.54 δὲ τοῦτο διδασκάλους ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ τῆς Λατίνων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας κατέστησε, μισθὸν ἐκ τοῦ δημοσίου φέροντας. κατηγορίαν δὲ ὁ Μουκιανὸς τῶν φιλοσόφων πολλὴν ποιησάμενος ἐπεισε τὸν Οὐεσπασιανὸν ἐξελάσαι αὐτοὺς τῆς Ῥώμης· καὶ πλὴν τοῦ Μουσωνίου ἅπαντες ἀπηλάθησαν. χρηματιστὴς δ' ἐνομιζέτο, ὅτι ἀνδριάντα στήσαι αὐτῷ ψηφισαμένων τινῶν, οὐ τὸ ἀνάλωμα μυριάδες ἢ ὡς πέντε καὶ εἰκοσι, προέτεινε τὴν χεῖρα "δότε μοι τὸ ἀργύριον" εἰπὼν· "ἢ γὰρ βᾶσις αὐτοῦ αὐτῆ ἐστὶ." καὶ πρὸς τὸν Τίτον ἀγανακτοῦντα τέλει τινὶ ὡς αὐτὸς καταδεδείξει, εἰ πεν, χρυσοῦς ἐξ αὐτοῦ πεπορισμένους λαβῶν, "ἴδου, τέκνον, εἰ τοιοῦτοι ζοῦσιν." ἐπεβουλεύθη δὲ ὑπὸ Ἀλιηνοῦ καὶ ὑπὸ Μαρκέλλου. φωραθέντες δὲ ὁ μὲν Ἀλιηνὸς ἐν τοῖς βασιλείοις ἐσφάγη, τοῦ Τίτου κελεύσαντος, Μάρκελλος δὲ κριθεὶς ἐν τῷ συνεδρίῳ καὶ καταδικασθεὶς αὐτὸς ἑαυτὸν ἀνείλε ξυρῶ τεμῶν τὸν λαιμόν. Οὐεσπασιανὸς δὲ νοσήσας πυρετοῖς μετήλλαξεν· ὡς δὲ τινες εἶπασαν, τοῦ Τίτου καταψευδόμενοι, φάρμακον ἐν συμποσίῳ τινὶ πεπωκώς. ἐπιτιμώντων δὲ αὐτῷ νοσοῦντι τῶν ἰατρῶν ὅτι νοσῶν πάντα τὰ τῇ ἀρχῇ προσήκοντα ἐπραττε, "τὸν αὐτοκράτορα" εἶπε "ἐστῶτα δεῖ ἀποθνήσκειν." ἀπεβίω δὲ ζήσας ἑτη ἑννέα καὶ ἐξήκοντα καὶ μῆνας ὀκτώ καὶ ἡμέρας ὀκτώ, μοναρχήσας δὲ ἑτη δέκα, ἐξ ἑξήκοντα ἡμερῶν. Τούτου δὲ τελευτήσαντος ὁ Τίτος τὴν ἀρχὴν διεδέξατο. ὁ μοναρχήσας οὐτε φονικὸν τι οὐτε 3.55 ἐρωτικὸν ἐπραξεν, ἢ ὅτι μετεβάλλετο ἢ ὅτι ἐπὶ βραχύτατον, ὡς γε ἐς ἡγεμονίαν εἶπεῖν, ἐπεβίω. δύο γὰρ ἑτη μετὰ τὴν αὐταρχίαν καὶ μῆνας δύο ἡμέρα τε εἰκοσιν ἐζήσεν, ἐπὶ ἑννέα καὶ τριάκοντα ἑτεσι καὶ μηνσὶ πέντε καὶ ἡμέραις πέντε καὶ εἰκοσι. διὸ καὶ ἐξ ἰσοῦ αὐτὸν ἄγουσι τῇ τοῦ Αὐγούστου πολυετία, ὅτι οὐτ' ἐκεῖνος ἐφιλήθη ἂν, εἰ ἐλάττω χρόνον ἐζήκει, οὐτ' ἂν οὐτος, εἰ πλείονα· ὁ μὲν ὅτι τραχύτερος κατ' ἀρχὰς διὰ τὰς στάσεις καὶ τοὺς πολέμους γενόμενος ἠδυνήθη μετὰ ταῦτα εὐεργεσίαις ἐν τῷ πολυχρονίῳ λαμπρύνεσθαι, ὁ δ' ὅτι ἐπιεικῶς ἀρξας ἐν ἀκμῇ τῆς δόξης ἀπέθανε, τάχ' ἂν ἐλεγχθεὶς, εἰ γε ἐβίω ἐπὶ μακρόν, ὅτι εὐτυχία πλείονι ἐχρήσατο ἢ ἀρετῇ. οὐτε δὲ τίνα τῶν βουλευτῶν ἐν τῇ αὐτοῦ ἡγεμονίᾳ ἀπέκτεινε καὶ γράμματα ἐξέθηκε βεβαιῶν πάντα τὰ ὑπὸ τῶν πρότερον αὐτοκρατόρων δοθέντα τισίν. ἢ δὲ περὶ χρήματα ἀκριβῆς καὶ οὐ μάτην ἀνήλισκεν· οὐδένα μὲντοι ποτὲ διὰ ταῦτα ἐκόλασεν. Ἐπὶ τούτου καὶ ὁ Ψευδονέρων ἐφάνη, ὁ ῥ' Ἀσιανὸς ἢ ἡ, ἐκαλεῖτο δὲ Τερέντιος Μάξιμος, προσεικῶς δὲ τῷ Νέρωνι καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν φωνήν· καὶ γὰρ ἐκιθαρώδει. ἐκτε τῆς Ἀσίας τινὰς προσεποιήσατο, καὶ ἐπὶ τὸν Εὐφράτην προχωρῶν πολλῶν πλείους ἀνηρτήσατο, καὶ τέλος πρὸς Ἀρτάβανον τὸν τῶν Πάρθων κατέφυγεν ἀρχηγόν· ὁ καὶ δι' ὀργῆς τὸν Τίτον ποιούμενος ἐδέξατο τοῦτον καὶ καταγαγεῖν εἰς Ῥώμην παρεσκευάζετο. Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ ἑτη πῦρ ἐν Καμπανία πολὺ κατὰ τὸ φθινόπωρον ἀθρόον ἐξήνθησε. τὸ γὰρ ὄρος τὸ Βέσβιον, κατὰ Νέα ὄρον πόλιν, ἐχει πυρὸς ἀφθόλους πηγὰς· μέσον δὲ γε μόνον πεπύρωται, τὰ δ' ἐξωθεν εἰσὶν ἀπυρα. τῶν 3.56 οὐν ἐν τῷ μέσῳ κραυρομένων καὶ τεφρουμένων, αἱ μὲν περίξ κορυφαὶ τὸ ἀρχαῖον σώζουσιν ὕψος, τὸ δὲ μέσον δαπανηθὲν τῷ πυρὶ κοῖλον ἐκ τοῦ συνιζάνειν ἐγένετο. καὶ ἀναδίδεται ἐξ αὐτοῦ τῆς μὲν νυκτὸς φλόξ, τῆς δ' ἡμέρας καπνὸς καὶ ποτὲ μὲν μᾶλλον, ποτὲ δὲ ἥττον· ἐνίοτε δὲ καὶ τέφραν ἀναβάλλει, ὅταν ἀθρόον ὑφίζηται, καὶ λίθους ἀναπέμπει, ὅταν ὑπὸ πνεύματος ἐκβιασθῇ· ἡχεῖ τε καὶ βοᾷ, μὴ συμπεπιλημένας, ἀλλ' ἀραιὰς καὶ ἐλευθέρας τὰς ἀναπνοὰς ἔχον. τοιοῦτον μὲν ἐστὶ τὸ Βέσβιον· τότε δὲ κτύπος ἐξαισίος ἐξαπίνης ὡς τῶν ὄρων συμπιπτόντων ἐξηκούσθη, καὶ ἀνέθορον πρῶτον μὲν λίθοι ὑπερμεγέθεις, εἶτα πῦρ πολὺ καὶ καπνὸς ἀπλετος, ὡς καὶ τὸν ἡλίον συγκρυσθῆναι καὶ σκότος ἐκ φωτὸς γενέσθαι.

καὶ τέφρα δὲ ἀνεφυσήθη ἀμύθητος, ὡς τῆς τε γῆς καὶ τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ἀέρος κατασκευασθῆναι παντὸς καὶ τοὺς ἰχθύας τὰ τε ὀρνεα διαφθαρήναι, καὶ δύο πόλεις, τό τε Ἐρκουλάνεον καὶ τοὺς Πομπηίους, ἐν θεάτρῳ τοῦ δήμου αὐτῶν καθημένους, καταχωσθῆναι. τοσαύτη δ' ἦν ἡ τέφρα ὥστε τι αὐτῆς καὶ ἐξ Ἀφρικῆν ἔλθειν καὶ εἰς Συρίαν καὶ εἰς τὴν Αἰγυπτὸν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ῥώμην· ἐξ ἧς ὑστερον λοιμώδης νόσος ἐνέσκηψεν. Ὁ δ' οὐν Τίτος τοῖς Καμπανοῖς καὶ οἰκιστὰς ἐπέμψεν καὶ χρήματα ἐδώρησατο ἅλλα τε καὶ τὰ τῶν ἀκληρονομήτων. αὐτὸς δὲ οὐδὲν παρ' οὐδενός, καίτοι πολλῶν διδόντων, ἐδέξατο· πολλὰ δὲ τῶν δημοσίων ἐργῶν ἀνέστησεν οἰκοθεν. καὶ ἀγῶνας ἐποίησε θαυμαστούς, ἐν οἷς σφαιρία ξύλινα μικρὰ ἀνωθεν ἐρρίπτει, σύμβολον ἔχοντα τὸ μὲν ἐδωδίμου τινός, τὸ δὲ ἐσθῆτος, ἄλλο χρυσοῦ, ἰππῶν, ὑποζυγίων, βοσκημάτων, ἀνδραπόδων· ἀοὶ ἀρπάζοντες πρὸς τοὺς 3.57 δοτῆρας αὐτῶν ἀπάγοντες τὸ ἐπιγεγραμμένον ἐλάμβανον. Τούτου ἐστὶ καὶ ἡ ἀοίδιμος ἐκείνη φωνὴ εἰπόντος "σήμερον οὐκ ἐβασίλευσα, ἐπεὶ οὐδένα εὐηργέτησα." Τούτου τῷ δευτέρῳ εἰσι Λίνος ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας τελευτῶν Ἀνεγκλήτω τὴν ἀρχιερωσύνην παρέδωκε. Τῷ δ' ἐπιγενομένῳ εἰσι μετήλλαξεν ὁ Τίτος, ὡς μὲν φήμη κρατεῖ, πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ ἐπιβουλευθεὶς, ὡς δ' εἰς ἐνιοὶ γράφουσι, νοσήσας. ἐμπνουν μέντοι αὐτὸν εἰσι οὐκ ἀποθνήσκοντα καὶ τάχα περιγενέσθαι δυνάμενον ἐς λάρνακα πλήρη χιόνος ὁ Δομετιανὸς ἐνέβαλεν, ὡς δεομένης τῆς νόσου τάχα τινὸς περιψύξεως. ἀποψύχων δὲ εἰπεῖν λέγεται ὅτι "ἐν μόνον ἐπλημμέλησα." τί δὲ τοῦτο ἦν οὐ διεσάφησε. τινὲς μὲν οὐκ ἀποθνήσκοντα εἰσι τὴν Δομιτίαν εἰσι τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ, ἕτεροι δὲ ὅτι τὸν Δομετιανὸν οὐκ ἀπέκτεινεν ἐπιβουλεύοντά οἱ σαφῶς, ἀλλ' αὐτὸς τε ὑπ' ἐκείνου ἐφθάρη καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἀνδρὶ τοιοῦτῳ ἐξέδωκεν. Εἰσι γοῦν τοῦ Τίτου ἐμπνέοντος ὁ Δομετιανὸς εἰσι τε τὴν Ῥώμην ἀφίππευσε καὶ εἰσι τὸ στρατόπεδον εἰσελήλυθε καὶ τὴν ἐπίκλησιν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ αὐτοκράτορος ἐλάβεν. ἦν δὲ θρασύς καὶ ὀργίλος καὶ 3.58 ἐπίβουλος καὶ κρυψίνους· ἀνθρώπων δὲ ἐφίλησε μὲν ἀληθῶς οὐδένα πλὴν τινῶν γυναικῶν, ἐπλάττετο δὲ ἀγαπᾶν ὅν μάλιστα κτεῖναι ἠθέλεν. ἀπιστος γοῦν καὶ πρὸς τοὺς χαριζομένους αὐτῷ καὶ ὑπηρετοῦντας εἰσι τὰ δεινότερα ἦν. καὶ ὅποτε τινὲς αὐτῷ ἠπλεῖστα πορίσειαν χρήματα ἠπολλοὺς συκοφαντήσειαν, τούτους ἐκτίννυεν, ἢ ὑπ' αὐτῶν μόνων δοκῆ προβαίνειν τὰ ἀδικήματα. κάκιστος δὲ ὡν καὶ τοὺς τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ φίλους ἀτίμως εἰσχε, τοὺς δὲ καὶ διώλεσε. καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Δομιτίαν ὡς ἐπὶ μοιχείᾳ ἀπεπέμψατο, τὸν Πάριν τὸν ὀρχιστὴν ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ δι' αὐτὴν φονεύσας, καὶ τῇ ἀδελφιδῇ Ἰουλίᾳ συνῆν ἀπαρακαλύπτως ὡς γαμετῆ. εἰσι τα δεηθέντος τοῦ δήμου κατηλλάγη μὲν τῇ Δομιτίᾳ, ἐχρήτο δ' οὐδὲν ἠπτον τῇ Ἰουλίᾳ. Καὶ μετὰ ταῦτα εἰσι Γαλατίαν ἐξορμήσας, καὶ λεηλατήσας τινὰ τῶν πέραν Ῥήνου τὸν ἐνσπόνδων, ὠγκοῦτο ὡς τι μέγα κατωρθώκως καὶ τοῖς στρατιώταις ἐπηύξησε τὴν μισθοφορὰν, τάχα διὰ τὴν νίκην. πέντε γὰρ καὶ ἑβδομήκοντα δραχμὰς ἐκάστου λαμβάνοντος, ἑκατὸν ἐκέλευσε δίδοσθαι. μεταμεληθεὶς δὲ τὴν μὲν ποσότητα οὐκ ἐμείωσε, τὸ δὲ πλῆθος τῶν στρατευομένων συνέστειλε. καὶ ἐκατέρωθεν μεγάλα τὸ δημόσιον ἐβλάψε, μὴθ' ἱκανοὺς τοὺς ἀμύνοντας αὐτῷ καὶ τούτους μεγαλομίσθους ποιήσας. καὶ τοῖς θεραπεύουσι δὲ καὶ τοῖς μὴ, ἀμφοτέροις ὁμοίως ἠχθετο, τοῖς μὲν ὡς θωπεύουσι, τοῖς δὲ ὡς καταφρονοῦσι. νίκας δὲ ψευδεῖς προσποιούμενος, ὑπατος μὲν ἐπ' εἰσι τὴν δέκα, τιμητῆς δὲ διὰ βίου κεχειροτόνητο. Πολλοὶ δὲ τῶν ὑποτελῶν Ῥωμαίοις ἀφίσταντο, χρήματα βιαίως πρᾶσσόμενοι, ὡς καὶ οἱ Νασαμῶνες. 3.59 τοὺς τε γὰρ τῶν χρημάτων πράκτορας ἐφθειραν καὶ τὸν Νουμιδίας ἀρχοντα Φλάκκον ἐπελθόντα σφίσιν ἠπτησαν οὐτως ὡς πορθῆσαι καὶ τὸ στρατόπεδον. εὐρόντες δὲ ἐν αὐτῷ ἅλλα τε ἐπιτήδεια καὶ οἶνον, ἐμπλησθέντες ὑπνωσαν. καὶ γνοὺς ὁ Φλάκκος τοῦτο ἐπέθετο αὐτοῖς καὶ πάντας ἀπώλεσε καὶ τοὺς ἀπομάχους διέφθειρεν ἅπαντας. ἐφ' ὧ ὁ

Δομετιανός ἐπαρθεῖς εἰπε πρὸς τὴν βουλὴν ὅτι "Νασαμῶνας ἐκώλυσα εἰναί." ἡ δὲ γὰρ καὶ θεὸς ἠξίου νομίζεσθαι, καὶ δεσπότης καλούμενος καὶ θεὸς ὑπερηγάλλετο. ταῦτα οὐ μόνον ἐλέγετο, ἀλλὰ καὶ ἐγράφετο. ἐν δὲ θέᾳ ὑετοῦ πολλοῦ καὶ χειμῶνος σφοδροῦ ἐξαίφνης γενομένου οὐδένα εἰασεν ἐκ τῆς θεᾶς ἀπαλλαγῆναι, ἀλλ' αὐτὸς μανδύας ἀλλασσόμενος ἐκείνοις οὐδὲν μεταμφιάσασθαι παρεχώρησε· κἀντεῦθεν πολλοὶ νοσήσαντες ἐτελεύτησαν. τοὺς δ' ὑπ' αὐτοῦ κολασθέντας ἐξαριθμῆσασθαι οὐκ ἔστι δύναμις. συχνοὶ δὲ καὶ ἀνδρες καὶ γυναῖκες τῶν πλουσίων ἐπὶ μοιχείᾳ ἐκολάσθησαν· ὡς ἐν εἰσὶ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐμοιχεύθησαν. καὶ ἄλλαι δ' αἰτίαι πολλοὶ καὶ ἐζημιώθησαν καὶ ἀπέθανον. γυνὴ γάρ τις ὅτι ἐναντίον εἰκόνας αὐτοῦ ἀπεδύσατο ἐφονεύθη, καὶ ἕτερος ὡς ἀστρολόγοις ὠμίληκός. Μέτιον δὲ τίνα, ὅς τις ἢ φήμη μοναρχῆσαι μέλλειν ἐκήρυττεν, ἐξορίσας ἐφόνευσεν, ἐγκαλέσας αὐτῷ ὅτι ἐν τοῖς τοῦ κοιτῶνος τοίχοις εἰχε γεγραμμένην τὴν οἰκουμένην. καὶ σοφιστὴν τίνα, ὅτι ἀσκῶν μελέτην κατὰ τυράννων συνεγράψατο, θανάτῳ ἐκόλασε. πολλοὶ δὲ καὶ ὡς φιλοσοφοῦντες διώλοντο, καὶ οἱ λοιποὶ ἐξηλάθησαν. Τοιαῦτα δὲ πράττων ἐπεβουλεύθη παρά τε Παρθενίου καὶ Σιγήρου τῶν προκοίτων αὐτοῦ καὶ Ἐντέλλου τοῦ τῆς ἀρχῆς βιβλία διέποντος καὶ 3.60 Στεφάνου ἀπελευθέρου. τὴν δ' ἐπιβουλήν οὐτε ἢ γυνὴ αὐτοῦ Δομιτία ἠγνόησεν οὐτε ὁ ἐπαρχὸς Νωρβανὸς οὐτε ὁ συνάρχων Πετρώνιος. ἡ γὰρ Δομιτία ὑπ' αὐτοῦ μισουμένη ἐδέδιε μὴ ἀποθάνῃ καὶ οἱ ἄλλοι οὐκέτι αὐτὸν ἐφίλουν. λέγεται δὲ ὅτι πάντας ἅμα αὐτοῦς ὁ Δομετιανὸς ὑποπτεύων ἀποκτεῖναι ἐμελέτα, καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἀπογραψάμενος ἐν τῇ κλίνῃ ὑπέθετο ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον· καὶ τὸ παιδίον τὴν ἀπογραφὴν ἀφελόμενον ἔφερε, μὴ εἰδὸς τί φέρε. ἐντυχοῦσα δὲ ἡ Δομιτία αὐτῷ, καὶ ἀναγνοῦσα τὰ γεγραμμένα, κάκεινοις ἐμήνυσε· κακὸν τούτου συνετάχυναν τὴν ἐπιβουλήν. Καὶ πολλὰ δὲ σημεῖα ἐγένοντό οἱ οὐκ αἰσίου. Λαργίνος δὲ τις Πρόκλος, ἐν Γερμανίᾳ προειπὼν ὅτι κατὰ τήνδε τὴν ἡμέραν τελευτήσει ὁ Δομετιανός, ἐπέμφθη διὰ τοῦτο συσχεθεὶς εἰς τὴν Ῥώμην· καὶ ἐρωτηθεὶς παρ' αὐτοῦ εἶπε καὶ τότε οὐτω γενήσεσθαι. καταδικασθεὶς δὲ θανεῖν ἀνεβλήθη, ὅπως μετὰ τὴν ἡμέραν ἐν ἡμερῇ ἀποθανεῖσθαι μέλλειν τὸν Δομετιανὸν φονευθῆ· σφαγέντος δὲ τοῦ Δομετιανοῦ κατ' ἐκείνην, ἐσώθη. ἕτερος δὲ τις εἰπὼν αὐτῷ ὅποτε καὶ ὅπως φθαρήσεται, ἠρωτήθη ὁποῖω καὶ αὐτὸς τρόπῳ θανεῖται· καὶ φήσας ὡς ὑπὸ κυνῶν ἀναλωθήσεται, ζῶν κατεκρίθη καυθῆναι καὶ τῷ πυρὶ προσερρίφη. ὑετοῦ δὲ καταρραγέντος πολλοῦ ἢ μὲν πυρὰ ἐσβέσθη, ἐκείνον δὲ ὀπίσω τῷ χεῖρι δεδεμένον καὶ ἐπικείμενον αὐτῇ κύνας εὐρόντες διεσπάραξαν. Τῷ δὲ Δομετιανῷ τὸ μεσημβρινὸν ἀναπαυομένῳ τὸν Στέφανον ὡς τῶν ἄλλων ἐρρωμενέστερον εἰσέπεμψεν ὁ Παρθένιος. καὶ ἐπλήγη μὲν ὁ Δομετιανός, οὐ μὴν καιρίαν, ἀλλὰ καταβληθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἐκείτο· 3.61 εἰς τὴν αὐτὴν ὑπ' ἐκείνου καὶ ἐτέρων προσκατειργάσθη. καὶ ὁ μὲν οὐτω κατεσφάγη, καὶ ὁ Στέφανος δὲ προσαπώλετο, συνδραμόντων ἐπ' αὐτὸν τῶν οὐ μετεσχηκῶτων τῆς συνωμοσίας. Ἀπολλώνιος δὲ ὁ Τυανεύς, φιλόσοφος δὲ ἡννοῦτος Πυθαγορικός, γόης δὲ μάλιστα, ἐν Ἐφέσῳ τότε διάγων καὶ τῷ πλήθει διαλεγόμενος κατὰ τὴν ὡραν καθ' ἣν ὁ Δομετιανὸς ἀνηρεῖτο, ὡς ὑστερον ἐκ τῶν ἐκατέρωθεν γενομένων ἠκριβώθη, ἐπὶ τίνα ὡραν ἐνεὸς εἴη, εἰτα ἐξεβόησεν "εὐγε, Στέφανε, παῖε τὸν ἀλιτήριον· ἐπληξας, ἐτρωσας, ἀπέκτεινας." τοῦτο δὲ καὶ ὁ Φιλόστρατος τὸν τοῦ Ἀπολλωνίου βίον συγγεγραφῶς οὕτως ἀνέγραψεν. Ἐζησε δὲ Δομετιανὸς εἴη πρὸς τέσσαρσι τεσσαράκοντα καὶ μῆνας δέκα καὶ ἡμέρας εἴη καὶ εἰκοσιν, ἐμονάρχησε δὲ πεντεκαίδεκα καὶ ἡμέρας πέντε. Τῷ δὲ τετάρτῳ εἴη τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας πρῶτος μετὰ Μάρκον τὸν ἀπόστολον ἀρχιερεὺς γεγονὼς ἐτελεύτησε, καὶ Ἀβίλιος αὐτὸν διεδέξατο, δεῦτερος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας γενόμενος. τῷ δωδεκάτῳ δ' εἴη τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ τελευτήσαντος Ἀνεγκλήτου Κλήμης τὴν ἀρχιερωσύνην τῆς Ῥώμης παρέλαβε, τρίτος ταύτης χρηματίσας ἐπίσκοπος, κατὰ τὸν Εὐσέβιον. Οὐτος ὁ

εχθιστος αυτοκράτωρ μετὰ Νέρωνα αυθις τὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμὸν ἀνεκίνησε, τῆς ἐκείνου θεομαχίας διάδοχος γεγονώς· ος καὶ τὸν ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ διὰ τὸ κήρυγμα περιώρισε, καὶ τοὺς ἀπογόνους 3.62 Δαβίδ ἀναιρεῖσθαι προσέταξε. ταῦθ' ἱστορῶν ὁ Εὐσέβιος τὸν Ἠγήσιππον παράγει λέγοντα ου τως. "ε τι δὲ περιῆσαν υἱωνοῖ Ἰούδα τοῦ κατὰ σάρκα λεγομένου ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου, ους τινες προσήγγειλαν ὡς ἐκ γένους ο ντας Δαβίδ. τούτους πρὸς αὐτὸν ἀχθέντας ὁ Δομετιανὸς η ρετο εἰ ἐκ Δαβίδ εἰσι· καὶ κατέθεντο. προσεπήρετο ου ν πόσας κέκτηνται κτήσεις καὶ πόσων εὐποροῦσι χρημάτων· οἱ δ' ε φασαν ἐνακισχίλια δηνάρια ὑπάρχειν αὐτοῖς μόνα, καὶ ταῦτα οὐκ ἐν ἀργυρίοις ε χειν, ἀλλ' ἐν διατιμήσει γῆς ἐξ ης αὐτοὺς τε διατρέφεσθαι αὐτουργοῦντας καὶ τοὺς φόρους εἰσφέρειν· καὶ τὴν τῶν χειρῶν δὲ τραχύτητα ἐπεδείκνυον τῆς αὐτουργίας μαρτύριον. ἐρωτηθέντες δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ βασιλείας, ὅποια τις εἰ η καὶ ποῖ καὶ πότε φανησομένη, οὐ κοσμικὴν αὐτὴν εἶναι οὐδ' ἐπίγειον ἀπεκρίναντο, ἀλλ' ἐπουράνιον, ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος φανησομένην. ἐφ' οἱς ὡς εὐτελῶν αὐτῶν καταφρονήσας ὁ Δομετιανὸς ἐλευθέρους ἀφήκε, καὶ τὸν διωγμὸν προστάγματι ε παυσεν." Ο μὲν ου ν κάκιστος γεγονώς βιαίως ἀπέρρηξε τὴν ζωὴν, ὡς εἰ θε καὶ πρὸ τῆς μοναρχίας, ἢ δ' ἡγεμονία εἰς Νερούαν μετήνεκτο, α νδρα καὶ εὐγενέστατον καὶ ἐπιεικέστατον. οἱ γὰρ τῷ Δομετιανῷ ἐπιβουλεύοντες οὐ πρότερον ε ργου η ψαντο πρὶν τὸν διαδεξόμενον τὴν αὐταρχίαν ἐβεβαιώσαντο. η λθον ου ν ἐπὶ τὸν Νερούαν· ος ἀστρολόγων ο τι μοναρχή 3.63 σει φησάντων μικροῦ διώλετο α ν. ὁ γὰρ Δομετιανὸς πάντων τῶν πρώτων τὰς τε ἡμέρας καὶ τὰς ω ρας ἐν αις ἐγεγέννητο διασκοπῶν, οὐκ ὀλίγους κὰκ τούτου τῶν ἐλπιζομένων ε ν τινι δυνάμει ε σεσθαι προανήλiske. καὶ τοῦτον ἀπέκτεινεν α ν, εἰ μὴ τις τῶν ἀστρολόγων αὐτῷ εὐνοῶν ε φη ο τι δι' ὀλίγων ἡμερῶν τελευτήσει· πιστεύσας γὰρ ο ντως τοῦτ' ε σεσθαι, οὐκ ἠθέλησε κάκεῖνον πεφονευκέναι, ὡς πάντως μετὰ μικρὸν τεθνηξόμενον. διὰ ταῦτα γοῦν ῥᾶον ε πεισαν αὐτὸν συνθέσθαι τῇ τῆς ἡγεμονίας καταδοχῇ. καὶ φθαρέντος τοῦ Δομετιανοῦ εὐθὺς αὐτὸς τὴν αὐταρχίαν ἐδέξατο. καὶ τοῖς ὑπ' ἐκείνου ἐξελαθεῖσι δόγματι ἐπανελθεῖν ἐφήκε καὶ τὰς οὐσίας ἀπολαβεῖν. ἢ δέ γε σύγκλητος καθαιρεθῆναι τὰς Δομετιανοῦ τιμὰς ἐψηφίσατο. Τότε τοίνυν καὶ τὸν μέγαν ἀπόστολον Ἰωάννην ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Πάτμῳ ὑπερορίας λόγος ε χει ἐπανελθεῖν πρὸς τὴν Εφεσον. Ἦν δὲ ὁ Νερούας φιλοδίκαιος καὶ χρημάτων οὐχ η ττητο. ἐκείνου γὰρ μοναρχοῦντος Ἀττικὸς ὁ τοῦ σοφιστοῦ Ἡρώδου πατήρ, ὡς ὁ Φιλόστρατος ἐν τοῖς βίοις τῶν σοφιστῶν ἀνεγράψατο, θησαυροῦ τι ευ ρεν ἐπὶ τῆς οἰκίας χρῆμα ἀμύθητον. καὶ φοβηθεὶς ε γραψε τῷ Νερούα ὡς "θησαυρὸς ἐπὶ τῆς οἰκίας εὐρέθη μοι· τί ου ν κελεύεις περὶ αὐτοῦ;" καὶ ος ἀντέγραψεν "χρῶ τῷ εὐρήματι." ὁ δ' ε τι εὐλαβηθεὶς ε γραψεν αυθις "ἀλλ' ὑπὲρ ἐμὲ τυγχάνει τὸ εὐρεθέν." καὶ ὁ αυτοκράτωρ πρὸς τοῦτο "καὶ καταχρῶ" ἀντεπέστειλε. 3.64 Τούτου βασιλεύοντος ὁ δεῦτερος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Ἀβίλιος μετήλλαξε τὴν ζωὴν, καὶ Κέρδων τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας προέστη. τῆς δ' ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίας Ἰγνάτιος τότε ὁ θεοφόρος προίστατο, δεῦτερος καὶ ου τος ἐπίσκοπος ἐκεῖ μετὰ Εὐόδιον γνωριζόμενος. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις τῶν πιστῶν ἐκκλησίας Συμεὼν ἐξηγεῖτο, δεῦτερος καὶ ου τος μετὰ τὸν συγγενῆ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου λεγόμενον τὴν ἐπισκοπὴν λελογχώς. Παρὰ τούτου τοῦ αυτοκράτορος αἱ μονομαχίαι καὶ ἡ τούτων θεὰ ἀπηγορεύθησαν. ε πραττε δὲ οὐδὲν γνώμης α τερ τῶν ἐξόχων τῶν τῆς βουλῆς. ου τος ἐνομοθέτησε καὶ τὸ μὴ τινα τὰ παιδογόνα μόρια παρὰ Ῥωμαίοις ἐκτέμνεσθαι μήτε μὴν α γεσθαι πρὸς γάμον ἀδελφιδῆν. φωράσας δὲ τὸν Καλπούρνιον Κράσσον καὶ α λλους ἐπιβουλεύοντάς οἱ, ε ν τινι θεὰ πλησίον αὐτοῦ καθίσας αὐτοὺς μήπω γνόντας ο τι πεφώρυνται, ξίφη αὐτοῖς ἐνεχείρισεν, ι να τάχα ι δοιεν αὐτὰ εἰ ευ ἐξεύργασταί τε καὶ τέθηκται· τῇ δ' ἀληθείᾳ, ι να γνοῖεν ὡς καταπεφρόνηταί οἱ ὁ

θάνατος. ε λεγε δε ο τι "ου τως η ρξα ω στε δύνασθαι και την αρχήν αποθέσθαι και ασφαλώς ιδιωτεῦσαι." δια δε τρόπων χρηστότητα και γήρας βαθύ καταφρονούμενος, αναβάς εις τὸ Καπιτώλιον ἐξεβόησεν "ἀγαθὴ τύχη τῆς τε βουλῆς και τοῦ δήμου, Μάρκον Ου λπιον Νερούαν Τραιανὸν εἰσποιοῦμαι." ει τα και Καίσαρα ἀνεῖπεν αὐτόν, και αὐτοχείρως ἐπέστειλε τῷ ἀνδρὶ τῆς Γερμανίας α ρχοντι τότε "τίσειαν Δαναοὶ ἐμὰ δάκρυα σοῖσι βέλεσιν." α ρξας ου ν ὁ Νερούας ἐφ' ε να ἐνιαυτὸν και μηνῶν 3.65 τετρακτύν, μετήλλαξε την ζωὴν νοσήσας και αὐτοκράτορα τὸν Τραιανὸν προβαλόμενος. Τραιανὸς δε τὸ γένος ει λκεν ἐξ Ἰβηρίας, δεῦτερον ἐπὶ τεσσαρακοστῶ ε τος α γων ἀπὸ γενέσεως ο τε τῆς αὐταρχίας τετύχηκεν, ω στ' ἐν ἀκμῇ αὐτὸν ει ναι και τῆς ψυχῆς και τοῦ σώματος, και μήτε θράσους ὑπὸ νεότητος πίμπλασθαι μήτ' ὑπὸ γήρους ἀμβλύνεσθαι. ἐτίμα δε τοὺς ἀγαθοὺς, και ευ πρὸς πάντας διατιθέμενος ου τ' ἐδεδοίκει τινὰς ου τε μὴν ἀπηχθάνετο ου τε προσεῖχε τοῖς διαβάλλουσιν ου τ' η ν ὀξύρροπος πρὸς ὀργήν, τῶν τε χρημάτων τῶν ἀλλοτρίων ι σα και φόνων τῶν ἀδίκων ἀπείχετο. καιτοι μεγαλόφρων και μεγαλογνώμων γενόμενος και ἐν ὁδοῖς και ἐν λιμέσι και ἐν δημοσίοις οἰκοδομήμασιν ἐδαπάνα πολλά. και ἐπειδὴ τὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἰππόδρομον φθαρέντα ἀνήγειρε μεῖζω τε και περικαλλέστερον, ἐπέγραψεν αὐτῷ ο τι ἐξαρκοῦντα τῷ τῶν Ῥωμαίων δήμῳ ἐποίησε. και μᾶλλον ε χαιρε φιλούμενος η τιμώμενος, και ἀγαπητὸς η θελεν ει ναι τοῖς ὑπηκόοις, τοῖς πολεμίοις δε φοβερὸς. τῆς μὲν ου ν ἐν λόγοις παιδείας οὐ μετέσχηκε, τὸ δ' ε ργον αὐτῆς και ἠπίστατο και εἰργάζετο. οινου δ' ἠττώμενος νήφων η ν, και ἐπτοημένος περὶ μειράκια οὐδένα ἐλύπησε. φιλοπόλεμος δε γεγονὼς και πλεῖστα κατωρθωκῶς οὐκ ει α τοὺς στρατιώτας ὑπερφρονεῖν, ου τως ἐγκρατῶς αὐτῶν η ρχεν. η ν δ' αὐτῷ γυνὴ Πλωτίνα. Ἐστράτευσε μέντοι ἐπὶ Δᾶκας, η Δακοὺς κατὰ 3.66 Ἴωνας, ὡς ὁ Ἀππιανὸς ἐν τῷ εἰκοστῷ τρίτῳ λόγῳ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας φησί, μήτε χρήματα α ἐπετείως ἐλάμβανον διδόναι αὐτοῖς ἀνεχόμενος και δίκας εἰσπράξασθαι τῶν πεπραγμένων αὐτοῖς ἰμειρόμενος. πυθόμενος ου ν ὁ Δεκέβαλος, ος η ρχε Δακῶν, την τοῦ Τραιανοῦ κατὰ τοῦ ε θνοῦς ὀρμήν, ε δεισεν, εἰδὼς τὸν α νδρα στρατηγικώτατον. και πολέμου συρραγέντος σφίσι πολλοὺς μὲν τῶν πολεμίων ἀπέκτειναν οἱ Ῥωμαῖοι, οὐ μείους δε και αὐτῶν ἐτραυματίσθησαν. τοσοῦτοι δ' η σαν οἱ τραυματῖαι ὡς ἐπιλιπόντων τῶν ἐπιδέσμων μηδὲ τῆς ἑαυτοῦ ἐσθῆτος φείσασθαι τὸν Τραιανόν. ἐπεὶ δε τά τε α κρα, δυσχερῶς μὲν, κατέλαβε δε, και πέλας τῶν βασιλείων η λθεν αὐτῶν, πρέσβεις ὁ Δεκέβαλος πέπομφε, συντιθέμενος τά τε οπλα και τὰ μηχανήματα και τοὺς μηχανοποιοὺς παραδοῦναι, και α παν ε τερον ο α ν ἀπαιτοῖτο ποιῆσαι και πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐλθὼν ἐς ου δας κατακλιθεὶς αὐτῷ προσεκύνησεν. ει τα εις τὴν Ἰταλίαν ὁ Τραιανὸς ἀναζεύξας και τοὺς τοῦ Δεκεβάλου πρέσβεις ἐπήγετο. οι περ εἰσαχθέντες εις τὸ συνέδριον, και τὰ οπλα τε ἀποθέμενοι και τὰς χεῖρας συνάψαντες ἐν αἰχμαλώτων σχήματι πολλά τε ει πον και ἰκέτευσαν και ου τω σπονδῶν τυχόντες αυ θις τὰ οπλα ἀπέλαβον. Τραιανὸς δε και ἐθριάμβευσε και Δακικὸς ὠνομάσθη. οὐχ ὡς ἀρήιος δε τῶν α λλων ἠμέλει η η ττον ἐδίκασεν, ἀλλὰ και πολλαχοῦ και πολλακῖς ἐπὶ βήματος εκρινεν. Ὡς δε ἀπηγγέλλετο αὐτῷ ὁ Δεκέβαλος αυ θις νεωτερίζων και ταῖς συνθήκαις οὐκ ἐμμένων, αὐτὸς 3.67 και πάλιν πρὸς ἐκεῖνον ἐστράτευσε. και ὁ Δεκέβαλος ἠττώμενος ἰσχύϊ, δόλω αὐτοῦ περιγενέσθαι διεμελέτησε. και εἰδὼς εὐπρόσιτον ο ντα Τραιανόν και τὸν βουλόμενον εις ὀμιλίαν δεχόμενον, ψευδαυτομόλους ἀπέστειλεν, ι ν', εἰ δυνηθεῖεν, αὐτὸν διαχρήσαιτο. ει ς δ' ἐκείνων ὑποπτευθεὶς συνελήφθη, και ἔτασθεις ἐξέφηνε τὸ ἀπόρρητον. γεφυρώσας δε τὸν Ἰστρον ὁ αὐτοκράτωρ, και ε ργον τοῦτο διαπραξάμενος μήτε θαυμασθῆναι ἀξίως μήτ' ἐξηγηθῆναι δυνάμενον, δια τῆς γεφύρας τε ταύτης τὸν ποταμὸν περαιωθεὶς, μόλις μὲν και κινδυνωδῶς ἐκράτησε τῶν Δακῶν, ἐκράτησε δ' ου ν. και ὁ Δεκέβαλος ἀπογνοὺς διεχειρίσατο ἑαυτόν. κἀντεῦθεν τὸ ε θνος τὸ τῶν Δακῶν και ἡ

χώρα σφῶν Ῥωμαίοις ὑπήκοος γέγονε. καὶ τοὺς θησαυροὺς δ' εὐρε τοὺς Δεκεβάλου, καίτοι δυσχεροῦς οὐσης τῆς τούτων εὐρέσεως. ποταμὸν γάρ, ὁ σ τοῖς βασιλείοις αὐτοῦ παρέρρει, μετοχετεύσας ὁ βάρβαρος, τὴν γῆν ἐφ' ἧς διήει τὸ ὑδωρ ὠρυξεν εἰς βάθος πολὺ, καὶ πλείστον μὲν χρυσόν, πλείω δὲ ἀργυρον, καὶ ἀλλα τῶν τιμίων ὁ σα μὴ πέφυκεν ἔξ ὑγρότητος φθειρεσθαι, καταθέμενος τῷ ὀρύγματι, πλαξί τε κατέστρωσε τὴν ἐκεῖ γῆν καὶ χοῦν ταύταις ἐπήνεγκε, καὶ οὐτως αὐθις τὸ ὑδωρ εἰς τὴν πρώτην μετέστρεψε δίοδον· καὶ ἐς σπήλαιον δὲ πολλὰ ἐναπέθετο. ταῦτα δ' ἐποίει μὴ τινος ἀλλοῦ παρόντος ἡ αἰχμαλώτων οἱ περὶ ταῦτα ἐπόνουν· καὶ μετὰ τὴν κατάκρυψιν τοὺς αἰχμαλώτους ἐκτίννουν, ἵνα μὴ ἐκφορὰ τὰ παρ' αὐτῶν γεγονότα ποιήσωσιν. εἰς δὲ τις ἑταῖρος τοῦ Δεκεβάλου συνειδῶς τὰ τεθησαυρισμένα ὑπέδειξεν αὐτά. Τὸν δὲ Λικίνιον Σούραν πλούσιον ἀνδρα φιλῶν, καὶ ὑπ' ἐκείνου φιλούμενος, διαβαλόντων τινῶν τὸν 3.68 ἀνθρωπον ὡς ἐπιβουλεύοντα αὐτῷ, ἀκλητος πρὸς ἐκείνον ἐπὶ δεῖπνον ἀπῆλθε, καὶ τοὺς δορυφόρους ἀποπέμψας τὸν ἰατρὸν τοῦ Σούρα ἐκάλεσε, καὶ δι' ἐκείνου τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ δὲ τοῦ κουρέως ἐκείνου τὴν ὑπὴν ἔξύρατο· εἰτα καὶ ἐλούσατο καὶ ἐδείπνησε. καὶ τοῖς τὸν Σούραν διαβάλλουσιν ἐφη τῇ ὑστεραίᾳ "εἰ ἡ θελέ με Σούρας ἀποκτεῖναι, οὐδὲν ἐκώλυε τὸν ἀνδρα χθὲς τοῦτο ποιῆσαι." Ἐπαρχον μέντοι τῶν δορυφόρων προχειριζόμενος, καὶ ὀρέγων αὐτῷ τὸ ξίφος ὁ παραζώννυσθαι αὐτὸν ἐχρῆν, "λάβε τοῦτο" ἐφη, "καὶ εἰ μὲν ἀρχω καλῶς, ὑπὲρ ἐμοῦ τούτῳ χρῆσαι, εἰ δὲ κακῶς, κατ' ἐμοῦ." ἐποίησε δὲ καὶ βιβλίων ἀποθήκας. καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ Πάρθων καὶ Ἀρμενίων ἐστράτευσεν, ὅτι τὸ διάδημα ὁ Ἀρμένιος οὐχ ὑπ' αὐτοῦ ἐλαβεν, ἀλλὰ παρὰ τοῦ Πάρθων βασιλέως. ἡ ν δὲ σκῆψις τοῦτο, τὸ δ' ὀλον φιλοτιμία καὶ δόξης ἐρως. ἐχειρώσατο οὐ ν τὴν Ἀρμενίαν. καὶ αὐτῷ ἡ βουλή πολλὰ ἐψηφίσατο, πρὸς δὲ τοῖς ἀλλοῖς καὶ Ὀπτιμον ἐπωνόμασεν, ἀριστον δὲ τοῦτο δηλοῖ ἐξελληνιζόμενον, εἰτα καὶ Παρθικὸν αὐτῷ ἐπὶ κλησιν ἐθετο. ὁ δὲ μᾶλλον τῶν ἀλλων τῇ τοῦ Ὀπτιμου προσηγορίᾳ ἡ ν σεμνυνόμενος, ὅτι τοὺς τρόπους ὑπεδήλου αὐτοῦ. Σεισμοῦ δὲ ἐπὶ τῆς αὐταρχίας αὐτοῦ σφοδροτάτου συμβάντος, καὶ ἀλλαι μὲν ἐπαθον πόλεις, μᾶλλον δὲ τῶν ἀλλων ἢ πρὸς τῷ Ὀρόντη πέπονθεν Ἀντιόχεια. ὅτε καὶ αὐτὸς ὁ Τραιανὸς ἐκεῖ διατρίβων μικροῦ κεκινδύνευκεν ἀν' ἐπλήγη δὲ τέως ἐκ τοῦ τῆς οἰκίας, ἐν ἧ διῆγε, συμπτώματος. ἀριθμοῦ δὲ κρεῖττον πλῆθος συγκέχωστο τοῖς συμπτώμασι. καὶ οἱ 3.69 μὲν συντριβόμενοι τῷ βάρει τῶν καταπιπτόντων ἀπώλλυντο, οἱ δὲ ἐν διακένοισι τισὶ τυχαίως συμβαίνουσιν, οὐτω τῶν ὑλῶν συμπιπτουσῶν, διασωζόμενοι, ἐξελεθῆν δ' ἐκεῖθεν οὐκ ἰσχύοντες, λιμῷ διεφθείροντο· ἐπεκράτει γάρ ὁ κλόνος τῆς γῆς ἐφ' ἡμέρας πολλὰς. ἡ δὲ παυσάμενης τῆς συμφορᾶς ἐπέβη τις ἀναθαρσῆσας τῶν ἐρειπίων, καὶ ἡ κουσε βρώσης κάτωθεν γυναικός. ἀνορύξαντες οὐ ν τὴν ἀνθρωπον ἀνεσώσαντο, καὶ παιδίον φέρουσαν ὑπομάζιον, ὁ τῷ γάλακτι ἐτρεφεν, ἀλλὰ μέντοι καὶ ἑαυτήν. ἐκ τούτου καὶ τὰ λοιπὰ ἀνεχώρησαν· ἀλλ' οὐχ εὐρον ζῶντάς τινας πλὴν παιδίου ἑνός, τῷ λιμῷ δὲ φθαρέντας πολλούς. Ἐαρος δ' ἐπιστάντος κατὰ τῶν Πάρθων αὐθις ἐχώρησεν ὁ Τραιανός· καὶ τῆς τε Ἀδιαβηνῆς ἀπάσης ἐκράτησεν, ἡ μέρος ἐστὶ τῆς Ἀσσυρίας τῆς περὶ Νίνον, καὶ τῶν Γαυγαμήλων καὶ τῶν Ἀρβήλων, παρ' οἱς Ἀλέξανδρος τὸν Δαρεῖον ἐνίκησε· καὶ μέχρι τῆς Βαβυλῶνος προῆλθεν αὐτῆς. ἐπεραιώθη δὲ καὶ τὸν Τίγριν καὶ εἰς τὴν Κτησιφῶντα εἰσῆλθεν. ἱμείρετο μέντοι καὶ τὴν Ἐρυθρὰν εἰσπλεῦσαι θάλασσαν, ἡ μοῖρα μὲν τοῦ Ὀκεανοῦ λέγεται, κέκληται δ' οὐτως ἀπὸ τινος ἐν αὐτῇ δυναστεύσαντος. ἐνενοεῖ δὲ καὶ Ἰνδούς, καὶ ε λεγεν ὡς "εἰ νέος ἐτι ἡ ν, καὶ ἐπ' αὐτοὺς ἀν ἐπεραιώθην." ἐν ῶ δὲ χρόνῳ ἐπὶ τὸν Ὀκεανὸν κατέπλει καὶ αὐθις ἀνήγετο, ὁ σα ἐάλωσαν πρότερον ἀποστασίαν ἐνόσησαν. ὁ δὲ δείσας μὴ καὶ οἱ Πάρθοι τὸ αὐτὸ δράσωσιν, ὁμογενῆ σφίσι βασιλέα προεχειρίσατο, αὐτὸς αὐτῷ τὸ διάδημα ἐπιθέμενος. εἰτα καὶ τῶν Ἀράβων ἀφεστηκότων ὠρμησε κατ' αὐτῶν· καὶ μηδὲν ἀνύσας ὀλίγου δεῖν ἐτρώθη ἀν'

κάκειθεν ἀπῆλθε νοσῶν. 3.70 Καὶ οἱ κατὰ Κυρήνην δὲ Ἰουδαῖοι ἀπέστησαν καὶ ἐκτεινον καὶ Ῥωμαίους καὶ Ἕλληνας, καὶ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ οἱ ἐν Κύπρῳ οὐκ ἠττους ὁμοίως διέφθειραν. κατεστρέψατο δὲ τούτους Τραιανός, στρατεύμα κατ' αὐτῶν πεπομφώς. μέμνηται τῆς τῶν Ἰουδαίων ταύτης ἀποστασίας καὶ ὁ Εὐσέβιος ἐν τῷ τετάρτῳ λόγῳ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. ἐκεῖνῳ δ' ἡ ν πρὸς Μεσοποταμίαν τὸ ὁρμημα, τῇ δὲ νόσῳ καταπονούμενος ἠρξάτο τοῦ πρὸς Ἰταλίαν πλοός, Πόπλιον Αἰλιον Ἀδριανὸν ἀρχεῖν ἐπιστήσας τῶν στρατευμάτων ἐν τῇ Συρίᾳ. ἐλθὼν δ' εἰς Σελινοῦντα τῆς Κιλικίας, ἡ καὶ Τραιανούπολις κέκληται, τὸν βίον κατέλυσεν, ὡς μὲν ἐκεῖνος ᾤθη, φαρμάκῳ διαφθαρεῖς, ὡς δὲ τινες λέγουσι, δι' ἐπίσχεσιν αἰματος ἐτησίως αὐτῷ ἐκκρινομένου διὰ γαστρός. συνέβη δὲ οἱ καὶ ἀποπληξία, ἡ πάρεσις τοῦ σώματος ἐκ μέρους ἐπηκολούθησεν. ὕδρος δ' ἡ ν ὡς ἐπίπαν αὐτῷ τοῦ θανάτου τὸ αἰτιον. ἠρξε δ' ἐτη ἑννεακαίδεκα πρὸς μῆσιν εξ. Τούτου κρατοῦντος Συμεὼν ὁ τοῦ Κλοπᾶ, δεύτερος ἀρχιερεὺς γεγονὼς Ἱεροσολύμων μετὰ τὸν θεῖον Ἰάκωβον, ἐμαρτύρησεν, αἰκισθεὶς μὲν πρότερον ἐπὶ πλείσταις ἡμέραις, εἰτα σταυρὸν καταδικασθεὶς, ἐτῶν ὡν ἑκατόν τε καὶ εικοσι. μεθ' οὗ τρίτος Ἱεροσολύμων ἀρχιερεὺς Ἰούστος ἐκ περιτομῆς καὶ αὐτὸς ἐχρημάτισε. καὶ ἄλλους δὲ τότε πολλοὺς ἐν τόποις πλείοσι μαρτυρικοῦ τέλους ἀξιώθηται ἰστόρησεν ὁ Εὐσέβιος· εἰτα τὸ πλῆθος τῶν κτεινομένων μαθόντα τὸν αὐτοκράτορα, καὶ ὡς οὐδὲν ἀνόσιον πράττουσιν ἄλλ' ἢ 3.71 πρῶθιν ἐξεγειρόμενοι τὸν Χριστὸν ὑμνοῦσιν ἰσαθεῶ, μόνον δ' εἰδῶλοις θύειν οὐ πείθονται, θεσπίσαι μὴ ἐκζητεῖσθαι τοὺς κεκλημένους ἐκ τοῦ Χριστοῦ, ἐμπεσόντας δὲ γε κολάζεσθαι· καὶ οὕτως γενέσθαι τὸν διωγμὸν μετριώτερον. τότε καὶ ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος, δεύτερος τῆς κατὰ Κοίλην Συρίαν Ἀντιοχείας τυγχάνων ἀρχιερεὺς, συλληφθεὶς εἰς Ῥώμην ἐπέμφθη δέσμιος, ἐνθα θηριομαχῆσας διήνυσεν τὸ μαρτύριον. καὶ μετ' αὐτὸν τὴν ἱεραρχίαν διεδέξατο Ἡρῳς. τῷ τρίτῳ δ' ἐτει τῆς αὐταρχίας Τραιανοῦ Κλήμεντος ἐκλελοιπότης, ὁ ς τρίτος ἡ ν ἐν Ῥώμῃ ἀρχιερεὺς καὶ ἐτεσιν ἑννέα τὴν ἐκκλησίαν ἵθνε τῶν πιστῶν, τέταρτος ἀντεισῆχθη Εὐάρεστος· ὁ ς ο γδοον ἀρχιερατεύσας ἐνιαυτὸν μετέθετο τὴν ζωὴν, ὑπ' Ἀλεξάνδρου διαδεχθεὶς πέμπτου γεγονότος τῆς Ῥωμαίων ἀρχιερέως. καὶ ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων κατὰ τρίτην τάξιν ἐπίσκοπος γεγονὼς Κέρδων μεταστὰς τῶν ἐνθένδε διάδοχον ἐσχε Πρίμον. Αἰαῖδος δὲ Τραιανοῦ τελευτήσαντος Καίσαρά τε καὶ αὐτοκράτορα τὸν Ἀδριανὸν ἡ τε τοῦ Τραιανοῦ σύζυγος Πλωτῖνα ἐξ ἐρωτικῆς φιλίας καὶ ὁ Τατιανὸς ἐπίτροπος αὐτοῦ γεγονὼς ἀπέδειξαν, ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας διάγοντα, ἐπεὶ καὶ ἠρχεν αὐτῆς, προσγενῆ τε ὄντα Τραιανοῦ καὶ συνοικοῦντα ἐκεῖνου ἀδελφιδῆ. ἡ ν δ' οὐτος υἱὸς Ἀφρου Ἀδριανοῦ, φιλόλογος ἀνὴρ, ὁ ς καὶ ποιήματά τινα πεζὰ τε καὶ ἐπεσὶ καταλέλοιπεν· ἀπλήστως δὲ γε πρὸς φιλοτιμίαν ἔχων πάντα τε ἐπετιήδευε καὶ ἠρχει μὴδὲν ἀγνοεῖν. ὁθεν καὶ τῶν ἐν τισὶν εὐδοκιομένων καθεῖλε συχνούς καὶ οὐ μείους ἀπώλεσεν, ἵν' αὐτὸς κρατεῖν ἐν πᾶσι δοκῆ. 3.72 ἐκακίζετο μὲν οὐ ν διὰ τε ταῦτα καὶ τὸ πάνυ ἀκριβὲς καὶ τὸ περιέργον καὶ πολύτροπον, ἀνελάμβανε δὲ ταῦτα καὶ ἐθεράπευε τό τε προνοητικὸν αὐτοῦ καὶ ἡ ἐπιμέλεια καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἡ δεξιότης, καὶ τὸ μῆτ' ἠρξαι πολέμου καὶ τοὺς ἠργμένους καταπαῦσαι, καὶ ὅτι οὐδενὸς ἀδίκως ἀφείλετο χρήματα, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς παρέσχετο μάλιστα ἀθρομήτως καὶ μὴδ' αἰτούμενος, καὶ πόλεσι συμμαχίσι τε καὶ ὑποφόροις πάσαις ὡς εἰπεῖν ἐπεκούρησε, ταῖς μὲν ὕδωρ καταγαγὼν, ταῖς δὲ λιμένας οἰκοδομήσας, ταῖς δὲ σῖτον καὶ ἐργα καὶ χρήματα καὶ τιμὰς δούς. τῷ τε δήμῳ τῶν Ῥωμαίων οὐ θωπευτικῶς, ἀλλ' ἐμβριθῶς προσεφέρετο· καὶ ποτέ τι αἰτοῦντι θρασύτερον οὐκ ἐνεμεν, ἀλλ' εἰπεῖν ἐκέλευσε τῷ κήρυκι "σιωπήσατε" ὡς δ' οὐδὲν εἰπόντος ἐκεῖνου, τὴν χεῖρα δὲ ἀνατείναντος, ἐσιώπησαν, οὐ μόνον κατὰ τοῦ κήρυκος οὐκ ἐξώργιστο ὡς μὴ πεπονηκός τὸ κελευσθέν, ἀλλὰ καὶ τιμῆς τὸν ἀνδρα ἠξίωσεν ὅτι ὁ ἡ ν αὐτῷ βουλόμενον ἠνυσε, μὴ ἐκφήνας τὸ τραχὺ τοῦ

κελεύσματος. οὐ γὰρ ἠγανάκτει, εἰ τι καὶ παρὰ γνώμην αὐτοῦ πρὸς τινος ἐγίνετο, τὸ δ' ἀφώρα πρὸς τὴν αὐτοῦ λυσιτέλειαν. παριόντος δ' αὐτοῦ ποτε γυνὴ τις ἐδέετο, καὶ εἰπόντος ὡς "οὐ σχολάζω," ἀνέκραξεν ἡ γυνὴ "καὶ μὴ βασίλευε." ὁ δὲ αὐτίκα τε ἐπεστράφη καὶ προσέσχε τῇ δεομένῃ. καὶ πάντα δὲ τὰ μεγάλα καὶ ἀναγκαῖα οὐκ ἴδια, ἀλλὰ μετὰ τῶν βουλευτῶν ἐπραττε, καὶ μετὰ τῶν πρώτων ἐδίκαζεν ἀπὸ βήματος, ὡς τε δημοσιεύεσθαι τὰ γινόμενα, καὶ τοῖς ὑπάτοις συνδικάζουσι παρεγίνετο· αἰεὶ τε περὶ αὐτὸν τοὺς ἀρίστους εἰχε καὶ μετὰ τῶν πρώτων καὶ τῶν ἀρίστων συνεδείπνει, καὶ ἡ ν αὐτῷ πλήρες λόγων παντοδαπῶν τὸ συσσίτιον· τούτους τε πάνυ νοσοῦντας τῶν φίλων ἐπέε^{3.73} σκέπτετο καὶ συνδιητᾶτο τῶν συνήθων τοῖς ἐορτάζουσιν. Ἐπεὶ δ' ἐς τὴν Ῥώμην ἦκε, χρεοκοπίαν ἐκήρυξε τοῖς ὀφλουσι τῷ βασιλικῷ ταμείῳ καὶ τῷ δημοσίῳ τῷ τῶν Ῥωμαίων. εἰτα εἰς ἄλλην ἐξ ἄλλης φοιτῶν ἐπαρχίαν, καὶ τὰς χώρας ἐπεσκέπτετο καὶ τὰς πόλεις, καὶ μετεσκεύαζεν ἑκαστον πρὸς τὸ βέλτιον. καὶ οὐ τὰ κοινὰ τῶν στρατοπέδων μόνον ἐφώρα δι' ἑαυτοῦ καὶ ἐξήταξε, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ καθ' ἑκαστον. καὶ ὁ σους πρὸς τὸ ἀβρότερον εὐρισκεν ἐκδεδιητημένους, πρὸς τὸ στρατιωτικώτερον μετῆγε καὶ μετερρῦθμιζε, καὶ πρὸς παντοίαν μάχην τοὺς στρατιώτας ἐγύμναζε καὶ ἐδίδασκεν ἅπερ εἰποιεῖν. καὶ τοὺς μὲν ἐτίμα, τοὺς δὲ ἐνουθέτει, καὶ διητᾶτο σκληρότερον, ἢ ὅρῳ τὸ στρατιωτικὸν αὐτόν, καὶ οὐτω δαιτᾶσθαι κἀκεῖνο ἐθίζοιτο. ἐντεῦθεν τοὺς στρατιώτας τοιοῦτους ἐποίησεν ὡς καὶ ἵπποτῶν ἴλην σύν γε τοῖς ὀπλοῖς τὸν Ἰστρον εὐμαρῶς διανήξασθαι, καὶ τοὺς βαρβάρους ταῦθ' ὀρῶντας ἐκπλήττεσθαι, ὡς τε καὶ χρᾶσθαι διαλλακτῇ τούτῳ τῷ αὐτοκράτορι ἐφ' οἷς ἀλλήλοις ἐκπεπολέμωντο. ἐσπούδαζε δὲ καὶ περὶ θήρας, ὡς ἐν ταύταις καὶ τινὰ οἱ μέλη κατεαγῆναι· καὶ ἐν Μυσίᾳ πόλιν ὠκισεν Ἀδριανοῦ θήρας καλέσας αὐτήν. εἰς Αἰγυπτὸν δὲ ἀπιὼν καὶ τῷ τάφῳ Πομπηίου Μάγνου διεφθαρμένῳ περιτυχῶν, καὶ ἐνήγισε τῷ κειμένῳ καὶ τοῦτ' εἰπε τὸ ἐπος τῷ ναοῖς βρίθοντι πόση σπάνις ἐπλετο τύμβου καὶ τὸ μνήμα ἀνωκοδόμησεν. Ἐν δὲ Παλαιστίνῃ πόλιν οἰκοδομήσας ἀντὶ τῆς κατασκαφείσης Ἱερουσαλὴμ Αἰλίαν Καπιτωλῖναν ὠνόμασε, καὶ ἐνθα πρώην ὁ τοῦ θεοῦ νεὼς ἰδρυτο, τῷ Διὶ τέμενος ἀνθιδρύσατο ἑτερον. Ἰουδαῖοι δὲ μὴ 3.74 φέροντες τῆς σφῶν παραπολαύοντας μητροπόλεως ἄλλους ὄραν, Ἕλληνες γὰρ ἐν αὐτῇ κατωκίσθησαν, μηδὲ ξενικούς τιμᾶσθαι θεοὺς ἐν αὐτῇ ἀνεχόμενοι, ἕως μὲν Ἀδριανὸς παρὰ τε τῇ Αἰγύπτῳ καὶ τῇ Συρίᾳ διέτριβεν, ἠρέμουν διευλαβούμενοι ἐπεὶ δ' ἐκεῖθεν ἀπῆλθε, τὰ τε τῆς χώρας ἐπίκαιρα κατελάμβανον, ἢ ἕχοιεν αὐτὰ ὄρηθηρία, καὶ πολλὰ τοὺς Ῥωμαίους ἐκάκωσαν λάθρα τε καὶ ἀναφανδόν, τῶν τε ἀπανταχοῦ γῆς Ἰουδαίων συνιόντων ἐκεῖ καὶ πολλῶν ἄλλοφύλων ἐρωτι κέρδους συνεπικουρούντων αὐτοῖς. ὁ μὲντοι Ἀδριανὸς τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν στρατηγῶν τοῖς Ἰουδαίοις ἐπήγαγεν, ὡς ἐπῆρχε Σευῆροζ Ἰούλιος, ὁ δὲ κατὰ συστάδην συμβαλεῖν τοῖς ἐναντίοις οὐκ ἐκρινε σύμφορον, τὸ πλῆθος αὐτῶν καὶ τὴν ἀπόγνωσιν εὐλαβούμενος, τροφῆς δὲ σφᾶς ἀπειργῶν καὶ κατακλείων, ἐστὶ δ' οὐ καὶ ὀπηπαρήκοι τοὺς στρατιώτας μοίραις αὐτῶν ἐπάγων, χρονιώτερον μὲν, ἀκινδυνότερον δὲ τὸ ἔθνος αὐτῶν ἐξέτριψε τε καὶ ἐξετρύχωσεν, ὡς κομιδῇ βραχίστους περιγενέσθαι. φρούρια μὲν γὰρ αὐτῶν τὰ κρεῖττω πεντήκοντα κατεστράφησαν, κῶμαι δὲ πέντε καὶ ὀγδοήκοντα ἐπ' ἑνακοσίαις ὀνομαστόταται κατεσκάφησαν· ἀνδρῶν δὲ μυριάδες ὀκτώ καὶ πενήκοντα ἐν ταῖς καταδρομαῖς καὶ ταῖς μάχαις ἐσφάγησαν. τὸ δὲ πλῆθος τῶν λιμῶν καὶ νόσοις καὶ πυρὶ φθαρέντων ἀνεξερεύνητον τυγχάνον οὐκ ἐγνωσται, ὡς τε πᾶσαν σχεδὸν τὴν Ἰουδαίαν ἐρημωθῆναι. ὁ καὶ πρὸ τοῦ πολέμου αὐτοῖς συμβόλοις τισὶ τὸ θεῖον ἐνέφηνε. τό τε γὰρ μνημεῖον τοῦ Σολομῶντος ἐξ οὐδεμιᾶς δήλης αἰτίας διελύθη τε καὶ συνέπεσε, καὶ λύκοι καὶ ὕαιναί πλεῖστοι εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν εἰσέπιπτον ὠρούμεναι. πολλοὶ μὲντοι καὶ Ῥωμαῖοι τότε ἀπώλοντο, ὡς τε καὶ Ἀδρια^{3.75} νὸς γράφων πρὸς τὴν βουλὴν οὐ τῷ συνήθει προοιμίῳ ἐχρήσατο. τὸ δ' ἡ ν "εἰ καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ παῖδες ὑμῶν

ὕγιαίνετε, εὐ α ν ε χοί· καὶ ἐγὼ δὲ καὶ τὰ στρατεύματα ὕγιαίνομεν." Ὁ μὲν δὴ πρὸς Ἰουδαίους πόλεμος οὐ τως ἠ νυστο, ὁ δὲ πρὸς Ἀλβανούς, εἰσὶ δὲ Μασσαγέται κατὰ τὸν Δίωνα, ὑπὸ Φαρασμάνου κεκίνητο· καὶ τὴν μὲν Μηδίαν λίαν ἐλύπησε, τῆς δ' Ἀρμενίας καὶ τῆς Καππαδοκίας ἠ ψατο μὲν, τῶν δ' Ἀλβανῶν πῆ μὲν δώροις πεισθέντων, πῆ δὲ δεισάντων ἐπαύσατο. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Ῥώμην Ἀδριανὸς αἰτοῦντι τῷ δῆμῳ ἄρματηλάτην δοῦλον ἐλευθερίας τυχεῖν, ἀντεῖπεν ὡς "οὐ προσήκει οὐ τ' ἐμοὶ ἀλλότριον ἐλευθερῶσαι δοῦλον οὐ θ' ὑμῖν τὸν δεσπότην αὐτοῦ ποιῆσαι τοῦτο βιάζεσθαι." νοσήσας δέ, αἰματος αὐτῷ διὰ τῆς ῥίνος κενουμένου, καὶ ἀπογνωσθεῖς, Κόμοδον Λούκιον Καίσαρα Ῥωμαίοις ἀνεῖπε. Σευηριανὸν δὲ καὶ Φοῦσκον τὸν ἐγγονον ἀγανακτοῦντας ἐπὶ τούτῳ ἐφόνευσεν· ἠ ν δὲ Σευηριανὸς ἐνενηκοντούτης, ο ς ἀποσφαγῆναι μέλλων πῦρ ἠ τησε καὶ θυμιῶν ε φη "ὕμεῖς, ὦ θεοί, ἰ στε ο τι οὐδὲν ἀδικῶ· εὐ χομαὶ δὲ τὸν Ἀδριανὸν ἐπιθυμῆσαι ἀποθανεῖν, μὴ δύνασθαι δέ." ο θεν καὶ χρονίως νοσήσας Ἀδριανὸς ἠ ξατο πολλάκις ἀποσβῆναι, ὡ στε καὶ ἑαυτὸν ἐθελῆσαι διαχειρίσασθαι. ὁ μέντοι Σευηριανὸς καὶ αὐτῷ τῷ Ἀδριανῷ α ξιος τῆς αὐταρχίας νενόμιστο. εἰπὼν γὰρ τοῖς φίλοις ποτὲ ἰ να δέκα α νδρας δοκίμους εἰς αὐταρχίαν ἐξονομάσωσι, μικρόν τι διαλιπὼν ε φη ὡς "ἐννέα θέλω μαθεῖν· τὸν γὰρ ε να γινώσκω τὸν Σευηριανόν." 3.76 Ἦσαν δὲ καὶ Τούρβων καὶ Σίμιλις τῶν ἀρίστων ἐπιφανέστατοι. καὶ ὁ μὲν Τούρβων, οἰ α στρατηγικώτατος, ἐπαρχος γεγονὼς εἰ τ' οὐ ν α ρχων τοῦ δορυφορικοῦ, ὡς εἰς τῶν πολλῶν διεβίω· ο ς οὐ ποτε ἡμέρας οἰ κοἰ ὡ πτο οὐδὲ νοσήσας, ἀλλὰ πρὸς τὸν βασιλέα διέτριβε. καὶ ποτε νοσοῦντι ἀτρεμήσειν αὐτῷ τοῦ αὐτοκράτορος συμβουλεύοντος, εἰ πεν ο τι τὸν ἐπαρχον ἐστῶτα δεῖ τελευτᾶν. ὁ δὲ Σίμιλις ἡλικία καὶ τάξει προήκων αὐτοῦ, καὶ ἑκατονταρχῶν ἐπὶ Τραιανοῦ, καὶ κληθεὶς παρ' αὐτοῦ πρὸ τῶν ἐπάρχων, ε φη αὐτῷ εἰσελθὼν "αἰσχρὸν ἐστὶ, Καῖσαρ, τῶν ἐπάρχων ἐστῶτων ε ξω, ἑκατοντάρχη σε ὀμιλεῖν." εἰ τα καὶ τῆς τῶν δορυφόρων ἀρχῆς α κων ἀξιοθεῖς ε λαβε μὲν, ἐξέστη δ' ἐκὼν καὶ ἐν ἀγρῷ διεβίω. ε νθα καὶ τέθνηκεν, ἐνιαυτοὺς ἐκεῖ διατρίψας ἐπτά, ἐπιγράψας τῷ μνήματι ο τι Σίμιλις ἐνταῦθα κεῖται, βιοὺς μὲν ε τη τόσα, ζήσας δ' ἐπτά. Ἀδριανὸς δὲ φθόη τ' ἐλήφθη ἐκ τῆς πολλῆς τοῦ αἰματος ῥύσεως καὶ ὑδέρῳ. ὡς δὲ ὁ Καῖσαρ ὁ Λούκιος Κόμοδος αἰ μα ἐμῶν ἐκ πλείονος ἐξαίφνης ἐξέλιπεν ἀθρόον πλείστου αἰματος ἐκχυθέντος, συνεκάλεσε τοὺς πρῶτους τῶν βουλευτῶν καὶ εἰ πεν "τὸν Λούκιον τὸ δαιμόνιον ἀφείλετο ἡμῶν, εὐ ρον δὲ αὐτοκράτορα ὑμῖν εὐγενῆ, πρᾶον, εὐ εικτον, φρόνιμον, μὴθ' ὑπὸ νεότητος προπετὲς μὴθ' ὑπὸ γήρωσ ἀμελὲς τι ποιήσοντα, τὸν Ἄντωνῖνον Αὐρήλιον." καὶ ὁ μὲν οὐ τως προκεχείριστο αὐτοκράτωρ· φροντίζων δὲ καὶ περὶ τῶν μετὰ ταῦτα αὐταρχησόντων Ἀδριανός, ἐπεὶ α ρρενος ὁ Ἄντωνῖνος ἡμοίρει γονῆς, τὸν Κομόδου υἱὸν Κόμοδον αὐτῷ εἰσεποίησε, καὶ Μάρκον Αννινον Βῆρον, ο ς Κατίλιος ὠνόμαστο πρότερον, Ἀννίνου Βῆρου τοῦ τρις ὑπατεύσαντος καὶ χιλιαρχήσαντος ἐγγονος ὡ ν. 3.77 Ὑδέρῳ δὲ περιπεσὼν ὁ Ἀδριανὸς μαγγανείαις μὲν τισὶ καὶ γοητείαις ἐκένου ποτὲ τὸ ὑγρὸν, δι' ὀλίγου δ' αὐ θις ἠθροίζετο ἐτερον· καὶ ὡς ἐπεδίδου πρὸς τὸ χεῖρον ἀεὶ, ἀποθανεῖν ἐπεθύμει, οὐκ ἠδύνατο δέ, μηδενὸς αὐτῷ διδόντος μὴ ξίφος, μὴ φάρμακον. καὶ τέλος, μὴ οἰ ὅς τε ὡ ν ἑαυτὸν διαχρήσασθαι, τῆς κατὰ τὴν δίαιταν ἀκριβείας μεθῆκε, καὶ μὴ προσήκουσιν ἐδωδίμοις καὶ ποτοῖς χρώμενος κατέλυσε τὴν ζωὴν, ζήσας ε τη δύο καὶ ἐξήκοντα πρὸς μῆσι πέντε καὶ ἡμέραις ἐννεακαίδεκα, μοναρχήσας δὲ ἐπὶ εἰ κοσι καὶ ε να ἐνιαυτὸν μηνὸς ἑνὸς λείποντος. Ἐπὶ δὲ τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ Ἀλέξανδρος ἀρχιερατεύσας ἐν Ῥώμῃ δέκατον ε τος εἰς τὴν ἀγήρω μετέβη ζωὴν· ο ν διεδέξατο Ξύστος. καὶ Πρῖμος δὲ Ἀλεξανδρέων ἐπισκοπήσας δωδέκατον ἐνιαυτὸν καὶ μεταλλάξας τὴν βιοτήν, Ἰοῦστον ε σχε διάδοχον. τῶν δ' ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπων τὸν ἀριθμὸν εἰς πεντεκαίδεκα περιστῆναι μέχρι τῆς κατὰ Ἀδριανὸν Ἰουδαίων ἀποστασίας, βραχυβίων, ὡς ε οικε, γεγονότων, ὁ Εὐσέβιος ἴστορεῖ, πάντας δ' ἐξ Ἰουδαίων πιστεύσαντας εἰ ναι. ὡ ν

πρῶτος ἡ ν' Ἰάκωβος ὁ τοῦ κυρίου λεγόμενος ἀδελφός, καὶ δεύτερος Συμεών, τρίτος Ἰούστος, Ζακχαῖος τέταρτος, Τωβίας πέμπτος, ἕκτος Βενιαμίν, ἑβδομος Ἰωάννης, ὁ γδοος Μαθθίας, ἑνατος Φίλιππος, δέκατος Σενεκᾶς, Ἰούστος ἄλλος ἑνδέκατος, Λευὶς δωδέκατος, Ἐφρῆς τρισκαιδέκατος, τεσσαρεσκαιδέκατος Ἰωσήφ, καὶ Ἰούδας πεντεκαιδέκατος. Ἐύστον δὲ μετὰ χρόνον δεκαεῖτη τελευτήσαντα ἑβδομος ἐν Ῥώμῃ διεδέξατο Τελεσφόρος, τῆς δὲ τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας τὴν προστασίαν ἕκτος Εὐμένης ἐκληρώσατο, Ἰούστου μετὰ ἑνδέκατον θανόντος ἑνιαυτόν. 3.78 Οὗτος ὁ αὐτοκράτωρ διὰ τὰς ἡδη ῥηθείσας στάσεις μετὰ τὸν πολὺν τῶν Ἰουδαίων ὀλεθρον καὶ δόγμα ἐξέθετο κωλύον τὸ ἔθνος αὐτῶν ἐπιβαίνειν τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς χώρας αὐτῶν ἀπάσης. καὶ λοιπὸν ἐξ ἔθνων τῆς πόλεως οἰκισθείσης καὶ Αἰλίας κληθείσης, ὡς ὁ Ἀδριανὸς ἐχρημάτιζε, πρῶτος ταύτης ἀρχιερεὺς μετὰ τοὺς ἕκ περιτομῆς κατέστη Μάρκος. τότε καὶ Σατορνῖνος Ἀντιοχεὺς καὶ Βασιλείδης Ἀλεξανδρεὺς καὶ Καρποκράτης αἰρέσεων διαφόρων πατέρες καὶ ἀρχηγοὶ ἐγνωρίζοντο. καὶ Ἠγήσιππος δὲ τότε τὴν τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος παράδοσιν ἐν πέντε λόγοις συγγράψασθαι ἀναγράφεται. καὶ Ἰουστῖνος ὁ φιλόσοφος, ὁς μετέπειτα καὶ μάρτυς ἐγένετο, τότε πρὸς θεοσέβειαν ἐξ Ἑλληνικῶν σπουδασμάτων μετέθετο. ὁς ἱστορεῖ Ἐρέννιον Γρανιανὸν τῆς Ἀσίας ἀνθυπατεύοντα ἐπιστεῖλαι Ἀδριανῶ, μὴ δίκαιον εἶναι ἐπ' ἐγκλήματι μηδενὶ κολάζεσθαι τοὺς χριστιανούς· καὶ τὸν θεοπίσαι μηδένα, εἰ μὴ ἐπ' ἐγκλήματι ἐκ κατηγορίας ἄλλῳ, κτείνεσθαι. Αὐταρχήσαντος δὲ Ἀντωνίνου, ὁς εἰσποιοθεῖς παρὰ τοῦ Ἀδριανοῦ Καῖσάρ τε καὶ αὐτοκράτωρ ἐγένετο, ἡ γερουσία οὐκ ἠθελε τὰς ἡρωικὰς τιμὰς ψηφίσασθαι τῷ Ἀδριανῶ, διὰ φόβους ἀνδρῶν ἐπιφανεστάτων οὗς ἐκεῖνος εἰργάσατο. διὸ καὶ διειλέχθη αὐτοῖς ὁ Ἀντωνίνος ἄλλα τε πλείω σὺν δάκρυσι καὶ ὁ τι "οὐδὲ ἐγὼ ἀρα ἀρξω ὑμῶν· πάντα γὰρ τὰ ὑπ' ἐκεῖνου γενόμενα, ὦν ἐν καὶ ἡ ἀνάρρησις ἡ ἐμή, ὡς ἐχθίστου ὑμῖν καὶ κακίστου ἀθετηθήσεται." ταῦτα δ' ἡ γερουσία αἰδεσθεῖσα, οὐ μείον μέντοι καὶ τοὺς στρατιώτας εὐλαβηθεῖσα, τῷ κειμένῳ τὰς τιμὰς ἐψηφίσατο. Εὐσεβῆς δ' ἐπεκλήθη, ὁ τι ἀρτι τῆς αὐταρχίας ἡμμένου πολλοὶ γεγονάσιν ὑπ' αἰτίαισιν, καὶ τινες ἐξ ὀνόματος εἰς σφαγὰς ἐξητήθησαν, ὁ δὲ οὐδένα ἐκόλασε, φάμενος ὡς "οὐ δεῖ με ἐκ τοιούτων ἐργῶν τῆς προστασίας ὑμῶν ἀρξασθαι." γέγονε δὲ καὶ δι' ὀλης αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς δίκαιός τε καὶ χρηστός καὶ πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις ἀνεπαχθής, καὶ αὐτοῖς δὲ χριστιανοῖς, οὐ μόνον γὰρ οὐκ ἐκάκου αὐτοῦ, ἀλλὰ μέντοι καὶ αἰδοῦς ἤξιου. λέγεται δὲ ζητητικὸς γενέσθαι καὶ περὶ μικρῶν ἀκριβολογούμενος· ὁθεν αὐτὸν κυμινοπρίστην ἐκάλουν οἱ σκώπτοντες. οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἐκ τῶν ὑπηκόων ἐχρηματίζετο, ἀλλ' ἐν ἀπορίᾳ ποτὲ γεγονῶς ἀργυρίων, πολέμων ἐπικειμένων οὐτε τέλος καινὸν ἐπενόησεν οὐτ' αἰτῆσαι παρὰ τοῦ ἠνέσχετο χρήματα, ἀλλ' ἐν τῇ ἀγορᾷ πάντα τὰ ἐν τοῖς βασιλείοις κειμήλια θέμενος, καὶ εἰ τι πρὸς κόσμον ἡν τῆ αὐτοῦ γαμετῆ, ὠνεῖσθαι ταῦτα τὸν βουλόμενον προετρέπετο· ὁθεν ἀθροίσας ἀργύρια τοῖς στρατιώταις διέδωκε. καὶ νικήσας τὸν πόλεμον ἐκτήσατο πολυπλάσια. καὶ κήρυγμα ἐθετο τὸν βουλόμενον ἐκ τῶν ὠνησαμένων τὰ κτήματα τὰ βασιλικά ἀναδιδόναι τὸ ὠνηθὲν καὶ λαμβάνειν τὸ τίμημα. καὶ τινες μὲν τοῦτο ἐποίησαν, οἱ δὲ πλείους ἀνένευσαν· καὶ οὐδένα ἀναδοῦναι τὸ κτηθὲν αὐτῷ ἐβιάσατο. Τούτου λέγεται νομοθέτημα εἶναι καὶ τὸ τῶν τέκνων ἀδιαθέτων τελευτώντων κληρονόμους ἀναφαίνεσθαι τοὺς γονεῖς, καὶ διατιθεμένους τοῖς παισὶν 3.80 ἐν ἀπαιδίᾳ ἀνάγκην εἶναι τὸ νόμιμον μέρος τοῖς γονεῦσι καταλιμπάνειν. Ἐπὶ τούτου κλόνος τῆς γῆς συνέβη φρικώδης περὶ τὴν Βιθυνίαν καὶ τὸν Ἑλλάσποντον, ἐξ οὗ περ πλείους πόλεις κατέπεσον, μάλιστα δ' ἡ Κύζικος ἐπαθεν. ὁ τε καὶ ὁ ἐν αὐτῇ περιβόητος κατεπτῶθη ναός, οὗ λέγονται τετράοργοι τὸ πάχος εἶναι οἱ κίονες, τὸ δ' ὑψος αἰρεσθαι μέχρι πεντήκοντα πήχεων, ἐκ λίθου συνεστῶτες ἑνός, εἰ τῷ ταῦτα μὴ ἀπιστὰ δόξαιεν, καὶ ταῦτα δὲ τοῦ ἐργου ἐκεῖνου θαυμάσια ζύμπαντα. Περὶ τούτου τοῦ αὐτοκράτορος

α δεται ο τι καὶ τὸ τῆς συγκλήτου κατέκαυσε ψήφισμα, ο κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Ἰουλίου γέγονε Καίσαρος, θεσπίζον μηδενὶ ἐφεῖσθαι διαθήκην ποιεῖν, εἰ μὴ μέρος ὠρισμένον τῷ κοινῷ καταλείψει ταμεῖω. ο θεν νομίζεται καὶ μέχρι τοῦδε ταῖς διαθήκαις ἐγγράφεσθαι ο τι "καὶ τῷ βασιλικῷ ταμεῖω καταλιμπάνω τόδε." ἀπεβίω δὲ ὁ Εὐσεβῆς Ἀντωνῖνος γηραιός, θανάτῳ ὑπὸ πνῶ ἐοικότει μαλακωτάτῳ, μοναρχήσας ἐνιαυτοὺς σὺν τέσσαρσιν εικοσι. Τούτου τῷ πρώτῳ ετεὶ Τελεσφόρος ὁ Ῥώμης ἐπίσκοπος ἐνδέκατον ετος ἀνύσας ἐπὶ τῇ λειτουργίᾳ καὶ μαρτυρίῳ ταινιωθεῖς, ὡς Εἰρηναῖος ἱστόρησε, τέλος μακαριώτατον ευρατο· καὶ ἀνθιδρύθη εἰς τὸν τῆς Ῥώμης θρόνον Ὑγῖνος. ἐφ' οὗ Οὐαλεντῖνος αἰρεσιάρχης ἐγένετο, καὶ Κέρδων τῆς κατὰ Μαρκίωνα αἰρέσεως ἀρχηγός. Ὑγῖνου δὲ μετὰ τὸ τέταρτον ετος τοῦ Ῥώμης ἀρχιερατεῦσαι ἐκλιπόντος τὸν βίον, Πίος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας προέστη. τῆς δ' Ἀλεξανδρῶν δρέων Μάρκος ἠγήσατο μετὰ Εὐμένη τρισκαιδέκατον ετος ἀνύσαντα ἐν τῇ ἀρχιερωσύνῃ. καὶ τοῦ Μάρκου μετὰ δεκαετίαν μεταχωρήσαντος πρὸς ἑτέραν ζωὴν, Κελαδίων τὴν λειτουργίαν παρέλαβε. κὰν τῇ Ῥώμῃ τοῦ Πίου ἐκλελοιπότεος πεντεκαιδεκάτῳ ἐνιαυτῷ τῆς ἐπισκοπῆς, ἀντικατέστη Ἀνίκητος. ο τε καὶ ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς ἠκμαζεν Ἰουστῖνος, τοῦ ὀρθοῦ λόγον ὑπεραγωνιζόμενος, ος καὶ κατὰ Μαρκίωνος ἐξέθετο σύγγραμμα καὶ πρὸς τὸν εὐσεβῆ Ἀντωνῖνον ἀπολογία ὑπὲρ χριστιανῶν συνεγράψατο. ο θεν ὁ αὐτοκράτωρ ουτος ὀρμηθεῖς δόγμα τῷ κοινῷ τῆς Ἀσίας ἐπέστειλε μηδένα χριστιανὸν διὰ τὴν θρησκείαν κολάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ ν τις ὑπὸ του διὰ ταύτην κατηγοροῖτο, τὸν μὲν κατηγορούμενον ἀπολύεσθαι, τὸν δὲ κατήγορον δίκης ενοχὸν γίνεσθαι. ταῦτα συνέβη ἐπὶ τοῦ Εὐσεβοῦς. Μετὰ δὲ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ Μάρκος Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος εἰσποιητὸς αὐτῷ γεγονώς, ὡς ἱστόρηται, τὴν αὐταρχίαν ἐδέξατο· καὶ αὐτίκα κοινῶν τοῦ κράτους πεποίηται Λούκιον Βῆρον Κόμοδον, τὸν Λουκίου τοῦ Κομόδου υἱόν. ἦν μὲν γὰρ ὁ Μάρκος καὶ ἀσθενὴς τὸ σαρκίον, ἐσχόλαζε δὲ καὶ λόγοις οὐτως ὡστε καὶ αὐτοκράτωρ γενόμενος οὐκ ἠδεῖτο ἐς διδασκάλου φοιτᾶν, ἀλλὰ καὶ Σέξτω συνεφιλοσόφει τῷ Βοιωτῷ καὶ Ἐρμογένει τῷ ῥήτορι προσωμίλησε· μᾶλλον δ' ἀντεποιεῖτο τῶν Στωικῶν. ὁ δὲ γε Λούκιος νεώτερος ὡν καὶ πρὸς πόνους ἐρρωτο καὶ ἐπεφύκει πρὸς στρατιωτικῶν μεταχείρισιν. ο θεν τῇ 3.82 θυγατρὶ Λουκία τοῦτον ὁ Μάρκος συνάψας αὐτῷ τὸν πρὸς Πάρθους ἀνέθετο πόλεμον, τοῦ Οὐολογαίσου πολλοὺς Ῥωμαίων κατατοξεύσαντος καὶ ὅλον τὸ στρατόπεδον διαφθείραντος καὶ πολέμιον Ῥωμαίοις ἑαυτὸν ἀποφήναντος καὶ φοβερὸν ἐπιόντα τῆς Συρίας ταῖς πόλεσιν. εἰς γοῦν Ἀντιόχειαν ὁ Λούκιος γεγονώς Κασσίω τὰ στρατεύματα ἐνεμειν· ος τῷ Οὐολογαίσῳ συμβαλὼν ἠττησέ τε καὶ μέχρι Σελευκείας ἐδίωξε, καὶ ταύτην ἐνέπρησε καὶ τὰ βασίλεια αὐτοῦ τὰ ἐν Κτησιφῶντι κατέσκαψε. τῷ δὲ Λουκίῳ ταῦτα ὀγκον περιεποιεῖ καὶ φρόνημα, ὡστε μετὰ ταῦτα καὶ ἐπιβουλεύσαι τῷ κηδεστῇ τε καὶ αὐτοκράτορι. πρὶν δέ τι δρᾶσαι φαρμάκῳ διώλετο. Ἐντεῦθεν ὁ Κάσσιος τῆς Ἀσίας ἀπάσης ἐπίτροπος προκεχειρίστο. ὁ δ' αὐτοκράτωρ τοῖς περὶ τὸν Ἰστρον βαρβάρους, Ἰάζυξί τε καὶ Μαρκομάννοις καὶ ἀλλοτε ἀλλοις χρόνον συχνὸν ἐπολέμησε, τῇ Παιονίᾳ κεχηρημένος ὀρμητηρίῳ. καὶ οἱ ὑπὲρ τὸν Ῥῆνον Κελτοὶ εως Ἰταλίας ἐπήλασαν· ὡν ἐν τοῖς νεκροῖς καὶ γυναικῶν σώματα ὀπλισμένα εὔρεθη. οὐτω δὲ καὶ σωφρόνως καὶ ἐγκρατῶς ἠρχεν ὡστε ἐν τηλικούτοις πολέμοις μήτε τι θωπευτικὸν πρὸς τοὺς στρατιώτας εἰπεῖν μήτε τι φόβῳ ποιῆσαι. ο τε δὲ μὴ πολέμοις ἐσχόλαζεν, ἐδίκαζε, καὶ τοῖς ῥήτορσι πρὸς ὑδωρ λέγουσι πλεῖον ἐγγεῖσθαι τὸ ὑδωρ ἐκέλευεν, ἵν' εχοι πάντοθεν τὸ δίκαιον ἀκριβοῦν. ἦν δὲ καὶ φιλόπονος, ὡς καὶ νυκτὸς δικάζειν. καὶ οὐδὲν ἐν παρέργῳ οὐτ' ἐποίει οὐτ' εγραφεν οὐτ' ελεγε, μὴ δεῖν νομίζων τὸν αὐτοκράτορα ἐν παρέργῳ τι πράττειν μηδὲ τούλάχιστον, καὶ ταῦτα σώματος τυχῶν ἀσθενοῦς. Μαρκομάννους μὲν οὐν καὶ Ἰάζυγας πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἀγῶσι καὶ κινδύνοις ὁ αὐτοκράτωρ ουτος 3.83 ὑπέταξε· πρὸς δὲ τοὺς Κουάδους καὶ πόλεμος αὐτῷ βαρὺς συγκεκρότητο, καὶ

νίκη παράδοξον αὐτῷ τὸ θεῖον παρέσχετο. κύκλω γὰρ τῶν Κουάδων τοὺς Ῥωμαίους περισχόντων συνασπίσαντες οἱ Ῥωμαῖοι καρτερῶς ἀντημύνοντο· οἱ δὲ βάρβαροι ἀπέσχοντο μὲν τοῦ μάχεσθαι, τὰ δὲ περίξ ἀπέφραξαν, ὥστε μήποθεν αὐτοὺς ὑδρεύσασθαι δύνασθαι, οἴομενοι ῥᾶον αὐτῶν περιγενέσθαι, μὴ οἰων τε ἐσομένων πρὸς δίψαν ἀντέχειν καὶ καύσωνα. τῶν οὐ ν Ῥωμαίων καὶ καμάτῳ κακουμένων καὶ καύματι καὶ δίψει καὶ τραύμασιν, νέφη ἀθρόον τὸν ἀέρα περιέσχον ἐκείνον, καὶ υ σέ γε πλεῖστα, οὐχ ὡς ὁ Δίων ἰστόρησεν, Αἰγυπτίου μάγου τὸν Ἐρμῆν ἐπικαλεσαμένου καὶ γοητείαις δι' αὐτοῦ τὸν ὑετὸν δυνηθέντος ἐπαγαγεῖν, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ χριστιανῶν παρακληθέντος ἐντεύξεσι καὶ ῥυσαμένου τότε κάκεινους παραδοξοποιῶν καὶ ἀπαν τὸ στράτευμα. ἡ ν γὰρ τις ἐν τῇ τότε Ῥωμαϊκῇ στρατιᾷ λεγεών, οἱ πάντες ἡσαν χριστιανοί. ἀμηχανοῦντι δὲ τῷ αὐτοκράτορι καὶ δεδοικότι περὶ παντὶ τῷ στρατεύματι λόγος ἐστὶ φάναι τὸν ἐπαρχον τοῦ δορυφορικοῦ ὡς οὐκ ἐστὶν ὁ μὴ δύναται τὸ γένος τῶν καλουμένων χριστιανῶν· εἶναι δὲ παρὰ τῇ στρατιᾷ ἀνδρῶν τοιούτων τάγμα ὀλόκληρον. τὸν δὲ ἀκούσαντα δεηθῆναι τούτων ἐπικαλέσασθαι τὸν οἰκεῖον θεόν. κάκεινων εὐξαμένων κεραυνῷ μὲν βληθῆναι τοὺς ἐναντίους, ὁ μβρον δὲ Ῥωμαίοις καταρραγῆναι. οἱς ἐκπλαγέντα τὸν Μάρκον τιμῆσαι μὲν τοὺς χριστιανούς δόγματι, κεραυνοβόλον δ' ἐκεῖνο καλέσαι τὸ σύνταγμα. καὶ οἱ τι μὲν οὐτως ὁ λεγεὼν ἐκεῖνος ἐκλήθη καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἑλλησι καὶ παρὰ τῷ Δίῳ ὠμολόγηται, τὴν δὲ αἰτίαν οὐ προστιθέασι. μέμνηται δὲ τῆς παραδοξοποιῶν ταύτης ἐν τῇ Ἐκ3.84 κλησιαστικῇ ἱστορίᾳ καὶ ὁ Εὐσέβιος. ὁ γε μὴν Δίων φησὶν ὅτι τοῦ ομβρου γινομένου οἱ Ῥωμαῖοι περὶ τὸ πίνειν ἀσχοληθέντες ὀλίγου δεῖν ἀπολώλεισαν ἄν, τῶν βαρβάρων ἐπιτιθεμένων τότε αὐτοῖς, εἰ μὴ χάλαζα κατερράγη σφοδρὰ καὶ κεραυνοῖς πολλοῖς ἐβάλλοντο οἱ πολέμιοι. Ὁ δὲ Κάσσιος ἐν τῇ Συρίᾳ διάγων ἐνεωτέρισεν· ὁς Σύρος ἡ ν, ἀνήρ δὲ ἀριστος καὶ οἰων ἄν τινες ἐξείν εὐξαιντο αὐτοκράτορα. ἐκινήθη δὲ πρὸς ἀποστασίαν, ἀγγελίας αὐτῷ ψευδοῦς κομισθείσης ὡς ὁ Μάρκος ἀπέθανεν. ἀπαξ δὲ πρὸς τὸ ἐργον ὀρμήσας οὐκ ἀπέστη, μετ' ὀλίγον μαθὼν τὴν ἀγγελίαν εἶναι ψευδῆ· ἠτοιμάζετο δὲ πολέμῳ τὴν ἐξουσίαν ἐξείν. ὁ δὲ Μάρκος τοὺς στρατιώτας συγκαλεσάμενος ἐδημηγόρησε καὶ παρεθάρρυνε σφᾶς πρὸς τὸν πόλεμον. παρασκευαζομένῳ δὲ νικαί τε πλεῖσται κατὰ βαρβάρων διαφόρων ἠγγέλθησαν καὶ ἡ Κασσίου σφαγή, ὁ ν ἑκατόνταρχός τις βαδίζοντι προσελθὼν ἐτρῶσεν αἰφνίδιον, οὐ μέντοι καιρίως, προσκατειργάσατο δὲ τὸν φόνον ὁ δέκαρχος. καὶ ὁ μὲν οὐτως ἀπώλετο μῆνας τρεῖς καὶ ἡμέρας ἐξ τὴν ἀρχὴν ὄνειρώξας, καὶ ὁ υἱὸς δὲ αὐτοῦ ἐφονεύθη τυγχάνων ἐτέρωθι· ὁ δ' αὐτοκράτωρ οὐδένα τῶν ἐκείνῳ συναποστάντων διεχρήσατο, ἀλλ' ἐπιεικῶς ἐχρήσατο ζύμπασι. καὶ τῇ βουλῇ δὲ ἐπέστειλε μὴδένα τῶν Κασσιῶν συναραμένων τεθνήναι· "μὴ γὰρ γένοιτο" εφη "μὴδένα ὑμῶν δι' ἐμὲ μήτε τῇ ἐμῇ μήτε τῇ ὑμετέρᾳ ψήφῳ σφαγῆναι. ἄν δὲ μὴ τούτου τύχω, σπεύσω θανεῖν." οὐ τῷ διὰ πάντων καὶ εὐσεβῆς ἐγένετο καὶ χρηστός. ἐνομοθε3.85 τήθη δὲ τότε μὴδένα τοῦ ἐθνους ἀρχεῖν ὁθεν ἐγένετο, ὅτι ὁ Κάσσιος ἐν τῇ Συρίᾳ ἡγεμονεύων, ὅπου καὶ ἡ πατρίς αὐτοῦ ἡ ν, ἐνεόχμωσεν. Ἐλθὼν δ' εἰς Ἀθήνας ὁ Μάρκος τιμάς τε τοῖς Ἀθηναίοις ἐνεῖμε καὶ διδασκάλους ἐπὶ πάσης παιδείας ἐταξε, μισθὸν ἐτήσιον ἐκ τοῦ ταμείου κομιζομένους. ἐς δὲ τὴν Ῥώμην ἐλθὼν τοῖς ὀφλουσι τῷ βασιλικῷ ταμείῳ καὶ τῷ δημοσίῳ πᾶσιν ἀφήκε τὰς ὀφειλάς. πόλεσί τε χρήματα δέδωκε, καὶ τὴν Σύμυρναν ὑπὸ σεισμοῦ παθοῦσαν ἀνοικοδομηθῆναι προσέταξεν. ὡς δ' αὐθις τὰ Σκυθικὰ κείνητο, γυναῖκα τῷ υἱῷ θᾶττον ἡ ἐβούλετο Κρισπῖναν συνώκισε, καὶ κατ' αὐτῶν ἐξεστράτευσε. καὶ χρήματα ἐκ τοῦ δημοσίου ἡτήσε· πάντα γὰρ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου ἐλεγε εἶναι. καταπολεμηθέντων δὲ τῶν βαρβάρων αὐτοκράτωρ προσηγορεύθη τὸ δέκατον. καὶ εἰ ἐτι ἐζήκει, τὰ ἐκεῖ πάντα ὑπὸ Ῥωμαίους ἄν ἐποιήσατο· ἀλλὰ μετήλλαξε, τῶν ἰατρῶν αὐτὸν κατεργασαμένων, ὡς λέγεται, τῷ Κομόδῳ χαριζομένων. ἀρτι δὲ θνήσκων

τοῦτόν τε τοῖς στρατιώταις παρακατέθετο, ἵνα μὴ δοκῆ ὑπ' αὐτοῦ θνήσκειν, καὶ τῷ χιλιάρχῳ τὸ σύνθημα αἰτοῦντι "πρὸς τὸν ἀνατέλλοντα" εἶπεν "ἀπιθί· ἐγὼ γὰρ δύομαι ἡ δὴ." ἀριστὰ οὐ ν ἀρξας μετέλλαξε, ζήσας μὲν ἐτη πεντήκοντα καὶ ἑννέα, τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἑνδέοντα ἡμερῶν, αὐταρχήσας δὲ ἐτη ἑννεακαίδεκα καὶ ἡμέρας ἑνδεκα. ἡ ν γὰρ καὶ φύσει ἀγαθὸς ἀνὴρ, πλεῖστα δὲ καὶ ὑπὸ παιδείας βελτίων ἐγένετο. οὐ μὲντοι ἀξίως τῆς ἀρετῆς εὐδαιμόνησεν. ἔντεϋθεν δὲ μᾶλλον θαυμάσειεν ἀν τις αὐτόν, ὅτι καὶ ἀλλοκότοις καὶ ἔξαισίοις χρησάμενος πράγμασιν αὐτός τε περιεγένετο καὶ τὴν ἀρχὴν διεσώσατο. 3.86 Τούτου κρατοῦντος ὁ ἱερός Πολύκαρπος ὁ Σμύρνης ἀρχιερεὺς τὸν μαρτυρικὸν ἀνεδήσατο στέφανον· καὶ ὁ μέγας ἐπὶ λόγοις καὶ μεῖζων ἐν ὁμολογίᾳ Ἰουστίνου ἐνήθλησεν, οὐ πολλὰ μέχρι τοῦδε συγγράμματα σώζονται. τῷ δὲ ὀγδόῳ εἶπει τῆς Μάρκου Οὐήρου τοῦ Ἀντωνίνου τούτου ἀρχῆς Ἀνίκητος τελευτᾷ, ἐτη ἐν ἐπὶ δέκα τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας προστάς· καὶ τοῦτον Σωτῆρ διαδέχεται. καὶ Κελαδίωνος μετὰ δέκα καὶ τέσσαρα ἐτη τὴν ζωὴν ἐκμετρήσαντος Ἀγριππίνου τὴν Ἀλεξανδρέων ἐπισκοπὴν ἐγκεχεῖριστο. καὶ τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας μετὰ Ἡρώνα Κορνηλίου προστάντος τετάρτου, πέμπτου Ἐρωσ αὐτόν διεδέξατο, κἀκεῖνον ἐκτος Θεόφιλος, ὁς καὶ κατὰ Μαρκίωνος ἐγγράφως ὠπλίσατο· ὁ ν εβδομος διεδέξατο Μαξιμῖνος, τοῦ Ῥωμαίων δὲ ἀρχιερατεύσαντος Σωτήρος μεταστάντος τῶν γηίνων, ἀντεισηκτο Ἐλεύθερος. Κόμοδος δὲ ὁ υἱὸς Ἀντωνίνου Μάρκου ἀριστὰ παρὰ τοῦ πατρὸς τραφεῖς τε καὶ ἀναχθεῖς οὐ κατὰ τὴν παιδείαν ἀποβεβήκει ἡ νπερ πεπαίδευτο. ἀλλ' ἀκακος μὲν ἡ ν καὶ πρὸς πανουργίαν ἀποπεφύκει, δειλὸς δὲ ὡ ν καὶ τοῖς συνοῦσι πειθόμενος δι' ἀπλότητα τὰ ἡθη τε διεφθάρη καὶ εἰς ἀσελγείαν καὶ μαιφονίαν προήχθη, ἑννεακαϊδεκέτης τυγχάνων ὅτε τῆς ἐξουσίας ἐκράτησεν. ὁθεν τὰς συμβουλίας τῶν ἀρίστων τῆς βουλῆς παρυσάμενος, οὐς ἐπιτρόπους αὐτῷ ἐπέστησεν ὁ πατήρ, σπένδεται τοῖς βαρβάροις καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ὑπονοστεῖ, οὐτε πονεῖν ἐθέλων καὶ ἐρραστωνευμένης ἐρῶν βιοτῆς. ὁθεν καὶ πλειστάκις ἐπεβουλεύθη, καὶ συχνοὺς ἀπέκτεινεν οὐκ ἀνδρας 3.87 μόνον, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας, καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς τότε ἀνθήσαντας, ἀτερ Πομπηιανοῦ καὶ Περτίνακος καὶ Βικτωρίνου, ὡς τ' ἀπορον λογίζεσθαι τοῖς ταῦτα συγγραψάμενοις ὅπως ἐκεῖνοι τὸν φόνον τότε διέφυγον. εἰσιόντι δὲ αὐτῷ εἰς τὸ θέατρον τὸ κυνηγετικὸν ἐπεβούλευσε Κλαύδιος Πομπηιανός. ξίφος γὰρ ἐν τῇ τῆς εἰσόδου ἀνατείνας στενοχωρία εφη "τοῦτό σοι πέπομφεν ἡ βουλή." τούτῳ κατηγγύητο μὲν ἡ θυγάτηρ Λουκίλλης τῆς τοῦ Κομόδου ὁμαίμονος, συνεφθείρετο δὲ καὶ αὐτὴ ἡ Λουκίλλα οὐ τ' ἐπιεικεστέρα οὐτε σωφρονεστέρα οὐσα τοῦ ἀδελφοῦ. διὸ καὶ τὸν Πομπηιανὸν ἀνέπεισεν ἐπιθέσθαι τῷ Κομόδῳ, καὶ ἐκεῖνον καὶ ἑαυτὴν προσαπάλεσεν. ἀνεῖλε δὲ καὶ τὴν γυναῖκα Κρισπίναν ὁ Κόμοδος, μοιχείαν ἐπεγκαλέσας αὐτῇ. καὶ εἰ τις ἐκαστον τῶν ὑπ' ἐκεῖνου κτανθέντων ἡ διὰ συκοφαντίας ψευδεῖς ἡ δι' ὑποψίας εἰκαίας ἡ διὰ πλοῦτον βαθὺν ἡ διὰ γένους λαμπρότητα ἡ διὰ παιδείας ὑπεροχὴν ἡ δι' ἀρετῆς εὐδοκίμησιν ἀκριβώσασθαι τῇ συγγραφῇ βουληθῆ, ὁ χλον ἀν παρέξοι τοῖς ἐπιέναι τὸ σύγγραμμα μέλλουσιν. Ἐγένοντο δὲ καὶ πόλεμοι αὐταρχοῦντος αὐτοῦ πρὸς τε τοὺς ὑπὲρ τὴν Δακίαν βαρβάρους καὶ μέγιστος ὁ Βρεττανικός, ἐφ' ὅν Μάρκελλον Οὐλπιον ἐπεμψεν, ἀνδρα ἐγκρατῶς τε ζῶντα καὶ στρατιωτικῶς, ἀδωρότατόν τε καὶ αὑπνότατον φύσει καὶ ἐτι μᾶλλον ἐξ ἐγκρατείας. ἵνα γὰρ μηδὲ ἀρτου κορέννυται, πολυήμερόν τε καὶ παλαιότατον αὐτόν ἡσθιεν, ὡστε μηδὲ δύνασθαί τι φαγεῖν τοῦ ἀναγκαίου πάνυ ἐπέκεινα. οὐτος τοὺς ἐν Βρεττανίᾳ βαρβάρους σφὸ3.88 δρα ἐκάκωσεν. ὁθεν διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ ὀλίγου ἀπέκτεινεν ἀν τὸν ἀνδρα ὁ Κόμοδος. Περέννιος δὲ ὁ τοῦ δορυφορικοῦ ἀρχων, τοῦ Κομόδου ἀρμαθλασίαις καὶ ἀσελγείαις ἐσχολακότος, ἠναγκάζετο τὰ τε στρατιωτικὰ καὶ τὰ τοῦ κοινου διοικεῖν. εἰ τι γοῦν τοῖς στρατιώταις ἀπῆντα που δυσχερές, ἐπ' ἐκεῖνον τοῦτο ἀνέφερον καὶ ἐμνηνίων αὐτῷ.

οί ἐν Βρεττανία τοίνυν στρατιῶται στασιάζοντες καὶ διὰ τοῦτο ἐπιτιμηθέντες χιλίους ἐπὶ πεντακοσίοις ἐξ ἑαυτῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν ε πεμψαν· οἱ σ τῆ Ῥώμῃ πλησιάσασιν ὁ Κόμοδος προϋπήντησε καὶ εἰπεν "ὦ συστρατιῶται, τί βουλόμενοι πάρεστε;" οἱ δὲ "ἡ κομεν" ε φασαν "ἐπεὶ σοὶ ἐπιβουλεύει Περέννιος." καὶ ο σ ἐπέισθη καὶ τὸν ἀνδρα ἐξέδωκεν· καὶ οἱ στρατιῶται αὐτὸν καὶ ἠκίσαντο καὶ κατέκοψαν, διαγαγόντα τὴν ἀρχὴν ἀδωρότατά τε καὶ σωφρονέστατα. οὐ περ ἀπαλλαγέντες οἱ Καισάρειοι, ὡν ὁ Κλέανδρος κορυφαιότατος ἐτύγγανεν ὡν, ἀπαν ε δρων χεῖριστον ἀδεῶς· πάντα γὰρ ἐπώλουν καὶ ὑβρίζον καὶ ἠσέλγαινον. Ὁ δὲ Κλέανδρος μέγα ὑπὸ τῆς τύχης ἀρθεὶς καὶ ἐχαρίσατο καὶ ἐπώλησε βουλείας, στρατείας, ἐπιτροπείας, ἡγεμονίας καὶ ἀπλῶς ζύμπαντα. καὶ τινες πάντων ὡν εἰχον τὸ βουλευταὶ γενέσθαι ἐπρίαντο, ὡστε καὶ λεχθῆναι ἐπὶ Ἰουλίῳ Σόλωνι ἀφανεστάτῳ ἀνδρὶ οτι τὴν οὐσίαν ἀφαιρεθεὶς ἐξωρίσθη εἰς τὸ συνέδριον. καὶ ὑπάτους εἰς ενα ἔνιαυτὸν εικοσι καὶ πέντε ἀπέδειξεν, ὁ μῆτε πρότερον μῆτε ὑστερον ἐγένετο. πάντοθεν οὐν ἀργυρολογῶν ἐκτήσατο πάμπολλα, ἀφ' ὡν πλεῖστα τῶ τε Κομόδῳ ἐδίδου καὶ ταῖς αὐτοῦ παλλακαῖς. καίτοι δ' οὐ τως ὑπὸ τῆς τύχης ἀρθεὶς ἀτίμως ἀπώλετο. σιτοδείας γὰρ ἐν 3.89 Ῥώμῃ συμβάσης πλέον αὐτὴν Παπίριος Διονύσιος ἐπὶ τοῦ σίτου τεταγμένος ἐπέτεινε, ὡς ἀν τὸν Κλέανδρον οἱ Ῥωμαῖοι μισήσωσί τε καὶ διαφθείρωσιν ὡς αἰτιον τοῦ κακοῦ διὰ κλέμματα. ἠγετο τοίνυν ἵπποδρομία· καὶ μελλόντων τῶν ἱππων ἀγωνιεῖσθαι εἰσέδραμε παιδίων πλῆθος εἰς τὸν ἵππόδρομον· καὶ τῶν παρθένος τις ἠγεῖτο μεγάλη καὶ βλοσυρά, ἡ δαίμων ἐς ὑστερον ἐνομίσθη. καὶ συνεβόησαν μὲν τὰ παιδιά, καὶ ὁ δῆμος ἐκ τούτου ἐξέκραγε καὶ ὠρμησε πρὸς τὸν Κόμοδον ἐν προαστείῳ οντα, ἐκείνου μὲν ὑπερευχόμενος, τοῦ Κλεάνδρου δὲ κατευχόμενος· ὁ δὲ στρατιώτας ε πεμψεν ἐπ' αὐτούς, οἱ καὶ ε τρωσάν τινας καὶ ἀπέκτειναν, ἀνεῖρξαι δὲ τὸν δῆμον οὐκ ἰσχυσαν, ἀλλὰ τῶ πλήθει θαρρῶν ἡ τῆ τῶν δορυφόρων ἰσχυρὴ ἐκεῖνος ἠπεῖχθη. πλησιαζόντων δὲ οὐ τως ὁ Κόμοδος ε δεισε, δειλότατος ὡν, ὡς αὐτίκα τόν τε Κλέανδρον καὶ τὸ παιδίον αὐτοῦ σφαγῆναι κελεῦσαι. τὸ μὲν οὐν παιδίον προσουδισθὲν διεφθάρη, τὸ δὲ τοῦ Κλεάνδρου σῶμα λαβόντες οἱ Ῥωμαῖοι εσυραν καὶ ἠκίσαντο, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ δόρατος περιήνεκτο. καὶ τινες ἑτέρους τῶν παρὰ τῶ αὐτοκράτορι δυναμένων διέφθειραν. Κόμοδος δὲ ἐφόνα καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς ἀνδρας διεχειρίζετο καὶ ἡ Ῥωμαίοις ἀσισι χαλεπώτατος, ἀναγκάζων αὐτῶ ἐξ ἀνάγκης ψηφίζεσθαι ὁσα τῶ πατρὶ αὐτοῦ ἐκόντες δι' εὐνοϊαν ἐψηφίζοντο. ἀλλα τε οὐν αὐτῶ πάμπολλα ἐψηφίσθησαν καὶ χρυσοῦς ἀνδριάς σταθμοῦ χιλίων λιτρῶν. καὶ τοὺς μῆνας πάντας ἀπ' αὐτοῦ κεκλῆσθαι τεθέσπικε· καὶ κατηρῖθ3.90 μνητο ὡδε, Ἀμαζόνιος, Ἀνίκητος, Εὐτυχής, Εὐσεβής, Λούκιος, Αἰλιος, Αὐρήλιος, Κόμοδος, Αὐγουστος, Ἡράκλειος, Ῥωμαῖος, Ὑπεραίρων. πάντα γὰρ ταῦτα ἑαυτῶ ἐπέγραφε τὰ ὀνόματα, καὶ τῆ βουλῆ οὐ τως ἐπέστελλεν "αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Λούκιος Αἰλιος Αὐρήλιος Κόμοδος Αὐγουστος εὐσεβής εὐτυχής ἀνίκητος Ῥωμαῖος Ἡρακλῆς ἀρχιερεὺς δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ ὀκτωκαιδέκατον, αὐτοκράτωρ τὸ ὀγδοον, ὑπατος τὸ εβδομον, πατὴρ πατρίδος, ὑπάτοις, στρατηγοῖς, δημαρχικοῖς, γερουσίᾳ Κομοδιανῆ εὐτυχεῖ χαίρειν." καὶ πολλοὺς ε στησαν αὐτῶ ἀνδριάντας ἐν Ἡρακλέους σχήματι. καὶ τὸν αἰῶνα τὸν κατ' αὐτὸν ἀπ' αὐτοῦ χρυσοῦν ὀνομάζεσθαι καὶ γράφεσθαι ἐψηφίσθη· ἐκαλεῖτο γὰρ πρὸς τοῖς ἀλλοῖς ὀνόμασι καὶ χρυσοῦς καὶ θεός. πολλὰ δὲ δαπανῶντι αὐτῶ ἐπέλιπε τὰ χρήματα· ὁθεν ἐγκλήματα καὶ ἀνδράσιν ἐπιφέρων καὶ γυναιξίν, οὐ σ μὲν ἐφόνευεν, οἱ σ δὲ τὴν σωτηρίαν τῆς αὐτῶν οὐσίας ἐπίπρασκεν. Ἡρματηλάτει δὲ οἱ κοί, δημοσίᾳ γὰρ ἠδεῖτο τοῦτο ποιῆσαι, καὶ ἐμονομάχει, οἱ κοί μὲν μέχρι φόνου, ἐν δὲ γε τῶ θεάτρῳ ἀσιδήρως καὶ αἰματος ἀνθρωπίνου χωρὶς. οἱ κοί δὲ τινων τὰς τρίχας ξυρῶν τῶν μὲν τὰς ῥίνας παρέτεμνε, τῶν δὲ τὰ ὠτα, ἐνίων δ' ετερόν τι. εἰσιῶν δ' ἐς τὸ θέατρον τῶ τοῦ Ἑρμοῦ ἐκέχρητο σχήματι, χρυσοῦν κηρύκειον μεταχειριζόμενος.

ἐφρόνει δὲ μέγα καὶ οὐ τι ἢ ἐπαρίστερος. κάμνων δ' ἐν τῷ ἀγωνίζεσθαι ἐπινε, καὶ οἱ τῆς βουλῆς καὶ οἱ τῶν ἰπέων παρόντες "ζήσειας" ἐξεβίων· καὶ "κύριος εἰ" καὶ "πρῶτος εἰ" καὶ "πάντων εὐτυχεστάτας νίκας νικήσεις" καὶ "Ἀμαζόνιε νικᾶς" κράζειν συνεχῶς ἐκελεύοντο. τοὺς δὲ ποδῶν ἐστερημένους ἢ τούτους πεπηρωμένους ἐκ νόσου ἢ συμφορᾶς ἀθροίσας 3.91 ποτέ, καὶ δρακόντων εἰδη αὐτοῖς περιπλέξας περὶ τὰ γόνατα, οἱ ἀγίαντας ὡς Ἡρακλῆς ῥοπάλω παίων ἀπέκτεινε. Μέλλων δ' αὐθις μονομαχῆσαι ἐνετείλατο τοῖς ἰππεῦσι καὶ τῇ βουλῇ ἐν τῇ στολῇ τῇ ἰπάδι καὶ τοῖς μανδύαις εἰς τὸ θέατρον εἰσελθεῖν, οὐκ εἰθιστο γίνεσθαι εἰ μὴ τις αὐτοκράτωρ εὐτυχε τεθνηκῶς· καὶ τὸ κράνος δ' αὐτοῦ τῇ τελευταίᾳ τῶν ἀγώνων ἡμέρᾳ διὰ τῶν πυλῶν ἐξεκομίσθη δι' ὧν οἱ τελευτῶντες ἐξεφέροντο· καὶ ταῦτα τεκμήρια τοῦ μέλλειν ἢ ἀπαλλαγῆσεσθαι τῆς αὐτοῦ τυραννίδος ἀπασιν ἐδοξε. καὶ τοῦτο μετ' ὀλίγον ἐγένετο· Αἰμίλιος γὰρ Λαῖτος ὁ ἐπαρχος καὶ ὁ πρόκοιτος Ἐκλεκτος, τοῖς ὑπ' αὐτοῦ γινομένοις ἀχθόμενοι, μὴ ταῦτα ποιεῖν παρήνουν αὐτῷ· ὁ δὲ ἠπέιλει σφίσι καὶ ἐμηνία· κάκεῖνοι δεισαντες ἐπεβούλευσαν αὐτῷ, δόντες ἐν βοείοις κρέασι φάρμακον. μὴ ταχέως δὲ τῷ φαρμάκῳ κατεργασθέντα, ἀλλὰ καὶ ἐξημεκότα ὑποτοπήσαντά τε τὸ γεγονός καὶ ἀπειλοῦντα ἀπέπνιξαν αὐτὸν διὰ τινος Ναρκίσσου λουόμενον, ἐτη δώδεκα καὶ μῆνας ἑννέα καὶ ἡμέρας τεσσαρεσκαίδεκα μοναρχήσαντα, βεβιωκότα δὲ τριάκοντα ἑνιαυτοὺς ἐφ' ἐνὶ καὶ μῆνας τέσσαρας. εἰς ὧν ἡ οἰκία τῶν ὡς ἀληθῶς Αὐρηλίων τῆς αὐταρχίας ἐπαύσατο. Ἐν δὲ γε τῷ πρώτῳ ἐτει τῆς μοναρχίας Κομόδου Ἰουλιανὸς τὴν ἐπισκοπὴν Ἀλεξανδρείας ἐνεχειρίσθη, Ἀγριππίνου ἐπὶ δώδεκα ἐτη ταύτην οἰκονομήσαντος καὶ μεταστάντος τῶν τῆδε. τότε καὶ Κλήμης ὁ στρωματεὺς ἐγνωρίζετο καὶ Πάνταινος ὁ φιλόσοφος σπουδαστὴς τε καὶ κῆρυξ τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου. ἀνωτέρω δὲ τῆς Ἱεροσολύμων ἐκκλησίας ὁ λόγος 3.92 ἰστόρησε Μάρκον μετὰ τοὺς ἐκ περιτομῆς καθηγήσασθαι, τῆς πόλεως παρὰ Ἀδριανοῦ ἀνοικοδομηθείσης, συνοικισθείσης τε ἐξ ἔθνων. ὧν Κασσιανὸς διεδέξατο, καὶ τοῦτον Πούπλιος, καὶ Πούπλιον Ἰουλιανὸς, κάκεῖνον Γάιος, καὶ Γάιον Σύμμαχος. ὁ δ' ἐφ' ἐτέρῳ Γαίῳ μετήλλαξε τὴν ζωὴν. εἰθ' ἐτερος Ἰουλιανὸς τὴν ἐπισκοπὴν διεδέξατο, καὶ τούτου διάδοχος Καπίτων ἐγένετο, καὶ Οὐάλης Καπίτωνος, Οὐάλεντος δὲ Δολιχιανός, καὶ ἐπὶ πᾶσι Νάρκισσος τριακοστὸς ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἐγένετο. δεκάτῳ δ' ἐτει τῆς Κομόδου ἀρχῆς Ἐλεύθερος ὁ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπισκοπήσας ἐπ' ἐτη τρισκαίδεκα τῶν τῆδε μετέστη, καὶ Βίκτωρ τῶν ἐκεῖ προέστη πιστῶν. καὶ Ἰουλιανοῦ ἐπὶ δέκατον ἐτος τὴν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν ἰθύναντος, καὶ τὸ χρεῶν λειτουργήσαντος, Δημήτριος τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἐνεχειρίσθη λειτούργημα. ἐν δὲ τῇ τῶν Ἀντιοχείων ἐκκλησίᾳ μετὰ Μαξιμῖνον Σαραπίων ἐπεσκόπει τοὺς χριστωνύμους, ὁ γδοος ἀρχιερεὺς ἀπὸ τῶν ἀποστόλων γενόμενος. τότε καὶ Ἀπολλώνιος, ἀνὴρ ἐπὶ παιδείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ βεβωμένος, μαρτυρικῶς τέλει ἐν Ῥώμῃ δόγματι τῆς συγκλήτου πρὸς τὰς αἰωνίους μετέστη μονάς. Ὁ μὲν οὖν Κόμοδος τὰ τῆς ἀρχῆς διαφθείρας, ὡς εἰρηται, κάκεῖνος διέφθαρτο· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐκλεκτον καὶ τὸν Λαῖτον τὸν Περτίνακα εἰς τὴν αὐταρχίαν διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ἐπελέξαντο. ὁ δὲ, οὐ τι τέθνηκε Κόμοδος ἀκριβωσάμενος, ἐδέξατο τὴν ἀρχὴν, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ τῇ τε παρουσίᾳ τοῦ Λαίτου καὶ ἀδραῖς ὑποσχέσθαι 3.93 σεσι τοὺς στρατιώτας προσεποιήσατο. εἰτα εἰς τὸ 3.93 συνέδριον ἀφικόμενος εἰπεν οὐ τι "ὠνόμασαι ὑπὸ τῆς στρατιᾶς αὐτοκράτωρ, ἐξίσταμαι δὲ τῆς ἀρχῆς διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ ἀρρωστίαν καὶ τὴν τῶν πραγμάτων δυσχέρειαν." ὡς δὲ καὶ παρὰ τῆς βουλῆς καὶ ἐπηνεῖτο καὶ ἤρεῖτο, ὁ μὲν αὐτοκράτωρ ἀπεδείχθη, ὁ δὲ Κόμοδος ἐψηφίσθη πολέμιος. καὶ ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος εἰς ἐκεῖνον ἐξύβριζον καὶ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ κατέσπων. ἢ θελον δὲ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ διασῦραι καὶ διασπάσαι· εἰπόντος δὲ τοῦ Περτίνακος ἢ τῇ γῆ κεκρύφθαι αὐτό, τοῦ μὲν ἀπέσχοντο, ἀλιτήριον δὲ καὶ

τύραννον ἀπεκάλουν αὐτὸν καὶ ἀρματηλάτην καὶ μονομάχον καὶ πλείω ἑτερα. Λίβυς δ' ἦν ὁ Περτίναξ ἐξ Ἀλβης Πομπηίας, πατρὸς οὐκ εὐγενοῦς, ἐν τοῖς ἱππεῦσι χιλιαρχήσας. ἦν δ' εὐπροσήγορος, ἠκούε τε ἑτοίμως καὶ ἀπεκρίνατο ὅσα οἱ ἔδόκει. Οὐ τῷ μὲν ὁ Περτίναξ τῆς ἀρχῆς ἐπελάβετο, καὶ πρὸς ταῖς ἀλλαις ἐπικλήσεσι καὶ πρόκριτος τῆς γερουσίας κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐπωνομάσθη. ὅσα γοῦν διέκειτο πλημμελῶς πρὸς τὸ κόσμιον μετεσκευάστο οἰκονομία καὶ προνοία τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἡ ἀτιμία τῶν ἀδίκως πεφονευμένων ἐλύθη παρ' αὐτοῦ. τοσαύτη δὲ χρημάτων ἐνδεια κατὰ τὸ βασιλεῖον ἦν ὡς πέντε καὶ εἰκοσιμυριάδας δραχμῶν εὐρεθῆναι μόνας. μόλις δ' οὐν ὁ Περτίναξ ἐξ ἀνδριάντων καὶ ὀπλων καὶ ἐπίπλων καὶ τῶν τοῦ Κομόδου παιδικῶν ἀθροίσας ἀργύριον τοῖς τε δορυφόροις ἀπέσχετο ἔδωκε καὶ τῷ δήμῳ καθ' ἑκάτον δραχμάς. ὅσοις γὰρ ὁ Κόμοδος ἐς τρυφήν καὶ ἐς ὄπλομαχίαν καὶ ἀρματηλασίαν ἐκέχρητο, ζύμπαντα προὔτεθειτο εἰς τὸ πωλητήριον. Ὁ δὲ Λαῖτος εὐφήμει μὲν τὸν Περτίνακα, τὸν δὲ 3.94 Κόμοδον ὑβρίζε. καὶ τινὰς βαρβάρους, χρυσίον παρ' ἐκείνου κομισαμένους ἐπ' εἰρήνῃ πολὺ, ἐτι τυγχάνοντας ἐν ὁδῷ μετεπέμψατο καὶ τὸ χρυσίον ἀφείλετο, "φράσατε τοῖς οἰκοῖ" φήσας "ὅτι Περτίναξ ἀρχεῖ" ἠδεδσαν γὰρ τὸ νόμα τοῦ ἀνδρὸς ἐξ ὧν ἐπεπόνθεισαν. καὶ ἀλλὰ δὲ τοιαῦτα ἐπὶ διαβολῇ τοῦ Κομόδου ὁ Λαῖτος ἐποίησεν. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ μακρὸν οὐτος ἐμεινε πιστὸς τῷ Περτίνακι. ὧν γὰρ ἰμείρετο μὴ τυγχάνων, τοὺς στρατιώτας παρέθηκε κατ' αὐτοῦ. οἱ δὲ ἀρπαγῶν εἰργόμενοι παρ' αὐτοῦ, ἐμίσουν αὐτὸν καὶ ἐπεβούλευον σὺν τῷ Λαίτῳ. διὸ τὸν ὑπατον Φάλκωνα, γένει καὶ πλούτῳ λαμπρυνόμενον, αὐτοκράτορα ποιῆσαι συνέθεντο. ὁ μαθὼν ὁ Περτίναξ ἐς θάλασσαν διατρίβων διὰ τὴν τοῦ σίτου παρασκευὴν, εἰς τὴν πόλιν ἠπείχθη καὶ εἰς τὴν βουλήν παρελθὼν διειλέχθη. μελλόντων δὲ τῶν βουλευτῶν καταψηφιεῖσθαι τοῦ Φάλκωνος ὁ Περτίναξ ἀνακραγῶν "μὴ γένοιτο" εφη "τινὰ βουλευτὴν ἐμοῦ ἀρχοντος μηδὲ δικαίως θανατωθῆναι." Ὁ δὲ Λαῖτος τινὰς τῶν στρατιωτῶν ὡς ἐκείνου κελεύοντος ἐφθειρε· φοβηθέντες δὲ οἱ λοιποὶ ἔθορῦβησαν. διακόσιοι δὲ οἱ θρασύτεροι ἠρκότες τὰ ξίφη πρὸς τὸ παλάτιον ὤρμησαν. ὡς δ' ἐντὸς ἐγένοντο, ἡ γυνὴ αὐτῷ τὴν τούτων παρουσίαν ἐμήνυσεν· ὁ δὲ, καίτοι δυνάμενος ἀντιστῆναι καὶ διαφθεῖραι αὐτοὺς τῆ τε φυλακῇ τῆ νυκτερινῇ καὶ τοῖς ἱππεῦσιν, οὐτε τοῦτ' ἐποίησεν οὐτε κρυβῆναι καὶ διαφυγεῖν ἠρετίσατο, ἀλλ' ἐλπίσας ἰσως καταπλήξειν αὐτοὺς ὀφθεις καὶ πείσειν διαλεχθεῖς, ἀπήντησε προσιοῦσιν. οἱ δὲ τὸ μὲν πρῶτον αἰδοῖ ὑπεστάλησαν καὶ τοῖς κουλεοῖς τὰ ξίφη ἐνέθεντο, ὡς δ' εἰς αὐτῶν προπηδήσας "τούτ' οἱ" εφη τὸ ξίφος δείξας "οἱ στρατιῶται 3.95 πεπόμφασιν," καὶ αὐτὸν ἐπληξε, καὶ οἱ ἄλλοι συνεκινήθησαν καὶ κατέκοψαν αὐτόν τε τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν Εκλεκτον. εἰτα τὴν τοῦ Περτίνακος κεφαλὴν οἱ στρατιῶται δόρατι περιπεύραντες περιῆγον, τῷ ἐργῷ ἔλλαμπρυνόμενοι. ἐβίω δὲ ὁ ἀνὴρ ἐτη ἑπτὰ καὶ ἐξήκοντα δέοντα τεσσάρων μηνῶν, ἀρξας μόνας ἡμέρας ὀγδοήκοντα καὶ ἑπτὰ. Διαγγελθείσης δὲ τῆς σφαγῆς τοῦ Περτίνακος Σουλπικιανός, σταλείς εἰς τὸ στρατόπεδον παρ' ἐκείνου ἵνα τὰ ἐκεῖ καταστήσῃται, ἐμεινεν ἐν αὐτῷ καὶ ἐπραττεν ὅπως ἀν' αὐτοκράτῳ ἀποδειχθῆ. κἀν τούτῳ Ἰουλιανὸς ὁ Δίδιος, χρηματιστὴς τε καὶ ἀπληστος, νεωτέρων ἀεὶ πραγμάτων ἐπιθυμῶν καὶ πρὸς τοῦ Κομόδου διὰ τοῦτο εἰς Μεδιόλανα τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα ἐξελαθείς, μαθὼν τὴν τελευτὴν τοῦ Περτίνακος, σπεύσας εἰς τὸ στρατόπεδον παρεγένετο. καὶ πρὸς ταῖς πύλαις ἐστῶς ὁ μὲν ἐξωθεν, ὁ δὲ Σουλπικιανὸς ἐσωθεν, τὴν Ῥώμην καὶ τὴν ταύτης ἀρχὴν ὠνητίων ἐκ τῶν στρατιωτῶν, διαγγελλόντων τινῶν καὶ λεγόντων ἑκατέρῳ ὅτι "τόσον οὐτος" καὶ "τόσον ἐκεῖνος δίδωσι, τί οὐν σὺ προστίθης;" ὁ μὲν πολλῶν ὑπεσχημένων τοῖς στρατιώταις παρὰ τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἐκεῖνον προετιμήσαντο, φοβηθέντες μάλιστα τὸν Σουλπικιανὸν ὡς τιμωρήσοντα τῷ Περτίνακι οἱ αὐτὴν δὴ κηδεστῆ. Εἰσδεχθεῖς δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον Ἰουλιανὸς καὶ αὐτοκράτῳ ἀποδειχθεῖς ἐκεῖθεν πρὸς τὴν ἀγορὰν ἐφοίτησε καὶ τὸ βουλευτήριον,

δορυφόρους παμπληθείς επαγόμενος, ι να δι' εκείνων και την γερουσίαν και τὸν δῆμον δεδίξεται. και ει πε πρὸς τὴν βουλὴν 3.96 ο τι "και ὑμεῖς α ρχοντος δέεσθε και αὐτός, εἰ και τις α λλος, ἀξιώτατός εἰμι ἡγεμονεῦσαι ὑμῶν." εἰ ου ν και ἐμισεῖτο διὰ τὴν μεγαλαυχίαν και διὰ τοὺς τὸ βουλευτήριον κυκλωσαμένους ὀπλίτας, ἀλλὰ διὰ τὸ δέος κάκ τῆς βουλῆς τὴν αὐταρχίαν ἐβεβαιώσατο· και ἀνήλθεν εἰς τὸ παλάτιον. Τῆ δ' ὑστεραία οἱ μὲν τῆς βουλῆς προσῆλθον αὐτῶ, ι να μὴ φωραθεῖεν ἀχθόμενοι ἐπ' αὐτῶ, ὁ δὲ δῆμος φανερώς ἐσκυθρόπαζε· και ἐς τὸ συνέδριον ἐλθόντος τοῦ αὐτοκράτορος ἐξέκραγον ὡς ἐκ συνθήματος α παντες, πατροφόνον αὐτὸν καλοῦντες και α ρπαγα τῆς ἀρχῆς. ἐκείνου δὲ μὴ χαλεπαίνειν προσποιουμένου και ἀργύριόν τι σφίσιν ὑπισχνουμένου ἡγανάκτησαν ὡς δεκαζόμενοι, και ζύμπαντες ἐξεβόησαν "οὐ θέλομεν, οὐ λαμβάνομεν." ὁ δ' Ἰουλιανὸς τοὺς ταῦτα λέγοντας ἐκέλευσε κτείνεσθαι. και ὁ δῆμος ε τι παρῶξυντο, και τοῦ τε Περτίνακος ἐμέμνητο και ἐς τὸν Ἰουλιανὸν ἀπέσκωπτον. και πολλοὶ πολλαχοῦ τῆς πόλεως τιτρωσκόμοι και κτεινόμενοι ἀντεῖχον, και ο πλα λαβόντες συνέδραμον εἰς τὸν ἵπποδρομον, ε νθα νύκτα τε και ἡμέραν διήγαγον α σιτοι ἐπιβώμοι τοὺς λοιποὺς στρατιώτας, και μᾶλλον τὸν Νίγρον τὸν Πεσκέννιον και τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ Συρίᾳ ο ντας. ει τα τῶ λιμῶ και τῇ ἀγρυπνίᾳ κακωθέντες διελύθησαν και ἡσύχαζον. Ἰουλιανὸς δὲ ου τως τὴν ἀρχὴν ἀρπάσας ἀνελευθέρως αὐτῇ ἐχρήτο, θωπεύων τὴν βουλὴν και τοὺς τι δυναμένους, και τὰ μὲν χαρίζομενος, τὰ δ' ἐπαγγελλόμενος· και πάντα ἐπὶ θεραπεία ἐποίει τῶν δυνατῶν, οὐ μέντοι και ἐπιστεύετο. Και ταῦτα μὲν κατὰ τὴν Ῥώμην ἐπράττετο· οἱ δὲ τῶν στρατοπέδων ἡγεμόνες τρεῖς ο ντες, ο τε 3.97 Σευῆρος τῆς Παννονίας α ρχων, τῆς Συρίας δ' ὁ Νίγρος, τῆς Βρεττανίας δὲ ὁ Αλβῖνος, εἰς καθαίρεσιν τοῦ Ἰουλιανοῦ τὰ περὶ αὐτοῦ μαθόντες κεκίνητο. τῶν α λλων δὲ ὁ Σευῆρος δεινότερος ω ν ἐλογίσατο ὡς, εἰ τὸν Ἰουλιανὸν καταλύσουσι, σφίσιν αὐτοῖς οἱ τρεῖς ἀμφισβητήσουσι περὶ τῆς ἀρχῆς. ε γνω τοίνυν τὸν ε να προσοικειώσασθαι. ο τι δὲ και πορρωτέρω αὐτοῦ ὁ Νίγρος ἐτύγγανεν ω ν, και μέγα φρονεῖν αὐτὸν ει καζεν ἐπικεκλημένον ὑπὸ τοῦ δήμου, ὡς ει ρηται, πρὸς τὸν Ἀλβῖνον ἀπένευσε, και δι' ἀπορρήτων αὐτῶ ε γραψε Καίσαρα ποιήσιν αὐτόν. και ο ς κατὰ χώραν ε μεινεν, ὡς κοινωνήσει τῆς ἀρχῆς τῶ Σευῆρῳ τεθαρρηκῶς. ὁ δὲ Σευῆρος ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἠπείγετο. Και ὁ Ἰουλιανὸς ταῦτα μαθὼν πολέμιόν τε ψηφίσασθαι τὸν Σευῆρον τὴν βουλὴν παρεσκεύασε, και πρὸς πόλεμον ἠτοιμάζετο, και τὸ παλάτιον κιγκλίσι και θύραις ἰσχυραῖς ἐκρατύνατο· ο τι γὰρ ἐνόμιζε μὴ α ν ποτε ῥαδίως τοὺς στρατιώτας κτανεῖν τὸν Περτίνακα, ει γε δὴ συνεκέκλειστο, ω ετο ὡς δυνησεται κατακλεισθεῖς ἐν αὐτῶ περιγενέσθαι, α ν ἠττηθῆ. ἐφόνευσε δὲ και τὸν Λαῖτον, και ἐπὶ τὸν Σευῆρον καθῆκε συχνούς ὡς τὸν α νδρα δολοφονήσοντας. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος εἰς τὴν Ἰταλίαν εἰσέβαλε και τὴν Ῥάβενναν ὠκειώσατο, και οἱ πεμπόμενοι προσεχώρουν αὐτῶ, και οἱ δορυφόροι διὰ τὴν παρουσίαν Σευῆρου ἐδειλαίνοντο, συγκαλέσας τοὺς τῆς βουλῆς ἐκέλευε κοινωνὸν αὐτῶ τῆς ἀρχῆς τὸν Σευῆρον ψηφίσασθαι. τοῦ δὲ Σευῆρου τοῖς στρατιώταις μηδὲν κακὸν πείσεσθαι γράψαντος ἐκδοῦσι τοὺς σφαγεῖς τοῦ Περτίνακος, πεισθέντες ἐκείνους τε συνέλαβον και τῶ Σιλίῳ Μεσσάλα ὑπατεύοντι ταῦτα 3.98 ἐμήνυσαν. ὁ δὲ τὴν βουλὴν ἀθροίσας εἰς τὸ Ἀθήναιον, ου τω καλούμενον ὡς ἐν αὐτῶ τῶν παιδευομένων ποιουμένων τὴν ἀσκησιν, τὰ παρὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτῇ ἐκοινώσατο. και ἡ βουλή τοῦ μὲν Ἰουλιανοῦ κατεψηφίσατο θάνατον, τὸν δὲ Σευῆρον ἀνεῖπεν εὐθὺς αὐτοκράτορα. κάντεϋθεν ἐν τῶ παλατίῳ ὁ Ἰουλιανὸς ἐφονεύθη, εἰπὼν "τί γὰρ δεινὸν ἐποίησα, και τίνα ἀπέκτεινα;" ἐβίω δὲ ε τη ἐξήκοντα πρὸς μῆσι τέσσαρσι και ἰσαρίθοις ἡμέραις, α ρζας ἡμέρας ἐξήκοντα. Σευῆρος μέντοι τὴν αὐταρχίαν λαβὼν τοὺς μὲν αὐτόχειρας τοῦ Περτίνακος τῶν στρατιωτῶν θανάτῳ ἐδικαίωσε, τοὺς δ' α λλους ὄνειδίσας πικρότατα τῶν τε ο πλων ἀπεῖρξε και τοὺς ι ππους ἀφείλετο και τῆς Ῥώμης ἀπήλασε. και ου τως εἰς τὴν Ῥώμην εἰσήλασε

βαδίζων· καί οἱ καί ὁ στρατός ὀπλίτης παρείπετο, καί ἡ πόλις ἀνθεσί τε καί δάφναις ἀπασα ἔστεφάνωτο, καί οἱ ἀνθρώποι λευχειμονοῦντες εὐφήμουν αὐτὸν καί ἀκοῦσαι αὐτοῦ καί θεάσασθαι λίαν ἐσφάδαζον. εἰσελθὼν δὲ ἐνεανιεύσατο, οἱ ἀ καί οἱ πρῶην ἀγαθοὶ αὐτοκράτορες, ὡς οὐδένα τῶν βουλευτῶν ἀποκτενεῖ, καί ὡς μοσε περὶ τούτου, καί ψηφίσματι κοινῶ τοῦτο κυρωθῆναι προσετετάχει. ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν τὸν νόμον τοῦτον παρέβη. αὐτὸν γὰρ τὸν Ἰούλιον Σόλωνα τὸν καί τὸ δόγμα τοῦτο αὐτοῦ κελεύσαντος συγγραψάμενον οὐ πολλῶ ὑστερον ἐκτείνε, καί ἀλλοὺς ἀνεῖλε πολλοὺς· καί τῇ βουλῇ οὐ καταθύμια ἐπραττε. καί εἰθισμένου τοὺς σωματοφύλακας ἐκ τῆς Ἰταλίας εἶναι καί ἀλλων ἐθνῶν ἐπιεικεστέρων 3.99 τοῖς εἰδεσι καί ἀπλουστέρων τοῖς ἡθεσιν, ἐκεῖνος παρὰ τὸ ἔθος στρατιωτῶν τὴν πόλιν ἐνέπλησε καί ἰδεῖν ἀγριωτάτων καί ἀκοῦσαι φοβερωτάτων καί ὀμιλῆσαι ἀγροικοτάτων. Ἐγένετο δὲ αὐτῶ τινα σημεῖα τὴν ἡγεμονίαν προμαντευόμενα. εἰδοξέ ποτε ὁ ναρ λυκαίαν θηλάζειν, ὡς περὶ Ῥωμύλου ἱστόρηται· καί ὑδωρ καθεύδοντος ὡς περ ἐκ πηγῆς ἀνεδόθη· καί καθ' ὑπνοὺς αὐτῶ ἢ τῶν Ῥωμαίων σύμπασα βουλή καί ὁ δῆμος προσήει τε καί ἠσπάζετο. καί αὐθις ἐδόκει ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ Ῥωμαίᾳ ἰπεύοντα τὸν Περτίνακα τοῦ ἱπποῦ ἀπορριφῆναι, αὐτὸς δὲ τούτου ἐκόντος ἐπιλαβέσθαι. ἐφηβος δὲ ὡς ἐς τὸν βασιλικὸν δίφρον ἀγνοῶν, ἀλλ' οὐκ ἐκ προνοίας ὑπαρ ἐκάθισεν. Αὐταρχήσας δὲ διὰ πλείστων τρόπων ἐτίμησε τὸν Περτίνακα, καί ταφήν αὐτοῦ καίτοι πάλαι θανόντος πολυτελεστάτην ἐποίησεν. εἰτα κατὰ τοῦ Νίγρου ἐστράτευσεν· ὁ δ' Ἰταλὸς ἦν ἐξ ἰπέων, οὐ τῶν πάνυ δ' ἐπισήμων. καί διαφόρων πολέμων συγκροτηθέντων τέλος ἐν Ἰσῶ τῆς Κιλικίας περὶ τὰς καλουμένας Πύλας, αἱ διὰ τὴν τοῦ τόπου στενότητα οὐτω κέκληνται, ἐνθεν μὲν γὰρ ὁ ρη ἀνατείνει ἀπότομα, κρημνοὶ δ' ἐκεῖθεν βαθεῖς καθήκουσιν εἰς τὴν θάλασσαν, μάχης καρτερᾶς γενομένης ἠττήθη ὁ Νίγρος· καί τὸ πλέον μὲν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἐκέισε διώλετο, ἐκεῖνος δὲ φεύγων κατελήφθη καί ἀνηρέθη. οὐ τμηθεῖσαν τὴν κεφαλὴν ὁ Σευῆρος πέμψας εἰς τὸ Βυζάντιον ἀνεσταύρωσεν, ἵνα ἰδόντες αὐτὴν οἱ Βυζάντιοι προσχωρήσωσι. Τοὺς δὲ τὰ Νίγρου φρονήσαντας δικαιούντος Σευῆρου, βουλευτῆς τις Κάσσιος Κλήμης κρινόμενος παρ' αὐτῶ ἐπαρρησιάσατο φήσας ὡς "ἐγὼ οὐτε σὲ 3.100 οὐτε Νίγρον ἠπιστάμην, καταληφθεὶς δὲ ἐν τῇ ἐκείνου μερίδι οὐ σοὶ πολεμήσειν ἠθέλον, ἀλλ' Ἰουλιανὸν καταλύσειν· καί τὰ αὐτὰ σοὶ σπουδάσας οὐκ ἠδίκησα. ἀλλ' οὐδ' ὅτι μὴ πρὸς σὲ ὑστερον μετέστην· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ σὺ ἀνὴθέλυσας οὐδένα τῶν σῶν ἐταίρων πρὸς ἐκεῖνον αὐτομολῆσαι. ἐξέταξε οὐ μὴ τὰ σώματα ἡμῶν μηδὲ τὰ ὀνόματα, αὐτὰ δὲ τὰ πράγματα· πᾶν γὰρ ὅ,τι ἀνὴμῶν καταγνῶς, τοῦτο καὶ σεαυτοῦ καὶ τῶν σῶν ἐταίρων καταψηφιεῖ." τοῦτον ὁ Σευῆρος τῆς παρρησίας θαυμάσας ἀφῆκεν ἐχθρὸν τῆς οὐσίας τὸ ἡμισυ. Οἱ δὲ Βυζάντιοι καὶ ζώντος τοῦ Νίγρου καί θανόντος πολλὰ καὶ θαυμαστά ἐδρασσαν, ἐπὶ χρόνον πολιορκούμενοι τριετῆ. ἠρουν μὲν γὰρ καὶ πλοῖά τινα παραπλέοντα, ἠρουν δὲ καὶ τριήρεις τῶν ἐν τῷ ὀρμῶ τῶν ἐναντίων οὐσῶν. τὰς γὰρ ἀγκύρας αὐτῶν ὑφύδροις κολυμβηταῖς ἀποτέμνοντες καὶ ἡλούς ἐς τοὺς ταρσοὺς σφῶν πηγνύντες καὶ τούτων καλῶδια ἐξάπτοντες ἐπεσπῶντο αὐτάς, αὐτομάτας προσπλέειν δοκούσας. ἐπεὶ δὲ πάντα αὐτοῖς ἐξεδαπανήθησαν, ὁ μὲν ἀντεῖχον, καὶ ξύλοις ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐς τὰς ναῦς ἐχρῶντο καὶ σχοίνοις ἀσπλεκον κείροντες τὰς τρίχας τῶν γυναικῶν. καί ὅτε τοῖς τείχεσι προσέβαλλον οἱ πολέμιοι, λιθίνους τε καὶ ἐκ χαλκοῦ πεποιημένους καὶ ἀνδριάντας καὶ ἱπποὺς ἠκόντιζον εἰς αὐτούς, ὡς δὲ καὶ πᾶν αὐτούς ἐπέλιπε νενομισμένον ἐδώδιμον, βύρσας διαβρέχοντες ἠσθιον. καὶ τούτων δὲ ἀναλωθειῶν καὶ ἐπ' ἀλλήλους ἐτράποντο καὶ σαρκῶν ἀνθρωπείων ἐγεύοντο. εἰτα καὶ ἀκοντες τὴν πόλιν παρέδοσαν, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ἐν τέλει σύμπαντας διεχρήσαντο. ὁ δὲ Σευῆρος ἠσθη λίαν ἐπὶ τῇ ἀλώσει τοῦ Βυζαν3.101 τίου. ἀφείλετο δὲ τὴν τε ἐλευθερίαν τῆς πόλεως καὶ τὸ ἀξίωμα τὸ πολιτικόν, καὶ δασμοφόρον

ἀποφίνας, δημεύσας τε τὰς οὐσίας τῶν πολιτῶν, Περινηθίοις αὐτὴν τε καὶ τὴν χώραν αὐτῆς ἔχαρίσατο. τὰ δὲ τείχη τῆς πόλεως καθελὼν ἐκείνους μὲν οὐδὲν πλέον ἐλύπησεν ἢ τῆς δόξης αὐτοῦ ἐστέρησεν ἢ ἐκαρποῦντο ἐκ τῆς αὐτῶν ἐπιδείξεως, τῶν δὲ Ῥωμαίων μέγα καθεῖλεν ὀρηκτήριον πρὸς τοὺς ἐκ Πόντου καὶ τῆς Ἀσίας βαρβάρους, ἀλλὰ μὴν καὶ κρησφύγετον· ἢ γὰρ τὰ τείχη τοῦ Βυζαντίου καρτερώτατα. Σευῆρος δὲ δοξομανῶν κατὰ τῶν Ὀσροηνῶν βαρβάρων καὶ τῶν Ἀδιαβηνῶν καὶ τῶν Ἀραβίων ἐστράτευσε, καὶ εἰς τὴν Νίσιβιν ἀφικόμενος ἐκεῖθεν ἐπεμψε στρατηγούς τε καὶ τάγματα κατὰ τῶν εἰρημένων ἔθνων, οἱ τὴν τε χώραν αὐτῶν ἐδήουν καὶ τὰς πόλεις ἐλάμβανον. Αὐθις δὲ πόλεμος συνηνέχθη τῷ Σευῆρῳ ἐμφύλιος. ὁ μὲν γὰρ τῷ Ἀλβίνῳ οὐδὲ τὴν τοῦ Καίσαρος ἐδίδου τιμὴν, ὁ δ' ἢ τει καὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος. συγκινουμένης δὲ διὰ ταῦτα τῆς οἰκουμένης, ὁ δῆμος ἐν ἵπποδρομίᾳ συνειλεγμένος πολὺς ἐκφανέστατα κατωδύρατο, "μέχρι πότε τοιαῦτα πάσχομεν" κρίζοντες καὶ "μέχρι ποῦ πολεμούμεθα;" καὶ ἀλλὰ δέ τινα τοιαῦτα ὡς ἐκθειοτέρας τινὸς ἐπιπνοίας ἐνθουσιῶντες ἐβόησαν. πῶς γὰρ τοσαῦται μυριάδες ὡς ὑπὸ χορολέκτη ὁμοφώνως εἰπον καὶ ἀπαίστως αἰπον; τέως μὲντοι μάχης συγκροτηθείσης καὶ πολλὰς ἰδέας τε καὶ τροπὰς καὶ μετακλίσεις τοῦ πολέμου 3.102 ἐσχηκότος ὁ Ἀλβίνος ἠττήθη, πεσόντων μὲν ἀμφοτέρωθεν Ῥωμαίων σχεδὸν ὑπερβαινόντων καὶ ἀριθμόν, τοῦ δὲ Ἀλβίνου ἑαυτὸν ἀνελότος. ὦ κειμένῳ ἐπεντροφήσας ὁ Σευῆρος καὶ γλωσσαλήσας τὸ μὲν ἀλλο σῶμα ριφήναι ἐκέλευσε, τὴν κεφαλὴν δ' ἐς τὴν Ῥώμην στείλας ἀνεσταύρωσε. καὶ πολλοὺς τῶν τῆς γερουσίας ἀπέκτεινε, τινὰς δὲ καὶ ἀπέλυσε. Μετὰ ταῦτα δὲ κατὰ τῶν Πάρθων ἐστράτευσε τὴν Μεσοποταμίαν ἐλότων. καὶ πλοῖα κατασκευάσας ἐν τῷ Εὐφράτῃ τὴν τε Σελεύκειαν καὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐκλειφθεῖσαν ἐλαβε. καὶ τὴν Κτησιφῶντα ἔλων διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἐφῆκε, πολλοὺς τε ἀνείλε καὶ ζῶντας πλείονας εἰλεν. οὐτε δὲ τὸν Οὐολόγαισον ἐπέδιωξε τὸν τῶν Πάρθων ἡγεμονεύοντα ἀναχωρήσαντα οἰκαδε, οὐτε τὴν Κτησιφῶντα κατέσχεν, ἀλλ' ὦχετο ὦσπερ ἵνα διαρπάσῃ ταύτην μόνον ἐστρατευκώς. Ἐν ὦ δὲ ἐπολέμει, ἀνδρας δύο ἀπέκτεινε τῶν ἐπιφανῶν, τὸν μὲν Κρίσπον Ἰούλιον χιλιαρχοῦντα τῶν δορυφόρων, ὅτι ἠχθετο τῇ τοῦ πολέμου κακώσει καὶ τι καὶ παρεφθέγγατο, καὶ τὸν κατηγορήσαντα αὐτοῦ στρατιώτην χιλίαρχον ἀπέδειξεν ἀντ' αὐτοῦ· τὸν δὲ Λαῖτον, ὅτι φρόνημα εἶχε καὶ ὅτι ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἠγαπᾶτο, καὶ οὐκ ἀλλως στρατεύσειν εἰλεγον εἰ μὴ Λαῖτος αὐτῶν ἠγοῖτο. καὶ τὸν φόνον αὐτοῦ τοῖς στρατιώταις προσῆπτεν, ὅτι φθόνῳ αὐτὸν ἀνελῶν οὐκ εἶχε λέγειν αἰτίαν. Εἰ τα ἐπὶ τὰ Ἀτρα ἐστράτευσε. πόλις δὲ ταῦτ' Ἀράβιος, ἐν ἢ πολλὰ τε ἀλλὰ ἀπέκειντο χρήματα καὶ τὰ τοῦ Ἥλιου δὲ ἀναθήματα, ὦ ἢ πόλις ἀπέκειτο. οὐδὲν δὲ ἀνύσας, καίτοι τὸ ἐκτὸς τεῖχος καθηρηκώς, καὶ πολλοὺς τῶν οἰκείων ἀποβαλῶν, ἀνεχώρησε· καὶ 3.103 εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀφίκετο καὶ ἐς Αἰγυπτὸν, καὶ πᾶσαν εἰλε καὶ τὰ κεκρυμμένα ἐπολυπραγμόνησεν. ἢ γὰρ οἱ οὐ μῆτε θεῖον μῆτε τι ἀνθρώπινον καταλιπεῖν ἀνερέυνητον. καὶ τὰ βιβλία αἰετον ἀπόρρητον ἐκ πάντων τῶν ἀδύτων ἀνείλετο, ὅσα τέως εὐρεῖν δεδύνητο. Ταῦτα μὲν οὕτως· εἰρήσθω δ' ὡς ἐν παρόδῳ καὶ ὅσα τὸν Δίωνα περὶ τοῦ Νείλου λέγοντα εὐρομεν, ὅθεν τε ἀναδίδεται καὶ διὰ τί κατὰ τὸ θέρος πεποιήται τὴν ἀνάβασιν. λέγει τοίνυν ὅτι ἐκ τοῦ Ἀτλαντος ἀναδίδεται, τὸν δὲ Ἀτλαντα ὄρος εἶναι ἐν τῇ Μακεννίτιδι παρ' αὐτῷ τῷ Ὠκεανῷ πρὸς ἐσπέραν, καὶ ὄρων ἀπάντων ὑπερανίστασθαι, ὥστε καὶ κίονα αὐτὸν διὰ τὸ ὑψος παρὰ τῶν ποιητῶν κληθῆναι τοῦ οὐρανοῦ. μῆτε γὰρ ἀναβῆναι τίνα ποτε εἰς ἀκρον αὐτοῦ μῆτ' ἰδέσθαι τὰς αὐτοῦ κορυφὰς χιόνος ἀεὶ πληθούσας, ἐξ ἢς πολὺ καταρρεῖν τὸ ὑδωρ ὑπὸ τὸ θέρος, καὶ διὰ τοῦτο τότε τὸν Νεῖλον πληθύνεσθαι. λέγει δὲ ταῦτ' Ῥωμαίοις ἀκριβωθῆναι ἐκ τῶν τῆς κάτω Μαυριτανίας ἀνθρώπων, προσοίκων ὀντων τῇ Μακεννίτιδι, καὶ πολλοὺς τῶν ἐκεῖ στρατευσαμένων Ῥωμαίων ἀφικέσθαι καὶ πρὸς τὸν Ἀτλαντα. ταῦτα μὲν

ου ν περι τοῦ Νείλου τῷ Δίῳ, εἰ καὶ α ἄλλοις οὐχ ου τω τὰ περι αὐτοῦ δεδιήγηται. Πλαυτιανὸς δὲ παραδυναστεύων τῷ Σευήρῳ καὶ τὴν ἐπαρχικὴν ε χων ἐξουσίαν καὶ μέγιστα δυνηθεὶς πολλοὺς τῶν ἐλλογίμων ἀνδρῶν καὶ ὁμοτίμων αὐτῷ ἐθανάτωσεν. α πληστος δὲ ω ν παρὰ πάντων η τει, 3.104 καὶ ου τε ε θνος ου τε πόλιν ἀφῆκεν ἀσύλητον, καὶ πλείονα αὐτῷ πάντες η τῷ Σευήρῳ ἐδίδουν. ἐξέτεμε δὲ καὶ ἀνθρώπους Ῥωμαίους καὶ εὐγενεῖς ἑκατόν, οὐ παῖδας μόνον οὐδὲ μέντοι μειράκια, ἀλλὰ καὶ α νδρας γυναῖκας ε χοντας, ω σθ' ὀραῖσθαι τοὺς αὐτοὺς καὶ εὐνούχους καὶ α νδρας καὶ πατέρας ἀόρχεις καὶ ἐκτομίας καὶ πωγωνίας. πρὸ δὲ τούτου κῆτος ὑπέρογκον εἰς τὸν Αὐγούστου κεκλημένον λιμένα ἐξώκειλε καὶ ἐάλω, καὶ μίμημα αὐτοῦ γεγονὸς καὶ εἰς τὸ κυνηγέσιον εἰσαχθὲν πενήκοντα α ρκτους ει σω λέγεται δέξασθαι. τὴν δὲ τοῦ Πλαυτιανοῦ θυγατέρα Πλαυτίλλαν τοῦ Σευήρου τῷ υἱῷ Ἄντωνίνῳ συζεύξαντος, τοσαῦτα τῇ θυγατρὶ ὁ Πλαυτιανὸς ε δωκεν ο σα πολλαῖς βασιλίσσαις η ρκεσεν α ν. ου τος ὑπέμεγας γεγονῶς καὶ πλείστον δυνηθεὶς, η καὶ ὑπὲρ τὸν Σευήρον αὐτόν, ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ Ἄντωνίνου ἐπιβουλευθεὶς ἐσφάγη καὶ α νωθεν εἰς ὁδὸν τινα ἐρρίφη. οἱ δὲ τοῦ Σευήρου παῖδες Ἄντωνίνος καὶ Γέτας ω σπερ τινὰ παιδαγωγὸν τὸν Πλαυτιανὸν ἀποσεισάμενοι α παν μετήεσαν χεῖριστον. Τότε καὶ Βούλλας Φῆλιξ Ἴταλὸς ἀνὴρ ληστήριον συστησάμενος ἐξακοσίων ἀνδρῶν ἐληίζετο τὴν Ἰταλίαν ἐπ' ε τη δύο. πολλῶν δὲ φιλοτιμουμένων κατασχεῖν αὐτόν ὁ δὲ οὐχ ἤλίσκετο, εὐμεθόδως διὰ τρόπων πολλῶν τοὺς αὐτόν διώκοντας κατασοφιζόμενος· ω ν ε να εἰς ε νδειγμα τῶν α ἄλων ἐροῦμεν. ἑκατοντάρχου παρὰ Σευήρου κελευσθέντος λοχησαὶ αὐτόν, αὐτὸς ἐκείνῳ προσῆλθε δι' ἑαυτοῦ ὡς α ἄλλος τις, καὶ διεβεβαιώσατο, εἰ ε ψοίτο, παραδοῦναι αὐτῷ τὸν ληστήν. τοῦ δὲ πεισθέντος εἰς λοχμῶδη τόπον ἀπαγαγὼν αὐτόν ῥαδίως συνέλαβεν. ει τα ἐπὶ βήματος καθίσας, ὡς δῆθεν α ρχων τοῦ ληστηρίου, 3.105 μεταστειλάμενος τὸν ἑκατόνταρχον, τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀπεξύρησε καὶ ἀφῆκεν, εἰπὼν, α γγελλε τῷ δεσπότῃ σου ο τι "τοὺς δούλους ὑμῶν τρέφετε, ι να μὴ ληστεύωσι." πολλοὺς γὰρ τῶν Καισαρείων ει χεν αὐτῷ προσχωρήσαντας. υ στερων μέντοι ἐλήφθη καὶ θηρίοις ἐδόθη. Σευήρος δὲ εἰς τὴν Βρεττανίαν ἐστράτευσεν, ι να μῆθ' οἱ παῖδες ἐκδιαιτῶνται αὐτοῦ μῆτε τὰ στρατεύματα ὑπ' ἀργίας ἐκλύωνται. δύο δὲ γένη τῶν Βρεττανῶν εἰσι μέγιστα, Καληδόνιοι καὶ Μαιᾶται· καὶ νέμονται ἑκάτεροι α γρια ο ρη καὶ πεδία ε ρημα καὶ ἐλώδη, μῆτε πόλεις ε χοντες μῆτε γεωργοῦντες τὴν γῆν, ἀλλ' ἐκ νομῆς καὶ θήρας καὶ ἀκροδρῦων τὰ πρὸς τὸ ζῆν ποριζόμενοι· ἰχθῦς γὰρ καίτοι παμπληθεὶς παρὰ τῇ νήσῳ τυγχάνοντας οὐ σιτοῦνται. σκηνῖται δ' εἰσί, γυμνοὶ τε ζῶσι καὶ ἀνυπόδετοι, κοιναῖς κεχηρμένοι ταῖς γυναίξιν, καὶ τὰ γεννώμενα πάντα ἐκτρέφοντες. δημοκρατοῦνται τε καὶ ληστεύουσι· καὶ στρατεύονται ἐπὶ ἀρμάτων, ι ππους ε χοντες μικροὺς καὶ ταχεῖς, καὶ πεζοί· τρέχουσι τε ὀξύτατα. ο πλοῖς δὲ κέχρηται ἀσπίδι καὶ βραχεῖ τινι δόρατι καὶ ἐγχειριδίῳ. λιμῶ δὲ καὶ ψύχει ταλαιπωρούμενοι καὶ α ἄλλαις κακώσεσι φέρουσι, καὶ εἰς τὰ ε λη καταδυόμενοι καρτεροῦσιν ἐπὶ πλείους ἡμέρας μόνην τὴν κεφαλὴν ε ζω τοῦ υ दाτος ε χοντες, καὶ ἐν ταῖς υ λαις τρέφονται ταῖς ῥίζαις καὶ τῷ φλοιῷ. σκευάζουσι δὲ καὶ τι βρῶμα ἐξ ου ο σον κυάμου μέγεθος ἐμφαγόντες ου τε πεινώσιν ου τε διψῶσιν. Ἡ μὲν ου ν Βρεττανία τοιαύτη τίς ἐστι νῆσος, καὶ ὑπὸ τοιούτων ἢ μὴ Ῥωμαίοις τότε ὑποκειμένη ὤκεῖτο. ει χον γὰρ ταύτης μοῖραν Ῥωμαῖοι οὐκ 3.106 ἐλαττουμένην πολλῷ τοῦ ἡμίσεος, καὶ τὸ μὲν μῆκος τῆς ο λης νήσου ἐς στάδια ἑπτακισχίλια ἑκατὸν τριάκοντα δύο ἐκτείνεσθαι λέγεται, τὸ δὲ πλάτος ὡς ἐπίπαν ἐς δισχίλια που καὶ τριακόσια, ε στι δ' ου καὶ ἐλάττονα. ὁ δ' ου ν Σευήρος πάσης κρατῆσαι τῆς νήσου διανοούμενος εἰς τὴν Καληδονίαν εἰσέβαλε, καὶ πράγματα ε σχε μῆτε μαχεσάμενος μῆτ' ἐν παρατάξει πολέμιον θεασάμενος, ἀλλ' ὑλοτομῶν καὶ τὰ μετέωρα κατασκάπτων. οἱ δὲ αὐτοῦ στρατιῶται σκιδνάμενοι ἐκτιννύοντο ἐπιβουλεύομενοι, καὶ πολλαὶ χιλιάδες ἀπώλοντο. τέως μέντοι ἐς ὁμολογίαν τοὺς

Βρεττανούς ἔλθειν κατηνάγκασε. Φροντίσι δὲ αὐτὸν ὁ Ἀντωνῖνος ὁ υἱὸς περιέβαλεν ἀκολάστως βιούς καὶ δῆλος ὦν, εἰ δυνηθεῖη, τὸν ἀδελφὸν διαχειρισόμενος. καὶ αὐτῷ δὲ τῷ πατρὶ ἐπεβούλευε, καὶ ἐπεφώρατο δῖς. ἀλλ' οὐδὲν δεινὸν ἐπαθεν ὁ Ἀντωνῖνος πρὸς τοῦ πατρός· καλέσας δὲ αὐτὸν καὶ τὸν Παπιανὸν καὶ τὸν Κάστορα, δοῦλος δ' ἦν ὁ Κάστωρ αὐτοῦ, ἀριστος ἀνὴρ καὶ πιστότατος, καὶ ξίφος εἰς τὸ μέσον θέμενος, εἶπε πρὸς τὸν υἱὸν "εἰ ἀποκτεῖναι με θέλεις, ἐνταῦθά με κατάχρησαι, καὶ μὴ πάντων ὀρώντων· εἰ δ' αὐτόχειρ μου γενέσθαι ὀκνεῖς, κέλευσον παρόντι Παπιανῷ τῷ ἐπάρχῳ ἵνα με ἐξεργάσῃται· οὐ γὰρ ἀπειθήσει σοι αὐτοκράτορι οὐτι."
' Αποστάντων δ' αὐθις τῶν Βρεττανῶν ἠτοιμάζετο ὡς πολεμήσων αὐτοῖς. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ κατὰ τὴν νῆσον διάγων ἀπήλλαξε νοσῶν, καὶ τοῦ Ἀντωνίνου ὡς λέγεται συνεργασαμένου πρὸς τοῦτο. πρὶν οὐκ ἐκπνεῦσαι, λόγος αὐτὸν τοῖς παισὶν εἰπεῖν "ὁμονοεῖτε, τοὺς στρατιώτας πλουτίζετε, τῶν ἀλλων μὴ ἀμελεῖτε." ἠρξε δὲ ἑπτακαίδεκα ἔτη καὶ μῆνας ὀκτῶ 3.107 ἔφ' ἡμέραις τρισί, βιώσας τὸ σύμπαν ἑτη ἑξήκοντα καὶ πέντε καὶ μῆνας ἑννέα καὶ ἡμέρας ἑννέα καὶ εἰκοσι. Τοιαύτη δ' ἦν αὐτῷ ἡ διαγωγή ἐν εἰρήνης καιρῷ. ἐπραττέτι νυκτὸς ὑπὸ τὸν ὀρθρον, εἰτα ἐβάδιζε λέγων καὶ ἀκούων τὰ τῆ ἀρχῆ πρόσφορα, καὶ οὕτως ἐδίκαζεν ἕως μεσημβρίας, εἰ μὴ τις μεγάλη ἦν ἑορτή, καὶ τοῖς συνδικάζουσι παρρησίαν ἐδίδου· καὶ ἐπὶ τούτοις ἵππευεν, εἰτ' ἐλούετο, ἠρίστα τε καὶ ἐκάθευδε, καὶ ἀναστὰς τὰ λοιπὰ προσδιώκει, καὶ λόγοις ὠμίλει ἐν περιπάτῳ Λατίνοις τε καὶ Ἑλληνικοῖς, καὶ πρὸς ἑσπέραν ἐλούετο αὐθις καὶ ἐδείπνει· καὶ ἐν ταῖς πάνυ ἀναγκαίαις ἡμέραις τὰ πολυτελῆ δεῖπνα συνεκρότει. Ἐπὶ τούτου διωγμοῦ κινήεντος κατὰ τῶν εὐσεβῶν πολλοὶ μὲν ἠνδρίσαντο καὶ μαρτυρίου στεφάνους ἠραντο, τότε δὲ καὶ Λεωνίδης ὁ πατήρ Ὀριγένους κατασχεθεὶς καὶ ἔφ' ἑτέραις τιμωρίαις τέλος τὴν κεφαλὴν ἐκτμηθεὶς νέον κομιδῆ καταλείπει τὸν παῖδα. ὁ σὲ τι παῖς ὦν ὠργα πρὸς τὸ μαρτύριον· ἡ δὲ γε μήτηρ αὐτοῦ λόγοις πρότερον ἐπειράτο τὸν υἱὸν ἀπάγειν τῆς ἐγχειρήσεως, ὡς δ' οὐκ ἐπειθε, τὴν ἐσθῆτα πᾶσαν ἀφείλετο καὶ οὕτως οἱ κοί μένειν καὶ ἀκοντα παρεσκεύασεν. ὁ δὲ ἀπρότιος ὦν ἐπιστέλλει τῷ πατρὶ καθειργμένῳ, ὑπαλείφων τὸν ἀνδρα πρὸς τὸ μαρτύριον, πρὸς τοῖς ἀλλοῖς καὶ ταῦτα γράψας πρὸς ῥῆμα "ἔπεχε μὴ δι' ἡμᾶς ἀλλο τι φρο3.108 νήσης." παῖς δ' ἐτι τυγχάνων καὶ τὴν ἐγκύκλιον μετιῶν παιδείαν καὶ ταῖς θεαῖς γραφαῖς ἐνησχόλητο, τοῦτό οἱ τοῦ πατρὸς ἐπιτάσσοντος. ὁ δὲ οὐχ ὡς παῖς

τοῖς λόγοις τοῖς ἱεροῖς ἐξ ἐπιπολῆς ἐνετύγχανεν, ἀλλὰ καὶ βαθυτέρας ἠπτετο θεωρίας, καὶ ἐρωτῶν συνεχῶς τὸν πατέρα πράγματα παρεῖχεν αὐτῷ. ἐκεῖνος δὲ λόγῳ μὲν ἐπέπληττε τὸν παῖδα τῆς πολυπραγμοσύνης, τῆ δ' ἀληθείᾳ τὴν αὐτοῦ διάνοιαν ἐξεπλήττετο· καὶ ὑπνοῦντι τῷ υἱῷ ἐφιστάμενος ἐγύμνου τὰ στέρνα τούτου πολλάκις καὶ κατησπάζετο ὡς θείου πνεύματος οἰκητήρια, καὶ τῆς εὐτεκνίας ἑαυτὸν ἐμακάριζε. τοῦ δὲ πατρὸς αὐτοῦ μαρτυρίῳ τελειωθέντος ἐσπᾶνιζε τῶν ἀναγκαιῶν ὁ Ὀριγένης. προσληφθεὶς δὲ παρά τινος γυναικὸς τῶν ἐπιφανεστάτων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἠ καὶ πλοῦτος ἦν δαψιλῆς, καὶ τις ἀνὴρ Ἀντιοχεὺς εἰς θετοῦ τάξιν υἱοῦ αὐτῆ εἰσπεποίητο Παῦλος τὸ ὄνομα, εἰς τις τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ αἰρεσιωτῶν, ἔφ' ὅν πλήθους καθ' ἐκάστην ἀθροίζομένου, ἐδόκει γὰρ ἱκανὸς ἐν λόγοις, ἐξ ἀνάγκης συνὼν αὐτῷ ὁ Ὀριγένης οὐδέποτε αὐτῷ συνίστατο κατὰ τὴν εὐχὴν, ὡς ἰστόρηται, βδελυττόμενος τὸν ἀνδρα ὡς μὴ ὀρθόδοξον. ὀκτωκαίδεκα δ' ἑτῶν γεγονῶς τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατηχητικοῦ προέστη διδασκαλείου, καὶ τοὺς τότε ἀθλοῦντας ἐπώτρυνε πρὸς τὴν ἀθλῆσιν, καὶ ἀπιοῦσι τὴν ἐπὶ θάνατον παρωμάρτει καὶ ἐπεθάρρυνεν, ὡς καὶ πολλάκις αὐτῷ τοὺς δῆμους ἐπιμανῆναι· οὐς ἐκ θείας ἀρωγῆς διεδίδρασκεν. οὐ λόγῳ δὲ μόνῳ μέγας ἦν ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ βίον διεβίω φιλόσοφον καὶ τῷ λόγῳ συνάδοντα. οὐτε γὰρ δεῦτερον εἶχειν χιτῶνα ἰστόρηται οὐθ' ὑποδεῖσθαι τοὺς πόδας ἐπ' ἐτεσι πλείοσιν οὐτ' οἰνω κεχρηῆσθαι οὐτε τροφήν παρὰ

τὴν ἀναγκαίαν προσίεσθαι, ὡς δὲ ὁ 3.109 Εὐσέβιος ἱστορεῖ ὅτι ἐρωτι σωφροσύνης καὶ ἀπέκοψε τὰ παιδογόνα μόρια αὐτὸς ἑαυτοῦ· ἄλλοι δὲ φασὶ μὴ ἔκτεμειν αὐτὸν ταῦτα, πόαν δὲ τινα τούτοις ἐπενεγκεῖν, ἕξ ἧς ναρκωθῆναι ταῦτα συνέβη τοσοῦτον ὡς καὶ νεκροῖς ἰσοκέναι. ἀφίκετο δὲ καὶ εἰς Ῥώμην Ζεφυρίνου τῆς ἐν αὐτῇ ἐκκλησίας προῖσταμένου· εἰ τ' αὐθις ἐπανῆλθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν. ἐξηγεῖτο δὲ τὰ Ἑβραϊκά, καὶ τὴν Ἑβραϊδα διάλεκτον ἐκμαθὼν καὶ τὰς παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις οὐσας γραφὰς Ἑβραϊκοῖς στοιχείοις κτησάμενός τε καὶ ἐπιὼν, καὶ τῶν ταύτας ἡρμηνευκῶτων συναγαγὼν τὰ συγγράμματα, τῶν ἑβδομήκοντα δύο δηλαδὴ, τοῦ τε Ἀκύλα καὶ τοῦ Συμμάχου καὶ τοῦ Θεοδοτίωνος καὶ δύο ἄλλων ἀνωνύμων ἑρμηνέων, ἡγνόνηται γὰρ τὰ ἐκείνων ὀνόματα, ἐφιλοπόνησε τὰ τῶν ἑξαπλῶν λεγομένων συγγράμματα. ἐν δὲ τοῖς ψαλμοῖς καὶ ἑβδόμης μέμνηται ἑρμηνείας ὡς ἐν Ἰεριχοῖ εὐρημένης. ἰδιαίτατα δὲ τὴν Ἀκύλα καὶ Συμμάχου καὶ Θεοδοτίωνος ἐκδοσιν μετὰ γε τῆς τῶν ἑβδομήκοντα καὶ δύο παρατιθείς, τὰ λεγόμενα τετραπλᾶ παραδέδωκε. Δημητρίου μέντοι, ὁ ν ο ν ω παραδέδωκεν ὁ λόγος τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκκλησίας προστῆναι, θανόντος, Ἡρακλᾶς τῆς ἐπισκοπῆς ἀξιοῦται, φοιτητῆς Ὀριγένους γενόμενος. τῆς δ' ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας προῖστατο Νάρκισσος, ἀνὴρ θαυματοποιός, ὁς ψευδῶς παρά τινων κατηγορηθεὶς, ἔραστης δὲ βίου ὡν ἀναχωρητικοῦ, διέδρα λαθῶν καὶ ἐν ἐρημίαις ἠύλιζετο ἀγνοούμενος. τοῦ δὲ ἀνακεχωρηκῶτος ἀντιεῖς 3.110 ἀγεται Δῖος, μεθ' ὃν προχειρίζεται Γερμανίων, εἰ τα Γόρδιος· ἐφ' οὗ ἐπανελθὼν αὐθις ὁ Νάρκισσος ὑπὸ τῶν πιστῶν ἐπὶ τὴν προστασίαν παρακαλεῖται. μὴ δυναμένου δὲ τοῦ Ναρκίσσου διὰ γῆρας βαθὺ λειτουργεῖν, Ἀλέξανδρος διαπρέψας πρότερον τῆ διὰ Χριστὸν ὁμολογία, τότε δὲ ἐπισκοπῆς ἐν τῇ τῶν Καππαδοκῶν χώρα ἤξιωμένος, ἕξ ἀποκαλύψεως προσελήφθη παρὰ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πιστῶν ἀμα τῷ Ναρκίσσῳ διέπειν τὰ τῆς ἐκκλησίας. ἐν δὲ τῇ Ἀντιοχείῳ ἐκκλησίᾳ Σαραπίωνος ἀναπαυσαμένου Ἀσκληπιάδης τὴν ἐπισκοπὴν παρελήφει· οὐ καὶ ὑπομνήματα σώζεσθαι φησὶν ὁ Εὐσέβιος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως· Ἀντωνῖνος δὲ ἐδόκει μὲν κοινωνὸν ποιεῖσθαι τῆς ἀρχῆς Γέταν τὸν ἀδελφόν, τῆ δ' ἀληθείᾳ μόναρχος ἦν. καὶ τοῖς μὲν πολεμίοις τῶν Βρεττανῶν αὐτίκα ἐσπέισατο τῆς τε χώρας αὐτοῖς καὶ τῶν φρουρίων ἐκστάς, τὸν δὲ ἐπαρχὸν τὸν Παπιανὸν μετέστησε τῆς ἀρχῆς· ἑτέρους δ' ἀπέκτεινε καὶ τὸν τροφέα αὐτοῦ Εὐοδὸν τὸν καὶ Κάστορα καὶ τὴν ἰδίαν γυναῖκα τὴν Πλαυτίλλαν καὶ τὸν αὐτῆς ἀδελφὸν τὸν Πλαύτιον καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν οἰκεῖον ἀδελφόν. ἐπεβούλευε μὲν γὰρ αὐτῷ πρὸ μακροῦ, οὐκ ἠδύνατο δὲ κτεῖναι αὐτὸν φρουρούμενον ὑπὸ στρατιωτῶν καὶ ἄλλων συχῶν. εἰ τα εἰσεπεῖσε τὴν μητέρα μόνους σφᾶς ἐπὶ καταλλαγῇ μεταπέμψασθαι. καὶ ὁ Γέτας πιστεύσας εἰσῆλθε μετὰ τοῦ Ἀντωνίνου εἰς τὸ δωμάτιον· καὶ ὀπίσω σφῶν ἑκατοντάρχαί πρὸς τοῦτο ἠτοιμασμένοι παρὰ τοῦ 3.111 Ἀντωνίνου εἰσωθήσαντες ἑαυτοὺς ἐκεῖ τὸν Γέταν κατέκοψαν, τῷ τραχήλῳ τῆς μητρὸς προσφύντα καὶ τοῖς μαστοῖς καὶ τοῖς στήθεσιν, ὥστε τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἀναπλησθῆναι αὐτήν, πληγῆναι δὲ καὶ τὴν χεῖρα. ἡ δ' ἐκ τοῦ φόβου οὐδὲ τοῦ τραύματος ἠσθετο. καὶ οὐδὲ πενήθησαι αὐτῇ τὸν υἱὸν ἐξεγένετο οὕτως οἰκτρῶς καὶ ἄωρος ἀπολωλότα, δύο γὰρ καὶ εἰκοσιν ἑτῶν ἦν καὶ ἑννέα μηνῶν, δεδοικυῖα μὴ καὶ αὐτὴ συναπόληται. Ὁ Ἀντωνῖνος δ' αὐτίκα καταλαβὼν τὸ στρατόπεδον "χαίρετε" εἶπεν "ὡ ἀνδρες συστρατιῶται· καὶ γὰρ ἡδη ἐξεστὶ μοι εὐεργετεῖν ὑμᾶς, ἐπεὶ εἰς ἕξ ὑμῶν εἶμι, μεθ' ὑμῶν δὲ καὶ δι' ὑμᾶς ζῆν ἐθέλω, ἵνα ὑμῖν πολλὰ χαρίζωμαι. εἰ δὲ μή, ἀλλὰ μεθ' ὑμῶν γε θανεῖν εὐχομαι." πρὸς δὲ τὴν σύγκλητον τῆ ὑστεραία πλεῖστα διαλεχθεὶς, τέλος εἶπεν "ἀκούσατέ μου· ἵνα πᾶσα ἡ οἰκουμένη χαρῆ, πάντες οἱ φυγάδες κατελθέτωσαν." τῶν δὲ Καισαρείων καὶ τῶν μετὰ τοῦ Γέτα στρατιωτῶν ἐς δύο μυριάδας ἀπέκτεινε, καὶ ἐκ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν παμπόλλους διέφθειρε, καὶ πολλῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν τὴν Ῥώμην ἐστέρησε. τὸ δὲ ξίφος δι' οὗ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀπεσφάγη ἀνάθημα ἐποίησατο. ἐκ δὲ τῶν φόνων εἰς παιδιὰς μετιῶν καὶ ἐν ταύταις

ἐφόνα. καὶ εἰς μὲν τοὺς στρατιώτας φιλοδωρότατος ἦν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀνθρώπους περιδύειν, ἀποσυλᾶν, ἐκτρύχειν ἐτίθετο σπούδασμα, καὶ οὐχ ἠκιστα τοὺς συγκλητικούς. οὐ τῷ δὲ παρὰ πάντα τὸν τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ χρόνον ἢ ὑπήκοος αὐτῷ γῆ ἐπορθήθη ὥστε ποτὲ τῆς Ἰουλίας εἰπούσης ὅτι "οὐκέθ' ἡμῖν οὐτε δίκαιος οὐτ' ἀδικὸς πόρος ὑπολείπεται" ἀπεκρίνατο τὸ ξίφος ἠρκῶς "θάρσει, μήτηρ· ἔως γὰρ ἂν τοῦτ' ἐχωμεν, οὐδὲν ἡμᾶς ἐπι3.112 λείψει." ἦν δ' ἐπὶ πᾶσι καὶ ἀπιστος. καλέσας γὰρ τὸν τῆς Ὀσροηνῆς βασιλέα Αὐγαρον ἠκεῖν παρ' αὐτὸν ὡς φίλον, ἐλθόντα ἔδησε καὶ οὐ τῷ τὴν Ὀσροηνὴν ἐχειρῶσατο. καὶ τὸν τῶν Ἀρμενίων βασιλέα πρὸς τοὺς ἰδίους παῖδας διαφερόμενον γράμμασι φιλικῶς ὡς εἰρηνεύσων αὐτοὺς μετεπέμψατο, τὰ δ' αὐτὰ τῷ Αὐγάρῳ καὶ εἰς ἐκείνους ἐποίησεν. ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῶν Ἀρμενίων ἐκράτησεν, εἰς ὅπλα δ' ἐχώρησαν· καὶ οὐδεὶς ἐτι ἐκείνῳ ἐπίστευεν. ἐν μέντοι ταῖς ἀνάγκαις καὶ ταῖς κατεπειγούσαις στρατείαις λιτὸς ἦν καὶ ἀπέριττος καὶ συνεβάδιζε τοῖς στρατιώταις καὶ συνέτρεχε, μὴ λουόμενος, μὴ μεταμφιεννύμενος, ἀλλὰ πᾶν ἔργον συνεργαζόμενος καὶ τὰ αὐτὰ ἐκείνοις σιτούμενος. καὶ τοὺς προέχοντας δὲ τῶν πολεμίων εἰς μονομαχίαν προεκαλεῖτο ἐνίοτε. τὰ μέντοι στρατηγικὰ οὐκ εὖ ἐκείνῳ μετεχειρίζετο. πάντα δ' ἦν αὐτῷ κίβδηλα, καὶ αὐτὸ τὸ νόμισμα. ἐνόσει δὲ καὶ ἐμφανέσι καὶ ἀρρήτοις ἀρρωστήμασι, καὶ πολλάκις καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὸν ἀδελφὸν ξιφῆρεις ἐδόκει ἐλαύνειν αὐτόν. διὸ λέγεται καὶ τὰς ψυχὰς ἐπωδαῖς ἀναγαγεῖν τοῦ τε πατρὸς καὶ τοῦ Κομόδου καὶ ἄλλων, μόνον δὲ τὸν Κόμοδον αὐτῷ φάναι "στεῖχε δίκης ἄσπον," καὶ ἐπὶ τελευτῆς "κρυφίοισι τόποις ἔχων δυσαλθέα νοῦσον." εἶχε δὲ καὶ ὠτακουστὰς καὶ διοπτρεύοντας, καὶ πάντα αὐτῷ καὶ τὰ βραχύτατα ἀνηγγέλλετο. καὶ ἐπήγγελλε μὲν ὡς πρωϊαίτερον δικάσων ἢ ἄλλο τι δημόσιον πράξων, παρέτεινε δὲ καὶ ὑπὲρ τὴν μεσημβρίαν ἢ καὶ εἰς ἑσπέραν αὐτήν, μηδὲ εἰς τὰ πρόθυρα εἰσδεχόμενος τοὺς συνειλεγμένους τῆς γερουσίας. ὁ δὲ καὶ ἐμιαιφόνει καὶ παρηνόμει καὶ τὰ χρήματα κατανήλισκεν, οὐδ' ἐπέιθετο τῇ μητρὶ καὶ περὶ τούτων καὶ τῶν 3.113 ἄλλων παραινύσσειν πολλά καὶ χρηστά. ἔχαιρε δὲ καὶ μάγοις καὶ γόησι. κατὰ Πάρθων δὲ στρατεύσας, καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενος καὶ τρυφῶν καὶ ἀγῶνας μονομαχίας συνιστῶν, ὡς ἐν μεγάλοις πόνοις ἐγκινδυνεύων καὶ καρτερῶν ἀπωδύρετο, καὶ τὴν γερουσίαν ὡς ἐν ῥαστώνῃ ζῶσαν ὠνείδιζε, καὶ τέλος ἔγραψεν αὐτῇ ὡς "οἱ δα ὅτι οὐκ ἀρέσκει ὑμῖν τὰ ἐμά· ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ ὅπλα καὶ στρατιώτας ἔχω, ἵνα μὴ τῶν λογοποιούντων ἐπιστρέφωμαι." Αὐθις δὲ εἰς τοὺς Πάρθους στρατεύσας ὅτι ὁ Ἀρτάβανος τὴν θυγατέρα ἑαυτοῦ αὐτῷ μνηστευσάμενος οὐ παρέσχε ταύτην αὐτῷ, ἠπίστατο γὰρ ὅτι πρόφασιν τὸν γάμον τοῦ τὴν Πάρθων σφετερισθῆναι βασιλείαν πεποίητο, πολλὰ μὲν τῆς χώρας αὐτῶν ἐκάκωσε καὶ τὰ Ἀρβηλα παρεστήσατο καὶ τὰ μνημεῖα τῶν βασιλέων τῶν Πάρθων ἀναρρήξας διέρριψε τὰ ὄστα, πόλεμος δὲ αὐτῷ πρὸς τὸ ἔθνος οὐ συγκεκριτότητα. ταλλα τε οὐν παρηνόμει ἐν ταῖς στρατείαις καὶ τινα ἰδίαν ἐνδυσιν βαρβαρικῶς πως συγκόπτων καὶ συρράπτων ἐς μανδύα τρόπον προσεξεῦρε, καὶ συνεχῶς αὐτὸν ἐνεδύετο, ὁθεν καὶ Καράκαλλος ἐπεκλήθη. καὶ τοὺς στρατιώτας δὲ οὐτως ἐστολίσθαι ἐκέλευεν. ἀνηρέθη μὲντοι ὑπὸ στρατιωτῶν. ὁ γὰρ Μακρίνος ὁ ἐπαρχὸς ἐκ μάντεώς τινος προειρημένον ἔχων αὐτῷ ὡς αὐταρχήσει, καὶ φοβηθεὶς μὴ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίνου διαφθαρή, οὐκ ἀνεβάλετο, ἀλλὰ δύο τινὰς χιλιαρχοῦντας ἐν τῷ δορυφορικῷ παρασκευάσας ἐπεβούλευσεν αὐτῷ. καὶ ἐξ Ἐδέσσης ἐς Κάρας ἀπίοντι καὶ ἀποβάντι τοῦ ἵππου δι' ἀπόπατον προσῆλθέ τις στρατιώτης, τῶν χιλιάρχων ὑποπεμψάντων αὐτόν, ὡς εἰπεῖν τι δεόμενος, καὶ προσελθὼν ἐπάταξεν αὐτὸν ξιφιδίῳ μικρῷ. 3.114 Καὶ ὁ μὲν οὐτως ἐβίω καὶ οὐτως ἀπώλετο, ζήσας ἐτη ἑννέα καὶ εικοσιν, αὐταρχήσας δ' ἐκ τούτων ἐνιαυτοὺς ἐξ ἐπὶ δύο μηνῶν καὶ ἡμέραις τισί. λέγεται δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ τὸ τελευταῖον ὅντι αὐτῷ δόξαι κατ' ὅναρ τὸν πατέρα ξιφῆρη ἐπιστῆναι λέγοντα ὡς "σὺ τὸν ἀδελφὸν ἔκτεινας, καὶ ἐγὼ σὲ κτενῶ." καὶ

μάντεις δὲ εἰπον αὐτῷ τὴν ἡμέραν ἐκείνην φυλάσσεσθαι, καὶ ἀλλὰ δέ φασι τοῦ ὀλέθρου αὐτῷ συμβῆναι τεκμήρια. Τοῦ δ' Ἀντωνίνου διαφθαρέντος, ὁ καὶ Καρακάλλον ἐκάλουν, ὡς εἰρηται, ἀλλὰ μέντοι καὶ Τάραντα ἐκ μονομάχου τινὸς εἰδεχθεστάτου καὶ μαιφονωτάτου, ὁ Μακρίνος μετὰ τετάρτην ἡμέραν τὴν ἡγεμονίαν εἰλήφει παρὰ τῆς στρατιᾶς, τὸ μὲν γένος Μαῦρος τυγχάνων ἐκ Σικελίας καὶ γονέων ἀσημοτάτων, ὁθεν κατὰ τὸ τῶν Μαύρων ἔθος τῶν ὠτων τὸ ἑτερον διετέτρητο, ἐπιεικῆς δὲ καὶ τῶν νόμων φύλαξ πιστότατος. ὁ καὶ ἐπαρχος γεγονὼς ἀριστὰ τὰ τῆς ἀρχῆς διωκῆσατο, αὐταρχήσας δὲ οὐ πάντα καλῶς ἐπραξεν. ἀναξίου γὰρ ἐφίστα ταῖς ἀρχαῖς, ὁ τὸ μέγιστόν ἐστι μέρος τῆς βασιλικῆς διοικήσεως, καὶ τρυφερωτέρᾳ ἐχρήσατο βιοτιῇ, ἀλλὰ μέντοι καὶ σοβαρότητι. Ἰουλία δὲ ἡ μήτηρ τοῦ Ἀντωνίνου ἐν Ἀντιοχείᾳ διάγουσα καὶ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ μαθοῦσα ἑαυτὴν διαχρήσασθαι ὤρμησεν, οὐ διὰ τὸν υἱόν, ἀλλὰ δεδοικυῖα περὶ ἑαυτῆς μὴ ἰδιωτεύσει. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἠλλοίωτο τῶν περὶ αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν θεραπείαν καὶ τοὺς δορυφόρους εἰχεν, ἐφιλοψύχησεν. εἰτα τοῦ Μακρίνου λοιδορεῖσθαι παρ' ἐκείνης ἀκούσαντος καὶ 3.115 τῇ αὐταρχίᾳ αἰσθομένου ἐπιχειροῦσης, ἐκελεύσθη ἐκλελοιπέναι τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ὁπῆ βούλοιο ἀπελθεῖν. ἡ δὲ τότε διέφθειρεν ἑαυτὴν. Τοῦ δ' Ἀρταβάνου δυνάμεσι μεγάλαις φερομένου κατὰ Ῥωμαίων, συμβαλὼν αὐτῷ περὶ τὴν Νίσιβιν ὁ Μακρίνος δις ἠττήθη καὶ ἠναγκάσθη πολλῶν χρημάτων τὴν εἰρήνην ἐκπρίασθαι. ὁ μὲν οὖν πρὸς Ἀρτάβανον κατηύναστο πόλεμος, ἀνερράγη δὲ τοῖς Ῥωμαίοις ἐμφύλιος ἑτερος. Εὐτυχιανὸς γὰρ τις τῶν Καισαρείων, τὴν τῶν στρατιωτῶν εἰς τὸν Μακρίνον ἀπέχθειαν συνιδὼν ὅτι μὴ ἀπλετα ὡς ὁ Ἀντωνίνος αὐτοῖς ἐχαρίζετο, καὶ ὑπὸ μαντείων ἀναπεισθεὶς, ἐπαναστάσει κατὰ τοῦ Μακρίνου ἐπικεχείρηκε. Μαίσης οὖν τῆς ὁμαίμονος τῆς Ἰουλίας τῆς βασιλίδος θυγατέρας ἐχούσης δύο, Σοαμίδα καὶ Μαμαίαν, καὶ δύο ἐγγόνους ἀρσενας ἕξ αὐτῶν, τὸν ἐνα τούτων λαβὼν ὁ Εὐτυχιανός, καὶ υἱὸν εἰναί μοιχίδιον τοῦ Καρακάλλου πλασάμενος, εἰς τὸ στρατόπεδον ὑπὸ νύκτα εἰσήγαγε, καὶ τοὺς στρατιώτας λαβὴν ζητοῦντας ἐπαναστάσεως νεωτερίσαι ἀνέπεισεν. οἱ καὶ Ἀντωνίνον αὐτὸν ὀνομάσαντες αὐτοκράτορα αὐτίκα ἀνεῖπον, καίτοι παιδίον τυγχάνοντα. καὶ τοῦτον παραλαβόντες ἐπὶ τὸν Μακρίνον ἤλασαν ἐν Ἀντιοχείᾳ διάγοντα· καὶ συμβαλόντες αὐτῷ ἐν τινὶ χωρίῳ πολὺ τῆς Ἀντιοχείας διέχοντι, ἠττήθησαν μὲν· εἰτ' αὐθις ἐπισυστάντας αὐτοὺς ὁ Μακρίνος ἰδὼν εἰς φυγὴν ἐτρέπη, καὶ ἀπῆει εἰς Ἀντιόχειαν ὡς δῆθεν νενικηκώς, ἵνα μὴ ἀποκλεισθεῖ τῆς πόλεως. τὸν δὲ υἱὸν πρὸς τὸν Ἀρτάβανον ἐπεμψεν. ἀγγελθείσης δὲ τῆς ἠττήσεως αὐτοῦ, καὶ φόνων γινομένων πολλῶν, ἀπέδρα νυκτός, τὴν κεφαλὴν ξυράμενος καὶ τὸ γένειον, καὶ φαιὰν ἐσθῆτα λαβὼν, ὡς ἀν μὴ ἐπιγινώσκοιτο· καὶ μετ' 3.116 ὀλίγων εἰς Αἰγὰς τῆς Κιλικίας παραγενόμενος, καὶ διὰ Καππαδοκίας Γαλατίας τε καὶ Βιθυνίας ἐλθὼν μέχρι Ἐριβώλου τοῦ ἐπινείου κατ' ἀντικρὺ κειμένου Νικομηδείας, διέπλευσεν εἰς Χαλκηδόνα. καὶ πρὸς τινὰ στείλας τῶν ἐπιτρόπων ἀργύριον ἠήτησεν. ὁθεν γνωσθεὶς συνελήφθη παρὰ τῶν τὰ Ψευδαντωνίνου φρονούντων, καὶ ἤχθη μέχρι Καππαδοκίας. ἐνθα μαθὼν ὡς ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐαλώκει, ἐκ τοῦ ὀχήματος ἑαυτὸν ἐρριψε καὶ τὸν ὠμον συντέτριπτο. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ἐσφάγη, ζήσας μὲν ἐτη τέσσαρα καὶ πενήκοντα, αὐταρχήσας δὲ Ῥωμαίων ἐνα ἑνιαυτὸν καὶ μῆνας δύο τριῶν δέοντας ἡμερῶν, καὶ καταλυθεὶς ὑπὸ παιδαρίου. λέγεται δὲ τοῦτο τὸ ἐπος ἐν τῷ χρησμῷ ῥηθῆναι αὐτῷ ὡ γέρον, ἡ μάλα δὴ σε νεοὶ τεύρουσι μαχηταί, σὴ δὲ βίη λέλυται, χαλεπὸν δὲ σε γῆρας ἰκάνει. Αβίτος δὲ ὁ Ψευδαντωνίνος ἡ Ἀσσύριός τε καὶ Σαρδανάπαλος ἐς τὴν Ῥώμην ἐλθὼν ἐν τῇ χρηστοῦ αὐτοκράτορος ἐργὸν ἐποίησε. πολλὰ γὰρ καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ λόγῳ τε καὶ ἐργῳ ὕβρισθεις παρὰ τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ, τοῦ Μακρίνου περὶ αὐτοῦ αὐτοῖς ἐπιστείλαντος, οὐδένα ἐκόλασεν. ἐς τὰλλα δὲ καὶ αἰσχροτάτος καὶ παρανομώτατος καὶ μαιφονώτατος ἦν. ὁ μὲν οὖν Εὐτυχιανὸς τῶν τε δορυφόρων ἠρξε καὶ μετὰ

τοῦτο καὶ ὑπάτευσε δις καὶ τρίς, οἱ δὲ ἄλλοι τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἡ προφάσεων πλαττομένων ἡ καὶ δίχα προφάσεως ἐφονεύοντο, ὁ τι τοῖς πραττομένοις παρ' αὐτοῦ οὐκ ἠρέσκοντο· οὐδὲ γὰρ ἠσχύνθη τοῦτο τῇ βουλῇ γράψαι. ἐκεῖνος δὲ ἠνδρίζετο τε 3.117 καὶ ἐθελύνητο, καὶ εδρα καὶ επασχεν ἐκάτερα ἀσελγέστατα. καὶ οὐ τοὺς ἄλλους ἐκτείνε μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν πάνυ φιλτάτων τινάς, οἱ σωφρόνως αὐτὸν παρήνουν βιοῦν. καὶ θεὸν δὲ τινα ξενικὸν εἰς τὴν Ῥώμην εἰσήνεγκεν Ἐλεαγάβαλον καλούμενον, καὶ τοῦ Διὸς αὐτὸν προετίμησεν· ὁθεν κάκεῖνος ἐπωνομάσθη Ἐλεαγάβαλος. περιετμήθη τε τὸ αἰδοῖον καὶ κρεῶν χοιρείων ἀπέιχετο καὶ ἐσθῆτα βαρβαρικὴν δημοσιεύων ἠμίσχετο, οἱ αἱ αἱ τῶν Σύρων κέχρηται ἱερεῖς· ὁθεν καὶ ἐπεκλήθη Ἀσσύριος. ἐγήμε δὲ πρὸς ταῖς ἄλλαις καὶ ἱερωμένην τῇ Ἐστίᾳ παρθένον, ἀσεβήσας περὶ τὰ πάτρια ἀναιδέστατα. καὶ ελεγε διὰ τοῦτο γῆμαι τὴν τῆς Ἐστίας ἱερίαν, ἵν' ἐξ ἐκείνου ἀρχιερέως ὁ ντος τοῦ Ἐλεαγαβάλου καὶ τῆς ἱερείας παῖδες γένωνται θεοπρεπεῖς. οὐ μόνον δὲ βαρβαρικὰς ὤδας ἄμα τῇ μητρὶ καὶ τῇ τήθῃ τῷ ξένῳ θεῷ αὐτοῦ ἠδε, καὶ ἀπορρήτους προσῆγε θυσίας, παῖδας σφαγιάζων καὶ γοητεύμασι χρώμενος καὶ περιάπτοις μυρίοις ἐκάστοτε, ἀλλὰ καὶ γυναῖκα τῷ θεῷ αὐτοῦ ἐκείνῳ ἐμνήστευσεν ὡς καὶ παῖδων δεομένῳ, καὶ τὴν γυναῖκα ἐς τὸ παλάτιον καθιδρύσατο, καὶ εδνα αὐτῇ ἐκ τῶν ὑπηκόων ἐπράξατο. αὐτὸς δὲ ἀσελγέστατα διεβίω. ἀλλ' ἐκαστον τῶν ἐκείνου καταριθμεῖν καὶ τοῖς λέγουσι καὶ τοῖς ἀκούουσιν ἀηδέστατον· εἰρήσθω δ' ὀλίγα τινά. ἐς καπηλεῖα νυκτὸς εἰσῆει, κόμας περιθέτους περιάπτων τῇ κεφαλῇ, καὶ ταῖς καπηλίσι συνεξητάζετο τε καὶ συνειργάζετο. καὶ εἰς τὰ περιβόητα τῶν πορνείων ἐφοῖτα καὶ τὰς ἐταίρας ἐξελαύνων ἐπόρνευε. καὶ ἐν τῷ παλατίῳ οἱ κημάτι ἀποτάξας, γυμνὸς τε ἐπὶ τὰς θύρας τούτου ἐστὼς ὡς αἱ πόρναι καὶ τὸ σινδόνιον διασειῶν, γυναικῶδει καὶ ἀβρᾶ καὶ κεκλασμένη φωνῇ τοὺς παριόντας προσ3.118 ἠταιρίζετο, χρήματά τε συνέλεγε παρ' αὐτῶν. καὶ πρὸς τοὺς συνασχημονοῦντας αὐτῷ διεφέρετο, πλείους αὐτῶν ἐραστὰς εχειν ἀυχῶν καὶ μᾶλλον αὐτῶν ἀργυρίζεσθαι. καὶ οὐχ οὐ τῷ μόνον ἠσέλγαινε, ἠρματηλάτει τε καὶ ὠρχεῖτο, ἀλλὰ καὶ ἀνδρα σχεῖν ἠθελε ενα ὠσπερ γαμέτην δὴ τινα νόμιμον, καὶ Καίσαρα αὐτὸν ἐβούλετο προχειρίσασθαι, καὶ δέσποινα καὶ βασιλὶς ὠνομάζετο, καὶ ἐφόρει κεκρύφαλον καὶ ἐριούργει καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπεγράφετο. ἀπαξ τε τὸ γένειον ἀποκείρας μετέπειτα ἐψιλίζετο, ἵνα δοκοῖ γυνή. ὁ δ' ἀνὴρ αὐτῆς Καρικὸν ἠν ἀνδράποδον, ἐκαλεῖτο δ' Ἰεροκλῆς, ἠθελε δὲ καὶ μοιχεύεσθαι δοκεῖν, ἵνα τὰς ἀσελγεστάτας μιμῆται τῶν γυναικῶν. καὶ ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐκουσίως ἠλίσκετο, καὶ ἐλοιδορεῖτο πρὸς τοῦ ἀνδρός, ἐπλήττετό τε ὑπώπια. καὶ τις δ' Αὐρήλιος καλὸς μὲν καὶ πᾶν τὸ σῶμα, τὰ δ' αἰδοῖα φέρων ὑπερμεγέθη, ἐμηνύθη αὐτῷ, καὶ αὐτίκα ὑπὸ πομπῇ μεγαλοπρεπεῖ προσήχθη, ὡς προσειπόντι "χαῖρε, κύριε αὐτόκρατορ" ἐκεῖνος θρύψει γυναικῶδει τὸν ἀυχένα παρεγκλίνας καὶ ἐπιμύσας βραχὺ τι τὰ ὀμματα "μή με λέγε κύριον" εφη, "ἐγὼ γὰρ κυρία εἰμί." ἐπεὶ δὲ συλλουσάμενος αὐτῷ εὐρε τὴν φήμην οὐ ψευσαμένην, ἐν τε τοῖς στέρνοις αὐτοῦ κατεκλίθη καὶ ἐν τοῖς κόλποις ὡς ἐρωμένη ἐδειπνησε. δεῖσας οὐν ὁ Ἰεροκλῆς μὴ ὑπὸ τοῦ Αὐρηλίου παρευδοκιμηθῆ, γοητείας ἠ καὶ φαρμάκῳ τινὶ ἐξεθῆλυνεν αὐτὸν καὶ ἐνάρκωσεν, ὡς ἐπὶ πᾶσαν τὴν νύκτα μεῖναι πρὸς μίξιν ἀκίνητον· διὸ καὶ ἐκ τοῦ παλατίου ἐξηλάθη καὶ ἐκ τῆς Ῥώμης καὶ ἐκ τῆς Ἰταλίας αὐτῆς. ἐς τοσαύτην δὲ συνηλάθη ἀσέλγειαν ὡς καὶ 3.119 τοὺς ἰατροὺς ἀξιοῦν αἰδῶ γυναικειᾶν δι' ἀνατομῆς αὐτῷ μηχανήσασθαι, μεγάλους ὑπὲρ τούτου μισθοὺς αὐτοῖς προῖσχύμενος. Διὰ ταῦτα ἐμισήθη ὑπὸ πάντων ὁ Σαρδανάπαλος, μὴ στεγόντων τὰς μιαρίας καὶ αἰσχροπαθείας αὐτοῦ. εἰ τα Βασιανὸν τὸν υἱὸν Μαμαίας τῆς ἀδελφῆς τῆς μητρὸς αὐτοῦ εἰς τὸ συνέδριον ἀγαγὼν παῖδα ἐθετο, καὶ Ἀλέξανδρον αὐτὸν καλεῖσθαι ἐκέλευσεν. μετ' οὐ πολὺ μέντοι πάντας ὑποπτεύων, μανθάνων δὲ καὶ εὐνοεῖν ἐκείνῳ τοὺς πλείονας, μετέγνω, καὶ τέλος ἀνελεῖν αὐτὸν ἐπεχείρει. ὁ δὲ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐπιμελῶς ἐφυλάσσετο, καὶ οἱ

δορυφόροι διὰ τοῦτο δεινῶς ἐθορύβησαν. ἐκεῖνος δὲ σὺν τῷ Ἀλεξάνδρῳ εἰς τὸ στρατόπεδον εἰσελθὼν ἐπειρᾶτο καταπαῦσαι τὸν θόρυβον. ὡς δ' ἠσθετο παρὰ τῶν στρατιωτῶν ἐπιβουλευόμενος, ὠρμησε μὲν ἐκδρᾶναι, φωραθεὶς δὲ ἀνηρέθη, καὶ ἡ μήτηρ περιπλακεῖσα αὐτῷ συναπόλετο. ὦν ἀμφοῖν γυμνωθέντα τὰ σώματα ἐσύρησαν διὰ μέσης τῆς πόλεως· εἰτα τὸ τοῦ Σαρδαναπάλου εἰς τὸν Τίβεριν ἐνεβλήθη· διὸ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ Τιβερῖνος ἐπωνομάσθη. συγκατεσφάγη δ' αὐτῷ καὶ ὁ Ἱεροκλῆς καὶ ἄλλοι πολλοί, ἀρξαντι ἐτη τρία ἐπὶ μηνὶ ἑννέα ἡμέραις τε τέσσαρσιν, ἐξ οὗ τὸν Μακρίνον νικήσας ἐν τῇ μάχῃ τῆς αὐταρχίας τετύχηκε. Τούτου κρατοῦντος Ζεφυρίνος ὁ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπος μεταλλάττει τὸν βίον, ἰθύνας ταύτην ἐτεσιν ὀκτωκαίδεκα· μεθ' οὗ Κάλλιτος προέστη τῶν ἐκεῖσε πιστῶν ἐπὶ πέντε ἔνιαυτούς· καὶ τοῦτον Οὐρβανὸς διαδέχεται. Τοῦ δὲ Ψευδαντωνίνου ἀναιρεθέντος Ἀλέξανδρος 3.120 δρος ὁ Μαμαΐας ὁ ἐκείνου ἀνεψιός, οὗ τῷ γὰρ οἱ παλαιοὶ τοὺς ἐξαδέλφους ὠνόμαζον, τὴν αὐταρχίαν ἀπεκληρώσατο. ὁ δὲ αὐτίκα τὴν οἰκίαν μητέρα Μαμαΐαν Αὐγούσταν ἀνεῖπεν, ἡ τὴν τῶν πραγμάτων οἰκονομίαν μετεκεχειρίστο, καὶ περὶ τὸν υἱὸν σοφοῦς ἀνδρας συνήγαγεν, ἵνα δι' ἐκείνων αὐτῷ τὰ ἡθη ῥυθμίζοιτο, καὶ τῆς γερούσιας τοὺς ἀμείνονας συμβούλους προσείλετο, ἀπαν πρακτέον κοινουμένη αὐτοῖς. Δομιτίῳ δὲ γε Οὐλπιανῷ τῆς τῶν δορυφόρων ἀνατεθείσης ἀρχῆς καὶ τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως, πολλὰ τῶν ὑπὸ Σαρδαναπάλου πραχθέντων παρ' ἐκείνου ἐπηνωρθώθη. ὁ δὲ τὸν Φλαβιανὸν καὶ τὸν Χρήστον ἀποκτείνας, ἵνα αὐτοὺς διαδέξηται, καὶ αὐτὸς οὐ πολλῷ ὑστερον ὑπὸ τῶν δορυφόρων νυκτὸς ἐπιθεμένων αὐτῷ κατεσφάγη. ζῶντος δ' ἐτι τοῦ Οὐλπιανοῦ στάσις ἐκ τινος βραχείας λαβῆς μέσον τοῦ δήμου καὶ τῶν δορυφόρων ἐγένετο, καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀλλήλοις ἐμάχοντο. ἡττωμένων δὲ τῶν στρατιωτῶν καὶ πῦρ ταῖς οἰκίαις ὑποβαλλόντων, δείσας ὁ δῆμος περὶ τῆς πόλεως κατηλλάγη καὶ ἀκων αὐτοῖς. καὶ ἄλλαι δ' ἐπαναστάσεις γενόμεναι κατεπαύθησαν. Ἡττων δ' οὐσα χρημάτων ἡ Ἀλεξάνδρου μήτηρ ἐχρηματίζετο πάντοθεν. ἠγάγετο δὲ καὶ τῷ υἱῷ γαμετήν, ἡ ἡ οὐ συνεχώρησεν ἀναρρηθῆναι Αὐγούσταν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τινα χρόνον τοῦ υἱοῦ αὐτὴν ἀποσπάσασα εἰς Λιβύην ἀπήλασε, καίτοι στεργομένην παρ' 3.121 ἐκείνου. ὁ δὲ ἀντειπεῖν τῇ μητρὶ οὐκ ἠδύνατο, καταρχούση αὐτοῦ. Ἄρταξέρξης μέντοι ὁ Πέρσης, ὁ δὲ ἐξ ἀφανῶν καὶ ἀδόξων ἡ ἡ, τὴν τῶν Πάρθων βασιλείαν Πέρσαις περιποιήσατο καὶ αὐτῶν ἐβασίλευσεν. ἀφ' οὗ λέγεται καὶ τὸ Χοσρόου κατάγεσθαι γένος. μετὰ γὰρ τὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα τελευτήν οἱ ἐκείνου διάδοχοι Μακεδόνες ἐπὶ πλεῖστον μὲν Περσῶν τε καὶ Παρθυαίων ἡρχον καὶ τῶν ἄλλων ἔθνων, κατ' ἀλλήλων δὲ γε χωρήσαντες ἀλλήλους κατέλυσαν. ἐκείνων δ' οὐτως ἡσθηνηκότων πρῶτος Ἀρσακίδης Παρθυαῖος τῇ ἐξ αὐτῶν ἀποστασίᾳ ἐπικεχειρίκε, καὶ Παρθυαίων ἐκράτησε, καὶ τοῖς ἑαυτοῦ ἀπογόνους κατέλιπε τὴν ἀρχήν· ὦν τελευταῖος γέγονεν ὁ Ἀρτάβανος. τὸν δὲ ὁ ῥηθεὶς Ἀρταξέρξης μάχαις νικήσας τρισὶ συνέλαβε καὶ ἀπέκτεινεν. εἰτα καὶ ἐπὶ τὴν Ἀρμενίαν ἐλάσας ἡττήθη τῶν Ἀρμενίων καὶ Μήδων μετὰ τῶν παίδων τοῦ Ἀρταβάνου προσβαλόντων αὐτῷ. ὁ δὲ αὐθις ἀνακτησάμενος ἑαυτὸν μετὰ δυνάμεως μείζονος τῇ Μεσοποταμίᾳ καὶ τῇ Συρίᾳ ἐφήδρευε, καὶ ἠπεῖλει ἀνακτῆσασθαι πάντα ὡς Πέρσαις ἐκ προγόνων προσήκοντα. εἰτα Καππαδοκίαν ὁ Ἀρταξέρξης οὐτος σὺν τοῖς Πέρσαις κατέτρεχε, καὶ ἐπολιόρκει τὴν Νίσιβιν. ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος οὐτος πρέσβεις ἐπεμψε πρὸς αὐτὸν εἰρήνην αἰτῶν. ὁ δὲ βάρβαρος τὴν πρεσβείαν μὲν οὐ προσήκατο, ἀνδρας δὲ μεγίστους τετρακοσίους πολυτελέσιν ἀμφιέσας στολαῖς καὶ ἱπποῖς τῶν ἐκκρίτων ἐπιβιβάσας καὶ ὁ πλοῖς κοσμήσας λαμπροῖς ἐπεμψε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, οὗ τῷ καταπλήξειν αὐτόν τε καὶ τοὺς Ῥωμαίους οἰόμενος. οἱ ἀφικόμενοι καὶ εἰς οὖψιν ἐλθόντες τῷ Ἀλεξάνδρῳ "κελεύει ὁ μέγας βασιλεὺς Ἀρταξέρξης" 3.122 εἰπον "ἀφίστασθαι Ῥωμαίους Συρίας καὶ τῆς ἀντικειμένης τῇ Εὐρώπῃ Ἀσίας πάσης, καὶ παραχωρῆσαι

Πέρσαις αρχειν μέχρι θαλάσσης." τούτους συλλαβών ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ περιδύσας τὰ ὀπλα καὶ τὰς στολάς, ἀφελόμενός τε τοὺς ἵππους, εἰς κώμας πλείστας διέσπειρε καὶ ἠνάγκαζε γεωργεῖν· κτεῖναι γὰρ αὐτοὺς οὐκ ἐκρινεν ὁ σίον. αὐτὸς δὲ τὰ οἰκεῖα στρατεύματα εἰς τρεῖς διελὼν μοίρας τριχῇ τοῖς Πέρσαις προσέβαλε. καὶ πολὺς μὲν τῶν Περσῶν συμβέβηκεν ὁ λεθρος, πλείστοι δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων ἐφθάρησαν, οὐ τοσοῦτον ὑπὸ τῶν πολεμίων ὁ σον ἐν τῷ ἐπανιέναι διὰ τῶν τῆς Ἀρμενίας ὄρων. δυσχειμέρων γὰρ ὄντων τούτων οἱ τῶν ὀδοιπορούντων πόδες, ἐνίων δὲ καὶ αἱ χεῖρες ἐκ τοῦ ψύχους ἠκρωτηριάσθησαν μελανθεῖσαι καὶ νεκρωθεῖσαι. διὸ καὶ ἐν αἰτίᾳ Ῥωμαίοις γέγονεν ὁ Ἀλέξανδρος. ὁ θεν ἐξ ἀθυμίας ἠ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν ἀέρων ἐναλλαγῆς σφόδρα ἐνόσησεν. ἀναρρωσθεῖς δὲ καὶ εἰς Γερμανοὺς ἐμβαλὼν δι' ἀκοντιστῶν καὶ τοξοτῶν ἐλύπει αὐτούς. στέλλει δὲ καὶ πρὸς αὐτοὺς πρέσβεις περὶ συμβάσεων ἐπὶ χρήμασι. διὸ χαλεπήναντες οἱ στρατιῶται πρὸς ἀποστασίαν ἀπειδον. καὶ τινὰ Μαξιμῖνον Θραῦκα τὸ γένος, ἐκ παίδων δὲ ποιμαίνειν λαχόντα καὶ μετὰ ταῦτα στρατιώτην γενόμενον, ἀ κοντα δῆθεν λαβόντες ὠνόμασαν αὐτοκράτορα. ὁ δὲ τοὺς ἀνειπόντας αὐτὸν παραλαβὼν ἀπῆει εὐθύς ὁ που διέτριβεν ὁ Ἀλέξανδρος. ταῦτα δ' ἐκεῖνος πυθόμενος τοὺς μετ' αὐτοῦ στρατιώτας εἰς ἀντίληψιν αὐτοῦ παρεκάλει· οἱ δὲ ἐπηγγέλλοντο. καὶ ἐπιστάντος τοῦ Μαξιμίνου συνήγαγε τὴν στρατιάν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ συμβαλεῖν τοῖς τοῦ Μαξιμίνου ἐπέτρεπεν. οἱ δὲ τὴν τε μητέρα αὐτοῦ ἐλοιδόρουν καὶ ἐπὶ φιλοχρηματίᾳ διέσυρον, καὶ εἰς 3.123 ἐκεῖνον ἐξύβριζον ὡς δειλόν· καὶ καταλιπόντες αὐτὸν ἀνεχώρουν. ὁ δὲ ἐρημον βοηθείας ὄρων ἑαυτὸν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν σκηνήν, καὶ τῇ μητρὶ περιπλακεῖς ὠλοφύρετο. καὶ ὁ Μαξιμῖνος ἐκατόνταρχον στείλας καὶ αὐτὸν ἀνεῖλε καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς οἰσυνῆσαν αὐτοῖς, καὶ τῆς βασιλείας γέγονεν ἐγκρατής. Μαμαῖα δὲ ἡ Ἀλεξάνδρου μήτηρ ἀρετῆς ἠ ν ἀντιποιοιμένη καὶ βίου σεμνοῦ. ἠ ἐν Ἀντιοχείᾳ συνδιάγουσα τῷ υἱῷ, καὶ περὶ Ὀριγένους πυθομένη, μετεπέμψατο ἐξ Ἀλεξανδρείας αὐτόν· καὶ ὑπ' αὐτοῦ τὸν λόγον κατηχηθεῖσα τῆς πίστεως, θεοσεβεστάτη γέγονεν, ὡς ὁ Εὐσέβιος ἱστορεῖ καὶ ἄλλοι δὲ τινες τῶν συγγραφέων φασίν. ὁ θεν οὐ μόνον ὁ κατὰ χριστιανῶν ἠρέμησε διωγμὸς τότε, ἀλλὰ καὶ τιμῆς ἠξίωοντο μάλιστα οἱ σεβόμενοι τὸν Χριστόν. Τότε Οὐρβανοῦ τῆς ἐπισκοπῆς τῆς Ῥωμαίων πόλεως προεστῶτος καὶ Ἰππόλυτος ἠ νθει, ἀνὴρ ἱερώτατος καὶ σοφώτατος, ἐπίσκοπος τοῦ κατὰ Ῥώμην πόρτου γενόμενος, ὁ ς καὶ πολλὰ συγγράμματα συνεγράψατο, διάφορα τῆς θείας γραφῆς ἐξηγησάμενος. Ἀντιοχείας δὲ ἠ ν τῆνικαῦτα προεστηκῶς καὶ τὴν ἐκεῖ τῶν πιστῶν ἐκκλησίαν ἰθύνων Ἀσκληπιάδης· καὶ Σαρδιανὸς Ἰεροσολύμων. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἐτῆ Ῥωμαίων ἠγεμονεύσας δέκα, ὁ ν εἰρηται τρόπον ἀνήρητο· ὁ δὲ Μαξιμῖνος τὴν ἀρχὴν διεδέξατο. ὁ ς αὐτίκα καὶ διωγμὸν 3.124 κατὰ τῶν χριστιανῶν ἐπήγειρε, καὶ τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶτας ἀναιρεῖσθαι κεκέλευκεν ὡς διδασκάλους τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου καὶ κήρυκας. λέγεται δὲ κατὰ μῆνιν τὴν πρὸς Ἀλέξανδρον κινῆσαι τὸν διωγμὸν, ὡς ἐκεῖνου τιμῶντος τοὺς σεβομένους Χριστόν. ἐμεμῆνει γὰρ κατ' ἐκεῖνου τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ τι στρατηγὸς ὑπ' ἐκεῖνου προχειρισθεῖς καὶ κατὰ Περσῶν ἐκστρατεύσας καὶ αἰσχιστα ἠττηθεῖς ὀργῆς ἐπειράθη βασιλικῆς. ἠ ν δὲ τοῦ διωγμοῦ καὶ δευτέρου αἰτιον, ὁ τι πολλοὶ κατὰ τὸν Ἀλεξάνδρου οἰκον ἠ σαν τὸν Χριστὸν ἐπεγνωκότες θεόν. ὁ τε καὶ Ἀμβρόσιος φιλόλογος ἀνὴρ, ὁ ς τὸν Ὀριγένην πρὸς ἐξήγησιν ἠρέθισε τῆς θείας γραφῆς καὶ δαψιλῇ αὐτῷ ἐχορήγει τὰ ἀναλώματα καὶ ταχυγράφους ἑπτὰ αὐτῷ παρεστήσατο ἀμοιβαδὸν τῇ γραφῇ χρωμένους κατὰ τεταγμένους καιροὺς καὶ βιβλιογράφους οὐχ ἠ ττους κόρας τε καλλιγραφεῖν ἠσκημένας, τῷ τοῦ μαρτυρίου λέγεται κοσμηθῆναι στεφάνῳ, ἀ μα Πρωτοκλήτῳ πρεσβυτέρῳ. Αὐταρχήσας δ' οὐτος ὁ Μαξιμῖνος εὐθύς ἐπέστειλε τῇ συγκλήτῳ, τὴν ἐκ τῶν στρατευμάτων ἀνάρρησιν ταύτη δηλῶν ἑαυτοῦ. οὐ μόνους δὲ χριστιανοῖς βαρὺς ὑπῆρχε καὶ ἀπηνῆς, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις.

ὕβριστής τε γὰρ ἦν καὶ ἐρασιχρήματος, κἀντεῦθεν καὶ ἀδικώτατος καὶ φόνων ἐργάτης καὶ τύραννος ἀντικρυς, χωρήσας εἰς ἀρπαγὰς καὶ ἀναιρέσεις ἀνθρώπων ἐξ οὐδεμιᾶς εὐλόγου λαβῆς. τοσοῦτον δ' εἰς μαιφονίας ἐξώκειλεν ὡς μηδὲ τῆς οἰκείας φείσασθαι γυναικός· κἀκείνην γὰρ ἀνείλε. τὴν οἰκείαν δ' οἶον ἐπικαλύπτων δυσγένειαν, τοὺς μὲν εὐπατρίδας ἠτίμου, προσωφκειοῦτο δὲ τοὺς ἐξ ἀφανῶν. διὰ ταῦτα τοίνυν ὑπὸ πάντων μεμίσητο. ἐκστρατεύσας 3.125 δὲ κατὰ Γερμανῶν τὴν χώραν αὐτῶν ἐλήισατο, τῶν βαρβάρων μηδενὸς ὑποφαινομένου. εἰτα περὶ τὰ ἐλη καὶ τὰς συνεχεῖς ἀνεφάνησαν ὑλας· κἀκεῖ δὲ τῶν Ῥωμαίων εἰσελασάντων πλήθη πολλὰ ἀνηρέθησαν. καὶ οὕτω νικήσας ἐπανῆλθεν ὁ Μαξιμῖνος, αἰχμαλώτων πληθὺν ἐπαγόμενος. πάντα δὲ τὰ τῶν ὑπηκόων σφετεριζόμενος καὶ χρηματιζόμενος πάντοθεν οὐδὲ τῶν ἱερῶν ἀπέσχετο. αἰτιωμένων οὖν ἅξυμπάντων τοὺς στρατιώτας τοὺς αὐτὸν βασιλεύσαντας, οἱ ἐν Λιβύῃ στρατευόμενοι ταῦτα μαθόντες πρὸς ἀποστασίαν ἀπεῖδον, καὶ τινος ἐτέρας αἰτίας ἐρεθισάσης αὐτούς. οἱ γὰρ τῶν τῆς Λιβύης πραγμάτων ἐπίτροποι τῶν ἐν αὐτῇ εὐπορούντων τὰς οὐσίας ἐξ οὐδεμιᾶς εὐλόγου ἀφηροῦντο λαβῆς καὶ τοὺς κεκτημένους αὐτὰς προσαπώλλουον. ἐντεῦθεν ἀγανακτήσαντες οἱ ἐκεῖ ἐπανέστησαν, καὶ τινα τῶν ἐκ τῆς βουλῆς ἀνδρα πρεσβύτην κεκλημένον Γορδιανὸν καὶ ἀκοντα κατασχόντες, διάδημά τε τούτῳ περιτιθέασιν καὶ πορφύραν ἐνδύουσι καὶ ἀναγορεύουσιν αὐτοκράτορά τε καὶ Αυγουστον. ὁ δὲ ἐν Καρθαγένῃ παραγίνεται· καὶ αὐτὸν ἀσμένως τῷ πρὸς τὸν Μαξιμῖνον μίσει ἐδέξαντο σύμπαντες. ἐπιστέλλει οὖν τῇ βουλῇ, καὶ τοὺς ἀγγελοῦντας τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀπέστειλε. τῶν δὲ σταλέντων χρονισάντων κατὰ τὸν πλοῦν, καὶ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ μὴ φέροντες τὴν τυραννίδα τοῦ Μαξιμῖνου πρὸς ἀποστασίαν κεκίνητο καὶ τὰς ἐκείνου εἰκόνας καθήρουν καὶ τῷ τυράννῳ ἐλοιδοροῦντο. εἰτα γνωσιμαχήσαντες, ὡς εἰ σῶζοιτο Μαξιμῖνος, οὐκ εἰσται σφίσι σωτηρίας ἐλπίς, δύο προβάλλονται στρατηγούς Μάξιμόν τε καὶ Ἀλβῖνον, καὶ ἀμφὼ τῇ βουλῇ συναριθμουμένους. τινὲς δὲ Καίσαρας αὐτούς πρὸς τῆς βουλῆς ἰστόρησαν ἀναγορευθῆναι 3.126 ναι, μήπω μαθούσης τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Γορδιανοῦ. Ὁ δὲ γε Μαξιμῖνος ταῦτα μαθὼν ὠρμησεν ἐπὶ Ἰταλίαν, πολλὰ τῇ συγκλήτῳ ἀπειλησάμενος. γνοὺς δὲ τὸν Μάξιμον χωρήσαντα κατ' αὐτοῦ, ὁ γὰρ Ἀλβῖνος εἰς φυλακὴν τῆς Ῥώμης ἐμεινεν ἐν αὐτῇ, ἐπὶ Ἀκυληίαν ἀπένευσε, Μαυρουσίους ἐχὼν μεθ' ἑαυτοῦ, ταύτην σπεύδων προκατασχεῖν. Ἀκυληία δὲ ἡ νῦν Βενετία λέγεται εἰναί. ἀλλ' ἀπεκρούσθη, τῶν ἐν αὐτῇ ἀντιταξαμένων αὐτῷ γενναϊότερον. ἀποκρουσθεὶς δὲ τῆς Ἀκυληίας καὶ προσβαλὼν τοῖς περὶ τὸν Μάξιμον ἠττήθη. καὶ ἐς τὴν οἰκείαν σκηνὴν ἀνεχώρησε· στασιασάντων δὲ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν αὐτοῦ δορυφόρων προῆλθε τῆς σκηνῆς μετὰ τοῦ οἰκείου παιδός, ὡς σφίσι διαλεξόμενος. οἱ δὲ αὐτίκα ἐπελθόντες ἀμφοῖν ἀνείλον αὐτούς. ἦν δὲ ὁ Μαξιμῖνος ἑτῶν πέντε καὶ ἐξήκοντα, ἀφ' ὧν ἐβασίλευσεν ἐξ. αἱ κεφαλαὶ δὲ τῶν ἀναιρεθέντων τούτων ἐκτμηθεῖσαι τοῖς τε ἐν Ἀκυληίᾳ ἐπεδείχθησαν καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ἐπέμφθησαν. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὴν ἀγορὰν τὴν κεφαλὴν τοῦ Μαξιμῖνου ἀνεσκόλοπισαν, ἵνα εἰ ἡ πᾶσι περίοπτος. Ἐντεῦθεν ὁ Μάξιμος εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανελήλυθε, καὶ ὁ Ἀλβῖνος ὑπηντήκει αὐτῷ, καὶ ὁ δῆμος δὲ καὶ ἡ σύγκλητος σὺν εὐφημίαις καὶ κρότοις αὐτὸν ὑπεδέξαντο· καὶ συνῆρχον ἀμφὼ, καὶ ἡρχον καλῶς. οἱ δὲ γε στρατιῶται ἐδάκνοντο ὅτι οὐκ αὐτοί, ἀλλ' ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος τοὺς αὐτοκράτορας προεβάλλοντο. εἰτα καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς πρὸς ἀλλήλους ἐσχον δια3.127 φορές, καὶ τοῦτ' αἰτιον αὐτοῖς ἀπωλείας ἐγένετο. γνόντες γὰρ οἱ στρατιῶται ὡς διαφέρονται, ἐπῆλθον αὐτοῖς, καὶ ἀμφοτέρους δεσμήσαντες διὰ πάσης τῆς πόλεως αὐτούς περιήγαγον ἐμπαροινουμένους τε καὶ ἐμπαιζομένους, ἀλλὰ μὴν καὶ αἰκίζομένους. εἰτα πυθόμενοι ὡς οἱ Γερμανοὶ ἀφελέσθαι αὐτούς καὶ περισῶσαι βουλευόνται, ἵνα μὴ τοῦτο γένηται, ἀπέκτειναν αὐτούς. ὧν ὁ μὲν Μάξιμος ἑτῶν ἦν ἑβδομήκοντα καὶ τεσσάρων, ὁ δὲ Ἀλβῖνος ἐξήκοντα· καὶ

έβασίλευσαν κατά τινὰς μὲν ἡμέρας δύο καὶ εἰκοσι, καθ' ἑτέρουσ δὲ οὐχ ὀλοὺς μῆνας τρεῖς. Μετὰ δὲ τούτους οἱ μὲν Πομπηϊανὸν τινα συγγεγράφασι τὴν Ῥωμαίων ἐσχηκέναι ἀρχήν, ταχύτατα δ' ἐκπεπτωκέναι αὐτῆς, ὡς ἐν ὀνειρώ τῆς ἐξουσίας ἀπολαύσαντα, οὐ πω γὰρ δύο παρεληλυθέναι μῆνας, καὶ στερηθῆναι αὐτὸν πρὸς τῆ μοναρχία καὶ τῆς ζωῆς ἀναιρεθέντα· παρὰ τίνων δὲ καὶ διὰ τίνα αἰτίαν, μὴ εὐρηκῶς, παρεσιώπησα καὶ αὐτός· οἱ δ' ἑτερόν τινα. μεθ' οὐ Πούπλιον ἀντισταχθῆναι Βαλβίνον ἰστόρησαν· καὶ μικρόν τι κάκεϊνον τῆς αὐταρχίας ἀπογευσάμενον, ἐπὶ τρισὶ γὰρ μηνσὶν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν περιγράφουσιν, ἀναιρεθῆναι κάκεϊνον, ἀρτι καταλαβόντος ἐκ Λιβύης Γορδιανοῦ, ὁσ ἐκεῖ, ὡς ἡδη μοι ἐρρήθη, προανηγόρευτο. τὸν δὲ Γορδιανὸν τῆς Ῥώμης ἐπιβεβηκότα νοσήσαι, τὸ μὲν ὁτι ὑπέργηρος ἦν, ἐβδομήκοντα γὰρ καὶ ἑννέα ἐβίω ἑνιαυτούς, τὸ δ' ὁτι χρονοτριβήσας ἐν τῇ θαλάσῃ κατὰ τὸν πλοῦν πάνυ τεταλαιπώρητο, καὶ ἐκ τῆς νόσου ταύτης ἐκλελοιπέναι, μόνας εἰκοσι καὶ δύο ἡμέρας ἐν ταύτῃ διαγαγόντα· καὶ σχεῖν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ διάδοχον τὸν οἰκεῖον υἱόν, Γορδιανὸν κάκεϊνον καλούμενον καὶ ὁμωνυμοῦντα τῷ οἰκείῳ πατρὶ.

3.128 Οἱ μὲν οὐνοὶ τῷ παρηκολουθηκέναι ταῦθ' ἰστορήκασιν, οἱ δὲ τῷ πρεσβύτῃ Γορδιανῷ ἀναρρηθέντι κατὰ Λιβύην αὐτοκράτορι φασὶν ἐπαναστῆναί τινας, καὶ μάχης συγκροτηθείσης ἠττηθῆναι τοὺς τοῦ Γορδιανοῦ, καὶ πολλοὺς αὐτῶν, ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀναιρεθῆναι· τὸν δὲ ὑπεραλγήσαντα διὰ τοῦτο ἀπάγξασθαι καὶ οὐτως ἑαυτὸν τῆς ζωῆς ὑπεξαγαγεῖν. Οἱ δὲ τῷ υἱῷ ἐκείνου τῷ νέῳ Γορδιανῷ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν μετὰ τὸν ἐκ νόσου θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου Γορδιανοῦ προσκληροῦντες, κατὰ Περσῶν αὐτὸν γεγράφασιν ἐκστρατεύσαντα καὶ συμβαλόντα αὐτοῖς κἀν τῇ μάχῃ τὸν ἵππον ἐλαύνοντα καὶ τοὺς οἰκείους παραθαρρύνοντα καὶ πρὸς ἀλκὴν ἐπαλείφοντα, ὀλισθήσαντος δὲ τοῦ ἵππου καὶ συμπεσόντος αὐτῷ, τὸν μηρὸν κατεαγῆναι, καὶ οὐτως ἀνακομισθῆναι εἰς Ῥώμην, καὶ ἐκ τοῦ κατάγματος τελευτῆσαι, ἐπὶ ἐξ ἑνιαυτούς αὐταρχήσαντα. Οὐρβανὸς δὲ ὁ τῆς Ῥώμης ἀρχιερεὺς ἑτεσιν ἀρχιερατεύσας ὀκτῶ τοῦ Μαξιμίνου βασιλεύοντος ἀπεβίω· οὐνοὶ Ποντιανὸς διεδέξατο. τῆς δ' Ἀντιοχέων ἐκκλησίας μετὰ Φιλητὸν προέστη Ζεβῖνος. ἐπὶ δὲ γε Γορδιανοῦ τοῦ νέου ὁ τῶν ἐν Ῥώμῃ πιστῶν προεσθηκῶς Ποντιανὸς μεταλλάξας τὸν βίον ἐσχε διάδοχον τὸν Ἀντέρωτα, ἐν ἐξ ἑτεσὶ τῇ λειτουργίᾳ ἐσχολακῶς. ὁ δὲ γέ' Ἀντέρως ἐπὶ βράχιστον πάνυ καιρὸν τὴν ἐκκλησίαν ἰθύνας πρὸς ἀλλήν ζωὴν μετελήλυθε. μεθ' οὐ Φλαβιανὸς θεῖα ψήφῳ τῆς ἀρχιερωσύνης τετύχηκεν, ὡς ἰστορεῖ ὁ Εὐσέβιος. λέγεται γὰρ τῶν πιστῶν ἀθροισθέντων, ὡστε τὸν μέλλοντα τῆς ἐπισκοπῆς προστῆναι παρ' αὐτῶν ἐκλεγῆναι, παρεῖναι 3.129 καὶ τὸν Φλαβιανὸν ἀρτι ἡ κοντα ἐξ ἀγροῦ· μὴ μέντοι παρὰ τοῦ λόγον γενέσθαι περὶ αὐτοῦ ὡς προσθησομένου τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἑτέρουσ εἰναὶ περὶ ὧν ἦν τοῖς συνειλεγμένοις φροντίς τίς ἀν προκριθείη αὐτῶν. ἐν τοσοῦτῳ δὲ περιστερὰν καταπτῆναι καὶ ἐφιζῆσαι τῇ τοῦ Φλαβιανοῦ κεφαλῇ· κἀντεῦθεν ἀπαντας τοὺς ἠθροισμένους ἐκεῖ μιᾷ χρήσασθαι φωνῇ ὡσπερ ἀπὸ συνθήματος, καὶ "ἀξιός" ἐπιβοῆσαι αὐτῷ, καὶ τῷ τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνῳ τὸν ἀνδρα προσενεγκεῖν μηδὲν τι μελλήσαντας. τότε καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ τῶν πιστῶν ἐκκλησίας προεσθηκῶς Ζεβῖνος τὸν βίον λιπῶν ὑπὸ Βαβύλα διαδέχεται. Ὀριγένης δὲ κατὰ τὴν ἐν Παλαιστίνῃ διατρίβων τῆνικαῦτα Καισάρειαν πολλοὺς μὲν καὶ πολλαχόθεν ἐκέκτητο φοιτητάς, εἰχε δὲ καὶ τὸν μέγαν Γρηγόριον τὸν θαυματουργὸν καὶ τὸν τούτου ὁμαίμονα Ἀθηνόδωρον τῶν ἑαυτοῦ λόγων ἀκροατάς. τότε δὲ καὶ Ἀφρικανὸς ὁ συγγραφεὺς ἐγνωρίζετο. Μετὰ δὲ τὸν νέον Γορδιανὸν ἑτερος αὐθὶς Γορδιανὸς τῆς ἀρχῆς ἐπελάβετο, κατὰ γένος, ὡς λόγος, προσήκων τοῖς ἀπελθοῦσι Γορδιανοῖς. ὁσ ἐκστρατεύσας εἰς Πέρσας καὶ πολεμήσας αὐτοῖς, Σαπώρου τοῦ υἱοῦ Ἀρταξέρξου τοῦ ἐθνους ἡγεμονεύοντος, ἠττησέ τε τοὺς ἐναντίους, καὶ Νίσιβιν καὶ Κάραξ Ῥωμαίοις αὐθὶς ἐπανεσώσατο, ὑπὸ Περσῶν ἐπὶ Μαξιμίνου ὑφαρπασθείσας, εἰτα πρὸς

Κτησιφῶντα γενόμενος ἔξ ἐπιβουλῆς Φιλίππου τοῦ ἐπάρχου τοῦ δορυφορικοῦ ἀνηρέθη. οὗτος γὰρ ὁ Γορδιανὸς ἀρξας ἐπαρχὸν τὸν οἰκεῖον προεχειρίσατο πενθερὸν Τιμησοκλέα καλούμενον. μέχρι μὲν οὐκ ἐν περιῆν ἐκεῖνος, 3.130 καλῶς εἰχεν τὰ τῆς ἐξουσίας τῷ αὐτοκράτορι καὶ κατὰ ῥοῦν ἐφέρετό οἱ τὰ πράγματα, Τιμησοκλέους δὲ τελευτήσαντος Φίλιππος προκεχειρίσατο ἐπαρχος. καὶ στασιάσαι τοὺς στρατιώτας βουλόμενος τὰς αὐτῶν σιτήσεις ἠλάττωσεν, ὡς τοῦτο τάχα κεκελευκότος τοῦ αὐτοκράτορος. οἱ δὲ φασιν ὅτι τὸν σῖτον ἐπέσχε τὸν εἰς τὸ στρατόπεδον κομιζόμενον, ὥστε τοὺς στρατιώτας ἐνδεία πιέζεσθαι, κἀντεῦθεν αὐτοὺς πρὸς στάσιν ἐρεθισθῆναι. στασιάσαντες δὲ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπανέστησαν ὡς αἰτίου αὐτοῖς γεγονότος λιμοῦ, καὶ ἐπελθόντες ἀπέκτειναν αὐτόν, ἐπὶ ἐνιαυτοῦς ἡγεμονεύσαντα ἐξ. καὶ ὁ Φίλιππος αὐτίκα ἐπεπήδησε τῇ ἀρχῇ. ὡς δ' ἀπηγγέλη τῇ γερουσίᾳ ἢ τοῦ Γορδιανοῦ σφαγῇ, ἕτερον αὐτοκράτορα διήγειρεν αὐτὴν προχειρίσασθαι. καὶ ἀνεῖπεν αὐτίκα Καίσαρα Μάρκον τινὰ φιλόσοφον. ὁ δὲ πρὶν ἐρεῖσαι τὸν πόδα τῇ αὐταρχίᾳ θνήσκει αἰφνίδιον ἐν τῷ παλατίῳ διάγων. τοῦ δὲ θανόντος κρατεῖ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας Σευῆρος Ὀστιλιανός. ἀλλὰ καὶ οὗτος οὐκ ὀλίγον σχεδὸν ταύτης ἐπειλημμένος ἀπέτισε τὸ χρεῶν. νοσήσας γὰρ καὶ φλεβοτομηθεὶς ἐτελεύτησεν. Ἐπανελθὼν οὐκ ὁ Φίλιππος ἐγκρατὴς ἐγένετο τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς, ἐν δὲ τῷ ἐπανιέναι τὸν υἱὸν Φίλιππον κοινῶν τῆς βασιλείας προσεῖλετο. σπονδὰς δὲ πρὸς Σαπώρην θέμενος τὸν τῶν Περσῶν βασιλεύοντα, τὸν πρὸς Πέρσας κατέλυσε πόλεμον, παραχωρήσας αὐτοῖς Μεσοποταμίαν καὶ Ἀρμενίαν. γνοὺς δὲ Ῥωμαίους ἀχθομένους διὰ τὴν τῶν χωρῶν τούτων παραχώρησιν, μετ' ὀλίγον ἠθέτησε τὰς συν3.131 θήκας καὶ τῶν χωρῶν ἐπελάβετο. ἢ δὲ ὁ Σαπώρης, ὡς ἰστόρηται, ὑπερμεγέθης τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, καὶ οἷος οὐκ ὄντι τότε ὡφθῆ ἀνὴρ. Ἐπαναζεύξας δὲ ὁ Φίλιππος εὐμενῆς ἢ τοῖς χριστιανοῖς, μάλιστα δὲ κατὰ ἐπίου καὶ προσετέθη τῇ πίστει Χριστοῦ, ὥστε καὶ εὐχῶν ἐπ' ἐκκλησίας κοινωῆσαι χριστιανοῖς καὶ ἀσμένως ἐξαγορεύσαι ὅσα οἱ ἡμάρτητο. οὐ γὰρ ἄλλως εἰς κοινῶν παρὰ τοῦ προεστῶτος τῆς ἐκκλησίας ἐδέχεται, εἰ μὴ ἐξομολογήσεται καὶ τοῖς αἰτοῦσι μετάνοιαν ἑαυτὸν καταλέξει· κἀκεῖνον λέγεται πειθαρχῆσαι. φασὶ μὲντοι τινὲς τοῦτον εἶναι τὸν πατέρα τῆς μάρτυρος Εὐγενίας· ἀλλὰ περὶ τὴν δόξαν ταύτην πεπλάνηται. ἐπαρχος μὲν γὰρ κἀκεῖνος γενέσθαι ἰστόρηται, ἀλλ' Αἰγύπτου, καὶ οὐ τοῦ δορυφορικοῦ· καὶ μετὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἐκεῖνος παραιτησάμενος τὴν ἀρχὴν ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας ἠνδρίσατο καὶ μαρτυρίῳ κεκόσμηται. οὗτος δ' ὁ αὐτοκράτωρ Φίλιππος πρὸς Σκύθας ἀράμενος πόλεμον εἰς Ῥώμην ἐπανῆλθεν. ἐν δὲ Μυσοῖς Μαρίνος τις ταξιάρχης ὢν παρὰ τῶν στρατιωτῶν βασιλεύειν ἠρέθη. καὶ διὰ τοῦτο ὁ Φίλιππος τεθορύβητο, καὶ τῇ συγκλήτῳ διελέχθη περὶ τῆς στάσεως. τῶν ἄλλων δὲ σιωπῶντων ὁ Δέκιος μὴ δεῖν φροντίζειν εἰ πεν αὐτῷ περὶ τοῦ Μαρίνου, ὡς παρ' αὐτῶν ἀναιρεθησομένου τῶν στρατιωτῶν, οἱ ἀναξίου τῆς βασιλείας τυγχάνοντος. ὁ μετ' ὀλίγον κατὰ τὴν ἐκείνου γέγονε πρόρρησιν. θαυμάσας οὐκ ὁ Φίλιππος διὰ τοῦτο τὸν Δέκιον, ἀπελθεῖν προετρέπετο εἰς Μυσίαν καὶ κολάσαι τοὺς αἰτίους τῆς στάσεως. ὁ δὲ τὴν ἀποστολὴν παρητεῖτο, λέγων μὴθ' ἑαυτῷ μήτε τῷ στέλλοντι συμφέρειν αὐτὸν ἐκεῖ ἀπελθεῖν. ὁ δὲ 3.132 Φίλιππος καὶ ἐτι ἐνέκειτο. κἀκεῖνος καὶ ἀκῶν ἀπῆει· καὶ ἀπελθόντα εὐθὺς αὐτὸν οἱ στρατιῶται βασιλέα εὐφῆμισαν. τοῦ δὲ ἀπαναινομένου, τὰ ξίφη σπασάμενοι δέξασθαι αὐτὸν ἠνάγκασαν τὴν ἀρχὴν. γράφει οὐκ ἐκεῖθεν τῷ Φιλίππῳ μὴ ταραχθῆναι· εἰ γὰρ ἐπισταίῃ τῇ Ῥώμῃ, ἀποθήσεται τὰ τῆς βασιλείας παράσημα. ἀλλ' ἀπιστήσας τούτῳ ὁ Φίλιππος ἐξεστράτευσε κατ' αὐτοῦ· καὶ συμβαλὼν τοῖς τοῦ Δεκίου ἐπεσεν ἐν πρώτοις ἀγωνιζόμενος· σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀνήρητο Φίλιππος. ὢν θανόντων τῷ Δεκίῳ ξύμπαντες προσεχώρησαν. ἐβασίλευσε δὲ κατὰ μὲν τινὰς πέντε ἐνιαυτοῦς, καθ' ἑτέρους δὲ ἐξ ἐπὶ τοσοῦτοις μηνσίν. ὡρμητο δ' ἐκ Βόστρων, ὅπου καὶ πόλιν

βασιλεύσας ἐπώνυμον ἑαυτῷ ἔδομήσατο, Φιλιπούπολιν ὀνομάσας αὐτήν. Ὁ γε μὴν Δέκιος πάντων, ὡς εἰρηται, τῶν στρατευμάτων προσχωρησάντων αὐτῷ εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανελήλυθε καὶ τῆς ἡγεμονίας γέγονεν ἐγκρατής. ἀποσκοπήσας δὲ πρὸς τὸν τῆς ἐξουσίας ὄγκον καὶ τὴν τῶν πραγμάτων οἰκονομίαν, ὡς ἐνιοὶ λέγουσι, τὸν Βαλεριανὸν ἐπὶ τῆ τῶν πραγμάτων διοικήσει προσείλετο. καὶ αὐτίκα ἀλλήλους εἰς θεομαχίαν παρακροτήσαντες, διωγμὸν ἐπήγειραν κατὰ τῶν χριστωνύμων σφοδρότατον. εἰσὶ δ' οἱ καὶ δι' ἐχθὸς τὸ πρὸς τὸν Φίλιππον φασι τοῖς χριστιανοῖς ἐπιθέσθαι τὸν Δέκιον, οἱ αὖ παρ' ἐκείνου σεβαζομένοις ἐμεμήνει γοῦν κατὰ τῶν πιστῶν. ὁ τε καὶ Φλαβιανὸς ὁ τῆς ἐν Ῥώμῃ προϊστάμενος ἐκκλησίας ἐτυχε τέλους μαρτυρικοῦ, καὶ Βαβύλας ὁ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ πιστῶν 3.133 τὴν ἐκκλησίαν διέπων, καὶ Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος, ὁ ὅς οὐ τότε πρῶτως ὑπερήθλησε τῆς εἰς τὸν σωτήρα κύριον πίστεως, ἀλλὰ καὶ πρῶην, ὡς ἡδη προείρηται, καὶ τότε δὲ καθειρθεὶς κατὰ τὸ δεσποτικὸν τελευτᾷ. ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Κυπριανὸς τῆς Καρθαγένης ἐπίσκοπος ὡς ἐν τῆνικαῦτα τῆς εἰς Χριστὸν ὑπερήθλησε πίστεως. τῶν οὖν ἐιρημένων ἀρχιερέων μετῆλλαχότων τὸν βίον, ἐν μὲν Ῥώμῃ ἀντὶ Φλαβιανοῦ Κορνήλιος ἐπεσκόπησεν, ἐν Ἀντιοχείᾳ δὲ ἀντὶ Βαβύλα Φλαβιανός, καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Διονύσιος, ἐν δ' Ἱεροσολύμοις ἀντὶ Ἀλεξάνδρου Μαζαβάνης· καὶ ἄλλοι δὲ πλεῖστοι τότε μαρτυρίου κατηξιώθησαν. Τότε καὶ Ὠριγένης παρήχθη μὲν εἰς βῆμα τυραννικὸν ὡς σεβόμενος τὸν Χριστόν, οὐκ ἐτυχε δὲ τέλους μαρτυρικοῦ, οἱ μαι τοῦ θεοῦ ταύτης αὐτὸν μὴ κρίναντος ἄξιον διὰ τὸ περὶ τὰ ὀρθόδοξα δόγματα τοῦ ἀθλίου ἐκείνου διάστροφον. λειποτακτεῖ γάρ, καὶ ταῦτα μετὰ πεῖραν βασιάνων. οὐτος, ὡς ἐμπροσθεν εἰρηται, μέγας ἐν λόγοις γενόμενος κἀντεῦθεν ὑπερφρονήσας καὶ ἀλαζονευσάμενος, οὐ τοῖς τῶν πρὸ αὐτοῦ πατέρων ἱερῶν ἠκολούθησε δόγμασιν, ἀλλ' ἑαυτῷ θαρρήσας καινῶν δογμάτων εἰσαγωγεὺς ἐχρημάτισε, καὶ βλασφημίας εἰς τε τὴν ἁγίαν τριάδα καὶ εἰς τὴν θεῖαν ἐνανθρώπησιν ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐξηρεύσατο, καὶ πάσης σχεδὸν αἰρέσεως ἐγένετο ἀρχηγός. τὸν τε γὰρ μονογενῆ τοῦ θεοῦ υἱὸν κτιστὸν ἔδογματίσεν καὶ τῆς δόξης αὐτὸν ἡλλοτρίου καὶ τῆς οὐσίας τῆς πατρικῆς· καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἀγιὸν ὑπεβίβαζε τῆς τοῦ πατρὸς ἀξίας καὶ τῆς τοῦ υἱοῦ, λέγων ὡς οὐτε τὸν πατέρα δύναται ὄραν ὁ υἱὸς οὐτε μὴν τὸν υἱὸν τὸ πνεῦμα, 3.134 ὡς περ οὐδὲ οἱ ἀγγελοὶ τὸ πνεῦμα οὐτε τοὺς ἀγγέλους οἱ ἀνθρώποι. αὐταὶ μὲν αἰ περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος βλασφημίας τοῦ Ὠριγένους· περὶ δὲ γε τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἐβλασφήμει, δυσσεβῶς εἰσάγων μὴ σάρκα ἐψυχωμένην ἐκ τῆς παρθένου τῆς ἁγίας λαβεῖν τὸν Χριστόν. ἠνώσθαι γὰρ ἐμυθεύετο τὸν μονογενῆ τοῦ θεοῦ υἱὸν πρὸ καταβολῆς κόσμου τῷ νῶ, ὁ ὃν ἀνέπλαττεν ἐκεῖνος ἐκλελεγμένον καὶ κλόνον οὐχ ὑποστάντα, καὶ σὺν τούτῳ ἐπ' ἐσχάτων ἐνανθρωπήσας καὶ σάρκα προσειληφέναι δίχα ψυχῆς λογικῆς τε καὶ νοεῶς. καὶ ἀποθέσθαι δὲ τὴν σάρκα πάλιν τὸν κύριον, καὶ τέλος ἐξείν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἔδογματίζε. καὶ τῶν δαιμόνων εἰσηγεῖτο εἰσεσθαι μέλλειν ἀποκατάστασιν, καὶ τὴν κόλασιν χρονικὴν, ἀλλ' οὐκ αἰωνίζουσαν· πρὸς κάθαρσιν δὲ τῶν ἀμαρτημάτων γενήσεσθαι, μετὰ τὸ καθαρθῆναι δὲ πάντας εἰς τὴν ἐνάδα ἀποκαταστήναι καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς δαίμονας. τὰ δὲ περὶ τῆς ἐνάδος ταύτης, πολλῆς μακρηγορίας δεόμενα, ἵνα ὁ ταύτης ὑθλος σαφηνισθεῖ, παρείθησαν, ὡς περ καὶ ἄλλαι τῶν ἐκείνου βλασφημιῶν. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Ὠριγένην, ὁ ὃν ἐκάλουν καὶ Ἀδαμάντιον, ἐν τούτοις· τότε δὲ καὶ Ναυάτος τῆς κατὰ Ῥώμην ἐκκλησίας πρεσβύτερος αἰρεσιάρχης ἐγένετο καὶ τῶν καλούντων ἑαυτοὺς Καθαροὺς ἀρχηγός, ἀρνούμενος τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ ὑποκύψασιν καὶ θυσίαν τοῖς εἰδώλοις προσαγαγοῦσιν, εἰ τ' ἐπιστρέφουσι καὶ ἐξομολογουμένοις, τὴν μετάνοιαν, καὶ προσπίπτοντας αὐτοὺς καὶ θεραπείαν ζητοῦντας τοῦ σφάλματος ἐν μεταμελείᾳ καὶ συντριβῇ καρδίας μὴ προσιέμενος. καθ' οὐ καὶ σύνοδος ἐν Ῥώμῃ συνέστη, Κορνηλίου ταύτης

προϊσταμένου. ἐν ἡ προσδέχεσθαι μὲν τοὺς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ διωγμοῦ παραπεπτωκότας δεῖν εἰδοξεν, ἐπιστρέφοντας, καὶ μετανοίας φαρμάκοις θεραπεύειν αὐτούς· τὸν δὲ Ναυάτον τοῖς τῆ συνόδῳ δόξασι μὴ πειθόμενον οἱ θεῖοι πατέρες ἐκεῖνοι τῆς ἐκκλησίας ἀπηλλοτριώσαν καὶ ἀπεκήρυξαν ὡς μισάδελφον. Μέννηται δὲ τινος ὁ Εὐσέβιος ἱστορίας ἐξ ἐπιστολῆς Διονυσίου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπισκοπήσαντος τοιαύτης. φησὶ γὰρ ταῦτ' ἐπιστεῖλαι πρὸς ῥῆμα τὸν Διονύσιον "Σαραπίων τις ἡ ν παρ' ἡμῖν πιστὸς γέρων, ἀμέμπτως μὲν βιούς, ἐν δὲ τῷ πειρασμῷ πεσών. οὐτος πολλάκις ἐδεῖτο, καὶ οὐδεὶς προσεῖχεν αὐτῷ· καὶ γὰρ ἐτεθύκει. νοσήσας δὲ τριῶν ἐξῆς ἡμερῶν αφωνος διετέλεσε καὶ ἀναίσθητος· ἀνασφήλας δὲ τῆ τετάρτη βραχὺ, προσεκαλέσατο τὸν θυγατριδοῦν, καὶ «σπεῦσον» εἶπε, «κάλεσόν μοι τῶν πρεσβυτέρων τινά·» καὶ πάλιν ἡ ν αφωνος. εδραμεν ὁ παῖς ἐπὶ τὸν πρεσβύτερον· ὁ δὲ ἀφικέσθαι μὲν οὐκ ἠδυνήθη, καὶ γὰρ ἠσθένει, ἐντολῆς δὲ παρ' ἐμοῦ δεδομένης, τοὺς ἀπαλλαττομένους τοῦ βίου, εἰ δέοιντο, καὶ μάλιστα εἰ πρότερον ἰκετεύσαντες τύχοιεν, ἀφίεσθαι, ἢ ν' εὐέλπιδες ἀπαλλάττοντο, βραχὺ τῆς εὐχαριστίας δέδωκε τῷ παιδαρίῳ, ἀποβρέξαι κελεύσας καὶ τῷ πρεσβύτῃ κατὰ τοῦ στόματος ἐπιστάξαι. ἐπανῆκεν ὁ παῖς φέρων. ἐγγὺς δὲ γενομένου, πρὶν εἰσελθεῖν, ἀνενέγκας πάλιν ὁ Σαραπίων «ἡ κε» εἶπε «τέκνον; καὶ ὁ μὲν πρεσβύτερος ἔλθειν οὐκ ἠδυνήθη, σὺ δὲ ποίησον ταχέως τὸ προσταχθὲν καὶ ἀπάλλαττέ με.» ἀπέβρεξεν ὁ παῖς, καὶ αματε ἐνέχεε τῷ στόματι τοῦ πρεσβύτου, καὶ μικρὸν ἐκεῖνος καταβροχθίσας εὐθέως ἀπέδωκε τὸ πνεῦμα. α ρ' οὐκ ἐναργῶς διετηρήθη καὶ παρέμεινε ἕως λυθῆ καὶ τῆς 3.136 ἁμαρτίας λυθείσης ἐπὶ πολλοῖς οἰς ἐπραξε καλοῖς ὁμολογηθῆναι δυνήθη;" ταῦτα ἢ τοῦ Διονυσίου διεξιέεισιν ἐπιστολή. Δέκιος δὲ οὐτω διατεθεὶς εἰς τοὺς τὸν Χριστὸν σεβομένους, οὐδὲ δύο οὐλοὺς ἐνιαυτοὺς ἐπὶ τῆ τῶν Ῥωμαίων ἀνύσας ἀρχῆ αἰσχιστὰ διεφθάρη. βαρβάρων γὰρ ληιζομένων τὸν Βόσπορον ὁ Δέκιος αὐτοῖς συνεπλέκετο καὶ πολλοὺς ἀνήρει· τῶν δὲ στενοχωρηθέντων καὶ αἰτουμένων ἀφεῖναι τὴν λείαν πᾶσαν, εἰ παραχωρηθεῖεν ἀναχωρησαί, ὁ Δέκιος οὐκ ἐνέδωκεν, ἀλλὰ Γάλλον ἐνα τῶν τῆς συγκλήτου τῆ διόδῳ τῶν βαρβάρων ἐπέστησε, μὴ συγχωρῆσαι κελεύσας αὐτοῖς παρελθεῖν. ὁ δὲ Γάλλος ὑπέθετο τοῖς βαρβάροις, ἐπιβουλεύων Δεκίῳ, πλησίον τέλματος βαθέος οντος, ἐκεῖ παρατάξασθαι. οὐτω δὲ παραταξαμένων τῶν βαρβάρων καὶ τὰ νῶτα τρεψάντων ὁ Δέκιος ἐπέδιωκε· καὶ αὐτὸς τε σὺν τῷ υἱῷ καὶ πλήθος τῶν Ῥωμαίων ἐνεπεπτώκει τῷ τέλματι, καὶ πάντες ἐκεῖσε ἀπώλοντο, ὡς μηδὲ τὰ σώματα αὐτῶν εὑρεθῆναι, καταχωσθέντα τῆ ἰλύϊ τοῦ τέλματος. Κρατεῖ οὐν ὁ Γάλλος, ον τινὲς μὲν τῶν συγγραφέων καὶ Βολουσιανὸν κεκλήσθαι φασιν ὡς διώνυμον, αλλοι δὲ τὸν Βολουσιανὸν υἱὸν αὐτοῦ εἶναι γεγράφασι καὶ συνάρχειν αὐτῷ. κρατήσας τοίνυν τῆς τῶν Ῥωμαίων ὁ Γάλλος ἀρχῆς, σπένδεται τοῖς βαρβάροις ἐπὶ συνθήκαις τοῦ λαμβάνειν ἐκείνους παρὰ Ῥωμαίων δασμὸν ἐνιαύσιον καὶ μὴ τὰ Ῥωμαίων ληίζεσθαι. καὶ σπεισάμενος οὐτως ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Βολουσιανὸν ἀνηγόρευσε Καίσαρα. βαρὺς δὲ καὶ οὐτος γέγονε τοῖς 3.137 χριστιανοῖς, καὶ οὐχ ἡ ττον Δεκίου, διωγμὸν κατ' αὐτῶν ἐγείρας καὶ πολλοὺς ἀνελόν. ἡ ρξατο δ' αὐθις ἐπὶ τούτου ἢ κίνησις τῶν Περσῶν, καὶ κατεσχέθη παρ' αὐτῶν ἢ Ἀρμενία, τοῦ ταύτης βασιλέως Τιριδάτου φυγόντος, τῶν δὲ παίδων ἐκείνου προσρυνέντων τοῖς Πέρσαις. καὶ Σκύθαι δὲ εἰς τὴν Ἰταλίαν εἰσέβαλον, πλήθος οντες σχεδὸν ὑπερβαῖνον καὶ ἀριθμὸν, καὶ Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν καὶ Ἑλλάδα κατέδραμον. λέγεται δὲ τούτων μοῖραν τινα διὰ Βοσπόρου παρελθοῦσαν καὶ τὴν Μαιώτιδα λίμνην ὑπερβᾶσαν ἐπὶ τὸν Εὐξείνιον γενέσθαι πόντον καὶ χώρας πορθῆσαι πολλάς. καὶ αλλα δὲ πολλὰ τῶν ἐθνῶν τότε κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας ὠρμήκεσαν. ἀλλὰ καὶ λοιμὸς τῆνικαῦτα ταῖς χώραις ἐνέσκηψεν, ἐξ Αἰθιοπίας ἀρξάμενος καὶ πᾶσαν σχεδὸν ἐπινημηθεῖς χώραν ἕωαν τε καὶ ἐσπέριον, καὶ πολλάς τῶν πόλεων τῶν οἰκητόρων ἐκένωσεν, ἐπὶ

πεντεκαίδεκα διαρκέσας ἐνιαυτούς. οἱ γέ μὴν Σκύθαι τεταγμένα παρὰ Ῥωμαίων κατὰ συνθήκας λαμβάνοντες ἐπετείως, ἠκασί ταῦτα ληψόμενοι, καὶ ἠττονα λέγοντες εἶναι τῶν ὑπεσχημένων τὰ σφίσι διδόμενα, ἀπήεσαν ἀπειλούμενοι. Αἰμιλιανὸς δὲ τις Λίβυς ἀνὴρ, ἀρχὼν τοῦ ἐν Μυσίᾳ στρατεύματος, τοῖς στρατιώταις δώσειν πάντα τὰ τοῖς Σκύθαις διδόμενα ἐπηγγείλατο, εἰ τοῖς βαρβάροις συνάψειαν πόλεμον. οἱ δὲ ἀπροόπτως ἐπελθόντες τοῖς Σκύθαις, ἀτερ ὀλίγων ἀπέκτειναν ἀπαντας, καὶ λάφυρα ἐξ ἐκείνων πλεῖστα συνήγαγον, τὴν χώραν καταδραμόντες αὐτῶν. ἐντεῦθεν ὁ Αἰμιλιανὸς ὑπερφρονήσας τῷ κατορθώματι, μέτεισι τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας· καὶ Ῥωμαίων αὐτὸν ἀναγορεύουσιν αὐτοκράτορα. ὁ δὲ αὐτίκα τὰς δυνάμεις ἀγείρας ἐσπευδε τὴν Ἰταλίαν 3.138 καταλαβεῖν. ὡς γοῦν εἰς γνῶσιν ἤλθον ταῦτα τῷ Γάλλῳ, κάκεῖνος ἐτέρωθεν παρασκευασάμενος τῷ Αἰμιλιανῷ ἀντιπαρετάξατο. καὶ συρραγέντων ἀλλήλοις τῶν στρατευμάτων ἠττηντο οἱ τοῦ Γάλλου, ἠττώμενοι δὲ ἐπέθεντο τῷ σφῶν αὐτοκράτορι· καὶ ἀνελόντες κάκεῖνον καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ, βασιλεύσαντας ἐτη δύο καὶ μῆνας ὀκτώ, προστίθενται τῷ Αἰμιλιανῷ, καὶ αὐτοὶ τὴν βασιλείαν αὐτῷ ψηφισάμενοι. Ἐναρρηθεὶς δὲ οὕτως αὐτοκράτωρ ὁ Αἰμιλιανὸς ἐπέστειλε τῇ συγκλήτῳ, ἐπαγγελλόμενος ὡς καὶ τὴν Θράκην ἀπαλλάξει βαρβάρων καὶ κατὰ Περσῶν ἐκστρατεύσεται καὶ πάντα πράξει καὶ ἀγωνίσει ὡς στρατηγὸς αὐτῶν, τὴν βασιλείαν τῇ γερουσίᾳ καταλιπών. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐφθῆ πεπονηκώς, Οὐαλεριανοῦ ἐπαναστάντος αὐτῷ· ὁ δὲ τῶν ὑπὲρ τὰς Ἀλπεῖς ἀρχῶν δυνάμεων, τὰ κατὰ τὸν Αἰμιλιανὸν μαθὼν, καὶ αὐτὸς τυραννεῖ. καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις συναγαγὼν πρὸς τὴν Ῥώμην ἠπείγετο. οἱ γοῦν τῷ Αἰμιλιανῷ συστρατευόμενοι, οὐκ ἀξιομάχους ἑαυτοὺς ἐγνωκότες πρὸς τὴν τοῦ Οὐαλεριανοῦ στρατιάν, μὴδὲ φθείρειν καὶ φθειρεσθαὶ Ῥωμαίους ὑπ' ἀλλήλων ὁσίων κρίναντες καὶ πολέμους συγκροτεῖσθαι ὁμογενῶν, καὶ ἄλλως δὲ τὸν μὲν Αἰμιλιανὸν ἀνάξιον λογιζόμενοι βασιλείας ὡς ἀδοξόν τε καὶ χαμερπῆ, τὸν Οὐαλεριανὸν δὲ οἰκειότερον ἠγούμενοι τῇ ἀρχῇ οἱ ἀδῆτα καὶ τῶν πραγμάτων ἐπιληψόμενον ἀρχικώτερον, κτείνουσι τὸν Αἰμιλιανὸν οὐ πῶ τέσσαρας μῆνας ἡγεμονεύσαντα, ἀγοντα δὲ τῆς ἡλικίας 3.139 ἐνιαυτὸν τεσσαρακοστόν· καὶ προσίασιν Οὐαλεριανῷ καὶ ἀμάχως αὐτῷ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐγχειρίζουσι. Φλαβιανοῦ δὲ ἐπὶ Δεκίου, ὡς εἰρηται, μαρτυρήσαντος, Κορνήλιος τὴν τῆς Ῥώμης ποιμαντικὴν διεδέξατο, καὶ ἐπὶ τρισὶν ἔμπρέψας ταύτῃ ἐνιαυτοῖς τὴν ζωὴν ἐξεμέτρησε, καὶ Λούκιος ἐπὶ τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀνήχθη θρόνον, ὁ δὲ οὐδ' ὁ γδοον ἐκλήσας ἐνιαυτὸν ἐν τῇ τῆς Ῥώμης ἐπισκοπῇ τελευτᾷ. καὶ Στέφανος τὸ τῆς ἐπισκοπῆς λειτούργημα διεδέξατο· οὐ περ τυγχάνει διάταγμα τοὺς ἐξ αἰρέσεων ἐπιστρέφοντας χριστιανούς μὴ βαπτίζειν, ἀλλὰ τῇ διὰ χειρῶν ἐπιθέσεως εὐχῇ καθαίρειν αὐτούς. οὐ καὶ ἐπιστολὴ περὶ τούτου πρὸς Κυπριανὸν τὸν ἱερομάρτυρα ἀναγράφεται. Στεφάνου δὲ κοιμηθέντος μετὰ δύο ἐνιαυτούς, Εὐστός εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν τῆς Ῥώμης θρόνον ἐκάθισε. τότε καὶ ἡ κατὰ Σαβέλλιον κενήνηται αἰρεσις ἐν Πτολεμαίιδι τῆς Πενταπόλεως. Ἄλλὰ τὰ μὲν κατὰ τοὺς τῆς Ῥώμης ἀρχιερεῖς ἐσχον οὕτως· Οὐαλεριανὸς δὲ σὺν Γαλιήνῳ τῷ υἱῷ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας δραξάμενος, καὶ οὕτως σφοδρότατον ἐκίνησε κατὰ χριστιανῶν διωγμόν· καὶ πολλοὶ κατὰ διαφόρους χώρας γεγόνασι μάρτυρες, ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως πολυειδῶς ἐναθλήσαντες. ἔθνῶν οὐκ ἐπὶ τούτου γενομένης ἐπαναστάσεως, κακῶς εἰχον Ῥωμαίοις τὰ πράγματα. οἱ τε γὰρ Σκύθαι τὸν Ἰστρον διαβάντες καὶ αὐθις τὴν Θρακῶν χώραν ἠνδραποδίσαντο, καὶ πόλιν περιφανῆ τὴν Θεσσαλονίκην ἐπολιόρκησαν μὲν, οὐ μὴν 3.140 καὶ εἰλον. εἰς δέος δὲ τοσοῦτον ἀπαντας περιέστησαν ὡς Ἀθηναίους μὲν ἀνοικοδομῆσαι τὸ τεῖχος τῆς ἑαυτῶν πόλεως, καθηρημένον ἐκ τῶν τοῦ Σύλλα χρόνων, Πελοποννησίους δὲ διατειχίσαι τὸν Ἰσθμὸν ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν. ἀλλὰ μὴν καὶ Πέρσαι, Σαπώρου σφῶν βασιλεύοντος, τὴν Συρίαν κατέδραμον καὶ τὴν Καππαδοκίαν ἐδήλωσαν καὶ τὴν

Εδσαν ἐπολιόρκουν. Οὐαλεριανὸς δὲ ὠ κνει προσμίξει τοῖς πολεμίοις. μαθὼν δὲ ὡς οἱ ἐν' Ἐδέσῃ στρατιῶται ἐξίοντες τῆς πόλεως καὶ συμπλεκόμενοι τοῖς βαρβάροις πολλοὺς ἀναιροῦσι καὶ πλείστα σκῦλα λαμβάνουσιν, ἀνεθάρσθη, καὶ ἀπελθὼν μετὰ τῆς συνούσης αὐτῷ στρατιᾶς συνεπλάκη τοῖς Πέρσαις. οἱ δὲ πολυπλασίους ὄντες τοὺς Ῥωμαίους ἐκύκλωσαν, καὶ οἱ πλείους μὲν ἐπεσον, ἐνιοὶ δὲ καὶ διέφυγον, Οὐαλεριανὸς δὲ σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν συνελήφθη τοῖς πολεμίοις καὶ πρὸς τὸν Σαπώρην ἀπήχθη. ὁ δὲ τοῦ βασιλέως κρατήσας πάντων ἠδη κρατεῖν ὤετο· καὶ ὡμὸς ὢν πρὶν, πολλῶ χείρων εἰσέπειτα γέγονεν. οἱ μὲν οὖν οὕτως αἰχμάλωτον ἔαλωκεναι τὸν Οὐαλεριανὸν τοῖς Πέρσαις ἰστόρησαν· εἰσὶ δ' οἱ ἐκόντα φασὶ τὸν Οὐαλεριανὸν προσχωρῆσαι τοῖς Πέρσαις, ὅτι ἐν' Ἐδέσῃ διάγοντος αὐτοῦ λιμὸς ἐπῆκτο τοῖς στρατιώταις, κἀντεῦθεν εἰς στάσιν κεκίνηντο καὶ ἀνελεῖν ἐζήτουν τὸν αὐτοκράτορα. ὁ δὲ τὴν τῶν στρατιωτῶν δεδοικῶς ἐπανάστασιν πρὸς τὸν Σαπώρην κατέφυγεν, ἵνα μὴ ὑπὸ τῶν οἰκείων ἀπόληται, τῷ πολεμίῳ προδεδωκῶς ἑαυτὸν, ἀλλὰ μέντοι, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ, καὶ τὰ Ῥωμαίων στρατεύματα. οὐ μὴν οἱ στρατιῶται ἀπώλοντο, ἀλλὰ γνόντες τὴν προδοσίαν διέφυγον, ὀλίγων ἀναιρεθέντων. εἰτε δὲ δορυάλωτος ἐλήφθη τοῖς Πέρσαις ὁ βασιλεὺς εἰθ' 3.141 ἐκὼν ἑαυτὸν αὐτοῖς ἐνεχείρισεν, ἀτίμως ἠγετο παρὰ τοῦ Σαπώρου. οἱ Πέρσαι δὲ κατὰ πᾶσαν ἀδειαν ταῖς πόλεσιν ἐπιόντες τὴν τε πρὸς τῷ Ὀρόντη αἰροῦσιν Ἀντιόχειαν καὶ τὴν περιφανεστέραν τῶν τῆς Κιλικίας πόλεων τὴν Ταρσὸν καὶ τὴν ἐν Καππαδοκίᾳ Καισάρειαν. καὶ πλῆθος αἰχμαλῶτων συναγαγόντες οὐδὲ τροφῆς αὐτοῖς μετεδίδουν εἰ μὴ βραχίστης ὥστ' ἀποζῆν, οὐτε μὴν ὑδατος μετέχειν εἰς κόρον εἰς αὐτοὺς, ἀλλ' ἀπαξ τῆς ἡμέρας οἱ τούτων φρουροὶ ἠλαυνον αὐτοὺς ἐφ' ὑδρῶν σπερβοσκήματα. τὴν Καισάρειαν δὲ πολυάνθρωπον οὖσαν, περὶ τεσσαράκοντα γὰρ μυριάδας ἀνθρώπων ἐν αὐτῇ λέγεται κατοικεῖν, οὐ πρότερον εἰλον, γενναίως τῶν ἐν αὐτῇ τοῖς πολεμίοις ἀντικαθισταμένων καὶ στρατηγουμένων ὑπὸ τινος Δημοσθένους, ἀνδρὸς καὶ ἀνδρείου καὶ συνετοῦ, πρὶν ἠ τις δορυάλωτος κατασχεθεῖς ἰατρός, καὶ τὰς ἐπαγομένας αὐτῷ μὴ φέρων αἰκίας, ὑπέδειξε τινὰ τόπον, ὅθεν νυκτὸς εἰσῆλθον οἱ Πέρσαι καὶ πάντας ἀνεῖλον. ὁ δὲ γε τούτων στρατηγὸς Δημοσθένης ὑπὸ πολλῶν κυκλωθεὶς Περσῶν κελευσθέντων ζῶν αὐτὸν συλλαβεῖν, τὸν ἵππον ἀναβάς καὶ γυμνὸν τὸ ξίφος ἠρκῶς, εἰσώθησεν ἑαυτὸν μέσον τῶν πολεμίων· καὶ πλείστους καταβαλὼν διεξέπεσε τῆς πόλεως καὶ διαφυγεῖν ἵσχυσεν. οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων τοῖς Πέρσαις συνεχεθέντων, κατὰ πᾶσαν τὴν ὑποκειμένην Ῥωμαίοις ἐφ' ἡμῶν διεσκεδάσθησαν χώραν καὶ ἐπόρθουν αὐτὴν ἀδεῶς. οἱ μὲντοι Ῥωμαῖοι φυγόντες, ὡς εἰρηται, στρατηγὸν ἑαυτοῖς ἐπέστησαν Κάλλιστόν τινα· ὁ σκεδαννυμένους τοὺς Πέρσας ὄρων καὶ ἀπερισκέπτως ἐπιόντας ταῖς χώραις τῷ μὴ τινὰ οἰεσθαι αὐτοῖς 3.142 ἀντιτάξασθαι, ἐπιτίθεται ἀθρόον αὐτοῖς, καὶ φόνον τῶν βαρβάρων πλείστον εἰργάσατο, καὶ παλλακὰς εἰλε Σαπώρου σὺν πλούτῳ πολλῷ. οἱς ἐκεῖνος περιαλήσας οἰκαδε σπουδαίως ἀνέστρεψε, καὶ τὸν Οὐαλεριανὸν ἐπαγόμενος· ὁ καὶ ἐν Περσίδι κατέστρεψε τὴν ζωὴν, ὡς αἰχμάλωτος ὄνειδιζόμενος τε καὶ ἐμπαιζόμενος. οὐ μόνος δ' ὁ Κάλλιστος ἠρίστευσε τότε κατὰ Περσῶν, ἀλλὰ καὶ τις Παλμυρηνὸς ἀνὴρ κεκλημένος Ὠδέναθος συμμαχῶν Ῥωμαίοις πολλοὺς διέφθειρε τῶν Περσῶν, ἀναστρέφουσιν αὐτοῖς κατὰ τὴν Εὐφρατησίαν ἐπιθέμενος χώραν· ὁ γὰρ Γαλιῆνος τοῦ στρατηγήματος ἀμειβόμενος τῆς ἐφ' ἡμῶν προεχειρίσατο στρατηγόν. Ἐν μὲντοι τοῖς πεσοῦσιν ἐκ τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος σκυλευομένοις λέγονται καὶ γυναῖκες εὐρεθῆναι κατὰ ἀνδρας ἐσταλμένοι καὶ ὡπλισμένοι, ἀλλὰ καὶ ζῶσαι τοιαῦται κατασχεθῆναι ὑπὸ Ῥωμαίων. ἐν δὲ τῇ ἐπανάδῳ φάραγγι βαθεῖα περιτυχῶν ὁ Σαπώρης, ἠν διελθεῖν τοῖς ὑποζυγίοις ἀπορον ἠν, αἰχμαλῶτους ἐκέλευσεν ἀναιρεθῆναι καὶ ριφῆναι κατὰ τῆς φάραγγος, ἵνα οὕτως τοῦ βάρους αὐτῆς πληρωθέντος διὰ τῶν νεκρῶν σωμάτων τὰ σφῶν διέλθωσιν

ὑποζύγια· καὶ οὕτω διελθεῖν ἱστορεῖται τὴν φάραγγα. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν Οὐαλεριανὸν ἐν τούτοις· τῆς δὲ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας καθηγεῖτο Ξύστος, τῆς δὲ τῶν Ἀντιοχέων Δημητριανὸς διαδεξάμενος Φλαβιανόν, τῆς δὲ τῶν Ἱεροσολύμων Ὑμέναιος Μαζαβάνου θανόντος, τῆς δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ προίστατο Διονύσιος. 3.143 Μετὰ δὲ τὸν Οὐαλεριανὸν Γαλιῆνος ὁ ἐκείνου υἱὸς τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας γέγονεν ἐγκρατῆς, ὃν ὁ πατὴρ κατὰ Περσῶν στρατευόμενος εἰς τὰ ἑσπέρια εἰσέεισε τοῖς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἐφεδρεύουσι καὶ τοῖς τὴν Θράκην ληιζομένοις ἀντικαθίστασθαι. ὁ δ' Ἀλαμαννοῖς περὶ τριάκοντα μυριάδας οὐσι περὶ τὰ Μεδιόλανα συμβαλὼν μετὰ μυρίων ἐνίκησεν· εἰτα καὶ Αἰρούλοις, Σκυθικῶ γένει καὶ Γοθτικῶ, ἐπεξελθὼν ἐκράτησεν. ἐπολέμησε δὲ καὶ Φράγγοις. Αὐρίολος δὲ ἐκ χώρας ὡς τῆς Γετικῆς τῆς ὑστερον Δακίας ἐπικληθείσης καὶ γένους ἐκφύς ἀσήμου, ποιμὴν γὰρ ἐτύγχανε πρότερον, τῆς τύχης δὲ αὐτὸν εἰς μέγα βουλευθείσης ἐπᾶραι, ἐστρατεύσατο, καὶ περιδέξιος γεγονώς, τῶν βασιλικῶν ἰππων φροντιστῆς προκεχείριστο. καὶ περὶ τούτους εὐδοκιμῶν, κεχαρισμένος εδοξε τῷ κρατοῦντι. τῶν δὲ ἐν τῇ Μυσίᾳ στρατιωτῶν στασιασάντων καὶ Ἰγγενοῦον αὐτοκράτορα ἀνειπόντων, καὶ τοῦ Γαλιήνου αὐτῷ ἀντιταξαμένου περὶ τὸ Σίρμιον μετὰ τῶν ἁλλων καὶ Μαυρουσίους ἐπαγομένου, οἱ ἀπὸ Μήδων κατάγεσθαι λέγονται, ὁ Αὐρίολος ἰππαρχῶν γενναίως μετὰ τῶν ἰπέων ἀγωνισάμενος πολλοὺς τῶν τὰ Ἰγγενοῦου φρονούντων διώλεσε καὶ τοὺς λοιποὺς ἐτρέψατο εἰς φυγὴν, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν Ἰγγενοῦον φεύγειν ἀπεγνώκωτα καὶ ἐν τῷ φεύγειν ἀναιρεθῆναι παρὰ τῶν δορυφόρων αὐτοῦ. Αὐθις οὖν ὁ Ποστοῦμος τῷ Γαλιήνῳ ἐπανίσταται. παῖδα γὰρ ἔχων ὁ αὐτοκράτωρ οὐτος ὁμώνυμον, δεξιόν τε καὶ εὐπρόσωπον, ὃν καὶ τῆς βασιλείας 3.144 εἰχε διάδοχον, ἐν Ἀγριπίνῃ τῇ πόλει κατέλιπε, τοῖς Γάλλοις ὑπὸ Σκυθῶν πορθουμένοις ἐπικουρήσοντα. ὦ καὶ τινὰ Ἀλβανὸν κεκλημένον ἐπέστησε διὰ τὴν νεότητά τοῦ υἱοῦ. Ποστοῦμος δὲ εἰς φυλακὴν τοῦ Ῥήνου ποταμοῦ ἔαθει, ὡς τε κωλύειν τοῖς πέραν οἰκοῦσιν βαρβάροις τὴν εἰς τὴν Ῥωμαίδα χώραν διάβασιν, λαθοῦσί τισι καὶ διαβᾶσι τὸν ποταμὸν καὶ λείαν ἐπαγομένοις πολλὴν ἐν τῷ ἐπανέναι ἐπέθετο, καὶ πολλοὺς μὲν ἀνείλε, τὴν δὲ λείαν ἀφείλετο ξύμπασαν, καὶ αὐτίκα ταύτην τοῖς στρατιώταις διένειμεν. ὁ μαθὼν δ' Ἀλβανός, πέμψας ἀποκομισθῆναι αὐτῷ καὶ τῷ νέῳ Γαλιήνῳ τὴν λείαν ἀπήγει. καὶ ὁ Ποστοῦμος συγκαλέσας τοὺς στρατιώτας εἰσέπραττεν ἐξ αὐτῶν τὰ τῆς λείας, εἰς ἀποστασίαν αὐτοὺς παρακινήσαι μηχανώμενος· ὃ καὶ γέγονε· καὶ μετ' αὐτῶν τῇ πόλει τῇ Ἀγριπίνῃ προσέβαλε, καὶ οἱ τῆς πόλεως τόν τε παῖδα τοῦ βασιλέως καὶ τὸν Ἀλβανὸν αὐτῷ ἐκδεδώκασι, οὗς καὶ ἄμφω ἀπέκτεινε. Ταῦτα γνοὺς ὁ Γαλιῆνος πρὸς τὸν Ποστοῦμον ἀπήγει, καὶ συμμίξας αὐτῷ πρότερον μὲν ἠττήθη, εἰτα καὶ ἐπεκράτησεν, ὡς καὶ τὸν Ποστοῦμον φεύγειν. στέλλεται οὖν ὁ Αὐρίολος καταδιώξαι αὐτόν. ὁ δὲ, καίτοι δυνάμενος καταλαβεῖν αὐτόν, οὐκ ἠθέλησεν ἐπιδιώξαι ἐπὶ πολὺ, ἀλλ' ἐπανελθὼν εἰπε μὴ δυνηθῆναι αὐτόν καταλήψεσθαι. Ποστοῦμος δ' οὕτω διαφυγὼν αὐθις συνίστα στρατόν. καὶ πάλιν ὁ Γαλιῆνος ἠλαυνεν ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐν πόλει τῆς Γαλλίας τινὶ κατακλείσας ἐπολιόρκει τὸν τύραννον. ἐν δὲ τῇ πολιορκίᾳ πλήττεται βέλει ὁ βασιλεὺς τὰ μετάφρενα, καὶ νοσήσας ἐκ τούτου τὴν πολιορκίαν διέλυσε. Καὶ ἄλλος δὲ τῷ Γαλιήνῳ ἐκίνητο πόλεμος 3.145 παρὰ Μακρίνου, ὃς δύο ἔχων υἱοὺς Μακριανὸν καὶ Κύνιντον τυραννίδι ἐπικεχείρηκε. καὶ αὐτὸς μὲν, ὅτι θάτερον πεπῆρωτο τῶν σκελῶν, οὐκ ἐνέδου τὴν στολὴν τὴν βασιλείου, τοῖς δ' υἱοῖς αὐτὴν περιέβαλε. καὶ οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀσμένως αὐτὸν προσεδέξαντο· ὁ δὲ ὀλίγα πρὸς Πέρσας ἐνδιατρίψας ἐπὶ Γαλιήνον παρεσκευάζετο, καὶ τοῖς Πέρσαις Βαλλίσταν ἀντικατέστησεν, ὃν αὐτὸς προεχειρίσατο ἰππαρχον, καὶ σὺν τούτῳ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καταλέλοιπε Κύνιντον. πέμπει οὖν ὁ βασιλεὺς κατὰ Μακρίνου καὶ Μακριανοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τὸν Αὐρίολον μετὰ καὶ στρατηγῶν ἑτέρων. καὶ προσμίζαντες αὐτοῖς

ἐκύκλωσαν σφᾶς καί τινας ἀνεῖλον· ἐφείδοντο γὰρ αὐτῶν ὡς ὁμογενῶν, καὶ ἠλπίζον προσρῆναι αὐτοὺς τῷ βασιλεῖ. ἐκεῖνοι δ' οὐκ ἐνεδίδουν. ἐκ δέ τινος τυχαίου συμβάματος α παντες τῷ βασιλεῖ προσερεύησαν. βαδίζοντες γὰρ οἱ περὶ τοὺς τυραννοῦντας ὀρθίας τὰς σημαίας ἀνεῖχον, εἰς δὲ τῶν σημαίας φερόντων ἐν τῷ βαδίζειν συμποδιοθεῖς πέπτωκε, καὶ ἡ σημαία ἐκείνου πεσόντος κατήνεκτο. ἰδόντες οὐ ν οἱ λοιποὶ ο σοι τὰς σημαίας ε φερον τὴν κλιθεῖσαν σημαίαν, καὶ ἀγνοήσαντες ο πως ἐκείνη ἐκέκλιτο, ὑπέλαβον ἐκόντα τὸν ταύτην κατέχοντα ἐπικλῖναι αὐτὴν τῷ βασιλεῖ μεταθέμενον. καὶ αὐτίκα κάκεῖνοι πάσας κεκλίκασι καὶ προσοῦδισαν καὶ τὸν Γαλιῆνον εὐφήμησαν, μόνον τῶν Παιόνων περιλειφθέντων τοῖς περὶ τὸν Μακρίνον. εἰ τα κάκεῖνων μεταθέσθαι βουλομένων, ὁ Μακρίνος σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ μὴ ἐκδοῦναι αὐτοὺς αὐτῶν ἐδεήθησαν, ἀλλ' 3.146 ἀνελεῖν πρότερον σφᾶς καὶ οὐ τω προσχωρῆσαι τῷ βασιλεῖ· ο πεποηκότες οἱ Παῖονες παρέδωκαν ἑαυτοὺς. Κύντος γε μὴν ὁ νεώτερος τοῦ Μακρίνου υἱὸς ἐν τῇ ἐῶα ἠ ν σὺν Βαλλίστᾳ, πᾶσαν αὐτὴν σχεδὸν πεποημένος ὑφ' ἑαυτόν. ἐφ' ους ὁ Γαλιῆνος Ὁδέναθον ε πεμψεν, ἡγεμονεύοντα τῶν Παλμυρηνῶν. τῆς ἠ ττης δὲ τῶν Μακρίνων τῆς κατὰ Παιονίαν συμβάσης ἀγγελθείσης τῷ Κυῖντῳ καὶ τῷ Βαλλίστᾳ, πολλὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἀπέστησαν πόλεων. οἱ δ' ἐν Ἐμέσῃ διῆγον. ε νθα γενόμενος ὁ Ὁδέναθος καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς νικᾷ, καὶ τὸν μὲν Βαλλίσταν αὐτὸς ἀναιρεῖ, τὸν δὲ Κύντον οἱ τῆς πόλεως Ὁδέναθον δὲ τῆς ἀνδραγαθίας ὁ βασιλεὺς ἀμειβόμενος πάσης ἀνατολῆς αὐτὸν προεχειρίσατο στρατηγόν. Ουτος ὁ Ὁδέναθος μέγας γενόμενος καὶ Ῥωμαίοις πιστὸς καὶ ἐν πολλοῖς πολέμοις διαφόρων ἐθνῶν καὶ κατ' αὐτῶν τῶν Περσῶν ἀριστεύσας, τελευταῖον ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ παιδὸς ἀνηρέθη. ἐν γὰρ θῆρα τῷ θεῖῳ συνὼν ἐκεῖνος, ἐπεὶ θηρίον ἐξέθορε, προεπεχειρίσθη καὶ τὸν θῆρα βαλὼν ἀνεῖλεν· ὁ δὲ Ὁδέναθος ἡγανάκτησε καὶ ἠπέιλθη τῷ ἀνεψιῷ. ὁ δὲ οὐκ ἐπαύσατο, ἀλλὰ καὶ δις καὶ τρίς τοῦτο ἐποίησε. καὶ ὀργισθεὶς ὁ Ὁδέναθος ἀφείλετο τὸν ἱ ππον αὐτοῦ· τοῦτο δὲ εἰς μεγάλην ὑβριν τοῖς βαρβάροις λογίζεται. ἀχθόμενος τοίνυν ὁ νεανίας ἠπέλει τῷ θεῖῳ· ὁ δὲ διὰ τοῦτο τοῦτον ἐδέσμησεν. εἰ τα ὁ πρεσβύτερος τῶν Ὁδενάθου υἱῶν λυθῆναι τὸν δέσμιον τὸν πατέρα ἠτήσατο· κάκεῖνος λυθεὶς συμποσιάζοντι τῷ 3.147 Ὁδενάθῳ ἐπελθὼν μετὰ ξίφους κάκεῖνον ἀνεῖλε καὶ τὸν ἐκείνου υἱόν, δι' ου περ ἐλέλυτο. ἀνηρέθη δὲ κάκεῖνος, τινῶν ἐπιθεμένων αὐτῷ. Αὐθις δὲ ἑτέρα κατὰ τοῦ Γαλιήνου ἐπανάστασις γέγονεν, ἠ ν Αὐρίολος συνεστήσατο, πάσης α ρχων τῆς ἱ ππου καὶ μέγα δυνάμενος. ος τὴν πόλιν τὰ Μεδιόλανα κατασχὼν ἐτοιμάζετο συμμίζειν τῷ βασιλεῖ. ἐλθὼν δὲ κάκεῖνος μετὰ δυνάμεως, καὶ τῷ τυραννοῦντι ἀντιταξάμενος, πολλοὺς τῶν αὐτῷ συνόντων διέφθειρεν. ο τε καὶ ὁ Αὐρίολος ἐτρώθη καὶ εἰς Μεδιόλανα κατεκλείσθη, παρὰ τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε πολιορκούμενος. τοῦ δὲ Γαλιήνου ἐπεκδρομὰς ποιουμένου κατὰ τινῶν τῶν πολεμίων, ἐν κινδύνῳ ποτὲ γέγονεν ἡ βασίλισσα· συνῆν γὰρ αὐτῷ. ὡς γὰρ ὁ βασιλεὺς ἐπεξέδραμε μετὰ τῶν πλειόνων στρατιωτῶν, ὀλίγοι πάνυ περιελείφθησαν περὶ τὸ χαράκωμα. ο περ οἱ πολέμοι θεασάμενοι ἐπῆλθον τῇ τοῦ βασιλέως σκηνῇ, ἀρπάσαι διανοοῦμενοι τὴν βασίλισσαν. εἰς δὲ τις τῶν ἡμελημένων στρατιωτῶν πρὸ τῆς σκηνῆς καθήμενος καὶ τὸ οἰκεῖον ὑπόδημα τοῦ ποδὸς ἐκβαλὼν συνέρραπτεν αὐτό. ὡς οὐ ν εἰ δε τοὺς πολεμίους ἐπερχομένους, ἀρπάσας ἀσπίδα καὶ ἐγχειρίδιον περιθύμως ὠ ρμησε κατ' αὐτῶν. καὶ πλήξας ε να καὶ δεύτερον, ἀνέκοψε τοὺς λοιποὺς ἀποδεδειλιακότας πρὸς τὴν ἐκείνου ὀρμὴν. καὶ οὐ τω πλειόνων συνδραμόντων στρατιωτῶν ἢ τοῦ βασιλέως διασέσωστο γαμετή. Ετι δὲ πολιορκοῦντος τοῦ βασιλέως τὰ Μεδιόλανα Αὐρηλιανὸς σὺν ἱππεῦσι προσῆλθεν αὐτῷ· μεθ' ου ἀνελεῖν αὐτὸν οἱ μεγιστᾶνες προεβουλεύ3.148 σαντο, ὑπερετίθεντο δὲ τὸ σκῆμμα ε ως ἀλῶεν τὰ Μεδιόλανα. μαθόντες δ' ἐγνώσθαι τὸ σφῶν διαβούλιον, ἐπετάχυναν τὴν ἐπιβουλήν. καὶ στέλλουσί τινας, πολεμίους ἐπιέναι τῷ Γαλιήνῳ ἀγγέλλοντας· ὁ δὲ αὐτίκα ἐξώρμησε κατ' αὐτῶν, ὡ ρας ἠ δη

έφεστώσης άριστου, καί όλίγων συνεφεπομένων αύτῶ. άπιόντι δέ συναντῶσιν ίππεις· ω ν ου πόρρω που άφεστώτων αύτου, καί μήτε τῶν ι ππων άποβάντων μήτε τι ε τερον ποιούντων α πρός βασιλείς νενόμιστο γίνεσθαι, η ρετο τούς παρόντας εκείνος "τί ου τοι βούλονται;" οί δέ "παῦσαί σε τῆς άρχῆς" άπεκρίθησαν. καί ο ς αύτικά τῶ ι ππω τόν χαλινόν ένδους εΐς φυγήν έτράπη. καί κα ν διέφυγε τούς έπιβουλεύοντας τῆ ταχυτήτι τοῦ ι ππου, εΐ μη υ δατος ένέτυχεν όχετῶ· παρελθειν γάρ τοῦτον ό ι ππος άποδεδειλιακῶς ε στη, καί ου τω κατέλαβον οί διώκοντες. καί τις κατ' αύτου τὸ δόρυ ήκόντισεν. ό δέ πληγεΐς τοῦ ι ππου κατήνεκτο, καί έπί μικρόν διαρκέσας έκ τῆς τοῦ αιματος έτελεύτησε ρύσεως, βασιλεύσας ένιαυτούς πεντεκαΐδεκα σύν τοΐς τοῦ πατρός. η ν δέ τήν γνώμην φιλότιμος καί πᾶσι θέλων χαρίζεσθαι, καί ουδεις αίτούμενος αύτόν διημάρτανεν. ου τε μήν τούς έναντιωθέντας αύτῶ η προστεθέντας τοΐς τυραννήσασιν έτιμωρήσατο. Οί μέν ου ν ου τως ίστόρησαν άναιρεθῆναι τόν Γαλιήνον, οί δέ παρά Ηρακλειανού τοῦ έπάρχου σφαγήναι τοῦτόν φασι. τοῦ γάρ Αύρίολου έν Κελτοΐς στρατηγούντος καί έπαναστάντος αύτῶ η κοντός τε έπί Ιταλίαν σύν ταΐς δυνάμεσι, καί ό Γαλιήνος κατ' εκείνου έξώρμησε. νυκτός δέ πρόσσεισιν αύτῶ έν τῆ σκηνῆ καθεύδοντι ό Ηρακλειανός, κεκοινωνηκῶς τῆς έπιβουλῆς καί Κλαυδίω άνδρΐ στρατηγικῶ3.149 τάτω, άπαγγέλλων ώς Αύρίολος η δη ε πεισι μετά βαρείας δυνάμεως. ό δέ πρός τὸ τῆς άγγελίας αίφνίδιον τεθορυβημένος, τῆς κλίνης άναθορών καί ήμίγυμνος η τει τὰ ο πλα. καί ό Ηρακλειανός πλήττει τοῦτον καιρίαν καί άποκτίννουσιν. Έν τοΐς τούτου χρόνοις Ξύστος ό τῆς Ρωμαίων έκκλησίας προστάς έπ' ε τη ε νδεκα τελευτᾶ, καί Διονύσιος αύτόν διαδέχεται. άλλα καί τοῦ έν Άντιοχείᾳ τήν τοῦ Χριστοῦ ποιμαίνοντος ποιόμνην Δημητριανού τήν ζωήν έκμετρήσαντος Παῦλος ό Σαμοσατεὺς παραλαμβάνει τήν έκκλησίαν, ο ς ταπεινά περι Χριστοῦ έδογματίσεν, ώς άνθρώπου κοινού τήν φύσιν γενομένου καί ου θεοῦ. καθ' ου σύνοδον οί τῶν λοιπῶν έκκλησιῶν ποιμένες συνηθροϊκότες, έν η παρῆν καί Γρηγόριος ό θαυματουργός καί ό τούτου αύτάδελεφος Αθηνόδωρος, η λεγξαν αύτόν κακῶς φρονοῦντα περι Χριστοῦ, καί άπεκήρυξαν. μή πειθομένου δ' εκείνου τῆς έκκλησίας έκστῆναι, Αύρηλιανός τότε κρατῶν, καί ε ντευζιν περι τούτου δεζάμενος παρά τῶν όρθοδόξων, διάταγμα ε θετο, εκείνοις νεμηθῆναι τήν έκκλησίαν οϋ ς α ν οί κατὰ τήν Ρώμην καί τήν Ιταλίαν έπίσκοποι πρόσθοιντο. έντεῦθεν άτίμως έξηλάθη τῆς έκκλησίας ό Παῦλος, καί άντεισήχθη Δόμνος. Τοῦ μέντοι Γαλιήνου άνηρημένου Κλαύδιος άνερρήθη Καΐσαρ. καί ό Αύρίολος τὰ ο πλα καταθέμενος αύτῶ ύπετάγη· ο ς αυ θις τυραννήσαι έπιχειρῶν υπό τῶν στρατιωτῶν διεφθάρη. Κλαύδιος δέ χρηστός τυγχάνων άνήρ καί δικαιοσύνη στοιχῶν, άπηγόρευσε πᾶσι ζητεΐν έκ βασιλέως άλλότρια πράγματα. 3.150 νενόμιστο γάρ τούς βασιλείς δύνασθαι δωρεΐσθαι καί τὰ άλλότρια· ο θεν καί οί ε τι κείμενοι νόμοι παρά τῆ πολιτεΐα έσχῆκασι τήν άρχήν. προσῆλθεν ου ν γυνή τις, η ς χωρίον αύτός πρό τῆς βασιλείας εΐλήφει έκ βασιλικῆς δωρεᾶς, λέγουσα "Κλαύδιος ό ι ππαρχος ήδίκησέ με." ό δέ "ο περ ό Κλαύδιος ιδιώτης ω ν άφείλετο" ει πεν "ήνικα μή τι αύτῶ τῶν νόμων ε μελε, τοῦτο βασιλεύσας άποκαθίστησιν." Έν Ρώμῃ δέ γε ή σύγκλητος μαθοῦσα τήν τοῦ Γαλιήνου άναΐρεσιν, τόν άδελφόν εκείνου καί τόν υϊόν έθανάτωσαν. τοῦ μέντοι Ποστούμου τυραννοῦντος ε τι, καί βαρβάρων δια τῆς Μαιώτιδος διαβάντων λίμνης εΐς Ασίαν τε καί Εὐρώπην καί ληιζομένων αύτάς, βουλῆς τε προτεθείσης τίνι πρότερον έπιχειρητέον πολέμῳ, ό Κλαύδιος ε φη ώς "ό πρός τόν τύραννον πόλεμος έμοι διαφέρει, ό δέ πρός τούς βαρβάρους τῆ πολιτεΐα, καί χρῆ τόν τῆς πολιτεΐας προτιμηθῆναι." Οί βάρβαροι δέ πολλὰς μέν κατέδραμον χώρας, τήν δέ γε Θεσσαλονίκην έπολιόρκουν· η πάλαι μέν Ημαθία καλεΐσθαι λέγεται, Θεσσαλονίκη δέ μετονομασθῆναι έκ τῆς Φιλίππου μέν θυγατρός, Κασάνδρου δέ γυναικός Θεσσαλονίκης. άλλ' εκείνης μέν τῆς πόλεως

ἀπεκρούσθησαν, ἐπελθόντες δὲ ταῖς Ἀθήναις εἰλον αὐτάς. καὶ συναγαγόντες πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει βιβλία καῦσαι ταῦτα ἠβούλοντο. εἰς δὲ τις τῶν συνετῶν παρ' αὐτοῖς δοκούντων ἀπεῖρξε τοὺς ὁμοφύλους τοῦ ἐγχειρήματος, φάμενος ὡς περὶ ταῦτα οἱ Ἕλληνες ἀσχολούμενοι πολεμικῶν ἀμελοῦσιν ἐρ3.151 γων καὶ οὕτως εὐχείρωτοι γίνονται. Κλεόδημος δ' Ἀθηναῖος ἀνὴρ διαδραῖναι ἰσχύσας, καὶ πλῆθος συναγαγόν, μετὰ πλοίων ἐκ θαλάσσης ἐπῆλθεν αὐτοῖς, καὶ πολλοὺς ἀνεῖλεν, ὡς καὶ τοὺς περιλειφθέντας ἐκεῖθεν φυγεῖν. Κλαύδιος δὲ κατὰ τούτων ὀρμήσας ἐν πολλαῖς σκεδασθέντων χώραις, ποτὲ μὲν ναυμαχίαις, ποτὲ δὲ κατὰ γῆν συνισταμέναις μάχαις ἐνίκησε. καὶ χειμῶνες δὲ αὐτοὺς ἐκάκωσαν καὶ λιμὸς ἐπίεσε καὶ διέφθειρεν. ἐν δὲ τῷ Σιρμῖω διατρίβων ὁ Κλαύδιος ἐνόσησε, καὶ συγκαλέσας τὸ λογιμώτατον τοῦ στρατεύματος περὶ βασιλέως διειλέχθη αὐτοῖς, καὶ τὸν Αὐρηλιανὸν ἀξιοῦν τῆς βασιλείας εἰπε τυγχάνειν. εἰσὶ δ' οἱ λέγουσιν ὅτι καὶ αὐτίκα βασιλέα ἀνεῖπεν αὐτόν. ἐνιοὶ δὲ τὴν σύγκλητον λέγουσιν ἐν Ῥώμῃ μαθοῦσαν τοῦ Κλαυδίου τὸν θάνατον Κυντιλιανὸν τὸν ἀδελφὸν ἐκείνου διὰ τὸν πρὸς Κλαύδιον πόθον ἀξιῶσαι τῆς βασιλείας, τὸ δὲ στρατιωτικὸν ἀναγορευῆσαι τὸν Αὐρηλιανόν. ἀφελῆς δὲ ὡς ὁ Κυντιλιανὸς καὶ πρὸς πραγμάτων ἀποπεφυκῶς μεταχείρισιν, μαθὼν τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Αὐρηλιανοῦ, ἑαυτὸν ἀνεῖλε, τεμὼν τὴν φλέβα τῆς οἰκείας χειρὸς καὶ τῇ ἐκεῖθεν τοῦ αἵματος ἐναποψύξας ῥοῆ, ἑπτακαίδεκα μόναις ἡμέραις ὄνειρώξας ὡς περὶ τὴν βασιλείαν. ἀλλ' οὐδὲ περὶ τοῦ χρόνου τῆς τοῦ Κλαυδίου ἀρχῆς ἀλλήλοις συμφωνοῦσιν οἱ συγγραφεῖς. οἱ μὲν γὰρ ἐφ' ἐναρξαι τοῦτον ἱστοροῦσιν ἐνιαυτόν, οἱ δὲ ἐπὶ δύο, ὡς ἐστὶ καὶ Εὐσέβιος. Τούτου τοῦ βασιλέως Κλαυδίου θυγατριδοῦς ἦν 3.152 Κώνστας ὁ Χλωρὸς ὁ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου πατήρ. Αὐρηλιανὸς δὲ τῆς ἡγεμονίας ἐπιβεβηκῶς Ῥωμαίων ἠρετο τοὺς ἐν τέλει ὡς βασιλεύειν χρεῶν. ὡς εἰς εἰπεν αὐτῷ ὡς "ἐὰν βούλη βασιλεῦσαι καλῶς, χρυσῶ σε δεῖ καὶ σιδήρῳ περιφράξαι σαυτόν, κατὰ μὲν τῶν λυπούντων κεχρημένον σιδήρῳ, τοὺς δὲ γε θεραπεύοντας χρυσῶ ἀμειβόμενον." ὁ δὲ πρῶτος, ὡς λέγεται, τῆς οἰκείας ταύτης ἀπόνωτο συμβουλῆς, μετ' οὐ πολὺ τοῦ σιδήρου πειραθεῖς. Οὕτως ὁ αὐτοκράτωρ πρότερον μὲν τοῖς τὸν Χριστὸν σεβομένοις ἐπικεικῶς προσεφέρετο, προϊόντος δὲ οἱ τοῦ χρόνου τῆς αὐταρχίας ἠλλοίωτο, καὶ διωγμὸν ἐγεῖραι κατὰ τῶν πιστῶν καὶ αὐτὸς ἐβουλεύσατο, καὶ ἠδη καὶ διατάγματα συνεγράφετο. ἀλλ' ἐπέσχετο ἢ θεῖα δίκη τὴν κατὰ τῶν σεβομένων Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν ὀρμὴν τῆς κακίας αὐτοῦ, ὑποτεμοῦσα τὴν ἐκείνου ζωὴν. Ἀλλὰ μήπω περὶ τοῦ τέλους αὐτοῦ, τὰ δ' ἐν τῇ αὐταρχίᾳ αὐτῷπραχθέντα διηγητέον. στρατηγικώτατος γὰρ ὡς πολλοὺς πολέμους ἐνίκησε. τοὺς τε γὰρ Παλμυρηνοὺς ἐχειρώσατο, καὶ τὴν αὐτῶν βασιλίσσαν Ζηνοβίαν κρατήσασαν καὶ Αἰγύπτου καὶ τὸν ἐκεῖ τότε στρατηγοῦντα Πρόβον ἐλοῦσαν αὐτὸς κατ' αὐτῆς στρατεύσας κατεπολέμησε καὶ ὑπέταξεν. ἦν ἐνιοὶ μὲν εἰς Ῥώμην ἀπαχθῆναι φασὶ καὶ ἀνδρὶ συναφθῆναι τῶν ἐπιφανεστέρων ἐνὶ, οἱ δὲ καθ' ὁδὸν 3.153 θανεῖν αὐτὴν λέγουσι, περιελθῆσαν διὰ τὴν τῆς τύχης μεταβολήν· μίαν δὲ τῶν θυγατέρων αὐτῆς λαβεῖν εἰς γυναῖκα τὸν Αὐρηλιανόν, τὰς δὲ λοιπὰς ἐπισήμοις τῶν Ῥωμαίων συζεύξαι. Οὕτως καὶ τὰς Γαλλίας ἐπὶ πλείστοις ἐτεσι παρά τινων τυραννούντων κατεχομένης τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας αὐτὸς ἐπανεσώσατο, καὶ ἀρχοντας ταύταις ἐγκαταστήσας αὐτὸς ἐπὶ Ῥώμην ἐπανελήλυθε, καὶ ἐθριάμβευσε ἐπὶ ὀχήματος ἐλεφάντων τεσσάρων. ἀλλὰ καὶ Γάλλους τότε κινήσας κατηγωνίσασατο. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐπὶ Σκύθας τὴν στρατείαν ἐθετο, ἀνῆρέθη, γενόμενος κατὰ τὴν Θρακῶν Ἡράκλειαν. Ἐρως γὰρ τις καλούμενος καὶ τῶν ἐξωθεν φερομένων ἀποκρίσεων ὡς μνηστῆς, ὡς δὲ τινες ἱστοροῦσιν, ὠτακουστῆς καὶ προσαγγέλλων τῷ βασιλεῖ τὰ παρά τινων περὶ αὐτοῦ λεγόμενα, ὀργισθέντος αὐτῷ τοῦ Αὐρηλιανοῦ, ἐπεβούλευσε αὐτῷ. καὶ μιμησάμενος τὰ ἐκείνου γράμματα γραφὴν τινα συνέταξεν ὀνόματα περιέχουσαν τινων δυνατῶν, κελεύουσαν τὴν ἐπὶ θάνατον ἐκείνους ἀχθήσεσθαι· ἦν

ἐκείνοις ὑποδείξας παρέθηκε τοὺς ἀνδρας πρὸς φόνον τοῦ αὐτοκράτορος. δέξαντες γὰρ ἐκεῖνοι περὶ τῆς σφετέρᾳ ζωῆς ἐπιτίθενται τῷ Αὐρηλιανῷ καὶ ἀναιροῦσιν αὐτόν, ἐξ ἑνιαυτοῦς ἡνυκότα παρὰ τῆς βασιλείᾳ μηνῶν ὀλίγων ἐνδέοντα. Ὁν διεδέξατο Τάκιτος, πρεσβύτερος ἀνὴρ· πέντε γὰρ ἐτῶν εἰναὶ καὶ ἑβδομήκοντα ἀναγράφεται ὁ τε ἡρέθη εἰς μοναρχίαν. τὸ στρατιωτικὸν δὲ αὐτόν ἀνηγόρευσε καὶ ἀπόντα· ἐν Καμπανίᾳ γὰρ τότε διέτριβεν. ἐνθα δεδεδυμένος τὸ ψήφισμα, εἰς Ῥώμην 3.154 εἰσήλασε μετὰ σχήματος ἰδιωτικοῦ, καὶ γνώμη τῆς συγκλήτου τε καὶ τοῦ δήμου τὴν στολὴν περιεβάλετο τὴν βασιλείον. Σκύθαι δὲ τὴν Μαιώτιδα λίμνην καὶ τὸν Φάσιν ποταμὸν περαιωθέντες Πόντῳ καὶ Καππαδοκίᾳ ἐπῆλθον καὶ Γαλατίᾳ καὶ Κιλικίᾳ. τούτοις ὁ Τάκιτος συμμίξας καὶ ὁ Φλωριανὸς ὑπαρχὸς ὡς πολλοὺς ἀνεῖλον, οἱ δὲ λοιποὶ φυγῆ τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσαντο. Μαξιμίον δὲ τινὰ συγγενῆ ἑαυτοῦ ἡγεμόνα τῆς Συρίας προεχειρίσατο Τάκιτος· ὁ δὲ κακῶς τῆς ἀρχῆς χρώμενος ἀνηρέθη παρὰ στρατιωτῶν. καὶ δέξαντες οἱ τοῦτον ἀνελόντες ὡς οὐκ ἀτιμωρήτους αὐτοὺς ὁ αὐτοκράτωρ παρόψεται, ἐπιδιώξαντες κάκεινον ἀνεῖλον, οὐπω ἑβδομὸν μῆνα παρὰ τῆς βασιλείᾳ ἀνύσαντα, κατὰ δὲ τινὰς μὴ ὁλοὺς δύο ἑνιαυτοὺς. Καὶ τούτου σφαγέντος δύο κατὰ ταῦτόν ἀνερρήθησαν βασιλεῖς, Πρόβος μὲν ἐν τῇ ἐξῴα παρὰ τῶν στρατιωτῶν, ἐν δὲ Ῥώμῃ παρὰ τῆς συγκλήτου Φλωριανός. καὶ ἡρχοντα μὲν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ καὶ Παλαιστίνῃ, ὁ δὲ γε Φλωριανὸς ἐκ Κιλικίας μέχρις Ἰταλίας καὶ τῶν Ἑσπερίων. ἀλλ' οὐτος οὐδ' ὁλον τρίμηνον ἀνύσας ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ τῆς ζωῆς ἁμα καὶ τῆς ἐξουσίας ἐκπέπτωκεν ἀναιρεθεὶς ὑπὸ στρατιωτῶν παρὰ Πρόβου λεγομένων σταλῆναι. τοῦ δὲ θανόντος, ὡς εἰρηται, ὁ Πρόβος τὴν ὅλην ἐξουσίαν περιεζώσατο. ὁ ἑλλογιμώτατος εἰναὶ ἱσθόρηται, καὶ κατὰ πολλῶν ἔθνων τρόπαια στήσασθαι, καὶ τοὺς στρατιώτας, οἱ τὸν Αὐρηλιανὸν καὶ τὸν Τάκιτον ἀνηρήκασιν, συναγαγεῖν καὶ πολλὰ ὀνειδίσει καὶ ἀποκτεῖναι. 3.155 Σατορνίνου δὲ Μαυρουσίου τυραννίδι ἐπιχειρήσαντος, ὁ ἑν αὐτῷ φίλτατος, τὸν τοῦτο μεμνηυκότα ἐτιμωρήσατο, τῇ ἀγγελίᾳ διαπιστῶν· ὁ δὲ Σατορνίνος ὑπὸ στρατιωτῶν ἀνηρέθη. ἔτερος δὲ τις ἐν Βρεττανίᾳ ἀποστασίαν διεμελέτησεν, ὁ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὁ βασιλεὺς ἐποίησατο, Βικτωρίνου Μαυρουσίου ὠκειωμένου αὐτῷ τοῦτο αἰτησαμένου. καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ Πρόβος ἠτιᾶτο τὸν Βικτωρίνον. καὶ ὁ ἑπεμφθῆναι πρὸς ἐκεῖνον ἠτήσατο, καὶ ἀπῆει ὡς δῆθεν φεύγων τὸν αὐτοκράτορα, καὶ ἀσπασίως ὑπὸ τοῦ τυραννήσαντος ὑπεδέδεκτο. ὁ δὲ διὰ τῆς νυκτὸς ἀνελὼν αὐτόν ἐπανῆλθε πρὸς Πρόβον. ἐφιλεῖτο δὲ παρὰ πάντων ὁ Πρόβος ὡς πρᾶος καὶ εὐμενῆς καὶ φιλόδωρος. Οὐτος τῷ ἐθνῷ τῶν Γερμανῶν ἐπιτιθεμένων ταῖς ὑπὸ Ῥωμαίους πόλεσιν ἀντιταττόμενος, τοῦ πολέμου πλείονα χρόνον ἐπικρατήσαντος ἐν περιστάσει ἐγένετο, λιμοῦ συμβεβηκότος ἐπὶ τῇ αὐτοῦ στρατιᾷ. ὁ τε λάβρος λέγεται καταρραγῆναι ὁ μύθος ἐν τῷ αὐτοῦ στρατοπέδῳ, τῷ δ' ὑετῷ καὶ σῖτον συγκατενεχθῆναι πολύν, εἰ τισὶ τοῦτο πιστεύοιτο· καὶ τὴν στρατιάν συναγαγοῦσαν αὐτόν δι' αὐτοῦ τραφῆναι καὶ διαπεφευγέναι τὸν κίνδυνον καὶ τοὺς ἐναντίους κατατροπώσασθαι. Γέγονε δὲ κατ' αὐτοῦ καὶ ἄλλη τις ἐπανάστασις. μέρους γὰρ τῆς Εὐρώπης ὁ Κᾶρος ἄρχων ἐγνω τοὺς ὑπ' αὐτόν στρατιώτας βουλευομένους ἀνειπεῖν αὐτόν αὐτοκράτορα, καὶ τοῦτο τῷ Πρόβῳ ἐδήλωσε, δεόμενος ἐκεῖθεν ἀνακληθῆναι. ὁ δὲ οὐκ ἠθέλην ἀφελῆσθαι αὐτόν τὴν ἀρχήν. περιστάντες οὐνοὶ στρατιῶται τὸν Κᾶρον καὶ ἄκοντα καταδέξασθαι τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐβιάσαντο, καὶ αὐτίκα σὺν 3.156 αὐτῷ ἐπὶ Ἰταλίαν ὠρμήκεσαν. καὶ ὁ Πρόβος τοῦτο μαθὼν στρατεύματα ἐπεμψε σὺν ἄρχοντι ἀντιστῆναι αὐτῷ. ἡ δὲ πλησιάσαντες οἱ ἐπεμφθέντες τῷ Κάρῳ, δεσμήσαντες τὸν ἄρχοντα ἑαυτῶν, κάκεινον καὶ ἑαυτοὺς τῷ Κάρῳ παραδεδώκασιν. ὁ δὲ Πρόβος ὑπὸ τῶν οἰκείων ἀνήρητο δορυφόρων, μαθόντων τὴν τῶν στρατιωτῶν πρὸς Κᾶρον προσχώρησιν. ὁ δὲ χρόνος τῆς αὐταρχίας τοῦ Πρόβου οὐχ ὀλόκληροι γεγόνασιν ἑνιαυτοὶ ἐξ. Κᾶρος δὲ τῆς βασιλείας γενόμενος ἐγκρατῆς

τοὺς οἰκείους υἱοὺς Καρῖνον καὶ Νουμεριανὸν ἔταινίωσε βασιλικῶ διαδήματι. καὶ αὐτίκα κατὰ Περσῶν ἐξεστράτευσεν α μα τῷ ἐνὶ τῶν παίδων Νουμεριανῶ, καὶ κατέσχε Κτησιφώντά τε καὶ Σελεύκειαν. μικροῦ δ' α ν ἐκινδύνευσεν τὸ στράτευμα τῶν Ῥωμαίων. ἐν κοίλῳ γὰρ ἐστρατοπεδεύσατο τόπῳ· ο οἱ Πέρσαι θεασάμενοι τὸν ἐκεῖ παραρρέοντα ποταμὸν εἰς τὸν κοῖλον ἐκείνον τόπον διὰ διώρυχος ἐπαφείκασιν. τοῖς Πέρσαις δὲ προσβαλὼν ὁ Κᾶρος εὐτύχησε καὶ κατετροπώσατο αὐτούς· καὶ ἐπανεζεύξεν εἰς Ῥώμην α γων αἰχμαλώτων πληθὺν καὶ λείαν πολλήν. εἰ τα τοῦ εθνους ἐπαναστάντος τῶν Σαρματῶν κάκεινοις προσμίξας νικᾷ καὶ τὸ εθνος ὑπέταξεν. ο ς τὸ μὲν γένος Γαλάτης η ν, ἀνδρείος δὲ καὶ τὰ πολέμια δεξιός. ὁ δὲ περὶ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ λόγος οὐχ ὁμοίως τοῖς ἱστορήσασιν συγγράφεται. οἱ μὲν γὰρ φασὶ κατὰ Ου ννων ἐστρατευκότα ἐκεῖσε ἀναιρεθῆναι, οἱ δὲ παρὰ τῷ ποταμῷ Τίγρητι λέγουσι αὐτὸν ἐσκηνώσθαι, ἐκεῖ καὶ τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς βαλομένης τὸν χάρακα, ε νθα κεραυνῶ τὴν ἐκείνου σκηνὴν 3.157 βληθῆναι καὶ συνδιαφθαρῆναι αὐτῇ κάκεινον ἱστόρησαν. Ωἱ ἐπεὶ τὸ βιώσιμον εἰ θ' ου τως εἰ τ' α λλως ἐπιλελοίπει, Νουμεριανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ μόνος βασιλεὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ περιελέλειπτο. καὶ αὐτίκα κατὰ Περσῶν ἐστρατεύσατο· καὶ συρραγέντος πολέμου, ἐπικρατεστέρων τε τῶν Περσῶν γεγονότων καὶ κλινάντων νῶτα Ῥωμαίων, οἱ μὲν αὐτὸν ἐν τῇ φυγῇ συλληφθῆναι ἱστόρησαν καὶ ο λου τοῦ σώματος τὴν δορὰν ἀποσυρῆναι δίκην ἀσκού καὶ ου τω διαφθαρῆναι, οἱ δὲ ἐκ Περσίδος αὐτὸν ἐπανιόντα ὀφθαλμῖα περιπεσεῖν συνεγράψαντο, καὶ παρὰ τοῦ οἰκείου πενθεροῦ ἐπάρχοντος τοῦ στρατοπέδου ἀναιρεθῆναι, τῇ αὐταρχίᾳ ἐποφθαλμίσαντος, μὴ μέντοι καὶ τυχόντος αὐτῆς. ἡ γὰρ στρατιὰ τὸν Διοκλητιανὸν αὐτοκράτορα εἰ λετο, ἐκεῖ τότε παρόντα καὶ ἀνδρείας ε ργα πολλὰ ἐν τῷ κατὰ Περσῶν πολέμῳ ἐπιδειξάμενον. Θάτερος μέντοι τῶν Κάρου υἱῶν ὁ Καρῖνος εἰς Ῥώμην διάγων χαλεπὸς τοῖς Ῥωμαίοις ἐτύγχανεν, ἀσελγῆς γενόμενος καὶ ὤμος καὶ μνησικακος· ο ς ὑπὸ Διοκλητιανοῦ εἰς Ῥώμην ἐπιδημήσαντος διεφθάρη. ὁ δὲ τῆς τούτων ἀρχῆς χρόνος οὐ γέγονε καθ' ὀλόκληρον τριετής. Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις Μάνης ὁ τρισκατάρατος ἐκ τῶν Περσῶν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην παρεισφθαρεῖς, ἐν ταύτῃ τὸν οἰκεῖον ἰὸν ἐξήμεσεν. ἀφ' ου τὸ τῶν Μανιχαίων ο νομα μέχρι τοῦ νῦν οὐκ ἐπέλιπεν. ο ς ποτὲ μὲν παράκλητον ἑαυτὸν καὶ πνεῦμα ὠνόμαζεν α γιον, ὡ τὸ τῆς πονηρίας πνεῦμα προφανῶς ἐγκατώκιστο, ποτὲ δὲ Χριστὸν ἑαυτὸν ἐκάλει, 3.158 ὁ ὑπὸ τῶν δαιμόνων εἰς λειτουργίαν ἐκείνοις χρισθεῖς, καὶ μαθητὰς ἐπήγετο δώδεκα, τῆς αὐτοῦ φλυαρίας κοινωνοὺς τε καὶ κήρυκας, η ν ἐκ πολλῶν ἀθέων δογμάτων τῶν η δη ἀπεσβηκτικῶν αἰρέσεων συνεφόρησε. Διονυσίου μέντοι τοῦ τοῦ ἐν Ῥώμῃ πιστοῦς ποιμαίνοντος ε τη ἑννέα ἐν ταύτῃ τῇ λειτουργίᾳ ἡνυκότος καὶ μεταστάντος, Φῆλιξ τὸν τῆς Ῥώμης ἱερατικὸν διεδέξατο θρόνων. τούτου δὲ μετὰ χρόνον θανόντος πενταετῆ, Εὐτυχιανὸς ἡξιώθη τῆς Ῥωμαίων ἐπισκοπῆς. ου πω δὲ μῆσι δέκα καὶ ου τος ἐπισκοπήσας μετέλλαξε τὴν ζώην, καὶ ἀντεισῆχθη εἰς τὸ τῆς ποιμαντικῆς λειτούργημα Γάιος. ου περ ἄμφι τὰ πεντεκαίδεκα ε τη προστάντος τῆς ἐκκλησίας Μαρκελλῖνος διάδοχος γέγονεν. ου τοι δ' η σαν ἐν τοῖς χρόνοις τῶν διωγμῶν. ἐν δὲ γε τῇ Ἀντιοχείῳ ἐκκλησίᾳ μετὰ Δόμνον ἐπεσκόπησε Τίμαιος, τὸν δὲ Τίμαιον διεδέξατο Κύριλλος, καὶ μετὰ Κύριλλον Τύραννον ὁ θρόνος ἐδέξατο, καθ' ο ν ἡ τῶν ἐκκλησιῶν πολιορκία τὴν ἀκμὴν ε σχηκε καὶ ἡ τυραννὶς ἀφόρητος γέγονε. τῆς δὲ τῶν Ἱεροσολύμων ἐκκλησίας μετὰ τὸν Ὑμέναιον προέστη Ζάβδας, ου κεκοιμημένου μετ' οὐ πολὺ Ἐρμων τὸν θρόνον τοῦτον ἐκόσμησεν. ἐν δὲ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ, Μαξίμου, τοῦ μετὰ Διονύσιον ε τεσιν ὀκτωκαίδεκα τὴν ἱερουργίαν ἀνύσαντος, τὸ χρεῶν λειτουργήσαντος, Θεωνᾶς ἐπεσκόπησεν. ο ν διεδέξατο Πέτρος, ο ς καὶ τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον η ρατο, τὴν κεφαλὴν ἐκμηθεῖς. Αἱ μὲν ου ν τῶν ἀρχιερέων τούτων διαδοχαὶ ε σχον ου τως. Διοκλητιανὸς δὲ τὴν ἡγεμονίαν λαχὼν, 3.159 ο ς Δαλμάτης μὲν η ν τὸ γένος,

πατέρων δ' ἀσήμων, τινές δὲ καὶ ἀπελεύθερον αὐτόν φασιν Ἀνουλίνου συγκλητικοῦ, ἕξ εὐτελῶν στρατιωτῶν δουξ Μυσίας ἐγένετο. α ἄλλοι δὲ κόμητα δομεστίκων αὐτὸν γενέσθαι φασί· δομεστίκους δὲ τινες τοὺς ἰππέας νομίζουσι. διαλεγόμενος δὲ τοῖς στρατιώταις διεβεβαίου μὴ κοινωνῆσαι τῷ φόνῳ τοῦ Νουμεριανοῦ· καὶ ἐν τῷ ταῦτα λέγειν στραφεὶς πρὸς τὸν Ἀπρον ε παρχον ο ντα τοῦ στρατεύματος "ου τος" ε φη "ὁ ἐκείνου φονεύς," καὶ αὐτίκα τῷ μετὰ χεῖρας ξίφει αὐτὸν ἀνεῖλεν. ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ γενόμενος τῶν τῆς ἀρχῆς πραγμάτων ἀντεποιεῖτο καὶ τῆς τούτων ἠψατο διοικήσεως. ἀπιδὼν δὲ πρὸς τὸ τῆς βασιλείας ὑπέρογκον, κοινωνὸν αὐτῆς προσλαμβάνεται κατὰ τὸ τέταρτον ε τος τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ, ἡ καθ' ἑτέρους κατὰ τὸ δεῦτερον, Μαξιμιανὸν τὸν Ἐρκούλιον, μὴ ἑαυτὸν μόνον ἀρκοῦντα πρὸς τοσαύτης ἀρχῆς διοίκησιν λογισάμενος. Ἀμφω τοίνυν συμπνεύσαντες διωγμὸν ἐγείρουσι κατὰ χριστιανῶν, τῶν πρὶν γεγονότων ἀπάντων σφοδρότερόν τε καὶ ἀγριώτερον. ἐκθύμως γὰρ ἡ μᾶλλον περιμανῶς τὸ τοῦ θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ε σπυδρον ἐκ πάσης γῆς ἐξαιλεῖσθαι σωτήριον ο νομα. ο τε κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν τοσοῦτοι ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας ἠνδρίσαντο, ὡς μὴδ' ἀριθμῶ σχεδὸν αὐτοὺς ὑπαχθῆναι ῥάδιον εἶναι· εργον γὰρ τοῦτο τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐτίθεντο σπουδαιότερον. Βουσίρεως δὲ καὶ Κοπτοῦ πόλεων Αἰγυπτιακῶν περὶ τὰς ἐκεῖ Θήβας οἰκουμένων εἰς ἀποστασίαν ἐκκλινασῶν, ὁ Διοκλητιανὸς ἐκστρατεύσας κατ' αὐτῶν εἰλέ τε αὐτὰς καὶ κατέσκαψεν. εἰ τ' αυθις 3.160 Ἀλεξάνδρεια καὶ ἡ Αἰγυπτος ἀντήραν χεῖρα Ῥωμαίοις, Ἀχιλλέως τινὸς εἰς τοῦτο τοὺς Αἰγυπτίους ὑπαγαγόντος· ἀλλὰ Ῥωμαίων αὐτοῖς ἐπελθόντων σὺν Διοκλητιανῷ, οὐκ ἀντέσχον ἐπὶ πολὺ, καὶ πολλοὶ τῶν αἰτίων τῆς στάσεως ἀνηρέθησαν, καὶ αὐτὸς Ἀχιλλεύς. Διοκλητιανὸς δὲ καὶ Μαξιμιανὸς Καίσαρας ἐχειροτόνησαν τοὺς ἑαυτῶν κηδεστάς, ὁ μὲν Διοκλητιανὸς Μαξιμῖνον τὸν Γαλέριον, τὴν οἰκείαν θυγατέρα συζεύξας αὐτῷ Βαλερίαν· ὁ δ' Ἐρκούλιος Μαξιμιανὸς Κώνσταντα, ος ἐπεκλήθη Χλωρὸς διὰ τὴν ὠχρότητα, θυγατριδοῦν ο ντα Κλαυδίου τοῦ πρὸ μικροῦ βασιλεύσαντος, ὡς ἡδη μοι εἰρηται, καὶ αὐτὸς τούτῳ τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα Θεοδώραν κατεγγυήσας. καὶ αμφω δὲ τῷ Καίσαρε τούτῳ γαμετὰς εἰχέτην, ἀλλὰ διὰ τὸ πρὸς τοὺς βασιλεῖς κηδος τὰς μὲν ἀπώσαντο, ταῖς δὲ τῶν βασιλέων θυγατράσι συνώκησαν. Ἀμάνδου δὲ τινος νεωτερίσαντος ἐν Γαλλίαις, Μαξιμιανὸς ἐκεῖσε γενόμενος τὸν νεωτερισμὸν κατέστειλε. Κράσσον δὲ Βρεττανίαν κατεσχηκότα ἐπὶ ἑνιαυτοὺς τρεῖς ὁ ε παρχος ἀνεῖλεν Ἀσκληπιόδοτος· καὶ πέντε τινῶν Γεντιανῶν τὴν Ἀφρικὴν κατασχόντων ὁ Ἐρκούλιος τούτους κατηγωνίσαστο. Ὁ δὲ γε Καῖσαρ Κώνστας ἐν ταῖς Γαλλίαις πρὸς Ἀλαμαννοὺς μαχόμενος τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἡττητο καὶ νενίκηκε. πρότερον μὲν γὰρ τῶν Ἀλαμαννῶν τῇ αὐτοῦ στρατιᾷ μετὰ ῥύμης ἐφορμησάντων σφοδρᾶς, εἰς φυγὴν ἐτράπησαν ἅπαντες. οἱς καὶ αὐτὸς ὁ Κώνστας συναποδιδράσκων ἑάλω αν παρὰ βραχύ. ὀπίσω γὰρ ἐρχόμενος κεκλεισμένας ευρε τὰς πύλας τῆς πόλεως. οἱ δὲ διώκοντες ἐγγίζοντες ἡδη ε τοιμοι ἡσαν ἐκεῖνον 3.161 συλλήψεσθαι, καὶ καν ἀπήχθη δέσμιος, εἰ μὴ σχοίνους ἐκ τοῦ τείχους ανωθεν καθιμήσαντες ταύταις αὐτὸν ἀνιμήσαντο. ουτω δὲ περισωθεὶς καὶ τῆς πόλεως ἐντὸς γεγονώς, καὶ τὴν στρατιὰν ἀθροίσας αὐτίκα καὶ λόγοις αὐτὴν παρακλητικοῖς εἰς ἀλκὴν διεγείρας καὶ θάρσος οἰον ἐμπνεύσας αὐτῇ, ε ξεισιν εὐθύς καὶ συμμίξας τοῖς πολεμίοις νικᾷ νίκην περιφανῆ, ωστε περὶ ἐξήκοντα χιλιάδας ἐκείνων πεσεῖν. Περσῶν δὲ Ναρσοῦ βασιλεύοντος, ος ε βδομος ἀναγράφεται βασιλεῦσαι Περσῶν ἀπὸ Ἀρταξέρξου, ου πρόσθεν ἡ ἱστορία ἐμνημόνευσεν ὡς αυθις Πέρσαις ἀνανεωσαμένου τὴν βασιλείαν· μετὰ γὰρ τὸν Ἀρταξέρξην τοῦτον ἡ Ἀρταξάρην, διώνυμον ο ντα, Σαπώρης ἡ ρξε Περσῶν, καὶ μετ' ἐκεῖνον Ὀρμίσδας, εἰ τα Οὐαραράνης, καὶ μετὰ τοῦτον Οὐαραράκης, καὶ αυθις ἄλλος Οὐαραράνης, καὶ ἐπὶ τούτοις Ναρσῆς· τοῦ Ναρσοῦ τοίνυν τούτου τότε τὴν Συρίαν ληιζομένου, τὸν ἰδιον γαμβρὸν τὸν Γαλέριον Μαξιμῖνον ὁ

Διοκλητιανός, διὰ τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας ἀπιών, συμβαλεῖν αὐτῷ μετὰ δυνάμεως ἀξιωμαχοῦ ἐξέπεμψεν. ο ς καὶ συμμίξας τοῖς Πέρσαις ἠττήθη καὶ εφυγεν. αὐθις δὲ μετὰ πλείονος αὐτὸν ὁ Διοκλητιανός ἐξέπεμψε στρατιᾶς. συμβαλὼν οὐν αὐτοῖς πάλιν, οὐτως ἐνίκησεν ὡς καὶ τὴν προτέραν ἠτταν ἀνακαλέσασθαι. τοὺς τε γὰρ πλείονας ἀπέκτεινε τῶν Περσῶν καὶ τὸν Ναρσῆν τρωθέντα μέχρι τῆς ἐνδοτέρας Περσίδος ἐδίωκε, καὶ τὰς τούτου γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας καὶ ἀδελφὰς αἰχμαλώτους ἀπήγαγε, καὶ χρήματα ὅσα ἐπήγετο Ναρσῆς στρατευόμενος ἔχειρώσατο, καὶ πολλοὺς τῶν ἐν Πέρσαις ἐπιφανῶν. ἀναρρωσθεῖς δ' ἐκ τοῦ τραύματος 3.162 ὁ Ναρσῆς πρεσβείαν πρὸς Διοκλητιανὸν καὶ Γαλέριον ἐποίησατο, τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας ἀποδοθῆναι αὐτῷ ἀξίων σπονδᾶς θέσθαι εἰρηνικᾶς. καὶ εὐτυχῆ τῆς αἰτήσεως, ἐκστὰς τοῖς Ῥωμαίοις ὁσων ἐβούλοντο. Καὶ ἄλλους δὲ πολλοὺς πολέμους κατῶρθωσαν Διοκλητιανός καὶ Μαξιμιανός, τοὺς μὲν δι' ἑαυτῶν ἠττῶν Καισάρων, τοὺς δὲ διὰ στρατηγῶν, καὶ τοὺς ὁρους τῆς βασιλείας ἐπλάτυναν. οἱ ἑπαρθεῖς ὁ Διοκλητιανός καὶ μέγα φρονήσας οὐκέτι προσαγορεύεσθαι παρὰ τῆς γερουσίας ὡς πρῶην ἠνείχετο, ἀλλὰ προσκυνεῖσθαι ἐθέσπισε, καὶ τὰς ἐσθῆτας ἑαυτοῦ καὶ τὰ ὑποδήματα χρυσῷ καὶ λίθοις καὶ μαργάραις ἐκόσμησε, καὶ πλείονα πολυτέλειαν τοῖς βασιλικῶν παρασήμοις ἐνέθετο. οἱ πρῶην γὰρ βασιλεῖς κατὰ τοὺς ὑπάτους τετίμηντο, καὶ τῆς βασιλείας παράσημον μόνον εἶχον πορφυροῦν περιβόλαιον. Τοῦ διωγμοῦ δ' ἐπιταθέντος, καὶ ἀναριθμητῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας θνησκόντων, καὶ τῶν πιστῶν ἐτι πλεοναζόντων, ἐκμανέντες οἱ τύραννοι οὐτοι περὶ τὸ ἐννεακαίδεκατον ετος τῆς Διοκλητιανοῦ βασιλείας θεσπίσματα πανταχοῦ διεπέμψαντο καθαιρεῖσθαι καὶ κατασκάπτεσθαι τὰς τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίας κελεύοντα καὶ τὰς βίβλους αὐτῶν κατακαίεσθαι καὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν ὡς διδασκάλους καὶ κήρυκας τῆς πίστεως ἀσυμπαθῶς προσαπόλλυσθαι, τῶν δ' ἄλλων τοὺς ἀξίαις ἠ στρατεῖαις κατειλεγμένους ἀτίμως ἐξελαύνεσθαι καὶ τῆς ἀξίας καὶ τῆς στρατείας, τοὺς δὲ τύχης ἰδιωτίδος ὄντας δουλοῦσθαι. 3.163 Ἡδη δὲ εἰκοστὸν διανύσαντος ἐνιαυτοῦ Διοκλητιανοῦ παρὰ τῆ ἀρχῆ, ἐκ συμφώνου ἀμφω τὸ αὐτοκράτορε τὴν βασιλείαν ἀπέθεντο, δημοσίᾳ μὲν τὸν ὁχλον τῶν πραγμάτων ἀποσκευάζεσθαι λέγοντες· οἱ δὲ τὰ τῆς καρδίας ἐξεκάλυπτον κρύφια, ἐξ ἀπονοίας ὡμολόγουν ἀποτίθεσθαι τὴν ἀρχήν, ὅτι μὴ περιγενέσθαι χριστιανῶν ἠδυνήθησαν μηδ' ἀποσβέσαι τὸ χριστῶνυμον κήρυγμα, μηδὲ τῆς βασιλείας ἀπολαύειν αἰρούμενοι. ἀποθέμενοι δὲ τὴν ἀρχήν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐκ συνθήματος ὁ μὲν ἐν Νικομηδεῖα, ὁ δὲ Μαξιμιανός ἐν Μεδιολάνῳ, καὶ ἰδιωτεύσαντες, Διοκλητιανός μὲν ἐν Σάλωνι πόλει τῆς Δαλματίας διῆγεν, ἠτις ἠν αὐτοῦ καὶ πατρίς, ὁ δ' Ἐρκούλιος ἐν Λουκανία. πρὸ δὲ τῆς ἀποθέσεως τῆς ἀρχῆς τὸν ἐπὶ τῆ νίκη τῶν Περσῶν ἐπανελθόντες ἐν Ῥώμῃ κατήγαγον θρίαμβον, ἐν ᾧ τὰς τε τοῦ Ναρσοῦ γαμετὰς καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς ὁμαίμονας ἐθρίαμβευσαν καὶ ἀρχηγοὺς ἑτέρων ἔθνῶν καὶ τὸν πλοῦτον ὁσον ἐκ Περσῶν ἐλήσαντο. Ἄλλ' ἐνταῦθα δηλωθῆναι καλὸν ὁθεν τὸ τοῦ θρίαμβου ἐξείληπται ὁ νομα. φασὶν οὐν κληθῆναι τοῦτον ἐκ τῶν θρίων, ἅ ἐστι τὰ τῆς συκῆς φύλλα. πρὸ γὰρ τοῦ τὰ προσωπεῖα ἐπινοηθῆναι τοῖς σκηνικοῖς συκῆς φύλλοις τὰ ἑαυτῶν καλύπτοντες πρόσωπα δι' ἰάμβων ἐποιοῦντο τὰ σκώματα· καὶ οἱ στρατιῶται δὲ ἐν ταῖς ἐπινικίοις πομπαῖς φύλλα συκῆς ταῖς ἑαυτῶν ἐπάγοντες ὁ ψεσιν εἰς τοὺς τὰς πομπὰς ποιοῦντας ἀπέσκωπτον· κἀντεῦθεν ὀνομασθῆναι νομίζεται θρίαμβους τὰς ἐπινικίους πομπὰς. ετεροι δὲ 3.164 φασιν ὀνομασθῆναι τὸν θρίαμβον, ὅτι ἐκ τριῶν οἱ τὴν πομπὴν πληροῦντες συνίσταντο τάξεων, τῆς συγκλήτου, τοῦ δήμου, καὶ τῶν στρατιωτῶν, καὶ ἐκ τοῦ βαίνειν ὁμοῦ τὰς τάξεις τὰς τρεῖς τρίαμβόν τινα κληθῆναι, ἀντὶ δὲ τοῦ τὸ τὸ θ παραληφθῆναι διὰ τὸ εὐφωρότερον. Μετὰ δὲ τὴν ἐπινικίον ταύτην πομπὴν ἐκεῖνοι μὲν τῆς ἐξουσίας ἀπέστησαν, τοὺς Καίσαρας δ' ἀνέδειξαν αὐτοκράτορας, μερίσαντες αὐτοῖς τὴν ἀρχήν,

καὶ τὴν μὲν ἑώραν μοῖραν τῷ Γαλερίῳ προσκληρώσαντες Μαξιμίνῳ σὺν τῷ Ἰλλυρικῷ, τῷ Χλωρῷ δὲ Κώνσταντι προσνεύμαντες τὰ ἐσπέρια σὺν τῇ Ἀφρικῇ. τούτων δὲ οὐ τῷ γεγονότων οἱ στρατιῶται, οἱ πραιτωριανοὶ ἔκαλοῦντο, τὸν υἱὸν τοῦ Ἐρκουλίου Μαξιμιανοῦ τὸν Μαξέντιον βασιλέα ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀνεῖπον. Ἐκ τοίνυν τῶν τριῶν τούτων ὁ μὲν Κώνστας ἐν Βρεττανίαις καὶ ταῖς Κοττίαις Ἀλπεσι καὶ ταῖς Γαλλίαις κρατῶν τοῖς τὸν Χριστὸν σεβομένοις μάλα ἐπεικῶς προσεφέρετο, ἀλλὰ μέντοι καὶ πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτόν, καὶ ὑπερόπτης χρημάτων ἐτύγχανε. Μαξιμῖνος δὲ τῆς ἑώρας ἀρχῶν καὶ κατὰ χριστιανῶν διωγμὸν κεκίνηκεν ἐπαχθέστατον καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν ὑπηκόων βαρύτερα προσεφέρετο. γυναικομανέστατος γὰρ καὶ μοιχικώτατος ὡς οὐκ ἰδιώτιδας μόνον γυναῖκας ἀκούσας ἐλάμβανε καὶ ταύτας ἐμοίχευεν, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν περιφανῶν ἀνδρῶν γαμετὰς βία τῶν ἀνδρῶν ἀποσπῶν καὶ ἐνυβρίζων αὐταῖς οὕτως πρὸς τοὺς ἰδίους ταύτας συνεύρους ἀνέπεμπε. μαντεῖαις δ' ἡ ν προσεσηκῶς τοσοῦτον ὡς μηδὲ τὸ ὑλάχιστον ἀνευ ποιεῖν μαντειῶν, καὶ διὰ τιμῆς αὐτῷ οἱ ποιοῦντες τὰ ἀπόρρητα ἠγοντο. οὗτος τῶν 3.165 εὐσεβῶν πανωλεθρίαν κατεψηφίσατο, καὶ τὰς ὑπάρξεις αὐτῶν δημεύεσθαι ἀπεφήνατο, οὐδὲν ἕτερον τοῖς ἀναιτίοις προσάπτων αἰτίαμα ἢ τὴν θεογνωσίαν καὶ τὴν πίστιν τὴν εἰς Χριστόν. Μαξέντιος δ' ἐν Ῥώμῃ οὐδὲν τι μετριώτερος τύραννος τοῖς ὑπηκόοις ἐτύγχανεν ὡς, ἀλλ' ἐπισηκῶς τῷ Μαξιμίνῳ διεῖπε τὰ τῆς ἀρχῆς, λυττῶν κάκεινος κατὰ τῶν ὑπὸ χεῖρα χριστιανῶν, καὶ πάσαις αὐτοὺς ὑπάγων κακώσεις, καὶ πρὸς πάντας δὲ τοὺς ὑπ' αὐτόν πικρότατα διακείμενος. σφαγὰς τε γὰρ πολλῶν περιφανῶν ἀνδρῶν ἐξ οὐδεμιᾶς ἐνδίκου δίκης ἐτίθετο, καὶ μοιχείας ὁσημέραι εὐγενῶν ἐτόλμα γυναικῶν καὶ παρθένων φθοράς, ἐνυβρίζων αὐταῖς ἀναιδέστατα, καὶ οὐσιῶν ἀφαιρέσεις ἀδίκους τοῖς εὐποροῦσιν ἐπῆγε, καὶ καιναῖς εἰσπράξεις καὶ βαρεῖαις ἐπίεζε τὸ ὑπήκοον. οὗτος ἐν Ῥώμῃ εὐγενεστάτης τινὸς γυναικός, ἀλλὰ μέντοι καὶ σώφρωνος ἀνδρὸς συζώσης τῶν ἐν Ῥώμῃ ἐπιφανῶν ἔρασθεις ἀκόλαστον ἐρωτᾶ, ἐστελεῖ τοὺς τὰ τοιαῦτα διακονομένους αὐτῷ τὸ γύναιον ἄξοντας. ὡς δ' ἐκεῖνο ἐπιστάντας τῷ οἰκῶ τοὺς προαγωγούς ἐγνω, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς αὐτῶν ἐπιδημίας ἐμεμαθήκει, καὶ ἀπαραίτητον τὴν πρὸς τὸν τύραννον ἀπέλευσιν ἠσθετο, ὁ γὰρ ἀνὴρ αὐτῆς φόβῳ τοῦ θανεῖν ὑποπτήσων λαβεῖν τὴν γυναῖκα καὶ ἀγαγεῖν ἐπέτρεπεν, ἐτέρωθεν δ' οὐκ ἡ ν αὐτῇ ἐπικούρημα, ὡς ἂν αὐτῇ βραχεῖαν ἐνδοῦναι ἠτήσατο, ἢ ἐπικοσμηθεῖν καὶ οὕτως σὺν αὐτοῖς ἀπελεύσοιτο. ἡ ν δὲ καὶ τὸν Χριστὸν ἢ γυνὴ σεβομένη καὶ τὸ θεῖον μεμυημένη μυστήριον. εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸν ἑαυτῆς κοιτωνίον 3.166 σκον, καὶ μονωθεῖσα διεχειρίσατο ἑαυτήν, ἢ ἀνύβριστος μείνη καὶ τὴν σωφροσύνην μὴ πρόοιτο, ἐλομένη τὸν ἐκούσιον θάνατον, καὶ τὸ σῶμα νεκρὸν τοῖς προαγωγοῖς καὶ τῷ ἐναγεῖ ἔραστῇ καταλείψασα. οἱ μὲν οὖν οὕτως ἤρχον, Διοκλητιανὸς δὲ καὶ Μαξιμιανὸς ἰδιωτεύοντες ἐθανον. περὶ δὲ τῆς σφῶν τελευτῆς διαφωνοῦσιν οἱ συγγραφεῖς, ὁ μὲν γὰρ Εὐσέβιος ἐν τῷ ὀγδῶ λόγῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐκτασιν τὸν Διοκλητιανὸν ὑποστῆναι λέγει φρενῶν καὶ νόσῳ χρονίᾳ τὸ σῶμα κατασκελετευθέντα βιαίως τὴν ἀθλίαν αὐτοῦ ψυχὴν ἀπερεύξασθαι, τὸν δὲ γε Μαξιμιανὸν τὸν Ἐρκούλιον ἀγχόνῃ ἑαυτὸν τῆς ζωῆς ὑπεξαγαγεῖν· ἕτεροι δ' οὐχ οὕτως ἱστοροῦσι τούτους θανεῖν, ἀλλὰ μεταμεληθέντας καὶ τῆς ἀρχῆς αὐθις ἐπιλαβέσθαι βουλευομένους φωραθῆναι καὶ δόγματι τῆς συγκλήτου ἀναιρεθῆναι. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ τὸν Ἐρκούλιον λέγουσι τῆς βασιλείας αὐθις ἐφιέμενον τῷ Διοκλητιανῷ κοινώσασθαι τὸ αὐθις πειραθῆναι τὴν βασιλείαν ἀναλαβεῖν· τὸν δὲ παραιτήσασθαι. ἐκεῖνον δὲ πρὸς τὸ τῶν Ῥωμαίων παρελθόντα συνέδριον φάναι μὴ ἀρκεῖν τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὴν τῶν κοινῶν πραγμάτων διοίκησιν. κινήθοντων δὲ τῶν στρατιωτῶν πρὸς θυμὸν ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ ὡς σφετεριζομένου τὴν ἀρχὴν, τὸν Ἐρκούλιον τὸν κίνδυνον δεῖσαντα μὴ οὕτως γνώμης ἐχει εἶπεῖν, ἀλλὰ διάπειραν τῶν στρατευομένων ποιούμενον, ὅπως ἐχουσι πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ διαθέσεως,

ταῦτα εἰπεῖν· καὶ οὐ τῷ καταστεῖλαι τὸν θόρυβον τῶν στρατιωτῶν. εἰ τα εἰς Γαλλίας ἔλθειν πρὸς τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον, κηδεστὴν αὐτοῦ καὶ 3.167 αὐτὸν οὐκ ἐπὶ Φαύστα τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ, κάκεινῳ ἐπιβουλεύοντα καὶ πειρώμενον τὴν ἐκείνου βασιλείαν λαβεῖν· γνωσθῆναι δὲ κάκεισε καὶ ἀποκρουσθῆναι τοῦ ἐγχειρήματος, καὶ οὐ τῷ ἀπάγξασθαι. Ἄλλ' οὐ τοι μὲν ἐνὶ γέ τῷ τρόπῳ τῶν εἰρημένων τὴν ζωὴν ἐξεμέτρησαν, Κώνστας δὲ ἐνδέκατον ἡνυκῶς ἐνιαυτὸν παρὰ τῇ ἀρχῇ ἔξο του Καῖσαρ ἀνηγορεύθη, καὶ ἡπίως ἀρξας καὶ προσηνῶς, ἐν Βρεττανίαις διάγων κατέλυσε τὴν ζωὴν, πένθος ἑαυτοῦ τοῖς ὑπ' αὐτὸν καταλελοιπῶς διὰ τὴν χρηστότητα, πρότερον τὸν πρεσβύτερον τῶν οἰκείων υἱῶν τῆς ἀρχῆς καταστήσας διάδοχον, τὸν μέγαν δηλαδὴ Κωνσταντῖνον, οὐκ ἐκ τῆς προτέρας αὐτοῦ ἐγγείνατο γαμετῆς. εἰχε δὲ κάκ τῆς δευτέρας τῆς τοῦ Ἐρκουλίου θυγατρὸς Θεοδώρας ἑτέρους υἱούς, Κωνσταντῖνον, Ἀναβαλλιανὸν καὶ Κωνσταντῖνον. προτετίμητο δὲ τούτων ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, οὗ ἐκείνοι τῷ πατρὶ ἀνεπιτήδειοι πρὸς τὴν βασιλείαν ἐκρίθησαν. τὸ δ' οὐκ ἐκ θεοῦ οἰκονομηθὲν ὑπὲρ τοῦ θείου κηρύγματος, ἢ μᾶλλον καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν τῇ Ῥωμαίων ὑποκειμένων ἀρχῇ, ἢ να δὲ αὐτοῦ καταλυθεῖεν αἱ τυραννίδες. λέγεται γὰρ οὐκ ἐνοσοῦντι τῷ Κώνσταντι καὶ ἀθυμοῦντι διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀλλοῖς παισὶν ἀποτυχίαν ἀγγελος ἐπέστη, τῷ Κωνσταντῖνῳ κελεύων τὴν ἐξουσίαν καταλιπεῖν. Τοῦτον δὴ τὸν Κωνσταντῖνον ὁ πατὴρ μειράκιον οὐκ ἐπὶ τῷ Γαλερίῳ εἰς ὀμηρεῖαν παρέσχετο, ἢ να ὀμηρεύων ἀμα καὶ πρὸς ἀσκησιν γυμνάζοιτο τῆς τέχνης τῆς στρατιωτικῆς. ὁ δὲ περιδέξιον τοῦτον ὄρων καὶ 3.168 φθονῶν αὐτῷ ἐπεβούλευε. καὶ πρῶτον μὲν τοῖς Σαρμάταις μαχόμενος τῷ ἐκείνων ἀρχηγῷ ἐκ τῆς πανοπλίας ἐπισήμῳ τυγχάνοντι προσέταξεν ἐπελθεῖν. ὁ δὲ καὶ ἐπήλθε καὶ ἀρπάσας αὐτὸν ζώντα τῷ Γαλερίῳ ἐκόμισεν. εἰ τα λέοντα φρικτὸν τινα θῆρα καὶ παλαμναῖον ἐκέλευσε δέξασθαι. ὁ δὲ καὶ τοῦτον τὸν ἀεθλον ἠνυσεν ἐπικινδύνως μὲν, τῆς θείας δὲ γε χάριτος συντηρούσης αὐτόν. γνοὺς δ' ἐντεῦθεν φθονούμενος παρὰ τοῦ Γαλερίου καὶ ἐπιβουλεύόμενος, νυκτὸς μετὰ τινῶν οἰς ἐθάρρει ἀπέδρα καὶ πρὸς τὸν πατέρα ἐπανελήλυθε. Καὶ ὁ μὲν οὐ τῷ τὸν τε κίνδυνον διαπέφευγε καὶ τῆς πατρῴας βασιλείας ἠξίωτο. Μαξιμῖνος δὲ κοινῶν τῆς ἀρχῆς τὸν Λικίνιον προσεῖληφει, ἐκ Δακῶν ἐλκοντα τὴν τοῦ γένους σειρὰν καὶ γαμβρὸν οὐκ ἐπὶ ἀδελφῇ τοῦ μεγάλου Κωνσταντῖνου. κοινῶν δὲ τῆς βασιλείας αὐτὸν ποιησάμενος τὸν μὲν ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ καταλέλοιπεν, ἢ να ἀμύνη τοῖς Θραξίν ὑπὸ βαρβάρων ληιζομένοις, ἐκεῖνος δ' εἰς Ῥώμην ἀφίκετο μαχόμενος πρὸς Μαξέντιον. εἰ τα τοὺς οἰκείους ὑπόπτους σχῶν στρατιώτας, καὶ φοβηθεὶς μὴ πρόσθοιτο τῷ ἐχθρῷ, ἀπέστη τῆς μάχης καὶ ἀνεχώρησε. μεταμεληθεὶς δ' ἐπὶ τῇ προσλήψει τοῦ Λικίνιου, πρότερον μὲν λαθραίως αὐτῷ ἐπεβούλευεν, εἰ τα καὶ μάχην κατ' αὐτοῦ εἰς τούμφανές συνεστήσατο. καὶ συμβαλὼν αὐτῷ τρέπεται, καὶ ἠττώμενος ἐφυγε, καὶ ἐν τῇ φυγῇ ἑαυτὸν διεχρήσατο. Οἱ μὲν οὐκ ἐνοιοῦνται τέλει καταλύσαι τὴν ζωὴν 3.169 τὸν Μαξιμῖνον ἱστορήσαν, οἱ δὲ κατὰ χριστιανῶν ἐκμανέντα μετελθεῖν αὐτὸν τὴν θεῖαν παραδεδώκασι δίκην. ἔκλος γὰρ ἐνσκήψαν αὐτοῦ περὶ τὸν βουβῶνα καὶ τὴν αἰδῶ χαλεπώτατον τὰ τῆς ἀκολασίας αὐτοῦ ἐπιβόσκεισθαι ὀργανα. ἐκ δὲ γε τῆς σήψεως τούτων καὶ σκώληκας ἀναβράσσεσθαι, καὶ εἶναι τὸ πάθος ἀνίατον. ἰατρῶν δὲ τοὺς μὲν αὐτόθεν ἀπαγορεύοντας τὴν ἐγχείρησιν ὡμῶς ἀποσφάττεσθαι, τοὺς δ' ἐπιχειροῦντας μὲν, μὴ δυναμένους δ' ἀκέσασθαι, κτείνεσθαι ἀπηνέστατα, οὐκ ἐμὴ κατώρθουν ἀδύνατα. ὅψε δ' οὐκ ἐνοιοῦνται τὸν τύραννον διὰ τοὺς ἀδίκους φόνους τῶν τὸν Χριστὸν σεβομένων τινῶν δίκην, καὶ ἐκθέσθαι θεσπίσματα πανταχοῦ κελεύοντα παυθῆναι τὸν κατὰ χριστιανῶν διωγμὸν, καὶ ζῆν ἐκείνους καὶ θρησκευεῖν ὡς βούλοιντο, εὐχεσθαι τε ὑπὲρ αὐτοῦ. κἀνταῦθα δὲ διττοὶ λέγονται λόγοι. ὁ μὲν γὰρ ἀπαλλαγῆναι τοῦ πάθους αὐτὸν παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα φησὶν, εἰ τ' αὐθις ἐπεγεῖραι τὸν διωγμὸν, καὶ ἀδιόρθωτον μεῖναι, ἔως οὐ τοῦ ἐν χειρὶ κυρίου ποτηρίου τὸν τρυγίαν ἐξέπιεν· ὁ δ'

ε τερὸς ἀρνεῖται τῷ ἀσεβεῖ τὴν ἀνάρρωσιν, ὡς ἐκ τῆς εἰρημένης τελευτήσαντι νόσου καὶ ἀνενεγκόντι διὰ στόματος σκώληκας. Ὁ μὲν οὖν καθ' ἕνα τρόπον τῶν ἱστορηθέντων βιαίως ἀπέρρηξε τὴν ζωὴν.